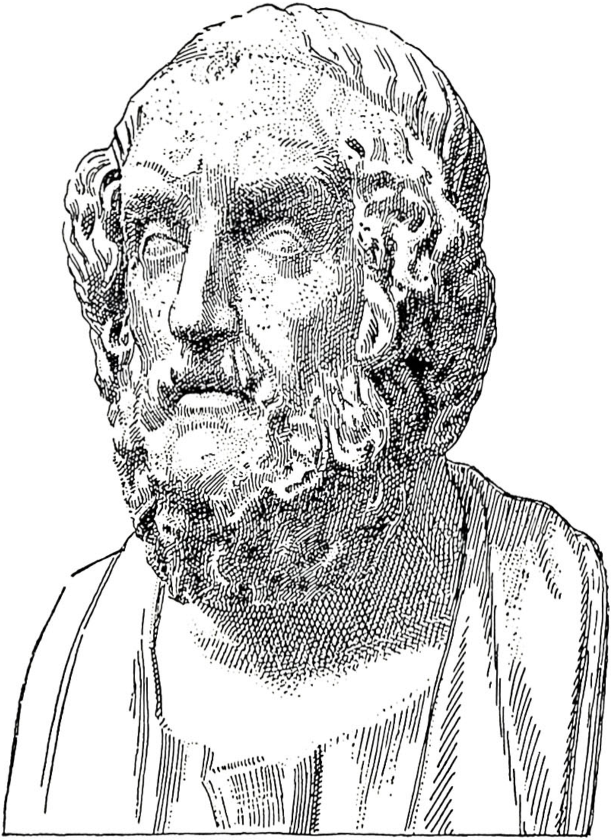
ILIAS

ILIAS

HOMEROS.

Napolin kansallismuseossa oleva
antiikkinen ihannekuva.

HOMEROS

ILIAS

SUOMENTANUT

O. MANNINEN

TOINEN PAINOS

PORVOO — HELSINKI
WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA
1941

ENSIMMÄINEN LAULU.

RUTTO. AKHILLEUN VIHA.

Laulaos, oi runotar, viha Peleun poian Akhilleun
turmiokas, mi akhaijeja löi lukemattomin tuskin,
monta mi Hadeen luo väkivoipaa sielua syöksi
sankarien, heist' itsestään teki koirien riistan,
lintujen eineen — Zeun sepä täyttihe neuvo ja päätös,
kerta kun ensistään sopurikkoon Atreun poika,
miesten valtias, riitautui sekä aimo Akhilleus.

Noin kuka kuolematon vihakiistaan kiihteli heidät?
Leton poika ja Zeun. Näet närkästyin kuninkaaseen
laittoi leiriin hän ruton hirveän, löi kato kansaa,
Khryses-pappia herjannut kun ol' Atreun poika.
Tullut akhaijein näät oli laivain luo merinopsain
tyttären noutaakseen kera lunnahien luvutonten
Khryses; sauvalleen asetettuna lehvät Apollon

kultaiselle, hän pyysi akhaijien kaikkien eessä,
itsepä Atreun poikien muist' yli, kansojen päitten:
»Atreun poiat ynnä te muut varusääret akhaijit!
Kaataa kaupungin Priamolt' ikivallat Olympon
teidän suokoot, onnekkaan kotitiennekin olla.
Vaan anon armaan lapseni pois monin lunnahin: älkää
poikaa Zeun uhitelko, Apolloa noutavanuolta.»
Pattoa kammoten tuohon akhaijit kaikki jo suostui,
suomaan kunnian hälle ja saamaan loistavat lunnaat;
yksipä suostunut ei, Agamemnon, Atreun poika,
vaan hänet herjaten laittoi pois, sanan ankaran lausui:
»Laivain kaarevien lähivaiheill', äijä, sä ällös
tielleni astuko, viipyen nyt tai saapuen vasta,
taikk' ei auttava lie sua sauva ja lehvät Apollon!
Mutta et lastasi saa; kotimailtaan kaukana ennen
vanheta Argos-maassa mun kattoni alla hän ehtii
puuhaten kangaspuilla ja öin kupehellani uinuin.
Vaan mene, mielt' älä ärsytä mun, ett' ehjänä pääset!»
Uhkaa peljästyin jopa kuuli ja totteli vanhus,
pois meren pauhukkaan äärt' astui ääneti loitos,
turvakseen palavasti jo Foibos Apolloa huusi,
Leton poikaa, tuot' emon saamaa suortuvasorjan:
»Foibos hohtavajousi, sa kaitsija, valtias vahva,
jonk' ikisuojass' on Tenedos, pyhä Killa ja Khrysa!
Smintheus! Milloinkaan pyhätöksesi jos minä suojan
pystytin mieluisan tai uhkeit' uhrina poltin
reisiä härkien, vuohten, niin tämä toivoni täytä:
nuolesi käännä akhaijeihin nämä kyynelet kostain!»
Näin rukoellen huusi, ja Foibos Apollo sen kuuli,
julmistuin tuli oitis Olympon korkeudesta,

jous oli harteillaan sekä ummiskantinen viini.
Helskyi nuolet siin', olat heilui, askelin vinhoin
riensi hän vimmoissaan, kuin yö hän synkkänä kulki.
Kauas laivoilt' istui hän sekä laski jo nuolen;
joikui jous hopeainen, senp' oli kaamea raiku.
Muuleja ensin kaasi ja nopsia koiria, noista
itse jo ihmisihin pian käymään kärkevät nuolet
käänsi, ja kuolinnuotiot siell' yhä leimusi taajaan.
Päiviä yhdeksän noin lenteli nuolia leiriin;
kymmenes koitti, ja koolle jo kutsui kansan Akhilleus;
hällepä mieleen sen näet Here toi helo-olka
surren nähdessään väkisurmaa suurta akhaijein.
Mutta kun saapunut kaikk' oli kansa ja kertynyt yhteen,
nousi ja lausui noin uros askelnopsa Akhilleus:
»Atreun poika, jo arvelen, pois hätä häätävi meidät
taas kotirantoja päin, ken surman välttävä lienee,
näin kun kilvan akhaijeja lyö sota, ruhtovi rutto.
Siispä nyt ennusmies tai pappi jo tai unitarkka
tietäjä syyn sanokoon — Zeun luotapa myös unet saapuu —
miksikä närkästyi näin meihin Foibos Apollo;
lyötykö lie lupauksia tai satauhreja laimin?
Ehkäpä vuonia ois valioita ja vuohia uhrit
ottava tuoksukkaat sekä pois ruton torjuva meistä.»
Virkki ja jälleen istuutui. Puhumaanpa nyt astui
Thestorin poika jo, tuo paras lintujenkatsoja, Kalkhas,
tietäjä ollehien, olevaisten kuin tulevainkin,
rantaan Ilionin joka johtanut laivat akhaijein
Foibos Apollon tenhoamin oli tietäjävoimin;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Ilmoittaa, oi Zeun ani-suosima, käsket, Akhilleus,

miksikä suuttunut meihin Apollo on noutavanuoli.
Niinpä mä siis puhun; vaan mua kuule ja suosiomielin
vanno suojelevas, sana olkoon tai käsi tarpeen,
sillä, ma luulen, on suuttuva mies suurvalta, jok' ohjaa
kansoja Argos-maan, jota kuulevat kaikki akhaijit.
Valtias vahvemp' on, vihan mieheen kääntäen halpaan;
jos näet hillitseekin hän sinä päivänä kiukun,
kaunaa hän sydänall' yhä kantaa, kostoa hautoo,
kunnes kostaa voi. Sano siis, avun saanko ma sulta!»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Huoleti julki jo tuo jumalneuvot, jotka sa tiedät.
Kautta Apollon, Zeun pojan armaan, näät, jota palvoin
danaolaisten tietää suot jumalneuvoja, Kalkhas,
ei, niin kauan kuin elon ilmoja silmäni nähnee,
luon' ole laivain laitavien sitä danaolaista,
ken käsin koskeva ois sua, olkoon vaikk' Agamemnon,
tuo, jok' on mahtavin ollakseen nyt akhaijien kaikkein.»
Siitäpä rohkaistui sekä lausui tietäjä kuulu:
»Ei lupauksien, ei satauhrien vuoksi hän vainoo,
vaan papin tähden, jonk' Agamemnon herjasi kieltäin
tyttären hältä ja myös hyvät lunnaat hyljäten; siksi
tuskaa toi sekä tuo yhä kauasampuja meille.
Raskast' ennen meist' ei turmion kättä hän käännä,
kuin tytär ilman lunnait' on isän luo sulosilmä
jälleen viety ja myös pyhät saanut suostutusuhrit
haltia Khrysan. Niin viha ankara ehkäpä viihtyy.»
Virkki ja jälleen istuutui. Puhumaanpa nyt astui
sankari, kansain pää, Agamemnon, Atreun poika,
tuimana; mielen synkenneen viha kuohuva täytti,
silmät liekkejä tuiskivat kuin tuli leimuavainen.

Kohta hän Kalkhaaseen tuhoentein loi ne ja lausui:
»Tietäjä turmahinen, hyvän enteen kelle sä tiesit?
Ennustaa, mitä vain pahint' on, sepä sulle on mieleen.
Milloin suotuisan sanan lausuit taikkapa täytit?
Nytkin akhaijien kuullen tuot jumalneuvona julki
kauasampujan näin muka murhett' antavan siksi,
että mä hylkäsin nuo jalot Khryseen tyttären lunnaat,
paljoa mieluisempi kun on näet itse hän mulle.
Enpä Klytaimnestraan, en ruhtinatar-aviooni
häntä ma vaihettais; näet halvemp' ei ole hällä
varsi ja muu sulomuoto ja mieli ja askaretaito.
Vaan hänet silti ma annan pois, kun niin paras lienee.
Turvaan ennemmin kuin turmaan kansani saatan.
Kunnialahja te vain heti tuokaa, etten akhaijein
joukoss' ainoa ois osapuutto; se ei olis oikein.
Näättehän kaikki, mi nyt osa viedään verraton multa.»
Vastasi näin jumalainen Akhilleus, joutuvajalka:
»Valtias Atreun poika, sa ahneist' ahnehin, mistä
sulle akhaijit tois uromielet kunnialahjan?
Eip' isot yhteisriistat nuo ole tiettyjä meille.
Kaupungeista mi ryöstettiin, jako tehty jo siit' on;
ei sovi kansan taas sitä yhteen koota ja kantaa.
Vaan jumalalle sa neito nyt suo, ja me korvaelemme
kolmin, neljin verroin sen, jos meidän, akhaijein,
Zeus lujalinnaisen suo Troian vallata koskaan.»
Hällepä vastaan taas Agamemnon valtias lausui:
»Noin älä teeskele, uljas mies, jumalaimo Akhilleus!
Et mua pettäne kuitenkaan, et kiehtone kielin.
Vai minun soisit siis, oman saatuas kunnialahjan,
istuvan ilman, luovuttaa hänet luotani käsket?

Niin no, jos suo uromielet akhaijit kunnialahjan
mieleni myötäisen, täys että on korvaus mulla!
Mutta jos eivät suostu ja suo, tulen itse ja vien sen,
ehkäpä sun osas tai myös Aiaan taikka Odysseun
vien minä pois; mutt' ei ilomiellä se lie, kenen luo käyn.
Vaan meill' aikaa toistekin on tätä harkita vielä.
Nyt ylös, syöskää veen pyhän aaltoon laiva jo tumma,
riittävä soutajakunta te kootkaa, myös satauhri
laivaan saatelkaa, tytär Khryseen kukkeakulma
itsekin tuokaa; päällysmies uros mielevä olkoon,
Idomeneus tai Aias tai jumalainen Odysseus
tai sinä, Peleun poika, sa miesten kaikkien kauhein,
kauasampujan jotta jo suostutat, tuot pyhät palveet.»
Kulmia tuimistain noin vastasi nopsa Akhilleus:
»Voi sua, voiton pyytelijää, häpyheittoa herjaa!
Kuinka akhaijeist' ainoakaan sanas saattavi kuulla,
kulkea retkilläs tahi taistoon astua tuimaan?
Iliolaisten vuoks sotikuulujen tänne en tullut
taistelemaan; mikä mull' ois syy vihatakseni heitä?
Eip' ole lehmiä multa he, ei hepolaumoja vieneet,
Fthian, miestenruokkijan, ei mehumailt' ole koskaan
viljoja turmelleet; väli suuripa on näet, paljon
vuoria varjokkaita ja myös meren ärjyvät aavat;
vaan sua, julkea, seurattiin, sinä ett' ilon saisit,
koirannaama, ja myös Menelaos, kosto kun koituu
Ilionille. Mut et sinä taltu, et taukoa lainkaan,
vaan jopa uhkaat mult' oman kunnialahjani ottaa,
vaivall' ansaitun, jonk' antoi poiat akhaijein.
Saalist' en toki saa tasan kanssasi, konsa akhaijit
valtaa kansavan kaupungin maall' iliolaisten;

suurimman sotamelskeen mun käsivarteni kyllä
kestää saa; vaan viimein kun jakoaika on saaliin,
sullapa pääosa on; vähän, rakkaan rahtuni saatan
laivoihin ma, kun laannut on ottelo voimia viepä.
Vaan nyt Fthiaan lähdenkin minä keulavin laivoin;
laatuisamp' olo on kotimaillani; täällä ma koota
riistaa, rikkautt' aio en, kunnianpolkija, sulle.»
Miesten valtias näin Agamemnon vastasi jälleen:
»Karkaa vain, kun niin halu käskee, en sua kärtä
luokseni jäämään; sillä on muitakin myötäni mulla
arvon suovia, vaan hyvinsäätäjä Zeus yli kaikkein.
Niin, jumalaisist' oot vihatuimpani valtiahista;
ainapa mielees on viha, riita ja riehuva taisto.
Suuri jos on väki sulla, sen kai jumal' on joku suonut.
Maahasi matkaa vain kera laivojes, kumppanieskin,
myrmidoneitasi hallita saat, sinust' en minä piittaa
enkä sun pelkää suutuntaas, vaan näin sua uhkaan:
Khryseen tyttären multa kun vaatii Foibos Apollo,
hänt' oman laivani viemään pois, omat kumppanit laitan,
vaan minä Briseun tyttären sult' otan kukkeakulman
itse sun kattosi alt', oman lahjasi, ett' älyäisit,
ken ylivaltias on, sekä muutkin peljäten karttais
verraks aikoa mulle ja mieltäni uhmata julki.»
Lausui näin. Vihan tunsi jo tuiman Peleun poika,
rinnan karvaisen kävi aatos toisa ja toisa:
viiltävä miekkako vyöltä jo temmata, muut pakosalle
karkoittaa heti kaikki ja kaataa Atreun poika
vai viha hillitä vielä ja malttaa kiihkeä mieli.
Näin sydämessä kun mietti ja mielessään, väkimiekkaa
vyöltä jo kiskaltain, tuli korkeudesta Athene;

laittoi airuenaan hänet Here näät helo-olka,
suosien, suojaten kumpaakin samall' armaudella;
taa tuli, tarttui kellerviin kiharoihin Akhilleun,
tälle hän näyttihe vain, muist' yhdenkään näkemättä.
Kääntyi hämmästyin nyt Akhilleus tuntien kohta
Pallas Athenen, leimuavan näki silmien loiston.
Näin sanat siivekkäät jopa lausui sankari hälle:
»Taas, tytär aigiinkantaja-Zeun, sinä miks olet tullut?
Vai näkemään ylimielt' Agamemnonin, Atreun poian?
Vaan minä sen sanon sulle, ja täyttyvä myös se on totta:
röyhkeydestään hält' äkin mennyt herja on henki.»
Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Vimmaas viihtelemään tulin, jos mua kuulisit; laittoi
taivaast' airuenaan minut Here näät helo-olka,
suosien, suojaten kumpaakin samall' armaudella.
Niinp' aseriita sa nyt jätä pois, älä käy käsin miekkaan,
vaan häpeänsä jo haastaos suin, kuten hälle se koituu.
Sillä ma sen sanon sulle, ja täyttyvä myös se on totta:
kolmea, neljää runsaammat tuo röyhkeä vielä
laittaa lahjat; vaan sinä kuule ja tottele meitä.»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Kuuleminen minun on, jumalattaret korkeat, teitä,
kuinka jos viiltäkin viha mieltäni; niinpä on parhain.
Nöyrä jos on jumaloille, he myös ain' auttaen kuulee.»
Virkki, ja jänterikäs käsi kahvaan jäi hopeaiseen;
huotraan survaltain väkimiekan nouti Athenen
mieltä jo mies. Vaan itse Athenepa kiiti Olympoon,
linnaan aigiinkantaja-Zeun, jumalaisehen joukkoon.
Mutta Akhilleus taas uhitellen Atreun poikaa
virkkoi näin vihalausein, ei sydän lauhtunut hältä:

»Juopunut, koira sa silmiltäs, sydämeltäsi kauris!
Sonnustautua kamppailuun kera miesten et koskaan,
käydä et väijyksiin valiointen kanssa akhaijein
tohtinut, et; sepä ois sinust' ollutkin sula surma.
Toisempaa toki leiriss' on avarassa akhaijein
silt' osa riistää, ken sanan virkkaa vain sua vastaan!
Valtias, kansan syöjä, jos et epäkelpoja johtais,
solvaus viimeinen tämä sult' ois, Atreun poika!
Vaan minä sen sanon sulle ja vahvan myös valan vannon
valtikan kautta nyt tään, jonk' ei ota lehteä, oksaa
varsi sen koommin kuin jäi vuoristoon emärunko,
ei tee silmuja, sill' ylt'ympäri leikkasi lehvät
vaski ja kuoren; vaan käsin kantaa poiat akhaijein
nyt sitä, kansan tuomarit, joill' ikisääntöjä Zeun on
valvoa, vaalia virka; ja näin vala vahva se kuuluu:
kerran Akhilleut' aattelevat polot poiat akhaijein
kaivaten kaikki, et silloin voi, miten tuskaeletkin,
torjua, kun moni sortuu, jonk' on kaatanut kalmaan
Hektor, miesten surma, ja sun sydänjuurtasi kaivaa,
että akhaijien parhaimman panit arvoa vaille.»

Uhkasi noin uros aimo ja maahan valtikan heitti
kullanvälkkyvä-nastaisen, taas itse jo istui.
Vimmaan jäi Agamemnon. Vaan jopa joutuen Nestor,
sointuvasuu Pylos-maan puhetaituri, nous, sulokieli,
jolt' yli huulten vuos sanat mettäkin mieluhisemmat.
Kaksi jo kuolollisten ol' ihmisien ikäsarjaa
vaipunut, jotk' oli hän Pylos-maan pyhän heimoa nähnyt
syntyvän, kasvavan, nyt suku kaittavanaan oli kolmas.
Näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:

»Voi, suru suuripa totta jo koituu maalle Akhaian;

riemuitsee Priamos sekä myös Priamon pojat totta,
iliolaiset muutkin saa ilon kukkurapäisen
nyt tämän kuullessaan, vihakiistaan kuinka te käytte,
neuvojat oivimmat te akhaijein, ottelijatkin.
Vaan mua kuulkaa; nuoremp' on mua kumpikin teistä.
Sill' olen aimompain minä miesten seurana ollut
kuin kera teidän; ainapa sai toki neuvoni arvon.
Nähnyt en moisia muit' ole sitten enkäpä nähne,
kuin oli Peirithoos tai kuin Dryas, urhojen päämies,
Kaineus, Eksadios, Polyfemos, mies jumalainen,
Theseus, Aigeun aaluva, myös, kuva kuolematonten.
Vahvimmat oli miehiä maan asujoita he varmaan,
vahvimmat oli, vahvimpain kera ottelivatkin,
vuorten hirmut nuo perisurmaan sortivat julmaan.
Heill' olin kumppalinaan toki, kaukaa matkasin, kauas
jäi Pylos; itse he näät kera kutsuivat minut sieltä;
myös tasarinnan taistelin — ei sitä taistoa kestäis
maan asujoitten ihmisien nykypolvea kenkään.
Vaan toki neuvoa noutivat mun, sanan ottivat varteen.
Niin tekin kuunnelkaa; paras kuulla on näät hyvä neuvo.
Hält' älä naista sä vie, jos valtakin ois; jätä rauhaan,
mink' osalahjaks antoivat pojat hälle akhaijein.
Korkeint' ällös valtiahist' uhitelko sa myöskään,
poika sa Peleun, eip' ole valtikankantajat hälle
vertoja muut, mit' on milloinkaan Zeus nostanut valtaan.
Vaikk' isovoimainen, jumalattaren kantama lietkin,
hän toki suuremp' on, useampia hän näet käskee.
Malttuos, Atreun poika, ma sult' anon itse ja pyydän,
viihtyä suo vihan tuon, sovi kanssa Akhilleun; suur' on
turva akhaijein kaikkien hän sodan turmia vastaan.»

Hällepä vastaten näin Agamemnon valtias lausui:
»Haastoit, vanhus, kaikin päin osuvasti ja oikein.
Vaan tuo mies ylipää tääll' aikoo kaikkien olla,
kaikkia hallita, vallita muit', ihan kaikkia johtaa
käskyillään, joit' ei, minä luulen, tottele kenkään.
Josp' ikivallat suoneet lie sotakuntoa hälle,
siltikö sallivat myös suin julkein herjoja heittää?»
Vaan puhevuoroon aimo Akhilleus tuimana puuttui:
»Kehno ja kunnoton totta jo ois nimi oikea mulle,
jos minä kaikkeen suostuisin, mitä vain sinä vaadit.
Muille sa säätelemään mene moisia, vaan älä mulle
käskyjäs anna, en liioin lie minä kuuleva niitä.
Seikan sen minä vain sanon sulle, ja paina se mielees:
kättäni en tytön vuoks sua vastaan nosta ma kuunaan,
en sua enkäpä muita, kun antajat annetun vie taas.
Vaan mitä saatua muuta on luona mun laivani tumman,
siitä et rahtuakaan sinä vastoin mieltäni riistä.
Tai koe, kun halu lie; nämä muutkin julki sen nähkööt:
kohtapa vierii sun punahurmees peistäni pitkin.»
Noin vihalausein kiistelivät sekä nousivat viimein,
lakkauttain kokouksen akhaijein laivojen luona.
Haaksien hankavien tykö nyt majahansa Akhilleus
lähti, Menoition poika ja kumppanit myös kera muutkin.
Lainehikollepa koht' Agamemnon laski jo laivan,
soutamahan valikoi kakskymment' urhoa, Khryseen
tyttären kukkeakulman toi, kera myös satauhrin
laivaan saatti, ja johdon sai monineuvo Odysseus.
Nousivat laivaan, kulkivat pois, latu aallokas allaan.
Vaan Agamemnon käski nyt puhdistautua kansan.
Puhdistautuivat, meren aaltoon heittivät saastan,

partaall' uhrasivat ikivellovan veen satauhrit
vuohia, härkiäkin valioita, Apolloa palvoin.
Tuoksupa taivaaseen kera sauhun kiirien nousi.
Tää oli leiriss' askare. Mutt' ei viel' Agamemnon
viihtynyt vimmastaan, joll' urhoa uhkasi ensin,
vaan sanan Talthybiolle ja Eurybateelle hän virkkoi,
jotk' oli airuet hällä ja ahkerat palvelijansa:
»Peleun poian luo nyt, Akhilleun, airuet, käykää,
menkää noutamahan tytär Briseun kukkeakulma.
Mutta jos neitt' ei antane, niin tulen itse ja noudan
kanss' useampain; hälle se kolkommaksipa koituu.»
Laittoi heidät, virkkaen näin, sanan ankaran lausui.
Viert' ikivellovan veen halutonna nyt airuet astui,
päätyen myrmidonein majaleirin luo sekä laivain.
Sankarin siell' liki tummaa purtt' ovell' istuvan yksin
keksivät; ei tulo tuo ilahuttanut mieltä Akhilleun.
Päämiest' aimoa arkaillen siin' airuet seisoi,
vait oli kumpikin mies, ei virkkaa tohtinut tointaan.
Mutta hän mielessään heti aikeen arvaten lausui:
»Terve, te airuet, viestit Zeun sekä ihmisienkin!
Tulkaa vain; tätä ette te tehneet, vaan Agamemnon,
hän, joka Briseun tyttären vuoks on laittanut teidät.
Siis, jumalainen Patroklos, käy, noutaos nainen
näitten valtaan. Vaan näkijöinä he itse nyt olkoot
auvoisain jumalain sekä kansojen, maan-asujoitten,
eessä ja valtiahan tylymielen, jos mua kerran
tarvis torjumahan pois muista on turmio tuima...
Raivoo totta jo mielessään hän turmahisessa,
ei ole järkeä ees-, ei taapäin katsoa, jotta
turva akhaijeill' ois, liki laivoja ottelevilla.»

Virkki, ja kuullen kumppaniaan majasuojihin astui
Patroklos, hakijoille jo Briseun tyttären nouti
kukkeakulman. Taas kävi luo he akhaijien laivain.
Lähtöpä naist' ei nuort' ilahuttanut. Mutta Akhilleus
itkuun puhjeten istuutui meren vaahtisen ääreen,
kaihtaen kumppanejaan, meren siintoon katseli tummaan,
näin, kädet kurkottain rukoukseen, huus emoansa:
»Oi emo, koska ma niin lyhykäisen sain elon arvan,
kunnian kuulun Olympon Zeus jylykorkea mulle
ois toki suova; mut ei hän rahtuakaan sitä suo nyt.
Näät mua kansain pää Agamemnon, Atreun poika,
herjasi, kunnialahjani vei, sen rosvosi itse.»
Virkkoi kyynelin viljoin; tuonp' emo korkea kuuli
luon' isän vanhan istuissaan meren aaltojen alla,
joutuen vaahtoavan meren aalloist' usvana nousi,
ääreen istuutui pojan itkevän, poskea, olkaa
sormillaan silitellen näin sanan laati ja lausui:
»Miksikä itket, lapsi? Mi noin mure mieltäsi murtaa?
Kerto'os, mult' älä peitä, sen että jo kumpikin tietäis.»
Vastasi huokaisten uros askelnopsa Akhilleus:
»Kaikk', emo, tiedäthän. Miks suotta sa kertoa käsket?
Thebe vallattiin, pyhä kaupunk' Eetionin,
retkellämme ja sielt' isot saaliit tänne me tuotiin.
Niistä akhaijit soi osan oikean kullekin. Päältä
Khryseen tyttären sai Agamemnon kukkeakulman.
Kohta akhaijein nyt varusäärten valkamaleiriin
tyttären noutaakseen tuli, toi lukemattomat lunnaat
Khryses laivojen luo, pyhä kauasampujan pappi;
saapui, sauvalleen asetettuna lehvät Apollon
kultaiselle, ja pyysi akhaijien kaikkien eessä,

itsepä Atreun poikien muist' yli, kansojen päitten.
Pattoa kammoten tuohon akhaijit kaikki jo suostui,
suomaan kunnian hälle ja saamaan loistavat lunnaat;
yksipä suostunut ei, Agamemnon, Atreun poika,
vaan hänet herjaten laittoi pois, sanan ankaran lausui.
Suuttuen pois meni vanhus. Apollopa huutoa ankeen
suostui kuuntelemaan, ylen näät oli tää rakas hälle;
käänsi akhaijeja päin pahat ampumat, kaateli kansaa
laumoittain; ylt'ympäri nuo jumal-ampujan nuolet
leiriä laajaa lensi akhaijein. Vaan jopa julki
kauasampujan toi jumalneuvot tietäjä tarkka.
Ensimmäisenä ehdotin nyt sovitusta ma suomaan;
siitäpä vimmastui Agamemnon, karkasi pystyyn,
lausuen uhkauksen, joka tässä on täyttynyt juuri.
Nopsin laivoin naista akhaijit säihkyväsilmät
saattavat Khrysaan, saava on heiltä sen haltia palveet;
vaan mult' ottivat juur', ulos uksest' airuet veivät
Briseun tyttären, jonk' omaks antoi mulle akhaijit.
Mutta jos mahtanet, niin pidä puolta sa urhean poikas;
mennös Olympoon, Zeun ano turvaa, jos hänen mieltään
milloinkaan sanall' ehk' ilahuttanut liet tahi työllä —
sill' isän linnoill' ennen sun useasti ma kuulin
kertovan ansionas, miten Zeun jylypilvisen autoit
surkean turmion alta, sa ainoa kuolematonten,
kun hänet kahlita mieli Olympon muut asujaimet,
Here ynnä Poseidon myös sekä Pallas Athene.
Vaan, jumal-auttajatar, avuks ennätit, irrotit kahleet,
tuon satakouran Olympoon hait, jok' on luon' ikivaltain
Briareos nimiään, mut kielell' ihmisienpä
Aigaion — oman taatonkin väkivoittaja, hänpä

rinnall' istui Zeun, Kronossynnyn, mahtajariemuin.
Peljästyi ikiauvokkaat, jäi Zeus sitomatta.
Siitä nyt muistuta, istuos luo, käsin polvia kiedo,
ehkäpä auttava oisi hän urhoja Troian, akhaijit
sortava laivoilleen meren ääreen, lyöminä miekan,
kaikill' ett' yliherrastaan ilo oikea oisi,
kansain pää tuta sais Agamemnon, Atreun poika,
työnsä, akhaijein parhaan kun pani arvoa vaille.»
Hällepä vastasi näin Thetis uhkuvin kyynelin jälleen:
»Voi mua, lapseni, miks sinut kannoinkaan, emo koito!
Josp' olo laivojen luon' edes itkuton, herjaton sull' ois,
kosk' elon arpa on vain lyhyt sull', ei suur' ikä suotu!
Varhain vaipuva, onneton myös olet nyt yli muitten.
Koitoon kohtalohon siks synnyit taattosi linnaan.
Vaan sanas saattaen itse ma käyn lumiharja-Olympoon
Zeun, salamoitsijan, luo, kukaties hän pyyntöni kuulee.
Siis liki laivoja jää, vihamieltä akhaijeja kohtaan
kantaen leppymätönt', ole kaukana kamppaelusta.
Ääreen Okeanon, tykö aithiopein ani-oivain
juhlaan näät meni eilen Zeus sekä muut ikivallat;
saapuvat taas kotihinsa, kun kahdestoista on päivä.
Käyn yli vaskisen kynnyksen tykö Zeun minä silloin,
eikä hän kieltävä lie, mitä pyydän polvia kietoin.»
Virkkain näin meni taas, hänet jätti, ja niin uros yksin
jäi vihan valtaan naisen vuoks somavyön, joka vietiin
pois hänen suomattaan, väkivalloin. Mutta Odysseus
Khrysaan ehti jo, matkassaan pyhän toi satauhrin.
Vaan syväpohjaisen kun pääsivät valkaman suojaan,
käärivät purjeen, sen alas laivaan laskivat tummaan,
kaasivat maston haarukkaan harusköysiä päästäin,

soutivat airoillaan liki maata ja ankkuripaadet
heittivät joutuisaan sekä rantaan kytkivät laivan,
maihin, tyrskyävään meren ääreen, nousivat itse
kauasampujan palveet nuo kera noutaen; nousi
myös tytär Khryseen purren puult', ulapallisen uijan.
Tuosta jo alttarin luo hänet vei monineuvo Odysseus,
tyttären taatolleen palautti ja näin sanan lausui:
»Khryses, kansain pää minut laittoi, suur' Agamemnon,
tyttäres tuomaan, myös pyhän uhraamaan satauhrin,
danaolaisiin jotta jo leppyis korkea Foibos,
joille hän vaivaa, vaikerrust' ylen tuonut on tuimaa.»
Virkki ja tyttären vei isän kainalohon: iloll' otti
hän hänet vastaan. Mutta jo ääreen alttarin sorjan
muut pyhän uhrin toi jumalalle ja piirinä seisoi.
Niin kädet huuhtoivat, pivon ottivat ohria täyteen.
Vaan kädet nostaen palvoi noin palavasti jo Khryses:
»Foibos hohtavajousi, sa kaitsija, valtias vahva,
jonk' ikisuojass' on Tenedos, pyhä Killa ja Khrysa!
Kuulit muulloinkin sinä mun rukoukseni aina,
arvoon myös minut autit, akhaijeja löit kovin kohluin,
niinpä sä nytkin taas mua kuule ja toivoni täytä:
danaolaisist' ottaos pois nyt turmio tuima!»
Noin sanat hartaat huusi, ja Foibos Apollo ne kuuli.
Vaan rukoeltu kun noin sekä myös ripoteltu ol' ohrat,
päit' ylös taivuttain jopa iskivät, nylkivät teuraat,
reidet ratkoivat sekä käärivät ympäri rasvaa
kahteen kertaan, viiltelivät lihaviiluja päälle.
Hiilistöllä ne poltti ja kaas yli viiniä tummaa
vanhus, poikaset auttoivat viiskärkisin haaruin.
Vaan kun ol' uhrin polttanehet, sydämyksiä syöneet,

leikkelivät lihan muun he ja vartaisiin pujotellen
taiten paistoivat, palat vartailt' ottivat taasen.
Vaan kun ol' askare tehty jo tuo sekä atria valmis,
söivät, eik' osa uupunut, jos mitä vain teki mieli.
Mutta kun kylläitään oli ruokaa saatu ja juomaa,
poikaset kaatoivat sekomaljat viiniä täyteen,
kullekin tarjosivat, päält' uhrasivat pikareista.
Virsin Apolloa suostuttain noin viettivät päivän,
kauniin paiaanin kajahuttivat poiat akhaijein
kiittäen Turvaajaa; hän kuuli ja siit' ilon tunsi.
Vaan alas mentyä auringon, hämyn tultua tumman
rantaan yöksi he laskeutui luo kytketyn laivan.
Mutta kun huomensynty jo nous rusosorminen Eos,
laivoin laskivat kohti akhaijein leiriä laajaa;
tuulen myötäisen soi noutavanuoli Apollo.
Nostivat maston taas, levähyttivät valkean purjeen.
Tuuli sen pullistutti, ja riemuisaa kohinaansa
pauhaten kuohuvat aallot soi kokan kiitävän alla.
Laivapa laskettain yli aaltojen matkasi tietään.
Mutta kun laajaan taas oli leiriin tultu akhaijein,
laivan tumman maalle he kiskoi, hietikon pitkän
pengermälle, ja löi lujat pönkät laitojen alle;
vaan majasuojuksiinsa ja laivoilleen meni miehet.
Vaan vihamielin jäi jumalainen Peleun poika,
askelnopsa Akhilleus, luo merenlaskija-laivain,
jalkaans' astunut ei kokoukseen sankarikuuluun,
ei sodan melskeeseen, vaan jäytelevin polomielin
poiss' oli, kaipasi näät sotahuutoja, taistoa taajaa.
Mutta kun kahdestoista jo huomenkoi tuli maille,
silloin kaikk' ikivallat Olympoon matkasi, eeltä

Zeus kävi, seurasi muut. Thetis ei pojan pyyntöä rakkaan
pois unohuttanut, vaan kera koin meren aaltojen alta
kohta Olympoon nousi jo, piiriin aukean taivaan.
Kaitsevasilmän Zeun näki syrjäss' istuvan muista,
korkein kukkula istuinnaan monihuipun Olympon.
Lankesi jalkoihin, vasemmallaan polvia kietoi,
vaan käden oikean nosti hän leukaa, poskea kohti,
näin rukouksin suostuttain Kronossyntyä suurta:
»Zeus isä, jos teon tein, sanan lausuin, sulle mi konsaan
kelpasi luon' ikivaltain, niin tämä toivoni täytä:
poikani arvoon auta, jok' ennen muit' ylen varhain
vaipuva on; nyt hänt' Agamemnon, valtias miesten,
polkee, vienyt on pois osalahjan, ryöstänyt itse.
Vaan hänet auta, Olympon Zeus, hyvinsäätäjä, arvoon,
iliolaisten sortaa suo nyt akhaijeja, kunnes
saanut on kunnian kukkurapään minun poikani heiltä.»
Pyyntöön vastannut ei pilvennostaja Zeus, vaan
kauan vaiti hän istui. Mutt' yhä polvia kietoin
hiipiytyi Thetis aivan luo, yhä pyysi ja virkkoi:
»Myöntymys pettämätön suo päätäsi nyökäten tai myös
kiellä se — pelkopa ei sua estäne — jotta jo näänkin,
kuink' ala-arvoisin minä kaikist' oon jumaloista.»
Vastasi pilviennostaja Zeus, tukaloituen tuiki:
»Turmia totta jo teet, kera Heren kun minut riitaan
saatat, härnäämään hänet häijyin taas mua moittein.
Aina hän ilmankin mua kesken kuolematonten
soimaa, taistoss' auttavan mun muka miehiä Troian.
Vaan sinä jälleen nyt mene pois, ett' ei sua Here
huomaa; itsepä huolehdin tämän täyttymisestä.
Niinpä jo myös, jott' uskoisit, minä päälläni nyökkään;

sill' ikivaltojen näät se on kesken merkkini suurin
suostumisen; peräyttämätön sekä pettämätönpä,
täysin täyttyvä on sana, jonka ma nyökäten säädän.»
Virkki ja kulmia Zeus sysitummia nyökkäsi, silloin
suortuvat taivahiset alas vyöryi, valtiasotsaa
kaartaen kuolematonta, ja järkkyi suuri Olympos.
Noin piti neuvoa nuo sekä erkani taas. Thetis astui
rientäen koiheleästä Olympost' aaltojen alhoon,
Zeus kotilinnalleen; salin istuimilt' ikivallat
taattoa vastaan nousivat kaikk', ei tohtinut kenkään
vartoa paikallaan, joka ainoa vastahan joutui.
Hallitusistuimelle hän istui. Vaan vakoellut
kaikk' oli Here, kun salaneuvoa Zeun piti kanssa
noin Thetis, aavojen äijän tuon tytär kuuleajalka.
Kohta jo soimasi hän vihasuin Kronossyntyä suurta:
»Ken jumaloista jo taas kera sun piti neuvoa, viekas?
Ainapa mielees on, mua karttaen, kiertäen kaukaa,
hautoa hankkeitas salapäätöksiksi, et koskaan
suosiomielin voi sinä ilmoittaa, mitä aiot!»
Hällepä vastasi näin isä ihmisien, jumalainkin:
»Here, ällös mun joka aivoitustani tietää
toivoko; ei hevin käyne se, vaikk' ole puoliso vaankin!
Mutta mi kohtuus on sinun kuulla, sit' ei tuta kenkään
joukost' ihmisien, jumalainkaan saa sua ennen.
Vaan jumaloilta mit' on salass' yksin mieleni päättää,
aina ja kaikkia niit' älä turhaan tutki ja urki!»
Here, valtiatar vakasilmä, nyt vastasi hälle:
»Hirveä Zeus, Kronossynty, mi nyt sana suustasi lähti?
Eip' ole tutkia sult', ei urkkia mun tapa muutoin,
häiriötönnä sa saat, mitä mielinet, harkita, päättää;

vaan kovin pelkään nyt, sua ett' oli pettelemässä
vain Thetis, aavojen äijän tuon tytär kuuleajalka.
Aamun koissa hän näät tykös saapui, polvia kietoi,
nyökkäsit myös, sanan vahvan soit, varon, ett' on Akhilleus
kunnian saava ja laivain luo moni sortuva surmaan.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Kumma sun luontosi on, varot, väijyt, en vältä mä silmääs.
Vaan se on turhaa sittenkin, sinä kaukenemaan vain
saat yhä mieleni; sulle se kolkommaksipa koituu.
Entä jos onkin niin, sepä on minun tahtoni silloin.
Istu ja vaikene siis sekä mielees käskyni kätke,
tai sua suojata kaikk' ei voi ikivallat Olympon,
torjumatonta ma kun kurituksees kättäni käytän.»
Kuuli ja säikkyi valtiatar, vakasilmä jo Here,
vaieten istui, lannistaa koki kuohua mielen.
Synkkeni taivahiset, salivieraat Zeun, ilo sammui.
Vaan koki noin hyvitellä Hefaistos, taituri kuulu,
jott' ilomiell' emo armas ois, helo-olka jo Here:
»Turmia totta jo tuo se ja kiusaa sietämätöntä,
kuolollisten vuoksi jos käytte te kumpikin kiistaan,
noin melun nostattain jumal-joukoss'; eip' ilahuttaa
voi jalo atria meitä, kun saa tora joutava vallan.
Siks sua, äiti, ma neuvon, vaikk' olet mielevä itse:
mielt' isän armaan, Zeun, hyvitellös, jott' ylitaatto
ei toru taas, meilt' ei riko atriariemua tyyten.
Vaikk' alas iskeä jos salamoitsija mielisi meidät
istuimilta Olympon — on mahtaja hän moniverta.
Vaan koe häntä sa lauhduttaa, sana lempeä lausu,
kohtapa meille jo suopea taas on taatto Olympon.»
Virkki ja nopsana nousi ja astui luo emon armaan,

tarjoten maljan toi parikorvan, haasteli hälle:
»Kärsiös, äiti, ja malta jo mieli, jos haikea liekin,
ettei silmäni nää näkis sun, emo, kantaja kallis,
iskuja saavan; en silloin vois, miten oisikin surku,
auttaa; vaikea vastustaa näet Zeus on Olympon.
Kerrankin, kun puoltaa koin sua, hän mua jalkaan
tarttui, kynnykselt' alas viskasi valtahiselta.
Noin alas kuukuilin koko päivän; ol' ilta jo mailla,
Lemnos-saaren maalle kun maiskahdin vähin hengin.
Turvaan korjasivat minut siell' urot sintialaiset.»
Haasteli noin; hymysuin helo-olka jo kuuli sen Here,
poialtaan hymysuin hän maljan tarjotun otti.
Mutta jo muillekin tää, käden oikean puolt' yhä käyden,
toi sekomaljast' ammentain sulonektarin hurmaa.
Naurupa sammumaton seass' alkoi autuahitten,
konsa Hefaistos noin ylt'ympäri puuhasi, puhkui.
Päivän kaiken juhlivat noin sen laskuhun asti,
eik' osa kesken uupunut, jos mitä vain teki mieli,
soiton soinnut ei ikisorjan, lyömät Apollon,
vuoroonlaulavien runotarten ei suloääni.
Mutta kun loistavan auringon valo mailta jo vaipui,
koht' asumukselleen kukin asteli nukkua aikoin,
kunne Hefaistos siell' oli linnat laatinut heille
loistokkaat, isomainehinen ikitaituri tarkka.
Vuoteelleenpa Olympon Zeus salamoitsija lähti,
kussa hän öisin nukkui ain', unen aikana armaan;
siihen valtiatar kera vaipui, korkea Here.

TOINEN LAULU.

AGAMEMNONIN UNI. VÄEN KOETTELU. LAIVOJEN LUETTELO.

Nukkui taivahiset sekä valjakonhaltiat urhot
yön yli, yksin Zeus sulon uupunut ei unen valtaan,
aatteli aattelemistaan vain, miten saisi Akhilleus
kunnian, vaan tuho löis monet luona akhaijien laivain.
Viisaimmaksipa mielessään toki päätteli vihdoin,
ett' Uni pettävä luo Agamemnonin, Atreun poian,
lähtisi, viitaten siivekkäät sanat sille jo virkkoi:
»Käy, Uni pettävä, luoksi akhaijein laivojen nopsain,
hiipiös ääreen siell' Agamemnonin, Atreun poian,
kaikk' ihan tarkalleen puhu, kuin sanat sulle nyt annan.
Käskeös suoria kamppailuun hiuskaunot akhaijit
joutuin kaikki; jo kaatava hän katulaajan on Troian;
eivät kauemmin nyt siit' ikivallat Olympon

riitele, yht' ovat mieltä; jo heidät kaikki on Here
kääntänyt puolelleen, tuho eessä on iliolaisten.»
Virkki, ja käskyn kuullen koht' Uni kiiti akhaijein
nopsien laivain luo, Agamemnonin, Atreun poian,
hiipi jo ääreen, kuss' uron unten ambrosiaisten
helmass' uinuvan keksi ja Nestorin, Neleun poian,
hahmoss' ilmestyi pääpohjiin, tuon, jota suosi
kansanvanhinten valioimpana suur' Agamemnon;
näin hänen hahmossaan jumalainen siin' Uni virkkoi:
»Nouse jo, Atreun poika sa, valjakonsuistajan aimon!
Nukkua ei yli yön sovi miehen johtavan, joll' on
kansat kaittavanaan sekä paljon tointa ja huolta.
Siis heti nyt mua kuule, ma airut Zeun olen ylhän,
kaukaakin joka suosijanas sua suojaten katsoo.
Sun hiuskaunot akhaijit Zeus heti suoria taistoon
käskee kaikki; jo liet katulaajan kaatava Troian,
eivät kauemmin nyt siit' ikivallat Olympon
riitele, yht' ovat mieltä; jo heidät kaikki on Here
kääntänyt puolelleen, tuho eessä on iliolaisten,
säätämä Zeun. Tämä nyt pane mielees, että sit' ei vie
unho, kun sult' uni pois, poven virkistyttäjä, häipyy.»
Virkkaen näin meni taas, hänet jätti, ja jäi uros yksin,
mieless' aivoitus, joka ei toki täyttyvä ollut.
Valtaavansa hän Troian näät sinä päivänä luuli,
tiennyt mieletön ei, mikä Zeun oli neuvo ja hanke.
Tuskaa, voihkett' aikoi näät tuta vielä hän antaa
iliolaisten, akhaijeinkin taas ankarin taistoin.
Valveutui uros, viel' oli kuulevinaan jumaläänen,
istumahan heti nous, ihotakkiin suorihe sorjaan,
uuteen, pehmoiseen sekä vaipan valtavan otti,

jalkoihin jalohohtoisiin sirot anturat pauloi,
miekan, huolitetun hopeoill', olan ympäri vyötti,
valtikan taattoisen, ikiaikaisenpa jo koppoi,
noin sopavälkkyjen riensi akhaijein valkamaleiriin.
  Vaan jumalainen Eos Olympoon ehti jo ylhään,
ilmoittain valon Zeulle ja muillekin taivahisille.
Airuet kansain pää pani selkeä-ääniset silloin
mieskokoukseen kutsumahan hiuskaunot akhaijit.
Airuet käskyn vei, väki yhteen kiirehin kertyi.
  Neuvojen pohdintaan nyt ensin päälliköt ylväät
pyysi hän luo Pylos-maan jalon kaitsijan Nestorin laivan.
Heidät kutsuen koolle hän alkoi mielevin aikein:
  »Ambrosiaisess' yöss' uni, kuulkaa, ystävät, mulle
ilmestyi jumal-entehinen; näkö, hahmo ja kasvu
sill' oli kaikin päin jumalaisen Nestorin lainen.
Astahtain pääpohjiin näin uni haasteli mulle:
'Nouse jo, Atreun poika sa, valjakonsuistajan aimon!
Nukkua ei yli yön sovi miehen johtavan, joll' on
kansat kaittavanaan sekä paljon tointa ja huolta.
Siis heti nyt mua kuule, ma airut Zeun olen ylhän,
kaukaakin joka suosijanas sua suojaten katsoo.
Sun hiuskaunot akhaijit Zeus heti suoria taistoon
käskee kaikki; jo liet katulaajan kaatava Troian;
eivät kauemmin nyt siit' ikivallat Olympon
riitele, yht' ovat mieltä; jo heidät kaikki on Here
kääntänyt puolelleen, tuho eessä on iliolaisten,
säätämä Zeun. Tämä nyt pane mielees.' Noin uni virkkoi
entäen pois. Jopa valveuduin sulo-uinaelusta.
Saatava meidän akhaijit siis tamineihin on taiston.
Mun paras ensin heitä on kuitenkin koetella,

käskeä karkkoamaan moniteljoin täältä jo laivoin;
kohdastanne te taas kokekaa kukin hillitä heitä.»
Lausuen noin taas istuutui. Puhumaanpa nyt astui
Nestor, hietavan tuo Pylos-maan sukuvaltias suuri;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Ystävät, ylhät akhaijein päät sekä päälliköt aimot,
jos kuka muista akhaijeist' ois unen kertonut moisen,
luulla sen vois lumeheksi ja kaikin päin sitä karttaa;
vaan nyt sen näki mies ylin, suurin akhaijien kesken,
saatava meidän akhaijit siis tamineihin on taiston.»
Virkki ja neuvostosta hän ensimmäisenä lähti;
valtikankantajat muut heti kansain kaitsijan myötä
nousivat, seurasivat. Sotikansapa virtasi koolle,
niinkuin purkautuu kimalaisia kiehuvat parvet
kallion halkeamasta ja ain' yhä uusia seuraa,
kimpuittain heti käy kevätkukkia kohti ne lentoon,
joukot parvehtii, mikä tuonne ja taas mikä tänne;
niin monet laivoiltaan, majasuojistaan sotalaumat
järjestyi syväkaartehiseen meren valkamarantaan
joukoittain kokoukseen; vaan Huhu liekkinä liehtoi
joutua heihin, airut Zeun, ja he koht' oli koolla.
Kuohunnass' oli kaikki, ja maan povi huokasi alla,
konsa he istuutui, kohu suur' oli. Vaan asetella
airutt' yhdeksän koki hiljenemään hälyn, että
korkeasyntyjen vois sanat kuulla he valtiahitten.
Vain väkiseltäpä istuutui väki nyt rivikuntiin,
hälventyi häly. Vaan Agamemnon valtias nousi,
kantaen valtikkaansa, Hefaiston taiturityötä.
Zeus oli tuon, Kronossynty, Hefaistolt' antimen saanut,
Zeultapa taas sen sai jumal-airut, tappaja Argon,

Hermes-valtiahalt' uveuljas sankari Pelops,
Pelops-taatolt' Atreus sen peri, kaitsija kansain,
Atreus kuollessaan omaks soi satalauma-Thyesteen,
mutta Thyestes jätti sen taas Agamemnonin kantaa,
kaikkea Argos-maata ja saaria valliten monta.
Tuo nojanansa hän lausui noin nyt akhaijien kuullen:
»Ystävät kaikk', urot Argos-maan, asekumppanit Areen!
Zeus ylivaltainen minut raskaall' löi lumehella,
armoton, vaikk' ikivahvan soi sanan, että en ennen
korkean Troian sorruntaa kotimailleni matkais.
Vaan nyt pauloikin pahaneuvoisesti ja käskee
häätyä pois häpeällä jo melkeän mieshukan jälkeen.
Niinpä on sallima kai isovallan Zeun, joka kaannut
harjat on kaupungin monen maill' avarilla ja viel' on
vastakin kaatava, sill' ylin hällä on valta ja voima.
Polvien jälkeistemmekin jää häpeäksi se totta,
kansa akhaijein ett' yhä turhaan, niin iso, aimo,
kamppailee, katopuolin vain kahakoitsevi täällä
miesluvun pienemmän kera, eikä jo loppua kuulu.
Sillä jos mieli akhaijein ois sekä iliolaisten
liittoon käydä ja kumpainkin luku laskea tarkoin,
yksittäin joka mies väki Troian, vaan me akhaijit
kymmeniköittäin taas kävisimme, ja kymmenen kunkin
juomanlaskijamiehenä ain' olis iliolainen,
juomanlaskijataan moni uupuis kymmeniköistä.
Niin monin verroin suuremp' on luku, luulen, akhaijein
miehiä Ilioniss' asujoita; mut näill' apunansa
kaupungin monen kansaa, miest' on mittavapeistä,
jotk' yhä vastustaa väkevästi ja toivoni torjuu,
että ma Ilionin talokauniin kaatava oisin.

Mennyt on yhdeksän Zeun suuren vuotta jo meiltä,
purtten puut lahot on jo, ja möyhtyy laivojen köydet;
vaan kotonammepa kai ikävissään kaukana istuu
puolisot, lapset pienoiset; mut työ, jota varten
tultu on tänne, se viel' yhä tuiki on täyttymätönnä.
Neuvoni kuulkaa siis sekä seuratkaa sitä kaikki:
karkotkaamme jo laivoin pois sulo-syntymämaahan,
emmehän Troiaa voi katulaajaa vallata koskaan.»
Virkkoi noin, sydämetpä ja rinnat nosti se riehuun
joukon kaiken, jolleka tuo pito neuvon ol' outo.
Liikuntaan väki joutui kuin meren aukean aallot
aavall' Ikarian, jota kuohuttaa itäkaakko,
pilvist' iskeytyin sen pintaan, Zeus-isän luota.
Tai kuin läntinen käy kesäviljaan korkeavarteen,
tuimana lennähtää tohinalla, ja tähkäset nuojuu,
niin väenpaljous liikkui tuo, ja he laivoja kohti
kaikk' ilohuudoin ryntäsivät; pöly pilvinä nousi
jalkojen alta, ja toinen toist' yhä kiihteli kilvan
laivat tempaamaan telapuilt' alas veen pyhän aaltoon;
luotiin koht' urat auki ja kiskaistiin sivupönkät
irti, ja kaikui korkeuteen kotikaipaushuudot.
Täyttynyt kohtalon suomatt' ois kotimatka akhaijein,
ellei Here nyt oisi Athenea näin puhutellut:
»Voi, tytär aigiinkantaja-Zeun, väkiverraton, katso!
Pois kotihinsako karkkoavat, sulo-syntymämaahan,
kaikki akhaijit siis, meren aavoja selkiä mennen?
Voittajasaaliiks siis Priamonko ja iliolaisten
argotar jää Helene, joka niin monen syössyt akhaijin
surmaan Troian luona on, kaukana syntymämailta?
Niinpä akhaijien luo sopavälkkyjen käy heti, heidät

suullasi maltuta nyt joka mies sulavalla; äl' anna
laivoja lainehikolle sa kaarevakeuloja työntää.»
Noin nimes. Empinyt eipä Athene päilyväsilmä,
oitis Olympon korkeudest' alas myrskynä riensi,
kohta akhaijien laivain luo merinopsien saapui,
keksi Odysseun siell', uron mielevän, Zeun älyverran,
seisovan hiljaa; laivaans' ei lujalaitahan, tummaan
koskenut, sill' ylen närkästyi sydän aimo ja mieli.
Virkkoi astuen luo nyt päilyväsilmä Athene:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
pois kotihinneko karkkoamaan, sulo-syntymämaahan,
käytte, kun laivoihin moniteljoihin väki ryntää?
Voittajasaaliiks siis Priamonko ja iliolaisten
argotar jää Helene, joka niin monen syössyt akhaijin
surmaan Troian luona on, kaukana syntymämailta?
Niinpä nyt oitis siis mene, riennä akhaijien keskeen,
suullasi maltuta nyt joka mies sulavalla; äl' anna
laivoja lainehikolle sa kaarevakeuloja työntää!»
Kuuli ja äänestään jumalattaren tunsi Odysseus,
viskaten viitan juoksi ja joutui; korjasi maasta
mies Ithaken sen, Eurybates, uron saattaja-airut.
Itsepä riensi hän luo Agamemnonin, Atreun poian,
hält' ikiaikaisen esitaattojen valtikan otti,
luo sopavälkkyjen riensi akhaijein valkamaleiriin.
Jos tuli vastaan valtias ken tai muu jalosynty,
hilliten rientoa tuon sanat viisaat kohta hän virkkoi:
»Voi, mik' on mieles? Et säikkyä saa kuin pelkuri rahvas,
siispä nyt istuos itse ja muitten istua käske!
Vielä et tarkoin tiedä, mit' aikoo Atreun poika,
nyt koetellut akhaijeja lie, pian voi kuritella.

Kaikkipa kuulleet ei mitä neuvostossa hän virkkoi.
Kunp' ei suuttuis nyt ja akhaijeja vain paha vartois!
Näät väkituumainen suursynty on valtias; arvon
Zeulta hän sai, ylen armas on hän hyvinsäätäjä-Zeulle.»
Vaan kenen kirkuvasuita hän rahvaan miehiä keksi,
valtikan varrell' iski ja huus sanat ankarat hälle:
»Houkkio, seis, pysy paikoillas sekä kuuntele muita
kunnokkaampia, itse jok' oot epäkelpo ja kehno,
tyhjänmaksava mies, oli ottelu tai pito neuvon.
Eipä nyt oltane valtoja vain toki kaikki akhaijit.
Ei hyvä lie monivaltius, yks ylivaltias olkoon,
yks ylipää, perijältä ken petteliään Kronos-taaton
valtikan sai sekä lain, alamaisia vallita sillä.»
Noin läpi leirin riens isovaltaisesti, ja joukot
taas majasuojain luota ja laivain virtasi koolle
temmeltäin, kuin kuohut lyö meren ärjyvän aavan
korkeit' äyrähiänsä ja kauas pauhina kaikuu.
Hiljeten istuivat nyt kaikki jo muut rivitysten,
vain yhä Thersites, suunpieksäjä suunnaton, kirkui,
tarkkana taitona joll' oli rietas, riihaton suulaus.
Suotta ja syytt' yhä kiisteli hän kera valtiahitten,
jos mitä keksi, jot' arveli vain muka muitten akhaijein
nauravan. Hän rumin mies oli Troian luo tulijoista,
kampurajalka ja nilkku, ja kumpikin kyttyräolka
painunut rintaan päin; pujo pää ylihuippuna viistoon
suippeni, kasvoi peittona sen hiushaituva harva.
Muist' yli inhosi häntä Akhilleus ynnä Odysseus,
heitä hän herjasi näät yhä. Vaan Agamemnonin ylhän
kimppuun kirkuvin solvaisuin kävi nyt, jota vastaan
suuttumus suur', ylen yllyksiss' oli mielet akhaijein,

herjasi, korkein äänin huus Agamemnonin kuullen:
»Atreun poika, sa taas mitä vaill' olet, vaatia mielit?
Vaskia telttas on täynnä, ja monta on myös valioita
vaimoja, ensiks aina ne sullepa näät me, akhaijit,
suomme, kun joutunut vain joku kaupunk' on käsihimme.
Vai halu kultaa lie, jota kai muka tuo moni sulle
Ilionin hevonsuistaja-mies, pojan lunnahiks ehkä,
jonka ma vankina valtaas tuon, minä tai joku toinen;
vai suloneidon vierelles venyjäksikö soisit,
yksin sun omas ollakseen? Vaan ei sovi saattaa
sen, joka päämies on, toki turmaa päälle akhaijein.
Lellikit, arkurit, voi, akat ettekä miehet Akhaian,
matkatkaamme jo vain kotimaalle, ja tänne hän jääköön
Troiaan saaliistaan ilakoimaan, jotta jo huomais,
ollako voi vai ei apu missään meistäkin ehkä,
tuo, joka miehen mielt' urohomman nytkin, Akhilleun,
loukkasi, hält' oman vei osalahjan, valtasi itse.
Mutta on säysy Akhilleus, ei ole sappea, muutoin
solvaus viimeinenpä se sult' ois, Atreun poika!»
Noin hoki kansain pään Agamemnonin arvoa polkein
Thersites; pian luo jumalainen Odysseus joutui,
silmissään tuli tuima, ja lausein nuhteli kiivain:
»Thersites, ikilörppö, jos onkin sull' iso ääni,
vaikene, kiistelemään mikä kanss' olet valtiahitten!
Eip' ole kurjempaa kuvatusta, ma sen sanon, kuin sinä, kuinka
mont' uhaks Ilionin kera kulkikin Atreun poikain.
Hammastellen siis älä haastele valtiahista,
heit' yhä herjaillen sekä kärkkyen vain kotimatkaa.
Emmepä tarkoin tiedä, mik' on tämän loppuna kaiken,
suotuko lie kotitie vai suomaton meidän akhaijein.

Siks sinä kansain pään Agamemnonin, Atreun poian,
arvoa herjaat, hälle kun suo muka lahjoja liioin
sankarit danaolaiset, vaan kadesuulla sa soimaat.
Mutta ma sen sanon sulle, ja täyttyvä myös se on totta:
jos sinut kerran vielä mä näin vähämielenä kohtaan,
älköön olko sen koommin Odysseun pää yli olkain,
taatoks älköön Telemakhon mua kutsuko kenkään,
kourin jos sua en kopo, vaipast' ain' ihotakkiin
ryysysi riisuen, kaikki sun ilkoisuutesi kaihteet,
laivojen nopsain luo aja en sua suuss' iso itku,
mieskokouksest' iskuin pois häpeällisin häädä.»
  Virkki ja valtikan nosti, sen varrell' iski jo selkään.
Kyykertyi heti koukkuun mies, vedet kumpusi silmiin.
Paisuva selkään nous veripahkura koskemakohtaan
valtikan kultaisen, ja hän istui säikäyksissään,
nuivana vilkui, kun kipu kirveli, pois vedet pyyhki.
Hällepä muut, sydän synkkänäkin, makeasti jo nauroi,
virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
  »Voi, lukemattomat on teot oivat Odysseus tehnyt,
neuvojen antaja viisas on aina ja taitaja taiston,
Vaan paki-parhaimpansa hän nyt teki kesken akhaijein,
tuon pahakielisen parjaajan kun suun pani sulkuun.
Eip' ihan kohta nyt kai sisu ynseä yllytä kimppuun
valtiahitten soimailuin häpeällisin käymään.»
  Noin väki virkkoi. Vaan tuho linnojen nousi Odysseus
kantaen valtikkaa; kera päilyväsilmä Athene
hahmoss' airuen ilmestyi, väen hiljetä käski,
kauimmatkin kanss' etumaisien että akhaijit
vois sanat sankarin kuulla ja neuvoa harkita saattais.
Näin hyväneuvoisesti jo haastoi heille Odysseus:

»Valtias Atreun poika, jo aikoo totta akhaijit
pilkaks suurimmaks sinut ihmisheimojen saattaa,
eivät täyttäiskään lupaustaan, tehtyä sulle,
Argos-maasta kun matkattiin hepolaitumisesta,
ett' ison Ilionin tuhomiehenä pois palajaisit.
Sillä he kuin vähät lapset tai surusurkeat lesket
kilvan vaikertain kotimatkaa vain ikävöivät.
Moinen on vaivakin, ett' ikävystyin mennä jo miel' ois;
käy monen, vaimostaan kuukaudenkaan eross' olleen,
miel' apeaksi, kun viivyttää moniteljoa laivaa
kaukana talvinen myrsky ja meuruavat meren aavat,
meiltäpä yhdeksäs jo on mennyt vyöryvä vuosi
tääll' yhä viipyissämme. Akhaijeja siispä en moiti,
laivain ontevien jos luona jo nurkuvat. Sentään
kehnoa kauan on olla ja pois typö-tyhjänä tulla.
Varrotkaa vähän siis viel', ystävät, että jo näämme,
tottako Kalkhas ennustaa vai turhia tuiki.
Meillähän mieless' on kuin eilinen päivä ja toinen,
vahvistaa todeks sen kukin voitte te, ken manatarten
viemätön vielä on: Auliiseen kun laivat akhaijein
turmaks yhtyivät Priamon sekä iliolaisten,
piiriin ympäri lähteen kun pyhät alttarit tehtiin,
uhkeat uhrattiin satauhrit taivahisille
alla plataanin kaunoisen, suloveen solinassa,
niin iso ennepä nähtiin: kyy veriruskeaselkä
itse Olympon Zeun oma ilmaannuttama hirmu,
liukui alttarin alt', ylös ammahtain ikipuuhun.
Puussapa varpusen poikue siin' oli, pienoset, piillen
hyykistyi hädän all' ihan latvaan, lehtien peittoon,
kahdeksan — emo yhdeksäs, elon-antaja armas.

Pienoset käärme ne nieli, ja piipitys surkea kuului,
vaikertain polopoikasiaan emo lenteli eestaas,
vaan, kerält' oieten, siipeen kyy kävi vaitelevaista.
Mutta kun niellyt kaikk' oli tuo, emon poikasinensa,
niin Zeus, ilmaannuttaja sen, teki tiettävän ihmeen:
poika jo petteliään Kronos-taaton kyyn kivetytti.
Siinä me hämmästyin iki-ihmett' outoa seistiin.
Noin jumalille kun uhrattaiss' isot uhkasi hirmut,
Kalkhas ennustain jumal-enteet toi heti julki:
'Miksikä hiljennytte te niin, hiuskaunot akhaijit?
Meillepä onnekas on tämä Zeun, hyvinsäätäjän, merkki,
myöhään täyttyvä, myötään myös ikikunnian tuova.
Niinkuin niellyt on kyy tämä varpusen poikasinensa,
kahdeksan — emo ykdeksäs, elon-antaja armas,
myös saman verran vie sota vuosia meiltä, mut kons' on
kymmenes, valloitamme jo kaupungin katulaajan.'
Lausui tietäjä näin, ja se varmaan kaikki jo täyttyy.
Kaikki te jääkää siis nyt vain, varusääret akhaijit,
kunnes on Priamolt' iso Ilion vallata voitu.»

Haastoi noin, jopa nous ilohuuto, ja valtava kaiku
vastasi laivain puolta, kun huusivat kaikki akhaijit
suosiotaan, sanat kuullessaan jumalaisen Odysseun.
Heille jo virkkoi myös hepourho Gerenian Nestor:

»Voi, jopa tottakin lasten on tuumat teill', ikäpienten
pilttien, aimot joill' asetyöt ei intona! Kuinka
käy sopimusten, käy valaliittojen vannomiemme?
Pätsiin tuiskatkaa pätö päätökset, urotuumat,
viinin veettömän uhri ja uskotut myös kädenlyönnit,
kun sanakiistaa suott' yhä käymme nyt emmekä keksi
keinoa vain, vaikk' on pito neuvon pitkä jo ollut.

Mies olit vankkumaton, ole vastakin, Atreun poika,
johda akhaijeja valtaisiin asekamppaeluihin.
Nuo pari, kolmepa kohdatkoon tuho, jotk' erineuvoon
kesken akhaijein erkenevät — ei täyty ne kuunaan —
mielien vain kotimaille jo ennen kuin tuta saadaan,
valheko on vai ei Zeun, aigiinkantajan, enne.
Valtias näät Kronossynty, ma sen sanon, nyökkäsi meille
päivänä lähdön, akhaijit kun merenlaskija-laivoin
päänmenoks suoriutui, ikisurmaks iliolaisten,
löi käden oikean puolta hän leimauksen hyvin entein.
Älköön ainoakaan kotimatkaa siis hoputelko,
kunnes nauranut jonkun on naisia iliolaisten,
kostanut on Helenen sydänhuolet, huokaelutkin.
Vaan halu lähteä kell' ylen kiivas lie kotimailleen,
laivaan tummaan vain, lujateljoon astukohonkin,
muit' ett' ennemmin hänet kuolo ja kohtalo korjaa!
Niinp', oi valtias, mieti nyt itse ja toistakin kuule;
hyljeksyttävä eip' ole neuvo se, jonka ma annan.
Jaa väki heimoittain, sukukunnittain, Agamemnon,
heimon jott' apu heimo ja myös suvun on suku suoja.
Niin jos teet ja akhaijit vain sua kuulevat, silloin
johtajat, joukotkin tuta saat, ken on kehno ja kenp' on
mies sotikelpo, kun kohdallaan kukin ottelemass' on.
Saat tuta, kaatoa kaupungin jumalsuomako estää
vai epämiehuus miesten, jotk' ei taistoa taida.»

Hällepä vastaten näin Agamemnon valtias virkkoi:
»Voitat neuvoss' aina, sa vanhus, poiat akhaijein.
Moisia josp' — oi korkea Zeus ja Athene, Apollo —
kymmenen neuvojamiest' ois mulla akhaijien kesken,
korkea Ilion ois Priamolt' äkin vaipuva alle

valtaavain käsiemme ja päätyvä sen tuhopäivä!
Vaan nyt on aigiinkantaja Zeus huolt' antanut mulle,
riitaan, rettelöhön kuunpäiväiseen minut syöksi;
kanssa Akhilleun näät tytön tyhjän vuoksi ma kiihdyin
kiistelemään vihasuin — minä juur' olin alkaja riidan.
Vaan sopuneuvoon vielä jos käymme me, ei tuho viivy
iliolaisten viikompaa, ei tuokion vertaa.
Mutta nyt atria syökää, niin alotamme jo taiston.
Kullakin pystyvä peitsi ja kestävä kilpi nyt olkoon,
syöneeks syötelköön kukin valjakon, viimana vievän,
vaunut tarkalleen koetelkoon, taistoa vartoin,
aamust' iltaan työss' ett' Areen ankaran kestäis.
Sill' ei lie lepohetkeä siin', ei tuokion vertaa,
ennenkuin erotellut on yön hämy urhojen vimman.
Hiestyvä kai monen ryntäill' on nyt kannikehihna
kilven varjelevan, käsi keihään puutuva varteen,
hiestyvät valjakot välkkyvien sotavaunujen eessä.
Vaan kenen kamppailusta ma kaukana viipyvän keksin
laivain kaarevien lähimaill', ei välttyne kauan
koiria ruumiillaan se ja lintuja syöttelemästä.»
 Virkkoi noin, jopa koht' ilon pauhina soi, kuni aalto
rantaan jyrkkään käy, suvituulen tuomana suuren,
vuoreen ulkonevaan, jota tyyntymätön ikityrsky
saartavi kaikin säin, milt' ilmoin tuuli jos tulkoon.
Nousi jo kaikki ja riensi ja hälveni valkamaleiriin;
valkeat laittoivat majakunnat, nauttivat eineen;
uhrin toi jumaloille, ken millekin, ainahisille
palvoen surman välttääkseen työss' ankaran Areen.
Zeullepa kansain pää Agamemnon suurväkiselle
viissuvikunnan nyt härän uhkean vihki ja kutsui

vieraiks arvokkaimmat akhaijein päät päteväiset,
Nestorin ennen muita ja ruhtinas Idomeneun ja
Aiaan kummankin, Diomedeen, Tydeun poian,
kuudenneksipa oivan Odysseun, Zeun älyverran.
Vaan tuli itsestään sotaärjyinen Menelaos,
tuntien mielessään, mikä toimi ja työ oli veljen.
Piirinä seisoivat, pivon ottivat ohria täyteen.
Näin rukoellen siin' Agamemnon valtias virkkoi:
»Korkea, mahtava Zeus, jylypilvinen, päällinen ilmain!
Älköön päättykö päivä ja ehtikö yön hämy ennen
kuin Priamon katon karstaisen romahuttanut maahan,
kuin ovipuoliskot minä roihuamaan olen pannut,
Hektorin haarniskan, povivarjeen, puhkovin vaskin
pirstoillut, hänen rinnallaan moni kumppani suinpäin
suistunut kenttään on sekä hampain nurmea purrut!»
Virkkoi noin; Kronossyntypä ei sitä mielinyt kuulla,
palveet otti, mut yltyä soi yhä työn ani-työlään.
Vaan rukoeltu kun noin sekä myös ripoteltu ol' ohrat,
pään ylös taivuttain jopa iskivät, nylkivät teuraan,
reidet ratkoivat sekä käärivät ympäri rasvaa
kahteen kertaan viiltelivät lihaviiluja päälle.
Leimuten poltti ne lehdetön puu, tulen ottaen oitis.
Syöstiin vartaisiin sydämykset nyt tulen paahtaa.
Vaan kun ol' uhrin polttanehet, sydämyksiä syöneet,
leikkelivät lihan muun he ja vartaisiin pujotellen
taiten paistoivat, palat vartailt' ottivat taasen.
Kons' oli askare tehty jo tuo sekä atria valmis,
söivät, eik' osa uupunut, jos mitä kaipasi mieli.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
nousi ja virkkoi noin hepourho Gerenian Nestor:

»Korkea Atreun poika, sa kansain pää Agamemnon!
Pois puhe pitkä nyt meilt', ei kauemmin tule työtä
viivyttää, johon on jumal' ohjannut käsin käymään.
Niinp' ylös, airuet kutsukohot nyt akhaijien kansan
koht' asevaskissaan liki laivoja, vaan mepä yhdess'
ympäri kierrelkäämme akhaijein leiriä laajaa,
jotta sit' innommin väki syttyis taistelovimmaan.»
Noin nimes; empinyt ei Agamemnon, valtias miesten,
vaan hält' airuet sai heti selkeä-ääniset käskyn
kutsua kaikki jo kamppailuun hiuskaunot akhaijit.
Airuet käskyn vei, väki yhteen kiirehin kertyi.
Riensivät Atreun poika ja johtajat muut jumalaiset
joukkoja järjestäin, kera päilyväsilmä Athene,
vammaton, vaipumaton, ikikallis kilpenä aigis:
saarteli reunaa sen sata ripsua solmukesorjaa,
kultaa kaikki, jok' ainoa ois sata maksanut härkää;
kesken akhaijein kiiti hän kilpeä välkähytellen,
kulkua kiihti ja intoa loi joka rientäjän rintaan,
tarmoa taistelohon sekä uljuutt' uupumatonta.
Kohtapa sorjemp' on sota heistä jo kuin kotimatka
laivoin kaarevin laskettaa sulo-syntymämaahan.
Niinkuin kulkeissaan kulo metsää vie mitatonta
vuoren harjanteella, ja loimottaa kajo kauas,
niinpä nyt ryntääjäin luvutonten loi sopavasket
säihkyvän välkkeen, kaikk' yläilmat, taivahat täyttäin.
Niinkuin siivekkäät, monikirjavat lintujen liudat,
hanhien, kurkien, joutsenien myös kaartuvakaulain,
niityll' Aasian, missä Kaystrios kaukana virtaa,
siukovat sinne ja tänne ja liitävät lentimin ylväin,
kirkuen laskeuvat havinalla, ja raikuvi niitty:

niin monet laumat tulvi Skamandron tanterehelle
laivain luota ja myös majasuojain, soi vavisuttain
maa, kumu kuului, kons' yli valjakot kulki ja miehet.
Saapuivat jo Skamandron luo, kedon kukkivan keskeen
niin luvutonna he myös, kuin luo kevät lehteä, kukkaa.
Niinkuin paljous kärpäsien sakopilvinä kiehuin
ainian parvehtii pihatossa ja kiusana karjan,
kun kevätaika on mailla ja kastaa kiuluja maito,
niin tiheäänpä ne järjestyi, hiuskaunot akhaijit,
tuonne nyt, intona mielessään tuho iliolaisten.
Kuin kukin paimen taas äkin vuohten liikkuvat parvet
selvittää, ketolaitumiaan sekalaumana käyneet,
niin joka joukon paikalleen nyt johtajat sääti
käymään kamppailuun, kera itsekin suur' Agamemnon,
päältä ja silmiltään kuin Zeus salamoitsija aivan,
Ares vyötärehiltä ja ryntäiltänsä Poseidon.
Niinkuin kaiken karjan on suurin vertahisettaan
sonni, se voimalt' uljaamp' on koko laitumen laumaa,
Zeus sinä päivänä loi moist' uljuutt' Atreun poikaan,
jott' oli vertaa vaill' urohissa ja sankari aimoin.
Muusat, mainitkaa, asujattaret ylhän Olympon,
kaiken katsojat, tietäjät oi, jumalattaret ylhät —
meillepä vain huhu kulkee, meill' ei tietoa muuta —
ketkä akhaijein muut oli päälliköt, valtiahatkin.
En sotajoukkoa vois nimin mainita, en luetella,
vaikkapa kymmenen kieltä ja kymmenen suuta ja ääni
sortumaton mull' ois sekä keuhkot vaskea vahvaa,
tyttäret aigiinkantaja-Zeun jos, Muusat Olympon,
ei ikimuistajat ois tuhoks Ilionin tulijoitten.
Laivain päälliköt virka jo, virsi, ja paljous laivain.

Johtajat boioottein oli Leitos, Arkesilaos,
Peneleos, Klonios, Prothoenor, kaikkien, joista
Hyria sai asujansa ja kalliomaa, karu Aulis,
Skhoinos, Skolos sai sekä kunnahikas Eteonos,
sai Thespeia ja Graia ja välkeä myös Mykalessos,
joill' oli Eilesion kotijuurta ja Harma, Erythrai,
joill' Eleon oli hallussaan, Peteon sekä Hyle,
Okalee, Medeon myös, kaupunk' oiva ja vauras,
Kopai, Eutresis sekä kyyhkyjä ruokkiva Thisbe,
seutu Koroneian, hyvälaituminen Haliartos,
joille Plataia ja Glisas myös kotikantana kuului,
myös Hypothebai joill' oli, kaupunk' oiva ja vauras,
kukkea Onkhestos, pyhä, kuulu Poseidonin lehto,
Arne myös rypäleilt' ani-runsas, ynnä Mideia,
myös pyhä Nisa ja Anthedon rajanäärinen aivan;
viisinkymmenin lähti he laivoin, kussakin kulki
sulhoja boioottein sadan kahdenkymmenen parvi.
Vaan minyeitäpä, Orkhomenon, Aspledonin kansaa,
johtivat Askalafos ja Ialmenos, aaluvat Areen,
kantamat Astyokhen: taloss' Aktorin, Azeun poian,
nous yliskammiohon tytär kaino ja kohtasi Areen
suurväkisen; salasaapuja siell' lepäytteli immen;
kolminkymmenin nää kera seurasi kaarevin keuloin.
Miehiä Fokis-maan Skhedios ja Epistrofos johti,
siittänyt urhea jotk' oli Ifitos, Naubolon poika,
kansaa kaikkea, joll' oli hallussaan Kyparissos,
Pytho kalliokas, Panopeus, pyhä Krisa ja Daulis,
joilleka maat Anemoreian ja Hyampolis kuului,
joill' oli Kefisos-joen vieristöt jumalaisen,
ynnä Lilaia, sen lähtehien likiääri ja äyräs;

neljinkymmenin nuo kera keuloin seurasi tummin.
Joukkoja johtamiaan sotarintaan kumpikin innoin
suori, ne järjestäin liki boioottein vasent' äärtä.
Lokrien johtaja nopsa ol' Aias, Oileun poika —
koolt' ei niin iso kuin Telamonin ol' aaluva aimo,
ei likimain, vähä varreltaan, sopa pellavapelkkä,
vaan paras peitseltään koko Hellaan ynnä Akhaian —
Kynos, Kalliaros, Opoeis oli heill' olokantaa,
Bessa ja Skarfe, Augeiain ani-armahat seudut,
Tarfa ja myös Thronios, vesivieri Boagrios-virran;
nuo nelikymmenikön toi tummia keuloja, miehet
manteriset, pyhän Euboian ohipuoll' asuvaiset.
Euboian asujoita, abantteja aimoja, joille
Kalkhis, Eretria, Kerinthos merenäärinen kuului,
tarhat Histiaian rypäleiset, korkea Dion,
miehiä, joill' oli hallussaan Styra ynnä Karystos,
heit' Elefenor johtaen toi, Khalkodonin poika,
Areen juurt', uromielten abanttien ruhtinas. Häntä
nopsat seurasivat kero-otsat abanttien urhot,
aikoen mielessään tanakeihäin ruhtoa rikki
vastaanottelijain sopavasket, rintojen varjeet;
neljinkymmenin nää kera keuloin seurasi tummin.
Sorjan Ateenan kaupungin sotikansapa mailta
aimon Erekhteus-valtiahan, jota muinen Athene,
Zeun tytär vaali — hän näät oli ruokkivan maaemon poika —
vei rikasaartehiseen hänet temppelihinsä Ateenaan;
nyt, kehän täyttävin vuosin, hänt' yhä sulhot Ateenan
palvoo, uhriks suo härät, lampaat — nuo sotatielle
suorihe, johtajanaan Peteos-uron poika Menestheus,
joll' urost' ollut maill' ei vertaa joukkojen johtoon,

ei hepourhojen, ei myös kilvenkantaja-miesten;
vain kera kilpasi, vuosiltaan hänet voittaen, Nestor.
Viisinkymmenin nuo kera keuloin seurasi tummin.
Kaksintoistapa taas Salamiist' oli saapunut laivoin
Aias, Ateenan joukkojen luo asemoitunut leiriin.
Taas keit' Argos suori ja mahtavamuurinen Tiryns,
Hermione, Asine, merenpoukaman ääriset, ynnä
Eiones, Troizen, rypäleekäs myös Epidauros,
taistoon keit' Aigina akhaijeja suori ja Mases,
niill' oli johtajanaan sotaärjyinen Diomedes,
hän sekä myös Sthenelos, Kapaneus-uron urhea poika,
viel' oli Euryalos, jumalainen sankari, kolmas,
jonk' isä suur' oli Mekisteus, Talaos-uron poika;
näist' oli kaikkien pää sotaärjyinen Diomedes;
nuo kera kahdeksan tuli kymmenen tummavan haahden.
Keill' oli kaupunkeina Mykene kartanokaunis
ynnä Korinthos aartehikas sekä sorja Kleonai,
keill' oli Orneiai ja Araithyree ani-armas
tai Sikyon, jota hallinnut Adrestos ol' ensin,
tai Hyperesia tai monikunnahinen Gonoessa
tai Pellene, Aigionin lähimaat, merenäären
kaistale kaikk', isopiirinen myös Helike, sata näitten
laivoja valtias toi Agamemnon, Atreun poika.
Johdossaan urot uljaimmat sekä myös useimmat
häll' oli; vaskiin välkkyvihin varaeltuna loisti
itse hän urhoja muit' ylevämpänä ylväydessään,
kosk' oli korkein hän sekä johdossaan enin joukko.
Keillekä taas monirotkoiset Lakedaimonin laaksot
kuului, Faris, Sparta ja kyyhkyjä-ruokkiva Messe,
keill' oli Bryseiai sekä Augeiai ani-armas

tai Helos hallussaan merenäärinen ynnä Amyklai
tai Laas, Oitylon myös ohipuoli, ne tuon veli laivoin
kuusinkymmenin toi, sotaärjyinen Menelaos,
myös eri paikalleen ominaisena joukkona johti.
Aimona miehistössään siell' uros asteli itse,
taistoon innostain, halu, kiihkopa häll' oli kiivain
kostaakseen Helenen sydänhuolet, huokaelutkin.
Min luki miehikseen pyhä taas Pylos, armas Arene
tai Thryon, Alfeios-joen kaalamo, uhkea Aipy
tai Kyparisseeis, Pteleos, Helos, Amfigeneia,
Dorion myös, Thamyriin kuss' ammoin thrakialaisen
Muusat kohtasivat runotaidon riistäen, konsa
luota hän Eurytos-valtiahan tuli Oikhaliasta —
laulavat Muusatkin, Zeun, aigiinkantajan, lapset,
kerskunut voittelevans' oli hän muka näät; hepä kostain
vei puhelahjan hältä ja laulun vei jumalaisen,
sormilt' unhottui sulo soittelo ainahiseksi —
senp' oli heimon pää hepourho Gerenian Nestor;
kymment' yhdeksän toi haahta hän hankavalaitaa.
Jyrkän Kyllenen alirinteilt', Arkadiasta,
Aipytos-sankarin haudan luot', esitaistelijoita,
joill' oli hallussaan Feneos, Stratie sekä Ripe
laumakas Orkhomenos, avotuulinen, ylhä Enispe,
tienoot myös Tegean, maat Mantinean ani-armaat,
Parrhasie sekä Stymfelos, toi heit' Agapenor,
aaluva Ankaion; hän kuusinkymmenin keuloin
suoriutui sotatielle, ja hankkiunut joka haahteen
miest' oli Arkadian, sotatointen tuttua, monta.
Itsepä kansain pää Agamemnon ol', Atreun poika,
laivat nuo lujalaidat, taa meren laskea tumman,

antanut heille, kun ei merenmatkaajoita he olleet.
Buprasion, pyhä Elis keill' oli maita ja kaikki,
min Hyrmina ja myös rajanäärinen Myrsinos siellä,
kallio Olenian ja Aleision ympäri äärtää,
neljäpä niill' oli johtajinaan, kera kymmenen kunkin
laivoja nopsia, joissa epeijein miest' oli monta;
yks oli päämies Amfimakhos, Kteatos-uron poika,
Thalpios rinnallaan, vesa Euryton, Aktorin kantaa
kumpikin; aimo Diores viel', Amarynkeun poika,
ynnä Polykseinos, jumalainen johtaja, neljäs,
valtias Augeiaan vesa jonka Agasthenes siitti.
Keill' oli Dulikhion, pyhät keillä Ekhinai-saaret
kohdall' Elis-maan, meren aavall' aukeavalla,
heitäpä johti Meges, uros Areen vertoja, jonka
siittänyt suosima Zeun oli valjakonhaltia Fyleus,
suuttuen tullut mailt' isän inhan Dulikhioniin;
neljinkymmenin nuo kera keuloin seurasi tummin.
Mutta kefalleenein uromielten pää ol' Odysseus,
joill' Ithaken oli saari ja Neriton nuojuvalehvä
hallussaan, Krokyleia ja Aigilips rosorinne,
joill' oli myös Samos ynnä Zakynthos mait' asutuita,
manteren äärikin viel' oli vastaansiinteleväinen;
näitäpä mielevä johti Odysseus, Zeun älyverta;
kaksintoista he seurasivat punakylkisin pursin.
Vaan Thoas aitoolein oli pää, Andraimonin poika,
joill' oli kaupunkeina Pylene, Olenos, Pleuron,
kalliokas Kalydon sekä myös merenäärinen Khalkis;
poiss' elon mailt' oli näät pojat Oineus-sankarin aimon,
vainaja vaalevahius Meleagros, poiss' isä itse;
niinpä nyt aitoolein oli valtias vain Thoas yksin;

neljinkymmenin nää kera keuloin seurasi tummin.
Johtaja Kreetan miesten ol' Idomeneus jalopeitsi,
mink' oli Knosos siellä ja Gortyn korkeamuuri,
Lyktos, Miletos sekä valkearinne Lykastos
kasvanut urhoja, kansava myös Rhytion sekä Faistos,
tai satakaupungin mitä saaren muut' oli kansaa;
Idomeneus jalopeitsipä näill' oli johtajanaan ja
Meriones, miessurmaisen väkivertoja Areen;
nuo kera kahdeksan tuli kymmenen tummavan haahden.
Tlepolemos, vesa Herakleen, jalo, korkea koolta,
keuloin yhdeksin sotikelpoja toi Rhodos-saaren,
joill' oli heimoittain sen maall' asutuksia kolme:
Lindos, Ialysos sekä valkearinne Kameiros;
näilläpä johtajanaan oli Tlepolemos jalopeitsi,
sankari, Herakleen vesa, kantama Astyokheian,
jonk' Efyrestä hän luot' oli Selleis-joen vienyt
urhojen kaupungit Zeun-heimoisten monet kaatain.
Kasvoi Tlepolemos katon kauniin all', ikä karttui,
niin jopa taatoltaan oman löi enon hengeti kerran,
surman hält' ikävoitto Likymnios sai, vesa Areen;
kohtapa laivoja laati ja kooten kumppanit painui
pois meren taa pakotielle, kun uhkasi muu suku kostaa,
poiat Herakleen väkivoivan poikasinensa.
Saapui harhaillen, kovat kestäen noin Rhodos-saareen;
jäivät siell'-asujoiksi he, heimoa kolme, ja heihin
valtias ihmisien, jumalainkin, Zeus isä mieltyi,
riistan, rikkauden ani-runsaan soi Kronossynty.
Nireus Symen laivoja toi tasalaitoja kolme,
Nireus, kantama Aglaian Kharopos-kuninkaalle,
Nireus, sorjin mies, mitä danaolaisia saapui

saartoon Ilionin, jalon jälkeen Peleun poian,
vaan vähä miehuudelta ja myös vähä miesluku myötä.
Taas mitä Nisyros, Krapathos, Kasos urhoja kasvoi,
Kos, koti ruhtinas Eurypylon, ja Kalydnai-saaret,
niitäpä Feidippos sekä Antifos johtivat, poiat
Thessalos-valtiahan, joka Herakleen oli poika;
kolminkymmenin nää kera seurasi kaarevin keuloin.
Joukkoja niitäpä, joill' oli maana pelasginen Argos,
joill' oli Trekhis, joill' Alope, Alos äärt' asumaansa,
miehiä Fthian maan, myös Hellaan nais-ihanaisen,
heimoa myrmidonein sekä helleenein ja akhaijein,
heitä Akhilleus toi viiskymmen-purtisen voiman.
Mutt' ei taistoon melskehiseen heill' into nyt ollut;
ei näet ollut, ken rivit suorinut ois sotarintaan.
Laivoillensapa jäi uros askelnopsa Akhilleus,
Briseun tyttären vuoks hiussorjan mustana mieli,
jonk' oli Lyrnessosta hän voittanut töin ani-työläin,
konsa hän Lyrnesson sekä Theben murteli muurit,
keihäskelvon kaasi Myneen ja Epistrofon, joitten
taatto ol' Euenos, isovalta Selepion poika. —
Naista hän nyt suri sorjaa, vaan oli nouseva kohta.
Keitten äärt' oli taas Fylake, pyhä Pyrasos, tarhat
kukkeat Demeter-emon, lammaslaumava Iton,
heinävälaituiminen Pteleos, merenäärinen Antron,
Areen vertapa heit' eläessään Protesilaos
johti, mut ammoin ahmannut hänet maa oli musta.
Linnaan jäi Fylaken polo puoliso poskia raastain,
jäi talo kesken; näät hänet kaas uros dardanolainen,
maalle kun syöksi hän laivastaan etumaisna akhaijein.
Päällikötön väki ollut ei, toki kaipasi häntä;

johti Podarkes nyt, vesa Areen, jonk' oli taatto
Ifiklos satalaumainen, Fylakos isotaatto;
Protesilaos-sankarin täys veli, vaan ikäverta
ollut tälle hän ei; iält', uljuudeltapa voitti
Protesilaos, Areen juurt' uros; ei toki ollut
johtajaton väki, uljaintaan kovin kaipasi silti;
neljinkymmenin nää kera keuloin seurasi tummin.
Paikkoja keillä Ferai, Boibeis-järven ol' ääri,
keill' oli Boibe tai Glafyrai, talokaunis Iolkos,
niit' ykstoistapa purtt' Eumelos toi jalo, jonka
vaimojen sai valioin Admetos-valtiahalle,
Alkestis, Peliaan tytär armas, siskoja sorjin.
Keit' oli Thaumakian ja Methonen tai Meliboian
miehiä, keill' oli hallussaan kivipohja Olizon,
niill' oli johtajanaan Filoktetes jousjalo, heitä
seitsemin laivoin toi; viiskymment' astunut kunkin
miest' oli airoihin jalojousta ja taattua taistoon.
Vaan pyhän Lemnos-saaren maall' uros itse nyt riutui,
sinne akhaijit jättivät näät kivun ankaran valtaan
kärsimähän kähypistoisen vesikyyn puremasta;
siell' oli nyt polo mies, mut akhaijein valkama-maillaan
koht' oli muistaminen Filoktetes valtias kyllä.
Päällikötön väki ollut ei, toki kaipasi häntä;
nyt sitä johti Medon, sivupoika Oileus-urhon,
Rhenen kantama kaupungin monen kaatelijalle.
Miehiä Trikkan, Ithomen myös monikalliokannan,
Oikhaliankin, miss' eli valtias Eurytos ennen,
johtivat veljekset Podaleirios ynnä Makhaon,
joill' Asklepios-taatoltaan oli lääkärintaito;
kolminkymmenin nää kera saapui kaarevin keuloin.

Keill' alueena ol' Ormenion, lähimaat Hypereian
lähteen, Asterion, Titanos helomuurinen, päämies
niiden ol' Eurypylos, Euaimonin loistava poika;
neljinkymmenin nuo kera keuloin seurasi tummin.
Keill' oli taas Gyrtone, keill' Argissa ja Orthe,
Elone sekä viel' Oloosson valkeamuuri,
niill' oli johtajanaan uros uupumaton Polypoites,
jonk' oli Peirithoos isä, siittämä Zeun ikivallan —
vaan hänet kuulupa taas sinä päivänä Hippodameia
sai, jona Peirithoos kovin kostain jouhiset hirmut
hääteli Pelionilt' alas ain' aithiikkien ääriin —
toisena rinnallaan vesa Areen, aimo Leonteus,
korkea jonk' oli taatto Koroneus, Kaineun poika;
neljinkymmenin nuo kera keuloin seurasi tummin.
Kaksinkolmatt' urhoja toi kyfolaisia laivoin
Guneus, myötäpä myös enieenit ol' ynnä peraibit
miehevät, Dodonan tylytalvisen puoll' asuvaiset,
vainiovierill' armaan myös Titaresios-virran.
Peneios-joen helmaan vie vetosensa se sorjat,
tuon toki pyörteisiin hopeaisiin yhtymätönnä
vain yli virtailee yhä tietään niinkuni öljy,
näät sen on alkuna Styks, valan hirmuisen vesi vankka.
Toi urot Magnesian Prothoos, Tenthredonin poika,
Peneios-joen seutuiset sekä nuojuvalehvän
Pelionin; Prothoos päämiehenä heill' oli nopsa,
neljinkymmenin nuo kera keuloin seurasi tummin.
Nää oli valtiahat sekä päälliköt aimot akhaijein.
Kenp' oli uljain mies kera tulleist' Atreun poikain,
kelläpä uljaimmat hevot myötään, kerto'os, Muusa!
Fereen aaluvan uljaimmat oli juoksijat, joita

ohjasi Eumelos: pari lintuna kiitävä, yksi
niill' ikä, karvakin, yks oli viivalleen selän korkeus —
hoitamat Pereiassa Apollon hohtavajousen,
tammoja kumpikin, kiitäissään pelon tuopia — aimoin
miehiä Aias taas, Telamonin poika, Akhilleun
jäätyä kiukkuun, tuon monin verroin muist' urohimman,
kuin myös orhit ol' uljaimmat jalon Peleun poian.
Mutt' oli ontevien merenlaskija-laivojen luona
vimmoissaan hän työst' Agamemnonin, Atreun poian,
kansojen pään; liki merta nyt, äärell' aaltojen tyrskyn
miehet mielikseen löi leikkiä, kiistasi kiekoin,
keihäin, jousinkin. Hevot irroillaan ikehistään
lootosnurmea söi, kedon kostean selleriluhtaa:
pantuna suojukseen oli vaunut päällikön kunkin
kattehineen; sotimieltä he kaivaten johtajatansa
kaukana kamppailusta nyt kiersivät leiriä eestaas.
Joukot riensi jo, kuin koko maan kulovalkea valtais,
huokasi tanner kuin salamoitsija-Zeun vihan alla,
kun tuliruoskin maata hän lyö, jonk' alla Tyfoeus
vankina maaten on maass' arimein, kuten kulkevi maine:
noinp' all' askelien maa huokasi, soi kumu suuri
kulkevien, väki riens yli kentän vauhtia tuimaa.
Iliolaisten luo tuli tuulena-kiitävä Iris,
aigiinkantaja-Zeun mureuttavan saatteli viestin.
Juuripa neuvoa nuo Priamon piti pylvähikössä,
kaikkien, nuorten niin kuin vanhain, tultua koolle.
Astui luo, sanan toi näin Iris joutuvajalka,
suulla Politeen hän, Priamon pojan, äänsi, jok' istui,
luottaen jalkojen nopsuuteen, tähysmiehenä, missä
kansanvanhimman lepokumpu ol' Aisyeteen,

vaani akhaijeja, konsa he lähtisi laivojen luota;
toi hänen hahmossaan sanan Iris joutuvajalka:
»Vanhus, ainapa mielees on pito neuvojen pitkäin,
kuin ajat rauhan ois. Sota torjumaton toki vartoo.
Monta jo tottakin näin sekä koin minä taistoja miesten,
nähnyt en koskaan noin sotavoimaa suurta ja oivaa;
miehiä kiitää kuin meren hiekkaa, lehtiä metsän
nyt kedoll' Ilionin joka puolta jo meit' uhatakseen.
Hektor, sull' yli muist' on toimena nyt, mitä neuvon.
Mont' iso kaupunk' on Priamon apukansoja koonnut,
ihmisien moniseutuisten mikä minkin on kieli,
siis omiaanpa nyt ohjaamaan joka käskijä käyköön,
taistoon järjestäin kukin heimoisensa ja johtain.»
Kuuli ja, oivaltain jumalviestiks sen, heti Hektor
mieskokouksen päätti; ja syöksyi kaikk' asehilleen,
portti jo suureks aukaistiin, ulos ryntäsi kansa
vaunuin, jalkaisin; kävi ankara ryske ja pauhu.
Ulkona kaupungista on kunnas korkearinne,
kaukana tiest' ylenee, joka puolt' avoympärys aivan,
kielell' ihmisien Batieia, mut kuolematonten
kutsumaparteen kumpu Myrinan taistelonopsan;
sinnepä järjestyi apukansoineen väki Troian.
Troian ol' urhojen pää jalo Hektor heiluvaharja,
uljaimmat, useimmat tuon Priamon pojan johtoon
parvet järjestyi palavaisin taisteloinnoin.
Dardanolaisia Ankhiseen uroaaluva johti
Aineias, jonk' Ankhiseen kera sai Afrodite —
Idan lehdoiss' ihmisen luo oli kuoloton käynyt —
vertana vierellään Antenorin poikia kaksi,
Arkhelokhos Akamaan kera, taitajat taistelon kaiken.

Rikkait' Idan juurehisen asujoita Zeleian
tumman Aisepos-joen juojia, heimoa Troian,
heitäpä taistoon johti Lykaonin loistava poika
Pandaros, jolleka jousen ol' antanut itse Apollo.
Keill' oli Adresteia, Tereia, mi pilviä piirtää,
maat Pityeian, Apaisos, ol' Adrestos väen päämies
niillä ja Amfios, sopa suojana pellavapelkkä,
nuo pojat Meropsin, Perkoten tietäjän, jonk' ei
vertaa ennusmiest' — epäs itse hän, poikia kielsi
pois urosurmaisen sodan mailta, mut ei nämä kuulleet,
heitäpä viehti jo näät tuhokuoleman haltiat tumman.
Taas Perkote ja Praktios keill' ol' äärtä ja keillä
Sestos, Abydos hallussaan sekä armas Arisbe,
niitäpä miesten pää, vesa Hyrtakon, Asios johti,
Asios, Hyrtakon juurt', uveuljas, säihkyväsälkö,
saapunut Selleeis-joen varsilt', urho Arisben.
Larissan mehumailta pelasgien toi jalopeisten
heimoja Hippothoos, toi Hippothoos ja Pylaios,
johtajat Areen juurt', isä joitten Lethos ol' uljas,
aimopa taas isotaatto pelasginen Teutamos ammoin.
Thrakialaisia toi Akamas sekä Peiroos uljas
Hellesponton puolt', isovirtaisen veden vankan.
Eufemos kikonein oli keihäskelpojen päämies,
jonk' isä Troizenos, Keas taas isotaatto ol' aimo.
Paionit Pyraikhmes taas kaukaa kaarevajouset
toi Amydonin maalta, jot' Aksios laajana kastaa,
Aksios tuo, vesivälkkeeltään maan virtoja kaunein.
Paflagonein urot johti Pylaimenes rohkearinta
maalta eneettein, jost' esialku on villien muulein,
joukot, joill' olojuurt' oli Sesamos ynnä Kytoros

tai talot vauraat Parthenios-joen vartiset taikka
Kromna ja Aigialos sekä korkea myös Erythinoi.
Taas halizonit toi Odios ja Epistrofos kaukaa
kaupungist' Alyben, hopeoitten syntymämailta.
Ennomos, tietäjä, toi Khromion kera mysialaiset;
ennuslintujen eip' apu torjunut kuoloa tummaa,
vaan hänet sorteli mies, juurt' Aiakon, joutuvajalka,
virtaan, muitakin jonne hän surmasi miehiä Troian.
Askanios Frygian väen toi jumalaimo ja Forkys
kaukaa Askaniast', asekiistaan kiihkeät urhot.
Maionit Antifos johti ja Mesthles, aaluvat uljaat
Gygaian, vedenimmen, nuo ja Talaimenes-taaton;
Tmolos-vuoren juurehiset hepä maionit toivat.
Nastes karkeaääniset taas toi Kaarian miehet,
Miletos joill' äärt' oli, Ftiron tuuhearinne,
virtava Maiandros, Mykalen myös korkea harja;
näitäpä Amfimakhos sekä Nastes johtivat, Nastes
Amfimakhon kera, kaksi Nomionin kuulua poikaa;
pääsomin kultaisin, kuin neito, hän suorihe taistoon,
mieletön — eipä se pois tuhosurmaa torjunut tuimaa,
vaan hänet sorteli mies, juurt' Aiakon, joutuvajalka,
virtaan, riistana kullat vei sotisorja Akhilleus.
Sarpedon Lykiasta ja Glaukos kuulupa johti
kaukaa miehiä maan, jota halkoo kuohuva Ksanthos.

KOLMAS LAULU.

VALAT. TÄHYSTELY MUURILTA. PARIIN JA MENELAON KAKSINTAISTELU.

Mutta kun johtajineen oli paikoillaan joka parvi,
päin väki Troian riensi jo pauhaten niinkuni linnut,
niinkuni kurkien kiljuna soi kautt' ilmojen aavain,
talvi kun karkoittaa ne ja loppumaton sadetulva;
vyöryvän Okeanon nepä ääriin kiljuen kiitää,
kimppuun pygmaijein tuhosurmana käy, kerimiesten;
aamull' aikaiseenpa jo turmiokas sota alkaa.
Urhoutt' uhkuen taas kävi ääneti kohti akhaijit,
aikoen mielessään kukin toistaan suojata tarmoin.
Vuorten huippuja kuin sumu, kaakon kantama, kietoo,
paimenen vastus, vaan paremp' yötäkin vaania varkaan,
kun kivenheittoa kauemmas siin' ei näe silmä:
sankkana tuprusi noin pölypyörteet jalkojen alta,
joutuen joukot riens yli kentän vauhtia tuimaa.

Vaan liki joukkoa joukko kun ehti jo, eell' esirintaan
iliolaisten Aleksandros jumaluhkea astui,
pantterintalja ja miekka ja joukea jous yli olkain,
peistään kahta hän välkyttäin, varaeltua vaskin,
urhokkaimpia vaati akhaijein kaikkien kanssaan
tuimaan kamppailuun, väkiveikkaan mies kera miehen.
Kohtapa huomasi tuon Menelaos, mies sotimieli,
kuink' eturinnass' asteli noin hän askelin aimoin;
niinkuin leijona riemastuu, kun on tiell' iso riista
kaattuna, kalliokauris tai hatasarvinen hirvi;
sen peto nälkiynyt himoll' ahmii, vaikk' ajoparvi
vainoten kimppuun käy, rajut koirat, pyytäjät reippaat:
riemastui Menelaos Aleksandron jumalsorjan
silmin nähdessään, tilin alle jo koituvan konnan,
vaunuiltaan asevarjehineen heti karkasi maahan.
Vaan kun Aleksandron jumaluhkean eess' eturintaan
noin uros ilmestyi, kovin säikkyi hän sydämessään,
väistyi kuoleman välttääkseen heti kumppaniparveen.
Niinkuin kulkija kyyn kivirotkoss' äkkiä keksii,
syrjään ponnahtaa sekä kääntyy pois pakosalle,
värjyelee jäsenensä ja kasvot kalpeus peittää:
niinpä Aleksandros jumaluhkea Atreun poikaa
peljäten parveen piili nyt urhojen iliolaisten.
Tuon näki närkästyin sekä julki jo nuhteli Hektor:
»Surkea mies, kuva-urho, sa kuihkoja, naisien narri!
Kun, pätö sulho, jo vaill' et vaimoa, lasta sa kuollut!
Senpä mä soisin, ois toki onnekkaampi se totta
kuin häpyheittona noin sekä kaikkien pilkkana olla.
Kyllikseenpä jo nauraa saa hiuskaunot akhaijit,
luulivat aimon kai eelt' astuvan, muhkea kosk' on

muotosi, vaan väki puuttuukin, povi pontta on vailla.
Kuink', uros moinen, uskalsit merenlaskija-laivoin
ohjata aavain taa, kera ottain kumppanit alttiit,
maahan kaukaiseen, väen vieraan keskehen, ryöstit
naisten sorjimman, sotasankarien sukulaisen,
jost' isä, kansa ja Ilion kaikk' ison huolen on alla,
vaan ilon sai vihamies, ikiherjaan jäit sinä itse?
Vai Menelaoa et sotimieltä sä torjua tohdi?
Kai tuta saisitkin, kenen kukkea puoliso sull' on.
Soittosi ei, Afroditen ei suloantimet auttais,
kutrisi, muotosi muu, pölykössä kun pyörivä oisit!
Arkoja iliolaiset on totta, sun aikoja muuten
kai kivivaippa jo vaatettais, tihutöittesi palkka!»
Hälle Aleksandros jumaluhkea vastasi jälleen:
»Hektor, syystäpä nyt mua nuhtelit etk' asiatta.
Sun luja mieles on aina ja murtumaton kuni kirves
puun läpi purressaan, kun taiten veistäjä puuhaa
purtta ja iskua vahvistaa teho raskahan raudan;
niin on taipumaton sun rintasi tarmo ja miehuus.
Vaan sulosuomia kultaisen Afroditen äl' ilku;
ei ole halpoja nuo ikivaltain loistavat lahjat,
itsepä niitä he suo, ei muill' ole ottajavaltaa. —
Mutta jos nyt sotasille ja taistelemaan mua tahdot,
käskeös istumahan väki Ilionin ja akhaijit,
niin Menelaon miehekkään kera käyn minä keskeen
kiistaamaan, ken saa Helenen omaks aartehinensa.
Kumpi on voittaja siinä ja kunnoltaan etevämpi,
saakoon, saatelkoon hänet aartehineen kotihinsa,
muut lujan vannokohot valaliiton: meill' omanamme
olkoot viljavan Troian maat, hepokuuluhun menkööt

Argos-maahan nuo ja Akhaiaan nais-ihanaiseen.»
Virkkoi noin; kovin riemastuin sanat kuuli ne Hektor,
riensi jo taantelemaan eturintaa iliolaisten,
keskeä poikittain piti peistä, ja kaikki he talttui.
Siinäpä urhoa tähtäsivät hiuskaunot akhaijit,
nuolia tuiskusi päin, kivenheittoja sinkosi kilvan.
Vaan väkevästi jo huus Agamemnon, johtaja miesten:
»Älkää heittäkö, herjetkää, pojat aimot akhaijein,
näät halu haastaa meille on Hektorin heiluvaharjan.»
Virkkoi noin, ja he herkesivät, heti hiljeni tyyten
taisto, ja Hektor haastoi noin välimaall' eturintain:
»Kuulkaa, Troian kansa ja myös varusääret akhaijit,
aie Aleksandron, jok' on alku ja syy tämän taiston:
miehet Ilionin ja akhaijit pois tamineensa
pankoot kaunoiset elonkasvaja-maan kamaralle,
niin Menelaon miehekkään kera käypi hän keskeen
kiistaamaan, ken saa Helenen omaks aartehinensa.
Kumpi on voittaja siinä ja kunnoltaan etevämpi,
saakoon, saatelkoon hänet aartehineen kotihinsa,
vaan sopuliiton teemme me muut, valat vannoen vahvat.»
Lausui noin, ja he vait oli kaikk', ihan ääneti, vihdoin
virkkoi vuorostaan sotaärjyinen Menelaos:
»Myös mua kuulkaa nyt, mure karvain mullepa koitui.
Rauhass' erjetköön jo Akhaian kansa ja Troian,
kyllin kärsiä saitte jo kohluja tään sodan tähden,
jonka Aleksandros on aikaansaaja ja alku.
Kohtalon säätämä kumpi on kuoloon meistä, se kuolkoon,
mutta te muut sula solmitkaa sopu vitkaelutta.
Tuokaa valkea jäärä ja musta nyt uuhi te uhriks
Auringon sekä Maan, taas jäärän Zeulle me tuomme.

Myös Priamos jalo nouttakohon valaliittoa itse
laatimahan, kosk' ei pojat röyhkeät vilppiä viero,
ettei vain vala, kuulema Zeun, tihutöin riku riettain.
Ainapa miesten nuorempain on häilyvä mieli,
mutta kun vanhus on, ees sekä taapäin katsova, myötä,
silloin oikein käy, mik' on kumpaisellekin kohtuus.»
Virkki, ja riemastui väki Ilionin ja akhaijit,
loppua toivoivat he jo näät sodan surkeudelle.
Hilliten riennostaan rivit, valjakot, itse jo maahan
astuivat, tamineensa jo laskivat tanterehelle
vierekkäin; keto koht' oli täys, vähän jäi välimaita.
Hektor airutt' Ilioniin kaks sääti nyt käymään,
kutsumahan Priamon sekä tuomaan joutuen vuonat;
Talthybion heti myös Agamemnon valtias laittoi
laivojen laitavien tykö, nuoren vuonasen noutaa
käski, ja johtajataan jumalaistapa totteli airut.
Luo Helenen helo-olkaisen tuli viestinä Iris,
hahmoltaan kuin tään nato, kuin Antenorin poian
puoliso, Laodike, Priamon tytär, siskoja sorjin,
joll' Antenorin ruhtinasjuurt' oli mies, Helikaon.
Huoneessaan Helene kutomass' oli purppuraviittaa,
kaksoisvaippaa suurt', asekiistat kirjaten siihen,
joiss' yhä kärsiä sai hänen vuokseen kättä nyt Areen
niin hepourhot Troian kuin sopavälkyt akhaijit.
Virkkoi astuen luo koht' Iris joutuvajalka:
»Rientäös, kultani, katselemaan, mitä kummia laatii
niin hepourhot Troian kuin sopavälkyt akhaijit!
Tuottivat toisilleen sodan surkeutt', itkua ennen,
taistoon turmahiseen himo heill' oli tanterehelle,
sielläpä kilpiin nyt nojaellen istuvat hiljaa,

laannut on ottelo, lyöty on maahan vartevat keihäät.
Mutta Aleksandros Menelaon käy sotimielen
kanss' asekiistaan, ottelemaan sinust' ankarin peitsin;
sen, joka voittaa, armaaks sen avioksi sa joudut.»
Virkkoi noin jumalviesti ja mieleen loi sulokaipuun
entisen puolison luo, tykö vanhempain, kotilinnaan.
Huntuun verhoutuin helovalkoiseen, vedet vienot
silmissään Helene heti uksest' ulkoni, yksin
lähtenyt ei, oli Aithre, tuo tytär Pittheus-taaton,
saattajatarna ja myös Klymene kera loistavasilmä.
Rientäen Skaian portin luo jopa ehtivät joutuin.
Istuivat Priamos ja Thymoites, Panthoos, Lampos
siellä ja myös Klytios, Hiketaon, heimoa Areen,
Ukalegon, Antenor, miest' älyneuvoa kaksi;
portin korvall' istuivat he nyt siell', isät kansan,
taistelemaan ylen vanhat, vaan puhumaan oli oivat
neuvostossa he; kuin puusirkat metsikön puussa
liljanhentoa sirkuttain sirinäänsä, he siellä
torniss' istui, nuo isät, kaitsijat iliolaisten.
Nähdessään Helenen he nyt astuvan tornia kohti
toisilleen sanat siivekkäät jopa kuiskivat hiljaa:
»Ei ole kumma, jos voi polon pitkän kärsiä vaimon
moisen vuoks urot Troian kuin varusääret akhaijit.
Kuin jumalattaret itse hän kaunis on, katsoa ihme.
Vaan kotimaalleen matkatkoon, ylen sorja jos onkin,
turmaks älköön meille ja lapsillemmekin jääkö!»
Kuiskivat noin. Helenen Priamos jopa viittasi luokseen:
»Käy, tytär-kultani, käy, tule, istuos luokseni tänne,
että sä puolisos entisen näät, sukus, ystäväs muutkin. —
Sull' ei syyt' ole, ei, jumalainpa on syytä se, jotka

tänne akhaijit johti ja toi sodan kyynelerunsaan. —
Virkkaos mulle nyt, kenpä on tuo uros valtava tuolla,
kenpä akhaijein aimoja mies tuo sorja ja suuri.
Korkeamittaisempia nään tosin toisia koolta,
miestä en sorjaa noin toki nähnyt näill' ole silmin,
noin jaloryhtist' en, näkö valtiahilla on moinen.»
Hällepä näin Helene, jumalainen vastasi vaimo:
»Korkea, suur' olet, oi rakas appi, on mieleni arka!
Ennen surmaan jospa jo suostuin, kuin tulin tänne,
poikaas seuraten vain, hääkammion, heimoni heittäin,
heittäen hennon tyttären, kaikk' ikäsiskoni armaat!
Vaan ei käynyt niin, siks itkuun nyt minä riudun.
Mutta jo vastaankin kysymääsi ja tietelemääsi:
Atreun poika on tuo, Agamemnon, mies isovalta,
kumpikin: niin jalo valtias kuin uros urheapeitsi,
lankoni muinainen, minun kurjan — ol' aika se ammoin.»
Virkki, mut ihmetys vanhuksen jopa puhkesi ilmi:
»Vaalima taivaisten, ikiauvokas Atreun poika,
mont' on Akhaian sulhoja sull' alamaisina totta!
Saavuin muinoin näät Frygiaan, rypäleisehen maahan,
näin Frygian monet miehet, näin hevot viimana-vievät,
Otreun joukkoa, myös jumalaisen Mygdonin kansaa,
Sangarios-joen jotk' oli rantaan leiriyneinä;
itsekin näät apuvoimana siell' olin päivänä tuona,
kons' amatsoonit hyökkäsi päin väkivertana miesten;
niin monet ei toki olleet kuin tulisilmät akhaijit.»
Tuosta jo toisena keksi Odysseun, tieteli vanhus:
»Virkkaos mulle nyt myös, rakas lapsi, ken tuo uros tuoll' on,
ei niin varteva kuin Agamemnon, Atreun poika,
vaan leveämmät hartiat on sekä ryhtevät ryntäät;

riisunut varjeet kaikk' elonkasvaja-maahan on yltään,
itsepä hän kuin oinas käy rivikuntia pitkin;
jäärään villavahan hänet vertaisin, joka keskell'
uuhten valkeauntuvien käy parvea suurta.»
Näin Helene, tytär Zeun, nyt virkkoi, vastasi hälle:
»Laerteen jalo poika on tuo, monineuvo Odysseus,
kasvanut kalliomaill' Ithaken ylen kekseliääksi
kaikkeen viekkauteen, älytuumiin tottuneheksi.»
Siihen vastasi noin Antenor, mielevä vanhus:
»Tuoss', oi ruhtinatar, valehettoman nyt sanan virkoit.
Tääll' oli kerta jo ennen Odysseus oiva sun tähtes
viestinä, urhea häll' oli kumppalinaan Menelaos;
heitä mä kestitsin, majan annoin kattoni alla;
tuntemahan tulin, kummankin mik' on muoto ja mieli.
Mutta kun astuivat kokoukseen iliolaisten,
seisoissaan rotevamp' oli hartiokas Menelaos,
taaspa kun istuivat he, ol' arvokkaampi Odysseus.
Vaan puhuessaan, saattaissaan sanomansa jo julki,
reimana laskettain Menelaos lausehet laati,
paljoa ei, mut paikalleen, sill' ei sanarunsas,
nuoremmuuttaan myös ei harhaanhaastaja ollut.
Vaan puhumaan monineuvo kun nousi Odysseus sitten,
kauan seisoi hän yhä tuijottain alas maahan,
valtikkaa vavahuttanut ei, ei ees, ei taapäin,
vain piti paikoillaan kuin taitamaton, tapapuutto;
kiukkuiseksipa tai epatoksi jo ois hänet luullut.
Vaan hänen rinnastaan kun raikui valtava ääni,
kun sanat sinkosi kuin lumihiuteet talvisen tuiskun,
ihmist' ei sitä, ken kera kilvata saatti Odysseun;
emmepä moist' ois luulleet, kun hänet näimme me ensin.»

Tieteli kolmanneksi nyt Aiaan huomaten vanhus:
»Ken tuo tuolla akhaijeist' on, mies niin iso, aimo,
joukon muun yli jonk' on pää sekä hartiat vankat?»
Vastasi näin Helene, jumalsorja nyt, soljuvavaippa:
»Aias, akhaijein turva, on tuo uros, korkea koolta.
Toisell' on sivull' Idomeneus, jumaluhkea, Kreetan
joukkojen kanssa, ja päälliköt muut kera piirinä seisoo.
Vieraaks urhea sai Menelaos hänt' useasti
tervehtää kotihimme, kun saareltansa hän saapui.
Kaikkipa nyt näen muut ma akhaijit säihkyväsilmät,
jotka mun on tuta helppo ja myös nimin mainita, kaht' ei
joukkojen johtajamiest' ole vain, hevonsuistaja Kastor
ei näkyviss' ole, ei Polydeukes pontevanyrkki,
veljeni kaunoiset, emon yhden kantelemaiset.
Mailt' ei matkanneet Lakedaimonin lie ani-armaan,
tai kera saapuivat kenties merenlaskija-laivoin,
vaan miestaistoa nyt häpeissään karttavat, kaihtain
kaikkea herjaa, moitintaa, jota saan minä kantaa.»
Virkkoi noin; elonkasvaja-maa jopa niellyt ol' urhot,
nukkunehet sulo-syntymämaan, Lakedaimonin, nurmeen.
Toi läpi kaupungin valauhreja airuet, vuonaa
kaksi ja kasvua maan, ilontuojaa viiniä, leilin
vuohenvuotaisen; sekomaljan välkkyvän nouti
airut, Idaios, kera kultaisten pikareiden.
Luo kävi vanhuksen, kehotellen, kutsuen virkkoi:
»Joutuos tanterehelle jo, poika sa Laomedonin,
niin hepourhot Troian kuin sopavälkyt akhaijit
kutsuu kuuluimmat sua laadintaan pyhän liiton.
Sillä Aleksandros kera urhean käy Menelaon
naisest' ottelemaan, asekiistaan ankarin keihäin.

Saava on aartehineen hänet voittaja, vaan valaliiton
muut lujan vannokohot, maat Troian viljavat olkoot
meill' ominamme, ja matkatkoot hepokuuluhun toiset
Argos-maahan taas ja Akhaiaan nais-ihanaiseen.»
Virkki, ja vanhus peljästyin heti saattajat käski
tuomaan valjakon vaunuineen, ja he totteli joutuin.
Nous ajamaan Priamos, veti taapäin ohjia tiukkaan;
viereen Antenor kävi vaunuihin valioihin;
Skaian portist' ohjasivat hepovaljakon vinhan.
Vaan kun akhaijein ehtivät luo he ja iliolaisten,
astuen vaunuiltaan elonkasvaja-maan kamaralle
saapuivat välimaalle jo kummankin sotikansan.
Kansain pää heti nous Agamemnon, nousi Odysseus
myös monineuvo; mut toi valan vahvisteet, pyhät uhrit,
koolle ja viiniä kaas sekomaljaan airuet oivat,
veellä he pirskoittain kädet huuhteli valtiahitten.
Atreun poikapa nyt käsin kiskaltain veti veitsen,
vyöllä mi vieress' ain' oli miekan valtavan huotran,
otsusvillat viilsi jo vuonilt'; airuet antoi
hahtuvan kullekin Argos-maan valioille ja Troian.
Vaan kädet nostaen noin Agamemnon äänehen palvoi:
»Zeus isä, kaitseva maat laelt' Idan, korkein, suurin,
kaiken katsoja myös sinä, Helios, kuulija kaiken,
Virrat kaikki ja Maa, Manalaiset kumpikin, joilta
koston kuoltuahan kovan vannoja saa valarikko,
olkaa nyt näkijöinä ja varjelkaa vaka liitto!
Jos Menelaon Aleksandros lie kaatava, silloin
saakoon hän Helenen kera aartehiensa, ja meidän
pois kotimaille on mentävä taas merenlaskija-laivoin.
Vaan jos Aleksandron Menelaos vaaleva surmaa,

Troiapa silloin antakohon Helenen tavaroineen
Argos-maan urohille ja lunnaat myös sopivaiset,
kansan vastaisenkin jotk' ikisääntönä olkoot.
Mutta jos ei Priamos, Priamon pojat myös sovitusta
suone, kun kaattu Aleksandros on kamppaelussa,
niin minä taistelen viel' yhä lunnaist', en sovi, täält' en
lähde mä ennen kuin päämäärään taistelo päätyy.»
Virkki ja tuimin viilsi jo vaskin vuonien kaulat.
Maahan nytkyvät laski hän ruumiit, joista jo henki
erkani, ottanut pois elinvoiman näät oli vaski.
Nyt sekomaljast' ammentain pikareilla he juomaa
vuodatusuhrin kaasivat kaikk', ikivaltoja palvoin;
näin moni virkkoi siinä akhaiji ja iliolainen:
»Korkea, mahtava Zeus sekä kaitsevat kaikk' ikivallat!
Vainoon kumpaiset, valan rikkoen, ryhtyvät ensin,
maahan vuotakohot heilt' aivot kuin tämä viini,
heiltä ja lapsiltaan, pois vieras puolisot vieköön!»
Virkkivät noin; Kronossyntypä heit' ei mielinyt kuulla.
Vaan Priamos sanan lausui nyt, uros Dardanon juurta:
»Kuulkaa, Troian kansa ja myös varusääret akhaijit!
Pois jo ma lähden Ilionin avotuulisen turviin,
sillä en silmin katsoa voi, kun poikani armas
astuu kamppailuun kera miehekkään Menelaon.
Zeus sen tietää vain sekä kaitsevat kaikk' ikivallat,
kumpaiselleko heist' on kuolon kohtalo säätty.»
Virkki ja vuonat vaunuihin jalo valtias nosti,
itsekin niihin nous, veti taapäin ohjia tiukkaan,
viereen Antenor kävi vaunuihin valioihin.
Noin urot Ilioniin nyt kumpikin lähtivät jälleen.
Vaan Priamon vesa Hektor, Odysseus myös jumalainen

taistelotarhan mittasivat, kiviliuskoja sitten
arpana puistelivat kypärissä he vaskitetussa,
kumpiko heittävä oisi nyt ensin vaskisen peitsen.
Vaan kädet palvoen kaikk' ikivaltain nostivat puoleen,
näin moni virkkoi siinä akhaiji ja iliolainen:
»Zeus isä, kaitseva maat laelt' Idan, korkein, suurin!
Kumpi on vainon tään viritellyt kansojen kesken,
sen sinä sortua salli ja haltuun vaipua Hadeen,
vaan sopu synnytä meille ja laatia suo luja liitto.»
Virkkivät noin. Kypärää jalo Hektor heiluvaharja
poispäin katsoen puisti, ja sai Paris alkamisarvan.
Nyt väki istuutui rivitysten, kuss' oli kunkin
valjakot vauhdikkaat, sovat, kilvet myös monikirjat.
Vaan jopa varrelleen puki kaunoiset tamineensa
mies Helenen hiusheljän, Aleksandros jumalainen.
Sorjat säärilleen varuvasket sääteli ensin
soljin kiinnittäin hopeaisin ympäri nilkan;
tuosta Lykaon-veljeltään sovan otti jo ylleen,
ryntäilleen sopeutteli sen; jopa vaskisen miekan,
huolitetun hopeoill', olusvöin olan ympäri vyötti,
koppoi kilven koht', ison, raskaan; pään päteväisen
varjosi taas kypärein korutöisin, tuuheaharjoin;
hulmusi peljättäin hevonjouhinen töyhtö sen yllä;
ankaran keihään myös, kädenmyötäisen, uros otti.
Vyöttihe miehevä myös Menelaos noin asevaskiin.
Mutta kun kumpikin puolellaan oli täystamineinen,
astuivat välimaalle he kummankin sotikansan
silmissään tuli tuima, ja kammahtui väki kaikki,
Ilionin hepourhot kuin varusääret akhaijit.
Seisoivat sisäpuoll' alan määrätyn, mies liki miestä,

peitsiä puistelivat, vihan kiukkua kumpikin kuohui.
Lens ase päin jo Aleksandron, valahuttaja varjon,
Atreun aaluvan iski se kilpeen ympyriäiseen;
mutt' ei murtunut tuo, terä vasten kilpeä vankkaa
käpristyi. Vaan nyt Menelaos, Atreun poika,
nosti jo keihästään, Zeus-taattoa näin rukoellen:
»Kostaa, Zeus ikivalta, mun suo pahanlaatijan eljet,
korska Aleksandros mun kaataa kätteni alle,
vastakin ihmiset ett' ois kammovat ilkiötyöllä
palkita kestintää, majavierautt', ystävämieltä!»
Virkki, ja peitsi jo viuhui päin, valahuttaja varjon,
kilpeen kalskahtain Priamon pojan ympyriäiseen.
Kilven kiiltävän puhkipa koht' ase ankara työntyi,
myös läpi haarniskan taesorjan tunkihe tutkain,
reiän miehustall' ihotakkiin leikkasi keihäs,
vaan mies itsepä väisti, ja välttyi kuolema kolkko.
Miekan tempasi nyt Menelaos päähopeaisen,
kalhasi, kurkottain kypärää, vaan säilä sen harjaan
särkyi kappalehiksi ja maahan kirposi hältä.
Silloin taivoon laajaan päin uros silmäsi nurkuin:
»Kauhein kaiketi, Zeus ylitaatto, sa liet jumaloista!
Eljet Aleksandron jo ma toivoin saavani kostaa;
vaan nyt kouraan miekka se murtuu, peitseni suotta
singahtaa kädest', ei teho, ei katalaa ole kaannut.»
Virkki ja hyökkäsi päin, kypärään kävi tuuheatöyhtöön,
käännältäin veti miestä akhaijein luo varusäärten;
hihnapa leuan taa, tukahuttain hentoa kaulaa,
tiukentui korukirjainen, kypärää joka kiinti.
Raastanut sinne nyt ois hänet itselleen ikimaineeks,
ellei Zeun tytär ois Afrodite sit' äkkiä nähnyt;

irti hän hihnan raasti, mi sonnin ol' isketyn nahkaa,
tyhjäpä vain kypär' erkeni, jäi käden jäntevän valtaan.
Viskasi viuhauttain varusäärten akhaijien keskeen
tuon heti urho, ja maasta sen kumppanit ottivat oivat.
Taaspa jo karkasi päin, hänet aikoin vaskisin keihäin
surmata, vaan Afrodite pois hänet vei keveästi,
kuin ikivallat voi, sakopilveen kätki ja kantoi
kammiohon sulotuoksuiseen, katon korkean alle.
Noudantaan Helenen meni itse ja löys ylähältä
tornist', istui siellä hän näät seass' iliotarten.
Vaippaan tarttuen kaunoiseen nyki kutsuja hiljaa,
noin nimes, eukon tuon ikivanhan hahmoa kantain,
kehrääjättären, maill' Lakedaimonin hälle jok' ennen
kauniit langat laati ja suosikkins' oli parhain;
näin hänen hahmossaan Afrodite, Zeun tytär, haastoi:
»Joudu, Aleksandros sua kutsuu, käy kotisuojiin!
Heittihe helmaan siell' lepokammion sorvatun vuoteen,
sorjana vaatteissaan valioissa hän loistavi, tulleen
et asekiistast' arvais, vaan kisatanterehelle
aikovan tai tovin henkäävän kisan hilpeän jälkeen.»
Virkki, ja kuohuksiin sanat sai Helenen, povi kiihtyi;
hän jumalattaren tunsi, jo kaulan tuon ikikauniin
tunsi ja rinnan hurmaavan sekä säihkyvät silmät,
hämmästyin sanan virkkoi, näin puhe purkihe hältä:
»Turmahinen, mua miks yhä vain sinä kiehtoa mielit?
Vieläkö viet mihin kauemmas minut, kansavat kuss' on
kaupungit Frygian tai Maionian ani-armaan,
sielläkin jos kenties ketä kuolollista sa hellit?
Vieläpä kai, kosk' aimon Aleksandron Menelaos
voitti ja varmaan vie minut, inhan, taas kotihinsa;

siks sinä, viekasmieli, nyt ilmenit. Vaan mene itse
tuttusi luo, siell' istu ja erkane teilt' ikivaltain,
jalkaas milloinkaan älä jälleen astu Olympoon,
vaan hänen vaiheillaan yhä vaani ja hyöri ja hääri,
kunnes vaimokseen tahi orjakseen sinut ottaa.
En minä vaan mene sinne, en käy tilan laittelijaksi —
herjaan sellaiseen — jopa ilkuks iliotarten
kaikkien jäisin, on ilmankin mure katkera mulla.»

Vastasi närkästyin jumalainen näin Afrodite:
»Julkea, mielt' älä ärsytä mun, sinut että mä hylkään,
niin alan vainota, kuin ylen suurt' olen lempeä suonut,
yllytän kummatkin, urot Ilionin ja akhaijit,
vimmaan turmahiseen, ja sa kuolet surkean surman.»

Virkki, ja peljästyi tytär Zeun Helene, jopa huntuun
verhoutui helovalkoiseen sekä ääneti lähti
iliotarten huomaamatt', opas eell' ikivalta.

Vaan kun Aleksandron asumukseen ehtivät sorjaan,
saattajanaiset toimilleen heti riensivät jälleen,
ylhään kammiohon jumalainen vaimopa astui.
Hälle jo istuimen hymyarmas toi Afrodite,
kasvokkain asetellen Aleksandron kera; tuoliin
istuutui Helene, tytär Zeun, jumalattaren tuomaan,
poispäin katseen käänsi ja soimasi puolisoansa:

»Vai tulet ottelemasta! Jos aimo se mies sinut oiskin
kaatanut vain, joka mulle ol' armas puoliso muinoin!
Kylläpä kerskailit, miten voimaa, kättä ja peistä
voittelijaks sull' ois Menelaon urheamielen!
Niinpä sä nyt mene siis, Menelaos urhea vaadi
kanssasi uuteen kamppailuun! Vaan niin minä neuvon:
herkeä, heitä jo, kanss' älä vaalevan käy Menelaon

tuimaan mittelöhön, älä vain varomattomin mielin
ottele ollenkaan, pian sortuisit uron peitseen.»
Hälle Aleksandros nyt vastasi näin, sanan virkkoi:
»Vaikene, soimauksill' älä loukkaa mieltäni, vaimo!
Nyt Menelaos voiton sai, hänt' autti Athene,
toistepa taas minä saan, toki meilläkin on jumaloita.
Vaan levon armaudesta jo nautitkaamme ja lemmen;
sill' ei mieltäni rakkaus näin ole kietonut koskaan,
ei edes silloin, kun Lakedaimonin mailta ma armaan
purjehdin sinut vieden pois merenlaskija-laivoin,
kanssasi kun Kranaen sulosaarell' lempehen liityin,
kuin sua lemmin nyt sydämessäni kaipaus armas.»
Virkki, ja vuoteelleen meni eeltä, ja puoliso saattoi,
vuoteess' uinumahan kuvereikäisessä he vaipui.
Atreun poikapa kuin peto kierteli joukkojen kesken,
mistä Aleksandron jumaluhkean keksisi; kenkään
ei uros Troian eik' apukansain neuvoa voinut
luokse Aleksandron Menelaoa urheamieltä.
Kätkenyt ystävän eip' ois suoja, jos ois joku nähnyt;
kaikkien näät oli vieroma hän kuin kuolema kolkko.
Näin sotalaumain pää Agamemnon heille jo lausui:
»Troian kansa ja Dardanian sekä kaikk' apuheimot!
Voittanut selvälleen sotimielipä on Menelaos;
meille te siis Helene nyt argotar aartehinensa
tuokaa suorittain kera lunnaat myös sopivaiset,
kansan vastaisenkin jotk' ikisääntönä olkoot.»
Noin nimes Atreun poika, ja riemusi kaikki akhaijit.

NELJÄS LAULU.

VALAT RIKOTAAN. AGAMEMNONIN TARKASTUSKÄYNTI.

Kultaisellapa Zeun salipermannoll' ikivallat
kooll' oli, kultaisiin pikareihin kukkea Hebe
nektarijuomaa toi, ja he maljoja joi kukin toistaan
tervehytellen, Ilioniin alas silmäten sieltä.
Hereä ärsyttää heti aikoi nyt Kronossynty
lausein pisteliäin sekä virkkoi näin sivuvihjein:
»Kaksipa kai Menelaoll' on jumalkaitsijatarta,
palvoma Argon on Here, Alalkomenain on Athene.
Loitoll' istuvat, katselemaan vain tyytyvät kaukaa
kumpikin. Toisen on ain' Afrodite taas hymyarmas
vierell' auttaen, pois tuhosurmat torjuen hältä;
varjeli nytkin, vaikka jo itse hän kuoloa vartoi.
Vaan toki voiton sai Menelaos, mies sotimieli;
siispä on meidän miettiminen, mitä tässä nyt tehdä,
taas sota turmiokasko ja tuima jo taistelo nostaa,
vai viha viihtää pois, sopu kumpaisillekin tuottaa.
Jos se nyt kaikkien siis vain lienee mieli ja suoma,

seiskootkin Priamon mieslinnat liikkumatonna,
argotar seuratkoon Helene Menelaoa mailleen.»
Virkkoi noin; nurinalla sen kuuli Athene ja Here
istuen rinnakkain tuho-aikeiss' Ilionille.
Mutt' ei vastannut, jäi ääneti aivan Athene,
vaikk' oli vimmaa täys sydän valtiastaattoa vastaan;
vaan puhe Heren purkihe, ei viha mahtunut rintaan:
»Hirveä Zeus, Kronossynty, mi nyt sana suustasi lähti?
Turhaan tuikiko siis sinä vaivaa suot minun nähneen,
suot hikoelleen suotta, jo hervonneen hepojenkin,
kun Priamolle ja lapsilleen tuhoks urhoja nostin?
Tee se, mut kaikk' ei taivahiset sua kiittäne suinkaan.»
Vastasi pilviennostaja Zeus, tukaloituen tuiki:
»Mieletön, min tihutyön Priamos, Priamon mitä lapset
moist' ovat tehneet sulle, kun toivonas herkeämättä
turma on Ilionin, kato kaupungin talokauniin?
Syöksy jo porttien puhki ja suurten muurien sinne,
niele jo vain Priamos, pojat myös isän myötä ja kansa
Ilionin ihan kaikki, se kai vihas ehkäpä viihtäis!
Tee mitä tahdot siis, tämän koommin tää erimieli
meit' ei riitaan saa, sodaks ei tule sulle ja mulle.
Vaan sanon seikan sen minä sulle, ja paina se mielees:
konsa jos kaataa kaupunk' ois iso mullakin into,
moinen, jonk' asujoita sa suosit, suojelet, silloin
estelemään älä käy vihakättäni, vaan jätä rauhaan,
sillä mä myönnyin myös, vaikk' ei sydän ois sitä suonut.
Kaupungeistapa ihmisien näet, maan asujainten,
kaikist' all' oli auringon sekä tähtisen taivaan
mun sydämelleni mieluisin pyhä Ilion aina,
kansakin sen sekä kansan pää, Priamos pätöpeitsi;

alttaripaadelt' ei siell' uupunut atria runsas,
viini ja uhrin sauhu, jok' on osa kuolematonten.»
Here, valtiatar vakasilmä, nyt vastasi hälle:
»Kolme on kaupungeist' yli kaikkien mieluja mulle,
Argos on sekä Sparta ja myös katulaaja Mykene;
kaada ne, jos viha syttyy vain sydämessäsi niihin;
en tule suojelemaan, sua siitä en torju, en estä.
Vaikkapa en minä soiskaan sun näet sortavan niitä,
suott' ois estely, sill' olet mahtaja näät moniverta.
Turhaks sun toki työläst' ei sovi työtäni saattaa,
sillä mä myös jumal' oon, sama mullakin on suku, synty:
oon tytär ylhäisin minä petteliään Kronos-taaton,
synty se, puolisonas se on mull' aviollinen arvo,
sun, joka valtias suur' olet kaikkien kuolematonten.
Mieliks silti nyt toiselleen toki kumpikin tehköön,
sulle ma kuin sinä mulle, ja muu suku kuolematonten
meihin on yhtyvä. Siis heti astua käske Athenen
keskeen kummankin rajurientoisen sotarinnan,
koittamahan, kuink' ensin akhaijeja iliolaiset
vastoin liittoa loukkaamaan ani-aimoja saisi.»
Virkki; ja myöntyi myös isä ihmisien, jumalainkin,
lausui näin sanat siivekkäät jo Athenea käskein:
»Rientäös Ilionin ja Akhaian joukkojen keskeen
koittamahan, kuink' ensin akhaijeja iliolaiset
vastoin liittoa loukkaamaan ani-aimoja saisit!»
Innokas ilmankin, sanast' yltyi tuosta Athene,
oitis Olympon korkeudest' alas myrskynä riensi.
Kuin alas petteliään Kronos-taaton ampuvi poika
kirkkaan tähtösen, laivurin tai sotaleirien laajain
enteeks, säihkypä runsas siit' ylt'ympäri sinkoo:

moisena maahan tuiskahtain tuli Pallas Athene
kumpainkin välimaalle, ja kammahtui väki kaikki,
Ilionin hepourhot kuin varusääret akhaijit.
Virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
»Totta jo koituu taas sota tuima ja vaikea vaino,
vai sovun tuopiko kumpainkin sotivaisien kesken
Zeus, jok' on ihmisten sotakiistain vartia korkein?»
Noin moni virkkoi siinä akhaiji ja iliolainen.
Joukkoon Troian Athene jo riens, uron muuttihe muotoon,
keihäskelvon Laodokon, Antenorin poian,
etsien silmillään jumalaisen Pandaron paikkaa.
Kohta Lykaonin kuulun siell' uroaaluvan keksi;
vankat, kilvekkäät kera seisoivat rivikunnat,
äyräilt' Aisepos-joen jotk' oli myötä hän tuonut.
Virkkoi astuen luo sanat siivekkäät jo Athene:
»Neuvoa noutaisitpa, Lykaonin mielevä poika,
nuolen kiitävän laskisit päin Menelaoa; saisit
kunnian, kiitoksen sinä kaikelt' Ilionilta,
ruhtinas, aimo Aleksandros, yli muistakin kiittäis!
Ensimmäisenä sulle hän ois jalot antava lahjat,
jos Menelaon vain näkis, Atreun ankaran poian,
nuolesi lyömänä kohtaavan rovionsa jo kolkon.
Suuntaa nuolesi siis Menelaoa kuulua kohti,
vanno'os, vuonia ett' esikoisia saa satauhrin
palveikseen valosyntyinen, jalojousi Apollo,
kun kotimaill' olet taas, pyhän kussa Zeleian on muurit.»
Noinpa nyt virkki Athene, ja mieltyi mies vähämieli;
jousen joukean koppoi, — tuo oli sarvea kauriin,
kallionkiipeäjän; sen ol' itse hän kaatanut, rintaan
törmält' ilmestyissä sit' ampunut, väijyen alla;.

sapsoon nuolen sai otus, louhikkoon selin sortui.
Kämmenenmittaa sen kuustoist' oli korkeat sarvet;
liistonut, liitellyt, silaellut ol' oiva ne seppo,
koukuin kultaisin varaellut pään. Heti maahan
puski nyt, jänteen jännittäin, hän jousta ja taiten
laski sen tanterehen; piti kilpiä kumppanit eessä,
ettei hyökkäis päin pojat aimot akhaijien, kunnes
kaattuna ankara ois Menelaos, Atreun poika.
Viinen kannen nosti, ja nousipa nuoli jo sormiin
siivekäs, ennen-ampumaton, kivun tuottaja tuiman;
tuon pian jänteelleen hän saattoi pistävän nuolen,
vannoi, vuonia ett' esikoisia hän satauhrin
palveiks sois valosyntyisen, jalojousen Apollon,
taas kotimailla kun ois, pyhät kussa Zeleian on muurit.
Nuoleen tarttuen nyt veti sonninsuolisen jänteen,
jänteen ryntääseen, odan jousen selkähän asti.
Vaan kehäks aivan kons' oli kiskonut valtavan jousen,
kaikui kaari ja joikui jänne ja sinkosi nuoli
kärkevä, kiivas kiitämähän uroparvehen taajaan.

Ei, Menelaos, auvokkaat sua siin' ikivallat
hyljänneet toki, saatipa Zeun tytär, saattaja saaliin,
turvakses joka kiiti ja torjui kirpeän nuolen.
Häiläsi hiukan vain ihost' eemmäs, kuin emo häätäis
kärpäsen lapsestaan, joka uinailee sulo-unta;
käymään kultaisten vyösolkien liittymäkohtaan
käänsi jo sen, sopa kuss' ihon suojana on sovan alla.
Vyöhön kullansolkisehen kävi kärkevä nuoli,
tutkain vyötärövyön läpi tunkihe taituritöisen,
puhkoi vauhdissaan sopavarjeenkin ylen sorjan,
vyöllisen myös levysonnuksen, varan nuolia vastaan;

parhaiten sepä suojasi, vaan läpi tunkihe senkin
nuoli ja naarmun piirsi jo päällimpään ihokertaan;
kohtapa haavast' uhkuillen veri virtasi tumma.
Norsunluun kuin Maionian tai Kaarian nainen
kastaa purppurahan, hevonsuitsiin hempuja laatii,
kammion säilöön on se jo pantu, ja ois moni urho
ottaja sen, varaeltupa on koru valtiahalle,
kumpikin ollakseen, hevon kaune ja haltian ylpeys:
noin puna kastoi nyt, Menelaos, lantios, sääres
kauniskasvuiset, alas niistäkin nilkkasi sorjat.
Tuosta jo kammostui sotalaumojen pää Agamemnon,
haavast' uhkuvan noin kun tumman huomasi hurmeen;
itsekin kammostui Menelaos, mies sotimieli.
Vaan vyöst' ulkona kun näki kärjen väät, siderihmat,
jälleen ennalleen uron elpyi rohkeus rintaan.
Noin kovin voihkaisten Agamemnon valtias virkkoi,
veljeä kun kädest' otti, ja voihkasi kumppanit muutkin:
»Armas veljeni, surmaks sun siis tein minä liiton,
meist' ett' yksin taistelisit kera iliolaisten.
Nyt sua ampuivat, valaliitot polkien vahvat.
Vaan ei lie valat turhat, ei veri vuonien eikä
viinin veettömän uhri ja uskotut myös kädenlyönnit.
Vaikk' ei täyttyä sen heti valtias salli Olympon,
täyttää hän toki vihdoinkin; kovan maksavat silloin
päillään, vaimoillaan sekä lapsillaan sovituksen.
Sillä sen mieleni aavistaa sekä tuntoni tuntee:
päivä se koittava on, pyhä jolloin Ilion sortuu,
kaatuu kansa ja kansan pää, Priamos pätöpeitsi.
Itsepä korkea Zeus, yläilmoiss' istuja, silloin
heihin kääntävä heiluttain yömustan on aigiin,

vilppiin närkästyin tähän; niin, se on täyttyvä totta.
Vaan suru mulla sun tähtes on suunnaton, oi Menelaos,
jos nyt kuolisit, täyttäisit elonmittasi kaiken.
Pois häpeällä jo mun näkis saapuvan poutiva Argos,
sillä akhaijit aattelevat heti syntymämaataan;
voittajasaaliiks siis Priamon sekä iliolaisten
argotar jää Helene; mut Troian maassapa maaten
maatua saa sun luus kera kesken jäänehen työsi.
Ilkkuva silloin lie moni korskea iliolainen,
polkeva mielissään Menelaon kumpua kuulun:
'Niin viha vastakin täyttyköhön Agamemnonin aina,
kuin tuli turhaan tänne ja toi sotajoukot akhaijein,
taas kotihinsapa karkkosi pois, sulo-syntymämaahan,
tyhjin laivoin lähti, ja uljas jäi Menelaos!'
Noin moni virkkava lie; maa nielaiskoon minut ennen!»
Vastasi rohkaisten Menelaos vaaleva hälle:
»Viihtyös, veljeni, säikyksiin äl' akhaijeja saata!
Surmaks ei otarauta se ollut, sillä sit' esti
päällimmäisenä välkkyvä vyö sekä lieve sen alla,
varjeli vaskinen myös mua seppojen työ, levysonnus.»
Hällepä vastaten näin Agamemnon valtias virkkoi:
»Niin jos tottakin ois, Menelaos, veljeni armas!
Vaan heti haavuri tutkikohon sun haavasi, pankoon
voiteeks yrttejä, joist' on talttuva tuikea tuska.»
Virkki ja Talthybion, jalon airuen, käski jo käymään:
»Joutuen, Talthybios, mene, riennä ja kutsu Makhaon,
jonk' isä tuo oli suur' Asklepios, lääkäri kuulu,
aimoa katsomahan Menelaoa, Atreun poikaa,
nyt jota Troian tai Lykian joku jousjalo väällään
vammasi, maineeks itselleen, mureheksipa meille.»

Virkki, ja altis tottelemaan oli käskyä airut,
kautta akhaijein riens sotikansan vaskehenvyötyn,
etsien, missä Makhaon ois, jopa keksikin urhon;
vankat, kilvekkäät kera seisoivat rivikunnat
miehiä, jotka hän Trikkan toi hevonruokkija-mailta;
astuen luo sanat siivekkäät näin saatteli airut:
»Käy, Asklepion poika, jo, kutsuu suur' Agamemnon
aimoa katsomahan Menelaoa, Atreun poikaa,
nyt jota Troian tai Lykian joku jousjalo väälllään
vammasi, maineeks itselleen, mureheksipa meille.»
Virkkoi noin, sydänt' urhon tuo vavahutti ja mieltä;
riensivät kautt' aseparvien, äärt' eturintaman laajan.
Mutta kun ehtivät luo, Menelaos vaaleva vartoin
miss' oli haavoineen, urot parhaat myös kera koolla,
keskeen piirin tuon kävi joutuin mies jumalainen,
uumienmyötäisestä jo vyöstä hän tempasi nuolen;
pois vetäessäpä vääntyivät väät pistävät poikki.
Päästi nyt päältä hän välkkyvän vyön, sovan auki sen alta,
myös levysonnuksen, sepon laatiman vaskisen varjeen.
Katseli haavan, kunne ol' iskenyt kärkevä nuoli,
siit' imi hurmeen pois sekä voiteeks yrttejä kääri,
lahjoja suopean Kheironin, isän saamia ennen.
Kun Menelaon noin sotikuulun vaalivat vammaa,
kohti jo kilvekkäät rivit ryntäsi iliolaisten,
taas asehensapa otti akhaijit taisteloinnoin.
Untelon nähnyt et siin' Agamemnonin ois jumalaisen,
piilevän pelkurin et, et taistoon penseän olleen,
vaan väkiriennoin kamppailuun urokuuluhun käyvän.
Valjakon heitti hän kohta ja vaskenvälkkyvät vaunut;
Eurymedon, ajomies, hevot korskuvat ohjasi taammas,

tuo Ptolemaion, Peiraion pojan, aaluva. Tarkoin
tään pitämään lähimailla ne valtias käski, jos uupuis
jänteret hältä, kun järjestäin sotalaumoja riensi;
niin jalan astua alkoi hän rivikuntia pitkin.
Kuss' uveuljaat vain näki innokkaina akhaijit,
astui luo sekä rohkaisten sanat miehevät lausui:
»Älköön uupuko teilt', urot Argos-maan, väki uljas,
sill' ei petturien ole auttaja Zeus, ylitaatto;
vaan valarikkojen, jotk' omin ehdoin loukkasi liiton,
korppien ruokana koht' ovat niitten nuorteat raajat;
armaat puolisot pois sekä hennot heiltä me lapset
laivoin viemme, kun Ilionin tuhopäivä on tullut.»
Keitten taas näki karttelevan hän taistoa tuimaa,
niitäpä närkästyin vihalausein nuhteli kiivain:
»Kehnot akhaijit, kerskuvasuut, häpy missä on teiltä?
Vai värisettekö siinä te säikkyen kuin vasat kauriin,
jotk' ison matkan juostuahan yht'äkkiä herkee
näännyksissä, ja pois sydämestä on voipunut voima?
Noin hätämielin vain vapisette te taistoa karttain.
Siis ihan laivain luo odotatteko miehiä Troian
keuloja sorjia sortelemaan, meren vaahtisen ääreen,
nähdäksenne jo, kuink' on Zeun käsi kaitseva teitä?»
Riens isovaltaisesti hän noin rivikuntia pitkin,
Kreetan urhojen luokse jo kerkesi miesvilinässä;
sonnustautui nuo kera Idomeneun sotimielen,
Idomeneus etumaisena kuin salon iskevä karju,
Meriones takajoukkoon taas sotaintoa nosti.
Nuo näki riemastuin Agamemnon, valtias miesten,
noin heti Idomeneulle jo virkkoi suosiosuulla:
»Idomeneus, uveuljahien olet danaolaisten

taatuin mies, sota tai mikä muu jos toimena olkoon,
myös pitoseurani arvokkain, sekomalja kun säihkyy
ruhtinasviiniä virvokkeeks urohinten akhaijein.
Sillä kun vain mitan micheen muut hiuskaunot akhaijit
saavat juodakseen, täpö-täys sun maljasi ain' on,
niinkuin mun, sinun siit' yhä siemata mieltäsi myöten.
Siispä nyt kamppailuun yht' aimona, kuin olit aina!»
Vastasi Idomeneus, jalo Kreetan urhojen päämies:
»Atreun poika, se usko, ma ain' olen kumppani altis,
niinkuin vahvan tein lupaukseni sulle ma kerran.
Nostaos intoon vain nyt muut hiuskaunot akhaijit,
jotta jo alkais taisto, kun ilkkui iliolaiset
liittoa; surma ja vaikerrus, sepä heitä jo vartoo,
kosk' ovat tehneet tään, valan rikkoen, loukaten liiton.»
Virkki, ja mielissään meni eelleen Atreun poika.
Aiaan kummankin jopa kohtasi miesvilinässä;
taistoon riensi jo nuo, väki sankkana pilvenä myötä.
Kuin tähypaikastaan polo paimen keksivi pilven
kiitävän päin meren päältä, kun viuhuu läntinen vinha;
pilvi se pilkottaa pikimustana, katsoen kaukaa,
veen yli viistäissään, rajumyrskyä kantavi myötään;
kaitsija kammostuu sitä, vuohet johtavi luolaan:
noin kera Aiaan kummankin, jumaluljahan urhon,
taajat liikkuivat rivit, taistoon rientäen tuimaan,
tummina, sankeanaan salamoivaa kilpeä, peistä.
Valtias riemastui Agamemnon, kun näki heidät,
noin sanat siivekkäät heti virkkoi kuuluvin äänin:
»Aiaat, päälliköt aimot, akhaijein päät sopavankkain,
tarvis teitä mun ei ole käskeä, ei kehotella;
tarmoin taistelemaan väen innostattehan itse.

Moinen josp' — oi korkea Zeus ja Athene, Apollo —
kaikill' oisikin rinnassaan toki rohkeus uljas,
kuulu jo Ilion ois Priamolt' äkin vaipuva alle
valtaavain käsiemme ja päätyvä sen tuhopäivä!»
Virkkaen noin urot jätti jo nuo sekä luo meni toisten.
Nestorin, sointuvasuun Pylos-maan puhetaiturin, keksi;
joukkoja järjestäin tämä taistoon kiihti ne käymään
valtava johtajanaan Pelagon, Khromios ja Alastor,
Haimon valtias vielä ja myös Bias, urhojen päämies.
Valjakonhaltiat sääs urot vaunuineen eturintaan,
vaan jalanottelijain rivit sankat, sankarimielet
suojustaks selän taa; arat pelkurit taas pani keskeen,
kamppailuun jott' ois halutontenkin hätäpakko.
Ensin neuvoi noin hepourhoja, valjakot käski
hillitä taiten, telmeess' ei sekasortohon päästää:
»Voimaans' älköön tai ajotaitoons' uskoen kenkään
pyrkikö yksin muist' edell' iliolaisia vastaan,
tai myös väistykö taa, niin haaskaten voimia hukkaan.
Vaan kuka vaunuiltaan vihamieheen yltävi, senpä
keihäs singotkoon, sepä parhain on tapa taiston.
Niin isät ottelivat, monet uljaat murtaen muurit,
moinen heill' oli mieli ja moinen rohkeus rinnan.»
Noin heit' ohjasi vanhus tuo, sodan tuttu jo ammoin.
Valtias riemastui Agamemnon, kun hänet keksi,
noin sanat siivekkäät heti virkkoi kuuluvin äänin:
»Vanhus, oisipa, kuin yhä rohkeus rintasi täyttää,
polvesi ponsi ja voimasi muu yhä muuttumatonna!
Vaan sua vanhuus riuduttaa, osa kaikkien. Josp' ois
taakkana toisen tuo ja sa nuorempain ikäsarjaa!»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:

»Atreun poika, mun ois oma mielikin olla, mik' ennen,
multa kun surman Ereuthalion sai aimo; mut eipä
kaikkea kerrallaan osaks ihmisen suo ikivallat.
Jos olin nuori ma silloin, niin nyt on vaivana vanhuus.
Vaan kera viel' olen, voin sanall' ohjata, neuvoa näinkin
urhoja vaunukkaita; se kunniatoimi on vanhain.
Peitsiä viskelkööt mua nuoremmat, suku siinnyt
viimemmäksi, mi voi vireämpään turvata voimaan.»
Virkki; ja mielissään meni eelleen Atreun poika;
luo Peteon pojan, luo hepokuulun kulki Menestheun,
missä hän seisoi, kanssaan muut urot aimot Ateenan.
Paikoillaan liki hänt' yhä myös monineuvo Odysseus
ynnä kefalleenein oli sortumaton sotarinta;
kummankaan väki viel' ei näät sotahuutoa kuullut,
Ilionin hepourhot akhaijeja kohti kun vasta
liikkua alkoivat, vaan viipyen vielä he vartoi,
eikö jo iliolaisia päin joku toinen akhaijein
ryntäis joukko ja itse he myös kera taistohon astuis.
Heitäpä nuhteli noin Agamemnon, valtias miesten,
noin sanat siivekkäät heti virkkoi kuuluvin äänin:
»Oi Peteos-uron poika sa, valtiahan jumalaisen,
ynnä sa, viekkauteen mies verraton, väijyvämieli,
miksikä arkailette te kaukana, vartoen muita?
Tott' eturinnass' ois toki ensimmäisinä teidän
seisominen sekä syöksyminen tulisimpahan taistoon;
ensimmäisnäpä saa pitopöytään kutsuni teidät,
konsa akhaijit vain pidot laatii valtiahilleen.
Syöttepä paistia niiss' ilomielin, kukkuramaljoin
myös, mink' on halu vain, mesivienoa viiniä juotte;
nytp' ilo nähdäksenne se ois, jos kymmenin parvin

eeltä akhaijit muut menis taistoon tappavin vaskin.»
Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»Atreun poika, mi nyt sana kirposi kielesi päältä?
Vai mua taistelemaan araks arvelet? Konsa akhaijit
Troian käy hepourhoja päin väell' ankaran Areen,
niin näet, jos halu lie ja sa huolinet moisia nähdä,
kuink' isä Telemakhon hepourhojen iliolaisten
keskeen tunkeutuu; sinä haastat turhia tuiki.»
Vastasi nyt hymysuin Agamemnon valtias hälle,
kun näki sankarin suuttunehen, sanat äkkiä pyörsi:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo!
Ei sovi liikoja mun sua soimata, käskeä suotta,
sillä mä tiedän, kuink' ylen suopea on mua kohtaan
sun sydän rinnassas, sama aivan meillä on mieli.
Rientäös! Toiste me tään sopinemme; jos on sana nurja
lentänyt, tuuliin sen ikivallat hälvetä suokoot!»
Virkkaen noin urot jätti jo nuo sekä luo meni toisten.
Tydeun poian nyt näki, urhokkaan Diomedeen,
seisovan vaunuillaan vakavill', eess' uljahat varsat;
häll' oli vierellään Sthenelos, Kapaneun jalo poika.
Nuhteli valtias noin, Agamemnon, kun näki urhon,
noin sanat siivekkäät heti virkkoi kuuluvin äänin:
»Voi toki, Tydeun poika sa, valjakonsuistajan aimon!
Miksikä säikkyelet, pälyt pääsyä taistelemasta?
Säikkyä Tydeun ei tapa ollut, vaan vihamiehen
kimppuun kaukana rynnistää edell' ystäviensä.
Kertovat noin väkitöit' uron nähneet; en kera itse
ollut, en nähnyt; vaan yli kaikkien kiittävät häntä.
Kerrankin tuli vieraaks, ei vihatöille, Mykeneen,
kumppalinaan Polyneikes suur', apuvoimia kooten

retkeen aiottuun pyhän Theben muureja vastaan.
Innokkaasti he pyys avuks urhoja kuuluja suomaan;
pyyntöön suostuttiin, avuks aiottiin urot antaa;
mutta sen estikin Zeus, pani ilmenemään pahat enteet.
Kons' oli menneet siis urot tietään, joutunut vastaan
korkeakaislainen jo Asopos, heinäväranta,
viejänä viestin akhaijit taas pani Tydeun käymään
kadmeijein tykö; niinpä hän lähti ja kohtasi monta
luon' Eteokleen voimakkaan pitojoukkona heitä.
Säikkynyt silloinkaan ei valjakonkiihtäjä Tydeus,
vaikk' oli kadmeijein hän parvess' outo ja yksin,
vaan väkikilpaan kaikki hän vaati ja vei joka voiton
helpolleen; oli hälle Athene auttaja moinen.
Tuosta jo suuttui Kadmeian hevonsuistaja-sulhot,
pois hänen kulkeissaan kävi väijyksiin väki sankka,
kymmenkuntia viis, päämiehiä kaks oli heillä:
aaluva Autofonon, uros uupumaton Polyfontes,
toisena Maion taas jumaluljas, Haimonin poika.
Heillepä tuotteli nyt tuhokohtalon Tydeus kolkon:
kaikki hän surmasi, yhden vain soi kääntyä tieltään,
Maionin päästi hän näät, kun neuvoi niin jumal-enteet.
Noin teki Tydeus ain', Aitolian mies, nyt on poika
huonomp' ottelemaan, vaan juttelemaan etevämpi.»

Virkkoi; vaitipa vain oli urhea Tydeun poika,
huomautust' ei valtiahan ylenkatsonut ylhän,
vaan heti vastasi noin Kapaneus-uron aaluva kuulun:

»Pois vale, Atreun poika, sa tiedät tottakin haastaa!
Taattoja uljaammiks sano poiat, niin puhut oikein.
Valloitimmehan juuri me seitsenporttisen Theben,
joukoin pienemmin tukevammat murtaen muurit,

turvautuin jumal-enteisiin sekä Zeun avunantiin;
vaan isät ennen turmaan vei oma uhma ja patto;
verroiks siis älä ollenkaan vedä taattoja meille.»
  Kulmia tuimistain Diomedes urhea virkkoi:
»Mielesi, kumppani, malta ja kuuntele, kun sanon sulle!
En näet suutu ma, jos sotalaumojen pää Agamemnon
tahtoo taistoon kiihottaa varusääret akhaijit.
Hänpä se kunnian saa, jos sortuu alle akhaijein
Troian kansa ja joutuu myös pyhä Ilion heille,
hän surun ankaran, jos alakynteen jäävät akhaijit.
Siis mekin rynnätkäämme jo tarmoin taistelon riehuun.»
  Virkki, ja vaunuiltaan tamineissaan karkasi maahan;
ryntäill' urhon kammottain sopa vaskinen kalskui,
konsa hän hyppäsi, rohkeinkin sitä säikkynyt oisi.
  Kuin isopauhuiseen meren rantaan kuohuja kuohut
seuraa, vyöryen päin, kun puskee läntisen puuskat;
nostaa vaahtisen pään ulapalla jok' aalto ja sitten
murtuu manterehen jylinällä ja kaartuvin harjoin
kalliotörmiin lyö, sekä parskuu suolava vaahto:
noinpa nyt jäljekkäin rivit aaltosi danaolaisten
taistoon taukoamatta; jok' ainoa johtaja käski
siin' omiansa, mut ääneti muut kävi; äänt' olevankaan
rinnass' uskonut eip' ois kaiken tuon sotikansan;
vaiti he tarkkasivat päämiehiä; välkkyväkirjat
heill' oli varrellaan sovat suojana rientäjän kunkin.
Taas väki Troian, kuin talon vauraan lypsämätarhaan
antajat valkean maidon käy, lukemattomat lampaat,
määkyen lakkaamatta, kun ääniä kuulevat vuonain:
noin melu kaikui kautt' ison Ilionin sotalauman;
huutopa kaikill' ei sama ollut, ei sama kieli,

vaan eri parsi ja kiel' eriseutuisten oli kansain.
Vimmaan Ares nää, nuo päilyväsilmä Athene
saatti ja Vaino ja Hirmu ja hillitön, riehuva Riita,
Areen sisko jok' on sekä ystävä, urhojen surman;
pieni hän ensin on alkaissaan, vaan kohtapa varttuu,
taivaaseen ylös yltää pää, jalat astuvat maata.
Keskell' ottelun hänp' oli nytkin kaikkia kiihtäin,
kaaloi miesvilinässä, ja voihkina urhojen yltyi.
Mutta kun rynnistäin päin joukkoa joukko jo pääsi,
törmäsi kilpeen kilpi ja peitseen peitsi ja miehet
urheat vastakkain, sopavaskiset; kumpurakilvet
yhteen iski, ja valtainen kävi ryske ja pauhu.
Rinnakkain soi vaikerrus sekä raikuva riemu,
kaattujen huuto ja kaatajien, maass' aaltosi hurme.
Niinkuin tunturivirtaa kaks sadetulvien aikaan
laaksoon vinhat tuo vesivyörteet, kuohumat suurten
lähtehien, alas syöksähtäin solan ontelon ouruun;
kauas vuorilleen veden pauhun kuulevi paimen:
niinpä nyt yhteensyöksyvien soi huuto ja melske.
Ensiks Antilokhos Ekhepolon, iliolaisten
löi esitaistelijan, jalon kaasi Thalysion poian,
ensiks iski hän päin kypärää uron tuuheaharjaa,
otsikon puhkaisten sekä otsan; luun läpi työntyi
keihään vaskinen kärki, ja laskihe yö yli silmäin;
sortui niinkuin torni hän rintaan taistelon tuiman.
Kaatuvan jalkoihin Elefenor valtias tarttui,
sankarimielten abanttien pää, Khalkodonin poika,
alt' asetuiskeen kiskoi pois, heti aikoen riistää
hält' asun saaliikseen, mut hanke se jäi pian sikseen;
sillä kun laahaavan näki ruumist' uljas Agenor,

kylkeen, kuuristuissa mi paljastui, sivu kilven
tunki hän peitsen vaskitetun sekä herpasi jänteet.
Niin elo häipyi hältä, ja ruumiin saartaen alkoi
ankara temmellys, väki Ilionin ja akhaijit
syöksyi kuin sudet vastakkain, mies runteli miestä.
Kaas Simoeision nyt Telamonin aaluva Aias,
Anthemionin löi pojan kukkean, tuon emon saaman
Idan rinteilt' astuissaan Simoeis-joen rantaan,
laumojen katsonnassa kun vanhempains' oli myötä;
niin nimeks annettiin Simoeisios; palkita eipä
saanut vaivoja vanhempain, ikä katkesi kesken,
kun hänet surmaan sorti jo nyt ase ankaran Aiaan.
Riens etumaisna hän päin, liki näppyä oikean rinnan
kons' ase iski, ja hartiapuolt' ulos vaskinen keihäs
tunkeutui, tomutupruun mies kuin poppeli kaatui,
maall' alavalla mi kaunistaa noronurmea laajaa,
puu silovartinen, vain ihan latvass' oksia versoo;
vaunujen laatija senpä jo kaataa välkkyvin raudoin
painaakseen kehäpuut valioitten vaunujen pyöriin,
virran viereen jää virumaan puu kuivunut itse:
noin Simoeisios siihen jäi, vesa Anthemionin;
hält' asun Aias vei. Mut hänt' aseloistava heitti
Antifos peitsellään, Priamon vesa, miesvilinässä.
Lens ohi peitsi, mut Leukon, Odysseun kumppalin oivan,
miehustaan kävi, kun hän laahasi kaattua syrjään;
suistui mies yli ruumiin, siit' ote heltisi kätten.
Vimmastui hänen surmastaan kovin mieli Odysseun;
koht' esirinnast' astui ees, asu välkkyvä yllään,
päin vihamiest', ihan luo, tähyellen, tarkaten urho,
peitsen välkkyvän heitti, ja väistyi iliolaiset

heittäjän tieltä. Mut ei ase turhaan lentänyt hältä,
Demokoonin kaas, Priamon sivupoian, Abydost'
äsken tulleen, kuss' isän nopsia tammoja hoiti.
Kumppanin surman kostaakseen hänt' iski Odysseus
peitsellään ohimoon; ota vaskinen tuo ohimosta
toisest' ulkoni taas, yö sankea saarteli silmät;
kaatui mies rytinällä, ja kalskuen soi sopavasket.
Taantuivat esitaistelijat sekä loistava Hektor;
valtasi Argos-maan väki ruumiit raikuvin huudoin,
pitkält' eemmäs ryntäsi. Sen näki Pergamon linnaan
huolin Apollo ja huus elähyttäen urhoja Troian:
»Eespäin, Ilionin hepourhot, akhaijeja älkää
väistykö, ruumis raudast' ei, kivest' ei ole heillä,
ettei vammata vois sitä ruumiinrikkoja vaski.
Eikä Akhilleuskaan, emon saama, Thetiin hiuskaunon,
taistele, vain yhä laivoill' on, viha jäytävi rintaa.»
Huus yli kaupungin jumal' ylhä jo noin; mut akhaijein
kiihtäjä taas tytär Zeun oli, korkea Tritogeneia,
rienteli, innostain epäröiviä, miesvilinässä.
Kohtalo kytki Dioreen siin', Amarynkeun poian;
nilkkaan oikeahan kiven särmikkään uros iski
näät kädennostannaisen, tuo vesa Imbrason uljas,
Peiroos, Thrakian urhojen pää, koto jonk' oli Ainos.
Jänteren kummankin sekä luut kivi armoton ruhjoi,
murskasi kaikki, ja mies selin sortui tanteren multaan,
kaatui, kurkottain kädet puoleen kumppaniensa,
haukkoi henkeä rinta; mut luo heti heittäjä juoksi,
Peiroos, peitsellään navan kohtaan survasi, suolet
suljui maalle jo kaikki, ja laskihe yö yli silmäin.
Vaan Thoas hänt', Aitolian mies, päin viskasi keihään

ryntääseen näpyn alle, ja keuhkoon upposi vaski.
Karkasi kaatuvan luo Thoas aimo ja ankaran keihään
tempasi rinnast' irti ja koppoi viiltävän miekan,
iskien vatsan auki ja hengen riistäen häItä.
Vaan asun riistopa jäi, näet piirinä Thrakian urhot
peitsin vartevin varjelivat, hiussykkyräpäiset,
pois hänet, sankari vaikk' oli suuri ja aimo ja uljas,
luotaan torjuivat, ja hän väistyi häätyen taapäin.
Noin pölyss' urhot vierekkäin virumass' oli, päämies
thrakialaisten tää, sopavälkkyjen tuo ol' epeijein
johtaja; montapa myös kera kaatui miehiä muita.

Moittia huonoks eip' ois saattanut taistoa kenkään,
siinä jos keskell' ois ken kiertänyt, kärkevän vasken
lyömätön, pistämätön, kädest' ohjaten Pallas Athene
saattanut häntä ja pois asetuiskeen torjunut tuiman;
näät sinä päivänä jäi moni Troian mies ja akhaiji
suin somerikkoon, rinnakkain sotakenttähän sortui.

VIIDES LAULU.

DIOMEDEEN UROTYÖT.

Tydeun poian nyt Diomedeen Pallas Athene
sankarivoimin täytti, akhaijein ett' yli kaikkein
loistaa voisi ja saavuttais urokunnian kuulun.
Liekkiä kilven loi, kypäränkin sammumatonta
leimuamaan kuin tähti, mi syksyin yöss' yli muitten
kiiluu kirkkainnaan, kun on kylpenyt Okeanossa:
pään sekä hartiat leimuamaan pani liekkiä moista,
kannustain hänet keskeen, kuss' oli ankarin tungos.

Muuan ol' Ilionissa Dares, mies voipa ja kuulu,
pappi Hefaiston; häll' oli poikaa kaks, asetaitoon
kumpikin, Idaios sekä Fegeus, taattuja kaikkeen.
Päin karahuttivat nuo eturinnast' urhoa vastaan
kahden vaunuillaan, jalan astui päin Diomedes.
Mutta kun rientäissään liketysten pääsivät urhot,

Fegeun peitsi jo viuhui päin, valahuttaja varjon;
vaan liki hiipaisten vasent' olkaa Tydeun poian
lens yli, sattunut ei. Nyt vongahtaa oli vuoro
Tydeun poian heiton, eik' ohi kiitänyt keihäs,
vaan sydänkuoppaan iski, ja vaunuiltaan uros suistui.
Vaunuilt' Idaios heti karkkosi pois valioilta,
astua tohtinut ei hän suojaks surmatun veljen;
eip' ois itse hän päässyt alt' oman turmion mustan,
mutta Hefaistos vei hänet turvaan, verhoten yöhön,
jott' isän vanhan mielt' ihan tyyten ei mure murtais.
Valjakon valtasi koht' uromielen Tydeun poika,
kumppanit viedä ne sai luo laivain kaarevalaitain.
Kons' urot aimot Ilionin jo Dareen näki poikain,
tään pois karkkoavan, tuon kaatuvan vaunujen viereen,
kammahtui sydän heiltä. Mut päilyväsilmä Athene
riehuvan Areen luo kävi, näin, kädest' ottaen, virkkoi:
»Ares, Ares hurmehinen, tuho muurien, miesten!
Emmekö itsekseen suo kiistata iliolaisten
kanssa akhaijein, kumpien Zeus isä antavi voittaa,
lähtien itse jo pois sekä karttaen Zeun vihan uhkaa?»
Virkki ja taistelemasta jo pois veti riehuvan Areen
partaall' istumahan isotörmäisellä Skamandron.
Väistyi nyt väki Troian, vaan kukin miehen akhaijein
päälliköt kaatoi, kansain pää etupääss', Agamemnon,
vaunuistaan Odion, halizonien johtajan, suisti.
Ensimmäisnä hän kääntyi, vaan ase Atreun poian
hartiakuoppaan kiiti, ja rinnast' ulkoni kärki.
Kaatui mies rytinällä, ja kalskuen soi sopavasket.
Faiston surmasi Idomeneus, — mehumailt' oli Tarnen
saapunut Maioniasta hän, Boros-sankarin poika;

juuri kun nousi hän vaunuilleen, olan oikean taakse
keihäskuulun Idomeneun kävi valtava peitsi;
vaipui vaunuiltaan uros, yö hänet kaamea peitti.
Hält' asun riisuivat heti Idomeneun asemiehet.
Vaan Strofion pojan kaasi Skamandrion, tuon eräntuojan,
tuimin tutkaimin Menelaos, Atreun poika,
riistan ampujan aimon — ol' Artemis neuvonut itse
kaikkea kaatamahan hänet metsien, vuorien viljaa.
Mutt' ei auttanut häntä nyt Artemis iskevänuoli
eik' oma ampumatarkkuus, jost' oli mainio ennen,
vaan paetessapa hänt' asekuulu jo Atreun poika
survasi peitsellään Menelaos hartiakuoppaan;
selkään tunkeutui sekä rinnast' ulkoni tutkain.
Kaatui kasvoilleen uros, kalskuen soi sopavasket.
Meriones jo Fereklon kaas, isä jonk' oli Tekton,
Harmonin poika. Hän taiturityöt käsin taiteli kaikki,
sill' ylenmäärin suosinut hänt' oli Pallas Athene;
laivat hän tasalaidat Aleksandrollekin laati,
nuo tuhontuojat, joist' ikiturma ol' Ilionille,
itsellensäkin hälle, kun ei jumalneuvoja tiennyt.
Häntä nyt vainosi Meriones, liki ehti ja iski
oikeahan pakaraan; läpi lonkan tunkihe tutkain,
työntyi rakkoon, taas nivusluun alt' ilmeni; vaipui
polvilleen uros vaikertain; hänet varjosi kuolo.
Kaasi Meges nyt Pedaion, Antenorin poian;
tuon aviottoman kuin omat lapset ol' ylhä Theano
vaalinut lempeydell', ilahuttain puolisoansa.
Vaan liki keihäskuulu jo kerkesi Fyleun poika,
peitsen kärkeväpään takaraivon löi rajaukseen,
kielen halkoen hampahien kautt' ulkoni vaski;

suin somerikkoon sortui mies, puri vaskea kylmää.
Eurypylos Hypsenorin kaas, Euaimonin poika.
Siittäjä tuon Dolopion ol' aimo, Skamandroa palvoi
pappina hän sekä laill' ikivaltain arvoa nautti.
Nyt pojan Eurypylos, Euaimonin loistava poika,
kiinni jo sai paetessa ja suuntasi viuhuvan iskun
miekall' olkaan, löi käsivarren kahtia vankan;
kenttään hurmehinen käsi kirposi; varjosi silmät
himmeä kuoleman yö sekä salliman ankara valta.
Riehui noin väkitöin urot keskell' ottelon tuiman.
Tydeun poikaa etp' ois tietänyt, kumpihin kuului,
iliolaisten puollako hän soti vaiko akhaijein.
Näät kedon poikki hän syöksyi, kuin joki, juottama lunten,
vyöryy tulvillaan, padot rikkoo, vinhana virtaa;
ei sen paisuntaa lujat voi patopenkeret estää,
hillitä heilivien ei tarhojen ympärysaidat,
sen äkin yllättäissä, kun Zeus rajut tuo sadekuurot;
menneitään monet miesten on nuorten työalat armaat:
Tydeun poikapa noin rivit taajat iliolaisten
murteli myös, ja he lannistui, iso vaikk' oli lauma.
Mutta kun noin hänen keksi Lykaonin loistava poika
joukkoja ahdistain kedoll' eespäin syöksyvän, kohta
Tydeun poikaan päin hän tähtäsi kaarevan jousen;
olkaan oikeahan, sovan kaarteeseen ota iski
urhoa ryntäävää; läpi tunkihe kärkevä nuoli,
hartiapuolt' ulos pisti, ja koht' uron tahrasi hurme.
Raikuvin äänin huusi Lykaonin loistava poika:
»Päin, urot Ilionin, päin, valjakonkiihtäjät aimot!
Haavan akhaijein sai paras sankari, eikä hän kauan
nuoltani tuimaa kestäne kai, minut totta jos tänne

tuonut poika on Zeun Lykiast', isovalta Apollo.»
Kerskasi noin; uron voimaa eip' ota vinheä vienyt,
vaan hän valjakon luo sekä vaunujen siirsihe taapäin,
virkkoi näin, Sthenelon, Kapaneun pojan, käänsihe puoleen:
»Vaunuilt', ystävä, joudu jo luo, Kapaneun jalo poika,
pois olan taipeest' ottamahan ota kirpeän nuolen.»
Virkki, ja vaunuiltaan Sthenelos heti hyppäsi maahan,
astui luo, veti pois olast' urhon vinheän nuolen;
pulppusi vain pukineen punossilmukkain läpi hurme;
turvasi noin sotaärjyinen Diomedes Atheneen:
»Oi tytär aigiinkantaja-Zeun, väkiverraton, auta!
Kuunaan sulta jos sai avun auliin taattoni taiston
tappavan tiell', ole armias nyt myös mulle, Athene;
suo mun surmata mies, liki tuo hänet peitseni tiehen,
eeltä jok' ehti jo nuolellaan ja nyt kerskuvi riemuin,
valkeutt' auringon ett' ei näe silmäni kauan.»
Noin rukoellen pyys; sanat kuuli ne Pallas Athene,
pontta jo loi jäseniin, väen virkeän sai käsi, jalka,
astuen luo sanat siivekkäät urohol1e jo virkkoi:
»Iliolaisia päin nyt huoleti käy, Diomedes,
sillä sun rintaas loin saman pelkäämättömän tarmon,
Tydeus joll', isäs, otteli ain', uros uhkeakilpi,
siirsin myös sumun silmiltäs, mi ne verhosi ennen,
että sa tarkoin voit tuta ihmiset kuin jumalatkin.
Jos sua taistoon siis joku houkuttaa jumal' aikois,
niin varo, ettet muita sa vain ikivaltoja vastaan
antau kamppailuun, vaan jos tytär Zeun Afrodite
taistoon ilmaantuis, hänt' iskeös viiltävin vaskin.»
Virkkaen noin pois kiiti jo päilyväsilmä Athene.
Tydeun poikapa taas eturintaan taistelon riensi.

Into jos ennenkin jo ol' iliolaisien kimppuun,
kolmin verroin vielä se kiihtyi; kuin jalopeura
syöksyissään pihatarhaan, kun sitä iskevi paimen,
villavan lauman vartia, ei toki kuolemanvammoin,
vain väkevämmäks yltyy; ei voi torjua, piilee
vain vajan suojaan mies, sitä kaikkoo turvaton lauma,
kohtapa kooss' ovat päällekkäin elotonna jo lampaat,
hyppää vimmoissaan peto pois yli korkean aidan:
vainosi urhea noin Diomedes miehiä Troian.
Surmans' Astynoos ja Hypeiron valtias saivat:
toiseen iski hän peitsellään liki näppyä rinnan,
löi väkimiekallaan solisluuhun toist', olan juureen;
kaulast' irralleen sekä seljäst' erkeni olka.
Jätti jo nuo, ja nyt sai tuhon hält' Abas, sai Polyidos,
aaluvat Eurydamaan, ukon, untentietäjän vanhan;
näille, kun lähtivät, ei unet tietäjän tarkkoja tienneet,
vaan tuhon urhea toi Diomedes; vainosi sitten
poikia Fainopsin; oli kukkeat kumpikin, Ksanthos
ynnä Thoon, ilotonpa jo vanhuus taattoa painoi,
poikia muita hän ei perijöikseen jättänyt; heidät
kaasi nyt kummankin Diomedes, heilt' elon otti,
synkkää itkemähän ikihuolt' isän heitti, kun heidän
konsaan taistost' ei kotihinsa hän koituvan nähnyt,
vaan suku syrjempää perut otti ja sai ositella.
Koht' uros yltäsi nyt Khromion ja Ekhemmonin, poiat
Dardanon-heimoisen Priamon, saman valjakon tuomat.
Karjaa raatelemaan kuin viidakon nurmea syövää
leijona syöksähtää, härän, hiehon ruhtovi niskat:
vaunuiltaan alas kummankin noin Tydeun poika
tuimana, torjumatonna jo syöksi ja heilt' asun riisti;

valjakon kumppanit kuljettaa sai laivojen luokse.
Tuon näki Aineias, miten mursi hän miesrivit eestään,
riensi jo taistelon halki ja peisten viuhunan taajan,
etsien silmillään jumalaisen Pandaron paikkaa.
Kohta Lykaonin kuulun siell' uroaaluvan keksi,
astui luokse ja näin sanan virkkoi vitkaelutta:
»Jousesi, vinhat miss' ovat nuolesi, Pandaros, missä
mainees? Sill' ei vertaas tääll' ole ampujamiestä,
maa Lykian sua oivempaa ei mainita mahda.
Puoleen Zeun kätes nosta ja nuolesi lennätä mieheen,
torjumaton kuka liekin tuo, jok' on Ilionille
tuottanut turmaa suurt', urost' oivaa kaatanut monta;
ellei lie jumal' ehkä, jok' uhrist' unhotetust' on
suuttunut iliolaisiin: on viha suur' ikivaltain.»
Vastasi, virkkoi hälle Lykaonin loistava poika:
»Aineias, jalo pää sopavälkkyjen iliolaisten!
Tydeun poika hän kaikeltaan minust' on sotimieli,
tuo sama kilpi on, tuo kypär' on neliharja, ne tunnen,
myös hevot tunnen nuo, mut siltikin lie jumal' ehkä.
Vaan jos on, kuin varon, ihminen tuo, raju Tydeun poika,
noin jumalturvatt' ei hän raivoa; vaan liki seisoo
kai joku kuolematon, utu kaihtava ympäri olkain,
nopsan nuolenikin pois torjui, kääns ohi käymään.
Sillä jo lasketin nuolen kautt' olan oikean taipeen,
tunkeutui, sovan puhkaisten, ota hartiapuolle;
Hadeen haltuun tuon uron tuiskanneeni jo luulin;
en toki kaatanut; karsas kai jumal' on joku mulle.
Eik' omat ohjata tääll' ole vaununi, varsani; vaunut
jäi mult' yhdettoista Lykaonin valtiaslinnaan,
sorjat, veistetyt vast', upo-uudet, kattavin vaipoin

varjotut, kullakin vieressään parivaljakot valmiit,
ohrin kellervin sekä selvin ruokitut vehnin.
Niinpä Lykaon neuvoi, niin nimes sankari vanha,
konsa ma läksin pois, jätin taaton korkeat suojat,
neuvoi ottamahan hevot, vaunut, miehiä Troian
niin varaeltuna johtelemaan väkitaistohon tuimaan.
Kuullut en neuvoa — ois toki onnekkaampi se ollut —
säälin varsoja vain, ett' ois muka piiritetyssä
kaupungiss' ape niukka, mi ennen ol' ain' ylen runsas.
Niinpä ne heitin sinne ja Ilioniin jalan saavuin,
jouseen luottaen, vaan mua eipä se auttava ollut.
Kaht' olen ylhäisintä jo päämiest' ampunut, toinen
Tydeun poika ja toinen ol' Atreun, sain veren selvän
kumpaisestakin irti, mut siitä he vain yhä yltyi.
Niin kovan onnen päivänä siis otin joukean jousen
vaarnalt', Ilioniin ihanaan päämiehenä miesten
mieliks ottelemaan minä päädyin Hektorin uljaan.
Vaan kotitielle jos koitunen, jos näen näillä mä silmin
puolison, syntymämaan sekä korkeat myös kotilinnat,
silpaiskoon vihamies pään multa, jos en omin kourin
katko jo kappalehiksi ja kirkkaan valkean valtaan
luo tätä jousta, jok' on ihan turhaan myötäni tullut.»
  Vastasi Aineias, jalo päämies iliolaisten:
»Noin älä haasta! Mut ei tämä tästään muuttune ennen
kuin hevot, vaunut päin karahuttain kumpikin käymme
tuimaan mittelöhön, väkiveikkaan tuon kera miehen.
Astuos vaunuja siis ajamaan, niin näät, mitä maata
Tros-uron valjakon varsat on, jotk' yli tanteren taitaa
vainoten kiitää päin sekä väistyä, ees- sekä taapäin:
turvaan Ilionin myös meidät vie ne, jos antaa

vieläkin voittaa Zeus Diomedeen, Tydeun poian.
Niinp' ota ruoska ja ohjat nyt helavälkkyvät, itse
käyn minä rinnalles ajaessasi taistelijaksi,
tai sinä käyttäös peistä ja valjakon taas minä hoidan.»
Vastasi, virkkoi hälle Lykaonin loistava poika:
»Aineias, omat on hepos, niinp' ota itse sa ohjat;
tuttu ne saa ajomies lujalaitoja vaunuja viemään
vinhemmin, jos on väistyminen taas Tydeun poikaa.
Vois hevot vauhkoiks säikähtää, ei mielisi viedä
pois metelistä ne meitä, kun eivät ääntäsi kuulis,
meitäpä syöksyis päin uromielen Tydeun poika,
meidät surmata vois, hevot saaliiks sais kaviokkaat.
Siis omat vaunusi, valjakkos aja itse ja ohjaa,
vaan minä ryntääjää otan vastaan kärkevin keihäin.»
Nousivat, haastaen noin, urot vaunuilleen valioille,
kiihkoin Tydeun poikaa päin hevot ohjaten raisut.
Keksi jo nuo Sthenelos, Kapaneus-uron loistava poika,
huus sanat siivekkäät heti, hilliten Tydeun poikaa:
»Oi Diomedes, poika sa Tydeun, ystävä kallis,
urhoa kaks sua päin näen taistoon kiitävän, joilla
ei väkivertaa lie, jalo jous-uro Pandaros toinen,
poika Lykaonin, taatostaan ylen ylpeä, toinen
Aineias, joka kerskailee urojuurt' olevansa
ylvään Ankhiseen, emo taas Afrodite on itse.
Taamma jo vaunuin siis ajakaamme, ja noin älä riehuin
eell' etumaisien käy, ett' ei mene henkesi siellä.»
Kulmia tuimistain Diomedes urhea virkkoi:
»Pois puhe tuo, pakosalle sa et mua taivuta koskaan;
kamppailusta mun ei ole väistyä luontoni eikä
säikkyen piillä; mun ennallaan on voimani vielä.

Nousta en vaunuilles minä mieli, ma tältäni aion
kohdata heit', ei salli mun peljätä Pallas Athene.
Kahtapa kaiketi ei hevot vinhat vie tyköämme
turvaan jälleen heitä, jos toinen karkota voiskin.
Vaan sanon seikan vielä ma sulle, ja paina se mielees:
Mulle jos maineen sois monineuvo Athene ja antais
surmata kummankin, sinä heittäös nää hevot nopsat
paikoilleen, etukaiteeseen sido tiukkahan ohjat,
riennä ja Aineiaan hevot riistä ja tuo ne, se muista,
puolelt' iliolaisten akhaijein luo varusäärten.
Kantaa tuot' ovat näät, mitä kauaskatsoja-Zeulta
Tros Ganymedeen sai, pojan ryöstetyn, korvaukseksi,
kosk' ei vertoja koin, ei päivän all' ole niille.
Varkain miesten pää Ankhises sai sitä sitten,
tammoja vei salakätt' oritarhaan Laomedonin.
Niistäpä syntyi varsaa kuus hänen kartanohonsa;
neljä hän itsellään piti, seimellänsä ne ruokki,
haltuun Aineiaan kaks antoi, ankaran urhon.
Jos ne me valtaisimme, se maineen tois jalon meille.»
  Noinpa he toisilleen nyt haasteli, vaan nopeasti
kiiti jo päin pari tuo, rajun valjakon vauhtia kiihtäin;
ensimmäisenä huusi Lykaonin loistava poika:
  »Sankari rohkearinta, sa korkean Tydeun poika!
Ei sua surmannut ota kirpeä kiitävän nuolen,
nytpä mä peistäni koitan, kuink' on käyvä se kohti.»
  Virkki, ja peitsi jo viuhui päin, valahuttaja varjon,
päin Diomedeen iski jo kilpeä, sen läpi tutkain
vaskinen tunkeutui, sopa kunnes kohtasi vankka.
Raikuvin äänin huusi Lykaonin loistava poika:
  »Miehustas läpi laskin, etk' ole tuota, ma luulen,

kestävä kauan, vaan ison maineen mulle jo tuotat.»
Säikkymätönnäpä näin Diomedes urhea virkkoi:
»Hukkaan heittosi heitit; vaan täst' ette, ma luulen,
erkane ennen kuin on kaatunut ainakin toinen,
hurmein kyllyttäin sodan Areen ankarakilven.»
Virkki, ja lens ase päin. Liki silmää sen nenäluuhun
suuntasi, valkeat hampaat soi hajotella Athene;
kielen kantimet katkoi kaikk' otavälkkyvä vaski;
kärkipä leuan alt' ulos tunkeutui liki kaulaa.
Suistui vaunuiltaan uros, kalskuen soi sopavasket
paistavat, hohtelevat; hevot juoksijat heittihe syrjään,
hältäpä itseltään pian raukeni henki ja voima.
Karkasi Aineias heti maahan, kilpi ja keihäs
valtava suojana, ruumist' ett' ei veisi akhaijit.
Kaattua kierteli kuin raju, rohkea leijona, keihäin,
ympyriäisin kilvin hän sitä varjeli, vaani
surmaan syöstäkseen, jos ken liki tohtisi tulla,
huudoin hirmuisin. Kiven Tydeun poikapa koppoi
koht' ylen ankaran, aimon — kaks sitä ei nykykansan
miest' ois kantanut, vaan kevyt heiluttaa se ol' urhon.
Sill' Aineiast' iski hän lonkkaan, liittymäkohtaan
reisi- ja lantioluun — nimi senpä on sarvena — mursi,
murskasi sarvenan, kummankin repi jänteren, rikkoi
hält' ihon iskeissään kivi särmikäs. Vaan uros vaipui
polvilleen, käsivarsin sai nojatuksi hän vankoin
vasten maata, ja yö yli silmäin laskihe synkkä.
Siin' Aineiaan ois, sotalaumojen pään, tuho tullut,
kohta jos ei emo keksinyt ois, tytär Zeun Afrodite,
tuo, joka sai hänet Ankhiseen kera, paimenen sorjan.
Kietoi valkoisiin käsivarsiin hän pojan armaan,

poimua vaipan hohtelevan piti peitsiä vastaan
suojana, ett' ase ei uveuljaan danaolaisen
vois läpi rinnan lennähtää sekä henkeä riistää.
Niin asemelskeest' aikoi pois pojan armahan auttaa.
Eip' unohuttanut tehtävätään Kapaneun uropoika,
jonk' oli määrännyt sotaärjyinen Diomedes,
vaan omat taannuttain kaviokkaat juoksijat taiston
telmeest' eemmäs vei, etukaiteen ympäri ohjat
solmisi, Aineiaan hevot valtasi uhkeaharjat,
puolelt' iliolaisten akhaijein luo varusäärten
saatti ne huostaan Deipylon, ikäkumppanin hälle
kaikkein rakkaimman, sama näät heill' ain' oli mieli.
Laivain luo ne hän vei tasalaitain. Vaan uros itse
vaunuilleen taas riensi ja koppoi välkkyvät ohjat,
kiihtäen kiihkoissaan kaviokkaat juoksijat jälkeen
Tydeun poian. Tuo Afroditea päin tuhovaskin
pyrki, kun heikon vain jumalattaren huomasi tiellään,
vahvaa ei ketäkään miestaistojen valtiatarta,
eipä Athenea eikä Enyoa, linnojen turmaa.
Vainoten miesvilinässä ja saavuttain hänet viimein
iskuun kurkottui uromielen Tydeun poika,
karkasi kohti ja kättä jo hentoa kärkevin keihäin
vammasi; keihäs koht' ihon rikkoi, ambrosiaiseen
vaippaan vaatetetun, Sulotarten sorjahan työhön,
ranteen luota, ja vuoti jo kuolematon jumalhurme,
herkkä mi suonissaan heloneste on autuahilla;
ei tuliviinit juomana heill', ei ruokana leipä,
siks ovat ilman verta ja kuoloton heimo he yksin.
Parkaisten käsivarsiltaan pojan irti hän päästi;
vaan sinipilveen verhoten vei tämän Foibos Apollo

turvaan, ett' ase ei uveuljaan danaolaisen
vois läpi rinnan lennähtää sekä henkeä riistää.
Raikuvin äänin huus sotaärjyinen Diomedes:
»Pois, tytär Zeun! Sodan mailt' ole poissa ja taistelotelmeen!
Eikö se riitä jo, että sä viettelet hempeät naiset?
Vaan sotasille jos sotkeudut, niin kammoa varmaan
tuo sota sulle, jos hiiskeenkään vain siitä sä kuulet.»
Virkki; mut hoippui pois kivun huumauksess' Afrodite.
Syrjään telmeest' Iris vei hänet kiitäväjalka,
tuska kun runteli tuima ja ruskottui iho heljä.
Vaan liki ottelon nyt vasent' äärtä hän ankaran Areen
istuvan keksi ja myös hevot, peitset, peittämät usvan.
Vaipuen polvilleen, rukoellen pyys oman armaan
veljen lainaamaan hevot kullanvälkkyvä-suitset:
»Armas veljeni, auttaos pois, hevot antaos mulle,
jotka Olympoon veis, kotilinnaan kuolematonten.
Toi kivun kauhean, vammasi mies mua kuoleva moinen,
Tydeun poika, jok' ottelis vaikk' ihan Zeutakin vastaan.»
Virkki ja Areen sai hevot kullanvälkkyvä-suitset.
Nous Afrodite vaunuihin, sydän synkkänä tuiki.
Viereen Iris nousi ja tarttui valjakon ohjiin;
kiihtäen viuhui ruoska, ja riensivät pois hevot alttiit.
Koht' ikivaltain luo he Olympoon pääsivät ylhään.
Siell' orot vaunujen eestä jo tuulena-kiitävä Iris
riisui, parteen vei, rehun ääreen ambrosiaisen.
Vaan emon helmaan heittäytyi Afrodite, Dionen;
tyttären kaunoisen käsivarsillaan emo kietoi,
poskea sormillaan silitellen hälle jo lausui:
»Lapseni, noin kuka taivahinen tyly sulle on ollut,
kuin mink' ilmetyn ilkiötyön sinä laatinut oisit?»

Hällepä vastasi näin Afrodite nyt hymyarmas:
»Tydeun korskea poika on tehnyt tään, Diomedes,
Aineiaan kun pois sodan pauhust' auttanut oisin,
poikani armaan, mulle jok' on yli kaikkien kallein.
Eipä nyt ottele vain kera iliolaisten akhaijit,
vaan kera kuolematontenkin he jo ryhtyvät taistoon.»
Vastasi hälle nyt taivahatar, ikivalta Dione:
»Kärsiös, lapsi, ja malta jo mieli, jos katkera onkin.
Sai vuoks ihmisien moni meist', asujoista Olympon,
kärsiä, toisilleen kun tuottelivat kovat kohlut.
Kärsipä Ares, kun Efialtes kytki ja Otos,
aaluvat aimot Aloeun nuo, hänet ankarin kahlein,
kolmepatoist' oli kuuta hän vankina vaskisen tyrmän.
Siinä jo Areen ois tuho tullut taistelonahneen,
urhojen jos emopuoli sit' ei, sulo Eeriboia,
Hermeen ois tuta antanut; tää ulos autteli varkain
Areen riutunehen, kovin sortivat näät kovat kahleet.
Kärsipä Here, kons' uroaaluva Amfitryonin
rintaan oikeahan terin kolmin viiltävän nuolen
ampui; silloin sai tuta sietämätöntä hän tuskaa.
Kärsipä hirveä Hadeskin kivut kiitävän nuolen,
häntä kun tuo sama mies, Zeun, aigiinkantajan, poika,
portill' ampui vainajien, toi polttavat tuskat.
Vaan heti linnaan Zeun, hän ylhään riensi Olympoon,
mustana mieli, kun niin kipu kirveli, sill' ota nuolen
olkaan valtaiseen oli käynyt murtaen mielen.
Vaan kivunviepiä Paieon pani yrttejä haavaan,
taas ehoks sai, näet juurt' ei kuolollista hän ollut.
Julkea, rietas tuo, joka kammonut ei tihutöitä,
vaan noin vammasi jousellaan jumaloita Olympon!

Päilyväsilmä Athene nyt kimppuus toi Diomedeen.
Houkkio mielessään ei miettinyt, Tydeun poika,
että ken vastaan käy ikivaltoja, ei elä kauan,
ettei käänny hän pois sodan mailta ja tappavan taiston,
hänt' omat lapset polven pääll' ei saa isitellä.
Siis varokoon, jos vahvakin lie, nyt Tydeun poika,
ettei ottelijaan sua vahvempaan osu toiseen,
tai pian Adreston tytär, mielevä Aigialeia,
valveuttaa valituksellaan saa kartanon kaiken,
kaivaten valtiaspuolisoaan, saliointa akhaijein,
korkea kumppali tuo hevonsuistajan Tydeun poian.»
Virkki ja pyyhki jo pois käsin kaksin hohtavan hurmeen;
tervehtyi käsi kohta ja viihtyi vihlova tuska.
Tuonpa nyt nähdessään koki kohta Athene ja Here
pistävin lausein ärsyttää Kronossyntyä Zeuta,
noin nimes, alkoi noin jo Athene päilyväsilmä:
»Zeus isä, eihän vain vihaks sulle se lie, mitä virkan?
Viehtämä, viemä jo taas ken akhaiatar lie Afroditen
iliolaisten luo — nehän hälle nyt on ylen rakkaat —
kai sepäellessään sitä hohtavahuntua naista
solkeen kultaiseen lie raapinut hentoa kättään.»
Tuon hymysuin isä kuuli nyt ihmisien, jumalainkin,
luo heti kultaisen Afroditen kutsuen virkkoi:
»Ei ole, lapseni, laisinkaan sotatyöt sua varten,
vaan hääpuuhin sulla on hääriä askare armas,
Ares huimapa hoidelkoon nuo muut ja Athene.»
Tuo oli haastelo heillä. Mut Aineiaan kävi kimppuun
taas sotaärjyinen Diomedes, itse Apollon
varjelevan käsivarsillaan vaikk' urhoa keksi;
suurtapa kammonut ei jumalaakaan, vain oli into

surmata Aineias sekä riistää hält' asu uljas.
Kertaa kolme hän karkasi päin, uron aikoen kaataa,
torjui kertaa kolme Apollokin välkkyvän kilven.
Kun tuli neljännesti hän vahvana kuin ikivallat,
kammostuttaen huusi jo kauasampuja hälle:
»Herkeä, Tydeun poika, ja erkeä pois, ikivaltain
kanss' älä kilpaan käy, sill' ei suku kuolematonten
ihmisien, maass' astelevain, kera yht' ole kantaa.»
Virkkoi noin, ja jo pois vähän väistihe Tydeun poika,
kammahtain vihamieltä Apollon noutavanuolen.
Taistelon telmeest' Aineiaan nyt kauas Apollo
vei pyhän Pergamon temppelihin, joka häll' oli siellä.
Sen sisäsuojass' ennalleen uron vaalivat jälleen,
voimistuttivat Leto ja Artemis iskevänuoli.
Vaan sill' aikaa loi kuvan hohtavajousi Apollo,
aivan Aineiaan näön kuin asun muun mukaellen.
Tuot' urot Ilionin liki tunki ja aimot akhaijit,
halkoi toisiltaan häränvuotaiset sotivarjeet,
kilvet kaunoiset sekä leiskuvat myös käsitaljat.
Nyt rajun Areen luo meni, virkkoi Foibos Apollo:
»Ares, Ares hurmehinen, tuho muurien, miesten,
taistost' etköpä tunkea pois sinä Tydeun poikaa
tahtois tuota, jok' ottelis vaikk' ihan Zeutakin vastaan?
Ensin ranteeseen Afroditea vammaten iski,
sitten karkasi päin mua vahvana kuin ikivallat.»
Virkki ja pengermälle jo istui Pergamon harjan.
Intoon Ilionin väen Ares sai tuhonahne,
Thrakian urhojen pään, Akamaan, näkö häll' oli nopsan.
Huus Priamon jumalheimoisten hän poikien kuullen:
»Oi Priamon pojat, oi vesat valtiahan jumalkannan,

ainako vain väkeänne te surmata suotte akhaijein?
Siksikö, kunnes soi sota luona jo porttien sorjain?
Kaattu on mies, joka meist' oli korkean Hektorin verta,
Aineias, jalo poika jo Ankhiseen uromielen.
Pois sodan riehust' auttamahan nyt kumppani uljas!»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Soimaten Sarpedon kävi kimppuun Hektorin aimon:
»Hektor, missä on miehuutes, mikä sull' oli ennen?
Kerskasit vaill' apukansoja, vaill' asejoukkoja yksin
Troian varjelevas, kera veljet vain sekä langot.
Heistäpä en ketäkään nyt keksi, en huomata saata;
hiivistäytyvät pois kuin koirat leijonan luota.
Vaan mepä kamppailemme, me vain apuheimona tulleet.
Sill' apukansan kanss' ani-kaukaa myös minä saavuin,
sen Lykiasta ma toin, jota halkoo kuohuva Ksanthos.
Sinnepä mult' oma puoliso jäi, oma poikani pieni,
jäi varat vauraat, joit' ilo köyhän hallita oisi.
Silti ma kiihdän kumppanit päin, käyn itsekin innoin
taistoon mies kera miehen, vaikk' ei tääll' ole mulla,
pois mit' akhaijit laahata vois tai kaahata lainkaan.
Itse sa jouten seisot etk' edes yllytä muita
taistoon vankkumatonna ja puoltoon puolisojensa.
Kunpahan ette te jäis kuin verkon kietovan silmiin
riistana, saaliinaan vihamiesten viedä jo viimein;
silloin kansavan kaupungin pian teiltä ne kaataa!
Valvoa mielessäs sitä sun tulis yötä ja päivää,
myös joka johtajamiest' apukansain kuulujen pyytää
vankkana kestämähän sekä torjua töin kova moite.»
Noin nimes Sarpedon; puhe tuo puri Hektorin mieltä,
vaunuiltaan tamineissaan hän heti karkasi maahan,

peistään kahta hän välkyttäin läpi joukkojen riensi,
kaikkia taistoon kiihti, ja ankara nous aseryske.
Joutuen kääntyi päin rivit käyden akhaijeja vastaan;
sankarit Argos-maan taas sankkana parvena vartoi.
Ruumenet kuin pyhän pääll' elotanteren tupruna lentää,
konsa on viskimet työssä ja Demeter hiuskelta
puuskuvin tuulin puhdistaa akanoist' eloviljan;
niitä jo tanner on valkeanaan: niinp' yltä akhaijit
valkeiks sai pöly, jonk' ylös kuopivat vaskisen taivaan
kattoa päin hevot rientäissään rivikuntien keskeen,
kohti akhaijeja taas ajomiesten käättyä vaunut.
Törmäsi vastakkain väki urhojen; vaan raju Ares
varjosi ottelon yöll', avuks astuen iliolaisten,
nopsana tuoll' oli, tääll' oli, noutaen Foibos Apollon
välkkyvämiekan mieltä ja pyyntöä, että hän nostais
uljuutt' iliolaisten, pois kun huomasi menneen
Pallas Athenen, jonk' oli into akhaijeja auttaa.
Itse Apollopa Aineiaan rikasaartehisesta
toi pyhätöstään, tarmoa loi väenjohtajan rintaan.
Ilmeni joukkoon Aineias; ilo kumppanit täytti,
kun eloss' ennallaan hänet keksivät vauriotonna,
aimoa täynn' uromieltä, mut aikaa ei uteluihin
antanut ankara työ, jota kauasampuja kiihti,
Ares, miesten surma, ja hillitön, riehuva Riita.
Taistoon danaolaisia taas Diomedes, Odysseus,
Aiaat kumpikin kiihti, mut ei väki iliolaisten,
ei raju ryntäys ilmankaan toki pelkoa tuonut.
Järkkymätönnä he jäi, kuin pilvet jää tyvenellä,
joilla on vyöttänyt Zeus laet vuorten korkeaharjain,
paikoilleen, kunis pohjoinen ei valtava valveu

tai rajutuulet muut, jotk' äkkiä viuhuvin puuskin
pilvet siimehiset pois siirtävät sinne ja tänne:
vartoi iliolaisia noin pelotonna akhaijit.
Atreun poikapa kiihtäen riens aseparvien kesken:
»Ystävät, olkaa miehiä nyt, uromielt' osotelkaa,
kunnostaukoot kaikk' asekiistass' ankarin kilvoin.
Kunnostauvia näät useampia jää kuni kaatuu,
vaan tuhoansapa maineeton ei väistyjä vältä.»
Virkki, jo peitsen kiidättäin; esitaistelijanpa
kaatoi, Aineiaan asekumppanin, Deikoonin,
Pergason poian, kuulun kuin Priamon pojat itse
Ilionissa, kun uljas ol' ain' etumaisena taistoon.
Peitsell' iski jo hänt' Agamemnon valtias kilpeen;
peistä se kestänyt ei, läpi kilven kiitävä vaski
tunkihe, puhkoi vyön sekä vatsanpohjihin puuttui.
Kaatui mies rytinällä, ja kalskuen soi sopavasket.
Kaksipa kaasi nyt Aineias valiointa akhaijein,
kaatui Orsilokhos sekä Krethon, juurta Diokleen.
Feren kaunoisess' eli kaupungiss' isä itse
halliten rikkauttaan; sukukunnan ol' alkuna hällä
Alfeios, Pylos-maata mi laajana virraten halkoo.
Täst' oli Orsilokhos, ison kansan kaitsija, siinnyt,
Orsilokhos jalomielen taas oli taatto Diokleen,
juurta Diokleen taaspa ol' Orsilokhos sekä Krethon,
kaksoiset, hyvin harjauneet asekiistahan kaikkeen.
Kukkeimmillaan nuo tuli tuomina laivojen tummain
saartoon Ilionin hepokuulun akhaijien kanssa
Atreun poikien, niin Agamemnonin kuin Menelaon,
kostelijoiksi; mut yltäsikin urot kuolema siellä.
Kuin jalopeuraa kaks, emon hoivin kalliomailla

kaukana kasvellen, saloviitaan sankkahan piillen,
kohta jo ryöstää saaliikseen härät, uhkeat uuhet,
tarhoiss' ihmisien hävitellen, itse ne kunnes
surman saa kädest' ihmisen, saa tuta vaskea tuimaa:
noin nyt kumpikin Aineiaan käden voittavan alle
kaatui tanterehen kuin hongat korkeavarret.
Tuostapa tuimistui Menelaos, mies sotimieli,
koht' esirinnast' astui päin, asu välkkyvä yllään,
peistään heiluttain; uron intoa kiihteli Ares
toivoen, että nyt Aineiaan käsi sais hänet kaataa.
Tuon näki Antilokhos, vesa uljaan Nestorin, eelle
riens eturinnan muun, kovin pelkäsi vaurion saavan
kansain pään, sodan vaivat kaikk' ihan kestetyn hukkaan.
Kumpikin toistaan päin jopa kättä ja kärkeä peitsen
tuimina nostivat nuo asekiistaan kiivahin aikein:
vaan liki Antilokhos kävi kansain kaitsijan viereen.
Nytpä jo väistyi Aineias, uros vaikk' oli uljas,
vastassansa kun rinnakain näki urhoa kaksi.
Ruumiit veljesten hepä laahasi luokse akhaijein,
huostaan kumppanien nuo koidot heittäen; itse
kääntyivät heti taas he jo taistelemaan eturintaan.
Heilt' uros Areen verta, Pylaimenes, sai heti surman,
paflagonein joka kilvekkäit' urojoukkoja johti.
Vankkana seisoi, vaan Menelaos hänt' asekuulu
iski jo peitsellään solisluuhun, rikkoen rinnan.
Antilokhospa Mydonin, Atymnion aaluvan aimon,
kaas, ajomiehen, kun hevot käänsi hän pois kaviokkaat;
kyynärtaipeeseen kiven heitti, ja heltisi ohjat,
norsunluuhelat nuo, hänen kouristaan pölyn keskeen.
Antilokhos luo karkasi, löi ohimoon heti miekan;

suinpäin vaunuiltaan valioiltapa mies korinalla
kuukertui somerikkoon, pää sekä hartiat eeltä.
Siinä hän päällään seisoi, näät syvä all' oli hiekka,
kunnes tanterehen hevot tempasivat pölyn keskeen,
ruoskall' Antilokhos ne kun hääti akhaijien leiriin.
Miesvilinäss' urot nuo näki Hektor, raikuvin huudoin
ryntäsi kohti, ja seurasivat rivit iliolaisten
urheat; Ares heitä ja ankara johti Enyo,
kanssaan hillitön temmellys sekä taistelon riehu.
Ares keihästään käsin puisteli valtavavartta,
milloin Hektorin eell' oli, milloin jättihe jälkeen.
Häntäpä kammahtui sotaärjyinen Diomedes.
Kuin kedon laajan kulkenut mies joen virtavan ääreen,
päin meren selkää rientelevän, jää neuvoa vailla,
vaahtisen nähdessään vesikuohun säikkyen taantuu:
noin nyt taantuen huus sotureilleen Tydeun poika:
»Ystävät, onkopa kumma se, jos jumalainen on Hektor
keihäsmies sotikelpo ja sankari rohkearinta?
Ainapa vierellään jumal' on joku, torjuja turman,
ihmisen hahmoss' Ares vain kera tuolla on nytkin.
Väistäykää siis, vaan yhä rinnoin iliolaisiin,
taistoon kanss' ikivaltain ei sovi ryhtyä meidän.»
Virkkoi noin; mut luokse jo ehtivät iliolaiset.
Taistelotaitoist' urhoa kaks, saman valjakon tuomaa,
Ankhialon ja Menestheen, löi heti hengeti Hektor.
Tuostapa tuimistui Telamonin aaluva Aias,
astui päin vihamiestä ja viskasi välkkyvän peitsen;
eess' oli Amfios, Selagos-uron juurt', asujoita
Paisos-kaupungin, rikas, vainiokas; hänet taistoon
kohtalo toi Priamon toveriksi ja myös tämän poikain.

Häntä nyt vyöhön siis Telamonin aaluva iski.
Vatsanpohjiin keihäs jäi, valahuttaja varjon,
kaatui mies rytinällä, ja luo heti loistava Aias
riens asun riistoon; vaan väki Troian peitsiä syyti
tuimia, välkkyväpäit'; uron kilpeen jäi moni kiinni.
Kaattua kannallaan hän tallasi, vaskisen keihään
temmaten irti, mut ei tamineita hän sorjia voinut
harteilt' irroittaa asetuiskeen ankaran alla.
Saartavan pelkäsi myös uromielten iliolaisten,
joit' iso, rohkea joukko jo ryntäsi päin ojopeitsin;
pois hänet, vaikk' oli sankari suur', ylen ja aimo ja uljas,
luotaan torjui nuo, ja hän väistyi häätyen taapäin.
  Riehui noin väkitöin urot keskell' ottelon tuiman.
Tlepolemos, vesa Herakleen, jalo, korkea koolta,
salliman viemänä kohtasi nyt Sarpedonin aimon.
Mutta kun rientäissään liki tullut toist' oli toinen
sankarit, pilviennostaja-Zeun pojanpoika ja poika,
tällepä Tlepolemos sanan virkkoi, noin nimes ensin:
  »Sarpedon, Lykian väen päämies, miks sinä työnnyt
tielleni koittaissas, sotakunnoton, taistoa karttaa?
Poiaks aigiinkantaja-Zeun valesuut sua väitti,
sillä sa paljoa jäljemmäs jäät miehiä noita,
jotk' oli synnyltään Zeun kantaa taattojen aikaan.
Vaan jalo Herakles miten valtava mies oli ammoin,
taattoni, tarmoltaan ikiuljas, leijonamieli!
Tännepä kerran, saadakseen hevot Laomedonin,
saapui, kuus oli laivoja vain, vähä miesluku myötä,
Ilionin toki sorti ja vain kadut autiot jätti.
Vaan sun on mielesi arka ja vaipuva miestesi parvi,
iliolaisia eipä se liioin turvata tainne,

saapumises Lykiasta, jos ois väki suurikin sulla,
näät sinut laitan lannistain veräjille jo Hadeen.»
Sarpedon, Lykian sukuvaltias, vastasi hälle:
»Tlepolemos, pyhän Ilionin tosin taattosi ryösti,
ruhtinas Laomedon syyn, mies älypuutto, kun antoi,
soimailuin hyvän työn vain maksoikin, piti itse
vain hevot, joilleka tuo oli kaukaa noutaja tullut.
Vaan sinä, sen sanon, surmas saat sekä turmion mustan
multa ja peistäni maistain maass' olet kohta ja maineen
tuotat mulle, ja saa uveuljas sielusi Hades.»
Noin nimes Sarpedon, vaan peitsen saarnisen nosti
Tlepolemos; yht'aikaa päin ase valtava kiiti
sankarin kummankin; Sarpedonin peitsipä sattui
kaulan keskeen; tunkeutui läpi vihlova tutkain,
laskihe kuolon kaamea yö yli kaatuvan silmäin.
Päin vasent' iskenyt reitt' oli Tlepolemon väkipeitsi
taas vihamiestä, ja kärkäs sen läpi syöksihe kärki,
luutakin raapaisten, toki turman viel' isä torjui.
Vaan Sarpedonin aimon pois jalot kumppanit kantoi
kamppailusta, ja tuskaa suurt' ase ankara tuotti
laahaten jälkeen; muistanut ei, ei keksinyt kenkään
keihässaarnea temmata pois, jott' astua voinut
sankari ois, iso niin oli kiire ja varjelutouhu.
Kamppailustapa toisiapäin varusääret akhaijit
kantoi Tlepolemon; näki tuon jumalainen Odysseus,
siitä jo julmistui sydän sankarin rohkearinnan.
Arveli aivoissaan sekä mielessään jo hän mietti,
suurjylinäisen Zeun pojan jälkeen syöstäkö ensin
vai Lykian sotureitako vain luku surmata runsas.
Sallinut kohtalo ei toki rohkearinnan Odysseun

surmata poikaa Zeun väkivoipaa kärkevin vaskin;
niinp' uron päin Lykian nyt joukkoa kiihti Athene.
Kohta jo surman Koiranos sai, Khromios ja Alastor,
Alkandros, Halios sekä myös Prytanis ja Noemon.
Viel' useampia kaatanut ois jumalainen Odysseus,
vaan näki heiluvaharja sen Hektor valppahin silmin,
koht' esirinnast' astui päin, asu välkkyvä yllään,
hirmu akhaijein nähdä, mut saapujan tuon näki riemuin
Sarpedon, Zeun poika, ja virkkoi näin valitellen:
»Oi Priamon jalo poika, mun ällös akhaijien saaliiks
salliko joutua, vaan mua varjele; mult' elo sitten
linnoillanne jo menköönkin, kosk' en kotisuojiin
ollut täältä mä saapuva, en sulo-syntymämaahan,
mielt' ilahuttamahan pojan hennon, puolison armaan.»
Virkki, mut vastannut ei Hektor heiluvaharja,
vaan ohi syöksyi kiihkoissaan, heti jotta jo kerkeis
torjumahan urot Argos-maan, monet hengeti lyömään.
Tuonnepa kumppanit saattoivat Sarpedonin aimon
varjoon aigiinkantaja-Zeun jalovartisen tammen.
Reidest' urhon nytpä jo tempasi saarnisen peitsen
pois Pelagon väkivoipa, jok' urhon ol' ystävä rakkain.
Tainnoksiin meni mies, syvä laskihe yö yli silmäin.
Vaan taju elpyi taas, sai pohjan vilpeät viimat
virkenemään uron, vaikka jo vaivoin henkeä haukkoi.
Mutt' ei Areen, ei sopavaskisen Hektorin tieltä
karkonneet urot Argos-maan luo laivojen tummain,
karttivat rynnätä vain sekä väistyivät yhä taapäin,
auttavan tietessänsä nyt iliolaisia Areen.
Kenpä nyt ensin, kenp' oli viimeks sortuva siinä
vaskisen Areen tai Priamon pojan Hektorin peitseen?

Teuthras, mies jumalaimo, ja ohjaskelpo Orestes,
Oinomaos, Helenos, vesa Oinopsin, sekä Threkos,
mailt' Aitolian mies, vyövälkky Oresbios vielä;
Hylen hän asujoit' oli, aarteistaan visu aivan,
siell'-asujoinapa muit' oli myös boiootteja, kussa
viljavat vainiomaat Kefisis-järveä kiertää.
Mutta kun Here noin helo-olka nyt kaatavan heidän
urhoja Argos-maan näki telmeess' ankaran taiston,
näin sanat siivekkäät hän virkki Athenea kiihtäin:
»Voi, tytär aigiinkantaja-Zeun, väkiverraton, turhaan
tuo meni toivo jo, meiltä min ammoin sai Menelaos,
korkean Ilionin tuhon tultua matkata mailleen,
Areen turmahisen jos noin yhä raivota suomme.
Siis mekin rynnätkäämme jo tarmoin taistelon riehuun.»
Virkki, ja empinyt eipä Athene päilyväsilmä.
Itse jo valjaisiin hevot kullanvälkkyvä-päitset
korkea Here sai, tytär valtahisen Kronos-taaton.
Hebe paikoilleen heti päihin akseliraudan
kahdeksankapulaiset nuo pani vaskiset pyörät;
palstat on kultaiset, kulumattomat niissä, ne yhteen
vaskiset vannehtii kehäkiskot, katsoa ihme;
vaan hopeastapa kumpikin on napa kieppuva pyöräin;
hihnoin kultaisin, hopeaisin taas punoeltu
vaunujen koppa, ja sen parikaiteet laitoja kaartaa.
Siit' ulos tunkeutuu hopeainen aisa; sen päähän
sorjan, kultaisen ikehenpä hän solmi ja siihen
kultaiset silavyöt; hevot vinhat itsepä Here
niihin toi; veti mielt' asemelske ja taistelohuudot.
Vaan isän linnan permantoon solahutti Athene,
aigiinkantaja-Zeun tytär, yltään soljuvan vaipan,

kauniskirjaisen, käsin taidokkain kutomansa,
pilviennostaja-Zeun sovat varrelleen sovitellen
taistelon hankkiutui tamineihin itkua-tuovan.
Nosti jo harteilleen sataripsun, kaamean aigiin:
kalpea kauhupa reunaa sen ylt'ympäri kaartaa,
riita sen keskell' on, väkivoittelo, vaikea vaino,
siinä on Gorgon pää, kuva kauhea hirviön kolkon,
merkkinä aigiinkantaja-Zeun. Kypärään puki päänsä
kaksoisharjaan, kultaiseen, nelinirkkohon — siihen
ottelemaan sadan kaupungin kuvaeltu ol' urhot.
Nous salamoiviin vaunuihin sekä sieppasi keihään
raskaan, vartevan, vankan, joll' urojoukkoja maahan,
joihin on vimmoissaan, tytär iskee mahtaja-taaton.
Here ruoskallaan heti vauhtiin valjakon kiihti;
aukeni itsestään ovet taivaan, hoitamat Horain,
joilla Olympos on huostassaan sekä aukea taivas,
aukoa ammolleen sakopilvi ja sulkea jälleen;
sielt' ulos ohjasivat hevot tutkaimin hoputellen.
Keksivät Zeun jumaloista he syrjäss' istuvan muista
korkein kukkula istuinnaan monihuipun Olympon;
seisottain hevot vauhdistaan helo-olka jo Here
virkkoi, korkean Zeun, Kronossynnyn, tieteli mieltä:
»Zeus isä, etköpä suutu jo Areen ilkiötöistä?
Kaannut akhaijeja kuinka jo monta ja aimoa onkaan
julmuri hillitön mun murehekseni, vaan ylenkyllin
riemuitsee Afrodite ja hohtavajousi Apollo,
kiihtäjät houkkion tuon, joll' ei ole tuntoa lainkaan!
Zeus isä ethän suuttune vain, jos julkean Areen
kamppailusta ma karkoitan häpeällisin iskuin?»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:

»Niinpä sa vastaan laita Athene, saattaja saaliin,
kekseliäin joka hälle on tuottaja tuimien kiusain.»
Virkki, ja mielellään teki Here niin helo-olka,
ruoskallaan navahutti, ja kiitivät pois hevot alttiit,
ilmoja matkaten, maan välimaitse ja tähtisen taivaan.
Mink' avaruuteen mies, taa siintelevän meren aavan,
katsoja kalliotörmältään, selitellevi silmin,
sen jumalain hevot korskuvapäät vie harpaten kerran.
Mutta kun Troian luo sekä virtain ehtivät vinhain,
vyörtehineen kuss' yhdistyy Simoeis ja Skamandros,
siin' orot ohjin seisottain helo-olka jo Here
riisui valjaistaan, sumupilveen verhosi sankkaan;
niillepä ambrosiaa Simoeis soi versoa niityn.
Käynnill' arkojen kyyhkyjen nyt jumalattaret joutuin
riensivät, mielessään halu kiivas akhaijeja auttaa.
Vaan liki päästessään, useimmat kuss' urot parhaat
parvena, keskellään hevonsuistaja Tydeun poika,
seisoi peljättäin kuin raateliaat jalopeurat
tai rajut metsän karjut, joilt' ei rohkeus raukee,
Here seisahtui helo-olka ja huusi jo heille
Stentorin hahmoss', urhon, joll' oli vaskinen ääni,
viidenkymmenen muun joka huutaa voi kera kilpaa:
»Voi häpeäänne, akhaijit, voi, kuvasankarit kurjat!
Kumppalinanne kun ottelemass' oli uljas Akhilleus,
Skaian portist' eip' ulos ulkouneet urot Troian
konsaan, sillä he pelkäsivät hänen aimoa peistään;
kaukana porteiltaan, liki laivoja nyt kahakoivat!»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Päilyväsilmä Athenepa luo tuli Tydeun poian.
Tuoll' oli valjakon luona ja vaunujen ruhtinas aimo

haavaa vilvoittain, jok' ol' iskemä Pandaron nuolen.
Näät hiki vaivasi häntä ja kilven ympyriäisen
kannike laaja; se tuskaa toi sekä herpasi kättä.
Hihnaa hellittäin veritahmaa pyyhki hän tummaa.
Saapuja taivahinenp' iespuuhun tarttuen virkkoi:
»Poikkesi taatostaan ylen paljon Tydeun poika.
Pien' oli varreltaan tosin Tydeus, vaan uros oiva.
Vaikkapa kielsinkin minä milloin ottelemasta,
veikkaamast' urotöin, — kun viestiä vei hän akhaijein
Thebeen, Kadmos kuss' ison heimon ol' alkuna ammoin —
käskin malttautuin pitopöydäss' istua linnan,
hän väkiveikkaan vain, uromieltään näyttäen vanhaa,
vaatikin sulhot Kadmeian sekä vei joka voiton
helpolleen, minä moinen näät olin auttaja hälle.
Myös sua, seisoen rinnallas, minä suojelen, käymään
iliolaisia päin sua innokkaasti ma pyydän;
vaan joko voimasi voivuksiin sai riehuva melske
tai sinut vallannut lie surkea pelko; mut etpä
silloin Tydeun juurt' ole, uljaan Oineun poian.»
Vastasi, virkkoi näin Diomedes urhea hälle:
»Oi tytär aigiinkantaja-Zeun, sinut kyllä mä tunnen,
myös olen vastaamaan minä valmis peittelemättä.
Ei mua surkea peljästys eik' uupumus estä,
vaan minä käskysi muistan tuon, jonk' itse sa annoit;
karttaa taistoa kanss' ikivaltain autuahitten
käskithän sinä mun, vain jos tytär Zeun Afrodite
taistoon ilmaantuis, hänt' iskeä viiltävin vaskin.
Niinpä nyt itse mä väistyn vain sekä kaikki akhaijit
käskenyt yhteen yhtymähän tähän myös olen muutkin,
sillä mä Areen valtaan nyt näen taistelon jääneen.»

Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Mieleni suosima oi Diomedes, Tydeun poika!
Älköön Ares, ainoakaan nyt kuoloton älköön
pelkonas olko, ma moinen näät olen auttaja sulle.
Arest' ohjaa päin heti orhisi vain kaviokkaat,
iskeös kohti, äl' arkana eess' ole riehuvan Areen,
houkkion, turmien turman tuon, huithaitturin hurjan;
mun sekä Heren kuullen juur' oli aikovinansa
astua Troian joukkoja päin ja akhaijeja auttaa,
nytp' avuks iliolaisten käy, eik' aattele muita.»
Virkki ja vaunuilt' astumahan Sthenelos-uron saattoi,
pois veti taapäin niiltä, ja hän heti hyppäsi maahan.
Viereen uljaan nous Diomedeen taistelovimmoin
neito nyt taivahinen; kovin tamminen akseli ruskui,
näät jumalattaren suuren ol' alla ja sankarin aimon.
Koppoi ohjakset sekä ruoskan Pallas Athene,
Arest' ohjasi päin kaviokkaat juoksijat ensin.
Tää Perifaan asun riistännäss' oli, valtavan urhon,
aitoolein valioimman, Okhesion loistavan poian;
riisti sit' Ares hurmehinen, mut hankkihe Pallas
Hadeen yöhytyrään, jott' ei näkis ankara Ares.
Vaan jalon nähdessään Diomedeen urhojen surma
Ares paikoilleen Perifaan, uron valtavan, jätti
siihen, kuss' oli peitsellään hält' ottanut hengen,
kimppuun kiiruhtain hevonsuistajan Tydeun poian.
Mutta kun rientäissään liketysten ehtivät, ensiks
Ares tähtäsi päin iespuun yläpuolta ja ohjain
keihäsvaskellaan, hänet päivilt' aikoen päästää.
Vaan kädell' otti sen kiinni Athene päilyväsilmä,
syrjään vaunuist' iski, ja kenttään suotta se syöksyi.

Toisena heitti jo nyt sotaärjyinen Diomedes
vaskisen peitsen; uppoamaan sen Pallas Athene
painoi vyötäisiin, vyösolkien liittymäpaikkaan.
Siihen hänt' uros iski ja auki jo viils ihon sorjan,
pois veti keihään taas. Mut vaskenvälkkyvä Ares
huus, kuin yhdeksän, jopa kymmenen ois tuhatkuntaa
urhoa karjaissut, kun vimmoin iskevät yhteen.
Kauhupa kaikkia kouri, akhaijeja, miehiä Troian,
puistattain, niin huusi nyt Ares taistelonahne.

Niinkuin pilveyneet käy tummiks ilmojen piirit,
paahtavan helteen jälkeen kun raju nousevi tuuli,
taivast' aavaa päin näki niin nyt Tydeun poika
kiitävän pilviin verhoutuin sopavaskisen Areen.
Ylhään kohta Olympoon pääs, jumalain kotilinnaan,
istui synkkänä mieli hän viereen Zeun Kronossynnyn,
näyttäen haavaa, jost' ulos uhkui kuoloton hurme,
näin sanat siivekkäät valitellen hälle jo virkkoi:

»Zeus isä, etköpä suutu jo moisist' ilkiötöistä?
Aina on toisiltaan kipu karvahin kuolematonten
kärsiminen, eduks ihmisien sotasille kun käyvät.
Kaikk' ovat karsaat sulle, kun loit sinä tuon tytön hurjan,
turmahisen, joka mielessään tihutöit' yhä miettii.
Muu suku kuolematonten, kaikk' asujaimet Olympon
mieltäsi tottelemaan ovat alttiit, ain' alamaiset,
vaan tätä rangaissut sanall' et, et työll' ole koskaan,
suot hänen olla, kun on oma tyttäres tuo tuholainen;
nytpä hän korskean on Diomedeen, Tydeun poian,
kiihtänyt raivoten ryntäämään ikivaltoja vastaan.
Koht' Afroditea ranteeseen tämä vammasi ensin,
sitten vahvana kuin ikivallat päin mua syöksyi.

Auttivat pois jalat nopsat; ois kipu kärsiä muuten
kolkkojen kuollehien seass' ollut siell' ikipitkä,
tai väen murtanut ois ase, vaikk' elo säilynyt oiskin.»
Kulmia tuimistain Zeus, pilviennostaja, virkkoi:
»Siin' älä viereen vinkumahan, huithaitturi, istu!
Oot vihatuimpani ollut ain' asujoista Olympon.
Ainapa mielees on viha, riita ja riehuva taisto.
Äitisi Heren on sisu äksy ja hillitön sulla;
vaivoin tottelemaan hänet taltuttaa sana munkaan.
Äitisi tuottamat lie, minä luulen, kohlusi nuokin.
Vaan sun en kauemmin voi nähdä mä kärsivän tuskaa,
mun toki poikani oot, sinut mullehan äitisi kantoi.
Siittänyt jos sinut, turmahisen, joku muu jumal' oisi,
aikoja oisitkin syväll' alla jo Uranon lasten.»
Virkki ja hoivaamaan Paieonin käski jo haavan.
Niin pani Paieon kivunviepiä yrttejä ylle,
taas ehoks sai, näet juurt' ei kuolollista hän ollut.
Kuin mehu viikunan juoksuttaa pian valkean maidon,
hämmentäiss' äkin juustoutuu hera, läikkyvä äsken,
niin nopeastipa vaali hän terveeks ankaran Areen.
Hebe kylpyyn vei, puki kaunoiseen hänet viittaan,
viereen istui hän Kronossynnyn mahtajariemuin.
Linnaan korkean Zeun jopa myös jumalattaret riensi,
Argon Here, Alalkomenain ikiturva Athene,
kun tuhot ehkäisseet urosurmaisen he ol' Areen.

KUUDES LAULU.

HEKTORIN JA ANDROMAKHEN KOHTAUS.

Yksin taistelemaan väki Troian jäi ja akhaijit;
tuimana vain ees taas yli tanteren taistelo riehui,
toinen toista kun päin urot karkasi kärkevin peitsin,
kuss' alan äärteli kuohuillaan Simoeis sekä Ksanthos.
Aias, aaluva tuo Telamonin, turva akhaijein,
ensiks Ilionin rivit mursi nyt, toi tovereilleen
välkeytt' ahdinkoon: hän Thrakian urhojen parhaan,
Eussoron pojan kaas, Akamaan, jalon, korkean koolta.
Ensiks iski hän päin kypärää uron tuuheaharjaa
otsikon puhkaisten sekä otsan; luun läpi työntyi
vaskinen peitsen kärki, ja laskihe yö yli silmäin.
Surmasi Aksylon sotaärjyinen Diomedes,
Teuthraan aaluvan, mailla Arisben kartanokauniin
vauraudess' eläneen sekä kaikkien suosiman, aulis

näät tienvartinen häll' oli kartano viipyä vieraan.
Näist' eip' ainoakaan nyt torjunut kolkkoa turmaa,
suojaks astunut ei, vaan hengen vei Diomedes,
löi hänet, sorti Kalesion myös, sotakumppanin, surmaan,
valjakon ohjaajan; tykö Hadeen kumpikin vaipui.
Dreson Euryalos ja Ofeltion kaas, kävi sitten
kimppuun Aisepon sekä Pedason, Bukolionin
lasten, Abarbarean, vedenimmen, saamien hälle.
Bukolion taas poika ol' ylhän Laomedonin,
vanhin lapsia tään, aviostapa ei toki siinnyt.
Kaitsi hän lampahiaan, vedenimmen kanss' iloellen,
sai hänet kohtuiseksi, ja kaksoiset kave kantoi.
Kaunoiset jäsenetpä nyt herpasi, vei väen näiltä
aaluva Mekisteun, asut kaattujen valtasi uljaat.
Kaatoi Astyalon uros uupumaton Polypoites,
Perkoten uron, Pidyteen, terin tuimin Odysseus
surmaan sorti, ja Teukros taas Aretaonin aimon.
Välkkyvin peitsin kaas Ableron Nestorin poika
Antilokhos, Elaton taas kansojen pää Agamemnon;
Pedasos kalliokas oli kantana hällä ja kauniit
Satnioeis-joen partaat. Kaas Fylakon pakotieltä
Leitos urho; Melanthios sai tuhon Eurypylolta.
Valtaan Adrestos sotaärjyisen Menelaon
jäi elävältä; kun vauhkoutuin hevot kiitivät kenttää,
taajaan sotkeutuin tamariskiin vaunujen aisan
taittivat, kaupunkiin päin karkasivat ajajalta,
jonneka myös hevot muut, pelon pillastuttamat, kiiti,
pyörän viereen vaunuiltaan alas itse hän suistui,
suin somerikkoon vieri, ja joutui luo Menelaos,
Atreun poika, ja peitsi jo nous, valahuttaja varjon.

Polviin tarttuen Adrestos hält' armoa pyysi:
»Säästäös henkeni, saat isot lunnaat, Atreun poika.
Kalleudet monet tallettaa talo taattoni vauraan,
vaskea, kultaa on sekä myös vasaroitua rautaa;
niistäpä lunnaat suo lukemattomat taattoni sulle,
luona akhaijein jos minut viel' eläväksi hän kuulee.»
Virkkoi noin ja jo sai uron mielen suostutetuksi;
nopsien laivain luo juur' aikoi palvelijansa
vankia saattamahan hän laittaa. Vaan Agamemnon
vastaan joutuen riensi ja kielsi jo kiivahin lausein:
»Voi, Menelaos, noin, veli veikkonen, noitako säälit?
Oivin töin sua kai kotivieraat iliolaiset
kohteli! Heist' ei ainoa saa tuhon ankaran alta
säästyä, koston kätt' ei välttää, ei emon kohdun
kantama lapsonen ees, ei hänkään, kaikk' ikiturmaan
vierköön Ilionin suku hautaa, jälkeä vailla.»
Virkkoi noin uros veljelleen, tämä muutti jo mielen,
oikea kosk' oli neuvo, ja luotaan pois käsin työnsi
urhean Adreston; Agamemnon valtias syöksi
keihään miehustaan; selin kaatui mies, Agamemnon
rintaa kannoin polki ja pois veti saarnisen peitsen.
Vaan sotahuudoin suurin akhaijeja kiihteli Nestor:
»Ystävät, sankarit Argos-maan, asekumppanit Areen!
Älköön ainoakaan asun riistoon jääpykö jälkeen,
saaliin parhaan laivalleen jott' ois muka saava.
Surmatkaamme nyt vain vihamiehiä; huoleti voitte
sitten kaatunehilt' asut ryöstää ympäri kenttää.»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Ois väki Troian taas sotimielten akhaijien alta
häätynyt Ilioniin, pelon valtaan vaipuen, ellei

rientänyt ois Helenos, Priamon vesa, tietäjä parhain,
Aineiaan sekä Hektorin luo, heti virkkanut heille:
»Aineias ja sa Hektor, teill' yli muistapa huolto
Troian on urhojen työn, Lykiankin, kumpikin kosk' on
kunnokkain, mi jos toimena lie, sota tai pito neuvon:
siis tähän jääkää, ehkäiskää väki porttien eessä,
rientävät estäen, ennenkuin pakotiell' ovat päässeet
vaimojen luo syliturvaan taas, vihamiehien riemuks.
Intoon uuteen noin rivit rohkaistuiksi kun saatte,
niin mepä muut asetumme jo tässä akhaijeja vastaan,
vaikk' ylen suuri on ahdistus, hätä niin näet käskee.
Vaan sinä kaupunkiin mene, Hektor, siell' emoamme
pyytäös, äitiä sun sekä mun, pyhätölle Athenen
linnaan Ilionin valioimmat viemähän vaimot.
Ukset aukaiskoon pyhän huoneen, pankohon vaipan,
häll' asumuksessaan mikä sorjin lie sekä suurin,
armain myös hänen aartehiaan, hiuskaunon Athenen
helmaan, polvien päälle ja lausukohon lupauksen
kakstoist' uhrata myös vuoskuntia hiehoja hälle,
kaunoja kasvultaan, ehk' iliolaisien sallis
säästyä kaupungin sekä vaimojen, hentojen lasten,
Tydeun poian torjuva ois pyhäst' Ilionista,
tuiman taistelijan, pelon tuojan valtavapeitsen,
tuon, jok' on tottakin, luulen, akhaijein sankari suurin.
Eipä Akhilleus niin vavisuttanut, valtias miesten,
vaikka hän kantama on jumalattaren; vaan ylenmäärin
riehuu tää, ketäkään väkivertaa ei ole hälle.»
Virkki, ja neuvoa noudattaa ei empinyt Hektor.
Kohta hän vaunuiltaan tamineissaan karkasi maahan,
peitsiä tuimia välkyttäin läpi joukkojen riensi,

kaikkia taistoon kiihti, ja ankara nous aseryske.
Joutuen kääntyi päin rivit käyden akhaijeja vastaan;
taapäin väistihe nää sekä taukosi tappamisesta,
luullen taivaan tähdekkään asujoist' alas tulleen
auttajan iliolaisten luo, he kun noin äkin kääntyi.
Vaan jylyäänin Hektor huus urohille jo Troian:
»Sankarit Ilionin sekä kuulut myös apukansat,
olkaa miehiä, turvatkaa urovoimahan vanhaan;
vanhinten vakaneuvojen luo sekä puolisojemme
Ilioniin menen itse ja käsken kääntyä heidän
puoleen taivaisten, pyhät palveet tarjota heille.»
Virkki ja riensi jo pois jalo Hektor heiluvaharja.
Niskaan, nilkkoihin löi reunusnahka, mi juoksi
mustana juovana kiertäen äärt' uron kumpurakilven.
Glaukos, aaluva Hippolokhon, sekä Tydeun poika
törmäsi rintamien välill' yhteen taisteloinnoin.
Mutta kun rientäissään liki tullut toist' oli toinen,
ensin virkkoi noin soarjyinen Diomedes:
»Heimoa kuolollisten kenp' olet urho sa uljas?
Viel' urokuuluss' en sua kamppailuss' ole nähnyt,
vaan nyt kaikkia muit' olet uskaliaamp' ylen paljon,
kun sua peitseni peljätä ei, valahuttaja varjon.
Ei pojat onnellisten käy mun kättäni vastaan.
Vaan joku kuoloton jos alas taivaast' astunut lienet,
en toki taivaisten jumalain kera käy minä taistoon.
Eipä Lykurgoskaan, Dryas-urhon urhea poika,
kauan kamppaillut elon maill' ikivaltoja vastaan,
tuo, jota riehuisan Dionyson vaalija-immet
rinteilt' äkkiä pois pyhän Nysan karkkosi päästäin
sauvat seppelineen, kons' urhojensurma Lykurgos

löi, häränruoskin runteli. Vaan meren aaltohon syöksyi
päin Dionysos, piiloon pääs. Sylin viihtävin sulki
tuon Thetis säikytetyn, joka vainoojan vapis uhkaa.
Vaan tähän auvokkaat nyt närkästyi ikivallat.
Pois näön Zeus hält' otti, ja koht' elon mailt' ero koitui,
kun veti päälleen noin vihat kaikkien kuolematonten.
Niinp' en veikata tahdo ma kanss' ikiautuahitten.
Vaan suku ihmisen sulla jos on maan kasvua syövän,
käy liki, jotta sen joudummin tuhon paulahan puutut!»
  Hällepä Hippolokhon vesa loistava vastasi, virkkoi:
»Tydeun urhea poika, sa miks sukujuurtani tutkit?
Kuin kesälehtien kerrat, niin suvut ihmisienkin:
puistaa lehdet puist' alas tuuli, mut uusia versoo
taas vihannoituva metsä, kun alkanut on kevätaika;
niin suvut ihmisien: mikä kasvaa, taas mikä kuihtuu.
Vaan kun mielesi kuulla se lie, sukukuntani tulla
tuntemahan — moni totta sen tuntee — niinpä jo kuullos:
kaupunk' on Efyre peräll' Argos-maan hepokuulun;
Sisyfos, viekkain mies suvust' ihmisien, eli siellä,
Sisyfos Aiolon siittämä; hält' elon sai jalo Glaukos;
Glaukos siittäjä taas oli uljaan Bellerofonin.
Sorjuus taivaisten oli suoma ja kukkea miehuus
tällä; mut aikoi mielessään tuhotuumia Proitos,
Argos-maast' uron hääti jo, mahtajamies moniverta,
jonk' oli valtaan Zeus hänet saattanut, valtikan alle.
Kauniin Anteian näet, Proiton puolison, syttyi
kaipio sankarin kanss' salalempeen liittyä, vaan ei
suostunut vaimoon Bellerofon, uros oikeamieli.
Vaimopa luo kävi valtiahan, valesuulla jo vaati:
'Proitos, kuole jo pois tai Bellerofon tapa, surmaa,

lempeen vaimosi kanssa jok' yhtynyt ois väkivalloin.'
Virkki, ja valtias vimmastui, kun moisia kuuli;
tappanut urhoa ei toki, näät sitä kammosi tunto,
vaan pani matkaamaan Lykiaan kera turmiokirjain:
taulun yhteentaittuvan piirs salamerkkejä täyteen,
jotta ne sais hält' appi ja tuojan tuon menetyttäis.
Niinpä hän siis Lykiaan jumalturvin tuttavin kulki.
Mutta kun saapui noin Lykiaan, jota halkovi Ksanthos,
suosiovieraanaan hänt' yhdeksän piti päivää,
härkiä uhrasi yhdeksän maan valtias laajan.
Mutta kun kymmenes ilmestyi rusosorminen Eos,
viestit mieli jo kuulla ja katsoa nuo salamerkit,
joit' oli saattamahan vävy Proitos sankarin pannut.
Mutta kun nähneeks sai vävyn piirtämät turmiokirjat,
koht' uron ensin työnsi Khimairan kiljuvan tappoon.
Juurt' oli tuo jumalain, ei ihmisjuurt', etupuolta
leijona, pyrstöltään lohikäärme ja keskeä vuohi,
tuimaa puuskuttain tulen lieskaa torjumatonta;
vaan uros hirviön kaas, jumal-enteit' ei epäellyt.
Toiseks otteli hän solymein kera sankarimielten;
kertonut tuimempaa miestaistoa ei kokeneensa.
Urhojen verrat voitti hän kolmanneks amatsoonit.
Voittajan tiellepä taas tuhot viekkaat valtias tuumi:
laajan näät Lykianpa hän laittoi sankarit parhaat
väijyksiin, mut tulleet ei kotihinsa he koskaan,
uljas Bellerofon joka ainoan surmasi heistä.
Vaan jumaloista kun polveuvaks uron valtias tunsi,
luo hänet otti ja myös avioksi hän tyttären antoi,
kaikkea ruhtinasarvoa soi hänen nauttia puolet;
kansapa taas Lykian valioimmat vainiot antoi,

kauniit, viljavat, viinikkäät, hänen niill' asuakseen.
Kolmepa puoliso sai sotimielen Bellerofonin
last', Isandron, Hippolokhon sekä Laodameian.
Laodameian luo Zeus laskihe, korkeavalta,
niin jumalainen Sarpedon, sotisankari, syntyi.
Vaan ikivaltain kun viha kääntyi Bellerofoniin,
yksin Aleionin hän harhasi autiokenttää,
karttoi polkuja ihmisien, polo murteli mieltä.
Ares Isandron, esikoisen, taistelonahne
surmasi, kun soti tää solymein kera sankarimielten;
tyttären kullanvälkkyvä taas vihass' Artemis ampui.
Hippolokhos minut siitti, se on rotu rohkea mulla;
hän minut Troiaan laitti ja neuvoin saatteli hartain
kunnostautua ain' urohompana kaikkia muita,
heimoa taattojen jotta en herjais, vertoja joille
ei Efyress' ole, laajass' ei Lykiass' ole ollut.
Moist' olen juurta ja verta, sen mahdan mainita julki.»
Virkki, ja riemastui sotaärjyinen Diomedes;
kenttään keihään löi, maan kaikenruokkija-rintaan,
lausein laatuisin päämiestä jo tervehytellen:
»Niinp' esitaatoist' alkaen oot majaystävä mulle;
kerran päivää näät kakskymment' Oineus umpeen
kestiten linnassaan piti aimon Bellerofonin.
Vieraslahjoja toisilleen ihanoita he antoi:
purppuranhohtavan vyön jalo Oineus, hällepä maljan
tarjosi Bellerofon taas kultaisen, parikorvan;
jäi kotisuojiin multa se, kun sotatielle ma läksin.
Tydeus muistoss' ei ole mun, minä jäin isän jälkeen
piennä, kun Theben luo sotajoukko akhaijien sortui.
Niinpä mä Argos-maass' olen nyt majaystävä sulle,

mulle sa taas Lykiassa, jos milloin sinne ma saavun.
Siis kahakassakin kartelkoon nyt toist' ase toisen!
Monta on Troian miest', apukansaa muutakin mulla
surmata, jos jalat saavuttaa sekä suo ikivallat;
mont' on akhaijia kaataa sun, min voimasi voinee.
Vaan asu kanssani vaihda, ja tietkööt katsojat kaikki
taattojen aikuisen meill' olleen ystäväliiton.»
Virkkaen noin alas vaunuiltaan urot hyppäsi maahan,
kätteli toinen toista ja tarjosi ystäväturvan.
Glaukos-urholt' ottikin siin' älyn Zeus Kronossynty,
jott' asun kultaisen hän vaskisehen Diomedeen,
yhdeksän härän hintaiseen sata maksavan vaihtoi.
Kun liki tammea ehti ja Skaian porttia Hektor,
Troian vaimot, tyttäret koht' uron ympäri kertyi,
veljiä, poikia, puolisojaan, sukulaisia muita
tiedustain; tulijain hän kaikkien turvata käski
taivahisiin rukouksin; vaan mure vartosi monta.
Mutta kun kaunoiseen Priamon hän pääs asumukseen,
kuss' oli pylvähiköt siloveistoiset — sivureunaa
vierekkäin viiskymmeninen rivi suojia täytti;
suojasi poikia nuo Priamon kivikiiltävin seinin,
öin kera armahien kun puolisojensa he nukkui;
kammiot tyttärien pihan vastaisell' oli puolla
kaunoiset, kakstoist' olosuojaa kiiltäväseinää
rinnakkain riviteltyä myös; Priamon vävyt niissä
öisin puhtoisten kera nukkui puolisojensa —
siell' emo antelias kera Laodiken tuli vastaan,
siskoja sorjimman, kotisuojiin saattaen häntä.
Hellien Hektoriaan kädest' otti ja noin emo lausui:
»Poikani, miksikä pois tulet keskelt' ottelun kiivaan?

Ahdistaa kovin meitä akhaijein kauhea kansa,
murhaten muureja saartaa; kai teki mielesi täällä
linnass' Ilionin kädet nostaa Zeus-isän puoleen.
Malttaos, kunnes tuon mesivienoa viiniä maljan,
ensiks että sä Zeulle ja muillekin taivahisille
uhraat siitä ja virvoitat sill' itsesi sitten.
Voimia voipunehen väkevästipä nostavi viini,
niinkuin kamppailuss' olet uupunut puoltaen kansaas.»
 Hällepä vastasi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Ei, älä tuo, emo armas, nyt suloviiniä mulle,
etten heikkenis, ei menis uljuus multa ja voima.
Myös käsin peljättää pesemättömin uhrata Zeulle
viinin säihkyä; ei veren tahmaa, tahroja kantaa
sankeapilvisen saa Kronossynnyn palvoja koskaan.
Vaan sinä voitontuojan Athenen käy pyhätölle,
suitsutusuhrit vie valiointen vaimojen kanssa.
Vaippa, mi huoneessas lie sorjin sulla ja suurin,
armain aartehias, hiuskaunon laske Athenen
helmaan polvien päälle ja myös lupauksesi lausu
kakstoist' uhraavas vuoskuntia hiehoja hälle
kaunoja kasvultaan, ehk' iliolaisien sallis
säästyä kaupungin sekä vaimojen, hentojen lasten,
Tydeun poian torjuva ois pyhäst' Ilionista,
tuiman taistelijan, pelon tuottajan valtavapeitsen.
Mennös siis pyhätölle sa voitontuojan Athenen.
Itse ma noutamahan nyt käyn Paris-veljeä taistoon,
jos mua kuuleva lie. Kunp' altaan maa heti aukeis!
Sillä Olympon Zeus hänest' Ilionin ikiturman
loi uhaks urhokkaan Priamon, isän niinkuni lasten.
Jos näkis silmäni nää hänen valtaan vaipuvan Hadeen,

niin murehettapa unhottaa hänet mieleni mahtais.»
Virkki, ja neidoilleen kävi viemään käskyä äiti;
vaimot Ilionin heti kutsui nää valioimmat.
Itse hän kammiohon sulotuoksuiseen meni, kussa
sidoniattarien oli kirjaamat koruvaipat,
jotk' ol' Aleksandros jumalainen Sidoniasta
tuonut tullessaan meren aavoja halkovin haaksin,
noutamatiellä kun hän Helenen oli korkeasynnyn.
Noistapa vei Hekabe nyt Athenen palvehiks yhden,
sen, joka suurin koolta ja kirjailult' oli kaunein,
välkkyvä niinkuin tähti; se pohjimmaisena piili.
Joutuen riensi, ja muut valioimmat seurasi vaimot.
Vaan pyhätölle kun ehtivät noin, tien nousivat jyrkän,
niin tytär Kisseen koht' ovet, ylväsmuoto Theano,
aukoi, urhokkaan Antenorin puoliso, heille,
palvelemaan papitarna Athenea säätämä kansan.
Kaikki he vaikertain kädet nosti Athenea kohti;
vaipan ylväsmuoto Theano nyt otti ja lahjan
helmaan vei hiusheljän Athenen, polvien päälle,
näin tytärt' ylhän Zeun rukoellen palvehin runsain:
»Kaitsija kaupunkein, ikisuur', isovalta Athene!
Katko'os, kahtia lyö Diomedeen peitsi ja suo'os
Skaian portin luo hänen suinpäin sortua itse!
Kakstoist' uhrikses vuoskuntia hiehoja tuomme,
kaunoja kasvultaan, ett' iliolaisien sallit
säästyä kaupungin sekä vaimojen, hentojen lasten!»
Noin rukoellen pyysi, mut ei sitä kuullut Athene.
Kun tytärt' ylhän Zeun rukouksillansa he palvoi,
Hektor Aleksandron meni kaunoiseen asumukseen,
jonk' oli itselleen kera taiturien tämä tehnyt

oivinten, mitä silloin maass' oli rikkahan Troian;
nää esipylvähikön, salin laati ja kammion sorjan
Hektorin, myös Priamon talon viereen, kalliolinnaan.
Sinnepä suosima Zeun kävi Hektor kantaen peistään;
kyynäränmittaa tuo ykstoist' oli, pääss' ota välkkyi
vaskinen; varteen liitti sen kultainen siderengas.
Sorjine kammiopuoll' asevarjeineen veli hääri,
kilpeä, käyrää jousta ja haarniskaa koetellen;
naisten kanssapa taas Helene siell', argotar, istui
askaretaitoja neidoilleen ani-kuuluja neuvoin.
Veljen nähdessään heti julki jo nuhteli Hektor:
»Kunnoton, kaunist' ei ole noin vihapäällä sun olla.
Ympäri kaupungin kehämuurin korkean sortuu
kansaa kamppailuun, sun tähtesi taistelon liekki
saartaa Ilionin; kai moittisit muita sa itse,
jos kenen karttelevan vain keksisit taistoa tuimaa.
Niinp' ylös, tai pian yhtenä on tuliroihuna Troia!»
Hälle Aleksandros jumaluhkea vastasi jälleen:
»Hektor, syystäpä nyt mua nuhtelit etk' asiatta,
siks sana kuullos myös sinä multa ja ottaos varteen.
En vihan vuoksi ma niin, en suuttuen iliolaisiin
jäänyt kammiohon, vain heityin huoleni valtaan.
Vaan mua kamppailuun kehotuksin kiihteli armain
vaimoni äsken juuri, ja senpä jo itsekin parhaaks
arvelen, ihmisien näet voitot vaihtua voivat.
Siispä nyt varto'os, niin sopavaskiin varteni vyötän,
tai mene eeltä, ma saavuttaa sinut ennätän kyllä.»
Virkki, mut vastannut ei Hektor heiluvaharja.
Hällepä näin Helene nyt haasteli ystävälausein:
»Lanko mun inhan, mun tuhontuojan, kaikkien kammon!

Jos sinä päivänä ois, jona ensiks silmäni aukes,
riehuva tullutkin väkipuuska ja pois minut vienyt
vuorten keskeen tai meren tyrskyyn meuruavaiseen
aaltojen ahmata, ennenkuin tuhot nää minä tuotin!
Vaan ikivallat kosk' ovat nää pahat sallimat säänneet,
josp' edes uljaamman minä miehen puoliso oisin,
pilkka jok' ihmisien ei ois, ei syy monen moitteen!
Tuoll' ei miehen pontt' ole mieless', ei tule kuunaan;
tottapa kylvöstään sadon saakin nauttia kerran.
Vaan tule, lanko, jo suo lepo itselles, tähän istu,
koskapa sun sydämelläsi on mure raskahin kantaa
vuoksi Aleksandron tihutyön sekä myös minun inhan,
kun pahan pannut Zeus on kohtalon, ett' etisenkin
oltava kansan suussa on meidän virtenä vielä.»
Hällepä vastasi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Ei, Helene, mua istumahan saa ystäväkutsus.
Tuonne jo intoni taas on turvaks iliolaisten,
joill' iso kaipaus on, kun poiss' olen kamppaelusta.
Miestäsi jouduta vain, ja hän itsekin joutua tietköön,
että, kun kaupungiss' olen vielä, hän kanssani ehtii.
Mennä on mieleni näät, koti katsoa, sen väki kaikki,
armas vaimoni nähdä ja myös oma poikani pieni.
Sillä en tiedä mä, vieläkö saan tykö saapua noiden
vai jo akhaijein suo minut sorruttaa ikivallat.»
Virkki ja riensi jo pois jalo Hektor heiluvaharja.
Joutuen kaunoiseen hän saapui kartanohonsa;
vaan koton' ollutkaan ei Andromakhe helo-olka,
poikasineen somahuntuisen kera hoitajaneidon
tuoll' oli torniss' itkien hän, valituksihin vaipuin.
Kun sulopuolisoaan sisäll' ei siis keksinyt Hektor,

kammion kynnykseltä hän virkkoi palvelijoille:
»Kuulkaa, neitoset, vastatkaa tosi tarkka te mulle:
Kunne on mennyt täältä nyt Andromakhe helo-olka,
luo kälyn jonkun tai natonuorikon viehkeäverhon,
vai pyhätössä Athenen lie, jumal-impeä ylhää
kaunispalmikkoin kera palvoen iliotarten?»
Vastasi toimelias talon kaitsijatar, sanan virkkoi:
»Hektor, käskyäs noudattain toden sulle ma virkan.
Ei kälyn luon' ole, ei natonuorikon viehkeäverhon,
ei pyhätössä Athenen hän, jumal-impeä ylhää
kaunispalmikkoin kera palvoen iliotarten;
suureen Ilionin meni torniin, kun hädän kuuli
uhkaavan urojamme, jo voittavan aivan akhaijein.
Niinkuin vimmahinen hän muurin luo heti riensi
kiitävin askelin, hoitajatar kera kantaen poikaa.»
Vastasi näin talon kaitsijatar, vaan taas heti Hektor
riens asumuksestaan, samat taivaltain kadut uljaat.
Kautt' ison kaupungin liki Skaian porttia ehti,
jost' ulos aikoi taas hän taiston tanterehelle,
puoliso, tuojatar aartehien, kun juoksi jo vastaan,
armas Andromakhe, tytär ylvään Eetionin,
tuon, joka metsäkkään Plakos-vuoren all' eli ennen
Theben kaupungissa, kilikialaisia kaiten;
hältäpä tyttären sai avioks sopavälkkyvä Hektor.
Nyt tuli vastaan puoliso tuo, kera hoitajaneito
poikanen parmaallaan, soma, leikkivä pallero vasta,
Hektorin aaluva herttainen, kuin tähtönen kaunis,
taatoltaan nimi hällä Skamandrios, muilt' oli taasen
Astyanaks, tuki Ilionin näet Hektor ol' yksin.
Ääneti pienoistaan hymysilmin katseli Hektor,

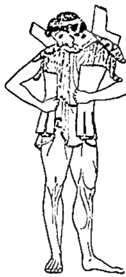
vaan liki Andromakhe koht' astui kyynelin haikein,
puolisoaan kädest' otti, ja näin puhe purkihe hältä:
»Kumma sa mies, oma intos on surmasi, etkä sä sääli
lastasi hentoa, et mua koitoa, jonk' olet kohta
jättävä leskeks, sill' elon vie pian sulta akhaijit,
kilvan kimppuus rynnäten. Vaan sinut surma jos sortaa,
vaipua helmaan maan paremp' ois mun, sill' elämäss' ei
lohtua mull' ole, kons' olet ehtinyt kohtalos määrään,
vain mure jää, sill' ei elä taattoni, ei emo kallis.
Tappoi taaton multa Akhilleus ankara, Theben
korkeaporttisen sorti ja kaasi, kilikialaisten
kansavan kaupungin, jalon surmasi Eetionin,
mutt' asevaskia riistänyt ei, sitä kammosi tunto,
vaan taesorjine hän tamineineen taattoni ruumiin
poltti ja kummun loi; sen varjosivat jalavilla
aigiinkantaja-Zeun sulo-tyttäret, vuorien immet.
Seitsemän veljeä mull' isän linnass' aimoa kasvoi,
yhtenä päivänä kaikki he vaipuivat tykö Hadeen,
heidät surmasi kaikk' uros askelnopsa Akhilleus,
karjat kaittavat vei, härät, lampaat valkeavillat.
Äitini, valtiatar Plakos-vuoren metsävän vierten,
joutui saaliin muun kera voittajan vankina tänne;
tuo toki pois hänet päästi, kun sai lukemattomat lunnaat,
vaan hänet nuolellaan isän linnoill' Artemis ampui.
Hektor, nyt sinä siis olet taattoni, äitini armas,
vain sinä veljeni myös, sinä kukkea puoliso mulle.
Niinpä sä nyt mua sääli ja jää kera luokseni torniin,
jott' ei lapsesi koht' ois orpo ja vaimosi leski.
Viereen viikunapuun pane joukkosi, mistä on helpoin
rynnätä kaupunkiin, ylipäästävin ympärysmuuri.

Kolme jo ryntäyst' on valioimmat sankarit tehneet,
Aias kumpikin johtajanaan sekä Atreun poiat,
Idomeneus asekuulu ja Tydeun aaluva uljas;
tietäjä tarkkako lie sen paikan neuvoa tiennyt
vai oma ehkä on ohjannut heit' urhea mieli?»
Vastasi, virkkoi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Rakkahin, myös mua huolettaa tämä kaikki, mut kantaa
Troian miesten en eessä, en vaimojen laahovavaippain
voi häpeääni, jos arkana pois sotimasta ma väistyn.
Salli sit' ei oma luontonikaan, sill' ain' olen miesnä
oppinut taistelemaan eturinnass' iliolaisten,
kuin nimi taattoni kuulu ja myös oma kunnia vaatii.
Sillä sen mieleni aavistaa sekä tuntoni tuntee:
päivä se koittava on, pyhä jolloin Ilion sortuu,
kaatuu kansa ja kansan pää, Priamos pätöpeitsi.
Mutt' ei tuskana mull' ole niin tuho iliolaisten,
ei Hekaben edes, ei Priamon, maan kaitsijan, eipä
veljeinkään kato, joit' ylen monta ja aimoa silloin
kaatuu tanterehen vihamiesten miekkojen alle,
kuin sun kohtalos, konsa Akhaian mies asevälkky
pois sinut vie, polokyynelisen, sekä raastavi orjaks;
outojen kangaspuill' asut Argos-maass' elinaikas
tai vedenkantoon käyt Messeiin tai Hypereian
lähteest', et halumiellä, mut ankara pakkopa käskee.
Silloin virkkava lie moni kyynelvirtasi nähden:
'Tuo oli Hektorin puoliso, tuo, hepourhoja Troian
uljaimman, kons' Ilionin sota ympäri saarsi.'
Noin moni virkkava lie, ja sun elpyy tuskasi jälleen,
ettei torjujamiest' ole orjan kohtalon sulla.
Jospa jo kuolisin, jos minut kattais kumpu jo ennen

parkuas kuuntelemasta, kun pois sua vie tyly viejä!»
  Virkki jo pienoistaan kurotellen loistava Hektor.
Poikapa kirkaisten vyösorjan hoitajaneidon
rintaan painautui, isän tuimaa hahmoa säikkyin,
pelkona välkkyvä näät oli vaski ja jouhinen töyhtö,
julmana jonk' alas hulmuavan kypäriltä hän keksi.
Tuot' ihan naurahtaa isän täytyi, myös emon armaan.
Joutuen riisui pois kypärinsä jo loistava Hektor
kirkassäihkyisen, sen maahan laski ja lastaan
suuteli, kiikuttain käsivarrellaan sitä sitten,
virkkoi, Zeuta ja muit' ikivaltoja näin rukoellen:
  »Varttua, Zeus sekä muut ikivallat, poikani suokaa,
kerran jott' isän laill' ois uljahin iliolaisten,
yht' urovoimainen sekä Troian valtias vahva!
'Paljon on taattoakin väkevämpi', se olkohon maine,
kons' asut hurmeiset vihamiesten kaattujen kantain
saaliinaan sotatielt' emon riemuna sankari saapuu.»
  Lausuen noin pojan laski jo huostaan puolison armaan;
lapsen parmaalleen tämä painoi tuoksuavalle,
kyynelet silmissään hymyellen. Säälihin heltyin,
poskia sormillaan silitellen haasteli Hektor:
  »Armas vaimoni, noin ei saa mure mieltäsi murtaa!
Kenp' yli salliman vaivuttais minut valtahan Hadeen?
Kohtaloaan ei taas ole välttänyt ihminen kenkään,
ei alin, korkeinkaan, ken tänne on syntynyt kerran.
Vaan kotisuojiin nyt mene, antau askaretoimiis,
kehräämään, kutomaan sekä palveluneitoja neuvoin,
käskyin ohjaamaan; sota miesten huolena olkoon,
vaan yli muistapa mun suvuss' urhojen iliolaisten.»
  Virkkaen noin kypärinsä jo koppoi loistava Hektor

töyhdökkään; kotisuojiin päin meni puoliso armas,
kääntyi kääntymätään, vedet vetreät poskia kastoi.
Kohta hän kartanohon uronsurman Hektorin saapui
kaunoiseen sekä siell' ison palveluneitojen parven
kohtasi, heidät liikuttain valituksehen vaisuun.
Hektorin viel' eläessä jo noin koton' itkivät häntä,
sillä he jälleen ei hänen luulleet kamppaelusta
käyvän akhaijien kätten alt', ei ankaran voiman.
Viipynyt vitkaillen Paris ei katon korkean alla,
vaan sopavasket kun taesorjat saanut ol' ylleen.
niin läpi kaupungin hän kiitävin askelin riensi.
Kuin ori parrestaan, rehuseimen ruokkima runsaan,
päitset katkoen karkaa pois, tömisyttäen kenttää,
virran vierivän luo, kuss' aina on tottunut uimaan
uljuutt' uhkuen, pää ylähällä ja ympäri kaulan
leiskuva, lentävä harja, se korskana kauneudestaan
päin tutun laidunmaan hepolaumaa laukaten kiitää;:
Pergamon linnast' aaluva noin Primon, Paris aimo,
riens asevälkkyinen, laill' auringon ani-kirkkaan,
rinnoin riemuavin; jalat kiitäen vei, pian joutui
veljen, Hektorin luo jumalaisen, juuri kun aikoi
käydä hän eelleen, kons' oli puolisoaan puhutellut.
Ensin Aleksandros jumalainen näin sanan lausui:
»Veljeni armas, kai kovin viivyttää sua mahdoin,
koska ma hiljastuin ohi oikean yhtymähetken.»
Hällepä vastasi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Kummia haastelet, kohtuudell' ei soimata suinkaan
voi asetöitäsi toinen, kosk' olet urhea kyllä;
mutt' olet häilyvä suotta ja veltto, ja siks suru karvas
mieltäni kaivaa, kun sua pilkkaavan minä kuulen

iliolaisten, joill' iso kärsimys on sinun tähtes.
Vaan tule! Toiste me tään sopinemme, jos aika se koittaa,
ett' ikivaltain taivaisten osaks uhrata kerran
suo kotilinnassamme jo Zeus vapauttamismaljan,
häätty kun Troian mailt' on pois varusääret akhaijit.»

SEITSEMÄS LAULU.

HEKTORIN JA AIAAN KAKSINTAISTLU. RUUMIIDEN KOKOAMINEN.

Virkkaen noin ulos riensi jo portist' urhea Hektor,
myös veli myötä, Aleksandros; sama heill' oli into
kumpaisellakin kamppailuun, sodan kiihkeän keskeen.
Kuin joku kuoloton suo merimiesten toivoman tuulen,
kun silovartisin airoin mert' ovat melkeän matkan
aavaa vellonehet ja jo jänteret uupumus herpaa,
noin iloks Ilionin väen vartovan ilmeni urhot.
Kaasi Aleksandros jo Menesthion, jonk' oli taatto
valtias Arnen Areithoos, sotanuijahan nopsa,
kantaja kaunissilmäinen taas Fylomedusa.
Kaulaan Eioneun, päänvarjeen vaskisen alle,
Hektorin kärkeväpää kävi peitsi ja herpasi jänteet.

Glaukos taas, vesa Hippolokhon, Lykian väen päämies,
olkaan Ifinoon löi, Deksias-sankarin poian,
keihään tutkaimen, kun keskell' ottelon tuiman
pyrki hän vaunuilleen; alas suistui mies, elo sammui.
Mutta kun heidän näin näki päilyväsilmä Athene
telmeess' ankaran taiston akhaijeja sortavan surmaan,
oitis Olympon korkeudest' alas myrskynä kiiti
luo pyhän Troian; Apollopa tuon näki Pergamon linnaan,
vastaan riens, urot Ilionin koki voittohon auttaa.
Kumpikin vastakkain liki tammea ehtivät suurta;
poikapa virkkoi Zeun, isovalta Apollo, nyt ensin:
»Miksi Olympost', yltiöpää, sinä Zeun tytär ylhän,
tänne jo riennät taas, mikä sulla on niin iso into?
Saavan taasko jo soisit akhaijein häälyvän voiton?
Lainkaan surku sun eip' ole surmaa iliolaisten.
Nyt mua kuuntelisitpa, se viisaamp' ois monin verroin:
hillitkäämme jo täksi me päivää taisto ja tappo;
sitten kamppailkoot, kunis Ilionin kova loppu
kerta jo loukahtaa, tämän kaupungin kato koska
teidän kummankin jumalattaren toive on hartain.»
Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Kauasampuja, olkoon niin; tuot' itsekin tuumin
tullen Olympost' Ilionin väen luo ja akhaijein.
Vaan miten tauottaa sinä miesten taistelon mielit?»
Poikapa vastasi Zeun, isovalta Apollo, ja lausui:
»Meidän on kiihtäminen hevonsuistajan Hektorin into,
että hän yksin käy ja akhaijin haastavi jonkun
tuimaan kamppailuun, väkiveikkaan mies kera miehen.
Kunnian kannustaissapa kai varusääret akhaijit
laittavat miehen mittelöhön kera Hektorin aimon.»

Virkki, ja myöntyi myöten Athene päilyväsilmä.
Hengessään Helenos, Priamon vesa, tuon heti tunsi
päätöksen, johon juur' oli kumpikin kuoloton päässyt;
riensi jo Hektorin luo, sanan virkkoi vitkaelutta:
»Hektor, urhojen pää, Priamon vesa, Zeun älyvertal
Kuule ja noudata nyt oman veljesi neuvoa. Käske
istumahan väki Ilionin sekä kaikki akhaijit,
itse akhaijein uljain mies sinä kanssasi haasta
tuimaan kamppailuun, väkiveikkaan mies kera miehen;
eip' ole kuolla sun viel', ei kohtalos täyttyä säätty;
kuulin sen jumaloilta ma juur' ikiaikahisilta.»
Virkkoi noin; kovin riemastuin sanat kuuli ne Hektor,
riensi jo taantelemaan eturintaa iliolaisten,
poikittain piti peistä, ja maahan kaikki he istui.
Myös Agamemnon istua soi varusäärten akhaijein.
Muotoon muuttautuin nyt kahden kalliokotkan
istuutuivat Athene ja hohtavajousi Apollo
aigiinkataja-Zeun ikitammeen tuuhealatvaan,
silmäten mielissään miesjoukkoja; sankkana välkkyi
sarjat istuvien kypärää sekä kilpeä, peistä.
Kuin kare läikkyvä laajeten käy meren aukean pintaan
nousevan läntisen alla ja tummentain vedet velloo,
niin väki Ilionin ja akhaijein taajana peitti
tanteren. Hektor virkkoi noin välimaall' esirintain:
»Troian kansa ja kaikki te myös, varusääret akhaijit,
kuulkaa, kun minä lausun nyt, mitä mieleni laatii.
Täyttyä sallinut ei valan korkea Zeus Kronossynty,
nurjana kumpaisillekin vain sodan jatkua sallii,
kunnes kaatuks saatte te kaunistornisen Troian
tai merenlaskija-laivain luo masenette jo itse.

Vaan valioimmat teiss' urot kaikkien onhan akhaijein.
Heistä ken ottelemaan mun kanssani ryhtyä mielii,
koht' aseveikkaan astukohon kera Hektorin kuulun.
Näin sopikaamme, ja korkea Zeus sen kuulija olkoon:
jos minut surmaan hän teräpitkin suistavi peitsin,
laivaan laitavahan hän mult' asun vallatun vieköön,
vaan pois ruumiin antakohon, jott' iliolaiset
vainajan vie roviolle ja vaimot iliolaisten.
Vaan ma jos voitan, mulle Apollo jos suo asemaineen,
niin pyhän Troian kaupunkiin vien riistetyt varjeet,
nostan temppelihin ne ma noutavanuolen Apollon,
vainajan laitan taas minä laivain luo tasalaitain,
jotta akhaijit saa hiuskaunot haudata urhon,
laajan Hellesponton luo hänet sulkea kumpuun.
Silloin virkkavat lie etisetkin ihmiset vielä,
merta he tummaa kun moniteljoin kulkevat haaksin:
'Tuossapa miehen kumpu on ammoin kuollehen, kuulun,
loistava Hektor jonk' urotöiltään sorteli surmaan.'
Noin moni virkkaa, eik' ikinään nimi Hektorin häivy.»
Lausui noin, mut akhaijit vait oli, ääneti aivan,
kunnia kieltää sallinut ei, ei suostua pelko.
Viimein nousi ja noin Menelaos heille jo haastoi,
nuhteli soimaten heitä ja huokaisten sydämestään:
»Voi arat kerskurit, voi akat ettekä miehet Akhaian!
Kehnoa kehnomman tämä maineen tuo totisesti,
danaolaista jos ei kera Hektorin miest' ole taistoon.
Vierkää veeksi ja maaksi te kaikki jo, sankarit moiset,
kunnoton, kunniaton joka ainoa, istujat siinä!
Niinp' asun itse ma siis puen ylleni; tuoll' ylähällä
voiton lankoja säätelevät kädet kuolematonten.»

Virkki ja sorjat suori jo ylleen vaskiset varjeet.
Ois, Menelaos, siin' elo armas päättynyt sulta
Hektorin kätten alla, hän näät väkevämp' oli paljon,
jollei hilliten luo heti käyneet vallat akhaijein,
itsekin valtias ois Agamemnon, Atreun poika,
tarttunut oikeahas, sanan virkkain, noin varotellen:
»Mieletön mies olet nyt, Menelaos, ei sovi noin sun
järkeäs jättää; maltu, jos onkin katkera mieles.
Veikaten ottelemaan älä käy väkevämpäsi kanssa,
muillekin hirmu jok' on, Priamon vesa, verraton Hektor.
Itse Akhilleuskin, vaikk' aimomp' on sua paljon,
kohdata kammoo häntä, kun ottelo käy urokuulu.
Istuos jälleen siis sinä keskeen kumppanijoukon,
toisen akhaijit taistelemaan kera Hektorin laittaa.
Pelvoton, talttumaton jos liekin taistelon riehuun,
kaiketi koht' ilomiell' on istuissaan, levätessään,
jos eloss' erjennee tapon tuiman tanterehelta.»
Virkkoi noin hän veljelleen; tämä muutti jo mielen,
oikea kosk' oli neuvo, ja malttihe. Koht' ilomielin
kumppanit riisuivat hänen varreltaan sopavasket.
Vaan nyt Nestor nousi akhaijeja noin puhutellen:
»Voi, suru suuripa totta jo koituu maalle Akhaian!
Ääneen vaikertais jalo Peleus, sankari vanha,
myrmidonein ylipää, puheponteva, mieleväneuvo.
Mult' ylen mielissään kotonaan hän tieteli kerran
tutkien tarkalleen suvut, synnyt akhaijien kaikkein.
Nytpä jos arvais, kuink' arat kaikk' ovat Hektorin eessä,
nostais toivottain kädet puoleen kuolematonten
sielun ruumiist' erkanevan, tykö vaipuvan Hadeen.
Viel' — oi korkea Zeus ja Athene, Apollo — jos oisin,

kuin Keladonin kuohuvan luon' olin nuori, kun ammoin
Arkadian sotikuulut päin pylolaisia syöksyi,
Feian muurien all', ohi mistä Iardanos aaltoo!
Heill' oli mies etumainen Ereuthalion jumaluljas,
jonk' oli yllä Areithoon sovat, ruhtinasurhon,
aimon Areithoon, väkinuijan, joksika kaikki
kutsui miehet, naisetkin vyöviehkeät häntä;
ei sotinut sotajousin näät, ei vartevin peitsin,
vaan rivit rautaisella hän nuijallaan alas ruhtoi.
Sorti Lykurgos tuon, väell' ei, vaan viekkaudella,
kaas solarotkoon, kuss' ei turmaa torjua nuija
saattanut rautainen, sill' ennen ehti Lykurgos,
keihään uumiin tunki, ja mies selin urhea sortui;
voittaja hält' asun vei, sovat antamat vaskisen Areen;
kantoi kamppailuissa hän sitten niit' yhä yllään.
Mutta kun linnassaan oli vanhennut jo Lykurgos,
sai ne Ereuthalion, asemies, rakas saattaja, hältä.
Tuo asu yllään kaikk' urot parhaat vaati hän taistoon;
mutta he empivät kammahtain, ei tohtinut kenkään;
vain mua uskalias veti mieleni urheudellaan
mittelöhön, tovereistani vaikk' olin mies minä nuorin.
Ottelin siis uron kanssa, ja antoi voiton Athene.
Kaannut en konsaan miest' ole kookkaampaa, väkevämpää;
pitkin, poikinkin uros suunnaton maass' oli maaten.
Mulla jos muinainen noin viel' ois voima ja nuoruus,
pääsisi ottelemaan pian Hektor heiluvaharja.
Vaan valioimmat vaikk' urot kaikkien teiss' on akhaijein,
ei aseveikkaan ainoakaan kera Hektorin mieli.»

Nuhteli vanhus noin; urost' yhdeksänpä nyt nousi;
paljoa ennen muit' Agamemnon, valtias miesten,

toisena urhea taas Diomedes, Tydeun poika,
sitten kumpikin Aias nous urovoimia uhkuin,
sitten Idomeneus sekä Idomeneun sotiseura
Meriones, uronsurman Enyalion väkiverta,
sitten Eurypylos, Euaimonin loistava poika,
myös Andraimonin poika Thoas sekä oiva Odysseus;
kaikk' aseveikkaan aikoi nuo kera Hektorin uljaan.
Heillepä virkkoi taas hepourho Gerenian Nestor:
»Käykää kaikki nyt arpomahan, kenet säännevi arpa;
mies se akhaijein näät varusäärten mielt' ilahuttaa,
itselleen ilo suur' on myös, jos saapuva lienee
vauriotonna hän taas tapon tuiman tanterehelta.»
Virkki, ja itselleen kukin arvan merkityn laati,
heittäen sen kypäriin Agamemnonin, Atreun poian.
Vaan kädet nostaen palvoi kaikk' ikivaltoja kansa,
lausui katsahtain moni puoleen aukean taivaan:
»Zeus isä, Aias saata se saamaan tai Diomedes
taikka Mykenen kultavan maan jalo valtias itse!»
Noin moni virkkoi, vaan kypärissä Gerenian Nestor
arpoja puisti, ja nousi se arpa, jot' itse he toivoi,
Aiaan arpa; sen airut vei uropiiriä pitkin,
kiertäen oikeahan, valiointen nähdä akhaijein;
vaan ei tuntenut ainoakaan eik' ottanut vastaan.
Mutta kun viimein ehti sen luo, jok' ol' laatinut merkin,
arvan viskannut kypäriin, tykö loistavan Aiaan,
tää käden kurkottaa, ja hän arvan antavi hälle;
mielin riemuavin oman merkin siin' uros tunsi,
maahan jalkoihinsa hän arvan viskasi virkkain:
»Ystävät, arpa on mun, ja se riemuin rintani täyttää,
sillä mun voittaa on luja toivoni urhea Hektor.

Vaan sill' aikaa kuin asevaskin varteni vyötän,
muut rukoelkoot nyt Kronossyntyä valtias Zeuta
ääneti, itsekseen, ett' ei väki kuulisi Troian,
taikkapa ääneen myös, sill' en ketäkään minä pelkää.
Eip' aja ainoakaan mua taapäin, minne en mieli,
ei väell', ei asetaidollaan; sill' en epatoksi
syntynyt, kasvanut kai Salamiissani lie minä myöskään.»
Virkki, ja palvoi muut Kronossyntyä valtias Zeuta,
lausui katsahtain moni puoleen aukean taivaan:
»Zeus isä, kaitsija maan laelt' Idan, korkein, suurin!
Aiaan voittaa salli ja korjata kunnia kuulu;
vaan rakas sulle jos Hektor on myös ja sa suojelet häntä,
kumpaisellekin suo sama kunto ja kunnia silloin!»
Virkkivät noin. Koht' Aiaan yll' oli välkkyvät vasket.
Mutta kun varrelleen oli vyöttänyt kaikk' asevarjeet,
päin uros astui valtainen, kuin ankara Ares
syöksyvi miesten melskeeseen, joit' on Kronossynty
mieliä-raatelevin vihan vimmoin kiihtänyt taistoon:
noin kävi Aias päin, uros valtava, turva akhaijein,
kasvoillaan hymy tuima, ja tannert' askelin pitkin
astuivat jalat alla, ja vaappui varteva peitsi.
Riemusivat hänet nähdessään urot danaolaiset,
Troian miehet taas vavisuttava valtasi hirmu,
itsepä Hektorin kiivaammin sydän sykkiä alkoi;
ei toki kääntyä, ei väen keskeen väistyä säikkyin
jälleen saattanut hän, asehaasteen itse jok' antoi.
Päin kävi Aias; tornin laill' uron eess' oli kilpi,
vaskinen, seitsenvuotainen, Tykhios-sepon työtä,
Hylen miehen, tuon nahanmuovaajoist' ani-parhaan:
seitsemän siin oli päällekkäin härän uhkean vuotaa,

kahdeksantena viel' yliyltään välkkyvä vaski.
Kilpi se varjeenaan Telamonin aaluva Aias
astui kohti ja Hektorin eess' uhan ankaran lausui:
»Hektor, sen näet selvään nyt, mies miestä sä vasten,
että akhaijeinkin on joukoss' aimoja muita,
eikä Akhilleus vain, rivinmurtaja, leijonarinta.
Jouten on luona hän ontevien merenlaskija-laivain,
työst' Agamemnonin, kansain pään, yhä kantaen kaunaa;
mutta on muitakin meit' asekiistaan kanssasi käymään,
montakin on. Tule siis, pane alkuun tappava taisto!»
Hällepä vastasi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Aias, heimoa Zeun, Telamonin ruhtinaspoika!
Ällös noin pelotelko sa kuin mitä pilttiä pientä
tai kuin naista, jok' uljait' ei sotatoimia tunne.
Eip' ole taistoss' outo mun olla ja urhoja kaataa
tai kuve oikea tai vasen varjota tai kovataljaa
kilpeä heiluttaa, kuten ainakin mies asekelpo,
tai hevot ohjata päin vilinää sotavaunujen vinhain,
tanhuta tanterehell' ei karkelo tappavan Areen.
Vaan kavaluudell' en sinun kaltaisees minä mieli
peistäni lennättää, koen julki ma iskeä kohti.»
Virkki, ja peitsi jo viuhui päin, valahuttaja varjon,
Aiaan seitsenvuotaiseen kävi sankarikilpeen
vasten vaskea, päällä mi kahdeksantena kaartui.
Puhkipa vuotaa kuus ota leikkasi viiltävän vasken,
seitsemäs sen pysähytti. Mut toisena taas jumalainen
Aias heitti, ja lens ase päin, valahuttaja varjon,
singahtain Priamon pojan kilpeen ympyriäiseen.
Kilven kiiltävän puhkipa koht' ase ankara työntyi,
myös läpi haarniskan taesorjan tunkihe tutkain,

reiän miehustall' ihotakkiin leikkasi keihäs,
vaan uros itsepä väisti, ja välttyi kuolema kolkko.
Kumpikin tempasi pois yht'aikaa ankaran peitsen,
syöksyen vastakkain kuin raateliaat jalopeurat
tai rajut metsän karjut, joilt' ei rohkeus raukee.
Kilven keskustaan jalo Hektor suuntasi keihään,
mutt' ei murtanut vaskea, vaan luja kärkipä lysmyi.
Aias karkasi päin, kehäkilpeen iski, ja keihäs
tunkeutui läpi, ryntääjän rajun tyrmäsi taapäin,
kaulaa raapaisten; veri tummapa maalle jo vieri.
Taistoa heittänyt ei toki Hektor heiluvaharja,
vaan taa väistyissään kiven kourallaan väkevällä,
mustan, suuren, särmikkään, hän sieppasi maasta,
seitsenvuotaan iski sen Aiaan sankarikilpeen
kumpuravaskea kohti, ja vankui valtava kilpi.
Paaden paljoa suuremman nyt tempasi Aias,
heitti sen, heilauttain, min voi väki suunnaton suinkin;
kilven ruhjoi järkäle tuo, iso kuin kivi myllyn,
Hektorin polvia horjuttain; selin kenttähän kaatui
kilven alle hän, vaan heti taas hänet nosti Apollo.
Miekoin syöksynyt iskemähän mies miestä nyt oisi,
ellei airuet, viestit Zeun sekä ihmisienkin,
ois väest' Ilionin ja akhaijein myös sopavankkain,
Idaios sekä Talthybios, urot mielevät, tulleet.
Hilliten taistelijoita he saapui nostaen sauvat,
virkkoi Idaios noin, airut mieleväneuvo:
»Laatkaa, poikani, taisto ja kiista jo tauota saakoon!
Näät rakas kumpikin teist' on pilviennostaja-Zeulle,
kumpikin sankari kuulu, sen meistä jok' ainoa tietää.
Yö heti yllä jo on; paras sen lepokutsua kuulla.»

Vastasi, virkkoi näin Telamonin aaluva Aias:
»Hektor pyytämähän sitä saakaa, airuet, ensin;
hänpä se kamppailuun kaikk' urhot vaatikin parhaat.
Siis alun tehköön, niin halumielin myös minä seuraan.»
Hällepä virkkoi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Aias, kuolematon joku suonut on vartta ja voimaa
sulle ja mielt', olet mies väkipeitsi, akhaijien aimoin,
niinpä nyt tauotkoon tänä päivänä taisto ja kiista,
toistepa kamppaillaan, kunis saattaa sallima vihdoin
taistelon päätökseen, suo voittaa jompienkumpain.
Yö heti yllä jo on; paras sen lepokutsua kuulla.
Siis sinä laivain luo iloks astu akhaijien kaikkein,
heimosi ennen muita ja kaikkien ystävieskin;
ruhtinaskaupunkiin Priamon minä käyn ilahuttain
miehet Ilionin sekä vaimot laahovavaipat,
temppelitarhaan jotk' ikivaltoja kiittäen kertyy.
Vaan jalot lahjat toisilleen nyt kumpikin suokoon,
jott' ois virkkava näin moni Troian mies ja Akhaian:
'Tuimina taistelivat vihan mieliäpolttavin vimmoin,
vaan sovuss' erkanivat toki jälleen ystävämielin.'»
Virkki, ja miekan, huolitetun hopeoilla, hän antoi,
antoi huotran myös kera kauniin kannikehihnan.
Purppuranhohtavan vyön taas Aias tarjosi vastaan.
Niin urot erkanivat, meni Aias akhaijien keskeen,
Hektor iliolaisten luo; ilo ilmahan raikui,
kun eloss' ennallaan hänen keksivät saapuvan, päässeen
Aiaan voiman alta ja kätten torjumatonten,
saattivat kaupunkiin uron, jonka jo sortuvan luultiin.
Tuonnepa Aiaan taas Agamemnonin luo jumalaisen
veivät, voittajan riemukkaan, varusääret akhaijit.

Mutta kun kooll' oli nuo katon alla jo Atreun poian,
niin pidot miesten pää Agamemnon laati ja sonnin
viissuvikunnan Zeulle hän uhrasi suurväkiselle.
Iskivät, nylkivät sen sekä löivät kappalehiksi,
viilsivät viiluihin lihat vartaisiin pujotellen,
taiten paistoivat, palat vartailt' ottivat taasen.
Vaan kun ol' askare tehty jo tuo sekä atria valmis,
söivät, eik' osa uupunut, jos mitä kaipasi mieli.
Aiaan kunnialahjaks soi selyskappalen kaiken
sankari Atreun juurt', Agamemnon, mies isovalta.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
ensiks alkoi heist' esitellä jo neuvoa vanhus
Nestor, ennenkin joka keksijä keinon ol' oivin;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Atreun poika ja muut valioimmat akhaijien kaikkein,
montapa taaskin akhaijeja on hiuskaunoja kaattu,
huuhtonut hurmein tummin on Ares tuima Skamandron
kauniit rannat, vaan vajos sielut valtahan Hadeen.
Aamun tultua siis älä käske akhaijeja taistoon,
vaan härät, muulit valjastain mepä vainajat tänne
kaikin korjatkaamme; ne sitten saa tuli polttaa
laivojen luona ja luut kukin kaattujen jälkehisille
kuljettaa, kun taas palajamme me syntymämaille.
Kummun luomme me yhteisen yli polttamapaikan,
sen kupehellepa taas ison muurin tanteren poikki
turvaks itsellemme ja laivoillemmekin teemme,
muuriin myös lujasulkuiset sovitamme me portit,
jott' ajotiet varaeltuna ois sekä selkeä pääsy.
Myös syvän viel' etukaivannon liki muuria luomme,
estävän kauttaaltaan jalanpyrkijät kuin ajajatkin,

jottei voi yli rynnistää väki rohkea Troian.»
Virkki, ja valtiahat kaikk' yhtyi Nestorin neuvoon.
Iliolaiset taas Priamon esipylvähikössä
linnass' Ilionin piti kuohuisaa kokousta.
Ensiks Antenor, mies mielevä, noin sanan virkkoi:
»Troian kansa ja Dardanian sekä kaikk' apuheimot,
kuulkaa, kun minä lausun nyt, mitä mieleni laatii.
Argotar aarteineen Helene heti Atreun poikain
haltuun vietäköhön, sill' ottelu vannomiamme
on valaliittoja vastaan; eik' ole onnea siitä
kuunaan koituva meille, jos emme me nyt tätä tehne.»
Virkki ja jälleen istuutui, vaan nyt jumalainen
nousi Aleksandros heti, mies Helenen hiusheljän,
lausui siivekkäät sanat vastaan singahutellen:
»Antenor, noin neuvoen etp' ole ystävä mulle,
muuten muuta ja oivempaa toki keksinyt oisit;
vaan vakavissasi jos sinä tottakin moisia haastat,
silloin taivahiset älyn vieneet sult' ovat varmaan.
Nyt minä myös puhun Ilionin hepourhojen kuullen.
Sen sanon selvälleen: aviostani en minä luovu,
mutta ne kalleudet, jotk' Argos-maast' otin myötä,
kaikki ne annan pois, lisän itsekin vielä mä liitän.»
Virkki ja jälleen istuutui. Priamospa nyt nousi,
Dardanon juurt' uros, neuvoissaan vaka kuin ikivallat;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Troian kansa ja Dardanian sekä kaikk' apuheimot,
kuulkaa, kun minä lausun nyt, mitä mieleni laatii!
Iltaiselle jo kaupunkiin kuten ainakin menkää,
vartiat pankaa myös sekä valppaat kaikki te olkaa!
Aamull' Idaios tykö laivain kaarevalaitain

menköön, viestit Aleksandron, sodan syyn tämän, kuulkoot
Atreun poiat hält', Agamemnon kuin Menelaos.
Mielevän kuulkoot myös sanan, laata jo ett' asemelskeen
sallisivat siks aikaa kuin väki vainajat polttaa.
Sitten taas soditaan, kunis saattaa sallima vihdoin
taistelon päätökseen, suo voittaa jompienkumpain.»
Virkki, ja alttiit tottelemaan oli käskyä kaikki.
Nauttivat iltaisen asekunnittain asemillaan.
Aamull' Idaios tykö laitavien meni laivain.
Koolle jo piiriyneet ol' akhaijit, kumppanit Areen,
siell' Agamemnonin laivan luo, liki sen peräkeulaa.
Keskeen astuen noin nimes airut kuuluvin äänin:
»Atreun poika ja muut valioimmat akhaijien kaikkein!
Mun Priamos sekä muut päämiehet iliolaisten
käskivät käydä ja, jos sen suotte te suosiomielin,
virkkaa viestit Aleksandron, sodan tään joka syy on.
Kalleudet, jotk' Ilioniin on laitavin laivoin
tuonut Aleksandros — kunp' oiskin hukkunut tielleen! —
kaikki hän antaa pois, lisän liittää itsekin vielä;
puolisoruhtinatart' ei miehekkään Menelaon
luovuta vain, vaikk' Ilionin väki muu sitä vaatii.
Vielä on saattaminen sana tää: siks ettekö aikaa
laata jo sois sotamelskeen kuin väki vainajat polttaa?
Sitten taas soditaan, kunis saattaa sallima vihdoin
taistelon päätökseen, suo voittaa jompienkumpain.»
Lausui noin, mut akhaijit vait oli, ääneti aivan.
Vihdoin virkkoi näin sotaärjyinen Diomedes:
»Eipä Aleksandron nyt aarteet hellytä meitä,
ei Helene edes; sillä jo tuon vähä lapsikin huomaa,
turmion pauloiss' ett' ovat nyt polot iliolaiset.»

Virkki, ja riemuten suosiotaan uroholle akhaijit
huus sanat kuullessaan hepokuulun Tydeun poian.
Vastasi valtias näin Agamemnon airuen viestiin:
»Siin', Idaios, itse nyt kuulet akhaijien mielen;
noinpa he vastaavat, ja se on minun tahtoni myöskin.
Vaan mitä virkoit kuolleist' — en minä polttoa estä.
Kaattujen ruumiit' eip' ole estäminen roviolta,
vaan tulen kirvoittaa heti suominen mentyä hengen.
Zeus sanan kuulkoon tään, jylykorkea puoliso Heren.»
Virkki ja valtikan päin ikivaltoja kaikkia nosti.
Kaupunkiin pyhän Ilionin taas lähti nyt airut.
Troian miehet siellä jo koolla ja dardanolaiset
istui sankeanaan odotellen, saapuva konsa
taas olis Idaios; ja hän saapui, astuen keskeen
kertoi vastauksen. Ja he kiirein hankkihe kaikki
kaattuja ken hakemaan, ken tuomaan polttamapuita.
Riensi akhaijit myös tasalaitain laivojen luota
kaattuja ken hakemaan, ken tuomaan polttamapuita.
Helmast' Okeanon syvän, verkkaan vierivän virran
nousi ja tultaan juur' yli maitten Helios ampui,
kun sovuss' yhtyivät kedoll' ulkona, kaattujen luona.
Vainajat vaivoin toisistaan erotella he voivat,
vaan vedell' yltä he huuhtelivat veret pois sekä ruumiit
nostivat vaunuihin valituksin, kyynelin kuumin.
Vaikenemaan Priamos valituksen käski, ja kuolleet
ääneti roukkosivat roviolle he haikein mielin,
polttivat sen, pyhän Ilionin taas lähtivät turviin.
Tuop' oli toimi ja työ nyt myös varusäärten akhaijein,
kuolleet roukkosivat roviolle he haikein mielin,
polttivat sen, taas luo tasalaitain lähtivät laivain.

Viel' ei koittanut koi, vaan häilyi yön hämy mailla,
konsa jo saapui taas valioita akhaijeja parvi;
kummun loivat yhteisen yli polttamapaikan,
sen kupehellepa taas ison muurin tanteren poikki
laativat, itselleen sekä laivoilleen tuen, turvan,
muuriin portit myös lujasulkuiset sovitellen,
jott' ajotiet varaeltuna ois sekä selkeä pääsy,
myös syvän viel' etukaivannon liki muuria loivat,
valtavan laajuudelta, ja paaluja iskivät reunaan.
Noin väkityöss' oli väännältäin hiuskaunot akhaijit;
vaan näki istuen Zeun, salamoitsijan, luon' ikivallat
hämmästyin sopavälkkyjen nuo teot aimot akhaijein.
Noinpa jo tuosta Poseidon, maan järisyttäjä, virkkoi:
»Zeus isä, ihmist' onkopa maall' avaralla, jok' antais
mieltään, aikeitaan toki tietää kuolematonten?
Etkö sä nää, mit' on tehneet taas hiuskaunot akhaijit,
muurit laivoilleen, etukaivannot ovat luoneet,
eip' ole saatelleet satauhreja vain jumaloille!
Noistapa maineet käy niin kauas kuin valo koiton,
muuri se unhottuu, min valtias Laomedonin
turvaks ankarin töin minä tein kera Foibos Apollon.»
Vastasi pilviennostaja Zeus, tukaloituen tuiki:
»Voi, järisyttäjä maan, ikimahtaja, voi, mitä haastat!
Moisia peljätä vois joku toinen kuoloton ehkä,
jonk' ylen paljon heikomp' on käsivarsi ja voima;
vaan sinun mainees käy niin kauas kuin valo koiton.
Näin nyt siis sinä tee: kun pois hiuskaunot akhaijit
lähtevät kerran laivoillaan sulo-syntymämaahan,
niin revi muuri jo tuo, meren helmaan huuhtele tyyten,
hiekan peittoon taas sinä hiertele rantama pitkä,

ettei jälkeäkään jätä ankara muuri akhaijein.»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Laskihe päivä, ja päätökseen työ ehti akhaijein.
Leiriss' iltaisensa he laativat härkiä iskein.
Laivoja Lemnoksest' oli tullut viiniä tuoden,
jotk' oli laittanut kaikk' Euneos, Iasonin poika,
kantama Hypsipylen perijäksi Iasonin aimon.
Vaan pojat Atreun hält', Agamemnon kuin Menelaos,
kunnialahjaks sai tuhat mittaa viiniä oivaa.
Viiniä laivoilt' ostivat nyt hiuskaunot akhaijit;
kell' oli maksuna vaski ja kell' oli kiiltävä rauta,
kell' oli raavaanvuotia, kell' elikoitakin antaa,
kell' oli orjia taas; ja he laativat atrian oivan.
Siin' yli yön piti atriataan hiuskaunot akhaijit,
kaupungissapa taas väki Troian kanss' apukansain.
Kaiken yötäpä kaitsija Zeus tuhomerkkejä antoi
kammokkain jylinöin, ja he tunsivat kalpean kauhun.
Maahan maljoistaan valahuttivat viiniä, ennen
juoneet ei, kuin Zeus sai korkea vuodatusuhrin.
Vihdoin heittyivät unen hoivaa-antavan helmaan.

KAHDEKSAS LAULU.

KESKEYTYVÄ TAISTELU.

Loistoon kaikki jo maat loi Eos sahramivaippa,
koolle kun kutsui Zeus salamoitsija kaikk' ikivallat;
tuoll' ylihuipull' istuissaan moniharjan Olympon
taivahisille hän lausui noin, ja he kuunteli kaikki:
»Kaikki te taivahiset, jumalattaret kuin jumalatkin,
kuulkaa, kun minä lausun nyt, mitä mieleni laatii.
Älköön ainoakaan, jumalattaret tai jumalatkaan,
koittako vastustaa mua, vaan kera kaikki nyt olkaa,
jotta sen joudummin mun aivoitukseni täyttyis.
Vaan kenen erkanevan jumaloista jos muista ma keksin
joukkoja auttaakseen joko Troian taikka akhaijein,
sen häpeällä Olympoon taas salamoillani ruoskin
tai käsin tarttuen lennähytän hänet Tartaron yöhön,

kuiluun pohjimpaan, manalaiseen tyrmähän työnnän,
kuss' ovet rautaiset sekä vaskinen kynnys on, Hadeen
alla sen matkan, mink' on taivoa maa matalampi,
niin tuta saa, ett' ei jumaloiss' ole voimani vertaa.
Tai koetelkaa, jotta jo kaikki sen näättekin kerran:
köysi te pankaa kultainen läpi ilmojen riippuun,
siihen käykää, niin jumalattaret kuin jumalatkin,
taivaast' ettepä sittenkään voi temmata maahan
Zeut', ylikäskijätänne, jos vaikka te kuink' yritätte.
Vaan toden tiehen jos minä temmata mielisin itse,
koht' ylös teidät tempaisin kera maan, meren kaiken;
köyden Olympoon kiinni ma kytkisin ympäri huipun,
jäisivät ilmaan häilymähän maat, manteret silloin.
Niin jumalain sekä ihmisien yli voimani yltää.»
Lausui noin, mut vait oli muut, ihan ääneti istui,
peljästyin, täynn' uhkaa näät väkevästi hän haastoi.
Vihdoin virkkoi noin toki päilyväsilmä Athene:
»Korkein valtiahist', isä kaikkien, Zeus Kronossynty!
Voimasi voittamaton hyvin meille on tietty ja tuttu;
danaolaisia meidän on vain kovin urhoja surku,
joitten on kuoltava siis kovan onnen kukkurapääksi.
Emmepä taistelemaan nyt käy, sen koska sa kiellät,
vaan toki neuvon suomme akhaijeja suojaten vielä,
etteivät huku kaikki he sun vihas ankaran alla.»
Pilviennostaja Zeus hymyellen vastasi hälle:
»Malttuos, Tritogeneia, ma en vakavissani varsin
haastanut noin, ja ma ain' olen suopea, lapseni, sulle.»
Virkki, jo valjastain jalan vaskisen polkijat orhit,
kullanleiskuva-harjat nuo, rajuviimana vievät,
ylleen kultaiset sovat suori ja ruoskahan tarttui

kultaiseen, sirovarteen, koht' ajamaanpa jo nousi.
Kiihtäen viuhui ruoska, ja kiitivät pois hevot alttiit,
ilmoja matkaten maan välimaitse ja tähtisen taivaan.
Ehti jo Idan luo, puropursuvan, riistavarinteen,
kuss' oli Gargaronin laell' alttari hällä ja lehto.
Seisottain hevot siin' isä ihmisien, jumalainkin
päästi ne valjaistaan, sumupilveen verhosi sankkaan;
itsepä harjanteelle hän istui mahtajariemuin,
linnoja Ilionin ja akhaijein laivoja katsoi.

Juur' oli leiriss' eineellään hiuskaunot akhaijit,
joutuen söivät, syötyä koht' asut ottivat ylleen.
Kaupungissapa taas väki Troian vyöttihe taistoon,
ei niin taaja, mut intoa täys toki kiistahan tuimaan,
puoltaa lapsia, puolisojaan kova kosk' oli pakko.
Portti jo suureks aukaistiin, ulos ryntäsi kansa
vaunuin, jalkaisin; kävi ankara ryske ja pauhu.

Mutta kun rynnistäin päin joukkoa joukko jo pääsi,
törmäsi kilpeen kilpi ja peitseen peitsi ja miehet
urheat vastakkain, sopavaskiset; kumpurakilvet
yhteen iski, ja valtainen kävi ryske ja pauhu.
Rinnakkain soi vaikerrus sekä raikuva riemu,
kaattujen huuto ja kaatajien, maass' aaltosi hurme.

Kasvuss' aamu ja auringon pyhän kons' oli kaari,
tuiskusi vastakkain tasatarkkaan tappavat peitset;
vaan kuvull' ilman korkeinnaan kun Helios kulki,
vaakaan kultaiseen ylitaattopa kaks ylen kolkon
kuoleman arpaa laski, ol' iliolaisien toinen
valjakonsuistelijain, sopavälkkyjen toinen akhaijein;
keskeä vaakaa nosti, ja vaipui arpa akhaijein,
puoleen kaikenruokkija-maan alas laskihe aivan,

ilmaan aukean taivaan taas kohos iliolaisten.
Itse hän leimauksen laelt' Idan jyskehin jylhin
iski akhaijein keskeen; sen väläystäpä kaikki
kammostuivat, jäi väki kauhun kalpean valtaan.
Kestänyt siin' ei Idomeneus, ei suur' Agamemnon,
Aiaat, Areen ei urokumppanit, kumpikin väistyi,
vielä Gerenian Nestor vain, isä valpas akhaijein,
viipyi, vaikk' iloll' ei, hevon vuoksi, jot' ampunut otsaan
uljas Aleksandros oli, mies Helenen hiusheljän,
nuolen laskettain läpi päälaen, juur' etumaisten
jouhien juureen, kuss' arin hengenpaikka on. Työntyi
aivoihin ota, tuskissaan hepo karkasi pystyyn,
nuolen ympäri rimpuillen sekä valjakon sotkein.
Maahan rientäen kun sivuhihnoja silpoa vanhus
miekallaan koki irti, jo päin hevot Hektorin raisut
kiitivät vainoamaan, uros ohjasmiehenä uljas,
Hektor itse. Nyt ois tuho vanhuksen toki tullut,
vaan heti huomasi tuon sotaärjyinen Diomedes,
kaikuvin huudoin pyys avuks aimon Odysseun käymään:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo!
Pois selin vainoajaan pakenetko sa arkojen lailla?
Kunp' ei juostessas vain selkään peitsi jo puuttuis!
Seis, tule vanhust' auttamahan, uros tuima jot' uhkaa.»
Virkki, mut kuullut ei jalo jaksaja, oiva Odysseus,
joutuen vain ohi kiiti akhaijein laivoja kohti.
Niinpä nyt yksin riens eturintaan Tydeun poika,
Nestorin vanhan luo kävi valjakon varjelijaksi,
näin sanat siivekkäät puhutellen hälle jo lausui:
»Miehet nuoremmat kovin ahdistaa sua, vanhus,
murtunut sulta on voima, ja vanhuus vaikea painaa,

heikomp' ehkäpä lie ajomies, hevot myös hitahammat.
Vaan tule vaunuja näit' ajamaan niin näät, mitä maata
Tros-uron valjakon varsat on, jotk' yli tanteren taitaa
vainoten kiitää kohti ja väistyä ees- sekä taapäin,
hallust' Aineiaan, uron peljätyn, viemäni taannoin.
Huostaan saattajien hepos anna, me näill' ajakaamme
Ilionin hepourhoja päin, ett' itse jo Hektor
saa tuta, tokko mun peitseni myös verivainohon pystyy.»
Virkki, ja empinyt ei hepourho Gerenian Nestor.
Pois ajomiehet reippaat nyt hevot Nestorin saattoi,
säikkymätön Sthenelos sekä Eurymedon uromieli;
vaan Diomedeen vaunuihin hepä nousivat itse.
Tarttui ohjaksiin helavälkkyisiin heti Nestor,
ruoskall' iski, ja kiitäen vei hevot Hektorin kimppuun.
Tuo tuli ohjaten kohti, ja päin ase Tydeun poian
sinkosi, vaan ohi lensi ja kaatoi hält' ajomiehen,
Eniopeun, isä jonk' oli Thebaios, uros uljas,
ohjien hoitajan tuon kävi ryntääseen näpyn alle.
Kenttään suistui mies, hevot vinhat heittihe taapäin,
hältäpä itseltään heti raukeni henki ja voima.
Vuoks ajomiehen nous suru haikea Hektorin rintaan,
vaan hänet jätti hän, vaikk' oli kumppaniaan kovin surku,
etsien, reippaan mist' uron ohjiin sais. Sitä kauan
ei hevot kaivanneet, näet äkkiä Ifiton poian
keksi hän, urhokkaan Arkheptolemon, hänet kohta
vaunuilleen kera otti ja ohjat tarjosi hälle.

Tullut turma nyt ois, tuho onneton ottanut heidät,
taas väki Ilioniin kuin lampaat häätty jo tarhaan,
vaan heti huomasi tuon isä ihmisien, jumalainkin.
Kirkkaan leimauksen alas iski hän ankarin jyskein,

löi sen tanterehen Diomedeen valjakon tiehen;
maast' ylös valtainen rikinvalkea leimuten nousi;
heittihe peljästyin hevot taapäin vaunuja vastaan.
Nestorin heltisivät käsist' ohjakset helasorjat;
virkkoi hirmuissaan hän, hilliten Tydeun poikaa:
»Seis, hevot käännä jo pois kaviokkaat, Tydeun poika.
Etkö sa huomaa, ettei suo Zeus voittoa sulle?
Hektor voitonkunnian saa tänä päivänä hältä;
toiste me taas, jos niin Kronossynnyn on mieli ja suoma.
Ei sitä miest' ole, ken Zeun sallimat torjua saattaa,
kuink' uros olkoonkin; Zeus mahtaja on moniverta.»
Hällepä vastasi näin sotaärjyinen Diomedes:
»Haastoit, vanhus, kaikin päin osuvasti ja oikein;
mutta on tuska se sietämätön sydämelleni, sillä
Hektor kuuluttaa kokouksess' iliolaisten:
'Karkuun laivoilleen minä säikytin Tydeun poian.'
Kohta hän kerskuu noin; maa nielaiskoon minut ennen!»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Voi, mitä lausuitkaan sinä, uljaan Tydeun poika!
Voimasi, miehuutes jos Hektor kerskuen kieltäis,
iliolaiset ei, ei Dardanon heimo sit' usko,
iliolaisien ei lujakilpien puolisot, joilta
kukkeakuntoiset pölykenttään kumppanit iskit.»
Virkkaen noin hevot pois kaviokkaat käänsi ja väistyi
vainoajaa. Urot Ilionin kera Hektorin silloin
jälkeen tuiman syöks asetuiskeen kiljuvin kiihkoin.
Raikuvin äänin huus jalo Hektor heiluvaharja:
»Sull' ylin, Tydeun poika, ol' arvo ja paikka akhaijein
urhoist', oivimmat palat paistin, kukkuramaljat;
nyt sua pilkkaavat, kun vaimoks sankari vaihtui.

Tiehesi, naikkonen arka! Sa vai minut saat pakosalle!
Jalkaas muurillemme et astu, et naisia Troian
laahaa laivoilles; perit ennen surmasi multa.»
Tuon Diomedes kuuli ja arveli toisa ja toisa,
oisiko kääntää päin hevot taas sekä ryhtyä taistoon.
Kertaa kolme se häll' oli mielen miete ja aie,
jyskehin kolmin kaitsija Zeus laelt' ilmasi Idan
iliolaisia suosivan nyt sodan häälyvän onnen.
Näillepä Hektor huus isoll' äänell' intoa nostain:
»Troian, myös Lykian väki, Dardanian tanapeitset!
Olkaa miehiä, taistelkaa nyt sankaritarmoin;
voittoa, mainett' ennustaa Zeus mulle jo suurta
suosiomiellä, sen huomaan, vaan valitusta akhaijein.
Houkkiot nuo, väkityön mokomankin laativat, muurin
kehnon, joutavan tuon! Ei ryntäystämme se estä;
vaan yli kaivannon hepojemme on laukata helppo.
Mutta kun pääsen luo minä laivain kaarevalaitain,
silloin leimuavaa varaelkaa tulta te mulle,
jotta ma laivat voin sytytellä ja itse akhaijit
surmata laivain luona, kun hämmentää savu heidät.»
Virkkoi noin sekä huusi jo jouduttain hepojansa:
»Päin, Kimo uljas, päin, Lumijalka ja Rusko ja Voikko!
Hoito nyt altis palkitkaa, jota antanut aina
teille on Andromakhe, tytär ylvään Eetionin!
Ensiks ain' etehenne hän herkkuisat pani vehnät,
viiniä seimeen kaas, halumäärin siemata siitä,
ennenkuin minä hält', oma puoliso, sain tulomaljan.
Joutuen juoskaa siis, jott' uljaan vallata voimme
Nestorin kilven, jost' ylös taivoon saakka on maine,
koska on kultaa kaikki se, niin kehä kuin käsikahvat,

harteilt' urhean myös Diomedeen pois taesorjan
riisua haarniskan, jok' on laatima itse Hefaiston.
Nuopa jos saaliiks saamme, on pakko tän' yönä akhaijein
painua laivoihin merinopsiin, niin minä luulen.»
Huus sanat uljaat nuo; vihan vimmoin korkea Here
istuimellaan viskelihen; vapis ylhä Olympos;
kohtapa virkkavan näin hänen kuuli jo suuri Poseidon:
»Voi, järisyttäjä maan, ikimahtaja, eip' ole sunkaan
surmaa danaolaisten siis sydämessäsi surku;
sulle he tuo toki kaupunkiin Heliken sekä Aigain
runsaat, armaat antimet; siis suo heille sa voitto!
Sillä jos tahtoisimme me, auttajat kaikki akhaijein,
iliolaiset torjua, Zeun etähälle jo estää,
yksin-istuja tuo laell' Idan koht' ikävystyis.»
Vastasi maan järisyttäjä näin, tukaloituen tuiki:
»Here rohkeasuu, sanan minkä sä nyt sanelitkaan!
En toki ensinkään Kronossynnyn Zeun kera kiistaan
meitä mä yllytä muita, on mahtaja hän moniverta.»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Vaan alan äärimmän, välin kaivannost' esimuuriin,
tungokseen hevot täytti ja kilvenkantajat urhot;
päin Priamon vesa Hektor näät kuin rientävä Ares
tunkeutui, kun Zeus soi voitonkunnian hälle.
Polttanut kai tulen liekill' ois tasakaarevat laivat,
mielt' Agamemnonin ylhä jos ei ois johtanut Here
itse jo joutumahan, tukemaan pian intoa toisten.
Niinpä akhaijien laivain luo hän riensi ja leirin,
purppuravaippaa suurt' uron jänterikäs käsi kantoi;
laivaan tummaan nousi Odysseun, korkeakokkaan,
haahteen keskimpään, jost' ään' oli toisa ja toisa

kantava, ain' asemiin Telamonin aaluvan Aiaan
ynnä Akhilleun, sill' oli laidimmaisina laivat
näillä, he turvasivat näet voimaans', urhouteensa;
huusi akhaijeja kiihtäen näin läpitunkevin äänin:
»Voi häpeäänne, akhaijit, voi, kuvasankarit kurjat!
Kerskailut mihin jäi, meill' ettei ois muka vertaa,
Lemnos-saarell', uljassuut, mitä hoitte, kun härkäin
korkeasarvisien lihat teill' oli ruokana runsaat,
juomana kukkurapäät sekomaljat viiniä kuohui?
Uhkasi karkoittaa sata, kaksikin miehiä Troian
teistä jok' ainoa; vaan edes yhtä nyt emmepä torju,
Hektorin kättä, mi laivat saa äkin valkean valtaan.
Zeus isä, koskaan näin kenen kansain valtiahista
löit lumehella ja veit jalon voitonkunnian hältä?
Korkean alttaris enp' ohi ohjannut toki koskaan,
tänne kun tää tuhotie minut laivoin toi moniteljoin,
kaikill' uhrasin niillä mä härkäin reisiä, rasvaa,
linnat Ilionin soraks sortaa voivani toivoin.
Niinp', oi Zeus, nyt viimeinen sinä toivoni täytä:
turvaan meidän suo toki päästä ja turmio välttää,
iliolaisten noin älä salli akhaijeja sortaa!»
Virkkoi noin, ja jo Zeus, hänen kyyneliään polotellen,
viittasi, ettei ois väki sortuva, vaan tuhon välttäis.
Kotkan laittoi kohta hän, ennuslintuja parhaan,
joll' oli kourissaan salokauriin kerkeän saalas;
vaan sepä kirposi luo pyhän, loistavan alttarin, jolla
enteenantaja-Zeulle akhaijit uhrasi aina.
Nuopa kun huomasivat Zeun viestinä lentävän linnun,
iliolaisia päin taas riensivät elpyvin innoin.
Mutt' ei saattanut ainoakaan urohista akhaijein

kerskata, ett' yli kaivannon karahuttanut ennen
Tydeun poikaa ois sekä tarmoin ryhtynyt taistoon.
Hänp' etumaisena kaas Agelaon, Fradmonin poian,
urhoist' Ilionin; paetakseen tää hevot käänsi;
vaan selin kun hän käänsihe, niin ase Tydeun poian
hartiakuoppaan kiiti, ja rinnast' ulkoni kärki.
Suistui vaunuiltaan uros, kalskuen soi sopavasket.
Atreun poiat hänt', Agamemnon kuin Menelaos,
seurasi, kumpikin Aias myös, urovoimia uhkuin,
seurasi Idomeneus sekä Idomeneun aseveikko
Meriones, uronsurman Enyalion väkiverta,
seurasi Eurypylos, Euaimonin loistava poika;
Teukros ol' yhdeksäs, viritettynä joustava jousi.
Taa kävi Aiaan hän, Telamonin aaluvan, kilven.
Kilpeä syrjään aina kun Aias siirsi, jo Teukros
tähtäsi joukkoon, nuolellaan ain' ampuen jonkun,
ett' äkin paikalleen mies kaatui heittäen hengen.
Vaan uros itsepä kätkihe taas, kuin laps emon suojaan,
Aiaan taa; tämä hänt' yhä varjosi välkkyvin kilvin.
Kenp' oli Troian mies jalon Teukron kaatama ensiks?
Orsilokhos oli tuo; Ofelestes, Ormenos sitten,
Daitor myös, Khromios, Lykofontes, mies jumalainen,
myös Polyaimonin juurt' Amopaon, myös Melanippos;
nuo perätysten kaasi hän kaikk' elonkasvaja-maahan.
Tuon näki riemastuin Agamemnon, ruhtinas miesten,
kuink' uron ankara jous sotarintaa sorteli Troian;
riensi jo Teukron luo, sanan virkkoi vitkaelutta:
»Teukros, miesten mies, Telamonin aaluva armas,
noin yhä ampuos vain, valo, kunnia ollos akhaijein,
myös ilo taatolles, joka kasvaissas sua kaitsi,

huoneessaan sua hoivasi, vaikk' aviosta et siinnyt.
Tuottaos kunnia siis sinä hälle, jos kaukana onkin.
Seikan sen sanon sulle, ja täyttyvä myös se on totta:
aigiinkantaja Zeus ja Athene jos suo minun kuunaan
sortaa Ilionin talokauniin, saat etumaisen
silloin palkinnon heti jälkeen mun, jalan kolmen
kantaman kattilan tai sotavaunut, valjakot taikka
neitosen yhteiseen yövuoteeseen kera käymään.»
Teukros kuulupa noin nyt virkkoi, vastasi hälle:
»Korkea Atreun poika, äl' yllytä, sill' olen kyllä
innokas ilmankin. Minä en, kunis voimani riittää,
vaanimahan väsy, vaan yhä jousell' urhoja surmaan,
siitä kun ahdistaa päin Troiaa heit' alotimme.
Lasketin kahdeksan otapitkää nuolta jo heihin,
urhojen ryntäisiin kaikk' upposivat asenopsain,
tuotapa raivoa koiraa ei toki nuoleni nouda!»
Virkki ja jänteeltään taas laski jo päin väkänuolen
Hektorin kaataakseen, kovin toivoi kohti jo käyvän.
Vaan sivu kiitikin nuoli, ja kuulun Gorgythionin
ryntääseen ota tunkeutui, Priamon pojan uljaan;
Aisymest' oli tuon emo, kaunis kantaja, tuotu,
kukkeavartinen kuin jumalattaret, Kastianeira.
Niinkuin kallistuu kedoll' uupuen pää unikolta,
raskas kypsyyttään, kevätkuuron lyömänä rankan:
niinp' uron painui pää kypäreineen raukea, raskas.
Teukros jänteeltään taas laski jo päin väkänuolen
Hektorin kaataakseen, kovin toivoi kohti jo käyvän.
Ei toki sattunut tuo — ohi ohjasi nuolen Apollo —
vaan kävi ryntääseen Arkheptolemon, näpyn alle,
valjakon urhean ohjaajan, joka riens sodan riehuun.

Kenttään suistui mies, hevot vinhat heittihe taapäin,
hältäpä itseltään heti raukeni henki ja voima.
Vuoks ajomiehen nous suru haikea Hektorin mieleen,
vaan hänet jätti hän, vaikk' oli kumppaniaan kovin surku,
veljen vierellään näki, Kebrioneen, hänen käski
ottaa ohjakset, veli totteli eik' epäröinyt.
Itse hän vaunuiltaan alas hyppäsi hohtelevilta,
huutaen hirmuisesti, ja kourallaan kiven koppoi,
astui Teukroa kohti jo iskuun kiivahin innoin.
Viinestään veti jänteelleen tämä vinheän nuolen,
jousta jo jännittäin, mut Hektor heiluvaharja
paiskasi paadell' olkaan, päin solisluuta, mi rinnan
kaarteess' on sekä kaulan, kuss' arin hengen on paikka:
siihen tähtääjää kivi särmikäs iski, ja taittui
jousen jänne ja hervahtui käsiranne ja uupui
koht' uros polvilleen, kädet heltisi, kirposi jousi.
Mutt' ei veljeä herpoavaa unohuttanut Aias,
varjosi, harpaten luo, heti kilvell' ylt'yli Teukron.
Vaan tovereistapa kaksi jo harteilleen hänet otti,
Mekisteus, Ekhion jalo poika, ja uljas Alastor,
laivain laitavien vei luo kovin oihkivan urhon.

Uljuutt' iliolaisten taas isä nosti Olympon;
kaivantoon syväpohjaan päin he nyt työnsi akhaijit.
Rohkein voimin heist' etumaisena ryntäsi Hektor.
Kuin jalopeuraa tai kuin metsän karjua koira,
luottaen jalkojen nopsuuteen, takapuolt' yhä tarraa
reisiin, lanteisiin sekä tarkkaa sen joka liikkeen,
noinpa akhaijeja nyt hiuskaunoja vainosi Hektor,
heist' yhä surmaten viimeiset, ja he karkkosi kauhuin.
Mutta kun ehtivät kaivannon sekä paalujen turviin,

iliolaisten heist' ylen monta jo syöstyä surmaan,
vihdoin laivojen luona he seisahtui tenän tehden,
huusivat rohkaisten kukin toistaan, taivahisilta
palvoivat, kädet kurkottain, palavasti he turvaa.
Vaan sotaorheillaan eestaas karahutteli Hektor,
katseeltaan kuin Gorgo ja Ares, urhojen surma.
Surkua tuntien tuon helo-olka jo huomasi Here,
noin sanat siivekkäät heti virkkoi kuulla Athenen:
»Voi, tytär aigiinkantaja-Zeun, siis emmekö lainkaan
auta jo vihdoin ees, kadon alla kun kaikk' on akhaijit?
Siis periturman tuo kovan onnen kukkurapääksi
vain uron yhden vimma! Jo raivoo hurjana ratki
tuo Priamon vesa Hektor, ei tuhotöill' ole määrää!»
Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Kunpa jo tottakin tuon väki vaipuis, lähtisi henki,
kunpa akhaijein lyömänä maall' isiensä jo maatuis!
Vaan oma taattoni mieletön on, eik' oikeamieli,
ilkeä, tunnoton, mun joka toivoni estäjä aina.
Ei sitä muista hän, kuink' ain' ahdingosta ma auttaa
sain hänen poikaans', Eurystheun jok' ol' orjana ennen.
Itkien korkeuteen useasti hän silmäsi; silloin
Zeus hänt' auttamahan minut taivaast' ain' alas laittoi.
Arvannut tämän oispa mun aivoni mielevä aatos,
kun lujaporttisen Hadeen luo sai käydä hän käskyn
yöst' ylös noutamahan ovikoiraa kaamean Hadeen,
eip' yli synkeän Styksin ois hän saapunut jälleen.
Nurja on Zeus nyt mulle, Thetiin vain mieliä noutaa,
tuon, joka polvia suudellut, sukoellut on leukaa,
kunnian jotta ja koston Akhilleus sais, tuho linnain.
Kohtapa kyll' olen hälle ma taas: 'helosilmäni armas'!

Vaan sinä valjastuttamahan hevot käy kaviokkaat,
taas minä aigiinkantaja-Zeun menen kammiosuojiin,
ylleni suorimahan sovat taiston, jotta jo näänkin,
tokkopa meit' ilomielin vain sotatanterehella
kohdannee Priamon vesa, Hektor heiluvaharja,
vai monen iliolaisenkin, liki laivoja kaatun,
lie lihat, rasvat kohta jo ruokana lintujen, koirain.»
Virkki, ja mielellään teki Here niin helo-olka.
Kohtapa valjaisiin hevot kullanvälkkyvä-päitset
korkea Here sai, tytär valtahisen Kronos-taaton.
Vaan isän linnan permantoon solahutti Athene,
aigiinkantaja Zeun tytär, yltään soljuvan vaipan,
kauniskirjaisen, käsin taidokkain kutomansa,
pilviennostaja-Zeun sovat varrelleen sovitellen
taistelon vyöttäytyi tamineihin itkua-tuovan.
Nous salamoiviin vaunuihin sekä sieppasi keihään,
raskaan, vartevan, vankan, joll' urojoukkoja maahan,
joihin on vimmoissaan, tytär iskee mahtaja-taaton.
Here ruoskallaan heti valjakon vauhtia kiihti;
aukeni itsestään ovet taivaan, hoitamat Horain,
joilla Olympos on huostassaan sekä aukea taivas
aukoa ammolleen sakopilvi ja sulkea jälleen;
sielt' ulos ohjasivat hevot tutkaimin hoputellen.
Vaan laelt' Idan Zeus näki sen, vihan vimmahan syttyin,
Iriin estämähän pani kullankuultava-siiven:
»Iris, riennä ja pois aja nuo, mua kohdata ällös
antako; ei hyvin pääty se, jos sotasille me käymme.
Sillä mä sen sanon heille, ja täyttyvä myös se on totta:
rammaks äkkiä lyön hevot vinhat vaunujen eestä,
heidät niiltä mä koht' alas syöksen, murskaten vaunut;

vuoden kymmenen vyöryiss' ei mene heiltä ne haavat
haikeat umpeen, jotk' äkin polttava leimaus iskee,
jott' älyäisi Athene, mit' on sota taattoa vastaan.
Enp' ole suuttunut, en sydämystynyt niin minä Hereen,
aina hän on näet vastaan, jos miten päin minä päätän.»
Virkki, ja viestin vei heti Iris joutuvajalka,
harjalt' Idan kiiti hän kohti Olympoa ylhää;
juuri kun portist' ulkonivat monirotkon Olympon,
heidät kohtasi seisauttain sekä Zeun sanat saattoi:
»Seis, mihin on halu mennä, mi teillä on villitys mielen?
Teidän salli nyt ei Kronossynty akhaijeja auttaa,
vaan näin uhkaa hän, ja se uhka on täyttyvä totta:
rammaks äkkiä lyö hevot vaunujen eestä hän vinhat,
teidät niiltä hän koht' alas syöksee, murskaten vaunut;
vuoden kymmenen vyöryiss' ei mene teiltä ne haavat
haikeat umpeen, jotk' äkin polttava leimaus iskee,
jott' älyäisit, Athene, mit' on sota taattoa vastaan.
Niin ei suuttunut, niin sydämystynyt ei ole Hereen,
aina on vastaan hän, jos Zeus miten päin mitä päättää.
Vaan sinä, turmahinen, ylen julkea, tohtios vainkin
nostaa Zeuta sa päin tosiaikein ankara peitses!»
Lausuen noin pois kiiti jo Iris joutuvajalka,
kohtapa virkkoi Here Athenea näin puhutellen:
»Voi, tytär aigiinkantaja-Zeun, en yllytä suinkaan
kuolollisten vuoks sotasille ma Zeun kera käymään.
Heistä ken sortukohon, ken säilyköhön, miten sattuu.
Itsepä ratkaiskoon, miten mielii, iliolaisten
ynnä akhaijein kamppailun, sepä virkana hällä.»
Virkkoi noin, heti pois hevot käännyttäin kaviokkaat.
Riensivät Horat riisumahan hevot uhkeaharjat,

ääreen saattelivat rehuseimien ambrosiaisten;
seinää vasten taas silovälkkyä nostivat vaunut.
Kumpikin istuutui nyt kultaiseen nojatuoliin
muitten kuolematonten luo, ylen mustana mieli.
Vaan laelt' Idan Zeus tuli vaunuin välkkyväpyörin,
kohti Olympoa ohjasi, kuss' oli kooll' ikivallat.
Kohtapa valjakon riisui maan järisyttäjä kuulu,
vei asemilleen, myös katevaattein varjosi vaunut.
Hallitusistuimelleen Zeus isä kaitsevasilmä
kultaiselle jo nousi, ja notkui suuri Olympos.
Itsekseenpä Athene ja Here, kaukana Zeusta,
istuivat, ei virkkanehet, kysyneet sanan vertaa.
Vaan salamietteet mielessään ne hän tiesi ja lausui:
»Miksikä nuiva on noin näkö teillä, Athene ja Here?
Taistopa taisi jo uuvuttaa urokuulu ja tappo
iliolaisten, joihin teill' ylen on viha julma!
Ei toki — moinen on voima ja torjumaton käsi mulla —
kaikk' ikivallat Olympon sais mua järkytetyksi.
Teiltäpä heljät vain jäsenenne jo värjyä alkoi,
taistelon ennenkuin edes näitte ja sen teot tuimat.
Sillä mä sen sanon teille, ja täyttynyt totta se oisi:
ette Olympoon ois, asumukseen kuolematonten,
vaunuja kuunaan ohjanneet, jos vaajani iskin.»
Virkkoi noin; nurinalla sen kuuli Athene ja Here
istuen rinnakkain tuhoaikeiss' Ilionille.
Mutt' ei vastannut, jäi ääneti aivan Athene,
vaikk' oli vimmaa täys sydän valtiastaattoa vastaan;
vaan puhe Heren purkihe, ei viha mahtunut rintaan:
»Hirveä Zeus, Kronossynty, mi nyt sana suustasi lähti?
Voimasi voittamaton hyvin meille on tietty ja tuttu;

danaolaisia meidän on vain kovin urhoja surku,
joitten on kuoltava siis kovan onnen kukkurapääksi.
Emmepä taistelemaan nyt käy, sen koska sa kiellät,
vaan toki neuvon suomme akhaijeja suojaten vielä,
etteivät huku kaikki he sun vihas ankaran alla.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Huomenn' urhoja Argos-maan useampia nähnet,
Here, valtiatar vakasilmä, jos on halu nähdä,
surmaan sortelevan Kronossynnyn, valtojen vallan.
Ennen taistelemast' ei taukoa hirveä Hektor,
kuin ylös karkaa laivoiltaan taas nopsa Akhilleus
päivän tultua tuon, jona tuimin taistelon tungos
saartaa kaadetun Patroklon liki keuloja laivain.
Niinp' on salliman päätös; en sun kysy kiukkuas lainkaan,
en, vaikk' ääreen äärimpään meren, maan menisitkin,
kuss' yhä Iapetos, Kronos itsekin istuvi, joit' ei
Helios loisteellaan yläilmainen ilahuttaa,
ei sulotuulet voi, vain pohjaton Tartaros varjoo.
Sinnekin vaikka sun ois halu harhata, en vihapäistäs
huoli ma vain, sill' ei ole julkeudellesi vertaa.»
Virkki, mut vastaamatt' oli Here vait helo-olka.
Helmaan Okeanon jopa kirkas Helios vaipui,
tumman yön veti vierressään maan viljavan ylle.
Iliolaisilt' ei iloks sammunut päivä, mut armas
nähdä akhaijein sankka ol' yö, ikävöitynä saapuin.
Nyt kokoukseen kaikk' urot Troian loistava Hektor
laivoilt' eemmäs vei liki virtaa pyörtehikästä,
kuss' ei tanterehell' ylt'ympäri kaattuja ollut.
Vaunuilt' astuivat he nyt kuullakseen, mitä heille
Hektor haastoi, suosima Zeun, kädess' uhkea keihäs;

kyynäränmittaa tuo ykstoist' oli, pääss' ota välkkyi
vaskinen; varteen kultainen sen suovero liitti;
peitsen tuon nojass' alkoi noin, sanan sankari virkkoi:
»Troian kansa ja Dardanian sekä kaikk' apuheimot!
Toivoni laivoineen tuhoella jo kaikk' ol' akhaijit,
turviin ennenkuin palajaisin tuulisen Troian;
vaan tuli yö, ja se varsinkin nyt varjeli heidät,
itse akhaijit, laivatkin meren tyrskyjen luona.
Niinpä on kuuleminen yön tumman käskyä meidän,
atria laatiminen; ikehistään uhkeaharjat
siis hevot päästelkää, rehut, viljat viskaten runsaat;
härkiä kaupungista ja lampait' oivia tuokaa,
leipää, viiniä myös mesivienoa joutuen menkää
noutamahan kotoanne ja kootkaa nuotiopuita.
Valkeat leimutkoot yli yön, kunis syttyvi Eos
huomensynty, ja hohtakohon kajo taivohon saakka,
etteivät hiuskaunot akhaijit yön pimeässä
pääsisi karkaamaan veden vankkoja harjoja halkoin.
Vammoitt', ottelematta he ei toki hankkiu haaksiin,
vaan kotonaankin lie moni haavaa hautova vielä,
jonk' ota noutavan nuolen lyö tai pistävän peitsen
laivaan-karkkoajaan; niin muutkin kohdata kammoo
urhoja Ilionin väell' itkua-tuottavan Areen.
Airuet, kaupunkiin, Zeun suosimat, kaikki te menkää
käskemähän, pojat miestyvät kuin ukot harmajahapset,
vartiotorneihin ikivaltain nostaman muurin;
naiset hennot taas kotonaan kukin valkean suuren
pankoot loimuamaan: kaikk' olkoot valppahat, ettei
hiipine luo vihamies, kun kaukana on sotikansa.
Näin, urot Ilionin, nyt käyköön käskyni jälkeen!

Senpä jo mainitsin, mikä meille nyt ensin on tarpeen,
aamull', Ilionin hepourhot, muut sanon seikat.
Turvaten voimaan Zeun sekä kaikkien kuolematonten
pois minä koirat nuo, tuhotielleen tullehet, häädän,
laivoin tummin saapunehet manan valtojen saaliiks.
Yön yli itse me vain pitäkäämme nyt vartio valpas,
aamun koissapa koht' asevaskin vyöttäen varret
Areen ankaran työn alotamme jo laivojen luona.
Silloin nään, minut tokko on Tydeun urhea poika
torjuva laivoiltaan luo muurien vai hänet maahan
vaskeni lyö ja ma hält' otan hurmeiset asevarjeet.
Aamull' uljuutens' osotelkoon, vartova kun vain
peitseni lentoa lie; hänp' ensimmäisinä silloin
kaatavan iskun saa, kera myös moni kumppani, luulen,
noustua aamull' auringon. Niin kunp' olis varmaan
mull' elo kuolematon, ikinuoruus vanhenematta,
kunnia ainahinen sekä auvo Athenen, Apollon,
kuin kera huomisen koin tuho tuima akhaijeja kohtaa!»
Noin hän virkki, ja riemusivat kaikk' iliolaiset.
Valjakot vaahteuneet ikehistä jo päästivät irti,
kunkin vaunuihinsa ne kiinnittäin sidehihnoin;
härkiä kaupungista ja lampait' oivia toivat,
leipää, viiniä myös mesivienoa riensivät joutuin
noutamahan kotoansa ja hankkivat nuotiopuita.
Uljaat uhrasivat sat'auhrit taivahisille,
korkeuteen sulotuoksun vei kedolt' ilmojen tuulet,
mutta sen auvokkaat ikivallat suosiotonna
hylkäsivät; vihan nostanut heiss' oli näät pyhä Troia,
Troian kansa ja kansan pää, Priamos pätöpeitsi.
Yöpyi noin väki Ilionin sotatanteren ääreen,

urhea, uskalias, lukemattomin vartiovalkein.
Niinkuin paistavan kuun kera syttyin taivahan tähdet
kirkkaat kimmeltää, kun tuuleton ilma on tuiki,
kukkulat hohteess' ui sekä laaksot, rantojen törmät,
taivaan korkeus seestehinen vaill' ääriä aukee,
kiiluvat tähdet kaikki, ja paimenen mielt' ilo täyttää:
niin monet kuohuvan Ksanthos-vuon välimaalla ja laivain
Troiast' ulkona roihusivat tulet iliolaisten.
Nous tuhat nuotiotulta, ja käynyt kunkin ol' ääreen
viis' urokymment' istumahan tulen liekkivän hohtoon.
Ääress' ohrien kellerväin sekä selvien vehnäin
vaunuillaan hevot kultaisen koin nousua vartoi.

YHDEKSÄS LAULU.

LÄHETYSTÖ AKHILLEUN LUONA. SOVINNONPYYNNÖT.

Noin piti vartiotaan väki Troian; mutta akhaijit
täytti jo kaamea kauhistus, paon jäätävän sisko,
tunsivat tuskaa kaikk' urot parhaat sietämätöntä.
Kuin meren kuohuttaa kalarikkaan riehuvin puuskin
länsi ja pohjoinen, rajut tuulet Thrakian rantain,
äkkiä yllättäin, heti kohtapa korkea hyöky
mustana vyörähtää, leväluokoja viskoen rantaan:
rauhaton noin hätä raasti akhaijein mieltä ja rintaa.
Vaan Agamemnon, ahdistus sydänall' ylen ange,
leiriä kiersi ja käski jo airuet selkeä-äänet
koolle jok' ainoan kutsumahan, nimin mainiten, urhot
ilman huutoja, itsepä hän etumaisena riensi.

Synkkänä istuutui väki koolle, ja koht' Agamemnon
nousi, ja silmistään vedet vierivät, kuin syvä lähde
kallion jyrkänteelt' yhä uhkuu tummana vettään;
lausui raskain huokaisuin valioille akhaijein:
»Ystävät, ylhät akhaijein päät sekä päälliköt aimot!
Zeus ylivaltainen minut raskaall' löi lumehella,
armoton, vaikk' ikivahvan soi sanan, että en ennen
korkean Troian sorruntaa kotimailleni matkais.
Vaan nyt pauloikin pahaneuvoisesti ja käskee
häätyä pois häpeällä jo melkeän mieshukan jälkeen.
Niinpä on sallima kai isovallan Zeun, joka kaannut
harjat on kaupungin monen maill' avarilla ja viel' on
vastakin kaatava, sill' ylin hällä on valta ja voima.
Neuvoni kuulkaa siis sekä seuratkaa sitä kaikki:
karkotkaamme jo laivoin pois sulo-syntymämaahan,
emmehän Troiaa voi katulaajaa vallata koskaan.»
Noin hän virkki, ja vait oli kaikk', ihan äänetí, kauan
mykkinä murheissaan siin' istui poiat akhaijein;
nous sotaärjyinen Diomedes virkkaen vihdoin:
»Atreun poika, ma vastustan sun neuvoas houkkaa,
kuin kokouksess' on lupa, valtias; siis älä suutu.
Äsken akhaijein kuullen mun urouttani moitit,
kehnoks soimailit, epäkelvoks syyttä, sen tietää
kaikk' urot Argos-maan, väki vanha ja nuori. Mut yhden
sultakin petteliään Kronos-taaton poikapa kielsi:
antoi valtikan, arvon myös yli kaikkien muiden,
miehuutt' antanut ei, jok' on parhain voima ja mahti.
Kumma sa mies, vai arvelet, ett' ovat poiat akhaijein
niin asekuntoa vailla ja arkoja, kuin sinä väität?
Sulla jos itselläs halu niin kova lie kotimatkaan,

niin mene! Auki on tie, liki mert' ovat laivasi tuolla,
nuo monet kanssasi saapunehet satamista Mykenen.
Tännepä paikoilleen jää muut hiuskaunot akhaijit,
kunnes kaattu on Ilion. Vaan hekin vaikkapa lähtis,
menkööt, laivoillaan kotimailleen pois pakoelkoot,
taistelemaan minä jään Sthenelon kera, kohtalo kunnes
täyttyy Ilionin; jumaljohtopa meill' oli tänne.»
Virkki, ja suosiotaan huus innoin kaikki akhaijit
nuo sanat kuullessaan hepokuulun Tydeun poian.
Tuosta jo Nestor nous, hepourho, ja noin sanan lausui:
»Tydeun poika, sa kamppailuss' olet sankari uljain,
neuvoja miettimähän olet myös ikäpolveas oivin;
eipä akhaijeist' ainoakaan sanas moittija lie, ei
vastaankiistäjä; vaan pääseikkapa jäi sanomatta.
Nuorihan viel' olet myös, mun voisit poikani olla,
niistäpä nuorinkin, mut mielevät silti on neuvos
ruhtinahille akhaijein, näät sanan oikean lausuit.
Niinpä mä, vanhemmaksi jok' itseni mainita mahdan,
seikat selvälleen puhun julki, ja kuuntelematt' ei
kenkään lie, eip' ees Agamemnon valtias itse.
Heimoton, liedetön on, lainhylky se mies, joka mielii
kansan keskuuteen sopurikkoa, hirmua riitaa.
Vaan jo on kuuleminen yön tumman käskyä meidän,
atria laittaminen. Heti käykööt kaikk' asemilleen
vartiat ääreen kaivannon, etumuuria pitkin.
Miehiä nuoria noin minä käsken; vaan sinä johtoon,
Atreun poika, nyt astuos, sill' olet valtias korkein.
Atria vanhimpain kera vietä, sen arvosi vaatii.
Täynn' ovat suojasi viiniä näät, jota laivat akhaijein
Thrakian rantain puolt' yli aavain tuo joka päivä.

Ei vara uupune sulta, ja monta on käskysi käypää,
Kun pidot koolla on, kuunnellos sitä miestä, jok' antaa
neuvon parhaimman; nytp' uljaan, miehevän neuvon
tarvis akhaijeill' on, liki laivoja kun monet hohtaa
valkeat vainoajain; näky tuo ilon kellepä tuottaa?
Yö tämä turmaan vie tai turvata voi sotajoukon.»
  Virkki, ja mielellään he sen kuuli ja neuvoa nouti.
Leirist' ulkosivat heti vartiot täystamineiset,
parvea miesten pää Thrasymedes, Nestorin poika,
toista Ialmenos johti ja Askalafos, vesat Areen,
Meriones, Afareus sekä Deipyros, kukin johtain
vartiotaan, jalo myös Lykomedes, Kreionin poika.
Vartion päällysmiest' oli seitsemän, seurana kunkin
vartevat peitset kourissaan sata urhoa lähti.
Nuo kävi ryhmiin kaivannon välimaalle ja muurin,
valkean laati ja iltaisen kukin vartio laittoi.
  Kaikk' Agamemnon vei nyt kattons' alle akhaijein
vanhimmat pitoatrian mielt' ilahuttavan ääreen;
ruokiin ryhtyivät nämä valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
ensiks alkoi heist' esitellä jo neuvoa vanhus,
Nestor, ennenkin joka keksijä keinon ol' oivin;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
  »Miesten valtias, suur' Agamemnon, Atreun poika!
Sull' alan, sulla ma päätänkin, sinä kosk' olet päämies,
paljon kansan käskijä, jonk' omaks uskonut Zeus on
valtikan, oikeuden ylikaitsija kaikkien olla.
Niinp' yli muist' on sun sana lausua, kuullakin kohtuus,
toimeen saattaa myös, kenen jos mitä käskevi mieli
haastaa parhain päin; ylin sullahan valta on päättää.

Vaan minä lausun nyt, mink' arvelen itse ma parhaaks,
sill' ei neuvoa oivempaa ole keksivä kenkään,
kuin mitä mietin nyt sekä miettinyt aikoja ennen
siit' olen alkain, kuin otit Briseun tyttären sorjan
luota Akhilleun suuttunehen sinä, korkeasynty;
suoneet emmepä ois sitä suinkaan. Koin sua siitä
vieroittaa vakavasti, mut ylväs sai sinut mieli
uljaint' urhoa loukkaamaan, joka kuulu on kesken
kuolematontenkin: osalahjan pois otit. Vaan nyt
meidän on miettiminen, miten leppymähän hänet saisi
lahjoin laatuisin sekä lausein myös sulosuisin.»

Vastasi, virkkoi noin Agamemnon, valtias miesten:
»Vanhus, et maininnut valesuin mun syytäni synkkää.
Mielt' olin vailla, sit' en minä kiellä. Se mies sotalaumain
suurten on arvoinen, jota suosii Zeus sydämessään,
kuin nyt kunniahan hänet nosti, akhaijeja sortain.
Vaan mitä nurjaa tein, tuhontuopaa oikkua noutain,
korvata tahdon taas, lukemattomat tuon sopulunnaat.
Kuulkaa, kaikki te, nuo jalot lahjani: kattilajalkaa
kuus tulenkoskematonta, talenttia kymmenen kultaa
kahdenkymmenen hän kera kirkkaan saa pesumaljan;
kakstoist' orhia, palkinnon monen tuojia mulle —
eip' ois köyhä se mies, ei puuttuis maat, tavaratkaan,
kullat kalliit ei, kenen halluss' ois, mit' on mulle
kiistämön kilvass' ansainneet hevot nuo kaviokkaat; —
seitsemän naist' yli sen, joill' askaretaidot on armaat,
Lesbos-saaren neittä — ne sain valikoida ma itse
muist' ihanimpina, konsa hän saaren valtasi vauraan;
nuo omaks annan hälle ja Briseun tyttären myötä,
jonka ma riistin hältä, ja vahvan myös valan vannon,

että en yhtynyt, en kera vuoteeseen ole käynyt,
kuin on ihmisien tapa yhtyä, mies kera naisen.
Kaikki on nuo heti saapa, ja jos vain suo ikivallat
meidän rikkaat sorruttaa Priamon ikilinnat,.
laivalleen latokoon hän kultaa, vaskea kyllin,
muille kun murtaa tien ja akhaijeill' on jako saaliin;
saaliiks ottakohon kakskymment' iliotarta,
joit' ihanaisemp' on Helene vain, argotar armas.
Mutta kun viljavahan taas Argos-maahan on tultu,
niin apeks suostun, suon saman arvon, minkä Orestes
siell', oma poikani, saa, joka varttuu puuttehetonna.
Kolmepa mull' on näät tytärt', impeä korkean linnan,
Khrysothemis on, Laodike sekä Ifianassa;
morsiuslunnaitt' ottakohon, kenen mielivi noista,
Peleun kartanohon; häälahjat myötä ma annan,
moisia taatoltaan tytär ettei viel' ole saanut.
Seitsemän kansavan kaupungin hän valtias olkoon:
Kardamylen, Enopen sekä Hiren heinävämaisen,
vehmaslaitumisen Antheian, myös pyhän Ferain,
armaan Aipeian, rypäleisten Pedason tarhain:
nuo meren partaall' on, Pylos-maan liki hietavan äärtä;
laumoin lampait' on sekä karjaa niiss'-asujoilla,
hälle he kunnialahjoja tuo, kuin kuoloton oisi,
tuo hänen valtikkans' alamaisina myös verot runsaat.
Kaiken tään minä tarjoon, jos vihan viihtyä sallii.
Leppyköhön — on taipumaton vain tappava Hades:
niinp' ikivalloist' ihmisien pahin kammotus onkin —
myös mua kuunnelkoon, joka oon ylivaltias kaikkein,
myös joka vanhemmaks iält' itseni mainita mahdan.»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:

»Miesten valtias, suur' Agamemnon, Atreun poika!
Eip' ole halpoja lahjasi nuo, hyvitykset Akhilleun.
Siis heti pantakohon valikoituja miehiä käymään
Peleun poian Akhilleun luo nyt vitkaelutta,
tai valikoin ne ma itse ja toimeen suostuvan toivon.
Foiniks, suosima Zeun, etumaisin, johtaja olkoon,
seurana Aias aimo ja oiva Odysseus sitten;
airuist' Eurybates sekä myös Odios kera menkööt.
Käykää nyt käsivettä, ja hartaus äänetön olkoon,
Zeut' anokoot Kronossyntyä kaikk' avun, suosion suomaan.»
Virkki, ja kaikkien mieleen tuo oli Nestorin neuvo.
Noutivat airuet vettä jo kätten huuhtelemiksi;
kaasivat palvelijat sekomaljat viiniä täyteen,
kullekin tarjosivat pikareissa he uhrausjuomaa.
Vaan kun ol' uhranneet he ja juoneet myös halumäärän,
niin majast' ulkosivat Agamemnonin, Atreun poian.
Vihjein, silmäyksin hepourho Gerenian Nestor
heitä, Odysseut' olletikin, parahansa nyt pyysi
koittamahan lepytelläkseen jalon Peleun poian.
Noin meren pauhukkaan he nyt astuivat vesiviertä,
maan järisyttäjähän rukouksin turvaten hartain,
jott' ois suopea suostumahan sydän ylväs Akhilleun.
Myrmidonein majat, laivat koht' oli eessä jo, urhon
helkkyvin soitoin keksivät siell' ilahuttavan mieltään:
soitin sorjapa tuo, hepo kaarillaan hopeainen,
saalis Akhilleun saama ol' linnast' Eetionin;
mieltään sill' ilahutti hän laulaen urhojen töistä.
Yksin Patroklos kera istui, ääneti vartoi
loppuun kuullakseen jalon Aiakon aaluvan laulun.
Kohti he astuivat, etumaisena oiva Odysseus,

saapuen sankarin luo; ylös soittoineenpa Akhilleus
karkasi hämmästyin, heti istuimensa jo heitti;
myöskin Patroklos heti nousi, kun saapujat keksi.
Tarjosi kättä ja noin nimes askelnopsa Akhilleus:
»Terve, te rakkaat! Teit' ikävöinkin, mielehisemmät
mulle akhaijeja muita, jos tunnenkin vihan tuiman!»
Virkki ja heidät vei katon alle jo aimo Akhilleus,
tarjosi kullekin istuimen punapurppura-verhon,
joutuen kääntyi Patroklon, liki seisovan, puoleen:
»Pöytään astia tuo avarampi, Menoition poika,
viiniä vahvemmin pane, kullekin täyttäös malja,
ystävät rakkaimmat näet astui kattoni alle.»
Virkki, ja Patroklos asekumppanin käskyä kuuli.
Vaan tulen hohtoon toi lihalaudan vankan Akhilleus
siin' ositellakseen selät oinaan, uhkean vuohen,
syöttiläskarjun myös sularasvaisen selysviilun.
Selkiä Automedon piti kiinni, ja iski Akhilleus,
taiten leikkeli nuo, palat vartaisiin pujotellen,
vaan tulen valtaisen teki Patroklos jumalainen.
Mutta kun puut oli hiiltynehet sekä liekki jo hiipyi,
hehkuun hiilistön tasaellun Akhilleus vartaat
laski jo haaruihin, lihat pirskoittain pyhin suoloin.
Vaan ne kun kypsiks sai sekä siirsi ja vei sivupöytään,
leipää Patroklos vasut sorjat taitteli täyteen
pöytään järjestäin, lihat leikkasi taasen Akhilleus.
Sitten Odysseun kanssa hän kasvokkain peräsuojaan
istui, uhraamaan Patroklos-kumppanin pyysi
taivahisille; ja tää palat lieteen loi esikoiset.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli syöty ja juotu, jo Aias

viittasi Foiniksille; sen keksi ja maljan Odysseus
täytti, Akhilleut' aimoa näin nyt tervehytellen:
»Terve, Akhilleus, eip' ole uupunut atria runsas,
ei majass' äsken juur' Agamemnonin, Atreun poian,
eikä sun luonasi nyt; monet täällä on tarjona herkut;
mutt' ei atria armas meill' ole aikehenamme,
vaan tuho peljättää, joka meillä on silmien eessä,
Tietymätöntä on, voiko nyt säilyä vai tuhon saako
laivat teljokkaat, jos et vyöty jo sankarivoimaas.
Näät jo on muurin luo, liki laivoja, leiriyneenä
rohkea Troian joukko ja kuulut myös apukansat,
loimottaa tulet tuoll' lukemattomat, torjumatonna
aikovat rynnistää he jo kimppuun laivojen tummain.
Heillepä korkea Zeus tult' iskien suo hyvät enteet;
voimans' ylväydess' ylen riehuu hurjana Hektor,
turvautuin Kronossyntyyn, ei varo, ihmiset käykööt
tai ikivallat vastaan, niin raju hällä on vimma.
Innoin vartoo, koht' ett' ilmenis loistava Eos;
laivoist' uhkaa keulanpäät alas iskeä uljaat,
tuiskata laivoihin tulen riehuvan, itse akhaijit
surmata laivain luo, kun hämmentää savu heidät.
Peljättää kovin mieltäni, ett' uhan tuon ikivallat
täyttyä sallivat, että on kaatua kohtalonamme
Troian luo eik' Argos-maan heponurmia nähdä.
Siis ylös, auttaa jos sa akhaijeja, vaikk' edes myöhään,
aikonet ahdingost', alt' iliolaisien raivon!
Jälkeenpäin kadut itse, mut ei apukeinoa löydy
vaurion tultua kerta; sa aattele siis ajan ollen,
kuinka sa torjuisit tuhopäivän päältä akhaijein.
Ystävä, neuvoi noin sua silloin taattosi Peleus,

lähtevä kons' olit Fthian mailt' Agamemnonin luokse:
'Poikani, voiman Athene ja Here antavat sulle,
niin jos tahtovat, vaan sinä ylväs mielesi itse
suistele rinnassas; sopusuosio aina on parhain.
Karttaos riitaa siis tuhontuopaa, jott' avaramman
arvon akhaijit sois, väki nuori ja vanhakin, sulle.'
Neuvoi noin isäs vanha, sen unhotat. Vaan toki vihdoin
herkeä, heitä jo pois viha kalvava tuo. Agamemnon
täyden suo hyvityksen, jos vihan viihtyä sallit.
Vain mua kuullos, niin sanon antimet kaikki, mit' äsken
tarjosi kattons' all' Agamemnon: kattilajalkaa
kuus tulen koskematonta, talenttia kymmenen kultaa
kahdenkymmenen saat pesumaljan myös kera kirkkaan,
kakstoist' orhia, palkinnon monen tuojia hälle —
eip' ois köyhä se mies, ei puuttuis maat, tavaratkaan,
kullat kalliit ei, kenen halluss' ois, mit' on hälle
kiistämön kilvass' ansainneet hevot nuo kaviokkaat; —
seitsemän naist' yli sen, joill' askaretaidot on armaat,
Lesbos-saaren neittä — ne sai valikoida hän itse
muist' ihanimpina, kun sinä saaren valtasit vauraan.
Nuo omaks antaa sulle ja Briseun tyttären myötä,
jonka hän vienyt on sulta, ja vahvan myös valan vannoo,
ettei yhtynyt, ei kera vuoteeseen ole käynyt,
kuin on ihmisien tapa yhtyä, mies kera naisen.
Kaiken tuon heti saat sa, ja jos vain suo ikivallat
meidän rikkaat sorruttaa Priamon ikilinnat,
kantaos laivalles sinä kultaa, vaskea kyllin,
muille kun murrat tien ja akhaijeill' on jako saaliin,
ottaos saaliikses kakskymment' iliotarta,
joit' ihanaisemp' on Helene vain, argotar armas.

Mutta kun viljavahan taas Argos-maahan on tultu,
hän apeks suostuu, suo saman arvon, mink' oma poika
siellä, Orestes, saa, joka varttuu puuttehetonna.
Kolmepa häll' on näät tytärt', impeä korkean linnan,
Khrysothemis on, Laodike sekä Ifianassa;
morsiuslunnaitt' ottaos siis, kenen mielinet noista,
Peleun kartanohon; häälahjat myötä hän antaa,
moisia taatoltaan tytär ettei viel' ole saanut.
Seitsemän kansavan kaupungin olet valtias silloin:
Kardamylén, Enopén sekä Hiren heinävämaisen,
vehmaslaitumisen Antheian, myös pyhän Ferain,
armaan Aipeian, rypäleisten Pedason tarhain;
nuo meren partaall' on, Pylos-maan liki hietavan äärtä;
laumoin lampait' on sekä karjaa niiss'-asujoilla,
sulle he kunnialahjoja tuo, kuin kuoloton oisit,
tuo sun valtikkas alamaisina myös verot runsaat.
Kaiken täänpä hän tarjoo, jos vihan viihtyä sallit.
Mutta jos lahjoineen lie vasten mieltäsi liioin
Atreun poika, sa muita akhaijeja kaikkia muista,
jotk' ovat leirissään hädän alla ja joilt' ikiarvon
saat kuin kuolematon; sua kutsuu kunnia suuri.
Hektorin kaataa voit, sua liian kun liki karkaa
turmiovimmassaan, muka että akhaijia toist' ei
häll' ole vertaistaan sotapursin saapunehissa.»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo!
Kaiketi täytyy siis mun lausua mieleni julki,
kuinka ma aattelen itse ja kuink' on käypäkin, ettei
turhaan kärttävä ois mua toinen teistä ja toinen.
Hadeen portteja niin en viero ma kuin sitä miestä,

toisia mielessään joka hautoo, toisia haastaa;
siksipä myös sanon, minkä mä parhaaks arvelen itse.
Mielt' ei muuttane mult' Agamemnon, Atreun poika,
eikä akhaijit muut, kun paljas tyhjä on palkka
katkeamattoman kamppailun vihamiehiä vastaan.
Taistelit innoin tai koton' istuit, yksipä saalis;
yksipä kunnia on, olit kehno sa tai uros kelpo;
maineeton tai mainehikas saman kuoleman saapi.
Mulla mi siit' etu on, jos sai kovat mieleni kestää,
kons' yhä kamppailin minä antain henkeni alttiiks?
Ei, kuin lintu, mi vie, mitä löytää, poikasiensa
untuvatonten syödä ja nälkään riutuvi itse,
niinp' unetonna ma myös monet yöt olen valvonut, monta
viettänyt pääksyttäin veripäivää, miehiä vastaan
mennyt mittelöhön — vuoks Atreun poikien naisten.
Kaupungeit' olen vallannut kakstoista ma laivoin,
viljavaaärisen Troian mailt' ykstoist' olen maitse;
kaikist' aarteet sain, sotasaaliit runsahat, kalliit,
toin ne ja annoin kaikk' Agamemnon-valtiahalle.
Itse hän istui vain merinopsain laivojen luona,
saaliin otti, ja sai murun muut, meni pääosa hälle;
sai toki ruhtinahat, päämiehet kunnialahjan;
muilla se rauhass' on, mun, akhaijeist' ainoan, vain mun
armaan naiseni vei, sydänriemuni. Nyt sylitelköön
mielikseen. Mitä kamppailee kera iliolaisten
täällä akhaijit? Miks sotalaumoja Atreun poika
tänne on haalinut? Syynäkö ei Helene hiusheljä?
Eiköpä lempine ihmiset muut kuin Atreun poiat
puolisojaan? Joka mieshän, joll' on kuntoa, mieltä,
vaalija hellä on naiselleen, niin häntä mä myöskin

armastin sydämestäni, vaikk' oli vain sotasaalis.
Nyt, kun on petturi tuo mun kunnialahjani vienyt,
älköön pyytäkö, ei mua suostuta, ei petä toiste.
Kanssas, Odysseus, sun sekä muitten valtiahitten,
miettiköhön, miten laivoiltaan tulen torjuvi tuiman.
Hänhän on ilmankin mua saanut suuria aikaan,
muurin on tehnyt, kaivannon liki muuria luonut
laajan, valtahisen sekä iskenyt paaluja reunaan.
Vaan ei silti hän voi uronsurman Hektorin voimaa
vastustaa. Minä kons' olin viel' etupäässä akhaijein,
loitota muurien luot' ei konsaan tohtinut Hektor,
Skaian portilt' ei ohi tammen taistohon. Siinä
hän mua vartosi kerta ja vaivoin pääs pakosalle.
Nyt, kun en mieli ma ottelohon kera Hektorin uljaan,
aamull' uhraan Zeulle ja muillekin taivahisille,
lykkään lainehikolle ja täyteen laivani kuormaan,
niin näet, jos halu lie ja sa huolinet moisia nähdä,
kuink' yli Hellesponton veen kalavilkkuvan uivat
varhain purteni pois, urot uuraat airoja kiskoo.
Mulle jos suotuisan suo matkan suuri Poseidon,
ehdin Fthian taas mehumaille, kun ilta on kolmas.
Vauraat jäi varat sinne, kun pois veti tää kirotieni;
tääItäpä myötäni vien punavälkkyä vaskea, kultaa,
naisia vyösoreoita ja harmaaharkkoa rautaa,
vien, mitä soi jaoss' arpa, mut antaja herjaten otti
kunnialahjani pois, Agamemnon Atreun poika,
kansojen pää. Sanat saamasi vie, sano kaikki sa hälle
julki ja suoraan, jotta jo suuttuis muutkin akhaijit,
viekoitella jos aikoo taas ketä vielä hän heistä,
moinen herjainen häpyheitto; mut ei mua silmiin

katsoa tohtine kai, jos julkea koira hän onkin.
Neuvoss' en, en työss' ole hälle ma kumppani kuunaan;
kerran hän mua petti ja solvasi; toistepa tuskin
kiehtoo kielellään. Se jo riittää. Rientäköhönkin
vain häviöönsä, kun hält' älyn ottanut kaitsija Zeus on.
Inhoan lahjoja noit', akanaakaan niistä en antais.
Verroin kymmenin vaikka ja kaksinkymmenin tarjois
sen, mitä häll' on nyt, mitä vastakin vallata voinee,
kaikki, mit' Orkhomenoon tai Thebeen maassa Egyptin
kertyy, runsaat kuss' asumuksia täyttävät aarteet —
muurit sen sataporttiset on, ulos urhoja rientää
kustakin ottelemaan sotavaunuin kaks satakuntaa —
vaikk' ois kuin meren hiekka ja maan tomu paljous lahjain,
mieltäni sittenkään ei muuttaa vois Agamemnon,
kunnes täyden suo hyvityksen solvauksestaan.
Enp' Agamemnonin tyttären kanss' avioitua aio,
vaikk' Afroditea kultaist' ois ihanampi se neito,
taidoltaan tasaverta Athenen päilyväsilmän,
enp' ota sittenkään. Valikoikoon toisen akhaijin,
mies isovaltaisempi jok' on sekä mielehisempi.
Sill' ikivaltain turvin jos kotimaille ma saavun,
Peleus itsekin kai on katsova morsion mulle.
On moni Hellaan mailla ja Fthian akhaiatar armas,
linnojen varjelijain, sukusuurten taattojen taimi:
noista ma armaaks saan aviokseni sen, kenen tahdon.
Kaipasi miehevä mieleni tuot' useastikin: siellä
puolison katsotun kanss', sopukumppanin, nauttia kahden
rikkaudesta, jot' on varaellut taattoni vanha.
Eip' elon arvoiset ole aarteet mulle, mit' ammoin
kansavan Ilionin lie kaupunkiin kasaeltu,

rauhan päivinä, ennenkuin tuli vaino akhaijein,
tai mitä taakseen tallettaa kivikynnys Apollon
temppeliaartehikon pyhän Python kalliolaaksoon.
Uhkeat vallata voi härät, lampaat, hankkia kalliit
kattilat jalkoineen, jalot valjakot, vaalevaharjat;
ihmisen sielua etp' ota kiinni, et saavuta, et voi
taas palauttaa, konsa se hampailt' ilmahan haihtuu.
Ties emo ennustaa, Thetis, äitini kuuleajalka,
salliman arpaa kaks mua saattavan kuoloa kohti:
tänne jos taistelemaan minä jään liki linnoja Troian,
en kotitielle ma koskaan käy, mut saan ikimaineen;
vaan jos lähden pois sulo-syntymämaalle ma jälleen,
hukkuva maine on multa, mut eess' elinaika on pitkä,
eik' ole koittava kohta se päivä, mi päättävi tieni.
Teitä jo muitakin neuvoisin minä vain kotimatkaan
suoriamaan, sill' ettepä kai näe sortuvan koskaan
korkean Ilionin; käsin suojelevin sitä varjoo
Zeus isä kaitsevasilmä, ja rohkeat Troian on miehet.
Menkää jälleen siis ja akhaijein ruhtinahille
viekää viesti — se vanhintenp' on kunniatoimi —
uusi ja oivemp' että on tarpeen keksiä keino
laivat laitavat varjelemaan sekä laivojen luona
itse akhaijit, sillä on turha se tuuma, mit' äsken
miettivät turvakseen, kosk' en minä leppyä mieli.
Foiniks jääköön tänne, mun luonani yöpyen, jotta
lähteä aamun koissa hän laivoin voi kotimaille,
itse jos mielii, sillä mä en toki pakkoa panne.»

Lausui noin; mut vait oli muut, ihan ääneti istui,
hämmästyin, täynn' uhkaa näät väkevästi hän haastoi.
Foiniks vanhapa noin, hepourho, nyt vastasi viimein,

silmiin kyynelet sai suru vuoksi akhaijien laivain:
»Tottako mietit siis kotimatkaa, kuulu Akhilleus,
lainkaan laivoja et merinopsia suojata mieli,
torjua tulta ja turmaa, kun viha mielesi täyttää?
Kuinka ma siis sinust' erkanen, jään, rakas poikani, yksin?
Sillä sun seurakses minut laittoi Peleus vanha,
lähtevä kons' olit Fthian mailt' Agamemnonin luokse,
nuorena, taistelohon tasapäähän tottumatonna
tai sanan sattuvan taitoon, myös joka miesten on maine;
kaikkeen tuohon siis minut oppaaks sulle hän laittoi,
mies sinust' ett' yleneis jalo neuvoon, jaksava toimeen.
Siis, rakas poikani, en sinust' erkane, luotasi luovu,
en, vaikk' ois rypyt vanhuuden joku kuoloton vievä
multa ja kukkean nuoruuden viel' antava jälleen,
kuin olin nuori, kun Hellaan maan jätin nais-ihanaisen,
taattoni vainoa vältin, Amyntorin, Ormenon poian.
Näät ylen yltyi hän hiussorjan hempukan vuoksi,
itse jot' aina hän liehi ja puolisoaan ylenkatsoi,
äitiä mun; mua pyys emo, kärtteli polvia kietoin
liittymähän sivulemmittyyn, ukon että hän hylkäis.
Tein, mitä pyys emo multa; mut arvasi tuon heti taatto,
päälleni kiivain huus kirouksin Erinnyit kolkot,
ettei polvelleen sois poikaa, mun perijääni,
nousevan milloinkaan; kirouksen tuonp' ikivallat
täyttivät, hirveä Persefone sekä Zeus manalainen.
Vaskin viiltävin tuost' isän iskeä hengeti aioin,
vaan joku taivahinen vihan suisti ja toi toki mieleen
kansan tuomion mulle ja ihmisien ison moitteen,
ett' isänmurhaajan nimi mull' ois suussa akhaijein.
Mutt' isän kiukkuisen katon all' asujaksi en jäädä

saattanut kauemmin minä, ei sitä sallinut mieli.
Pyynnöillään yhä piirittäin suku, ystävät kyllä
taattoni kartanohon koki taltuttaa mua jäämään.
Nuo monet uhkeat oinaat, myös härät sorkkuvasääret
iskivät, vartaissaan monet rasvaa-tiukkuvat karjut
korvennuttivat kypsyttäin kypenillä Hefaiston,
viiniä vanhuksen savileiliä särpivät monta.
Yötä he yhdeksän, mua paimentain, piti siellä
vuoroin vartiotaan, tulet laanneet ei palamasta;
toinen pylvähiköss' oli vieress' ympärysmuurin,
toinen leimusi taas lepokammion uksien eessä.
Mutta kun kymmenes yö ylen saapui sankea maille,
niin lujaliittoiset minä mursin kammion ukset,
hiivin joutuen pois, yli kiipesin ympärysmuurin,
ei mua vartiat huomanneet, ei palveluneidot.
Karkkosin Hellaan kautt' avotanterisen minä kauas
Fthiaan, lampahien mehulaitumiseen emomaahan,
ruhtinas Peleun luo; minut otti hän suosiosuojaan,
mielistyi tulijaan, kuten armas on ainoa poika,
vuosia taaton toivoma tuo, isän aartehet saapa,
soi elon vauraan mulle ja myös alamaisia monta,
hallita Fthian äärtä mun antoi, maata dolooppein.
Siksi, mik' oot, sinut varttumahan, jumalainen Akhilleus,
sain sydämestäni hellien, sill' ei muut sua saaneet
kesteihin kera, ei kotilinnass' atriapöytään,
mun piti polvell' istuttaa, piti suuhusi sulle
särvin pienentää, pikarillasi viiniä antaa.
Kastelit rintani kaikk' useastikin, kun sinä viinin
suustasi purskutit pois, tukalaisena lapsena vielä.
Noinpa sun hoidostas näin paljon huolta ja vaivaa,

sillä kun mult' ikivallat vei oman aaluvan toivon,
jäit olemaan sinä poikani siis, jumalainen Akhilleus,
jotta sa torjuisit pahan päivän päältäni kerran.
Malttaos siis raju mieles, Akhilleus! Ei sovi, ett' on
noin sydän armoton sulla; on armeliaat jumalatkin,
sentään joill' avarampi on auvo ja valta ja voima.
Hartain suostuttaa lupauksin, suitsutusuhrein,
viinein, alttariteurain myös voi heit' anovaiset
ihmiset, kun kuka rikkonut on, yli käskyjen käynyt.
Näät Rukouksetkin ovat lapsia Zeun, isän ylhän;
ontuen, muodossaan rypyt murheen, vilhuvin silmin
Harhan pattoisen tuhojälkiä astuvat surren.
Harhapa rientäväjalka ja reipas on, nuo heti jättää
kauas kaikki ja saa maan piirin pilloja täyteen
itkuks ihmisien; peräss' astuu vaalijat vammain.
Zeus-isän tyttäret nuo kuka kohtaa kunnian antain,
sille he runsaan onnen tuo, sen toivehet kuulee;
vaan ne jos torjuu, karkoittaa kuka ynsein kielloin,
kääntyvät Zeus-isän luo ne ja Harhan pyytävät haltuun
hylkäämään hänet, kunnes on vaurio kostona hälle.
Niinpä, Akhilleus, sultakin siis Zeun tyttäret saakoot
kunnian, kuin sydän aina sen antaa kunnokas heille.
Lunnait' ellei aikois nyt sekä vastakin antaa
Atreun poika ja vain sua kohtaan kiukkua hautois,
niin vihan kiivautt' en pois riisumahan sua pyytäis
enkä akhaijeja auttamahan, hätä suuri jos onkin.
Vaan monet lunnaat tarjoo nyt sekä vast' useammat,
suostutusmiehet myös valioimmat, akhaijien parhaat,
luoksesi laittanut on, jotk' Argos-maan urohista
sulle on rakkaimmat. Älä pilkaks saata sa heidän

askeliaan, sanojaan! Vihas oikea kyll' oli ennen.
Tehneen tietävät noin tarut muinaissankarienkin,
kons' oli vimmainen viha vallannut kenen heistä,
lahjoin leppynehen sekä laatuisin sopulausein.
Seikan muinaisen, eik' eilisen, itsekin muistan
tarkalleen, ja nyt teille sen, ystävät, kertoa tahdon.
Taisteli kureetit Kalydonin muurien alla
kanss' Aitolian aimojen, kaas urot urhoja kilvan,
vallata kaunoisen koki kureetit Kalydonin,
tarmoin varjelivat sitä taas Aitolian miehet.
Näillepä nostanut tuon tuhon uhkan ol' Artemis ylhä
suuttuen, kosk' ei vainiomaall' elouhria hälle
polttanut Oineus; muut ikivallat kaikk' oli saaneet
alttariatrian, vaan jäi korkean Zeun tytär ilman.
Suur' oli Oineun syy, joko unhotus tai oma tahto.
Siitäpä närkästyin heti Artemis noutavanuoli
karjun kauhean nosti jo, hurjan, hohtavahampaan;
Oineun tarhat tuo halutöikseen turmeli tuiki,
tonkien juuriltaan isot puut ylös maan kamarasta,
ilmaan juuret törrölleen, kukat hempeät maahan.
Oineun poikapa tuon, Meleagros, kaas, ajokansaa
kaupungeist' useoista ja koiria kons' oli koonnut;
sill' ei voittanut ois vähä miesluku hirmua moista;
montapa saattoikin roviolle se murheiselle.
Vaan ison kiistan kiihti ja melskeen Artemis siitä,
karjun pään kuka sais sekä harjastankean taljan,
vimmasi kureetit Aitolian aimoja vastaan.
Kun Meleagros myötä ol' itsekin ottelemassa,
niin kova kureeteill' oli onni, jos tohtivat tulla
vain ulos porteistaan, luku valtava vaikk' oli heitä.

Vaan Meleagron kun viha valtasi — niinkuni miehen
viisaimmankin voi viha villitä — kun sydämessään
äitiins' Althaiaan hän suuttui, luo avionsa
jäi hän, kaunoisen Kleopatran — kantaja armas
tuon Marpessa ol', Euenon tytär viehkeänilkka,
taas isä Idas, maan asujoist' ajan sen uros uljain:
Foibos Apolloakin isovaltaa kohtipa kerran
jousen suuntasi vuoks oman nuorikon viehkeänilkan.
Tuostapa vanhemmat kotilinnass' Alkyoneksi
mainita alkoivat Kleopatraa, kosk' emo itki
vaikertain polokohtaloaan kuin alkyon-lintu,
pois kun ryösti ja vei hänet ampuja Foibos Apollo. —
Luo avionsapa jäi hän nyt, viha jäyteli rintaa,
vimmastus, kirouksia kun surusuull' oma äiti,
veljen surmatun vuoks ikivaltain kostoa huusi,
löi, käsin kiivain kolkuttain, maan ruokkijarintaan,
vaipui polvilleen, poven kastoi kyynelin runsain,
Hadeen vannottain sekä hirveän Persefoneian
surmaamaan pojan hältä; ja sen manalainen Erinnys,
sääliin heltymätön, yön himmeän hiipijä, kuuli.
Kohtapa kureettein melu portteja, tornien ryske
saarsi, kun päin kivet kiiti; jo pyys aitolialaisten
vanhimmat, papit ylhimmät sananviejinä laittain,
turvaks sankarin astumahan, jalot tarjosi lahjat:
kuss' oli kaunoisen Kalydonin maat mehevimmät,
sielt' alan parhaan sai, viiskymment' itse hän ottaa
auranmaata, ja siit' oli köynnöstarhoja puolet,
puolet taas avopeltoa, jost' oli puut peraeltu.
Pyyteli hellyttäin isä, valjakonhaltia Oineus,
nöyränä kynnykselle hän korkean kammion saapui,

uksia kolkuttain, pojan jalkain juurehen heittyin;
siskot pyytelivät, emo itsekin pyys palavasti;
vaan sitä jyrkemmin hän kielsihe, kumppanit kaikki,
parhaat, rakkaimmat, rukouksin pyyteli runsain;
vaan hänen rinnassaan sydän niist' ei heltynyt ennen
kuin asumukseen iski jo taajaan ampumat, tunki
torneihin vihamies, ison kaupungin sytytellen.
Silloin vaikertain oma pyys vyöviehkeä vaimo
urhoa auttamahan, kuvaellen kaikki ne kauhut,
jotk' yli kansan käy, kotimuurit kun sota sortaa:
miehet kaataa miekka, ja kaupungin tuli polttaa,
lapset vie vihamies, vyösorjat ryöstävi naiset.
Sai uron mielen järkkymähän tuo surkeus suuri,
kohta hän riensi ja varrelleen asun välkkyvän vyötti.
Noin tuhopäivän torjui päält' aitolialaisten,
kun sydän käymään käski; mut antimet runsahat, armaat
jäi tulematta, ja pois tuhon palkinnotta hän torjui.
Mielt' älä kanna sa moist', älä minkään suo jumaluuden
ohjata sellaiseen; tukalampi on varjelu laivain,
jos tulen valtaan joutuvat. Käy, tule lahjojen aikaan!
Kunnian sulle akhaijit suo, kuin kuoloton oisit;
vaan jos lahjoja vailla sa käyt urosurmahan taistoon,
mainees on matalampi, jos vaikka sa kuinkakin voitat.»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Foiniks, suosima Zeun, rakas taatto sa, kunnian tarpeess'
enp' ole tuon; sitä kyllin Zeus soi mulle, ma luulen;
tääll' ei laivojen luona se häipyvä lie, kunis mulla
henkeä rinnass' on sekä liikkua jalkani jaksaa.
Vaan sanon seikan sen minä sulle, ja paina se mielees:
näin et kiusata saa mua vaikertain, valitellen

mieliks Atreun poian; hänt' ei sun sovi puoltaa
suosiosuin; vihaks ystävämielt' älä multa sa muuta!
Ennemmin tulis sun sitä loukata, ken mua loukkaa.
Käy kera, kanssani jaa tasan valtiasarvo ja valta!
Nuo sanan saatelkoot, jää tänne sä, pehmeä vuode
täällä on nukkua yös; kera koittavan aamun on aika
miettiä, jäädäkö vai kotimaalleko matkata kohta.»

Virkki ja vihjasi kulmillaan Patrokloa vuoteen
Foiniksille jo teettämähän, jott' arvata muutkin
vois ajan sieltä jo lähteä. Vaan jumalaimopa Aias
noin sanan virkkoi nyt, Telamonin aaluva, vielä:

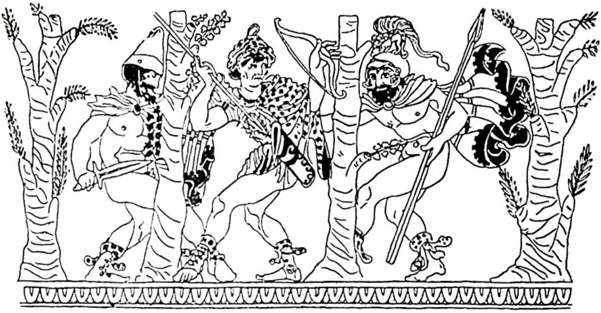
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo!
Tullos, sill' asiamme en kerrall' usko ma tällä
luontuvan kuitenkaan; ja on vastaus vietävä joutuin
kuulla akhaijein, vaikk' ei lie hyvä viesti se heille,
sillä he vartoavat sitä varmaan. Mutta Akhilleus
kiihtänyt rinnassaan vihan vimmaan mielen on ylvään,
julmuri — hellytä hänt' ei rakkaus kumppanienkaan,
vaikk' yli muista hän arvoss' ain' oli laivojen luona.
Armoton! On moni mies sovitukseen tyytynyt, sakkoon,
vaikk' oma on veli tai oma poikakin hengeti lyöty;
niin talohonsapa tappaja jää, isot antaen lunnaat,
toisen malttunut taas sydän on sekä miehevä mieli,
kun hyvityksen sai. Mut on leppymätön vihan kiukku,
jonk' ikivallat rintaas loi tytön ainoan tähden,
ainoan vain; ihaninta nyt impeä seitsemän saathan,
myös monet aarteet myötä. Jo siis lepy, armoton ällös
luon' oman lietesi olko: on kattosi alla akhaijein
uskotut vierainas, ja sun ystäväs viel' yli muitten,
parhaat, rakkaimmat väen kaiken paljoudesta.»

Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Aias, urhojen pää, Telamonin poika sa aimo!
Haastoit kohdalleen, kuin mun sydämestäni melkein.
Vaan viha rintani kuohuttaa, kun muistelen, kuinka
julkean kohtelun sain minä danaolaisien kuullen
Atreun poialt' aivan kuin mikä kulkuri kurja.
Niinpä te menkää siis sekä viekää vastaus selvä.
Ennen huolia en sodast' aio ma hurmehisesta,
kuin sotikuulun lie Priamon vesa, loistava Hektor,
leiriä myrmidonein sekä laivojakin liki tullut,
surmaten miehiä Argos-maan, tulin pursia polttain.
Vaan oman ukseni eessä ja tumman laivani luulen
talttuvan Hektorin, vaikk' iso oiskin taistelointo.»
Virkki, ja maljoistaan urot uhrasi viiniä maahan,
pois ohi laivain kulkivat taas, etumaisna Odysseus.
Palvelupoikia Patroklos sekä neitoja käski
joutuen Foiniksille jo laittamahan lavavuoteen.
Neitoset tottelivat, tilan laativat käskyä myöten,
kaattuvat, vaipatkin, utupehmeät pellavaraidit.
Vaipui vanhus niille nyt, koin pyhän nousua vartoin.
Yöpyi uhkeahan peräsuojaan itse Akhilleus,
vei kera vierelleen Diomeden kukkeakulman,
Forbaan tyttären, jonk' oli Lesboksesta hän tuonut.
Nukkui Patroklos ovipuolla, ja nous uron viereen
Ifis viehkeävyö, jonk' antoi hälle Akhilleus,
Skyron konsa hän sorti, Enyeun kalliolinnan.
Mutta kun toiset taas katon all' oli Atreun poian,
maljoin kultaisin tulijoitapa tervehytellen
kilvan akhaijit nousivat kaikk' uteluin ylen kiihkein;
tieteli ennen muit' Agamemnon, valtias miesten:

»Virka, Odysseus oiva, sa kunnia kuulu akhaijein,
suostunut torjumahan tulen laivoilt' onko hän tuiman
vaiko on kieltäynyt, miel' ylväs täynn' yhä vimmaa?»
Hällepä vastasi näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Miesten valtias, suur' Agamemnon, Atreun poika!
Ei vihan sammua salli hän, vaan yhä yltyvi kiukkuun
kiivaampaan, sua halveksuu ja sun antimiaskin.
Käski sun itsesi vain kera keksiä muitten akhaijein,
millä sa laivat varjelet, myös sotikansasi kaiken.
Itse hän uhkasi koin kohotessa jo laskea kohta
laivat teljokkaat, kuvekaarevat lainehikolle.
Teitä jo muitakin vain kotimatkaan hän muka neuvois
suoriamaan, sill' ettepä kai näe sortuvan koskaan
korkean Ilionin; käsin suojelevin sitä varjoo
Zeus isä kaitsevasilmä, ja rohkeat Troian on miehet.
Noin hän virkki; sen vahvistaa kera-ollehet voivat,
Aias, kumpikin airut myös, urot mieleväneuvot.
Yöpynyt Foiniks vanha on sinne, kun pyysi Akhilleus,
laivoin aamull' että hän lähteä vois kotimaalle,
itse jos mielii, sill' ei hän toki pakkoa panne.»
Lausui noin; mut vait oli muut, ihan ääneti istui
hämmästyin, sanat sankarin nuo näet täynn' oli uhkaa.
Mykkinä murheissaan siin' istui poiat akhaijein;
nous sotaärjyinen Diomedes virkkaen vihdoin:
»Miesten valtias, suur' Agamemnon, Atreun poika!
Peleun poikaa kunp' et kuunaan ois rukoellut,
paljoja lahjoja tarjonnut! Jo ol' ylpeä ennen,
ylpeyteen yhä suurempaan nyt yllytit vielä.
Mutta hän olkoon nyt olosillaan, jäi tahi lähti;
tottapa taistelemaan käy jälleen, kun sydän käskee

niin hänen rinnassaan sekä intoa tuo ikivallat.
Neuvoa kuulkaa mun sekä seuratkaa sitä kaikki!
Käykää maata jo, vaan sydän rohkaiskaa sitä ennen
syömin, juominkin; sepä voimaa, urheutt' antaa.
Vaan ihanaisna kun ilmestyy rusosorminen Eos,
tuo sotavaljakot, tuo väki muu heti laivojen turvaks,
yllytä taistoon heitä ja käy etumaisena itse!»
Virkki, ja valtiahat kaikk' yhtyi neuvohon, kuullen
mielissään sanat nuo hepokuulun Tydeun poian.
Viiniä uhrasivat, majahansapa nyt kukin astui;
siellä jo heittyivät levon hoivaa-antavan helmaan.

KYMMENES LAULU.

DOLONIN SEIKKAILU.

Rauhass' yön yli nukkuivat nyt laivojen luona
vallat akhaijein muut, unen helmaan viihtyen vienoon;
kansain kaitsija vain, Agamemnon, Atreun poika,
nauttinut ei sulo-unt', oli mielessään monet mietteet.
Kuin salamoitaan lyö hiussorjan puoliso Heren,
kun sadetulvan tuo sanomattoman tai raekuuron
tai pyryilman Zeus, lumivaippaan vainiot peittäin,
tai sodan kiljuvasuun hän nostaa, vaikean vainon:
huokasi huokaamistaan noin Agamemnonin rinta,
raskas, synkeä, värjyillen sydänjuuria myöten.
Troian kenttää päin jos katsoi, kammona mielen
nuotiot nuo edess' Ilionin lukemattomat loisti,
huilujen, pillien piipatus soi, häly ihmisienkin.

Taas jos laivoja päin ja akhaijein leiriä katsoi,
niin repi päästä hän juuriltaan hiustukkuja, haastoi
Zeulle jo haikeitaan, sydämestään nous syvä voihke.
Viisaimmaksipa mielessään hän päätteli vihdoin
Nestorin, Neleun poian, luo nyt lähteä ensin
tuon kera tuumimahan, mitä keinoa keksiä vielä
vaaraa vastaan vois, periturmaa danaolaisten.
Nousi jo vuoteeltaan, ihotakkiin suorihe sorjaan,
jalkoihin jalohohtoisiin somat anturat pauloi;
valtavan varrelleen tulenkeltavan leijonan taljan,
maahan yltävän, heitti ja koppoi vartevan keihään.
Yht' oli huolissaan Menelaos — pois uni luopui
myös hänen luomiltaan — vavisutti se vaara, mi vartoi
urhoja Argos-maan, hänen vuokseen jotk' oli tulleet
kimppuun Ilionin sodin tuimin veen yli aavan.
Ensin harteilleen leveöille hän pantterintaljan
kirjavan heitti ja kiireelleen kypärinsä jo nosti
vaskenvälkkyisen, käsin koppoi jäntevin keihään.
Niin havauttelemaan hän veljeä riensi, akhaijein
kaikkien käskijämiest', ihaeltua laill' ikivaltain.
Tuo peräkeulan luona jo seisoi, kilpeä sorjaa
kiinnittäin olusvöin; tulo veljen hänt' ilahutti.
Haastelon alkoi näin sotaärjyinen Menelaos:
»Noin miks sonnustaut, veli armas? Vai vakoella
joukkoa Ilionin kenen käskenet ehkä? Mut eipä
mieline ainoakaan toki lähteä, niin minä pelkään,
toimeen moiseen, urkkimahan vihamiehiä yksin
ambrosiaisess' yössä; se ois ylen uskaliasta.»
Hällepä vastaten näin Agamemnon valtias virkkoi:
»Nyt,.Zeun-heimoinen Menelaos, sulle ja mulle

tarpeen oiva on neuvo, mi turvais danaolaisten
miehet, laivatkin, kun Zeun on muuttunut mieli.
Sill' ei meidän mielly hän niin kuin Hektorin uhriin!
Enp' ole konsaan nähnyt, en kuullut, ett' uros yksi
yhtenä päivänä noin monet ois teot hirveät tehnyt,
kuin nyt akhaijein turmaks on Zeun suosima Hektor,
vaikk' ei poika hän lie jumalattaren, ei jumalankaan.
Moiset on tehnyt hän teot, joita, ma luulen, akhaijit
kauan muistelevat; tuhot niin isot meille hän tuotti.
Vaan mene valkaman äärtä ja Idomeneus sekä Aias
kutsuos joutuisaan; jumalaisen Nestorin luo taas
käyn minä, pyydän nousemahan, luo ehkäpä lähtee
vartioparvien reippahien, siell' antavi ohjeet.
Häntä he mieluummin näet kuulevat, kosk' oma poika
vartion johtaja on kera Idomeneun ajomiehen,
Merioneen; näet taatuimmat nuo meist' oli johtoon.»
Hällepä vastasi näin sotaärjyinen Menelaos:
»Kuinka sa käsket siis, mikä mulla on toimena tehdä?
Sinnekö vartoamaan minä jään, kunis itsekin saavut,
vaiko sun jälkees riennän taas, kun on viestisi viety?»
Vastasi jälleen näin Agamemnon, valtias miesten:
»Varto'os siell', ett' ei ohi toisen kumpikin eksyis,
ristiin rastiin näät polut polveilee läpi leirin.
Huutele kulkeissas sekä valppauteen kehotellos;
kaikkia taattoisin nimin kutsuos, suo sukumaine,
kunnia kullekin täys, pane ylpeä pois ylimieli.
Itsekin ponnistaa väen kaiken saamme, kun meille
syntyissämme jo Zeus nämä vaikeat lie varaellut.»
Virkki ja toimeen käskettyyn pani käymähän veljen.
Itse hän Nestorin luo, sotikansan kaitsijan, riensi;

vaan majast' ulkona siell' liki tummaa purtt' uros uinui
peiton pehmeän all', asevarjeet välkkyvät luonaan,
kilpi ja peitsiä kaksi ja kiiltävä myös kypär' ynnä
vyö korukirjainen, johon vanhus vyöttihe aina,
joukkons' ensimmäisenä kons' urosurmahan taistoon
sonnustautui; ei näet estänyt vaikea vanhuus.
Kyynärpäälleen nousi jo hän, heti nosti jo päätään,
huus, sanan virkkoi noin, puhutellen Atreun poikaa:
»Kenp' olet, yön pimeässä jok' yksin ympäri kierrät
leiriä, laivojakin, kun nukkuu ihmiset kaikki?
Ystävän luo yritätkö sa vai haet muulias ehkä?
Virka jo, ääneti noin älä luokseni käy! Mitä mielit?»
Hällepä vastasi näin Agamemnon, valtias miesten:
»Nestor, Neleun poika, sa kunnia kuulu akhaijein!
Tunne jo, Atreun poika on täss' Agamemnon; on syössyt
näät yli muist' ikiahdinkoon minut Zeus, kunis mulla
henkeä rinnass' on sekä liikkua jalkani jaksaa.
Täällä mä kiertelen, kosk' uni silmään ei tule armas,
huolettaa sota vain sekä vaara ja turma akhaijein.
Heist' ylen ange on mieli ja rauhaton rintani ratki,
tuskien tuivertaissa, ja ponnahtaa sydän uhkaa
pois povikätköstään, jalat värjyelee väetönnä.
Vaan jos on toimia mielesi, kosk' uni sultakin karkkoo,
nouse ja tutkimahan kera tullos vartiokunnat,
ettei valvontaan väsyneinä he vain unen valtaan
lie toki hervonneet, unohuttain vartiotoimen.
Leiriyneet liki on vihamiehet; emmekä tiedä,
vaikka jo ryntäämään tänä yönä he ryhtyä aikois.»
Vastasi, virkkoi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Miesten valtias, suur' Agamemnon, Atreun poika!

Tokkopa kaitsija Zeus toki kaikkia täyttävä vainkaan
Hektorin toivoja lie! Minä luulen, vauriot häntä
vartoo vast'edes viel' useammat, jahka Akhilleus
vain vihan hirmuisen pois vieroittais sydämestään.
Kanssasi käyn halumiellä; mut on herätettävä muutkin,
Tydeun keihäskuulu on poika ja oiva Odysseus,
Aias askelnopsa ja Fyleun aaluva aimo.
Kunpa nyt toisen vain kuka Aiaan ois jumalaimon
rientävä kutsumahan sekä ruhtinas Idomeneunkin,
laidimmaisina joitten on laivat, kaukana aivan.
Vaan Menelaoa, vaikk' ylin, armain ystävä onkin,
moitin, en peittele nyt, sinä siitä jos suuttuva lietkin,
koska hän nukkuu vain ja sun yksin puuhata antaa.
Hänp' aneluin nyt ahkerin luo valiointen akhaijein
astua saiskin, sill' ylen sietämätön hätä uhkaa.»
Vastasi, virkkoi näin Agamemnon, valtias miesten:
»Vanhus, moittia hänt' ihan käsken sun minä toiste,
sill' useasti hän empii, ei hevin toimehen tartu,
ei siks, että hän toimeton ois tahi taitamatonkaan,
vaan hän vartoo, ett' alun antaisin minä ensin.
Mutta hän nyt mua ennen nous sekä luokseni saapui;
noita jo noutamahan hänet laitoin, joita sa kaipaat.
Aika on lähteä siis, muut eeltä jo porttien eessä
vartiopaikall' on, näet käymään sinne mä käskin.»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Koska on niin, ei voi sun veljeäs soimata kenkään
Argos-maan urohist' eik' empiä, konsa hän kutsuu.»
Vanhus virkkaen noin ihotakkiin suorihe sorjaan,
jalkoihin jalohohtoisiin somat anturat pauloi,
soljin kiintäen varrelleen puki purppuravaipan

kahdenlaajuisen, nukan pehmeän peittelemäisen,
kärkevän, vaskitetun käsin koppoi valtavan peitsen,
noin jo akhaijein riens sopavälkkyjen valkamarintaa.
Ensiks uinailulta Odysseun, Zeun älyverran,
nosti nyt huudollaan hepourho Gerenian Nestor;
äänipä tuo sydämeen heti tunkihe uinuvan urhon,
uksestaan ulos astui hän sekä tieteli heiltä:
»Ympäri leiriä, laivoja noin mitä käytte te yksin
ambrosiaisess' yössä? Jo niin hätä ankara oisko?»
Vastasi, virkkoi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo!
Ällös suuttuko, sillä nyt on hätä suuri akhaijein,
vaan kera tullos, niin urot muutkin valveutamme,
joiden on miettiminen, pako, taistoko nyt parahinta.»
Virkki, ja tallestaan monineuvo Odysseus nouti
kilven kirjatun harteilleen, kera seurasi sitten
Tydeun poian luo; majast' ulkona siell' uros uinui
vierellään tamineet; ylt'ympäri kumppanit nukkui
kullakin päänojanaan kupu kilven; ol' isketyt kenttään
keihäsvarsien päät, mut loitos vaskiset kärjet
välkkeen loi kuin Zeun tulet iskevät; vaan uros itse
nukkui, vuoteenaan härän, nurmien kasvatin, vuota,
päänalaseksipa taas oli pantuna uhkea ryijy.
Luo kävi, koskettain jalall' urhoa, jott' uni karkkois,
hänt' ylös yllyttäin sanan tuiman tuiskasi Nestor:
»Nouse jo Tydeun poika! Sa unt' yli yön yritätkö?
Kas, liki laivoja leiriyneet kupehille on kummun
iliolaiset, etkö sa nää? Väli kaita on aivan.»
Noin hän virkki, ja ponnahtain ylös nukkuja nousi,
noin nimes, siivekkäät sanat virkkoi, vastaten hälle:

»Kimpuss' ain' olet, vanhus, ei väsy touhusi totta!
Missä nyt muut ovat nuoremmat toki poiat akhaijein,
jotk' ylt'ympäri kiertää vois havauttelemassa
valtikankantajat kaikki? Et hellitä vain sinä, vanhus!»
Vastasi, virkkoi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Lapseni, lausuit kaikin päin osuvasti ja oikein.
Poikia uljait' on, sotureitakin mull' ylen monta,
kiertää kutsumahan päämiehiä vois joku heistä;
vaan nyt akhaijeja ahdistaa hätä ankara aivan,
veitsentutkaimella jo kaikkien kohtalo viippuu,
surkea surmako kohtaa vai lie säilyvä henki.
Vaan mene Aiaan nopsan luo sekä Fyleun poian,
nuoremmaksesi nuo havauttele, kun mua säälit.»
Virkki, ja kellervän uros ylleen leijonantaljan,
maahan yltävän, heitti ja koppoi vartevan keihään,
lähti ja päälliköt nuo havautti ja toi tykö toisten.
Mutta kun joutuivat he jo vartiojoukkojen luokse,
eivät johtajan yhdenkään toki nukkuvan nähneet;
valveill' istuivat tamineissaan kaikki he siellä.
Kuin kova lammastarhass' on pihavartio koirain,
kiljuna kun rajun leijonan käy, joka metsikön laitaan
hiipii vuoriltaan; iso silloin touhupa nousee
koirien, paimenien, menojansa on heilt' uni mennyt:
noin unen armaan myös oli vienyt vartiomiesten
silmist' yö ylen ankea, sill' yhä tanteren puoleen
tarkkasivat, tulo konsa jo kuuluis iliolaisten.
Tuon näki mielissään kehotellen, kiittäen vanhus,
näin sanat siivekkäät hän heille jo laati ja lausui:
»Valppaat, lapseni, noin yhä olkaa, kaikk' uni kauas
karkotkoon, ett' ei vihamies saa ilkkua meitä.»

Virkki ja riens yli kaivannon, kera seurasi muutkin
mahtajat Argos-maan, kokoukseen joill' oli kutsu;
Meriones kera myös sekä Nestorin loistava poika,
ruhtinasneuvostoon näet itse he pyysivät näitä.
Kons' oli kaivannost' yli käyty, he paikkahan istui,
kuss' ei tanterehell' ylt'ympäri kaattuja ollut,
siihen, mist' oli pois raju Hektor kääntynyt jälleen
surmaamasta akhaijeja, kons' yö ylle jo ehti;
sinnepä istuivat pitämään nyt neuvoa piiriin.
Ensiks alkoi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Ystävät, eiköpä miest' ole, jonk' oma urhea mieli
käymään käskisi nyt tykö Troian rohkean joukon?
Ehkä sen äärelt' iskeä sais hän hengeti jonkun
tai sanan siepata vois, liki iliolaisia liikkuin,
heillä mi mieless' on: ulos kaupungistako jäädä
kauas laivojen luo vai sinnekö lähteä jälleen
aikonevat, kun akhaijeist' on nyt voitto jo heillä?
Kaiken tuon vakoella hän vois sekä vauriotonna
saapua taas; iso häll' ois kunnia ilmojen alla
kuuluna kansan kaiken; ois jalot saava hän lahjat.
Sillä jok' ainoa valtias näät, joka laivoja johtaa,
mustan, vuonakkaan emälampaan hälle nyt antais
lahjan kaunihin kartuttain, jott' ei ole vertaa;
kyll' ois tarjota kystä, kun hän pidot, atriat laatii.»
Virkkoi noin, mut vait oli muut, ihan ääneti istui;
vaan sotaärjyinen Diomedes nousi ja lausui:
»Nestor, mieleni on, sydän käskee miehevä tuonne
tunkeumaan mua luo liki-leiriyneen vihamiehen.
Vaan toveriksi jos ois joku toinenkin kera käyvä,
suuremp' ois mull' uskallus sekä turvakin tiellä.

Kahden kulkien toist' äly toisen on auttelemassa,
kaikk' edut oivaltain; mutt' yksin jos mitä miettii,
aatos on ahtaamp' aina ja harkinnat hatarammat.»
Noin Diomedes virkki, ja mies moni seurata mieli:
mielivät Aiaat, kumpikin mies, asekumppanit Areen,
miel' oli Merioneen, iso Nestorin poian ol' into,
miel' asekuulun myös Menelaon, Atreun poian,
uljaan mieli Odysseunkin kera hiipiä keskeen
Troian joukkojen, näät sydän rohkea häll' oli aina.
Näin sanan virkkoi nyt sotalaumain pää Agamemnon:
»Oi Diomedes, poika sa Tydeun, ystävä kallein!
Katsoa kumppanin voit totisesti jo mieltäsi myöten,
parhaan tarjouneista, kun niin moni myötäsi pyrkii.
Mielin kartteliain älä vain jätä miest' urohompaa
tänne ja kursaillen ota kehnompaa toveriksi,
synty jos suuremp' ehkä on hällä ja valtiasarvo.»
Näinpä hän, mielessään Menelaos vaaleva, lausui.
Mutta nyt virkkoi taas sotaärjyinen Diomedes:
»Kumppanin koska te siis valikoida mun itseni suotte,
saatfaisinko ma unhottaa jumalaisen Odysseun,
joll' ylen on sydän uskalias sekä miehevä mieli
vaikeat voittamahan, myös suosio Pallas Athenen?
Hän jos on toisena, niin läpi valkean leimuavankin
taas palajamme me; häll' oveluudess' ei ole vertaa.»
Hällepä vastasi näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Suott' äl' akhaijein eess' ylen kiittele tai ylen moiti,
Tydeun poika, ne näät ovat tiettyjä heille, ne seikat.
Vaan tule, yö näet pitkäll' on, pian aamu jo koittaa,
tähdet on laskullaan, osa suuremp' yötä jo mennyt,
kolmannesta jo kaks, osa kolmas on vain kulumatta.»

Virkki, ja kammokkaat tamineet puki kumpikin ylleen.
Kaksterän miekan sai Thrasymedeen miehevän vyöltä
Tydeun aaluva — hält' oma laivain luo oli jäänyt —
sai lujan kilven myös, häränvuotaisen kypäränkin,
harjaton jonk' oli kiire ja töyhdötön — suojana nuorten
on sotisulhojen nuo, päteväisinä päähytyröinä.
Jousen, viinen, miekankin asehiksi Odysseun
antoi Meriones sekä päähän myös kypäränsä
juhdannahkaisen, sisäkertana hihnoja taajaan
silmustoon sidotuita, mut päällyspuolt' oli taiten
kaunistettuna taas salokarjun hohtavin hampain
sen kuve kumpikin, vaan oli keskuskertana huopaa.
Saanut ol' Autolykos sen kaupungist' Eleonin
murtaissaan lujat muurit Amyntorin, Ormenon poian,
laittanut Skandeiaan sen lahjaks Amfidamaalle,
sen Molos Amfidamaalt' oli ystävämuistona saanut,
jälleen poialleen tämä jättänyt Merioneelle;
nytpä se päätynyt suojelemaan oli päätä Odysseun.
Mutta kun kumpikin mies oli kammokkaiss' asehissaan,
lähtivät tielle ja jättivät muut päämiehet akhaijein.
Vaan käden oikean puolt' ohi laittoi Pallas Athene
haikaran lentämähän; ei silmillään sitä nähdä
yön pimeässä he voineet, vain sen kuulivat äänen.
Tuosta Odysseus riemahtui ja Athenea palvoi:
»Oi tytär aigiinkantaja-Zeun, mua kuule, jok' annat
vaaroiss' ain' avun mulle ja teitäni kaikkia kaitset
katseellas, ole mulle sa armias nytkin, Athene!
Saapua sankarimainein suo taas laivojen luokse,
tehty kun uljas on työ, jota muistavat iliolaiset!»
Turvasi myös sotaärjyinen Diomedes Atheneen:

»Zeun tytär, voimin voittamaton, nyt myös mua kuullos!
Käy kera mun, kuin kanss' olit taattoni, Tydeun kuulun,
kons' oli kerta hän airut akhaijein laittama Thebeen.
Jäivät Asopos-virran luo sopavälkyt akhaijit,
itse hän kadmeijein meni luo sekä vei sopuviestit,
vaan palatessaan hän kovat kohlut tuotteli heille,
kosk' apu armias häll' oli sun, jumalattaren suuren.
Noin mua myös nyt auta ja suojele suosiomielin.
Hiehon uhrikses suur-otsan tuon, suvikunnan,
työssä jok' ei ole viel' iesjuhtana ihmisen ollut;
sulle ma uhraan sen, silaellen kultahan sarvet.»
  Pyysivät noin anovasti, ja auttoi Pallas Athene.
Vaan tytärt' ylhän Zeun rukoelleet kons' oli urhot,
kuin jalopeuraa kaksi he riensivät yön pimeässä,
kalma ja vainajat vain jalan all', asut, hyytyvät hurmeet.
  Nukkua Hektorkaan ei sallinut sankariensa,
vaan valioimmat kaikki hän antoi kutsua koolle;
päälliköt, kansan päät, mit' ol' aimoja iliolaisten,
koolle hän kutsui kaikki ja virkkoi mielevin aikein:
  »Ken teon tehdäkseen teist' ottaa, jost' iso lahja
lankee myös? Teon vertainenp' on palkkakin pantu.
Vaunut näät sekä myös hevot annan korkeakaulat,
valjakon uljaimman, mik' on luona akhaijien laivain,
jos kuka, maineeks itselleen, nyt kulkea tohtii
tuonne akhaijien laivain luo sekä urkkia kaikki,
vieläkö ennallaan liki laivoja vartiot liikkuu,
vai käsin voimakkain joko voittaminamme akhaijein
vain pako mieless' on, halu yön yli valvoa mennyt
vartiomiehinä, kaikk' ylen suuri kun uupumus yltää?»
  Virkkoi noin, mut vait oli muut, ihan ääneti seisoi.

Muuan Troian miespä, Dolon, oli, vaskea, kultaa
joll' oli kukkurapäin, Eumedes-airuen poika,
kasvoiltaan ruma katsoa, vaan ylen kerkeäjalka,
taattons' ainoa poika, ja viis oli siskoa hällä.
Tää väest' Ilionin nyt vastasi Hektorin pyyntöön:
»Hektor, mieleni on, sydän käskee mihevä käydä
tuonne akhaijien laivain luo sekä urkkia kaikki.
Niinpä sa valtikkas nyt nosta ja vanno'os mulle
valjakon antavas tuon sekä vaskenvälkkyvät vaunut,
Peleun poikaa jotk' urokuulua vinhana vievät.
Suotta en urki ma, en petä toivoas, näät läpi leirin
kulkea aion, kunnes luo Agamemnonin laivan
hiipineheksi ma saan; päämiehet siellä, ma luulen,
pohtivat parhaillaan, pako, taistoko lie parahinta.»
Virkki, ja Hektor noin valan vannoi, valtikan nostain:
»Kuulkoon Zeus valan tään, jylykorkea puoliso Heren!
Kenkään muu ei Troian mies noit' orheja ohjaa,
vaan niill' itsepä saat ain' uljastella, se usko!»
Vannoi valheen noin, mut siitä Dolon yhä yltyi.
Joukean jousen koht' olan taakse jo heitti ja kietoi
hallavan varrelleen sudentaljan, verhosi päänsä
näätäiseen hytyrään sekä koppoi kärkevän keihään.
Leirist' ulkosi noin hän laivoja kohti, mut ollut
sielt' ei Hektorin luo sanan tuojana saapuva koskaan.
Tää jo kun tungos jäi niin miesten kuin hepojenkin,
riensi hän joutuen tietään. Vaan jumalainen Odysseus
saapujan huomasi kohta ja virkkoi noin toverilleen:
»Leirilt' astuvan nään, Diomedes, tuolla mä jonkun;
laivoja mielikö lie vakoella, en tiedä mä, vaiko
ruumiit' ehkäpä ryöstelemään käy kaatunehitten.

Vaan vähän ensiks saakoon meist' ohi ehtiä, sitten
kimppuun syöksyä voimme ja miehen siepata kiinni
juosten, joutuen; vaan jalat hällä jos ois nopeammat,
hänt' yhä laivoja päin aja leirist' ain' etähämmäs,
keihääll' ahdistain hält' Ilioniin pako estä.»
 Harkiten noin urot väistihe tielt' alas kaattujen keskeen,
vaan sivu juoksi Dolon, ohi riens ihan arvelematta.
Mutta kun heist' ohi pääs sen matkaa, min tovihinsa
sahroja muulit vie — ne on härkiä näät vireämmät
auroin aukomahan nidevankoin peltoa pitkää —
jälkeen karkasivat, ja hän seisahtui jalankapseen
kuullessaan, näet kumppanien hän saapuvan toivoi
leiriin noutamahan, hänet Hektorin kutsuvan jälleen.
Vaan kun vainoajiin oli keihäänkantama vaivoin,
niin jopa tunsi hän nuo sekä juoksuun karkasi vinhaan
pois paetakseen; toiset taas ajon ankaran alkoi.
Kuin ajokoiraa kaks suin, hampain raatelevaisin
hirven hiehoa vainoo tai jänist' uupumatonna,
metsiä, mait' ajo käy, yhä eell' otus rääkyvä entää:
Tydeun poika nyt noin ja Odysseus, linnojen turma,
vainosi, salvaten leiriin tien, hänt' uupumatonna.
Vaan jo kun joutunut ois pian vartioparvien keskeen
kiitäen laivoja päin, Diomedeen täytti Athene
voimall', että akhaijeja ei sopavälkkyjä kenkään
kerskais eelt' osuneensa ja toisena vasta hän itse.
Karkasi päin uros aimo ja huus, kohotettuna peitsi:
 »Seis, tai peitseni singahutan, ja ma arvelen, ettet
kauan kätteni alla sa karttane ruttoa turmaas.»
 Virkki ja viskasi peitsen, vaan sivu tarkkasi käymään.
Päält' olan oikean viuhahtain ohi kiiltävä keihäs

iskihe tanterehen; ja hän seisahtui, sydämessään
kauhistus — hänen hampaitaan kalisutti, ja kasvot
kalpeni; puuskuttain jopa kerkesi luo, käsivarsiin
karkasi toiset kiinni, ja mies hoki itkevin äänin:
»Älkää tappako! Irti ma itseni ostan. On kultaa,
vaskea on koti täynnä ja on vasaroitua rautaa;
niist' isä lunnaat on lukemattomat antava teille,
luona akhaijein kun minut viel' eläväksi hän kuulee.»
Vastasi, virkkoi näin monineuvo Odysseus hälle:
»Ollos huoleti, kuolematas älä aattele lainkaan,
vaan sano mulle nyt julki ja juttele peittelemättä:
miksikä leiristäs näin liikut laivojen luokse
yksinäs yön pimeässä, kun nukkuu ihmiset kaikki?
Ruumiit' ehkäpä ryöstelemään menet kaatunehitten?
Vai tykö laivain laitavien lie laittanut Hektor
kaikkea urkkimahan? Vai tullut liet omin ehdoin?»
Vastasi hälle Dolon, jäsenissään jäätävä hirmu:
»Vietteli hulluuteen lupauksillaan minut Hektor,
ylvään Peleun poian ett' orot ois kaviokkaat,
vaskenvälkkyvät myös sotavaunut antava mulle.
Tumman, kiitävän yön pimeässä mun hiipiä käski
luo vihamiehen tuonne ja tutkia, urkkia kaikki,
vieläkö ennallaan liki laivoja vartiot liikkuu,
vai käsin voimakkain joko voittaminamme akhaijein
vain pako mieless' on, halu yön yli valvoa mennyt
vartiomiehinä, kaikk' ylen suuri kun uupumus yltää.»
Noin hymyellen vastasi nyt monineuvo Odysseus:
»Suuret tottapa vain oli lahjat toivona sulla!
Vai orot Aiakon aaluvan! Vaan nepä vaikeat suistaa
kuolollisten on ohjaajain, niit' yksin Akhilleus

vallita voi, emo jonk' on joukkoa kuolematonten.
Vaan sano mulle nyt julki ja juttele peittelemättä,
kunneka lähteissäs jäi heimosi kaitsija Hektor,
kuss' asu kuulu on hällä ja uljaat kuss' upehensa?
Kuink' yöleiri ja muitten on vartiot iliolaisten?
Heillä mi mieless' on: ulos kaupungistako jäädä
kauas laivojen luo vai sinnekö lähteä jälleen
aikonevat, kun akhaijeist' on nyt voitto jo heillä?»
Vastasi hälle Dolon, Eumedeen poika, ja lausui:
»Kaikki ma kerron sulle ja ilman vilppiä virkan.
Kutsui heimojen päät pitämään sotaneuvoa Hektor;
lähtivät kummun luo, kuss' uinuu korkea Ilos,
suojempaan sorinalta. Mut ei eri vartiokunnat,
joita sa, sankari, tiedustit, yöleiriä suojaa,
vaan joka valkean luona on Troian miehiä joukko,
valvoen, valppauteen siell' yllyttäin kukin toistaan.
Muut moniseutuiset apuheimot huoleti nukkuu,
heittäin vartiotyön vain huostaan iliolaisten,
sill' ei lapsia heill', ei vaimoja tääll' ole luonaan.»
Vastasi, virkkoi näin monineuvo Odysseus jälleen:
»Kuinka? He Ilionin hepourhojen kanssako nukkuu
vai eri äärellään? Sano tarkoin, jotta ma tiedän.»
Vastasi hälle Dolon, Eumedeen poika, ja lausui:
»Senkin selvitän sulle ja ilman vilppiä virkan.
Rannan puoll' ovat siell' urot Kaarian, kaarevajouset
paionit, kaukoonein, lelegein ja pelasgien parvet,
Thymbraa kohtipa taas Lykian sekä Mysian aimot,
Maionian, Frygian hepourhot uhkeavaunut.
Vaan mitä varten multa te kaikkia näin kyselette?
Iliolaisten leiriin jos haluatte, sen ärell'

yksikseenpä on tuoll' urot Thrakian, tullehet äsken,
Rhesos johtajanaan, vesa Eioneun isovalta.
Sorjat on, suuret niin hevot häll', ett' ei ole vertaa,
kuin lumi loistaa karva, ja viimana vie jalat vinhat,
kultiin huolitetut, hopeoihin on hohtavat vaunut;
yll' asu kultainen, ylen kallis, katsoa ihme,
saapui sankari tuo; ei kuolollist' ole miestä,
vaan ikivaltoja varten vain asevarjehet moiset.
Mutta jo viekää pois minut laivain luo merinopsain
tai lujin nuorin köytelkää tähän paikkahan jäämään,
kunnes käyneet ootte ja sen kokeneet sekä nähneet,
tottako ollut lie vai ei, mitä teille ma haastoin.»
Kulmia tuimistain Diomedes urhea virkkoi:
»Pois älä toivo, Dolon, sun vaikk' ovat viestisi oivat,
pääseväs, kun käsihimme sä jäit. Jos meillä nyt mieli
lunnain luovuttaa sinut ois tai laskea ilman,
kohti akhaijein laivoja taas sinä kulkisit kerran,
hiipien urkkimahan tai astuen myös avotaistoon.
Vaan kun kätteni alle sa raueten henkesi heität,
Argos-maan urohille sen koommin et tee sinä haittaa.»
Virkki, ja kurkottaa koki kättä Dolon uron leukaan
viel' anovasti, mut iski jo miekallaan Diomedes,
kaulan kahtia löi, sen katkesi kumpikin jänne;
suuss' oli äännähys vielä, kun vieri jo pää somerikkoon.
Näätäisen hytyränpä he pois heti ottivat hältä,
pois sudentaljan, pois väkipeitsen, jäntevän jousen.
Koppoen maasta ne kohti Athenea, saalihintuojaa,
uljas Odysseus nosti ja palvoen näin sanan virkkoi:
»Suostuos näihin, Athene, ne ottaos taivahisista
ennen muita sa vastaan! Vaan nyt myös kera käyös

Thrakian miesten luo, hevot kussa ja leiri on heillä!»
Saaliin, palvoen noin, hän nosti ja sen tamariskiin
laittoi riippumahan sekä selvän myös teki merkin,
kantoi ruokoja koon, tamariskin lehviä taittoi,
tummass' yöss' ohi etteivät palatessa he eksyis.
Tielle jo lähtivät, tallaten taas tamineita ja verta,
Thrakian urhojen saapuivat yöleirihin joutuin.
Nukkui nuo ylen uuvuksiss', asu kullakin uljas
taiten vierelleen aseteltuna tanterehelle,
sarjana kolmena, kohdakkain parivaljakot luonaan.
Keskimmäisenä Rhesos ol' itse, ja luon' orot raisut
vaunujen kaiteeseen oli kammitsoituna hihnoin.
Ensin Odysseus huomasi nuo, toverille jo näyttäin:
»Tuolla on mies, Diomedes, tuoll' ovat myös hevot, joista
urkkija jutteli, ennenkuin hänet hengeti löimme.
Vaan urovoimasi näytä jo uljas, ei sovi nyt sun
seisoa suott' asehissa, jo käy, hevot päästele irti,
tai sinä surmaa miehet, niin minä valjakon korjaan.»
Virkki, ja riehuvan loi uron rintaan voiman Athene.
Toisa ja toisa hän iski, ja kuului kaamea voihke
miekan tappavan alta, ja huurusi maa punahurmein.
Kuin jalopeura, mi lauman on keksinyt kaitsijatonna,
kimppuun lampahien tai vuohten surmana karkaa:
Thrakian miehiä noin nyt raateli Tydeun poika,
kunnes hengeti löi kakstoista; mut oiva Odysseus,
aina kun miekallaan kenen surmasi Tydeun poika,
jäljess' astuen pois sen kiskoi tarttuen jalkaan,
miettien mielessään, miten siit' orot uhkeaharjat
kulkisi vastuksett', ei vauhkoiks sais pelon valtaan
ruumihien yli riento, mi viel' oli outoa niille.

Vaan kun valtiahan tykö joutui Tydeun poika,
kolmastoist' oli tuo, elon armaan jolt' uros otti,
juuri kun oihkasi hän — pahan näät unen näytti Athene:
Tydeun aaluvan haamun hän pääpohjihin nosti.
Vaan sill' aikaa sai hevot irti Odysseus oiva,
ohjill' yhteen kytki ja syrjemmälle ne hääti,
hutkien jousellaan, näet ruoskaa välkkyvävartt' ei
vaunuist' arvannut valioista hän koppoa kouraan.
Nyt vihellyksin kutsui pois hän kumppaniansa.
Vaan Diomedes vain sitä mietti, mik' ois teko rohkein,
nuoko hän valtais vaunut, joiss' asu hohteli uljas,
aisast' ottaen veis tai kantais hartiovoimin,
vai useampia viel' urojoukkoa Thrakian surmais.
Toisa ja toisa kun noin kävi aatos, Athene jo astui
miehekkään Diomedeen luo sekä näin sanan virkkoi:
»Muista jo joutua pois, uromielen Tydeun poika,
haaksien hankavien tykö, tai pako pakkona ehk' on.
Voi joku kuoloton valveuttaa myös iliolaiset.»
Virkki, ja koht' uros tunsi jo tuon jumalattaren äänen,
joutuen viskautui hevon selkään; niitä Odysseus
jousell' iski, ja kohti ne laivoja kiiti akhaijein.
Vartia sokkopa välkkyväjous ei ollut Apollo,
närkästyin näki luo Diomedeen käyvän Athenen,
iliolaisten riens sotaleiriin, Hippokoonin
valveuttain, joka johtelijoit' oli Thrakian joukon,
orpana Rhesos-ruhtinahan. Ylös karkasi urho,
tyhjänä nähdessään sijan, kuss' orot raisut ol' olleet,
ruumiit hurmeessaan viruvaisina, nytkien vielä,
vaikertain hän kumppaniaan nimin huuteli, kutsui.
Iliolaisten nous iso, suunnaton huuto ja pauhu,

kaikki he törmäsi luo, ja he tyrmistyi tuhotyöstä
urhojen noiden, jotka jo riensivät laivoja kohti.
Mutta kun ehtivät taas he nyt urkkijan tappamapaikkaan,
orhit Odysseus, suosima Zeun, pysäytti jo raisut,
hyppäsi ratsultaan Diomedes, toi toverilleen
hurmeiset tamineet sekä heittihe taas hevon selkään.
Isku ne vauhtiin sai, ja ne laivain luo tasalaitain
vinhaan kiitivät, sinnepä näät oli miel' ajajainkin.
Ensimmäisenä Nestor nyt kumun kuuli ja virkkoi:
»Ystävät, ylhät akhaijein päät sekä päälliköt aimot!
Harhako vai tosi lie, mut virkkaa mieleni käskee:
soi kumu korviin kuin kavioitten kiitävä kapse.
Kunpa Odysseus siellä ja urhea myös Diomedes
tuomass' orheja ois kaviokkait' iliolaisten!
Vaan kovin pelkään, että akhaijein sankarit parhaat
lie tuho kohdannut seass' Ilionin sotalaumain.»
Ennenkuin sanoneeks sen sai, urot itse jo saapui.
Ratsuilt' oitis hyppäsivät, heit' ystävälausein
ottivat vastaan muut sekä riemukkain kädenlyönnein.
Riensi jo tietelemään hepourho Gerenian Nestor:
»Virka, Odysseus oiva, sa kunnia kuulu akhaijein:
mistäpä nuo hevot teillä? Ne leirist' iliolaisten
tuotteko, vai jumaluus joku kohtasi, teille ne antoi?
Kuin valo kirkkaan auringon, niin kiiltäväkarvat!
Iliolaisten kanss' yhä ottelen, laivojen luon' en
istuskentele, sen sanon, vaikk' olen vanha jo taistoon,
mutt' ikipäivänä viel' en varsoja moisia nähnyt.
Vaan joku kuoloton kohdannut ja ne antanut liekin.
Teitäpä kumpaakin Zeus, pilviennostaja, suosii
aigiinkantajan myös tytär, päilyväsilmä Athene.»

Vastasi, virkkoi näin monineuvo Odysseus hälle:
»Nestor, Neleun poika, sa kunnia kuulu akhaijein!
Helppohan ois jumalain viel' uljaammat hevot antaa,
niin jos mielisivät, ylimainen mahtipa heill' on.
Vaan nämä, vanhus, Thrakian mailt' ihan vast' ovat tulleet,
niitten haltian löi Diomedes urhea, tappoi
kakstoist' urhoa myös hänen kumppanejaan valioita;
urkkija, kolmastoista, jo tääll' liki laivoja kaattiin,
jonk' oli katselemaan salasissinä leiriä meidän
Hektor saattanut tielle ja muut jalot iliolaisten.»
Virkki ja koht' yli kaivannon hevot ohjasi uljaat
huudoin riemukkain, ja akhaijit seurasi riemuin.
Mutta kun ehtivät luo Diomedeen uhkean uksen,
orhit marhaimiin helakaunoisin heti pantiin
seimien ääreen, kuss' oli myös hevot Tydeun poian,
viimana-viejät nuo, mesivienoja vehniä syöden.
Hurmeiset tamineetpa Dolonin Odysseus laivan
keulaan laski, ne kunnes ol' uhriks saava Athene.
Itse he astuivat meren aaltoon, pois hien runsaan
pestäkseen, jota niska ja lanteet, pohkiot uhkui.
Vaan meren viileä läikkä kun heilt' oli pois hien runsaan
huuhdellut hipiästä ja virkistyttänyt mielen,
kylpyyn astuivat he nyt ammeisiin siloseiniin.
Kons' oli kylpenyt, voidellut ihon kumpikin öljyin,
atrian ääreen istuivat he Athenea palvoin,
maljast' uhrasivat suloviiniä kukkurapäästä.

YHDESTOISTA LAULU.

AGAMEMNONIN UROTYÖT.

Korkean Tithonon kupeheltapa nousi jo Eos
rientäen valkeudeks ikivaltain, ihmisienkin.
Noutaen käskyä Zeun meni laivain luo merinopsain
koht' Eris hirmuinen, kädess' ottelon ankara merkki,
laivaan tummaan nousi Odysseun korkeakokkaan,
haahteen keskimpään, jost' ään' oli toisa ja toisa
kantava ain' asemiin Telamonin aaluvan Aiaan
ynnä Akhilleun, sill' oli laidimmaisina laivat
näillä — he turvasivat näet voimaans', urhouteensa.
Sinne hän seisahtui sekä huus läpitunkevin äänin;
huutopa valtava tuo joka ainoan nosti akhaijin
rintaan taistelomieltä ja uljuutt' uupumatonta.
Kohtapa sorjemp' on sota heistä jo kuin kotimatka
laivoin kaarevin laskettaa sulo-syntymämaahan.

Taistoon vyöttäymään väen huus heti Atreun poika,
itsekin varrelleen puki välkkyvät taistelovarjeet.
Sorjat säärilleen varuvasket sääteli ensin
soljin kiinnittäin hopeaisin ympäri nilkkain;
suojaks sitten ryntäilleen sovan vyötteli, jonka
ystävälahjaks ammoin hän Kinyraalt' oli saanut;
sill' oli Kyproon näät tämä kuullut mahtavan maineen,
suorivan Troian sortaakseen sotatielle akhaijein;
niinpä hän suostukkeeks sovan laittoi valtiahalle.
Viis takapuolla ja viis siniviirua siin' oli eessä,
kultaa kuusi ja kuus, tinajuovia kymmenen puollaan;
päitään kaulaan päin sinikäärmeet kaarsivat, kolme
kumpaisellakin puolen, kuin vesikaari, mi enne
nähdä on ihmisien, Zeun nostama ilmojen pilviin.
Tuost' olan ympäri vyötti jo miekan; lyöttehin kahva
välkkyi kultaisin, hopeainen suojana säilän
hohteli huotra, ja kultainen sitä hankkilus kantoi.
Valtavan koppoi nyt uronvarjeen, välkkyvän kilven,
kauniin: vaskea juoks sen ympäri kymmenen juovaa,
kaksinkymmenin korkonemin tina valkea välkkyi,
keskimmäisenä taas sinikumpura siintävän tumma,
siihen kaameakatseinen kuvaeltuna Gorgo,
hirveä muodoltaan, kera seisoi Pelko ja Hirmu.
Siin' oli kannikevyö hopeasta, ja kyy sinisuomu
kiipesi suikertain sitä pitkin, kolmea päätään
viskoi, kantelemaa saman kaulan, toisa ja toisa.
Kaksoisharjaiseen puki pään kypärään nelinirkkoon;
hulmusi peljättäin hevonjouhinen töyhtö sen yllä.
Myös väkipeistä hän koppoi kaks varaeltua vaskin;
kärjet tuimat loi tulivälkkeen ain' ylös taivoon.

Kuulua soi jylyn jylhän Athene ja Here Mykenen
kultavan valtiasmiest' urotöihin tervehytellen.
Ääreen kaivannon kukin ohjaajansa nyt jäämään,
järjestyksessään pitämään hevot käski ja vaunut,
sankarit itsepä jalkaisin asut yll' esirintaan
riensi, ja suunnaton soi sotakiljuna huomenen koissa.
Aikaa ennen järjestyi he jo kuin ajomiehet
kaivannon etupuolle, ja nää liki seurasi vaunuin.
Nosti nyt ankaran Zeus sotamelskeen, korkeudesta
vihmoi kasteen hurmehisen, näet haltuhun Hadeen
monta hän vaivuttaa miest' aikoi sankarimieltä.
Heill' oli vastassaan kedon kummull' iliolaiset,
johtajinaan jalo Pulydamas sekä korkea Hektor,
Aineias, kuin kuolematon jumaloitsema kansan,
Antenor-uron aaluvat myös, Polybos ja Agenor
kuulu ja kolmas nuor' Akamas, kuva kuolematonten.
Ympyräkilpeä Hektor heist' etumaisena kantoi.
Niinkuin pilvist' ilmestyy tuhontietäjä tähti,
säihkyen tuikehtii sekä vuoroin peittyvi pilveen:
noinpa nyt Hektor loistaen kons' etumaisia, konsa
jälkimmäisiä käski ja ylt'yli vaskea välkkyi
niinkuin aigiinkantaja-Zeun salamoitseva leimaus.
Niinkuin niittäjät vastakkain käy haltian vauraan
vainiomaalla ja jää vanat ohraan tai nisuviljaan,
kons' yhä kulkee työ sekä taajaan luokoa lyödään:
kaataen karkasi noin väki Ilionin ja akhaijit
vastakkain, pako turmiokas ei mielehen tullut.
Riehui taistelo noin tasapää, ja he kuin susilaumat
tappeli. Tuon Eris innoissaan näki, tuskien tuoja,
sillä hän taistelevain kera taivahisist' oli yksin,

läsn' ei olleet muut ikivallat, vaan kotonansa
rauhass' istuivat ikilinnoissaan ihanissa,
kussa ne kullakin heist' oli huipull' ylhän Olympon.
Kaikki he nurkuivat nyt synkeäpilveä Zeuta,
voitonkunnian saada kun salli hän iliolaisten.
Mutt' ei tuosta hän piitannut, vaan kaukana muista
istui itsekseen isä korkea mahtajariemuin,
linnoja Ilionin ja akhaijein laivoja katsoi,
vaskien välkyntää sekä kaattuja kaatajinensa.
Kasvuss' aamu ja auringon pyhän kons' oli kaari,
tuiskusi vastakkain tasatarkkaan tappavat keihäät;
vaan kun ol' aika jo lounastaan puunkaatajan laittaa
vuoren pengermällä, kun hervonneet kädet hält' on
puut isot iskeissään, työ työlästyttänyt mielen,
myös sydämensä jo vallannut himo atrian armaan,
silloin huutaen toisilleen urovoimin akhaijit
tieltään rikkoivat sotarinnan. Riens Agamemnon
päin etumaisena, kaasi Bienorin, päällikön kuulun,
löi hänet, löi myös kumppanin hält', ajomiehen, Oileun.
Vaunuiltaan alas karkasi tää sekä ryntäsi vastaan;
vaan kävi ryntääjään päin otsaa kärkevä peitsi,
ei kypär' estänyt, ei sen raskas, vaskinen reunus,
vaan läpi luun meni peitsi, ja velloutui verisiksi
aivot kaikki, ja ryntääjän noin sorti hän surmaan.
Siihen heitti hän nuo, sotalaumojen pää Agamemnon,
paljain, paistavin rinnoin, pois sovat riistäen heiltä;
päin kävi tappaen taas, kun ol' Antifos eessä ja Isos —
puolison kantama tuo Priamolle ja tää sivuvaimon —
seisoen rinnan vaunuillaan, ajomiehenä Isos,
Antifos kuulupa taas aseurhona; heidät Akhilleus

vangiks Idan metsistöiss' oli kytkenyt vitsoin,
lampahiaan he kun kaitsi, ja laskenut lunnahat saaden.
Nuo isovaltainen Agamemnon, Atreun poika,
surmasi: Isos rintaan sai liki näppyä peitsen,
Antifon korvuksiin kävi miekka, ja mies alas suistui.
Kumpaiseltakin hän asun uljaan joutuen riisti,
tuntien, keit' oli nuo, näet nähnyt vangit ol' ennen
laivoill', Idan laidunmailt' alas tuomat Akhilleun.
Vaan kuin saalaat saa aran kauriin leijona saaliiks,
yösijalt' yllättää ne ja hennon riistävi hengen,
hampaillaan väkevillä ne helpolleen heti murskaa;
ei emo, vaikk' ihan vierell' ois, toki voi omiansa
auttaa, itsekin vallass' on vavisuttavan kauhun,
nuolena puitten, pensahien se jo kiitävi peittoon,
hiess' yliyltään karkkoo, kun peto hirveä hyökkää;
noinp' ei ainoakaan mies Troian torjua voinut
kuoloa noitten, vaan nopeasti he karkkosi itse.

Nytpä hän Peisandron sekä Hippolokhon näki uljaan,
aaluvat Antimakhon, sotasankarin — tuon, joka saaden
kullat Aleksandrolt', isot lahjat, muist' yli esti
annantaa Helenen Menelaon vaalevan haltuun,
tuonpa nyt poikaa kaks Agamemnon valtias keksi
seisovan vaunuillaan; hepojansa he hillitä koitti,
kirvonneet näet heilt' oli ohjat välkkyvät, vauhkoiks
säikkynehet hevot. Vaan kuin leijona Atreun poika
karkasi vaunuja päin, ja he pyysivät armoa hältä:

»Meit' älä surmaa, vaan ota lunnaat, Atreun poika!
On taloss' Antimakhon monet kalleudet sekä aarteet,
vaskea, kultaa on sekä myös vasaroitua rautaa;
niist' isä lunnaat on lukemattomat antava sulle,

meidät akhaijein luona kun viel' eläviksi hän kuulee.»
Valtiahalle he noin hoki itkien, koittaen häntä
armoon hellyttää, mut heltymätönp' oli vastaus:
»Jos pojat Antimakhon, sotasankarin, tottakin liette,
tuon, joka Ilioniss' oli murhaamaan Menelaon
neuvonut, kun lähetystönä hän sekä oiva Odysseus
saapui sinne, hän ettei luo palajaisi akhaijein,
niin isän ilkeän konnuuden nyt saattekin maksaa.»
Virkki ja rintaan Peisandron heti viskasi peitsen;
maahan vieri hän vaunuiltaan, selin kenttähän sortui.
Hippolokhos alas hyppäsi, vaan hänet maassa hän kaatoi,
iskien miekallaan käsivarret poikki ja kaulan,
miesvilinään hänet potkaisten kuin pyörivän pölkyn.
Siihen, taajimpaan sotarintaan heittäen heidät
syöksyi sankari päin, kera muut varusääret akhaijit.
Kaas jalan-ottelijat jalan-ottelijain pakolaumaa,
vaunukkait' urot vaunukkaat, tomun tupruna nosti
kaiukkain kavioin hevot kiitäen taistelon kenttää.
Välkkyi tappava vaski, ja urhojen pää Agamemnon
vainoten turmana riensi ja kiihtäen huus väkeänsä.
Kuin tuli turmiokas menoss' on läpi sankean metsän,
liekkejä vyöryttää joka suuntaan tuulien pyörteet,
sortaa juuriltaan tiheikköä valkean valta:
noinpa nyt kaatoi myös Agamemnon, Atreun poika,
Troian kansaa karkkoavaa, välimaillapa taiston
tyhjiä vaunuja vei rämisyttäin valjakot vauhkot
kaivaten ohjaajaa uromielt' — urot maassa jo uinui,
raatelulintujen riemuna, ei polo-puolisojensa.
Hektorin silloin Zeus pölyn, peitsien, miestapon taajan
keskelt' ohjasi pois sekä hurmeen, taistelonpauhun.

Vaan kävi tuimana päin Agamemnon akhaijeja kiihtäin.
Pois kedon poikk', ohi kummun, kuss' ikiunt' uros uinuu,
Ilos, Dardanon juurt', ohi viikunapuun väki Troian
karkkosi kaupunkiin; yhä karjuen heit' Agamemnon
vainosi, peittyivät kädet kauhukkaat veritahmaan.
Mutta jo Skaian portin luo liki tammea päästen
väistyjät seisahtaa koki jäljimmäisiä vartoin,
kirmasivat hätäpäin kedon poikki he niinkuni lehmät,
yön pimeässä kun peljättää jalopeura ne karkuun;
juoksevat kaikki, mut yhteenp' on tuho iskevä tuima;
niskat rouhaisee peto ensin hirvein hampain,
sitten saaliistaan veren särpii, syö sydämykset:
noinp' Agamemnon valtias myös nyt vainosi heitä,
surmaten ain' uron viimeisen, ja he karkkosi kauhuin.
Mont' alas vaunuiltaan selin sorteli, suisteli suulleen
Atreun poika, hän näät ylt'ympäri raivosi peitsin.

Mutta kun ois heti alle jo Troian korkean muurin
ehtinyt, silloin Zeus, isä ihmisien, jumalainkin,
laskeutui laell' istumahan puropursuvan Idan,
ylhäst' astuen taivaastaan, kädess' iskevä leimaus;
sai sanan viedäkseen hält' Iris hohtavasiipi:

»Iris, Hektorin luo heti riennä ja tää sana saata:
kons' Agamemnon käy, sotalaumain pää, yhä vielä
kamppailuss' etumaisena päin rivit ruhtoen, silloin
itse hän väistyköhön, mut torjumahan vihamiestä
käskeköhön väen muun sodan temmellyksehen tuimaan;
mutta kun keihäs käy tai nuoli ja Atreun poika
rientää vaunuilleen, väen Hektor saava on multa
surmata, kunnes on tullut luo lujateljojen laivain,
kunnes päiväkin laskeutuu, maat yö pyhä peittää.»

Virkki, ja viestin vei heti tuulena-kiitävä Iris,
harjalt' Idan päin pyhän Troian muureja riensi.
Urhokkaan Priamon jalon aaluvan, Hektorin, keksi
seisovan vaunuillaan vakavill', eess' uljahat orhit;
virkkoi, astuen luo, näin Iris joutuvajalka:
»Hektor, urhojen pää, Priamon vesa, Zeun älyverta!
Zeus isä laittanut on minut tuomaan tään sanan sulle:
kons' Agamemnon käy, sotalaumain pää, yhä vielä
kamppailuss' etumaisena päin rivit ruhtoen, silloin
karttaos taistoa itse, mut torjumahan vihamiestä
käskeös joukkosi muu sodan temmellyksehen tuimaan;
mutta kun keihäs käy tai nuoli ja Atreun poika
rientää vaunuilleen, sinä silloin saat väen Zeulta
surmata, kunnes saavut luo lujateljojen laivain,
kunnes päiväkin laskeutuu, maat yö pyhä peittää.»
Lausuen noin pois kiiti jo Iris joutuvajalka;
Hektor vaunuiltaan tamineissaan karkasi maahan,
peitsiä tuimia heiluttain läpi joukkojen riensi,
kaikkia taistoon kiihti, ja ankara nous aseryske.
Joutuen kääntyi päin rivit käyden akhaijeja vastaan;
myös urot Argos-maan kävi taajempaan sotarintaan.
Taistelo alkoi taas, rivit ryntäsi päin, Agamemnon
riens etumaisena, kauas taa muut aikoen jättää.
Muusat, mainitkaa, asujattaret ylhän Olympon:
ensimmäisenä ken kävi vastaan Atreun poikaa
urhoist' Ilionin tai kuulujen myös apukansain?
Ifidamas jalo, korkea koolt', Antenorin poika. —
Thrakian lammasmaill' oli varttunut hän lihavilla,
kainnut linnassaan oli poikasen kasvelemista
Kisseus siell', emon taatto, Theanon kukkeakulman.

Mutta kun uljaan nuoruuden hän korkeni kukkaan,
jäämään pyys isotaatto ja tyttären soi avioksi.
Kuulla akhaijein retken sai vävy nuori ja lähti
laivoin kaksintoista, ja jäi hääkammio hältä;
laivat Perkoteen tasalaidat jätti, mut itse
Troian muurien luo hän saapui matkaten maitse.
Hänp' oli uhmaten eess' Agamemnonin, Atreun poian.
Mutta kun rientäissään liki tullut toist' oli toinen,
viskasi keihään, eip' osunutkaan Atreun poika,
vaan sovan-uumiin Ifidamas, vyön seutuhun iski
nyt koko voimallaan, käsivarteen luottaen vankkaan.
Mutt' ei murtunut välkkyvä vyö, vaan kärkipä ennen
lyijynä lysmyi vyön hopeaisia solkia vastaan.
Varteen karkasi koht' Agamemnon valtias kiinni,
kuin raju leijona irti sen tempasi Ifidamaalta,
kaulaan miekall' iski ja jänteet herpasi hältä.
Siihen jäi polo mies, unen uupui vaskisen valtaan,
kaatui eest' omiensa hän kaukana morsiamestaan,
kihloja hälle jok' ei ylen paljoja palkita saanut;
näät sata härkää toi, tuhat viel' oli vuohta ja uuhta
tuova hän appelahan, luvutonten haltia laumain.
Nytp' asun riisui hält' Agamemnon, Atreun poika,
sorjat vei sopavasket akhaijein korjata talteen.

Tuonp' uros kuulu Koon, Antenorin poikia vanhin,
keksi, ja silloin tummentui näkö silmien hältä
tuskaan tuimelevaan oman veljen kaatumisesta.
Syrjäst' astui päin näkemättä hän Atreun poian,
iskien peitsellään käden kyynärtaipehen alle,
jott' ulos tunkeutui läpi mennen välkkyvä vaski.
Tuosta jo tyrmistyi sotalaumain pää Agamemnon,

ei toki tauonnut sotimasta ja taistelemasta,
syöksi Koonia päin monen sään kovetuttaman saarnen.
Ifidamasta Koon koki, veljeä, last' isän yhden,
jalkaan tarttuen laahata pois, avuks urhoja huusi;
vaan vilinässäpä siin' alapuolle jo kumpurakilven
keihään välkkyvän löi Agamemnon hervaten jänteet,
riensi ja katkasi pään yli veljen vierineheltä.
Noinp' Agamemnonin kätten all' Antenorin poikain
täyttihe kohtalon määrä, ja Hadeen maille he vaipui.
Vaan yhä ryntäsi päin rivikuntia muita hän murtain
peitsin, miekoin, myös kivijärkälehilläkin ruhjoin,
kons yhä haavastaan veri lämmin kumpusi vielä.
Mutta kun haava jo hyytyi tuo, veri uhkuva tyrtyi,
polttavat tuskat sai tuta silloin Atreun poika.
Niinkuin vaimoa vääntelevää kivun ampuma tuima
synnytär-impien, polttehikas, läpiviiltävä vihloo,
Heren tyttärien, kipuneitojen kirveleväisten,
niin tulisetpa nyt tuskat sai tuta Atreun poika.
Vaunuilleen jo hän riensi ja viemään pyys ajomiehen
laivain luo tasalaitain, sill' ylen suur' oli tuska;
vielä akhaijeja kiihtäen huus läpitunkevin äänin:
»Ystävät, ylhät akhaijein päät sekä päälliköt aimot!
Tänne te varjelemaan merenlaskija-laivoja jääkää
vimmalt' ottelon, sill' ei kaitsija Zeus minun salli
torjua kauemmin tänä päivänä joukkoa Troian.»
Virkki, ja viuhui ruoska, ja vei orot uhkeaharjat
rientäen laivoja päin tasalaitoja vauhtia vinhaa;
rinnat vaahtosivat, pöly tuprusi vatsojen alla,
kansain päätä kun vei kahakasta ne pois kivun lyömää.
Mutta kun lähtevän pois Agamemnonin huomasi, Hektor

miehiä Troian kuin Lykiankin huus jylyäänin:
»Troian, myös Lykian väki, Dardanian tanapeitset!
Olkaa miehiä, taistelkaa nyt sankaritarmoin!
Poissa on uljain heistä, ja maineen suo ison mulle
Zeus Kronossynty; nyt päin orot ohjatkaa kaviokkaat
kohti akhaijeja, kuulump' ett' urokunnia teill' oisi!»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Koirat kuin erämies usutellen valkeahampaat
päästää päin jalopeuraa tai salokarjua hurjaa,
noin nyt akhaijeja päin Priamon vesa vimmasi Hektor
sankarit Troian kuin raju Ares, urhojen surma.
Itsepä riensi hän eell' etumaisien ylvähin innoin,
syöksyen kamppailuun, kuin myrskyn viuhuva pyörre
viskautuu alas, kuohuttain meren siintävän aavan.
Ensiks iskuun ken Priamon pojan Hektorin sortui,
taas kuka viimeiseksi, kun Zeus soi kunnian hälle?
Ensiks Asaios ja Dolops, Klytios-uron poika,
sitten Ofeltios, Autonoos, Agelaos, Opites,
Oros, Aisymnos sekä Hipponoos sotikelpo.
Nuo hän akhaijein kaas päämiehiä, myös sotalaumaa
sorteli, kuin väkipuuskillaan raju läntinen puskein
pilvet riekalehiks, suvituulen nostamat, raastaa;
vyöryen korkea käy meren kuohu, ja vaahtoa ilmaan
viskoelee vihureillaan maat, meret kiitävä tuuli:
noinpa nyt taajaan kaasi akhaijein urhoja Hektor.
Tullut turma jo ois, tuho onneton ottanut heidät,
juosseet laivoilleen jo akhaijit karkoten, ellei
huutanut luokseen oisi Odysseus Tydeun poikaa:
»Rinnast' urhean meiltä mi voiman vie, Diomedes?
Siis kupehelleni, kumppani, käy; suur' ois häpeämme,

Hektor heiluvaharja jos meilt' ois ottava laivat.»
Hällepä vastasi näin Diomedes urhea jälleen:
»Seista ma aion kyllä, en väistyä, vaan vähä siit' on
hyöty, kun pilviennostaja-Zeun halu kerran on voittoon
iliolaisia ennemmin kuin meitä nyt auttaa.»
Virkki; ja vaipuen vaunuiltaan tuta sai hänen peistään
ruhtinas Thymbraios, vasen kuss' oli ryntähän näppy.
Vaan asemiehen kaasi, Molionin aimon, Odysseus.
Siihen heittivät nuo, himo taistelon joilta jo talttui,
syöksyen miesvilinään, kuin villiä karjua kaksi
vimmoin pelkäämättömin päin ajokoiria karkaa;
kaataen karkasi noin vihamiestä he päin, mut akhaijit
riemuin hengätä sai, paetessaan Hektorin voimaa.
Valtasi vaunuineen valiointa he kaksi nyt kansan,
juurta Meropsin, tuon Perkoten tietäjän, jonk' ei
vertaa ennusmiest' — epäs itse hän poikia, kielsi
pois urosurmaisen sodan mailta, mut ei nämä kuulleet,
heitäpä vimmaten näät veti haltiat kuoleman tumman.
Keihäskuulu jo vei Diomedes, Tydeun poika,
koht' elon heiltä ja hengen, ylt' asut uljahat riisti,
mutta Odysseus Hippodamaan ja Hypeirokhon kaasi.
Zeus laelt' Idan katsoen nyt pani taas tasavoimin
käymään kamppailun, tasan urhoja surmasi urhot.
Lonkkaan Paionin poian, Agastrofos-sankarin, iski
peitsellään Diomedes, eik' orot tuon liki olleet,
pois paetakseen, vaan varomatta ne jättänyt taammas
huostaan ohjaajan oli mieletön mies, jalan itse
päin etumaisina riens elon armaan mailt' erotakseen.
Miesvilinäss' urot nuo näki Hektor, raikuvin huudoin
ryntäsi kohti, ja seurasivat rivit ilolaisten.

Tuon näki tyrmistyin sotaärjyinen Diomedes,
kääntyi kohta Odysseun noin, sotakumppanin, puoleen:
»Tuolla jo päin tulemassa on turmio: hirveä Hektor,
vaan hänet kohdatkaamme me seisoen horjumatonna.»
Virkki, ja hält' ase viuhui päin, valahuttaja varjon,
eik' ohi iskenyt, vaan kuhun tähtäsi: pään kypäräisen
kukkurahan, mut kilpistyin kävi vaskehen vaski,
vammaumatt' ihon sorjan, näät pään varje sen esti,
kolminkertainen kypär' uljas, lahja Apollon.
Kauas hoipertuin väen turviin taansihe Hektor,
lysmyi polvilleen, käsin vankoin sai nojatuksi
vasten maata, ja yö yli silmäin laskihe synkkä.
Peistään noutamahan kun karkasi kautt' eturinnan
kauas Tydeun poika, se kuss' oli juuttunut kenttään,
Hektor tointuen vaunuilleen heti heittihe, keskeen
joukkojen kiidättäin sekä välttäen kuoleman kolkon.
Jälkeen keihäineen Diomedes riensi ja huusi:
»Taaskin surmasi, koira, sa vältit; vaan liki liikkui
totta jo turmio; taas sua autti Apollo, jot' aina
kai anot turvakses, kun keskeen käyt asemelskeen.
Vaan sinut kohtaan vielä, ja tullut on loppusi silloin,
sill' avun-antaja mullakin lie joku taivahisista.
Mutta nyt muitten kimppuun käyn, kenen vain minä kohtaan.»
Virkki ja vei asun ylt' asekuulun Paionin poian.
Mutta Aleksandros heti, mies Helenen hiusheljän,
jousen joukkojen pään Diomedeen suuntasi surmaks,
suojana patsas pääll' lepokummun, kuss' ikiunta
Ilos, Dardanon juurt' uros, uinui, valtias vanha.
Juuri kun aimon Agastrofon ylt' asun välkkyvän kiskoi
urhea Tydeun poika ja harteilt' otti jo kilven,

koppoi valtaisen kypäränkin, niin veti joustaan
väijyjä, nuolen laski ja ampunut ei sitä turhaan,
vaan läpi tuimana tunkeutui jalan oikean rintaan
nuoli ja tanterehen jalan alle, ja riens ilonauruin
ampuja kätköstään, sanan virkkoi kerskuvin riemuin:
»Nuoleni sattui eik' ohi kiitänyt. Kunpa se oiskin
iskenyt uumiin vain sua suoraan, henkesi riistäin,
niin hädäss' iliolaiset taas sais hengätä, jotka
nyt sua pelkää kuin jalopeuraa määkyvät vuohet.»
Vankkumatonnapa näin Diomedes urhea virkkoi:
»Jous-uro uljassuu, naiskyttä sä, kiekuratukka!
Josp' asehissasi vain mua vastaan astunut oisit,
jousesi auttanut ei sua ois, ei nuolesi taajat.
Nyt jalanrintaa raapaisseen sinä nuolesi kerskut
— yhtä, jos ampunut nainen ois tai voimaton lapsi!
Tylsä on nuoli, min ampuu mies epäkelpo ja kehno.
Toisin saa käsi tää mun kärkevän peitseni käymään,
hiukankin se jos hiipaisee, heti mennyt on henki;
poskia raastaa saa polo puoliso leskenä silloin,
poiss' isä lapsilt' on, verikentäll' itse jo maatuu,
ilman linnut vaalijanaan eik' itkijävaimot.»
Virkkoi noin; jopa luo asekuulu Odysseus joutui
varjoten kilvellään, ja hän istuen taa veti nuolen
pois päkiäisestään, kipu tuimapa urhoa karmi.
Vaunuilleen jo hän riensi ja viemään pyys ajomiehen
laivain luo tasalaitain, sill' ylen suur' oli tuska.
Yksin Odysseus jäi jalopeitsi nyt, ei kera seissut
miest' ypö-yhtä Akhaian, pois pako tempasi kaikki —
miehekkäälle jo noin sydämelleen synkkänä haastoi:
»Voi, miten käy nyt mun? Ois kurjaa alt' ylivoiman

arkana väistyä, vaan katalampi sen joutua valtaan
seisoen yksin, akhaijit muut Kronossynty kun hääti.
Mutta nyt moisia miks sydän miettii? Tuon toki tiennen,
ett' arat pelkurit vain jää kauas kamppaelusta,
vaan ken on mies sotikelpo, se vankkana vainoajaansa
kohdatkoon, lie kaatuva tai lie kaatava muita.»
Noin sydämessä ja mielessään kun sankari mietti,
kohti jo riensivät kilvekkäät rivit iliolaisten,
sankarin saartelivat, sill' itselleen tuhon tuottain.
Kuin salokarjua kanss' ajokoirain salskeat miehet
saartavat temmeltäin; sepä kätköst' astuvi viidan,
irjuu iskimiään terotellen käiverä kärsä;
saartajat karkaa päin, ja sen hampaat valkeat kirskuu;
mutt' ei väisty he pois pedon peljästyttävän tieltä:
noinp' urot Ilionin jumalaisen Odysseun kimppuun
karkasivat, vaan päin uros syöksyi, kärkevän keihään
hautasi hartiohon heti kuulun Deiopiteen,
sitten hältä Thoon sekä Ennomos sai tuhosurman,
sitten Khersidamas, joka vaunuiltaan alas aikoi:
kumpurakilven alle hän peitsellään navan kohtaan
iski, ja kenttään suistui mies, käsin kourasi multaa.
Nuo heti jätti, ja sai tuta peistä nyt Hippason poika,
sorja Kharops, veli jonk' oli Sokos, mies varavauras.
Veljeä auttaakseen jumalainen karkasi Sokos
päin vihamiest', ihan luo sekä lausui noin, sanan virkkoi:
»Verraton viekkauteen, jalo taistoon, kuulu Odysseus,
kaksipa surmannees tänä päivänä Hippason poikaa,
kaannees aimoa kaks, asut vienees kerskata saatkin
tai tämän peitseni iskuun koht' oman henkesi heität.»
Virkki ja peitsen syöksi jo kilpeen ympyriäiseen;

kilven kiiltävän puhkipa tuo ase ankara työntyi,
myös läpi haarniskan taesorjan tunkihe tutkain,
kyljest' irroittain ihon luuhun saakka; mut eipä
sallinut Pallas Athene sen painua sankarin rintaan.
Tunsi Odysseus, ett' ei surmaks isku se ollut,
taapäin astahtain hän lausui noin, sanan virkkoi:
»Onneton mies, sinut ottava on nyt turmio rutto!
Käymäst' iliolaisia päin minut kyllä nyt estit,
vaan sinut itsesi, sen sanon, surma ja turmio musta
lyö tänä päivänä, saat tuta peistäni kohta ja tuotat
maineen mulle, ja saa uveuljas sielusi Hades.»
Virkki, ja vinhaan pois pakojuoksuun käänsihe Sokos,
vaan hänen kääntyissään heti selkään peitsen Odysseus
hartiakuoppaan iski, ja rinnast' ulkoni kärki.
Kaatui mies rytinällä, ja riemuten huusi Odysseus:
»Sokos, Hippason poika sa, valjakonhaltian aimon!
Itsepä ennen surmasi sait, sitä juossut et karkuun.
Ei, kovan onnen mies, isä sult', ei korkea äitis
sulje nyt silmiä kuoloon, vaan sua ahmivat linnut
rientää raatelemaan, havinalla sun päällesi iskee.
Mullepa kummun luo, kun kuolen, kuulut akhaijit.»
Virkki ja pois väkipeitsen, jonk' oli iskenyt Sokos,
tempasi, kylkeen tarttunehen sekä kumpurakilpeen.
Suihkusi hurme sen myötä, ja herposi sankarin voima.
Mutta kun huomasivat urot Troian Odysseun hurmeen,
huusivat toisilleen sekä kimppuun syöksivät kaikki.
Väistihe urho ja kumppanejaan luo luihkaten kutsui.
Kertaa kolme hän huusi, mi kurkuss' äänt' oli hällä,
kertaa kolmepa sen Menelaos miehevä kuuli,
virkkoi kääntyen Aiaaseen, joka luon' oli aivan:

»Aias, urhojen pää, Telamonin aaluva aimo!
Huutavan korvani kuuli Odysseun urheamielen,
kuin ihan yksin siell' ois saartama iliolaisten
taistelon telmeess' ahdingon ylen ankaran alla.
Siis kera käy asemelskeeseen; hänt' aika on auttaa.
Kunp' ei kohtais vain kova onni, kun jäi uros yksin
iliolaisten keskeen — ois kato meille se karvas!»
Virkki ja riensi jo kohti, ja seurasi sankari aimo.
Kohta Odysseun huomasivat, Zeun suosiman, saaross'
iliolaisten, kuin punakarva sakaalien parvi
saartaa kauriin sarvekkaan, johon sattunut nuoli
pyytäjän jousest' on; sepä karkota kiitävin juoksuin
voi niin kauan kuin veri lämmin on, kuin jalat liikkuu;
mutta kun lannistaa sen voimat vinha jo nuoli,
vuorill' ahnaat kohta sakaalit on raatelemassa
metsikön siimeksessä; mut luo joku haltia julman
leijonan tuo; ja ne luikkii pois, peto atrian alkaa:
noinp' uromielen myös monineuvon Odysseun saartoi
aimoja Ilionin luku suuri, mut iskevin peitsin
sankari kohtasi heit' yhä turmaa torjuen yltään.
Päin kävi Aias, tornin laill' uron eess' oli kilpi,
viereen riensi, ja karkkosivat kaikk' iliolaiset.
Pois metelistä nyt urhea vei Menelaos Odysseun
valjakon luo talutellen, joll' ajomies tuli vastaan.
Jälkeen karkkoavain raju Aias riensi, Doryklon,
tuon Priamon pojan kaas aviottoman, Pandokon sorti,
Pyrason, Lysandron ja Pylarteen pistävin peitsin.
Kuin rajutulvana viskautuu lakeuksia kohti
talvisin tunturivirta, mi paisuu Zeun satehesta,
kuivaa tammea monta ja honkaa monta se tempaa

mennessään sekä vie meren helmaan liejua paljon:
noinp' yli tanteren riensi nyt riehuen loistava Aias,
maahan löi hevot, miehet. Viel' ei tietänyt Hektor
tuosta, hän otteli näät, vasen kuss' oli taistelon ääri
luona Skamandron kuohujen, kuss' oli päänmeno miesten
taajin tanterehella ja suunnaton soi sotahuuto
vaiheill' urhean Idomeneun sekä Nestorin aimon.
Siellä nyt peistään kiidättäin, hepojansakin Hektor
työt teki hirmukkaat, sotisulhojen rintamat sorti.
Tieltä akhaijit eip' ois väistynehet toki, ellei
oisi Aleksandros nyt, mies Helenen hiusheljän,
estänyt sankaritöitä Makhaonin, mahtajan, ampuin
olkaan oikeahan terin kolmin viiltävän nuolen.
Valtasi silloin pelko akhaijit rohkearinnat,
että hän surman sais, jos kääntyis taistelon onni.
Koht' avuks Idomeneus jumalaisen Nestorin huusi:
»Nestor, Neleun poika, sa kunnia kuulu akhaijein!
Riennä jo vaunuilles, ja Makhaon myös kera nouskoon;
lasketa laivoja päin hevot kiitävät, minkä ne pääsee.
Lääkäri arvolt' on monen urhon verta, hän irti
nuolet leikata voi, hyvin yrtein hautoa haavat.»
Kuuli ja niin teki myös hepourho Gerenian Nestor;
vaunuilleen heti riensi, ja viereen nousi Makhaon,
kuulun vammojen korjaajan Asklepion poika.
Viuhui ruoska, ja vei hevot kiitäen vauhtia vinhaa,
laivoja päin tasalaitoja näät halu niill' oli päästä.
Mutta kun Kebriones näki väistyvän iliolaisten,
Hektorin orheja ohjaten noin heti hälle hän virkkoi:
»Hektor, täällä akhaijeja päin väkevästi me käymme
äärell' ottelon melskehisen, mut tuollapa toiset

sotkeutuu sekasortoon, niin hevot kuin soturitkin,
Aias karkoittaa, Telamonin poika, ne: tunnen
laajan kilven tuon hänen ryntäillään. Mepä sinne
myös hevot ohjatkaamme ja vaunut, kuss' urot uljaat
tappoon taajimpaan jalan, vaunuin syöksyvät yhteen
vimmall' urhojen kanssa ja suunnaton soi sotahuuto.»
Virkki ja ruoskall' iski, ja tuntien siukuvan siiman
karkasi lentoa täytt' orot eespäin uhkeaharjat,
vaunut akhaijein vei ne ja iliolaisien keskeen,
kilpien, ruumihien yli kiitivät, vaunujen alla
akseli hurmeess' ui, veri kasteli myös nojakaiteen,
viskautuin kavioista ja vinhain pyörien alta.
Mutta jo Hektor tunkeutui vihamiehien parveen,
ryntäsi sen hajotellakseen, sekasortohon suureen
saatti akhaijit, peistään ei levähyttänyt liioin.
Noin yhä ryntäsi päin rivikuntia muita hän murtain
peitsin, miekoin myös, kivijärkälehilläkin ruhjoin,
luota hän karttihe vain Telamonin aaluvan Aiaan,
päin väkevämpääns' ei näet Zeus hänen antanut käydä.
Zeus isä Aiaan sai toki pelkoon, kaitsija ylhä:
käänsihe kammahtain uros, selkään heittäen kilven
seitsenvuotaisen, väen luo pedon katsehin väistyi,
päin yhä käännähtäin sekä vitkaan siirtäen jalkaa.
Kuin tulenkeltavan saa jalopeuran pois pihatosta
vaivoin kartanon kansa ja koirat, nautojen luota,
joitten ei lihavuutta ne leijonan rosvota salli,
vaan yön kaiken valvovat; päin yhä vain lihanahne
leijona karkaelee, mut turhaan, näät sitä vastaan
peitset tuiskahtaa käsin vankoin viskatut ynnä
liekkivät soihdut, peljättäin pedon vimmahisenkin;

pois vast' aamun koissa se käy, sisu raivoa täynnä:
noin väest' Ilionin sydän raivoss' erkani Aias,
ei halull' ensinkään, vaan surren laivojen vaaraa.
Niinkuin peltoon riistäytyy pojilt' aasi, ja vaikka
raippoja poikki ne lyö sen kylkiin, niskuri painuu
viljaan vehmaaseen ja sit' ahmii; poikaset pieksää,
lyö sitä raipoillaan, vaan lapsill' lasten on voimat,
vaivoin saavat pois, kun on kyllikseen se jo syönyt:
kimpuss' Aiaan noin, Telamonin ol' aaluvan aimon,
Troian miestä ja myös moniseutuisten apukansain,
iskien keihäillään päin kilpeä herkeämättä.
Siin' urovoimaans' eip' unohuttanut, vaan yhä vastaan
käänsihe Ilionin hepourhojen parvea Aias
yltään torjumahan, taas vuoroin väistihe taapäin.
Vaan menon kaikilt' esti hän luo merinopsien laivain,
taistellen väliss' Ilionin väen ynnä akhaijein
askele askelehelta, ja peitsiä kiiti ja tarttui
kilpeen valtahiseen, käsin lennähytettyjä vankoin,
vaan moni maahan jäi jo sit' ennen, koskematonna
kaunoiseen hipiään, jota maistaa niill' oli mieli.

Keksi jo Eurypylos, Euaimonin loistava poika,
kuink' uros ahdingoss' asetuiskeen all' oli taajan,
viereen riensi hän kohta ja viskasi välkkyvän peitsen,
maksaan syöks sydänalle sen Fausias-sankarin poian,
joukkojen pään, Apisaonin; mies heti herposi maahan.
Karkasi Eurypylos asun viemään kaatunehelta.
Vaan hänen kons' Apisaonin ylt' asun ottavan keksi,
jousen Aleksandros jumalainen tähtäsi kohta
Eurypyloon sekä sattumahan jalan oikean reiteen
nuolen sai, sen katkesi pää sekä vaivasi reittä.

Joukkoons' Eurypylos nyt väistyi välttäen turman,
huusi akhaijeja viel' avuks Aiaan kaikuvin äänin:
»Ystävät, ylhät, akhaijein päät sekä päälliköt aimot!
Päin rivit Aiast' auttamahan, tuhopäivä jo pääll' on,
tuoll' asetuiskeeseen jo hän sortuu; taistelon telmeest'
erkane hengiss' ei ikipäivänä; siis väkevästi
kaikk' avuks Aiaan luo, Telamonin aaluvan aimon!»
Iskemä nuolen noin huus Eúrypylós, ja sen kuullen
kumppanit, kilvet ryntäillään, kohotettuna keihäät,
koht' uron suojaks suorisivat; liki ehti jo Aias,
päin heti kääntyi taas, kun kerkesi kumppanijoukkoon.
Noin nyt taistelo riehui kuin tuli leimuavainen.
Leiriin Nestorin toi hevot, Neleun valjakon varsat,
ylt'yli hiessä, ja joukkojen pää tuli myötä Makhaon.
Askelnopsapa tuon näki aimo Akhilleus; nousten
laivan valtahisen peräkeulaan näät uros katsoi
taistoa vaaraisaa sekä vainoa voihkehikasta;
koht' asekumppaniaan, Patroklos-ystävätänsä,
huusi hän laivaltaan, sen kuuli ja kuin sodan Ares
kumppani luo majast' astui — tuop' oli alkuna turman.
Ensiks urhea noin nyt virkki Menoition poika:
»Miksi, Akhilleus, kutsuit luo? Mitä multa sa pyydät?»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Kuulu Menoition poika, sa muist' yli ystävä rakkain,
nyt pian lie halu polvia mun halaella akhaijein
kerjäten auttamahan; hätä näät ylen hirveä heill' on.
Nestorin luo kysymään sinä nyt, Zeun suosima, mennös,
haavoitettuna pois ketä toi hän kamppaelusta.
Sillä Makhaonin muotoiselt', Asklepion poian,
näytti hän, minkä mä näin selän puolt' — en kasvoja nähnyt,

näät sivu karkasivat hevot vinhaan kiitäen tietään.»
Virkki, ja Patroklos asekumppanin käskyä kuuli,
juosten rintaa riensi akhaijein valkamaleirin.
Mutta kun Nestorin uksen luo ajokumppanit ehti,
vaunuilt' astuivat elonkasvaja-maan kamaralle,
Eurymedon, ajomies, hevot riisui sankarin vanhan
vaunujen eestä, mut itse he pois hiet raikkahan tuulen
rannall' antoi vilvoittaa pukineista ja siirtyi
niin majasuojaan, kuss' oli istuimet väsyneille.
Juoman heille nyt toi Hekamede suortuvasorja,
aimon Arsinoon tytär, jonk' oli kunnialahjaks
suoneet neuvojamiehistään parahalle akhaijit,
sortuen kun Tenedos jäi alle Akhilleun miekan.
Pöydän kauniin hän, sinijalkaisen, silopinnan,
ensin nouti ja leipää toi vadin vaskisen sille
haukata juoman myötä ja laukkoja myös sekä mettä
kullankellervää, pyhän ohran jauhoja, vihdoin
maljan mahtavan, vanhuksen kera ottaman matkaan,
nastoin kultaisin sepitellyn; siin' oli korvaa
neljä ja kultaiset, paritusten nokkivat kyyhkyt
kullakin niistä, ja myös kuvekannakkeet oli kahdet.
Täytenä tuskin sai sitä toinen liikutetuksi,
vaan kevyt vieläkin tuo oli nostaa Nestorin vanhan.
Neitopa toi jumalsorja ja siihen kaas sekotellen
Pramnen viiniä, kaaputtain kutunjuustoa joukkoon
vaskisin kaapimin, myös valahuttaen valkeat jauhot.
Juomaa laittamataan nyt pyysi jo urhoja juomaan.
Kons' oli juoneet nuo sekä jäähdelleet janon poltteen,
toinen toiselleen he nyt haastelivat halumielin.
Silloin Patroklos ovest' ilmestyi jumaluljas.

Vanhus välkkyvän istuimen heti jätti ja nousi,
saapujan vieraakseen kädest' ohjasi, istua käski.
Mutt' ei istunut Patroklos, vaan noin sanan virkkoi:
»Ei, älä pyydä, en viipyä voi, Zeun vaalima vanhus.
Kunnian antaen hänt' on kuultava jolle ma täältä
tietoa käyn, ketä toit kera haavoitettua. Vaan sen
itse jo nään, kun on täällä Makhaon, joukkojen päämies.
Nytpä Akhilleun luo heti riennän viestini viemään.
Tunnet, korkea vanhus, kuink' ylen kiivas on mieli
miehen tuon; pian syyttää vois viatontakin vielä.»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Noin mikä sitten akhaijeist' on nyt huoli Akhilleun,
keit' ase iskenyt lie? Ei tiedä hän, kuink' iso onkaan
tuskan surkeus nyt sotajoukoss': urhot on parhaat
laivojen luona, ken nuolen on lyömä, ken iskemä keihään.
Nuolta jo urhea sai Diomedes, Tydeun poika,
peist' Agamemnon maistaa, peist' asekuulu Odysseus,
reiteen Eurypylon kävi nuoli, ja tässä nyt yhden
kamppailusta mä äsken toin, jota jousen on jänne
vammannut vasamallaan. Vaan jalo eipä Akhilleus
sääli akhaijeja laisinkaan, ei surkua tunne.
Vartoeleeko hän, kunnes on laivat valkamarantaan,
turhaan varjelemamme, jo polttanut valkea tuima,
itse me kaatunehet joka mies? Eip' entisen lainen
nyt jäsenissäni näiss' asu jännervoima ja norjuus.
Oisipa nuoruus vielä ja ryhti se mulla, mik' ammoin,
kun Pylos Elis-maan kera taisteli karjojen ryöstön
kostaakseen ja kun Itymoneun minä hengeti iskin,
Elis-maan asujoita, Hypeirokhon urhean poian!
Varjelemaan kävi karjaans', ei hyvitystä hän suonut,

vaan hänet tanterehen etumaisena taistelevista
peitseni sorti, ja pois koko maalaisjoukkio juoksi.
Kentäll' aimopa siin' oli saalis koottuna kohta:
raavaskarjoja viis oli kymment', yht' oli monta
laumoja lampahien, sikojenkin, parvia vuohten,
virkkuja tammoja myös sadan viidenkymmenen verran,
voikkoja karvaltaan, useall' oli niist' imuvarsa.
Neleun kaupunkiin ne, Pyloon, nyt kaikki me toimme,
saapuen yön pimeässä; ja mielissään oli Neleus,
että jo nuorena toin sotatieltä ma niin ison saaliin.
Aamull' airuet huus jaloääniset koolle ne, joille
maksava Elis-maa hyvityst' oli vauriotöistä;
saapui kansan vanhimmat jakajoiksi nyt saaliin,
kosk' oli korvaus näät monen saatava töistä epeijein,
kun vähin miehin ol' ahdinkoon Pylos joutunut, sillä
hirveä Herakles tuhotöin oli sinne sit' ennen
hyökännyt, urohimmat kaikk' oli kaatanut maasta,
meitäpa myös kakstoist' oli, poikia Neleun kuulun;
heistä mä yksin jäin, muut surmaan kaikki ne sortui.
Tuost' ylen ylvästyin sopavaskiset, vankat epeijit
sortivat, väijyen vainosivat meit' ilkiötöillään.
Niinp' osasaaliikseen luki vanhus härkiä lauman,
uuhia kolmepa myös satakuntaa, paimenet myötä.
Hällekin paljon korvaamass' oli näät pyhä Elis:
valjakon vaunuineen, jalot juoksijat, niit' oli neljä;
kattilajalkaa voittelemaan tuli nuo ajokilpaan,
vaan nepä haltuuns' Augeias, maan valtias, otti,
työns ajomiehen tyhjänä pois, muremiell' upehistaan.
Kostoks sen tihutyön sekä pilkan vaati nyt vanhus
siis osan runsaan, vaan sotasaaliin muun jakelutti

kansan kesken, jott' osa oikea kullekin koituis.
Toimi se tehtiin, kaupungiss' ylt'ympäri palveet
uhrattiin jumaloille; mut kolmas päivä kun koitti,
maahan epeijit karkasi kaikk', ylen ankara paljous
miehiä, vaunujakin, pojat myötä Molionen saamat;
kumpikin viel' ihan nuori ja outo ol' ottelon pauhuun.
Kaukana Alfeios-joen äyrääll' on Thryoessa,
hietaisen Pylos-maan rajaäären kalliolinna;
senpä he saartoivat, tuho senp' oli tuumana heillä.
Vaan lakeuksien poikki kun sinne he riensi, Athene
meille Olympost' yöllä jo toi sanan joutua taistoon,
eik' urot tottelemaan pylolaiset untelot olleet,
vaan sotaintoa uhkuivat. Mutt' ei mua Neleus
laskenut taistoon ois, hevot antoi kätkeä multa,
hän mua liian näät piti outona viel' asetoimiin.
Vaan minä varjoon rinnall' en hepourhojen jäänyt,
vaikk' olin valjakoton; niin ohjasi taiston Athene.
On Minyeios siell', eräs virta, mi luona Arenen
käy meren helmaan; vartosi koin pyhän nousua siinä
vaunukkaat Pylos-maan hepourhot, myös väki muukin
sinne jo virtasi kaikki, ja sielt' asehissa me päästiin
puoleen päivään luo pyhän Alfeios-joen juoksun.
Siellä nyt Zeus ylivaltias sai meilt' uhkeat palveet,
sai härän uhriks Alfeios, härän suuri Poseidon,
hiehon päilyväsilmä Athene, karjojen kauneen.
Syömään iltaistaan asekunnittain väki istui,
sitten käytiin nukkumahan joka mies tamineissaan
virran vierustalle. Mut korskeamielet epeijit
saarsi jo kaupungin, tuhon sille jo uhkasi tuottaa,
vaan oli ottelon työläs työ heill' eessä sit' ennen;

sillä kun loistavan auringon valo valkeni maille,
rynnistimme me päin, Zeus turvana ynnä Athene.
Mutta kun törmäsivät pylolaiset epeijejä vastaan,
miehen ensimmäisnä ma kaasin — sain hevot hältä —
Mulion, Augeiaan vävyn aimon, joll' Agamede
vaalevahius oli puolisonaan, tytärparvea vanhin,
kaikki jok' aavan maan tehoyrtit ties avuntuovat.
Päin karahuttaissaan hänet vaivutin vaskisin peitsin:
sortui mies somerolle, ma vaunut valtasin, riensin
niill' eturinnass' ottelemaan. Mut korskat epeijit
karkkosivat mikä minnekin, kun hepourhojen päämies
heiltä jo kaatui, kamppailuun uros uljahin heistä.
Vaan rajumyrskynä mustana nyt minä ryntäsin jälkeen,
vaunuja saaliiks sain viiskymment', urhoa kaksi
kultakin peitseni suisti, ja hampain maata ne haukkoi.
Myös pojat Aktorin ynnä Molíonen kaatanut oisin,
vaan isä itsepä heidät, maan järisyttäjä suuri,
pilveen sankkaan peitti ja taistost' autteli turvaan.
Siin' ison voiton voittaa Zeus nyt soi pylolaisten,
sill' yhä vainottiin vihamiest' yli aukean kentän,
surmattiin sovankantajat, vaan sovat kaunihit koottiin,
kunnes Buprasíon nisuviljava meill' oli eessä,
kallio Olenian ja Aleision — niin nimi kuuluu
kummun tuon — mut siitä jo kääntyä käski Athene.
Siihen viimeisen virumaan minä löin, ja akhaijit
Buprasionist' ohjasi pois sotivaljakot vinhat;
kuului Zeun jumaloist', urohistapa Nestorin kiitos.
Noin uros urkenemaan olin muinoin. Mutta Akhilleus
uljas on vain iloks itselleen; viel' itkevä totta
kyynelet karvaat lie, sotikansa kun sortunut kaikk' on.

Ystävä, neuvot soi monet sulle Menoitios silloin,
lähtevä kons' olit Fthian mailt' Agamemnonin luokse.
Oltiin kumpikin läsnä, ma itse ja oiva Odysseus,
istuttiin saliss', ohjeet kaikk' isäs antamat kuultiin.
Vankkaan saavuttiin näet Peleun valtiaslinnaan,
miehiä nostattain väenruokkija-mailta akhaijein.
Siellä Menoitios sankari, siell' olit kanssa Akhilleun
myös sinä, Peleus kun pihass' uhrasi juur', urovanhus:
uhkeit' alttariliekkiin hän salamoitsija-Zeulle
teuraan reisiä loi, pikaristaan säihkyä viinin
pirskoi kultaisest' yli uhrin leimuavaisen.
Kun kera teuraan siinä te kumpikin hääräelitte,
portti me aukaistiin; kovin hämmästyinpä Akhilleus
riensi ja istumahan kädest' ottaen vei katon alle,
kestiten vierainaan, kuten ainakin, anteliaasti.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
toimeni julki jo toin, kera seuraamaan kehotellen.
Intopa suur' oli teillä, ja mont' isät neuvoa antoi.
Käski Akhilleut', aaluvataan, noin Peleus vanha:
kunnostaumaan ain' urotöiss' yli kaikkien muitten;
noinpa Menoitios taas sua neuvoi, Aktorin poika:
'Poikani armas, ylhemp' on suku, synty Akhilleun,
vaan sinä vanhemp' oot, monivertapa häll' urokunto.
Mielevä virkkele siis sana hälle ja ystävän neuvoin
ohjata koita, hän mielellään hyvän ottavi varteen.'
Neuvoi noin isäs vanha, sen unhotat. Vaan puhu vihdoin,
aimon Akhilleun suo tosi kuulla, hän ehkäpä suostuu.
Taivaisten avull' ehkäpä sun sanas sankarin mielen
taivuttaa; sill' ei puhe ystävän suott' ole suinkaan.
Mutta jos esteen lie jumal-ilmestys joku tuonut,

jos sanan moisen Zeult' emo korkea saattanut ehk' on,
niin sinut ainakin laittakohon kera kaikkien muitten
myrmidonein, hädäss' ett' apu, valkeus oisit akhaijein.
Sullepa lainatkoon hän kamppailuun asun uljaan —
vois häneks uskoen ehk' urot Troian taistoa karttaa,
saisivat hiukan hengähtää sotimielet akhaijit
ahdituksestaan; lepo pienikin ois lepo sentään.
Uupunut on vihamies, tepä virkeät, helppo on teidän
torjua Troiaan saakka ne laivain luota ja leirin.»
Virkki, ja Patroklon sydän liikkui, mieli jo syttyi.
Peleun poian Akhilleun luo hän riens ohi laivain.
Mutta kun juur' oli luo jumalaisen Odysseun haahden
ehtinyt, kuss' oli mieskokous- sekä oikeuspaikka,
kunne ol' alttarit myös asetettuna taivahisille,
haavoitettuna hänt' Euaimonin korkea poika
kohtasi, Eurypylos, jota nuoli ol' iskenyt reiteen;
kamppailust' uros ontui pois, hiki virtana vieri
päästään, harteiltaan, veri haavan vihlovan suusta
tummana tihkui; ei toki tauonnut taju hältä.
Säälien katseli häntä Menoition urhea poika,
noin sanat siivekkäät polotellen hälle jo lausui:
»Voi, polot miehet, akhaijein päät sekä päälliköt aimot!
Kaukana syntymämaastako siis sekä luot' omienne
ruokkia hohtava sais hipiänne jo hurttia Troian!
Virka jo, Eurypylos, jumalainen sankari, kerro,
hirveän Hektorin peistä akhaijit vieläkö torjuu,
vai joko surmaan sorruttaa ase ankara heidät?»
Vastasi Eurypylos, uros haavoitettu, nyt jälleen:
»Turha jo on, jalo Patroklos, avuntoivo akheijein,
laivoja tummia päin pakolaisina pois väki painuu.

Sillä jo kaikk' on nuo, urot parhaat jotk' oli ennen,
laivojen luona, ken nuolen on lyömä, ken iskemä keihään,
syöksyvät iliolaiset päin yhä yltyvin innoin.
Tumman purteni luo tue, vie mua, viiltäös nuoli
reidest' irti ja myös veret tahmenneet vesin haalein
huuhtele pois, kivunviepiä luo tehoyrttejä ylle,
jotka Akhilleus neuvonut on — niin kertovat — sulle,
Kheironin oppilas tuon, joka kentaureist' oli hurskain.
Poissa nyt lääkärit on, Podaleirios ynnä Makhaon,
haavan sai, majasuojassaan, minä luulen, on toinen —
lääkärin taitavan tarvitseis kipuhunsa nyt itse,
toinenp' Ilionin kedoll' ottelon raivoa kestää.»
Vastasi näin nyt hälle Menoition urhea poika:
»Kunpa ma voisin vain; jalo Eurypylos, mitä teemme?
Aimon Akhilleun luo minä kiiruhdan kera viestin,
jonka Gerenian Nestor, akhaijein kaitsija, antoi;
vaan en jättää voi sua noin toki tuskien valtaan.»
Virkki, ja kainalon alta hän kannattain katon alle
sankarin saatti, ja taljoja toi heti palvelupoika.
Niille nyt Patroklos hänet laski ja vihlovan nuolen
leikkasi veitsell' irti ja huuhteli pois vesin haalein
hurmeet tahmeuneet, kivunvievän, kirpeän yrtin,
hieroen hienoks sen, pani haavan päälle; se tyyten
pois kivut otti, ja haava jo kuivahtui, veri tyrtyi.

KAHDESTOISTA LAULU.

TAISTELU LEIRIN MUURISTA.

Noin majass' urhea vaali ja hoiti Menoition poika
haavaa Eurypylon; mut Troian miehet akhaijein
kanss' yhä ottelivat. Eik' olleet torjuvat kohta
vaaraa kaivannot, ei tornit valtavan vallin,
laivoja varjelemaan kera kaivannon joka luotiin,
uhrata unhottain toki palveet taivahisille,
jotta se suojaans' ois merinopsat sulkenut laivat,
saalihit runsaat myös. Vaan vastoin kuolematonten
tahtoa tehtiin muuri; ja siksi se myös pian sortui.
Kons' eli Hektor vielä ja kiehui kiukku Akhilleun,
vallat, kaupungit Priamolt' oli vaipumatonna,
senp' ajan seisoi myöskin akhaijein mahtava muuri.
Mutta kun kaattu jo kaikk' oli Troian sankarit parhaat,
monta akhaijia kaatunut myös, moni henkihin jäänyt,
tuottanut Ilionin periturman kymmenes vuosi,
laivoin jälleen matkanneet kotimaille akhaijit,

niin jopa murskata päätti Poseidon kanssa Apollon
muurin, vyöryttäin joet vuolaat kaikki sen kimppuun,
rinteilt' Idan jotk' alas virtaavat meren helmaan:
vyöryi Rhesos, Heptaporos, Rhodios ja Karesos,
Aisepos sekä Grenikos, Simoeis ja Skamandros
myös jumalainen, joihin miest' oli vierinyt monta
heimoa sankarien, kypäröitä ja kilpiä kyllin.
Yhteen vei kaikk' uomat Apollo ja virrata antoi
päivää yhdeksän päin muuria; Zeun sade tulvi
sankeanaan, jott' ois pian huuhtonut sen meren helmaan.
Maan järisyttäjä hankoineen edell' itsepä riensi
viskoen kuohuihin koko muurin pohjia myöten,
roukkiot hirtten, paatten, akhaijein työt ani-työläät;
hiekan peittoon hiertäen taas tasatantereheksi
Hellesponton virtavan veen teki rantamat pitkät,
kons' oli murskana muuri; ja uomiins' ohjasi sitten
virrat vierimähän taas ennalleen vesin armain.
Noinp' ol' Apollon kanssa sen kaatava kerta Poseidon;
vaan liki muuria nyt lujaseinää raivosi taiston
kiljuva temmellys, kivet kiitävät tornien hirsiin
ryskyen iski, ja Zeun vihan ruoskan alla akhaijit
taajaan sulloutui tasalaitain laivojen ääreen,
vimmaa Hektorin hirmustuin, pelontuottajan tuiman;
hänp' yhä taisteli rynnistäin kuin riehuva myrsky.
Kuin ajokoiria päin sekä miehiä metsien karju
käännähtää tahi myös raju leijona rohkein voimin,
vaan sitä vastaan nuo heti yhtyvät muurina seisten,
peitsiä singahtaa, käsin lennähytettyjä vankoin,
päin satamalla; mut säikkyä ei, ei peljätä saata
sen sydän uljas, vaan oma rohkeus sille on surmaks;

syöksyy syöksymätään miesparvea päin peto taistoon;
kunne se viskautuu, väki siinäpä väistyvi syrjään:
noin kävi päin vihamiest' yhä Hektor, kumppanejansa
yllyttäin yli kaivannon. Mutt' ei hevot raisut
harpata hirvinneet. Liki reunaa sen kovin korskuin
seisahtuivat, sill' oja eess' oli hirmuna, laaja
laukata poikki ja muuten myös yli vaikea päästä,
sill' ylen jyrkkään suistuva sen näet pääst' oli päähän
kumpikin seinä, ja partaaseen asetettuna paalut
pitkät, kärkevät, joit' oli maahan poiat akhaijein
taajaan iskenehet vihamiehen torjumiseksi.
Ei hevin laukannut hepo vaunujen kiitäväpyöräin
kanss' yli ois, ja he miettivät, mies jalan voisiko mennä.
Urhean Hektorin luo jopa Pulydamas tuli, virkkoi:
»Hektor, myös jalot muut sekä Troian ett' apukansain!
Hulluutt' ois yli kaivannon hevot pyrkiä saamaan.
Liian pysty on niille se tie, näet kärkevät paalut
partaall' on, takanaan heti ankara muuri akhaijein.
Kamppailuun karahuttelemaan siell' ei sovi kenkään,
sill' alat ahtaat on ja, ma luulen, vaurio vartoo.
Jos nyt on tuumana siis jylykorkean Zeun periturmaan
tyyten akhaijit syöstä ja iliolaisia auttaa,
niin totisesti ma toivon sen heti täyttyvän, heidän
kaukana Argos-maasta jo hukkuvan mainehetonna.
Mutta jos kääntyvät taistoon taas he ja syöksevät meidät
laivoiltaan suinpäin alas kaivantoon syväpohjaan,
silloin ei mene kaupunkiin edes viestiä meistä
luota akhaijein, konsa he käyvät kääntyen kimppuun.
Kuulkaa neuvoni siis sekä seuratkaa sitä kaikki.
Partaan luo ajomies kukin hillitköön hevosensa,

vaan jalan itse me nyt kera Hektorin kaikk' asehissa
rynnätkäämme, ja ryntäyst' ei sitä kestä akhaijit,
jos ovat joutunehet he jo tottakin turmion paulaan.»
Virkkoi noin; hyvä neuvopa tuo oli Hektorin mieleen.
Kohta hän vaunuiltaan tamineissaan karkasi maahan,
eivät vaunuilleen urot Troian jäänehet muutkaan,
vaan kera maahan karkasivat jalon Hektorin jälkeen.
Ääreen kaivannon kukin ohjaajansa nyt jäämään,
järjestyksessään pitämään hevot käski ja vaunut,
itse he taiten järjestyin sotaparvehen viiteen
seurasivat kukin johtajataan miesrintamin taajoin.
Itsepä Hektorin kanssa ja Pulydamaan kera kuulun
riens useimmat, urheimmat, halu joill' oli kiivain
muurin murtelohon, liki onttoja laivoja taistoon,
johtaja kolmas viel' oli Kebriones; näet vaunut
hänt' oli halvemman uron haltuun heittänyt Hektor.
Parvea toistapa toi Paris, Alkathoos ja Agenor,
seuraavaa Helenos sekä Deifobos jumalainen,
veljekset, Priamon pojat; viel' oli Asios kolmas,
Asios, Hyrtakon juurt', uveuljas, säihkyväsälkö,
saapunut Selleeis-joen varsilt', aimo Arisben.
Neljätt' Aineias, Ankhiseen aaluva, johti,
vertana vierellään Antenorin poikia kaksi,
Arkhilokhos Akamaan kera, taitajat taistelon kaiken.
Sarpedon oli taas apukansain kuulujen päämies,
Glaukos rinnallaan sekä ankara Asteropaios;
näät heti jäljestään urohompina kaikkia muita
hän piti kumpaakin; mut itse hän vaill' oli vertaa.
Liittyen mieheen mies sekä kilpeen kilpi he vimmoin
riensi akhaijeja päin, ei luulleet kestävän heidän

kauemmin, vaan sortuvan luo sotapursien tummain.
Muut urot Ilionin sekä kuulujen myös apukansain
noutivat aimon Pulydamaan sotaneuvoa oivaa;
noutanut Asios ei, vesa Hyrtakon, urhojen päämies,
ei hepojansa hän, ei ajomiestään mielinyt heittää,
vaan merinopsia laivoja päin kera valjakon kiiti.
Mieletön! Karttava ei manan kolkkoja neitoja ollut,
korskana vaunuillaan, hevosillaan laivojen luot' ei
kääntyvä jälleen Ilionin avotuulisen turviin;
saarsi sit' ennen näät hänet karsas kohtalo, iski
peitsell' Idomeneus, jalo aaluva Deukalionin.
Valkaman äärtä hän päin vasent' ohjasi, mistä akhaijein
tie oli valjakot taas palauttaa tanterehelta;
sinne hän orheillaan karahutti; ja sulkematonna
portin puoliskot näki, siirretyn ankarat salvat;
auki nyt portin sen piti vartiat, jos kuka vielä
laivojen turviin ois tuloss' ollut ottelijoista.
Sinnepä suoraan hän hevot laski, ja raikuvin huudoin
seurasi myös väki muu, ei kestävän luullut akhaijein
kauemmin, vaan sortuvan luo sotapursien tummain.
Houkkiot! Kohtasivat näet portill' urhoa kaksi,
kelpoa keihäsmiestä, lapitheja tuimia, toinen
aaluva Peirithoon, Polypoites aimo, Leonteus
toinen taas, jalo kuin sodan Ares, urhojen surma.
Vartiamiehinä nuo oli leirin korkean portin;
niinkuin taivaslatvaiset, lujat vuorien tammet
seisovat kaikin säin, sadetulvia, tuulia kestäin,
juurin mahtavin maan kamarass', ikivankkumatonna:
niinp' urot seisoi nuo käsivartten voimahan luottain,
vartoivat pelotonna, kun päin kävi Asios aimo.

Muuria vankkaa päin isoll' äänell' iliolaiset
karkasivat, häränvuotaiset kohotettuna kilvet,
Asios johtajanaan, Adamas kera, Asion poika,
Oinomaos ja Thoon sekä Iamenos ja Orestes.
Vain sisäpuoll' oli portin akhaijeja laivojen puoltoon
äsken kiihdelleet sopavälkkyjä vartiamiehet,
mutta kun muuria kohti jo karkasi nyt väki Troian,
danaolaisten kesken myös pako parkuva alkoi,
riensivät kumpikin taistelemaan etupuolle he portin;
niinkuin villiä karjua kaks ajokoirien, miesten
parvea pauhuisaa pesärotkoll' ottavi vastaan,
syrjin syöksyy päin, ylt'ympäri viskoen viitaa
maast' ylös juuriltaan; kovin kirskuvat, kalskuvat hampaat,
kunnes jonkun peitsi jo käy sekä riistävi hengen:
ryntäill' urhojen noin sopavasket välkkyvät kalskui,
kun tuli peitsiä päin; soti kumpikin näät väkevästi,
voimaans' uskaltain sekä muurill'-ottelijoihin.
Tornien vahvain vartiot nuo kivituiskehin torjui
vainoajaa, jott' itse he varjeltuis, majat leirin,
laivat myös merinopsat; kuin lumet lentävi maahan,
pilviä tummia tuivertain kun viuhuva tuuli
taajaan viskoo niit' elonkasvaja-maan kamaralle:
niin kivet tuiskuten kiiti, akhaijein, iliolaisten
kilvan syytelemät; kypäräin sekä kumpurakilpein
vasket vankuivat kumeasti, kun järkäle sattui.
Tuosta jo tuskaillen löi reiteens' äänehen nurkuin
Asios, Hyrtakon poika, ja virkkoi noin vihan kiukuin:
»Viehtynyt viekkauteen sinä myös olet, Zeus ylitaatto,
tuiki jo siis; sill' en väkeämme ma torjumatonta
luullut Akhaian sankarien ois saattavan kestää;

vaan kuin mettiset tai kimalaiset, keskeä norjat,
syrjään jyrkän kalliotien pesän jotk' ovat tehneet,
pois pesäonkalon suult' ei erkane, vaan tulisesti
puoltavat poikasiaan medenetsijä-miehiä vastaan:
portilt' ei nyt nuo, vain kahden vaikk' ovat, aio
erjetä, elleivät tapa meitä he taikka me heitä.»
Virkkoi noin, mut siitäpä Zeun ei heltynyt mieli,
sillä hän kunniahan nyt aikoi Hektorin nostaa.
Toiset taistelivat taas toisten porttien luona;
mutta en kaikkea voi, kuin taivahiset, kuvaella.
Näät kivimuuria pitkin kuin tuli leimusi taisto,
sai urot Argos-maan, hädän hämmentäissäkin, pakko
laivoja varjelemaan, hätämiell' oli kaikk' ikivallat
itse jo nuo, jotk' aina akhaijeja auttivat taistoon.
Tuimina riehuivat sodan, surman työssä lapithit.
Poika jo Peirithoon, Polypoites urhea, iski
otsikkoon Damason, päin vaskea, kiitävän keihään;
kestänyt vaskinen ei kypär' iskua, vaan läpi otsan
tunkihe välkkyvä kärki, ja velloutui verisiksi
aivot kaikki, ja ryntääjän noin sorti hän surmaan.
Mutta Pylonin kaasi ja Ormenon kohta hän sitten.
Antimakhon pojan Hippomakhon taas sorti Leonteus,
aaluva Areen juurt', ase ankara upposi uumiin.
Huotrast' oitis kiskaltain veti viiltävän miekan,
karkasi miesvilinään, kera Antifaneen käsikähmään,
viuhuen iski jo miekka, ja kenttään mies selin sortui;
sitten Oresteen löi sekä Iamenon ja Menonin,
nuo perätysten kaasi hän kaikk' elonkasvaja-maahan.
Juuri kun hohdokkaita he noilt' asevaskia riisti,
kohti jo Pulydamaan sekä Hektorin tuomina urhot

riens useimmat, uljaimmat, halu joill' oli kiivain
murtaa muuri ja laivoihin tuli tuiskata kirkas,
vaan hepä kaivannoll' yht'äkkiä jäi epäröimään.
Sill' yli mennä kun mielivät, niin tuli liitävä lintu,
päin vasent' iliolaisten äärt' yläilmojen kotka,
kauhea kynsissään veriruskea, viel' eläväinen
käärme, mi kiemurrellen vain yhä kiukkua kiehui.
Taapäin viskaten pään sepä ryöstäjätään puri rintaan
kaulan alle, ja tuskissaan sen kotka jo päästi
maahan kouristaan, ja se kirposi joukkojen keskeen,
kotkapa kiljuen kiiti nyt pois kera viimojen vieväin.
Kammostui urot Ilionin, kun kirjavan käärmeen
keksivät keskellään, Zeun, aigiinkantajan, enteen.
Urhean Hektorin luo jopa Pulydamas tuli, virkkoi:
»Hektor, neuvoja mun kokouksiss' aina sa moitit,
vaikk' ovat oiviakin, sill' ei muka näät sovi, ett' on
kansan mies eri mieltä, jos toimena lie pito neuvon
taikkapa taistelokin — sun valtaas vain lisäelköön!
Sen toki lausun nyt, mink' arvelen itse ma parhaaks.
Ei tule laivoja valtaamaan nyt pyrkiä meidän;
näinpä, ma luulen, käy, tuo lintu sen enne on totta,
ilmojen kotka, mi päin vasent' iliolaisien äärtä
liiteli, juuri kun kaivannost' yli mielivät mennä,
kauhea kourissaan veriruskea, viel' eläväinen
käärme, mi kirposi koht' alas ennenkuin pesähänsä
ehti sen viejä ja poikasiaan sai ruokkia sillä:
niinpä me myöskään emme, jos auki nyt ankarin voimin
portti ja muurikin murrettais paetessa akhaijein,
pois rivit ehjinä ensinkään tule laivojen luota,
vaan moni Troian mies jää jälkeen, jonka akhaijit

laivoja varjellen lyö maahan tappavin vaskin.
Näin tämän tietäjä tulkitsis, joka tuntisi tarkoin
merkit mielessään, jota myöskin kuulisi kansa.»
Vastasi tuimana katse nyt Hektor heiluvaharja:
»Pulydamas, noin neuvoen etp' ole ystävä mulle,
muuten muuta ja oivempaa toki tietänyt oisit;
vaan vakavissasi jos sinä tottakin moisia haastat,
silloin taivahiset älyn vieneet sult' ovat varmaan,
kun jylykorkean Zeun sanan unhottaa sinä käsket,
tuon lupauksen, jonka hän itse on nyökäten suonut.
Lintuja liitäväsiipiä vain sinä vaatisit meidät
seuraamaan, mut en piittaa niist', en huoli ma lainkaan,
koita ja päivää päin käden oikean puolle jos menkööt
tai vasemmallekin vaipukohot yön himmeän ääriin.
Tahtoa ylhän Zeun toki seuratkaamme me ennen,
hänp' ikivaltias on näet ihmisien, jumalainkin.
Yks ylin ennusmerkki on: puoltaa syntymämaata.
Miksikä pelkäisit sinä taistoa, tappoa suotta?
Sillä jos kaatuisimmekin luo nyt akhaijien laivain
kaikki me muut, ei tarvis sun toki peljätä surmaa;
eip' ole rinnassas sull' uskallust', urovoimaa.
Mutta jos kamppailusta sa luovut tai kenen toisen
taivutat taukoamaan puheluillasi taistelemasta,
niin tätä peistäni saat tuta kohta ja henkesi heität.»
Virkki ja ryntäsi päin etupäässä, ja valtavin huudoin
kumppanit seurasivat. Salamoitsija Zeus laelt' Idan
lentoon laivoja päin rajupuuskan nosti, mi sinne
vei pölyn ryöppynä, niin hätäytteli mielet akhaijein,
Troian miesten salli ja Hektorin kunnian saada.
Nää tähän luottaen enteeseen, väkehensäkin vankkaan

riensivät murtamahan nyt akhaijein muuria suurta,
tornien pois repimään oluspalkit, rintamusvarjeet,
vääntelemään väkihirret pois, mitä maahan akhaijit
vahvikepylväiks iskenehet oli tornien rintaan.
Koittivat irti ne saada ja toivoivat pian muurin
murtelevansa. Mut väistynehet ei tieltä akhaijit,
vaan häränvuotaisin he nyt muuria varjeli kilvin,
kimppuun-ryntääjää kivin iskeä koitti ja keihäin.
Muurill' yllyttäin eestaas kävi kumpikin Aias
intoa kamppailuun viritellen akhaijien kaikkein;
ken sanan kiittelevän sai heiltä, ken kiivahan nuhteen,
konsa he herkeävän kenen keksivät ottelemasta:
»Miehet Akhaian kaikki nyt, heikoin kuin väkevinkin,
kertapa keskinen myös — sill' ei tasavertoja taistoon
kaikk' ole ottelijat — nyt on kullekin ylt'yli työtä;
sen hyvin itsekin näätte jo. Siis päin laivoja älköön
kääntykö ainoakaan, ken kuullut on päällikön käskyn,
vaan tenä tehkää vankka ja rohkaiskoon kukin toistaan,
koittaen, eikö Olympon Zeus, salamoitsija, salli
kaupunkiinsa nyt karkoittaa vihamiehiä jälleen.»
Huusivat noin väkevästi akhaijein intoa nostain.
Niinkuin taajaan talvissäin lumen hahtuvat lankee,
kun sit' on hankkiunut satamaan Zeus selkeäneuvo,
ihmeeks ihmisien vasamansa ne valkeat kylväin;
tuulet tyynnyttäin yhä lunta hän viskovi, kunnes
verhoo vuorien harjanteet se ja kalliotörmät,
vainiot viljelijäin, kedot, laidunmaat apilaiset;
peittyvät niemekkeet, meren partaat vaahtoavaisen,
vain vesi vellova luo lumen yltään; mutta se kattaa
ylt'yli kaiken muun, kun Zeun sade sankkana lankee:

noin kivet taajaan kiiti nyt singoten toisa ja toisa,
iliolaisia kohti, ja heiltä akhaijeja vastaan;
pitkin muuria valtahinen kävi ryske ja pauhu.
Eip' ois iliolaiset viel', ei loistava Hektor
muurin porttia, ei väkisalpaa särkeä voineet,
päin jos akhaijeja poikans' ei, Sarpedonin, käydä
käskenyt kaitsija Zeus nyt ois kuin leijona karjaan.
Kilven varjeekseen heti nosti hän ympyriäisen,
sorjan, vaskevan, — sen vasaroinut seppo ol' oiva,
myös monet naulannut häränvuotaiset sisäkerrat
nastoin kultaisin ylt'ympäri vaskea kiinni;
kilpi se varjeenaan, kädess' uhkaten peitsiä kaksi,
riensi hän päin kuin vuoriltaan jalopeura, mi riistaa
kauan on kaivannut; sitä kannustaa sydän uljas
kimppuun lampahien lujasalvoiseen pihatarhaan;
vaikkapa paimenet peitsekkäät kera koirien kohtais
vartiamiehinä siellä se laumaa varjelemassa,
ei yrityksett' erjetä pois pihan mailta se mieli,
sinne jo viskautuu sekä saaliin vie tahi itse
suistuu keihääseen, etumaisten nopsahan heittoon:
noin jumalaisen myös Sarpedonin mielen ol' into
rynnätä muuria päin, sen murtaa rintamusvarjeet;
Glaukon, Hippolokhon pojan, puoleen kohta hän kääntyi:
»Glaukos, miksipä meill' yli muista on kunnia kuulu,
ain' ylin istuin, myös paras atria, kukkuramaljat
siis Lykiassa ja kuin ikivaltoja meit' ihaellaan?
Miks iso maa-ala myös, jota huuhtoo virtava Ksanthos,
köynnöstarhoja on, nisupeltoja meill' osanamme?
Niinp' etumaisina nyt Lykian esitaistelijoista
meidän on seistava, myös tulisimpaan syöstävä taistoon,

noin Lykian sopavälkyt jott' urot mainita mahtais:
'Maineetonnapa ei Lykiaa pidä valtikan alla
valtiahat nämä, pöydässään yhä uhkeat lampaat,
viinit vienoimmat, valioimmat; myös jalo heill' on
voima, he käy Lykian väen eell' etumaisina taistoon.'
Ystävä armas, oisipa vain, tämän ottelon surmat
karttaen, tarjona meill' elo kuolematon, ikinuori,
enp' eturintaan taistelemaan minä lähtisi itse,
en kera kannustais sua kamppailuun urokuuluun;
vaan lukemattomat surmathan yhä ympäri vaanii,
joit' ei väistyä voi, ei välttää ihminen kenkään;
kilpaan siis, mekö vai vihamies nyt kunnian korjaa!»
Virkki, ja valmis tottelemaan kehotust' oli Glaukos.
Karkasi kumpikin päin Lykian väki valtava myötään.
Tuon näki kammostuin Peteos-uron poika Menestheus;
näät tuho vyöryi tornia päin, hänen varjelemaansa.
Kohta hän silmäsi pitkin akhaijein muuria jonkun
päällikön nähdäkseen, tuhon alta ken vois väen auttaa,
keksi jo Aiaan kummankin, urot taistelonahneet,
Teukron myös, majasuojastaan joka juur' oli tullut;
kaukana ei urot olleet, vaan ei kantanut ääni;
niin iso pauhina soi — kävi taivoon asti se — kaikuin
iskuja kilvet sai, kypäritkin huiskuvaharjat,
portit teljetyt myös, vihamies näet niit' oli vastaan
syöksynyt murtaakseen läpi telkien tien väkivoimin.
Hän tykö Aiasten heti airuen työnsi, Thooteen:
»Oiva Thootes, juokse ja joudu ja tuo avuks Aiaat,
kumpikin kutsu jos suinkin, näät paras ois se jo varmaan,
sill' äkin uhkaamassa on meitä nyt turmio tuima.
Niin kovin rynnistää Lykian väen johtajat, joilla

taistelon telmeess' ain' ylen on raju, riehuva riento.
Mutta jos silläkin on nyt taisto ja työ ani-työläs,
tulkoon turvaks ees Telamonin aaluva aimo,
tulkoon Teukros myös, jalo jousell'-ampuja, myötä.»
Virkki, ja altis tottelemaan oli käskyä airut,
pois sopavälkkyjen riensi akhaijein muuria pitkin,
sankarien tykö ehti ja virkkoi vitkaelutta:
»Aiaat, päälliköt aimot, akhaijein päät sopavankkain,
auttamahan Zeun-heimoisen Peteos-uron poika
tuonne, Menestheus, hetkeks ees nyt pyytävi teitä;
kumpaakin haluaisi, se näät paras oisi jo varmaan,
sill' äkin uhkaamassa on siellä nyt turmio tuima.
Niin kovin rynnistää Lykian väen johtajat, joilla
taistelon telmeess' ain' ylen on raju, riehuva riento.
Mutta jos täälläkin on nyt taisto ja työ ani-työläs,
tulkoon turvaks ees Telamonin aaluva aimo,
tulkoon Teukros myös, jalo jousell'-ampuja, myötä.»
Virkki, ja empinyt ei Telamonin aaluva aimo;
sai sanat siivekkäät heti hältä Oileun poika:
»Aias, tänne sä jää Lykomedeen urhean kanssa,
tarmoin taistelemaan, rivit rohkaiskaatte akhaijein,
itse nyt tuonne ma käyn päin ryntäävää vihamiestä,
taas heti riennän tänne, kun auttanut vain olen noita.»
Virkki ja riensi jo pois Telamonin aaluva aimo
Teukros saattajanaan, veli, laps saman sankaritaaton;
Pandion kera häll' oli, kantaja kaarevan jousen.
Torniin kerkesivät he Menestheun urheamielen
muurin turvin — tulla ol' aika jo myös, hätä suuri,
näät etuvarjeen kimppuun kuin rajumyrsky jo musta
ryntäsivät Lykian väen päät sekä päälliköt aimot;

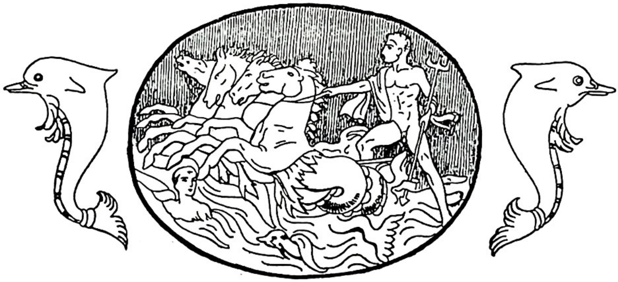
karkasi mies päin miestä, ja soi sotakiljuna suuri.
Ensimmäisenä nyt Telamonin aaluva Aias
heistä Epikleen kaas, Sarpedonin ystävän uljaan,
päin ison, särmikkään kiven iski, mi pääll' oli muurin
pantuna päällimmäks etuvarjeen taa, hevin eipä
ois käsin kaksin ees sitä kantanut mies nykykansan
vauraimmillaankaan; kevyestipä heitti sen Aias
ruhjoen päin kypärää neliharjaa, murskaten aivan
pään, lusuks iskien luut; kuin simpukanpyytäjä syöksyi
muurilt' uhkea mies ylähältä, ja luist' elo luopui.
Teukros taas, kun Hippolokhon vesa, valtava Glaukos,
karkasi muuria päin, käsivartta jo varjehetonta
vammasi nuolellaan, hält' ottaen taisteloinnon.
Varkain hyppäsi pois uros muurilt', että akhaijit
haavaa ei näkis, ei sais ilkkua siit' ilosuulla.
Murheutui nyt Sarpedon heti kohta, kun keksi
kumppanin poistunehen; mut talttunut taistelemast' ei,
vaan läpi peitsellään Alkmaonin, Thestorin poian,
syöksi ja peitsen tempasi pois, kera mies alas suinpäin
suistui; kalskuen soi asu vaskenvälkkyvä yllä.
Sarpedon etuvarjeeseen käsin iski nyt vahvoin,
tempasi vain, ja se irtautui ihan kaikki, ja muurin
päällys paljastui, monen tulla nyt tie oli auki.
Päin samall' Aias riensi ja Teukros. Laski jo nuolen
kannikehihnaan kaunoiseen Sarpedonin kilven
Teukros, rintaa kohti, mut torjui Zeus tuhosurman
suojaten aaluvataan, jott' ei liki laivoja sortuis.
Aias karkasi kohti ja kilpeen iski, mut keihäs
ei läpi mennyt, vaan rajun ryntääjän toki torjui.
Hiukan taansihe tää etusuojukselta; mut eipä

mielinyt väistyä, näät himo häll' oli kunnian kuulun,
kääntyen kumppanejaan, Lykian jumalaimoja, kutsui:
»Voi, Lykianko jo miesten näin urovoima nyt uupuu?
Työläs on mun, jos suurikin ois väki mulla ja miehuus,
yksin murtaa tie yli muurin laivojen luokse.
Siis kera seuratkaa, tehovampi on työ monen tehden!»
Virkki, ja kannustain kävi mieliin käskijän nuhde,
kiivaammin väki ryntäsi päin kera valtiahansa,
myös urot Argos-maan veti taajemmaks sotarintaa,
muurin suojelemaa; ja nyt alkoi työ ylen tuima.
Eivät jaksanehet Lykian näet aimot akhaijein
muuria murtaa, laivain luo ei raivata tietä,
eivät akhaijit peitsekkäät Lykian väen voimaa
torjua muurin luota, jo sen liki päästyä kerran,
vaan kuten naapuri käy rajakiistaa naapurin kanssa,
mittaustankoineen jaoss' yhteisvainion teiskuu,
riitana kaistale kaita, jok' ois tasan pantava tarkoin:
niin välill' esti nyt vain etusuojus; senp' yli ruhjoi
sankarit toisiltaan häränvuotaiset, kehäsorjat
taistelokilvet, myös käsitaljat leiskuvat puhkoi.
Löi monen ruumiiseen syvän haavan tappava vaski,
kun selän paljastain ken käänsihe taistelijoista,
suoraan ryntääseen läpi kilven viel' useampiin.
Tulvi jo urhojen vert' yliyltään muuri ja tornit,
huppeli iliolaisten, akhaijein myös punahurme,
eipä akhaijeja karkoittaa vihamies toki voinut,
vaan kuin kehrääjän vakamielen vaaka, kun kuppiin
toiseen punnus on pantu ja toiseen täys tasamäärä
villoja, jotta hän lapsilleen sais ansion niukan:
niin tasan vaappui taistelo nyt sekä mittelö miesten,

kunnes Hektorin salli jo Zeus urokunnian saada;
ensimmäisnä hän näät yli riensi akhaijien muurin;
Troian miehiä kiihtäen huus läpitunkevin äänin:
»Eespäin, Ilionin hepourhot, muuri jo maahan
murrelkaa, tuli tuima jo tuiskatkaa sotapursiin!»
Noin hän kiihtäen huusi, ja kaikki he kuulivat riemuin;
ryntäsi muuria päin rivit taajat, kohti sen harjaa
kilvan kiipesivät, käsiss' iskevät, kärkevät keihäät.
Koppoi Hektor nyt kiven suuren, pystynä seisseen
portin eess', ohutkärkisen, vaan alapääst' ylen paksun —
miest' ei kaks sitä ois, rotevimpiakaan nykyrahvaan,
saanut maast' ylös rattailleen vähin töin vivutuksi;
hän toveritta sen nosti nyt helpolleen — keveäksi
Zeus teki, petteliään Kronos-taaton poika, sen hälle.
Niinkuin kartanohon käden toisen taakkana paimen
jäärän villat vie, eik' uuvuta kantamus yhtään,
niin kiven Hektor nosti ja kantoi palkkeja kohti,
joist' oli puoliskot, lujasaumat sulkijat, tehty
portin valtahisen; sisäpuolla sen kaks oli salpaa
käypää vastakkain, kara yksipä kytki ne yhteen.
Astuen aivan luo, hajareisin heittohon tuimaan
jänteret jännittäin, kiven iski hän keskehen portin.
Poukkosi puoliskot saranoiltaan, poikki ne puski
järkäle lentäissään; kovin ryskyi portti, jo salvat
kirposi pois, säpäleiksi jo paksut löi ovipalkit
ruhjova lohkare. Syöks sola-aukkoon loistava Hektor,
kasvoiltaan kuin yö, asevasket, vartalon varjeet,
leimusi peljättäin; kädess' uhkaten peist' oli kaksi.
Torjua ryntääjän ois vain joku kuoloton voinut,
konsa hän karkasi päin läpi portin, liekkinä silmät.

Kääntyen miesvilinässä hän iliolaisia kutsui
ryntäämään yli muurin, heit' ei huutanut turhaan.
Koht' osa karkasi heist' yli muurin, kautt' avoportin
tulvasi toisia taas. Tasalaitain laivojen turviin
danaolaiset riensi, ja suunnaton soi sotamelske.

KOLMASTOISTA LAULU.

TAISTELU LAIVOJEN ÄÄRESSÄ.

Zeus kun ol' auttanut Hektorin noin sekä iliolaiset
laivojen luo, väkitöille hän taukoamattoman taiston
heidät jätti, mut itse jo loi hän loistavat silmät
puoleen Thrakian maan hepourhojen, myös sotisankkain
Mysian sankarien sekä hippemolgien heimon,
tammoja lypsävien, abioitten oikeamielten.
Eipä nyt Troiaan päin tähyelleet loistavat silmät,
sill' ei yhdenkään jumaloista hän astuvan luullut
joukkoja auttamahan, ei Troian eikä akhaijein.
Vaan tähyellyt suott' ei maan järisyttäjä suuri;
hänkin hämmästyin näet katseli taistoa tuimaa,
huipull' istuissaan Samothraken metsävän saaren;
sinnepä aalloist' astuen hän näki kukkulat Idan,
myös Priamon näki kaupungin ja akhaijien laivat;

säälien katseli, kuinka akhaijeja iliolaiset
sorti, ja johtoon Zeun kovin kiukustui sydämessään.
Vuorelt' äkkiä hän moniryhmyiselt' alas astui
rientävin askelehin; kovin metsä ja kukkulat ylhät
järkkyi jalkojen alla, kun kuoloton valtias kulki.
Askelt' astui kolme, ja neljännellä jo ehti
Aigaihin, kuhun aikoi; siell' all' aaltojen hälle
kuulu ja kullanvälkkehinen ikilinna on tehty.
Koht' orot valjaisiin, jalan vaskisen polkijat, laittoi,
kullanleiskuva-harjat nuo, rajuviimana vievät,
ylleen kultaiset sovat suori ja ruoskahan tarttui
sorjaan, kultaiseen sekä vaunuilleen heti nousi.
Vieri jo nuo yli veen, ja sen alhojen kaikk' asujaimet
saattona karkelivat, hyvin tuntien valtiahansa;
aukesi riemuissaan meri tieksi, ja kirmaten orhit
kiitivät, kastunut ei edes akseli vaskinen alla.
Kohti akhaijein laivoja vei jalot juoksijat häntä.
Onkalo laajapa on meren alhoss', yht' etähällä
siit' ovat vastakkain Tenedos sekä vuorinen Imbros;
sinne Poseidon, maan järisyttäjä, valjakon jätti,
valjaist' irroittain, rehun ääreen ambrosiaisen,
aukeamattomin, kultaisin, kulumattomin kahlein
kammitsoi jalat, jott' orot paikoillaan palausta
vartois valtiahansa, ja lähti akhaijien leiriin.
Vaan kuin valkea tai rajumyrskyn riehuva pyörre
riensivät iliolaiset päin kera Hektorin innoin,
huutaen, pauhaten; toivona heill' oli laivat akhaijein
vallata, niitten luo urot vaivuttaa valioimmat.
Vaan järisyttäjä maan, sylisaartaja, suuri Poseidon
alhost' aaltojen nousi ja kiihti akhaijeja taistoon —

Kalkhaan häll' oli hahmo ja vaipumaton väki äänen —
Aiait' ensin, joill' iso ilmankin jo ol' into:
»Aiaat, turmion alta te auttaa voitte akhaijit,
teiltä jos mielen miehuutt' ei vie hyytävä pelko.
Muuall' ei ole vaarana niin väki rohkea Troian,
vaikk' ovat tulleet laumoittain yli mahtavan muurin;
heidät torjua voi toki pois varusääret akhaijit,
vaan sitä suuremp' uhkaamass' on vaara ja turma,
kuss' etumaisena Hektor kuin tuli riehuva rientää,
poikia korkean Zeun joka kerskailee olevansa.
Siis joku taivahinen sydämeenne nyt intoa pankoon
vahvana seista ja innostaa kera muitakin. Silloin
laivoilt' äkkiä pois hänet voitte te, hurja jos onkin,
häätää, vaikka Olympon Zeus hänt' itsekin kiihtäis.»
Virkki ja sauvallaan järisyttäjä maan sylilaaja
koski nyt kumpaankin, urovoimaa nostaen heihin;
pontta hän loi jäseniin, väen virkeän sai käsi, jalka.
Itse jo riensi hän pois; kuin kiitäväsiipinen haukka
jyrkän kallion korkeudest' alas äkkiä liitää
maan lakeuksia päin liki vainoten lintua toista,
noin pois nopsana maan järisyttäjä riensi Poseidon.
Ensin Oileun aaluva tuon näki, juoksija oiva,
virkki jo Aiaaseen, Telamonin poikahan, kääntyin:
»Meitäpä laivoja varjelemaan joku käski nyt, Aias,
tietäjän hahmoss' ilmestyin jumaloista Olympon —
Kalkhas, lintujen katsoja, ei totisesti hän ollut,
näät hänen mennessään jalon tuon minä näin sekä tunsin
jalkojen astunnan — tuta helppohan on ikivallat.
Intoon syttyykin sydän, rinta jo uskaliaampaan,
kaivaten kamppailuun sekä riehuun taistelon taajan,

värjyy kiihkoissaan jalat alla ja myös kädet yllä.»
Hällepä vastasi näin Telamonin aaluva Aias:
»Niin minun värjyy myös kädet ankarat peitseni varress',
intoni syttynyt on, jalat allani ei pysy hiljaa,
mittelöhön halu mulla on uskaltaa ypö-yksin
tuon rajurientoisen Priamon vesan Hektorin kimppuun.»
Noinpa he toisilleen nyt haasteli riemuavassa
taisteloinnossaan, jota mieleen toi ikivalta.
Vaan jo akhaijeja muitakin maan järisyttäjä kiihti,
joukkoa taampana henkäävää liki laivoja seisoin.
Jänteret herpaissut oli uupumus heilt' ylen raskas,
vallannut hätä mielen, kons' yli mahtavan muurin
tulvivan huomasivat luvutonten iliolaisten.
Kumpuamaan näky tuo sai kyynelet luomien alta,
sill' ei ollut heill' avun toivoa. Mutta Poseidon
luo tuli taas rivit rohkaisten — oli helppo se hälle.
Leitos ensiks sai sanat kiihtävät kuulla ja Teukros,
sai kera Peneleos, sai Deipyros, Thoas aimo,
Meriones sekä Antilokhos, urot, johtajat uljaat;
noillepa noin sanat siivekkäät hän kiihtäen virkkoi:
»Voi häpeäänne, te Argos-maan arat poikaset! Varmaan
laivat varjelisitte te miehinä taistelemalla!
Mutta jos ei nyt teill' ole taistoon tarmoa tuimaan,
niin tänä päivänä tallata saa meit' iliolaiset.
Voi, näyn kumman minkä jo silmäni nää näkevätkään!
Kauheutt' en sitä milloinkaan todeks uskonut oisi:
ryntää laivojen luo väki Troian, vaikk' oli ennen
aina he kuin arat kauriit, jotk' ovat ruokana metsän
sutten, pantterien ja sakaalien, tyyssijatonna
siell' yhä harhaillen vaill' uskallusta ja voimaa:

noinp' ei rohjennut väki Troian akhaijeja ennen,
mies päin miehen kättä ja kuntoa, kohdata lainkaan.
Nyt he jo kaukana linnoiltaan liki laivoja hyökkää;
päällikkömme on syy se ja miesten laimean mielen,
näät hänen närkästyttäminään ei tahdo he puoltaa
laivoja nopsia, vaan liki niitä jo sortuvat surmaan.
Mutta jos kaiken turmion syy totisesti hän onkin,
sankari Atreun juurt', Agamemnon, mies isovalta,
koska hän solvasi niin kovin aimoa Peleun poikaa,
taistelemast' ei kuitenkaan sovi tauota meidän,
vaan vika korjata koht' — avun antaa miehevä mieli!
Kaunist' ei ole, ett' urovoima nyt uupua saapi
teiltä, te uljaimmat väen kaiken. En minä miestä
moittia viitsisikään epäkelpoa, että hän ei käy
ottelemaan, vaan teihin nyt sydämestäni suutun.
Veikkoset, turman suuremman pian velttous moinen
totta jo tuo! Sydämessä jok' ainoan siis häpy, harmi
vallitkoon, sill' alkanut on ylen ankara taisto.
Ryntää laivoja päin raju Hektor raikuvin huudoin,
sankari, murtanut on väkisalvat, särkenyt portit.»
Noin järisyttäjä maan nyt akhaijein intoa kiihti.
Johtoon Aiaan kummankin rivit suorihe vankat;
moittinut eip' ois Areskaan, jos ois kera ollut,
noit', ei nostaja miesten Athene; näät valioimmat
sankarit vartoamass' oli joukkoa Hektorin aimon:
keihäs keihääseen, limitysten kilpehen kilpi,
suojus toiseen, mieheen mies, kypäriin kypär' yhtyi;
heilahtaa kypär' ei hevin jouhinen, välkkyväharja
voinut toiseltaan, niin sankea heit' oli parvi.
Peitsien sarjat notkui nuo, käsivarsien vankkain

puistelemat; halu hehkuva heill' oli rynnätä taistoon.
Sankkana tunkihe päin vihamies, etumaisena Hektor
rientäen tietään, kuin iso kallionlohkare vyöryy,
jyrkänteeltä kun sen alas tempaa talvinen tulva,
syöksyvän veen tuet syötyä pois kiven ankaran alta;
kimpoillen kivi kiitää tuo, puut ryskyen kaatuu,
vaan pysähyttämätönnä se pyörii, kunnes on tullut
täys tasamaa; jopa seisahtuu meno vinhakin silloin:
noin meren ääreen asti nyt tuokion uhkasi Hektor
surmaten leiriin syöstä akhaijien, laivojen keskeen;
mutta kun päätyi päin rivikuntia rintaman taajan,
niin uros seisahtui liki niitä, ja poiat akhaijein
keihäin kärkeväpäin sekä miekoin iskien vastaan
pois hänet torjuivat, ja hän väistyi häätyen taapäin.
Vaan läpitunkevin äänin huus urohille hän Troian:
»Troian, myös Lykian väki, Dardanian tanapeitset!
Miehinä seiskaa, ei mua estäne kauan akhaijit,
vaikk' ovat niinkuin muuri he taajaan sullouneetkin,
vaan mun peistäni karkkoavat, sill' intoni nosti
valtias taivaisten, jylykorkea puoliso Heren.»
Virkkaen noin hän kiihti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Urhea Deifobos, Priamon vesa, riens eturintaan
aimona, ryntäillään piti kilpeä ympyriäistä,
kerkein askelin siirsi hän jalkoja, suojana kilpi.
Keihään välkkyvän Meriones nyt nosti ja heitti,
eik' ohi iskenyt tuo, vaan kilpeen ympyriäiseen,
ei toki puhkonut vuotia sen, vaan paljoa ennen
katkesi valtava varsi; mut Deifobon oli kilpi
sonninvuotainen kurotettuna päin, näet peistä
uljaan Merioneen hän pelkäsi; vaan jopa väistyi

joukkoon kumppanien kovin suuttuin sankari, kosk' ei
voittoa saanutkaan, vaan särkyi pettäen peitsi.
Tuosta akhaijien riensi jo laivoja, leiriä kohti
keihään ankaran noutaakseen, joka jäi majatalteen.

Muut yhä ottelivat, oli suunnaton pauhina. Miehen
ensimmäisenä kaas Telamonin aaluva Teukros,
Imbrion urhokkaan, heporikkaan Mentorin poian.
Pedaion koti tuon oli ammoin, aikana rauhan;
sinne hän nai Priamon sivutyttären Medesikasten.
Mutta kun Argos-maan urot saapui kaarevin laivoin
riensi hän Troiaan taas, soti urhona siell', asumuksen
sai Priamolta ja sai saman kunnian kuin pojat kuulut.
Häntäpä korvuksiin väkipeitsell' iski nyt Teukros,
taas terän tempasi pois, ja hän kaatui, niinkuni saarni,
kukkulan kauas siintävän puu pisin, vartevin, vaipuu
maahan langettain lakan notkean, lyömänä vasken:
noin hänet keihäs kaasi, ja yll' asu kiiltävä kalskui.
Karkasi Teukros luo sekä riistää hält' asun aikoi,
vaan heti Hektor päin salamoitsevan suuntasi peitsen.
Hän toki huomasi sen sekä kerkesi väistyä hiukan,
mutta sen Amfimakhos, Kteatos-uron, Aktorin poian,
aaluva sai povehensa, kun taistoon juuri hän saapui;
kaatui mies rytinällä, ja kalskuen soi sopavasket.
Hektor karkasi luo, kypär' aimolt' Amfimakholta
riistää aikeenaan, ohimoihin luontuva, oiva;
päin kävi ryntääjää heti Aias välkkyvin peitsin,
vaan avopaikkaa keksinyt ei; sill' ankara vaski
ylt'yli varjeli vartta, mut kilven kumpua kohti
iski hän survaltain väkevästi, ja väistihe Hektor
kaattujen luota, ja pois vei kumpaisenkin akhaijit.

Amfimakhon Stikhios ja Menestheus aimo, Ateenan
miesten johtajat, tuonne akhaijein keskehen kantoi,
Imbrion Aiaat taas, väsymättömät kumpikin taistoon.
Kuin jalopeuraa kaks ison vuohen vie, hajotellen
koirat iskevähampaiset, läpi viidakon sankan
viepi ja leuoissaan sitä kantaa maast' ylähällä:
Aiaat kumpikin noin hänet nosti ja vei sopavälkyt,
pois asun riistivät yltä, ja sorjan, suonevan kaulan
kostoks Amfimakhon löi poikki Oileun poika,
kääntyen viskasi miesvilinään hän pään kuni pallon;
Hektorin jalkoihin, pölyn keskeen kieri se maahan.
Vaan kovin julmistui sydämessään suuri Poseidon,
noin pojanpoika kun hält' oli taistoon kaatunut tuimaan,
riensi akhaijein luo majaleiriin, laivojen ääreen
kannustaakseen kaikkia päin tuhoks iliolaisten.
Keihäskuulupa Idomeneus hänet kohtasi tullen
viemäst' ystävätään, joka juur' oli kamppaelusta
poistunut, polventaipeessaan terän vaskisen vamma.
Haltuun haavurien hänet Idomeneus tovereineen
kantaen vei, majahansa nyt poikkesi, sillä hän taistoon
rynnätä tahtoi taas. Sanan virkkoi hälle Poseidon,
kuin Thoas ääneltään, Andraimonin aaluva aimo,
valtias aitoolein, ikivaltain laill' ihaeltu
Pleuronissa ja myös Kalydonin kalliomailla:
»Kreetan urhojen pää, jalo Idomeneus, mihin jäikään
uhkat akhaijein kaikk' alas iskeä iliolaiset?»
Vastasi Idomeneus, jalo Kreetan urhojen päämies:
»Ei, Thoas, ihmisen syyt' ole, minkä ma arvata saatan,
nyt tuho tää; sill' ei ole outoa ottelo meille.
Kellään kehnoa ei ole pelkoa, ei väsy, väisty

taistoa turmaisaa mies ainoakaan; totisesti
Zeun ylivaltaisen nyt kaiketi mieli on meille
kaukana Argos-maasta jo maineeton tuho tuottaa.
Vaan olit sankari horjumaton, Thoas, aina sa ennen,
toistakin rohkaisit, jos näit hält' uupuvan innon;
niinp' älä hellitä nytkään, vaan joka mies kera kiihdä!»
Hälle Poseidon, maan järisyttäjä, vastasi jälleen:
»Älköön, Idomeneus, kotihinsa se koituko koskaan,
vaan kedoll' Ilionin haluhaaskana koirien olkoon,
ehdoin tahdoin ken tänä päivänä taistelon jättää.
Vaan mene, käy taminees; heti rientää tuonne on tarvis;
ehk' apu meistäkin on, vain kahden vaikk' yritämme.
Yhtyen miehet kurjatkin voi kuntoa näyttää,
vaan mepä ottelemaan kera uljainten kykenemme.»
Virkki ja taistoon taas jumal' astui ankaratöiseen.
Mutta kun Idomeneus majasuojaan nyt tuli sorjaan,
koht' asun otti hän kaunoisen, parin peitsiä koppoi,
lähti jo taas asevälkkeessään kuin leimaus, enteeks
ihmisien jonk' iskee Zeun käsi ylhä Olympon
hohtavan korkeudesta, ja sill' ylen kirkas on loiste:
noin oli vaskenvälkkehinen uron rientävän rinta.
Tielläpä koht' ajomies majan eessä jo kohtasi aimo,
Meriones; näet sinne hän noutoon vaskisen peitsen
riensi, ja urhea Idomeneus noin hälle nyt virkkoi:
»Meriones, Molos-sankarin juurt', asekumppani armain,
miksikä tänne sä käyt, jätät taaksesi taistelotelmeen?
Nuoliko iski ja tuskaa tuo sen pistävä tutkain?
Vai mua kutsumahan joku laittiko? Mieleni taistoon
ilman on kutsujakin, majasuojiin eip' ole jäämään.»
Mielevä Meriones näin vastasi hälle ja lausui:

»Kreetan valtias Idomeneus, sopaurhojen päämies!
Peitsen noudantaan tulin, jos joku sun majasuojaas
jäänyt lie, sill' äsken mult' oma entinen murtui,
korskean Deifobon kun kilpeä kohti sen iskin.»
Vastasi Idomeneus, jalo Kreetan urhojen päämies:
»Mielinet peitsiä, niin näet kymmenen, kaksikin niitä;
siell' ihan täytenä mun majanseinäni välkkyvät seisoo
peitsiä iliolaisten, jotk' olen kaatanut, sill' en
kartellut vihamiest' ole kamppailussa ma kuunaan.
Siksipä peistä on mulla ja kumpurakilpeä monta,
uljast' on kypärää, sopavaskea kiilteleväistä.»
Mielevä Meriones näin vastasi hälle ja lausui:
»Mullapa myös majass' on liki tummaa purttani kyllä
mont' asett' iliolaisten, vaan ne on kaukana noutaa.
Taistoss' en minäkään näet unhota kättäni jouten,
vaan eturinnass' aina ma kamppailuun urokuuluun
astun, konsa on vain sodan alkanut ankara koitos.
Joukost' ei joku muu sopavälkkyjen ehkä akhaijein
tuntene, kuinka ma taistelen, vaan sinä totta sen tiedät.»
Vastasi Idomeneus, jalo Kreetan urhojen päämies:
»Tiedän, kuink' olet uljas, miks sitä selvität suotta?
Sillä jos laivojen luota me käytäis, kaikk' urot parhaat,
väijyksiin, väki kuss' uron kunkin uljahin nähdään,
kuss' äkin ilmi se käy, ken on arka ja ken uros aimo —
sill' aran kasvojen karva se vaihtuu vaihtumatansa,
istua paikoillaan hänen ei sydän säikkyvä salli,
tuonne ja tänne hän kyyristyy, yhä muuttavi jalkaa,
jyskyttäin sydän lyö hänen rinnassaan, hänet täyttää
kuoleman kauhistus, hänen hampaitaan kalisuttaa;
vaan väri uljaan vaihtele ei, hätä hälle on outo,

konsa hän väijyksiin kera muitten kerran on käynyt,
into on syöksyä vain heti keskeen tappavan taiston —
siinä sun voimaas, miehuuttas ei moittisi kenkään.
Nuoli jos taistoss' iskisi näät tai peitsikin pintaas,
ei sua niskaan ois, ei selkään käyvä sen kärki,
vaan päin rintaa sattua sais tai uumihin uppois,
syöksyissäs sodan karkelohon, etumaisien keskeen.
Mutta nyt emme me näin kuin lapset saa loruella,
ettei jollekin ois vihaks ehkä jo viipymisemme,
vaan mene, käy majasuojaan, sielt' ota kestävä keihäs.»
Virkki, ja Meriones heti niinkuin rientävä Ares
vaskenvälkkehisen kävi nyt majast' äkkiä peitsen,
saavuttain taas Idomeneun, sotaintoa hehkuin.
Kuin raju kamppailuun käy Ares, urhojen surma,
poikans' uljas saattajanaan, ani-ankara Hirmu,
peljättää joka voi väkevänkin sankarin mielen; —
Thrakian mailt' asehissa he käy, efyrein avuks astuin
tai flegyein uroheimon, sill' ei voi samall' aikaa
kuulla he kumpaakin, vain toisen auttavat voittoon:
niin nyt Meriones sekä Idomeneus meni taistoon,
miesten johtajat nuo, varaeltuna välkkyvin vaskin.
Heistäpä Meriones sanan ensimmäisenä virkkoi:
»Deukalionin poika, mik' on nyt rientosi määrä?.
Rintaman keskus, oikea vai vasen siipikö ehkä?
Missään muuall' ei, minä pelkään, niin kovin jääneet
kamppailuss' ole ahdinkoon hiuskaunot akhaijit.»
Vastasi Idomeneus, jalo Kreetan urhojen päämies:
»Urhoja muita jo keskustass' on turvana laivain,
Aias on kumpikin siellä ja Teukros, akhaijien aimoin
ampujamies sekä reipas myös eturintamataistoon;

heistäpä tarpeekseen saa vastust' urhea Hektor,
kuink' iso olkoonkin väki hällä ja taistelointo.
Työläs on työ hänen heiltä, jos onkin yltiö taistoon,
hervata uskallus sekä torjumaton käden tuimuus,
nopsiin laivoihin tuli tuiskata, jos kekälett' ei
niitten keskeen leimuavaa Zeus heittäne itse.
Väistyvä Aias ei, Telamonin aaluva, kuunaan
miest' ole maan asujaa, Demeterin antien syöjää,
jonk' ase vaskinen tai kivijärkäle vammata voipi,
vaikka Akhilleus ois, rivikuntain rikkoja, vastaan
ottelemassa, mut ei toki juosta hän voi kera kilpaa.
Siis vasen siipi nyt meill' on määränä, jotta jo päästäis
koittelemaan, mekö vai vihamies sotakunnian korjaa.»
Käskyä kuullen Meriones kuin rientävä Ares
kulki nyt astuen eeltä, ja kohta he pääs sotarintaan.
Mutta kun Idomeneun näki tuimana kuin tulen liekki
kanss' asekumppanin astuvan päin taminein taesorjin,
kiihtävin kiljunnoin väki Troian karkasi vastaan,
alkoi taistelo nyt tasapää peräkeulojen alla.
Niinkuin lennättää rajupuuskia raikuvat tuulet,
konsa on paahtava päivä ja tiet pöly paksuna peittää;
puuskat puskevat päin, isot myllertäin pölypilvet:
noinpa nyt yhteen syöksyi nuo, iso heill' oli into
iskeä toinen toist' asevaskin taistelokenttään.
Peist' oli sankeanaan salamoivaa tappava taisto,
suurt', ihon-raatelevaa, kohotettua; huikeni silmät
vaskien kirkkauteen, jota päilyi päät kypäreineen,
myös sovat äsken kiillotetut sekä välkkyvät kilvet
urhojen ryntääväin. Ois ollut rohkea mies, ken
katsonut taistoa tuot' iloll' ois, ihan säikkymätönnä.

Vastakkain väkeväin Kronos-taaton poikien neuvot
nyt soti, tuotellen kivut urhojen kärsiä tuimat.
Iliolaisten Zeus sekä Hektorin voittavan tahtoi
nopsan Akhilleun noin hyvitelläkseen, toki surmaan
aikonut Troian luon' ei tyyten akhaijeja sortaa,
vain hyvitellä Thetiin ja Thetiin pojan urheamielen.
Danaolaisia kiihti Poseidon taas, meren harmaan
aalloist' astui luo salavihkaa; näät näki surren,
kun vihamies rivit sorti, ja vimmoissaan oli Zeulle.
Yht' oli kumpikin heist' isänkantaa, vaan esikoinen
Zeus oli synnyltään sekä viisaudelt' yliverta.
Siksipä auttaa heit' ei tohtinut julki Poseidon,
vaan salass' yllyttäin yhä hahmoss' ihmisen hääri.
Noin viritettynä heill' oli eestaas tempoa vuoroin
kumpiakin tasapään, rajun taistelon ohjausnuora,
kietova, murtumaton, joka polvea herpasi monta.
  Muut kera kiihtäen Idomeneus, joskohta jo hapsin
harmenevin, kävi päin, pelon nostaen iliolaisiin.
Kaasi jo Othryoneun, joka kaupungista Kabeson
tullut ol' äskettäin, sotaviestin viertyä, pyytäin
Kassandraa, Priamon tytärt' itselleen ihaninta,
kihlauslunnahin ei, vaan valtavan työn lupaellen:
Troian luot' ajavansa akhaijit pois väkivoimin.
Niinp' oli tyttären myös hänen myöntänyt morsiamekseen
valtias vanha, ja hän soti luottain nyt lupaukseen.
Tähtäsi Idomeneus sekä vastaan välkkyvän keihään
heitti, kun riensi hän aimona päin; sopa vaskinen estää
ei sitä voinut, vaan läpi vatsan tunkihe tutkain;
kaatui mies rytinällä, ja riemuten kaataja huusi:
  »Kaikkien ihmisien yli, Othryoneus, sua kiitän,

jos sanan täyttänet tuon, jota vastaan tyttären antoi
Dardanon-heimoinen Priamos sun morsiamekses.
Moinen meilläkin ois toki morsio tarjota sulle,
itsepä kai tytär annettais Agamemnonin armain,
tuotuna Argos-maasta, jos oisit vain kera meidän
Troian kansavan kaupungin sinä sortava maahan.
Käy kera liitot siis merenlaskija-laivojen luona
laatimahan, ei laihat meill' ole morsiuslahjat.»

Virkki jo kiskaltain jalast' urhoa kaattua taiston
melskeest' Idomeneus; vaan riens avuks Asios astuin
valjakkons' etupuolle, ja selkää orhien henki
poltteli ohjaajan pidätelless'; iskeä maahan
mieli hän Idomeneun; tämän peitsipä kiitikin ennen
kurkkuun leuan alle ja niskan puolt' ulos työntyi.
Niinkuin tammi hän kaatui tai kuin poppeli taikka
vuorten salskea honka, kun iskevät veistäjämiehet
maahan kirveillään hiotuilla sen purtehen puiksi:
niin hän valjakon eessä ja vaunujen maass' oli maaten,
kiljahtain kipeästi ja kouraisten verimultaa.
Mieli jo tyrmistyi ajomiehelt' entinen, aimo,
alt' ei kätten surmaisten edes orheja kääntää
pois pakosalle hän ehtinyt, vaan hänt' uumihin iski
keihääll' urhea Antilokhos; sopa vaskinen estää
ei sitä voinut, vaan läpi vatsan tunkihe tutkain;
voihkaten vaunuiltaan valioilta hän kenttähän vaipui.
Ohjasi valjakon Antilokhos, jalon Nestorin poika,
puolelt' iliolaisten akhaijein luo varusäärten.

Kimppuun Idomeneun heti karkasi Asion surmaa
surren Deifobos, salamoitsevan viskasi peitsen.
Mutta sen nähdessään heti väistihe tielt' asevasken

Idomeneus; hän peittihe taa tasapyöreän kilven,
vaskenvälkkyvän tuon, häränvuotaisen, käsipienoin
kaksin kantelemansa, sen äärten peittohon aivan
kohta hän kuuristui; yli keihäs vaskinen kiiti
kilpeä pyyhkäisten; soi vankuen kilpi sen alla.
Turhaan ei toki singonnut käden jäntevän heitto,
vaan kävi joukkojen pään Hypsenorin, Hippason poian,
maksaan rinnan alle, ja hän heti herposi maahan.
Puhkesi Deifobos ilohuutoon raikuvin äänin:
»Kostamatonna nyt ei viru Asios, vaan sydämessään
kaiketi riemahtaa lujan portinsulkijan Hadeen
luo samotessaan, hälle kun hankin saattajan myötä.»
Noin hän kerskaten huusi ja vimmaan saatti akhaijit,
muist' yli murheutui toki Antilokhos sotimieli.
Mutta hän murheelt' ei unohuttanut ystävätänsä,
vaan tykö riensi ja kilvellään hänet varjosi kohta;
kaksipa harteilleen tovereista nyt kaadetun otti,
Mekisteus, Ekhios-uron poika ja aimo Alastor,
laivain laitavien vei luo hänet, ähkyvän vielä.
Vaipunut ei väki Idomeneun, yhä vain iso into
synkkään häll' ikiyöhön ol' iliolaisia syöstä
tai oma heittää henki akhaijeilt' estäen turmaa.
Aisyeteen sai jumalaisen poika jo surman,
sankari Alkathoos, jalon Ankhiseen vävy, nainut
Hippodameian, vanhimman hänen tyttäriänsä,
kasvaissaan kotonaan isän hellimän, myös emon armaan,
sill' oli verraton häll' ikäsiskojen kaikkien kesken
näät sulomuoto ja mieli ja askaretaito, ja niinpä
yljäkseen hän sai ylevimmän miehiä Troian.
Mutta nyt valtaan Idomeneun tämän saatti Poseidon

silmät huikaisten, jalot herpaisten jäsenetkin:
tainnut taapäin juosta hän ei, ei väistyä syrjään,
vaan kuin patsas tai puu taivaslatva hän seisoi
siin' ihan paikoillaan; hänt' Idomeneus heti iski
rintaan peitsellään, luja pirstoutui sopavaski,
suojannut joka hänt' oli ennen surmia vastaan,
vaan nyt ruskuen soi, terä tuima kun murteli tiensä.
Kaatui mies rytinällä; ja törröttäin sydämessä
istui peitsi, ja varren pään sydän sytkivä vielä
sai värinään, vaan sen pian herposi ankara vauhti.
Puhkesi Idomeneus ilohuutoon raikuvin äänin:
»Eikö jo, Deifobos, tasan oltane, kaattua kolme
yhtä jo vastata voine, kun niin kopeasti sa kerskut?
Tullos, turmahinen, sinä itsekin vain mua vastaan,
jott' uron Zeun rotujuurta jo tulleen näät tykö Troian!
Sill' oli siittämä Zeun näet Minos, valtias Kreetan;
Minos kuulun taas perijäkseen Deukalionin
siitti, ja Deukalion minut, joll' iso hallita kansa
Kreetass' on avarassa; mut tännepä toi sotapurret
nyt minut turmaks sun sekä taattosi, kansasi kaiken.»
Virkkoi noin, mut Deifobos siin' empi ja mietti,
väistyä oisko ja luo joku kutsua kumppani uljas
rinnall' ottelemaan vai iskeä päin ihan yksin.
Viisaimmaksipa mielessään hän päätteli vihdoin
Aineiaan tykö käydä; hän tuon näki taampana muista
seisovan jouten, kaunaa näät Priamolle hän kantoi,
hältä kun arvoa saanut ei, uros vaikk' oli uljas.
Astuen luo sanat siivekkäät heti tälle hän virkkoi:
»Joudu jo, Aineias, jalo johtaja iliolaisten,
suojaks surmatun lankosi, jos suret häntä sa lainkaan.

Siis kera käy avuks Alkathoon, oman lankosi, jonka
huoneess' ammoin kasvaa sait, hänen kaitsemanansa;
surmaan Idomeneus hänet keihäskuulu jo suisti.»
Virkki, ja kuohuksiin sai sankarin urhean rinnan,
kimppuun Idomeneun hän karkasi taisteloinnoin.
Mutt' ei väistynyt Idomeneus kuin hempeä piltti,
vaan jäi paikoilleen kuin metsän karju, mi vartoo
miesten pauhuisaa ajoparvea kalliotiellä,
kaukana mailt' asutuilta, ja pystyss' on joka harjas,
tuiskivat silmät tulta, ja iskimiään terotellen
irjuu suu, himo sillä on koirien, miehien kimppuun:
vankkana vartosi noin nyt Idomeneus sotikuulu
ryntäyst' Aineiaan; toki luo huus ystäviänsä,
siinä kun Askalafon, Afareun näki, Deipyronkin,
Merioneen sekä Antilokhon, väen päälliköt aimot;
noillepa noin sanat siivekkäät hän kutsuen huusi:
»Tulkaa, ystävät, sill' olen yksin täällä, ja kauhuin
nopsan Aineiaan näen karkaavan mua vastaan;
tuima hän taistoon on, ylen ankara urhojen surma,
kukkein hällä on näät ikä, voimakin kukkurapäisin.
Oisipa vain sama kummankin ikä niinkuni into,
kohtapa koitettais, hänen oisiko vai minun voitto!»
Noin hän huusi, ja kaikk' yht' uskaliaina he riensi
rinnan seisomahan, päin olkaa painaen kilven.
Huus Aineias myös tovereitaan, kun tuli silmiin
Deifobos, Paris, aimo Agenor, iliolaisten
johtajat, joukkojen päät kuin hänkin; vaan sotikansa
seurasi, niinkuin juomaan käy ison oinahan jälkeen
lampaat laidunmaalta, ja paimenen mielt' ilo täyttää:
noin sydän rinnass' Aineiaan oli riemua täynnä,

kun näki jäljessään hän seuraavan sotalaumain.
Vaiheill' Alkathoon väkevästi he iskivät yhteen
vartevin keihäin; soi sopavaskien hirveä helske,
iskuja tuimia konsa he vaihtoi miesmetelissä;
kaikkein tuimimmin toki otteli urhoa kaksi,
Aineias sekä Idomeneus, väkivertana Areen
kumpikin vaskin raatelevin koki vammata toistaan.
Ensiks Aineias päin suuntasi välkkyvän peitsen,
sen toki huomasi Idomeneus sekä väistihe tieltä;
kenttään iskeytyi Aineiaan vankuva keihäs,
jonk' oli lentoon suunnannut käsi jäntevä turhaan.
Uumiin Oinomaon nyt Idomeneun kävi peitsi;
puhkaisten sovan miehustan, läpi suolien työntyi
kärki, ja maahan suistui mies, käsin kourasi multaa.
Irti jo Idomeneus nyt tempasi vartevan peitsen
kaatunehesta, mut ei tamineita hän sorjia voinut
harteilt' irroittaa asetuiskeen ankaran alla.
Jäykennytp' oli polvi jo hält', oman jos piti peitsen
jälkeen syöksyä tai vihamiehen heittoa väistää;
siks soti paikoillaan hän torjuen turmiopäivää,
ei jalat viemään pois näet kyllin kerkeät olleet.
Noin hänen vitkaan väistyissään päin välkkyvän keihään
viskasi Deifobos, vihan pitkän kantaja hälle;
vaan ohi taas meni peitsi ja Askalafon kävi olkaan,
Areen aaluvan tuon; läpi hartian valtava keihäs
tunkihe, maahan suistui mies, käsin kourasi multaa. —
Surmaa poikans' ei viel' ankara, karjuva Ares
tietänyt lainkaan, kaaduntaa tasapäisehen taistoon,
pilvien kultaisten all' istui vain yhä harjall'
ylhän Olympon, sill' oli Zeus niin säätänyt; siellä

muutkin taivahiset oli taistoon pääsemätönnä. —
Vaiheill' Askalafon väkevästi he iskivät yhteen.
Tempasi Deifobos hänen kiiltelevän kypärinsä,
vaan heti karkasi Meriones kuin rientävä Ares
kohti ja keihäällään käsivarteen iski, ja maahan
huiskuvin töyhtöineen kypär' uljas kirposi kalskuin.
Meriones päin karkasi taas kuin iskevä kotka,
kainalovarrest' irti hän tempasi ankaran keihään,
jälleen kumppanien luo väistyen. Mutta Polites,
tarttuen vyötäisiin heti haavoitettua, taiston
pauhust' auttoi pois, veli veljen, taa sotarinnan,
valjakon raisun luo, joka vartoamaan oli häntä
kanss' ajajansa ja välkkyvien sotavaunujen jäänyt,
kiitäen vei hevot Ilioniin kovin oihkivan urhon;
tuskiin voipui tuo, käsivarrest' uhkusi hurme.

Muut yhä ottelivat, oli suunnaton pauhina. Surmaan
Aineias Afareun nyt sorti, Kaletorin poian,
kaulaan iski, kun päin tämä kääntyi, kärkevän peitsen;
kallistui heti pää, kypär' irroten hältä ja kilpi
maahan kieri, ja hänt' elonriistäjä surma jo kietoi.
Kun näki kääntyvän Antilokhos pakosalle Thoonin,
syöksähtäin peräss' iski hän peitsellään verisuonen
poikki, mi pitkin selkää käy ylös niskahan asti;
sen ihan poikki hän iski, ja kenttään mies selin sortui,
kohden kumppanejaan kädet kurkottain polo vielä.
Riensi ja hält' asun riisti nyt Antilokhos pälyellen
iliolaisiin päin; nämä näät ylt'ympäri riehuin
kilpeen välkkyvähän yhä iskivät, ei toki voineet
sen läpi sorjaa vartta he vammata tappavin vaskin,
sillä Poseidon, maan järisyttäjä, näät joka puolta

varjeli Nestorin poikaa, vaikk' ylen mont' oli peistä.
Ei lepohetkeä ollut, päin yhä saartajiaan hän
kääntelihen, käsi peist' ei jouten jättänyt, vaappui
ympäri uhkaten ain' ota sen, ja hän vaani ja vartoi
sen joko heittääkseen tai pistääkseen, kehen yltäis.
Noin hänen tähtäävän Adamas näki miesvilinässä,
Asion poika, ja päin kävi syösten kärkevän peitsen
kilven keskeen, mutt' ei suortuvatumma Poseidon
sallinut surmaa Antilokhon, vaan herpasi heiton.
Kuin tulen hiiltämä paalun pää osa peist' oli jäänyt
kilpeen Antilokhon, osa taittunut tanterehelle.
Karkkosi turviin kumppanien Adamas tuhon alta;
vaan tuli vainoten Meriones sekä tuiskasi peitsen
vatsanpohjuksiin, hävyn seutuun, joss' ylen julmat
kurjien kuolollisten on kärsiä ailuet Areen;
siihen hänt' ase iski; ja kaatui mies kera peitsen
sätkyttäin kuin sonni, jot' uljaat paimenet vuorten
nurmistoilt' alas tuo väkivoimin, pantuna nuoraan:
noin satutettuna hän tovin sätki ja potki, mut ääreen
sankari Meriones pian ehti ja tempasi peitsen
ruumiist' irti, ja yö valotonpa jo varjosi silmät.
Vaan nyt Deipyron ohimoon Helenos, liki syöksyin,
Thrakian-miekallaan isoll' iski, ja pääst' etähälle
viskautui kypär' irti, ja maasta sen korjasi kohta
muuan Akhaian mies, vilinässä kun vieri se jalkain;
mutta jo silmiä kaatunehen yö kaamea kattoi.
Tuon näki tuskakseen sotaärjyinen Menelaos,
uhkaten tuimaa peistä hän nosti ja päin kävi; joustaan
jouduttaa Helenos koki vastaan, valtiassynty.
Lentoon tuiskasivat yht'aikaa kiivahin kiihkoin

kärkevän keihään tuo, tämä jänteelt' ammutun nuolen.
Nuolipa ryntääseen kävi, päin sopavaskea käyrää,
tuo Priamon pojan ampuma, vaan pois kimposi siitä.
Niinkuin hyppelemään elotanterehell' avaralla
saa pavut tummat tai ketovirvilät kourava viskin,
tuuli kun viuhuin käy sekä viskimen heittäjä heiluu:
niin Menelaon kuulun myös sopavaskea vastaan
kauas kimmoten kilpistyi nyt kirpeä nuoli.
Vaan sotaärjyisen Menelaon peitsipä sattui
sen käden selkään, joss' oli ampujan jous silokaari;
puhkaisten käden hält' ota vaskinen upposi jouseen.
Väistihe turviin kumppanien Helenos tuhon alta,
riipuksiin käsi jäi, kera laahasi saarninen keihäs.
Aimo Agenor sen kädest' otti nyt irti ja laittoi
lampaanvillaisen sidekääreen, näät siteheksi
lingonsiiman sai väen päämies palvelijaltaan.
Riensi nyt Peisandros päin kuulua Atreun poikaa,
sillä jo sortumahan hänet vei kova kuoleman arpa
kamppailuun kamalaan, Menelaos, miekkasi alle.
Mutta kun rientäissään liki tullut toist' oli toinen,
viskasi keihään, eip' osunutkaan Atreun poika.
Syöksi nyt peitsen päin Menelaon kunniakuulun
kilpeä Peisandros; toki tutkaint' ei läpi saanut,
vaan iso kilpi sen esti, ja katkesi kahtia keihäs,
vaikka jo riemahtain uros uskoi voittanehensa.
Miekan kiskaltain Menelaos päähopeaisen
päin Peisandroa syöksi; mut kilven altapa kirveen
kauniin, vaskisen tää veti, joss' oli kiiltävä, pitkä
metsäoliivinen varsi, ja kohtasi mies heti miestä.
Kirves päin kypärää kävi kantaan jouhisen töyhdön,

kaarehen harjakkeen, mut Peisandros nenän juureen
otsaan iskun sai; kovin ruskui luu, veri roiskui,
vierivät jalkoihin heti silmät tanteren multaan;
maassa hän vääntelihen. Vaan ryntääseen jalan polkein
hält' asun riisti ja riemuiten huus Atreun poika:
»Tottapa näin eroatte te luota akhaijien laivain,
ilkiöt Ilionin, ikivimmaiset, verenahneet.
Pilkkaa, herjaa ennenkin kasasitte te, koirat,
päälleni kukkurapäin, jylypilvisen Zeun vihan ette
iskua peljänneet, joka väärät lyö majavieraat,
korkean kaupunkinne jok' on myös kaatava kerran.
Mult' aviollisen puolison pois sekä aartehet runsaat
rosvoten veitte, kun vieraikseen hän ol' ottanut teidät!
Nyt merenlaskija-laivoihin himo teillä on heittää
siis tuli turmiokas ja akhaijit surmata uljaat!
Vaan toki herjennette, jos suurikin lie sotainto.
Zeus isä, ihmiset sun sanotaanhan kuin jumalatkin
voittavan viisaudessa, ja suomaa sun tämä kaikk' on!
Kuink' otat suosiohos sinä Troian röyhkeät miehet,
riettaat mieleltään, verenahneet ainian, joit' ei
konsaan kyllyttää voi tappavan taistelon telme?
Kaikkeen kyllästyy, unehenkin, rakkauteenkin,
lauluun armaaseen sekä riemuun karkelon kauniin,
vaikk' ovat sorjemmat toki kuin sota nuo ylenkyllin
nauttia; vaan verivimmapa ei väsy iliolaisten!»
Virkkaen noin asun hurmehisen pois riisti ja antoi
huostaan kumppanien Menelaos kunniakuulu,
sitten riensi hän taas eturintaan taistelon taajan.
Sielläpä karkasi kohti Pylaimenes-sankarin poika
Harpalion; isän myötä hän Ilioniin oli tullut

taistelemaan, mutt' ei kotimailleen koitunut jälleen.
Kilven keskeen heitti hän peitsell' Atreun poikaa,
ei läpi tunkeumaan toki saanut vaskea tuimaa,
vaan tuhon välttääkseen taas väistihe kumppaniparveen,
vilkuen taakseen, ettei sais iho vammoja vasken.
Jälkeen Meriones toki ampui välkkyvän nuolen;
oikeahan pakaraan kävi nuoli, ja tunkihe tutkain
taas, rakon puhkaisten, nivusluun alapuolt' ulos aivan.
Painui mies heti paikoilleen, syliss' ystäviensä
huokasi hengen pois sekä siin' oli kuin mato maassa;
tummana virtaillen veri vieri ja kasteli multaa.
Uljaat paflagonit nyt riensivät luo uron kaatun,
nostivat vaunuilleen, pyhän Troian turvihin veivät
murheissaan, isä myös kera itkien seurasi, voinut
ei vihamiehilleen pojan surmatun kuoloa kostaa.
Tuon näki vimmastuin Paris, sortuvan Harpalionin,
maill' oli paflagonein näet tää majaystävä hälle;
tuimana laski hän jousestaan väkävaskisen nuolen.
Muuan ol' Eukhenor, Polyides-tietäjän poika,
mies sukusuuri ja aartehikas, asujoita Korinthon,
laivaan astuissaan joka ties jo, mi kohtalo vartoi,
sill' useastikin sen oli lausunut tietäjävanhus,
ett' isänkartanohon hänet tappais ankara tauti
taikka akhaijien laivain luo ase iliolaisen;
saapuen siis samall' aikoi hän sakot ankarat välttää,
kauhean taudin myös, siit' ettei ois kipu pitkä.
Häntä nyt korvuksiin liki leukaa noin Paris ampui,
pois jäsenist' elo kiiti, ja kaamea yö hänet kietoi.
Noin nyt taistelo riehui kuin tuli leimuavainen;
Hektor, suosima Zeun, toki viel' ei tietänyt lainkaan,

että jo laivain luo vasen ääri akhaijien heitä
surmaan sorti ja viedä jo uljaan uhkasi voiton —
moist' urouttapa loi järisyttäjä maan sylilaaja
miehiin Argos-maan, väkevästipä itsekin auttoi —
vaan yhä siell' oli, mistä hän portin mursi ja muurin,
sankat, kilvekkäät rivit rikkoen danaolaisten;
Aiaan laivat siin' oli maalla ja Protesilaon
veettynä vaahtoavan meren rantaan; silläpä kohtaa
myös matalint' oli muuri, ja temmeltäin tulisimmin
karkasi päin hevot kuin urohotkin. Taisteli siinä
lokrit, boiootit, väki Fthian, Ionian miehet
liehuvaliepeiset ja epeijein uhkeat urhot,
vaivoin laivoja varjelivat, toki torjua pois ei
voineet, kun tuli päin tulenliekkinä leiskuva Hektor.
Miehet Ateenan siin' oli parhaat; heitä Menestheus
taistoon toi, Peteos-uron poika, ja johtivat myötä
myös Stikhios, Bias aimo ja Feidas; epeijejä jälleen
Amfion, Drakios ja Meges, jalo Fyleun poika,
Fthian miehiä johti Medon sekä tuima Podarkes; —
kasvoi näistä Medon sivupoikana kuulun Oileun,
Aiaan veljenä, vaan Fylaken asujaksipa päätyi
kauas syntymämailta, kun surman hält' isän lanko
siell' Eriopiin sai veli, tuon isän puolison vienon;
Fylakon poian ol' Ifiklon taas poika Podarkes; —
Fthian urhojen johtajat nuo asevarjehin vankoin
laivoja varjellen soti boioottein kera rinnan.

Aias, askelnopsa Oileun poika, nyt lainkaan
luopunut Aiaan ei, Telamonin aaluvan, luota,
vaan kuten sonnia kaks sarall' uudismaan nidevankkaa
auraa kiskoen käy ykstuumaisesti, ja runsas

sarvien juurilt' uhkuelee hiki ruskean otsan;
niitäpä toisistaan ies vain silovartinen estää,
konsa ne päästäkseen saran päähän astuvat innoin:
noinpa nyt erkanematta he taistelivat tasarinnan.
Vaan Telamonin aaluvan kanss' oli suuri ja uljas
kumppaniseura, mi kannattain piti kilpeä hälle,
kons' oli hiestyminen sekä uupumus hervata polvet.
Kanssapa lokrit Oileun ei pojan urhean olleet,
sill' eturinnass' ei pelotonna he seisoa voineet,
kellään vaskist' ei kypärää näet huiskuvaharjaa,
kilpeä ympyriäist', ei keihässaarnea ollut,
jouset, lingot vain lujalankaiset varanansa
Troiaa vastaan matkasivat sekä niill' ani-taajaan
heittivät, ampuivat, rivit rikkoen iliolaisten.
Kons' eturinnass' otteli muut taminein taesorjin
iliolaisten kanssa ja Hektorin myös asevälkyn,
ampui taampana väijyen nää, ja se iliolaisten
taisteloinnon vei, väen nuolet sai sekasortoon.

Häätyä pois häpeällä jo laivain luota ja leirin
saaneet Ilionin avotuulisen oisivat turviin,
vaan tuli Pulydamas tykö uljaan Hektorin virkkain:

»Hektor, kuulla et voi kehotuksia, neuvoja kuunaan,
vaan jumaloilta kun suuren sait sotasankarikunnon,
myöskin neuvoilt' olla sa mielit muit' etevämpi.
Mutta et kaikkia toimittaa toki voi sinä yksin;
taivahisiltapa saa ken uljaan taistelotaidon,
ken kisahyppyyn, ken sulosoittoon, lauluhun lahjat,
kelle on taas sydämeen Zeus pannut kaitsevasilmä
ymmärryst' ylevää, ja se mies monen hyöty on, auttaa
monta hän voi, häll' itselläänp' etu siitä on oivin.

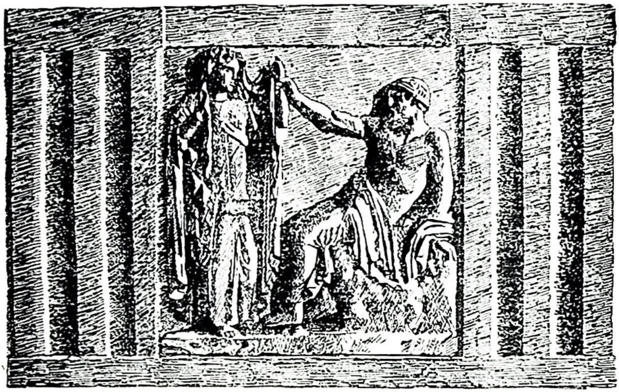
Mutta jo virkankin, mitä nyt minä arvelen parhaaks.
Ympäri saartaahan sinut taisto jo kuin tulirengas,
vaan yli muurin tultua tuoll' osa miehiä Troian
täystamineisena syrjään jää, sodi ei, luku pieni
vain hajataistoss' on liki haaksia, päin ylivoimaa.
Siispä nyt taapäin väisty ja kutsuta kaikk' urot parhaat,
jotta me harkita voimme ja päättää myös pätevästi,
käydäkö taistoon taas moniteljojen laivojen kimppuun,
jos joku taivahinen väen antaa, vaiko jo laivoilt'
erjetä ilman vammoja, sill' iso pelko on mulla,
että akhaijit nyt velan eilisen maksavat meille,
tuolla kun laivojen luon' uros uhkaa taistelonahne,
kauemmin joka ottelematt' ei malttane olla.»
  Virkki, ja viisas neuvopa tuo oli Hektorin mieleen;
maahan vaunuiltaan hän karkasi koht' asehissaan,
noin sanat siivekkäät jopa vastasi hälle ja lausui:
  »Seisota, Pulydamas, tähän kaikki nyt sankarit parhaat;
itsepä tuonne ma käyn eturintaan riehuvan taiston.
Taas heti riennän tänne, kun antanut vain olen käskyt.»
  Virkki ja tuimana kuin lumitunturi päin uros syöksyi,
huutaen riens apukansain luo sekä iliolaisten.
Pulydamaan tykö nyt, uron uljaan, Panthoon poian,
kaikki jo kertyivät, kun kuulivat Hektorin käskyn.
Vaan eturinnast' etsi hän viel' yhä rientäen eestaas,
Deifobos mihin jäi, Helenos mihin, ruhtinas uljas,
Asios Hyrtakon juurt', Adamas mihin, Asion poika.
Vammatt' eip' eloss' ennallaan toki löytänyt heitä,
vaan ken akhaijien keulain luon' oli maassa jo maaten,
heittänyt hengen kuss' oli alla akhaijien kätten,
tuskia Ilionissa ken iskujen, pistojen kärsi.

Tuollapa taas, vasen kuss' iki-itketyn taiston ol' ääri,
kuulu Aleksandros soti, mies Helenen hiusheljän,
kiihtäen kumppanejaan sekä kannustain kahakoimaan;
virkkoi astuen luo heti Hektor, nuhteli julki:
»Surkea mies, kuva-urho, sa kuihkoja, naisien narri,
Deifobos mihin jäi, Helenos mihin, ruhtinas uljas,
Asios Hyrtakon juurt', Adamas mihin, Asion poika?
Missä on Othryoneus? Nyt kaatui korkea Troia,
vaipui valta jo sen, nyt turman hetki on tullut!»
Hälle Aleksandros jumalainen vastasi jälleen:
»Hektor, on syyttömän päähän syy halu panna sun aina;
ehkäpä laiminlöin minä joskus taistelon ennen,
vaan en nyt — emo kehnoks ei mua vaalinut myöskään —
siitäpä asti, kun toit sinä kumppanit laivojen kimppuun,
täss' yhä seistaan, taistellaan kera danaolaisten.
Mutta jo kaatuivat nuo kumppanit, joita sa kaipaat;
säilyi vain Helenos heist', urhea ruhtinas, ynnä
Deifobos, käsi kummankin satutettuna peisten
tuimien tutkaimin, vaan Zeus toki kuoleman torjui.
Mutta nyt meitä sa johtaos, vie, mihin mielesi käskee!
Kanssasi innoin käymme me, eik' ole uupuva miehuus
meiltä, ma sen sanon, ei, niin kauan kuin väki riittää.
Eip' yli voiman taas sodi mies, halu kuinka jos olkoon.
Virkkoi noin uros veljelleen, tämän mieli jo muuttui.
Tuonne nyt riensivät, kuss' oli ankarin taistelon riehu,
kuss' oli Kebriones, jalo Pulydamas sekä Falkes,
Palmys, Orthaios, Polyfetes, mies jumalainen,
myös kera Askanios ja Morys, pojat Hippotionin;
päivää ennen ol' Askanian mehumailta he tulleet
toisia päästääkseen, ja nyt taistoon Zeus heti heitti.

Kaikki he ryntäsivät kuin myrskyn riehuvat puuskat,
jotk' alas ilmoilt' iskeymään saa Zeun jyly jylhä;
pauhuin hirmuisin meren pintaan lyö ne, ja laumoin
korkeat kuohahtaa meren laineet meuruavaisen
kaartuvin, vaahtisin päin, yhä aallot aaltoja seuraa:
noin väki Troian taajana myös, rivi uus rivin jälkeen,
välkkyen vaskissaan kera ryntäsi johtajiensa.
Eelläpä Hektor kuin raju Ares, urhojen surma,
riensi ja varjeenaan piti kilpeä ympyriäistä,
sitkeävuotaa, myös lujin vahvistettua vaskin,
vaan ohimoillapa taas kypär' uljas välkkyen nyökkyi.
Koitti nyt tuolla ja täällä hän, päin rivikuntia käyden,
eikö ne väistyis, kun tuli kohti hän leiskuvin kilvin;
tuost' ei hämmenneet toki rohkearinnat akhaijit.
Ensiks Aias päin väkiaskelin riensi ja huusi:
»Tullos, houkkio! Miks sinä säikyttää koet suotta
miehiä Argos-maan? Lie meillekin tuttua taisto,
vaikka nyt meitä on runnellut Zeun hirveä ruoska.
Laivat meiltä jo kai tuhoella on mielesi toivo,
vaan kädet torjua meilläkin on, koet sen heti kohta.
Paljoa ennemmin käsin vankoin vallata totta
kansavan kaupunkinne me voimme ja sen soraks sortaa.
Itselläs liki lie, minä luulen, hetki se, jolloin
karkoten Zeulta ja muilt' anot taivahisilta jo, että
lentäis haukkoja nopsemmin hepos uhkeaharjat,
Ilioniin sua kiidättäin pölytanteren poikki.»
Noin hänen virkkaissaan idän puolelt' ilmojen halki
liiteli kotka, ja riemusi, kun näki tuon hyvän enteen,
kansa akhaijein. Vaan näin vastasi loistava Hektor:
»Aias, voi, mitä hoit, horisitkin, kerskuva koljo!

Poika jos aigiinkantaja-Zeun niin totta ma oisin,
korkean Heren kuoloton laps, osa-arpana joll' ois
kunnia ainahinen sekä auvo Athenen, Apollon,
kuin tuhon tuiman saa tänä päivänä kaikki akhaijit!
Itsekin hengeti koht' olet maassa, jos astua tohdit
ankaran peitseni tielle, mi liljanvalkean varren
puhkoo sulta, ja sen lihat, rasvat koiria Troian
ruokkia saa sekä lintuja, kun virut laivojen luona.»
Virkki ja ryntäsi päin etumaisena, valtavin huudoin
seurasi päälliköt muut, väki myös kera kiljuvin innoin.
Huusi akhaijit vastaan, eip' unohuttanut kenkään
aimona seista, kun päin kävi Troian sankarit parhaat.
Soi melu kumpainkin Zeun luo yläilmojen loistoon.

NELJÄSTOISTA LAULU.

HEREN VIEKKAUS.

Viiniä juodessaan nuo huudot huomasi Nestor,
näin sanat siivekkäät heti vieraallensa jo virkkoi:
»Oiva Makhaon, min lopun arvelet koituvan tästä?
Laivojen luota jo käy yhä vahveten vain sotahuudot.
Jääös istumahan, säkenöivää viiniä juo'os,
kunnes lämpenemään Hekamede suortuvasorja
kylpysi saa sekä haavastas verihyytehen huuhtoo;
vaan minä oitis käyn tähypaikkaan selkoa saamaan.»
Virkki ja vaskenvälkkehisen, lujan otti jo kilven,
poikans', urhokkaan Thrasymedeen, jättämän sinne —
itse hän varjeekseen isän kilven näät oli vienyt —
kärkevän, vaskitetun myös koppoi valtavan peitsen,

uksest' ulkosi noin sekä surkeuden näki suuren:
hämmingissä akhaijit, heit' urot vainoamassa
korskeat Ilionin, hajotettuna korkean muurin.
Niinkuin hiljalleen meri mahtava liikkua alkaa,
aavistain ratojaan pian viuhuvan puuskien vinhain,
empien aallehtii, mihin päin vesivyöryjä vyörtäis,
kunnes säätämä Zeun alas iskee tuuli sen pintaan:
noinpa nyt vanhuksen sydän vaappui toisa ja toisa,
tuonneko tungokseen hepourhojen danaolaisten
vai sotalaumojen pään Agamemnonin luoksiko mennä.
Viisaimmaksipa mielessään hän päätteli vihdoin
luo Agamemnonin astua. Vaan urot urhoja tappain
taisteli, kalskuen soi lujat vasket, rintojen varjeet,
miestä kun miekat löi sekä keihäät kärkeväpäiset.
  Nestorin kohtasi tiellä jo kansain päät jumalaiset;
laivoiltaan tuli nuo, kukin vasken vammoja kantain,
Tydeun poika, Odysseus myös sekä suur' Agamemnon.
Kaukana kamppailusta ne laivat näät liki aavan
kuohuvan äärt' oli, sillä ne rannimmaks oli maalle
kiskotut, muuripa taas kävi kauimmaisia kaartain.
Laivoja mahduttaa ei voinut rantama pitkä
kaikkia rinnan, jäi ala ahtaaks ihmisienkin;
niinpä he kiskoivat rivitysten maalle ne, täyttäin
kaiken nienten kainalomaan, meren kaartehen laajan.
Siks oli taistoa katselemaan he nyt kolmisin käyneet
varret keihäitten varanansa, ja murtava murhe
heill' oli rinnassaan; tuli silloin vastahan vanhus
Nestor; siit' yhä lannistui sydän valtiahitten.
Näin puhutellen hänt' Agamemnon valtias virkkoi:
  »Nestor, Neleun poika, sa kunnia kuulu akhaijein!

Miks olet tullut tänne ja jättänyt tappavan taiston?
Pelkään, ett' uhan tuon nyt täyttää hirveä Hektor,
jonka hän kerskuen miehilleen on lausunut taannoin,
ettei Ilioniin mene laivain luota hän ennen
kuin ne hän tuhkaks saattanut on sekä kaatanut meidät.
Noinpa hän uhkasi meitä, ja selvään nyt se jo täyttyy.
Voi, mua kohtaan muutkin kai varusääret akhaijit
kaunaa kantavat mielessään, ei yksin Akhilleus,
laivain varjeluhun halu heiltä ja into on laannut.»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Tuosta jo kaikest' on tosi tullut, ei sitä muuksi
muuttaa voi edes Zeus jylypilvien-päällinen itse.
Maahan on kaattu jo muuri, mi suojelemaan oli tehty
meitä ja laivoja myös muka turvana murtumatonna;
vyörynyt laivain luo jo on taistelon hillitön raivo,
silmin selvittää et vois sitä, millä on puolen
ankarin ahdistus, sekasortokin suurin akhaijein;
niin tuho niittää heitä, ja kiljuna käy ylös taivoon.
Siispä on meidän miettiminen, mitä tässä nyt tehdä,
oisiko neuvoa vielä; mut ei menemist' ole meidän
taistoon; haavan saaneist' eip' ole ottelijoiksi.»
Jälleen vastasi näin Agamemnon, valtias miesten:
»Nestor, laivojen luona kun ottelo käy jo ja meit' ei
muurit, kaivannot ole lainkaan turvata voineet,
kaikki akhaijein työt ani-työläät, joist' oli toivo
miesten, laivainkin tuki murtumaton muka saada,
niin ylivaltaisen kai Zeun nyt mieli on meille
kaukana Argos-maasta jo maineeton tuho tuottaa.
Tunsin tuon, kun suosi, kun autti akhaijeja ennen,
nytpä jo nään, miten auttaa kuin ikivaltoja arvoon

iliolaisia, vaan väen vie, kädet kytkevi meiltä.
Kuulkaa neuvoni siis sekä seuratkaa sitä kaikki.
Kaikki ne laivat, jotk' ovat rannimmaisina maalla,
aika jo temmata on telapuiltaan veen pyhän aaltoon,
rantaan kiinnittää kiviriipoin; iliolaisten
taistelon taltuttaa ehk' yön tulo ambrosiaisen;
silloin laivat muut alas aaltoon laskea voimme.
Kehnoa ei tuhon alt' ole väistyä yötäkin myöten;
karkota vaaraa kauniimp' on kuin sortua surmaan.»
Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»Atreun poika, mi nyt sana kirposi kielesi päältä?
Turmahinen, väki muu kunp' oiskin, kunnoton, sulla
johdossas, vaan emme me, joill' osa säätämä Zeun on
nuorest' alkaen ain' ihan vanhuuteen sodan tuiman
ankara askare, kunnes on kaattu jok' ainoa meistä.
Tottako mieles on siis luot' Ilionin katulaajan
karkota pois, min vuoksi jo niin iso vaiva on nähty?
Vait ole, että akhaijit muut ei moisia kuule,
päästää kielen päältä mit' ei ikipäivänä saisi
mielevä mies, joll' on äly harkita haastelojansa,
saatipa valtikan kantaja, jonk' ylijohtoa joukot
moiset seuraa kuin sua Argos-maan väki vankka.
Kiittää järkeäs ei nyt kestä, kun noin sinä neuvot,
laivat teljokkaat telapuiltaan temmata käsket
kesken riehuvan kamppailun, ilo iliolaisten
jott' yhä suuremp' ois, joill' ilmankin jo on voitto,
vaan tuho meidät saavuttais. Sill' ei pidä puoltaan
kamppailussa akhaijit, jos vesill' uipi jo laivat:
sinne he vilkuilee sekä heittää taistelon sikseen.
Silloin turmaks on sinun neuvosi, kaitsija kansain.»

Hällepä vastasi näin sotalaumain pää Agamemnon:
»Tunkeutui sydämeeni, Odysseus, tuo puhe tuima.
Vaan toki vastoin mieltään en ma akhaijeja vaadi
laivoja teljokkait' alas tempaamaan telapuiltaan.
Tulkoon toinen siis, joka neuvon suo sopivamman,
nuori jos lie tai vanha: se mies ylen mulle on mieleen.»
Loihe nyt lausumahan sotaärjyinen Diomedes:
»Tässä on mies — ei kauempaa ole etsiä tarvis —
jos vain neuvoni kelvannee eik' ärsytä teitä
oudoks ottamahan, vaikk' onkin mull' ikä nuorin.
Vaan pojaks sankarin itseni myös minä mainita mahdan,
Tydeun, jolleka Theben luo lepokumpu on luotu.
Kolmepa kuuluisaa jäi poikaa Portheun jälkeen —
kalliokas Kalydon oli linnana heillä ja Pleuron —
jäi Melas, Agrios jäi sekä Oineus sankari kolmas,
taattoni taatto, jok' uljuudelt' oli heist' yliverta.
Siell' eli Oineus, taattoni taas tuli harhaten viimein
Argos-maahan; Zeus niin johti ja muut ikivallat;
siell' Adreston tyttären nai, oli kartano vauras
hällä ja vainiomaat ylen laajat versoen vehnää,
viel' ylt'ympäri myös rivipuisia tarhoja, paljon
karjojakin, ja hän peitseltään ol' akhaijien kaikkein
aimoin; vaan lie teille se tiettyä, lie tosi myöskin.
Ettepä väittäne siis, epäkelpoa ett' olen juurta,
neuvoa hylkine, jos lie oikea vain se ja oiva.
Taistoon haavoinemmekin nyt! Hätä käskevi käymään;
ampuman kantoa kauemmas toki siell' asetumme,
ettei haavoja hankittais yhä haavojen päälle;
toisia rohkaisemme, kun arkana mieli he muuten
väistyä aikovat pois sekä tauota ottelemasta.»

Virkki, ja mielellään sitä neuvoa noutivat toiset;
riensivät sinne, ja eelt' Agamemnon valtias astui.
Vaan tähyellyt suott' ei maan järisyttäjä suuri;
luo heti hahmoss' ehti jo harmaan sankarin, tarttui
olkaan oikeahan Agamemnonin, Atreun poian,
näin sanat siivekkäät heti virkkoi vitkaelutta:
»Atreun poika, nyt riemua lie sydän julma Akhilleun
kukkurapäänä, kun häll' on näin pakò, tappo akhaijein
nähtävänään, sill' ei ole mielt', ei tuntoa hällä.
Turmaan moisen taivahiset sokeuttaen syöskööt!
Kaikk' ei auvokkaat sua vainoa viel' ikivallat,
vaan pölypilveen voi päämiehet iliolaisten
viel' avotanteren peittää, pois sinun silmäsi nähden
karkota kaupunkiin sotaleirin luota ja laivain.»
Virkki ja karkasi päin kedon poikki ja huus jylyäänin.
Niinkuin yhdeksän, jopa kymmenen ois tuhatkuntaa
urhoa karjaissut, sotarinnass' iskien yhteen,
niinpä nyt mahtava maan järisyttäjä kaikuvan huudon
luihkasi rinnastaan, sydämeen joka ainoan syttäin
tarmoa, taistelomieltä ja urhoutt' uupumatonta.
Vaan alas Here valtiatar laelt' ylhän Olympon
katseli, veljekseen sekä langokseen heti kohta
tuntien taistelijan, joka rynnistäin urokuuluun
karkasi kamppailuun, ja hän riemastui sydämessään.
Vaan ylihuipull' istui Zeus puropursuvan Idan;
Here närkästyin näki sen, vihankarsahin mielin.
Tuosta jo miettimähän kävi valtiatar vakasilmä,
kuinka hän parhaiten Zeun, aigiinkantajan, paulois.
Viisaimmaksipa mielessään hän päätteli vihdoin
sinne jo kiiruhtaa, korut, kauneet pääll' ihanimmat,

ehkäpä lemmen armauteen kera ois halu hällä
uinahtaa, ja hän sais unen huolia-viihtävän, vienon
silmiin vuodattaa sekä mieleen selkeäneuvoon.
Astui kammiohon, pojan armaan hälle, Hefaiston,
laatimahan salasalpaisin, lujapielisin uksin,
joit' ei aukeamaan muu kenkään kuoloton saanut.
Sinne hän astui nyt, ovet hohtavat sulki ja ensin
huuhteli ambrosiall' ihon armaan, ei tomun hiukkaa
heittänyt, koht' ihanaa, sulotuoksuist', ambrosiaista
sille jo öljyä voiteli myös, jota tuoksuna häll' on.
Jos värehenkään Zeun katon korkean alla se läikkyy,
kohtapa tuoksu jo tuulahtain maan, taivahan täyttää.
Kons' oli voitanut sill' ihon kukkean, suori jo kutrit,
sorjat, loistavat, taivahiset, sekä päälakeansa
riippuvat palmikot kaartelemaan pani kuolematonta.
Sitten taivahisen puvun ylleen otti, Athenen
taidokkaan kutomuksen, tuon kuvin kirjatun, kauniin,
kiinteli parmailleen sen kullanvälkkyvin soljin,
uumilleen sataripsuisen vyön vyötti ja renkaat
myös siroreikäisiin pani korvanlehtihin kolmin
helmin heilumahan; ylen hurmaavasti ne hohti.
Sitten korkea valtiatar pään verhosi huntuun
kuultelevaan kuin päivän koi, ihanaan, upo-uuteen;
jalkoihin jalohohtoisiin sirot anturat pauloi.
Mutta kun kauneet kaikk' oli ylleen ottanut, astui
koht' ulos uksestaan sekä luot' ikivaltojen muitten
kutsui syrjemmäs Afroditen, noin sanan virkkoi:
»Armas lapseni, teetköhän nyt, mit' on mieleni pyytää,
vai vihamielin kieltäynet, kun akhaijeja taistoon
näät minä autan, vaan sinä iliolaisia puollat?»

Näin tytär ylhän Zeun, Afrodite, vastasi jälleen:
»Oi tytär valtahisen Kronos-taaton, korkea Here!
Virka, mi tahtosi on; sen sulle ma teen halumielin,
jos vain tehdä ma voin eik' olle se mahdoton mahtaa.»
Here valtiatar jopa virkkoi viekkahin aikein:
»Antaos lemmen voima se mulle ja hurmio, jolla
kaikki sa lannistat, niin ihmiset kuin ikivallat.
Sillä mä lähden maan ikiruokkivan äärihin, kuss' on
Okeanos, jumalain perijuuri, ja myös emo Tethys;
nuo mua hoivasivat minut Rheialt' ottaen vastaan,
vaalivat luonaan, kun Kronos-taaton Zeus oli syössyt,
kauaskatsoja, maan sekä myös meren aution alle.
Sinne mä viihtelemään menen riitaisuutt' ikipitkää.
Sillä jo kauan armautt' on aviollisen vuoteen
kumpikin kartellut, vihan karsaan noustua mieleen.
Jospa ma heidät suostutetuiks sopulausehin saisin
yhteen yhtymähän taas vuoteellaan sulolempeen,
niin ylin, arvokkain minä heist' ikiystävä oisin.»
Hällepä vastasi taas Afrodite näin hymyarmas:
»Ei sovi eik' ole valta mun kieltää, kun sinä pyydät,
näät sinut rinnalleen on korkea Zeus korotellut.»
Virkki ja parmaaltaan vyön kauniin, kirjatun päästi.
Siihen kätkettyinäpä kaikk' oli hurmauskeinot,
siin' oli lempi ja siin' ikävöinti ja mairitus hellä,
kiehtova tuo, joka voi älyn viisaimmaltakin viedä.
Heren haltuun senpä hän antoi, näin sanan virkkoi:
»Tuoss' ota, parmaalles tämä kiinnitä kirjava vyöhyt;
siihen on koottuna kaikki; ja tieltäsi tyhjin et toimin
saapune jälleen, vaikka mik' olkoon mielesi toive.»
Virkki, ja Here valtiatar vakasilmäpä silloin

vyöhyen parmaalleen pani mielissään hymyellen.
Taas salipylvästöön Afrodite, Zeun tytär, astui;
riensi Olympon korkeudest' alas myrskynä Here,
riens yli Pierian, yli Emathian ihanaisen,
Thrakian myös, hepourhojen maan, lumihuippujen ylhäin,
väikkyi ilmojen kautt', ei maahan koskenut jalka.
Athos-niemest' ulkosi koht' yli kuohuvan aavan,
Lemnos-saareen, kaupunkiin Thoas-sankarin saapui.
Unten haltian siellä hän kohtasi, Kuoleman veljen,
tervehtäin kädest' otti ja näin sanan laati ja lausui:
»Oi Uni, ihmisien, jumalainkin valtias, kuulit
ennen pyyntöni kyll' useastikin, niinpä sä nytkin
noutaos mieltäni, niin sua kiitän siit' iät kaiket.
Silmät loistavat Zeun heti silloin uinuta umpeen
luomien alle, kun yhdistää lepo meitä ja lempi.
Kauniin, kultaisen, kulumattoman sulle ma annan
istuimen; sen poikani on, käsitarkka Hefaistos,
laativa, liittävä myös siron siihen jakkaralaudan,
jalkasi hohtelevat nojataksesi atrian aikaan.»
Huolten viihtäjä näin Uni vastasi hälle ja virkkoi:
»Oi tytär valtahisen Kronos-taaton, korkea Here,
helppo jok' ainoa muu jumaloista mun ainahisista
uinuttaa unen helmaan ois, syvä Okeanoskin
tummine vyörtehineen, olevaisten kaikkien alku;
vaan Kronossynnyn Zeun en luo minä astua tohdi
enk' unin uinuttaa, mua ellei käske hän itse.
Sill' opetuksen sain jo sun pyyntösi täyttämisestä
kertana tuona, kun Herakles, Zeun aaluva aimo,
Troian kaatamaretkeltään kotitiell' oli jälleen.
Silloin uinuksiin Zeun, aigiinkantajan, silmät

uinutin, vaan tuho Herakleen oli tuumana sulla:
nostatit raivoamaan meren aavall' ankarat tuulet,
heitit kansavahan Kos-saareen sankarin kauas
kumppanisaatostaan. Jopa valveutui, vihan vimmoin
viskeli Zeus jumaloit' ylt'ympäri, vaan mua etsi
ennen muit', ikimenneeks ois meren kuiluhun syössyt,
Yön, jos en, ihmisien, jumalainkin voittajan, turviin
vain minä ehtinyt ois; niin lauhtui Zeun viha vihdoin,
karttoi loukaten näät murehuttaa Yötä hän nopsaa.
Mutta sa turmaiseen mua yllytät taas yritykseen.»
  Here, valtiatar vakasilmä, nyt vastasi jälleen:
»Miks, Uni, mielessäs sitä muistelet? Vai muka auttaa
Troian kansaa niin halu Zeun ois kaitsevasilmän,
kuin hän Herakleen, pojan rakkaan vuoks sydämystyi?
Käy! Sulotarten saat sinä parvest' impyen nuoren
morsiameksesi mult', avioksesi ainahiseksi,
armaan Pasithean, johon aina on mielesi aatos.»
  Virkki, ja riemastuin Uni vastasi hälle ja lausui:
»Vanno'os mulle se siis Styks-virran kaamean kautta,
pintaan kaikenruokkija-maan käsi pantuna toinen,
toinen päilyvän taas meren päälle, ja kuuntelijoiksi
kutsuos noin Kronos itse ja mahdit muut manalaiset,
parvest' että ma saan Sulotarten impyen nuoren,
armaan Pasithean, johon aina on mieleni aatos.»
  Virkki, ja mielellään teki tuon helo-olka jo Here,
vannoi, kuin Uni vaati, ja kutsui kuuntelijoiksi
kaikki Titaanit nuo, ikihaltiat Tartaron alhon.
Vaan kun vannonut noin oli hän, valan ankaran tehnyt,
lähtivät tielle, ja taa jäi Lemnos heiltä ja Imbros,
pilviin verhoutuin kautt' ilmojen kiitivät joutuin.

Ehtivät Idan luo, puropursuvan, riistavarinteen,
Lektonin niemeen, kuss' ulapalta he riensivät maihin,
nousivat vuorta, ja askelien all' aaltosi latvat.
Sinne nyt jäi Uni, ennenkuin näki Zeus hänet, honkaan
kiipesi korkeimpaan laell' Idan lautunehista,
ilmojen kautta mi kasvoi ain' ylös taivohon asti.
Siihen kätkihe taa havulehväin, muuttihe hahmoon
kiljuvan tunturilinnun tuon, nimiään joka khalkis
kielell' on jumalain, mutt' ihmisienpä kymindis.
Vaan ylös Here riensi jo Gargaronille, mi korkein
Idan on huippu; ja Zeus hänet, pilviennostaja, keksi.
Sattui silmä, ja lempi jo pauloi selkeän mielen,
kuin kons' ensimmäistä he kertaa lempien yhtyi
varkain vanhemmilt' aviollisen vuotehen auvoon.
Hereä kohti hän riensi ja näin sanan laati ja lausui:
»Here, kunne sa noin nyt, Olympost' astuen, aiot?
Ei ole varsasi tääll', ei vaunusi vartoamassa.»
Here valtiatar heti virkkoi viekkahin aikein:
»Tuonne ma lähden maan ikiruokkivan äärihin, kuss' on
Okeanos, jumalain perijuuri, ja myös emo Tethys,
joitten luona ma hoivaa sain sekä hoitoa kerran.
Sinne nyt viihtelemään menen riitaisuutt' ikipitkää.
Sillä jo kauan armautt' on aviollisen vuoteen
kumpikin kartellut, vihan karsaan noustua mieleen.
Idan juurell' on puropursuvan varsani tuolla,
jotk' yli manterien sekä merten vie minut joutuin.
Tänne Olympost' ensin vain sinun tähtesi saavuin,
jotta et sitten närkästyis, sanomatta jos oisin
lähtenyt linnaan Okeanon syväll' ouruavaisen.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:

»Here, toistekin matkasi tuon sinä matkata ehdit.
Tullos, kanssani käy levon nautintaan sekä lemmen!
Eip' ole mieltäni vanginnut näin kiehtova koskaan
rakkaus, ei jumalattarehen, ei vaimohon maiseen,
ei mua syttänyt näin Iksionin puoliso, josta
ruhtinas syntyi Peirithoos, ikivaltojen verta,
armas ei tytär Akrision, Danae sironilkka,
jolt' elon Perseus sai, uros uljain heimoa miesten,
kuulun Foiniksin tytär ei, jumalaisia josta
Minos mulle ja myös Rhadamanthys poikia syntyi,
ei Semele, ei Herakleen emo, poikani aimon,
Theben valtiatar Alkmene — taas Semelestä
syntyi ihmisien ilo, riemastus, Dionysos —
ei Demeterin niin mua palmikot pauloa voineet,
ei ihanainen Leto, etp' edes itse sa ennen,
kuin sua lemmin nyt, sydämessäni kaipaus armas.»
Here valtiatar näin vastasi viekkahin aikein:
»Mahtava Zeus, Kronossynty, mi nyt sana suustasi lähti?
Täälläkö ois halu sun halaukseen uinua hellään
harjall' Idan, jott' ylt'ympäri julki se nähtäis?
Entäpä jos jumaloista ken keksisi ainahisista
meidät vierekkäin sekä muillekin taivahisille
kielien kertois sen! Sinun linnaas astua kuunaan
en sen koommin vois häpeältäni, luotasi nousten.
Mutta jos tahtonet silti ja niin jos mielesi laatii,
onhan kammio sulla Hefaiston, poikasi rakkaan,
veistämä, jonk' ovet tarkalleen sivupielihin tarttuu;
sinne sa käy kera vuoteeseen, kun on mielesi kerran.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Here, pelkosi pois! Jumal' ei, ei ihminen meitä

huomaa ainoakaan, minä meidät verhoan moiseen
pilveen kultaiseen, jost' ei edes Helios keksi,
vaikkapa sen valosilmä on tarkin katsoja kaiken.»
Virkki jo puolisoaan sylitellen Zeus Kronossynty.
Allapa yrttejä maan pyhä parmas nuoria nosti,
lootos kastehinen, hyasintti ja sahrami lauha
versoi sankeanaan, kohotellen maast' ylös heitä.
Niille he heittäytyi sekä verhokseen veti pilven
kauniin, kultaisen; alas tiukkui helmivä kaste.
Noin laell' uinui Gargaronin sikiunt' ylitaatto
kaulaten puolisoaan, unen uuvuttaissa ja lemmen.
Vaan Uni itsepä armas akhaijein laivoja kohti
maan järisyttäjän mahtavan luo heti viestinä riensi,
astuen luo sanat siivekkäät näin hälle jo virkkoi:
»Danaolaisia nyt halus jälkeen auta, Poseidon,
voittaa ainakin nyt Zeun nukkuiss' antaos, sillä
verhosin silmät hält' unin vienoin, kun hänet Here
viehteli vierelleen levon armauteen sekä lemmen.»
Virkki ja kuulujen kiiti jo ihmisheimojen keskeen,
kons' ol' akhaijeja auttamahan hänen kiihtänyt mieltään.
Koht' eturintaan riensi ja huus väkevästi Poseidon:
»Antaisimmeko taas me, akhaijit, Hektorin voittaa,
jotta hän laivat valloittais sekä sais ison maineen?
Niinpä hän kerskaten uhkaa nyt, kun on jäänyt Akhilleus
laivojen kaarevalaitain luo sydän kiukkua täynnä.
Vaan kovin kaivata hänt' ei tänne, jos kaikki me muut vain
kilvan taistoon käymme ja varjelemaan kukin toistaan.
Neuvoni kuulkaa siis sekä seuratkaa sitä kaikki.
Kilvet parhaat, suurimmat käsihimme nyt joutuin,
päähän vankimmat kypäreistä, mit' on kera meillä,

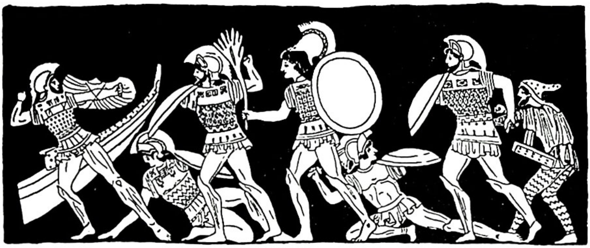
tuimana välkkymähän, pisin keihäs kullekin kouraan,
sitten taistelohon! Minä johdan teitä, ja tuskin
Hektor kestävä lie, vaikk' olkoon kuink' iso into.
Vaan ken on mies sotikelpo ja vain kevyt kilpi on hällä,
heikommalle sen heittäköhön, ison ottaen itse.»
Virkki, ja mielellään väki käskyä kuuli ja nouti.
Suorivat kansain päät sotarinnan, vaikk' oli vammat
kullakin, Tydeun poika, Odysseus, suur' Agamemnon;
riensivät rintaman äärtä he vaihdattain asevarjeet,
oivat oivien, huonommat taas huonojen ylle.
Vaskiin välkkyvihinpä jo vyöttäyneinä he syöksyi
kohti, ja eellä Poseidon, maan järisyttäjä, riensi,
kourassaan väkeväss' ase ankara, mittava miekka,
kuin tuli pitkäisen, jota keskell' ottelon tuiman
kenkään ei liki käy, ei rohkene, estävi pelko.
Joukkons' ottelemaan myös ohjasi loistava Hektor.
Taistelon hirmuisen he nyt kumpikin vimmasi käymään,
loistava Hektor ynnä Poseidon suortuvatumma,
toinen ol' iliolaisten, akhaijein puoltaja toinen.
Pauhaten rantaan löi liki leiriä, laivoja laineet,
valtavin huudoin ryntäsivät urot urhoja vastaan.
Niin ei karjuen käy meren aallot kalliorantaan,
niit' ulapalta kun pohjoisen rajut puskevi puuskat,
liekkien räiskinä ei ole niin kova, kun kulo kulkee
vuoren rotkelmaa, palo parsikot vie yhä yltyin,
tammia taivaslatvoja niin ei mylvivä myrsky
ryskytä, jolla on riehuissaan kovin, ärjyvin ääni,
kuin nyt akhaijein soi sotahuuto ja iliolaisten,
kiljunan hirmuisen he kun nostain iskivät yhteen.
Ensiks Aiaaseen jalo Hektor suuntasi heiton,

juuri kun kääntyi kohti hän, eik' ohi kiitänyt keihäs,
vaan kävi siihen, kuss' oli ristikkäin yli rinnan
kilven kannikehihna ja miekan päähopeaisen;
nuo ihon sorjan suojeli. Sen näki suuttuen Hektor,
kourast' ett' oli suott' ihan lentänyt pistävä peitsi,
parveen kumppanien jo hän väistyi karkoten turmaa.
Vaan kiven kiskaltain Telamonin aaluva aimo,
laivain pönkkiä, joit' oli jalkoihin moni jäänyt
pyörimähän, kiven moisen päin hän taantujan rintaa
paiskasi; kaulan juureen juur' yli kiiti se kilven.
Kiekkona ympäri kieppumahan hänet sai raju isku.
Niinkuin juuret törrölleen Zeun leimaus tammen
sortaa, suitsuamaan rikintuoksun kitkerän jättäin —
peljästyy sen nähdessään, kuka vain liki seisoo,
sill' ylen hirmuinen Zeun ylhän on iskevä lieska:
niin somerikkoon myös äkin sortui valtava Hektor,
kenttään kirposi peitsi, ja myös kypär' irti ja kilpi
heltisi myötä, ja yll' asu vaskenvälkkyvä kalskui.
Vaan ilohuudoin karkasivat heti kohti akhaijit
pois hänet raastaakseen, asetuiskeen syytäen taajan;
mutt' ei saattanut ainoakaan sotalaumojen päätä
vammata, pistoin ei, ei heitoin, sill' urot parhaat
eess' oli, Pulydamas, Aineias, aimo Agenor,
Sarpedon, Lykian sukuvaltias, urhea Glaukos.
Väistynyt ei väki muukaan, vaan piti suojana eessä
kilpiä ympyriäisiä. Niin hänet pois kahakasta
kumppanit vei käsivarsillaan luo valjakon raisun,
taistelorinnan taa joka vartoamaan oli häntä
kanss' ajajansa ja välkkyvien sotavaunujen jäänyt,
kiitäen vei hevot kaupunkiin kovin oihkivan urhon.

Mutta kun kuohuvan Ksanthos-vuon tuli kaalamo, virran
kaunisjuoksuisen, isä jonka on Zeus, ikitaatto,
nostivat sankarin vaunuistaan, valahuttivat vettä
kasvoihin, ja jo taas taju virkosi, aukeni silmät,
nousi jo polvilleen uros, vaan veri suustapa pursui,
suistui tanterehen tajutonna hän taas, yli silmäin
laskihe synkeä yö, näet viel' yhä huimasi isku.
Vaan väki Argos-maan, kun Hektorin poistuvan keksi,
kiihtyvin innoin taas kävi kimppuun iliolaisten.
Ensimmäisen kaas uros nopsa Oileun poika,
Aias, kärkevin peitsin, sai tuta Satnios tuota,
aaluva Enopsin, vedenneidon kantama kauniin,
Satnioeis-joen luona kun Enops karjoja kaitsi.
Karkasi päin asekuulu Oileun poika ja iski
uumiin peitsellään, uron kaasi, ja kaatunehesta
raivoin ottelivat kanss' iliolaisten akhaijit.
Kostoon Pulydamas heti peistään, Panthoon poika,
nosti, ja poika Areilykon sen sai, Prothoenor,
olkaan oikeahan; läpi hartian valtava keihäs
tunkihe, maahan suistui mies, käsin kourasi multaa.
Puhkesi Pulydamas ilohuutoon raikuvin äänin:
»Suott' ei jänterikäs käsi uljaan Panthoon poian
peistään heittänyt lie, minä luulen, vaan joku kostoks
otti Akhaian mies sen ruumiiseensa ja mahtaa
matkata Hadeen kartanohon sitä sauvana käyttäin.»
Noin hän kerskaten huusi ja vimmaan saatti akhaijit;
muist' yli tuimistui Telamonin urhea poika,
ankara Aias, näät lähin kumppani hält' oli kaattu.
Vinhana jälkeen Pulydamaan ase välkkyvä Aiaan
sinkosi; syrjään heittäytyin toki kuoleman kolkon

sankari vältti, mut Arkhelokhos, Antenorin poika,
peitsen tiell' oli, sill' ikivallat soi tuhon hälle.
Kaulan näät sekä pään nivelliitokseen kävi kärki
päällimpään nikamista, ja katkesi kumpikin jänne;
pää hänen suistuissaan sekä suu, nenä paljoa ennen
koski jo tanterehen, kuin sääret ehti ja polvet.
Vuoroons' Aias huusi nyt Pulydamas-uroholle:
»Miettiös, Pulydamas, sekä suoraan virkkaos, eikö
kelpaa moinen mies Prothoenorin kuoleman kostoks:
ei ole halpa hän muodoltaan, juurt' ei mitätöntä,
vaan Antenorin lie, hepourhon, veljiä taikka
poikia; näät samat aivan häll' oli kasvojen juonteet.»
Noin, toden arvaten, huusi; ja vimmastui väki Troian.
Peist' Akamaan tuta sai Promakhos, Boiotian urho,
veljeä kaattua tuon kun pois veti tarttuen jalkaan.
Puhkesi koht' Akamas ilohuutoon raikuvin äänin:
»Kerskujat Argos-maan, sanasankarit, suult' ylen uljaat!
Eip' ole vaiva ja vaikerrus vain meille nyt yksin
koituva, vaan tuho näin myös kerran teitäkin kohtaa.
Nähkää, noin Promakhos nyt nukkuu, kun hänet teiltä
tempasi peitseni tää, jott' ei ois veljeni kuolo
kauan kostamaton. Sukuhunsapa näin moni soisi
kohluja kostamahan oman veljen jälkehen jäävän!»
Noin hän kerskaten huusi ja vimmaan saatti akhaijit;
muist' yli tuimistui toki Peneleos sotimieli.
Päin Akamasta hän riensi, mut hyökkäyst' eip' odotellut
tuimaa kerskuja, vaan sai Ilioneus tuhoiskun,
aaluva Forbaan, joll' yli muitten ol' iliolaisten
Hermeen suosio suur', elo vauras, karttuvat karjat;
vaimostaan häll' Ilioneus oli ainoa poika.

Kulman allepa nyt kävi silmään kärkevä peitsi;
suljui pääst' ulos silmä, sen kuoppaan tunkihe tutkain,
taas takaraivost' ulkoni; kaht' uros kaatuva kättään
vain levähytti; ja Peneleos veti viiltävän miekan,
kaulan kahtia iski, ja kenttään pää kypäreineen
kiirien kirposi, silmässään yhä ankara peitsi.
Senp' uros ilmaan nosti nyt kuin unikukkasen umpun
iliolaisten nähdä ja riemuten huusi ja virkkoi:
»Viekää viesti se Ilioneun isän kuulla ja äidin,
ett' asumuksessaan he jo poikaans' aimoa surkoot;
sill' ei puoliso saa Promakhonkaan riemuta rakkaan
kumppanin saapumisesta, kun Troian mailta jo viimein
laivoin laskien pois palajamme, me poiat akhaijein.»
Noin hän huusi, ja kaikki he jäi pelon värjyvän valtaan,
vilkuivat, kuhun väistyä vois tuhon ankaran alta.
Muusat, mainitkaa, asujattaret ylhän Olympon,
hurmeiset ken Akhaian mies etumaisena saaliit
riisti, kun kääntymähän sai taiston suuri Poseidon.
Tuo Telamonin ol' aaluva, sai tuhon Hyrtios hältä,
Gyrtias-sankarin poika ja Mysian urhojen päämies.
Toisena Antilokhos taas Mermeron kaasi ja Falkeen;
sai Morys, Hippotion tuta Merioneen tuhopeistä,
löi Prothoonin, löi Perifeteen hengeti Teukros.
Uumiin urhojen pään Hyperenorin taas Menelaos
keihään iski, ja suolet kaikk' ota raatelevainen
ratkoi hältä, ja suust' ison, hurmett' uhkuvan haavan
kiitäen karkkosi sielu, ja laskihe yö yli silmäin.
Vaan useimmat löi toki Aias, Oileun poika;
urhoa toist' ei nopsaa niin pakolaisia ollut
vainoamaan, kun Zeus pelon valtaan herpasi heidät.

VIIDESTOISTA LAULU.

TAKAISINAJO LAIVOILTA.

Vaan yli kaivannosta kun pääsivät paalutetusta,
kons' ylen monta jo heit' oli lyöneet maahan akhaijit,
vihdoin vaunujen luokse he seisahtui tenän tehden,
kauhun kalpeus kasvoillaan. Mut Zeus laell' Idan
valveutui kupehelta jo Heren korkeavallan.
Pystyyn ponnahtain näki kaikki hän, iliolaiset
ynnä akhaijit, nuo pakotiellä ja nää ajamassa
vainoten heitä, Poseidon suur' etumaisena. Maahan
Hektorin hervonneen näki; siin' ohell' ystävät seisoi;
huokui vaivoin vain tajutonna hän, sylkien verta,
sill' ei heikoin häntä akhaijeist' iskenyt ollut.
Säälien huomasi tuon isä ihmisien, jumalainkin,
katseen hirmuisen hän Hereen heitti ja virkkoi:
»Nyt sinun ilkeä viekkautes, pahajuoninen Here,
Hektorin taistelon esti ja väistymähän väen saattoi.

Enkä mä tiedä, sun eikö jo taas tihutyöstäsi maksu
itsesi saatava ois sekä ruoskani iskuja maistaa.
Tuon joko unhotit, kuink' alas riippua sait laelt' ilmain,
jalkojas painoi kaks alasinta, ja köytehen kytkin
vahvaan, kultaiseen käsist' ilman pilvien keskeen
riipuksiin sinut; kaikki Olympos kiukkua kiehui,
vaan sua päästää voineet ei: kenen sain näet kiinni,
kynnykselt' alas singahutin, niin että hän maahan
viskautui vähin hengin. Mutt' ei talttunut silti
huoleni Herakleen, jumalaisen poikani, vuoksi,
turmaa tuumien kun sinä Pohjoisen avull' ilmat
raivoon nostatit kaikki ja taa meren aution kauas
sait hänet kantaumaan, Kos-saaren kansavan rantaan.
Vaan hänet varjelin sittenkin sekä vein hepokuuluun
Argos-maahan taas, monet vaikk' oli vaikeat vaiheet.
Johda se mielees, jott' älyäisit juonesi jättää,
tuntisit, auttiko vain lepovuode ja lempi, kun saavuit
pettelemään halauksillas sinä luot' ikivaltain.»

Virkki, ja Here, valtiatar vakasilmä, jo säikkyi,
näin sanat siivekkäät jo hän vastasi hälle ja lausui:

»Kuulkoon allani maa sekä päälläni aukea taivas,
myös syvä, suistuva Styks — sepä vahvin näät sekä kauhein
on vala auvoisain ikivaltain — sun pyhän pääsi
kautta ja kautt' oman yhteisen, aviollisen vuoteen,
loukata milloinkaan jot' en tohtisi vannoen väärin:
en minä käskenyt maan järisyttäjän iliolaisten
kimppuun käydä, en Hektorin, noit' en akhaijeja auttaa;
kaiketi kannustaa sekä kiihtää hänt' oma mieli,
sortuvan laivain luo kun akhaijein hän näki surren.
Itsepä neuvoisin hänt' ennemmin sitä tietä

seuraamaan toki, jolle sa, pilviennostaja, viittaat.»
Kuuli jo tuon hymysuin isä ihmisien, jumalainkin,
näin sanat siivekkäät jopa vastasi hälle ja lausui:
»Here, valtiatar vakasilmä, kun noin olisitkin
kanssani yhtä sä mielt' yhä kesken kuolematonten,
kohta Poseidon, vastustaa halu vaikk' iso oiskin,
muuttais mieltä ja ain' ois mieliks sulle ja mulle.
Mutta jos on sana tuo tosi suora ja vilpitön sulta,
mennös kuolematonten luo sekä kutsuos joutuin
kiitävä Iris tänne ja ampuja kuulu Apollo,
vaskenvälkkyvien jott' Iris akhaijien keskeen
viestinä käskyn veisi Poseidon-valtiahalle
tauota taistelemasta ja kulkea pois kotihinsa.
Foibos Apollopa taistelohon taas Hektorin aimon
rinnan rohkaiskoon, kivut vaimennelkohon kiivaat,
jotka nyt raatelevat kovin häntä; mut taammas akhaijit
kaikk' ajakoon hän lannistain lamauttavin hirmuin,
jotta Akhilleun laivoja päin moniteljoja päätyy
laumat karkkoavat; toverinsa hän laittavi silloin
taistoon, Patroklon, mut maahan loistava Hektor
lyö hänet Troian luona, kun urhoa monta hän ensin
kaannut on, poikanikin Sarpedonin, sankarin aimon.
Kostoks silloin aimo Akhilleus Hektorin surmaa.
Siitäpä hetkest' alkaen myös minä iliolaiset
karkkoamaan panen laivojen luot' yhä, kunnes akhaijit
valtaa korkean Troian Athenen antamin neuvoin.
En lepy ennen, en anna ma toisen taivahisista
tulla akhaijeja auttamahan, kuin täyttynyt täysin
uljaan Peleun poian on toivo jo tuo, johon kerran
suostuin päätäni nyökäyttäin sinä päivänä, jolloin

polvia kietomahan jumalainen luo Thetis astui,
jotta Akhilleus sais hyvityksen, linnojen turma.»
Lausui noin; helo-olkainen heti totteli Here,
harjalt' Idan lensi jo kohti Olympoa ylhää.
Niinkuin aatos miehen sen, jok' on mait' avaralti
nähnyt, lennähtää hänen istuissaan kuvitellen:
ollapa siellä ja siellä! ja pää moninaisia miettii:
niin kautt' ilmojen lensi nyt kiitäen korkea Here;
ehti Olympoon koht'; ikivallat kooll' oli siellä
Zeun salipylvähikössä, ja nähdessään hänet kaikki
nousivat tervehtäin tulomaljoin valtiatarta.
Here muist' ohi astui, vaan Themis kukkeakulma
maljan tarjota sai, etumaisna hän näät tuli vastaan,
näin sanat siivekkäät kysytellen laati ja lausui:
»Here, tänne mi tuo sinut? Sulla mi kauhun on muoto?
Peljästyttänyt kai sinut puolisos on Kronossynty?»
Hällepä Here näin helo-olka nyt vastasi jälleen:
»Oi Themis ylhä, sa tuot' älä tutki! Sen itsekin tiedät,
millainen hän on mieleltään, kova, korskea tuiki.
Vaan sinä auvollisten kanss' ala atria runsas;
kohtapa kuuleva liet kera kaikkien kuolematonten,
meille mit' uhkailee hän häijyjä. Ei, minä luulen,
kaikkien riemu se lie, ei ihmisien, jumalainkaan,
vaikka nyt atrian mielissään moni nauttia mahtaa.»
Virkki ja istuutui koht' itsekin korkea Here;
vaan saliss' ylhän Zeun oli nurkua täynn' ikivallat; —
istuutui hymy huulillaan, mut tummien kulmain
ylt' ei seestynyt otsa, ja noin vihasuulla hän lausui:
»Vastustammeko Zeuta me siis, vähämieliset houkot?
Hillitä tuumia tuon rukouksin tai väkivoimin

viel' yritämmekö totta? Hän istuu kaukana yksin,
meist' ei piittaa lainkaan, sill' olevansa hän arvaa
valtiasvoimaltaan ylin, korkein kuolematonten.
Siis on sietäminen pahat, jotka hän kullekin säätää.
Nyt jopa, arvelen, saava on Ares haikean murheen:
kaattu on poikans' Askalafos, joka hälle ol' armain
ihmisheimoa, ain' ilo, ylpeys ankaran Areen.»
Virkki, mut vimmoissaan löi vankkoja reisiä vasten
Ares kämmeniään, valitukseen puhjeten lausui:
»Älkää, taivahiset, mua estäkö, vallat Olympon,
poikani kostantaan minä riennän akhaijien keskeen,
vaikkapa joutuisin Zeun lyömänä leimauksellaan
joukkoon kuollehien virumaan veritanteren hiekkaan.»
Virkki, ja valjakkonsa jo hän Pelon käski ja Hirmun
valjastaa, puki varrelleen asun välkkyvän itse.
Raskaamp' ois viha vielä ja suuremp' iskenyt jälleen
taivahisiin Zeun kosto ja rangaistus, mut Athene
vaaraa peljästyin, joka uhkasi kaikkia, nousi
istuimelta ja riens salipylvähiköst' ulos, Areen
kilven koppoi, myös kypäränkin pois hänen päästään,
keihään vaskisen vei kädest' Areen jänterisestä;
sen pani pois sekä näin sanan virkkoi vimmahiselle:
»Houkkio hurja, on turmasi tuo! Siis sull' ihan suott' on
korvat kuulla, jo hälvennyt häpy kaikki ja järki!
Etköpä kuullutkaan, mitä Here ties helo-olka
ilmoittaa, joka luota Olympon Zeun tuli juuri?
Vai kokemaanko sun mielesi on monet surkeat kohlut,
taas palatakses Olympoon, kun paha, karvas on pakko,
saattaen kohtaamaan kovan onnen muitakin meitä?
Kohta akhaijit hältä ja korskeat iliolaiset

jää ja Olympoon runtelemaan hän kaikkia karkaa,
koppoo syyttömän kuin syypäänkin, vain kenen ehtii.
Viihtyä siis vihas anna, jos kuolikin poikasi uljas.
Niin moni uljaamp' on, väkevämpikin vaipunut kuoloon
taikka on vaipuva vasta. On vaikea kuoleman alta
auttaa kaikkia, joilla on ihmisien suku, synty.»
Virkki ja istuimelleen taas vei ankaran Areen.
Vaan salipylvähiköstä Apollon korkea Here
kutsui kohta ja taivaisten sanansaattajan Iriin,
näillepä näin sanat siivekkäät hän laati ja lausui:
»Rientäen menkää, teitä on kutsunut Zeus laell' Idan,
sinnepä tultua, kasvot Zeun kun kumpikin näätte,
tehkää, täytelkää, mitä teille hän pannevi työksi.»
Virkki ja Zeun salipylvästöön meni korkea Here
istuimelleen taas, mut pois he jo kumpikin kiiti.
Ehtivät Idan luo, puropursuvan, riistavarinteen,
keksivät Gargaronin laell' yksin istuvan siellä
kaitsevasilmän Zeun, sulotuoksuva peittona pilvi.
Kumpikin pilviennostaja-Zeun tykö astuen jäi nyt
vartoamaan; vihakatsett' eip' isä iskenyt heihin,
sillä he seuranneet oli puolison käskyä joutuin.
Noin sanat siivekkäät nimes Iriin kuulla hän ensin:
»Riennä Poseidonin luo, sana vieös, kiitävä Iris,
näin sano tarkalleen, valeviestiä virkkelemättä.
Tauota taistelemasta Poseidonin käske ja käydä
joukkoon taivaisten tai veen pyhän aaltojen alle.
Mutta jos ei mua tottele, vaan ylenkatsovi, silloin
tarkoin mielessänsä hän arvelkoon, ajatelkoon,
ettei, vaikk' iso on väki hälläkin, hän mua kimppuuns'
ärsytä vain, näet voimilt' oon väkevämpi ma paljon,

ennemmin myös syntynyt, vaan sydäminpä hän julkein
mielii veikata vertana mun, jota säikkyvät muutkin.»
Kuuli ja viestin vei heti tuulena-kiitävä Iris,
rantaan laskeutui pyhän Ilionin laelt' Idan.
Kuin lumi lankee tai rae pilvist' ilmojen päältä
selkeän pohjoisen porotelless' ankarin puuskin:
kiitäen vauhtia vinhaa noin tuli rientävä Iris,
maan järisyttäjän mahtavan luo kävi kohta ja virkkoi:
»Viestinä luoksesi, maan sylisaartaja suortuvatumma,
aigiinkantaja-Zeun sanan tuomaan sulle ma saavun.
Tauota käskee hän sinun taistelemasta ja käydä
joukkoon taivaisten tai veen pyhän aaltojen alle.
Mutta jos hänt' et tottele, vaan ylenkatsonet, silloin
itsekin uhkaa kamppailuun sun kanssasi tänne
astua Zeus; vaan sun hänen kättään kahta hän neuvoo
karttamahan, näet voimalt' on väkevämpi hän paljon,
syntynyt myös sua ennen; vaan sydäminpä sa julkein
mielit veikata vertana Zeun, jota säikkyvät muutkin.»
Vastasi vimmastuin heti maan järisyttäjä suuri:
»Voi, kopeutt' ei moist' ole kuultu, jos korkea onkin!
Vai mua sortais noin, joka arvolt' yht' olen ylhä!
Kolmepa meitä on näät Kronos-taaton lasta ja Rheian:
Zeus, minä itse ja myös manalaisten haltia Hades.
Kolmia pantiin kaikk', oma kullekin valtius suotiin,
mullepa soi meren vaahtisen ain' asuakseni arpa,
taas ikihimmeän yön peri Hades, halliten siellä,
taivaan tanteret Zeus, yläilmojen, pilvien piirit;
maa jäi kaikkien yhteiseks sekä ylhä Olympos.
Siis en mieliä Zeun minä noutele, vahva jos onkin,
tyynnä hän tyytyköhön vain kolmanteen osahansa,

älköön voimallaan pelotelko hän kuin mitä kurjaa.
Ennen tyttäriään sekä poikia siittämiänsä
hirvein uhkauksin pelotelkoon, ehkäpä häntä
tottelevat, joskoht' ei tyytyen, niin toki täytyin.»
Hällepä vastasi näin nyt tuulena-kiitävä Iris:
»Noin tosiaanko on, maan sylisaartaja suortuvatumma,
Zeulle mun vietävä siis sana jyrkkä ja ynseä, vaiko
malttuva ehkä sä liet? Jalon eip' ole maltiton mieli.
Puoltavat vanhempaa, sen tiedät, Erinnyit aina.»
Hälle Poseidon, maan järisyttäjä, vastasi jälleen:
»Iris taivahinen, sanan oikean tuossapa lausuit.
Oiva se airut on totta, jok' oivaltaa, mik' on oikein.
Vaan sydämelleni sietämätönp' on kiusa se aina,
konsa hän vertaistaan, yht' ylhäist', yht' ikivoipaa
vastaan uhkauslauseitaan noin viskoa julkee.
Väistyn kuitenkin tämän kerran välttäen riitaa,
vaan sanon sulle ma sen, ja se uhkaus ei ole suotta:
vastoin mieltä jos mun sekä voitontuojan Athenen,
Heren, Hermeen myös ja Hefaiston vain todell' aikoo
korkean Ilionin hän suojata sortumatonna,
voiton voimaa suurt' ei salli akhaijien saada,
tietköön myös, ett' ei lepy milloinkaan viha meissä.»
Lausui maan järisyttäjä näin sekä lähti ja astui
aaltojen alle, ja kaipasivat hänt' aimot akhaijit.
Kohtapa pilviennostaja Zeus nyt Apolloa käski:
»Poikani Foibos, käy sopavälkkyvän Hektorin luokse.
Sillä jo aaltojen alle on maan järisyttäjä jälleen
astunut peljästyin mun närkästystäni tuimaa.
Kamppailummepa ois toki muutkin totta jo kuulleet,
maanalisetkin ois, Kronos-taaton luon' asuvaiset.

Vaan oli onnekkaampi se mulle ja hällekin paljon,
ett' ajan arvasi väistyä hän sekä kätteni voimaa
karttoi, sill' ei ois hietöntä se ottelo ollut.
Siis sataripsuinen ota aigis-kilpi ja kauhuun
kaikki akhaijit saa sitä leiskuttain väkevästi!
Loistavan Hektorin luon' ole, kauasampuja, auttain,
voimaa vahvistain, mielt' aimoa, kunnes akhaijit
karkkoo laivojen luo liki Hellespontoa laajaa.
Itsepä sitten harkitsen, mikä neuvo ja toimi
sallisi vaivastaan myös hengähtää jo akhaijein.»
Kuuli ja totteli koht' isän käskyä Foibos Apollo,
niinkuin iskevä haukka hän laskeutui laelt' Idan,
kyntevä kyyhkyjen surma, mi nopsin on lintuja ilman.
Virkunut tuoll' oli tuo Priamon vesa, loistava Hektor,
istumahan hänen tullessaan virumasta jo maassa,
hengitys helponnut, hiki ehtynyt, ystävät luotaan
tunsi hän, antoi Zeus tajun, aigiinkantaja, jälleen.
Astuen aivan luo sanan kauasampuja virkkoi:
»Miksipä kaukana muist' olet näin, Priamon vesa Hektor,
värjöttäin väetönnä? Mi lie kipu iskenyt ehkä?»
Vaivoin vastanneeks sai Hektor heiluvaharja:
»Ken, jumal' armas, liet, joka moisia mult' uteletkin?
Etkö sä tietäne siis, ett' äsken ankara Aias,
kun hänen kumppanejaan liki laivoja surmasin juuri,
ryntääseen kivell' iski ja mun rajun rientoni esti?
Hadeen kartanohon tänä päivänä päätyvän luulin
tieni jo varjojen luo; taju kaikki jo taukosi multa.»
Kauasampuja näin nyt vastasi hälle Apollo:
»Pelkosi pois, näet Zeus laelt' Idan on auttajan moisen
laittanut varjelemaan kupehellesi, Foibos Apollon,

miekoin kultaisin, joka ennenkin yhä ollut
turvana niin olen sun kuin korkeamuurisen Troian.
Kaikk' urot vaunukkaat siis ohjaamaan sinä käske
keuloja käyriä päin karahuttaen valjakot raisut.
Itsepä rientäen eellä mä käyn sekä teen sileäksi
tien hevosille ja karkkoamaan ajan urhot Akhaian.»
Virkki ja sai sotalaumojen pään taas intohon tuimaan.
Kuin ori parrestaan, rehuseimen ruokkima runsaan,
päitset katkoen karkaa pois, tömisyttäen kenttää,
virran vierivän luo, kuss' aina on tottunut uimaan;
uljuutt' uhkuen, pää ylähällä ja ympäri kaulan
leiskuva, lentävä harja, se korskana kauneudestaan
päin tutun laidunmaan hepolaumaa laukaten kiitää:
vinhaan polvea, jalkaa noin nyt muutteli Hektor
päin hepourhoja kiitääkseen, jumalkäskyä kuullen.
Kuin ajokoiria parvi ja miehiä, kartanon kansaa,
hirven jäljess' on hatasarven tai salokauriin,
vaan salo sankkapa suojaa sen sekä kalliot jyrkät,
sill' ei ollut vainoajain sitä surmata suotu;
pyytäjien melutessapa tien polull' äkkiä kohtaa
leijona leiskuvaharja, ja koht' ajokansa jo karkkoo:
noinp' yhä vainosi ensin akhaijein parvi ja maahan
miehiä miekoin kaasi ja keihäin kärkeväpäisin,
mutta kun Hektorin huomasivat rivikuntien eessä,
kaikki he kammostui, alas jalkoihin meni miehuus.
Noin Thoas, uljain aitooleist', Andraimonin poika,
virkkoi, keihäskelpo ja taitava rintamataistoon —
harvapa myös hänet voitti akhaijein polvea nuorta,
kun soti vastakkain kokouksess' urhojen neuvot —
noin hyväneuvoisesti hän nyt sanan laati ja lausui:

»Voi, näyn kumman minkä jo silmäni nää näkevätkään,
kuinka on noussut taas sekä kuoleman haltiat kolkot
välttänyt Hektor, vaikka jok' ainoa luuli jo varmaan,
ett' oli kaatama hän Telamonin aaluvan Aiaan!
Vaan tuhon torjuen taas joku turvasi taivahisista
Hektorin, niin joka monta jo sorti akhaijia surmaan,
niinkuin sortava nytkin lie: etumaisena eipä
suurjylinäisen Zeun tukematta hän käy sotavimmoin.
Neuvoni kuulkaa siis sekä seuratkaa sitä kaikki.
Jälleen laivojen luo väen lauman muun lähetämme;
mutta me, joill' urohinten akhaijein maine on täällä,
jäämme nyt tuimaa ryntääjää, kohotettuna peitset,
torjuen kohtaamaan; niin, jos miten yltiö liekin,
arvelen pelkäävän hänen syöstä akhaijien keskeen.»

Virkki, ja mielellään muut neuvoa kuuli ja nouti,
huus urot yhteen, kuss' oli Aias, Idomeneuskin,
Kreetan joukkojen pää, jalo Meriones sekä Teukros,
myös uros Areen verta, Meges, ja he rintamin taajoin
Hektorin kohtasivat sekä laumat iliolaisten,
vaan takapuollapa taas väki muu liki laivoja väistyi.

Troian joukko nyt ryntäsi päin, väkiaskelin Hektor
johti, mut astui eell' etumaisena Foibos Apollo;
pilven peittämät häll' oli hartiat, ankara aigis,
tuo sataripsuinen, sädeväikkyvä, Zeulle Hefaiston
laatima hirmuks sankarien sitä leiskahutella,
tuo kädess' aigis hän väen eell' etumaisena astui.

Sankkana seisoi päin väki Argos-maan. Jopa raikui
kumpainkin sotahuuto, ja nuolia viskasi pilven
jousien jänteet, peitsiä myös kädet jäntevät lentoon.
Miesten miehevien jäseniin moni jäi, moni maahan

iskeytyi välill', ennenkuin ihon valkean ehti
vammaamaan, jota purra ja maistaa niill' oli mieli.
Kun kädess' aigis viel' oli liikkumatonna Apollon,
kaatui kumpiakin tasataajaan all' asetuiskeen,
mutta kun suoraan kasvoihin hän akhaijeja katsoi
aigis-kilpeä heiluttain sekä huus väkevästi,
raukesi urhojen uskallus, väki rohkea vaipui.
Niinkuin karkkoamaan sekapäisinä yön pimeässä
lampaat tai härät saa pedon kahden karjuva hyökkäys,
äkkiä yllättäin sydänyöllä, kun paimen on poissa:
noin ol' akhaijein myös pako arka, kun heidät Apollo
pelkoon saatti ja soi sotureineen Hektorin voittaa.
Kaataen karkasi mies päin miestä, ja rintama murtui.
Hektor hengeti löi Stikhion sekä Arkesilaon;
boioottein sopavankkain pää oli Arkesilaos,
taattupa taas Stikhios aseveikko Menestheun aimon.
Aineiaan tuhopeistä Medon sekä Iasos maistoi.
Kasvoi näistä Medon sivupoikana kuulun Oileun,
Aiaan veljenä, vaan Fylaken asujaksipa päätyi
kauas syntymämailta, kun surman hält' isän lanko
siell' Eriopiin sai veli, tuon isän puolison vienon.
Iasos aimoja johti Ateenan, tuon isä Sfelos,
vaan isotaattopa taas oli Bukolos. Siin' esirintaan
Mekisteus jäi Pulydamaan käden alle, Politeen
lyömänä jäi Ekhios, Klonion löi aimo Agenor.
Olkaan Deiokhon Paris ampui tään paetessa
kanss' esitaistelijain, läpi hartion tunkihe tutkain.
Noilta kun voittajat riisuivat asut yltä, akhaijit
syöksyi kaivantoon lujapaaluiseen, syväpohjaan,
karkoten tuonne ja tänne ja muurin taa pakoellen.

Vaan jylyäänin Hektor huus urohille jo Troian:
»Syöskää laivoja päin! Pois hurmeenhuuruvat saaliit!
Vaan kenen laivain luota ma kaukana viipyvän keksin,
sen heti hengeti lyön, eik' auttava lie suku surren,
miehet, naisetkaan, hänen ruumistaan roviolle,
vaan hänet koirat raadelkoot liki muureja Troian.»
Virkki ja ruoskallaan yli olkans' orheja iski,
huudoill' innostain rivejänsä; ja iliolaiset
kiljuen ohjasivat hevot kohti ja kiitävät vaunut
pauhuin hirmuisin; etumaisena Foibos Apollo
kaivannon syvän pohjaan kaikk' alas reunamavarjeet
vaivatt' aivan potki ja tien teki toisien tulla
laajan, välkeän kuin pisin peitsenkantama, kauas
peistä kun lennättää mies ponnistain väen kaiken.
Tuost' yli tulvasivat sotalaumat, Apollopa kantoi
aigis-kilpeä eell' etumaisena, niin kevyesti
sorteli muurin, kuin kasan hiekkaa lapsonen kaataa,
kun meren partaall' on sen leikkien leiponut juuri,
käyttäen jalkaa, kätt' ilotellen taaspa jo särkee:
noin revit, loistava Foibos, akhaijein työn, joka runsaat
toi hiet, vaivat heille, ja heidät sait pakosalle.
Vihdoin laivain luona he seisahtui tenän tehden,
huusivat rohkaisten kukin toistaan, taivahisilta
palvoivat, kädet kurkottain, palavasti he turvaa;
vaan palavimmin pyys, kädet puoleen tähtisen taivaan
nosti Gerenian Nestor, tuo tuki, neuvo akhaijein:
»Zeus isä, viljavan Argos-maan jos mies kuka kuunaan
uhrasi palveikses härän, oinaan uhkeat reidet
pyytäen suotuisaa palausta ja sai lupaukses,
niin sitä muista ja pois tuho torju sa, taatto Olympon,

näin älä sortaa salli akhaijeja iliolaisten!»
Noin anovasti hän huusi, ja vastasi Zeun jyly jylhä
merkiks suostumisen rukoukseen Nestorin vanhan.
Aigiinkantaja-Zeun jylinästäpä vain yhä yltyin
iliolaiset akhaijeja päin kävi kiivahin innoin.
Kuin raju karjaspää avoväyläisell' ulapalla
laivaan lyö yli parraspuun, väkituuli kun vääntää,
kuohuun korkeimpaan joka saa meren ärjyvät aallot:
noin väki Troian riens yli muurin raikuvin huudoin,
kiihtivät päin hepojansa ja keihäin kärkeväpäisin
alkoivat kukin vaunuiltaan liki laivoja taiston;
taaspa akhaijit laivoiltaan yli tummien keulain
mittavin puolustautuivat meritaistelokeihäin,
tangoin rengasvartisin, joiss' oli vaskea kärki.
Noin kun taistelivat kera iliolaisten akhaijit
muurin luona, mut ei merinopsien laivojen vielä,
vain majass' Eurypylon jalo Patroklos yhä istui,
haasteli rohkaisten sekä voiteeks yrttejä hieroi
haavaan tuskaisaan, kivun tuiman viihtelijöitä.
Mutta kun muuria kohti jo karkasi nyt väki Troian,
danaolaisten kesken myös pako parkuva alkoi,
niin jopa tuskan toi näky tuo, ja hän kämmeniänsä
reisiin löi sekä noin valitukseen puhjeten virkkoi:
»Jäädä en, Eurypylos, voi kauemmin sinun luokses,
vaikk' ois tarpeen, sill' ylen tuimana ottelo riehuu.
Haavaas hoidelkoon asemies. Minun itseni täytyy
mennä Akhilleun luo, hänt' yllyttääkseni taistoon.
Taivaisten avull' ehkäpä saan minä sankarin mielen
taipumahan, sill' ei puhe ystävän suott' ole suinkaan.»
Virkki ja riensi jo pois. Mut joukkoa Troian akhaijit

miehinä torjuivat, toki laivoilt' ei sitä voineet
karkoittaa, vaikk' ei lukujaan tasaverta se ollut;
ei väki Troiankaan sotarintaa voinut akhaijein
rikkoa, rynnistää ei leiriin, laivojen keskeen;
vaan kuten veistoslanka on suora, kun laativi laivaan
talkaa veistäjä oiva, jok' oppinut tyyten on kaiken
ammattinsa ja jonk' opas ollut on itse Athene,
niin tasavoimainenp' oli taisto ja ottelo taaja,
iski jok' ainoan laivan luon' urot urhoja vastaan.
Aiast', urhoa kuulua, päin nyt karkasi Hektor.
Laivast' ottelo heill' oli tuima, mut ei sitä syttää
Hektor, Aiast' ei alas voinut syöstä, mut ei myös
Aias häätää hänt', ikivaltain intohon saamaa.
Vaan liki purtta kun toi Klytios-uron poika Kaletor
tulta jo, peitsellään hänt' Aias rintahan iski;
kaatui ryskähtäin uros, hellittäin kekäleensä.
Hektor silmäins' eessä kun noin näki orpanan oivan
hiekkaan herpoavan liki laivan runkoa tummaa,
miehiä Troian huus, Lykiankin kaikuvin äänin:
»Troian, myös Lykian väki, Dardanian tanapeitset!
Älkää ahdingossa nyt väistykö askelen vertaa,
poikaa varjelkaa Klytion, ett' eivät akhaijit
hält' asevaskia vie, kun laivain luoksi hän kaatui.»
Virkki ja Aiaaseen koki suunnata välkkyvän peitsen;
eip' osunutkaan, mutta Lykofron, Mastorin poika,
kumppani Aiaan luon' asuvainen, maalta Kytheren
kun pyhäpaikkaiselt' oli lähtenyt tappoa piillen,
siin' oli peitsen tiellä, ja korvuksiin kävi kärki;
vierest' Aiaan koht' yli parraspuun selin sortui
mies somerikkoon, pois elo karkkosi, herposi jänteet.

Aias kammahtui sekä veljelleen heti huusi:
»Teukros veikko, on kaattu jo ystävä meilt' ylin, oivin,
Mastorin poika, jok' ain' ison kunnian, kuin isä, äiti,
sai tykö saapuissaan, majakumppani mailta Kytheren;
nyt hänet urhea Hektor on kaatanut; kuss' ovat nopsat
surmannuolesi, kussa on jousesi, lahja Apollon?»
Noin hän huusi, ja sen veli kuuli ja juoksi jo viereen,
jousen jäntevän koppoi, myös moninuolisen viinen,
iliolaisia päin jopa taajaan nuolia laski.
Kleitos nuolen sai, Peisenorin aaluva aimo,
Pulydamaan ajomies, sotikuulun Panthoon poian,
ohjia hoitaissaan; ajo näät oli ankara hällä,
sill' eturintaan taajimpaan karahutti hän mieliks
iliolaisien ollakseen sekä Hektorin, mutta
sai tuhon itse, sit' ei, miten mielikin, estänyt kenkään.
Niskaan tunkeutui näet vihlova nuoli, ja kenttään
sortui mies; taapäin hevot heittihe, vei rämisyttäin
vaunuja tyhjiä. Pulydamas heti valjakon vauhkon
huomasi, haltia sen, sekä riens etumaisena vastaan,
jätti sen haltuun Astynoon, Protiaonin poian,
vannottain pitämään varall' aina sen valppahin silmin,
itsepä riensi jo taas eturintaan taistelon taajan.
Hektorin kaataakseen taas nuolen tempasi Teukros,
saanut taistelon taukoamaan liki laivoja oiskin,
nuoli jos sattunut ois hänet sortain sankaritöiltään.
Vaan näkemätt' ei Zeus sitä ollut selkeäneuvo,
Hektorin varjellen, mut Teukrolt' estäen maineen,
jänteen katkeamaan pani, juuri kun kuulua joustaan
hän veti jännittäin; sivu silloin vaskinen, raskas
sinkosi nuoli ja hält' alas kenttään kirposi jousi.

Teukros kammahtain heti veljelleen sanan virkkoi:
»Voi, joku taivahinen nyt tuumat kaikki jo taittaa,
joist' apu taistoss' ois. Kädest' iski jo jouseni, katkoi
jänteen, vaikk' oli uus, tänä aamuna pantu se vasta,
jott' ei pettäis, vaikk' ois taajakin nuolien lento.»
Aias vastasi näin, Telamonin aaluva aimo:
»Jousesi, taajat nuolesi nuo jätä siis, veli armas,
kun joku kuoloton särki ne nyt, jok' akhaijeja vainoo.
Ottaos varteva peitsi ja kilpikin rintasi varjeeks,
iliolaisia päin käy itse ja muitakin käske.
Voittainkaan vihamies meilt' ei hevin laivoja valtaa
saaliikseen moniteljoja. Vaan nyt on toimena taisto!»
Virkki, ja jousen vei majatalteen joutuen Teukros,
harteilleen nelivuotaisen sielt' otti hän kilven,
kaunoisin kypäröin myös suojasi pään päteväisen;
hulmusi peljättäin hevonjouhinen töyhtö sen yllä;
valtavan, vaskitetun hän koppoi kärkevän keihään,
noin varaeltuna Aiaan luo taas juoksi ja joutui.
Teukron jousen kun näki herpoavan, jopa Hektor
miehiä Troian huus, Lykiankin kaikuvin äänin:
»Troian, myös Lykian väki, Dardanian tanapeitset!
Olkaa miehiä, rynnätkää nyt sankaritarmoin
kimppuun laivain laitavien; jopa näin omin silmin,
Zeus miten turmeli tuoll' urohimman sankarin jousen.
Helppo on tuntea Zeun apu auttava urhojen yllä,
huomata, niin hyvin, keille hän suo sotakunnian kuulun
kuin ketä ei hän suojele, vaan väen vaipua antaa;
niinpä nyt auttaa meitä ja lannistaa hän akhaijit.
Laivojen kimppuun siis rivit sankkana! Jos kehen keihäs
sattuva lie tai nuoli ja kuolo ja kohtalo kohtaa,

kuolkoon! Kunnia hälle on suojaten syntymämaataan
kaatua; varjeltuina on silloin vaimo ja lapset,
on koti koskematonna ja kartano, konsa akhaijit
kerran laivoillaan kotimailleen matkata saavat.»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Vastaan Aias kumppanejaan taas huusi ja kutsui:
»Voi häpeäänne, akhaijit! On eessä nyt turmio, taikka
päänne te varjelkaa, tuho laivain torjua tietkää!
Vai jalan astua toivoko teill' on syntymämaille,
teiltä kun ottanut laivat on Hektor heiluvaharja?
Kaikkea yllyttää väkeänsä hän, ettekö kuule,
Hektor; laivat leimuamaan halu hällä on panna.
Kamppailuun, ei karkelohon, hän kiihtävi heitä.
Niinp' ei neuvoa oivempaa, ei keinoa meillä
kuin ase kourass' iskeä päin vihamiest' uromielin,
ennemmin heti koittaa, meill' elo, kuoloko eess' on,
kuin näin nääntyä vitkalleen liki laivoja suotta
taistoon tappavahan, vähäkuntoisempien valtaan.»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Kaatoi nyt Skhedion, Perimedeen aaluvan, Hektor,
Fokiin urhojen pään; taas löi Antenorin poian
Aias, Laodamaan, rivikuntain johtajan uljaan;
Otos sai, Kyllenen mies, tuhon Pulydamaalta,
kumppani kuulu Megeen ja epeijein aimojen päämies.
Karkasi kohti Meges, kun tuon näki, vaan nopeasti
väistihe Pulydamas, sivu lens ase, sillä Apollo
sallinut sortua ei sotarintaan Panthoon poian,
vaan oli Kroismos eessä ja keihään sai poven keskeen;
kaatui mies rytinällä, ja hältä Meges asun otti.
Keihäskelpo Dolops päin silloin karkasi, jolle

kaikk' asetaidot kasvattaiss' oli neuvonut taatto,
Lampos, urhoja uljain tuo, vesa Laomedonin.
Syöksähtäin liki heitti hän kilven keskeä puhki,
vaan sopa vankka Megeen oli suojana, vaskinen varje,
vahvana saumoiltaan; oli ammoin Fyleus taatto
Selleeis-joen viereisest' Efyrestä sen tuonut,
ruhtinas Eufetes kun näät majaystävälahjaks
suojaamaan sodiss' antoi sen vihamiehiä vastaan;
niinpä se nytkin noin pojan varjeli, turmion torjui.
Vastaan iski Meges, kypärään, kuvun vaskisen harjaan
sattui kärkevä peitsi ja pois hevonjouhisen töyhdön
tempasi kannastaan; koko töyhtöpä tanteren multaan
tuivertui, jalo tuo, punapurppuranhohtava äsken.
Mutt' yhä taisteli vielä Dolops, yhä voittoa toivoi,
vaan toverilleen koht' avun urhea toi Menelaos,
huomaamatta Dolopsin hän sivult' äkkiä astui,
peitsen hautasi hartiahan, jott' ulkoni tutkain
rinnan puolta, ja maahan mies suinpäin heti sortui.
Riensi nyt kumpikin luo asun vaskisen aikoen riistää
hältä, mut Hektor huus heti, heimoa kaikkea kutsuin,
vaan Melanippos sai, Hiketaonin sankaripoika,
muist' yli kutsun tuon. Oli sorkkuvasäärtä hän karjaa
kainnut Perkotessa, kun viel' oli kaukana vaino.
Mutta kun Argos-maan urot saapui kaarevin laivoin,
riensi hän Troiaan taas, soti urhona siell', asumuksen
sai Priamolta ja sai saman kunnian kuin pojat kuulut;
häntäpä kiihtäen Hektor huus sanan nuhtelevaisen:
»Jouten jäämmekö näin, Melanippos? Ei edes sunkaan
saa sydänvertasi kuohuksiin oman orpanan surma!
Etkö sa nää, mikä touhu on tuoll' asehista Dolopsin?

Käy kera, sill' ei aika nyt kamppailuun etähältä,
ennenkuin ovat maass' urot Argos-maan tahi sitten
sortunut Ilion korkea lie ja sen kansakin kaattu.»
Virkki ja eeltä jo riensi, ja seurasi sankari aimo.
Kiihti akhaijeja myös Telamonin aaluva Aias:
»Ystävät, seiskaa miehinä nyt, kuten kunnia vaatii!
Kunnostaukoot kaikk' asekiistass' ankarin kilvoin.
Kunnostauvia näät useampia jää kuni kaatuu,
vaan tuhoansapa maineeton ei väistyjä vältä.»
Virkki, ja ottelemaan urot kiihtelemättäkin kiivaat
kuulivat häntä ja varjelivat kuin vaskinen seinä
laivoja, vaan väki Ilionin sai intoa Zeulta.
Noin nimes yllyttäin Menelaos Antilokholle:
»Antilokhos, sua nuorempaa ei täss' ole toista,
ei sua nopsempaa, ei uljaampaa ole taistoon;
entä jos karkaat päin, tapat iliolaisia jonkun!»
Virkki ja toisa jo riensi, mut yltynyt toisen ol' into;
karkasi päin rivist' urho ja tähtäillen, tähyellen
peitsen välkkyvän heitti, ja väistyi iliolaiset
heittäjän tieltä, mut eip' ase singonnut toki turhaan,
vaan Melanippos sen, Hiketaonin korskea poika,
taistohon käydessään sai rinnan näppylän seutuun.
Kaatui mies rytinällä, ja kalskuen soi sopavasket.
Karkasi Antilokhos heti kimppuun kuin ajokoira,
nuoren kauriin vuoteeltaan pelotettuna kons' on
kaatanut pyytäjän nuoli ja herpaissut elon hennon:
noin asun uljaan riistääkseen sua päin, Melanippos,
karkasi Antilokhos; vaan tuon jalo huomasi Hektor,
vastaan syöksähtäin läpi taajan taistelotelmeen.
Vartonut eipä nyt Antilokhos, uros vaikk' oli aimo,

vaan pois väistyi, kuin peto, turmantyönsä jo tehnyt,
koiran tappanut tai myös karjan paimenen kaannut,
karkkoo ennen kuin muut paimenet ehtivät koolle:
noin hän väistihe; vaan väki Ilionin sekä Hektor
jälkeen tuiman syöks asetuiskeen kiljuvin kiihkoin;
päin heti käänsihe taas, kun pääsi hän kumppanijoukkoon.
Vaan kuin leijonat raateliaat taas iliolaiset
ryntäsi laivoja kohti ja säätämät Zeun teot täytti;
heille hän intoa suurt' yhä soi, mut sorti akhaijein
miehuuden, sotakunnian, vaan vihamiestäpä auttoi.
Sillä nyt maineeseen Priamon pojan Hektorin nostaa
mieli hän näät, jott' ois hän turmaiseen tulen leimuun
keulavat laivat saava, Thetiin myös toivotus julma
täyttyvä täydelleen; nyt vartoi vain palavaisen
laivan loimua nähdäkseen Zeus selkeäneuvo:
silloin laivojen luot' oli taas hän iliolaiset
salliva karkoittaa ja akhaijein antava voittaa.
Moisia miettien hän tasalaitain laivojen kimppuun
Hektorin käymään saatti, jo kiihtelemättäkin kiivaan.
Riehuen riensi hän päin kuin Ares viuhuvapeitsi
tai kulo kulkeissaan tiheikköä tunturirotkon;
suust' oli ulkona vaahto, ja tummien kulmien alta
silmät leimusivat, kypär' uljas uhkaten nyökkyi,
välkkyvä tuo, ohimoilla, kun eespäin ryntäsi Hektor.
Itsepä suojeli Zeus hänt' ilmojen korkeudesta,
hällepä yksin paljoudess' uroparvien antoi
kunnian kuulun, sill' oli vain lyhyt häll' elon aika:
sai näet päälle ja päätymähän tuhopäivän Athene,
voima Akhilleun kons' oli tuottava kuoleman hälle.
Nyt koki murtaa hän rivit urhojen, kussa akhaijein

parven taajimman näki, parhaat myös tamineetkin.
Mutt' ei murtaa niitä hän voinut, jos koki kuinka.
Sankkana seisoivat rivit, niinkuin kallion seinä
jyrkkä ja korkea päin meren harmaan kuohuja seisoo,
kestäen viuhuvien vihureitten kiitävät puuskat,
paisuvat aallot myös, sitä parskuen huuhtelevaiset:
vartoi iliolaisia noin pelotonna akhaijit.
Vaan taminein tulenvälkkyvin hän rivikuntia vastaan
karkasi taas, kuin lyö raju karjaspää yli laivan,
pilvist' iskeyvän väkipuuskan nostama; peittää
kaikk' yliyltään vaahto, ja myrskyn hirveä pauhu
purjeiss' ulvoelee, merimiesten mieltäpä hirmu
puistattaa, sill' ei ole kaukana kuolema silloin:
ankara noin hätä raasti akhaijein mieltä ja rintaa.
Taas hän ryntäsi kuin raju leijona lehmien kimppuun,
lauma kun syö tuhatpää noronurmea laitumen laajan,
paimen kaitsijanaan, joka sarvekkaist' elikoistaan
ei pedon tappavan torjuntaan ole tottunut vielä;
liikkuu viimeisist' etumaisiin aina hän eestaas,
vaan peto keskeen syöksähtää sekä syö härän siellä,
kaikkipa karkkoo muut: noin karkkosi kaikki akhaijit
äkkiä, kammoten Zeun sekä loistavan Hektorin voimaa;
yksipä kaatui heistä, Mykenen mies Perifetes,
Kopreun poikia, tuon, jonk' Eurystheus sananviejäks
ammoin Herakleen väkivoivan luo pani aina.
Poikapa varjoon sai isän maineeltaan matalamman,
varttui mies valioin, jalo juoksuun, taitava taistoon,
viisaudeltakin viel' etumaisia mailla Mykenen;
nyt toki Hektor maineekseen hänet sorti jo surmaan.
Näät hänen kääntyissään kävi kilven reunahan jalka,

peisten torjujan tuon, joka suojeli jalkoja myöten;
siihen kommeltuin selin kaatui mies; kumakasti
kalskahtain ohimoill' uron kaatuvan soi kypär' ontto.
Hektor tuon näki kohta ja ryntäsi luo, läpi rinnan
peitsen syöksi ja noin eess' ystävien hänet tappoi;
vaikk' oli surku, he kumppaniaan ei suojata voineet,
Hektorin aimon peistä he pelkäsi näät kovin itse.
Laivat ol' eessä jo heill' etumaiset, jotk' oli maalle
kiskotut kauimmas; väki Troian ryntäsi jälkeen.
Tuost' etumaisien laivain taa pakon alla jo painui
aimot akhaijit, vaan taas sankkana luo majasarjain
jäi väki, leiriin ei hajoellut, jäi pelon valtaan
kuin häpeänkin, huus yhä yllyttäin kukin toistaan.
Muist' yli kaikkia pyysi ja kiihti Gerenian Nestor
vanhempiin vetoellen, tuo tuki, neuvo akhaijein:
»Ystävät, olkaa miehiä nyt, ett' ei ylenkatsois
ihmiset muut, kukin muistaen, kuss' ovat vaimo ja lapset,
myös vara, vauraus kaikk', isä, äitikin, vaalijat armaat,
viel' elon ilmoill' astuen tai manan unta jo maaten.
Kaikkia teitä ma vannotan kautt' etähäisien noitten
miehinä taistelemaan väkevästi ja väistymätönnä.»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Heidän silmistäänpä jo pois sumun sankan Athene
siirsi; ja kahdapäin iso valkeus aukesi heille,
niin hyvin laivain kuin tasapäisen taistelon puoleen.
Hektorin tunsivat taas jylyäänisen, myös toveritkin,
kaikki ne, taampana jotk' oli taistelemasta jo laaten,
kuin nekin, jotk' yhä ottelivat liki laivoja vielä.
Mutt' ei kauemmin halu sallinut urhean Aiaan
seisoa kohdallaan, muut kuss' oli poiat akhaijein,

vaan yli laivojen kantten hän väkiaskelin astui,
tankoa huiskuttain, meritaistelokeksiä vankkaa;
seitsemän syltä sen vartt' oli, vahvistettua renkain.
Kuin jalo ratsasmies hepolaumast' orhia neljä
kytkee rinnakkain valiointa ja vauhtia huimaa
kohti jo porttia kaupungin kedon poikki ne ohjaa
suurt' ajotietä, ja hämmästyin moni mies sekä nainen
katsoo, mutta hän harhaumatt' yhä ratsua vaihtain
heittäytyy nyt tuon, nyt tään hevon kiitävän selkään:
noinp' yli vankkain keulain myös väkiaskelin Aias
harpaten riensi ja huudoillaan yläilmoja halkoi.
Huus yhä kamppailuun hän akhaijeja kaikuvin äänin,
laivoja, leiriä varjelemaan. Mut viipynyt silloin
Hektorkaan seass' ei sopavankkojen iliolaisten,
vaan kuin välkkyvä kotka, jok' iskee lintujen parveen,
virran vierilt' einettään ne kun etsivät maasta,
hanhet, kurjetkin sekä joutsenet kaartuvakaulat:
keuloja tummia kohtipa noin nyt tuimana Hektor
karkasi rynnistäin: kädell' urhoa valtahisella
eespäin työnteli Zeus sekä intoon sai väen muunkin.
  Taistelo vimmainen taas alkoi laivojen luona,
kuin veres, uupumaton ois vastaan joukkoa joukko
ryhtynyt ryntäämään; raju niin oli ottelon riehu.
Näinp' oli ottelijain nyt mieli ja aatos: akhaijit
vartoi kuoloa vain, tuhon päivää pääsemätöntä;
toivo ja intopa taas oli kaikkien iliolaisten
laivoihin tuli syöstä ja surmata aimot akhaijit.
Moisia miettien ryntäsivät päin miehiä miehet.
  Hektor keulaan iskeytyi merenkiitäjä-laivan,
soution sorjan, joll' oli saapunut Protesilaos,

vaan kotimaille jok' ei hänt' ollut saattava jälleen.
Kiistäen laivaa tuota akhaijeilt' iliolaiset
taisteli mies päin miest', eik' eempänä vartonut kenkään
nuolien vingahdust', ei viuhuntaa väkipeisten,
vaan käsikähmään vastakkain yht' uskaliaasti
kaikki he karkasi; kell' oli viiltävä piilu ja kirves,
kell' oli keihäs kärkeväpää, kell' ankara miekka.
Montapa sorjaa maass' oli tummankirjava-kahvaa
kalpaa, kourast' ottelijain tai kannikevyöstä
kirvonnutta, ja maa verivirtana aaltosi musta.
Hektorin ei kädet hellinneet, vaan kiinni hän riippui
keulan veistoksesta ja iliolaisia kiihti:
»Tuokaa tulta! Ja päin kera käykää raikuvin riemuin!
Zeus nyt päivän soi, joka päiviä kaikkia vastaa,
meidän on laivat, jotk' ikivaltain mielt' uhitellen
saapui, toi monet turmat, kosk' arat ain' oli ennen
kansan vanhimmat, minut itseni, myös väen muunkin
estivät, kun minä kamppailuun liki laivoja mielin.
Mutta jos silloin kaitsija Zeus älyn ottikin meiltä,
nytpä jo johtaa, innostaa meit' itse hän taistoon.»
Virkki, ja kiivaammin väki riensi akhaijien kimppuun.
Peitsien sinkoavain ei tuiskua kestänyt Aias,
vaan vähän väistyi tieltä, jo vartoen kuoloa varmaa,
keulan kannelt' ohjaajan jaluspuulle, ja siinä
vaanien seisoi, peitsellään joka iliolaisen
torjui pois, joka toi tulen leimua laivoja kohti;
kaikuvin äänin siin' yhä huusi akhaijeja kiihtäin:
»Ystävät, sankarit Argos-maan, asekumppanit Areen,
seiskaa miehinä, turvatkaa urovoimahan vanhaan!
Vai takanammeko on muka alttiit auttajat meillä

tai tuhon torjuntaan tanakammat turvana muurit?
Eip' ole muureja kaupungin, ei torneja tässä
suojaa suomaan, tarjoamaan apuvoimia taistoon,
vaan avokentäll' ahdistaa päin merta jo meidät
kaukana syntymämaast' urot Ilionin sopavälkyt.
Siks apu vain käsivarsiss' on, ei velttoudessa.»
Virkki ja peitsellään vihamiest' uros uhkasi vimmoin.
Aina kun laivoja päin kuka Troian mies kekälettä
leimuavaa koki kiidättää, kuten kiihteli Hektor,
senpä jo kenttään löi heti Aiaan kerkeä keihäs.
Kakstoist' iliolaista hän noin liki laivoja kaatoi.

KUUDESTOISTA LAULU.

PATROKLEIA.

Noin lujalaitaisesta he laivast' otteli siellä.
Vaan Patroklos joukkojen pään tykö riensi, Akhilleun,
polttavat kyynelet poskillaan, kuin läikkyvä lähde
kallion jyrkänteelt' yhä uhkuu tummana vettään.
Katseli säälien hänt' uros askelnopsa Akhilleus,
näin sanat siivekkäät tulijalle jo laati ja lausui:
»Miksikä itket, Patroklos, kuin tyttönen pieni
äidin jälkeen juostessaan, syliss' istua tahtoin,
tarttuu liepeeseen, emon kiireet askelet estää,
kyynelsilmin katsoo, ett' emon pakko on ottaa:
noin sinun, Patroklos, vesikarpalot poskeas kastaa.
Myrmidoneilleko tuot mureviestiä siis tahi mulle?
Vai sanan saanut Fthian mailt' olet ehkä sä yksin?
Viel' eläväksi on kuultu Menoitios, Aktorin poika,
valtias myrmidonein myös, Aiakon aaluva Peleus,

joitten kuolema ois suru raskain sulle ja mulle.
Vaiko akhaijeja surret noin, tuhon saapia luona
laivain laitavien, oman palkkana pattoutensa?
Kerto'os, mult' älä peitä, sen että jo kumpikin tietäis.»
Vastasit huokaisten sinä, Patroklos, hepourho:
»Peleun poika Akhilleus, mies sa akhaijien aimoin!
Ällös suuttuko, sill' iso on hätä, huoli akhaijein.
Kaikki jo nääntyy näät, mitä heiss' oli miest' urohinta,
laivojen luona, ken nuolen on lyömä, ken iskemä keihään.
Nuolta jo urhea sai Diomedes, Tydeun poika,
peist' Agamemnon, peist' asekuulu Odysseus maistaa,
reiteen Eurypylon kävi nuoli. Ja luonapa noitten
haavurit touhuss' on, tehoyrttien tuntijat oivat,
vaalien haavoja; vaan olet leppymätön sinä itse.
Noin mua älköön milloinkaan viha vallata saako!
Turmansankari! Kuink' etisetkään ihmiset töistäs
riemuta voi, jos et nyt sinä surmaa torju akhaijein?
Armoton, Peleus kuulupa ei ole taattosi, eikä
lie Thetis äitisi, vaan meren läikkyvän lapsi ja vuoren
jyrkän, louhisen liet; tyly on sydän sulla ja mieli.
Mutta jos esteen toi jumal-ilmestys joku sulle,
jos sanan moisen Zeult' emos korkea saattanut ehk' on,
niin minut ainakin laittaos nyt kera kaikkien muitten
myrmidonein, hädäss' ett' apu, valkeus oisin akhaijein.
Mullepa lainaa myös oma kamppailuun asus uljas;
vois sinuks uskoen ehk' urot Troian taistoa karttaa,
saisivat hiukan hengähtää sotimielet akhaijit
ahdistuksestaan; lepo pienikin ois lepo sentään.
Uupunut on vihamies, mepä virkeät, helppo on meidän
torjua Troiaan saakka ne laivain luota ja leirin.»

Pyyteli noin mies mieletön, sill' oman turmion arpaa
pyysi hän itselleen, oman kutsui kuoleman luokseen.
Tuimana vastasi noin uros askelnopsa Akhilleus:
»Voi, jumalainen Patroklos, sanan minkä sa lausuit?
Ei jumal-ilmestys mua estele, eik' ole mulle
saattanut koskaan Zeult' emo korkea kieltoa moista;
vaan sydämelleni sietämätön se on kiusa ja vimma,
kun tasaverraltaan mies toinen rosvota julkee
kunnialahjan pois, siks että on häll' ylivalta.
Tuo mua kuohuttaa, joka niin monet sain kovat kestää.
Mulle kun neidon soi valioimmat poiat akhaijein,
peitseni voittaman kaupungin sotasaalihin sorjan,
kunnialahjan senp' Agamemnon valtias ryösti,
Atreun poika, ma kuin mikä oisin kulkuri kurja.
Mutta nyt menneet menneikseen; ei käy iankaiken
kiukkua kantaminen, vaikk' en minä mielinyt vainkaan
taltuttaa sitä ennen kuin liki ehtisi aivan
pauhina kamppailun, omat kuss' ovat laivani täällä.
Siis tamineihini kuuluihin sinä vartesi vyötä,
myötäsi myrmidonit sotimielet johdata taistoon,
sankkana pilvenä kosk' ylivoimall' ympäri saartaa
iliolaisten lauma jo laivoja, vaan meren ääreen
syösty akhaijit on tuonne jo viimeiseen vesiviereen.
Kaikki on kaupunk' Ilionin sotimassa nyt innoin,
sill' ei mun kypärääni he nyt näe välkkyväotsaa
vaarana vastassaan; heti kaikki jo kai vesiuurrot
täyttäis ruumillaan he, jos ystävä ois Agamemnon
vain sopumieli; nyt on sota liepeill' itse jo leirin.
Sill' ei keihäs nyt Diomedeen, Tydeun poian,
tuimana raivoa, ei pois torju akhaijien turmaa,

ei sotahuutoa suust' Agamemnonin soi vihatusta
korvani kuuluvihin; vain Hektorin, urhojen surman,
raikuu kiihtävä ääni, ja huutaen iliolaiset
täyttävät tanteren kaiken, akhaijit sortaen alleen.
Mutta sa, Patroklos, väkivoimin laivojen turmaa
riennä jo torjumahan, tulell' ettei leimuavalla
niitä he polta ja vie kotimatkan toivoa meiltä.
Kuullos, kun sanan vielä ma sun sydämellesi lasken,
jotta sa hankkisit mulle akhaijein kaikkien eessä
maineen, kunnian kuulun myös ja he toisivat jälleen
lahjain loistavien kera immen tuon ihanaisen.
Käänny, kun laivat on vain taas turvatut. Vaikkapa voittaa
viel' yhä soiskin sun jylykorkea puoliso Heren,
eemmäs äl' Ilionin sotimieliä miehiä vainoo,
kosk' en käy kera itse; sa muuten mult' otat maineen.
Taistelointosi myös sua älköön viehtäkö viemään
joukkoas Troian muureja päin, sen miehiä ruhtoin,
että Olympost' ei joku kuoloton tiellesi astuis,
sill' ylen armias on avun antaja heille Apollo;
vaan heti käänny, kun helpottaa hätä laivojen luona,
muut jätä taistelemaan sinä taas avotanterehelle.
Kunp' ei — korkea Zeus ja Athene ja Foibos Apollo —
välttäis ainoakaan väest' Ilionin ja akhaijein
kuoloa, kahden vain mepä jäätäisiin, tuhon karttain,
pystyjä murtelemaan pyhän Troian muureja maahan!»
  Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Vaan asetuiskeen ankaran all' ei kestänyt Aias;
päätös Zeun väen voitti ja Troian rohkeat miehet
kiitävin keihäineen. Ohimoill' yhä kalskehin kauhein
välkkyvä soi kypär', ehtimiseen kuvun nirkkoja sorjan

iskevät peitset pieksi, jo herpoutui vasen olka
hoitoon hohtavan kilven, vaan sitä horjutetuksi
eivät saaneet, vaikk' oli peitsiin peittyä aivan.
Puuskuttain povi huokui vain, hiki virtasi runsas
ruumiist' ylt'yli uhkuen, siin' ei henkäysaikaa
ollut hetkeäkään, hätä yltyi vain hädän ylle.
Muusat, mainitkaa, asujattaret ylhän Olympon,
kuinka nyt tuiskattiin tuli ensin akhaijien haaksiin.
Vimmoin karkasi päin väkimiekall' iskien Hektor
Aiaan keihääseen, liki kärkeä saarnisen varren
kahtia kalhaisten; Telamonin poikapa tynkää
tylppää heiluttaa koki turhaan, vaskinen kärki
kirposi kauas varrestaan heläyttäen hiekkaa.
Tunsi jo kammahtain heti Aiaan miehevä mieli
tuon ikivaltain työks, sotaneuvot että jo hältä
Zeus jylykorkea sorti ja voittaa soi vihamiehen;
peitsien alta hän väistyi, vaan tulen iliolaiset
laivaan tuiskasivat; nous sammumaton heti lieska.
Leimusi noin peräkeula. Mut vimmoin aimo Akhilleus
kämmenin reiteens' iski ja virkkoi noin toverilleen:
»Joudu jo kamppailuun, jalo Patroklos, hepourho!
Tuolla jo laivat tupruelee tulenliekkejä. Kunp' ei
niitä ne valtais vain, meill' ettei pääsyä oisi!
Siis tamineet ota joutuisaan, väen koolle ma kutsun.»
Virkki, ja Patroklos puki ylleen välkkyvät varjeet.
Sorjat säärilleen varuvasket sääteli ensin,
soljin kiinnittäin hopeaisin ympäri nilkkain;
suori jo ryntäilleen sovat Aiakon aaluvan nopsan,
kirjatut, kiiluvatähtiset nuo, sekä vaskisen miekan,
huolitetun hopeoill', olusvöin olan ympäri vyötti;

kilven varjeckseen jopa koppoi valtavan, vankan,
kaunoisin kypäröin myös suojasi pään pätevän pätevaisen;
hulmusi peljättäin hevonjouhinen töyhtö sen yllä;
keihäst' aimoa kaks kädenmyötäist' otti hän vielä,
paikoilleen toki jätti hän kuulun Akhilleun peitsen,
raskaan, vartevan, vankan — akhaijeist' ei sitä heittää
jaksanut ainoakaan, vain yksin Akhilleus jaksoi —
Pelionin lujan saarnen, jonk' oli lahjana suonut
surmaks sankarien hänen taatolleen jalo Kheiron.
Vaan hevot valjastaa heti käski hän Automedonin,
kumppalin kunnokkaimman Akhilleus-sankarin jälkeen,
taistoss' alttiin aina, kun luo ajomiestä hän huusi.
Koht' oli vaunujen eess' orot tuomina Automedonin,
tuulena vinhana kiitäjät nuo, Balios sekä Ksanthos,
jotk' oli vierell' Okeanon harpyia Podarge
varsonut, laidunnurmillaan Zephyron kera yhtyin.
Niill' oli rinnallaan varaorhina Pedasos uljas,
linnoilt' Eetionin jonk' oli tuonut Akhilleus,
kuolollista sit' ei pari kuoloton jättänyt jälkeen.

Kierteli muut majat itse Akhilleus, kaikk' urohonsa
taistoon vyöttäymään heti käski, ja myrmidonitpa,
kuin sudet ahneet, joilla on määrätön rohkeus rinnan,
uljaan, sarvekkaan repiessään kalliokauriin,
ahmivat saalistaan, veri pursuu leukoja pitkin;
tummana-läikkyvän lähteen luo jopa juoksevi parvi,
kielillään ohuilla ne sen vesikalvoa latkii,
suustaan murhaisaa verikuolaa röyhtäytellen,
rinnass' uljuus järkkymätön sekä piukkana vatsat:
noinpa nyt myrmidonein päämiehet, johtajat aimot
ympäri parveutuivat Akhilleun kumppanin uljaan.

Seisoi keskell' itse Akhilleus intoa kiihtäin
vaunuill'-ottelijain sekä kilvenkantaja-miesten.
Rantaan Ilionin oli viisinkymmenin laivoin
tullut Akhilleus; viis oli kymment' urhoa kunkin
airollist' asujaa sekä sorjaa soutajakuntaa.
Pannut niille hän viis päämiest' oli johtajatoimeen,
taattua taidoltaan, ylin käskijä hänp' oli itse.
Ensimmäisiä johti Menesthios, mies sopavälkky,
aaluva Sperkheion, Zeussyntyisen vesivirran;
näät hänet sai Polydore, tuo tytär Peleun sorja,
kun halaellut impeä maist' oli haltia virran,
vaan Periereen poikapa häll' isänään oli, Boros,
julki jok' immen kihlasi tuon monin morsiuslunnain.
Toisen joukon johtaja taas Eudoros ol' uljas,
neitsyt-äitinen tuo, Polymelen, karkelon kauneen,
Fylaan tyttären, laps; ihasilmin näät näki piiriss'
impien laulavien hänet Argontappaja aimo,
Artemis-ampujatarta kun välkkyvänuolta he palvoi;
nous yliskammiohon, salass' immen siell' lepäytti
Hermes, onnentuoja, ja niin nyt loistava poika
syntyi, Eudoros, jalo juoksuun, sankari taistoon.
Mutta kun Eileithyia ol' auttanut, synnytär-impi,
poikasen valkeuteen sekä loistoon päilyvän päivän,
niin emon Aktorin poika Ekheklos, sankari aimo,
nouti jo morsionaan, lukemattomin kihlasi lunnain;
Fylas vanhapa taas pojan kasvua kaitsi ja vaali
hellänä hoivaillen, kuin ois oma poika hän ollut.
Johtaja joukon kolmannen Peisandros ol' uljas,
Maimalon poika, jok' ottelemaan oli myrmidoneista
oivin peitseltään Patroklos-sankarin jälkeen.

Harmaa Foiniks neljännen oli pää, hepourho;
viidett' Alkimedon, jalo Laerkeen vesa, johti.
Mutta kun joukot johtajineen oli kaikki Akhilleus
säätänyt paikoilleen, sanan miehevän heille hän lausui:
»Älkää, myrmidonit, unohuttako, kuink' yhä turmaa
uhkasi Ilionille jok' ainoa laivojen luona,
nurkui kaiken mun vihakauteni: 'Peleun poika,
sappea kai sinä, kauhea, siis imit, et emon rintaa,
armoton, laivojen luona kun näin pidät joukkosi jouten!
Ennen pois kotimaille jo suo merenlaskija-laivoin
lähteä kohta, kun on sydämessäsi noin viha julma.'
Noin kokouksiss' ain' oli nurkuna. Vaan jopa vartoo
taistelon uljas työ, jota kauan kaivata saitte.
Iliolaisia vastaan siis, kenen ei povi pelkää!»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa;
taajentui rivit kuullessaan sanat valtiahansa.
Kuin kiviharkon harkkoon mies talon korkean seinään
taiten liittää kestämähän rajutuulien voimaa:
taajaan noin kypäreitä ja kumpurakilpiä liittyi,
mieheen mies, kypäriin kypär' yhtyi, kilpehen kilpi;
heilahtaa kypär' ei hevonjouhinen, välkkyväharja
voinut toiseltaan, niin sankea heit' oli parvi.
Vaan etumaisina muist' oli urhoa kaks asehissaan,
Patroklos sekä Automedon, yht' uljahin innoin
taistoon myrmidonein etupäässä. Mut itse Akhilleus
riensi nyt aarteilleen, siroveistoisen avas arkun, —
sen Thetis kuuleajalka ol' antanut, laittanut laivaan
poian lähtevän matkaan täynn' ihotakkia, vaippaa,
varjelijaa vilusäältä, ja peittoa pehmeävillaa.
Maljapa siin' oli kaunis, jost' ei viiniä kuunaan

juonut toinen mies säkenöivää, ei jumalatkaan
vuodatusuhria saaneet muut kuin Zeus isä itse.
Sen nyt arkust' otti hän puhdistain rikill' ensin,
sitten huuhdellen sitä sorjan veen solinassa,
huuhtoi myös kädet itse ja viiniä kaas säkenöivää;
palvoi pirskoittain pihan keskeen viiniä, katse
luotuna korkeuteen, salass' ei salamoitsija-Zeulta:
»Valtias Dodonan tylytalvisen, turva pelasgein,
kaukana-kaitseva Zeus, jonk' ennusmiehinä siell' on
jalkoja huuhtelemattomat, öin maass' uinuvat Sellit!
Kuulit muulloinkin sinä mun rukoukseni aina,
arvoon myös minut autit, akhaijeja löit kovin kohluin,
niinpä sä nytkin taas mua kuule ja toivoni täytä.
Enp' ano itseni vuoksi, ma jään liki laivoja leiriin,
vaan kera kaikkien myrmidonein sotaveljeni laitan
kamppailuun. Zeus, suo hänen voittaa, kaitsevasilmä!
Uljuutt' yllytä rintaan, jott' älyäisi jo Hektor,
tokko on yksintaistelijaa toverissani, vaiko
silloin vain käsi torjumaton, raju riento on hällä,
tuimass' Areen työssä kun myötä mä itsekin isken.
Vaan kun on laivain luota hän torjunut pois sotamelskeen,
tänne sun turvissas taas tulkoon vauriotonna,
kaikkipa tuokoon myös tamineet sekä kumppanit uljaat!»
Pyys anovasti hän noin, Zeus selkeäneuvo sen kuuli.
Toiseen suostui, toist' ei suonutkaan ikitaatto:
laivain luota hän soi pois torjua ottelon tuiman,
sallinut kamppailust' ei sankarin saapua jälleen.
Mutta kun ylhää Zeut' oli palvonut uhraten, astui
taas majahansa ja tuon pani maljan Akhilleus arkkuun;
koht' ulos uudelleen tuli katselemaan edess' uksen,

kuink' urot Ilionin ja akhaijit taisteli vimmoin.
Riensi jo Patroklon kera myrmidonit tamineissaan
iliolaisia päin karatakseen uljahin innoin.
Joutuen tulvasi miehiä, kuin kimalaisia kiehuin
purkautuu yli tien, tapahansa kun poikaset härnää
ääreen tien pesineitä ja ärsyttää ajan kaiken,
houkkiot, saatellen saman kiusan kaikkien kimppuun;
arvaamattaan jos kuka kulkija vain ohi astuu
häiritytyn parven tuon, nepä pelkäämättömin vimmoin
kiitävät päin heti kaikki ja varjelevat sikiöitään:
noinpa nyt myrmidonit, sydämessään urheus moinen,
riensivät laivojen luota, ja suunnaton nous sotahuuto.
Kiihteli kumppanejaan Patroklos raikuvin äänin:
»Myrmidonit, aseveljet Akhilleun, Peleun poian,
olkaa miehiä, taistelkaa nyt sankaritarmoin,
meist' ett' ei häpeää sais Peleun poika, akhaijein
laivoill' urho jok' uljain on, kera myös väki vankin,
vaan tuta valtias saa, Agamemnon, Atreun poika,
työnsä, akhaijien parhaan kun pani arvoa vaille!»
Virkkaen noin hän nosti jok' ainoan mieltä ja voimaa.
Huutaen iliolaisia päin rivit karkasi taajat;
kaikupa vastaan soi vavisuttava laivojen puolta.
Mutta kun urhean Patroklon näki iliolaiset
kanss' ajomiehen rientävän päin asu välkkyvä yllään,
kaikki he kammahtui, rivit alkoi horjua heiltä,
luulivat nopsan Akhilleun näät he jo laivojen luona
pois vihan riisunehen, sopumieleen suostuen jälleen;
vilkuivat joka mies, kuhun turmaa karkota tuimaa.
Viskasi Patroklos etumaisena välkkyvän keihään
suoraan tungokseen tulisimpaan, tuolla mi kiehui

keulalt' ahdistain purtt' uljaan Protesilaon,
kaatoi Pyraikhmeen, jota seurasi mailt' Amydonin
paionit vaunukkaat, jalon vierilt' Aksios-virran;
olkaan oikeahan kävi peitsi, ja mies selin maahan
vaipui voihkaisten; heti karkkosi kaatuvan luota
miehet Paionian, Patroklon saattamat hirmuun,
päällikön heiltä hän surmasi näät sekä sankarin parhaan.
Polttajat hääti hän noin, tulen leimuavan tukahutti.
Laivapa puolin jäi palaneeksi, mut iliolaiset
karkkosi hirmuisin hälinöin; sivu laivojen silloin
riensi akhaijit jälkeen taas; oli ääretön melske.
Kuin salamoitsija Zeus yht'äkkiä korkean vuoren
kiireen kirkastaa pois siirtäen sankeat pilvet,
kukkulat hohteess' ui sekä laaksot, rantojen törmät,
pilvist' ilmestyy yläilmain pohjaton siinto:
noin, kun ol' laivoilt' ehkäisseet tuhon tuiman akhaijit,
hengähtää vähän saivat, ei toki talttunut taisto;
näät sotimielten akhaijein eelt' ei iliolaiset
suinpäin karkonneet pois tummien laivojen luota,
vaan kovin iskivät vastaan, vaikk' oli väistyä pakko.
Kaataen päälliköt karkasivat hajakamppaelussa
mies päin miest'; etumaisna Menoition aaluva aimo
reiteen iski Areilykon, joka käänsihe juuri,
peitsellään terävällä, ja tunkeutui läpi tutkain,
keihäs murteli luun, uros suulleen kenttähän suistui.
Rintaan pisti Thoaan, sivu kilven, kun povi hältä
hiukan paljastui, Menelaos riistäen hengen.
Vartoen vaani Meges, kun Amfiklos tuli kohti,
reiteen ryntääjää, eelt' ehtien, vammasi, kussa
ihmisen paksuin on lihaspahkura. Pistävä peitsi

jänteet raateli kaikki, ja laskihe yö yli silmäin.
Nestorin poikapa Antilokhos nyt Atymnion uumiin
kärkevän keihään löi, läpi tunkihe vaskinen tutkain;
suulleen sortui mies. Maris ääreen surmatun silloin
karkasi, kimppuun Antilokhon, veli kuoloa veljen
kostamahan; vaan häntä sit' ennen ehtikin heittää
hartiohon Thrasymedes, eik' ohi iskenyt keihäs,
vaan kävi kainalovarteen, sen repi, raateli jänteet
tullessaan terä tuima ja mursi ja murskasi luunkin;
kaatui mies rytinällä, ja laskihe yö yli silmäin.
Lyöminä veljesten ikiyöhön noin he jo vaipui,
keihäskuulut nuo Sarpedonin kumppanit uljaat,
aaluvat tuon Amisodaron, jonk' oli luona Khimaira
kasvanut kiljuva, kiukkuinen, monen ihmisen turma.
Sai Kleobulon kiinni nyt Aias Oileun poika,
tuon kun ol' ehkäissyt iso tungos, vaan heti hengen
riisti jo, miekallaan sirokahvall' iskien kaulaan.
Säilän lämpenemään sai hurme, ja varjosi silmät
himmeä kuoleman yö sekä salliman ankara valta.
Peneleos ja Lykon vihan vimmall' iskivät yhteen;
suott' oli kummankin, sivu singoten, lentänyt peitsi;
miekoin karkasi mies päin miestä, ja jouhisen töyhdön
juureen iski Lykon kypärään, vaan katkesi säilä
kahvastaan; heti Peneleos löi häntä nyt kaulaan
korvan alle, ja jänterihin terä upposi, jäi vain
nahka, ja kaatui pää kupehelle, ja raukesi ruumis.
Kiitäen Meriones Akamaan sai kiinni, kun juuri
nousi hän vaunuilleen, olan oikean iskien puhki;
vaipui vaunuiltaan uros, silmiä synkeys kietoi.
Kaatoi Idomeneus Erymaan, tuon survasi suuhun

vasken surmaisen; terä niskast', aivojen alta
ulkoni taas sekä luut lumivalkeat murskasi tieltään;
hampaat vierivät maalle, ja kuin verikuoppana kuohui
kumpikin silmä, ja verta hän sieraimista ja suusta
purskui maassa, ja kuoleman yö hänet varjosi musta.
  Noin kukin miehen kaatoi nuo päämiehet akhaijein.
Kuin sudet raateliaat vie laumast' uuhia taikka
vuohia nuoria, kun hajoella sen vuoria pitkin
antanut paimen on huolimaton; sudet senpä kun huomaa,
raastavat, raatelevat verisuin koht' arkoja noita:
riensi akhaijit noin päin iliolaisia; nuopa
vain paon parkuvan muistivat, jäi väki urhea unhoon.
  Suuremp' Aias tuo sopavälkkyvän Hektorin surmaks
suuntasi peist' yhä, vaan uros suojasi, taitaja taiston,
taa häränvuotaisen kupukilven hartiat laajat,
tarkkasi peisten viuhuntaa, vihinää väkänuolten.
Kääntyvän huomasi kyllä jo ottelon häälyvän onnen,
vaan sotakumppanejaan toki suojaten vankkana seisoi.
  Kuin yli ilmain käy sekä taivaan pilvi Olympon
hohtavan korkeudesta, kun nostaa Zeus rajumyrskyn,
laivoilt' alkoi noin pako, parkuna iliolaisten,
noin yli kaivannon sekasortoisesti he syöksyi.
Hektorin kaikkine vei tamineineen pois hevot vinhat,
vaan väki jäi, syvän kaivannon pysäyttämä, jälkeen.
Syöksyen kaivantoon monet raisut valjakot katkoi
aisan vaunuistaan, ajajoineen jätti ne siihen.
Vaan kävi tuimana päin Patroklos akhaijeja kiihtäin,
mielessään tuho Troian; tiet pako täytti ja pauhu
parvien karkkoavain, hajotettujen; pilviä kohti
tupruillen pöly nousi, ja laivain luota ja leirin

Troian portteja päin hevot laukkasivat kaviokkaat.
Ain' orot tungokseen tulisimpaan raikuvin huudoin
ohjasi Patroklos; moni suistui pyörien alle
vaunuiltaan, alassuin monet vaunut keikkosi kenttään.
Kiitäen vei yli kaivannon pari kuoloton, vinha,
lahjat taivaisten, jalot juoksijat, Peleun saamat,
kiivaat rientämähän; halu häll' oli Hektorin kimppuun
kaataakseen hänet; vaan pois Hektorin vei hevot nopsat.
Kuin pimeään koko maan raju peittää pieksävä myrsky
aikaan syksyiseen, kun sankimmat sadevirrat
viskoo Zeus, vihall' ihmisien kataluuksia vitsoin,
kun lain vääntäen tuomitsee käräjillä he väärin,
polkien oikeutt', unhottain ikivaltojen koston;
kaikkipa tulvillaan joet vuolaat juoksevat silloin,
ouruten uurtaa veet ylt'ympäri kumpua monta,
jyrkänteelt' alas viskautuu meren vaahtisen helmaan
pauhuin valtaisin, monet ihmistyöt tuhoellen:
noin kumu suur' oli, kun hevot karkkosi iliolaisten.

Kons' oli murtanut Patroklos rivit heilt' etumaiset,
laivoja kohti ne tunki hän taas, ei sallinut heidän
karkota kaupunkiin, mihin mielivät, vaan välimaalla
laivojen, virran myös sekä muurin korkean heitä
vainosi, maahan löi, monen kuoleman kostaen. Ensiks
iskun sai Pronoos; sivu kilven, kun povi hiukan
paljastui, kävi peitsi jo tuima, ja herposi maahan
mies rytinällä. Nyt Enopsin pojan Thestorin kimppuun
ryntäsi Patroklos — taa vaunujen välkkyvän laidan
hyykistäytynyt tuo oli hirmuissaan, käsist' ohjat
hält' oli hellinneet; läpi peitsell' oikean posken
iski nyt Patroklos, hajotellen hampahat hältä;

tempasi peitsellään hänet pois yli vaunujen kaiteen,
kuin karill' istuissaan kalan pyrskivän onkija veestä
viskaa siimallaan, väkäkoukun välkkyvän nielleen:
noin kita ammollaan kera keikkosi vaskisen keihään
suin somerolle hän vaunuiltaan, elon mailta jo luopui.
Silloin karkasi päin Erylaos, vaan kiven otsaan
paiskasi Patroklos; koko pää heti halkesi hältä
raskaaseen kypärään; suinpäin uros itsepä suistui
vasten maata, ja hänt' elonriistäjä surma jo kietoi.
Kaatui Amfoteros kera myös, Erymas ja Epaltes,
poika Damastorin Tlepolemos, Ekhios, Polymelos,
Argeas-sankarin poika, ja Euippos, Pyris, Ifeus;
nuo perätysten kaasi hän kaikk' elonkasvaja-maahan.
Mutta kun Sarpedon näki, kuinka Menoition poian
peitseen sortuivat sopavyöttömät kumppanit, huusi,
noin heti nuhteli hän Lykian jumalaimoja julki:
»Voi häpeäänne jo! Pois Lykianko jo noin väki väistyy?
Nyt lujat olkaa! Sillä mä itsepä käyn sekä katson,
torjumaton kuka liekin tuo, jok' on Ilionille
tuottanut turmaa suurt', urost' oivaa kaatanut monta.»
Virkki ja vaunuiltaan tamineissaan karkasi maahan.
Tuon näki Patroklos, päin vaunuiltaan heti syöksyin.
Niinkuin kotkaa kaks nokin käyrin, koukerokynsin
tunturin harjall' ottelemaan kovin kiljuen yltyy,
noinpa nyt kiljuen karkasi myös päin urhoa urho.
Tuon, sydän surkua täynnä, jo huomasi Zeus Kronossynty,
virkkoi Hereä näin, sisar-puolisoaan, puhutellen:
»Voi, kova kohtalo! Multa jo rakkain sankari sortuu,
poika Menoition Patroklos Sarpedonin surmaa.
Toisa ja toisakin päin nyt tuota jo mieleni miettii:

pois elävältäkö vien Lykiaan, maan viljavan ääriin,
temmaten tanterehelt' iki-itkua tuottavan taiston,
vai hänet vaivuttaa jo Menoition aaluvan annan?»
Here, valtiatar vakasilmä, nyt vastasi hälle:
»Hirveä Zeus, Kronossynty, mi nyt sana suustasi lähti?
Miestäkö säättyä tuot' alun alkain kohtalon valtaan
saaliiks et sinä sallisi siis korahuttavan kuolon?
Tee se, mut kaikk' ei taivahiset sua kiittäne suinkaan.
Seikan vielä ma sen sanon sulle, ja siit' ota vaari:
jos Sarpedonin täält' eloss' autat pois kotimailleen,
katso'os, ettei vain moni muu pyri taivahisista
poikaans' armast' ottamahan tapon ankaran alta.
Montapa taistelemassa on poikia kuolematonten
korkean Troian luona; sa vain isät vimmahan saisit.
Mutta jos sulle hän armas lie ja sun häntä on surku,
kaatua sittenkin hänen telmeess' ottelon tuiman
lyömänä Patroklon nyt salli, Menoition poian;
vaan jäsenistä kun häipynyt on elo hältä ja henki,
niin käsivarsillaan Uni vieno ja Kuolema silloin
pannos kauas kantamahan Lykiaan hänet laajaan;
veljet siellä ja myös suku muu hänet hankkivi hautaan,
kummun luo, kiven pystyttää, kuten vainaja vaatii.»
Virkki, ja myöntyi myös isä ihmisien, jumalainkin;
vihmoen verta hän maille jo kuoloon kunniasorjaan
poikans' armaan vihki, jok' Ilionin mehumaille
kaatuva lyömänä Patroklon kotoaan oli kauas.
Mutta kun rientäissään liki tullut toist' oli toinen,
kaasi jo Patroklos Thrasydemon taistelokuulun,
tuon Sarpedon-valtiahan ajokumppanin aimon,
hänt' alas uumiin heitti, ja peitsi jo herpasi hengen.

Heittoon vastasi Sarpedon salamoitsevin keihäin;
mieheen eip' ase sattunut, vaan hepo, Pedasos, olkaan
oikeahan sen sai; elon henkäsi pois hepo ähkyin,
sortui rinkaisten somerolle, ja poiss' oli henki.
Heittihe kumpikin puolelleen hevot muut, ies ryskyi,
ohjat sotkeutui, sivuorhi kun laahasi maassa.
Vaan heti Automedon pulan auttoi, mies sotikuulu;
mittavan miekan lanteeltaan tukevalta jo koppoi,
hyppäsi vaunuiltaan, sivuorhin löi heti irti:
talttui tottelemaan hevot ohjia taas kireöitä.
Mies päin miestä he taas kävi mieliä-polttavin vimmoin.
Taas ohi Sarpedon salamoitsevan viskasi peitsen,
lens sivu hiipaisten liki Patroklon vasent' olkaa,
sattunut ei ota; nytp' asevaski jo vankuen kiiti
kourast' aimon Patroklon eik' iskenyt harhaan,
vaan sydän-sykkeröhön kävi, puhkoi pallean paksun.
Niinkuin tammi hän kaatui tai kuin poppeli taikka
vuorten salskea honka, kun iskevät veistäjämiehet
maahan kirveillään hiotuilla sen purtehen puiksi:
noinpa hän maaten maass' oli orhien, vaunujen eessä
kiljahtain kipeästi ja kouraisten verimultaa.
Kuin härän uljaan lyö, punakarvan, leijona maahan,
karjaa raatelemaan karatessaan sorkkuvasäärtä,
härkäpä kuollessaan pedon hampaiss' ähkyvi vimmoin:
lyömänä Patroklon Lykian lujakilpien päämies
puuskui vimmaa vielä ja huus sotakumppaniansa:
»Glaukos, urhojen oivin, nyt sinun olla on tarpeen
kestävä keihäsmies sekä sankari rohkearinta.
Nyt halus olkoon taisto ja tappo, jos mies olet uljas.
Vaan kaikk' ottelemaan Lykian mene, käske sa miesten

päälliköt ensin, saapumahan Sarpedonin suojaks.
Sittenp' itsekin varjellos mua viiltävin vaskin.
Sill' ikipäiväiseksipä jää häpeäksesi totta,
herjaks ainaiseksi, jos annat akhaijien riistää
mult' asevasket vain, kun laivojen luo minä kaaduin.
Siis pysy vahvana, kannustain myös kaikkia muita.»
Noin hänen virkkaissaan tuli kuolo ja kaihti jo hältä
silmät, sieraimet. Vaan ryntääseen jalan polkein
pois veti keihään Patroklos, kera pallea lähti.
Sankarin sielun tempasi myös terän vaskisen myötä.
Valjakon myrmidonit pysäytti, mi vauhkona korskuin
karkota mieli, kun vaunuistaan oli irti se päässyt.
Huudon kuullessaan kovin murheutui jalo Glaukos;
rintaa raateli tuska, kun ei hän saattanut auttaa.
Kämmenen hän käsivarrelleen pani, polttohon haavan,
jonk' oli ryntääjään vasamallaan ampunut Teukros
tornistaan ylähält', uros, suojaten ystäviänsä;
näin rukoellen huusi Apolloa noutavanuolta:
»Kuullos, Apollo, sa jos Lykian mehumaill' olet taikka
äärill' Ilionin; ei paikkaa, kunne et kuulla
vaivaan vaipuvan ääntä sa vois, kuin nyt minä vaivun.
Taistoss' ankaran haavan sain, käsivarttani pitkin
pistävät tuskat käy, eik' ensinkään veri ehdy,
jäykkä ja voimaton olkani on, lamauttama haavan,
peistä en tähdätä voi, en päin vihamiehiä taistoon
rynnätä saata. Ja kuoli jo Sarpedon, uros uljain,
Zeun oma poika, mut ei toki lastaan suojele taatto.
Vaan sinä, valtias, auta ja tukkea haavani tuima,
tuskat viihtele, voimaa suo, jott' uljahin mielin
yllytän kumppanit ottelemaan, Lykian minä miehet,

itsekin kamppailuun käyn puolest' ystävän kaatun.»
Huus anovasti hän noin, ja sen kuuli jo Foibos Apollo,
pois heti tuskat vei, veret tummat vihlovan haavan
suulta hän kuivasi, loi taas rintaan urhoutt' uutta.
Glaukos riemastui sydämessään tuntien, että
pyynnön tuon heti koht' oli kuullut korkea Foibos.
Luo Lykian väen johtajien hän riensi nyt ensin,
kaikkia taistelemaan Sarpedonin suojana kiihti,
sielt' urojoukkoon Ilionin väkiaskelin joutui,
Panthoon poian Pulydamaan ja Agenorin aimon,
Aineiaan sekä myös sopavälkkyvän Hektorin luokse,
näin sanat siivekkäät liki astuen heille jo lausui:
»Hektor, kai unohuttanut liet asekumppanis aivan,
kaukana heimostaan, kotimaastaan jotk' elon, hengen
heittävät täällä sun tähtesi, vaikk' et auta sa heitä.
Kaattu on Sarpedon, Lykian lujakilpien päämies,
kaitsija maan, Lykian luja turva ja tuomari hurskas;
peitseen Patroklon hänet sorti jo ankara Ares.
Ystävät, auttamahan! Sitä älkää salliko, että
hält' asun veisivät myrmidonit sekä saisivat ruumiin
raiskata kiukuissaan, kun akhaijeja niin monen monta
surmanneet asehemme on laivain luo merinopsain.»
Virkki, ja iskeytyi suru mieliin iliolaisten
suunnaton, talttumaton, näet kaupunginp' oli turva
Sarpedon, mies vaikk' oli vieraan maan, iso joukko
häll' oli johdossaan, ja hän uljain heist' oli taistoon.
Karkasivat jo akhaijeja päin, etumaisena Hektor
kuoloa kostaakseen Sarpedonin. Taistelohonpa
kiihti akhaijeja taas Patroklos rohkearinta,
Aiait' ensin, joill' iso ilmankin jo ol' into:

»Aiaat, taistelkaa halumiellä nyt, kuin oli teistä
kumpikin ain' uros aimo, ja siitäkin viel' urohommin!
Kaattu on mies, etumaisna ken mursi akhaijien muurin,
sankari Sarpedon; hänet jospa me vallata voitais,
herjata viel', asu riistää pois, hänen varjelijoistaan,
kumppaniparvestaan mont' iskeä tappavin vaskin!»
Virkki, ja kamppailuun urot itsekin intoa hehkui.
Vaan sotarinta kun toist' oli vastaan sankkana, Troian
kansa ja myös Lykian sekä myrmidonit ja akhaijit,
sankarin ruumiist' ottelemaan he jo iskivät yhteen
huudoin hirmuisin; kovin kalskuivat asevasket.
Zeus yön kaameuteen rajun taistelon varjosi, jotta
tuimemmin tuho löis pojast' armaast' ottelijoita.
Ensin akhaijit sai tulisilmät väistyä, sillä
kaatui mies, joka ei arin ollut myrmidoneista,
poika Agakleen urhokkaan, jumalainen Epeigeus;
valtias ennen ol' ollut hän Budeionin sorjan,
vaan sukusuuren kons' oli serkun tappanut, turvaa
etsien Peleun luo ja Thetiin tuli kuuleanilkan.
Troiaan laittoivat hepokuuluun aimon Akhilleun
seurana nuo hänet taistelemaan kera iliolaisten.
Konsa hän tarttui ruumiiseen, kivell' otsahan häntä
loistava Hektor heitti; ja halkesi pää heti hältä
raskaaseen kypärään, ja hän tuupertui yli ruumiin
suin somerolle, ja hänt' elonriistäjä surma jo kietoi.
Tuon näki tuskakseen Patroklos, kumppanin kuolon,
syöksyi päin sotarinnastaan kuin kiitävä haukka,
konsa se naakkoja tai ketorastait' arkoja vainoo:
miehiä päin Lykian sekä Troian noin sinä syöksyit,
Patroklos hepourho, nyt kostoon kumppanin surman.

Niskaan sai Sthenelaos, Ithaimenes-sankarin poika,
hält' ison, iskevän järkälehen, kivi raateli jänteet.
Väistyi koht' esitaistelijat sekä loistava Hektor.
Mink' ase kantautuu kautt' ilman, varteva peitsi,
kun väkiveikoin mies sen heittää, kiistaten taikka
taistoss' iskien päin verivimmaisiin vihamiehiin,
sen väki Troian väistyi, vaan kävi päälle akhaijit.
Glaukos käänsihe, tuo Lykian lujakilpien päämies,
ensimmäisenä päin sekä aimon kaasi Bathykleen,
Khalkonin pojan rakkaan, joll' osa, onnikin ollut
runsain Hellaan maill' yli myrmidonein oli muitten.
Häntäpä peitsellään läpi ryntään survasi Glaukos
kääntyen äkkiä päin, kun luo ihan ehti jo toinen;
kaatui mies rytinällä, ja valtasi tuska akhaijit,
heilt' uros sorja kun sortui, vaan väki riemusi Troian,
surmatun ympäri tunkeutuin, mut miehinä kestää
muisti akhaijit myös, päin iskeä ankarin innoin.
Kaasi jo miehen Meriones sopaurhoja Troian,
uljaan Laogonon, isä jonka, Onetor, ol' Idan
Zeun pyhä pappi ja laill' ikivaltain arvoa nautti;
tuota hän korvuksiin, liki leukaa iski, ja joutuin
pois jäsenist' elo kiiti, ja kaamea yö hänet kietoi.
Keihään heitti nyt Aineias päin Merionesta,
toivoen sattuvan tuon, kun riens uros, suojana kilpi.
Vaan terän vaskisen tieltä hän väistihe valppahin katsein,
nopsana kuuristui; yli kiitäin varteva keihäs
kenttään iski, ja varteen jäi vavisuttava vauhti,
vaan pian vaimeni maass' asehelta jo ankara voima;
upposi maahan noin Aineiaan viuhuva peitsi,
jonk' oli lentoon suunnannut käsi jäntevä suotta.

Huus sanan Aineias, sydämessään kiukkua kiehuin:
»Meriones, pian ois sinun oivan tanssimataitos
saanut peitseni taukoamaan, jos sattunut oisi!»
Hällepä Meriones näin vastasi, mies sotikuulu:
»Työläs on, Aineias, sinun, kuink' uros ankara lietkin,
kaikkien sammuttaa elo, jotka sun kanssasi käyvät
kamppailuun; vain ihminen liet sinä itsekin, arvaan.
Tuima jos vaskeni vain käy rintaas, kohtapa tuotat,
vaikk' ole kuinka sa aimo ja luottava kättesi voimaan,
maineen mulle, ja saa uveuljas sielusi Hades.»
Virkki, mut nuhteli häntä Menoition urhea poika:
»Noin mitä haastelet, Meriones, joka mies olet uljas?
Veikkonen, iliolaisia eip' iva, ilkeä pilkka
pois aja ruumiin luota; on maa mont' ottava ennen.
Näät käsi ottelon ohjaa, suin käräjöitäpä käydään;
ei tarinoit' ole tarvis nyt, vaan taisto on tarpeen.»
Virkki ja eeltä jo riensi, ja seurasi sankari aimo.
Niinkuin ryskinä käy, kun metsää tunturirotkon
kaatajat maahan lyö, ja se kauas kuuluen kaikuu,
noinp' iso ryske jo nous yli maan monitien, latulaajan,
vaskien, vuotain vankuna soi, kumu kilpien sorjain,
miestä kun miekat löi sekä keihäät kiiluvakärjet.
Ei näkö tarkinkaan Sarpedonin muotoa oisi
tuntenut tuolt', oli niin pölyn, hurmeen, peitsien peittoon
peittynyt ylt'yli ruumis, pääst' ihan jalkoja myöten.
Sankea temmellys sitä saarteli, kuin ometossa
kärpäset kiehuu, kuss' ovat astiat lypsetyt täyteen,
kun kevätaika on mailla ja kastaa kiuluja maito:
tungos sankea noin sitä saarsi. Mut taistoa tuimaa
taukoamatt' yhä seurasivat Zeun loistavat silmät;

tarkkasi taistelijoita ja mielessänsä hän mietti
surmaa Patroklon, ajatellen toisa ja toisa,
taistoon valtahiseen joko vaivuttaa hänet kohta
loistava Hektor aimon sais Sarpedonin ääreen
vaskellaan terävällä ja riistää hält' asun uljaan,
vai tuhon ankaran oisko hän iskevä viel' useampiin.
Parhaimmaksipa mielessään Zeus päätteli vihdoin,
ett' asekumppani aimo Akhilleun, Peleun poian,
iliolaiset, myös asevälkyn Hektorin vielä
päin kotimuureja karkoittais, mont' iskisi maahan.
Ensiks säikkymähän hän saattoi Hektorin mielen.
Karkasi vaunuilleen, pois käänsi ne, muitakin käski
Hektor karkkoamaan; Zeun vaaka jo selvisi hälle.
Seisseet ei Lykian väkevätkään, kaikki he väistyi
nähdessään, miten heilt' oma valtias kuolemanvammoin
ruumisroukkoon jäi; näet päälle ol' urhoa monta
kaatunut, Zeun viriteltyä noin rajun taistelovimman.
Voittajat riisuivat Sarpedonin ylt' asun uljaan,
vaskenvälkkehisen, ja Menoition urhea poika
haaksiin hankavihin sitä viemään kumppanit laittoi.
Mutta jo pilviennostaja Zeus nyt Apolloa käski:
»Saata jo Sarpedon asetuiskeest', armas Apollo,
turvaan, tummat pois veret pyyhi ja vie hänet sitten
kauas virran vierivän luo, pese sankari siinä,
voitele ambrosialla ja taivahisin pue vaattein,
saattajat nopsat nuo, Uni hälle ja Kuolema, kutsu,
kaksoisveljekset, hepä joutuen tuonne jo vievät
maahan viljavahan, Lykiaan hänet kantavat laajaan;
veljet siellä ja myös suku muu hänet hankkivi hautaan,
kummun luo, kiven pystyttää, kuten vainaja vaatii.»

Kuuli, ja totteli koht' isän käskyä Foibos Apollo.
Taistelon telmeeseen hän laskeutui laelt' Idan,
alt' asetuiskeen pois heti vei Sarpedonin aimon
kauas virran vierivän luo, pesi sankarin siinä,
voiteli ambrosialla ja taivahisin puki vaattein,
saattajat nopsat nuo, Unen hälle ja Kuoleman, kutsui,
kaksoisveljekset; hepä joutuen tuonne jo veivät
maahan viljavahan, Lykiaan hänet kantaen laajaan.
Patroklos hepojaan, ajomiestään huus, pakolaumaa
vainoten Ilionin, Lykiankin, vaan, vähämieli,
sai tuhon itse. Jos ois hän Akhilleun kieltoa kuullut,
välttänyt ois tuhon tuiman kai sekä kuoleman kolkon.
Vaan Zeun tahtopa ainian käy yli ihmisen aikeen,
karkoittaa väkevimmänkin, hält' ottavi voiton,
tai hänet taistoon kannustaa — työ helppo se hälle —
noinpa hän Patroklon nyt rintaan loi uroutta.
Sulta ken ensiks sai, ken viimeisimpänä surman,
Patroklos, kun taivahiset sua johti jo kuoloon?
Ensiks Adrestos sekä Autonoos ja Ekheklos,
poika Megaan Perimos, Melanippos ynnä Epistor,
ensin nuo, Elasos ja Pylartes, Mulios sitten;
heidät kaasi hän maahan, vaan muut karkkosi kaikki.
Korkeaporttisen vallanneet äkin Troian akhaijit
Patroklon väell' ois — hän näät ylt'ympäri peitsin
raivosi — torniin tullut Apollo jos ei lujaseinään
ois hänen turmakseen sekä turvaks iliolaisten.
Kertaa kolme jo pääs uros muurin ulkonemalle,
kertaa kolmepa pois hänet tunki Apollo, ja kilpeen
välkkyvähän väell' iski hän kätten kuolematonten.
Mutta kun neljännesti hän päin jumalaimona syöksyi,

peljästyttäen huus sanat siivekkäät jo Apollo:
»Erkene, korskea Patroklos! Eip' alle sun peitses
Ilion sortuva lie, koti urhojen, kohtalon suomin,
eikä Akhilleunkaan, sua vaikk' urohompi on paljon.»
Noin hän huusi, ja Patroklos heti karkkosi kauas,
kammostuin vihamieltä Apollon noutavanuolen.
Skaian portin luo hevot kuopivat hilliten Hektor
arveli, oisiko taas karahuttaa taistelon keskeen
vai väki huutaa koolle ja kutsua muurien turviin.
Noin hänen arvellessaan luo tuli Foibos Apollo,
hahmoltaan kuin Asios, mies sotikuulu ja sorja,
Hektorin-heimoinen, hevonsuistajan tuon eno, sillä
hänp' oli veljiä näät Hekaben, Dymas-sankarin poika,
vallinneen Frygiaa sekä Sangarios-joen vartta;
lausui näin hänen hahmossaan Zeun poika Apollo:
»Miks et taistele? Ei toki sun sovi tauota, Hektor!
Jos sinun käskijäs, enkä sun käskysi alla, ma oisin,
kohtapa koituva ois paha sulle, kun taistelon heität.
Ohjaa orhisi vinhat siis Patrokloa vastaan,
maahan lyöt hänet ehkä, ja voittaa suo sun Apollo.»
Virkki ja miesten mittelöhön meni taas väkitöiseen;
vaan heti Kebrioneen taas taistoon loistava Hektor
kiihtää ruoskallaan hevot käski. Mut ottelon keskeen
riensi Apollo ja löi sekasortoon kaikki akhaijit,
vaan väki Troian sai sekä Hektor kunnian kuulun.
Danaolaisia muit' ei surmata huolinut Hektor,
vain Patrokloa päin kaviokkaat ohjasi orhit.
Vastaan vaunuiltaan Patroklos karkasi, keihäs
kourassaan vasemmassa, mut oikeahanpa hän koppoi
välkkyvän, särmikkään, kädentäyteisen kiven maasta,

viskasi sen, ei vitkaillut, väkevästi hän kohti;
eik' ohi mennyt, vaan ajomieheen Hektorin sattui,
Kebrioneen, Priamon aviottoman aaluvan, otsaan
tuo kivi viiltäväsärmä, kun juuri hän ohjia hoiti.
Kulman kummankin kivi murskasi, ei luja eessä
kestänyt luu, ulos suljahtain kedon multahan silmät
vierivät jalkoihin; kuin simpukanpyytäjä syöksyi
itse hän vaunuiltaan soreoilta, ja luist' elo luopui.
Hällepä, Patroklos, hepourho, sa pilkaten huusit:
»Voi, miten vikkelä mies! Miten ketterän löi kuperkeikan!
Oisipa kämmenineen kalamerta hän vain melomassa,
montapa simpukanpyynnillään hän ruokkisi totta,
aaltoon paiskautuin, meri vaikka jos kuinkakin ärjyis,
niinkuin vaunuiltaan sulavasti nyt suistuvi kenttään.
Ilionissakin siis on miehiä simpukanpyyntiin.»
Virkki ja Kebrioneen luo sankari karkasi vimmoin,
riehuvan leijonan lailla, mi tappaa tarhojen karjaa,
vaan pian rintaan piston saa, tuhon tuo oma uljuus:
noin luo Kebrioneen, Patroklos, ryntäsit vimmoin.
Vastaan vaunuiltaan myös Hektor karkasi silloin.
Kuin jalopeuraa kaksi he taisteli Kebrioneesta,
vuoren harjanteella kun vuoksi ne kaadetun kauriin
vimmall' ottelevat, nälän kiukkua kumpikin täynnä:
noinp' urost' aimoa kaksi nyt otteli Kebrioneesta,
poika Menoition Patroklos sekä loistava Hektor,
kumpikin vaskin raatelevin koki vammata toistaan.
Pääst' ei Kebrioneen käsi Hektorin päästänyt irti,
jalkaa Patroklos veti taas; väkevästi jo muutkin
taisteli vastakkain, kera iliolaisten akhaijit.
Kuin Eteläisen kanss' Itä kilvan kiitävin puuskin

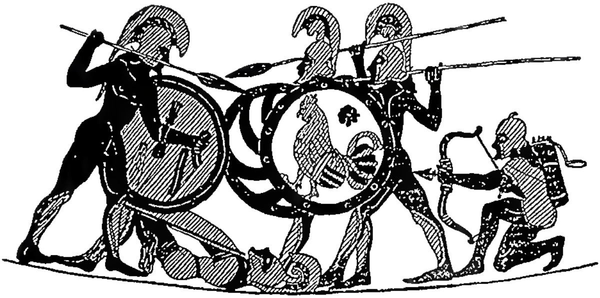
sankkaa tuivertaa salometsää tunturirotkon,
tammia, saarniakin, silokuoria myös kanukoita;
pitkill' oksillaan puut puihin iskevät silloin,
käy kohu hirmuinen, puunrungot ryskyen murtuu:
kaataen karkasi noin väki Ilionin ja akhaijit
vastakkain, pako turmiokas ei mielehen tullut.
Ympäri Kebrioneen moni iskihe kärkevä keihäs,
viuhuen jänteeltään moni myös tuli siivekäs nuoli;
kilpeä päin moni paiskautui kivijärkäle raskas,
keskell' ottelon itse kun peitti jo hän pölykenttää
ruumiillaan rotevall', ajotemppuja aattelematta.
  Vielä kun Helios korkeinnaan kuvull' ilmojen kulki,
kaatoi kumpiakin tasataajaan peitsien tuiske;
mutta kun päivä jo päin oli härkäin riisuma-aikaan,
vastoin salliman arpaa sai ylivoiman akhaijit.
Raastivat Kebrioneen pois telmeest' iliolaisten,
alt' asetuiskeen, kiskoivat sovat sankarin yltä.
Iliolaisia päin kävi Patroklos tuhoaikein.
Kertaa kolme hän kuin raju Ares valtavin huudoin
karkasi kohti ja kaas urost' yhdeksän joka kerran;
mutta kun neljännesti hän päin jumalaimona syöksyi,
silloin, Patroklos, jopa sun oli loppusi läsnä.
Näät läpi taistelon riehun Apollo jo riens sua vastaan
peljättäin, mut hänt' et miesvilinässä sä nähnyt,
sillä hän saapui peittäytyin sumusankkahan pilveen;
astuen taakse hän löi käsilappeell' urhoa niskaan
hartevahan; hänen silmissään heti musteni kaikki.
Päästä jo tempasi pois kypärinkin Foibos Apollo;
kalskuen polkea jäi kavioitten tuo kypär' uljas,
huiskuvatöyhtöinen, neliharja, ja hurme ja multa

töyhdön tahrasi. Eip' ois ennen saattanut koskaan
noin soramultiin sortua tuo kypär' uhkeatöyhtö,
näät jumalaisen Akhilleun pää sitä suojana kantoi
sorjall' otsallaan; vaan nytpä sen Hektorin päähän
siirsi jo Zeus; liki häntä jo näät oma kuolema liikkui.
Katkesi pirstoutuin kädest' urhon varteva peitsi,
raskas, vankka ja välkkyväpää, sotakenttähän kieri
kilpikin kantiminεen kehäsorja jo pois olalt' urhon;
ratkoi myös sovan soljistaan Zeun poika Apollo.
Valtasi hämmennys hänet, herposivat jäsenensä,
tyrmistyin uros seisoi, vaan selän hartiokuoppaan
dardanolainen mies, Euforbos, Panthoon poika,
kärkevän keihään löi lähelt' aivan, tuo tovereistaan
peitselt' aimoin, myös ajomies sekä juoksija oivin —
miest' oli vaunuiltaan kakskymment' iskenyt maahan
kertaa ensimmäist' opetellessaan ajotaistoon —
tuo sua, Patroklos, hepourho, nyt vammasi ensiks,
ei toki kaatanut; vaan väen keskeen väistihe, peitsen
saarnisen kiskaltain taas irti, hän ei näet taistoon
kanss' asehettoman Patroklon toki tohtinut käydä.
Peitsi jo Patroklon lamautti ja isku Apollon;
kuoloa välttääkseen hän väistyi kumppaniparveen.
Mutta kun urhean Patroklon näki väistyvän Hektor
kamppailusta jo ruumiissaan terän vaskisen vamma,
juoksi hän joukostaan rivikuntien kautta ja uumiin
peitsell' urhoa iski, ja tunkeutui läpi tutkain.
Sortui ryskähtäin uros sorja akhaijien murheeks.
Niinkuin leijona lannistaa rajun metsien karjun,
vuoren harjanteella kun luona ne ehtyvän lähteen
vimmall' ottelevat, näet kumpikin jois janohonsa,

leijona voimallaan toki kaataa puuskuvan karjun:
niin likelt' iskien peitsellään Priamon vesa Hektor
tuon monen kaatajan kaasi, Menoition aaluvan aimon;
noin sanat siivekkäät heti huusi hän kerskuvin riemuin:
»Kaupunkimme sa, Patroklos, kai kaatavas uskoit,
vaimot Ilionin, vapauttaan itkevät, vieväs
pois ikiorjuuteen kotimaillesi laitavin laivoin.
Houkkio! Niitten turvana päin hevot Hektorin raisut
karkaa kamppailuun, minä itsepä, peitseni iskult'
uljain Ilionin sotisulhoja, heilt' yhä torjun
päivää orjuuden, vaan korpit syö sinut täällä.
Mies polo! Eipä Akhilleuskaan sua auttanut uljas,
ei kera tullut, vaan kai kiihteli näin kehotellen:
'Ennen, Patroklos, älä vain pois laivojen luokse
orheja ohjaa kuin sovat Hektorin, urhojen surman,
puhki jo lie hänen ryntäiltään punahurmehin huuruin!'
Noinpa hän viekoitellut on kai sinut, mies vähämieli.»
Vastasit, Patroklos, hepourho, sa vaipuvin voimin:
»Riemua, Hektor, nyt, hyvin kersku, kun Zeus Kronossynty
voittaa soi ja Apollo jo sun, minut helppopa heidän
maahan ol' iskeä, itse kun mult' asun riistivät ensin.
Vaikk' ois kymmenkuntaa kaks sun laistasi tullut,
peitseni voimapa koht' ois heidät kaatanut kaikki.
Vaan minut Leton poika ja kohtalo surmasi julma,
miehist' Euforbos; sinä, kolmas, mult' asun ryöstät.
Seikan vain sanon vielä ma sulle ja paina se mielees:
Erkanet koht' elon mailta sa itsekin, sillä on läsnä
kohtalo torjumaton jo ja kuoleman ankara arpa:
maahan Akhilleus lyö sinut, Aiakon aaluva kuulu.»
Noin hänen virkkaissaan tuli loppu ja kuolema tumma.

Hadeen kartanohon jäsenistä jo karkkosi sielu
surren sankaritöilt' elon nuoren erkanemistaan.
Kaatunehellepa vielä nyt virkkoi loistava Hektor:
»Mulle sa, Patroklos, miks ennustat pikasurmaa?
Kenpä sen arvaa, vaikka mun peitseni alle Akhilleus
ennen sortuva ois, emon saama, Thetiin hiussorjan?»
Virkki ja haavast' irralleen veti vaskisen peitsen,
polkien kannallaan, selin maahan mätkäsi ruumiin;
karkasi keihäineen heti Automedonia kohti,
aimoa tuot' asemiest' uron askelnopsan Akhilleun,
kaataakseen hänet, vaan hevot pois, pari kuoloton, kiitäin
vei hänet, taivaisten jalot lahjat, Peleun saamat.

SEITSEMÄSTOISTA LAULU.

MENELAON UROTYÖT.

Nähnyt miehevä tuon Menelaos ol' Atreun poika,
sortuvan Patroklon sodass' iskuist' iliolaisten.
Ottelijain rivist' astui päin asu välkkyvä yllään,
urhoa kaattua kierteli, kuin emä nuor' esikoistaan
ammuen kiertää, viel' emontuskiin tottumatonna;
vaaleva noin Menelaos nyt Patrokloa kiersi.
Keihäs varjeenaan sekä pyöreä kilpi, hän vaani
surmaan syöstäkseen, ken vain liki tohtisi tulla.
Vaan asekuulupa myös ei päästänyt Panthoon poika
aimoa silmistään Patrokloa, vaan liki astui
päin Menelaoa urhoisaa sekä näin sanan lausui:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää Menelaos!
Väisty ja ruumis heitä jo hurmeisin tamineineen!
Hänt' ei ainoakaan mua ennen kamppaelussa

iskenyt, Troian mies ei, kuulujen ei apukansain.
Siis jalo maine mun voittaa suo seass' iliolaisten,
tai pian viuhuva peitseni sult' oman henkesi ottaa!»
Vastasi vaaleva noin Menelaos tuimana tuiki:
»Zeus isä! Suott' ei noin sovi miehen kerskua kuunaan!
Vaan niin korskea ei ole leijona, ei leopardi,
metsän karjunkaan sisu silmitön ei, jota suurin
ylpeys paisuttaa sekä rohkea voima ja vimma,
kuin ovat korskia nuo sotikuulut Panthoon poiat.
Vaan Hyperenorkaan, hevonsuistaja, ei toki kauan
nauttinut nuoruuttaan, mua kohti kun ilkkuen astui,
herjaten surkeimmaks soturiksi akhaijien kaikkein;
mutt' oma jalkapa hänt' ei auttanut pois, minä luulen,
mielt' ilahuttamahan isän, äidin, puolison armaan.
Niin elon sultakin sammutan, jos sinä käyt mua vastaan.
Siks sua neuvon: väisty jo vain oman joukkosi keskeen;
kamppailuun älä käy mun kanssani, vaan mene ennen
kuin tuho ennättää; hukan houkkakin tultua tuntee.»
Virkki, mut Euforbos näin vastasi vankkumatonna:
»Nyt, Zeun-heimoinen Menelaos, totta jo maksaa
veljeni surman saat, jota niin kehusuulla sa kerskut:
teit hänen vaimostaan hääkammiohon sinä lesken,
toit surun vanhemmille ja toit sanomattoman tuskan.
Vaan valitukset vaimennan polosilta jo noilta,
jos sotatieltä sun pääsi ma tuon, tamineesikin, konsa
Panthoos tervehtii mua taas sekä korkea Frontis.
Mutta nyt koitos kauemmin sekä mittelö miesten
älköön viipykö, lie pako tullakseen tahi voitto.»
Virkki ja peitsen syöksi jo kilpeen ympyriäiseen;
mutt' ei murtanut vaskea, vaan terä kilpeä vankkaa

vastaan käpristyi. Menelaos, Atreun poika,
nyt Zeus-taattoon turvasihen sekä vastasi iskuun,
urhoa karkkoavaa hän kurkun juurehen kaulaan
löi väkipeitsellään, käsivarteen luottaen vankkaan,
jotta jo uhkean niskan puolt' ulos tunkihe tutkain.
Kaatui mies rytinällä, ja kalskuen soi sopavasket;
suortuvat, sorjat kuin Sulotarten, hurmeutuivat,
palmikot kultaisin, hopeaisin kiertehinensä.
Niinkuin vainiomailt' etähällä oliivia nuorta
hoitaja kasvattaa maall' uhkuvahettehisellä:
sorjaa vehmauttaan sepä versoo nuojuen hiljaa,
kukkia valkeanaan, joka tuulen tuutimin latvoin;
vaan yht'äkkiä riehahtain rajumyrsky jo tempaa
rungon juuriltaan sekä sen rysähyttävi maahan:
noinpa nyt Euforbon, jalopeitsen Panthoon poian,
maahan löi Menelaos, hält' asevarjehet otti.
Niinkuin voimaans' uskaltain raju leijona vuorten
laitumen karjaan käy sekä lehmän vie parahimman: —
niskat rouhaisee peto ensin hirvein hampain,
sitten saaliistaan veren särpii, syö sydämykset,
ruumiin raadellen; ylt'ympäri koirien, miesten
luihke ja kiljuna soi etähämpänä, ei pedon kimppuun
urkene ainoakaan, ovat lyöminä kalpean kauhun:
niinp' ei karkaamaan päin kuulua Atreun poikaa
ollut Troian miestä nyt yhtään rohkearintaa.
Panthoon poialt' ois Menelaon helppo nyt ollut
riistää pois asu sorja, mut ei sitä suonut Apollo,
vaan jopa Hektorin, kuin rajun Areen, vimmasi vastaan,
Menteen hän, kikonein päämiehen, muuttihe muotoon,
astui luo, sanat siivekkäät näin hälle jo lausui:

»Herkeä, Hektor, suott' ajamasta, on saamaton saalis
nuo orot Aiakon aaluvan! Näät nepä vaikeat suistaa
kuolollisten on ohjaajain, niit' yksin Akhilleus
hallita voi, emo jonka on joukkoa kuolematonten.
Vaan Menelaos tuolla jo, urhea Atreun poika,
suojana Patroklon kaas iliolaisia parhaan,
Panthoon löi pojan, Euforbon, rajun rynnäkön esti.»
Virkki ja astui taas väkitöisen taistelon keskeen.
Vaan mure Hektorin mieltä jo murteli musta ja raskas.
Kohta hän tuon näki, katsahtain rivikuntia pitkin,
toisen riistävän pois asun uljaan, maassapa toisen
kaattuna, haavastaan punahurmein pulppuavaisin.
Päin etumaisien eelle hän riens, asu välkkyvä yllään,
kaikuvin huudoin, kuin ikihehkuva liekki Hefaiston.
Huutajan tuiman tuon heti huomasi Atreun poika,
miehekkäälle jo näin sydämelleen synkkänä lausui:
»Voi mua! Sorjine jos tamineineen nyt tähän heitän
Patroklon, joka mult' oman kunnian puoltajamiesnä
kaatui, kehnoksuu sit' akhaijit, ken minut nähnee.
Vaan häpeää jos peljäten taas koen kohdata yksin
Hektorin laumoineen, monet yhden saartavat varmaan;
kaikkipa kansa on näät kera Hektorin heiluvaharjan.
Vaan nyt moisia miks sydän miettii? Jos kuka tohtii
urhoa vastustaa, jot' on suojelemass' ikivallat,
uhmaillen jumaloitakin, koht' yli sen tuho vyöryy.
Eivät akhaijit voi mua moittia, jos näkevätkin
väistyvän Hektorin eestä, jot' auttaa vallat Olympon.
Kun sotaärjyisen minä Aiaan kuulisin äänen,
kahden taas kävisimme jo vaikk' ikivaltojen voimaa
uhmaten ottelemaan, viel' ehkä Akhilleun haltuun

ruumiin saattaisimme; se ois tuhon lohtuna sentään.»
Noin sydämessä ja mielessään kun sankari mietti,
ehti jo iliolaiset luo, etumaisena Hektor.
Taapäin väistihe nyt Menelaos ruumihin luota,
kääntyen kääntymätään kuin leijona leiskuvaharja,
koirat, paimenet kun sitä häätää pois pihatosta;
viuhuu peitset, huudot soi, pedon rohkean rinnan
pelko jo hyydyttää, mut vain väkisinpä se väistyy:
noin nyt Patroklon Menelaos vaaleva jätti,
päin jopa käänsihe taas, kun pääsi hän kumppaniparveen,
etsien silmillään Telamonin aimoa poikaa.
Kohta jo huomasikin hänen kiihtävän kumppanejansa
miehinä ottelemaan, vasen kuss' oli taistelon ääri,
näät pelon hirmuisenp' oli nostanut heihin Apollo.
Sinne hän Aiaan luo heti riensi ja näin sanan virkkoi:
»Aias, surmatun Patroklon tykö, ystävä, joudu!
Viel' edes viemme Akhilleun luo tamineettoman, paljaan
ruumiin; sill' asun ryösti jo Hektor heiluvaharja.»
Virkki, ja vimmastui sydämessään urhea Aias,
riensi jo tuimana päin, Menelaos vaaleva myötään.
Riisuen Patroklolt' asun kuulun häntä paraikaa
pois veti Hektor, pään hänen harteiltaan hakatakseen,
ruumiin raastaakseen taas Troian koirien keskeen.
Päin kävi Aias, tornin laill' uron eess' oli kilpi.
Hektor väistäytyi heti taajaan kumppanijoukkoon,
karkasi vaunuilleen, asun sorjan Ilioniinpa
laittoi voitonmerkikseen ikimainehiseksi.
Aias kilvellään leveällä Menoition poikaa
suojeli, niinkuin pentusiaan emäleijona suojaa,
kun läpi metsän niitä se vie sekä pyytäjäparven

kohtaa voimaans' uskaltain; pedon otsapa silloin
pelkkänä ryppynä on, ett' ei näy silmiä alta:
noin Patroklos-sankarin siin' oli suojana Aias,
vankkana viereen myös Menelaos, Atreun poika,
astui varjelemaan, sydämessään haikea murhe.
Glaukos, poikapa Hippolokhon, Lykian väen päämies,
Hektorihin vihakatseen loi sekä soimaten huusi:
»Hektor uljasmuoto, mut ottelemaan vähäkunto!
Turha sun on jalo mainees, kosk' olet pelkuri moinen!
Katso nyt, millä sä kaupunkis sekä linnasi yksin
varjelet, vain kera joukon sen, mik' on miehiä Troian.
Mies Lykian sitä ainoakaan ei suojata mieli
danaolaisilt', ei näe vaivaa kiittäjätöntä
katkeamattoman kamppailun vihamiehiä vastaan.
Mies vähäarvoisempiko vai sais suojelun sulta,
kehno, kun Sarpedon, majaystäväs, kumppanis, äsken
jäädä akhaijein saaliiks sai sun varjelemattas,
vaikk' eläessään ain' apu sulle ja Ilionille
suur' oli! Nytp' edes koirilt' et sinä suojele häntä!
Niinp' urot jos Lykian mua kuullevat vielä, he käyvät
kanssani sinne, ja Ilionin periturma jo tulkoon!
Oispa sen urhoiss' uskallus, joka vankkumatonna
täyttää mielet, kun sodan vaivoja, vaaroja kansa
kestää suojana syntymämaan, vihamiehiä torjuin,
koht' ois Ilioniin Patroklos tuotu jo totta.
Ruhtinaskaupunkiin Priamonpa kun sankari moinen
kaattuna kannettais, jalo saalis, kamppaelusta,
kohta akhaijit pois tamineet Sarpedonin sorjat
antais, noutaa Ilioniin uros itsekin saatais;
sillä nyt kumppani kaattu on miehen sen, jok' akhaijein

laivoill' uljain on sekä myös valioimpia johtaa.
Vaan sinä kohdata et, et katsoa tohtinut silmiin
Aiast' aimoa, et sotamelskeess' iliolaisten
iskeä mies päin miestä, kun et vedä vertoja hälle.»
Vastasi tuimana katse jo Hektor heiluvaharja:
»Glaukos, kuinka nyt, mielevä mies, puhe laaduton sull' on?
Voi toki, viisaammaks sinut uskoin kaikkia muita
totta jo vain Lykian mehumaill' asuvaisia; mutta
kiittää järkeäs ei nyt kestä, kun moisia haastat,
Aiast' aimoa että mä en muka vartoa tohdi.
Säiky en taistoa, ryskett' en sotavaunujen kuunaan;
vaan Zeun tahtopa ainian käy yli ihmisen aikeen,
karkoittaa väkevimmänkin, hält' ottavi voiton,
tai hänet taistoon kannustaa — työ helppo se hälle.
Siis kupehelleni, kumppani, käy sekä töitäni katso,
arkako päivän pitkän lien minä, niinkuni väität,
vai monen ehkä akhaijin, kuink' uros oiva hän onkin,
ruumist' estänen Patroklon minä varjelemasta.»
Virkki, ja huus urojansa jo kiihtäin raikuvin äänin:
»Troian, myös Lykian väki, Dardanian tanapeitset!
Olkaa miehiä, taistelkaa nyt sankaritarmoin,
kunnes ylleni saan sovat sorjat kuulun Akhilleun,
jotka ma saaliiks sain, kun Patroklon minä kaasin.»
Virkki ja pois heti riensi jo Hektor heiluvaharja
taistelun riehunnasta, ja joutuen juoksi ja ehti
kumppanit saavuttaa, tovin matkaa mennehet vasta,
kuuluja viemäst' Ilioniin tamineita Akhilleun.
Siin' asun vaihtoi kaukana nyt kipukyynelisestä
kamppailust', omans' Ilionin pyhän linnahan laittoi
kanss' urokumppanien, sovat Peleun poian Akhilleun

itsepä otti hän nuo ikikestävät, Peleun saamat
taivahisilta — ne taas pojan varjeiks soi urovanhus;
poikapa taattoisiss' ei vanhennut tamineissa.
Mutta kun pilviennostaja Zeus näki Hektorin ylleen
vyöttävän varjeet nuo jumalaisen Peleun poian,
päätä hän synkkänä puisti ja haasteli noin sydämessään:
»Onneton, kuoloas et sinä lainkaan aattele, vaikk' on
luona jo loppusi; vaan tamineihin taivahisiinpa
vyöttäyt sankarin kantamihin, jota säikkyvät muutkin.
Surmasit ystävän hältä jo uljaan, lempeämielen,
pois hänen päästään, varreltaan otit korskana varjeet.
Vaan hyvitykseks suon väen sulle nyt ainakin suuren,
näät kotihinpa et käy sinä taistost', eikä Akhilleun
varjeit' Andromakhe jumalaisia yltäsi riisu.»
Virkki ja nyökkäsi Zeus sysimustia kulmia; silloin
varrenmyötäisiks sovat muuttihe, Hektorin täytti
Ares hirmuinen, jäsenistä jo urhea uhkui
voima ja uskallus. Apukansain kuulujen luokse
huudoin riemukkain hän riensi ja kaikkien silmiin
hohteli, varrellaan asu välkkyvä aimon Akhilleun.
Luo kävi rohkaisten, kukin sai sanan kiihtävän hältä,
Glaukos, Thersilokhos, Deisenor, Asteropaios,
Forkys, Hippothoos, Khromios ja Medon sekä Mesthles,
ennuslintujen katsoja myös sai, Ennomos oiva;
noillepa noin sanat siivekkäät hän kiihtäen lausui:
»Kuulkaa, kaikk' eriseutuiset, lukemattomat heimot!
Paljoutt' ihmisien enp' etsien enk' ikävöiden
koonnut tänne mä teit' eri kaupungeista ja maista,
vaan ett' innoin pois te akhaijit torjuen Troian
vaimoja varjelisitte ja hentoja lapsia. Siksi

kansaa näännyttäin elatusta ja lahjoja teille
ain' otin, että sit' alttiimp' ois joka ainoan uljuus.
Kaikki te suoraan siis nyt päin vihamiehiä, menköön
taikkapa jääköön henki! Se näät tapa taistelon ain' on.
Ken Patroklon tuo, joskohta jo kaattu hän onkin,
Ilionin hepourhojen luo, pois tunkien Aiaan,
vallatut hän tamineet tasan kahtia kanssani pankoon,
puolet niistä ja myös saman kunnian kuin minä saakoon!»
Virkki, ja kaikki akhaijeja päin, kohotettuna keihäät,
karkasivat väkevästi, ja tuo luja heill' oli toivo:
raastaa ruumis pois, jota varjelemass' oli Aias —
houkkiot, sillä hän mont' yli ruumiin sorteli heitä.
Näinpä hän käänsihe nyt sotaärjyiseen Menelaoon:
»Ystävä, aaluva Zeun, Menelaos! Emme, ma pelkään,
kumpainenkaan nyt eloss' erkane kamppaelusta.
Ruumiist' eip' ole Patroklon niin mull' iso huoli,
lintuja kohta mi ruokkiva lie sekä koiria Troian,
kuin sitä pelkään, ett' oma pääni jo ois sekä sunkin
kohluja kärsivä, kaikki kun taajaan taistelon pilveen
kietoo Hektor, vaan tuho tuimapa meitä nyt uhkaa.
Huuda jo varjelemaan valioimpia, jos kuka kuulee.»
Totteli, empinyt ei sotaärjyinen Menelaos,
noin väkevästi jo huusi hän danaolaisia kiihtäin:
»Ystävät, ylhät akhaijein päät sekä päälliköt aimot,
Atreun poikien luon', Agamemnonin kuin Menelaon,
ruhtinasviiniä juotte, ja teill' oma hallita kansa
kullakin on; näet Zeultapa teill' on arvo ja valta!
Mutt' ei yksittäin päämiehiä kaikkia saata
silmäni seurata; sill' ylen tuimana taistelo riehuu.
Tulkoon siis kukin itsestään, sitä ettehän salli,

ett' ois Patroklos ilo koirien iliolaisten.»
Kuuli sen Aias koht', uros nopsa, Oileun poika,
ensimmäisenä syöksyi luo läpi taistelotelmeen,
sitten Idomeneus sekä Idomeneun sotiseura
Meriones, uronsurman Enyalion väkiverta.
Vaan kuka muististaan vois mainita kaikki ne urhot,
jotka akhaijein taistelon taas sai intohon uuteen!
Troian joukko jo ryntäsi päin, etumaisena Hektor.
Kuin Zeussyntyisen vesivirran suull' iso aalto
pauhaten vastaan vyörähtää, jyly rantojen jyrkkäin
vastaa ärjyntään meren ulkona meuruavaisen:
pauhuin ryntäsi noin väki Troian. Mutta akhaijit
seisoi suojana Patroklon kuin vaskinen seinä,
kaikk' yht' uskaliaasti, ja saartavan, sankean yönpä
Zeus ylt'ympäri loi, yli kiiltävien kypäreitten;
sill' ei vieronut hän vihamiellä Menoition poikaa
ennenkään, asemiesnä hän kons' eli aimon Akhilleun;
siksi nyt sallinut ei, hänest' ett' ois saalihin saaneet
Troian koirat, vaan avuks ääreen kumppanit kiihti.
Ensin akhaijit sai väki Troian ruumihin luota
kauhuin karkkoamaan, mut heist' ei kaannehet yhtään
korskeat ryntääjät, iso vaikk' oli iskeä into,
vaan Patroklon raastivat pois; toki varjelijoit' ei
vailla hän ollut kauan, näät väen päin heti Aias
käänsi jo taas, mies sorjin tuo urohista akhaijein,
uljain töiltään myös sotikuulun Akhilleun jälkeen.
Kaikkien eellä hän karkasi päin kuin vuorien karju,
pois joka koirat kaikkoamaan sekä vantterat miehet
ympäri rotkoja saa, heti kun vain kohti se kääntyy:
noin jalomainehisen Telamonin loistava poika

ryntäsi päin heti karkoittain rivit iliolaisten,
jotka jo keskelleen Patroklon saarsivat, aikoin
Ilioniin ikimaineekseen hänet laahata heiltä.
Lethos-sankarin poika jo häntä, pelasgien päämies,
loistava Hippothoos, veti pois läpi taistelon telmeen,
hihnan kietaisten jalan nilkkaan, iliolaiset
tuoll' ilahuttaakseen sekä Hektorin, vaan tuhon itse
kohtasi, kenkään ei sitä torjunut, vaikkakin tahtoi.
Miesvilinässäpä Aias päin näet karkasi iskein
peitsellään kypäriin, kuvun vaskisen kylkeä vasten;
peitsen tiestäpä pirstoutui kypär' uhkeaharja,
kun käsi jänterikäs sekä myös ase ankara iski;
haavast' aivot hurmehiset terän putkea pitkin
pursui maalle, ja hält' elo raukesi; kohtapa kourat
maahan sankari Patroklon jalan päästivät jälleen;
itse hän suulleen survaltui yli ruumihin, kaatui
kaukana mailt' ihanilta Larissan, palkita eipä
saanut vaivoja vanhempain, elo katkesi varhain,
kun hänet surmaan sorti jo siin' ase ankaran Aiaan.
Suuntasi Aiaaseen heti Hektor välkkyvän keihään,
mutta sen Aias keksi ja kerkesi väistyä hiukan,
vaan Skhedios terän tiell' oli, Ifitos-sankarin poika,
uljain miehiä Fokis-maan; Panopeus hänen kuulu
kaupunkins' oli, kuss' alamaisia häll' oli monta;
tunkihe keihäs tuo solisluun alapuolle, ja kärjen
vaskinen nirkkopa taas seläst' ulkoni hartian alta.
Kaatui mies rytinällä, ja kalskui yll' asevasket.
Forkys, Fainopsin uropoika kun karkasi vastaan
suojana Hippothoon, hänt' Aias uumihin iski;
puhkaisten sovan miehustan läpi suolien työntyi

peitsi, ja maahan suistui mies, käsin kourasi multaa.
Väistyivät esitaistelijat sekä loistava Hektor;
valtaan riemuavainpa akhaijein jäi urot kaatut
Hippothoos sekä Forkys, heilt' asut kohta he riisti.
Ois väki Troian taas sotimielten akhaijien alta
sortunut Ilioniin, pelon valtaan vaipuen, saaneet
kunnian kuulun akhaijit Zeun asetustakin vastaan
sankarivoimallaan; vaan itse Apollo jo kiihtäin
Aineiaan tykö astui, kuin Perifas, esikoinen
Epytos-airuen tuon, joka Aineiaan isän vanhan
luon' oli harmennut, ain' alttiin, mieleväneuvon;
lausui näin hänen hahmossaan Zeun poika Apollo:
»Kuinkapa varjelisittekin vaill' ikivaltojen suojaa
torneja Ilionin, kuten näin minä jaksavan muitten,
voimaans' uskaltain, väkehensä ja urhouteensa,
vain omin joukkoineen, joskoht' oli miesluku harva!
Ennen suo toki meidän Zeus kuin danaolaisten
voittaa, vaan vapisette nyt itse te taistoa säikkyin.»
Virkki, ja Aineias jopa kauasampujan tunsi
seisovan silmäins' eessä ja äänin raikuvin huusi:
»Hektor ynnä te muut sekä Troian ett' apukansain
johtajat! Voi häpeäämme, jos aimojen eellä akhaijein
karkkoisimme nyt Ilioniin, pelon valtahan vaipuin!
Luokseni taivahinen joku saapui tuon sanan saattain,
Zeus ylivaltias että on taistoss' auttava meitä.
Suoraan kohti akhaijeja siis! Täält' estehetönnä
eivät laivoilleen Patrokloa kuljeta kuunaan.»
Virkki ja kauas karkasi koht' etumaisien eelle.
Joutuen kääntyi päin rivit käyden akhaijeja vastaan.
Peitsest' Aineiaan nyt sai Leiokritos surman,

poika Arisbaan, tuo Lykomedeen kumppani oiva.
Sen näki vimmastuin Lykomedes, mies sotimieli,
astui päin vihamiestä ja viskasi välkkyvän peitsen,
maksaan syöks, sydänalle sen Hippasos-sankarin poian,
joukkojen pään Apisaonin; hän heti herposi maahan.
Tullut ol' Ilioniin hän Paionian mehumailta;
urhoja uljain siell' oli jälkeen Asteropaion.
Vimmastuin hänen surmastaan jalo Asteropaios
ryntäsi tuimana taistelemaan kera danaolaisten;
mutt' ei auttanut ryntäys, sill' oli kilpinen seinä
suojana Patroklon, päin uhkasi urhojen peitset.
Kaikkia kiihtäen, kannustain kävi ympäri Aias,
jott' ei ainoakaan pois väistyis vainajan luota,
taistoon rientäis ei rivist' eelle akhaijien muitten,
vaan jäis paikoilleen sekä ottelis suojana seisoin.
Sääti nyt Aias noin, uros valtava. Maata jo huuhtoi
purppura hurmehinen, kasatusten miehiä kaatui,
urhoja Ilionin sekä aimojen myös apukansain
ynnä akhaijeja, näät verinenp' oli heillekin taisto,
vaikk' ei niin moni kaatunut, sill' yhä torjua muisti
toinen toiseltaan tuhosurmaa miesmetelissä.

Riehui kuin tuli tuima nyt ottelo; oispa jo luullut
taivaalt' auringon tuhotuksi ja korkean kuunkin,
moinen näät pimeyspä nyt varjosi kaikk' urot parhaat,
kuss' oli kiistana kaattu Menoition aaluva heillä.
Iliolaiset muut sekä myös varusääret akhaijit
taisteli päivän valkeudess', oli tulviva kirkkaus;
ei yli laajan maan, yli vuorten väikkyvän nähty
hattaran hahtuakaan; urot otteli, herkesi vuoroin,
karttivat helpommin kivuntuojia peitsiä, seisoin

kaukana toisistaan. Pimeyspä ja taisto ja vammat
vaskien raatelevain kävi tuskaks ottelon keskell'
urhojen uljainten. Vaan miest' ei kuulua kaksi,
Antilokhos sekä myös Thrasymedes, tietänyt vielä
kuolost' uljaan Patroklon, yhä ottelevanpa
luulivat iliolaisia päin etumaisena syöksyin.
Toisaall' itse he taistelivat yhä tarkaten, ettei
tappoa kärsisi, säikkyis ei väki, kuin oli Nestor
neuvonut, laivain luota kun heidät taistohon laittoi.

Vaan koko päivän muill' oli tuima ja riehuva taisto
taukoamatta, ja ponnistus, hiki ehtymätönpä
paksuun tahmaan sai jalat kaikkien, pohkiot, polvet,
sai kädet, silmätkin, kun Akhilleun kumppanin kuulun
ruumiist' otteli vimmoissaan päin joukkoa joukko.
Niinkuin taljaa mies virututtavi palvelijoillaan,
sonninvuotaa suurt', upotettua rasvahan ensin;
miehet piiriin käy, kukin kulmans' ottavi, kiskoo;
kohta on kosteus poissa, ja vuotaan painuvi rasva,
kun moni kiskoo mies, ja se laajentuu joka suuntaan:
noin tilall' ahtaall' ees sekä taa he nyt kaattua kiskoi,
kaupunkiinsapa näät luja toivo ol' iliolaisten,
mutta akhaijein taas tasalaitain laivojen luokse
viedä jo Patroklos; hänest' ottelo niin oli kiivas,
että sit' Ares ois, väen kiihtäjä, oisi Athene
katsonut mielikseen, miten vimmoissansa jos oiskin.

Noin Patroklon luona nyt Zeus hevot saatti ja miehet
nuo kovat kärsimähän sinä päivänä. Tietämätönpä
kumppanin kuolost' aimo Akhilleus viel' oli tyyten,
sillä he ottelivat nyt laivoist' eempänä tuolla
Troian muurien alla. Hän siell' ei ystävän luullut

sortuvan surmaan, vaan taas saapuvan, porttien luokse
tien pysähyttyä. Sillä hän uskonut ei hänen voivan
ilman hänt', eik' ees hänen kanssaan, vallata Troiaa.
Näät useastikin tuon emon suust' oli kuulla hän saanut,
neuvoja korkean Zeun salavihkaa kons' emo kertoi,
konsaan ei sitä kuullut vain, mure ett' oli moinen
koituva, kumppani kallein ett' oli kaatuva hältä.
Taistelo talttumaton yhä riehui surmatun luona,
sorteli, syöksyen päin, urot urhoja kärkevin keihäin.
Noin moni virkkoi mies asevälkky akhaijien kesken:
»Ystävät, maineeks ei ole meille nyt väistyä laivain
kaarevalaitain luo; maa musta jok' ainoan ennen
meistä jo nielaiskoon; paremp' oisi se tottakin paljon,
kuin jos väistyisimme ja Ilionin hepourhot
maineeks itselleen sais ruumiin laahata Troiaan.»
Myös moni Troian mies noin virkkoi rohkeamieli:
»Ystävät, vaikk' osa ois joka ainoan kaatua meistä
nyt tykö miehen tuon, toki älköön väistykö kenkään!»
Noin moni virkkoi siinä ja kaikkien intoa nosti.
Niinp' urot ottelivat; päin kattoa vaskisen taivaan
raikuna rautainen kävi kautt' ikivärjyvän ilman.
Vaan hevot Aiakon aaluvan nuo, sivull' ottelon seisoin,
itkivät nähdessään ajajansa jo sortuneheksi
taiston tanterehell' uronsurman Hektorin peitseen.
Juoksuun Automedon koki saada ne, poika Dioreen,
vaan siin' auttanut ei moni ruoskan viuhuva isku,
ei moni houkutus, ei moni uhkaus; ei halu ollut
kääntyä laivain luo liki Hellespontoa laajaa
niill', ei taistelohon tasapäähän akhaijien keskeen,
vaan kuin patsas paikoillaan pysyväisenä seisoo

muistona, kussa on kumpuun mies tai vaimokin pantu,
sorjine vaunuineen hevot seisoi liikkumatonna,
päät oli riipuksissa, ja polttavat kyynelet maahan
silmist' uhkuivat, kun kaipasivat ajomiestään,
murhein muistelivat; ryvetyttihe tanteren multaan
hulmahtain ieshihnoistaan ulos uhkeat harjat.
Vaan polotellen Zeus näki niitten haikean murheen,
synkkänä päätään puisti ja haasteli noin sydämelleen:
»Voi polot! Teidät miks sai Peleus valtias meiltä,
kuoleva ihminen, teillä kun kuoloton on ikinuoruus?
Koitojen maan asujain kera tuskia kärsimähänkö?
Luotua kurjempaa kuin ihminen eip' ole toista,
piiriss' aavan maan mitä henkivi, liikkuvi missään.
Vaan toki ohjata teit' ei saa Priamon vesa Hektor,
vallata vaunuja ei valioita; sit' en minä salli.
Eikö jo riitä, kun sai asun, jost' ylen ylpeä syytt' on?
Voimaa nyt minä luon sydämiinne ja polvihin pontta,
laivain laitavien tykö että te taistelon telmeest'
Automedonin tuotte; ma näät yhä surmata heidän
sallin, kunnes saapuvat luo lujateljojen laivain,
kunnes päiväkin laskeutuu, maat yö pyhä peittää.»
Virkki ja uhkuamaan hevot intoa henkäsi tuimaa;
kohta ne harjastaan pölyt puisteli, tuosta jo kiitäin
vaunut akhaijien keskeen vei sekä iliolaisten.
Taisteli Automedon, suru vaikk' oli kumppanin surmaa,
kiitäen vaunuillaan kuin keskeen hanhien kotka;
nopsana vuoroin väisti hän vimmaa iliolaisten,
nopsana taajaan tungokseen taas vainoten syöksyi;
urhoja kaatanut ei toki, vaikka hän päin karahutti;
vaunuill' yksin seisoissaan samall' ei näet voinut

peistä hän lennättää, hepojansakin ohjata oikein.
Vihdoin Alkimedon, asekumppani, Haimonin poian
Laerkeen vesa tuo, hänet huomasi miesmetelissä,
jälkeen vaunujen riensi ja näin ajajalle jo huusi:
»Automedon, ken moisen on mielees turmioaikeen
pannut taivahisista ja sult' älyn selkeän vienyt?
Iliolaisia päin ajat telmeeseen tulisimpaan
yksin! Kaatunut kumppanis on, ja nyt korskana Hektor
pannut on harteilleen sovat Aiakon aaluvan uljaat.»
Hällepä Automedon näin vastasi, poika Dioreen:
»Kenpä akhaijeist', Alkimedon, sun laillasi voimaa
ohjata, hillitä myös voi orhien kuolematonten,
muut kuin Patroklos, jalo neuvoon kuin ikivallat
ain' eläessään; vaan jopa kuolo ja kohtalo joutui!
Niinp' ota ruoska ja ohjat nyt helavälkkyvät itse,
vaan minä taistelemaan alas astun tanterehelle.»
Kuuli ja nopsia nous ajamaan heti vaunuja, ruoskan
koppoi Alkimedon sekä ohjat. Vaan alas astui
rientäen Automedon. Näki tuon heti loistava Hektor,
virkkoi Aineiaalle jo, vieress' ottelevalle:
»Päämies, Aineias, sopavälkkyjen iliolaisten!
Telmeess' ottelon tuoll' orot Aiakon aaluvan huomaan
uudelleen minä, vaan ajomiehet kehnot on niillä.
Saaliiks saamme ne siis, minä toivon, jos sama vain lie
sullakin mieli, he yhteist' ei näet ryntäystämme
kaiketi torjua jaksa ja tuimaa taistelovimmaa.»
Virkki, ja totteli koht' Ankhiseen aaluva aimo.
Kohti he ryntäsivät, lujat varjeinaan sotakilvet,
sonninvuotaiset, kovat, kuivat, vaskevapinnat.
Myös Khromios kera riensi ja Aretos jumalainen,

toivoen mielessään, pian että he nuo ajomiehet
iskeä maahan vois, hevot vallata korkeakaulat —
houkkiot, eip' ero hurmeeton luot' Automedonin
vartonut heitä! Hän turvasihen Zeus-taattohon ylhään;
synkeähän sydämeen heti virtasi voima ja miehuus.
Kääntyi Alkimedoniin nyt, toveriinsa hän oivaan:
»Kauas äl' erkane, Alkimedon, pysy niin liki, että
selkään puuskuttaa yhä valjakon hengitys; sill' ei
Hektor vimmastaan, Priamon vesa, talttune ennen
kuin hän Akhilleun on hevot ottanut uhkeaharjat,
meidät surmannut, rivit karkoitellut akhaijein,
taikkapa sortunut on eturinnass' itse jo surmaan.»
Virkki ja koht' avuks Aiaat huus sekä myös Menelaon:
»Oi Menelaos kuulu ja Aiaat, vallat akhaijein!
Jääkööt varjelemaan Patrokloa muut urot parhaat,
ympäri piiriytyin sekä torjuen pois vihamiestä,
itse te estämähän tuho tulkaa meilt' eläviltä!
Sill' iki-itkuiseen nyt taistoon tuimina ryntää
parhaat Ilionin, jalo Aineias sekä Hektor.
Mutta se kaiketi lie jumalain sylisykkynä vielä,
sillä mun peitseni sinkoo myös; muun Zeus hyvin kaitkoon!»
Virkki, ja peitsi jo viuhui päin, valahuttaja varjon,
suoraan Areton kävi kilpeen ympyriäiseen;
peistä se kestänyt ei; läpi kilven kiitävä vaski
tunkihe, puhkoi vyön sekä vatsanpohjihin puuttui.
Kuin terotettua kirvestään mies vanttera nostain
iskee sarvien taa härän, nurmill'-yöpyjän, niskaan
ratkoen jänteet kaikki, ja keikoten kaatuvi härkä:
niin selin keikkosi mies, kun tunkihe kiitävä keihäs
ruumiiseen terin raatelevin, elo karkkosi hältä.

Peitsen välkkyväpään heti Hektor suuntasi vastaan.
Vaan oli valpas Automedon, terän vaskisen vältti
nopsana kuuristuin; yli kiitäen varteva keihäs
kenttään iski, ja varteen jäi vavisuttava vauhti,
vaan pian vaimeni maass' asehelta jo ankara voima.
Miekoin iskemähän mies miestä jo syöksynyt oisi,
ellei Aiaat ois erotelleet hurjia noita,
rientäen tuoksinan halki, kun kuulivat kumppanin huudon.
Heitäpä kammahtain heti taapäin väistihe jälleen
Hektor, Aineias sekä myös Khromios jumalainen,
siihen jättäen Areton läpi syöstynä peitsin.
Vaan heti Automedon, väkivertana ankaran Areen,
hält' asun riisti ja näin sanan virkkoi, riemuten huusi:
»Hiukan huojentui toki rintani nyt suremasta
surmaa Patroklon, yht' aimoa vaikka en kaannut.»
Virkki ja vaunuilleen asun hurmehisen uros nosti,
itsekin niihin nous, jalat kuin kädet hurmeuneina
ylt'yli kuin jalopeura, jok' on härän uhkean syönyt.
Luona jo Patroklon taas riehui ankara taisto,
tuima ja itkua-tuova, Athenepa nosti sen vimmaa,
korkeudest' alas astuin; Zeus näet kaitsevasilmä
laitti akhaijeja kiihtelemään hänet, muuttaen mieltään.
Kuin yli taivaan Zeus luo purppuranhohtavan kaaren
ihmisien poloks ennustain verivainoa taikka
talvea ankarasäistä, jok' estää ihmiset töistään
tyyten vainiomailla ja vaikea karjan on kestää:
moiseen peittäytyin punapilveen riensi Athene
tuonne akhaijein rintamahan, kaikk' intohon nostain.
Atreun poian luo, Menelaon miehevän, ensiks
ehti hän — näät liki seisoi tuo — sanan kiihtävän lausui;

hahmopa Foiniksin oli hällä ja valtava ääni:
»Sun, Menelaos, jää häpeäksesi hälvenemättä,
kuulun Akhilleun jos nyt joutuu kumppani oivin
Troian muurien alla sen koirien raatelemaksi.
Siis pysy vahvana, kannustain myös kaikkia muita.»
Hällepä vastasi näin sotaärjyinen Menelaos:
»Foiniks, vanha sa taatto ja ystävä, soispa Athene
voimaa mulle ja varjois all' asetuiskehen tuiman,
suojana Patroklon halu mull' ois seista ja kestää,
sill' ylen vihlova on sydämelleni kumppanin kuolo!
Vaan kuin valkean voima on Hektor, tappavin vaskin
riehuu herkeämättä, kun voittaa Zeus hänen sallii.»
Virkki ja tuoll' ilahutti Athenea päilyväsilmää,
häntä kun ennen muit' oli palvonut taivahisista.
Voimaa hän pani uhkuamaan uron hartiat, polvet,
moist' urouttapa rintaan loi, kuin paarman on into,
aina mi, vaikk' ihost' ehtimiseen käsi pois sitä häätää,
kärkkyy purrakseen, veri ihmisen näät sitä viehtää:
moista hän intoa loi sydämeen uron synkeyneeseen.
Patroklon tykö riensi ja välkkyvän heitti hän keihään.
Eetionin poika Podes oli urhoja Troian,
voipa ja uljas mies, pitoystävä Hektorin parhain,
jolle hän arvoa soi yli kansan miehien muitten;
tuotapa vyöhön nyt Menelaos vaaleva heitti,
juuri kun hän koki karkota pois; läpi tunkihe tutkain;
kaatui mies rytinällä, ja ruumiin pois Menelaos
piiriin kumppanien veti puolelt' iliolaisten.
Riensi jo Hektorin luo, liki astui kiihtäen Foibos,
hahmoltaan kuin tuo majaystävä Hektorin parhain,
Fainops, Asion poika, Abydon mies uromieli;

näin hänen hahmossaan nyt kauasampuja lausui:
»Kauemmin ken akhaijeist' on sua kammova, Hektor,
kun Menelaos noin sua peljättää, joka taistoon
tarmoton ain' oli, mutta nyt yksin vei urohiltas
miehen surmaamansa: jo kaatui kumppanis oiva,
Eetionin poika Podes, sodan urhoja sorjin!»
Virkki, mut tuskan pilvi jo Hektorin varjosi tumma;
astui päin eturintaan hän, asu välkkyvä yllään.
Aigis-kilven Zeus sataripsun tempasi silloin,
kaameavälkkehisen, laet Idan peitteli pilviin,
kilpeä leiskuttain salamoitsi ja jylhänä jyskyi,
voittoon työns urot Ilionin, pakohonpa akhaijit.
Karkkosi ensin Peneleos, boioottien päämies.
Seissut ol' ottelemassa hän, kunnes olkahan keihäs
sattui hiipaisten; toki luuhun saakkapa viilsi
Pulydamaan ase; sill' oli heittänyt hän liki astuin.
Leitos-urhoa ranteeseen nyt vammasi Hektor,
poikaa aimon Alektryonin, hält' estäen taiston.
Turvaa vilkuen karkkosi tuo, käden sen näet kuunaan
iliolaisia päin ei luullut nostavan peistä.
Hektor vainosi häntä, mut itsepä sai sopahansa
iskun peitsest' Idomeneun, povinäppylän seutuun;
vaan terä katkesi varrestaan iloks iliolaisten.
Vammata Hektor nyt koki poikaa Deukalionin,
vaunuill' ottelevaa, vaan siin' ohi heittikin hieman;
Merioneen ajomies, asekumppani, sai toki surman,
Koiranos, kauas jäi koti, Lyktos kartanokaunis; —
näät jalan laivoilt' Idomeneus oli lähtenyt ensin,
vieneet voiton nyt hänest' oisikin iliolaiset,
ellei Koiranos joutunut ois kera valjakon vinhan

vaarast' auttamahan sekä varjelemaan tuhon alta;
itsepä peistä nyt sai tuta Hektorin, urhojen surman: —
hänt' ase korvuksiin liki leukaa iski, ja hampaat
suust' ulos survoi peitsi ja halkasi keskeä kielen.
Vaipui vaunuiltaan uros, ohjat kirposi maahan.
Joutuen kuuristui sekä koppoi maasta ne jälleen
Meriones, heti näin sanan virkkoi Idomeneulle:
»Ruoski jo orheja, kunnes luo tulet tummien laivain;
tuon näet itsekin, että jo mennyt on voima akhaijein.»
Kuuli ja ruoski nyt Idomeneus hevot uhkeaharjat
juoksuun laivoja päin; näet pelko jo iskihe mieleen.
Miehevä Aias tuon jopa tunsi ja myös Menelaos,
auttavan iliolaisia Zeun väkivuorohon voiton.
Virkkoi Aias noin, Telamonin aaluva aimo:
»Voi toki, senpä jo ymmärtäis vähämielikin selvään,
korkea Zeus ett' itse nyt iliolaisia auttaa!
Sattumatont' ei heitä he peist', oli heittäjä kehno
tai asekelpo; ne Zeus kaikk' ohjaa päin osutellen;
meiltäpä maahan vain joka keihäs käy tehotonna.
Niinpä on meidän miettiminen, mikä neuvo nyt oivin,
kaatunut kumppani pois miten korjata, myös miten itse
turvaan tulla ja saapua taas iloks ystäviemme,
tänne kun katselevat hätämiellä jo uskoen meidän
uupuvan tummien laivain luo, ei torjua voivan
Hektorin hirmua kättä ja voimaa, urhojen surman.
Oispa nyt ystävä ken sananviejänä luoksi Akhilleun
rientämähän, sill' ei mureviestiä viel' ole kenkään
ehtinyt virkkaa hälle, jo kuolleen kumppanin parhaan!
Mutta akhaijein joukost' en ketäkään minä keksi;
näät pimeyshän nyt niin miehet kuin hevot peittää.

Zeus isä, auta jo pois pimeästä sa poiat akhaijein.
seestytä taivaas, suo valo silmiin, kaatua salli
päivän kasvojen alla, kun surman meille jo sääsit!»
Virkkoi noin, ja jo Zeus hänen kyyneliään polotellen
hääteli hälvenemään yösankean, saartavan usvan;
päivä jo paistoi taas, koko taistelo selkeni silmiin.
Pyys sotaärjyiseen Menelaoon kääntyen Aias:
»Rientäös katselemaan, Zeun-heimoinen Menelaos!
Jos näet hengiss' Antilokhon, jalon Nestorin poian,
aimon Akhilleun luo hänen joutua käske ja viedä
viesti se, että jo hältä on kaatunut kumppani rakkain.»
Virkki, ja katselemaan sotaärjyinen Menelaos
riensi jo kuin jalopeura, mi karkkoo pois pihatosta
uupuen kamppailuun kera koirain, paimenienkin,
jotk' ei sonneja suo upeoita sen rosvota siellä,
vaan yön kaiken valvovat; päin yhä vain lihanahne
leijona karkailee, mut turhaan, näät sitä vastaan
peitset tuiskahtaa, käsin vankoin viskatut, ynnä
liekkivät soihdut peljättäin pedon raivoavankin;
pois vast' aamun koissa se käy, sisu kiukkua täynnä;
noin nyt Patroklon sotaärjyinen Menelaos
jätti, mut ei halumiellä; hän pelkäsi näät jo akhaijein
heittävän kauhuissaan hänet valtaan vainoajainsa.
Kuulivat Aiaat hältä ja Meriones sanan hartaan:
»Meriones sekä myös te akhaijein johtajat, Aiaat,
muistelkaa, miten Patroklos oli, kumppani koito,
ystävä herttainen, miten lempeä kaikkia kohtaan
ain' eläessään; vaan jopa kuolo ja kohtalo joutui.»
Virkki ja riensi jo pois Menelaos vaaleva joutuin,
katseli kotkan laill' ylt'ympäri, jonka on silmät

tarkimmat, sanotaan, seass' ilman lintujen kaikkein;
silt' ei, vaikk' ylähällä se on, jänö kiitävä piile
peittoon pensaston sakeankaan, vaan alas iskee
syöksyen kotka ja koppoo sen, heti riistävi hengen:
noin, Zeun-heimoinen Menelaos, loistavat silmäs
joukkoon kumppanien joka suuntaan loit tähyellen,
viel' elon ilmoill' eikö ne keksisi Nestorin poikaa.
Kohta jo huomasikin hänen kiihtävän kumppanejansa
miehinä ottelemaan, vasen kuss' oli taistelon ääri.
Lausui astuen luo Menelaos vaaleva hälle:
»Antilokhos Zeun-heimoinen, sana haikea tullos
kuulemahan! Kunp' ei ois kuunaan niin toki käynyt!
Kaiketi itse jo tunnet tuon sekä näät, miten turmaa
nyt joku vyöryttää jumaloista akhaijeja vastaan.
Iliolaisten on voitto ja kaattu akhaijien parhain,
Patroklos, suru hänt' on haikea danaolaisten.
Joudu Akhilleun luo liki laivoja, vie sana; ehk' on
rientävä ruumiin korjaamaan, tamineettoman, paljaan,
laivalleen; asun vei näet Hektor heiluvaharja.»
Virkki; mut Antilokhon sana tyrmistytti se, kauan
mykkänä seisoi hän, sanatonna, ja kyynelin silmät
täyttyi, salpautui jalo, raikuva ääni. Mut eipä
tointa hän tuskaltaan unohuttanut, vaan heti rientäin
läks, asun riisui; Laogonos sen korjasi silloin,
kumppani oiva, jok' ain' orot ohjasi taa kaviokkaat.
Noin uron itkevän pois jalat kantoi kamppaelusta
haikein viesteineen luo Peleun poian Akhilleun.
Vaan sinä mielinyt et, Zeun-heimoinen Menelaos,
miehiä Antilokhon hädän ahdingossa nyt auttaa,
kun kovin kaipaamaan jäi kumppaniaan pylolaiset,

vaan Thrasymedeen varjelemaan sinä vannotit heitä,
itsepä taas Patroklon luo palataksesi käännyit,
Aiaan kummankin jopa näit sekä joutuen virkoit:
»Aimon Akhilleun luo, tykö nopsien laivojen, laitoin
Antilokhon sananviejänä, vaan en nyt heti luule
sankarin saapuvan, Hektorin työst' iso vimma jos onkin:
ei asehitta hän ahdistaa voi miehiä Troian.
Niinpä on meidän miettiminen, mikä neuvo nyt oivin,
pois miten kumppani viedä ja telmeest' iliolaisten
itsekin turviin tulla ja kuolo ja kohtalo välttää.»
Vastasi Aias näin, Telamonin aaluva aimo:
»Haastoit kohdalleen, Menelaos kuulu, ja oikein.
Rientäös siis, kera Merioneen ota olkasi päälle
vainaja maasta ja vie pois kamppailusta. Me jäämme
taa kera Hektorin taistelemaan sekä iliolaisten,
kaimaa kaks yht' urhoisaa; useastipa ennen
seistiin vierekkäin me jo Areen raivoa vastaan.»
Virkki, ja vainajan nuo käsivarsin nostivat vankoin
koht' ylös maasta; mut Ilionin väki kinterehillä
kiljui nähdessään sitä kantavan pois jo akhaijein.
Riensivät tuimina päin, kuin metsän karjua koirat
haavoitettua ahdistaa ajomiehien eellä;
innoll' ensin kyllä ne rientävät sen repiäkseen,
mutta kun voimaans' uskaltain päin kääntyvi karju,
koirat karkuun kaapaisee, mikä minnekin pääsee:
noin väki Troian heit' yhä parvina vainosi ensin,
miekoin miehiä iski ja keihäin kärkeväpäisin;
mutta kun Aiaat käänsihe päin tenän urhean tehden,
kauhtui kasvojen karva jo heilt', ei tohtinut kenkään
syöksyä ottelemaan sen koommin kaatunehesta.

Ruumist' innoin pois noin kamppailusta he kantoi
päin tasalaitoja laivoja, vaan takapuollapa taisto
riehui, kuin tuli, päästessään yht'äkkiä irti,
polttaa kansavan kaupungin, talot sortuvat loimuun
valkean valtahisen; rajutuulipa liekkejä kiihtää:
noin jyry valjakkoin, melu peitsenkantaja-miesten
ain' oli kinterehillä, kun urhot kulkivat tietään.
Niinkuin ponnistain väen kaiken sitkeät muulit
vuoren polkua louhuisaa käy kiskoen hirttä
taikkapa myös emäpuut' ison purren; niiltäpä rintaa
riuduttaa kova työ, hiki, uupumus hervata uhkaa:
kantajat kantoi noin, mink' ehtivät; vaan palausta
Aiaat turvasivat, kuten vetten virtoja torjuu,
laajoja äärrellen lakeuksia, metsävä vuori,
virtojen vankkainkin johon raukee raskahat vyörteet
taipuen uomassaan taas matkaamaan tasamaita,
sill' ei murtaa voi vedet vahvatkaan toki vuorta:
noinp' yhä torjuivat pois iliolaisia Aiaat;
nuo yhä kimppuun pyrki, ja kaks yli kaikkien muitten,
Aineias, vesa Ankhiseen, sekä loistava Hektor.
Niinkuin karkkoo rastahien tahi naakkojen parvi
kirkuen kauhuissaan, kun keksivät kiitävän haukan,
kimppuun lintujen pienempäin joka surmana iskee:
noin Aineiaan tieltä ja Hektorin poiat akhaijein
huutaen karkkosivat, unohuttaen taistelotarmon.
Ympäri kaivannon tamineita akhaijien jälkeen
sorjia maahan jäi, ei lainkaan taistelo laannut.

KAHDEKSASTOISTA LAULU.

ASEIDEN TAONTA.

Noin nyt ottelo riehui kuin tuhovalkea tuima,
vaan jo Akhilleun luo tuli Antilokhos kera viestin.
Laivain korkeakeulain eess' oli sankari siellä,
tulleen aavistain tuhoseikan ankein mielin
miehekkäälle jo näin sydämelleen synkkänä haastoi:
»Voi, mit' on tuo? Yli tanteren taas hiuskaunot akhaijit
noin sekasortoisesti jo rientävät laivoja kohti.
Kunp' ikivalloilt' ei sydämelleni murhe se koituis,
jonk' emo ennustaa ties selvään mulle jo kerran,
ett' eläessäni viel' urohimman myrmidoneista
armaan vaivuttais elon ilmoilt' iliolaiset!

Kaiketi kaatunut on jo Menoition urhea poika.
Voi, ylen uskaliasta! Ma vain tulen torjua käskin,
sitten kääntyä taas, kera Hektorin taistelematta.»
Noin sydämessä ja mielessään kun vielä hän mietti,
joutui luoksi jo Antilokhos, vesa Nestorin kuulun,
polttavat kyynelet silmissään sanan haikean saattoi:
»Voi, sana kolkko sun on, uromielen Peleun poika,
kuuleminen! Kunp' ei ois kuunaan turma se tullut!
Kaattu on Patroklos, ja paraikaa paljahan ruumiin
vaiheill' ottelo käy, asun valtasi loistava Hektor.»
Virkki, mut tuskan pilvi jo tumma Akhilleun peitti,
mustaa tuhkaa hän käsin kaksin kouri ja syyti
kiireellensä ja kaunoiset ryvetytteli kasvot,
ylt'yli tarttuen tuhkaa jäi ihotakkihin sorjaan.
Itse hän maahan kasvoilleen, uros valtava, heittyi,
tukkaa tuskissaan käsin raastelevin repi päästään.
Neidot puhkesivat suruparkuun, nuo sotasaaliiks
saamat Patroklon ja Akhilleun, riensivät kohta
ukselt' urhon luo, käsin rintoihinsa he löivät,
pettävin polvin seistessään liki piiriyneinä.
Itkien, huoaten taas koki kättä Akhilleun kahta
hallita Antilokhos, ett' ei hän äkkiä viiltäis
kurkkua veitsellään — uron ähkyi vain sydän uljas.
Viimein hän kovin voihkasi; tuon emo korkea kuuli,
luon' isän vanhan istuissaan meren aaltojen alla,
voihkasi itsekin myötä; ja luo jumalattaret joutui,
kaikk' asujattaret nuo meren alhojen, tyttäret Nereun.
Saapui Glauke, Kymodoke ja Thoe ja Thaleia,
myös Halie helosilmäinen, Nesaia ja Speio,
Limnoreia ja Kymothoe, Aktaia ja Doto;

saapui myös Melite sekä Amfithoe ja Iaira,
saapui Proto, Dynamene ja Ferusa, Agaue,
Doris, Deksamene, Panope sekä Kallianeira,
saapui Amfinome, Galateiakin, veen kave kuulu,
Maira ja Nemertes, Ianassa ja Kallianassa,
Apseudes, Klymene, ihanainen viel' Ianeira,
Oreithyia ja myös sulosuortuvapää Amatheia,
myös asujattaret muut meren alhojen, tyttäret Nereun.
Kohtapa täynn' oli heitä jo hohtava luola, ja kaikki
löivät rintoihinsa, ja vaikertaa Thetis alkoi:
»Siskoset armaat, kuulkaa, kun sanon, tyttäret Nereun,
jotta jo tietäisitte, mi nyt mure mieltäni murtaa!
Voi mua koitoa, voi emo-kurjaa, sankarin saajaa!
Poikasen synnytin kyllä ma kunnokkaan, sotikuulun,
urhoist' uljaimman; kuin puun vesa nuori hän nousi;
niinkuin tarhan tainta ma kasvatin häntä ja kaitsin,
rantaan Ilionin hänet laitoin kaarevin laivoin
vastaan miehiä sen; mut en tervehtää, halaella
jälleen saapuneheks saa häntä ma Peleun linnaan.
Kons' elon ilmojen valkeutt' on näkemässä hän vielä,
tuskia kärsii hän, enk' auttaa voi minä lainkaan.
Vaan menen sinne nyt, että jo lapseni nään mä ja kuulen,
huoli mi häll' on, vaikka on kaukana kamppaelusta.»
Virkkoi noin sekä lähti jo luolastaan. Kera muutkin
itkien seurasivat; avotieksipä aukeni aalto.
Kohta kun kulkue tuo tuli rantaan viljavan Troian,
maalle he nous perätysten, kuss' oli veettynä taajaan
laivat myrmidonein liki haahta Akhilleun nopsan.
Luo pojan huokaavan emo korkea riensi ja kietoi
rakkaan pään sylihinsä ja ratkesi itsekin itkuun,

noin sanat siivekkäät polotellen laati ja lausui:
»Miksikä itket, lapsi? Mi noin mure mieltäsi murtaa?
Kerro jo, mult' älä peitä! Sen onhan täyttänyt kaiken,
Zeus, mitä kurkottain kätes ennen hält' anelitkin,
että akhaijit laivoilleen ajetuiksi jo joutuis,
surren kaivata sais sua, kun hätä haikea sortaa.»
Vastasi voihkaisten uros askelnopsa Akhilleus:
»Oi emo, kaiken tuon on Olympon valtias tehnyt.
Vaan mikä siit' ilo mulla, kun vaipui kumppani kallis,
Patroklos, ylin ystävä mun, yli kaikkien muitten
armas kuin elo mulle? Hän surman sai jo, ja Hektor,
tappaja, valtahisen, ikisorjan hält' asun otti,
lahjan taivahisilt', ani-loistavan, Peleun saaman,
kun häävuoteeseen piti sun kera ihmisen käydä.
Luota jos kuolematonten et siskojen luopunut oiskaan!
Kuolollista jos ois kosinutkin neitoa Peleus!
Vaan sydäntuskat on nyt tuta sun lukemattomat säätty,
turma kun poikasi vie, jot' et tervehtää tulevaksi
koskaan saa kotisuojiin. Sill' oma mieleni inhoo
ilmoja ihmisien, elon maita, jos ei tuta ensin
Hektor peistäni saa sekä hengellään heti maksa
surmaa Patroklon, sopavaskia riistämiänsä.»
Vastasi, virkkoi näin Thetis uhkuvin kyynelin jälleen:
»Koht' olet, lapseni, kuoleva siis, sanas ilmi sen lausuu;
sillä sun kohtalos myös heti Hektorin kuoltua täyttyy.»
Vastasi kuohahtain uros askelnopsa Akhilleus:
»Kuolema korjatkoon minut kohta, kun ystävän surmaa
torjua suotu mun ei, joka kaukana syntymämailta
kaatui, kaivaten luo mua varjelemaan tuhon alta!
Nyt, kun en koskaan voi kotimaille ma saapua jälleen,

enk' avuks ahdinkoon minä Patroklolle, en muille
rientänyt, joit' ylen monta jo surmasi urhea Hektor,
vain maan taakkana tääll' olen laivojen luona ma, vaikk' ei
vaskenvälkkyjen toist' ole moist' urohissa akhaijein
ottelemaan — jos neuvolt' ehk' etevämpiä onkin. —
Riita kun luopuis luot' ikivaltain, ihmisienkin,
myös viha, viisaankin joka vimmata voi, makeampi
kuin mesi suust' alas soljuissaan, kons' ihmisen rintaan
syttyy, paisuen siell' yhä niinkuin nouseva sauhu!
Noin minut vimmaan sai Agamemnon, valtias miesten.
Vaan ne nyt olkoot olleitaan, miten loukkasivatkin,
on väkisinkin suistaminen viha riehuvan rinnan.
Nyt minä Hektorin kimppuun käyn, joka raukeamaan sai
rakkaan pään; oma kutsukohon mua kohtalo sitten,
konsa on säätävä Zeus sen mulle ja muut ikivallat!
Eip' edes Herakleen väki voinut kuoloa välttää,
vaikk' oli rakkain hän Kronossynnyn Zeun sydämelle,
vaan hänet kohtalo voitti ja heltymätön viha Heren.
Niin minut myös, sama kosk' on kaikkien kohtalo mulla,
surma on sortava, vaan jalon maineen saada nyt aion.
Lie moni dardanotar sekä troiatar puuhkearinta
pyyhkivä kyyneliään, vesivirtoja viehkeän posken,
nyt käsin kaksin pois, valitukseen puhjeten vaisuun.
Kamppailusta he saa tuta kauan mun lepäelleen.
Estelemään älä käy, emo armas; et voi sitä estää!»
Näin emo vastasi taas, kave kuoloton, kuuleajalka:
»Oikein, lapseni, lausuit. Ei ole kehnoa auttaa
ystäviään alt' ahdingon, tuho torjua heiltä.
Vaan asu uljas tuo nyt on halluss' iliolaisten,
vaskenvälkkehinen; sen Hektor heiluvaharja

kerskaten varrelleen puki itse; mut eipä hän kauan
uljastelle, ma uskon, näät liki surma jo liikkuu.
Siis älä telmeeseen mene vielä sä ankaran Areen,
ennenkuin tulen taas sekä täss' olen silmies eessä.
Noustess' auringon tulen huomisaamuna varhain,
tuon asun uljaan sulle Hefaistos-valtiahalta.»

Noin hän virkki ja pois pojan armaan luota jo lähti;
sitten siskojen näin, merenneitojen, käänsihe puoleen:

»Jälleen painaukaa meren laajaan helmahan, menkää
vetten vanhan luo kotikartanohonne ja kaikki
hälle te haastelkaa. Ma Olympoon itse nyt ylhään
luokse Hefaiston käyn, sepon kuulun, jott' asun antais
uljaan, kirkasvälkkehisen hän poikani ylle.»

Virkki, ja siskot painautui heti aaltojen alle;
vaan Thetis ylhään riensi Olympoon, kuuleajalka,
sielt' asun uljaan noutaakseen pojan armahan ylle.

Kantoivat jalat häntä Olympoon. Mutta akhaijit
huudoin hirmuisin uronsurman Hektorin eestä
riensivät Hellesponton luo, liki laivoja tullen.
Eivät Patroklon he, Akhilleun ystävän, ruumist'
eemmäs voineet alt' asetuiskeen korjata turvaan,
sillä jo vainoajat jalan, vaunuin ehtivät kimppuun,
Hektor johtajanaan, Priamon vesa, kuin tuli tuima.
Tarttui kertaa kolme jo jalkaan loistava Hektor,
mielien raastaa pois sekä huutaen kumppanejansa;
kertaa kolmepa taas urovoimallaan hänet torjui
Aiaat kumpikin, vaan yhä uskaltain väkehensä
vuoroin karkasi päin läpi taistelon tuoksinan, vuoroin
seisahtuin väkevästi hän huus, ei väistynyt lainkaan.
Kuin jalopeuraa pois elikolt' ei raatelemaltaan

nälkäist' ahdistaa kedoll'-yöpyjät paimenet jaksa,
noinp' ei Hektorin nyt, Priamon pojan, raivoa vastaan
ruumist' Aiaatkaan sopavankat suojata voineet.
Senp' ois raastanut pois hän itselleen ikimaineeks,
ellei Peleun poian luo kuin tuuli jo tullut
Iris Olympost' ois sanan tuoden, käskien taistoon,
Zeun näkemättä ja muun jumalseuran, laittama Heren.
Astuen aivan luo sanat siivekkäät jo hän virkkoi:
»Rientäös, Peleun poika, sa urhojen kaikkien kauhein,
suojaamaan Patrokloa, jost' ylen ankara taisto
laivain luona jo käy! Mies miest' alas iskevi siellä,
kaattua kumppaniaan ovat varjelemassa akhaijit,
linnaan Ilionin avotuulisen taas hänet raastaa
Troian miesten on miel'; yli muistapa loistava Hektor
ryöstöön rynnistää, halu hällä on kaatunehelta
katkoa kaunis kaula ja nostaa pää ylös paaluun.
Nouse jo siis, lepo heitä. Se mielesi kammona olkoon,
ett' oma kumppanis ois ilo koirien iliolaisten;
sun häpeäksesi jää, jos tuovat raiskatun ruumiin!»
Vastasi hälle Akhilleus näin jalo, joutuvajalka:
»Korkea Iris, ken sinut laittoi taivahisista?»
Hällepä vastasi taas nyt tuulena-kiitävä Iris:
»Here, puoliso Zeun, minut laittoi, kunniakuulu;
ei sitä korkea Zeus, ei kenkään taivahisista
tiennyt, joill' asumuksena on lumiharja Olympos.»
Vastasi jälleen näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Kuinka ma taistoon käyn? Asu vallass' on vihamiehen;
ennen taistelemast' emo armas myös mua kielsi
kuin hänen saapuvan uudestaan ovat silmäni nähneet,
mulle Hefaistolt' aikoi näät asun tuoda hän uljaan.

Enkä mä tietäiskään, kenen varjeet ylleni yltäis
muun kuin Aiaan vain, Telamonin aaluvan, kilpi;
vaan hänen arvelen ottelevan etumaisna paraikaa
surmatun Patroklon nyt suojana tappavin peitsin.»
Hällepä vastasi näin taas tuulena-kiitävä Iris:
»Tietty on meillekin tuo, ett' uljas on sult' asu poissa.
Vaan tule kaivannolle sa tuoltasi! Kun sinä näyttäyt,
ehkäpä peljästyin väki Troian taistelon heittää,
saavat hiukan hengähtää sotimielet akhaijit
ahdistuksestaan; lepo pienikin ois lepo sentään.»
Virkkaen noin pois riensi jo Iris joutuvajalka.
Nousi Akhilleus, suosima Zeun, ja Athenepa heitti
aigiin ripsukkaan hänen harteilleen väkeville,
kietoi korkea valtiatar pään ympäri pilven
kultaisen sekä leimuamaan sen liekkinä saattoi.
Kuin ylös ilmaan käy savu kaukaisen merensaaren
kaupungista, jok' on vihamiehen saartama; kestää
päivän kaiken saa väki kilvass' ankaran Areen,
muureja, torneja varjellen, vaan päivä kun painuu,
taajaan leimuelee hätävalkeat heittäen hohteen
ilmojen korkeuteen, monen nähdä jo naapurisaaren,
jott' ehk' auttamahan joku arvais laivoja laittaa:
noinp' ylös ilmoihin kävi hohde Akhilleun päästä.
Astui muurin luota hän kaivannolle, mut äidin
neuvoa noudattain ei mennyt akhaijien joukkoon.
Seisoen siinä hän huusi, ja kaukana Pallas Athenen
soi sotahuuto, ja kauhistui kaikk' iliolaiset.
Kuin sotatorvi, mi kaupungiss' ylt'ympäri raikuu,
jonka on saattanut saarroksiin vihamies verenahne,
raikui ankara myös nyt Aiakon aaluvan huuto.

Äänen vaskisen tuon kun kuulivat iliolaiset,
kammahtui joka rinta, ja valjakot uhkeaharjat
käänsihe vaunuineen, sill' eeltä ne tunsi jo turman;
tyrmistyi ajomiehet, kun tulenleimujen tuimain
huomasivat pään pääll' uromielen Peleun poian
leiskuvan, syttänyt jotk' oli päilyväsilmä Athene.
Kertaa kolmepa huus yli kaivannon nyt Akhilleus
kammoks Ilionin väen, kuulujen myös apukansain.
Hengeti runneltui kakstoist' urohinta jo heistä
vaunujen, keihästen sekasortoon. Mutta akhaijit
pois heti korjasivat Patroklon alt' asetuiskeen,
laskivat paarten päälle, ja ääreen kumppanit rakkaat
itkien piiriytyi; kera seurasi nopsa Akhilleus,
polttavin kyynelin uskollist' asekumppaniansa
vietävän paareillaan näki lyömänä viiltävän vasken.
Hän hänet laittanut itse ol' ottelemaan, hevot, vaunut
antanut, taas tulevaksipa sielt' ei tervehytellyt.
Pois väkiseltä nyt Auringon väsymättömän laittoi
Here valtiatar alas Okeanon ikivirtaan.
Vaipui niin valo Auringon, ja nyt taisto akhaijein
aimojen tauota sai tasapää sekä ottelo tuima.
Pois väki Troian myös tapon tuiman tanterehelta
taansihe, vaunuistaan hevot raisut irti jo riisui,
ennen ehtooatriataan kokouksehen kertyi.
Kaikki he seisoivat kokouksess', istua kenkään
mielinyt ei, pelon all' oli kaikki he näät, kun Akhilleus
näyttihe taas, joka ottelemast' oli luopunut ammoin.
Ensin Pulydamas, mies mielevä, noin sanan virkkoi,
Panthoon poika, jok' entiset ties sekä eess' olevatkin,
Hektorin ystävä, laps saman syntymäyön kuni hänkin,

toinen taistelemaan mies parhain, neuvohon toinen.
Näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Nyt hyvin, ystävät, harkitkaa! Menemään minä neuvon
kaupunkiin, kedoll' ei, liki laivoja, valkenemista
koin pyhän vartoamaan; on kaukana täält' omat muurit.
Kun vihamies oli viel' Agamemnonin aimon Akhilleus,
helpomp' ahdistaa oli meidän akhaijeja silloin;
ain' ilomielin itsekin tääll' liki laivoja yövyin,
toivoin valtaavamme jo laivat kaarevakeulat.
Vaan kovin peljättää mua nopsa nyt Peleun poika;
sill' ei taistoon vain tasatanterehella hän tyydy,
kuss' urot Ilionin ja akhaijit iskevät yhteen
yht' isovimmaisesti, mut kaupunkimmepa kaataa,
riistää hirveä meilt' uros uhkaa puolisot armaat.
Sinne nyt, miehet, siis! Mua kuulkaa! Näin näet käypi:
ambrosiainen yö tosin esti nyt Peleun poikaa,
mutta jos meidät täällä hän aamun tultua kohtaa
päin asehissaan rynnistäin, hänet on moni silloin
tunteva turmakseen, ja on miekkonen mies se, ken ehtii
Ilioniin hänen eeltään, vaan moni korppien, koirain
ruoaks sortuu. Moist' ikin' älköön korvani kuulko!
Vaan jos teemme nyt — vaikka se ei ilo lie — mitä neuvon,
niin torill' yöpyä saa sotajoukko, ja suojana ain' on
muuri ja tornit siellä ja portit korkeat, tarkoin
liittyvin puoliskoin, siloveistoiset, lujasalvat.
Mutta kun aamu jo koittaa, kaikk' asehissa me käymme
torneihin; ja jos laivoiltaan yli muurien mielii
pyrkiä Ilioniin, katumoiksipa hälle se käypi.
Kääntyä laivain luo saa taas, kun on ympäri muurin
orhins' uuvuksiin hypitellyt korkeakaulat;

ei tule kaupunkiin, vaikk' uskalikompikin olkoon,
ei sitä kaada, hän itse on hurttain ruokana ennen!»
Vastasi, tuimana katse, nyt Hektor heiluvaharja:
»Pulydamas, noin neuvoen etp' ole ystävä mulle,
kun väen kaupunkiin taas sulloumaan sinä vaadit.
Eiköpä kylliks sulkenehet lie teitä jo muurit?
Kaupunk' ei Priamon vaill' ollut vaskea, kultaa,
kansojen kuolollisten maill' oli sillä se maine;
nytp' asumuksist' on jalot kalleudet katoelleet,
armaaseen Frygiaan sekä Maioniaan monet aarteet
kaupatut matkanneet Zeun närkästyttyä meihin.
Vaan nyt petteliään Kronos-taaton poika mun antoi
voittaa, laivoilleen, meren ääreen syöstä akhaijit,
niinp' älä kansan kuulla, sa houkkio, moisia haasta!
Ei sua tottele ainoakaan, sitä en minä salli.
Kuulkoot siis mua kaikki ja tehkööt, kuin minä neuvon!
Kaikk' asekunnittain nyt syökää atria, sitten
vartiat pankaa, valppaat myös kaikk' itsekin olkaa!
Vaan kuka huolissaan ylen määrin lie tavaroistaan,
tuokoon tänne ne, tarjotkoon väen nauttia kaiken;
saada ne oivemp' on oman miehen kuin vihamiehen.
Aamun koissapa koht' asevaskiin vyöttäen varret
Areen ankaran työn liki laivoja taas alotamme.
Noussut laivoiltaan jos on tottakin aimo Akhilleus —
nouskoon! Lie pahin itselleen. Sill' en hänen eestään
taistelon telmeess' aio ma väistyä, vaan pelotonna
vastaan käyn, lie hän tai lien minä voittava maineen.
Auttaa muitakin Ares; hän monen tappajan tappoi.»
Noin hän virkki, ja riemusivat kaikk' iliolaiset —
houkkiot, joilt' älyn pois oli ottanut Pallas Athene.

Hektorin turmiokasta he tuumaa puolsivat kaikki,
kenkään Pulydamaan ei neuvoa uskonut oivaa.
Nauttivat atrian sitten. Vaan yön kaiken akhaijit
surmaa Patroklon suri vaikertain, valitellen.
Alkoi purskahtain valitukseen Peleun poika,
vaipui surmahiset kädet vasten ystävän rintaa,
ähkyen äänteli hän kuin leijona leiskuvaharja,
jolt' erämies salon sankeikost' on ottanut pennut,
tuskassaan tulisess' ylen myöhään saapumisestaan;
rientää rotkojen kautta se etsien jälkiä, että
ryöstäjän saavuttais, vihanriehuva on pedon rinta:
noin hänen myrmidonit syvin voihkein virkkavan kuuli:
»Tuult' oli siis sana, jolla Menoitios-sankarin mieltä
Peleun luona ma lohduttaa koin päivänä lähdön,
ett' osasaaliineen pojan kuulun pois muka saatan,
Troian voittajan ett' Opoeis on ottava vastaan.
Mutt' ei täyttele kaikkea Zeus, mitä ihminen mielii.
Kumpikin kostuttaa punahurmein maan saman multaa
Troian mailla nyt saa, sill' ei kotilinnahan konsaan
saapuvan myöskään mun näe Peleus, sankari vanha,
ei Thetis, äitini, vaan minut täälläpä maa pian peittää.
Vaan sun jälkees, Patroklos, minä kosk' olen hautaan
käyvä, en ennen kumpuas luo kuin Hektorin kaadan,
rohkean surmaajas asun, päänkin sulle ma kannan,
poikia Ilionin jalosyntyjä sun roviollas
kakstoist' uhrata viihdykkeeks saan kostoni vimman.
Siihen saakka sa luon' ole laivain kaarevalaitain;
paartesi ääress' itkevät tääll' yhä yötä ja päivää
immet on Ilionin povipuuhkeat, Dardaniankin,
saaliiks saamat kummankin väell' ankaran peitsen,

kun monet kaupungit tuhosimme me kansavat, rikkaat.»
Virkki ja laittaa kumppanien jalo käski Akhilleus
kattilan kuumenemaan, jalan kolmen kantaman, suuren,
pois virutellakseen heti Patroklon verihyyteet.
Kattilan nostivat nuo tulen liekkivän päälle ja täyteen
vettä sen kantoivat, lisäellen liekkihin puita;
sai veden kuumenemaan tuli kaartaen kattilan vatsaa.
Vaan kuparissa jo kun vesi kiehui kiiltelevässä,
hurmeet huuhtelivat, ihon voitivat välkkyvin öljyin,
haavat aast'ajan yhdeksän väkevöitsemin voitein;
laskivat vuoteeseen hänet, käärivät lauhkein liinoin
pääst' alas jalkoihin, yli heittivät valkean raidin.
Myrmidonit koko yön kera askelnopsan Akhilleun
surmaa Patroklon suri vaikertain, valitellen.
Virkki jo Hereä Zeus, sisar-puolisoaan, puhutellen:
»Here, valtiatar vakasilmä, jo vainkin Akhilleun
sait levon hylkäämään; sun poikias lie totisesti,
sun oman helmasi lapsia nuo hiuskaunot akhaijit!»
Here, valtiatar vakasilmäpä vastasi hälle:
»Hirveä Zeus, Kronossynty, mi nyt sana suustasi lähti?
Mieskin toiselleen toki mahtaa yhtä ja toista,
vaikka on ihminen vain, ikivaltain keinoja vailla.
Enkö mä, korkein siis jumalattarien — se on mulla
synty, se myös sun puolisonas aviollinen arvo,
sun, joka valtias suur' olet kaikkien kuolematonten —
iliolaisiin vois vihatessani viskata turmaa?»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Mutta Hefaiston luo Thetis ehti jo kuuleajalka,
kunne ol' itselleen ikilinnan muit' ihanamman,
vaskisen, tähdenvälkkehisen jumal' ontuva tehnyt.

Tuon näki touhuavan hikipäin liki lietsimiänsä,
kaksinkymmenin näät hän kattilajalkoja laati
seisomahan jalopylvähisen salin seiniä pitkin.
Pyörät kultaiset oli jalkain alle hän pannut,
jott' ihan itsestään Zeun linnaan juosta ne voivat,
sieltäpä kulkea taas kotihinsakin — katsoa ihme.
Valmiit kaikk' oli muuten nuo, taesorjia viel' ei
ollut korvia vain; ne hän laati ja naulasi kiinni.
Noita kun taiten puuhasi noin ikitaituri tarkka,
sinnepä saapua myös Thetis ehti jo kuuleajalka.
Juur' ulos uksestaan Kharis astui hohtavahuntu,
tuon sepon taiteliaan, käsitarkan puoliso sorja,
saapujan keksi ja noin, kädest' ottaen, lausehet laati:
»Tänne mi saapumahan sinut sai, Thetis soljuvavaippa,
vieraist' armahin, arvokkain? Käyt meill' ylen harvoin!
Vaan katon alle jo käy, tule, jotta ma kestitä saankin.»
Virkki ja vieraan vei sulo valtiatar salisuojaan,
huolitetun hopeoilla hän istua tarjosi tuolin
taituriveistehisen, siro siin' oli myös nojaporras.
Kohta Hefaistoa sinne hän, seppoa kuulua, kutsui:
»Joudu, Hefaistos, näät Thetis on sua etsien täällä.»
Näinp' isomainehinen taetaituri vastasi hälle:
»Tottako siis tuli valtiatar jalo, korkea meille,
jolt' avun ammoin sain putoukseni hirveän tuskiin,
jotk' emo armoton tuotti, kun kauas pois minut, nilkun,
kätkeä tahtoi näät. Kovat oisin kärsiä saanut,
jos sylisuojaan ei Thetis ottanut, Eurynomekin,
Eurynome, tytär Okeanon, ikikiertävän virran.
Vuott' olin yhdeksän minä seppona siell', ani-paljon
kaikkea hempua tein, povikäätyä, solkea, neulaa,

onkaloluolass'; yltä ja ympäri vaahdoten vyöryi
suunnaton Okeanos, eik' ainoakaan mua tiennyt,
missä mä piilin, ei seass' ihmisien, jumalainkaan,
vain Thetis Eurynomen kera ties, avun antajat armaat.
Hänpä on meille nyt tullut, siis toki multa jo täyden
kaunispalmikkoinen saa Thetis auttamapalkan.
Vaan pane parhaas nyt sill'aikaa kestiten häntä,
kuin minä korjaan palkeet pois sekä työkalut kaikki.»
  Virkki ja suunnaton nous sysipeikko ja puhkuen ontui
pois pajapölkyltään; jalat hintelät heippasi alla.
Palkeet korjasi hän tulen luota ja työkalut kaikki,
joill' oli työskellyt, pani lippaaseen hopeaiseen;
sienen kostuttain kädet sitten pyyhki ja kasvot,
kaulan jänterisen sekä ryntäät ruskeakarvat,
koht' ihoviittaan verhoutui, lujan koppoen sauvan
ontui ukselleen; kuvaneidot kulkua auttoi,
kultaiset, vaan kuin eläväiset impyet kuunaan.
Niill' äly rinnass' on, puhe ääntyvä, mieli ja voima,
neuvomat myös jumalattarien jalot askaretaidot.
Toimessaan sivull' auttoi nuo, mut valtias vaappuin
asteli vieraan luo, kuss' istuin välkkyvä vartoi,
näin, kädest' ottaen häntä, jo virkkoi, lausehet laati:
  »Tänne mi saapumahan sinut sai, Thetis soljuvavaippa,
vieraist' armahin, arvokkain? Käyt meill' ylen harvoin!
Virka, mi pyyntösi on, sen sulle ma teen halumielin,
jos vain tehdä ma voin eik' olle se mahdoton mahtaa.»
  Vastasi, virkkoi näin Thetis uhkuvin kyynelin hälle:
»Joukost' onkopa vain jumalattarien joku toinen
konsaan joutunut kärsimähän sydänmurtehet moiset,
kuin mit' Olympon Zeus yli muist' on säätänyt mulle?

Vain minut vaimoks sai merenimpiä ihminen hältä,
Peleus, Aiakon poika, ja vastoin mieltäni vallan
maiseen ylkään yhdyin; nyt kotonaanpa hän värjyy
riutuen vanhuuttaan väetöntä. Mut uus suru sortaa
mieltäni. Zeus näet soi pojan syntyä mulle ja kasvaa,
urhoist' uljaimman; kuin puun vesa nuori hän nousi;
niinkuin tarhan tainta ma kasvatin häntä ja kaitsin,
rantaan Ilionin hänet laitoin kaarevin laivoin,
vastaan miehiä sen; mut en tervehtää, halaella
jälleen saapuneheks saa häntä ma Peleun linnaan.
Kons' elon ilmojen valkeutt' on näkemässä hän vielä,
tuskia kärsii hän, enk' auttaa voi minä lainkaan.
Hällepä neidon soi valioimman poiat akhaijein;
kunnialahjan senp' Agamemnon valtias ryösti.
Mieleen jäytävä jäi viha siitä; mut iliolaiset
saivat akhaijit karkkoamaan peräkeulojen keskeen,
saartivat umpeen tiet; jopa saapui hälle akhaijein
vanhimmat monet tarjoamaan ani-loistavat lahjat.
Itse hän kieltäytyi tuhon torjunnasta ja turman,
vaan toki Patroklon asuhunsa hän vyötteli aimoon,
laittoi ottelemaan, kera suuren soi sotaparven.
Päivän kaiken taistelivat liki porttia Skaian,
kaanneet kaupungin sinä päivänä oisivat, ellei
iskenyt maahan Apollo Menoition ois uropoikaa,
turmien tuottelijaa, iso jott' ois Hektorin maine.
Siksi nyt polvia sun halajankin, eiköpä sulta
kilpeä sais, kypärää polo poikani, kuoleva kohta,
sääryskiskoja sorjia myös, varaeltuja soljin,
sais sopavaskiakin; asu entinen jäi näet valtaan
ystävän surmaajain; ja nyt maaten maassa hän voihkii.»

Näinp' isomainehinen ikitaituri vastasi hälle:
»Viihdy jo, kauemmin tuost' ällös kantako huolta!
Kunp' alt' ankaran kuolon niin minä varjota varmaan
poikasi voisin, kun tuloss' on tuhokohtalo kolkko,
kuin hän varmaan saa asevarjeet, joit' ihaellen
ihmiset ihmehtii, ken vain ikinänsä ne nähnee!»
Virkki ja vieraan luota jo painui taas pajahansa.
Palkeet liekkiin päin heti käänsi ja lietsoa käski.
Kaksinkymmenin suin nepä ahjoon puhkua alkoi,
huokuen henkeä syttelevää yhä vaihtuvin voimin,
vuoroin kiihtyen, kons' oli kiire, ja hiljeten vuoroin,
kuink' oli kulloinkin halu hällä ja työn meno vaati.
Loi tinat, vasket valkeahan kulumattomat seppo,
kalliit kullat loi, hopeatkin; nous alasinta
pölkylleen väkisuurta jo nostamahan sekä koppoi
kouraan valtahisen vasaransa ja toisehen pihdit.
Tuosta hän ensin nyt teki vankan, valtavan kilven,
kaartaen kaunoisesti ja kolmin välkkyvin kiskoin
partaat reunustain, teki kantimen myös hopeaisen.
Viisinkertainenp' oli kilpi, ja sen etupintaan
kirjasi taidokkaat kuvaukset selkeä seppo.
Keskeen laati hän maan, meren laati ja aukean taivaan,
myös väsymättömän auringon sekä kuultavan täyskuun,
tähtien tarhat kaikk', ikiseppelet ilmojen ylhäin,
Pleiadit ja Hyadit myös ja Orionin tuiman,
seitsentähtisen viel' Otavankin, ilmojen otson,
ympäri kiertyen vain jok' Orionin kulkua tarkkaa,
kylpyyn Okeanon ei käy kera tähtien muitten.
Kahden kansavan kaupungin kuvat muovasi sitten.
Toisess' armaat häät, ilojuhlat juur' oli: soihduin

morsio saatettiin läpi kaupungin, heleästi
helkkyi ilmoihin häälaulu, ja jäi talo taaton;
nuoret kiepuen karkelivat, kisatanterehella
huilut pauhaten soi, kitaratkin; kaikk' ovihinsa
karkasi ihmeissään, ihaellen naapurinaiset.
Vaan torill' oikeutt' istuttiin, väki kooll' oli taaja.
Hengensakkopa siell' oli riitana. Maksanehensa
toinen väitti jo sen, koki selvittää väen kuullen,
toinen taas sitä viel' ei maksetun myöntänyt lainkaan.
Tuomarin ratkaisuun mies kumpikin turvata tahtoi.
Huutaen suosiotaan väki puolteli toista ja toista;
airuet hiljentää koki joukkoa, vaan vakamielet
kansan vanhimmat kivill' istuivat pyhän piirin;
tuomarinsauvat toi heloääniset airuet heille;
vuoroon sauvoineen kukin nousi ja tuomion lausui.
Kultatalenttia kaks oli tallennettuna keskeen
sille, ken vahvistaa voi oikeimmaks asiansa.
  Kaks aseloistoisaa sotalaumaa saartanut toisen
taas oli kaupungin sekä uhkaa kaks asetellut:
sen soraks sortaa tai veron ottaa, vaatien puolet
kaikest' armaan kaupungin varavauraudesta.
Suostunut ei, vaan väijyksiin väki hankkihe joutuin.
Vaimot muuria varjelemaan sekä kasvavat lapset
nousi ja vanhukset iän painamat. Vaan sotikansa
portist' ulkosi pois; sitä johti Athene ja Ares,
kultaa kumpikin, kultaisin pukinein, asevarjein,
kauniit, valtahiset, kuten ainakin on ikivallat,
kauas loistaen, vaan matalampia maiset ol' urhot.
Tuonnepa tultua nyt parahimpaan väijymäkätköön,
virran viereen, kuss' oli karjan juottamapaikka,

maahan painautui väki yllään välkkyvät vasket.
Vaanijamiest' oli kaks etähämpänä vartoamassa
laumoja lampahien sekä kaarevasarvien härkäin.
Nuopa jo ilmaantui, tuli tuomina kaitsijan kahden;
vaaraa arvaamatta he asteli huiluja soittain.
Kohta kun huomasi nuo, väki väijyvä karkasi kimppuun,
laumat kaunoiset, härät, lampaat valkeavillat,
valtasi saaliikseen sekä kaitsevat paimenet kaatoi.
Mutta kun leirissään, kokouksess' istuen, kuuli
saartajat karjain luot' ison melskeen, vauhtia vinhaa
kiitävin vaunuin sinne he riensivät ryöstäjän jälkeen.
Joukot järjestyin joen partaall' iskivät yhteen,
viuhui vastakkain väkipeitset välkkyväkärjet.
Siin' oli Riita ja Riehu ja hirveä Turma ja Surma,
kietoi kons' elävält' uron vammatun taikk' ehon aivan,
kons' elotonta jo vei, jalast' ottaen, pois läpi melskeen;
liehui harteillaan punahurmein hohtava vaippa.
Kuin elo heill' ois ollut, niin kävi tuoksina taiston,
toinen toiseltaan koki raivoin kaattuja raastaa.
Kuohkean kynnösmaan, väkipellon laati hän sitten,
vainion valtahisen; moni kyntäjä sarkoja eestaas
asteli auroineen, pari uhkea härkiä eessä.
Aina kun pääsivät taas saran päähän, alkamakohtaan,
niin kävi vastaan mies, mesivienoa viiniä maljan
tarjosi virvokkeeksi; ja taas vakomaalle he kääntyi,
jälleen päästäkseen pian laitaan vainion laajan.
Mustui auran käytyä maa kuten ainakin mullos,
vaikk' oli kultaa kaikki; se työ oli verraton ihme.
Sitten muovasi myös elonleikkuun; vartevan viljan
kimppuun leikkaajat kävi sirpeillään hiotuilla;

taajaan sirppien täydelt' ain' elo lankesi luokoon,
siitä se lyhteiks solmittiin, side olkinen pantiin;
kolmepa henkeä heilui sen sitelyssä, ja heille
kimppuja kooten toi sylin täysin poikaset viljaa,
vikkelät toimessaan; väen keskell' itsepä seisoi
ääneti sauvoineen maan haltia siell' ilomielin.
Tammen alle jo laitettiin eväsatria syrjään:
hääräsi palvelijat härän isketyn luona, ja naiset
puolispuuroon loi lumihohtavat, jauhetut ohrat.
Köynnöstarhan myös teki terttuja uhkuvan seppo,
kauniin, kultaisen, toki tertut tummina riippui:
kierteli köynnökset hopeaisia salkoja pitkin.
Sitten ympäri sen teki kaivannon sinipohjan,
myös tina-aitauksen; vain yks oli portti ja polku,
polkema kantajien, kun korjattiin sato tarhan.
Kantajat kantajatarten kanss', ilomieliset, nuoret,
täytteli taakakseen vasut virpiset mairehin marjoin.
Heidän keskellään kävi poikanen, löi soreasti
helkyttäin kitaraansa ja Linos-laulua lauloi
kirkkaall' äänellään; kera tahdiss' asteli toiset
laulua säistellen, kisa-askelin keikkuvin rientäin.
Sitten härkiä laati hän korkeasarvia lauman,
toisten karvana kulta ja taas tina valkea toisten;
mylvien rynkäsivät pihatosta ne laitumen nurmeen,
rantaan nuojuvakaislaisen, ikivellovan virran.
Paimenet kultaiset kera kulkivat, niit' oli neljä,
koiria yhdeksänp' oli nopsia miehien myötä.
Vaan jalopeuraa julmaa kaks etupääst' oli karjan
riistänyt sonnin möyryävän; kovin mylvi se, konsa
vei pedot saaliikseen; luo koirat kiiti ja miehet.

Vaan pedot auki jo kiskaltain härän uhkean kyljet
särpi sen verta ja söi sydämyksiä; paimenet turhaan
huudoill' yllyttää koki nopsia koiria kimppuun.
Näät jalopeuroihin nepä karttivat iskeä hampain,
vain liki ärhentäin taas heittyivät heti syrjään.
  Laitumen muovasi viel' isomainehinen ikiseppo,
laaksoon kaunoiseen pani lampaat valkeavillat,
myös majat paimenien, pihatarhat, kaikk' ometotkin.
  Karkelotanhun myös teki taiten taitaja kuulu —
moisen Knosos-kaupungiss' avarass' oli ammoin
Daidalos tehnyt; sen hiussorjapa sai Ariadne —
kukkeat poikaset laati ja miesten mielimät immet
piiriin karkelemaan käsiranteist' ottaen toistaan.
Verhona neitosien oli paistava palttina, poikain
mekkona kaunoinen, viel' öljynvälkkyvä kangas.
Sorjat neitojen pääss' oli seppelet, poikien heilui
miekat kultaiset kupehell' olusvöin hopeaisin.
Vuoroin ympäri kiepuivat ylen ketterin varpain,
kiitäen kuin levypyörä, kun ääreen astiaseppo
istuu tunnustain käsin tuttavin, onko se herkkä,
vuoroin vastakkain taas karkelivat rivitysten.
Saartanut tungos suur' ihamiell' oli karkelon armaan.
Säistäen soitollaan jumalainen laulaja lauloi
karkelomaalla, ja kaks ilakoivaa myös kujeniekkaa
teiskui temppuja tehden, kons' oli alkanut laulu.
  Vihdoin Okeanon ikivirran ouruavaisen
kilven reunaa kiertämähän pani, kirjatun taiten.
  Mutta kun sai taotuksi jo vankan, valtavan kilven,
niin sovan laati hän myös, tulen liekkiä leimuavamman,
kauniskirjaisen kypäränkin, painavan, päähän

mahtuvan tarkalleen, kera kultaisen kuputöyhdön,
sitkeät myös vasaroi tinakiskot, säärien varjeet.
Mutta kun valmiiks sai asun kaiken, taituri kuulu
riensi Akhilleun äidin luo sekä hälle sen antoi.
Hänpä, Hefaiston antimet nuo ani-loistavat myötään,
haukkana maahan liiti, ja jäi lumiharja Olympos.

YHDEKSÄSTOISTA LAULU.

SOVINTO.

Virrast' Okeanon nous Eos sahramivaippa,
rientäen valkeudeks ikivaltain, ihmisienkin.
Koht' emo laivain luo sepon korkean antimet saattoi;
vihlovin itkuin viskauneen yli ystävän ruumiin
poikans' armaan keksi ja itkevän kumppanienkin.
Astui luo emo kuolematon, kave, kantaja ylhä,
aaluvataan kädest' otti ja viihteli, noin sanan virkkoi:
»Lapseni, kuolleen nukkua suo, suru suuri jos onkin,
kosk' ikivaltain sallima on hänet sortanut surmaan.
Täss' ota vastaan nyt asu kaunis, lahja Hefaiston;
ei sovin moisin viel' uros varttaan lie varaellut.»
Virkkaen noin tamineet emo kuoloton laski Akhilleun
jalkojen ääreen; kalskahtain sovat soi taesorjat.
Peljästyivät myrmidonit, ei katsoa niihin
tohtinut ainoakaan, sitä säikkyi. Vaan näkö niitten

nosti Akhilleun vimmaa vain; tult' iskivät tuimaa
kulmien alt' uron silmät, kuin salamoita ne säihkyis;
koppoi maasta hän riemahtain jumal-antimet uljaat.
Mutta kun katselleeks sai kaunoja noit' ihamielin,
äidilleen sanat siivekkäät nyt sankari lausui:
»Oi emo, taivahisen takomainen on tuo asu totta,
moisia kuoloton mahtaa vain, ei ihmiset maiset.
Nytpä sen yllen suorin. Vaan kovin pelkona mull' on,
ettei kärpäset vain jo Menoition aaluvan aimon
haavoja kärkkyilis sill' aikaa, vammoja vasken,
toukkia siittäis, ruumist' ei vain turmelis aivan —
sill' elon surma jo vei — ja se maaksi jo niin mätäneisi.»
Näin emo vastasi taas, kave kuoloton, kuuleajalka:
»Lapseni huolissaan tuost' älköön mielesi olko!
Parvet kärpäsien koen itse ma torjua kärkkäät,
herkkuna ruumiit joille on urhojen kaatunehitten.
Vaikkapa vuoteellaan koko vuoden tuoss' olis umpeen,
säilyy ennallaan tahi nuortuu vain iho hältä.
Kutsuos koolle jo siis sinä kaikk' uromielet akhaijit,
pois viha, kansojen pään Agamemnonin nostama, pyörrä,
kamppailuun heti sonnustau sekä vyöttäy voimaas.»
Virkki ja rohkean loi pojan rintaan sankari-innon,
Patroklollepa ambrosiaa, punanektarin vihmaa
pirskoi sieraimiin, eho ett' ois viel' yhä ruumis.
Vaan meren äärtäpä astui nyt jumalainen Akhilleus,
valtavin äänin huusi, ja luo urot riensi Akhaian,
myös nekin joill' oli valkama ain' olopaikkana muuten,
laivojen ohjaajat, peräairojen haltiat kaikki,
muonitusmiehet myös, väen ruokkijat laivojen luona,
kaikki ne riensi nyt koolle, kun näyttihe taasen Akhilleus,

kauan olleet nuo polokamppailusta jo poissa.
Ontuen kumpikin astuivat urokumppanit Areen,
urhea Tydeun poika ja kuulu Odysseus, varret
keihäitten varanansa, kun vaivasi ankarat haavat;
joukkoon ehtivät, istuivat etumaisien piiriin.
Saapui viimeiseks sotalaumojen pää Agamemnon,
kärsien haavastaan, näet keskell' ottelon kiivaan
peitsellään hänt' iski Koon, Antenorin poika.
Mutta kun tulleet koolle jo kaikk' oli siihen akhaijit,
nousi ja virkkoi noin uros askelnopsa Akhilleus:
»Siitäpä kummankin etu suuri nyt, Atreun poika,
koitui, sun sekä mun, tytön tyhjän vuoksi kun yltyi
mieliä-raatelevaan vihan vimmaan kumpikin! Josp' ois
Artemis nuolellaan hänet laivalt' ampunut tuolloin,
Lyrnesson tuhopäivänä, kun hänet sain sotasaaliiks!
Eipä akhaijeist' ois toki niin moni nurmea purrut
lyömänä vainoajain, viha kons' yhä mieltäni kalvoi.
Kostui Hektor vain, ilon Ilion sai; mut akhaijit
kauan muistanevat tätä riitelyämme, ma luulen.
Vaan ne nyt olkoot olleitaan, miten loukkasivatkin;
on sydän rinnassamme jo suistaminen väkisenkin.
Itse ma pois vihat viskaan; sill' ei leppymätönnä
kaunaa mun tule kantaa. Siis sinä nyt nopeasti
riennätä, nosta jo kamppailuun hiuskaunot akhaijit,
taas ett' iliolaisia päin minä käyn, koetankin,
vieläkö vain halu lie liki laivoja yöpyä heillä.
Mutt' iloll' ehkäpä kai moni polvia sois lepäyttää,
pois kahakasta jos päässyt lie väkipeitseni välttäin.»
Noin hän virkki, ja riemastui varusääret akhaijit,
kun vihan mielestään jalo jätti jo Peleun poika.

Loihe nyt lausumahan sotalaumain pää Agamemnon
istumapaikaltaan, ei keskeen astunut piirin:
»Ystävät, kaikk' urot Argos-maan, asekumppanit Areen!
Kuultava vuoroon on kukin, ei tule keskeytellä
toisten; tottunehellekin käy näet tuo tukalaksi.
Ken mitä virkkaa voi, mitä kuulee miessorinassa?
Häipyy, hämmentyy väkevinkin siinä jo ääni.
Peleun poikaan nyt minä käännyn, vaan mua kuulkaa
myös te, akhaijit muut, hyvin tarkatkaa, mitä lausun.
Miehilt' Argos-maan monet syytökset sekä moitteet
kyllä ma kuulla jo sain; mutt' enp' ole itse mä syypää,
sallima kaiken on syynä ja Zeus sekä öinen Erinnys.
Nuo kokouksess' ottivat mult' älyn päivänä tuona,
jolloin kunnialahjan Akhilleult' itse ma riistin.
Vaan mitä tehdä mä voin? Jumalathan on johtajat kaiken.
Zeun tytär ylhä on Harha, jok' ihmiset syöksevi syyhyn,
haltia turmiokas; jalat hällä on pehmeät, sill' ei
astele maassa, mut ihmisien pään päällä hän kulkee,
kiehtoo maan asujoita, ja paulaan käy kuka sattuu.
Itsepä Zeus kävi kerta, jok' ihmisien, jumalainkin
korkea valtias on; hänet juonillansapa Here,
vaikk' oli nainen vain, perin petteli päivänä tuona,
jolloin saalahanaan Alkmene sankarin saava,
Herakleen, oli, valtiatar lujamuurisen Theben.
Silloin kerskaten Zeus noin virkkoi taivahisille:
'Kaikki te taivahiset, jumalattaret kuin jumalatkin,
kuulkaa, kun minä lausun nyt, mitä mieleni laatii:
päästää pintehikäs tänä päivänä Eileithyia
poikasen, jonk' alamaisia kaikk' ovat ympäryskansat,
heimoa urhojen, jotk' ovat itse mun juurtani ylhää.'

Here valtiatar jopa virkkoi viekkahin aikein:
'Et puhu totta sa nyt, lupaustasi tuota et täytä.
Siispä, Olympon Zeus, sinä nyt vala korkea vanno,
ett' ovat ympäryskansat kaikk' alamaisia sille,
jonk' emo saalahanaan tänä päivänä saattavi maalle
heimoa urhojen, jotk' ovat itse sun juurtasi ylhää.'
Virkkoi noin; mut Zeus kavaluutt' ei keksinyt lainkaan,
vaan valan vannoi tuon; katumoiksipa totta se kääntyi.
Oitis Olympon korkeudest' alas riensi jo Here
Argos määränpäänä akhaijinen, kuss' asuvaksi
Perseun poian ties, Sthenelon, kera puolison kuulun.
Täll' oli kohdussaan kuuskuinen poika; ja senpä
Here saatteli maalle nyt ennen aikoja aivan,
vaan Alkmenen luota hän esteli synnytär-immet.
Zeun Kronossynnyn luo tuli itse jo viestiä tuomaan:
'Zeus isä, valkean-iskijä, nyt sana kuule ja huomaa!
Valtias Argos-maan jo on syntynyt, sankarin alku,
Eurystheus, Sthenelon vesa, aaluva Perseun poian,
sun perijuurtasi: eip' ole kansain pääks epäkelpo.'
Virkki, mut vimmainen Zeun rintaa viilteli tuska,
Harhaa sieppasi pään kiharoista hän kiiltelevistä,
julmistuin sydämessään noin valan ankaran vannoi,
että Olympoon ei, asumuksiin tähtisen taivaan,
tuo paha kaikkien paulojatar ois astuva koskaan.
Pään yli viuhauttain jopa viskasi tähtisen taivaan
tanhuilt' inhan tuon — alas ihmismaille hän suistui.
Vaan hänen työtään Zeus yhä huokasi, kun pojan rakkaan
raatavan orjana Eurystheun näki raskain vaivoin.
Noin minun myös kävi, sillä kun Hektor heiluvaharja
miehiä Argos-maan alas iski jo laivojen luona,

voinut en unhottaa erehystäni, syytäni suurta.
Vaan mitä nurjaa tein, kun Zeus älyn mult' oli vienyt,
sen minä korvaan taas, lukemattomat suon sopulunnaat.
Niinpä jo taistoon käy, kera käymään kiihtäös muutkin!
Valmis koht' olen antamahan kaikk' antimet sulle,
kattosi alla mit' oiva Odysseus tarjosi eilen.
Malta, jos mielit, vaikk' iso taistelointosi onkin,
kunnes palvelijat käy laivoilt' antimet tänne,
itse jo nähdäkses, miten laatuisat ne on lahjat.»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Miesten valtias, suur' Agamemnon, Atreun poika!
Lahjasi anna, jos tahdot, nuo, kuten vaativi kohtuus,
tai pidä, tee miten mielit. Vaan heti vitkaelutta
taistoon hankkiukaamme; nyt ei sovi haaskata aikaa
haastaen, aikaillen, kun on täyttämätön teko aimo.
Kuin nyt Akhilleun taas eturinnass' iskevän näätte,
keihäsvaskellaan rivit sortavan iliolaisten,
mies kera miehen mittelöhön niin kaikki te käykää!»
Hällepä vastasi näin nyt Odysseus, mies monineuvo:
»Noin älä, vaikk' ylen uljas oot, jumalainen Akhilleus,
Troiaa kohti sa käske akhaijein einehetönnä
käydä sen laumain kimppuun, sill' ei lie lyhyt silloin
temmellys, kun törmää päin sotajoukkoa joukko,
joit' ikivallat kumpiakin elähyttävät intoon;
vaan nyt laivojen luona sa nauttia käske akhaijein
ruokaa, viiniäkin, sepä voimaa, rohkeutt' antaa.
Eihän voi koko päivää mies, sen laskuhun asti,
ruokaa vaill' ihan rynnistää vihamiehiä vastaan;
sillä jos ottelemaan häll' onkin mieli ja into,
herpoo hiljalleen jäsenensä, ja käy jano, nälkä

kimppuun näännyttäin, ja jo horjua askelet alkaa.
Mutta se mies, joka tarpeekseen sai viiniä, ruokaa,
päivän kaiken päin vihamiehiä iskeä jaksaa,
rinnass' uupumaton sydän uljas on, jänteret vankat
ei väsy ennen kuin kaikk' ottelemasta jo erkee.
Ympäri leiriä siis väki käskeös atrian laittoon.
Lahjat kansain pää Agamemnon taas kokouksen
keskeen saatelkoon tähän, ett' omin silmin akhaijit
nähdä ne sais ja sa niill' ilahuttaa itsekin mieltäs.
Myös valan vahvan vannokohon hän eessä akhaijein,
ettei yhtynyt, ei kera vuoteeseen ole käynyt,
niinkuin, valtias, vaimoon on tapa yhtyä miehen.
Vaan sydän rinnassas jo, Akhilleus, leppeä olkoon.
Sullepa vielä hän myös pitäköön pidot uhkeat luonaan,
jott' et rahtuakaan hyvityksesi uupuvan tuntis.
Sun jalouttasi kaikk', Agamemnon, kiittävät silloin,
sill' ei jää häpeäksi se valtiahalle, jos alttiin
suo sovituksen sille, jot' ensin loukkasi suuttuin.»
  Hällepä vastasi näin Agamemnon, valtias miesten:
»Poika sa Laerteen, sanas kuulen nuo ilomielin,
sillä sa haastoit kaikin päin osuvasti ja oikein.
Valmis tuon olen vannomahan, sydän niin mua käskee;
väärin en vanno ma eess' ikivaltain. Vaan nyt Akhilleus
tuokion vartokohon, iso taistelointo jos onkin.
Olkaa koolla te kaikk' urot muutkin, kunnes on tuotu
antimet kattoni alta ja vannotut vahvat on liitot.
Sullapa itselläs tämä työnä ja toimena olkoon:
käy sekä kanssasi vie valioimmat nuoret akhaijein
laivani luo, sielt' ottamahan, mitä tarjosit multa
eilen Akhilleun eessä, ja tuomaan neitoset tänne.

Leiriin Talthybios taas laajaan mennen akhaijein
karjun tuokoon, Zeus sen on saava ja Helios uhrin.»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Miesten valtias, suur' Agamemnon, Atreun poika!
Toisena aikana toimittaa ois tuo sopivampi,
kun lepohetken suo taas kerran taistelon riehu
eik' ole rintani näin sotaintoon syttynyt tuimaan.
Raadeltuinahan on kedoll' urhot, jotka hän kaasi,
Zeulta kun voitonkunnian sai, Priamon vesa Hektor.
Mutta te syömään vain kehotatte! Ma itsepä soisin,
että nyt ottelemaan kävis oitis poiat akhaijein,
ruokiin ryhtymätönnä, ja vasta kun päivä on maillaan,
atrian uljaan laatisi, kun häpeämme on häätty.
Ei ole ruokaa mun sitä ennen eik' ole juomaa
ottava suuni, kun surman sai sotakumppani armas;
luonani tuo majass' on terän tuiman viiltämä ruumis,
usta jo päin jalat käättynä, siell' uron ystävät ääress'
itkevät. Siksipä mieless' ei nyt mull' ole moiset,
surma ja hurme on vain sekä kuolevien korahukset.»
Hällepä vastasi taas nyt Odysseus, mies monineuvo:
»Peleun poika Akhilleus, mies sa akhaijien aimoin!
Peitselt', urhoudelt' etevämp' olet kyllä ja paljon,
runsaammaltipa taas lie mieltä ja neuvoja mulla,
kosk' olen syntynyt varhemmin sekä myös kokeneempi.
Siihen myöntyköhön sun mielesi siis, mitä neuvon.
Mies pian työlästyy sotakentäll' ottelon työhön,
taajaan korsia kuss' alas iskee niittävä vaski,
vaan sato, saalis on niukka, jos sallii vaipua vaa'an
Zeus, joka urhojen on asekiistain kaitsija korkein.
Vatsall' ei toki vainajiaan tule surra akhaijein,

Päivittäin moni surman saa, kasat urhoja kaatuu,
kenp' ois hetkeäkään toki silloin paastoamatta?
Ei, vaan kumpuun pantava on, ken kerran on kuollut,
mielin miehekkäin, hänt' yks on surtava päivä.
Muitten taas, joit' ei ole surmannut sota julma,
ruoka ja juoma on muistaminen, jott' ottelisimme
vain sitä vankemmin vihamiesten kanss' yhä eelleen,
suojana välkkyvä vaski. Mut älköön empikö kenkään,
älköön vartokokaan kehotusta ja käskyä toista.
Kuulkaa nyt kehotusta: sen ei hyvin käy, joka jääpyy
laivojen luo. Kaikk' yhtenä päin hepourhoja Troian
silloin rynnätkäämme me taistoon ryhtyen tuimaan.»
  Virkki ja lähti jo, saattajinaan pojat Nestorin kuulun,
Fyleun poika Meges, jalo Meriones, Melanippos,
vielä Thoas sekä myös Lykomedes, Kreionin poika.
Riens Agamemnonin nuo majasuojiin, Atreun poian.
Sen kuin kuultu, on käsky jo käytykin: kattilajalkaa
kuus pesumaljan myös kera kahdenkymmenen kirkkaan,
kakstoist' orhia otti ja toi lupausta he myöten,
seitsemän neitoa, joill' oli armaat askaretaidot,
kahdeksantena tuo tytär Briseun kukkeakulma.
Vaakasi kymmenen vielä talentin verran Odysseus
kultaa, lähti jo taas, kera kantoi lahjoja nuoret.
Nuo kokouksen keskeen toi ne, ja nous Agamemnon;
airut Talthybios, jaloääninen kuin ikivallat,
viereen kansojen pään kävi karjua luo talutellen.
Atreun poikapa nyt käsin kiskaltain veti veitsen,
vyöllä mi vieress' ain' oli miekan valtavan huotran;
otsuskarvat viilsi ja puoleen Zeun kädet nosti
palvoen häntä; ja paikoillaan kaikk' ääneti istui,

kuunteli kansain päätä akhaijit, kunnian antain.
Katsoi taivaan korkeuteen hän näin rukoellen:
»Zeus valan kuulkoon tään, ylin, suurin kuolematonten,
Helios ylhä ja Maa ja Erinnyit myös manalaiset,
kuoltua joilt' ikikoston saa valan vannoja väärän:
enp' ole Briseun tyttärehen minä ryhtynyt konsaan,
en halatakseni pyytänyt tai mitä mielinyt muuta,
on käden koskematonna hän ollut kattoni alla.
Väärä jos on vala tää, ikivallat päälleni pankoot
vaivat kaikki, mit' on valapattojen kostona kuunaan!»
Virkki ja kaulan viilsi jo karjult' ankarin vaskin;
koppoi ruumiin Talthybios, meren ahmivan aaltoon
viskasi eineeks sen kalaparvien. Mutta Akhilleus
nousi ja lausui noin uromielten akhaijien kuullen:
»Zeus isä, suurill' ihmiset lyöt lumehilla sa totta.
Muuten vimmannut sydänt' eip' ois multa ja mieltä
Atreun poika ja pois väkivalloin neitoa vienyt,
riidoin riistänyt multa. Mut Zeuspa se kaiketi tahtoi,
että akhaijein kansast' ois moni suistuva surmaan.
Eine nyt syökää siis, ett' alkaa taistelon voimme!»
Virkkoi noin sekä päätti jo joutuisaan kokouksen.
Lähtivät nyt kukin laivalleen kooll' ollehet urhot.
Uljaat myrmidonit, hepä lahjat nuo majatalteen
ottivat, veivät luo jumalaisen Akhilleun laivan,
laskien sinne ne, istumahan siell' impyet saattain;
oivat palvelijat orot ohjasi taas hepotarhaan.
Kuin Afrodite kultainen, tytär kukkea Briseun,
kun näki Patroklon tylyn vasken viiltämät vammat,
vaipui vaikertain yli ruumiin, parmahiansa
raateli, hohtelevaa repi kaulaa, muotoa sorjaa,

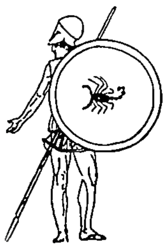
itkien immyt noin jumalainen vaiteli, virkkoi:
»Armas Patroklos, minun koidon ystävä kallein!
Viel' elit silloin, kun minun jättää tää maja täytyi,
nyt palatessani nään sinun uinuvan, urhojen päämies,
kuoleman unta jo. Niin suru vain surun päälle on mulla.
Mieheni, jonk' isä mulle ja korkea äitini katsoi,
viiltävän vasken lyömänä näin kotimuurien luona,
kolmepa veljeä myös, saman saamia kantajan kalliin;
kaikki jo rakkaat nuo tuhopäivän kohtasi tuiman.
Vaan mun et' itkevän nähdä sa raskinut, ett' ol' Akhilleus
mieheni surmannut, jalon Myneen, kaatanut kaiken
ruhtinaskaupungin, avioksipa aimon Akhilleun
lausuit lohduttain minut saattavas, että hän laivoin
Fthiaan veis tykö myrmidonein minut häitteni viettoon.
Ainian itkien siks suren surmaas, ystävä kallis.»
Noinpa hän itki, ja immet muut kera myös, näkösyynä
sankarina surma, mut mielessään oma kohtalo koito.
Mutta Akhilleun luo tuli, pyyteli vallat akhaijein,
että hän eineen söis, vaan huoaten kielsihe urho:
»Kumppalit kullat, mulle jos mieliks olla ken aikoo,
ruokaa, juomaa virvokkeeks sydämelleni älkää
vaatiko nauttimahan, kun haikea murhe on mulla.
Varron laskuhun auringon, enk' uuvu ma silti.»
Virkkaen noin muut joukkojen päät hän päästi jo luotaan,
jäivät vain pojat Atreun, jäi jumalainen Odysseus,
Nestor, Idomeneus sekä Foiniks, sankarivanhus,
lohduttain surevaista, mut ei sydän elpynyt ennen
kuin uros hurmehisen, kitakiljuvan pääs sodan keskeen.
Vain syvin huokaisuin hän muisteli muistelojansa:
»Ystävä-parkani, voi, kovaonninen, kumppani kallein,

puuhasit atriat niin monet voimaa-antavat mulle
nopsana kattoni alla, kun käydä ol' aika akhaijein
Troian joukkoja päin väell' Areen itkua-tuovan.
Vaski nyt runteli ruumiis, eik' ota mieleni vastaan
ruokaa, juomaakaan, vaikk' on varaeltuna kyllin,
vain sua kaipaa. Suuremp' ei mua vois suru sortaa,
ei edes, vaikka jo kuulisin, ett' oma taatto on kuollut,
Fthian mailla jok' itkien kai ikävöitsevi luokseen
poikaans' urhoisaa, joka kaukana kamppaelussa
vuoksi on herjaisen Helenen kera iliolaisten,
tai jumalsorja Neoptolemos, oma poikani, joll' on
Skyros kasvintanterenaan, jos on viel' elon mailla.
Ain' oli toivo se mun sydämessäni, että mä yksin
rannoilt' Argos-maan hepokuulun kaukana oisin
kaatuva Troian luo, vaan taas sinun saapua Fthiaan
suotu ja laivoin myös merinopsin poikani noutaa
Skyros-saarelt' ois, perimilleen ohjata maille,
aarteet, palvelijat, kotilinnat korkeat näyttää.
Sillä jo kuolleen aavistan minä Peleun, taikk' on
murtama vaikean vanhuuden, jos viel' elon rahtu
viipyy viimeinen, yhä vartoo ankein mielin
vain poloviestiä, kun minut kuulee kaatuneheksi.»
Noin uros itki, ja huokasivat kera päälliköt muutkin,
kun kodin huomaan jättämiään kukin muisteli heistä.
Vaan polotellen Zeus näki urhojen haikean murheen,
näin sanat siivekkäät jo Atheneen kääntyen lausui:
»Lapseni, unhottuiko jo sult' ihan sankari uljas,
ei osu mielees ollenkaan kuten ennen Akhilleus?
Tuoll' yhä laivain luona hän istuu korkeakeulain,
ystävätään yhä itkee; muut ovat atrian ääreen

käyneet kaikki, mut hänp' ei ruoan rahtua maista.
Siis mene, armaan ambrosian sekä nektarin voimaa
vuodata sankarin rintaan, ett' ei näännytä nälkä.»
Innokas ilmankin, sanast' yltyi tuosta Athene;
niinkuin kiljuva kotka hän sinkosi, valtavasiipi,
taivaast' ilmojen kautt' ylähäisten. Vaan jo akhaijit
taistoon vyöttihe leirissään; ja Akhilleun rintaan
nektarin, armaan ambrosian hän tiukkua antoi,
jott' ei uuvuttais uron polvia kalvava nälkä.
Itsepä kiiti hän taas ikilinnaan korkean taaton.
Vaan merenlaskija-laivoiltaan jopa tulvi akhaijit.
Kuin Zeun luot' alas tupruelee lumihöytyvät hyiset
selkeän pohjoisen porotelless' ankarin puuskin,
laivoilt' ulkosi noin kypärää nyt uljahin välkkein,
kumpurakilpeä noin, sopavaskea myös levyvankkaa,
keihässaarnea sankeanaan, lukemattomin sarjoin.
Välke se taivaan täytti, ja hohteli maa hymyellen
vaskien kimmellystä, ja soi kumu jalkojen alta
kulkeiss' urhojen. Joukossaan jumalainen Akhilleus
aimona vyöttäytyi asevaskiin kirskuvin hampain,
leimuten silmistään tuli tuiski, ja tuska jo rintaan
tunkihe sietämätön; vihan vimmass' iliolaisiin
lahjat taiturin taivahisen puki sankari ylleen.
Sorjat säärilleen varukiskot sääteli ensin
soljin kiinnittäin hopeaisin ympäri nilkkain;
sitten ryntäilleen sovan suori ja vaskisen miekan,
huolitetun hopeoill', olusvöin olan ympäri vyötti,
koppoi suojakseen myös vankan, valtavan kilven,
loistettaan joka kauas loi, kuin kuu kumotellen.
Kuin meren aavall' ilmestyy valo laivurin silmään,

vuorten pengermält' ylähäinen valkearoihu
paimenien majasesta; mut itse hän viemänä myrskyn
kauas rakkaistaan kalamert' ajelehtivi aavaa:
noinp' yläilmoihin kävi välke Akhilleun kilven,
kauniin taiturityön. Kypäränsä hän raskahan otti,
painaen kiireelleen; kuin kirkas tähti se kiilsi,
jouhet kultaiset kuvun ympäri hulmusi, huiskui,
joist' oli tuuhean sille Hefaistos laatinut töyhdön.
Koitteli koht' asuansa Akhilleus aimo, se oisko
varrenmyötäinen, kevyt käyttää kättä ja jalkaa;
siivilt' yll' asu tuntui tuo, ja se urhoa nosti.
Päästi nyt huotrastaan hän taaton antaman peitsen,
raskaan, vartevan, vankan — akhaijeist' ei sitä heittää
jaksanut ainoakaan, vain yksin Akhilleus jaksoi —
Pelionin lujan saarnen, jonk' oli lahjana tuonut
surmaks sankarien hänen taatolleen jalo Kheiron.
Vaan hevot Automedon sekä Alkimos joutuen saivat
valjaisiin, somat rinnusvyöt oli vyötty jo kiinni,
suitset suuhun pantu ja taapäin tiukkahan ohjat
solmitut kaiteeseen; silovartisen, välkkyvän ruoskan
koppoen vaunuihin nous Automedon ajajaksi,
täystamineisena myös kera astui aimo Akhilleus,
niinkuin Helios ylhäinen asu yllä hän loisti;
raikuvin äänin huusi jo kiihtäen orheja taaton:
»Harpyian pojat kuuluisat, Balios sekä Ksanthos,
valppaammin kuin taannoin pois ajajanne nyt tuokaa
danaolaisten luo, kun on taistoon kyltynyt mieli,
ettei jäis kuin Patroklos elotonna hän sinne!»
Ksanthos alt' ikehensä jo vastasi, kiitäväjalka,
painaen maahan pään, niin ett' ihan maata jo viisti

hulmahtain ieshihnoistaan ulos uhkea harja;
suin puhuvaksipa sen näet Here sai helo-olka:
»Vauriotonna me taas sinut tuomme nyt, tuima Akhilleus;
vaan liki tullut on sun tuhopäiväsi; meit' älä syytä,
syynäpä on jumal' ylhä ja ankara kohtalon arpa.
Ei toki viipyen, vitkaillen vikapäitä me oltu,
kons' asun Patroklolt' urot ottivat iliolaiset,
vaan jumal' ylhäpä löi, hiussorjan kantama Leton,
maahan ryntääjän, iso jott' ois Hektorin maine.
Kilvata läntisen kanssa me voimme, jot' ei nopeampaa
mainita kiitämähän ketäkään; mut on kohtalo säännyt,
ett' ikivalta ja mainen mies sinut sortavat surmaan.»
Sen kun sai sanoneeksi, Erinnyit kytki jo kielen.
Huoaten vastasi noin uros askelnopsa Akhilleus:
»Ksanthos, surmaa mun miks ennustat sinä suotta?
Itsekin tiedän tuon, mun on kaatua kohtalo täällä,
kaukana luot' isän, luot' emon armaan. Mutta en ennen
herkeä kuin väki Troian saa tuta kättäni kyllin.»
Virkki ja kiihtäen huusi, ja karkasi päin orot uljaat.

KAHDESKYMMENES LAULU.

JUMALIEN TAISTELU.

Suorihe noin tamineihin akhaijit laivojen luona,
taistoon kyltymätön sinä keskell', aaluva Peleun;
vastaan hankkihe taas kedon kummull' iliolaiset.
Vaan ylihuipull' istuen Zeus monirotkon Olympon
koolle jo kutsui kaikk' ikivallat; kullekin viestin
vei hänen airuenaan Themis saapua Zeun asumukseen.
Virroist' Okeanos vain poiss' oli, muut tuli kaikki,
kaikkipa immet myös, asujattaret vienojen viitain,
virranlähtehien, noronurmien viehkeänukkain.
Kohta he saapuivat Zeun, pilviennostajan, linnaan,
istuen pylvästöön ihanaiseen, jonk' oli tehnyt
Zeulle Hefaistos, taatolleen, ikitaituri tarkka.

Kooll' oli noin Zeun luona he siis. Merest' itse Poseidon
astui muitten luo jumalattaren kutsua kuullen,
keskeen istui, tahtoa Zeun heti tieteli, virkkoi:
»Miks, salamoitsija Zeus, olet meidät kutsunut koolle?
Säätty akhaijein arpa jo onko ja iliolaisten?
Näät liketysten syöksähtää he jo taistelon liekkiin.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Oikein arvasit, maan järisyttäjä, mieleni, miksi
kutsuin teidät. On surku mun kuoloon-käypiä noita.
Itse ma istumahan toki jään laell' ylhän Olympon,
katselemaan halumielin. Vaan tepä muut ikivallat,
Troian miesten luo alas menkää nyt ja akhaijein,
saatte nyt auttaa kumpiakin, kuten mieli on kunkin.
Sillä jos raivota saa omin valloin nopsa Akhilleus,
hänt' ei hetkeäkään voi torjua iliolaiset.
Tuo näkö pelkkä jo vain heit' ennenkin vavisutti;
nytpä, kun vimmoin käy hän kostoon kumppanin, pelkään
muurit murtelevan hänen vastoin salliman määrää.»
Virkkoi noin Kronossynty ja sytti jo taistelon riehun.
Läksivät kamppailuun ikivallat sielt' erimielin.
Here akhaijien laivain luo meni kanssa Athenen;
sinne Poseidon myös meni, maan sylisaartaja, sinne
auttaja Hermes, kekseliäin älyneuvohon aina;
sinne Hefaistos myös, väkevyyteens' aimohon luottain,
nilkkuna asteli, heippasivat jalat hintelät alla.
Ares heiluvaharjapa luo meni iliolaisten,
leiskuvakutri Apollo ja Artemis noutavanuoli,
Leto ja Ksanthos-vuo, Afrodite myös hymyarmas.
Ihmisien kun luot' oli kaukana viel' ikivallat,
uljaat mieleltään ol' akhaijit, aimon Akhilleun

tultua taistoon taas, levon pitkän laattua hältä.
Vaan urot Ilionin vavisuttava valtasi hirmu,
Peleun poika kun ilmestyi, jalo, joutuvajalka,
Areen, urhojen surman, laill' asu loistava yllään.
Mutta kun taistoon ihmisien kävi myös ikivallat,
vimmasi riehuva heit' Eris, soi sotahuuto Athenen
raikuen, kaivannolta hän vuoroin, alt' etumuurin,
vuoroin pauhaavan meren partaalt' urhoja kiihti.
Toisaall' Ares huus, tuhomyrskyn-tummana hahmo,
linnast' Ilionin, Simoeis-joen rantoja rientäin,
Kallikolonen viert', yhä kiihteli urhoja Troian.
  Vimmasi vastakkain sotalaumoja noin ikivallat,
toinen toistaan päin vihan riehuss' itsekin riensi.
Hirmuisin jylinöin isä ihmisien, jumalainkin
pauhasi korkeudessa, ja taas alahalla Poseidon
ääriä laajan maan järisytti ja huippuja vuorten.
Kaikk' ylt'ympäri järkkyi maa, puropursuvan Idan
juuri ja harja ja Ilion myös sekä laivat akhaijein;
varjojen valtias, Aidoneus, maan allakin säikkyi,
kiljuen istuimelt' ylös karkasi peljäten, että
murtais vankan maan hänen päänsä jo päältä Poseidon,
jäis ikivaltain, ihmisien näkyviin koto kuolon,
kaamea, kalmainen, jumalainkin katsoa kauhu.
Noinp' oli ankara ryske, kun nous sota kuolematonten.
Siinä Poseidon-valtiahan kera kiistahan aikoin
nuolet siivekkäät kädess' astui Foibos Apollo,
Areen vimmaa päin kävi päilyväsilmä Athene,
kultaisin vasamoin päin Hereä Artemis astui,
riistan ampujatar, ajoraikuva sisko Apollon,
Letoa vastaan Hermes taas, avunantaja vahva,

kohti Hefaistoa pyörtehikäs, syvä virta, Skamandros
kielell' ihmisien, jumaloiltapa sai nimen Ksanthos.
Noin kävi vastakkain ikivallat. Mutta Akhilleun
miel' yli muun oli saavuttaa Priamon vesa Hektor,
juur' oli näät hänen hurmeellaan himo sankarin kiivain
Ares kyllyttää, sodan valtias jyhkeäkilpi.
Aineiaanpa Apollo nyt, miesten kiihtäjä, käski
Peleun poikaa päin, poven innoin uljahin täytti,
äänelt' aivan kuin Priamon vesa, kuulu Lykaon;
haastoi näin hänen hahmossaan Zeun poika Apollo:
»Päämies iliolaisten, miss', Aineias, on uhkas,
Troian ruhtinahille kun kerskuit, viiniä juoden,
käyväsi mittelöhön kera Peleun poian Akhilleun?»
Hällepä Aineias nyt virkkoi noin sanan vastaan:
»Kuinka sa moiseen vaatia voit, Priamon jalo poika,
vasten mieltäni mittelöhön kera aimon Akhilleun?
Ensipä kertaa en nyt nopsaa Peleun poikaa
kohtais, sillä jo keihäällään minut kerta hän hääti
rinteelt' Idan, kun vei meiltä hän kaittavat karjat,
valtasi Lyrnesson sekä Pedason, vaan minut turvaan
auttoi Zeus, joka voiman soi sekä notkeat polvet.
Muuten Akhilleus ois minut kaatanut ynnä Athene,
voittoon auttaen eellä jok' astui, vaskisin keihäin
kiihteli surmaamaan lelegeitä ja miehiä Troian.
Älköön taistoon siis kera käykö Akhilleun kenkään.
Ainapa vierellään jumal' on joku, torjuja turman,
suoraan sinkoo myös ase hältä, sen ei väsy vauhti,
vaan läpi tunkee sen, kehen käy. Mut soisipa mulle
myös avun taivahiset, tasa-arvan, ei hevin voittais
hän mua vain, vaikk' ois yliyltään vaskea vallan!»

Näin Zeun poikapa vastasi taas, isovalta Apollo:
»Sankari, ainahisiin sinä turvaa myös jumaloihin!
Sunp' emos on, sanotaan, tytär ylhän Zeun, Afrodite,
alhaisemman on vain jumalattaren lapsi Akhilleus:
toinenp' on tytär Zeun, tytär aavojen äijän on toinen.
Peitsines päin siis käy pelotonna! Äl' uhkia urhon
säiky sä ollenkaan, miten ylpeä suulta jos onkin!»
Virkki, ja nous iso into jo miesten johtajan mieleen.
Päin esirinnast' astui hän sovat välkkyvät yllään.
Vaan heti Here tuon helo-olka jo keksi, kun astui
telmeess' aaluva Ankhiseen päin Peleun poikaa;
luo ikivaltoja muita jo kutsui, noin sanan virkkoi:
»Kumpikin mielessänne, Poseidon ynnä Athene,
tuot' ajatelkaa nyt, miten käy, mitä koituvi tuosta.
Tuoll' Aineias käy, sopavasket välkkyvät yllään,
Peleun poikaa päin, soi intoa hälle Apollo.
Vaan kera tulkaa kaikki, me pois hänet koht' ajakaamme;
tai joku käyköön meistä nyt luoksi Akhilleun aimon,
voimaa antakohon sekä rintaan rohkean tiedon,
että hän ylhimpäin on lempimä kuolematonten,
vaan vähänvoipia ett' ovat nuo, jotk' iliolaisten
suojana olleet on sodan, surman tanterehella.
Kaikki Olympost' astuttiin me nyt itsekin käymään
taistoon, hänt' ett' ei tänä päivänä vois väki Troian
vammata, sitten kärsiköhön, mitä kehräsi hälle
silloin Kohtalotar elonlankaan, konsa hän syntyi.
Vaan jumal-ääni jos ei tätä virkkane hälle, Akhilleus
kaiketi kammostuu, kun vastaan kuoloton ryntää,
peljästyttävät näät ikivallat on ihmisen nähdä.»
Hälle Poseidon, maan järisyttäjä, vastasi jälleen:

»Here, maltu, sun ei sovi noin ylen hillitön olla.
Taistoon yllyttää jumaloita en muita ma soisi
tahtovan meidän, näät monivertapa meillä on mahti;
vaan vähän syrjemmäs nyt tuonne me siirtäykäämme
kummull' istumahan; sodan käykööt ihmiset itse.
Mutta jos Ares taistoon käy tai Foibos Apollo,
tai he jos ottelemast', urotöistä Akhilleun estää,
silloin heitä me vastaan myös heti taistohon tuimaan
rynnistämme, ja kohta he kamppailusta, ma luulen,
karkkoavatkin luo ikivaltojen muitten Olympoon,
meidän voimakkain käsivarsin voittaminamme.»
Virkki ja läks etumaisna Poseidon suortuvatumma
luo kehävallin korkean tuon, jok' ol' iliolaisten
ynnä Athenen luoma ja Herakleen jumalaisen
turva, kun tullessaan meren tursas sankarin saattoi
rannalt' eemmäs karkkoamaan yli tanteren taapäin.
Maan järisyttäjän kanss' ikivallat sinne nyt istui,
verhona harteillaan sumusankea, peittävä pilvi;
tuollapa toiset taas laell' istui Kallikolonen,
Foibos, seurana sun sekä Areen, linnojen turman.
Noinpa he vastakkain nyt istui tuumia hautoin,
vaan viel' empivät kummatkin kiputuimahan taistoon
ryhtyä itse; mut Zeus niin, ylhääll'-istuja, sääti.
Täyttämä sankarien, sotavaunujen koht' oli tanner
vaskenvälkkehinen, kumu kuului jalkojen alta
joukkojen ryntääväin. Valiointapa kaks urohista
kiihkoin riensi nyt ottelemaan välimaall' esirintain,
Aineias, kera Ankhiseen, sekä aimo Akhilleus.
Ensiks Aineias kävi tuimana päin. Kypär' ylväs
heilui harjoin hulmuavin. Oli ankara kilpi

suojana ryntähien, kädess' uhkasi vaskinen keihäs.
Vaan jopa vastaan riensi Akhilleus; kuin jalopeura
raatelias, jota surmaamaan kyläkuntien miehet
taajana parvena käy; ei piittaa heistä se ensin,
astuu tietään vain, mut kons' uron urhean, nuoren
keihäs kohti jo käy, sepä kyyristyy, kita aukee
hampain vaahtoavin, sydän rinnass' ähkyvi uljas;
kylkiä, lanteitaan kovin hännällään peto pieksee,
vimmaans' itse se yllyttää, jopa hurjana viimein
viskautuu ajoparvea päin säkenöitsevin silmin,
miehen kaataakseen tai heittääkseen oman hengen:
noinpa Akhilleun nyt sydän vaati ja miehevä mieli
taistoon Aineiaan kera käymään rohkearinnan.

Mutta kun rientäissään liki tullut toist' oli toinen,
ensiks aimo jo huus uros askelnopsa Akhilleus:

»Miks, Aineias, joukostas sinä näin tulit kauas?
Onko sun mielesi mittelöhön mun kanssani, toivoin
saavasi Ilionin hepourhoja hallita, kantaa
valtikkaa Priamon? Vaan jos minut surmaisitkin,
ei toki valtikkaa Priamos suo sulle. On hällä
poikia itselläänkin, on pontt', äly ei ole poissa.
Vai valioimmat vainiomaat väki suopiko Troian,
kauniit, viljavat, viinikkäät, sun niill' asuakses,
jos minut surmannet? Vaan mies et lie sinä siihen.
Karkkosit ennenkin jo, ma arvelen, peitseni alta.
Vieläkö muistat, kuink' alas Idan vuorta sa riensit
vauhtia vinhaa luot' oman karjasi, kaitsemas yksin,
eeltäni karkuun? Kääntynyt et paetessasi silloin.
Lyrnessoon sinä karkkosit, vaan minä valtasin, kaasin
kaupungin, mua autti Athene ja Zeus, isä ylhä,

naiset orjuuteen vein päiviltään vapahilta,
vaan sinut silloin varjeli Zeus sekä muut ikivallat.
Mutta nyt eivät auttanekaan, niin vaikka sa luulet;
siks sua neuvon, väisty jo vain oman joukkosi keskeen;
kamppailuun älä käy mua vastaan, vaan mene ennen
kuin tuho ennättää; hukan houkkakin tultua tuntee.»
Hälle nyt Aineias näin vastasi vankkumatonna:
»Suull' älä peljättää mua koita sa, Peleun poika,
niinkuin arkaa lasta! Jos mielisin, itsekin voisin
vastata lausein pilkkaavin sekä kerskaten haastaa.
Kumpikin vanhemmat, suvut, synnyt tuntevi toisen,
kuullut on kertomat ammoiset, vaikk' et ole nähnyt
kasvoja vanhempaini, sun en minä saajias myöskään.
Vaan pojaks ihmiset mainitsee sinut Peleun kuulun,
äitisi taas Thetis on, kave aaltojen suortuvakauno;
taatoks ylvään Ankhiseen minä mainita mahdan,
kuoloton mull' emo on Afrodite, kantaja kaunis.
Heistäpä toiset nyt tänä päivänä saa tahi toiset
poikaans' itkeä, sillä en kamppailutta ma luule
meidän erkanevan, leletellen lapsien lailla.
Mutta kun mielesi kuulla se lie, sukukuntani tarkoin
tuntea — mies moni totta sen tuntee — niin jopa kerron:
Ensin Dardanon Zeus, jylypilvien nostaja, siitti,
Dardanian asututtajan, kons' oli korkenematta
linnaks ihmisien lakeuksill' Ilion vielä,
heill' asumuksena juuret vain puropursuvan Idan.
Dardanos sitten siitti Erikhtonion isovallan,
miehen rikkaimman, mik' on ihmisheimoa ollut.
Tammoja niityillään tuhatkuntia häll' oli kolme,
korskia varsoistaan, ilakoiden hyppelevistä.

Itsepä mielistyi Boreas ihanaisihin noihin,
muotoon muuttautuin oron mustan, luoksi jo luotui;
varsaa kantoivat kakstoista ne kaunoa hälle.
Konsa ne kiitelivät elonkasvaja-maan yli kilvan,
tähkien latvoja vain jalat koskivat taittelematta;
konsapa kiitelivät meren laajoja selkiä mennen,
harjoja kuohujen harmajien jalat hiukkasen hiipoi.
Poika Erikhtonion oli Tros, jalo valtias Troian;
kolmepa Tros-uroholl' oli jälleen kuulua poikaa:
Ilos, Assarakos, Ganymedes myös jumalainen,
tuo, joka kansaa kuolollist' oli kaikkien kaunein;
niinp' ikivallat Olympoon myös hänet ottivat luokseen,
jott' ois juomanlaskija Zeun, kun niin oli kaunis.
Ilos kuulun sai perijäkseen Laomedonin,
taas oli Tithonos, Priamos, Klytios sekä Lampos
poikia tään sekä myös Hiketaon, heimoa Areen.
Poika ol' Assarakon Kapys, Ankhiseen jalo taatto,
poika ma taas olen Ankhiseen, Priamonpa on Hektor.
Moist' urojuurta ja vert' olen, sen minä mainita mahdan.
Uljuutt' urhojen Zeus voi lannistaa sekä nostaa,
niinkuin mielii, sill' ylin hällä on valta ja voima.
Vaan puhe noista jo pois! Loruellen lapsien lailla
emmepä jouten jää nyt keskeen taistelotelmeen.
Kyllähän kumpikin toiselleen vois herjoja heittää —
ei sitä kuormaa kuljettais satasouturi-laiva.
Kerkeä kieli on ihmisien, ja sen pyörivi päällä
kaikenlaista, ja aavapa on sanan kiitämäkenttä.
Kuin oma haastaa suus, niin saa sanan korvasi kuulla.
Vaan mikä meidän on riitelemään nyt ryhtyä tarvis,
ratketa herjauksiin purevaisiin naisien lailla,

jotka, kun raivoon saa viha rintaa-raastava heidät,
kiljuvat toisilleen kadull' ulkona, haukkuen kilvan,
syytelevät todet, valheet, kuin viha vihjovi mieleen!
Taistelointoa multa et ennen suullasi suista,
kuin kera keihäskiistaan käyt. Tule siis sekä joudu!
Käyköön koittelemaan mies miestä jo vaskisin peitsin!»
Virkki, ja kiiti jo hält' ase ankara kilpeä kohti
valtavan suurta; se vankuen soi, kun päin kävi keihäs.
Vaan käsin vankoin väisti Akhilleus kilpeä syrjään,
sillä hän peljästyi, ett' Aineiaan uromielen
keihäs varteva vaivatt' ois läpi kiitävä kilven —
houkkio, mielessään, sydämessään eip' ajatellut,
ett' asut, antimet ei ani-loistavat kuolematonten
miesten kuolollisten lie kovin rikkoa helpot.
Ei jalon Aineiaan ase ankara kilpeä myöskään
murtanut; kultapa torjui sen, ikivaltojen lahja;
vain levykertaa kaksi se mursi, mut viel' oli kolme,
viis näet päällekkäin oli laatinut ontuva seppo,
vaskea kaks, sisäpuollepa taas tinakertoja kaksi,
kultaa yhden vielä; sep' estikin saarnisen peitsen.
Keihäs Akhilleun kiiti nyt päin, valahuttaja varjon,
iskien Aineiaan sotakilpeen ympyriäiseen,
reunaan äärimpään, ohukaisin kuss' oli vaski,
vuotakin vasken all' ohuinnaan; tuon läpi työntyi
Pelionin jalo saarni, ja kilpi sen iskemä raikui.
Kuuristui alas säikähtäin, kurotettuna kilpi,
Aineias; yli lennähtäin selän taa ase tuima
tunkihe tanterehen, vaan kilven, sankarin varjeen,
rikkui vuota ja vaski; ja välttäen noin väkipeitsen
hirmuissaan hän ol' itse, kun hiipoi niin liki heitto,

lankesi kaamea yö yli silmäin. Vaan jo Akhilleus
viiltävän miekan kiskaltain päin tuimana syöksyi,
huutaen hirmuisesti. Mut Aineias kiven koppoi,
kourin maast', ylen suuren, kaks sitä ei nykykansan
miest' ois kantanut, vaan kevyt heiluttaa se ol' urhon.
Ryntääjää jopa Aineias kivell' iskenyt oiskin
kilpeen tai kypärään, tuhon yltään torjua koittain,
Peleun poian miekka jo myös hält' ottanut hengen,
mutta Poseidon, maan järisyttäjä, huomasi vaaran,
kohtapa virkkoi näin jumaloille hän ainahisille:
»Voi, jalon Aineiaan nyt kohtalo huoltani nostaa!
Hadeen luo pian vaivuttaa hänet Peleun poika,
kauasampujan neuvoa kun näet kuunteli houkko,
sill' ei hältä Apollo nyt turmaa kolkkoa torju.
Vaan miks aivan syyttä hän sais tuhon kärsiä tuiman
toisien tähden vain, vaikk' armaat toi jumaloille
palveet, antimet ain', asujoille hän aukean taivaan?
Niinpä me surman suust' uros temmatkaamme nyt itse,
ettei suuttuva ois Kronossyntykin, jos hänet surmaan
syöksis Akhilleus; eip' ole surma se salliman suoma,
jott' ei Dardanon jäis suku tainta ja muistoa vaille.
Zeulle ol' armain Dardanos näät yli poikien muitten,
kuolollisten tyttäret joit' ovat saanehet hälle.
Zeun vihan nostanut on Priamon perikunta jo päälleen;
aimo nyt Aineias saa hallita heimoa Troian,
saa pojat, saa pojat poikainkin yhä uusihin polviin.»
Here, valtiatar vakasilmä, nyt vastasi hälle:
»Maan järisyttäjä, tuo omin mielin mieti, mit' aiot
Aineiaalle sa, auttanet tai hänen antanet jäädä
alle Akhilleun kätten, vaikk' uros aimo hän onkin.

Vahvat kumpikin näät valat kaikkien kuolematonten
kuullen vannonut on, minä niinkuin Pallas Athene,
iliolaisten päält' ei torjua pois tuhopäivää,
valkean liekkinä vaikk' yliyltään leimuamassa
ois koko Troia ja sen sytytelleet aimot akhaijit.»
 Konsa Poseidon, maan järisyttäjä, tuon oli kuullut,
riensi jo taistelon halki ja tuiman peitsien tuiskeen
tuonne hän, kuss' oli Aineias sekä kuulu Akhilleus.
Silmät Peleun poian koht' utupilvehen peitti,
kilvest' Aineiaan uromielen tempasi irti
saarnen vaskitetun ja Akhilleun jalkojen viereen
viskasi peitsen taas, mutt' Aineiaan ylös maasta
koppoi, lennättäin hänet kauas ilmojen kautta;
lens yli vaunujen, taa monen valjakon, miesrivin taajan
heitost' Aineias jumalkätten valtahisesta,
tuiskahtain alas äärimpään sotamelskehen ääreen,
kuss' oli kaukoonit juur' astunnass' asekiistaan.
Siell' uron luo kävi maan järisyttäjä, suuri Poseidon,
näin sanat siivekkäät heti hälle jo laati ja lausui:
 »Aineias, kuka kuolematon sua noin sokeuttaa,
käskee kamppailuun kera ylvään Peleun poian,
mies väkevämpi jok' on, jumaloillekin mielehisempi?
Väistyös aina sa pois, kun Akhilleus käy sua vastaan,
että et Hadeen luo tule ennen salliman määrää.
Mutta kun lyönyt on kuolo ja kohtalo maahan Akhilleun,
silloin pelkäämätt' etumaisten käy kera taistoon,
sillä akhaijeist' ainoakaan ei muu sua surmaa.»
 Jätti jo, virkkaen noin, hänet taas, varoteltuna tarkoin.
Hälveni pois jumal-usva, mi kaihtoi silmät Akhilleun.
Katseli kummissaan ylt'ympäri suurina silmät,

näinpä jo hämmästyin sydämelleen sankari virkkoi:
»Ah, näky kumman kummapa on nyt silmäni eessä!
Tuossa on keihäs maassa, mut ei näkyviss' ole miestä,
jolle sen surmaks singahutin, himon tuntien tuiman.
Aineiaskin siis oli lempimä kuolematonten,
vaikka ma luulin noin hänen väittävän kerskaten suotta.
Niinpä hän menköön! Häll' ei lie halu kanssani toiste
voittelohon, kun onnekseen nyt kuoleman karttoi.
Vaan ylös! Yllytän myötäni myös sotimielet akhaijit,
koittelemaan nyt käyn minä iliolaisia muita.»
Virkki ja pitkin riens sotarintaa kaikkia käskein:
»Iliolaisten on luo väli teill' iso, aimot akhaijit!
Käykää mies päin miestä jo hehkuvin taisteloinnoin!
En minä saata, jos suurikin lie väki mulla ja voima,
niin monen kimppuun, kamppailuun kera kaikkien käydä.
Ei jumalatkaan, Ares ei, ei Pallas Athene,
ehtisi taistelemaan joka paikkaan, voima jo ehtyis.
Vaan mitä kuunaan voin, mitä jaksava lie käsi, jalka
ynnä mun voimani muu, sen teen joka rahtua myöten.
Murtelen, myllerrän rivit eestäni, eik' ilo liene
joutua yhdenkään liki peistäni iliolaisen.»
Noin hän kiihtäen huus. Väkeänsäpä loistava Hektor
kiihteli raikuvin äänin, Akhilleun aikoen kimppuun:
»Ei, urot Ilionin, tule peljätä Peleun poikaa!
Suusota multakin syntyä vois jumaloitakin vastaan,
keihäskiistapa ei, väkevämmät on näät ikivallat.
Niinpä Akhilleuskaan ei kaikkea tee, mitä uhkaa,
tuon voi toimittaa, tämä jälleen jää tekemättä.
Häntä ma vastaan käyn, vaikk' ois käsi kuin tuli hällä,
kuin tuli kätten voima ja rohkeus kuin kova rauta.»

Kiihtäen huusi hän noin. Kävi päin, kohotettuna keihäät,
iliolaiset; suur' oli törmäys, ankara pauhu.
Hektorin luo nyt riensi ja virkkoi Foibos Apollo:
»Hektor, Akhilleun kanss' älä vasta sa antau taistoon,
vaan hänen ryntäystään jää vartoamaan väen keskeen,
ettei peitsellään osu tai sua iskene miekoin.»
Virkki, ja taajaan rintamahan jopa taansihe Hektor,
peljästyin jumal-ääntä, mi noin oli kuulunut korvaan.
Innoll' iliolaisia päin nyt Akhilleus syöksyi,
huutaen hirmuisesti, ja ensiks Ifitionin
uljaan kaas, uroparvien pään, isä jonk ol' Otrynteus,
kaataja kaupunkein — hänet siell' emo sai, vedenimpi,
Hydan miss' elomailt' ylenee lumihohtava Tmolos.
Juuri kun riensi hän päin, jumalainen Akhilleus iski
päähän peitsellään; pää halkesi kahtia aivan.
Kaatui mies rytinällä, ja riemuten huusi Akhilleus:
»Siin' olet, poika Otrynteun, nyt, sinä sankari kauhein!
Täällä sa surmasi sait; sija syntysi lie likell' ollut
järveä Gygaian, sun taattosi maitapa Hyllos
huuhtoelee kalarunsas kai sekä kuohuva Hermos.»
Noin hän riemuten huus; yö peitti jo surmatun silmät,
pyörin runtelevin yli vyöryi vaunut akhaijein
rinnass' ottelon uljaan; vaan heti Demoleonin,
urhean taistelijan, Antenorin poian, Akhilleus
kaatoi, peitsen työns ohimoon läpi vaskisen varjeen;
kestänyt ei kypär' iskua, vaan läpi tunkihe tutkain
murtaen luun sen alta, ja velloutui verisiksi
aivot kaikki, ja ryntääjän noin sorti hän surmaan.
Sitten selkään Hippodamaan, joka karkasi maahan
vaunuiltaan tuhon välttääkseen, hän survasi keihään.

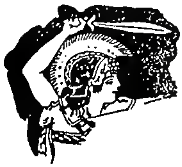
Mylvähtäin hän pois elon puuskui, kuin möly kuullaan,
sonnia kun, Heliken ikikaitsijan uhria, nuoret
nostajat riiputtaa ja Poseidon katsovi riemuin:
noinpa hän mylvähtäin pois huokasi miehevän hengen.
Nyt Polydoron peitsellään, Priamon pojan sorjan,
sorti Akhilleus; eip' isä taistoon laskenut häntä
lainkaan ois; oli poika hän nuorin näät sekä rakkain
taatolleen. Toist' ei niin ollut juoksuhun nopsaa.
Nyt kuin lapsi hän näyttääkseen jalan vauhtia vinhaa
riens eturintaan; vaan pian siell' elo erkeni armas.
juur' ohi juoksi, kun iski jo askelnopsa Akhilleus
selkään, kultaisten vyösolkien liittymäkohtaan,
peitsellään, sopa kuss' ihon suojana on sovan alla.
Ruumiin puhkaisten navan kohdalt' ulkoni kärki.
Voihkaten polvilleen hän vaipui, yö hänet kietoi
tumma, ja maahan suistui hän käsin suolia kooten.
Veljens' armaan kun, Polydoron, noin näki Hektor
suolia kourillaan kokoellen sortuvan maahan,
silmiss' uljaan musteni kaikk', ei kaukana voinut
olla hän kauemmin, heti kohta Akhilleun kimppuun
peistään heiluttain kävi kuin tulen liekki. Akhilleus
kimposi päin hänet nähdessään sekä huus ilon innoin:
»Tuossa on mies, joka tuimimman sydäntuskani tuotti,
mult' asekumppanin kalliin kaas. Siks emmepä piille
toisiltamme nyt kauemmin sotatanterehella.»
Virkki ja tuimana katse jo huus jalon Hektorin kuulla:
»Käy liki, jotta sen joudummin tuhon paulahan puutut!»
Vastasi vankkumaton, jalo Hektor, heiluvaharja:
»Suull' älä peljättää mua koita sa, Peleun poika,
kuin mitä arkaa lasta! Jos mielisin, itsekin voisin

vastata lausein pilkkaavin sekä kerskaten haastaa.
Sankari suur' olet, tiedän sen, vedä sulle en vertaa.
Vaan jumalainpa se on sylisykkynä vielä, se seikka,
peitseni heitoll' enkö mä, vaikk' en lie väkivertas,
sult' ota henkeä, sillä on kärkevä mullakin keihäs.»
Virkki, ja viuhahtain ase sinkosi. Mutta Athene
henkäisyllään käänsi sen luota Akhilleun kuulun,
puhkaten hiljaa vain, ja se taapäin kiiti ja maahan
laskihe, jalkoihin jalon Hektorin. Vaan nyt Akhilleus
tuimana karkasi päin hänet kaataakseen, tuhotakseen,
huutaen hirmuisesti; mut Hektorin kätki Apollo,
kuin jumal' ainakin, vei sumun taajan taa kevyesti.
Kertaa kolmepa karkasi päin uros aimo Akhilleus,
kertaa kolmepa vain sumun sankan kohtasi peitsi;
neljännesti kun päin jumalaimona ryntäsi, silloin
huus sanat siivekkäät jo hän peljästyttävin äänin:
»Taaskin surmasi, koira, sa vältit; vaan liki liikkui
totta jo turmio; taas sua autti Apollo, jot' aina
kai anot turvakses, kun keskeen käyt aseryskeen.
Vaan sinut kohtaan vielä, ja tullut on loppusi silloin,
sill' avun antaja mullakin lie joku taivahisista.
Mutta nyt muitten kimppuun käyn, kenen vain minä kohtaan.»
Virkki ja kaulaan syöksi Dryopsin kärkevän keihään,
jalkoihins' uron sorruttain, hänet jättäen siihen;
polvea vammasi kohta Filetorin urhean poian,
vartevan Demukhon, hänet peitsellään pysähytti,
kiskaltain väkimiekan löi hänet hengeti sitten.
Dardanon, Laogonon, Bias-sankarin poikien, kimppuun
karkasi vaivuttain alas vaunuilt' äkkiä heidät,
toisen keihääll' iski ja toisen surmasi miekoin.

Poika Alastorin Tros tuli, polviin tarttua tahtoi,
ettei tappanut ois, vaan vangiks ottanut, henkiin
heittänyt armahtain, sama kosk' oli näät ikä heillä —
houkkio, tietänyt ei, ett' armoton häll' oli rinta;
sill' ei hellä se ollut mies, ei hempeämieli,
vaan vihanvimmainen! Koki Tros käsin tarttua polviin,
armoa pyytäen; vaan uros maksaan survasi miekan;
suljui maalle jo maksa, ja virtana pois veri tumma
pitkin rintoja vieri, ja laskihe yö yli silmäin,
hält' elo hälveni pois. Mut Akhilleus Mulion korvaan
syöksi nyt peitsen, jott' ulos toisest' ulkoni jälleen
vaskinen kärki. Ja päähän Agenorin poian Ekheklon
kauniskahvaisella hän miekall' iski, ja säilän
huuruva lämpenemään sai hurme, ja varjosi silmät
himmeä kuoleman yö sekä salliman ankara valta.
Vaskisen kärjen nyt käsivarteen Deukalionin
syöksi hän, kyynärtaipeeseen, kuss' yhtyvät jänteet.
Seisahtui heti Deukalion käsi herpouneena,
kuolema silmissään; mut Akhilleus pään kypäreineen
maahan silpasi miekallaan; ydin ilmahan roiskui
luunikamista, ja mies sotakenttään suorana sortui.
Rhigmos-urhoa nyt, sotikuulua Peireon poikaa,
Thrakian viljavan mailta jok' ottelemaan oli tullut,
heitti hän miehustaan; ase vatsanpohjihin puuttui;
vaipui vaunuilt' urho. Areithoos, ajomiespä,
pois hevot käänsi, mut hartiahan kävi kärkevä peitsi,
vaunuiltaan hänet syöksi, ja vauhkoutui hevot raisut.

Kuin kulo riehuva käy suvipoutien paahtaman vuoren
rotkoihin, tulen vallass' on syvä, sankea metsä,
liekkejä tupruttaa joka suuntaan tuulien pyörteet:

noin jumalaimona hän joka paikkaan kerkesi keihäin,
kaataen karkasi päin; verivirtana maa oli musta.
Kuin iso-otsaiset härät yhteen iestävi maamies
puimaan ohraa kellervää elotanterehella;
härkäin mylvivien jalat joutuen pui jyvät irti:
noin hevot aimon Akhilleun, maan tömisyttäjät, kenttää
kilpien, ruumihien yli kiitivät, vaunujen alla
akseli hurmeess' ui, etukaiteeseen veri parskui,
viskoutuin kavioista ja vinhain pyörien alta.
Mutta Akhilleus päin orot ohjasi, kunnian kuulun
saadakseen, kädet kauhukkaat veritahmahan peittyi.

YHDESKOLMATTA LAULU.

TAISTELU VIRRAN PARTAALLA.

Mutta kun kuohuvan Ksanthos-vuon tuli kaalamo, virran
kaunisjuoksuisen, isä jonka on Zeus, ikitaatto,
heist' osan Troiaan päin kedon poikki Akhilleus hääti,
mistä akhaijit eileisess' oli kamppaelussa
kauhuin karkonneet aseloistavan Hektorin vimmaa;
sinne he riensivät hirmuissaan, mut vastahan Here
loi paon estääkseen sumun sankan. Taas osa toinen
virtaan viskautui syväpyörteiseen, hopeaiseen.
Sinne he syöksyi pauhahtain, rajut veet kovin parskui,
rantamat raikuivat, hätähuudoin itse he eestaas
ui mikä minnekin päin, vesipyörteiss' ympäri kieppuin
Kuin tulen ankaran alt' iso pyrkii sirkkojen parvi
häälyen virtaa kohti, mut valkea vaipumatonpa
paahtaa, äkkiä leimahtain, ja ne tippuvat virtaan:
niinpä, Akhilleun ahdistaiss', äkin vaunua, miestä
kukkuranaan oli pyörtehikäs, syvä, kuohuva Ksanthos.

Rantaan siin' uros, aaluva Zeun, tamariskia vasten
keihään jätti ja kuin joku kuoloton karkasi virtaan
paljain miekoin vain tuhot hirveät aikoen tuottaa.
Toisa ja toisa hän iski, ja kaikui kaamea voihke
miekan tappavan alta, ja hurmeutui vesi virran.
Kuin kalat karkkoo muut delfiiniä ahmivasuuta —
peljäten sulloutuu perukoille ne kaartuvan lahden,
niitä se nielee näät, mink' ahmata vain kita kerkee:
niin väki Troian myös haki kuohuiss' ankaran virran
turvaa äyrähien. Vaan kun käsi herposi tappoon,
valtasi veest' elävältä hän kakstoist' iliolaista,
surmatun Patroklon sovitukseks sulhoa nuorta.
Nuo veti maalle hän kuin vasat kauriin, puistamat kauhun,
hihnoin kaunoisin selän taa kädet kytkien heiltä,
lievevöin, lujalankoja jotk' ihomekkoja vyötti,
kutsui kumppanejaan luo laivain vankeja viemään,
itsepä vimmoin surmaamaan taas ryntäsi eespäin.

Vastaan nyt Priamon vesa Dardanon juurta, Lykaon,
karkkosi virran luota. Ol' yllättäin hänet kerran
raastanut pois Priamon puutarhast' yöllä hän itse;
viikunapuusta kun löi vesarankoja viiltävin vaskin
poikki Lykaon, vaunuihin etutankoja tahtoin,
niin tuho joutui vartomaton, tuli aimo Akhilleus;
Lemnos-saareen kansavahan hänet laitti hän laivoin,
sinne hän kaupattiin, hänet osti Iasonin poika.
Vaan majaystävä Eetion hänet lunnahin suurin,
Imbros-saaren pää, vapautti ja autti Arisbeen;
varhain lähti hän sielt', isän linnaan saapuen jälleen.
Heimo ja ystävät häll' ilonaan ykstoist' oli päivää
pääsystään kotihinsa, mut kahdestoista kun ehti,

taas joku taivahinen hänet saatti Akhilleun valtaan,
Hadeen luo joka sai hänet käymään tiet' ilotonta.
Valtava-askelinen hänen huomasi aimo Akhilleus
juoksevan kilvettään, kypärättään, peistäkin vailla —
sillä hän maahan kaikk' oli heittänyt pois paetessaan
virran luot', oli hiess' yliyltään, uupuvin polvin —
miehekkäälle jo näin sydämelleen virkkeli vimmoin:
»Ah, jopa ihme ja kumma nyt on minun silmäni eessä!
Totta jo nousevat taas urot Ilionin, mitä kaasin,
astuvat uudestaan manalaisten alhojen yöstä,
kuin tuli tuokin nyt, joka Lemnos-saarehen kauas
kaupattiin, tuli pois sivu turmien, ei meren kuilut
kuohuvat ehkäisseet, monen estäjät tien sekä aikeen.
Mutta nyt saakoon myös tämän peitseni kärkeä maistaa,
jotta sen mieleni oivaltaa sekä tietävi tarkoin,
vieläkö päässee sieltäkin vai pitäneekö jo luonaan
viljankasvaja maa, väkevimmänkin joka kytkee.»
Noin hän vartoen mietti, mut luo jopa juoksi Lykaon
vauhkona polvia kietomahan, halu polttava karttaa
viel' oli rinnassaan kova kuolo ja kaamea kalma.
Valtavan peitsen koht' uros aimo Akhilleus iskuun
nosti, mut nopsana kuuristuin liki juoksi Lykaon,
tarttui polviin, vaan yli hartian kiitäen keihäs
iskihe tanterehen, himo purra ol' ihmisen pintaa.
Nyt käsivarrellaan hän Akhilleun polvia kietoi;
peitseen tarttui taas, sitä päästänyt ei käsi toinen,
näin sanat siivekkäät rukoellen siinä hän äänsi:
»Polvias kietoen sult' anon armoa, säästä, Akhilleus!
Valtias, suojatin laill', avun etsijän, sun tykös astun,
sultahan ensiks sain Demeterin lahjoja maistaa,

tarhastamme kun pois minut ryöstit puusoreasta,
Lemnos-saareen kun pyhäpaikkaiseen minut kauas
heimoni, taattoni luota sa kauppasit, sait sata härkää.
Kolme nyt lunnaiks saat sen vertaa. Päiviä siit' on
vain ykstoista, kun Ilioniin monen vaikean vaivan
jälkeen saavuin taas, ja jo toi minut sallima julma
toistamiseen sinun valtaas. Zeun viha ylläni lie, kun
taas minut alttiiks sulle hän heitti, ja kai emo kantoi
nuorena kuolemahan minut, Laothoe, tytär Alteen,
vanhuksen, lelegein uroheimojen pään, joka kaitsee
Satnioeis-joen äärtä ja Pedason kalliolinnaa.
Hältäpä tyttären nai Priamos monen puolison joukkoon,
sai emo poikaa kaks, et kumpaakaan sinä säästä.
Toisen sorti jo heist' eturintaan peitsesi tuima,
kaatui kamppailuun jumalainen noin Polydoros;
nytp' oma tullut on turmani, sun näet kättäsi välttää
turha on toivo, kun toi joku kuolematon minut luokses.
Vaan sanon seikan sulle ja sen sydämellesi lasken:
henkeni säästä, en Hektorin kanss' ole yht' emon helmaa,
sulta jok' urhokkaan kaas ystävän, kumppanin kalliin.»

Virkkoi noin Priamon vesa loistava, noin koki häntä
armoon hellyttää, mutt' armoa vaill' oli vastaus:

»Vait ole, mieletön, lunnaistas älä haastele mulle.
Koittamaton kun viel' oli Patroklon tuhopäivä,
heltyen helpommin minä iliolaisia säästin,
vangiten mont' elävältä ja kauas kaupata antain;
nytp' ei kuoloa ainoakaan ole karttava, jonka
tuo kedoll' Ilionin joku kuoloton kätteni valtaan
sen asujoist', ei semminkään Priamon oma poika.
Kuollos, ystävä, siis sinä myös! Älä ruikuta suotta!

Kuolihan Patrokloskin, vaikk' urohomp' oli paljon.
Katso'os, kuink' olen itse ma sankari sorja ja uljas,
korkea mulla on taatto ja kuoloton kantaja kallis;
vaan mua vartoelee toki kuolo ja mahtava Moira.
Aamu se joutuva on tai ehtoo tai sydänpäivä,
jolloin hengen vie joku multakin kamppaelussa
iskien peitsellään tai jänteelt' ampuen nuolen.»
Virkki, ja raukesi kohta Lykaonin rinta ja polvet;
heltisi peitsi, ja kahta hän vain levähyttäen kättään
lysmyi kenttään. Vaan heti viiltävän miekan Akhilleus
kaulan juureen syöks solisluuhun; upposi saakka
kahvaan kaksterä miekka, ja suulleen mies somerikkoon
vieri, ja virtasi pois punahurme ja kasteli maata.
Jalkaan tarttuen kaatun Akhilleus viskasi virtaan,
näin sanat siivekkäät hän jälkeen riemuten huusi:
»Painuos vain kalaparvien luo, ne sun haavojes hurmeen
nuolevat pois surematta. Sun itkeä paartesi ääress'
ei emo armas saa, monipyörtehinenpä Skamandros
myötään vierittäin sinut laajaan vie meren helmaan.
Kai moni ponnahtaa kala tummaan veen karepintaan
kiitäen haukkaamaan sun hohtelevaa hipiääsi.
Kuolkaa muut kera myös pyhän Troian portteja myöten,
eeltä te karkoten pois, minä surmaten kinterehillä.
Vierivän virrankaan ei varjele valkeat pyörteet,
vaikk' iät kaiket on teiltä se palveiks sonneja saanut,
orheja syöstyjä myös sen pyörteisiin elävältä.
Surkean surman saatte te, kunnes on suorana kohlut
surmatun Patroklon, tuhot suuret akhaijien, joita
lannistitte te laivojen luo, minä kons' olin poissa.»
Noin hän huusi, ja tuimistui kovin tuosta jo virta

miettien mielessään, miten estäis aimon Akhilleun
kamppailusta ja myös tuhost' auttais iliolaiset.
Kohtipa keihäs kourassaan, valahuttaja varjon,
karkasi kaataaksensa Akhilleus Asteropaion,
Pelegonin pojan; — tuon isä laaja ol' Aksios-virta,
kantaja taas Periboia, Akassamenon tytär vanhin;
hänt' oli Aksios näät syväpyörtehinen halaellut.
Karkasi kohti Akhilleus, vaan kävi keihäin kaksin
Asteropaios päin, joest' astuen. Rohkeutt' antoi
Ksanthos vimmoissaan verisurmast' iliolaisten,
joit' oli armoa vailla Akhilleus tappanut virtaan.
Mutta kun rientäissään liki tullut toist' oli toinen,
ensin virkkoi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Kenpä ja mist' olet miehiä, kun mua kohdata tohdit?
Ei pojat onnellisten käy mun kättäni vastaan.»
Vastasi Pelegonin aseloistava aaluva hälle:
»Peleun urhea poika, sa miks sukujuurtani tutkit?
Kaukana Paionian mehumaill' olen syntynyt, tänne
vartevapeitsiä Paionian minä miehiä johdin.
Päivä nyt yhdestoista on saapumisestani Troiaan.
Heimoni alkupa Aksios on, joki laaja, se tiedä;
Aksios tuo, vesivälkkeeltään maan virtoja kaunein,
siittäjä Pelegonin jalopeitsen, josta mun jälleen
kertovat siinneen. Vaan kera taistoon käy jo, Akhilleus!»
Noin uros uhkaten virkki, ja nosti nyt aimo Akhilleus
saarnea Pelionin, vaan kaks samall' Asteropaios
viskasi peist', oli näät käsi kumpikin tottunut hällä;
toinen kilpeen sattui, vaan läpi ei toki tutkain
tunkenut; kultapa torjui sen, ikivaltojen lahja;
toinen oikeahan käsivarteen uurteli naarmun,

irti jo purskauttain punahurmeen; peitsipä kenttään
pään yli iskeytyi, hipiää himo sill' oli maistaa.
Vaan nyt Akhilleun kiiti jo suoraanlentävä saarni,
jonk' oli suunnannut hän surmaks Asteropaion,
ei toki iskenyt kohti, se vain kävi törmähän rannan,
siihen tunkeutui ihan varren keskehen saakka.
Temmaten huotrastaan veti viiltävän miekan Akhilleus,
vimmoin karkasi kohti; mut turhaan pois koki toinen
peistä Akhilleun kiskaltaa käsin jäntevin irti.
Kolmin riuhtaisuin vavisutti sen vartt', yhä voima
yht' oli riittämätön; koki neljännell' yhä vielä
Aiakon aaluvan peistä hän vääntää poikki, mut ennen
ehtien luo elon miekallaan hält' otti Akhilleus;
vatsaan iski hän näät navan viereen häntä, ja suolet
suljui maalle, ja silmät yö korahuttavan kuolon
peitti, mut rinnan päälle Akhilleus karkasi, riisui
pois asun yltä ja näin sanan virkkoi, riemuten huusi:
»Nyt viru siinä! On Zeun väkivoivan poikia vastaan
vaikea kiistata, vaikka jos on vesivirtojen juurta.
Sulla kun lie perikantana siis joki välkeäväylä,
juurtapa suuren Zeun suku, synty on mulla, se tiedä.
Valtias myrmidonein mun on taattoni, pää ison heimon,
Peleus, Aiakon poika, ja Zeust' oli Aiakon synty.
Eip' ole vertoja Zeun meren helmaan vierivät virrat,
ei pojat virtain vertoja Zeust' ole polveuville.
Nytkin on auttajanas iso virta, jos vain apu siit' on,
sillä on mahdoton vastustaa Kronossyntyä Zeuta,
eip' Akheloios ankara ees ole Zeun väkiverta,
ei syvin syöverineen ole suunnaton Okeanoskaan,
jost' ovat alkuisin joet kaikki ja myös meri itse,

läikkyvät lähteet kaikki ja kaivojen myös syvät suonet.
Vaan sekin peljästyy, kun korkean Zeun tuli iskee,
kun jyly hirmuinen käy raikuen korkeudessa.»
Virkki ja vaskitetun veti peitsen penkerehestä.
Siihen jäi virumaan hänen hengeti iskemänänsä
hietikkoon uros; huuhtoen veet ohi virtasi tummat.
Parveillen kalat, ankeriaat liki liikkua alkoi,
kalvaen, ahmien ahnein suin munuaisien rasvaa.
Itse hän ryntäsi Paionian hepourhojen jälkeen,
jotka nyt vinhaan kiitivät pois joen kuohuvan viertä,
huomaten uljaimpansa jo taistoon sortuvan tuimaan,
Aiakon aaluvan kun käsi iski ja ankara miekka.
Surman sai hält' Astypylos, Thrasios sekä Mnesos,
Ainios, Thersilokhos ja Mydon sekä viel' Ofelestes;
muitakin surmannut monen mont' ois nopsa Akhilleus,
virta jos ei syväpyörtehinen suull' ihmisen oisi
haastanut julmistuin sekä virkkanut veen kohinasta:
»Miest' ei voimalt', ei tuhotöilt' ole sulle, Akhilleus,
vertaa, sill' yhä taivahiset ovat turvana sulla.
Surmata jos sun on sallinut Zeus kaikk' iliolaiset,
tanterehelle ne luot' aja mun, tee hirmujas siellä!
Kukkuranaan jopa kuolleit' on minun aaltoni armaat,
vieriä lainkaan ei vedet voi meren mahtavan helmaan,
ruumiit tukkivat tien; ylen hirmuisesti sa murhaat:
Herkeä, heitä jo! Kauhistun sua, valtias miesten!»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Olkoon siis, kuten käsket sen, Zeussynty Skamandros.
Vaan minä miehiä Ilionin tapan korskia, kunnes
kaikk' ajan heidät kaupunkiin sekä Hektorin kanssa
koittaa saan, hänet voinko ma voittaa vai minut hänkö.»

Virkki ja heit' ajamaan kävi vahvana kuin ikivallat.
Vaan joki pyörtehikäs jo Apolloa kutsuen virkkoi:
»Voi, Zeun poika sa hohtavajous, et mielt' ole taattos
noutanut, sun joka suojelemaan kovin pyysi ja käski
iliolaisia, heit' yhä auttaen, kunnes on vihdoin
ehtinyt himmeä ilta, mi viljavat vainiot varjoo!»
Virkki, mut rannan penkerehelt' asekuulu Akhilleus
karkasi virtaan taas; sepä vastaan pauhaten vyöryi,
kaikki jo velloi veet vihan kuohuun, vierähytellen
ruumisroukkoja, joill' oli täyttänyt uoman Akhilleus.
Maihin viskeli niitä se mylvien niinkuni sonni,
henkiin jääneet taas vei helmaan vienojen vetten,
heidät piilottain syvin, suurin, peittävin pyörtein.
Aalto Akhilleun peittääkseen raju, korkea nousi,
rankkana kilpeen löi hänet horjuttain, jalan alta
vei lujan pohjan pois. Jalavaanpa hän karkasi kiinni
suureen, tuuheahan, mut juuriltansa se sortui
kaikin penkerineen sekä tukkesi tuuhein lehvin,
kuin pato virran poikki, sen sorjat veet solumasta,
ryöppyyn ryskähtäin. Ylös ryntäsi veestä Akhilleus,
karkkosi kauhuissaan yli kentän, min jalat jaksoi.
Vaan jumal' ankara tuost' ei tyyntynyt, vaan tuli jälkeen
mustine vyöryineen, sotimasta Akhilleun aimon
aikoen tauottaa, tuhost' auttaa iliolaiset.
Keihäänkantaman verran eell' oli Peleun poika,
kotkana kiiti, jok' ilmojen on eräniskijä tumma,
kaikkien lintujen voimakkain sekä lentäjä nopsin;
moinen häll' oli vauhti, ja ryntäillään sopavasket
kalskuivat kamalasti; ja väistyen riensi hän syrjään.
Tulvapa vainoten vain tuli jälkeen valtavin pauhuin.

Niinkuin kastelemaan vedet tummana-läikkyvän lähteen
tarhoja, taimistoit' ojamies uran aukoen ohjaa,
kuokallaan kaikk' esteet pois ojast' ottavi, silloin
virrata alkaa veet sekä vierittää kivisälpää
pohjallaan, jopa laaksoon päin alas rintehen alle
pauhaten kiiruhtaa, ohi ohjaajansakin ehtii:
noin ol' Akhilleun kinterehill' yhä kuohuva tulva,
kuinka hän kiitikin; näät jumal' ihmist' on väkevämpi.
Aina kun käänsihe vain uros askelnopsa Akhilleus
virtaa vastaan nähdäkseen, kera vainosivatko
kaikk' ikivallat muut, asujaimet aukean taivaan,
virtapa taivassyntyinen heti ankaran aallon
koht' yli hartian löi, ja hän poukkosi pois heti maasta
hirmustuin, näet uomastaan ulos vyöryvä virta
herpasi polvet hältä ja maan repi jalkojen alta.
Silloin silmäsi korkeuteen valitellen Akhilleus:
»Zeus isä, virran vallast' ei mua koitoa auta
siis jumal' ainoakaan! Kovat kaikkipa kärsisin sitten.
Ei toki taivahisist' ole kenkään muu tähän syypää,
vain emo armas, ennustain perin pettelevästi,
kun näet Ilionin muka muurien alla hän tiesi
surman tuottavan mulle Apollon tuimien nuolten.
Jos minut tappanut Hektor ois, paras urhoja Troian!
Urhopa urhon kamppailuss' ois kaatanut silloin!
Vaan oli säättynä mulle nyt surkea surmani: virtaan
vaipua valtahiseen, kuten paimenpoikanen painuu,
kun sikolaumoineen puron talvisen poikki hän kahlaa.»
Virkkoi noin; mut luo jo Poseidon ynnä Athene
riensivät hahmoss' ihmisien, kädest' ottivat häntä
kumpikin rauhoittain sekä rohkaisten hänen mieltään.

Ensin hälle Poseidon, maan järisyttäjä, virkkoi:
»Herkeä, Peleun poika, jo, noin älä väisty ja pelkää!
Luonasi auttajat taivahiset Zeun mielt' ovat myöten
moiset tässä nyt sulla, ma itse ja Pallas Athene.
Eip' ole kohtalonas toki virtaan vaipua vainkaan;
kohta se talttuu kuohustaan, sen näät omin silmin.
Vaan hyvä kuullos neuvo sa vielä, jos mielinet noutaa:
kaikentappajan taiston työst' älä tauota kättäs,
ennenkuin kaikk' Ilioniin ajat, säästämät surman,
kuulujen muurien taa; mut Hektorin kaattuas käänny
jälleen laivojen luo; saat voiton meiltä ja maineen.»
Virkkivät noin sekä lähtivät taas jumalaisehen joukkoon.
Mutta Akhilleus taivaisten sanast' intoa saaden
syöksyi tanterehelle. Se tulvillaan oli vettä,
urhojen surmattuin asut aalloiss' uiskeli sorjat,
uiskeli ruumiit myös; ja hän veest' ylös polvia nostain
ryntäsi tulvaa päin, eik' estää vierivä virta
voinut hänt', ison voiman soi näet hälle Athene.
Mutta Skamandron viihtynyt ei viha Peleun poikaan,
tuost' yhä yltyi vain, ja hän kuohut korkeat nosti,
kuuluvin äänin huus Simoeis-joen myös apurikseen:
»Suistamahan kera käy väki miehen tuon, veli armas,
tai pian suuren kaupungin Priamolta hän sortaa;
hänt' ei torjua voi näet taistoss' iliolaiset.
Joutuen siis avuks saavu ja uomasi uhkuta täyteen
vettä sä lähtehies, purot paisuta kaikk' yli partaan,
ankarat kuohut nosta ja vyörytä ryskyvin pauhuin
puut, kivet vuolteessas, tuon julmurin jott' asetamme,
joll' ylivoima nyt on, ikivaltoja matkia into.
Ei väki suur', ei sorjuus lie toki auttava häntä,

ei asu kaunis tuo, joka kai syväll' aaltojen alla
liejuun peittyvä lie. Hänet itsens' ylt'yli myöskin
hiekkaan hautaelen, sorat luon lukemattomin kerroin
päälle, ja lietteest' ei hänen luitaan löydä akhaijit,
roukkion sellaisen hänen peitokseen minä syydän.
Siinäpä kumpu on häll', ei kumpua, merkkiä muuta
tarvis lie hänen peijaissaan kohotella akhaijein.»
Virkki ja kimppuun kiiti Akhilleun, kuohuja nostain,
ruumiit' aalloissaan sekä verta ja vaahtoa viskoi.
Virran taivassyntyisen vesi vuorena nousi
vaahtisin harjoin peittääkseen heti Peleun poian.
Here kiljahtain näki vaaran, peljäten, että
sankarin saaliinaan iso, kuohuva virta jo veisi,
kohta Hefaiston luo, pojan rakkaan, riensi ja virkkoi:
»Poikani ontuvajalka, jo taistoon käy! Varaeltu
Ksanthos on pyörtehikäs sua vastaan vertana varsin.
Joutuen siis avuks astu ja luo isot liekkisi leimuun.
Itse mä Läntisen tänne ja myös Suven selkeäsäisen
nostatan ryntäämään rajupuuskina päin meren päältä,
hehkua heittelemään tuhokasta, mi iliolaisten
kaikk' asut, ruumiit polttaa. Vaan palamaan sinä pannos
rantojen puut, tuta anna sen itsekin tultas. Äl' yhtään
huoli, jos uhkailkoon tai mairein suin rukoelkoon.
Älköön ennen laatko sun riehusi, kuin minun kuulet
kieltäen huutavan, vaan tuli uupumaton sido silloin!»
Virkki, ja valkean valtahisen heti sytti Hefaistos.
Kentäll' ensin leimahtain tuli ruumihit poltti,
joit' oli surmannut lukemattoman monta Akhilleus,
kuivettui keto kaikki, ja tyrtyi välkkyvä tulva.
Niinkuin syksyin pohjoinen pian vainion kuivaa

äsken kastellun, ilahuttaen kylväjän mieltä,
niin keto joutuen kuivi, ja koht' oli tuhkana ruumiit.
Virran kimppuun tuosta jo käänsi hän hohtavat liekit;
raitoihin, jalaviin, tamariskeihin tuli tarttui,
ruohikot roihusi kaikk', apilastot, kaislikot vehmaat,
joit' oli sankeanaan joen sorjan vieriä pitkin.
Tuskissaan kalat, ankeriaat, väki vellovan virran,
kimmurrellen ui mikä minnekin veess' ihanassa,
näät kovin vaivasi niitä Hefaiston hehkuva henki.
Syttyi valtava virta jo itse ja huus, sanan virkkoi:
»Ei jumal' ainoakaan sua torjua saata, Hefaistos,
liekkisi leimua vastustaa en voi minä myöskään.
Luovu jo! Kaupungist' ajakoon heti aimo Akhilleus
iliolaiset! Miks sotisinkaan heitä ma auttain?»
Noin tulen tuskiss' äänsi jo hän, vesi kuplina kuohui.
Kuin kovan valkean kuumentaiss' iso kattila kiehuu,
liemeen liuentain sian syötetyn ihroja irti,
vaahdoten valkeanaan, kasa kuivia halkoja alla:
liekkien valtaan noin joki jäi, vesi vaahtona kiehui.
Vierrä se sietänyt ei, vaan tyrtyi, kun kovin poltti
hehku Hefaiston kekseliään. Anovasti jo virta
Herelt' armoa huus, sanat siivekkäät heti virkkoi:
»Here, miksikä näin mua muist' yli poikasi vainoo?
Niinp' ei suur' ole syy toki mun kuin kaikkien muitten,
mieltäsi vastustain jotk' iliolaisia auttaa.
Vaan minä tauota tahdon nyt, jos niin sinä käsket;
tauotkoon hän myös. Valan vahvan vielä mä vannon:
iliolaisilt' en tuhopäivää pois minä torju,
valkean liekkinä vaikk' yliyltään leimuamassa
ois koko Troia ja sen sytytelleet aimot akhaijit.»

Here valtiatar helo-olka kun tuon oli kuullut,
kohta Hefaistoa kielsi hän, armast' aaluvatansa:
»Lakkaa, lapseni, kuulu Hefaistos, noin kovin ei sun
kuolollisten vuoks sovi kiusata kuolematonta!»
Virkki, ja valtahisen tulen sammua salli Hefaistos,
aaltopa virtaan armaaseen taas laskihe viihtyin.
Lannistettu kun noin oli Ksanthos, kumpikin talttui,
Heren taltuttaissa, jos kuohuikin oma mieli.
Vaan ikivallat muut raju, hirveä vimmasi riita,
kahdapäin näet kallistui sydän heillä ja mieli.
Ryskyen yhteen ryntäsivät, kumu ankara kuului,
kaikui ilmojen kansi, ja Zeus sen kuuli Olympon
harjall' istuissaan; hänen rinnassaan sydän nauraa
sai makeasti, kun katseli hän kahakoivia noita.
Kauan toisistaan eross' eipä he ollehet, Ares,
kilpien rikkoja, riens etumaisna Athenea vastaan,
keihäs vaskinen kourassaan hän pilkaten huusi:
»Taivahiset miks yllytät taas, kähykärpänen, taistoon,
raivotar yltiöpää, jota viehtää hillitön vimma?
Sait mua iskemähän Diomedeen, Tydeun poian,
etköpä muistane, kuinka sa peitseen kaikkien nähden
tartuit itse ja suuntasit päin, ihon vammasit sorjan?
Vaan monet kiusantyös nyt maksaa saat, minä luulen.»
Virkki ja aigiiseen sataripsuun syöksi jo keihään,
kilpeen kammoisaan, jota Zeunkaan ei riko leimaus;
siihenp' iski nyt peitsellään veren peittämä Ares.
Väistihe taammas Athene ja jänteriseen kätehensä
mustan, suuren, särmikkään kiven sieppasi silloin,
muinaisestaan vainiomaan rajamerkkinä seisseen,
kaulaan ryntääjän sen heitti, ja hervoten sarkaa

seitsemän peitti hän kaatuissaan, hius hierteli multaa,
kalskuen soi asu yllä, ja nauroi Pallas Athene;
näin sanat siivekkäät hän riemuten huusi ja virkkoi:
»Houkkio, koskaan et lie miettinyt, kuink' olen paljon
voimakkaampi ma, koska mun kanssani kiistata tohdit!
Kärsiös kaikki nyt siis kirot äitisi toivomat sulle,
turmaa julmistuin joka tuumii sun, kun akhaijit
hylkäsit, vaan apumies olet korskain iliolaisten!»
Virkkaen noin loi toisiapäin jo hän loistavat silmät.
Vaan kädest' ottaen koht' Afrodite, Zeun tytär, Areen
pois veti, tuskissaan kovin ähkyvän, toipuvan vaivoin.
Vaan hänet nähdessään heti Here näin helo-olka
huus sanat siivekkäät kehotellen, Athenea kiihtäin:
»Voi, tytär aigiinkantaja-Zeun, väkiverraton, katso,
tuolla jo tuo kähykärpänen pois läpi taistelon telmeen
Areen vie verenahneen. Siis mene, vainoa häntä!»
Virkki, ja jälkeen koht' ilon innoin riensi Athene.
karkasi kimppuun, rintaan löi käsin jäntevin häntä;
polvet herposivat, povi raukesi koht' Afroditen.
Noinpa he kumpikin vaipuivat elonkasvaja-maahan.
Itse hän huus sanat siivekkäät sekä riemuten virkkoi:
»Käyköön kaikkien noin, jotk' iliolaisia auttaa
taistoon Argos-maan sopavälkkyja miehiä vastaan!
Kunp' yht' uljaat aina ja sitkeät oisivat kuin nyt
Arest' auttaakseen mua vastaan täss' Afrodite!
Ammoin loppunut ois sota silloin meiltä ja tullut
turmio Ilionin, kato kaupungin talokauniin.»
Virkki, ja tuon hymysuin helo-olkapa kuuli jo Here.
Vaan nyt Apolloa maan järisyttäjä taistohon vaati:
»Foibos, miksikä jäämme me syrjään? Ei sovi moinen,

muut jo kun ottelevat. Häpeäksipä on, jos Olympoon
käymme nyt, vaskisehen Zeun linnaan, taistelematta.
Niinp' ala nuoremmaksesi siis! En huoli ma alkaa,
syntynyt ennemmin, kokeneempikin kosk' olen paljon.
Houkkio, kuinka sun on sydän mieletön! Etkö sa kiusaa
muista, mit' Ilionissa me yksin taivahisista
kärsiä saimme, kun raadettiin siell' umpehen vuosi
ihmisen orjina, kun pani palkkaa säättyä vastaan
meidät palvelemaan Zeus Laomedonia korskaa?
Muuri mun ympäri kaupungin piti laatia silloin
laaja ja uljas, jott' ois Ilionill' ikiturva.
Sorkkuvasääriä taas sinä kaitsit härkiä, Foibos,
lehtoja kierrellen monirotkon, metsävän Idan.
Mutta kun toivat vihdoinkin ilontuottajat Horat
maksamapäivän, niin koko palkan kielsikin meiltä
kauhea Laomedon, pois laittoi uhkaten luotaan.
Uhkasi kahleisiin jalat meiltä ja myös kädet köyttää,
kaupata kaukaisiin meren saariin uhkasi meidät,
silpoa miekallaan oli kumpaiseltakin korvat.
Suuttuen sieltä me lähdettiin, vihanmustana mieli,
palkkaa meille kun maksanut ei, lupaeltua ensin.
Kansaa tuon sinä suosit nyt, kera meidän et muitten
miehiä Ilionin koe korskia kurjahan surmaan
sortaa, lapsiakin sekä vaimoja myös valioita.»

Kauasampuja näin nyt vastasi hälle Apollo:
»Mieleni totta jo, maan järisyttäjä, luulisit menneen,
kuolollisten vuoksi jos ottelisin sua vastaan,
koitojen, jotk' ovat kuin puun lehdet: kukkeudessaan
hetkisen kasvelevat, maan armaan anteja syöden,
toisena kuihtuen kuolevat pois. Niinp' ottelemasta

kohta nyt erjetkäämme, ja kiistata itse he saakoot.»
Noin hän virkki ja kääntyi pois; näet kammosi käydä
kamppailuun, käsikähmään hän sedän korkean kanssa.
Siskopa, valtiatar saloriistan, pilkkasi häntä,
Artemis, ampujatar, sanan tuiman tuiskasi jälkeen:
»Väistyt, kauasampuja, siis ja Poseidonin annat
voiton viedä ja suott' ihan korjata kunnian kaiken.
Mieletön, miksikä sulla on moinen joutava jousi?
Kunp' ei tarvis kuulla mun ois sun kerskuvan vasta
taattoni linnoill' istuissas kera kuolematonten,
kanssa Poseidonin et muka empiväs astua taistoon!»
Virkki, mut kauasampuja vait oli, ääneti aivan.
Vaan kovin närkästyi Zeun korkea puoliso, kohta
soimaten nuhtelemaan kävi nuolien ampujatarta:
»Kuink' uhitella sa uskallat mua, julkea narttu?
Helppo sun ei väkikilpaan lie mun kanssani käydä,
jousi jos onkin sulla ja Zeus sinut vaimoja vastaan
loi jalopeuraks, surmata soi, kenen vain sinä mielit.
Onnekkaampi sun ois salon hirviä, hukkia vuorten
vainoten pyydystää kuin vastustaa väkevämpääs.
Vaan sota jos halus on, tule, saat tuta kuink' ylivoipa
voimani on, kun kanssani noin muka vertana veikkaat.»
Virkki, ja neidon ranteisiin vasen iski jo koura,
taas olalt' oikeahansa hän jousen riisti ja viinen;
neitosen rimpuillessa hän ripsui nauraen niillä
ympäri korvia kohta, ja maahan kirposi nuolet.
Artemis itkien karkkosi pois kuin kyyhkynen arka,
haukan ahdistaissa mi kiitää kallion onton
onkalohon, sill' ei viel' ollut säätty se surmaan:
noinpa hän itkien karkkosi pois; jäi jousi ja nuolet.

Letoon käänsihe nyt jumal-airut, tappaja Argon:
»Leto, en kera sun minä taistele; ei hyvä mennä
mittelöhön jylypilvisen Zeun avioit' ole vastaan.
Kerskuos mielin määrin siis ikivaltojen kesken
varsin voittanehes minut voimallas väkevällä!»
Virkki, ja jousen maasta ja nuolet korjasi Leto,
jotk' oli singonneet pölytupruun sinne ja tänne.
Kons' oli ottanut nuo, pois riensi jo tyttären jälkeen.
Hänpä jo vaskisehen Zeun linnaan ehti, Olympoon,
heittihe istumahan isän polvell' itkien impi,
värjyi taivahinen puku yllä; mut tyttären painoi
rinnoilleen Kronossynty ja tieteli näin hymyellen:
»Lapseni, noin kuka taivahinen tyly sulle on ollut,
kuin mink' ilmetyn ilkiötyön sinä laatinut oisit?»
Seppelsorjapa vastasi näin ajon raikuvan impi:
»Oi isä, Here, puoliso sun, mua löi helo-olka,
aina jok' alkuna on toran, riidan taivahisille.»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Vaan pyhän Ilionin nyt linnaan riensi Apollo,
luuli akhaijein näät sinä päivänä murtavan muurit
kauniin kaupungin heti vastoin salliman suomaa.
Mutta Olympoon taas kaikk' astui muut ikivallat,
ken vihan vimmaa täynnä, ken voiton riemua korskaa;
luo isän istuivat jylypilvisen. — Mutta Akhilleus
Troian miehiä kaas, hevot hengeti löi kaviokkaat.
Kuin savu kaupungin palavaisen sankkana nousee
aavoja ilmoja päin, ikivaltain kosto kun iskee,
ahdistaa hätä kaikkia, saa moni haikean murheen:
huoleen, hirmuun noin sai iliolaiset Akhilleus.
Seisoi tornissaan pyhäss' itsekin valtias vanha,

keksi Akhilleun hirmuisen, näki, kuink' uron tieltä
karkkosi hämmentyin väki Troian, ei yritellyt
torjua; vaikertain alas tornist' asteli vanhus,
portinvartia-urhoilleen näin huus valioille:
»Portti nyt auki te temmatkaa väen väistyvän tulla
muurien turvaan, sill' ihan kinterehillä Akhilleus
vainoten kiiruhtaa; nyt lie tuho läsnä, ma luulen!
Mutta kun muurin taa he jo henkäämään ovat päässeet,
portin puoliskot lujapielet salpahan saakaa,
niitten taa näet hirviön tuon jo ma pyrkivän pelkään.»
Virkki, ja portin koht' urot aukoi, siirteli salvat;
turvaa tarjosivat avo-ukset. Apollopa vastaan
ryntäsi pois tuhon kääntääkseen ylt' iliolaisten.
Korkeit' Ilionin tuli muureja kohti he rientäin
kurkuin kuivunehin, pölyss' ylt'yli tanteren poikki,
keihäin kinterehillä Akhilleus, riehuva vimma
rinnassaan, himo saavuttaa urokunnia kuulu.
Korkeaporttisen vallanneet ois Troian akhaijit,
vaan Antenorin poian Agenorin Foibos Apollo,
uljaan, kuulun, sai urotöille jo yllytetyksi.
Tarmoa rintaan loi, kera vierell' itsekin seisoi
turvana, raskast' estääkseen tuhokohlua kuolon,
usvaan verhoutui, nojaellen tammea vasten.
Linnojen kaatajan kun nyt Akhilleun keksi Agenor,
kohta hän seisahtui, kovin myllerrettynä mieli,
miehekkäälle jo näin sydämelleen synkkänä haastoi:
»Voi mua, sillä jos tieltä mä karkkoan tuiman Akhilleun,
kunneka kauhuin muut sekasorross' ehtiä koittaa,
hän toki saavuttaa, pakolaisena parkana surmaa!
Jos taas Peleun poian Akhilleun vainota annan

noita ja riennän, min jalat jaksaa, muurien luota
tannert' Ilionin, jott' Idan rotkojen turviin
päästä ja piilottaa voin itseni viidakon peittoon,
niin hämärissä ma Ilioniin taas hiipiä saatan,
virrass' uiden kun hiet yltäni huuhtelen ensin.
Mutta nyt moisia miks sydän miettii? Kunpa hän ei vain
keksisi, kun kedon poikki ma karkaan muurien luota,
ei mua vainoten saavuttais jalan tuomana nopsan!
Silloin kuoleman impiä en ikiviepiä välttäis,
sill' ei ihminen ainoakaan vedä vertoja hälle.
Entä jos ottelemaan kera käynkin muurien alla!
Ruumis on hälläkin näät terän vaskisen vammata, yks on
vain elo, kuolollista on hänkin juurt', olen kuullut,
voiton kunnian hälle jos suokin Zeus Kronossynty.»
Virkki ja kyyristyin kävi kohti Akhilleun voimaa,
kaihosi kamppailuun sydän urhea riehuvin innoin.
Niinkuin pantteri käy saloviidan sankeikosta
päin ajajaansa ja mieless' ei ole pelkoa lainkaan,
koirien haukunnan kun kuulee, ei pakotuumaa;
vaikka jo pyytäjän pisto sen haavoittaa tahi heitto,
keihästettynäkään ei raivostaan peto raukee,
ennenkuin hänet saavuttaa tai sortuvi surmaan:
noinp' Antenorin poika nyt aimon, kuulu Agenor,
väistyä mielinyt taistelematt' ei kanssa Akhilleun.
Kilven suojakseen heti nosti hän ympyriäisen,
peitsen tähtäsi päin vihamiestä ja huus väkevästi:
»Toivoit kaiketi mielessäs, asekuulu Akhilleus,
Troian urhojen kaupungin nyt voivasi kaataa.
Houkkio, kohlut lie monet tuottava teille se koitos!
Montapa meit' on miestä ja aimoa siell' asehissa

vaimojen, lasten, vanhempain elon kallihin eestä
turvana Ilionin, vaan itse nyt kuolosi kohtaat,
vaikk' uros hirmuinen olet kyllä ja sankari suuri.»
Virkki, ja peitsi jo päin, käden jäntevän heittämä, kiiti,
sääreen, polven alle se sattui eik' ohi mennyt.
Soi kovin kalskahtain upo-uus, tinavälkkyvä varje,
kun kävi keihäs kohti, mut taapäin iskevä tutkain
kimposi, pystynyt ei, ikivaltain lahja sen esti.
Syöksyi Peleun poika nyt aimon Agenorin kimppuun;
voittajamainett' ei toki sallinut hälle Apollo,
vaan hän Agenorin tempasi pois sumun sankean peittoon,
turvaan kamppailust' uron ohjasi vauriotonna.
Sitten Akhilleun sai väen jäljest' eksytetyksi,
sill' etehenpä nyt, aivan Agenorin hahmoa kantain,
kauasampuja jäi, ja Akhilleus karkasi jälkeen.
Konsa hän kuolematont' yli vehnää-versovan kentän
kohti Skamandroa vainosi noin syväpyörtehikästä,
väistyjän hiukan vain yhä olless' eell' ovelasti,
jott' oli saavuttaa yhä toivona kiitäjän kiivaan,
iliolaiset muut pakolaumana laajana riensi
kaupunkiin ilomiellä, ja sen väenpaljous täytti.
Eivät rohjenneet etupuolle he muurien lainkaan
jäädä ja katsoa, keit' oli kaatunut kamppaelussa,
keill' elo säilynyt, kaupunkiin vain kaikki he riemuin
virtasivat, ketä pois viel' auttoi jalka ja polvi.

KAHDESKOLMATTA LAULU.

HEKTORIN SURMA.

Karkkosi kaupunkiin väki arkana kuin vasat kauriin,
joi janon polttoon, pois hiet vilvoittaa koki, muurin
rintamusvarjeisiin nojaellen; mutta akhaijit
kilvet ryntäillään tuli rientäen muuria kohti.
Vaan toki paikoilleen pahan kohtalon pauloma Hektor
jäi liki muuria Ilionin sekä porttia Skaian.
Mutta Apollo jo näin nyt pilkkasi Peleun poikaa:
»Miksi, Akhilleus, ahdistat mua askelin nopsin,
kuoleva kuolematont' ajat ihminen? Et mua tainnut
tuntea taivahiseksi, kun noin tulit tuimana jälkeen.
Troian et miehiä, jotka sa karkotit, vainota muista;
kaupunkiin he nyt ehti, mut itse sa erkenit tänne.
Et mua surmaa, sillä en kuolollist' ole kantaa.»
Vastasi vimmoissaan uros askelnopsa Akhilleus:
»Mieleni, kauasampuja, veit, pahin taivahisista,
muurien luota kun pois minut viettelit; hampahin multaa

ennen pääsyä Ilioniin moni haukkonut viel' ois.
Veit ison maineen multa ja turvaan nuo arat autoit:
kelpaa sun, jonk' ei ole kostoa peljätä tarvis!
Sulle sen totta ma kostaisin, jos vain olis valta.»
Virkki ja muureja kohti jo kääntyi kiivahin kiukuin,
kiitäen, kuin hepo vaunuineen yli kiistämökentän,
juoksija palkinnon, karahuttaa vauhtia vinhaa:
noinpa nyt vinhaan vilkkui myös jalat, polvet Akhilleun.
Vanhus tuon, Priamos, koht' ensimmäisenä keksi,
kuink' yli kentän kiiti hän välkkyen niinkuni tähti,
syksyin syttyvä tuo, joka yön pimeäss' yli muitten
loistaa tähtösien luvutonten säihkyvin tuikkein,
kielell' ihmisien nimiänsä Orionin koira;
kirkkain tähti se on, toki turmion enne, se tuottaa
koitojen kuolollisten näät kivuks ilkeät kuumeet:
sankarin vainoavan noin ryntäät vaskea välkkyi.
Vanhus vaikertain kädet nosti ja löi, repi päätään,
ääneen tuskissaan valitellen huusi ja kutsui
armast' aaluvataan; mut portin eess' yhä seisoi
Hektor, jäykkänä mieli, Akhilleun kohdata aikoin.
Kurkottain käsiänsä nyt pyysi ja vaiteli vanhus:
»Hektor, äl' yksin käy, rakas poikani, erjeten muista
vastaan miestä sa tuot', ett' ei käsi Peleun poian
sulle jo surmaa tois, väkevämpi hän on näet paljon,
kauhea tuo! Kunp' ois yht' armas taivahisille
hän kuin mulle, hän koht' ois koiria, korppeja silloin
ruokkiva ruumiillaan, mure raskas haihtuva multa!
Monta on multa jo riistänyt pois hän kuulua poikaa
surmaan suistaen tai meren saariin kaupaten kauas.
Kahtapa nytkin, kaupunkiin väen tultua turvaan,

kaipaan, poissa nyt on Polydoros, on sorja Lykaon,
saamani ruhtinatar-aviostani Laothoesta.
Vankina jos ovat viel' elon ilmoill', irti ma heidät
lunnahin ostan; on kultaa mull', on vaskea kyllin,
Altes kuulupa myös kosolt' antoi tyttären myötä.
Mutta jos kuolleet lie he ja Hadeen maille jo menneet,
murhe se meidän on vanhempain, isän itku ja äidin;
kaipio kansan on muun lyhyempi, jos et sinä itse
alla Akhilleun kätten vain nyt henkeäs heitä.
Muurien taa tule, poikani, siis, jott' ois tuki, turva
miehill' Ilionin sekä naisill', eikä Akhilleus
sais ikimainett', etk' elon ilmoja itse sa jättäis!
Säälisit ees mua koitoa, viel' eläessäni jolta
päättävä vanhuuden periportaall' on polopäivät
ylhä jo Zeus kamalasti, kun kauhut kaikk' olen nähnyt:
poikien kaatuvan, tyttäret pois tylyn ryöstäjän vievän,
kammiot kaunoiset hävitettävän, kourin akhaijein
koppovan saaliikseen miniöitäni, lapsoset pienet
maahan murskaavan, kun hirveä ottelo riehuu!
Viimein itseni, kons' elon on jäsenistäni vienyt
pistollaan tai heitollaan joku viiltävin vaskin,
koirat leiskuen raatelevat liki porttia linnan,
pöydäss' itse ma joit' olen ruokkinut, usteni vahdit;
hurjina, hullauneina ne, kons' ovat vertani juoneet,
kierivät portahikolla! On kaunis kaatua nuoren
taistoon, ruumiissaan verivammat viiltävän vasken,
surman sulhonakin hän vielä on katsoa sorja;
mutta kun murhatun vanhuksen saa raiskata koirat,
hältä kun raadellaan häpy, hapset, harmaja parta,
kuunaan kurjemp' ei näky kohtaa ihmisen silmää!»

Pyyteli vanhus noin, käsin päästään hapsia raastoi
valjenneita, mut järkkymätönp' oli jäämään Hektor.
Seisoi siell' emo myös valitellen, kyynelin viljoin,
parmaans' auki hän riisti ja rinnan paljahan näytti,
näin sanat siivekkäät kera kyynelvirtojen virkkoi:
»Hektor, heltyös täst', oma poikani, äitiäs sääli!
Kuunaan sulle jos soin minä rintaa rauhtelevaista,
armas laps, sitä muista ja muurien taa tule tuota
hirmua torjumahan, älä kohtaa ulkona yksin!
Jos sinut surmaa hän, tuo julma, en paartesi ääress'
itkeä koito ma saa sua, kohtuni kukkea taimi,
tuojatar aartehien ei puolisos, kaukana meistä
ahneet koirat syö sinut luona akhaijien laivain!»
Poikaans' armast' itkien noin he nyt kumpikin kutsui,
pyys anomalla, mut järkkymätönp' oli jäämään Hektor,
vartoen saavuntaa vain valtavan Peleun poian.
Niinkuin kalliokyy kolon suulla on kulkijan eessä,
ruokkima ruohojen myrkkyisten, vihan kiukkua kiehuin,
kauhea katseeltaan, kolon suuta sen kiemurat kiertää:
noin, povess' uljuus sammumaton, ei väistynyt Hektor,
vasten tornia ulkonevaa nojas säihkyvän kilven,
miehekkäälle jo näin sydämelleen synkkänä haastoi:
»Voi mua! Jos nyt muurien taa sekä porttien väistyn,
moittii Pulydamas etumaisena, hän, joka neuvoi
viemään kaupunkiin väen kaiken, kons' oli yllä
tuo kovan onnen yö, jona nousi Akhilleus aimo.
Kuullut en neuvoa, vaikk' ois onnekkaampi se ollut.
Nytpä, kun turmaan vei ylimieleni heidät, en kantaa
eessä mä Troian miesten, en vaimojen laahovavaippain
voi häpeääni, jos näin urot halvemmat mua soimaa:

'Voimaans' uskaltain periturmaan vei väen Hektor.'
Haastavat noin he, ja paljoa mun paremp' oiskin Akhilleun
kimppuun käydä ja kääntyä pois hänen voittajanansa
tai liki muureja myös urokuoloon kaatua itse.
Entä jos lasken pois kupukilven, pois kypäränkin
raskaan riisun, keihään myös panen muuria vasten,
kuulun Akhilleun luo menen itse ja hält' anon rauhaa,
tarjoan pois Helenen kera kaikkien aartehiensa,
jotka Aleksandros toi kerran laitavin laivoin
Ilioniin — tämän toi sodan syyksi ja syttymiseksi —
Atreun poikien haltuun taas, tavaroistapa tarjoon
muistakin puolet pois, tasan kesken akhaijien kaikkein,
kansan vanhimpain valan annan vannoa sitten,
rahtuakaan jaost' ett' ei kätketä, vaan tasan kaikki
armaan kaupungin varat vauraat kahtia pannaan? — —
Mutta nyt moisia miks sydän miettii? Ei rukouksin
mun tule kohdata hänt', ei helly hän, kuulevinaankaan
tarjoust' ei ole, vaan asehettoman tappavi kohta
niinkuin naisen, kons' olen riisunut yltäni varjeet.
Ei puheloihin puuttua nyt sopusuulla mun auta,
niinkuin tammen taa tai kallion poika ja neito,
poika ja neitonen istahtaa sulohaastelohonsa.
Ei, paremp' iskeä on heti yhteen, kohta jo koittaa,
kumpaiselleko voiton Olympon valtias antaa.»

Noin hän vartoen mietti, mut luo jo Akhilleus joutui,
Areen kaltainen, sodan haltian leiskuvaharjan,
pääll' olan oikean Pelionin tuhosaarnea tuimaa
heiluttain; hänen varrellaan sovat vaskiset välkkyi
kuin tulen liekit tai kuin nouseva Helios itse.
Hirmustui hänet nähdessään, ei tohtinut Hektor

vartoa kauemmin, pois karkkosi luota jo portin;
vainosi, jännittäin jalat vinhat, häntä Akhilleus.
Niinkuin vuorten haukka, mi nopsin on lentävä lintu,
arkaa kyyhkyä ahdistain kevykäisenä kiitää,
syrjään kyyhkynen heittyy, vaan kimeästi se kiljuin
syöksyy jälkeen myös himoll' ahneell' iskuhun saaliin:
noinpa hän syöksyi päin tulisesti, mut karkkosi Hektor
kiertäen muuria Troian, min jalat ehti ja jaksoi.
Koht' ohi kummun, koht' ohi viikunapuun huminoivan
riensivät muurin viert' yhä vain ajotietä he laajaa,
kahden hersyvän, kaunoisen jo he luo vesilähteen
pääsivät, joist' alun pyörtehikäs, pyhä saapi Skamandros.
Toisest' uhkuelee vesi lämmin, on usva sen yllä
huuruten ilmaan, kuin savu valkean leimua saartaa;
toisen suoni on taas suvisinkin kuin rae kylmä
tai lumi talven tai veden kalvoa kattava jääkin.
Luon' ovat lähtehien kivireunaiset pesualtaat,
laajat, kauniit, joiss' oli vaattehiaan valioita
Troian vaimot valkaisseet sekä tyttäret armaat
ennen akhaijein saavuntaa, kun rauha ol' ammoin.
Siit' ohi Hektor riensi ja kinterehillä Akhilleus,
eell' uros oiva, mut vainoamass' oli viel' urohompi;
kiitäen juoksivat, sill' ei ollut kilpana teuras
tai häräntalja, mi palkkana on jalon kiistämöjuoksun,
vaan oli kilpana nyt hepokuulun Hektorin henki.
Kuin hevot karkaavat kaviokkaat tuulena kiertäin
keilaa kiistämön pään uron peijaiss', uhkeat kons' on
pantuna palkinnot, jalot kattilat, kukkeat immet,
muureja noin Priamon he nyt kertaan kiersivät kolmeen,
min jalat ehti, ja kaikk' ikivallat juoksua katsoi.

Loihe jo lausumahan isä ihmisien, jumalainkin:
»Voi, mitä silmäni nyt näkevätkään! Ympäri muurin
miest' ajetaan, johon mielistyin, ja mun rintani täynn' on
surkua Hektorin vuoksi, jok' uhrannut häränreidet
Idan rotkokkaan laell' on monet mulle ja myöskin
linnass' Ilionin. Hänt' aimo Akhilleus vainoo,
kiitäen kiiruhtaa Priamon nyt muureja kiertäin.
Niinpä te, taivahiset, siis punnitkaa tasapuolin,
vieläkö meiltä hän suojan saa, vai salliminenko
sankarin sortua oisi jo alle Akhilleun kätten.»
Hällepä vastasi näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Taatto, mit' on puhe tuo, salamoitsija sankeapilvi?
Miestäkö säättyä tuot' alun-alkain kohtalon valtaan
saaliiks et sinä sallisi siis korahuttavan kuolon?
Tee se, mut kaikk' ei taivahiset sua kiittäne suinkaan!»
Virkkoi pilviennostaja Zeus sekä vastasi hälle:
»Malttuos, Tritogeneia, ma en vakavissani varsin
haastanut noin, ja ma ain' olen suopea, lapseni, sulle.
Tee, miten mielesi vaatii vain, älä arvele lainkaan!»
Innokas ilmankin, sanast' yltyi tuosta Athene,
oitis Olympon korkeudest' alas myrskynä riensi.
Hektorin kinterehill' yhä seurasi nopsa Akhilleus.
Kuin vasa kauriin arka, jot' ahdistaa ajokoira
sen levolt' yllättäin, läpi kalliorotkojen kaitain,
viitaan hyykistyin lymyellä se kunne jos aikoo,
koirapa vainuten juoksee vain ja sen taas heti löytää:
nopsaa noin ajajaans' ei Hektor välttänyt myöskään;
kohti kun Dardanian hän porttia syöksyä aikoi
turvaan päästäkseen sekä varjoon tornien vankkain,
muurilt' ett' ois muut avuks olleet nuolia ampuin,

ain' ol' Akhilleus eessä, jo taas hänet tanterehelle
käännyttäin, näet muurin puoll' yhä itse hän juoksi.
Kuin uness' et ole ehtivinäs ketä kiinni sa juosta,
ei voi karkota toinen, et saavuttaa sinä häntä:
noinp' ei päässyt Akhilleus luo, ei karkuhun Hektor.
Vaan manan impiä kuink' yhä vielä hän karttanut oiskaan,
kertaa viimeisintä jos ei ois luokse Apollo
rientänyt kiihoittain poven pontta ja vauhtia polven?
Kumppanejaan yhä kielsi Akhilleus viittoen päällään,
ettei nuolt', ei peistä he suuntais Hektorin surmaks
eik' etumaisena ehtisi muut ja hän toisena vasta.
Vaan tykö lähtehien kun neljännesti he saapui,
vaakaan kultaiseen ylitaattopa kaks ylen kolkon
kuoleman arpaa laski, Akhilleun toinen ol' arpa,
toinen Hektorin taas, hevonsuistajan, kohtalonpäivän;
keskeä vaakaa nosti, ja vaipui Hektorin arpa
Hadeen alhoon asti, ja luota Apollo jo luopui,
päilyväsilmä Athenepa taas tykö riensi Akhilleun,
astuen aivan luo sanat siivekkäät heti virkkoi:
»Nytp' ison maineen, oi Zeun suosima, kuulu Akhilleus,
toivon, akhaijien laivain luo me jo viemmekin vihdoin,
Hektorin surmaten, taistoon vaikk' ylen yltiö onkin.
Nytp' ei kauemmin hän karkota saattane, vaikka
kauasampuja vaivautuis jos kuinkakin paljon,
pyörisi polvillaan Zeun, aigiinkantajan, eessä.
Vaan tähän henkäämään nyt jää, minä itsepä riennän
Hektorin luo, hänet ottelemaan sua yllytän vastaan.»
Virkki, ja totteli riemahtain kehotusta Akhilleus,
Peitseen kärkevähän nojaellen siinä hän seisoi,
vaan jumalaisen Hektorin luo heti riensi Athene;

Deifobon jalo häll' oli muoto ja miehevä ääni,
astuen aivan luo sanat siivekkäät jo hän virkkoi:
»Veljeni, nyt kovin ahdistaa sua nopsa Akhilleus,
ympäri Ilionin sua kiitävin askelin vainoo.
Vaan hänet kohdatkaamme jo seisoen horjumatonna!»
Hällepä vastasi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Deifobos, sinä ain' olit veljist' armahin mulle,
joita on vaalinut helmassaan Hekabe Priamolle;
kahtapa kalliimp' oot sydämelleni nyt sinä vielä,
kun minut nähtyäs uskalsit mun tähteni tänne
muurien suojast' astua, muut kun jäi sisäpuolle.»
Hällepä vastasi näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Rakkahin, kyll' isä pyys, emo korkea pyys, perätysten
polviin lankesivat, pyys ystävät ympäri saartain
jäämään sinne, kun niin hätä suuri on heillä ja hirmu,
vaan sydänjuuria raateli mult' ylen murtava tuska.
Mutta nyt taistelemaan tulisesti ja säästelemättä
peitsiä lainkaan, jotta jo näämmekin, onko Akhilleus
kaatava kummankin, asut hurmeenhohtavat vievä
haaksiin hankavihin vai sortuva hän sinun peitsees!»
Noin sanan viekkaan virkki ja astui eeltä Athene.
Mutta kun vastakkain liki toinen toist' oli, haastoi
ensiks aimo jo noin heti Hektor heiluvaharja:
»Karta en kauemmin sua, Peleun poika, jos äsken
muureja kiersinkin pyhän Troian kolmehen kertaan,
vartoa en sua tohtinut; vaan sydän käydä nyt käskee
mun sua vastaan, lie tuho tullakseen tahi voitto.
Kumpikin vannokohon siis kautt' ikivaltojen, jotk' on
kuulijat korkeimmat, valaliittojen vartiat vahvat:
en sua herjaisesti ma kohtele, jos minun voittaa

sallii Zeus ja ma sult' otan hengen kamppaelussa;
kons' asun sorjan, Akhilleus, sult' olen riisunut, ruumiis
annan akhaijien haltuun taas. Sama vanno sa myöskin!»
Kulmia tuimistain nimes askelnopsa Akhilleus:
»Hektor, surman henki, sa vait' ole vannomisista!
Kuin kera ihmisien ei liittoon leijonat yhdy,
kesken lampahien sekä sutten ei sopu synny,
vaan välill' ainainen viha vallitsee, verivaino,
yhtäpä mahdoton on sovun syntyä sulle ja mulle,
kunnes kyllähiseksi jo jommankumman on hurme
Areen juotellut, sodan haltian leiskuvakilven.
Näytä nyt parhain kuntosi; nyt sinun olla on tarpeen
kestävä keihäsmies sekä sankari rohkearinta.
Päättyi nyt pako sulta, ja surmakses heti suuntaa
peitseni Pallas Athene, ja maksaa kaikki jo saatkin
kohlut kumppanien, joit' iskit riehuen maahan.»
Virkki, ja peitsi jo viuhui päin, valahuttaja varjon.
Vaan tuhon väistäntään oli valpas loistava Hektor,
koht' alas kuuristui; yli kiitäen vaskinen keihäs
kenttään iskeytyi. Kätehenpä Akhilleun taas sen
temmaten irti jo Hektorin vei näkemättä Athene.
Hektor aimoa huus uhitellen Peleun poikaa:
»Harhaan heitit, et tuonutkaan, jumalainen Akhilleus,
tietoa Zeulta, kun ennustit tuhopäiväni tulleen:
siin' olit kerskuja viekas vain, sanasankari suuri,
säikkyen uhkaas jott' unohuttaisin väen uljaan.
Selkään peistä et iskenekään sinä kuin pakolaiseen,
vaan karatessani päin läpi rinnan tunkeos tutkain,
suotu jos sulle se lie; vaan nyt varo itse jo vankan
peitseni vaskea! Kunpa se keihästäis sinut tyyten!

Helpomp' iliolaisten ois sota tottakin kestää,
kun tuho veis sinut, sill' olet heille sa vitsaus hirvein.»
Virkki, ja peitsi jo viuhui päin, valahuttaja varjon,
kilpeen Peleun poian, ei ohi, vaan ihan keskeen;
kauas kilpistyi toki tutkain Hektorin vimmaks,
suotta kun singonnut oli kourast' iskevä keihäs.
Valtasi hämmennys hänet, vailla kun peist' oli toista;
huutaen Deifoboon hän turvasi valkeakilpeen,
pyytänyt peist' ois hältä, mut vierell' ei veli seissut.
Noin nimes silloin mielessään kaikk' arvaten Hektor:
»Voi, nyt taivahiset mua kuoloon kaiketi kutsuu!
Vierell' uskoin Deifobon minä seisovan varmaan;
mutta hän muurien suojass' on; minut petti Athene:
Nyt liki totta jo lie, ei kaukana, kuolema kolkko,
päänmeno pääsemätön! Kai lie sitä mielinyt kauan
Zeus sekä noutavanuoli Apollo, jos ain' avun ennen,
suosion soivatkin; vaan nyt tuho tuima on tullut.
Mutta en kamppailutta ma kaadu, en mainehetonna,
vaan urotöin, joit' ei suvut unhota vast' elävätkään.»
Virkki ja huotrastaan veti raskaan, mittavan miekan,
viiltäväsäiläisen, joka häll' oli hankkilusvyössään;
sitten syöksyi päin kuin korkea ilmojen kotka,
tummien pilvien puhki jok' iskee, siepata aikoin
lampaan nuoren tai jänösenkin säikkyvän maasta:
kohti hän karkasi noin, kohotettuna viiltävä miekka.
Kohti Akhilleus syöksyi myös, sydän kiihkoa tuimaa
tulvillaan; poven eess' oli suojana kiiltävä kilpi,
kaunis, taitehikas; kypär' otsallaan neliharja
välkkyen nyökkyi; kultaiset kuvun ympäri jouhet
hulmusi, joista Hefaistos ol' uljaan laatinut töyhdön.

Niinkuin Hesperos yön pimeäss' yli tähtien muitten
kirkas on tuikkeeltaan, ihanaisin tähtiä taivaan,
niinpä nyt välkkyi peitsen pää, kun Hektorin aimon
surmaks suuntasi sen käden oikean voimin Akhilleus
vaanien kohtaa, jost' ihon sorjan vammata voisi.
Hektorin varttapa nuo sopavasket varjeli sorjat,
jotka hän kaataissaan Patroklon ol' ottanut saaliiks;
siit' iho vilkkui vain, solisluu miss' olkahan kaulan
yhdistää ja mik' on arin hengenpaikkoja aivan.
Siihenp' iski nyt ryntääjää ase aimon Akhilleun,
että jo uhkean niskan puolt' ulos tunkihe tutkain;
ei ihan katkaissut toki kurkkua viiltävä vaski,
jotta hän virkkaa vois sanan vielä ja vastata hälle.
Sortui mies somerolle, ja riemuten huusi Akhilleus:
»Hektor, Patroklolt' asun rankaisuttako vienees
arvelit, ct mua peljännyt, kun kaukana viivyin?
Houkkio, hällepä laitavien jäi laivojen luokse
kostaja voimaltaan moniverta, ma jäin, joka jänteet
sulta jo herpasin! Nyt sinä koht' olet lintujen, koirain
haaskana, vaan hänet hautaavat surujuhlin akhaijit.»
Hervoten vastasi näin jalo Hektor heiluvaharja:
»Vannotan vanhempais, oman henkesi, polvies kautta,
ällös laivojen luo mua heittäkö koirien raastaa,
vaan ota lunnaat; kukkurapäin on vaskea, kultaa
taattoni antava sulle ja armas äitini. Ruumis
luovuta heille sa taas, rovioll' ett' iliolaiset,
miehet, naisetkin, minut polttais leimuavalla.»
Kulmia tuimistain nimes askelnopsa Akhilleus:
»Kautt' älä polvien mult', älä vanhempain ano, koira!
Kunp' oma vimmani sais minut silpomahan sekä syömään

raa'altaan sinut, moiset työt olet mulle sa tehnyt!
Siks sinun ruumiiltas ei pois aja koiria kenkään;
vaikka he kymmenin verroin tois lukemattomat lunnaat,
kymmenin kaksinkin, lupaellen toisia vasta,
vaikkapa punnitsis Priamos sun painosi kultaa,
paareill' uinumahan sua laskea ei emo armas
saa toki, kyynelin ei sua kastaa, kantamatansa,
vaan lihas linnut syödä ja koirat saa kitahansa.»
Kuollen virkkoi vielä nyt Hektor heiluvaharja:
»Niin, sinut tunnen kyllä ja nään jo, en taivutetuksi
saa sua, sillä on rautainen sydän sulla ja rinta.
Vaan varo, etten taivaisten vedä kostoa päälles,
päivän tultua tuon, jona uljuutes Paris ynnä
Foibos Apollo jo sammuttaa liki porttia Skaian!»
Noin hänen virkkaissaan tuli loppu ja kuolema tumma.
Hadeen kartanohon jäsenistä jo karkkosi sielu
surren sankaritöilt' elon nuoren erkanemistaan.
Kaatunehellepa virkkoi näin viel' aimo Akhilleus:
»Kuollos vain! Oma kohdatkoon mua kohtalo sitten,
kons' on säätävä Zeus sen mulle ja muut ikivallat.»
Virkki ja kuolleest' irti jo tempasi vaskisen keihään,
laski sen pois, sovat hurmeiset heti Hektorin yltä
riisti ja riisui. Vaan joka puolta jo luokse akhaijit
riensivät hämmästyin uron vartta ja muotoa sorjaa;
pistivät peitsillään joka ainoa, luo joka astui,
virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
»Kas, näin leppeä vain eip' ollut koskea Hektor,
laivoihimme kun tulta hän tuiskasi leimuavaista.»
Noin moni virkkoi vainajahan viel' iskien vamman.
Vaan asun riisunut kons' oli askelnopsa Akhilleus,

näin sanat lausui siivekkäät hän akhaijien kesken:
»Ystävät, ylhät akhaijein päät sekä päälliköt aimot,
miehen tään kun taivahiset nyt sortua salli,
tuimemman tuhotöiltään kuin koko muu suku Troian,
niinp' asekoitokseen on käyminen muureja kohti,
tuon tuta saadaksemme, mi Troian miesten on mieli:
kaupungistako karkota, kun valionsa jo vaipui,
vai yhä sinnekö jäädä, jos onkin poissa jo Hektor!
Vaan nyt moisia miks sydän miettii? Laivojen luon' on
paareill' itkemätönnä ja hautaan hankkimatonna
viel' yhä Patroklos, jota en elämässäni koskaan
unhota, en niin kauan kuin jalat allani liikkuu.
Vainajat Hadeen maill' ikiunhotus vaikk' erotelkoon,
mieleni sielläkin aina on muistava ystävän armaan.
Voitonlaulupa kaikukohon nyt, miehet Akhaian,
laivojen laitavien kun luo tätä täältä me tuomme!
Uljas saatu on maine, on kaattu jo urhea Hektor,
joll' ikivaltojen laill' oli kunnia Ilionissa.»
Virkki, ja kohtelun herjaisen koki hältä nyt Hektor,
puhki hän kehräsluun takajänteet pisti ja niistä
nilkkaan kumpaankin häränvuotaiset veti hihnat;
solmi ne vaunuihin, pään antoi laahata jälkeen;
kuulun vaunuilleen asun nosti ja itsekin nousi;
viuhui ruoska, ja vei hevot raisut vauhtia vinhaa.
Tuprusi tanner, kuss' uros laahasi, suortuvat tummat
huiskin haiskin hulmusi, kaikk' oli hiertynyt hietaan
kaunis pää, jalo ennen, vaan jopa nyt vihamiesten
raiskata Zeus oman synnyinmaan kamaralla sit' antoi.
Noin oli Hektorin pää pölyn hiertämä. Vaan emo koito
raastoi suortuviansa ja kauas hohtavan hunnun

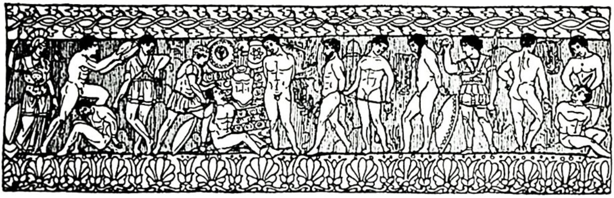
viskasi, vaikertain pojan kurjaa kulkua katsoi.
Puhkesi vihlovahan valitukseen myös isä vanha,
kaupunk' itkua täynn' oli kaikki ja parkua kansan;
suur' oli surkeus niin, kuin hukkuen valkean valtaan
korkein linnoineen koko Ilion sortunut oisi.
Valtiasvanhuksen väki vaivoin hillitä saattoi,
Skaian portist' ett' ulos ei surunvauhkona syössyt.
Heit' anovasti hän pyys, lian keskeen heittihe maahan,
kerjäten, vannottain, nimin mainiten, jos kenen keksi:
»Ystävät, aukaiskaa, ei arvelut auta, mun yksin
tuonne akhaijien laivain luo nyt lähteä suokaa!
Käyn tykö miehen tuon kirotöisen, kauhean, ehk' on
tuskani sääliä saava ja arvoa harmaja pääni;
sill' isä hälläkin yht' on vanha ja harmaja, Peleus,
tuo, joka turmaks Ilionin hänet siitti ja vaali;
vaan yli muistapa mulle hän tuottanut tuskat on karvaat,
sillä hän monta on surmannut mult' aimoa poikaa.
Mutta en niin sure surtenikaan minä kaikkia muita
kuin tätä yhtä; jo hautaan vie minut haikea murhe!
Hektor! Kunp' edes erjennyt syliss' ois minun kurjan!
Hänt' ois kyllältään valitella ja itkeä saatu,
kantaja itkenyt ois, emo koito, ja myös minä itse.»
Noin hän voihkien virkki, ja voihkasi kansakin myötä.
Vaan Hekaben soi vaikerrus seass' iliotarten:
»Lapseni, miks elän vielä ma koito sun kuolosi jälkeen,
kun nämä kauhut näin? Olit yöni ja päiväni ylpeys
Ilioniss', asujain tuki, varjelu, vaimojen turva,
urhojen uskallus; kuin taivahisille he sulle
kunnian soikin; sill' olit heimosi loisto ja maine
ain' eläessäsi, vaan jopa vaivuit kuoleman valtaan!»

Itkien virkki hän noin, mut tietämätönp' oli vielä
Hektorin puoliso, sill' ei ollut kertonut kenkään,
porteist' ulkona ett' yhä ottelemass' oli Hektor,
vaan sisähuoneess' Andromakhe katon korkean alla
laajaa, kukkaisaa kutomass' oli purppuravaippaa.
Palveluneitosien hiuskaunojen juuri hän käski
vett' ison kattilan kuumentaa, jott' ois kyly lämmin
Hektorin kylpeä, kun palajaisi hän kamppaelusta.
Ei polo arvannut, hänet ett' oli kaukana kylvyst'
alle Akhilleun kätten Athene jo sortanut surmaan.
Tornist' äkkiä nyt kävi parku ja voihke, ja suistui
sukkula permantoon, jäsenissään karsiva pelko
virkki hän neitosiaan hiuskaunoja näin puhutellen:
»Seuratkoon kera kaksi, ma käyn kysymään, mik' on tullut.
Ylhän tuo Hekaben oli ääni, ja kurkkuhun aivan
syöksähtää sydän multa ja jäykiks allani polvet
jähmettyy; liki lie Priamon nyt poikia turma.
Älköön milloinkaan sitä viestiä korvani kuulko!
Vaan kovin pelkään, ett' on Akhilleus Hektorin uljaan
estänyt kaupungista ja karkoittaa yli kentän;
turmiokas ehk' uskallus lopun hälle jo toikin,
täynnä jot' ain' oli miel'; ei kulkenut toisien turvin,
vaan edell' aina hän riens, ei ollut toist' urohompaa.»
Virkki ja niinkuin vimmahinen ulos kammion uksest'
ulkosi neitosineen, sydämessään sylkytys ange.
Mutta kun tornin luo väen sankkaan parvehen saapui,
muurilt' Andromakhe ulos silmäsi, tuon näki kohta,
kuink' yli maan hän laahautui, kun vei hevot vinhat,
kuink' ajo armoton riensi akhaijein laivoja kohti.
Silloin synkeä yö hänen silmistään valon peitti,

taapäin tainnuksiin hän vaill' elon merkkiä vaipui.
Kauas kirposivat hänen päästään hohtavat kauneet,
pääripa, myös tanu, taidokas sen sidenauha ja huntu,
tuo Afroditen kultaisen häälahjana hälle
tuoma, kun puolisonaan hänet linnoilt' Eetionin
loistava Hektor vei lukemattomin morsiuslunnain.
Luo kälyt, luo nadot riensivät kaikk', iso naisien parvi,
maahan martaaks säikkynehen sylihinsä he nosti.
Mutta kun hengähtäin tuli tuntoihinsa hän jälleen,
huusi hän itkien, vaikertain seass' iliotarten:
»Hektor, voi mua koitoa! Siis saman kohtalon kouriin
kumpikin synnyttiin, Priamon katon alle sa Troiaan,
tuonne ma Thebeen taas, Plakos-vuoren metsävän laaksoon;
linnassaan polo Eetion polosyntyä lastaan
hoivasi varttumahan. Josp' en ois syntynyt lainkaan!
Nyt menet Hadeen kartanohon sinä, maan ikipeittoon,
vaan minut linnasi kammiohon jätät leskenä tänne
kolkkoon murheeseen ikäpienen pilttini kanssa,
poikasen, sulla ja mulla jok' on, polon sortelemilla.
Koskaan kuoltuas et sinä hänt', ei hän sua vaali.
Julmaan jollei vaipuiskaan hän akhaijien vainoon,
vain hätä, huolipa hänt' elon kaikkina päivinä kaimaa;
maan perimänsä ja mannun vie näet riistäjät vieraat.
Pois ikäkumppanit kaikk', ilot, leikit orpous ottaa,
painuksissa on pää, moni kyynel poskea kastaa.
Turvaa puutteessaan isän ystävihin polo orpo,
tarttuu kiertäissään tätä vaippaan, tuot' ihotakkiin;
armahtaa joku ehkä ja maljast' antavi tilkan,
huulta mi kostuttaa, vaan suut' ei kostuta kuivaa;
tai joku poikanen, joll' eloss' on isä, äitikin vielä,

pois hänet karkoittaa käsill' iskien, ilkkuen suullaan:
'Tiehesi suori! Sun eip' ole taattosikaan sija täällä.'
Itkien lesken luo, emo-raukan, käypi hän jälleen,
Astyanaks, jota polvellaan isä syötteli ennen
valkoisell' ytimellä ja lampahien lihasilla;
mutta kun sitten leikeistään uniseksi hän uupui,
hoitajan kainalohon hän nukkui vuotehesensa
untuvapehmoiseen sydän armast' auvoa täynnä.
Nytpä hän orpona saa kovat kärsiä vaill' isän turvaa,
Astyanaks — nimen senp' ovat suoneet iliolaiset,
sill' olit yksin turva sa porttien, muurien ylhäin.
Kaukana vanhemmista nyt luona akhaijien laivain
syö madot maan sua, kons' olet kyllästyttänyt koirat
maaten verhoa vailla, ja ois toki palttinat hienot,
työt kutojattarien monet, kauniit, kattosi alla.
Vaan nepä kaikki jo luon minä liekkiin leimuavaiseen;
ei sua auta ne, sillä et saa sinä uinua niissä;
sulle ne suitsutkoot vain maineeks Ilionissa.»
Noin hän itkien virkki, ja voihkasi vaimojen parvi.

KOLMASKOLMATTA LAULU.

KILPAKISAT PATROKLON KUNNIAKSI.

Noin oli kaupungiss' iso vaikerrus. Mut akhaijit
saapuen laivoilleen liki Hellespontoa laajaa
erkanivat kukin haaralleen, omat kuss' oli haahdet.
Myrmidoneitaan vain ei päästänyt vielä Akhilleus,
vaan näin kumppanejaan sotimieliä kutsuen lausui:
»Myrmidonit rajurientoiset, asekumppanit armaat,
hetkisen valjaissaan kaviokkaat viel' orot olkoot,
ääreen Patroklon hevot, vaunut viel' ajakaamme
käyden kumppanin itkentään, kuten vainaja vaatii.
Mutta kun kyllytetyks saa mielen haikea murhe,
on hevot riisua aika ja kaikkien atria syödä.»
Virkki, ja muut kera myrmidonit suruhuutohon yhtyi.
Kertaa kolme he ohjasivat hevot uhkeaharjat
ruumiin ympäri; kaikk' urot tenhosi nuo Thetis itkuun.
Kastui kyynelin hiekka ja sankarien sopavasket,
moista kun kaipasivat vihamiesten kauhua kaikkein.

Alkoi, purskahtain valitukseen, Peleun poika,
laskien surmaiset kädet vasten ystävän rintaa:
»Hadeen maillakin, Patroklos, sinä siit' ilo saaos!
Kaikkipa sulle ma täytän nyt lupaustani myöten,
Hektorin laahasin tänne ja heitän koirien raastaa,
sulhoja Ilionin jalosyntyjä sun roviollas
kakstoist' uhraan viihdykkeeks oman kostoni vimman.»
Virkki, ja kohtelun herjaisen koki hältä nyt Hektor,
näät hänet kasvoilleen Patroklon paarien ääreen
heitti hän hiekkaan. Vaan sopavasket välkkyvät yltään
ottivat kaikki ja riisuivat hevot hirnuvat irti,
nopsan Akhilleun laivan luo luvutonna jo maahan
istuivat, ja hän laati nyt peijais-atrian runsaan.
Soi korahukset, kun monen sonnin välkkyväkyljen
sorteli veitsi ja myös monen lampaan, määkyvän vuohen;
valkeahampaiset monet rasvaatiukkuvat karjut
korvennuttivat kypsyttäin kypenillä Hefaiston;
vainajan ympäri ammeittain veri aaltosi maassa.
Tuonnepa myrmidonein päämiehen, Akhilleun nopsan,
vallat akhaijein muut vei luo Agamemnonin aimon,
vaivoin suostuttain uron ystävätään surevaisen.
Mutta kun saattue tuo tykö astui Atreun poian,
airuet käskyn sai heti selkeä-ääniset laittaa
kattilan kuumenemaan, jalan kolmen kantaman, jotta
taipuis huuhtelemaan veret yltään ehkä Akhilleus.
Mutta hän jyrkkään kieltäytyi sekä näin valan vannoi:
»Ei, Zeun kautta, jok' on ylin, suurin taivahisista,
ennen päätäni saa pesu kastaa kuin olen pannut
Patroklon roviolle ja luonut kumppanin kummun,
tukkani suortuvat leikannut, sill' ei suru toiste

tuimele mieltäni näin, min viel' elon ilmoja nähnen.
Vaan nyt on muistaminen tätä kolkkoa atriatamme.
Mutta kun noussut on koi, sinä, kansain pää Agamemnon,
käskeös hankkia puita ja kaikkea muutakin, mill' on
vainaja matkalleen varaeltava varjojen maille,
jott' äkin polttaa saa tuli uupumaton hänet tuhkaks
silmistämme ja taas sotatoimiin ryhtyä kansa.»
Virkki, ja tottelemaan kehotusta he kaikk' oli alttiit.
Toimeen ryhtyivät, ja kun valmiiks atria joutui,
söivät, eik' osa kukkurapää siin' uupunut keltään.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
niin majahansapa taas kukin astui nukkua aikoin.
Vaan meren pauhukkaan oli partaall' yönsä Akhilleus,
huoltaan huokaillen kera myrmidonein luvutonten
rannan aukeamalla, min ääreen lainehet loiskui.
Kons' uni nyt hänet voitti ja huojentain sydänhuolet
sai uron uinuksiin, jäsenissään raukeus raskas
Hektorin vainonnast' avotuulisen ympäri Troian,
haamupa ilmestyi polon Patroklon hänen luokseen,
kuin ihan itse hän ois — koko, muoto ja silmien säihky,
ääni ja vaatteus varrellaan samat kaikk' oli aivan;
astahtain pääpohjiin näin sanan haamu jo haastoi:
»Siis nukut, siis et kauemmin mua muista, Akhilleus?
Mink' elin, sen mua muistit, vaan jopa unhotat kuolleen!
Hankkios hautani koht', ett' aukeis portti jo Hadeen.
Varjot vainajien mua estää vaipunehitten,
joukkoons' eivät suo minun astua viel' yli virran,
vaan liki harhailen minä Hadeen porttia laajaa.
Kerran viimeisen kätes anna, en astu, ma koito,
koskaan Hadeen mailta, kun kirvoittaa tuli sielun.

Emmepä istua saa elon ilmoill', ystäväpiirist'
eempänä, neuvoja suunnittain, sill' ankaran surman
suu minut nieli jo, jolleka soi minut syntymä alttiiks;
säättypä sullekin on, jumalainen Akhilleus, kuoloon
vaipua Ilionin ikikuulujen muurien alla.
Vaan sanon vielä ma sulle ja pyydän, jos mua kuullet:
sallios yhteen eik' eri hautaan tulla, Akhilleus,
luuni sun luittes luo, kuten ennen taattosi linnoill'
yhtenä myös ylenimme, kun sinne Menoitios kerran
toi minut — mun koto näät, Opoeis, piti pienenä jättää,
Amfidamaan pojan kosk' olin tappanut hetkenä turman,
vaikk' en tahtonut ois, nopanviskely kun vihan nosti.
Silloin turvaa sain hepourhon, Peleun, luona;
hän mua vaali ja varttua soi sotaveljenä sulle.
Siksipä luummekin sulkekohon sama säilytysuurna,
amfora kultainen, emos korkean antama lahja.»

Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Miksikä saavuit, oi rakas, armas ystävä, miksi
muistutat toimia noita sa mulle? Ah, etkö sä tiedä:
täyttävä tarkalleen olen pyyntösi, toivosi kaikki!
Vaan liki astuos, ett' edes tuokion saa halaella
ystävä ystävätään sekä yhdess' itkeä huoltaan!»

Kutsui noin, kädet kurkottain ikävöitsevin innoin;
vaan syli tyhjää sulki, ja maahan sauhuna sielu
upposi uikuttain, ja Akhilleus karkasi pystyyn,
hämmästyin kädet yhteen löi, sanan haikean haastoi:

»Ihmepä ihmehien! Siis Hadeen maillakin, näämmä,
säilyy sielu ja hahmo, mut on elo ilminen poissa.
Kaiken yötäpä näät polon Patroklon oli sielu
luonani itkien, vaikertain, sydämelleni laski

montakin toint'; oma häll' oli muotons' ihmehisesti.»
Noin nimes, itkuun nostattain halun haikean muissa.
Vainajan vaiheilt' itkijät nuo rusosorminen Eos
kohtasi koittaissaan. Mut kansojen pää Agamemnon
puitten noudantaan pani miestä ja muulia monta
kohta nyt ympäri leiriä; tuonp' oli johtaja toimen
Meriones, jalon Idomeneun asekumppani aimo.
Kulkivat kirvehiänsä he kantain puunpurijoita,
köysiä myös lujasäisiä, eell' etumaisina muulit,
vuort' ylös, vuort' alas, polveillen polun mutkia myöten.
Mutta kun ehtivät rotkoihin puropursuvan Idan,
kilvaten ryhtyivät heti tammien korkealatvain
kimppuun kirveillään terävillä; ja valtavin ryskein
kaatui puut, ja he pilkkoivat ne ja muulien selkään
köyttäen kuormasivat; nepä pyrkien taas tasamaalle
juoksivat tallaten tien läpi taajain pensahikoiden.
Pölkkyjä kantamahan myös kaatajat kaikk' oli pannut
Meriones, jalon Idomeneun asekumppani aimo.
Rantaan purkivat puut perätysten, kunne Akhilleus
Patroklolle ja itselleen oli katsonut paikan.
Vaan kun koottuna kaikk' oli määrätön paljous puita,
ääreen istuutui väki vartoen. Mutta Akhilleus
käski nyt myrmidonein sotimielten vaskiset varjeet
suoria varrelleen, heti valjakot vaunuja viemään
valjastaa, ja he nousi ja joutuin vyöttihe vaskiin,
astui vaunuilleen aseurhot kuin ajajatkin.
Eellä he kulki, ja miest' oli niinkuin pilveä myötä,
saattue sankka, mi keskellään Patrokloa kantoi.
Leikaten suortuviaan hänet peitti he niill' yliyltään,
vaan piti hellien päätä Akhilleus paaria saattain,

murheell' ystävätään noin kuulua vei tykö Hadeen.
Mutta kun joutui paikka jo tuo, valikoima Akhilleun,
laskivat paaret, roukkosivat koon korkean puita.
Muistipa seikan muun uros askelnopsa Akhilleus:
loittoni puuroviolta ja leikkasi keltavat kutrit,
tuuheat, uhkeat, jotk' oli Sperkheios-joki saapa,
virkkoi huokaisten sekä silmäsi päin sinimerta:
»Suott' oli, Sperkheios, sana Peleun, taattoni, sulle,
että jos saavun taas kotimaille ma vauriotonna,
päästäni suortuvat sulle ma leikkaan, tuon pyhät palveet,
jäärää uhrikses viiskymment' uhkuvan lähtees
luona sun lehdossas, kuss' alttari tuoksuva sull' on.
Noin sua suostuttaa koki taatto, mut et sitä suonut.
Nyt, kun en koskaan voi sulo-syntymämaatani nähdä,
saakoon sankari Patroklos nämä suortuvat myötään!»
Virkkaen noin käsihinpä jo kalliin kumppanin laski
suortuvat, itkuun nostattain halun haikean muissa.
Päiväkin sammua kai surevilt' ois ehtinyt, ellei
käynyt Akhilleus ois Agamemnonin luo sanan virkkain:
»Atreun poika, sa, jonka on käskyä kansa akhaijein
alttein tottelemaan — voi kyltyä kyynelihinkin.
Käskeös kansa jo pois roviolta nyt atriapuuhiin.
Täällä mi tehtävä on, sen teemme me, joille on kallein
kaivata vainaja; vaan päämiehet jääköhöt tänne.»
Kons' oli kuullut tuon Agamemnon, valtias miesten,
laittoi kohta hän pois väen laivain luo tasalaitain.
Hautaajat vain jäi, ja he roukkosi puut rovioksi;
valtahinen pino nous, sata jalkaa laaja ja pitkä;
ruumiin murheissaan roviolle he nostivat sitten.
Montapa uljast' uuhta ja härkää sorkkuvasäärtä

nylkivät, leikkelivät roviolle, ja kaikkien rasvan
otti ja ruumiin sill' yliyltään aimo Akhilleus
peitti ja ympäri sen pani piiriin nyljetyt teuraat,
paaria vasten myös parikorvat amforat täyteen
mettä ja kuuta, ja neljä hän orhia kaarevakaulaa
viskasi väännältäin roviolle ja voihkaten huoltaan.
Ruokkinut pöydässään hän ol' yhdeksää kotikoiraa,
kaksipa niistä hän tappoi nyt, roviolle ne heitti;
kakstoist' Ilionin jalosyntyjä sulhoja vihdoin
surmasi miekallaan; sill' armoton häll' oli mieli;
päästi jo valloilleen tulen, kaiken polttajan tuiman,
voikerrellen kumppaniaan nimin huuteli, kutsui:
»Hadeen maillakin, Patroklos, sinä siit' ilo saaos!
Kaikkipa sulle ma täytän nyt lupaustani myöten.
Kakstoist' Ilionin jalosyntyjä sulhoja kanssas
valkea polttaa. Mutt' ei saa Priamon vesa Hektor
ruokkia roihuja sen, vaan koiria raateliaita.»
Noin uros uhkasi; koskematonp' oli koirien Hektor;
torjui niit' Afrodite, Zeun tytär, yötä ja päivää,
ruusuist', ambrosiaist' ihoöljyä voiteli turvaks,
ettei raadeltuis iho hält' ajaessa Akhilleun;
taivaan korkeudest' alas antoi siintävän pilven
painua Foibos Apollo ja paikan kaihteli kaiken,
kuss' oli kuollut maass', ett' all' ei paahtavan päivän
viel' iho kuivettuis jäsenistä ja jänterehistä.
Ruumist' ei toki Patroklon tuli tahtonut polttaa;
mutta jo tuohon ties avun askelnopsa Akhilleus:
loittoni pois roviolta ja taivaan tuulia kaksi,
Läntisen, Pohjoisen, pyys auttamahan, lupas uhrit,
viiniä kultaisesta hän maljastaan valahuttain

kutsui tuulia lietsomahan puut liekkihin, ruumiit
joutuen polttamahan. Rukouksen rientävä Iris
kuuli ja tuulten luo heti viestin viejänä kiiti.
Juur' oli vieraisilla ne viuhuvan Läntisen luona,
pöydäss' istuivat; kivikynnyksellepä silloin
Iris ilmestyi; hänet nähdessään heti kaikki
karkasi istuimilta ja rinnalleen kukin kutsui.
Mutta hän kieltäytyi sekä lausui näin, sanan virkkoi:
»Ehdi en istua, aithiopein näet maahan on, ääriin
Okeanos-joen matkani taas, satauhreja saavat
siell' ikivallat, joutuminen minun myötä on myöskin.
Vaan sua, Pohjoinen, sua, viuhuva Läntinen, kutsuu,
palveet suo parahimmat Akhilleus, jotta te liekkiin
lietsoisitte jo puut rovioidut, joille akhaijit
panneet Patroklon ovat itkien, kaivaten kaikki.»
Virkki ja kiiti jo pois. Heti silloin kumpikin nousi
pauhuin hirmuisin, kautt' ilmain pilviä vyörtäin.
Myrskyten rynkäsivät ulapalle, ja kuohuja nosti
ulvovat tuulispäät; mehumaille jo ehtivät Troian,
räiskyen roihuamaan tulen saivat, syöksyen kimppuun.
Lietsoivat yli yön he nyt liekkejä viuhuvin puuskin
kumpikin puoleltaan; yön kaateli kaiken Akhilleus
viiniä, kultaiseen sekomaljaan pantua, maahan,
tarttui pirskoittain parikorvaiseen pikariinsa,
sielua koidon Patroklon tykö huusi ja kutsui.
Kuin isä itkee polttaissaan pojan luut, joka jätti
morsion murheeseen, polot vanhemmat valitukseen,
niin suri polttaissansa nyt ystävän luita Akhilleus,
hiilikon ympäri huokailuin lukemattomin hiipi.
Mutta kun valkeutt' ennustain kointähti jo koitti,

hohtoon kun meren myös loi Eos sahramivaippa,
hiipyi hiljalleen tuli tuhkiin, vaimeni liekki.
Tuulet taas kotimailleen, taa meren Thrakialaisen,
lentäen matkasivat, meri kuohuva huokasi alla.
Poistui pois roviolta nyt Peleun poika ja vaipui
vuoteelleen, uros uupunut, koht' unen armahan valtaan.
Vaan Agamemnonin luo kun sankarit muut tuli koolle,
nukkuja saapuvien heräs askelihin sekä ääniin,
istumahan heti nousi ja lausui noin, sanan virkkoi:
»Atreun poika ja muut valioimmat vallat akhaijein!
Tulkaa, hiilikkoon valutelkaa viiniä tummaa
ylt'yli, kunne on yltänyt vain tulen valta, ja sitten
aika on Patroklon luut koota, Menoition poian,
tarkoin muist' erotellen; on helppo ne tuntea meidän;
sill' oli keskeen pantu hän itse, mut ympäri reunaa
muut kasaeltuna kaikk', urot, orhit, valkean polttaa.
Uurnaan kultaiseen luut luomme, ne peittäen rasvoin
kahteen kertaan, kunnes on myös minut kätkevä Hades.
Kumpua ei kovin suurt' ole tällöin tehtävä vielä,
vain parahultainen; ajan ollen sitten, akhaijit,
saatte sen laajentaa, korotella te, jotk' elon maille
jäätte mun kuoloni jälkeen luo moniteljojen laivain.»
Virkki; ja kuulivat kaikki he aimoa Peleun poikaa.
Kaasivat sammuttain roviolle he viiniä tummaa,
kunne ol' yltänyt vain tulen liekki ja karttunut tuhka.
Kumppanin lempeän luut he nyt valjenneet valitellen
poimivat uurnaan kultaiseen sekä peittivät rasvoin,
liinaan lauhkeahan sen käärivät, nostivat telttaan;
kummun tehdäkseen kehän mittasivat, kivitarhan
laativat pohjaks sen, keon multaa kiirehin loivat.

Nousi jo kumpu, ja mennä he mieli, mut jäädä ja piiriin
laajaan istua käski Akhilleus, lahjoja antoi
noutaa laivoiltaan: jalan kolmen kantamat, kauniit
kattilat, maljakot myös, hevot, muulit, muhkeat sonnit,
naisia vyösoreoita ja harmaaharkkoa rautaa.
Ensin palkinnot hepourhojen kiistata sääsi:
naisen ol' askarehilt' ani-taitavan, kattilan vielä
korvakkaan, kokojaan kakskolmatt' astiamittaa,
parhain saava, mut tamman taas, ken toisena saapui,
muulia kantavan, viel' ikehettömän, kuussuvikunnan;
kolmas saapuja taas nelimittaisen pesumaljan,
kauniin, välkkyvän viel' ihan liekin koskematonna;
kultatalenttia kaks oli neljäs saava, ja viides
kattilan korvakkaan, johon ei tuli koskenut ollut.
Sitten nousi ja lausui noin hän akhaijien kesken:
»Atreun poika ja kaikki te muut varusääret akhaijit!
Pantu on palkinnot hepourhojen kilvata niistä.
Jos kenen toisen peijaiss' ois nämä kiistämökilvat,
parhaan palkinnon majatalteen itse ma veisin;
eip' orihitteni oivemmuus ole outoa teille;
juurt' ovat kuolematonta ne, taattoni häissä Poseidon
hälle ne lahjaks soi, taas mullepa taattoni Peleus.
Vaan nyt en käy minä, ei kaviokkaat orhini kilpaan,
niilt' ajomies meni armas näät, meni kunnia kuulu,
hän, joka niilt' useasti ol' öljyin välkkyvin harjan
uhkean voidellut, vesin kirkkain huuhtonut ensin.
Surren liikkumatonna ne seisovat, ain' alas maahan
painuu harjat, noin sydän synkkänä kumpikin seisoo.
Siis nyt kilpaan muut te, ken vain urohissa Akhaian
uskaltaa hepojensa ja vankkain vaunujen vauhtiin!»

Virkkoi Peleun poika, ja kilpaan nous urot nopsat;
paljoa ennen muit' Eumelos, valtias miesten,
aaluva Admeton, ajotaituri muist' yliverta;
toisena urhea taas Diomedes, valjahin vyöttäin
Tros-uron orhien varsat nuo, jotk' otti hän kerran
Aineiaalta, jos estikin tält' oman surman Apollo.
Nousi jo vaaleva myös Menelaos, Atreun poika,
heimoa Zeun, heti valjastain hepovaljakon raisun —
siin' oma hällä Podargos, siin' Agamemnonin Aitha,
lahja, min antanut poika ol' Ankhiseen, Ekhepolos,
jott' ei saapuva saartoon ois avotuulisen Troian,
vaan koton' aartehiaan sais nauttia, joill' oli häntä
Zeus isä siunannut, Sikyonin maill' asuvaista:
tuonp' uros sai heti valjaisiin, ylen kiihkeän kilpaan.
Neljäs ol' Antilokhos, hevot valmiiks uhkeaharjat
vyötti hän valjasvöin, vesa loistava Nestorin aimon,
Neleun valtikan kantajan; juurt' oli nuo pylolaista,
vinhat vaunujen viejät. Luo pojan taattopa astui,
taitava tarkoin neuvomahan kävi toist' älytarkkaa:

»Antilokhos, sua, vaikk' olet nuori, on suosinut aina
Zeus ja Poseidon, oppimahan ajotaitohon kaikkeen
ohjannut, sua siin' ei siis ole neuvoa tarvis.
Taiten kiistämön pään sinä kierrät. Vaan hitahatpa
on hevot sulla; ja koituu siis kova onni, ma pelkään.
Toisten on valjakot nopsemmat, vaan eip' ajajoista
kilvass' ainoakaan sua kekseliäämp' ole keinoon.
Niinpä sa kaikkesi tee, pane parhaas, poikani armas,
jott' ei palkinnot pakeneis sivu kättesi sulta.
Taitoa tarvis on veistäjän, ei vain hartiavoimaa,
taidollaan perämies meren aavoill' eksymätönnä

ohjaa purttaan puikkelevaa, jota viskovat tuulet;
niinp' ajomieskin taidollaan taa jättävi toisen.
Valjakon oivuuteen sekä vaunujen vain joka luottaa,
huimana laskettaa monin mutkin sinne ja tänne,
syrjään haihattaa hevot, ohjia tottelematta.
Taitava taas ajomies, hevot vaikk' ei ois tasaverrat,
maalia tarkkaa vain, liki kiertää sen, pito ohjain
ei petä hetkeäkään, yhä on sama kuin alun-alkain;
suora on suunta, ja eell'-ajajast' ei erkane katse.
Nytp' ajomaalin mainitsen, se on tuntea helppo.
Maast' ylös törröttää sylen verran puun tyvi, tammen
tai ikihongan kanto, jot' ei lahoks saa sade kuunaan.
Valkea paasi on pantu sen kumpaisellekin puolle
teitten käänteeseen, kuss' aukea on ajotanner.
Hautako merkkeineen kenen ammoin kuollehen lienee
vai ajokiistämön maali, mi tehty on taattojen aikaan?
Pannut on määräks sen nyt askelnopsa Akhilleus.
Siit' ohi ohjaa valjakkos, liki kaarra, ja silloin
vaunuissas vasemmalle sa laiteeseen punossorjaan
hiukkasen kallistau, hepo oikeanpuolinen vauhtiin
vinhaan ruoskien kiihdä ja huutaen, höllitä ohjat,
vaan vasen ohjaa niin liki maalia, ett' ihan on kuin
syrjää tuon kiven pyyhältäis napa pyöräsi sorjan;
Vaan varo, merkkiä koskettaa älä anna sen, ettei
vaunusi murskautuis sekä vammautuis hevot sulta;
riemu se ois kerakilpaajain, häpeäksipä sulle.
Ollos valpas siis, varovainen, poikani armas.
Jos sinut siin' on vain ohi auttanut kiitävä vauhti,
ei sua saavuta ainoakaan, sivu ei aja silloin,
ei, jos vaikk' ajo-orhina ois jumalainen Arion,

Adreston hepo nopsa, mi juurt' oli kuolematonta,
Laomedoninkin hevot mainiot, maan tämän parhaat.»
Virkki ja istuutui taas Nestor, Neleun poika,
paikalleen, pojan hält' opit, vihjeet saatua viisaat.
Viides Meriones oli kerkeämään ajokilpaan.
Vaunuilleen kukin nousi ja viskasi arvan; Akhilleus
arpoja puisti, ja Antilokhos sai, Nestorin poika,
paikan parhaan; Eumelos tuli toisena, kolmas
poika ol' Atreun taas Menelaos, mies asekuulu,
sitten Meriones, sekä viimeiseen sivupaikkaan
Tydeun poika, mut hänp' oli parhain mies koko parven.
Noin kävi rinnakkain he, ja maalin näytti Akhilleus
kaukaa tanterehelta, ja Foiniksin jumalaisen,
taattons' ammoisen aseveikon, sinne hän laittoi
juoksua tarkkaamaan sekä taattuja tietoja tuomaan.
Kaikk' yht'aikaa ruoskallaan hevot kiihtivät juoksuun,
huudoill' yllyttäin sekä ohjillaan hoputellen
innoissaan; ja ne vei yli kentän vauhtia vinhaa
pois sotapurtten luota; ja rintain all' arohieta
tuprusi niinkuin pilvi ja myrskyn riehuva pyörre,
harjat hulmusivat, kun liehtoi lentävä tuuli.
Kons' ikiruokkija-maan kävi pintaa piirtäen vaunut,
kons' ylös ilmaan kimposi; vaan vakavastipa seisoi
vaunujen ohjaajat, joka mies, kovin sykkivin rinnoin
voittoa toivoivat; hepojansa he kiihtivät huudoin,
noin ne kun kirmasivat pölyn nostain tanteren poikki.
Vaan radan päässä kun kääntyä päin meren vaahtisen rantaa
raisut valjakot sai, jopa kunkin näyttihe kunto;
laukkaa täyttä ne karkasivat; etumaisena kiiti
Eumelos, jalot eess' oli juoksijat, toisena toivat

Tydeun poikaa taas hevot, Tros-uron orhien kantaa,
jäljess' ei järin paljon, vaan ihan kinterehillä,
tallaamass' oli aivan näät jalat ain' ajolautaa,
hengitys hartiokast' Eumelon poltteli selkää,
sillä ne kiitivät, ett' ihan niskaan pää kävi kiinni.
Siin' ohi ehtinyt ois Diomedes tai tasarinnan,
ellei närkästyksissään äkin oisi Apollo
iskenyt pois hänen kourastaan helavälkkyä ruoskaa.
Silloin puhkesivat uron silmiin kyynelet kiukun,
sill' yhä yltyen vain Eumelon juoksijat kiiti,
vaan omat jälkeen jäi, kun ruoskaa vailla ne juoksi.
Mutta Athenelt' ei tuo piillyt vilppi Apollon,
luo sotajoukkojen pään Diomedeen riensi hän joutuin,
ruoskan tarjosi taas, hevot voimaa henkäsi täyteen,
karkasi vimmoissaan Admeton aaluvan jälkeen,
katkoi hält' iespuun; hevot silloin toisa ja toisa
heittihe syrjään tieltä, ja maahan raukesi aisa.
Pyörän vicreen vaunuiltaan uros itsekin suistui,
kyynärpäät, suut, sieraimet verivammoja saivat,
otsakin rikkoutui liki kulmia; kyynelin silmät
silloin täyttyivät, kipu salpasi raikuvan äänen.
Koht' orot ohjasi nyt kaviokkaat Tydeun poika
kauas kaikkien eelle; Athenepa intoa niihin
kiihteli itse ja soi hänen voittaa kunnian kuulun.
Mies lähin vaaleva taas Menelaos ol', Atreun poika.
Huusi nyt Antilokhos, noin kiihtäen orheja taaton:

»Hei, hevot, laukatkaa tekin, menkää, min jalat jaksaa!
En kera valjakon tuon toki kilpaan vaadi, jot' ohjaa
urhea Tydeun poika, Athenepa itse nyt antaa
vauhtia sille ja suo hänen voittaa kunnian kuulun;

vaan hevot juoskaa kiinni te ainakin Atreun poian,
älkää jääpykö jälkeen, jott' ei löis häpeällä
Aitha, mi tamma on vain. Tekö jäätte nyt, uhkeat orhit!
Seikan sen sanon teille, ja myös se on täyttyvä totta:
Nestor, joukkojen pää, ei hoidossaan pidä teitä,
vaan teräll' ankaran vasken lyö heti hengeti, jos vain
palkinnoista nyt viimeisen vetelehtien saamme.
Joutuen juoskaa siis, ani-parhain vauhti te pankaa!
Itse ma kaiken taas panen taitoni, ett' ohi pääsen
tuon solarotkon suulla; en laimin lyö sitä seikkaa.»
Virkki; ja peljättäin kävi mieliin käskijän nuhde;
hetkisen vinhempään hevot juoksi, ja tiesolan kohta,
soukan notkelman, näki Antilokhos sotimieli.
Maahan ol' uurroksen siin' uurtanut talvinen tulva,
tiest' osan temmannut, syvän uoman kaivanut kenttään.
Välttää mieli nyt muit' ajon hiljentäin Menelaos,
vaan orot Antilokhos kaviokkaat ohjasi hiukan
syrjään tiest' ohi päästäkseen, karahuttaen eespäin.
Hällepä silloin peljästyin huus Atreun poika:
»Mieletön Antilokhos, miten ohjaat! Seis! Aja hiljaa!
Kaita on tie! Sivu laskea saat, kun on taas keto laaja,
ettet runtele kumpaakin sinä törmäten yhteen!»
Noin hän huusi, mut Antilokhon yhä hurjeni vauhti,
ruoskall' iski hän vain eik' ollut kuulevinaankaan.
Diskos-kiekkoa min käsi kiidättää väkiheitoin,
voimia nuoria koittain kons' uros aimo sen heittää,
yht' etähälle hän pääs ohi, vaan hevot Atreun poian
jälkeen jäi, sill' itse hän hiljentää koki niitä,
yhteen törmänneet hevot ettei ois kaviokkaat,
vaunuja sorrelleet punossorjia, suin somerikkoon

itse he viskauneet ajokiistan kiivaudessa.
Huusi ja nuhteli noin Menelaos vaaleva silloin:
»Antilokhos, sua ei katalampaa miest' ole toista!
Nyt mene! Suottapa mielekkääks sua luuli akhaijit.
Vaan valan vannonnatta et palkintoon pane kättäs!»
Virkkoi noin sekä huusi jo jouduttain hepojansa:
»Älkää jälkeen jääkö ja viipykö nyt nulomielin!
Uupuvat ennen lie jalat, polvet noilt' upehilta
kuin teilt' itseltänne: jo niilt' ohi uljas on nuoruus.»
Virkki, ja kannustain kävi mieliin käskijän nuhde,
vinhempään hevot riensi, ja pieneni taas väli joutuin.
Kaukana piiriss' istuivat tähyellen akhaijit
kilpaajoita, kun kiitivät nuo pölypilvenä kenttää.
Ensiks Idomeneus näki valjakon, valtias Kreetan,
piirist' ulkona istuen, kuss' ylävämp' oli kumpu.
Kaukaa kuuli ja tunsi hän äänestään ajomiehen,
selveni silmiin koht' ori kiitävä myös, tuta helppo,
karvaltaan punaruskea, vaan lumivalkea laukki
sill' oli merkkinä otsassaan kuin pyöreä täyskuu.
Pystyyn kohta hän nousi akhaijeja noin puhutellen:
»Ystävät, ylhät akhaijein päät sekä päälliköt aimot!
Yksin vainko ma nuo hevot tunnen vai tekö myöskin?
Eell' etumaisina nyt hevot toiset kiitävän näyttää,
toinen on myös ajomies; lie kohdannut joku turma
tammoja tanterehella; ne lähteiss' eell' oli muista,
myös minä niitten näin etumaisina kiertävän merkin;
vaan nyt missään niit' ei näy, miten silmäelenkin
tannert' Ilionin ylt'ympäri etsivin silmin.
Päästänyt ohjat on ehk' ajomies eik' ympäri merkin
oikein ohjannut, hyvin ehk' ei luontunut kierros.

Siinä on mahtanut kaatua mies sekä särkyä vaunut,
vaan hevot pillastuin ovat juosseet hurjina karkuun.
Nouskaa tarkkaamaan tekin; sillä en tunne ma selvään;
vaan Aitolian urhoja mies on tuo näköjänsä,
ruhtinas Argos-maan asujain, hevonsuistajan Tydeun
aaluva, vankkumaton Diomedes, niin minä arvaan.»
Pilkkasi askelnopsa nyt Aias, Oileun poika:
»Idomeneus, hokemaan mitä hoppuat? Kaukana vielä
kiitää valjakot vauhdikkaat yli tanteren aavan.
Etpä akhaijein nuorimpiin sinä kuulune aivan,
ei terävimmät sun päly silmät päästäsi myöskään,
vaan yhä pieksät kieltäsi, vaikk' ei käy toki laatuun
juttelu joutavien, kun on mielekkäämpiä läsnä.
Viel' ovat ennallaan etumaisina nuo samat tammat,
juoksijat Eumelon, ja hän itsepä ohjia hoitaa.»
Vastasi närkästyin näin Kreetan urhojen päämies:
»Aias, riitaan, rettelöhön paras urho, mut uupuu
mielesi karsas kuntoa muut' urohissa akhaijein.
Kattila jalkoineen pane veikkaa tai iso malja!
Veikan ratkaiskoon Agamemnon, Atreun poika,
kell' etumaiset on juoksijat, niin älyn tappios antaa!»
Virkki; mut askelnopsa nyt Aias, Oileun poika,
pystyyn karkasi vastaamaan vihan kiukkua kiehuin.
Jatkunut kauankin kai siin' ois urhojen riita,
ellei itse Akhilleus ois näin virkkaen noussut:
»Älkää noin vihasuin nyt kiistaa viitsikö jatkaa,
urhea Idomeneus ja sa Aias; ei sovi moinen!
Itsekin nuhtelisitte, jos noin kuka nousisi riitaan.
Rauhass' istuen varrotkaa sekä valjakon kunkin
juoksua tarkatkaa; pian itse ne ehtivät tänne

kilvaten kiihkoisasti, ja saa kukin nähdä akhaijein
valjakot nuo, etumaisna mik' on, mikä toisena vasta.»
Virkki; mut vinhana kiidättäin tuli Tydeun poika,
viuhui orhien yll' yhä ruoska, ja maast' ylähälle
ponnahtain hevot kirmasivat, yli tanteren kiitäin.
Päin ajomiest' yhä löi raetuiskuna rapsava hiekka,
vierivät joutuisaan tinan-, kullanvälkkyvät vaunut
jäljess' orhien kiitävien; ei pyörien kiskot
jättää hienoiseen kedon hiekkaan jälkeä taakseen
kelvoin kerjenneet; niin vinhaan vei hevot raisut.
Piirin keskeen hän pysähytti ne. Virtana vieri
maan kamaraan hiki niistä, ja vaahtosi kaula ja rinta.
Vaunuiltaan valioilta hän hyppäsi, pois pani ruoskan,
vasten valjakon iest' asetellen. Ei hidas ollut
silloin noutoon palkinnon Sthenelos sotiaimo,
neitoa saattamahan pani uljaat kumppanit, viemään
kattilan korvakkaan, hevot riisui itse hän irti.
Toisena Antilokhos tuli, Neleun aaluva, päästen,
vauhdill' ei, vaan viekkaudell' ohi Atreun poian;
mutt' ihan kinterehill' oli kiidättäin Menelaos.
Pyörään pyörivähän hevosesta mik' on välimatkaa,
kons' ajajaansa se vie yli tanteren vauhtia vinhaa;
hännän jouhien päät yhä kiskoa kiitävän pyörän
hiipoelee, sill' ei etähällä se, ei välimatkan
pitkän pääss' ole, kons' ajo käy yli tanteren aavan:
sen Menelaos vain oli jäljess' Antilokhosta;
diskos-kiekon kiitämän vaikk' ohi päästikin ensin,
taas pian kiinni hän sai hänet, sill' yhä yltyvin innoin
uhkeaharjainen hepo riens, Agamemnonin Aitha.
Kestänyt vielä jos ois ajo tuokion, ois ohi päässyt

silloin hän, ei vain kera ehtinyt voittoa kiistäin.
Idomeneun asemies, jalo Meriones, tuli sitten;
peitsen kantaman jäi hän jälkeen, taa Menelaon,
näät hitahammat häll' oli juoksijat juoheaharjat,
myös vähin häll' oli niit' ajokilvass' ohjata taito.
Viimeisimpänä Admeton tuli aaluva vihdoin,
vaunuja kiskoi mies, hevot eellään hääteli käymään.
Katseli säälien hänt' uros askelnopsa Akhilleus,
nous, sanat lausui siivekkäät hän akhaijien kesken:
»Viimeisinnäpä käy paras: eell' orot, mies peräss' astuu!
Toiseen palkintoon toki hällä nyt oikeus olkoon;
vaan parahimman voittanut on jalo Tydeun poika.»
Virkki, ja suosiotaan muut huusivat kaikki, ja tamman
kaiketi hälle hän antanut ois, kuten huusi akhaijit,
ellei Antilokhos ois noussut, Nestorin poika,
puoltaen oikeuttaan puhumaan näin eessä Akhilleun:
»Kuohuksiin kovin mieleni saat, jos täytät, Akhilleus,
tuon sanas; aiothan pois palkinnon minult' ottaa,
harkiten vain, ett' on hevot, vaunut vaurion saaneet,
vaan ylen aimo hän itse. Mut ois hänen turvata tullut
taivahisiin; eip' ois vihoviimeiseksi hän jäänyt.
Vaan jos on surku sun häntä ja niin rakas sulle hän lienee,
vaskea, kultaa on majas kukkuranaan, ylen paljon
lampait', orheja on kaviokkait', impiä sulla;
hälle sa palkinnot moniverrat niist' ota sitten
tai heti kohta, sen että akhaijit mainita mahtais.
Vaan minun on hepo tää, sit' en luovuta; kanssani siitä
käyköön kamppailuun, kuka mielii, mies kera miehen!»
Kuuli ja mielissään uros askelnopsa Akhilleus
nauroi intoa Antilokhon, jok' ol' ystävä armas;

näin sanat siivekkäät hän virkkoi vastaten hälle:
»Eumelolle kun siis mua suomaan antimen toisen
pyytänet, Antilokhos, niin teen sun mieltäsi myöten.
Multa hän saa sovan tuon, jota kantoi Asteropaios,
saaliin vaskisen; välkkyvä siin' ylt'ympäri reunaa
käy tinajuova; hän on ison arvon antava sille.»
Virkki ja noutaa koht' asekumppanin, Automedonin,
käski sen tallestaan, ja hän lähti ja toi sovan joutuin,
tarjosi Eumelolle, ja tää ilomiellä sen otti.
Nousi nyt julmistuin Menelaos, kiukkua kantain
kiivast' Antilokholle, ja airut valtikan antoi
valtiahalle ja hiljenemään hän akheijeja käski;
loihe jo lausumahan Menelaos, mies jumalainen:
»Antilokhos, mitä teit, joka mielevä mies olit ennen?
Taitoni, kuntoni halvensit, hevot estelit, eelle
ehdätit itsesi, jolla on huonommat hevot paljon.
Tuomitkaatte te, vallat akhaijein, päät päteväiset,
kummankin väli kohdalleen, ei suosiokaupoin,
jott' ei johtuis virkkamahan sopavälkyt akhaijit:
'Vilpill' Antilokholt', ylivallallaan Menelaos
korjasi palkinnon; hevot huonommatp' oli hällä,
mutt' asemalta ja arvoltaan ylivoipa hän itse.'
Vaan sanon itse jo tuomion koht', enk' inttävän vastaan
usko akhaijeist' yhdenkään, sill' en puhu väärin.
Siis tule, Antilokhos, Zeun aaluva, kuin tapa säätää,
vaunujes ääreen käy sekä valjakkos, käsin tartu
ruoskaan notkeahan, joll' äsken juoksua kiihdit,
orheja koskettain vala vanno Poseidonin kautta,
ettet vaunuja mun sinä estänyt viekkahin juonin!»
Mielevä Antilokhos nyt tuohon vastasi jälleen:

»Leppyös, oi Menelaos; nuor' olen vielä, se muista,
paljoa suuremp' on ikä, kuntokin, valtias, sulla.
Tiedäthän, miten yltiöpää mies nuori on aina;
kiihkeä hällä on mieli ja harkitsee hatarasti.
Viihtyköhön viha siis sydämestäsi. Saamani voiton
suon omin ehdoin sulle, ja siit' yli jos mitä muuta
arvokkaintakin vaatisit, sen heti antava oisin
ennen kuin iäks, aaluva Zeun, minä sun sydämestäs
vieroittautuisin, jumalainkin hylkynä oisin.»
Virkki ja tamman toi talutellen luo Menelaon
aaluva Nestorin aimon, vaan sydän valtiahanpa
tuosta jo riemahtui, kuin tähkiä vartevan viljan
virvoittaa suvikaste, kun vainio sankkana kasvaa;
niin sydän riemahtui sun rinnassas, Menelaos,
noin sanat siivekkäät sinä virkoit, vastasit hälle:
»Niinpä nyt, Antilokhos, minä myös vihan unhotan, kosk' et
ennen yltiöpää, vaill' ymmärryst' ole ollut,
vaikkapa vimmasikin nyt nuoruus mielesi viisaan.
Mutt' älä vasta sa oivempaas koe konsana pettää.
Näin hevin toinen akhaijeist' ei mua ois lepytellyt;
vaan sinä nähnyt mont' olet vaivaa suurta ja vaaraa,
on jalo taattosi, veljesi myös mun tähteni täällä;
siks sinun pyyntöös suostun, myös hevon sulle ma heitän,
vaikka se onkin mun, jott' oivaltais väki kaikki,
ettei suostumaton, tyly, töykeä mull' ole mieli.»
Virkki, Noemonin, Antilokhon asekumppanin, huostaan
antaen tamman, vaan piti itse hän kattilan kirkkaan.
Sitten Meriones sai kultatalenttia kaksi,
saapuja neljäs. Vaan parikorvapa kattila viides
viel' oli palkinnoista, ja kautt' uropiirin Akhilleus

astui Nestorin luo ja sen antoi hälle ja lausui:
»Ottaos, vanhus, tää, ain' olkoon sulle se kallis
peijaismuistona Patroklon; sill' et näe toiste
hänt' urohissa Akhaian. Äl' emmi, se ilman on kilpaa
suomani sulle: jo nyrkkeilyt lie sulta ja painit
jääneet, keihäskilvat myös sekä kiitävät juoksut,
sillä jo vaikea vanhuus sun kovin varttasi painaa.»
Virkki sen antaen hälle, ja vanhus sen iloll' otti,
näin sanat siivekkäät heti vastasi tarjoajalle:
»Haastoit, poikani, kaikin päin osuvasti ja oikein.
Poissa jo on jalan ponsi ja polven, ei käsivarsi
norjana kääntyä voi nivelissään niinkuni ennen.
Oispa se nuoruus vielä ja voima, mi mull' oli, konsa
Buprasioniin loi Amarynkeun kummun epeijit,
kun pani voittelopalkinnot pojat valtiasvainaan.
Ollut epeijeiss' ei väkivertaa, ei pylolaisten
ottelijain seass', ei Aitolian aimojen mulle.
Enopsin pojan näät, Klytomedeen, nyrkkini voitti,
painiss' Ankaios, Pleuronin mies, alakynteen
jäi sekä kilvass' Ifiklos, jalo juoksija, jälkeen,
kestänyt keihäisill' ei Fyleus, ei Polydoros.
Vain ajokilvass' aimommat oli Aktorin poiat,
heitä kun kaks oli, ponnistain kademielinä voittoon;
palkinnoistapa näät paras viel' oli vartoamassa.
Nuo oli kaksoiset, kävi ohjiin oivana toinen,
oivana ohjiin, taas veli toinen roimana ruoskaan.
Noin olin kerran kelpo, mut nuoremmillepa jääkööt
nyt väkikilvat nuo; minut vanhuus kolkko jo painaa
pakkons' alle; mut mies olin muinoin urhoja uljain.
Vaan pidä kilpoja vielä sä ystäväs muistoa viettäin!

Lahjasi ottaa on rakas mulle, ja mielt' ilahuttaa,
että sä ystävänäs mua muistat, et unhota antaa
mulle sit' arvoa, jonk' olen saava akhaijien kesken.
Palkoin parhain sulle sen kostelkoot ikivallat!»
 Virkki, ja kautt' uropiirin pois kävi aimo Akhilleus,
Neleun poian kiitokset kun kaikk' oli kuullut.
Nyrkkeilynpä nyt palkinnot pani, ankaran kilvan,
piiriin muulin tuotti hän vankan, kuussuvikunnan,
viel' ikehettömän, työhön myös totutellakin työlään,
maljan taas parikorvan sai, joka jäi alakynteen.
sitten nousi ja lausui noin hän akhaijien kesken:
 »Atreun poika ja kaikki te muut varusääret akhaijit!
Näistäpä kamppailkoon kaks urhoa nyt parahinta,
nouskoon nyrkkeilyyn rajuiskuiseen, ja se, jolle
antaa voiton Apollo akhaijein kaikkien nähden,
muulin seimelleen talutelkoon, muhkean juhdan,
maljapa olkoon taas hyvityksenä voitetun urhon.»
 Noin hän virkki, ja mies heti vankka ja varteva nousi,
taitava nyrkkeilyyn, Panopeus-uron poika Epeios,
muulin muhkean lautaisiin käden laski ja lausui:
 »Käyköön tänne se mies, joka maljaan tyytyä mielii!
Eipä akhaijeist' ainoakaan ota muulia multa
nyrkkeilyssä, se tietkää, sill' olen itse ma parhain.
Eikö jo riitä, jos muita on taidokkaampia taistoon!
Miest' ei milloinkaan ole kaikkeen kelpoa ollut.
Vaan sanon sen minä teille, ja myös se on täyttyvä totta:
siltä, ken kilpaan käy, lihat liivaks, luut lusuks isken;
ruumiinkantajat hän tähän valmiiks siis varaelkoon
viemään pois, kun on nuijannut hänet nyrkkini nurmeen!»
 Virkkoi noin, mut vait oli muut, ihan ääneti istui,

vain jalo Euryalos, jumalainen sankari, nousi,
jonk' isä, ruhtinas Mekisteus, Talaos-uron poika,
voittanut kadmeijit ihan kaikk' oli, saapuen kerran
Thebeen peijaisiin, sotiessa kun Oidipus sortui.
Tuon apuriksipa riens asekuulu nyt Tydeun poika
voittoa toivottain sekä rohkaisten hänen mieltään.
Vyötärövöin hänet vyötti ja hihnat nyrkkien suojaks
solmisi kaunoiset, härän, nurmien kasvatin, nahkaa.
Vyötettyinäpä noin kävi kumpikin taistelopiiriin,
mies päin miestä, ja nyt, kohotettuna valtavat nyrkit,
yhteen karkasivat, rajut, raskaat ryöppysi iskut.
Kaamea leukojen karskuna soi, hiki virtana vieri
ottelijain jäsenistä. Mut äkkiä iski Epeios
poskeen vaanivan Euryalon väkevästi. Ja silloin
heitti hän seisomisen, jalat lysmyi, herposi polvet.
Kuin kala rantaan poukkoo veest' ajohaurojen keskeen
pohjoisen puhuessa, mut taas iso aalto sen ahmaa,
poukkosi noin mies lyöty, mut kaatuvan aimo Epeios
sai käsin kannatetuksi, ja kumppanit rientäen luokse
pois hänet kantoivat; jalat veltot laahasi jälkeen,
riipuksiss' oli pää, veri pursui paksuna suusta.
Keskelleenpä he taintunehen nyt laskivat maahan,
maljaa noutamahan parikorvaa lähtivät toiset.

Kolmannet pani palkinnot nyt katsoa kansan,
painintaan väkivääntehiseen kehotellen, Akhilleus.
Kattila jalkoineen, jalo, suur', oli voittajan palkka,
härkää hinnaks sen kakstoistapa arvasi kansa;
heikommalle hän taas ani-taitavan askarehilta
naisen toi — hänen arvionaan oli härkiä neljä.
Sitten nousi ja lausui noin hän akhaijien kesken:

»Tulkaa, kellä on vain halu astua myös tähän kilpaan!»
Virkki, ja aaluva nous Telamonin, valtava Aias,
nous älykeinojen keksijä myös, monineuvo Odysseus.
Kons' oli sankarit vyöttäyneet, kävi kumpikin piiriin,
ryhtyen voimakkain käsivarsin toisehen toinen
kuin katonkannakkeet talon korkean, veistäjän kuulun
taiten liittämät kestämähän väkituulien voimaa.
Ruskuivat selät siinä, kun vääntelivät kädet vankat
ankarin tempoiluin, hiki maahan virtana vieri.
Juomuja, kuhmuja ottelijain nous selkähän, kylkiin,
kuumottain punatummina; vaan yhä kumpikin koitti
toistaan kammertaa sekä voittaa kattilan kauniin.
Maahan Odysseus kilpaajaa ei jaksanut kaataa,
jaksanut Aias ei, kuin seinä Odysseus seisoi.
Mutta kun tuosta jo pitkästyi varusääret akhaijit,
lausui Aias noin, Telamonin aaluva aimo:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
nosta sa, tai minä nostan! Muu Zeun haltuhun jääköön!»
Virkki jo nostaltain, mut juonen muisti Odysseus,
tarkkasi polven taipeeseen lamauttavan potkun;
sortui mies selin siitä, ja päätyi päälle Odysseus
Aiaan ryntähien, ja sen hämmästyin näki kansa.
Nosti nyt vuorostaan jalo jaksaja, oiva Odysseus
hiukan hievauttain, mut maastapa ei ylös saanut;
kamppasi siinä hän kohta, ja maahan kumpikin kaatui
viereskellen vierekkäin, ryvetettynä multaan.
Oisivat kolmannesti he iskeyneet heti yhteen,
mutta jo nousi nyt itse Akhilleus hilliten heitä:
»Älkää kauemmin väkeänne te vääntäkö loppuun!
Voitto on kummankin, sama voiton palkkakin olkoon.

Nyt tila suokaa temmeltää myös muitten akhaijein.»
Virkki, ja mielelläänpä he kuuli ja totteli häntä,
pois pölyt kumpikin pyyhki ja verhoutui ihotakkiin.
Vaan nyt Akhilleus palkinnot pani kiistämöjuoksun:
maljan hohtavan toi, kuusmittaisen, hopeaisen,
maljoja kauneimman maill' ihmisien asumilla;
työ sepä Sidonian oli seppojen taitehikasten;
toi meren siintelevän yli sen Foinikian miehet
Lemnos-saareen; lahjaks sai Thoas siellä sen heiltä;
vaan Priamon vesan sill' oli irti, Lykaonin nuoren,
ostanut Patroklolt' Euneos, Iasonin poika;
senkin Akhilleus nyt pani peijaiss' ystävän kalliin
palkaks sille, ken juoksussaan nopeimpana joutuis,
toisena saapunehellepa taas ison, uhkean sonnin;
viimeisellekin viel' oli puoli talenttia kultaa.
Sitten nousi ja lausui noin hän akhaijien kesken:
»Tulkaa, kellä on vain halu ryhtyä myös tähän kilpaan!»
Virkki, ja askelnopsa nyt Aias, Oileun poika,
nousi, Odysseus myös monineuvo ja Nestorin poika
Antilokhos, joka juoksultaan oli nuoria nopsin.
Seisoi rinnakkain he, ja maalin näytti Akhilleus.
Juoksuun karkasi nyt yli merkin kaikki, ja Aias
muut heti jätti, mut kinterehill' ihan kiiti Odysseus;
kuin kutojattaren parmast' on liki kankahan kaiteet,
niitä kun vuoroin kiskoo hän ihan rintahan kiinni,
niin pujotellakseen kudepuikon loimien aukkoon:
niin liki kinterehillä Odysseus kiiti ja polki
toisen jälkiä, ennenkuin pöly kerkesi nousta.
Huokui huohottain yhä päähän Oileun poian
valtias vauhdissaan, ja akhaijit kaikk' ilohuudoin

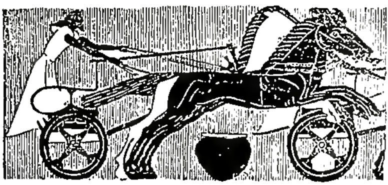
kiihtivät kilpaajaa, halu kiivas joll' oli voittaa.
Mutta kun päättyvä koht' oli juoksu, jo oiva Odysseus
turvasi näin rukoellen Atheneen päilyväsilmään:
»Kuullos, taivahinen, ole kilvass' auttaja armas!»
Noin rukoellen pyysi, ja auttoi Pallas Athene,
pontta jo polviin loi, väen virkeän sai käsi, jalka.
Juuri kun palkintoon käsiks syöstä jo mielivät, silloin
luikosi Aiaan jalka — Athenepa tuotteli turman —
teurashärkien kuss' oli lantaa möyryäväisten,
jotk' oli iskenyt Patroklon roviolla Akhilleus;
sai suut, sieraimet hän täyteen härkien lantaa,
vaan sekomaljan vei jalo jaksaja, oiva Odysseus,
ensiks ennättäin; härän taas piti loistava Aias.
Siinä hän seisoi nyt, käsin härkää tarttuen sarviin,
lantoja suustaan sylki ja lausui noin, sanan virkkoi:
»Voi, jalat altani vei nyt tuon jumalattaren juoni,
aina jok' auttelemassa on kuin emo luona Odysseun!»
Virkki, mut hällepä nauroivat makeasti jo kaikki.
Korjasi voiton viimeisen sekä noin hymyhuulin
haasteli Antilokhos nyt Argos-maan urohille:
»Näätte sen itsekin, vaan sanon, ystävät, silti mä teille,
ett' ikivallat nyt kuten ainakin vanhoja suosii.
Vain vähän vanhemp' on mua Aias, mutta Odysseus
polvea ammoist' on, mies entiskausien kansaa,
vaan yhä virkku on äijä hän viel', ett' ei kera kilpaa
juosta akhaijit muut hevin jaksane paitsi Akhilleus.»
Haasteli noin kehumiksi hän nopsan Peleun poian.
Hällepä vastasi näin, sanan virkkoi kohta Akhilleus:
»Etpä nyt, Antilokhos, mua turhaan kiittänyt, toisen
puoli talenttia palkintoos panen vielä ma kultaa.»

Virkki ja kullat kouraan toi, ilahuttaen saajan.
Vaan uropiiriin nouti nyt vankan, vartevan peitsen
Peleun poika ja toi kera kilven, toi kypärinkin,
jotk' oli riistänyt Patroklos, Sarpedonin kaatain.
Sitten nousi ja lausui noin hän akhaijien kesken:
»Näistäpä kamppailkoon kaks urhoa nyt parahinta,
vaskiin vyöttäytyin, käsin koppoen kärkevät peitset,
käykööt vastakkain väkiveikkaan kaikkien nähden.
Kumpi nyt ensin toiseltaan ihon rikkovi heljän
hurmein pursuamaan, sovat puhkoen lyö syvän vamman,
tään jalon, huolitetun hopeoilla hän thrakialaisen
miekkani saakoon, jonk' otin kaatuiss' Asteropaion;
taas nämä muut tamineet tasan kumpaisellekin tulkoot,
kunnia-atrian myös ani-runsaan heille ma annan.»
Virkki, ja aaluva nous Telamonin, ankara Aias,
nousipa urhea myös Diomedes, Tydeun poika.
Kons' oli kumpikin puolellaan sovat suorinut ylleen,
piiriin astuivat urot uljain taisteloinnoin,
silmissään tuli tuima, ja kammahtui väki kaikki.
Tuosta kun vastakkain liki tullut toist' oli toinen,
kertaa kolme he syöksivät päin sekä iskivät yhteen.
Löi ase Aiaan puhki jo kilven ympyriäisen,
vaan sopa kilven all' ihon varjeli vammaumasta;
mutt' yli valtavan kilven taas yhä Tydeun poika
tarkata kaulaa päin koki kärkeä välkkyvän peitsen.
Heidän akhaijit laata jo peljäten henkeä Aiaan
käskivät ottelemasta ja voiton kahtia panna.
Vaan Diomedes sai nyt sankarin mittavan miekan,
sai kera huotrankin sekä kauniin kannikehihnan.
Toi valuharkkoisen nyt diskoskiekon Akhilleus,

aimo jot' Eetion monet heittänyt heitot ol' ammoin;
vaan hänet hengeti lyönyt ol' askelnopsa Akhilleus,
senkin laivoilleen sotasaaliin muun kera vienyt.
Sitten nousi ja lausui noin hän akhaijien kesken:
»Tulkaa, kellä on vain halu astua myös tähän kilpaan!
Kaupungista jos kaukanakin häll'· ois väkipellot,
tässäpä rautaa on vara viiden vyöryvän vuoden;
eip' ole kyntäjän kaupunkiin, ei paimenen pakko
matkata raudan hankintaan, vara valmis on tässä.»
Virkkoi noin; heti nous uros uupumaton Polypoites,
nousi Leonteus, voiman mies jumalaimo, ja Aias,
tuo Telamonin poika, ja myös jumalainen Epeios.
Seisoi rinnakkain he, ja koppoi kiekon Epeios,
viskasi kiepahtain, mut heittoa katsojat nauroi;
toisena heiton heitti Leonteus, aaluva Areen;
kolmas mies Telamonin juurt' oli ankara Aias:
kaikkien merkkien taa käden jäntevän heittopa kantoi.
Mutta kun kiekon sai uros uupumaton Polypoites,
mink' äkin silmuspään saa paimen koukerosauvan
sinkoamaan ja se viuhahttaa yli kaittavan karjan,
senp' yli kiistämön kiiti nyt kiekko, ja riemusi kansa.
Nousivat urhokkaan Polypoiteen kumppanit silloin
korjaten palkinnon tykö haaksien hankavalaitain.
Kilvata ampujien hän nyt sinisuut pani kirveet,
yksi- ja kaksterät, kumpiakin pani kymmenen rautaa.
Kauas rantaan pystyttää sinitummien laivain
mastoja parhaan käski ja latvaan sen sidotutti,
siimaan hienoiseen jalat kiinnittäin, aran kyyhkyn
maaliks ampujien. Aran kyyhkyn tuonpa ken ampui,
kaksteräkirveet kaikk' oli kantava nuo majahansa;

vaan kenen siimaan vain, sivu linnun, liipesi nuoli —
huonommin osuessaan näät — sai yksterät ottaa.
Noin hän sääti. Ja nous heti kilpaan urhea Teukros,
Meriones kera, Idomeneun asekumppani aimo.
Puistelivat kypärissä he arpoja vaskitetussa.
Teukron kirposi arpa nyt ensin. Kohta hän ampui
ankaran nuolen, vaan unohuttikin palvehet panna,
ett' esikoisia vuonia sais satauhrin Apollo;
lintuun eip' osunutkaan — ei sitä suonut Apollo,
vaan liki jalkaa sen kävi siimaan nuoli, ja poikki
kärkevä nuolen pää puri kyyhkyä kytkevän siiman.
Kyyhkypä korkeuteen kohos siivin, vaan lepatellen
maahan liukui siima, ja soi ilohuudot akhaijein.
Joutuen Meriones heti jousen tempasi hältä,
nuoli jo ennestään varaeltuna häll' oli valmiiks;
eip' unohuttanut lausua myös lupausta hän, että
hält' esikoisia vuonia sais satauhrin Apollo.
Keksi jo liitelevän liki pilviä tuoll' aran kyyhkyn,
nuolen laskettain kuvun keskeen kainalon alle;
tunkeutui läpi nuoli ja töksähtäin tuli maahan,
aivan Merioneen jalan ääreen; vaan polo kyyhky
laskihe mastoa päin sinitumman, laitavan laivan,
mutta jo painui pää, jäi riippuun raukeat siivet,
koht' elo karkkosi siitä, ja vaipui kyyhky jo kauas
ampujamiehestään, ja sen hämmästyin näki kansa.
Kaikkipa Meriones nyt kaksteräkirvehet otti,
yksterät Teukros laivoilleen vei astuen rantaan.
Tuotiin varteva peitsi nyt piiriin, kattila tuotiin
liekin koskematon, härän maksava, kukkavakylki;
tuotti ne Peleun poika, ja peitsenheittäjät nousi,

nous isovaltainen Agamemnon, Atreun poika,
Meriones kera, Idomeneun asekumppani aimo.
Heillepä lausui näin uros askelenopsa Akhilleus:
»Atreun poika, ken ei sua tietäis muit' etevämmäks,
että on voittajaton sun voimasi, heittäjätaitos!
Niinp' ota palkinnoks sinä kattila tää ja se saata
laivoilles, mut Merioneen oma olkohon peitsi,
jos sinä sallit sen; näet niin minun mieleni laatii.»
Virkki, ja mielellään soi miesten pää Agamemnon
peitsen Merioneelle, mut itse hän airuen haltuun
antoi, Talthybion, oman palkintons' ihanaisen.

NELJÄSKOLMATTA LAULU.

HEKTORIN LUNASTAMINEN.

Erkeni kilpaajat, mikä minnekin muu meni kansa
rantaan laivojen luo; kaikk' illallist' ikävöivät,
untakin maatakseen makeasti. Mut itse Akhilleus
itkien muisteli ystävätään; uni, viihtäjä kaikkein,
kauas jäi, eestaas hän viskelihen levotonna,
kaivaten aatteli vain hänen miehuuttaan, uromieltään,
kuink' oli kahden kamppailleet he ja vaivoja nähneet
päätyen päin vihamiestä ja päin meren aaltojen vimmaa;
noita hän kaikkia muisti, ja runsaat kyynelet uhkui.
Vuoroin vuoteeseen hän painoi kylkeä, selkää,
vuoroin kasvoja taas; jopa pystyyn karkasi viimein,
asteli murheissaan meren rantaa; sieltäpä Eos

keksi Akhilleun, välkkyissään yli rantojen, vetten.
Koht' uros orhit valjaisiin pani viimana-vievät,
jälkeen vaunujen laahaamaan jalon Hektorin kytki;
kiertänyt kertaa kolme kun Patroklon oli kummun,
läks sisäsuojaan taas levätäkseen, Hektorin heitti
kasvoilleen maan multaan. Vaan hipiästä Apollo
esteli vammat kaikk', elotonnakin sankari hältä
sääliä sai, piti kultaisen hän suojana aigiin,
jottei raadeltuis iho hält' ajaessa Akhilleun.
Runteli noin hänen ruumistaan joka aamu Akhilleus.
Säälien auvokkaat ikivallat katseli tuota,
valpassilmäisen he jo Argontappajan vaati
varkain pois sitä viemään; niin muut mielivät, mutt' ei
Here, Poseidon ei, ei Zeun tytär päilyväsilmä,
sill' oli nostanut näät pyhä Ilion heiss' ikivimman,
kansa ja kansan pää Priamos; oli syy Paris ollut,
sille jok' antoi palkinnon, joka hekkuman hälle
tarjosi turmahisen, jumalattaret loukaten toiset.
Kahdestoistapa kons' uron kaatumisest' oli aamu,
loihe jo lausumahan seass' auvollisten Apollo:
»Kauheat taivahiset, tuholaiset! Keillekä Hektor
reisiä uhrasi siis valioitten härkien, vuohten?
Ettekä huoli te suojata hänt' edes kuoltua, jotta
puoliso sais hänet nähdä ja lapsi ja myös emo itse,
taattokin sais Priamos kera kansan muun ja he kohta
vainajan polttaa vois roviolla ja peijahat viettää,
vaan apureiksipa julman Akhilleun käytte te ennen,
joll' ei mielessään ole kohtuutt', ei sydämessään
lempeytt' ollenkaan, joka vain kuin leijona riehuu,
voima kun suuri sen hyökkäämään sekä rohkea mieli

karjaan kuolollisten on kiihtänyt, atrian saamaan:
noinp' ei sääliä tunne hän lainkaan, ei häpeääkään,
jost' iso hyöty on ihmisien, jos haittakin joskus.
Paljon kalliimpaa moni sai kadotettua surra,
ainoist' aaluvataan tai veljeä, last' emon yhden,
taukosi itkustaan, valituksestaan toki vihdoin;
kestävän mielen soi näet Moirat inhimisille.
Vaan jalon Hektorin tuo, hält' ensin riistäen hengen,
kytkee vaunujen taa, hänt' ympäri ystävän kummun
laahaa — ei suru vaimene siit', ei kunnia kostu.
Mutta hän älköön meit' uhitelko, jos urhea onkin,
ruumist' ett' elotont' ei runtelemasta jo taltu!»
Vastasi kuohahtain heti Here näin, helo-olka:
»Ois sanas oikea ehkä, Apollo, sa hohtavajousi,
Hektorin jos asetatte te verraks aimon Akhilleun.
Hektor ol' ihminen vain, emon maisen ruokkima rinnoin:
mutta Akhilleus on jumalattaren kantama, jonka
kasvatin itse ja soin uron kuulun morsiameksi,
Peleun, joll' osanaan oli suosio kuolematonten.
Häiss' oli teistä jok' ainoa; siell' olit itsekin innoin
soittoines, katalain apumies, ikiluopio luihu!»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Here, ällös noin ole silmitön taivahisille!
Ei sama heill' ole kunnia, vaan jumaloille ol' armas
Hektor myös yli kaiken muun suvun iliolaisen,
niinp' oli mullekin, sillä hän toi ain' antimet auliit,
alttaripaadelt' ei siell' uupunut atria runsas,
viini ja uhrintuoksu, jok' on osa kuolematonten.
Emmepä kätkentään jalon Hektorin käy toki varkain —
tehdä sit' eihän voi, niin ettei tiedä Akhilleus,

sill' emo päivät, yöt pojan luon' yhä pyörivi siellä.
Mutta Thetiin jos nyt kuka kutsuis taivahisista
mielevän neuvoni kuulemahan, ett' aika Akhilleun
Hektor on luovuttaa Priamolle ja lunnahat ottaa!»
Virkki, ja viestin vei heti tuulena-kiitävä Iris,
keskeen heittäytyi meren tumman, kuss' yli aavan
Imbros kalliokas Samothrakeen siintävi; roiskui
kuohu, ja syöverihin kuin painava lyijy hän vaipui,
siimoineen joka vie häränsarvisen sorvatun putken,
suljuen aaltoihin kalan surmaks ahmivasuisen.
Onkaloluolassaan Thetis istui, muut merenimmet
piiriss' istuivat kera siellä, mut itse hän keskell'
itki, kun Ilionin mehumaill' oli kohta jo kuolla
kaukana synnyinrannoiltaan pojan kohtalo kuulun.
Virkkoi astuen luo noin Iris joutuvajalka:
»Käy, Thetis, ylhä jo Zeus sua kutsuu, säätäjä korkein!»
Hällepä vastasi näin kave kuoloton, kuuleajalka:
»Miksikä korkea Zeus mua kutsuu? Kuolematonten
joukkoon astua julkenis en, suru mull' ylen suur' on.
Vaan toki lähden, eik' ole Zeun sana kuuluva turhaan.»
Virkkoi veen kave korkea noin sekä huntuhun tummaan
verhoutui — ei tummempaa ole konsana nähty.
Sitten suorihe tielle, ja tuulena-kiitävä Iris
astui eeltä; ja aukenivat meren veet avotieksi;
nousivat maalle ja liitivät päin sini-ilmoja taivaan.
Kaitsevasilmän Zeun näki siellä he; kaikkipa muutkin
piiriss' istuen kooll' oli auvokkaat ikivallat.
Istui saapuja viereen Zeun, tilan jätti Athene,
Here tervehtäin sulosuin toi, tarjosi maljan
kultaisen, ja hän joi sekä jälleen hälle sen antoi.

Loihe jo lausumahan isä ihmisien, jumalainkin:
»Saavut Olympoon siis, Thetis, suur' ylen huoli jos onkin,
pohjaton murhe sun rinnassas; sen kyllä mä tiedän;
vaan sanon kuitenkin, miks sait sinä saapua kutsun.
Päivää yhdeksän jo on riidelleet ikivallat
Hektorin ruumiin vuoksi ja linnojenturman Akhilleun;
valpassilmän pois sitä Argontappajan varkain
vaativat viemään, vaan minä kaikki Akhilleun maineeks
auttelen, arvon jott' yhä sulta ja suosion saisin.
Rientäös leiriin poikasi luo, sana tää sano multa:
syttynyt on viha taivaisten, yli muista ma itse
närkästyn jo, kun laivoilleen hän riehuvin vimmoin
Hektorin vei virumaan eik' antanut pois ole lainkaan.
Ehkä hän peljästyy sekä luovuttaa hänet silloin.
Menköön luo Priamon mult' Iris viestinä, että
luota akhaijien laivain pois pojan armahan noutais
lunnahin, lahjoin, jotk' ilahuttavat mieltä Akhilleun.»
Kuuli ja totteli, ei Thetis empinyt kuuleajalka,
oitis Olympon korkeudest' alas tuulena kiiti.
Saapui niin pojan luo majasuojaan; siellä hän istui
haikein huokauksin, sotakumppanit askarehillaan
häärivät toimessaan, varatakseen maistuvan eineen;
teurastettuna heill' oli villava, uhkea uuhi.
Viereen istuutui emo korkea, poskea poian
sormillaan silitellen näin sanan viihtävän virkkoi:
»Poikani, oi, miten kauan noin surun katkeran annat
kalvaa mieltäs, et unta, et ruokaa aattele lainkaan.
Ois sylitellä ja lempiä sun hyvä neitoa nuorta,
sill' elon ilmoill' etp' ole kauan, vaan liki liikkuu
kuolo jo kohdallas sekä salliman ankara valta.

Nyt mua kuullos, sillä ma tuon sanan Zeulta, se tiedä!
Syttynyt on viha taivaisten, yli muista hän itse
närkästyy jo, kun laivain luo sinä riehuvin vimmoin
Hektorin toit virumaan, et pois ole antanut lainkaan.
Luovuta siis hänet koht', ota vastaan vainajan lunnaat!»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Olkoon siis! Ken lunnaat tuo, pois vainajan viekööni,
niin jos on itse Olympon Zeun vaka tahto ja käsky.»
Noin monet siivekkäät sanat virkkaen äiti ja poika
haasteli toisilleen liki laivoja. Vaan jopa käski
Ilionin pyhän linnaan Zeus sanansaattajatartaan:
»Rientäös, Iris nopsa, nyt istuimilta Olympon
Troiaan luo Priamon jalomielen, vie sana, että
luota akhaijien laivain pois pojan armahan noutais
lahjoin, lunnahin, jotk' ilahuttavat mieltä Akhilleun.
Yksin lähteköhön, kera muit' ei miehiä Troian,
airut vain vaka, vanha, jok' ohjata voi nelipyörät
vankkurit muuleineen sekä jälleen vainajan noutaa
kaupunkiin, hänet, jonka on kaatanut aimo Akhilleus.
Älköön vaaraa mielessään varoelko ja surmaa,
moisen multa hän saa näet saattajan: tappaja Argon
tien opas olkoon, ohjatkoon liki usta Akhilleun.
Mutta kun Hermes on noin hänet vienyt Akhilleun luokse,
ei tämä surmaa hänt', ei muitten surmata salli.
Eip' ole mieltä hän vaill', ei silmitön ilkiö vainkaan,
vaan hält' armon saa avunetsijä, suopean suojan.»
Virkki, ja viestin vei heti tuulena-kiitävä Iris
kartanohon Priamon, valituksen vaikean keskeen.
Luon' isän piiriss' istuivat pihall' itkevät poiat,
kyynelin kastoivat pukineitaan, vaan isä vanha

vaippaan kääriyneenä hän maass' oli; päätä ja kaulaa
ylt'yli paksultaan lika peitti, jot' itse ol' ylleen
vanhus kourillaan kokoellut, kierien maassa.
Tyttärien, miniäin iso vaikerrus talon täytti,
itkien muistelevain, kuink' alla Akhilleun kätten
sortunut aimoa mont' oli surmaan, heittänyt hengen.
Luo Priamon kävi airut Zeun, sanan hälle jo saattoi
hiljaa kuiskaten, vaan hänet valtasi värjyvä pelko:
»Malttuos, oi Priamos, vesa Dardanon, pelkosi heitä!
En totisesti ma sun tule luoksesi viestinä turman,
vaan hyvin aikein; airuenaan näet Zeus minut laittoi,
kaukaakin joka kaitsijanas sua säälien katsoo.
Hektorin noudantaan nyt Olympon Zeus sua käskee
lahjoin, lunnahin, jotk' ilahuttavat mieltä Akhilleun.
Lähteös yksin, muit' ei myötäsi miehiä Troian,
airut vain vaka, vanha, jok' ohjata voi nelipyörät
vankkurit muuleineen sekä jälleen vainajan noutaa
kaupunkiin, hänet, jonka on kaatanut aimo Akhilleus.
Ällös vaaraa mielessäs varoelko ja surmaa,
hältäpä moisen saat sinä saattajan: suotu on oppaaks
Argon tappaja, ohjaamaan liki usta Akhilleun.
Mutta kun Hermes on noin sinut vienyt Akhilleun luokse,
ei sua surmaa tää, ei muitten surmata salli.
Eip' ole mieltä hän vaill', ei silmitön ilkiö vainkaan,
vaan hält' armon saa avunetsijä, suopean suojan.»
Virkkaen noin pois kiiti jo Iris joutuvajalka.
Vanhus valjastaa nelipyörät vankkurit kohta
poikien käski ja paikoilleen pajulaitehet panna;
kammion tuoksukkaan avas itse hän, setrisen suojan,
korkeakattoisen, monet kalleudet joka kätki,

kutsui myös Hekaben, näin puolisoaan puhutellen:
»Airut Olympon Zeun tuli, toi sanan, puoliso koito,
laivoilt' että akhaijein pois oman poikani saisin
lahjoin, lunnahin, jotk' ilahuttavat mieltä Akhilleun.
Niinpä nyt virkkaos mulle, mit' itse sa arvelet siitä;
sill' ylen suur' oman mieleni on ikävöitsevä into
lähteä laivain luokse akhaijein leirihin laajaan.»
Virkki; mut puoliso näin valitukseen puhjeten lausui:
»Voi mua, missä on mielesi, jost' olit kuulu sa ennen
ain' alamaistesi luona ja heimojen vierahienkin?
Kuinka sa yksinäs aiot akhaijein laivojen keskeen
mennä sen miehen luo, joka monta ja aimoa poikaa
sulta jo surmasi? Rautainen sydän sulla on totta!
Jos sinut keksii silmillään sekä saa käsihinsä
mies verikoura ja tunnoton tuo, et armoa hält', et
sääliä lainkaan saa. Koton' istua, itkeä meidän
täytyy tääll' etähällä; ja Hektorin lie elonlankaan
kohtalo kehrännyt, hänet synnyttäissäni kerran,
kaukana vanhemmist' ett' eineeks saattava koirain
ois hänet julmuri tuo, jonk' iskeä mielisin maksaan
hampaat raatelevat, niin poikani runtelijalle
kohlut kostaisin! Sill' ei hän kehnona kuollut,
vaan soti varjellen hän miehiä, vaimoja Troian,
seisoi paikallaan pelotonna ja väistymätönnä.»
Hällepä näin Priamos jumalainen vastasi vanhus:
»Sinne mä lähden, äl' estele siis, älä lintuna turman
linnass' itse nyt tääll' ole, sillä et mieltäni muuta.
Niin jos neuvonut ois joku muu, joku maan asujoista,
tietäjä, ennusmies tai uhrinkatsoja pappi,
vilppiä peljätä sais sekä kaikin päin sitä karttaa.

Nytpä, kun silmin näin jumalattaren, saatipa kuulin,
nyt menen; suott' ei käskenyt hän. Ja jos surmani säätty
vaskenvälkkyjen siell' on akhaijein laivojen luona,
olkoon! Surmatkoon minut kohta Akhilleus, kunhan
lastani saan halaella ja haikeat itkuni itken!»
Virkki ja kaunoiset koht' aukoi arkkujen kannet,
kakstoist' arkuistaan ihanaisia vaippoja katsoi,
raitia myös kakstoista ja peittoa pehmeävillaa,
yhtäpä mont' ihokasta ja viittaa viel' ylen sorjaa,
kultaa punniten otti talenttia kymmenen, kolmi-
jalkoja kaksi ja neljäpä taas pesumaljoja, kauniin
myös pikarinkin, jonka hän lahjana Thrakian miesten
airutmatkall' ammoin sai; sitäkään edes ei nyt
säästänyt vanhus säilöissään; halu vain oli hällä
polttava noudantaan pojan rakkaan. Pylvähiköstä
iliolaiset kaikki hän hääteli kiivahin nuhtein:
»Pois, vetelehtijät kurjat! Siis koton' eikö jo kyllin
huolt' ole itsellänne, kun kiusaamaan mua käytte?
Eikö jo riitä se murhe, min Zeus on päälleni pannut?
Kuollut on uljain poikani; sen tuta kyllä te saatte!
Sill' ylen paljon helpomp' on nyt teiltä akhaijein
ottaa henki, kun ei elä Hektor. Vaan minun älköön
silmäni koskaan Ilionin soraks sortuvan nähkö;
Hadeen kartanohon täält' olkoon matkani ennen!»
Virkki ja sauvallaan väen hääti; ja tieltä he väistyi
rientävän vanhuksen; pojat tuiman kuuli jo kutsun,
kuuli Aleksandros, Helenos, Agathon jumalainen,
Pammon, Antifonos, sodan pauhuss' aimo Polites,
Deifobos sekä Hippothoos, niin myös jalo Dios;
noitapa yhdeksää nyt tuimana nuhteli vanhus:

»Hulttiot! Ettekö joudu! Jok' ainoa kunpa jo teist' ois
kuollut akhaijien laivain luo, vaan säästynyt Hektor!
Voi mua kurjaa, uljaimmat pojat jolleka kasvoi
Troian maill' avarill', eik' ainoakaan elä heistä,
ei jalo Mestor, Troilos ei, hepourhojen ylpeys,
Hektor ei, joka kuin jumal' ylhä ol' urhojen kesken,
kuin ei ihmissyntyä ois, vaan juurt' ikivaltain!
Kaannut on Ares nuo, vaan kaikk' eloss' on epäkelvot,
vain valesuut, kujekuntoiset, kisakenttien kuulut,
rohkeat ryöstelemään alamaisten lampahat, vuohet!
Ettekö kuntoon saa heti vaunuja mulle ja niihin
lahjoja kaikkia laita nyt, että jo tielle ma joudun!»
Virkki, ja peljästyin isän käskyä nuhtelevaista
nostivat pois telineiltä he vankkurit kiitäväpyörät,
välkkyvät uutuuttaan, sekä laiteet köyttivät kiinni;
vaarnalt' ottivat pois iespuunkin, puksisen, vankan,
välkkyvärenkaisen, sironuppisen, myös ieshihnan
ottivat myötä, jok' yhdeksän oli kyynäränmittaa,
renkaastaan iespuun silovarteen kytkivät aisaan,
ympäri aisanpään sovitellen renkahan tappiin;
kahtaalt' aisan altapa taas nupin ympäri hihnan
kolmeen kertaan kietoivat, päät solmivat yhteen.
Kammion kalleudet, lukemattomat Hektorin lunnaat
noutivat, kuormasivat täpö-täyteen vankkurit uljaat,
vihdoin valjastain lujat muulit, luukavioiset —
ammoin soi Priamolle ne lahjana Mysian miehet —
valjastain Priamon ajovaljakon myös, jota vanhus
hoitanut itselleen oli seimellään sileällä.

Valjastuttivat noin pihall' ylhän kartanon vaunut
kansan pää Priamos sekä airut, mielevät vanhat.

Astui silloin luo Hekabe muremustana mieli,
oikeahan kätehens' oli vienoa viiniä maljan
ottanut kultaisen, jott' uhrata lähtijät saisi.
Seisoen vaunujen eessä hän lausui noin, sanan virkkoi:
»Vuodata kaitsija-Zeulle nyt uhri ja hält' ano, että
pois sinut auttaa hän vihamiesten laivojen luota,
sinne kun mielesi on, vaikk' en sitä sois minä suinkaan.
Siks sinä itse nyt suojaa Zeun ano sankeapilven,
Idan harjalt' Ilionin joka ääriä katsoo,
kiitävän viestins' että hän laittais, mielehisimmän
linnuist' ilmojen hälle ja voimaltaan väkevimmän,
ilmenemään käden oikean puolt' oman silmäsi nähdä
tien takeheksi, kun lähdet akhaijein laivojen keskeen.
Vaan Zeus kaitsevasilmä jos ei sitä viestiä laita,
en sua neuvo, en yllytä vain lähimaille ma lainkaan
laivojen danaolaisten, vaikk' ikävöitsevi mieles.»
Hällepä näin Priamos jumalainen vastasi, virkkoi:
»Puoliso armas, pyyntöäs en totisesti ma hylkää;
on hyvä puoleen Zeun kädet nostaa, ett' avun antais.»
Virkkoi vanhus noin sekä palvelijattaren käski
vett' ani-raikast' ammentaa käden huuhtelemiksi.
Neitopa rientäen toi vesiruukun, toi pesumaljan.
Vaan käsin pestyin nyt pikariin hän puolison tuomaan
tarttui, pirskoittain pihan keskeen viiniä virkkoi
kuuluvin äänin, korkeuteen kohotettuna katse:
»Zeus isä, kaitsija maan laelt' Idan, korkein, suurin,
salli akhaijein luona mun armo ja suosio saada;
kiitävän viestisi myös suo lentää, mielehisimmän
linnuist' ilmojen sulle ja voimaltaan väkevimmän,
ilmestyin käden oikean puolt' oman silmäni nähdä

tien takeheksi, kun lähden akhaijein laivojen keskeen.»
Huus anovasti hän noin; Zeus selkeäneuvo sen kuuli,
kotkan laittoi kohta hän, ennuslintuja parhaan,
iskijän tumman tuon, eränpyytäjän täpläväpyrstön.
Kuin oven laajuus on lujasalpaisen, joka johtaa
miehen mahtavan aarteistoon, katon korkean alle,
niin leveältäpä viisti sen kumpikin siipi, kun viuhuin
lens idän puolt' yli Ilionin Zeun viesti. Ja mieliin
toivoa toi hyvä enne, ja riemahtui joka rinta.
Nousi jo vaunuihin valioihin joutuen vanhus,
portist' ohjasi kautt' esikartanon kaikuvan vaunut.
Eell' oli muulit vankkurejaan nelipyöriä kiskoin,
mielevä Idaios ajomiehenä; vaan takan' aivan,
tuntien ruoskaa vanhuksen, hevot vauhtia vinhaa
vei läpi kaupungin. Suku kaikkipa seurasi häntä
surren, vaikertain, kuin oisi hän kulkenut kuoloon.
Mutta kun kaupungist' avotanterehelle jo tultiin,
käänsihe Ilioniin vävyt, poiat taas. Ja he kahden
matkasivat ketomaata, mut Zeus näki kaitsevasilmä
kulkijat, vanhuksen poloretkeä säälien katsoi,
näin heti Hermeen hän, pojan rakkaan, sinne jo käski:
»Hermes, sullapa ennen muit' on rakkahin toimi
auttaa maan asujoita; ken mielees on, sitä kuulet:
siis mene, vie Priamos nyt luokse akhaijien laivain,
niin ett' ainoakaan ei arvaa, ei näe heistä,
ennenkuin hän Akhilleun luo hyvin turvin on tullut.»
Kuuli ja valmis koht' oli airut, tappaja Argon;
jalkoihin heti kultaiset, kulumattomat, kauniit
anturat solmisi, joill' yli laajan maan, yli merten
ilman leyhkänä liihottain kevyesti hän kiitää;

koppoi sauvan, joll' unin umpeen loihtivi silmät,
toiset taas unest' elvyttää, miten hällä on mieli.
Tuon käsin koppoen lensi nyt Argontappaja aimo,
Hellesponton luo heti ehti ja äärihin Troian,
siellä hän asteli kuin soma poikanen, ruhtinassynty,
haituvat poskillaan, iän kukkeudess' ihanimman.
Taa kun mahtava kumpu jo jäi, kuss' uinuvi Ilos,
niin hevot, muulit juoksustaan pysähyttivät, juottaa
virrast' aikoivat, hämy yön kun maita jo kattoi.
Silloin Hermeen siell' yht'äkkiä huomasi airut
astuvan kohti, ja joutuen näin Priamolle hän virkkoi:
»Oi, varo, Dardanon heimon pää, nyt on valppaus tarpeen!
Tuolla ma miehen näin, tuho tullut on meille, mä pelkään.
Pois hevosillako siis heti kääntyä vai liki käydä
polvia kietomahan, jott' armahtaisi hän meitä?»
Virkki, mut vanhus hämmentyi, hänet valtasi kauhu,
pöyristyi ihokarvat kaikk' yli ruumihin raihnaan,
tuiki hän tyrmistyi; mutt' onnentuojapa itse
luo tuli vanhuksen, kädest' ottain tieteli hältä:
»Kunne on, taatto, sun ties, hevot, muulit kunne sa ohjaat
ambrosiaisess' yössä, kun muut makeasti jo nukkuu?
Etkö sä peljännyt uromielten akhaijien uhkaa,
jotk' ovat niin liki täällä ja niin vihan kiukkua täynnä?
Kiitävän yön pimeässä jos ken sinut keksisi heistä,
noin ajaessasi aartehias, miten mielesi oiskaan?
Etp' ole nuori sa itse, ja vanhus on saattona sulla,
kimppuun-karkaajoita jos tiell' ois torjua tarvis.
Vaan minä sulle en tee väkivaltaa, varjelen ennen
muitakin vastaan, sill' olet kuin oma taattoni oisit.»
Hällepä näin Priamos, jumalainen vastasi vanhus:

»Niinhän laita jo lie nyt, poikani, kuin sinä lausuit.
Vaan käsi jonkun taivahisen mua vieläkin varjoo,
koskapa onnekkaan noin ohjasi tielleni oppaan,
kuin ylen kaunis sulla on kasvu ja muoto, ja mieli
ymmärryst' ylen täynnä; on autuas sull' isä, äiti.»
Hällepä virkkoi taas Zeun airut, tappaja Argon:
»Haastoit, vanhus, kaikin päin osuvasti ja oikein.
Vaan sano mulle nyt julki ja juttele peittelemättä:
vietkö sa jonnekin pois monet kalleutes, jalot aartees,
heimon vieraan maille ne taattuun talletat turvaan,
vai pyhän Ilionin joko hyljännette te kaikki,
peljäten, kun meni moinen mies, paras suoja, sun poikas
sortui, uupumatonna jok' aina akhaijeja torjui?»
Hällepä näin Priamos, jumalainen vastasi vanhus:
»Ken sinä, ystävä, lienetkään, ken sull' isä, äiti?
Niin sanan kauniin sai polopoikani kohtalo sulta!»
Hällepä virkkoi näin Zeun airut, tappaja Argon:
»Siis mua tutkien noin kysyt Hektorin seikkoja, vanhus!
Kyll' useastikin näin omin silmin, kons' urokuuluun
riensi hän kamppailuun tai konsa hän syöksi akhaijit
laivoja kohti ja löi monet maahan viiltävin vaskin.
Tuot' ihaellen katseltiin, näet meidät Akhilleus
kieltänyt ottelemast' oli suuttuen Atreun poikaan.
Oon hänen kumppanejaan — sama laivapa toi minut tänne —
heimoa myrmidonein; mun on taattoni kuulu Polyktor,
voipa ja vauras mies, vaan vanha jo kuin sinä itse;
poikaa hällä on kuus kotonansa, ma seitsemäs täällä;
näät sotatiellepä suoriamaan minut määräsi arpa.
Laivoilt' ulkonin tänne mä, näät heti huomenen koissa
kamppailuun liki muureja käy tulisilmät akhaijit,

sill' ylen kyllästyi lepohonsa he, intoa taiston
hillitä ei voi kauemmin päämiehet akhaijein.»
Hällepä näin Priamos, jumalainen vastasi vanhus:
»Kosk' asekumppani siis olet Peleun poian Akhilleun,
niinpä sä virkkaos mulle ja mun tuta suo tosi tarkka:
vieläkö laivain luona on poikani vai joko lienee
heittänyt koirilleen hänet silpoen siellä Akhilleus?»
Hällepä virkkoi näin Zeun airut, tappaja Argon:
»Vanhus, eip' ole vielä hän koskema lintujen, koirain,
viel' yhä ulkona on hän luona Akhilleun laivain
ennallaan virumassa — jo kahdestoista on päivä —
vaan mädän alkuakaan häness' ei näy, ei mato-toukkaa,
herkkuna ruumiit joille on urhojen kaatunehitten.
Ympäri ystävän kummun Akhilleus armoton kyllä
laahaa häntä jok' aamu, kun Eos korkea koittaa,
mutt' ei runtele hänt' ajo; kummastuis sitä mieles,
kuink' iho niinkuin kaste on raikas — ei veritahmaa,
ei pölypilkkuakaan, kaikk' umpeuneet ovat haavat,
pistot peitsien; näät monen vaskipa vammasi häntä.
Niin ikiauvokkaat sun poikaas viel' yhä suojaa,
vainaja vaikka jo on; rakas ain' oli hän näet heille.»
Virkki; mut riemahtuin näin vanhus vastasi hälle:
»Ain', oi poikani, on hyvä palveet taivahisille
toimittaa sopivaiset; ei asujoita Olympon,
kons' eli linnassaan, unohuttanut poikani koskaan;
senpä nyt muistivat myös, vaikk' ehti jo kuoleman arpa.
Vaan tämä kaunis malja nyt ottaos multa ja ollos
turvana, saattona tien, kanss' auttavien ikivaltain,
kunnes Peleun poian Akhilleun käyn katon alle.»
Hällepä vastasi näin Zeun airut, tappaja Argon:

»Mielit nuorempaas koetella, mut et mua, vanhus,
lahjaa saa salass' ottamahan ohi itse Akhilleun;
pelko ja kammo mun ois sydämelleni koskea moiseen,
hälle mi kuuluu, jott' ei ois paha koituva ehkä.
Vaan sua saattaisin, jalan maat, meret hankavin haaksin,
vaikk' ain' Argos kuulu sun olkoon matkasi määrä,
eik' ois saattoas halveksuin sua sortava kenkään.»
Virkki ja vaunuihin kera onnentuoja nyt astui,
valjakon ohjaksiin kävi oitis, ruoskahan tarttui,
voimaa uljast' uhkuamaan hevot saatti ja muulit.
Mutta kun kaivannon sekä muurin luo jo he joutui,
vartiat iltaistaan oli puuhaamassa paraikaa.
Heidät Hermes koht' unen helmaan herpasi kaikki,
joutuen salvat siirsi ja portin tempasi auki,
päästäen vaunuineen Priamon kera kuulujen lahjain.
Mutta kun sankarin saapuivat majan korkean ääreen,
jonk' oli myrmidonit varaelleet valtiahalleen —
salvos siin oli honkainen sekä kattona kaislaa,
urhojen niittelemää noroniityilt', untuvalatvaa;
taaja ol' aukean myös pihan saartava paalutusaita,
pölkkypä honkainen, yks ainoa, salpana portin;
tarpeen miest' oli kolme akhaijeja muit' oven umpeen
saamaan, kolmepa aukaisuun myös ankaran salvan;
mutta sen yksin siirsi Akhilleus — niin pihaportin
aukasi vanhukselle nyt onnentuottaja Hermes,
loistavin lunnahineen luo saapua nopsan Akhilleun,
vaunuilt' astui pois sekä lausui näin, sanan virkkoi:
»Vanhus, kuolematon jumal' on sua saattanut: Hermes,
sillä sun oppaakses minut taattoni käski ja laittoi.
Mutta nyt jälleen pois minä lähden, en astu Akhilleun

silmiin; sill' ei näät jumalain sovi kuolematonten
kuolollisten luo majavieraiks saapua suotta.
Vaan katon alle sa käy ja Akhilleun polvia kiedo,
kautt' isän vannottain sekä äidin suortuvakaunon,
myös pojan armaan, ett' ois heltyvä ankara mieli.»
Virkki ja riensi jo pois asumuksiin ylhän Olympon
Hermes; vaunuiltaan Priamos heti laskihe maahan,
vartiaks Idaios jäi vaunujen, vankkurienkin,
vaan majasuojaan riensi jo vanhus, kussa Akhilleus
istui, suosima Zeun. Hänen siellä hän istuvan keksi,
kumppanit syrjemmäll' oli muut; vain kaks oli luona,
sankari Automedon, vesa Areen Alkimos vielä,
palvelutoimessaan; hän ol' atrian päättänyt juuri,
syönyt, juonutkin; poisviemätön viel' oli pöytä.
Huomaamattapa luo tuli valtias vanha ja kietoi
polvet Akhilleun, suudellen kädet suullehen nosti
julmat, murhaiset, monen poian riistäjät hältä.
Niinkuin mies, joka murhan on tehnyt syntymämaassaan,
heimoon vieraaseen pakenee, veripattona astuu
rikkaan kartanohon, väen hämmästyttäen kaiken:
saapui noin Priamos sekä hämmästytti Akhilleun,
muutkin hämmästyi, kukin katsoi kumppanihinsa.
Vaan Priamos anovasti nyt virkkoi eessä Akhilleun:
»Vanhaa taattoas aattele, oi jumalainen Akhilleus!
Viimeisellä hän myös periportaall' on iän pitkän.
Ehkäpä ahdistaa kovin häntäkin naapurikansat,
eik' ole varjelijaa väkivallan töiltä ja turman.
Vaan niin kauan kuin sinut viel' eläväksi hän kuulee,
häll' ilo mieless' on, joka päivä hän toivoen vartoo
Ilionista jo pois pojan rakkaan saapuvan jälleen,

Vaan mua kurjaa! Uljaimmat pojat mullepa kasvoi
Troian maill' avarilla, ja kaikki ne multa on kaattu!
Viis oli kymment' ammoin, kun tuli tänne akhaijit,
yhdeksälläpätoist' oli äitinä puoliso yksi;
muut pojat saamia taas oli toisten linnani naisten.
Saattoi herpoamaan monet heistä jo ankara Ares;
ainoisimpanikin, jok' ol' yksin kilpenä Troian,
surmasit äskettäin, kun puolsi hän syntymämaataan,
Hektorin. Hänt' olen sulta ma nyt lukemattomin lunnain
saapunut noutamahan, luo tullut akhaijien laivain.
Pelkää tahtoa taivaisten, mua sääli, Akhilleus!
Taattoas aattele; murheisemp' on kohtalo mulla.
Kärsiä sain, mitä ei elon ilmoill' ihminen kuunaan:
poskeen poikani surmaajan minä kurkotin kättä!»
Virkki, ja sankari sai halun itkeä, taattoa muistain,
luotaan vanhuksen, kädest' ottain, työnsi hän hiljaa.
Itkivät muistoissaan he nyt, eessä Akhilleun jalkain
Hektoriaan siin' itki ja vääntelihen polo vanhus,
taattoa taas ikävöiden Akhilleus itki ja vuoroin
kuoloa Patroklon; majan kaiken voihkina täytti.
Mutta kun itkenyt kyllikseen oli aimo Akhilleus,
haihtunut hältä jo rinnastaan ikävöitsevä haikeus,
istuimelta hän nous, käsin auttoi maast' anojankin;
säälien tuon näki harmajan pään sekä harmajan parran,
näin sanat siivekkäät jopa lausui hälle ja haastoi:
»Koito, sa montapa kestää sait totisesti jo tuskaa!
Kuinka sa yksin tohdit akhaijein laivojen keskeen
tulla sen miehen luo, joka monta ja aimoa poikaa
sulta jo surmasi? Rautainen sydän sulla on totta!
Vaan tähän istuimelle nyt istu, ja viihtyä saakoot

tuskat rinnassamme, jos painaakin suru suuri.
Lainkaan hyödytä meit' ei hyytävä huoli ja murhe.
Surkeudestapa vain ikivallat kehräsi vaiheet
koitojen kuolollisten, vaan ilo huoleton heill' on.
Seinustalla on Zeun ikilinnass' astia täysi,
astia turmia, taas hyvän onnen lahjoja toinen.
Kelle ne hämmentäin suo Zeus salamoitsija, sill' on
vaihtuen vastassaan hyvä onni ja huonokin vuoroin;
ken tuholahjoja pelkkiä saa, sepä, sortuen herjaan,
harhaa ääriä mahtavan maan, nälän ain' ajaessa,
hylkynä ihmisien, jumalainkin, kulkuri kurja.
Niin tosin Peleus sai jalot antimet taivahisilta
syntymähetkellään; osa, onnipa häll' oli runsain
heimoss' ihmisien, hän myrmidonein oli päämies;
vaikk' oli ihminen, vaimoks sai jumalattaren ylhän;
vaan toki hällekin huolta he soi, sill' ei perijäkseen
nousevan linnass' uutta hän valtiaspolvea nähnyt,
vain pojan ainoisen, pian vaipuvan; en hänen saata
vaalia vanhuuttaan, näet kaukana syntymämailta
Troian rannoill' oon suruks sun sekä lastesi kaikkein.
Vanhus, kuulut myös sinä muinoin onnekas olleen,
lapsilt', aarteiltas mies rikkain mailla, mit' äärtää
Hellespontos valtahinen, Frygian periääret,
kaukana Lesboskin, Makar ammoin jonk' asututti.
Mutta kun taivahiset nämä turmat tuottivat sulle,
muurejas ainainen nyt saartaa murha ja taisto.
Taltuta tuskasi, taukoamatt' älä itke ja huokaa;
et valituksellas voi auttaa aimoa poikaas,
henkiin et herätellä; on uus tuho uhkana ennen!»

Hällepä näin Priamos, jumalainen vastasi vanhus:

»Viel' älä istua mun, Zeussynty sä, käske, kun maass' on
vainaja vaalimatonna! Jo käy, hänet luovuta mulle,
jotta mun silmäni saa hänet nähdä, ja tuomani lunnaat
ottaos runsaat. Niist' ilo saaos, syntymämailles
saapuos onnekkaasti, kun näin minun henkeni ensin
säästit, valkeutt' auringon soit katsoa vielä.»
Kulmia tuimistain nimes askelnopsa Akhilleus:
»Vanhus, kiusaamatt' ole nyt mua! Itse jo mielin
Hektorin luovuttaa, näet viestin Zeult' emo mulle
toi, tytär aavojen äijän tuon, elon antaja armas.
Sen näen selvälleen, ett' on, Priamos, sua myöskin
saattanut taivahinen joku luokse akhaijien laivain.
Eip' ole miestä, ken nuoruuttaan väkevintäkin uhkuin
leiriin uskaltautunut ois, ohi vartion päässyt,
tai väkisalvan niin kevyesti ken siirtänyt oisi.
Niinp' älä tuimemmaks sinä kuohuta mieleni tuskaa,
ett' omat ehk' ei suojanikaan sua varjele, vanhus,
vaikk' olet etsijä turvan, vaan Zeun lait rikon ehkä.»
Virkki, ja peljästyin heti totteli kieltoa vanhus.
Vaan ulos uksestaan kuin leijona riensi Akhilleus,
yksin ei, vaan seurana kaks asekumppaniansa,
sankari Automedon sekä Alkimos, joita Akhilleus
jälkeen Patroklon piti ystävinään yli muitten.
Päästivät alt' iespuun hevot, muulit nuo, katon alle
saattivat vanhuksen jaloäänisen airuen, hälle
tarjoten istuimen; lukemattomat Hektorin lunnaat,
tuomat vankkurien nelipyöräin, purkivat sitten,
raitia jättivät kaks, ihanaisen myös ihoviitan,
verhoitt' ettei ois palauttava häntä Akhilleus.
Neitojen huoltaa käskettiin pesu, voitelu ruumiin

ulkona, syrjemmäll', ett' ei Priamos sitä huomais
eik' ylen kuohuksiin polotaattoa sais näky poian,
tuskaan vimmaiseen, niin että Akhilleus kiihtyin
hengeti löis hänet ehkä ja Zeun ikisääntöjä rikkois.
Pesseet, voidelleet kun ol' öljyll' impyet ruumiin,
sorjaan raitiin verhonneet sekä myös ihoviittaan,
itse Akhilleus vuoteeseen hänet nosti ja vuoteen
vankkurivaunuihin kera kumppanien valioihin;
vaikertain hän ystävätään nimin huusi ja kutsui:
»Ällös suuttuko, Patroklos, jos mailla sa Hadeen
kuullet kolkoill', että ma luovutin Hektorin aimon
taas hänen taatolleen, joka runsaat tarjosi lunnaat!
Sullekin suostukkeeks osan annan niistä mä täyden.»
Virkki ja astui taas majasuojaan aimo Akhilleus,
kuss' oli äskeinen peräseinäll' uhkea istuin;
sille hän istuutui sekä virkkoi näin Priamolle:
»Suotu on poikasi sulle nyt, vanhus, niinkuni pyysit;
pantuna vuoteelleen; hänet nähdä ja myötäsi viedä
koin kohotessa jo saat; mut on aika nyt atria muistaa.
Muistipa ruokaa näät Niobekin suortuvasorja,
vaikk' oli linnassaan kakstoista hän vaipuvan nähnyt
lastaan, neitoa kuus, kuus poikaa kukkeavartta.
Surmasi närkästyin pojat hohtavajousi Apollo,
tyttäret Artemis ampujatar, kun kerskunut äiti
vertainen olevans' oli Leton kukkeakulman,
kaksi kun täll' oli lapsia vain, niin montapa hällä.
Niinpä ne kaksi nyt kaikk' emon ylpeän kantamat kaatoi.
Päiviä yhdeksän sai hurmeissansa he maata
hautaamatta, kun Zeus väen kaiken näät kivetytti;
päivän kymmenen pääst' ikivallat hautasi itse.

Ruokaa kuitenkin emo muisti, kun itku jo ehtyi.
Kaukana nyt, kuss' on Sipylon karut kalliotörmät,
joilleka kertovat yöpyvän öin salon impien arkain,
kun kisa laannut vierill' on Akheloios-virran,
hän kivipaatena viel' ikivaltain kostoa itkee.
Siis ajatella jo meidänkin, jalo vanhus, on aika
atriatamme. Sa poikaas saat kyll' itkeä sitten,
vietyäs Ilioniin, monet kyynelet vierähytellä.»
 Virkki ja nopsana nousi ja uuhen valkeavillan
teuraaks iski, ja koht' asekumppanit nylkivät uuhen,
viilsivät viiluihin, lihat vartaisiin pujotellen,
taiten paistoivat, palat vartailt' ottivat jälleen.
Leipää Automedon vasut sorjat taitteli täyteen,
pöytään järjestäin; lihat leikkeli taasen Akhilleus.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
ihmeissään Priamos ihaellen katseli, kuinka
kaunis, suur' ol' Akhilleus kuin joku kuoloton aivan.
Muotoa myös Priamon ihaellen Akhilleus katsoi
kunnianarvoisaa, sanat vanhan sattuvat kuuli.
Mutta kun kyllin katselleet oli kumpikin toistaan,
ensin näin Priamos, jumalainen virkki jo vanhus:
 »Saattaos vuoteeseen nyt, aaluva Zeun, minut joutuin,
jott' uni armas virvoittaa sais meitä jo vihdoin,
Sillä sen koommin eip' ole umpeen silmäni menneet,
kuin sun kättesi alla mun sortui poikani surmaan,
vain yhä huokaillut mitatont' olen huolta ja tuskaa,
vain lian keskeen heittäytyin pihamaallani maannut.
Nyt minä vast' otin ruokaa taas sekä viiniä tummaa
suuhuni laskin; rahtuakaan en nauttinut ennen.»

Kuuli ja kumppanien sekä neitojen käski Akhilleus
vuoteet valmistaa etusuojaan, kaunihit alle
purppurapatjat panna ja raidit myös varaella,
vaipat, kaattuvat villaiset viel' uinujan peitoks.
Uksest' ulkosivat heti neidot soihtuja kantain,
vuoteen kummankin vireästi he laittivat kuntoon.
Virkkoi, leikkiä laski nyt askelnopsa Akhilleus:
»Yöks etusuojaan käy, rakas vanhus, että akhaijein
ruhtinahist' ei nää sua kenkään, joit' alituiseen
luonani neuvoa käy pitämässä, sen kylläkin arvaat.
Heistä jos keksisi ken sinut kiitävän yön pimeässä,
hältä sen kuulisi koht' Agamemnon, valtias miesten;
silloin Hektorin antaminen vois viipyä ehkä.
Vaan sano mulle nyt julki ja virka se peittelemättä:
montako päivää vaatisivat sinun poikasi peijaat,
niin sotimatt' olen itse ja kansani kaikki sen aikaa.»
Hällepä näin Priamos, jumalainen vastasi vanhus:
»Jos minun haudata suot sinä Hektorin, viettäen peijaat,
näin menetellen täytät, Akhilleus, mieleni toivon:
Saarretut kaupunkiin, hyvin tiedät, on kaikki, ja kaukaa
vuorilt' asti on tuotava puut — sitä säikkyvi kansa.
Päiviä linnass' yhdeksän surisimme me häntä,
kymmenes peijaitten pitopäiv' ois kansani viettää;
vihdoin yhdestoist' uroholle sen kumpu jo luoda;
olkoon kahdestoist' uus taistelopäivä, jos täytyy.»
Hällepä vastasi näin uros askelnopsa Akhilleus:
»Myös tämä täyttyvä on, jalo vanhus, tahtosi jälkeen;
taistelo tauotkoon siks aikaa, minkä sä pyysit.»
Virkki ja vierastaan kädest' otti hän, oikean ranteen
kalvoimest', ett' ei ois lainkaan pelkoa hällä.

Noinpa he nukkumahan etusuojaan lähtivät sitten,
kansain pää Priamos sekä airut, mielevät vanhat.
Yöpyi uhkeahan peräsuojaan itse Akhilleus,
vienona vierellään Briseis kukkeaposki.
Kaikkipa taivahiset sekä valjakonhaltiat urhot
yön yli uinuivat, unen armaan valtahan vaipuin,
valveill' yksin vain oli Hermes, tuottaja onnen,
miettien mielessään, miten auttais laivojen luota
kansain pään Priamon sivu valppaan vartion silmäin.
Niinpä jo valtiahan pääpohjiin astuen virkkoi:
»Vanhus, et kai varo vaaraa, kun vihamiestesi luona
noin nukut huoleti vain, jos säästikin henkes Akhilleus.
Poikasi ostanut juur' olet irti ja maksanut paljon,
kolmepa vertaa sais sun päästäsi, viel' eläväisen,
poikasi luovuttaa, kotilinnaan jäänehet, jos vain
lääll' Agamemnon ois ja akhaijit muut sinut nähneet.»
Kuuli ja peljästyin havautti jo airuen vanhus.
Hermes valjaisiin hevot, muulit sai heti heille,
pois läpi leirin ohjasi — heit' ei keksinyt kenkään.
Mutta kun kuohuvan Ksanthos-vuon tuli kaalamo, virran
kaunisjuoksuisen, isä jonka on Zeus, ikitaatto,
Hermes erkani pois asumuksiin ylhän Olympon.
Loistoon kaikki jo maat loi Eos sahramivaippa;
muureja kohti he vaikertain hevot ohjasi, muulit
ruumisvankkurien kera riensi. Mut ei tulijoita
kenkään keksinyt, ei mies, ei vyöviehkeä nainen,
ennen Kassandraa, Afroditen armahan vertaa.
Pergamon huipult' impi jo katsoi, koht' isän tunsi,
seisovan vaunuillaan näki, airuen saattona myötä,
Hektorin vuoteellaan näki muulien kuormana myöskin.

Huus yli kaiken kaupungin polo, itkevä impi:
»Tullos, kansa jo kaikk', urot, naiset, Hektorin näätte,
riemuna teille jok' ain' eloss' ennen sankaritöiltään
saapui. Hänp' ilo näät oli kaupungin sekä kansan.»
Virkki, ja kaikk' ulos karkasivat, mit' ol' Ilionissa
miestä ja naistakin. Sill' ylen hillitön heill' oli murhe.
Ulkona kohtasivat liki porttia Hektorin tuojan.
Puoliso muist' etumaisna ja äitikin, kantaja kallis,
raastivat suortuviaan, päin vankkurivaunuja syöksyin,
koskivat vainajan päätä, ja itkien katseli kansa.
Noinp' ois iltaan asti he, päivän painumahetkeen,
surreet porttien eess' yhä itkien Hektorin surmaa,
vaunuilt' ellei valtias ois näin käskenyt kansaa:
»Syrjään muulien tieltä jo käykää. Sitten on aika
itkeä kyllältänne, kun on kotihinsa hän tuotu.»
Virkki, ja syrjään muut heti väistyi vaunujen eestä.
Tuotu kun kuuluun nyt kotilinnaan noin oli Hektor,
sorjaan vuoteeseen hänet pantiin, äärehen astui
laulajat kaiuttain murevirsiä vainajan muistoks
äänin vaitelevin; kera voihkasi vaimojen parvi.
Tuskans' ilmi jo toi näin Andromakhe helo-olka,
kauloen kalleintaan, uronsurman Hektorin päätä:
»Puoliso, nuorena niin elost' erkanit siis, minut heittäin
leskenä linnoilles, ikäpienen pilttini kanssa,
sulla ja mulla jok' on, polon sortelemilla. Hän ei lie
vauraaks ehtivä, sillä sit' ennen korkea Troia
kaatuu kai, sinä kun — sen kilpi ja suoja — jo sorruit,
puoltaja puolisojen siveäin sekä hentojen lasten.
Kohtapa kuljetetaan pois heidät laitavin laivoin,
myös minut muitten myötä; sa, lapseni, kanss' emos ehkä

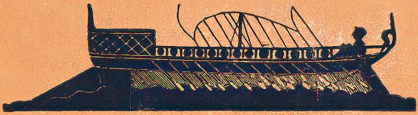
orjana raukkana raatamahan tylyn käskijän töitä
kauas joutunet, tai käsivartees käy, sinut paiskaa
tornist' inha Akhaian mies, tuhos surkean tuottaa
vimmoissaan, kun on hält' oman veljen tai pojan Hektor
tai isän kaatanut ehkä. Akhaian mies moni totta
Hektorin kätten on alla jo hampain haukkonut multaa;
leppeä taistelon telmeess' ei näet taattosi ollut.
Siksipä kansa nyt Ilionin hänt' itkevi kaikki;
toit surun vanhemmillesi, toit sanomattoman tuskan,
Hektor; vaan yli kaikkien mull' on haikea murhe;
sillä et kurkottaa mua kohti sa kättäsi voinut,
kuiskata mulle et kuollessas, mitä lohtuna oisin
kyynelien valuess' öin, päivin muistava aina.»
  Noin hän itkien virkki, ja voihkasi vaimojen parvi.
Vaan nyt näin Hekabe valitukseen puhkesi vaisuun:
  »Hektor, lapseni, mun sydämelleni rakkahin, kallein!
Armas tott' olit ain' eläessäsi taivahisille,
siks sua vaalivat myös, vaikk' ehti jo kuoleman arpa.
Poikani muut, kenen sai heist' askelnopsa Akhilleus
vangiks, aina hän myi meren aavan taa; Samos, Imbros
heill' olopaikkana lie tai sauhun saartama Lemnos;
mutta kun sult' elon otti hän peitsellään terävällä,
kumpua Patroklon, sun kaatamas, kyll' yhä kiertäin
hän sua laahasi kai — eip' elpynyt ystävä siitä.
Nyt koton' uinuissas näkö niinkuin kaste on raikas,
muotosi muuttumaton kuin sen, jolt' äkkiä hengen
ottanut tuskaton nuoli on hohtavajousen Apollon.»
  Noin emo itkien virkki, ja suunnaton nous surun voihke.
Kolmanneksipa näin Helene sanat haikeat haastoi:
  »Hektor, lankoni, oi sinä langoist' armahin mulle —

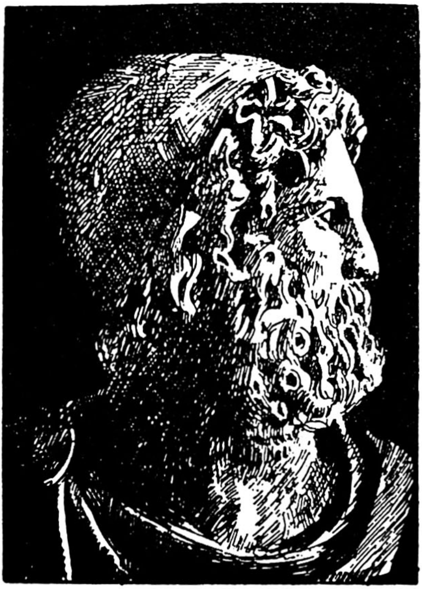
sill' aviokseen tänne Aleksandros jumalainen
toi minut Troiaan — kunp' ois ennen turmani tullut!
Kahdeskymmenes siit' ajastaika jo vierivi multa,
kun minä läksin sieltä ja erkanin syntymämaasta;
suustasi soimaus ei, sana ei kova lähtenyt koskaan,
vaan jos muittenkaan mua kuulit moittivan täällä,
langon tai kälyn tai natonaisen viehkeäverhon
tai anopinkin — appeni ain' oli kuin isä armas —
ainapa suostuttain, lepytellen heitä sa silloin
hillitsit sopusuulla ja mielesi lempeydellä.
Siks sua itkien itken myös, polo, itseni vuoksi
murtuvin mielin, sill' olit Troian maill' avarilla
suopea, lempeä vain sinä yksin, muut mua kammoo.»
Noin hän itkien virkki, ja kaikkipa voihkasi kansa.
Vaan sureville jo näin sanan virkkoi valtias vanha:
»Tuokaa puita nyt kaupunkiin, ei peljätä tarvis
väijyvän tiellä akhaijein; niin näet itse Akhilleus
lausui laskeissaan minut tummien laivojen luota,
taistelon alkavan vasta, kun kahdestoista on aamu.»
Virkki, ja valjastain härät, muulit kohta he kaikki
ulkona kaupungist' oli koolla jo rattahinensa.
Päiviä yhdeksän nyt tuotiin puit' ylen paljon;
vaan valoks ihmisien kun kymmenes ilmeni Eos,
uhkuvin kyynelin kannettiin ulos urhea Hektor,
nostettiin roviolle ja tuiskattiin tuli puihin.
Mutta kun huomensynty jo nous rusosorminen Eos,
niin roviollepa taas jalon Hektorin riensi jo kansa.
Konsa he kertynehet oli sinne ja kaikki jo koolla,
kaasivat sammuttain roviolle he viiniä tummaa
ylt'yli, kunneka vain oli yltänyt valkean valta.

Luutpa jo valjenneet uron veljet, kumppanit surren
talteen korjasivat, moni poskill' uhkuva kyynel.
Arkkuun kultaiseen luut kootut laskivat sitten,
kons' oli verhonneet he ne lauhkein purppuraliinoin;
arkkupa hautaan koht' asetettiin, onkalohonsa
valtavin harkoin peitettiin, kate paasinen pantiin.
Joutuen luotiin kumpu; ja eempänä vartiat istui
jott' äkin yllättää ei vois varusääret akhaijit.
Kons' oli kumpu jo luotu, he lähtivät taas sekä sitten
suuriin, kuuluihin surujuhliin atrian ääreen
kertyivät Priamon jumalaisen valtiaslinnaan.
Noin jalot vietettiin hevonsuistajan Hektorin peijaat.

ODYSSEIA

ODYSSEUS.

Veneziassa olevasta marmoripystykuvasta.

HOMEROS

ODYSSEIA

SUOMENTANUT

O. MANNINEN

KOLMAS PAINOS

PORVOO—HELSINKI
WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA
1948

KALEVALAN
LAULAJAIN JA
ELIAS LÖNNROTIN
MUISTOLLE

SUOMENTAJA

ENSIMMÄINEN LAULU.

JUMALIEN KOKOUS. ATHENE TUO NEUVOJA TELEMAKHOLLE.

Retkiä miehen kekseliään, runoneito, sa kerro,
kauan harhailleen pyhän Troian kaatamatiellä!
Kansat, kaupungit monet nähdä hän sai, tavat oppi,
sai tuta tuskaa mont' ulapoilla, kun eest' oman hengen
taisteli, maalleen matkaamaan koki kumppanit auttaa.
Ei toki kumppanien hän turmaa torjua voinut,
näät tuhon tuottivat itselleen ylimieliset houkat,
kaasivat karjaa, jonk' oli haltia Helios ylhä;
siksi hän riemuisan palauksen riistikin heiltä.
Noistapa meillekin, Zeun tytär taivahinen, tarinoios!

Kaikk' oli muut, kuka vain tuhon alt' oli säilynyt tuiman,
taas kotonaan, sodan kuin meren vaarat vaikeat välttäin;
hänt' yhä vain, kotimaata ja puolisoaan ikävöivää,
hoivasi viivyttäin kave, luonnotar ylhä, Kalypso,
onkaloluolissaan, aviokseen toivoen häntä.
Vaan kera vuosien vyöryvien jopa aika se joutui,
säätämä taivaisten, kodin kons', Ithaken, oli jälleen
saava hän nähdä; mut ei ohi vaarat siell' edes olleet,
vaikk' omiens' oli luona; ja säälivät kaikk' ikivallat,
paitsi Poseidon, vainontaan jumalaisen Odysseun
leppymätön, kotihinsa jo kunnes sankari saapui.
Vaan nyt ol' aithiopein etähäisten luoksi Poseidon,
ihmismaan rajakansan, kaht' eri äärt' asuvaisen —
toiset on päivän nousuun päin, päin laskua toiset —
härkiä, uuhiakin satauhrin saapunut saamaan.
Ääress' atrian siellä hän viihtyi; muut jumalatpa
luona Olympon Zeun, katon korkean all' oli koolla.
Loihe jo lausumahan isä ihmisien, jumalainkin,
mieleen Aigisthos jalosynty kun näät tuli, jonka
kuulu Orestes hengeti löi, Agamemnonin poika;
tuot' ajatellen näin sanan taivahisille hän lausui:
»Voi toki, ihmiset nuo jumaloita ne kuink' yhä syyttää!
Meitä he soimaavat tuhon tuojiks, itse kun tuskaa
hankkivat itselleen yli salliman ilkiötöillään;
niinp' yli salliman tuo Aigisthoskin pojalt' Atreun
puolison vei, sotatielt' uron saapuvan surmasi, vaikka
koituvan ties tuhokuolon, hänt' epäsimmehän ennen;
näät näkötarkkapa vei sanan Hermes, tappaja Argon,
ettei surmais hänt', ei veis hänen puolisoansa;
'sillä Orestes on veret kostava Atreun poian,

jahkapa miehistyy sekä mielii hallita maitaan.'
Toi sanan Hermes tuon, vaan neuvoa ei hyvänsuopaa
noutanut Aigisthos; nyt maistanut maksun on täyden.»
Hällepä vastasi näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Korkein valtiahist', isä taivaisten, Kronossynty!
Niinpä se mies tosiaankin on suistunut ansiosurmaan.
Kuolkoon aina jok' ainoa niin, joka moisia tehnee!
Vaan sydän murtuu multa, kun joutunut uljas Odysseus
kauas, koito, on rakkaistaan, polopäivien viettoon,
saareen tyrskyjen saartelemaan navall' aavojen vetten.
Metsävä saari se on, asujattarenaan jumal-impi,
tuon tytär Atlaan turmahisen, meren kaikki jok' alhot
tuntee, pystyss' yksin myös pysytellä ne pylväät
korkeat saa, jotk' ei alas taivaan suistua salli.
Tuon tytär ei polon murtelemaa pois urhoa päästä,
vaan yhä kiehtoelee sulosuisin, liehivin lausein,
ett' Ithake jäis hält' ikiunhoon. Mutta Odysseus
siintävän sauhun vain kotimaastaan viel' ikävöisi
nähdä ja sitten kuolla. Sun eikö jo mielesi, sunkaan,
helly, Olympon Zeus? Vai eiköpä sulle Odysseus
tuonut palvehiaan yhä luona akhaijien laivain,
kentill' Ilionin? Noin miks olet hälle sä nurja?»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Lapseni, voi mikä nyt sana kirposi kielesi päältä?
Saattaisinko ma unhottaa jumalaisen Odysseun,
viisain maan asujoista jok' on, jumaloillekin tuonut
parhaat antimet ain', asujoille on aukean taivaan?
Mutta Poseidon, maan sylisaartaja, hänt' yhä vainoo,
kykloopin väkivoivan kun sokeaksi hän saattoi,
kaikkien kyklooppein väkevimmän tuon, Polyfemon;

sai hänet ammoin saalahanaan merenimpi Thoosa,
jonk' isä aaltoavan meren-aavan on haltia Forkys,
luotunut kons' oli luoksi Poseidon onkaloluoliin.
Siksi Poseidon, maan järisyttäjä, syössyt Odysseun
kauas on syntymämailta, jos ei toki aikone tappaa.
Mutta nyt harkitkaamme jo kaikki me, kuinka Odysseus
saapuva ois kotihinsa; ja karsautensa Poseidon
hillitä saa; sill' ei kera kaikkien voi ikivaltain
käydä hän ottelemaan ypö-yksin, meit' uhitellen.»

Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Korkein valtiahist', isä taivaisten, Kronossyntyl
Jos jumalain siis mieli ja aatos on autuahitten,
että jo maalleen saapua saa monineuvo Odysseus,
Hermes lähteköhön, jumal-airut, tappaja Argon,
saareen Ogygian, kave kuulkoon suortuvakauno
viestin vitkaelutta, mi päätöksemme on vahva,
maalleen kestävämieli jo saapuva ett' on Odysseus.
Saareen taas Ithaken menen itse ja sankarin poikaa
yllytän, rohkaisen minä mieleen uskaliaampaan,
mieskokoukseen kutsumahan hiuskaunot akhaijit,
sulhojen joukkoa julki jo syyttämähän, joka hältä
laumavat lampaat teurastaa, härät sorkkuvasääret.
Taattoa tietelemään panen — matkan määränä Sparta,
myös Pylos hietava — kuullakseen, joko saapuvan kuuluis,
itsekin saadakseen seass' ihmisien jalon maineen.»

Virkki ja kauniit, kultaiset, kulumattomat pauloi
anturat alleen, joill' yli laajan maan, yli merten
ilman leyhkänä liihottain kevyesti hän kiitää,
koppoi valtahisen, otavaskisen, orhean peitsen,
raskaan, vartevan, vankan, joll' urojoukkoja maahan

iskee, konsa on vimmoissaan, tytär mahtaja-taaton,
oitis Olympon korkeudest' alas myrskynä kiiti.
Koht' Ithakess' oli, eessä Odysseun uksien, astui
välkkyvin keihäineen piha-aukeamaan, näköjänsä
kuin Tafos-saaren valtias tuo, majaystävä, Mentes.
Korskeat nyt kosijatpa hän keksi jo; nuo pihamaalla
heittivät mielikseen kivinoppaa uksien eessä,
vuodill' istuivat talon härkien tappamiensa.
Hyörivät airuet siellä ja reippaat palvelumiehet,
viiniin vettä ken hämmentäin sekomaljoja täytti,
sienin hohkoisin pitopöytiä ken pesi, pyyhki
järjestellen myös, ken taas lihat leikkeli runsaat.
Aikoja ennen muita jo Telemakhos näki sorja
saapujan, sulhojen näät seass' istui hän muremielin,
kuulua aatteli vain yhä taattoa, vieläkö saapuis,
lähdön toimittais ulos uksiltaan kosijoille,
kattons' alla jo taas oman ottais käskijävallan.
Moisin miettehin istuissaan jopa keksi Athenen,
riensi jo porttia kohti ja harmistui sydämessään,
vartoa ulkona ett' oli vieraan täytynyt; astui
luo, hänen tarttui oikeahan kätehensä ja keihään
vaskisen otti jo hältä ja siivekkäät sanat lausui:
»Terve, kun saavuit meille, sa vieras! On atrian ääreen
aika nyt ensin käydä, ja kertonet seikkasi sitten.»
Virkki ja johti jo eeltä, ja seurasi Pallas Athene.
Mutta kun linnaan astuivat, katon korkean alle,
tuonne hän peitsen vei heti viereen valtavan pylvään,
keihäskarsinahan kehävälkkyyn, miss' oli keihäät
myöskin muut, monet nuo sotiaimon Odysseun. Vieraan
istuimeksi jo peitti hän verhoin kunniapaikan,

kaunisveistehisen — siro siin' oli myös nojaporras;
viereen itselleen nojatuolin kirjatun nouti,
syrjään muist', ett' ei kera istuen inhona vieraan
korskien sulhojen ois meluseura ja että hän itse
myös isän retkiä tiedustais, joka kaukana viipyi.
Ruukuin sorjin, kultaisin käsivettä jo neito
toi, yli kätten kaas — hopeainen all' oli kätten
huuhtelumalja — ja luo silopinnan siirteli pöydän.
Leipää tuoden taas talonhoitajatar tuli oiva,
toi monet herkut muut, talon antimet tarjosi parhaat;
paistinleikkaajoistapa taas joku lautasin kantoi
kaikkea kystä ja kultaiset pani pöytähän maljat;
airut palvelemaan kävi, kaatoi viiniä heille.
Myöspä jo sulhot suurekkaat tuli koolle, ja täyttyi
tuolien, istuinten rivit, korkeat kunniapaikat.
Airuet astuen luo valahuttivat vett' yli kätten,
palvelijattaret leipää toi korit kukkurapäiset,
palvelumiehet kaas sekomaljat viiniä täyteen.
Ruokiin ryhdyttiin heti valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
niin jopa muuhun koht' oli sulhojen mieli ja into,
lauluun, karkelohon, jok' on kaunistus pitojuhlain.
Kaunoisen kitaranpa jo Femios-laulajan sormiin
airut vei — kosijoille hän lauloi, pakko kun pantiin.
Kieliä soinnuttain hän sorjan laulelon alkoi;
Telemakhos, puhutellen Athenea päilyväsilmää,
kallistui liki hänt', ett' ei muut vois sitä kuulla:
»Suuttunet ehkä sä, vieras, jos sanon mieleni sulle?
Noillapa moiset vain ne on huolena, soitto ja laulu;
vaivapa vainkin on ilmaiseks omat ahmia toisen,

jonka jo valjut luut satehissa on kaiketi saaneet
maatua maahan tai ajelehtivat aaltojen myötä.
Jos hänen nuo Ithaken näkis saareen saapuvan kerran,
sukkelat sois jalat itselleen joka ainoa ennen
kuin isot kullan kukkurat tai varat vaattehienkin.
Vaan hänet surkea surma jo vei, eik' anna se meille
lohtua, jos kuka ihminen, jos kuka maan asujoista
virkkaa saapuvan vielä; jo häipyi hältä se päivä.
Mutta sa kerro jo mulle ja juttele peittelemättä:
kenp' olet, mistä on matkasi? Miss' oma maas, talo taattos?
Laivasi laatu mik' on? Sinut kuink' Ithaken tuli saareen
tuoneeks sen merimiehet? Keit' olevansa he kertoi?
Sillä et totta sa lie jalan saapunut tänne, ma luulen.
Virkkaos mulle jo myös tosi vilpitön, että sen tiedän,
ensikö kertaa tääll' olet vaiko jo liet majavieras
taattoinen, moni näät tuli vieras kartanohomme;
vieroja ihmisien eip' ollut taattoni myöskään.»
  Vastasi, virkkoi näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Niinpä mä suoran suon selon, ilman vilppiä. Mentes,
viisaan Ankhialon olen poika, sen mainita mahdan,
vaan merikelpoja hallitsen tafolaisia itse.
Tänne nyt kumppanien kera laskin laivani rantaan,
heimojen vierahien tykö vien meren taa minä tumman
rautaa kiiltelevää, Temesessä sen vaihetan vaskeen.
Syrjään kaupungista ma heitin laivani tuonne,
Rheitronin valkama miss' on metsävän Neionin alla.
Vanhastaan majaystävänään saa kumpikin toistaan
mainita, Laertes hyvin tietää sen, kysy hältä,
sankari vanha, jok' ei tule kauemmin, minä kuulen,
kaupunkiin, vaan maall' iän ehtoon vaivoja kärsii,

palvelijattaren vain kera vanhan, hälle jok' antaa
ruokaa, juomaa, kun jäsenissä on raukeus raskas,
konsa hän polkuja hoippuillut rypäleisen on tarhan.
Tänne mä saavuin, sillä jo kuulin taattosi tulleen
taas kotihinsa. Mut estivät kai tulon tuon ikivallat.
Sill' ei kuollut viel' ole teilleen oiva Odysseus,
saareen tyrskyjen saartelemaan, meren aukean keskeen
jonnekin joutunut lie, väki sen raju, raaka ja karsas
ei hänen lähteä suo, vaan viivyttää väkivalloin.
Mutta nyt ennustan, mitä johdattaa ikivallat
mieleen mulle ja minkä mä luulen täyttyvän totta,
vaikka en tietäjä lie, en lintujenkatsoja liioin.
Eip' ole kauemmin sulo-syntymämaasta hän poissa
viipyvä, rautaisetkaan hänt' ei kahlehet estäis;
keksii keinot hän, hän on mies ylen mieleväneuvo.
Mutta sa nyt sano mulle jo tuo, tosi vilpitön virka:
poika Odysseun tottako liet, joka noin olet vauras?
Hämmästyn, miten on sama pää, samat säihkyvät silmät
sullakin; toisissammepa näät useasti me oltiin,
kunnes Troiaa kohti hän riensi jo, niinkuni muutkin
lähtivät Argos-maan valioimmat laitavin laivoin.
Nähnyt Odysseut' en ole silleen, ei mua hänkään.»

Toimeva Telemakhos noin tuohon vastasi jälleen:
»Niinpä sen, vieras, siis sanon sulle, en vilppiä virka.
Kyll' isäks äitini mainitsee hänet mulle, mut tietää
en sitä voi, oma syntypä on näet kullekin outo.
Poika jos oisinkin minä onnen suosiman miehen,
jonk' osa hiljalleen on vanheta vauraudessaan!
Vaan polosyntyisin lie mull' isä ilmojen alla
heimoa kuolollista — se kosk' oli sun halu kuulla.»

Vastasi, virkkoi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Kuuluna loistaa suo sukumainees viel' ikivallat,
noin kun on kunnokkaan pojan saanut Penelopeia.
Mutta sa nyt sano mulle jo tuo, tosi vilpitön virka:
juhla mik' on, mikä joukkue tää? Mikä puuhana sulla?
Häätkö on vai kemut muut? Vero arkinen eipä se liene.
Niin näet korskina nuo omin valloin atrian ääreen
käyvät kattosi alla. Jok' ihminen oikeamieli
närkästyisi jo nähdessään kataluuksia näitä.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Vieras, kun sitä siis kysyt, tiedustat sinä multa,
tietäös, vaurautt' ei talo tää, ei arvoa vailla
ollut, kun kotonaan sen valtias viel' oli täällä.
Toisin säätivät tuon toki taivahiset tuhomielet,
häipyä antoivat hänen, kuin ei ihmisen kuunaan,
ilman jälkeä. Niin suris en minä taattoni surmaa,
kumppanijoukossaan jos maall' ois sortunut Troian
tai syliss' ystävien sodan laattua heittänyt hengen.
Silloin kummun kaikk' ois luoneet hälle akhaijit,
kuulun poialleen hän jättänyt ois nimen, maineen;
maineetonnapa, Harpyiain nyt on viemänä mennyt,
jäljetön, tietymätön, vain tuskan kyynelet jätti
mulle. Mut yksistään en häntä mä vain sure, huokaa,
muunkin taivahiset murehekseni toi kovan onnen.
Kaikk' ylimykset näät, joka ruhtinas, nää jota saaret,
Dulikhion, Samos ynnä Zakynthos metsävä, kuulee,
tai mitä kalliomaill' Ithaken on miest' isovaltaa,
kaikki nyt äitini on kosijoina ja syö tavaraani.
Eikä hän torjua rohkene heit', ei taipua saata
pattoiseen avioon, ja he multa jo kartanon kaiken

ahmivat, itsenikin pian raastavat kappalehiksi.»
Tuosta jo kuohahtain näin virkkoi Pallas Athene:
»Voi, jopa ois nyt Odysseus tääll', ei kaukana, tarpeen
korskiin käydäkseen kosijoihin kostavin kourin.
Jospa nyt ilmestyis oven suuhun sankari itse,
välkkyis pää kypäröity ja kilpi ja peitsiä kaksi,
aimona niin, kuin näin hänet ensimmäistä mä kertaa,
kun pitovieraanamme hän viiniä joi, Efyrestä
Ilos-sankarin luota kun saapui, Mermeron poian!
Sillä Odysseus sinnekin näät tuli kiitävin laivoin
myrkkyä noutaakseen uronsurmaa, voitanut joll' ois
nuolten vaskiset väät; mutt' ei sitä antanut Ilos,
peljäten suututtaa ikivaltoja, vaan sitä antoi
taattoni, sill' ylen armas ol' ystävä hälle Odysseus.
Moisena joukkoon jos nyt sulhojen itse hän astuis,
ruttopa koituis surma ja katkerat häät heti heille.
Mutta se kaiketi lie jumalain sylisykkynä vielä,
saapuva onko hän kostamahan vai ei kotihinsa;
vaan sinä miettiös itse, ma neuvon, millä sä lähtöön
kattosi alta jo tuon tuhosulhojen joukkion saisit.
Niinpä nyt kuuntele, kun sanon sulle, ja paina se mielees!
Kutsuos noustua koin heti aimot koolle akhaijit,
tahtosi julki sa tuo, ano kuuntelijoiks ikivallat.
Käskeös sulhojen suoria pois kotihinsa jo kunkin,
äitisi taas, avioon jos uuteen suostua aikoo,
lähteä taattolahan, isän voivan luo, isovallan;
hankitkoot häät siellä ja runsaat morsiuslahjat,
niinkuin ainakin saapi ne taatoltaan tytär armas.
Vaan hyvä kuullos vielä sä neuvo, jos mielinet noutaa:
haaksi nyt kuntoon saa, parikymmensoutuja parhain,

lähteös etsintään isän kauan kaivatun. Vihjeen
ehkäpä virkkaa voi joku ihminen, tai huhu kulkee
viestinä Zeun, enitenpä se ihmiskuulumat kantaa.
Valtias ensinkin Pylos-maan, jalo etsiös Nestor,
sitten Spartan pään mene vaalevan luo Menelaon,
sillä hän saapui viimeiseks urohista akhaijein.
Jos kotimatkallaan elon maill' isän kulkevan kuulet,
kestää vuoden voit toki vielä sa kiusoja näitä;
vaan jos kuulla jo kuolleeks saat sekä meilt' ikimenneeks,
saapuos armaaseen kotisaareen kohta jo silloin,
luo'os kumpu ja uhrit tuo, pidä uhkeat peijaat,
kuin pojan tehtävä on, sekä sitten äitisi naita.
Mutta kun kaiken tuon olet saanut toimitetuksi,
niin sitä mielin mieti ja aivoin aattele, kuinka
linnassas tuhon tuottaisit kosijoille sa noille
turvaten viekkauteen tahi voimaan; ei sovi sulle
saamaton lapsekkuus; ohi sulta jo on ikä lapsen.
Vaiko et kuullut lie, mikä maine on oivan Oresteen
kaikill' ihmismaill', isän kostajan, koska hän tappoi
viekkaan Aigisthon, joka murhasi hält' isän kuulun?
Myös sinä yht' ole urhea, kuin olet sorja ja vauras,
että sun uljuuttas moni vastakin syntyvä kiittäis.
Vaan nyt on aika mun ehtiä luo tovereitteni laivaan,
kaiketi vartonevat mua siellä jo kärsimätönnä.
Miettiös nyt tätä itse ja mielees neuvoni paina.»

Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Vieras, neuvosi soit totisesti sa rakkahin mielin
kuin isä poialleen, enk' unhota pois sitä kuunaan.
Viipyös hetkinen vielä, jos onkin kiire jo matkaan,
että sä kylpeä saat, sydän virkistettynä sitten

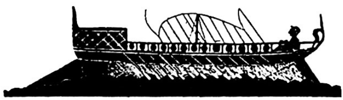
mielin riemukkain menet laivaas, myötäsi lahja
kallis, kaunoinen, joka sulle on muistona multa,
kuin suo muistoja toisilleen majaystävät rakkaat.»
Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Ällös kauemmin pidätelkö, kun mennä jo mielin.
Lahjan jos sydämellä sa rakkaall' aikonet antaa,
antaos mulle se myötäni, kons' olen taas kotitiellä;
kalliskin valikoios, en halvemmalla ma vastaa.»
Virkkaen noin pois kiiti jo päilyväsilmä Athene,
häipyen korkeuteen kuin lintu; ja rohkeus elpyi
rintaan Telemakhon, isän entistään elävämmin
muisti hän myös. Sitä siinä hän mietti, ja valtasi mielen
ihmetys, olleen näät jumalattaren arvasi luonaan.
Kohta jo sulhojen luo jumalainen, nuor' uros astui.
Lauloi laulaja siell' ikikuulu, ja ääneti istuin
kuunteli muut — palausta akhaijein Ilionista
kolkkoa lauloi, jonk' oli säätänyt Pallas Athene.
Itsepä Ikarion tytär, mielevä Penelopeia,
koht' yliskammiohon ihanaisen kuuli jo laulun,
astui portahiaan alas valtiatar talon ylhän,
yksinp' astunut ei, kera kaks oli saattajaneittä.
Vaan kun sulhojen luo noin saapui naisia sorjin,
jäi ovensuulle hän miessalin tuon ison, jyhkeäseinän,
kasvot kaunoiseen, utuhienoon verhosi huntuun,
kumpaisellekin jäi kupehelleen saattajaneito.
Itkien kääntyi hän jumalaisen laulajan puoleen:
»Femios, sull' iloks ihmisien moni laulu on muukin,
töist' yhä sankarien, jumalainkin laulajat laulaa;
niistäpä laula sa myös kera istuen täällä, ja juokoot
ääneti viiniä muut; vaan laulusi tuon surusynkän

laata jo suo, joka mult' yhä rintaa raastavi, sillä
mullepa suunnaton suotu on murheen kukkura, moinen
mennyt on rakkain multa, jot' ainian mieleni muistaa,
mies, koko Hellaan kuulu ja Argos-maan joka äären.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Miks, emo, laulajan laatuisan et meit' ilahuttaa
sois, miten antaa mieli? Se ei vika laulajan liene,
Zeunpa on syy, joka ihmisien moniaskarehisten
kohtalot kuljettaa, miten mielii. Ei pahaks ottaa
kenkään saa, tuhost' että hän laulaa danaolaisten.
Ainapa parhaimmaks sitä laulua ihmiset kiittää,
soinnull' uusimmalla mi kaikuu kuulijan korvaan.
Tyynenä kuuntelemaan sitä mielesi maltuta, sill' ei
yksin Odysseult' estynyt vain ilo saapumapäivän;
Troian luona jo näät moni sortui sankari surmaan.
Vaan naissuojaan käy, mene, antau askaretoimiis,
kehräämään, kutomaan sekä palveluneitoja neuvoin,
käskien ohjaamaan; puhe mielevä miesten on huoli,
vaan yli muistapa mun, joka täss' olen haltia huoneen.»
Tuostapa hämmästyin emo huoneisiinsa jo lähti,
näät pojan mielevän lauseen tuon sydämeensä hän painoi.
Nous yliskammiohon kera saattajaneitojen, siellä
sitten Odysseut' itki hän, puolisoaan, unen armaan
kunnes loi yli luonten Athene päilyväsilmä.
Vaan jopa miessalin varjoisan melu sulhojen täytti,
kaimata vuoteeseen näet hänt' oli kaipaus kaikkein.
Mutta jo toimeva Telemakhos sanan laati ja lausui:
»Äitini mielijät kaikk', elämöitsijät korskeamielet,
aika nyt atriatamme on nauttia, siis melu laatkoon,
sill' ihanaistapa kuulla on laulelo laulajan moisen,

niin jaloäänisen, kuin jumaloita hän oisi Olympon.
Mutta kun noussut on koi, torill' olkaa kaikki te koolla,
että ma lausun julki jo tahtoni teille ja käsken
mennä meiltä jo pois. Hakekaa pitopaikkoja muita,
tuhlatkaa omianne ja toisissanne te käykää!
Vaan se jos oivemp' on teko teistä ja mielehisempi,
yhdelt' ilmaiseks elot ahmia, kaikk' osat, onnet,
syökää vain! Mutt' auttamahan jumaloita ma huudan
ain'-eläväisiä. Ehkäpä Zeus sen maksavi kerran,
teidät kostajaton tuho kohtaa kattoni alla.»
Noin hän virkki, ja hämmästyin puri kaikki he huultaan,
heitä kun Telemakhos uhitellut ol' uskaliaasti.
Vastasi Antinoos, Eupeitheen poika, jo vihdoin:
»Kas vain, Telemakhos! Ikivallat itsekö neuvoi
noin sua haastelemaan suin suurin, uskaliaasti?
Kunp' ei korkea Zeus vain hallita sois sinun kuunaan
saart' Ithaken, se jos taattoinen perimyksesi onkin!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Suuttunet ehkä sä, Antinoos, jos mieleni lausun?
Saavuttaisin, jos vain sallisi Zeus, toki tuonkin.
Vai sekö mielestäs elon ilmoill' ois osa kurjin?
Eip' ole kurja, ken valtias on; pian kartano täyttyy
rikkaudesta, ja muita on ylhäisempi hän itse.
Mutta akhaijeja paljon on ruhtinassyntyjä muita,
nuoria, vanhojakin, meren saartelemass' Ithakessa;
vallan saa joku heistä, kun kuollut on oiva Odysseus.
Vaan minä kattoni all' olen käskijä, haltia huoneen,
palvelijoitteni myös, sodass' oivan Odysseun saamain.»
Vastasi Eurymakhos, Polybos-uron aaluva, tuohon:
»Telemakhos, jumalain sylisykkynä lie, ken akhaijein

aimoist' on Ithaken merensaartaman valtias kerran;
vaan omas hallita saat, oman käskeä kattosi alla.
Miestä sit' älköön tulko, ken sult' omas rosvona riistää,
ei niin kauan kuin Ithaken ikikalliot kestää!
Mutta nyt, ystävä, virka, ken äsken tääll' oli vieras,
mistä hän matkasi, mistä hän kertoi maast' olevansa.
Missäpä mantu on taattoinen sekä syntymäjuuri?
Tietoa sulleko toi hän taattosi saapumisesta,
vai omiss' aikeissaan, asioissaan vain tuli tänne?
Kuinka jo riensi hän pois, ei vartonut, ett' olis tultu
tuntemahan hänet? Ei näköjään mies halpa hän ollut.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Taattoni saapumisest' ei, Eurymakhos, tule totta.
Luota en viesteihin, en kuuntele, jos kuka tuokoon,
en jumal-enteisiin, emo joit' utelee yhä, kutsuu
tietäjät kartanohon. Majaystävä tuo oli mulle
taattoni aikuinen, Tafos-saaren miehiä, Mentes.
Taatokseen jalon Ankhialon hän mainita mahtaa,
vaan merikelpoja hallitsee tafolaisia itse.»
Virkkoi noin, toki taivahisen tajus ollehen luonaan.
Sulhot karkelohonpa nyt antautui, sulolauluun,
jäivät riemuamaan yhä, kunnes kerkesi ilta.
Siinä kun riemusivat, tuli maille jo tummuva ehtoo;
koht' asumukselleen kukin asteli nukkua aikoin.
Tuonnepa Telemakhos kävi, korkea kuss' oli hällä
kammio kaunoisen pihan ympärysmuuria vasten,
heittihe vuoteelleen, monet mietteet täyttivät mielen.
Huolekas Eurykleiapa vei hänet, saatteli soihduin
leimuavin, tytär Opsin tuo, Peisenorin poian.
Ostanut Laertes hänet, voipa ja vauras, ol' ammoin,

neito kun nuor' oli hän, härän kahdenkymmenen hintaan;
nauttia soi taloss' arvoa laill' oman puolison armaan,
vaan kera yhtynyt ei, yli mennyt puolison mielen.
Soihduin leimuavin hän saatti; hän palvelijoista
kiintynehin oli Telemakhoon, jota pienenä hän hoiti.
Aukasi Telemakhos lujaseinän kammion uksen,
istui vuoteelleen, ihotakkins' otti jo yltään
pehmeän; vanhapa hoitajatar sen korjasi valpas,
käänteli kääryyn kaunoiseen, rypyt pois silitellen,
vaarnaan tuon kuvereikäisen pani vuotehen viereen,
lähti jo pois, ovirenkaaseen hopeaisehen tarttuin
uksen sulki ja sen vetohihnastaan veti salpaan.
Uuhenuntuva-peitossaan yön mietti nyt kaiken
matkaa Telemakhos, johon neuvonut noin ol' Athene.

TOINEN LAULU.

ITHAKALAISTEN KANSANKOKOUS. TELEMAKHON MATKA.

Vaan valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,
vuoteelt' armas nousi Odysseun aaluva, vaatteet
suori jo varrelleen, olusvyöhön vyötteli miekan,
jalkoihin jalohohtoisiin sirot anturat pauloi,
uksest' ulkosi sorjana kuin joku kuoloton aivan.
Airuet toimeks sai heti selkeä-ääniset hältä
mieskokoukseen kuuluttaa hiuskaunot akhaijit.
Airuet käskyn vei, väki yhteen kiirehin kertyi.
Mutta kun koolla jo kaikk' oli kansa ja kertynyt yhteen,
välkkyvä keihäs kourassaan kävi itse hän keskeen,

ei toki yksin, vaan kera kaks oli virkkua koiraa.
Saapujan yllepä tenhoa loi jumalaista Athene;
valtasi katsojat kaikk' ilo, hämmästys, ja hän istui
koht' isän istuimelle, ja vanhimmat tilan antoi.
  Loihe jo lausumahan Aigyptios sankari siinä,
painama vanhuuden, kokemukset runsahat koonnut.
Hältäkin matkannut jumalaisen Odysseun myötä
poika ol' Ilioniin hepokuuluun hankavin haaksin,
Antifos, keihäsmies, joka kykloopin oli julman
tappama luolassaan, veroks ahmima viimeiseksi.
Kolmepa poikaa jäi; oli joukkoa sulhojen korskain
Eurynomos, muut kaksipa taas kotikontua hoiti;
vaan tuot' yht' unohuttanut ei, yhä kaipasi, itki.
Kyynelen vuodattain hän lausui noin, sanan virkkoi:
  »Miehet kaikk' Ithaken, mua kuulkaa, kun sanon teille.
Ei kokouksia meill', ei istunnoit' ole ollut
ontevin pursin souttua pois jumalaisen Odysseun.
Tään kuka kutsui nyt? Niin kell' oli tärkeä tarve?
Nuortako polvea lie vai vanhempaa ikäkantaa?
Kuullut on hän kukaties sotajoukon saapuvan jälleen;
senpä nyt ilmaiskoon, mist' ensin sai sanan itse.
Vai asioitako kansan lie mitä pohtia mieli?
Oivaks arvelen vain hänet, siunatun tuon. Hänen suokoon
Zeus toteuttaa kaikki, mit' aikoo aimoa mielil»
  Tuon sanan onnekkaan iloll' aaluva armas Odysseun
kuuli ja kauemmin ei istunut, mieli jo haastaa;
piirin keskeen astui, vaan hänen toi kätehensä
valtikan airut Peisenor, mies mieleväneuvo.
Vanhuksellepa hän näin lausuin vastasi ensin:
  »Kaukana ei ole mies, joka koolle on kutsunut kansan,

sen heti, vanhus, näät; hätä, huoli on mull' ylen suuri.
Enp' ole retkeltään sotajoukon saapuvan kuullut
ilmaistakseni nyt, mist' ensiks sain sanan itse,
aio en kansan, maan asioita ma pohtia, huolet
vain omat ahdistaa; tuho, kaksikin on talohomme
iskenyt: mult' isä kuulu on mennyt, valtiahanne
muinainen, joka kansaa laill' isän lempeän kaitsi;
nyt tuho uus yhä suuremp' on, pian kartanon kaiken
raiskaa, raastaa meilt', elot vie ihan viimeisetkin.
Äitini kimpuss' on kosijoita — hän torjuvi turhaan —
poikia mahtavien ylimysten, maan parahinten.
Karttavat Ikarion tykö lähteä, äitini taaton,
itse jok' antaa sais oman tyttären, määrätä kihlat,
kellekä tahtoo vain, kenet arvaa mielehisekseen.
Meille he kertyvät mellastain joka ainoa päivä,
iskevät teuraikseen härät, oinaat, uhkeat vuohet,
viettävät juhlaa vain, säkenöivää viiniä juovat,
julkeat, hukkaavat elon kaiken. Eik' ole meillä
miestä Odysseun vertaa, pois joka turmion torjuis.
Itse en torjua voi; ja ma varmaan vastakin liian
lien vähävoimainen sekä tottumaton väkitöihin.
Totta ma torjuisin, jos vain ois valta ja voima.
Sillä on sietämätön meno tuo, katalasti jo kaiken
kartanon kaatavat multa. Se närkästyin tekin nähkää,
silmiin kaikkien naapurien häpeäksi te älkää
heittykö, peljätkää ikivaltain kostoa, ettei
kohta se teihinkin noist' iskisi ilkiötöistä.
Vannotan teitä —sen kuulkoon Zeus sekä myös Themis ylhä,
mieskokouksien alkajatar sekä päättäjätärkin —
ystävät, herjetkää, suru suokaa synkkä mun yksin

surra, akhaijeja jos varusääriä ei vihamielin
kohdellut kukaties ole taattoni, kuulu Odysseus,
että on kostaa syy vihamielin mulle se teillä
noita nyt yllyttäin; toki mieluummin minä teidän
ahmia antaisin talon karjoineen, tavaroineen.
Jos tekisitte te sen, kai maksun kerta ma saisin:
kulkisin kaupungill' yhä pyytäen, mairien, kunnes
viejät vihdoinkin tavaramme jo taas palauttais.
Vaan nyt suotte te mun tuta huojenemattomat huolet.»
Noin vihalausein virkki ja viskasi valtikan maahan,
puhjeten kyynelihin; väen kaiken valtasi surku.
Ääneti kaikk' oli muut, ei vastata mielinyt kenkään,
hennonut Telemakhon ei kiihkoa hillitä nuhtein;
yksin Antinoos vain vastasi hälle ja lausui:
»Mieletön Telemakhos, sinä röyhkeäsuu, mitä haastoit?
Meitäkö solvaiset? Koet mustata kunniatamme?
Syytä akhaijein sulhoiss' ei, kosijoiss' ole lainkaan,
syy oman äitisi on, ylen viekkaat jolla on juonet.
Kolmas on vuosi jo siitä ja neljäskin pian mennyt,
kun hän akhaijein mieliä vain, sydäntoivoja pettää.
Kaikkia rohkaisee, lupauksia kullekin antaa,
laittaa viestejä, vaan sydämessäpä toiset on aikeet.
Tällaisenkin vielä hän keksinyt juonen on viekkaan.
Näät naiskammiohon kutehelle hän laitteli kankaan
hienoisen, ylen pitkän, näin kosijoille jo lausui:
'Sulhot, Odysseun kuoltua mun kosijoikseni tulleet,
älkää nyt hätiköikö te häitäni, kunnes on valmis
kangas tää, ett' ei mene hukkaan lankani kauniit.
Käärinliinat teen jalon Laerteen minä siitä,
ennenkuin kovan kuolon tuo tyly sallima hälle,

ettei naiset akhaijein vain mua moittisi — maanneen
vainajan verhoja vaill', eläessään vaikk' oli vauras.'
Noin hän haasteli, miehekkäät sydämemme sen uskoi.
Päivisin kangastaan kutomassa hän suurta nyt hääri,
öin tulisoihtujen leimunnas' yhä purki sen jälleen.
Kolmepa vuott' oveluudellaan hän akhaijeja petti,
mutta kun kerkesi vuosi jo neljäs, tuomana Horain,
naisist' ilmi sen toi joku juonen tunteva, joutui
kuulua purkaissaan kutomusta hän yllätetyksi,
tehdä sen valmiiks sai, ei tahtonut, vaan oli pakko.
Tää ota vastaus nyt kosijoilta sa, että jo itse
tietäisit sekä oivaltais sen kaikki akhaijit:
äitisi laita jo luotasi pois, avioitua käske
sen kera, kellekä suo hänet taatto, ket' itsekin mielii.
Vaan yhä viivyttäin jos akhaijein poikia kiusaa,
miettien mielessään, ett' antoi hälle Athene
ymmärryst' ylevää sekä armaat askaretaidot,
myös oveluuden, vertana ett' ei mainita kestä
kenkään muinaiskautten akhaijatar suortuvakauno,
Tyro, Alkmene tahi seppelsorja Mykene,
juonia Penelopeian joist' ei keksinyt kenkään,
ei hyvin harkinnut sitä hankettaan ole silloin.
Näät niin kauan syömme sun aartehias, tavaroitas,
kuin on hällä se mieli, min antanehet ovat rintaan
taivahiset tähän asti. Se kai ison tuottavi maineen
hälle, mut sulle se vain tavaroittesi varma on hukka.
Emme nyt ennen käy kotitoimiin emmekä muuhun,
kuin hän on mieheksensä meist' ottanut sen, ketä mielii.»

Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Mahdoton, Antinoos, mun on pois oma kantaja häätää,

kasvuni kaitsijatar. Isä viipyy kaukana — kuollut
vai elon maillako lie? Ylen työläs on mun sakot suuret
maksaa Ikariolle, jos itse ma pois emon laitan.
Kostais mulle sen taatto, ja kostopa myös jumaloilta
koituis, vainoamaan emo kolkot Erinnyit kutsuis
lähteissään kotoansa, ja ihmisien ison moitteen
saisin: siksi en milloinkaan sitä käskyä lausu.
Mutta jos on meno tää teist' itsestännekin inhaa,
menkää meiltä jo etsimähän pitopaikkoja muita,
tuhlatkaa omianne ja toisissanne te käykää!
Vaan se jos oivemp' on teko teistä ja mielehisempi,
yhdelt' ilmaisiks elot ahmia, kaikk' osat, onnet,
syökää vain! Mutt' auttamahan jumaloita ma huudan
ain'-eläväisiä. Ehkäpä Zeus sen maksavi kerran,
teidät kostajaton tuho kohtaa kattoni alla.»

Telemakhos noin vastasi. Vaan Zeus kaitsevasilmä
ilmetä kotkaa kaks laelt' antoi kallion ylhän.
Väikkyen liitelivät tovin, viepyen viimojen myötä,
leijaillen liketysten nuo, levitettynä siivet;
vaan yli kiitäissään torin suuren, miessorinaisen
kiivain kierroksin vikevästi ne siipiä löivät,
kansan paljouteen tähyellen turmiokatsein;
päätä ja kaulaa toiseltaan repi kumpikin, häipyin
pois idän ilmoihin yli kaupungin, katonharjain.
Hämmästyi väki lintuja, kun näky näyttihe moinen,
miettien mielessään, mitä turmia merkki se tiesi.
Tuosta jo haastoi noin Halitherses, sankari vanha,
Mastorin poika; hän aikuistaan oli polvea oivin
lintujenkatsoja, entehien selityksehen selvin;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:

»Miehet kaikk' Ithaken, mua kuulkaa, kun sanon teille;
vaan kosijoillepa semminkin minä mieleni lausun:
heitä jo vyöryy päin tuho suur'; ei kauan Odysseus
poiss' ole luot' omiensa, jo varmaan lie likiteillä,
surmaa valmistain, kirokuoloa kaikkien noitten.
Silloin kohtaa kai paha muitakin meit', asujoita
siintelevän Ithaken. Siis aika on miettiä, millä
suistaa sulhojen ilkiötyöt; ja he itse jo viimein
herjetkööt, totisesti on onnekkaampi se heille.
Ennustan kokeneena ma, en kokemattoman suulla.
Kaikkipa käyneet lie, niin luulen, Odysseun vaiheet,
kuin minä silloin ennustin, kons' urhot Akhaian
lähtivät Ilioniin, kera myös monineuvo Odysseus,
ett' isot vaivat kärsiä sais, tuho kumppanit veisi,
outona vihdoin saapuva ois kotihinsa, kun ehtii
kahdeskymmenes vuosi, ja nytpä se kaikki jo täyttyy.»
Vastasi Eurymakhos, Polybos-uron aaluva tuohon:
»Lähde ja lapsilles hoe ennustuksias, äijä,
vast'edes että he vois kovan onnen kohluja karttaa!
Vaan tämän ennustaa toki tarkemmin minä taidan.
Loistavan auringon all' eestaas lintuja lentää,
ennuslintuja eip' ole kaikki ne. Mutta Odysseun
kaukana surma jo vei, sinut kunp' ois vain kera vienyt!
Siinä et lörpöttäis sinä ennustuksias silloin,
mieltä et Telemakhon viel' yllyttäis vihan kiukkuun,
lahjan mennessäs ett' ehkäpä myötäsi antais.
Vaan sanon sen minä sulle, ja täyttyvä myös se on totta:
jos sinä, joll' ikä kuin kokemuskin on kukkurapäinen,
viettelet nuorempaas pakinoillasi noin vihamieleen,
hälle se ensinkin pahat tuottaa vain tukalammat,

sill' ei mahda hän häät, ei rahtuakaan kosijoille;
sullepa, äijä, me taas sakon äänestämme, mi viiltää
mieltäsi maksaissas; sepä sulle on tuska, mi tuntuu.
Mutta mun neuvoni Telemakhos saa kaikkien kuullen,
ett' emon entisehen kotihinsa jo käskisi luotaan;
hankitkoot häät siellä ja runsaat morsiuslahjat,
niinkuin ainakin saapi ne taatoltaan tytär armas.
Ennen akhaijein poikia ei kosimasta, ma luulen,
kiusoin estetä, ei, sill' ei ole pelkona kenkään
meill', ei Telemakhos, vaikk' onkin suult' ylen suulas,
eikä sun ennustuksesi nuo, mitä turhia meille
haastelet, vanhus, vain vihatummaks itsesi saattain.
Huikea hukkapa vie varat vauraat, eik' ole korvaus
koituva niistä, jos häitä akhaijeilt' aikovi siirtää
vain yhä Penelopeia, kun suostuttaa yritämme
kilvan tuot' ihanaa joka päivä me emmekä muitten
naisten luo mene, joita jok' ainoan kihlata kelpais.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Eurymakhos sekä muu kosijoitten korskea joukko!
En puhu kauemmin minä siitä, en pyytele teitä,
sill' ikivallat tietää sen sekä kaikki akhaijit.
Laiva ja soutue vain parikymmenmiehinen suokaa,
matkani päähän täältä mi vie sekä tuo minut jälleen.
Sparta ja hietava on Pylos matkani määränä; lähden
retkiä tietelemään isän kauan kaivatun. Niistä
ehkäpä virkkaa voi joku ihminen tai huhu kulkee
viestinä Zeun; enitenpä se ihmiskuulumat kantaa.
Jos kotimatkallaan elon maill' isän kulkevan kuulen,
kestää vuoden voin toki vielä mä kiusoja näitä;
vaan jos kuulla jo kuolleeks saan sekä meilt' ikimenneeks,

silloin armaaseen kotisaareen kohta ma saavun,
kummun luon sekä uhrit tuon, pidän uhkeat peijaat,
kuin pojan tehtävä on, sekä sitten äitini naitan.»
Virkkaen noin taas istuutui. Puhumaanpa nyt nousi
Mentor, mielevä tuo ikäkumppani kuulun Odysseun,
jolle ol' lähteissään uros uskonut kartanon kaiken
valvoa tarkoin, vain talon vanhaa taattoa kuullen.
Näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Miehet kaikk' Ithaken, mua kuulkaa, kun sanon teille!
Älköön milloinkaan hyvä, lempeä, laupias olko
valtikankantaja ruhtinas tai jalo, oikeamieli,
vaan tyly, ankara aina ja innokas ilkiötöihin,
kosk' ypö-yht' ei muistelijaa jumalaisen Odysseun
niiss' ole, joita hän kaitsi ja kohteli kuin isä hellä!
Korskia en kosijoita ma niin toki moittia tahdo,
ilkiötuumia täynn' omin valloin vaikka he riehuu,
sill' oman päänsäpä uskaltain tavaroita Odysseun
rosvoten haaskaavat, kosk' ei muka saavu hän jälleen.
Vaan kovin oudoksun minä kansaa muuta, kun istuu
kaikk' ihan ääneti, ette jo nuhtele ettekä estää
harvoja voi kosijoita te, joit' on niin iso joukko.»
Vaan Leiokritos vastasi näin, Euenorin poika:
»Mentor, töykeä mies, mitä, riiviöpää, sinä haastoit?
Meitäkö estelemään sinä yllytät? Torjua työläs
miehiä pois pitopöydäst' on, useampia paljon.
Itse Odysseus vaikk', Ithaken ylivaltias, saapuis,
aikoen kattons' all' ilojuhlia viettelemästä
aimoja karkoittaa kosijoita, hän eip' ilahuttaa
saapumisellaan vois ikävöivää puolisoansa,
siin' oman surkean surman vain heti saisi, kun astuis

kanss' useampien kamppailuun. Hoet turhia tuiki.
Vaan nyt kansa jo käyköön pois, kukin askarehelleen!
Auttava Telemakhon Halitherses on tielle ja Mentor,
vanhat jotk' isänaikuiset ovat ystävät hälle.
Vaan minä luulen, kauan tääll' Ithakessa hän istuu
viestejä vartoillen, ei tee sitä retkeä kuunaan.»
Virkkoi noin sekä päätti jo joutuisaan kokouksen.
Pois kotihinsapa nyt väki muu mikä minnekin astui,
sulhot taas kävi kartanohon jumalaisen Odysseun.
Tuostapa Telemakhos meni syrjemmäs meren ääreen,
kuohuun veen kädet kasti ja Pallas Athenea palvoi:
»Kuullos, taivahinen, joka eilen luokseni saavuit,
käskit laivoin taa meren siintävän laskea, siellä
taattoa tiedustaa, joka kaukana viel' yhä viipyy!
Mutta nyt kaiken sen mult' ehkäiseekin akhaijit,
vaan yli muistapa tuo kosijoitten korskea joukko.»
Virkkoi noin anovasti, ja luo heti riensi Athene,
Mentorin häll' oli hahmo ja Mentorin äänikin aivan;
näin sanat siivekkäät hän vastasi hälle ja lausui:
»Ollut et ennen, et vast' epäkelpo ja keinoton olle,
Telemakhos, sydämees jalo taattosi tarmo jos juurtui,
moinen kuin oli mies, sanass' aimo ja työssä, hän aina;
siksipä tyhjiin ei mene matkasi eik' ole turha.
Ellet Odysseun poika sa oisi ja Penelopeian,
enpä sit' uskoiskaan toteuttavan sun, mitä aiot.
Harvoin poikia näät tasavertoja taattojen syntyy,
pyrkivät huononemaan, joku harvapa vain isän voittaa.
Vaan kun et ollut, et vast' epäkelpo ja keinoton olle,
etk' ole lainkaan vaill' oveluutta ja mieltä Odysseun,
niin tosi toivopa on, ett' aikees tuon sinä täytät.

Siit' älä huoli, mi lie kosijoitten mieli ja tahto,
houkkien, joill' ei ymmärryst', ei tuntoa lainkaan;
eivät kuolemataan varo, kolkkoa aattele surmaa,
vaikka jo luona se on, kaikk' yhtenä päivänä kaataa.
Mutt' ei kauankaan sun matkaanlähtösi viivy.
Suott' isänaikuinen enp' ystäväs lie, merinopsan
haahden sulle ma hankin, myös sun myötäsi lähden.
Vaan kotisuojiin nyt mene, seuraan käy kosijoitten,
valmiiks sääliös siell' eväsastiat, viiniä täyteen
ruukut korvakkaat, yty urhojen, jauhetut ohrat,
säkkeihin lujanahkaisiin. Minä taas väen kesken
soutajat tarjokkaat haen kohta, ja laivoja mont' on,
vanhoja, uusiakin, meren saartelemass' Ithakessa;
niist' otan oivimman minä sulle, se joutuen sitten
pannaan kuntoon, niin meren aukean teitä jo mennään.»
Virkkoi noin tytär ylhän Zeun; mut Telemakhospa
viipynyt, empinyt ei, jumal-äänen kons' oli kuullut.
Riensi jo pois, mure mielessään, kotikartanohonsa;
touhuavan pihamaalla jo taas näki sulhojen korskain
vuohia teurastain, siat korventain silavaiset.
Vastaan nauravin suin heti Antinoos kävi, kättä
paiskasi Telemakholle ja lausui näin, sanan virkkoi:
»Mieletön Telemakhos, sinä röyhkeäsuu, älä haudo
häijyjä mielessäs, sanat, työtkin heitä jo silleen.
Käy kera, syö sekä juo, ole taas kuin oltihin ennen.
Kaiken akhaijit toimittaa, mitä mielesi toivoo,
laivan, soutajat oivat myös, pian saapuva rantaan
kai pyhän liet Pylos-maan, sanat saamaan taattosi teistä.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»En voi, Antinoos, kera teidän, korskien, kuunaan

äänetti pöytään käydä ja tyytyen yhtyä riemuun.
Eikö jo riitä se, ett' elot oivat haaskaelitte
multa te, moiset kihlojat, kons' olin lapsi ma vielä?
Nytp' olen suuri jo, ymmärrän, mitä haastavan kuulen
ihmisien, nyt vahvistuu yhä mieleni miehuus.
Niinpä jo koitankin tuhosurman teille ma tuottaa,
pyyttävä mun Pylos tai oma rahvas tääll' avuks olkoon.
Niin, minä lähden, kuin käkesinkin, en jätä sikseen;
kai joku laivuri vie; evätäänhän näät oma laiva
multa ja soutajat myös; sepä teist' oli kai sopivinta.»
Virkkaen noin kädest' Antinoon käden tempasi irti.
Vaan taloss' ahkera nyt kosijoill' oli atriapuuha.
Siinä he ilkkui häntä ja pilkkasi pisteliäästi;
noinpa jo muuankin hoki sulhoist' yltiöpäistä:
»Murhaa Telemakhos tosiaankin meille jo miettii.
Tuovako miehiä hietavan lie Pylos-maan apureikseen
vai ihan Spartast' asti, kun niin iso into on matkaan,
vai Efyren mehumailleko lie halu lähteä hällä,
myrkkyjä noutaa sielt' elonviepiä, että ne sitten
viiniin viskata vois, menetyttää kaikki jo meidät?»
Arveli toinen taas tähän sulhoist' yltiöpäistä:
»Kenpä sen ties, vaikk' itsekin luot' omiensa jo kauas
laitavin laivoin harhaten sais tuhon lailla Odysseun?
Meille se kaiketi kartuttais vain vaivoja: aarteet
kaikkipa silloin ois tasan pantava, vain talo itse
jäis hänen äidilleen sekä sille, ken lie hänet naiva.»
Noin hoki nuo; hänp' itse jo läks isän säiliösuojaan
korkeakattoiseen, kasat kuss' oli vaskea, kultaa,
vaippoja arkut, tuoksuavaa täynn' öljyä leilit;
viiniä vanhaa myös, vedetönt' oli siell', ihajuomaa

juhlivien jumalain, rivit pitkät seiniä vasten
ruukkuja vierekkäin varaeltu, jos ehkä Odysseus
vihdoin saapuva ois monen vaiheen vaikean jälkeen.
Eess' oli salvakkaat, lujasaumaiset pari-ukset,
kaitsijavaimopa taas sisäll' ain' oli yötä ja päivää,
Eurykleia, ja vartiotaan piti kaikkea valvoin,
toimelias tytär Opsin tuo, Peisenorin poian.
Kutsui kammiohon hänet Telemakhos sekä lausui:
»Viiniä, hoitaja kulta, nyt ruukkuihin parikorviin!
Parhaintas pane jälkeen sen, mitä talletat toivoin
saavuntaa kovaonnisen tuon — Zeussynty Odysseus
vielä jos ilmestyis, tuhosurmien suun ohi tullen.
Kakstoist' astiantäyttä sä kaada ja suut tuki kansin,
saumatut, nahkaiset säkit ohria jauhatetuita
täyteen täyttele myös, parikymment' ottaos mittaa.
Tää pidä tietonas itse ja kuntoon laittele kaikki,
sillä mä noudan täältä ne illan tultua, konsa
yöks yliskammiohon emo astuu nukkua aikoin.
Spartaan saakka ma näät sekä hietavahan Pylos-maahan
retkiä tietelemään isän kauan kaivatun lähden.»
Voihkaten Eurykleia sen, armas hoitaja, kuuli,
näin sanat siivekkäät hoki vaikertain, valitellen:
»Mist', oma kultani, moinen on tullut päähäsi tuuma?
Miksikä maailmaan meilt' aiot lähteä kauas,
armahin, ainoisin? Kotimaasta jo kaukana kuollut
outojen ihmisien seass' on Zeussynty Odysseus.
Jos menet, niin kosijatpa jo tuumii turmia sulle,
väijyen henkesi vie, talon ottaa kuin tavaratkin.
Tääll' ole vain kotikannallas! Sun eip' ole tarvis
vaivoja, vaaroja nähden mert' ajelehtia aavaa.«

Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Malttuos, hoitaja kulta, on taivahisilta se neuvo.
Vanno, sit' ettei tietää saa sult' äitini armas,
kunnes on yhdestoista ja kahdestoistakin päivä
tai mua itse hän kaivannee ja on lähtöni kuullut,
ett' ihanaiset kasvot hält' ei itkuhun riutuis.»
Virkki, ja vannoi kautt' ikivaltain hoitaja vanha.
Mutta kun noin oli vannonut hän, valan vaaditun tehnyt,
kaatoi ruukkuihin parikorviin viiniä kohta,
saumatut, nahkaiset säkit sulloi jauhoja täyteen.
Miessalihinpa jo Telemakhos meni sulhojen seuraan.
Muisti jo toimen muun nyt päilyväsilmä Athene:
muuttihe muotoon Telemakhon sekä kierteli eestaas
kaiken kaupungin, joka kumppanin luo kävi, käski
laivaan saapumahan merinopsaan tultua illan.
Mutta Noemonin pyys, Fronios-uron urhean poian,
laivan lainaamaan, ja hän soi sen suosiomielin.
Laskihe päivä, ja varjoon tiet, kadut kaikki jo peittyi.
Laivan lainehikolle he työnsivät, noutivat siihen
haahden teljokkaan meritarpeet kaikki ja sitten
soutivat valkaman suulle; jo siell' oli kumppanit oivat
parvena paikoillaan, jumalattaren kutsua kuullen.
Muistipa toimen muun nyt päilyväsilmä Athene:
tuonne jo astui kartanohon jumalaisen Odysseun;
sulhojen silmiin siell' unen usvaa vienoa vihmoi,
pyörteli juojien päät, käsist' irti hän iski jo maljat.
Läksivät kaupunkiin he nyt aikoen nukkua, yhtään
heist' ei jäänyt, kons' uni raskas luomia raukoi.
Vaan ulos Telemakhon nyt päilyväsilmä Athene
viittasi luokseen, taa salin uhkean uksien, virkkoi —

Mentorin häll' oli hahmo ja Mentorin äänikin aivan:
»Telemakhos tule, joudu! Jo sääryssorjat on siellä
kumppanit airoillaan, sua vartoen vain tulevaksi.
Siis tule, ettei tuonnemmas jää matka nyt meiltä.»
Virkkoi Pallas Athene ja eeltä jo vauhtia vinhaa
riensi, ja seurasi Telemakhos jumalattaren jälkeen.
Mutta kun laivan luo meren ääreen kumpikin ehti,
siellä jo kohtasivat hiuskaunot kumppanit koolla.
Heillepä reipas Telemakhos heti näin sanan virkkoi:
»Ystävät, noutoon nyt evähitten! Kaikki ne valmiiks
on varaeltuna meillä jo. Niist' ei äitini tiedä,
eivät palvelijat; yks ainoa tuumani tuntee.»
Virkki ja astui eeltä, ja toiset seurasi myötä.
Tuotiin, latjattiin lujateljoon kaikki ne laivaan
muonat nuo, kuten käski Odysseun aaluva armas.
Nousi jo haahteen Telemakhos, meni eeltä Athene,
istuutui peräkeulaan, vaan kera vierehen istui
Telemakhos. Toveritpa, nyt irroittain peräköydet,
itsekin laivaan nousi, ja teljolleen kukin istui.
Tuulen myötäisen soi päilyväsilmä Athene,
viuhuvan läntisen lietsomahan yli tummuvan aavan.
Käski nyt Telemakhos tovereitaan reippahin äänin
köysiin tarttumahan, ja he tottelivat kehotusta.
Maston honkaisen lovilaitaa teljoa vasten
käänsivät pystyyn, sen harusköysin kytkivät, purjeen
nostivat valkoisen härännahkaisin vetonuorin.
Tuuli sen pullistutti, ja riemuisaa kohinaansa
pauhaten kuohuvat aallot soi kokan kiitävän alla.
Laivapa laskettain yli aaltojen matkasi tietään.
Kytkettiin joka köysi nyt tumman, kiitävän laivan

kohdalleen, täpö-täys sekomalja jo viiniä tuotiin,
vuodatusuhreja ainahiset sai heilt' ikivallat,
Zeun tytär ennen muita, Athene päilyväsilmä.
Yö meni, valkeni päivä, he vain yhä laskivat laivoin.

KOLMAS LAULU.

TELEMAKHOS NESTORIN VIERAANA.

Taivaan vaskisen korkeuteen alt' aaltojen sorjain
Helios valkeudeks ikivaltain, ihmisienkin
kuolollisten nous, elonkasvaja-maan asujainten.
Neleun muurit nuo, Pylos eessä jo kartanokaunis
korkeni. Mustia maan järisyttäjän suortuvatumman
palveiks sonneja kansa nyt rannall' uhrasi juuri
joukoin yhdeksin, satakuntaa kussakin viisi;
sonnia yhdeksän kukin uhrasi joukko. Paraikaa
reisiä polttivat, maistelivat sydämyksiä, konsa
saapujat rantaan ohjasivat tasakaarevan laivan,

käärivät purjeen, maalle jo nousivat, kytkivät haahden.
Laivast' astui Telemakhos, kävi eeltä Athene;
ensin virkkoi siinä jo päilyväsilmä Athene:
»Ei tule, Telemakhos, ujo, arka sun olla nyt yhtään.
Siksipä purjehdit meren taa, kysyäksesi, kussa
taattosi kätkee maa, mikä kohtalo vei hänet viimein.
Siis älä emmi, jo luo hevonsuistaja-Nestorin astu
tietääksemme, mi hällä on mielen miete ja neuvo.
Hält' ano itse nyt, että hän tuo toden ilmi jo täyden.
Ei puhu vilppiä hän, ylen tarkkapa hällä on tunto.»
Toimeva Telemakhos noin tuohon vastasi jälleen:
»Kuinkapa voin, miten vanhan tuon tykö astua tohdin?
Enp' ole harkiten haastelemaan minä tottunut, Mentor,
ei sovi nuoren myös kysymyksin vaivata vanhaa.»
Vastasi, virkkoi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Neuvon on, Telemakhos, oma mielesi keksivä, toisen
mielees tuo jumal' auttava, sill' et lie, minä luulen,
syntynyt, kasvanut et epäsuosiohon ikivaltain.»
Virkki ja rientäen eellä jo astui Pallas Athene,
seurasi Telemakhos jumal-impeä, luo pylolaisten
joutuen pyrkivät, kuss' isot istui palvojapiirit.
Siin' oli Nestor itse ja myös pojat kaikki, paraikaa
puuhasi palvelijat mikä varrastain, mikä paistain.
Saapuvat vieraat nähdessään kävi kaikki he vastaan,
kätteli tervehtäin, kera piiriin istua käski.
Ensiks ehtien luo Peisistratos, Nestorin poika,
kumpaakin kädest' otti ja johteli atrian ääreen,
vei Thrasymedes-veljen luo sekä korkean taaton,
pehmeät kaattuvat kuss' oli hiekall' istua heidän,
tarjosi vierailleen sydämyksiä syödä ja kaatoi

viiniä maljaan kultaiseen, näin tervehytellen
Pallas Athenea, Zeun tytärt', aigiinkantajan ylhän:
»Suostuta, vieras, nyt rukouksin suuri Poseidon!
Hällepä uhrit on nää, mitä saapuissanne te näitte.
Vaan rukoeltuas, kuin tapa hurskas on, vuodatusuhrein,
kumppanis uhrata myös mesivieno jo viini ja malja
antaos; arvelen, ett' ikivaltoja palvovi hänkin;
kaikkipa taivaisten avun ihmiset tarvita taitaa.
Mutta hän nuoremp' on, ikäkumppani mulle, ja siksi
maljan kultaisen nyt ensiks sulle ma tarjoon.»
Virkki ja hälle jo maljan toi suloviiniä täynnä.
Taito Athenea tuo ilahutti ja oikea mieli,
kun näet maljan kultaisen sai itse hän ensiks.
Suojaa näin jo hän pyys palavasti Poseidonin ylhän:
»Meitä, Poseidon, kuullos, maan järisyttäjä suuri,
suo, mitä sult' anelemme, äl' estyä anna. Sa ensiks
onnea Nestorin nauttia suo sekä Nestorin poikain,
sitten myös Pylos-maan asujoille sa muillekin muista
uhkeat palkita nää pitopalveet anteliaasti.
Täyttää Telemakhon sekä mun suo aie, mi laivoin
tummin meidät toi meren taa, kotitiemmekin ohjaa!»
Noin rukoellen pyysi ja pyynnön täytteli itse.
Maljan Telemakholle jo sorjan soi, parikorvan;
palvoi noin nyt myöskin Odysseun aaluva armas.
Vartailt' ottivat pois lihat kypsenneet, selät, kyljet,
kullekin leikkasivat, pitoatrian nauttivat aimon.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
loihe jo lausumahan hepourho Gerenian Nestor:
»Nyt sopivampi on tiedustaa sekä tutkia tuota,
keit' ovat vieraat, koska jo atrian nauttia saivat.

Keitäpä, vieraat, liette ja mist' yli aaltojen tulleet?
Kauppeja liettekö vai meren aavoja harhaelette,
kuin tapa ainakin on merirosvojen, joit' yhä liikkuu
henkens' uskaltain sekä turmaa tuottaen muille?»
Toimeva Telemakhos näin vastasi pelkoa vailla,
sill' urouttapa loi hänen rintaans' itse Athene,
jott' isän teitä hän tiedustais, joka kaukana viipyi,
itsekin ihmisien seass' oivan hankkisi maineen:
»Nestor, Neleun poika, sa kunnia kuulu akhaijein!
Mistäkö saavuttiin, sen selvälleen sanon sulle.
Laivaan Neionin kukkulan alt' Ithakestapa noustiin.
Vain omill' oon asioillani, en tule julkisin toimin.
Taattoni kuulun teitä mä tietelen, jos kuka tietäis,
oivan Odysseun, tuon kovaonnisen, jonka sun myötäs
kertovat kamppailleen sekä kaanneen korkean Troian.
Kaikkien muitten näät, tuhoks Ilionin tulijoitten,
kuultu jo on kova loppu, mi koitui kullekin heistä;
taattoni surma on vain Zeun peittämä, tutkia turha.
Sill' ei ainoakaan voi mainita, kussa se koitui,
maallako miekkaan lie vihamiesten sortunut vaiko
vaipunut Amfitriten luo, meren aaltojen alle.
Siksi ma polvia kietoen sult' anon, etköpä ehkä
kertois mulle, mi vei hänet surkea surma, jos itse
sen omin silmin näit kukaties tai muilt' olet kuullut
kuolleen retkillään tuhosurmaan tuon polosynnyn?
Säälien, säästellen älä lieventää koe lainkaan,
niin puhu tarkalleen, kuin näit sen itse ja tiedät.
Sult' anon, kuunaan jos sua taattoni, kuulu Odysseus,
neuvoll' auttanut lie tai työllä, kun kaukana ammoin
äärell' Illionin näki vaikean vaivan akhaijit,

muistuta mielees nuo sekä kerto'os kaihtelemattal»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Poikani, mieleen tuot polon kaiken katkeran, jonka
kaukana tuolla he kestää sai, pojat aimot akhaijein,
laivoin mennessään meren siintävän selkiä, saantiin
saalihien, mihin milloinkin vei meitä Akhilleus,
tai kun ruhtinaskaupungin, Priamon ikilinnan,
alla me taisteltiin. Valioimmat siell' urot vaipui,
jäi raju Aias sinne ja sinne Akhilleus, sinne
Patroklos jalo, neuvoltaan ikivaltojen verta,
sinne mun armas poikani jäi, sotikuulu ja sorja,
sortui Antilokhos, jalo juoksuun, sankari taistoon.
Koitui kohluja muit' ylen monta; ne kertoa kesken
kuolollisten ihmisien kuka konsana voiskaan?
Vuotta jos viipyisit sinä viisi ja kuusikin kaiken
kuullakses, mitä kärsiä sai sotiaimot akhaijit,
ennenp' uupuisit, palajaisit maahasi jälleen.
Troian turmaa yhdeksän näet vuott' yritimme
keinoin kaikin; Zeus vihoviimein salli sen vaivoin.
Siell' oveluudess' ei kera kilvata oivan Odysseun
mielinyt ainoakaan, näet paljon muit' etevämpi
kaikkeen viekkauteen oli taattos, Odysseun poika
jos tosiaankin liet; näen hämmästyin sinun muotos.
On puhelaatusikin sama aivan. Uskonut eip' ois
haastavan miehen nuoren noin sopivasti ja taiten.
Ei eri mieltä me oltu, ma siellä ja oiva Odysseus,
konsaan, jos väki tai päämiehet kooll' oli milloin,
vaan sama aatos ol' aina, kun taiten, mielevin neuvoin
harkittiin, mikä parhaint' ois urohille Akhaian.
Vaan kato korkean kaupungin Priamolle kun ehti,

kun me jo haaksiin noustiin, Zeus väen sai sekasortoon,
aikoen mielessään urot Argos-maan kotimatkaan
kurjaan saattaa, sill' ei mielt', ei tuntoa ollut
kaikill' ollenkaan; moni saikin surkean surman,
päilyväsilmä kun närkästyi tytär mahtaja-taaton,
kiihtäen vastakkain vihakiistaan Atreun poiat.
Käskivät koolle akhaijit kaikk' älytönnä he, vaikka
ei hyvä ollut hetki; jo näät meni Helios mailleen,
viinin vellomin päin myös kertyi poiat akhaijein.
Lausuivat, mikä heill' oli syy väki kutsua koolle.
Kaikkia kanssaan nyt Menelaos akhaijeja vaati
pois kotimaalle jo matkaamaan meren aavoja mennen.
Eip' Agamemnonin mieli se ollut, sillä hän aikoi
lähtöä viivyttää sekä toimittaa pyhät palveet,
jotta Athenen sais vihan ankaran viihdytetyksi,
houkkio, tietänyt ei, ett' ei hän leppyvä ollut,
sill' ikivallat niin hevin eivät muuttele mieltään.
Siinä he vastakkain vihalausein kiistivät kiivain.
Pystyyn ryntäsi paikoiltaan varusääret akhaijit,
soi melu hirmuinen, näet kahdapäin kävi mielet.
Toiset toisia vastaan yö vihamiettehin siinä
vietettiin, näet Zeus tuhot ankarat meille jo aikoi.
Toiset noustua koin veti laivat veen pyhän aaltoon,
saaliit lastasi, myös vyösorjat vei kera naiset.
Puolet joukkoja jälkeen jäi, piti jäykkänä päänsä,
jäi kera kansojen pään, Agamemnonin, Atreun poian;
puolet laivoin lähti jo meitä; ne vauhtia vinhaa
vei — joku viihteli taivahinen meren ahmivan aallot.
Niin Tenedos pian eess' oli; siell' ikivaltoja uhrein
palvottiin; kotitien ikävöidyn Zeus toki esti,

armoton, riidan riehahtaa taas ankaran antoi,
Sielt' osa kääntyi taas palatakseen keulavin laivoin,
kansa, jot' uljas johti Odysseus, mieleväneuvo,
tahtoen noutaa mielt' Agamemnonin, Atreun poian;
vaan minä laivoin kaikin, jotk' oli myötäni, riensin
pois tuhon alt', ikivaltain kun sitä hankkivan tunsin;
riensi ja kutsui kumppanejaan jalo Tydeun poika.
Seurasi vaaleva myös Menelaos, yhtyen meihin
Lesbos-saaren luona, kun mietittiin merimatkaa,
mentävä pohjoispuolt' ohi kalliokas Khios oisko,
suunnaten päin Psyriaa, ett' itse se jäis vasemmalle,
vai eteläistäkö tietä, Mimaan ohi, tuulisen niemen.
Merkkiä taivahisilt' anelimme ja saimmekin merkin
laskea kohden Euboiaa meren aukean poikki,
jotta me jouduimmin pois ehdittäis tuhon alta.
Viuhuva myötäinen nyt nousi, ja vauhtia vinhaa
mentiin viilettäin kalamerta ja yöllä Geraiston
niemeen laskettiin; häränreittäpä monta Poseidon
sai heti palveikseen, ison veen yli läät oli päästy.
Päiv' oli neljäs, kun Diomedes, Tydeun poika,
rantaan Argos-maan, hevonsuistaja, laitavin laivoin
toi toverinsa, mut taas Pylos mull' oli määränä, eikä
laannut tuuli, kun sen jumal' antanut kerran ol' alkaa.
Noin tulin jälleen, muit' en akhaijeja tiedä, en tunne
tarkoin, ken tuhon välttänyt lie, ken hukkunut tielleen.
Vaan mitä istuen tääll' oman kattoni all' olen kuullut,
poikani, sen puhun selvälleen, en peittele lainkaan.
Onnekas myrmidonein sotikuulujen matka ol' ollut,
johtaja joitten ol' aimon Akhilleun loistava poika,
Poiaan aaluvan oivan ol' onnekas myös, Filokteteen.

Kreettaan Idomeneus toi kaikk' urokumppanit, joita
ei sota surmannut; meri hält' ei miehiä vienyt.
Kuulleet kaukanakin pojast' Atreun liette jo, kuinka
saapui, kuinka hän sai kädest' Aigisthon polosurman.
Vaan totisesti se mies sovituksen surkean maksoi.
Onni mik' onkaan, jos pojan jättää vainaja jälkeen,
kostajan, niinkuin tuokin Orestes tappajan tappoi,
viekkaan Aigisthon, joka murhasi hält' isän kuulun!
Myös sinä yht' ole urhea, kuin olet sorja ja vauras,
että sun uljuuttas moni vastakin syntyvä kiittäis!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Nestor, Neleun poika, sa kunnia kuulu akhaijein!
Niin totisesti, hän kosti, ja kauas akhaijien kansa
kuuluttaa hänen kunniataan yhä polvihin uusiin.
Kunp' ikivallat sois väen moisen mullekin, ett' ois
koston sietämätön kosijoitten korskeus saava,
kuss' yhä julkeat nuo kataluuksia kaikkia laatii!
Vaan niin suurt' ei taivahiset suo onnea nähdä,
taattoni ei, ei mun; nyt on kärsiä pakko ja kestää.»
Hällepä vastasi taas hepourho Gerenian Nestor:
»Koska sen, ystävä, mainitset sekä johdatat mieleen:
saapunut äidilles kosijoita on monta, ma kuulen,
kartanohonne ja ilkiötöin sua sortavat siellä.
Itsekö suostuit siis, sano, vai sua nousiko vastaan
nurjana kansa, min eksytetyks sai pettävä enne?
Vaan kuka tietää, vaikk' ois saapuva vielä hän yksin
tai kera muu sotikansa, ja kohtais ilkiöt kosto!
Kunp' yhä suosisi niin sua päilyväsilmä Athene,
kuin oli armias aina hän auttaja kuulun Odysseun,
mailla kun Ilionin näki vaikean vaivan akhaijit!

Nähnyt en suosivan muit' ikivaltain niin näkyvästi,
kuin apu ilmeinen häll' ain' oli Pallas Athenen.
Niin jos lempisi vain, sua vaalisi niin sydämestään,
mielest' ehkä ne häät usealtakin häipyä mahtais!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Taatto, en uskoa voi sanan tuon minä täyttyvän kuunaan;
liian suuri se on, minut säikyttää. Tosi siitä
toivost' ei tule, vaikk' ikivallat soisivat itse.»
Vastasi, virkkoi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Telemakhos, mikä nyt sana kirposi kielesi päältä?
Helppopa kaukaakin, ketä tahtovat, heidän on auttaa.
Kärsisin ennemmin minä vain monet vaikeat, kunhan
saisin taas kodin nähdä ja koittais saapumapäivä,
kuin oman lieden luo heti kuolisin kuin Agamemnon,
jonk' oma puoliso saatti ja Aigisthos tuhon ansaan.
Kaikkia saartelevaa toki torjua sallimasurmaa
ei jumalatkaan voi edes rakkailtansa, kun iskein
kuoleman tuskaisen tuhokohtalo kolkko jo ehtii.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Mentor, kiista jo jääköön tää, sydän ange jos onkin.
Ei tule taattoni retkeltään, vaan kuolematonten
sallima surman sääti jo hälle ja kuoleman kolkon.
Muustapa toivoisin nyt Nestorin auttavan tietoon,
oikeamielinen kosk' yli muista hän on sekä viisain,
sillä jo kertovat hallinneen miespolvea kolme;
korkea kuin joku kuoloton on hän silmäni nähdä.
Nestor, Neleun poika, mun suo tosi kuulla: mi loppu
siis oli kansojen pään, Agamemnonin, Atreun poian?
Miss' olikaan Menelaos? Kuink' oli viekkahin vehkein
väijynyt Aigisthos, kun paljoa kaas urohomman?

Argos-maast' oli siis Menelaos kaukana, maita
outoja matkasi kai, kun murhata tohti se konna?»
Hällepä vastasi näin hepourho Gerenian Nestor:
»Poikani, tarkoin sen toki sulle ma kertoa tahdon.
Itse jo tuon tihutyön sinä arvaat, kuinka se tehtiin.
Josp' eloss' Aigisthon Menelaos vaaleva nähnyt
saapuen Troiast' ois isän linnaan, Atreun poika,
kummuks eip' yli murhaajan ois multia luotu,
koirien ruokana kohta ja lintujen oisi hän ollut
kaukana kaupungist', avokentäll', itkenyt eip' ois
häntä akhaiatar ainoakaan — teon niin teki riettaan!
Kaikki me oltiin muut sotatiell' yhä taistoja kestäin,
hän levoss' istui vain perill' Argos-maan hepokuulun,
mairein suin yhä mielt' Agamemnonin puolison kiehtoi.
Kauan tuumaa tuo häpeällist' inhoten torjui,
kunto Klytaimnestran oli näät kuin syntykin ylhä;
siell' oli laulaja myös, vakavasti jot' Atreun poika
Troiaan lähteissään pyys suojelijaks aviolleen.
Mutta kun langettaakseen tään tuhosallima pauloi,
niinpä jo laulajan Aigisthos vei autiosaareen,
jättäen joutumahan siell' ilman lintujen saaliiks,
sitten mielityn vei kotihinsa ja mieltyvän naisen.
Alttariuhrit poltti hän uhkeat taivahisille,
antimet runsaat toi, korut kultaiset, kutomukset,
kons' oli mahtanut työn, jonk' ei hän täyttyvän luullut.
Pois Menelaon kanssa ma läksin Ilionista,
laivoin laskettiin kotirantoja päin sopumiellä.
Vaan pyhä Sunion konsa jo siinteli, niemi Ateenan,
siin' elon ilmoilt' erkani pois perämies Menelaon,
Foibos Apollon ampuma näät kävi tuskaton nuoli;

sortui seistessään melamiehenä kiitävän laivan
Frontis, Onetorin poika, jok' ohjaamaan oli purtta
myrskyjen myllertäiss' uros oivin maan asujoista.
Niin Menelaos viivästyi, halu vaikk' oli rientää,
ystävän haudata sai sekä viettää vainajan peijaat.
Mutta kun vihdoin taas meren selkää laski jo tumman,
kaarevin laivoin pääsi Maleian kalliokärkeen,
matkan hirmuisen Zeus kauaskatsoja sääti,
viuhuvin tuulispäin rajumyrskyn raikuvan nosti;
kuohui vuorina vyöryillen meren ankarat aallot.
Kreetan rantoja päin osa joutui laivoja, kussa
seutu Kydoonien on, jota vuolas Iardanos halkoo.
Kaukana aaltoihin meren siintävän kallio suistuu,
äärill' aivan Gortynin, siloseinä ja jyrkkä.
Kohtaa läntinen kärki ja Faistos siin' Eteläisen
kauheat karjaspäät; rajut veet vähä luotopa murtaa.
Sinne he viskautui, väki turvaan pääs hädin tuskin,
laivat riuttoihin meri ruhtoi pirstalehiksi.
Viis sinitummia viel' oli laivoja muita, ne kauas
kohti Egyptin rantoja vei kova tuuli ja aallot.
Paljon hankkivat laivoillaan tavaroita ja kultaa
käyden kauppaa siellä he kanss' erikielisen kansan;
vaan koton' Aigisthos tihutöihin hankkihe, tappoi
Atreun poian, niin alamaisekseen teki kansan,
valtias seitsemän vuott' oli kultavan mailla Mykenen;
kahdeksas tuhon toi, tuli kaupungista Ateenan
oiva Orestes näät sekä taaton tappajan tappoi,
viekkaan Aigisthon, joka murhasi hält' isän kuulun.
Kons' oli kaatanut tuon, hän Argos-maan asujoille
pelkurin Aigisthon piti peijaat, myös emon inhan.

Saapui retkeltään sinä päivänä, toi kera aarteet
laivantäyteiset sotaärjyinen Menelaos. —
Maaltas äl', ystävä, kauan myös sinä kaukana harhaa,
sinne kun jäi varat sulta ja moiset röyhkeät miehet
kartanohos, varo, etteivät vain kaikkea hukkaa,
jaa tavaroitasi siellä, ja niin mene matkasi tyhjiin.
Vaan Menelaon luona sa käy, se on neuvoni harras,
tullut on äskemmin näet kaukaisilta hän mailta,
äärilt' ihmisien, mist' ei ois toivoa voinut
kenkään pääsyä pois, kenet kerran vei rajumyrskyt
taa meren, aavan niin, yli ettei lentävä lintu
vuodess' ehtisi — niin se on suuri ja ankara aava.
Siis mene laivallas kera kumppanies hänen luokseen,
tai jos maitse sa matkaat, niin hevot, vaunut on valmiit,
valmiit poikani myös Lakedaimonin maille on kuulun
saattelemaan sua, luo Menelaon vaalevan viemään.
Hält' ano itse sä, että hän tois toden ilmi jo täyden.
Ei puhu vilppiä hän, ylen tarkkapa hällä on tunto.»
Virkki; ja laskihe päivä, ja lankesi yön hämy maille.
Heillepä lausui näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Vanhus, haastoit kaikin päin osuvasti ja oikein.
Kielet leikelkää, vesi viiniin myös sekotelkaa,
palveet että Poseidon sais sekä muut ikivallat,
itsekin muistettais lepoamme, jo on näet aika.
Vaihtunut on valo yöksi jo, eik' ikivaltojen juhlaan
kauemmin sovi jääpyä, vaan katon alle jo käydä.»
Virkkoi noin tytär ylhän Zeun, ja he totteli kaikki.
Airuet astuen luo valahuttivat vett' yli kätten,
poikaset kaatoivat sekomaljat viiniä täyteen,
kullekin tarjosivat, käden oikean puolt' yhä käyden;

kielet poltettiin, valahuttaen viiniä liekkiin.
Vaan kun ol' uhranneet he ja juoneet myös halumäärän,
lähti Athene kohta ja Telemakhos jumalsorja
tuonne jo kumpikin mennäkseen tykö laitavan laivan.
Vaan pidätellen Nestor noin nimes suopein nuhtein:
»Älköön Zeus sekä muut ikivallat salliko kuunaan,
että te laivaan taas menisitte jo luotani niinkuin
minkäkin miehen köyhän, joll' ei verhoa ylleen,
raitia, peittoa ei kotonaan kasat korkeat, että
itselleen tai vieraalleen tilan pehmeän laittaisi
Peittoja, raiteja sorjia enp' ole vaan minä vailla.
Siks ei miehen moisen, Odysseun, aaluva armas
laivan kannell' yöpyne, kons' elän itse ja konsa
poikia kartanohon lie jääpiä kuoloni jälkeen
vieraan vaalintaan, joka saapuu kattoni alle.»
Vastasi, virkkoi näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Oikein, ystävä vanha, sa haastoit, siispä sit' onkin
kuultava Telemakhon; totisesti se hälle on parhain.
Kanssasi kartanohon hän käyköön, kattosi alla
maatkoon yönsä, mut laivaan taas menen itse mä tummaan,
miehiä rohkaisen, kaikk' ohjeet vien sekä neuvot.
Sill' olen kaikist' ainoa näät ikämies minä heistä;
kaikk' ovat nuoria muut, jotk' ystäväsaattona seuraa,
yht' ikäpolvea kanss' ovat Telemakhon jalomielen.
Laivaan tummaan siis menen yöksi, mut aamu kun ehtii,
maahan kaukoonein uromielten matkata aion,
siellä on saatava näät ikivanha ja myös iso mulla.
Mutta kun vieraakses viet Telemakhon asumuksees,
laittaos matkaan taas kera poikasi, suo hevot, vaunut,
vahvin valjakkos, valioimmat juoksijas anna.»

Virkkaen noin pois kiiti jo päilyväsilmä Athene
kuin merikotka; ja hämmästys väen valtasi kaiken.
Vanhus itsekin hämmästyin näki ilmisen ihmeen,
vierastaan kädest' otti ja näin sanan laati ja lausui:
»Poikani, kuntoa, voimaa vaill' et varttune vainkaan,
koska jo nuorena noin olet saattama kuolematonten.
Kenkään muu asujoist' ei olla hän voinut Olympon
kuin tytär ylhän Zeun, kuin korkea Tritogeneia,
taattosikin joka kuuluks sai urohissa akhaijein.
Oi, ole armias, taivahatar, mun suo jalo maine,
mun sekä lasteni saada ja armaan myös avionkin!
Hiehon palveekses suur-otsan tuon, suvikunnan,
työssä jok' ei ole viel' iesjuhtana ihmisen ollut;
sulle ma uhraan sen, silaellen kultahan sarvet.»
Palvoi noin palavasti, ja Pallas Athene sen kuuli.
Läks etumaisena nyt hepourho Gerenian Nestor
linnaan kaunoiseen, pojat myötä ja myös vävyt aimot.
Valtiaslinnaan kons' oli kuuluun tultu, jo täyttyi
tuolien, istuinten rivit, korkeat kunniapaikat.
Maljaan hämmennytti nyt oivaa viiniä vanhus;
vuoden ol' yhdentoista jo vanhaa tuo, sulojuomaa,
kun talonkaitsijatar sitehist' avas astian kannen;
kaas sitä maljaan vanhus Athenea palvoen hurskain
vuodatusuhrein, Zeun tytärt', aigiinkantajan ylhän.
Vaan kun ol' uhranneet he ja juoneet myös halumäärän,
kohti jo kammiotaan kukin astui nukkua aikoin;
vaan majavieraanaan hepourho Gerenian Nestor
Telemakhon piti, oivan Odysseun aaluvan armaan,
sorjan vuoteen soi, tilan kaikuisaan pilaristoon;
seuraks urhojen pää Peisistratos jäi pätöpeitsi,

tuo pojist' ainoa naimaton viel', isän luon' asuvainen.
Korkean linnan taas sisäsuojass' itse hän nukkui,
vuoteeseen kera valtiatar, lepokumppani, vaipui.
Vaan valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,
nousi jo vuoteestaan hepourho Gerenian Nestor,
uksest' ulkosi, istuutui, kivet veistetyt kussa
välkkyi, pantuna istuimiks, edess' uksien ylhäin;
valkeat, kiillotetut kivet hohti; ol' istunut niillä
Neleus ammoin, neuvoltaan ikivaltojen verta;
vaan hänet Hadeen luo oli surma jo sortanut. Istui
siinä Gerenian Nestor nyt, tuki, turva akhaijein,
kantaen valtikkaa; pojat kertyi ympäri piiriin
kammiosuojistaan, Stratios, Aretos, Ekhefron,
Perseus, myös Thrasymedes, tuo kuva kuolematonten,
kohta jo kuudeskin, Peisistratos sankari, saapui;
istua Telemakhon jumalaisen myös piti piiriin.
Heillepä lausui näin hepourho Gerenian Nestor:
»Joutuen täytelkää, pojat armaat, toivoni, jotta
suostutan taivahisista ma ennen muita Athenen,
itse jok' ilmestyi ison alttariatrian ääreen.
Hiehoa noutamahan joku menköön, jotta se joutuis,
nurmilt' ohjaamaan sitä karjanpaimenen pankoon,
tumman laivan luo joku toinen, kumppanit kaikki
kutsumahan jalon Telemakhon, vain jättäen kaksi,
kolmas käskemähän sepon, Laerkeen, heti että
hiehon sarvet silkkaan sais silaella hän kultaan.
Jääkää kaikki te muut, pitoatrian laittohon pankaa
palvelijattaret kaunoisen katon all', asetelkoot
istuimet, puut noutakohot, veden välkkyvän tuokoot.»
Virkki, ja toimeen kaikki he riensivät. Hieho jo tuotiin

laidunmaalt' äkin, Telemakhon tuli kumppanit aimon
tumman, laitavan laivan luot', äkin seppokin saapui
kantaen työkalujaan, sepintarpehiaan, alasinta,
vankkaa myös vasaraa, pajapihtejä, tehtyjä taiten,
joilla hän kultaa muovasi; myös tuli sinne Athene
saamaan palvehiaan. Hepourho Gerenian Nestor
kultaa toi, silas sen nyt hiehon sarvihin seppo
taidokkaasti, se jott' ilo katsoa ois jumal-immen.
Saattivat sarvist' alttarin luo Stratios ja Ekhefron
hiehon, toi käsivett', ulos astuen, kukkavalaitaa
kantoi maljaa Aretos, käden taakkana toisen
taas vakan ohria toi. Vaan koppoen välkkyvän kirveen
urhea astui luo Thrasymedes, iskuhun teuraan.
Perseus alle jo maljaa toi. Menot valtias vanha
alkoi pirskoen vettä ja ohria, liekkihin teuraan
otsuskarvat loi, palavasti Athenea palvoi.
Vaan rukoeltu kun noin sekä myös piroteltu ol' ohrat,
koht' uros uskalias, Thrasymedes, Nestorin poika,
löi liki astahtain; terä niskaan upposi, jänteet
taitti, ja herposi hieho. Athenea huusivat silloin
Nestorin tyttäret kuin miniätkin, myös oma huusi
puoliso, korkea Eurydike, Klymenon tytär vanhin.
Käättiin teuraan pää latulaajan maan kamarasta;
leikkasi kaulan nyt Peisistratos, urhojen päämies.
Pulppusi pois punahurme, ja teuraan luist' elo luopui.
Taiten leikkelivät lihat kohta he kappalehiksi,
reidet ratkoivat sekä käärivät ympäri rasvaa
kahteen kertaan, viiltelivät lihaviiluja päälle.
Hiilistöllä ne poltti ja kaas yli viiniä tummaa
vanhus; vaan pojat auttoivat viiskärkisin haaruin.

Kons' oli uhrin polttanehet, sydämyksiä syöneet,
leikkelivät lihan muun he ja vartaisiin pujotellen
paistoivat, tulen pääll' yhä kääntyi kärkevät vartaat.
Vaan kylyn kaunoinen Polykaste Telemakholle
laittoi, nuorin tuo tytär Nestorin, Neleun poian.
Pessyt, voidellut kun ol' öljyll' impi jo vieraan,
sorjaan vaippaan verhonnut sekä myös ihotakkiin,
ammeest' astui tää ihanaisena kuin ikivallat,
kansan kaitsijan istuutui hän Nestorin viereen.
Vartailt' ottivat pois lihat kypsenneet, selät, kyljet,
ääreen istuivat pitoatrian; palvelumiehet
reippaat viiniä kaas yhä kultaisiin pikareihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
loihe jo lausumahan hepourho Gerenian Nestor:
»Poikani, valjaisiin hevot pankaa uhkeaharjat,
vaunuill' eelleen Telemakhon nyt matkata maitse!»
Virkki, ja mielellään pojat totteli käskyä tuota
valjakon valjastain heti, vaunuja viimana vievän.
Leipää toi talonkaitsijatar, toi särpimet, viinit,
valtojen herkkuja toi, Zeussyntyjen ruhtinahitten.
Nousi jo Telemakhos nyt vaunuihin valioihin;
viereen urhojen pää Peisistratos, Nestorin poika,
myös kävi vaunuihin sekä koppoi kourihin ohjat;
kiihtäen viuhui ruoska, ja kiidättäin hevot alttiit
vei yli tanteren, jäi pian kauas taa Pylos ylhä.
Päivän pitkän juoksivat noin tutisuttaen iestään.
Laskihe päivä, ja tiet hämäryyteen kaikki jo peittyi,
Feraihin he kun ehtivät, kuss' oli linna Diokleen,
jonk' isä Ortilokhos oli Alfeios-joen juurta.
Sinne he yöpyi; vierahiaan hyvin vaali Diokles.

Vaan valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,
suorivat valjaisiin hevot, lähtivät, välkkyvät vaunut
portist' ohjasivat esikartanon kaikuvan kautta.
Kiihtäen viuhui ruoska, ja kiitäen vei hevot alttiit.
Niinpä he saapuivat nisunkasvaja-maille, ja siihen
matka jo päättyi; niin hevot raisut riensivät nopsaan.
Laskihe päivä, ja tiet hämäryyteen kaikki jo peittyi.

NELJÄS LAULU.

TELEMAKHOS LAKEDAIMONISSA.

Ehtivät noin monirotkoiseen Lakedaimonin laaksoon,
linnaan saapuivat Menelaon kunniakuulun;
sielläpä valtias, vierahinaan suku suuri, paraikaa
linnassaan pojan häitä ja kukkean tyttären vietti.
Tyttären sai avioksi Akhilleus-sankarin poika,
Troian luon' oli näät sana suostuva tälle jo suotu;
täyttivät liiton nyt ikivallat. Niinp' isä laittoi
morsion, saattajat myös, hevot, vaunut myrmidoneiden
kuuluun kaupunkiin, koti kuss' oli valtias-yljän.
Spartatar, armas Alektorin laps, oli taas pojan aimon

noutama — sai naisorjastaan pojan tään, Megapentheen,
valtias vanhoillaan. Helenellepä last' ikivallat
toist' ei suoneet näät, vain Hermionen, ani-armaan
tyttären, joll' ihanuus oli kultaisen Afroditen.
Nauttivat atriataan katon korkean all' ihamielin
heimo ja naapurit muut Menelaon kunniakuulun;
helkyttäin kitaraa jumalainen laulaja lauloi,
keskeen astui kaks ilakoivaa myös kujeniekkaa,
temppuja tehden teiskuivat, kun ol' alkanut laulu.
Vaan liki linnan porttia nuo pysähytti jo vaunut,
uljas Telemakhos sekä Nestorin loistava poika;
portist' astuen koht' Eteoneus saapujat keksi,
kerkeä palvelumies Menelaon kunniakuulun,
joutuen kääntyi taas sanan viemään valtiahalle,
luo kävi kansojen pään, sanat siivekkäät heti lausui:
»Outoja miehiä on, Zeun-heimoinen Menelaos,
saapunut kaks, sukujuurt' ovat ylhän Zeun näköjänsä.
Siis sano, saammeko heiltä me riisua valjakon nopsan
vai lähetämmekö toisen luo, joka ottavi vieraat?»
Vastasi tuimistuin Menelaos vaaleva tuohon:
»Mies olit mielevä ain', Eteoneus, poika Boethon,
ennen, mutta jo nyt löpisetkin kuin vähä lapsi.
Vieraiss' itsepä vain moni kestitys nauttia saatiin
pyrkien päin kotimaata ja toivoen, että jo viimein
Zeus polopäivien päättyä sois. Heti siis hevot riisu
tullehien sekä vieraat tuo pitoatrian ääreen!»
Kuuli ja riensi jo palvelumies sekä toisia kutsui
virkkuja palvelijoit' apulaisikseen kera käymään.
Valjakon vaahteuneen ikehestä he päästivät irti,
tarhaan juoksijat saattoivat, rehuseimien ääreen,

vehniä viskasivat sekä valkeit' ohria seimiin,
seinän kiillotetun nojahanpa he nostivat vaunut,
veivät vieraat nuo katon kauniin alle, ja heidät
hämmästyksiin sai salit valtiahan jumalaisen;
kuin valo auringon tahi kuun näet hohti ja välkkyi
korkeat suojat nuo Menelaon kunniakuulun.
Mutta kun kumpikin kyllikseen oli niit' ihaellut,
kylpyyn astuivat he nyt ammeisiin siloseiniin.
Pestyä voiteli heit' ihoöljyll' impyet, vaippaan
verhosi villaiseen, ihotakkiin; niinpä jo vieraat
viereen istuutui Menelaon, Atreun poian.
Ruukuin sorjin, kultaisin käsivettä jo neito
toi, yli kätten kaas — hopeainen all' oli kätten
huuhtelumalja — ja luo silopinnan siirteli pöydän.
Leipää tuoden taas talonhoitajatar tuli oiva,
toi monet herkut muut, talon antimet tarjosi parhaat.
Paistinleikkaajoistapa taas joku lautasin kantoi
kaikkea kystä ja kultaiset pani pöytähän maljat;
tervehytellen näin Menelaos vaaleva lausui:
»Atria maistukohon sekä vieraan viihtyä suokoon!
Mutta kun syöty on kyllin, niin kysyn, keitä te ootte.
Eip' ole vanhempain rotu vaipunut teissä, ma huomaan,
juurta se kaiketi on jumalaisten ruhtinahitten,
valtikankantajien — ei moisia synnytä halvat.»
Virkki ja vierailleen häränseljän uhkean nosti,
jonk' oli itselleen, osan parhaan, valtias saanut.
Ruokiin ryhtyivät heti valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
virkkoi Telemakhos puhutellen Nestorin poikaa,
pään liki kallistain, muut ettei vois sitä kuulla:

»Nestorin poika, sa katsellos, sydänystävä rakkain,
kuinka se välkkyy, tää sali kaikuva, vaskea, kultaa,
norsunluuta ja myös hopeaa, merikuultoa hohtain!
Näinpä Olympon Zeun salit ylhät välkkyä mahtaa.
Voi, mikä suunnaton loisto! Ma hämmästyin sitä katson.»
Kuulipa kuitenkin Menelaos vaaleva kuiskeen,
näin sanat siivekkäät heti lausui heille ja haastoi:
»Rakkaat poikani, kuolollist' ei Zeun ole vertaa;
ainahisetpa on näät asumukset hällä ja aarteet.
Vaan seass' ihmisien moni eiköpä vertani liene
aarteiltaan? Toki harhaillen sekä kärsien paljon
kahdeksantena vuonna ne toin, palatessani kaukaa.
Kyproon, Foinikiaan ja Egyptiin tielläni jouduin,
aithiopein tykö, Sidoniaan ja erembien maahan,
myös Libyaan, kuss' oinaill' on heti syntymäsarvet,
kolmet vuonat vuoteen myös saa uhkeat uuhet.
Laumojen haltian pöydäst' ei, ei paimenen siellä
milloinkaan liha puutu ja juusto ja maittava maito,
suo yhä antimiaan siell' ainian-lypsävät laumat.
Maita kun matkasin noita ma ansaiten isot aarteet,
murhasi viekas mies sill' aikaa veljeni multa,
vei pikasurmaan pattoisen hänet puolison vilppi;
siksipä riemua mull' ei rikkaudest' ole tästä.
Taatoiltannepa kai, keit' olkootkin, te sen kuulleet
liette jo, sillä mä sain kovin kärsiä, jäi koto kauas,
oltavat oivat jäi, varat, vauraudet valioimmat.
Oisipa näist' osa kolmas vain nyt nauttia mulla,
vaan eloss' ennallaan urot Argos-maan hepokuulun,
ärill' Ilionin verisurmaan kaukana vierreet!
Vaan miten kaikkia heitä mä kaipaankin, suren, huokaan,

kattoni all' useasti kun istun kyynelin haikein
mieltäni huojentain, taas kunnes itku jo talttuu —
näät pian ihminen kyllästyy surunkyynelihinsä:
en sure surtenikaan toki niin minä kaikkia heitä
kuin miest' yhtä; kun muistelen hänt', ei voi mua ruoka,
ei uni virvoittaa; näet meist' ei kärsinyt kenkään,
niinkuin kärsi ja kesti Odysseus. Hällepä säättiin
kärsimys itselleen, hänen vuokseen taas mure mulle
loppumaton, kun on poissa jo aikoja, tietymätönnä,
kuolon vai elon maillako. Hänt' yhä itkevi vanha
Laertes nyt kai sekä mielevä Penelopeia,
Telemakhon kera, kehtoon jonk' isä lähtevä jätti.»
Virkki; ja haikean sai halun itkeä taattoa poika.
Kyynel luomien alt' alas maahan vieri jo, konsa
taattoa mainittiin, ja hän silmilleen käsin kaksin
purppuravaipan vei. Menelaos tarkkasi tuota,
arveli miettien mielessään, odotellako, kunnes
taattons' itsestään jo hän mainita mielisi, vaiko
tiedustaa heti tarkalleen kysymällä jo kaikki.
Tuota kun mietti hän mielessään, Helene jopa astui
uksest' ylhän, tuoksukkaan naiskammion, niinkuin
Artemis kultaisin vasamoineen katsoa kaunis.
Saattaen istuimen Adreste toi ihanaisen,
pehmeävillaisen Alkippe päällisen siihen,
Fylo taas korin toi hopeaisen, jonk' oli hälle
antanut Alkandre, Polybos-uron puoliso, Theben
kaupungissa, Egyptin maall', isoaartehisessa;
vaan hopeaistapa kaks kylyammett' Atreun poika,
kattilajalkaa kaksi, talenttia kymmenen kultaa
sai Polybolta, ja myös jalot puoliso soi Helenelle

lahjat: värttinän kultaisen, korin tuon hopeaisen,
kullatun reunoiltaan sekä kulkevan pyörien päällä.
Tuon hänen toi etehensä nyt Fylo, palveluneito,
lankaa kukkuranaan valiointa, ja pääll' oli lankain
värttinä, villaa varrellaan siniorvokintummaa.
Niinpä hän istuutui, siro jakkara jalkojen alla,
tieteli noin heti kohta jo puolisoaan puhutellen:
»Tokkopa tuntemahan, Zeun-heimoinen Menelaos,
tultu on vierahiamme jo, keit' olevansa he kertoo?
Harhako vai tosi lie, mut virkkaa mieleni käskee.
Niin samanmuotoist' en näet milloinkaan ole nähnyt
miestä, en vaimoakaan — minut varsin ihmetys valtaa:
niin tämä vieras on kuin oma poika Odysseun uljaan,
ilminen Telemakhos, joka pienenä jäi kotikehtoon
hältä, kun saapui vuoksi mun, inhan, kaikki akhaijit
kostoon, Troian saarrantaan sodan ankarin aikein.»
Hällepä vastasi näin Menelaos vaaleva jälleen:
»Niin, saman nyt minä myös näön huomaan, puoliso armas;
moiset häll' oli näät jalat juuri ja myös kädet moiset,
moinen silmien katse ja pää sekä pään kiharatkin;
niin, ja kun äsken mainitsin ma Odysseun, kerroin,
kuink' oli vaivoja hän minun tähteni kärsinyt paljon,
niin hänen silmistään vedet viljat luomien alta
kumpusivat ja hän kasvoilleen veti purppuravaipan.»
Nestorin aaluva nyt Peisistratos ilmi jo lausui:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää, Menelaos!
Niin, on Odysseun poika hän totta, sa arvasit oikein,
vaan hän on mielevä, ymmärtää ujo olla, sun eessäs
ei heti tultua suurin suin puhu, sun, jota kuullen
auvoa kumpikin tuntee, kuin joku kuoloton haastais.

Häntäpä saattelemaan hepourho Gerenian Nestor
taas minut laittoi, näät sua häll' iso nähdä ol' into,
neuvoll' että sa auttaisit tai työlläkin ehkä.
Paljon kärsiä saa kotonaan polo poika se, jolta
kaukana poissa on taatto ja puuttuu muu tuki, turva,
kuin nyt on Telemakholt' isä poissa ja puoltajamiestä
kansass' ei ypö-yhtä, ken estäis ilkiötöitä.»
Hällepä vastasi näin Menelaos vaaleva jälleen:
»Tottako luonani siis oma poika on ystävän rakkaan,
tuon, joka kestää sai mun tähteni niin monet vaivat?
Hänt' yli kaikkien muitten akhaijein suosia aioin,
kummankin kotihinsa jos auttanut ois yli aavain
kaitsevasilmä Olympon Zeus vain kiitävin keuloin.
Antanut Argos-maass' oman kaupungin minä oisin,
teettänyt linnan myös, pojan, aarteet, kaikk' alamaiset
noutanut pois Ithakesta ja tyhjennyttänyt täällä
jonkun kaupungeistani, jotk' ovat valtani alla.
Toisissammepa ois useasti me oltu, ja meilt' ei
purkanut riemuisaa ois ystäväliittoa muu kuin
kuoleman yö ikimusta, mi viimein peittänyt oisi.
Vaan ikivallat karsaat kai meilt' esti sen itse,
yksin koidon tuon iäks eksyttäin kotitieltään.»
Noin nimes, itkuun nostattain halun haikean muissa.
Sai Helene vedet silmiin, Zeun tytär, argotar armas,
itki jo Telemakhos, Menelaos itsekin itki,
Nestorin poiankaan ei kuivana kestänyt silmä,
näät jalo Antilokhos tuli mieleen, sortama surmaan
sankarin kuulun tuon, emo jonk' oli loistava Eos;
tuot' ajatellen näin sanat siivekkäät jo hän lausui:
»Viisaimmaks suvuss' ihmisien sua, Atreun poika,

kiitteli Nestor vanha, jos vain sua muisteli milloin,
kun koton' istuttiin sekä haasteltiin halumielin.
Siis mua kuule, jos sulle se kelpaa, näät minust' inhat
itkut on atrian päälle, ja huominen päiväkin viel' on
huolia varten. En siks sano, että en surtavan soisi,
jos kuka kuollut on kerta ja täyttänyt kohtalon määrän.
Kurjien kuolollisten on näät osa ainoa meiltä
suortuvat leikatut vain sekä kyynelin kylpevät posket.
Kuolipa myös veli multa, jok' ei luvuss' ollut akhaijein
kehnoin mies; sinä tiennet sen; sill' en kera ollut
itse, en nähnyt; vaan yli kaikkien kiittävät aimon
olleen Antilokhon, jalon juoksuun, sankarin taistoon.»
Hällepä vastasi näin Menelaos vaaleva jälleen:
»Niin puhut, ystävä, kuin mies mielevä haastanut kuunaan
ois tai toiminut myös, ikä varttunehempikin vaikk' ois.
Kuinkapa taiten et haastaiskaan, kun on taattosi moinen!
Helppo sen miehen poika on tuntea, jolle on suonut
syntyiss' onnea Zeus sekä myös hääpäivänä, niinkuin
Nestorin onnea nauttia soi hän kautt' elon kaiken:
vanheta linnassaan saa leppoisasti hän itse,
taas pojat mielelt' on sekä miekalt' oivia kaikki.
Niinpä jo laatkoon huoli ja haikeus meiltä, on jälleen
atria myöskin muistaminen. Heti vett' yli kätten
kaattakohon. Puheloihin on huominen päiväkin vielä,
Telemakhon sekä mun perinpohjin pohtia seikat.»
Virkki; ja Asfalion valahutti jo vett' yli kätten,
virkeä palvelumies Menelaon kunniakuulun.
Ruokiin ryhdyttiin taas valmiisiin, valioihin.
Muistipa seikan muun Helene nyt, Zeun tytär ylhän,
viiniin heitti, mi heill' oli juomana, yrttiä moista,

pois joka huolet, harmit vie, muremuistelot kaikki.
Ken sitä maistaa, kun sekotettu se kerran on maljaan,
ei surun kyynel kasvoja sen sinä päivänä kasta,
vaikk' oma kuolisi äiti ja taattokin, vaikk' ihan viereen
hält' oman veljen vaivuttais, oman aaluvan armaan
surman vaski ja hän sitä katsoa sais omin silmin.
Moisia Zeun tytär oivia ties tehoyrttejä käyttää;
Thonin puoliso nuo, Polydamtna, ol' antanut hälle
maassa Egyptin, miss' ylen taajaan yrttejä versoo,
kirjavanaan väkimaat, moni rohto ja myös moni myrkky;
lääkäri siellä jok' ainoa on, jott' ei vedä vertaa
ihmiset muut; Paieon heill' esikantana onkin.
Yrttiä tuotapa heitti ja täyttää käski jo maljat,
taas puhutellen heitä hän lausui näin sekä haastoi:
»Korkeasyntyinen Menelaos, Atreun poika,
ynnä te kumpikin myös, pojat miesten kuulujen! Meille
suo hyvät, suo pahat Zeus, miten mielii, mahtaja kaiken.
Vaan talon antimien nyt suokaa maistua, mieltä
haastelon hauskuttaa. Minä joukkoon myös jutun kerron.
Kaikkia en voi mainita, en luetella Odysseun
urhean taistoja, joit' ylen monta hän kesti, ma kerron
vain teon uskaliaan, jonk' uljas tuo teki, konsa
äärill' Ilionin näki vaivoja paljon akḫaijit.
Ruoskan iskuin hän näköns' ensin runteli ilkein,
viskasi verhokseen polon orjan surkeat ryysyt,
niin vihamiesten hiipi jo kaupunkiin katulaajaan,
muuttauneena ol' aivan muuks, ihan kerjurin muotoon,
kerjuri totta jok' ei luon' ollut akhaijien laivain.
Iliolaisten kaupunkiin tuli noin uros, eikä
keksinyt kenkään muu valeverhoa, vain minä yksin;

vaan mitä jos kyselinkin, kaikk' ovelasti hän väisti.
Viimein, hälle kun kylvyn soin, ihon voitelin öljyin,
vaattein verhosin, vannoin myös valan ankaran, etten
olleen ilmaisis seass' iliolaisten Odysseun,
ennenkuin olis ehtinyt taas hän valkamaleiriin,
silloin uskoi mulle hän kaikki akhaijien aikeet.
Montapa iliolaista hän surmasi mittavin miekoin,
niin tykö pääsi akhaijein taas sekä toi monet tiedot.
Troian vaimot sai valitella, mut riemupa mulle
rintaan nous, oli päät sydän muuttunut, taas koti mieleen
kaipuun toi, lumousta ma itkin, joll' Afrodite
vei minut vietellen sulo-syntymämaastani kauas,
lapseni hylkäämään, hääkammion, puolison saattoi,
miehen, jolla on mieltä ja muotoa sen kuni kellään.»

Hällepä vastasi näin Menelaos vaaleva jälleen:
»Haastoit, puoliso, kaikin päin osuvasti ja oikein.
Mieltä ja kuntoa sain monen kuulun sankarin koittaa,
paljon maitakin matkustaa eläessäni, mutta
nähneet silmäni nää ei konsaan miest' ole moista,
kuin oli kestävämielen Odysseun kunto ja miehuus.
Myös tämän uskaliaan teon uljas tuo teki, konsa
puuhevon kätköön käyty me oltiin, kaikki akhaijein
sankarit aimoimmat, perisurmaks iliolaisten.
Saavuit sinne sä myös, jumaloistapa lie joku tuonut,
iliolaisia auttaakseen ison kunnian saamaan;
saattona sull' oli Deifobos jumalsorja, ja kiersit
tunnustellen kolme sa kertaa ontelon kätkön,
huudellen, nimelt' aivan akhaijein aimoja kutsuin,
kuin omall' äänellään ois kutsunut puoliso kunkin.
Huutosi Tydeun poika, ma itse ja oiva Odysseus

kuultiin, kussa me istuttiin kera urhojen muitten.
Pystyyn ponnahdimme me kohta, me kaks, ulos aikoin
syöksyä suoraan tai sisäpuolta jo vastata kutsuun;
vaan pysähytti ja esti Odysseus, hilliten innon.
Kaikki akhaijit muut oli siinä nyt ääneti aivan,
huutoos Antilokhos vain yksin vastata aikoi,
vaan lujin kourin hältä Odysseus suun heti sulki,
varjeli kaikki akhaijit noin käden heltiämättä,
kunnes, luota jo pois sinut ohjasi Pallas Athene.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää, Menelaos!
Vain sitä raskaamp' on suru! Eipä se estänyt turmaa,
ei, vaikk' ollut raudast' ois sydän hällä ja rinta.
Vaan nyt vuoteeseen lie meidän mentävä, jotta
myös uni armas virvoittaa sais meitä jo vihdoin.»
Virkki; ja argotar nyt Helene heti neitojen käski
vuoteen valmistaa pilaristoon, kaunihit alle
purppurapatjat panna ja vaipat myös varaella,
kaattuvat villaiset viel' uinuvien yli peitteeks.
Uksest' ulkosivat heti neidot soihtuja kantain,
laittivat vuoteen, vieraat vei leposuojahan airut.
Noinpa he nukkumahan etupylvästöön kävi sitten,
uljas Telemakhos sekä Nestorin loistava poika,
valtias itsepä taas peräsuojaan korkean linnan
vaimojen sorjimman, Helenen kera soljuvavaipan.
Vaan valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,
nousi jo vuoteeltaan sotaärjyinen Menelaos,
vaattein verhoutui, olusvyöhön vyötteli miekan,
jalkoihin jalohohtoisiin sirot anturat pauloi,
uksest' ulkosi sorjana kuin joku kuoloton aivan,

istui viereen Telemakhon sekä näin sanan virkkoi:
»Uljas Telemakhos, mikä toi Lakedaimonin kuuluun
kaupunkiin sinut siis yli aaltoavain meren aavain?
Kansan toimiko vai oma hanke? Se kerro jo suoraan!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää, Menelaos!
Saavuin toivoen sulta ma tietoa taattoni teistä.
Mult' oman kaiken vieraat vie, varat syöty on vauraat;
täynnään kartano on vihamiehiä, siellä he kilvan
laumavat lampaat teurastaa, härät sorkkuvasääret,
äitini mielijät nuo, elämöitsijät korskeamielet.
Siksi ma polvia kietoen sult' anon, etköpä ehkä
kertois mulle, mi vei hänet surkea surma, jos itse
sen omin silmin näit kukaties tai muilt' olet kuullut
kuolleen retkillään tuhosurmaan tuon polosynnyn?
Säälien, säästellen älä lieventää koe lainkaan,
niin puhu tarkalleen, kuin näit sen itse ja tiedät.
Sult' anon, kuunaan jos sua taattoni, kuulu Odysseus,
neuvoll' auttanut lie tai työllä, kun kaukana ammoin
äärill' Ilionin näki vaikean vaivan akhaijit,
muistuta mielees nuo sekä kerto'os kaihtelematta.»
Vastasi vaaleva näin Menelaos kuohuvin mielin:
»Voipa jo, voi! Vai siis tuon miehen sankarimielen
vuoteeseen himoaisi he työntyä, surkeat raukat?
Vaan imeväiset kuin vasat äskenkannetut kauris
leijonan voimakkaan pesäviitaan vie sekä jättää,
itsepä kierrellen norot nurmiset, heinävät alhot
etsii ruokaa, taas kotiviidakkoonsa jo saapuu
leijona kohta, ja saa emo saalahineen lopun kolkon:
noinp' on Odysseus myös lopun kolkon tuottava heille.

Moisena josp' — oi korkea Zeus ja Apollo, Athene —
saapuis sankari, kuin Filomeleideen kera kerran
Lesbos-saaren maall' asutulla hän painihin astui,
tuon väkivoimin kaasi, ja riemusi kaikki akhaijit,
moisena joukkoon jos nyt sulhojen itse hän astuis,
ruttopa koituis surma ja katkerat häät heti heille!
Vaan mitä pyydät multa ja tiedustat, minä kaiken
kerron, en kiertele, siit' en poikkea pois, mik' on totta.
Mulle mit' ilmaissut todentietäjä on meren äijä,
sulta en peitä, en pois jätä rahtuakaan minä siitä.
Lähdön Egyptist' estivät mult' yhä vain ikivallat,
vaikk' ikävöin, isot näät oli jääneet suostutusuhrit.
Tarvis on tarkoin ain' ikivaltain tahtoa noutaa.
Muuan saaripa on meren aavall' aaltoavalla,
eessä Egyptin maan, Faros on nimiänsä se; siit' on
matka se manterehen, mink' ehtii laitava laiva
päivään, kun perämyötäinen sitä viuhuva viepi.
Oiva sen valkama on, jost' ui tasakaarevat laivat
taas ulapalle, kun myötä on raikkaat veet varaeltu.
Kaks oli kymment' oltu jo päivää siell', ikivaltain
viivyttäiss' yhä, maast' ei poiskäsin kääntynyt tuuli
laivoja saattelemaan yli aaltoavain meren aavain.
Loppunut meilt' eväs ois sekä miesten voimakin, ellei
auttanut armahtain mua muuan kuoloton oisi,
Eidothea, isä jonka on vanhus veen ani-vahva,
Proteus; kohtani koski jo mieleen tuon merenimmen.
Mulle hän näyttihe, kun murehissani kiertelin yksin;
kulkivat kumppalit näät kalanpyynniss' ympäri saaren
koukero-ongillaan; kova nälkäpä suolia nälvi.
Hän mua astui kohti ja lausui näin, sanan virkkoi:

'Miks olet, vieras noin ylen veltto ja neuvoton, vaiko
viipyä mielesi lieneekin, huvi kärsiä vaivaa?
Kuink' olet kauan täällä jo ollut, etk' ole vielä
keksinyt pääsyä pois, ja jo uupuu miestesi uljuus!'
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
'Ken jumalattarist' olletkin, sanon seikkani sulle.
Enp' omin ehdoin viivy, mut käskyjä kuolematonten,
aukean taivaan lien asujainten rikkonut varmaan.
Vaan sano mulle jo — näät jumalathan tietävät kaiken —
tänne ken kahlehtii minut kuoloton, matkani estää,
myös, miten tietäisin kotitien meren aavoja mennä.'
Lausuin noin, heti sorja jo vastasi taas jumal-impi:
'Sulle sen selvälleen sanon, vieras. Tääll' useasti
käy meren vanhus tuo, todentietäjä, äijä Egyptin,
Proteus, kuolematon rotujansa, Poseidonin ylhän
palvelijoita ja kaikk' ulapoitten tunteva pohjat;
hän minun taattoni on, sepä, tietävät, synty on mulla.
Jos hänet valtoihis ovelasti sa vangita voisit,
neuvois totta hän tien, välit ilmoittaisi ja kuinka
sun kotimatka on kulkeminen meren aavoja mennen;
kertoo myös, jos kuulla sa tahtonet, korkeasynty,
linnoillas mitä sattunut lie, hyvät tai kovat onnet,
pitkän, vaikean tien kun vaaroja kaukana kestit.'
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
'Miettiös itse sa juoni mun vangita tuo jumalvanhus,
ensiks ettei hän mua nää sekä väistyä arvaa;
valtoihinsapa ei hevin ihminen saa jumaloita.'
Virkoin noin; heti sorja jo vastasi taas jumal-impi:
'Vieras, sulle ma sen sanon selvälleen. Kuvull' ilmain
konsa on Helios korkeinnaan, meren aaltojen alta

silloin nousee tuo todentietäjä, aavojen äijä,
tummaan piiloutuin kareläikkyyn, läntisen tuomaan,
nousee maalle ja nukkumahan käy onkaloluolaan,
keskeen hylkehien; suku tuo merentyttären sorjan
harmaalt' ui ulapalta ja rantaan sullouneena
nukkuu hengittäin monisyöverisen meren-aavan
tuoksua raakaa. Sinne ma vien sinut koin kohotessa,
piilotan joukkoon. Tuo kera kolme sa miest', ota parhaat
myötäsi, miehiä sulla mit' on lujateljojen laivain.
Kaikki ma kerron tuon meren äijän viekkahat temput.
Ensin tarkastaa hän siinä ja laskevi hylkeet,
vaan kun on katsonut kaikki ja sormin laskenut tarkoin,
maata hän keskeen käy kuin lammasparvehen paimen.
Vaan heti kohta, kun on unen helmaan uupunut ukko,
päälle te viskaukaa, väki kootkaa kaikki ja voima,
älkää päästäkö, kuinka jos riuhtookin paetakseen.
Muiksi hän muuttautuu; mitä kulkee maassa ja liikkuu,
kaikkena pois, veden läikkynä kuin tulen leimuna, pyrkii.
Kiinni te tarraukaa sitä tiukempaan kovin kourin.
Mutta kun itse hän käy kysymään sekä haastelemaankin
taas omin hahmoin, moisena kuin hänen nukkuvan näitte,
pois väkivalta sa heitä ja vanhus laskeos irti.
Valtias, hältä nyt vain kysy, ken sua kuoloton vainoo,
kuinkapa kulkisit myös kotitien meren aavoja mennen.'
 Virkkoi noin sekä taas meren aaltojen alle jo painui.
Vaan minä rantaan riensin, kuss' oli veettynä laivat
valkaman hietikkoon, kovin myllerrettynä mieli.
Mutta kun laivain luo, meren ääreen tuonne ma saavuin,
atria laitettiin, yö ehti jo ambrosiainen;
sinnepä yövyttiin meren ääreen tyrskyäväisen.

Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
äärt' avoväyläisen meren astellen jumaloihin
runsain turvauduin rukouksin; miestäpä kolme
vein kera, kelvokkaimmat jotk' oli toimehen kaikkeen.
Veen kave tuop' oli laskeunut meren laajahan helmaan,
noutanut aaltojen alt' oli hylkeennahkoja neljä;
vast' oli nyljetyt nuo; isän aikoi niillä hän pettää.
Siell' oli kaivanut hän tilat hiekkaan meille ja istui
varroten; häntä me nyt lähenimme, ja hän pani meidät
maahan vierekkäin, nahan kietoi ympäri kunkin.
Kauhea ollut siin' olo ois, kamalastipa meitä
hylkehien merenruokkimien haju hirveä viilsi —
ken kera mielisikään merehisten hirmujen maata?
Mutt' avun itsepä meille hän antoi, soi tehoturvan,
kullekin sieraimiin pani ambrosiaa, ihanasti
tuoksuavaa, joka torjui pois meren hirmujen löyhkän.
Kaiken aamua siinä me maattiin malttavin mielin;
maihin hylkeet ui, tuli taajana kiehuvin parvin,
hiekkaan laskihe vierekkäin, meren tyrskyjen ääreen.
Vihdoin veestä jo nous sydänpäiväll' äijä ja hylkeet
pyylevät katseli kierrellen, luki kaikki ne tarkkaan,
meidät ensimmäisinä, eik' epäellä hän tiennyt
lainkaan väijyntää; jopa nukkumahan kävi itse.
Vaan mepä syöksyttiin syliks äijään nyt kovin huudoin,
mutt' ei unhoksiss' ukolt' olleet viekkahat eljet:
leijona hahmoltaan hän ol' ensin tuuheaharja,
sitten käärme ja pantteri taas sekä kauhea karju,
viimein kuin vesi vierivä, puu myös korkealatva;
heltiämättä me vain pitelimme ja vankkumatonna.
Mutta kun viimein äijä jo kyllästyi kujeviekas,

multa hän näin kävi nyt kysymään sekä haastelemaankin:
'Ken sua, Atreun poika, on neuvonut kuoloton, valtaas
vastoin mieltäni kun minut väijyen sait? Mitä tahdot?'
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
'Tiedäthän sinä, vanhus — noin muka miks uteletkin? —
kuink' olen kauan täällä jo viipynyt, enk' ole vielä
keksinyt pääsyä pois, ja jo rintani rohkeus uupuu.
Vaan sano mulle jo — näät jumalathan tietävät kaiken —
tänne ken kahlitsee minut kuoloton, matkani estää,
myös miten tietäisin kotitien meren aavoja mennä.'
Virkoin noin, vaan hän heti vastasi mulle ja lausui:
'Palvehin oivin sun piti Zeus sekä muut ikivallat
ennen lähtöäs suostuttaa, kotimaahasi suoraan
kiitävin laivoin mennäkses meren aavoja tumman.
Ei suo rakkahias sun kohtalo nähdä ja oivaan
saapua kartanohos sekä syntymämaahasi ennen,
kuin taas taivassynnyn Egyptin virran on ääriin
kääntynyt tiesi ja siell' isot palveikseen satauhrit
sult' ikivallat saa, asujaimet aukean taivaan.
Sallivat silloin vasta he matkan sulle, jot' aiot.»
Noin hän virkkoi, vaan sydän mult' oli murtua huoleen,
kun minun jälleen käski hän taa meren siintävän mennä
matkan vaaraisan sekä pitkän, maahan Egyptin.
Mutta ma sittenkin näin vastasin hälle ja lausuin:
'Vanhus, kaikk' ihan tarkalleen minä teen, mitä käsket.
Mutta sa nyt sano mulle jo tuo, tosi vilpitön virka:
pääsikö laivoineen hyvin jälleen kaikki·akhaijit,
Troiaan jääneet, kun kera Nestorin pois minä riensin,
vai kukaties joku laivallaan lie suistunut surmaan
tai syliss' ystävien sodan laattua heittänyt hengen?'

Virkoin noin, vaan hän heti vastasi mulle ja lausui:
'Miks uteletkin noita? Sun niit' ei, Atreun poika,
hyödytä tietää, ei tuta, minkä mä tietänen, etkä
kauan kyyneletönnä sä lie, kun kaikk' olet kuullut.
Niin, moni kaatui heistä, ja myöskin jäi moni henkiin;
kaksipa vaskenvälkkyjen vain päämiestä akhaijein
surman sai kotitiellä; mut itsehän näit sodan kaiken.
Viel' eloss' yksi on, vaan hän jäi meren aukean saareen.
Aias taas tuhon sai kera varteva-airojen laivain.
Gyrain kallioluotoihin hänet jyrkkihin ensin
iski Poseidon, vaan merest' auttoi pois toki miehen.
Ois tuhon välttänyt hän, viha vaikk' oli noussut Athenen
ellei kerskunut ois suin herjaisin, vähämieli,
veen kurimuksist' ett' ikivaltain nous avutt' itse.
Kuuli Poseidon tuon hänen suuren kerskumisensa;
hankoon tarttui kohta hän kourillaan väkevillä,
Gyrain kalliohon löi sillä, sen kahtia iski.
Jäi osa paikoilleen, taas ankara lohkare vyöryi
aaltoihin, uhitellen joll' oli istunut Aias,
kuohuisaan hänet vei meren mittaamattoman kuiluun.
Sinne hän hukkui, surmakseen veden suolavan juoden.
Kuoleman-impiä vältti sun veljesi, kartteli kauan
laitavin laivoin, soi näet suojan mahtava Here,
Vaan liki jyrkkää konsa Maleian nientä hän ehti,
riehuva myrskypä myllertäin kalamerta jo nousi,
huoltaan huokaavan Agamemnonin kanteli kauas,
äärimpään maan kärkeen, miss' eli aimo Thyestes
aikoinaan, vaan nyt Aigisthos, poika Thyesteen.
Mutta kun sieltäkin onnekkaat kotitien oli enteet,
tuulen taivahiset kun käänsi ja toi kotirantaan,

riemuin taattojen maalle hän astui taas, sylitellen
suuteli rantaa sen; hänen silmistään monet kuumat
kyynelet vieri, kun taas oman maan näki armahin auvoin.
Vaan hänet tornistaan näki vartia, jonk' oli pannut
viekas Aigisthos ja talenttia kaks oli kultaa
tarjonnut, jos kaiken vuott' yhä vaanisi, jottei
yllättäis tulo, vaan hän saapujan torjua tietäis.
Valtiahalle hän vei sanan linnaan, juoksi ja joutui.
Kohtapa Aigisthos oli juonen miettinyt viekkaan:
katsoi miehistään kakskymment' uskaliainta,
väijyksiin pani, vaan pidot linnaan käski hän laittaa.
Vaunut, valjakot myötään niin Agamemnonin noutoon
lähti jo, kansojen pään, pahat mielessään oli aikeet.
Turmaa arvaamattoman toi talohonsa ja tappoi,
kuin härän seimelleen löi hengeti atriapöytään.
Ainoakaan Agamemnonin mies ei henkihin jäänyt,
ei Aigisthonkaan, saliss' urhot kaikki ne kaatui.'
  Noin hän virkkoi, vaan sydän mult' oli murtua huoleen,
itkien hiekall' istuin enk' elon ilmoja nähdä
mielinyt kauemmin, en kasvoja loistavan päivän.
Mutta kun itkenyt kyllin siin' olin, kierien maassa,
virkkoi vihdoin noin todentietäjä tuo meren äijä:
  'Noin älä, Atreun poika, sa ilman loppua itke!
Emmepä siitä me hyödy; sa vain koe miettiä joutuin,
kuinka sa pääsisit taas sulo-syntymämaahasi. Siellä
viel' eloss' ehkä sä saavutat tuon, tai on jo Orestes
ehtinyt kostaen eeltä, ja niin näet ehkä sä peijaat.'
  Virkkoi mulle hän noin, ja jo virkistyi sydän, elpyi
rintaan miehevä mieli, jos murtelikin mure raskas;
näin sanat siivekkäät minä vastasin hälle ja lausuin:

'Noista jo tiedon sain, nyt kolmannesta sa kerro,
vielä jok' on eloss' ehkä, mut jäi meren aukean saareen,
tai jo on kuollut, tuon surun allakin kuulla ma soisin.'
Virkoin noin, vaan hän heti vastasi mulle ja lausui:
'Laerteen pojan näin, jonk' on Ithake koti kuulu,
saarell' itkevän viljat veet; kave ylhä Kalypso
hänt' asumuksessaan yhä viivyttää väkiseltä.
Mahdoton matkata pois hänen sielt' on syntymämaalleen,
airokkaitapa häll' ei laivoja, ei tovereita
näät ole saatokseen meren aavoja selkiä mennä. —
Ei hepokuuluss' Argos-maass' ole sallima säännyt
kuoloa kohdalles, Zeun-heimoinen Menelaos,
ääriin maan ikivallat vie sinut Elysionin
kentäll' ain' asumaan; Rhadamanthys on vaaleva siellä,
siell' elo ihmisien kevyt, huoleton vienona vierii;
lunt' ei, ei viluviimoja, ei sadevirtoja konsaan,
ainian henkäilee, hymisee vain läntinen leyhyin,
laittama Okeanon sulovilveeks siell'-asujoille: —
sillä sun puolisos on Helene, vävy Zeun sinä itse.'
Virkkoi noin sekä taas meren aaltojen alle jo painui.
Mutta ma laivain luo kera kumppanien jumalaisten
sieltä jo riensin taas, kovin myllerrettynä mieli.
Vaan liki laivoja kun meren ääreen tuonne ma ehdin,
atria laitettiin, yö ehti jo ambrosiainen;
sinnepä yhdess' yövyttiin meren tyrskyjen ääreen.
Mutta kun huomensynty jo nous rusosorminen Eos,
ensin laskettiin heti laivat veen pyhän aaltoon,
mastot nostettiin sekä purjeet haaksihin oiviin;
miehet myös kera nousi ja teljoilleen rivitysten
istui; aaltoon airot löi, veden velloen vaahtoon.

Taas pian taivassynnyn Egyptin virran ol' ääriin
laivani tulleet, siell' isot uhrasin suostutusuhrit.
Vaan lepytettyä noin jumalain vihat kuolematonten
kummun ainahiseksi ma loin Agamemnonin muistoks.
Sitten suoriuduin kotitielle, ja soi ikivallat
tuulen suotuisan, pian toi sulo-syntymämaahan. —
Mutta nyt viipyös täällä mun kattoni alla sa päivää
yksi- ja kaksikintoista, ma sitten taas sinut laitan
luotani säädykkäästi ja lahjat loistavat annan,
vaunut välkkyvät sulle ma suon kera juoksijan kolmen,
maljan sorjan myös, jost' uhreja taivahisille
voit mua muistaen vuodattaa elinaikasi kaiken.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Kauan äl', Atreun poika, sa täällä mun viipyä käske.
Kyllä sun luonasi vuodenkin toki mielisin olla,
en kotimaahan, en vanhempain tykö täält' ikävöisi;
sill' ylen suur' oli riemuni, kun sua kuuntelin, mutta
kumppanit kai levotonna jo vartoelee, pyhä joita
nyt Pylos vaalii vierahinaan — ja sa viipyä käsket!
Mutta jos antanet mulle sa lahjan, suo koru muu vain;
ei hevosist' ole maall' Ithaken, pidä itse ne täällä
vain valioinasi; vallitset lakeutta sa laajaa,
maat apilaiset on, maittehiset, saraluhdat on sankat,
versoo myös nisu, vehnä ja tähkävä, valkea ohra.
Laajoja eip' ajoteit', ei niittyjä meill' Ithakessa,
vuohia kasvattaa se, mut armaamp' on hepomaita.
Rattain kulkematon, karunurminen on joka saari
veen syliss' aavan siell', Ithake yli kaikkien muitten.»
Virkkoi noin; hymysuin sotaärjyinen Menelaos,
poskea Telemakhon hyväellen, näin sanan lausui:

»Sen sanas ilmaisee: et, poikani, vert' ole halpaa!
Niinpä ma vaihdan muiksi ne lahjat, on helppo se mulle.
Kalleuksista, mit' on mun kattoni alla, ma annan
sen, joka kaikkein arvokkain on niistä ja kaunein,
annan sulle ma taidokkaan sepontyön, sekomaljan;
täyshopeainen on malja ja kullast' ääri ja reunus,
itse Hefaiston työtä, ja Faidimos aimopa antoi
mulle sen, valtias Sidonian, kotitielläni kerran
kun piti vieraanaan mua; sen nyt sulle ma annan.»
 Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Mutta jo valtiahan jumalaisen luo tuli vieraat,
lampaat tuomisinaan sekä voimaa-antava viini,
vaimot kaunishuntuiset kera leipiä laittoi;
saapunehill' oli nyt saliss' ahkera atriapuuha.

 Vaan pihamaalla Odysseun taas tasatanterisella
viskeli temmeltäin kosijoitten korskea joukko,
niinkuin ainakin, peistä ja diskoskiekkoa. Istui
ääress' Antinoos sekä Eurymakhos jumalsorja,
sulhoist' uljaimmat, koko joukon johtajat aimot.
Astui noitten luo Fronios-uron poika Noemon,
tieteli Antinoolta ja haastoi hälle ja lausui:
 »Tiettykö, Antinoos, lie Telemakhon tulo vai ei
lainkaan lie, Pylos hietava joll' oli määränä matkan?
Laivani sai hän näät, ja nyt itseni lähteä täytyis:
kakstoist' Elis-maass' avotanterisessa on tammaa
mulla ja muulinvarsat niit' imemässä on vankat,
viel' ihan villit; niistä mun ois kesytettävä yksi.»
 Virkkoi noin, ja he hämmästyi, hänen ei näet luulleet
noin Pylos-maahan matkanneen, vaan jonnekin menneen

lammaslaumojen tai sikopaimenen luo ketomaille.
Vastasi Antinoos, Eupeitheen poika, jo tuohon:
»Virkkaos vilpitön nyt tosi, konsa hän lähti ja keitä
saattona häll' Ithaken oli miehiä, vai omat orjat
vainko ja palkatut palvelijat? Hyvin hältä se syntyis!
Peittelemättä sä myös sano mulle se, että mä tiedän:
veikö hän suomattas omin valloin laivasi tumman,
vaiko sa annoit itse, kun pyys sulavalla hän suulla?»
Hälle Noemon taas, Fronios-uron aaluva, lausui:
»Itse ma annoin sen; mitä muut' ois saattanut tehdä,
mies noin ylhäinen kun mielessään mure raskas
pyytää kerran? Vaikea ois toki vastata kieltäin.
Saatokseen, mitä maan valioimpia meidän on jälkeen,
täältä hän sai; kera ohjaajaks, sen näin, meni laivaan
Mentor tai joku taivahinen, sama joll' oli hahmo.
Mutta on kumma se: eilen näin jalon Mentorin varhain
täällä, ja silloin pois Pylos-maahan hän meni myötä.»
Virkkoi noin sekä lähti jo sielt' isänkartanohonsa.
Noitten kummankin kovin nous sydän korskea kuohuun.
Piiriin muut kosijatpa nyt istui, taukosi kilvat.
Haastoi Antinoos, Eupeitheen aaluva, heille
tuimana, mielen synkenneen viha kuohuva täytti,
silmät liekkejä tuiskivat kuin tuli leimuavainen:
»Voi, mikä julkeus, mink' on Telemakhos teon tehnyt,
lähtenyt retkelleen, johon ei hänen pystyvän luultu!
Uskaltaa näin mont' omin päin uhitella se piltti,
laivan hankkii, lähtee, vie kera maan valioimmat!
Tuottaa vastakin meille hän turmaa; vaan väen ennen
Zeus hält' ottakohon, kuin miehuuteensa hän ehtii!
Suokaa nopsa te nyt kakskymmenmiehinen laiva,

jotta ma käyn Ithaken sekä vuorekkaan Samos-saaren
salmeen väijyksiin, hänen varron poispalaustaan;
niin lopun surkean saavat nuo isänetsimä-retket.»
Noin hän virkki, ja suosiotaan muut huusivat kaikki,
nousivat, astuen kartanohon taas kuulun Odysseun.

Vaan tuhotuumat nuo tuta sai pian Penelopeia,
hankkeet mielessään kosijoitten hautomat; viestin
airut saatti Medon, joka sattunut taa oli muurin
kuuntelemaan, kun noin piti neuvoa nuo pihamaalla.
Rientäen hän sanan toi, tuli suojiin Penelopeian.
Tieteli valtiatar heti, kun ovess' airuen keksi:
»Airut, viesti mi korskeilt' on kosijoilta nyt sulla?
Laatako toimistaan heti neitojen, oivan Odysseun
kartanon palvelijain, sekä valmistaa pidot heille?
Kunp' ei kuunaan ois kosimaan tähän koolle he tulleet,
tai kunp' atrian viimeisen nyt söisivät täällä!
Haaskaajat tavaramme te, ahmijat kaikk' alituiset
mielevän Telemakhon osan, onnen, ettekö koskaan
lapsina ollessanne te vanhempain muka kuulleet
kertovan, millainen oli heille Odysseus aina?
Konsaan kohdellut sanall' ei, ei työll' alamaista
väärin, kuin väkivoipain on tapa valtiahitten:
toisia vainoavat, taas toisia suosivat liioin;
hältäpä loukkaust' ainoakaan ei kärsinyt kuunaan;
vaan nyt on nähty, mi mieli ja myös meno julkea teill' on,
eik' ole kiitos hurskaan, ei hyvän palkkana koskaan!»
Tuohon taaspa Medon näin vastasi mieleväneuvo:
»Kunpa se, valtiatar, pahin ois paha vain! Tihutyötä
paljoa suurempaa sekä julmempaa ne nyt aikoo,

sulhot nuo; Kronossynty sen älköön täyttyä suoko!
Aikovat Telemakhon kotitiellä he viiltävin vaskin
surmata; taattoa tietelemään näet lähti hän kauas,
määränä tien pyhä kai Pylos, uljas myös Lakedaimon.»
Virkki, ja raukesi rinta ja polvet Penelopeian,
mykkänä seisoi hän, sanatonna, ja kyynelin silmät
täyttyi, salpautui puhe hältä ja sointuva ääni.
Vihdoin pääsi hän ääneen taas, sanan laati ja lausui:
»Miks, oi airut, lähti mun poikani? Pakko mi nousta
pursiin häll' oli nopsiin, jotk' yli aavojen vetten
juosten on kuin hevot, kuin meriorhit ohjata miesten?
Jottako ees nimen vertaa ei jäis muistona jälkeen?»
Tuohon taaspa Medon näin vastasi mieleväneuvo:
»Neuvoi niin jumal' ehkä, en tiedä, jos ei omin ehdoin
lähtenyt tietelemään, Pylos matkan määränä pitkän,
taattoa, saapuva oisko jo vai mikä vei tuho viimein.»
Virkkaen noin taas lähti jo kautta Odysseun suojain.
Vankina valtiatar oli rintaa-raastavan tuskan,
istua saattanut ei, moni vaikk' oli tarjona istuin,
vaipui kynnykselle hän kammion tuon ani-kauniin
vihlovin voihkaisuin. Talon palveluneitojen parvi,
nuoret, vanhatkin, luo vaikertain heti riensi.
Heillepä nyyhkyttäin näin virkkoi Penelopeia:
»Syntynyt, kasvanut naist'. ei kanssani, ystävät armaat,
jolle Olympon Zeus murett' antoi niinkuni mulle.
Ensin mieheni kohtalo vei jalon, leijonamielen,
joll' avut uljaimmat urohiss' oli danaolaisten,
jonk' uromainett' on koko Argos täynnä ja Hellas;
poikani armaan pois kotoaan nyt vei väkituulet
maineetonna, ja lähdöst' en minä tietänyt lainkaan!

Julmurit, yhdenkään mua vuoteest' ei havauttaa
johtunut mieleen, vaikka se teill' oli tietona kyllä,
laivaan tummaan konsa hän astui, kaarevalaitaan!
Moista jos oisin arvannut hänen aikovan matkaa,
jäänyt tänne hän ois, miten lähteä mielikin, taikka
myös kotisuojat jättäissään mun kuoloni nähnyt.
Juostava kutsumahan Dolios nyt vanha on jonkun,
palvelumieheni tuo, isän antama myötäni tänne,
tarhani hoitaja myös monipuisen, jotta hän rientäis
Laerteen tykö, kaikki jo kertois, istuen viereen;
neuvopa häll' ehk' ois joku mielessään, valitusta
kaiken kansan kuulla hän kantais, että on hanke
pois suku juurittaa hänen ynnä Odysseun oivan.»

Eurykleiapa, hoitajatar, näin vastasi armas:
»Tappavin vaskin nyt minut surmaa, lapseni, tai suo,
ett' elän luonasi, vaan toden tunnustan minä sulle.
Kaikki ma tiesin, multa hän sai, mitä pyys, eväsmuonaa,
myös suloviiniä, vaan valan ankaran vaati hän, etten
ennen kertoa sais, kuin kahdestoista on päivä,
häntä jos itse et kaipaa tai ole lähtöä kuullut,
ett' ihanaiset kasvot sult' ei itkuhun riutuis.
Mutta sa kylpeös nyt, pue puhtaat yllesi vaatteet,
käy yliskammiohon kera saattajanaistesi, turvaks
itse Athenea, Zeun tytärt', aigiinkantajan, pyydä,
surman suustakin tuo toki voi hänet ainian auttaa.
Huolt' älä huoliin vanhuksen lisäks saattele; viel' ei
niin ikivaltain auvoisain vihan alla, ma luulen,
kaikk' Arkeision lie suku, vaan joku säilyvi linnan
korkean valtiahaksi ja väljäin vainiomaitten.»

Virkkoi noin, surun viihti jo hältä ja haikean itkun.

Kylpihe valtiatar, pesupuhtoiset puki ylleen,
nous yliskammiohon kera saattajanaisien, vakkaan
ohria kaasi ja toi pyhän uhrin, Athenea palvoi:
»Voimin voittamaton tytär aigiinkantajan ylhän,
palveiks sulle jos linnassaan monineuvo Odysseus
uhrasi milloinkaan härän, oinaan uhkeat reidet,
niin sitä muistaos nyt sekä suojele poikani armas,
kauas torju jo tuo kosijoitten korskien konnuus!»

Noin rukoellen pyysi, ja pyynnön kuuli Athene.
Vaan jopa miessalin varjoisan melu sulhojen täytti;
noin moni virkkoi noista jo nuorist' yltiöpäistä:
»Varmaan valtiatar monen mielimä häitä paraikaa
hankkii meille ja poikaans' ei tuhon vartovan arvaa.»
Noin hoki nuo, hepä ei näet tienneet, kuink' oli seikat.
Mutta nyt Antinoos sanan lausui heille ja haastoi:
»Vaiti jo, turmahiset, joka ainoa! Pois puhe moinen
uskalias, hänen korvilleen pian vielä se ehtii!
Kumppanit, toimeen vain ihan ääneti, tuuma se täyttää
rohjetkaamme, mi tääll' oli meidän kaikkien mieleen!»
Virkki ja kumppaniaan kakskymment' uskaliainta
otti, he laivan luo merinopsan riensivät rantaan.
Ensin kiskoivat he nyt laivan veen syvän aaltoon,
maston kantoivat sekä purjeen tummahan laivaan,
hihnoihin lujanahkaisiin jopa kytkivät airot,
saattivat kuntoon kaikki ja nostivat valkean purjeen.
Vaan asehetpa jo toi ylimieliset palvelumiehet.
Laivan köyttivät nyt maan rintaan, maissapa itse
atrian söivät siin' odotellen yötä he tummaa.
Vaipunut vuoteeseen yliskammion, maistamatonna

ruokaa, juomaakin, oli mielevä Penelopeia
tuskissaan, tuho tuon pojan uljaan välttyvä oisko
vai joko surmaan suistavat ois hänet korskeat sulhot.
Kuin jalopeuran on mieli, kun sankan pyytäjäparven
saartoon viekkaaseen peto jää, sitä kourivi pelko,
niinp' oli myös hänen, vaan uni joutui vieno jo viimein;
raukesi uinujan pää, jäsenetkin herposi heljät.
Muistipa seikan muun nyt päilyväsilmä Athene,
koht' unihaamun loi; näkö naisen sill' oli, kuin ois
ilminen Ifthime, jalon Ikarion tytär, ollut,
puoliso Eumelon, koti jonka Ferai oli kuulu.
Tuonpa hän laittoi nyt jumalaisen Odysseun linnaan,
jotta hän viihdyttäis kovin itkevän Penelopeian,
tyrskeen tyynnyttäis sekä vaimentais valituksen.
Liukui kammiohon ovihihnan tiest' unihaamu,
ilmestyin pääpohjiin näin sanan laati ja lausui:
»Siis nukut, Penelopeia, sa murheen murtamin mielin?
Auvoss' ain'-eläväin ikivaltain eip' ole tahto
itkusi, tuskasi tuo, näet poikas on saapuva jälleen,
sill' ei eess' ole taivaisten hän rikkoja rietas.»
Vastasi virkkaen näin taas mielevä Penelopeia,
unten portill' uinuissaan, unen viemänä vienon:
»Sisko, mi tuo sinut tänne? Et koskaan juur' ole muulloin
käynyt; on kartano, kuss' asut, niin ylen kaukana meiltä.
Käskisit unhottaa minun itkuni, tuskani runsaan,
mulla mi myllertää sydämessä ja raastavi rintaa!
Ensin mieheni kohtalo vei, jalon, leijonamielen,
joll' avut uljaimmat urohiss' oli danaolaisten,
jonk' uromainett' on koko Argos täynnä ja Hellas;
poikani armas nyt meren taa meni laitavin laivoin,

viel' ylen nuori, jos taisto on tarpeen tai pito neuvon!
Niin en miestänikään sure, kuin suren häntä ja itken;
mielt' yhä ahdistaa, vavisuttaa, että hän vaaraan
joutuva maassa on, jonne hän matkasi, tai merell' ehkä;
näät vihamiehiä väijyksiin on lähtenyt monta,
tappaakseen hänet, ennenkuin kotimaille hän ehtii.»
Hällepä vastaten näin utuhimmeä haasteli haamu:
»Huolesi pois, älä noin poves säikkyä anna! On hällä
moinen saattajatar, jota toivois ihmiset muutkin
turvana seuraamaan, sill' auttaa voipi hän aina,
itse on Pallas Athene, jok' armahtaa sinun tuskaas;
hänpä nyt tään sanan saatantaan minut luoksesi laittoi.»
Vastasi virkkaen näin taas mielevä Penelopeia:
»Siis jumal' itse jos liet, jos sait jumal-entehen kuulla,
puoliso-rukkani myös polokohtalo oi puhu, kerro,
viel' eloss' onko ja valkeuteen saa katsoa päivän,
vai joko vainaja lie sekä vaipunut maille jo Hadeen?»
Hällepä vastaten näin utuhimmeä haasteli haamu:
»En hänest' ilmoittaa minä tarkkoja tiedä, en tunne,
vainaja vai eloss' onko, ja turhia ei tule haastaa.»
Virkki ja liukui pois liki uksen pielt', ohi salvan,
ilman tuulihin entäin. Vaan heräs uinaelusta
tuo tytär Ikarion, sydämessään siit' ilon tunsi,
ett' uni-ilmestys näin näyttihe yön pimeässä.
Kiitivät kihlaajat latuansa jo lainehikasta,
miettien mielessään tuhosurmaa Telemakholle.
Vuorinen saaripa on, meren laajaa salmea missä
vastakkain Ithake sekä kalliokas Samos äärtää,
Asteris, ei iso koolta; se laivoja valkamin kaksin
suojaa; vartoen väijyksiin kävi sinne akhaijit.

VIIDES LAULU.

KALYPSON LUOLA. ODYSSEUN LAUTTA.

Korkean Tithonon kupeheltapa nousi jo Eos,
rientäen valkeudeks ikivaltain, ihmisienkin.
Saapui taivahiset kokoukseen, keskehen istui
Zeus jylypilvinen, joll' ylin heistä on valta ja voima.
Mieleen heille Odysseun toi polon suuren Athene,
murheell' aatteli häntä, jot' ei kave laskenut luotaan:
»Zeus isä, ainian-auvokkaat myös muut ikivallat!
Älköön milloinkaan hyvä, lempeä, laupias olko

valtikankantaja ruhtinas tai jalo, oikeamieli,
vaan tyly, ankara aina ja innokas ilkiötöihin,
kosk' ypö-yht' ei muistelijaa jumalaisen Odysseun
niiss' ole, joita hän kaitsi ja kohteli kuin isä hellä!
Hänt' yhä luonaan, saarellaan kave ylhä Kalypso
viivyttää väkiselt', ison huolen all' ikävöivää.
Mahdoton matkata pois hänen sielt' on syntymämaalleen;
airokkaitapa häll' ei laivoja, ei tovereita
häät ole saatokseen meren aavoja selkiä mennä.
Hältäpä aikovat nyt pojan armaan, tuon tulotiellä,
surmata; taattoa tietelemään näet lähti hän kauas,
määränä tien pyhä kai Pylos, uljas myös Lakedaimon.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Lapseni, voi, mikä nyt sana kirposi kielesi päältä?
Etköpä neuvoa tuota sa itse jo miettinyt, että
kostaen saapuva kohta nyt ois kotihinsa Odysseus?
Turvana Telemakhon ole myötä — sa voit avun antaa —
vauriotonna hän ett' ois saapuva syntymämaalleen,
tyhjiin raukeis myös kosijoitten väijymäretki.»
Virkki ja Hermeen näin, pojan rakkaan, käänsihe puoleen:
»Hermes, ain' olit ennenkin sananviejäni, vie siis
viestini järkkymätön — kave suortuvakauno sen kuulkoon —
mailleen saapua että jo kestävämielen Odysseun
säätty on, auttelematt' ikivaltain, ihmisienkin;
lautallaan tukevalla hän saapuva on kovat kestäin
viljavahan Skheriaan, kun on kahdeskymmenes päivä,
faiakilaisten luo, likiheimoisten jumaloille.
Kuin jumalalle he suo sydämestään arvoa hälle,
saattavat laivall' armaaseen hänet syntymämaahan,
vaskea, kultaa hälle ja vaatteit' antavat lahjaks;

eipä Odysseus Troiast' ois niin paljoa tuonut,
kaikkine saaliineen jos saapunut ois tuhot välttäin.
Noin hänen sallima suo omat rakkaat nähdä ja ylhään
astua kartanohonsa ja kaivattuun kotimaahan.»

Kuuli ja valmis koht' oli airut, tappaja Argon;
jalkoihin heti kultaiset, kulumattomat, kauniit
anturat solmisi; joill' yli laajan maan, yli merten
ilman leyhkänä liihottain kevyesti hän kiitää;
koppoi sauvan, joll' unin umpeen loihtivi silmät,
toiset taas unest' elvyttää, miten hällä on mieli.
Tuon käsin koppoen lensi nyt Argontappaja aimo,
lens yli Pierian, yläilmoist' aaltoja kohti
laskihe, liidellen liki kuohuja, kuin kalalokki
etsien einettään meren aavall' aaltoavalla
hyökyyn suolaiseen yhä kastaa siipeä, sulkaa:
liiteli Hermes noin yli kuohujen loppumatonten.
Mutta kun vihdoin kaukaiseen oli saapunut saareen,
orvokinsiintoisen meren päältä jo nousi hän maihin,
astui tiet' ison luolan luo, kave kuss' eli armas,
suortuvakauno Kalypso; siell' oli tuo kotosalla.
Loimusi valkea suuri, ja liedelt' ympäri saarta
pilkotun setrin kantautui sulotuoksu ja tuijan.
Kangast' itsepä helskyttäin kave sointuvin äänin
lauloi, kultainen käsiss' eestaas sukkula suljui.
Varjoten luolan viert' oli vehmas versonut metsä,
tuoksuvat kypressit, lepät, lehtevät poppelit kasvoi.
Lintujen liitäväsiipisien pesät puiss' oli noissa,
pöllöjen, haukkojen, myös merikorppien koikkuvakielten,
rannan raukujien, merest' etsivien elatustaan.
Viinipä versoi suikertain suull' onkaloluolan

uhkein köynnöksin, täpö-täytenä terttuja hohtain.
Kirkkaat kumpusivat vesilähteet — niit' oli neljä
vierekkäin, kukin suunnalleen solinalla ne juoksi.
Hempeä nurmipa maass' oli, orvokit, selleriruohot
kukkivat. Kummissaan sai saapuja kuolematonkin
katsoa tuot' ihanuutta ja tuntea riemua rinnan.
Katseli hämmästyin sitä airut, tappaja Argon.
Mutta kun kaikkea siin' oli mielessään ihaellut,
luolaan aukeahan koht' astui. Vaan tulijanpa
tunsi jo tuon heti nähdessään kave sorja Kalypso;
sill' ei outoja toisilleen ole näät ikivallat,
eip' edes kaukanakaan asuvaiset, muist' etähäiset.
Mutt' ei luolass' ollut Odysseus urheamieli;
vaan kuten muulloinkin hän rannall' itkien istui,
kyynelin, huokauksin sekä huolin raateli mieltään,
katseli aavaa aaltoavaa, vedet poskia kastoi.
Istuimelle jo Hermeen vei kave sorja Kalypso
välkkyvän kaunoiselle ja tieteli hältä ja lausui:

»Hermes hohtavasauvainen, sano, miksikä saavut,
vieraist' armahin, arvokkain? Käyt tääll' ylen harvoin!
Virka, mi pyyntösi on, sen sulle ma teen halumielin,
jos vain tehdä ma voin eik' olle se mahdoton mahtaa.
Vaan käy suojemmas, sua jotta jo kestitä saankin!»

Virkkaen noin toi vieraalleen kave korkea pöytään
ambrosiaa, sekomaljaan toi punanektarijuomaa.
Söi nyt siinä ja joi halull' airut, tappaja Argon.
Mutta kun atrian noin oli nauttinut siinä ja mieltään
virkistyttänyt, kohta jo vastasi hän sekä lausui:

»Miksikö saavun, tuo jumalattaren siis jumalalta
mieli on kuulla, ja sen sanon suoraan, koska sa pyydät.

Zeus minut laittoi tänne, se ei oma tahtoni ollut.
Kest' ilo matkata suott' ois suunnaton, suolava aava?
Kansavat kaupungit ovat kaukana, joiss' asujaimet
palveet taivahisille ja uhkeat tuo satauhrit!
Mutt' ei aigiinkantaja-Zeun voi tahtoa kiertää
muu jumal' ainoakaan, ei heittää tottelematta.
Luonas on, virkkaa hän, kovaonnisin urhoja noita,
muureja Ilionin jotk' uhkasi ankarin taistoin
yhdeksän sotavuotta, ja vasta kun kymmenes ehti,
mursi ne maahan; vaan kotitiellä Athenea vastaan
rikkoi nuo, ja hän sään pahan nosti ja ankarat aallot.
Kaikkipa hukkuivat siin' uljaat kumppanit hältä,
tänne sun luoksesi toi hänet yksin tuuli ja aallot.
Zeus sinun käskee pois hänet laskea vitkaelutta.
Eip' ole kaukana rakkaistaan uron kohtalo kuolla,
vaan hänen heidät taas suo sallima nähdä ja ylhään
saapua kartanohonsa ja kaivattuun kotimaahan.»

Viestin kuuli ja tyrmistyi kave sorja Kalypso,
näin sanat siivekkäät jopa vastasi hälle ja lausui:

»Hirveät taivahiset, katehemmat kaikkia muita,
urhojen kanss' avioon jumal-impien ette te sallis
käydä, jos itselleen ken on katsonut mielityn miehen!
Noin, rusosormi kun Eos Orionin kanss' avioitui,
karsas teill' oli mieli, te auvoss' ain' eläväiset,
kunnes nuolellaan hänet Artemis Ortygiassa,
neitsyt korkea, kaas, ota tuskaton hält' elon otti.
Noinpa, kun noutaen kaipiotaan syliss' Iasionin
kolmeen kertaan kynnetyn maan kamarall' oli maannut
Demeter hiussorja, se äkkiä Zeun tuli tietoon,
sinkosi leimaus tuon salamoiva ja lemmityn tappoi.

Niin vihan nosti nyt teissä, kun kuolollista ma lemmin.
Vaan hänet itse ma autoin, kons' emäpuull' ajelehti
yksin, hältä kun iskenyt Zeun salamoitseva leimaus
kiitävän laivan ol' uppoamaan meren siintävän keskeen.
Kaikkipa hukkuivat siin' uljaat kumppanit hältä,
tänne mun luokseni toi hänet yksin tuuli ja aallot.
Hellien hoivasin häntä ja vaalin; mieli ol' antaa
mull' elo kuoloton hälle ja kuihtumaton ikinuoruus.
Mutta kun aigiinkantaja-Zeun ei tahtoa kiertää
voi jumal' ainoakaan, ei heittää tottelematta,
mennä hän saa, kun Zeus niin kiihtää häntä ja käskee,
mert' ikiaaltoavaa. Mut en auttele vain minä matkaan.
Airokkaitapa mull' ei laivoja, ei tovereita
näät ole saatokseen, meren aavoja selkiä mennä.
Alttiit neuvot suon toki, peitoss' en pidä lainkaan,
vauriotonna hän ett' ois saapuva syntymämaalleen.»

Hällepä vastasi näin taas airut, tappaja Argon:
»Siis hänen lähteä salli ja pelkää Zeun vihan uhkaa,
ettei käänny sun päähäsi vain sen hirveys sitten.»

Virkkaen noin pois lähti jo Argontappaja aimo.
Vaan uromielen Odysseun luo kave korkea astui,
kohta kun kuullut Zeun oli käskyn. Tuoll' ikävissään
rannall' istuvan keksi Odysseun; kyynelet hält' ei
laanneet laisinkaan; elo armas karkkosi kaipuun
tuskaan tuimelevaan, kun kauemmin kave hänt' ei
kiehtonut. Yöpyi vain halutonna, kun niin oli pakko,
onkaloluolaan hän kera lempivän tuon jumal-immen,
kallioranall' istui taas ikävässä hän päivät,
kyynelin, huokailuin sekä huolin raateli mieltään,
katseli aavaa aaltoavaa, vedet poskia kastoi.

Luo kävi, lausui näin ihanainen tuo jumal-impi:
»Heitä jo itkusi pois, polo ystävä, mieles äl' anna
hukkua huoleen. Lähteä sun jo ma suon sekä sallin.
Hirsiä vankkoja siis sinä kirvein kaada ja lautta
laaja ja kantava laadi ja korkeat tee sivupartaat,
jotta se veis sinut täält' yli siintelеväin merenselkäin.
Vaan evähiksi ma ruokaa tuon, punaviiniä, vettä
riittävän runsauden, jano jotta ja nälkäkin estyis,
vaatteet verhoks suon sekä annan auttavan tuulen,
syntymämaahasi jotta jo saavut vauriotonna,
jos ikivallat suo, asujaimet aukean taivaan,
jotk' ovat viisaammat, väkevämmätkin mua paljon.»
Kuuli ja tyrmistyi jalo jaksaja, oiva Odysseus,
näin sanat siivekkäät jopa vastasi hälle ja lausui:
»Muu sun on mielessäs, kave korkea, ei kotitieni,
lautall' ankarat kun meren aavat, syöverit synkät
vaatisit matkaamaan; lujakeulat, kiitävät laivat
eip' yli uis, Zeun tuuli jos onnekas saattona oiskin.
Lautan puulle en vain minä vastoin mieltäsi astu,
paitsi jos vannot, valtiatar, valan ankaran mulle,
turmaa muut' ett' ei mua vastaan mielesi mieti.»
Noin hän virkkoi, vaan hymysuin kave sorja Kalypso,
poskia sormillaan sukoellen, vastasi jälleen:
»Voi, mikä viekas vekkuli ain' olet, täynn' oveluuttal
Kas, mitä vastata keksitkään varovasti sa mullel
Kuulkoon allani maa sekä päälläni aukea taivas,
myös syvä, suistuva Styks — sepä vahvin näät sekä kauhein
on vala vannoa auvoisain ikivaltojen kesken —
turmaa muut' ett' ei sua vastaan mieleni mieti.
Vain sitä mietin sulle, sit' aattelen, itse mit' oivint'

arvata koittaisin, sama mulla jos ois avun tarvis.
Oikeamielinen on näet mullakin tunto, ja rautaa
ei ole rintani, vaan sydän lempeä, säälivä luotu.»
Virkki ja riensi jo eelt' ihanainen tuo jumal-impi
joutuen; jäljess' aivan Odysseus seurasi häntä.
Saapuivat, jumal-impi ja mies, koht' onkaloluolaan,
istui tuoliin tuohon Odysseus, jolt' oli Hermes
lähtenyt juuri, ja ruokaa toi kave hälle ja juomaa,
kaikkea laatua toi, mitä nauttivat ihmiset maiset.
Kasvokkain jopa istuutui kera oivan Odysseun;
neitoset ambrosiaa toi hälle ja nektarijuomaa.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
taaspa jo lausui, haasteli näin kave sorja Kalypso:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
siis kotihinko sa kohta jo vain, sulo-syntymämaahan
matkata mielisit? Onni sun olkoon myötäsi sentään!
Mutta jos sielusi aavistais, miten vaikeat vaivat
eessäs on, ennenkuin olet taattojes mailla sa jälleen,
luokseni jäisitkin olijaksi sa onkaloluolaan,
kanssani kuolematonna, sa nähdä jo vaikk' ikävöitkin
puolisoas, joka ain' ajat kaiket on mielesi aatos.
Halvemp' ei näkö mull', ei kasvu, sen lausua tohdin,
lie kuin häll', ei näät toki kasvu ja kauneus naisten
kuolollisten voi kera kilvata kuolematonten.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Kuoloton valtiatar, älä suutu! Sen itsekin tiedän:
halpa sun verroillas toki mielevä Penelopeia
katsoa kasvult' on sekä kauneudelta, hän kansaa
kuolollista on vain, sinä kuoloton, ain' ikinuori.

Vaan ikävöitsen sittenkin sitä päiväni kaiket,
pääsyä päin kotimaata ja matkani päättymäpäivää.
Jos kuka kuoloton turman tois tiell' aaltojen tummain,
kärsinen sen, sydän mulla on vahvistuttama vaivain;
paljon kärsiä sain, monet sain kovat kohdata, kestää
taistoja, myös meren myrskyjä; saa tuho tulla jo tuokin!»
Virkki; ja laskihe päivä, ja lankesi yön hämy maille.
Siitä nyt suojemmaksi he siirtyivät sisäluolaan,
nauttien vierekkäin levon armaudesta ja lemmen.

Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
koht' ihotakkins' otti ja viitan Odysseus ylleen;
taas kave itsepä verhokseen helovalkean vaipan,
viehkeän, hienoisen; vyön uumillensa hän vyötti
sorjan, kultaisen, pani päähän hohtavan hunnun;
niinpä jo auttelemaan kävi lähtöä aimon Odysseun.
Toi kädenmyötäisen, terin kaksin viiltävän, vankan
vaskisen kirveen hälle — oliivinen siin' oli varsi
kaunisveistoinen, teränsilmään lyötynä tiukkaan;
piilun välkkyvän antoi myös sekä eeltä jo astui
saaren rantaan, miss' ikipuit' ylen pitkiä seisoi,
leppien, poppelien kera pilviäpiirtävät hongat,
ammoin kuivunehet, kevytuintiset veen yli viemään.
Noin kun ol' ohjannut hänet suurten luo ikipuitten,
astui taas asumukselleen kave sorja Kalypso.
Kaasi Odysseus puita nyt; työ kävi joutuen; kaasi
runkoa kaikeltaan kakskymment' iskevin kirvein,
palhi ja piilusi puut, punalangoin viivasi veisteen.
Silläpä aikaa kairan toi kave sorja Kalypso;
kairasi hirret kaikki ja saumasi taiten Odysseus,

vaarnoin kytki ne, poikittain pani niskaset vankat.
Yht' ison pohjan, kuin tapa taitavan veistäjämiehen
laatia kantavahan merikaupin on kuljetuslaivaan,
yhtäpä laajan, pitkänkin teki lautan Odysseus;
pystyyn löi kuveruoteet, löi nojapönkkiä taajaan,
päähän ruotehienpa hän parraspuut pani pitkät.
Maston veisti ja myös teki raa'an mastoa myöten;
laittoi myös melan itselleen, mill' ohjata lauttaa.
Laitoja suojaamaan pajunvarpuiset pani varppeet
aaltoja vastaan, toi kasan aimon lehtiä keskeen.
Silläpä aikaa raiteja toi kave sorja Kalypso;
purjeet kaavasi niistä ja ompeli taiten Odysseus,
sai haruskäydet, sai jalusnuorat, ahtimet kuntoon,
veen pyhän aaltoihin vipupuilla jo lykkäsi lautan.
 Neljäs päiv' oli tuo, varaeltu jo kaikk' oli matkaan;
viides koitti, ja lähteä soi hänen sorja Kalypso,
kylpyyn vei toki ensin, myös puki tuoksuvin vaattein.
Viiniä tummaa leilin toi jumal-impi ja toisen
suuremman taas vettä ja nahkaisen säkin täyden
toi eväsmuonaa myötä ja myös monet särpimet oivat.
Lauhan henkäämään perämyötäisen pani tuulen.
Purjeet riemuin siis jumalainen nosti Odysseus,
kohta jo istuutui, melan otti ja ohjasi taiten;
silmiin ei ulapall' uni tullut, Pleiadeihin
loi ja Booteen vain ne hän myöhään laskevan puoleen,
myös Otavaan yhä loi tähyellen, ilmojen otsoon,
ympäri kiertyen vain jok' Orionin kulkua tarkkaa,
kylpyyn Okeanon ei käy kera tähtien muitten.
Sill' Otavasta ol' oikeahan kave sorja Kalypso
neuvonut hänt' yhä ohjaamaan meren aavoja mennen.

Päivää seitsemäntoist' ulapoita nyt uiskeli lautta,
kahdeksantenatoista hän varjokkaat näki vuoret
faiakilaisten maan, lähin saaren ranta jo siinsi,
kilvenkumpuna nous siniauterisen meren keskeen.
 Luotapa aithiopein tuli maan järisyttäjä suuri,
kaukaa tuon solymein näki harjanteilta: Odysseun
laskevan lautallaan; sydän kiukkuun siit' yhä yltyi,
synkkänä päätä hän puisti ja haasteli noin sydämelleen:
 »Voi, jopa päätelleet on Odysseun kohtalon toisin
taivahiset, kun luon' olin aithiopein! Liki tullut
faiakilaisten on maata jo hän, miss' irrota viimein
sallima suuren suo polon paulan, häntä mi kietoo.
Mutta sit' ennen lie mure murjova hänt' ylenkyllin.»
 Virkki ja vinhat nosti jo pilvenpäät, meren möyri
kuohuun hangollaan, rajumyrskyyn kaikkien tuulten
riehuvat puuskat kiihti ja pilviin maan, meren piirin
kaiken peitti, ja taivaalt' yön syvä laskihe synkkyys.
Yhteen nyt Suvi iski ja Kaakko ja karjuva Länsi,
myös vilukirkas Pohjoinen vesivuoria vyörtäin.
Herposi polvet Odysseun, myös sydän urhea siinä,
miehekkäälle jo mielelleen hän huoaten haastoi:
 »Voi mua kurjaa! Vielä mi kohdannee mua viimein?
Ennustaa ihan totta, ma pelkään, ties jumal-impi,
ett' ulapalla ma, ennenkuin kotimailleni koidun,
saan tuta tuskien kukkurapään; sepä kaikki jo täyttyy.
Kas, miten pilvin peittää Zeus pihat ilmojen pitkät,
myllertyy meren veet, miten raivoavat rajupuuskin
tuulet kaikki! Nyt on tuho tuima jo eessäni. Kolmin,
neljin verroin onnekkaat urokumppanit, jotka
äärill' Ilionin vuoks Atreun poikien kaatui!

Kunp' oman surmani ois sinä päivänä kohtalo tuonut,
kun moni Troian mies päin sinkosi vaskisen peitsen,
ruumiist' aimon Akhilleun kons' oli ottelo tuima!
Kummun akhaijit luoneet ois, ikimainehen suoneet!
Nytp' oli säättynä siis mun kohdata kuolema kurja!»
  Noin hänen virkkaissaan löi, rankkana vyörynä kaatuin,
kauhea karjaspää yli lastuna kieppuvan lautan.
Suistui lautalt' itse hän kauas, vei melan aalto
mennessään, rysähytti jo maston keskeä poikki
tuulten tuppuri hirmuinen, rajupuuskana tullen.
Kauas raastautui meren kuohuun purje ja raaka.
Kauan veen oli alla hän itse, ja vain vähitellen
sielt' ylös urkeni taas, alt' aaltojen ahmivan pyörteen,
painoi näät puku, jonk' oli antanut sorja Kalypso.
Vaan toki viimein nous, veden suolankitkerän suustaan
sylki jo pois, noronaan vesi virtasi pääst' yliyltään.
Sentään ei hädän ahdingoss' unohuttanut lauttaa,
luo läpi kuohujen pyrki ja pääsi jo kiinni ja lautan
keskeen lappoihen, kovan karttoi kuoleman vielä.
Lauttaa viskelivät vesivyörteet sinne ja tänne.
Kuin kedoll' ohdakkeit' eestaas vie ryöpyten syksyn
vinheä pohjoinen, ja ne tiukkana karhona lentää:
noinpa nyt lauttaa vei merell' eestaas viuhuvat tuulet;
kons' Eteläinen Pohjoisen puhurille sen heitti,
kons' Itä viskasi taas yhä eelleen Läntisen viedä.
  Tuon näki Leukothea, tytär Kadmon viehkeänilkka,
ääntelevää joka kerran ol' ihmisheimoa, Ino,
vellovan veen jumalattarien nyt on joukkoa ylhää.
Hälle Odysseun harhaavan tuli tuskia surku.
Kuin merikoskelo nous syvält' aaltojen alta hän nopsaan,

istui lautan puulle ja näin sanan laati ja lausui:
»Mies polo, miksi Poseidon, maan järisyttäjä, vainoo
noin sua hirmuisesti, kun ei lopu vaivasi kuunaan?
Mutta hän ei sua surmata voi, halu suuri jos onkin,
tee mitä neuvon vain, älypuutolt' etpä sä näytä.
Vaattees riisu jo nuo sekä lauttasi tuulien valtaan
heitä jo, uimaan käy käsivarsin, päin pyri rantaa
faiakilaisten maan, sepä kohtalon suoma on suojas.
Tää sido ryntäilles jumalainen huntuni, niin sun
tarvis vaaroja ei, ei surmaa peljätä lainkaan.
Vaan heti kohta kun sun kätes koskee maata ja rantaa,
irti jo riisu ja taas meren helmaan heitä se tumman
kauas maasta, mut itse sa poispäin kasvosi käännä.»
Virkkoi noin jumal-impi ja hunnun hälle jo antoi,
itsepä oitis painui taas meren aaltojen alle
kuin merikoskelo; sulkeutui yli synkeä kuohu.
Arveli aivoissaan jalo jaksaja, oiva Odysseus,
miehekkäälle jo näin sydämelleen huoaten haastoi:
»Voi mua! Kunp' ei lie tuhon pauloja tielleni pannut
taas joku kuoloton, kun minun heittää lauttani käski!
Tuot' en vielä mä tottele, sill' ylen siintävi kaukaa
silmiin maa, muka missä hän tiesi mun pääsevän turvaan.
Näinpä mä teenkin, parhaimmaks sen mieleni arvaa:
en, niin kauan kuin tämän lauttani hirret on koossa,
erkane niiltä, mä jään, mitä saankin kärsiä, kestää;
mutta kun aallot särkymähän saa altani lautan,
silloin uin, sill' eip' ole tarjona neuvoa muuta.»
Juuri kun mielessään hän arveli noin sekä mietti,
nosti Poseidon, maan järisyttäjä, ankaran aallon,
kauhean karjaspään, vesivuorena päälle mi vyöryi.

Niinkuin kuiviin pahnoihin raju iskevi tuuli,
kaikkiin ilmoihin kasan lennättäin, levitellen,
niin heti irtautui isot hirret. Mutta Odysseus
heittäytyi kuin ratsasmies puun kiitävän selkään,
riisui vaatteet, jotk' oli antanut sorja Kalypso.
Hunnun ryntäilleen hän kiersi ja solmisi kiirein,
laineisiin sylet laajallaan heti syöksihe suin päin
urho jo uimaan. Tuon näki maan järisyttäjä suuri,
synkkänä päätään puisti ja haasteli näin sydämelleen:
»Uiskele nyt ulapoit', ylenkyllin vaivoja nähden,
kunnes tuonne jo päässet luo Zeun kaitseman kansan;
vaan vähäll' ehkäpä päässees et sinä kersku, ma luulen!»
Virkki ja ruoskall' iski, ja riens orot uhkeaharjat,
vei hänet Aigaihin, kuss' ylhä on häll' ikilinna.
Muistipa seikan muun nyt Athene, Zeun tytär ylhän,
tuulilt' esti hän tien heti muilta ja raivoamasta
kaikkien tauota käski ja rauhaan tyyntyä tyyten,
Pohjoisen vain puuskua soi, sepä murteli aallot,
ett' ohi vois tuhosurmien suun Zeussynty Odysseus
viimein saapua luo merikelpojen faiakilaisten.
Yötä ja päivää kaks uros uiskeli kuohujen viemä
kolkkoa tuijottain useasti jo kuoloa silmiin.
Kolmannenpa kun koin toi Eos suortuvasorja,
taukosi tuima jo sää, tuli tuuleton, päilyvä tyyneys
vetten päälle; jo keksi hän maan ihan eessä, kun laajat
nosteli mainingit ja hän tarkkasi rantoja ilman.
Niinkuin lapset riemahtain isän elpyvän huomaa,
taudissaan joka kauan on maannut riutuen tuskiin,
tuimina raateleviin, paha haltia häntä kun vainoo,
kunnes taivahiset kivun kirvoittaa, ilon antain:

noinpa Odysseus riemahtain näki maata ja metsää,
uintia kiihti hän saadakseen jalan astua maahan.
Mutta kun matkaa vain oli huudon kantama maihin,
kuuli jo tyrskyjen pauhaavan hän riuttoja vastaan;
korkeat kuohut nousi ja törmäsi karjuvin raivoin
kalliorantoja päin, karit kietoi suolava ryöppy,
sill' ei suojaa ollut siell', ei valkamapaikkaa,
kallionkärkiä vain, salasärkkää, luotoa, riuttaa.
Herposi polvet Odysseun, myös sydän urhea silloin,
miehekkäälle jo mielelleen hän huoaten haastoi:

»Voi mua! Nähdä jo maan, jot' en toivoa tohtinut, antoi
viimein Zeus, uin uppoamatt' yli vievien vetten,
nyt meren vaahtisen vallast' ei ole pääsyä missään.
Kärkevät uhkaa vain karit eessäni, peittyen tyrskyyn
aaltojen ärjyvien, siloseinät kalliot nousee,
veet syvät aaltoo alla, en jalkaa, kahta en kantaa
missään pohjata voi, tuhon alt' en kaaloa turvaan.
Kunp' ei tempais kuohu ja päin kovan kallion seinää
iskisi, kun pyrin maalle, ja kaikk' ois vaivani turha!
Rannast' ulkona taas yhä vielä jos uin minä, kunnes
keksisin loivemman merenkaltaan, poukaman tyynen,
tempaa taas minut tuuli, ma pelkään, kantavi kauas
huoltani huokaillen minut uiskelemaan ulapoita,
tai joku taivahinen merihirviön kiihtävi kimppuun,
korkea Amfitrite joit' isot kaitsevi karjat;
mulle on leppymätön näet maan järisyttäjä ylhä.»

Juuri kun mielessään hän arveli noin sekä mietti,
rantaan paateriseen hänet paiskasi vyöryvä aalto.
Ois iho irronnut sekä murskauneet uron luutkin,
päilyväsilmä jos ei ois neuvoa suonut Athene:

tarrasi arvelematt' uros kalliohon käsin kaksin,
ähkyen riippui kiinni, kun riens yli mahtava hyöky.
Noinpa hän vältti sen ensin, vaan taas vyöryen taapäin
iski se, mennessään meren helmaan vei hänet kauas.
Kuin kivisälpää tuopi polyypin lonkerot pitkät
pinnassaan, kun on veetty se kätköstään veden alta,
irti jo raastautuin iholiuskoja noin kädet aimot
jättivät kalliohon; rajut veet uron peittivät umpeen.
Kohtalon suomaton ois tuho tullut koidon Odysseun,
päilyväsilmä jos ei älymielt' ois suonut Athene.
Päänsä hän sai ylös veestä, mi vyöryi ärjyen rantaan,
riuttojen rintaa ui tähyellen, mistä jos ehkä
keksisi loivemman merenkaltaan, poukaman tyynen.
Noinpa kun uidessaan tuli virran suulle jo vienon,
kaunisvuoltehisen, hänest' oivin siin' oli paikka,
riuttojen sulkematon sekä tuulilt' antava suojan.
Hän näki virran tuon, sydämessään näin sitä palvoi:
»Valtias, kuule, ken olletkin! Anovaisena turviis
aavoilt' uin ulapoilta Poseidonin uhkien alta.
Surku on kuolematontenkin sitä miestä, ken etsii
turvaks eksyissään ikivaltoja, kuin rukoellen
nyt tykö vuoltehies polon ankean alla ma saavun.
Valtias, sääli jo, sill' avun etsijä totta on eessäs!»
Virkki. Ja juoksun viihti jo virta ja tyynteli aallot,
soi kuvatyynenä kuultaa veen, uron autteli uivan
suojaan virransuun. Heti polvet herposi, vahvat
myös käsivarret hält', oli näät meri murtanut voiman.
Kaikk' oli turvuksiss' iho, sieraimista ja suusta
pois vesi pursui vain; sanatonna hän, tuntoa vailla
tainnuksiss' oli maass', ylen suuri jo uupumus voitti.

Mutta kun hengähtäin tuli tuntoihinsa hän jälleen,
riisui kohta hän hunnun tuon, jumalattaren suoman,
heitti sen aaltoihin meren helmaan vierivän virran;
senp' iso aalto jo vei, käsin vienoin äkkiä Ino
otti sen talteen taas; vesivierest' eemmäs Odysseus
laskihe kaislikkoon, maan suuteli ruokkijarintaa,
miehekkäälle jo näin sydämelleen huoaten haastoi:
»Voi, miten käy nyt mun? Mikä kohtaakaan mua viimein?
Virran vierell' yö jos on kolkko mun valvoa pakko,
yön vilu härmäpä vie sekä viileä kaste jo tyyten
hengen multa, mi vielä on heikkona taintumisestaan,
virralt' aamun suussapa käy näet viiltävä viima.
Rantaa nousten tuonne jos siimehiseen menen metsään,
sen nukun viitaan taajaan — jos vilu, uupumus ehkä
sallisi uinahtaa, unen armaan sulkea silmät —
niin minut saaliikseen pedot raatelevat, minä pelkään.»
Viisaimmaksipa vihdoin hän tämän päätteli päässään:
astui metsikköön veden vierehiseen, joka kauas
siinteli törmältään, meni kaksoispensahan peittoon,
yhteenkasvauneen orapaatsaman ynnä oliivin.
Sinnepä tunkeunut ei tuulen kostea huoku,
hohtavan auringon säde polttava sattunut konsaan,
ei sade rankinkaan läpi vuotanut; niin oli yhteen
lehviköt liittynehet; meni suojaan sinne Odysseus.
Lehtiä kourillaan kokoellen hän tilan laajan
laati jo itselleen; näet maass' oli niit' ylen paljon,
kyllin suojelemaan pari, kolmekin urhoa säältä
talvisen myrskynkin, vaikk' ois miten ankara ollut.
Sen näki riemahtuin jalo jaksaja, oiva Odysseus,
keskeen heittäytyi sekä peittihe ylt'yli lehtiin.

Hehkuvan kuin kekäleen tuhan tumman kätkevi peittoon
mies majan syrjäisen, luo naapurin josta on matkaa,
niin säen säilyy, muualt' ei ole etsiä tarvis:
peittihe lehtiin noin nyt Odysseus; unta Athene
vihmoi silmiin, jotta se runtelevan väsymyksen
joutuen kirvoittais, heti luomien mentyä umpeen.

KUUDES LAULU.

ODYSSEUS SAAPUU FAIAKILAISTEN MAAHAN.

Siinä nyt uinui noin jalo jaksaja, oiva Odysseus,
raueten raskaaseen väsymykseen. Mutta jo rientäin
maahan Athene ja kaupunkiin meni faiakilaisten.
Maana ol' ammoin heill' avotanterinen Hypereia,
kykloopeist' ei kaukana; niinp' yhä rosvoten kimppuun
karkasi julkeat julmurit nuo, väkevämpinä voittain.
Siirtynyt kansoineen oli Nausithoos jumalainen
siintelevään Skheriaan, mailt' ihmisheimojen kauas,
teettänyt kaupungin kehämuurit, myös talot taajat,
temppelit taivahisille, ja vainiomaat ositellut.
Hänp' oli Hadeen maille jo kuolon sortama; kansaa
kaitsi nyt Alkinoos, jumaloilt' äly joll' oli runsas.
Tään asumukseen riensi nyt päilyväsilmä Athene

miettien mielessään kotimatkaa aimon Odysseun.
Astui kammiohon ani-sorjaan, kuss' ihanainen
kuin jumalattaret kasvultaan sekä kauneudeltaan
nukkui Nausikaa, tytär Alkinoon jalomielen,
neitt' ovell' uinui myös liki pieliä kaks, Sulotarten
vaalima vartio sorja, ja välkkyvä kiinni ol' uksi.
Uinuvan immen luo tuli hän kuin henkäys tuulen,
ilmestyin pääpohjiin näin sanan laati ja lausui,
kuulun muuttautuin Dymas-sankarin tyttären muotoon,
Nausikaan ikäsiskon tuon sekä tuttavan armaan;
haasteli tuttuna tuona nyt päilyväsilmä Athene:
»Min tytön torkkujan, Nausikaa, sinust' äitisi saikaan!
Heität vain virumaan lian valtaan hohtavat vaatteet,
vaikka jo lie liki hääsi ja sorjiin saat pukineihin
vartesi vaatettaa sekä saattajaparvesi nuoren.
Siitäpä kansan kesken käy jalo maine, ja kiitos
karttuu sulle, ja saa ilon taattosi, äitisi armas.
Poukkuja siis pesemään heti kohta, kun nousevi Eos!
Auttamahan sua käyn kera, että sä työs nopeammin
toimitat. Päättyvät on pian neitouspäiväsi sulta,
kaikki jo sulhot sun kosijoiksesi käy valioimmat
kansan faiakilaisen, jost' oma juuresi juontuu.
Ennen koittoa koin mene siis tykö taattosi kuulun,
muulit, vankkurit hält' ano, joilla sa poukkuja veisit,
vaippaa, vyöt', ihokasta ja verhoa valkeavillaa.
Sullekin paljoa on sopivampi se kuin jalan mennä,
kaupungista kun niin ylen kaukana on pesualtaat.»
Virkkaen noin pois kiiti jo päilyväsilmä Athene
kohti Olympoa, kuss' ikilinnat on liikkumatonna,
kertovat, taivaisten; ei tuulet tutjuta niitä,

ei sade kastele, ei lumi saavuta, pilvetön, sees vain
piirittää yläilma ja kirkkaus hohtava kietoo;
siell' iloss' ainahisess' ovat auvokkaat ikivallat.
Sinnepä lähti Athene, kun neuvonut noin oli neittä.
Kullanhohtava nousi jo Eos, viehkeäverhon
Nausikaan havautti; ja kummeksuin kovin untaan
linnan huonehien läpi luo isän riensi ja äidin
kertomahan sitä neito ja niinpä jo kohtasi heidät.
Kiertäen värttinätään liki liett' emo purppuralankaa
kehräsi neitosineen, ovess' astui taatto jo vastaan,
ruhtinasneuvoston kokoukseen rientäen, jonne
ylhää johtajataan jalot vartosi faiakilaiset.
Siin' isän armaan luo kävi neito ja noin sanan virkkoi:
»Enköpä vaunuja sais lujapyöriä sult', isäkulta,
korkealaitoja? Taas valioita jo vaattehiamme
pestävä virrall' ois, liass' etteivät viru täällä.
Puhtaiss' on pukineissa sun itsesi oltava, kansan
ensimmäisien kanssa kun neuvostoss' yhä istut;
kasvanut kattosi alla on poikaa viisi, jo kaks on
nuorikon noutanut, kukkeit' on taas sulhoja kolme;
vaatteet varrelleen pesupuhtaat vaativat aina
karkeloretkilleen, ja se kaikki on huolena mulla.»
Virkki, ja hänt' isän eess' omat mainita hempeät häänsä
kainostutti; mut arvaten kaikk' isä vastasi hälle:
»Lähteös, lapseni, sult' en muuleja kiellä, en muuta.
Pantava palvelijain heti vankkurivaunut on kuntoon,
korkealaitehiset, lujapyöräiset lavarattaat.»
Virkki ja käskyn huusi, ja käsketyt totteli, laittoi
vankkurit ulkona koht' ajokuntoon kiitäväpyörät,
valjastain vetämään vetomuulit all' ikehensä.

Neitonen kammiohon kävi, valkeat toi pesuvaatteet,
laski ne vaunuihin silolaitaisiin latoellen;
vaan eväslippaaseen emo ruoat laitteli runsaat,
särpimet herkkuisat, sekä kaatoi viiniä leiliin
vuohenvuotaiseen — ajolaudall' impi jo istui —
pullon kultaisen kuvuss' antoi öljyä norjaa,
jotta hän neitosineen vois uitua sill' ihon voitaa.
Otti jo ruoskan Nausikaa sekä välkkyvät ohjat,
iski ja vauhtiin muulit sai, ies valjakon ryskyi;
vaatteet kuin ajajankin vei väsymättä ne kiskoin,
ei toki yksin, vaan kera seurasi neitoset astuin.
Mutta kun saapuivat liki virran juoksua sorjaa,
kuss' ikiuhkuisiin pesualtaisiin vesi raikas
kumpusi kyllältään lian paljonkin pesemiksi,
muulit riisuivat heti irroilleen ikehestään,
työnsivät haukkaamaan mesinukkaa nurmea pitkin
virran vaahtisen vartta, mut vaunuist' itse jo vaatteet
nostivat pois sekä altaisiin vesiläikkyhyn veivät,
polkivat polskuttain niit' altaiss' ahkerin kilvoin.
Mutta kun kaikk' oli pesty ja pois lika lähtenyt tarkkaan,
niin riviteltiin vaatteet nuo meren äärehen, missä
laineet puhtaimmaks oli huuhdelleet kivisälvän.
Kylpivät itse jo tuosta ja voitelivat ihon heljän,
virran vierell' istuen koht' eväsatrian söivät,
antaen auringon helohohteen kuivata vaatteet.
Mutta kun kylläinen hän ol' itse ja impyet kaikki,
hunnut riisuivat he ja leikkivät palloa heittäin;
parvess' alkoi Nausikaa helo-olka jo laulun.
Niinkuin Artemis, ampujatar, käy vuort' alas astuin,
harjoja pitkän Taygeton tai myös Erymanthon,

vainoten riemuissaan salokarjua, hirveä nopsaa;
aigiinkantaja-Zeun sulo-tyttäret, metsien immet,
saattona parvehtii, sydän Leton riemua sykkii,
näät tytär otsaa, päät' ylevämpi on kaikkia muita,
ei tuta vaikea, vaikk' ovat kaikki he sorjia: noinpa
saattajaneitoja nuor' oli valtiatar soreampi.
Mutta jo muulit valjastaa hän mieli ja koota
vaatteet kaunoiset, kotihinsa jo lähteä jälleen;
muupa ol' aie ja aatos Athenen päilyväsilmän,
jotta Odysseus valveutuis näkemään sulosorjan
neitosen, kaupunkiin joka veis hänet faiakilaisten.
Viskasi ruhtinatar päin muuant' impeä pallon,
mutt' ohi kiiti se, sinkoutui syvän pyörtehen silmään.
Soi kova kirkaus; valveutui jumalainen Odysseus,
istumahan heti nous, ajatellen ympäri päänsä:
»Voi, mihin tullutkin maan ääriin koito jo lienen!
Röyhkeä kansako lie, raju, raaka ja kauhea vaiko
vaalija vierahien, jumaloitakin tottelevainen?
Äänipä äsken soi, kuin kirkaisseet olis immet,
metsänneitoset kai, asujattaret vienojen viitain,
virranlähtehien, noronurmien viehkeänukkain.
Vai joko äänteleväa liki ihmisheimoa lienen?
Vaan miks en mene itse jo katselemaan, kokemaankin.»
Virkki ja lähti jo viidastaan jumalainen Odysseus,
kourallaan väkevällä hän oksan sankehikosta
tuuhean taitti, ja sill' uros uumia kaihtaen astui
kohti jo, kuin väkevyydessään raju leijona vuorten,
tuuli kun tuivertaa, sade lyö, säkenöitsevin silmin
rientää, härkien kimppuun käy tahi lampahienkin
tai salon hirveä vainoo, näät sitä kiihtävi nälkä

tarhaankin lujasalvoiseen kutun, oinahan tappoon:
noin hiuskaunoja nyt kävi neitoja kohti Odysseus,
vaikk' ihan verhoja vaill', ei empinyt, näät hätä käski —
hirveä katsoa, pinnassaan ruma, kuortunut kuotta.
Neitoset kaikkosivat mikä minnekin niemien kärkiin.
Vain jalo jäi tytär Alkinoon. Näet hälle Athene
rintaan loi uroutta ja pois pelon värjyvän otti.
Malttuen vartosi neito, ja neuvoa mietti Odysseus,
polvia kietomahanko jo rientäis impyen sorjan
vai sulolausein suostuttais etähämpänä seisten,
että hän neuvois kaupunkiin sekä verhoa antais.
Viisaimmaksipa mielessään hän päätteli vihdoin
vain etähämpää suostuttaa sulolausehin, ettei
neitonen närkästyis kukaties, kun polvia kietois.
Laatuisasti jo virkkoi siis heti mielevin lausein:
»Turvaas, valtiatar, anon, ihminen tai jumal' ollet.
Jos jumaloita sa liet, asujaimia aukean taivaan,
niin tytär ylhän Zeun olet Artemis itse, ma arvaan;
moinen sulla on muoto ja varsi ja kasvusi kaunis.
Mutta jos ihmisien liet heimoa, maan asujoitten,
niin ylen autuas on isä sulla ja äitisi armas,
veljesi myös ylen autuahat, ilo, riemupa heillä
sykkii rinnassaan ihanainen loppumatonna
nähdessään kukan semmoisen kisapiirihin käyvän.
Mutt' yli muista se mies toki autuas on sydämessään,
ken sinut kihloin suostuttaa sekä vie kotihinsa.
Nähneet silmäni nää ei kuolollist' ole moista,
miest', ei vaimoakaan; minut varsin ihmetys valtaa.
Delos-saarell' ammoin näin minä kasvavan palmun
yht' ihanaisena, nuorna Apollon alttarin luona;

sinnekin saavuin näät, kera myös sotisaattoni sankka,
tielläni tällä, mi surkeuteen oli päätyvä suureen.
Niinkuin hämmästyin sitä siinä mä katselin kauan,
sill' ei sorjaa niin maast' ennen versonut vartta,
niin nyt hämmästyin sua katselen, neito, en tohdi
polviakaan halaella, mut haikea on mure mulla.
Eilen päiviä kaks olin kymment' aaltoja vierryt;
kaukaa kantelivat mua karjaspäät, rajupuuskat
saarelt' Ogygian; tähän viskasi sallima vihdoin
uudet taas kokemaan kovat onnet; kohta ne vainkaan
ei lopu, paljonkin varaelleet lie ikivallat.
Vaan ole armias, valtiatar; hädän ankaran alla
ensimmäisenä näät sinut kohtaan, muita en tunne
tääll' ypö-yhtä mä kaupungin sekä maan asujoista.
Kaupunkiin minut neuvo ja verhoks suo joku riepu,
vaikka se vaate, mi lie pesupoukkujen peittona sulla.
Palkaks suokoot taivahiset, mitä mielesi toivoo,
puolison sulle ja kartanon, myös sovun, suosion armaan
antakohot; sill' eip' ole onnea näät ihanampaa,
kuin miss' ainahisin sopumielin mies kera vaimon
hoitaa kartanoaan — vihamiesten miel'apeoiksi,
vaan iloks ystävien sekä itselleen yli muitten.»
Virkkoi Nausikaa helo-olka ja vastasi hälle:
»Vieras, et ilkiö etk' älypuutto sa näy olevankaan.
Itse Olympon Zeus osat, onnet ihmisen kunkin
säätää, halpa jos lie tai korkea, niinkuni mielii.
Sulle hän kai tämän soi, ja se kestäös nurkumatonna.
Mutta kun saarellemme ja kaupunkiimme sa saavuit,
eip' ole verhoa puuttuva sult', ei muuta, mit' antaa
ihmisen velka on verralleen, hädän all' anovalle.

Vien sinut kaupunkiin, asujoitten myös nimen virkan.
Kaupunk' on sekä maa tämä kansan faiakilaisen,
vaan olen itse ma taas tytär Alkinoon jalomielen,
jolla on kaittavanaan väki, vauraus faiakilaisten.»
Virkki ja neitosiaan hiussorjia huusi ja kutsui:
»Neitoset hoi, mihin noin miest' outoa karkkoelette?
Ettehän uskonekaan vihamiehen vain toki tulleen?
Syntynyt ei sitä miest' ole eik' ole syntyvä vasta,
saapuva ken sotatiell' ois maahan faiakilaisten,
vainon nostaja; sillä on suosio meill' ikivaltain,
kauimmaisin myös meren aavall' aaltoavalla
maa on meillä, sit' ei ikin' ihmiset muut liki liiku.
Harhaillen, hädän all' ajelehtinut on tämä tänne;
häntä on auttaminen; Zeun tuomia kaikkipa vieraat,
kaikk' osapuutot on aina, ja armas on pienikin anti.
Tuokaa, neitoset, siis heti vieraan syödä ja juoda,
viekää virtaan myös hänet suojaisaan pesupaikkaan.»
Kuulivat seisahtuin he ja rohkaisten kukin toistaan,
veivät Odysseun suojaisaan pesupaikkahan, niinkuin
käskenyt Nausikaa, tytär Alkinoon oli aimon;
verhoja myös kera kantoivat, ihotakkia, vaippaa,
pullon kultaisen kuvuss' öljyä noutivat norjaa,
pyysivät kylpeymään, veden vierivän aaltohon käymään.
Vaan puhutellen neitoja noin nimes oiva Odysseus:
»Neitoset, väistäykää vähän syrjään, että mä yksin
yltäni huuhtelisin meren suolan, myös hipiääni
öljyä hieroisin; sitä vaill' iho kauan on ollut.
Katsehienne en alla ma kylpeä voi, häpeäisin
seisoa verhoa vaill' edess' impien suortuvasorjain.»
Virkki, ja neitoset lähti ja Nausikaalle sen kertoi.

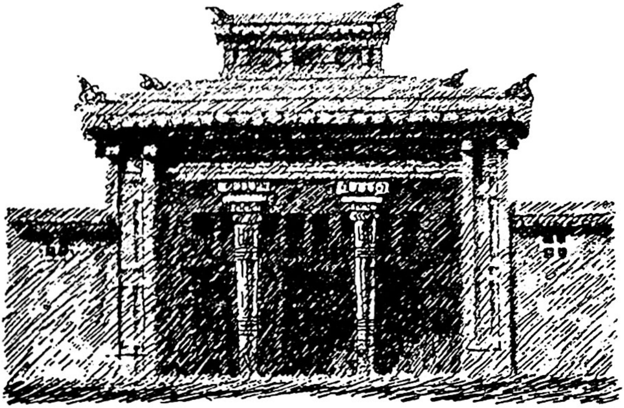
Virran veellä nyt suolan pois pesi oiva Odysseus,
hältä mi karstallaan selän peitti ja hartiat laajat,
hankasi päästään, hapsistaan meren aution vaahdot.
Mutt' ihon ylt'yli kons' oli pessyt, hieronut öljyn,
vaattehin verhounut, jotk' antoi kukkea neito,
niin hänen varrelleen loi Zeun tytär ylhän, Athene,
uhkeutt' uljaampaa, rotevampaa, tuuheat kutrit
kiireelt' aaltoamaan pani kuin hyasinttien kimput.
Niinkuin kultaa huolittaa hopeaisehen pohjaan
taituri, jolle Hefaistos on itse ja Pallas Athene
neuvonut taidot kaikki, ja syntyy työ ihanainen,
noin soreutta hän uhkua soi uron pään sekä olkain.
Rantaan istui tuosta nyt eemmäs Odysseus loistain
sorjuuttaan ihasuurta; sen hämmästyin näki neito,
virkki jo saattajiaan hiussorjia näin puhutellen:
»Kuulkaa, kun, helo-olkaiset, sanon, neitoset, teille.
Kaikkien suomatt' eipä Olympon lie asujoitten
mies tämä saapunut luo jumalaisten faiakilaisten.
Kulkurin halvan ol' äsken vain näkö hällä ja hahmo,
aukean taivaan nytp' asujain, ikivaltojen aivan.
Oisipa moinen mies aviokseni mainita suotu
kerran tääll'-asujoista, ja jospa hän jäisikin tännel
Mutta nyt vieraan syödä ja juoda jo, neitoset, tuokaa.»
Virkki, ja käskyä kuuli ja totteli neitoset, ruokaa
toivat Odysseun syödä ja toivat viiniä juoda.
Siinä nyt söi sekä joi jalo jaksaja, oiva Odysseus,
mielellään, näet kauan ol' einehetönnä hän ollut.
Muistipa toimen muun nyt Nausikaa helo-olka:
sorjiin vaunuihin jopa kääri ja laitteli vaatteet,
muulit valjastain kaviokkaat nous ajajaksi,

tielle Odysseun neuvoi, näin sanan laati ja lausui:
»Käy kera kaupunkiin nyt, vieras, niin sinut linnaan
taattoni kuulun vien; hänen luonaan koolla, ma luulen,
muutkin kohdata saat valioimmat faiakilaisten.
Tee mitä neuvon siis, älypuutolt' etpä sä näytä.
Maita ja peltoja ihmisien kun on matka nyt ensin,
vain kera neitosien sinä vaunuja, muuleja seuraa
astuen joutuisaan, minä eell' ajan näyttäen tietä.
Mutta kun tullaan kaupunkiin, kehämuuri on ylhä
ympäri sen, hyvät kahdapäin myös valkamat kaartuu,
kaita on kannastie; näet laivoja maalle on veetty
kaarevakeuloja, kullakin siin' oma niillä on paikka;
on tori myös sekä sorja Poseidonin alttari siellä,
maahan on istuimiks upotettuna uhkeat paadet.
Tarpeit' askarrellaan siell' yhä tummien laivain,
purjeet, köydet on puuhana, myös vedenviiltäjät airot.
Jousi ja nuolet mielt' ei näät vedä faiakilaisten,
masto ja airo ja laivapa vain tasakaartuvalaita;
niist' ovat ylpeät mennessään meren aavoja harmaan.
Heit' en päästä mä juoruamaan, jott' ei joku jälkeen
ilkkua vois — paha parjaamaan näet rahvas on aina —
vastaan tullessaan joku virkkais ilkimys ehkä:
'Kas, kuka Nausikaan kera käy, kuka suuri ja sorja
vieras? Mistähän löys? Aviokseen kaiketi katsoi!
Laivast' uppoavast' uron korjasi kai meriheiton,
kaukaa kulkeuneen, sill' ei liki täall' asu muita;
vai joku kuoloton lie hänen palvomanaan palavasti
taivaast' astunut ainahiseks avioksi jo hälle?
Niin, paras onkin, kun meni itse ja puolison katsoi
kauempaa, sill' ei kosijoihin faiakilaisiin

suostu se korskea, monta jos onkin heitä ja oivaa.'
Noinpa he virkkaa voisi, ja mulle se jäis häpeäksi.
Moittisin itsekin, jos niin käyttäytyis joku neito,
vastoin mielt' omiensa jos, viel' eläess' isän, äidin,
miehiä saattelis, ennenkuin häät julkiset joutuu.
Nopsaan, vieras, siis tätä noutaos neuvoa, jotta
maallesi matkaamaan sinut auttais taattoni kohta.
Aivan tien ohess' on pyhä poppelilehto Athenen,
liepeillään avoniitty ja keskell' uhkuva lähde;
siinä on taattoni maa sekä tarha ja vainio vehmas;
huudonkantaman päässä on kaupungista se lehto.
Tuokio istuos siinä ja varto'os, että me ensin
tullaan kaupunkiin sekä päästään taattoni linnaan.
Mutta kun linnaan saapunehen varot sinne jo meidän,
faiakilaisten kaupunkiin sinä käy, kysy, kuss' on
taattoni kartano, Alkinoon koti korkeamielen.
Helppo se tuntea on, vähä lapsikin vois opas olla,
sill' ei vertoja sen ole muut talot faiakilaisten,
kartano Alkinoon niin kaunis on, sankarin aimon.
Mutta kun linnaan käyt, pihapiiriin tultuas ensin,
rientäös äitini luo salin halki; hän istuvi siellä
leimuavaa liki liettä ja pylvääseen nojaellen
kiertää värttinätään, kera taampana neitojen parvi —
kaunis purppuralanka se karttuu, katsoa ihme.
Alla sen pylvään on myös istuin taattoni ylhän,
jolla hän istuu kuin joku kuoloton, viiniä juoden.
Mutt' ohi riennä ja kurkottain käsivartesi kiedo
koht' emon polviin, jott' ihanaisena koittava joutuin
ois palauksesi päivä, jos kaukana kai kotis onkin.
Sulle jos vain emo suo sydämestään suosion armaan,

silloin toivo on sull' omat rakkaas nähdä ja oivaan
saapua kartanohos sekä syntymämaahasi jälleen.»
Virkki ja ruoskallaan helavälkyll' iski, ja muulit
virran vierivän luota jo lähtivät vauhtia nopsaa,
juoksua laskettain tahi kerkein askelin astuin;
vaan ne hän hillitä ties, ett' ehtivät seurata neidot
ynnä Odysseus myötä, ja taiten käytteli ruoskaa.
Laskihe päivä, ja päästiin luo pyhän lehdon, Athenen
palvomapaikan; sinne nyt istui oiva Odysseus,
näin tytärt' ylhän Zeun rukoellen kohta jo virkkoi:
»Voimin voittamaton tytär aigiinkantajan ylhän!
Kuule jo pyyntöni, kuule nyt ainakin, vaikka et ennen,
maan järisyttäjä suuri kun myrskyillään mua murjoi!
Armo ja suosio suo minun voittaa faiakilaisten!»
Noin rukoellen pyysi, ja soi avun Pallas Athene.
Viel' ei vaan toki näyttäynyt, isän veljeä voipaa
kaihtoi näät, jumalaisen Odysseun leppymätöntä
vainoajaa, kotihinsa jo kunnes sankari saapui.

SEITSEMÄS LAULU.

ODYSSEUN TULO ALKINOON TALOON.

Siinä nyt palvoi noin jalo jaksaja, oiva Odysseus.
Neitopa kaupunkiin tuli tuomana muulien vankkain.
Mutta kun viimein eess' oli taaton kartano kuulu,
muulit portin luo pysähytti jo neito, ja veljet
riensivät, sorjat kuin ikivallat, siskoa vastaan,
valjakon riisuivat, vasut, vaatteet saattivat suojiin.
Kammiohonsapa itse hän astui; valkean vanha
kammionvartiatar teki, Eurymedusa, Apeiren

naisia, tuotu jok' ammoin sielt' oli keulavin laivoin
kunnialahjaks Alkinoon, jota kuulivat kaikki
faiakilaiset kaitsijanaan kuin kuolematonta;
vaalima vaimon tuon oli Nausikaa helo-olka
varttuissaan; tulen laati ja atrian hän sisäsuojaan.
Kulki jo kaupunkiin nyt Odysseus; sankean usvan
urhoa suojelemaan loi suosiomielin Athene,
jott' ei kohdata vois joku ylväs faiakilainen,
loukaten ahdistaa uteluilla, ken tuo oli outo.
Juuri kun armaan kaupungin hän piirihin astui,
vastaan käyskeli siinä Athene päilyväsilmä,
hentona tyttönä hahmoltaan, vesiruukkua kantain.
Luo jo hän ehti, ja noin jumalainen pyysi Odysseus:
»Lapseni, etköpä veis mua Alkinoon asumukseen,
miehen sen, joka täällä on kansan valtias kaiken?
Sill' olen kulkija outo ja paljon vaivoja nähnyt,
tullut kaukaisilt' olen mailta, ja siksi en tunne
tääll' ypö-yhtä ma kaupungin sekä maan asujoista.»
Vastasi, virkkoi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Kartanohon kysymääs halull' ohjaan ties, jalo vieras,
sillä se kaukana näät talost' ei ole taattoni kuulun.
Tietäsi ääneti astele vain, minä eelläsi kuljen.
Ällös katsoko tai puhutelko, jos käy kuka vastaan,
sill' ei ihmiset tääll' ole suopeat outoja kohtaan,
muualt' ei tulijoita he kestiten vaali ja hoivaa.
Nopsiin laivoihinsa he luottaen aavoja kulkee
ahmivan veen — senp' antoi maan järisyttäjä taidon;
kiitävät laivat nuo kuin siipi ne on tahi aatos.»
Virkki ja rientäen eeltä jo astui Pallas Athene,
kulki Odysseus joutuisaan jumalattaren jälkeen.

Hänt' ei huomanneet merikuulut faiakilaiset,
vaikka hän astui kaupunkiin väen kesken; Athene
valtiatar näet ei sitä sallinut, suortuvasorja,
vaan udun ihmeisen loi suojaks suosiomielin.
Valkamat, laivat hämmästyin näki oivat Odysseus,
myös torit, kuss' urot yhtyivät, näki korkeat, pitkät
muurit harjoin paalutetuin, ihaeltavat ihmeet.
Mutta kun ehtivät luo he jo kuulun valtiaslinnan,
hälle Athene näin taas virkkoi päilyväsilmä:
»Tässä se kartano on, jota tiedustit, jalo vieras;
kansan päät Zeun-heimoiset ovat siellä paraikaa,
nauttivat atriataan. Katon alle sa arkaelutta
astuos, oivemp' onnipa ain' yrityksiä myötää
miehen uskaliaan, jos maalta hän muultakin olkoon.
Vaan heti valtiatar hae turvakses sinä siellä,
Arete; sepä on nimi hällä, ja on samat ylhät
häll' esivanhemmat kuin valtias Alkinoolla.
Ensin Nausithoon näet maan järisyttäjä siitti,
naisia sorjin joll' oli armaanaan Periboia,
nuorin siskoistaan, tytär uljaan Eurymedonin,
jonk' alamaisina hurja giganttein heimo ol' ammoin;
turmapa valtiahan sekä herjan myös peri heimon.
Neitoa lempi ja Nausithoon jalon siitti Poseidon;
faiakilaisten ol' aimo hän valtias, hällepä syntyi
poikia Rheksenor sekä Alkinoos; pojatonna
vast' avioitunehen Rheksenorin kaasi Apollon
hohtava jousi, ja Arete, tytär ainoa, hältä
jälkeen jäi; hänet otti nyt Alkinoos aviokseen,
niin piti kunniahan korotettuna, kuin nykypäivin
mies kodin vaalijatart' ei vaimoa kohtele missään.

Niin sydämestään arvoa soi sekä suo yhä hälle
Alkinoos jalo itse ja lapset armahat ynnä
kansakin kaikki, mi tervehtii kuin kuolematonta
riemuun raikahtain, kun kaupungilla hän liikkuu.
Onkin häll' ylevyyttä ja ymmärryst' ylenkyllin,
taiten riitoja miestenkin sovitella hän taitaa.
Sulle jos suo hän vain sydämestään suosion armaan,
silloin toivo on sull' omat rakkaas nähdä ja oivaan
saapua kartanohos sekä syntymämaahasi jälleen.»
Virkkaen noin pois riensi jo päilyväsilmä Athene
taa ikivellovan veen — jäi maat Skherian sulosaaren —
pois Marathoniin riensi, Ateenaan myös katulaajaan,
astui vahvaan siellä Erekhtheus-sankarin linnaan.
Kuuluun Alkinoon asumukseen kulki Odysseus;
vaskisen kynnyksen etehenpä hän jäi monin miettein,
sillä ne kuin valo auringon sekä kuun näet välkkyi,
korkeat suojat nuo jalon Alkinoon asumuksen.
Vaskea siell' oli vain, peräseinään ain' ovest' alkain,
seinät kaikk', ylähäll' ylt'ympäri juoks sinijuova;
sulkivat kultaiset pari-ukset miessalin vankan;
vaskea kynnys, vaan hopeastapa hohtavat pielet
kuin ovenpäällyskin, ovirengas täytt' oli kultaa.
Kahden puolen ust' oli kultaiset, hopeaiset
koirat, itse Hefaiston työt', ikitaiturin tarkan,
uksenvartiat nuo jalon Alkinoon asumuksen,
vahtivat kuolematonna ja vanhenematta ne kuunaan.
Vaan rivi istuinten, peräseinään ain' ovest' alkain,
miessalin ympäri kiersi, ja verhot peittivät niitä
pehmeät, hienoiset, kutomukset naisien sorjat.
Niill' yhä istuivat päämiehet faiakilaisten

syöden, juoden, sill' ei siell' osa uupunut kuunaan.
Seisoi kultaiset kuvapoikaset, kantajasulhot
soihtujen leimuavain, jaluspatsaillaan soreoilla,
soihdut hohdettaan läpi öitten loi pitojuhliin.
Kymmenkuntaa viis oli palveluneitoja linnan;
jauhaa vehnät kellervät, käsimyllyä kääntää
sai osa, kangaspuill' osa puuhasi, värttinälankaa
kehräsi vierekkäin kuin korkean poppelin lehdet;
öljyn liukkaan välkkehinen tuli palttina tiivis.
Näät kuten oivimmat merenkulkijat kiitävin keuloin
urhot on faiakilaiset, niin kutomaan ovat naiset
taiturit kuulut, sillä on antanut heille Athene
ymmärryst' ylevää sekä armaat askaretaidot.
Vaan puutarha on eess' esikartanon porttien laaja,
auran neljän maa-ala, sen sivut äärtävi aita.
Siin' isot kasvaa puut kukass' uhkuen, päärynät kantaa
tuo ja granaatit tuo, helokyljet tuo omenansa,
viikunat armaat tuo ja oliivit tuo ani-runsaat.
Talvell' ei, suvell' ei kato konsaan käy, sato ehdy;
pitkin vuott' yhä vain mikä kukkii, taas mi jo kypsyy
läntisen henkäilless', yhä päärynä päärynän jälkeen
joutuu, uusia puut yhä kypsyttää omenoita,
seuraa terttua terttu ja viikuna viikunamarjaa.
Viinipä runsain myös rypäleineen versovi siellä;
yks osa tarhaa on, tasatanner paahtama päivän,
kuivauspaikkana, toisia taas rypäleitä jo kootaan,
kuurnaan toisia tuodaan; viel' on raakoja myöskin:
toisten pois varisee kukat vasta, jo tummuvi toiset.
Kasvissarkoja taas likivierus on versovan viinin,
yrttejä kirjavanaan, suvet, talvet sorjana uhkuin.

Pulputen lähteestään puro polveilee läpi tarhan,
toinen juoksee, alkaen alt' esikartanon portin,
ylhään linnaan päin; sepä antoi vett' asujoille.
Niin talo Alkinoon jumal-antimet saanut ol' armaat.
 Nuo näki hämmästyin jalo jaksaja, oiva Odysseus.
Mutta kun kaikkea siin' oli mielessään ihaellut,
linnaan koht' yli kynnyksen nopeasti hän astui.
Päälliköt kooll' oli siellä ja vallat faiakilaisten;
vuodatusuhreja sai heilt' Argontappaja valpas;
hälle he viimeks uhrasivat, lepo konsa jo kutsui.
Riens yli permannon jalo jaksaja, oiva Odysseus,
suojana usva se, joll' oli peittänyt urhon Athene,
kunnes Areten sekä Alkinoon tykö ehti.
Kietoi polvia Areten halaellen Odysseus,
pois heti hälveni tuo utu ihmeinen hänen yltään.
Hiljeni kaikki, kun ilmaantui uros outo; he häntä
katseli hämmästyin. Mut pyys anovasti Odysseus:
 »Arete, tytär oi Rheksenorin, tuon jumalaisen,
polvia kietoen käyn tykö sun polon ankaran alla,
sun ja sun puolisos, vierahies. Eläessä he saakoot
onnea taivahisilta ja lapsilleen kukin jättää
kartanot, kalleudet sekä kunnia-antimet kansan!
Vaan mua autelkaa kotimaalleni kohta jo, sillä
kaukana kalleimmistani näin polopäiviä paljon.»
 Virkki ja tuhkaan istuutui liki liettä hän ääreen
valkean loimun. Vait, ihan ääneti kaikki he istui.
Vihdoin haastoi noin Ekheneos, sankari harmaa,
tuo, joka vanhin mies oli heimoa faiakilaisten,
mielevä lauseiltaan, tavat entiset tunteva tarkoin;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi nyt sekä lausui:

»Eip' ole, Alkinoos, tämä kaunist', ei sopivaista,
vierast' outoa noin tuhass' istuttaa liki liettäs,
vaiti jos onkin muut ja sun itsesi haastavan vartoo.
Nousta jo vieraas suo, hopeoilla jo huolitetulle
vie hänet istuimelle, ja saakoot airuet vielä
viiniä hämmentää, salamoitsija-Zeullekin että
uhraisimme, jok' ohjaa tiet avunpyytäjän hurskaan.
Vieraalles talonhoitajatar parahinta jo pankoon!»
Kons' oli Alkinoos tuon kuullut, valtias aimo,
hän kädest' ottaen neuvokkaan, uromielen Odysseun
liedelt' istuimelle jo johti, mi sorjana välkkyi,
poikans', uljaan Laodamaan, pois siirtyä siltä,
parhaan lemmikkins', isän vierell' istuvan, antoi.
Ruukuin sorjin, kultaisin käsivettä jo neito
toi, yli kätten kaas — hopeainen all' oli kätten
huuhtelumalja — ja luo silopinnan siirteli pöydän.
Leipää tuoden taas talonhoitajatar tuli oiva,
toi monet herkut muut, talon antimet tarjosi parhaat.
Siinä jo söi sekä joi jalo jaksaja, oiva Odysseus.
Airutt' Alkinoos näin käski nyt, valtias aimo:
»Täytä jo hämmentäin sekomalja ja kullekin kaada
viiniä, Pontonoos, salamoitsija-Zeullekin että
uhraisimme, jok' ohjaa tiet avunpyytäjän hurskaan.»
Kuuli ja hämmentäin suloviiniä kaasi ja kantoi
kullekin Pontonoos, käden oikean puolt' yhä kiertäin.
Vaan kun ol' uhranneet he ja juoneet myös halumäärän,
heille jo Alkinoos nyt haastoi näin sekä lausui:
»Kuulkaa, kaikki te päät sekä vallat faiakilaisten,
kun minä lausun nyt, mitä mieleni laativi. Aika
mennä ja maata jo yö kotonanne on atrian jälkeen.

Vaan luku vanhinten isomp' aamun tultua käyköön
vieraan juhlintaan, pyhät palveet myös jumaloille
tuomaan luonani täällä ja miettimähän, miten vieras
meidän saattamanamme nyt ilman huolta ja vaivaa
pääsisi matkaamaan ilomielin syntymämaalleen
joutuisasti jo tiensä, jos kaukanakin koti olkoon,
jott' ei kohdata vastus vois, ei vaurio, kunnes
kulkee taas kotitanteriaan; mut sielläpä sitten
kestäköhön, mitä hälle on kehrännyt elon lankaan
Kohtalotarten tahto ja sallima, konsa hän syntyi.
Vaan joku kuoloton jos, alas taivaast' astunut, lienee,
toiset silloin totta on neuvot taivahisilla.
Meillepä muutoinkin näkyväisinä ain' ikivallat
ilmestyy, kun meiltä he uhkeat saa satauhrit,
nauttivat niinkuin muut, kera istuvat atriapöytään.
Jos kuka yksin kulkien meist' ikivaltoja kohtaa,
hält' ei piile he, näät likiheimoa heille me ollaan
niinkuin kykloopit ja giganttein heimokin hurja.»

Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Tuot' älä, Alkinoos, pidä luuloa! Kuolematonten,
aukean taivaan ei asujainten muotoa mulla,
sorjuutt' ei ole, vain olen kuolollista ma kansaa.
Jos polon suuremman kenen konsaan kestävän näitte,
kuin koki ihmiset muut, minä koidon tuon olen verta.
Vieläpä raskaammat minä kohlut kertoa voisin,
jotka mun päälleni kaikk' ikivaltain sallima saattoi.
Mutta nyt syön, jos suotte te vain, syvä murhe jos onkin.
Eip' ole inhaa niin kuin julkea, vaativa vatsa,
aina se ahdistaa, sitä muistaa aina on pakko,
all' ison vaivankin sekä mielen murtavan murheen,

kuin mure mieltäni murtaa nyt; sepä vain yhä kärttää
ruokaa, juomaa, saa ihan unhoon uuvutetuksi
vaivat kärsityt kaikki, ja täytyy vain sitä täyttää.
Vaan kun on valjennut uus aamu, te kerkeät olkaa
koitoa saattamahan mua syntymämaalleni, jälkeen
kaikkien vaivojen ees; elo menköön multa, kun nähdä
saan asujoineen, aartehineen minä linnani ylhän!»

Virkki, ja suosiotaan muut huusivat, vaativat kaikki
suomaan saattoa hälle; hän näät oli haastanut taiten.
Vaan kun ol' uhranneet he ja juoneet myös halumäärän,
kohti jo kartanoaan kukin astui nukkua aikoin.
Jäi salisuojaan nyt vain oiva Odysseus, istui
seurana Arete sekä Alkinoos jumalainen;
neitoset korjasivat pitopöydät atrian jälkeen.
Siinä jo Arete sanan virkkoi näin, helo-olka —
tuttupa vieraan yll' oli näät ihotakki ja vaippa,
vaatteet sorjat nuo, kera neitosien kutomansa —
näin sanat siivekkäät hän lausui hälle ja haastoi:

»Vieras, tuotapa tietelisin minä sulta nyt ensin:
ken sekä mist' olet? Vaatteet nuo kuka yllesi antoi?
Etkö sa harhaillen meriheittona kertonut tullees?»

Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Vaikea, valtiatar, mun on kertoa vaivani kaikki,
mulle kun vallat taivahiset soi niin monet murheet;
vaan toki vastannen kysymääsi ja tietelemääsi.
Saari on Ogygian, meren saartama, kaukana, siellä
mahtava vallitsee kave suortuvakauno, Kalypso,
kiehtova, kekseliäs tytär Atlaan. Ei osu sinne
konsaan retkillään, ei ihmiset, ei jumalatkaan.
Vaan hänen vieraakseen joku kuoloton vei minut koidon

yksin, multa kun iskenyt Zeun salamoitseva leimaus
tummall' uppoamaan ulapall' oli kiitävän laivan.
Kaikkipa hukkuivat siin' uljaat kumppanit multa,
uiskelin ympäri mert' emäpuulla ma keulavan laivan
päiviä yhdeksän; kun kymmenes yö oli yllä,
toi minut Ogygiaan ikivallat, missä Kalypso
mahtava vallitsee, kave suortuvakauno. Hän otti
hellivin hoivin vieraakseen minut, mieli ol' antaa
häll' elo kuoloton mulle ja kuihtumaton ikinuoruus;
vaan sydän rinnass' ain' oli suostumaton toki mulla.
Seitsemän pitkää vuott' olin siell', yhä kyynelin kostui
vaatteus, antama mulle Kalypson, ambrosiainen.
Mutta kun vihdoin kahdeksas tuli vyöryvä vuosi,
maahani matkaamaan mua itse jo pyys jumal-impi,
Zeulta kun käskyn sai tai muuttunut lie oma mieli.
Lähteä, laatia soi lujan lautan, viiniä, ruokaa
viljalt' antoi, soi puvun ylleni ambrosiaisen,
lauhan henkäämään perämyötäisen pani tuulen.
Päivää seitsemäntoist' ulapoita nyt uiskeli lautta,
kahdeksantenatoista jo siintelivät tämän maanne
vuoret varjokkaat; sydämessäni riemu jo syttyi,
koidon mun, ylen suuripa näät mua surkeus vartoi,
jonka Poseidon, maan järisyttäjä, päälleni saattoi.
Tuulet vimmasi hän mua vastaan, matkani estäin,
raivoon hirmuiseen meren sai, minut löi raju hyöky
lautalt' aallokkoon, tuta sain minä kuoleman tuskat.
Lautan riehuva myrsky jo rikkoi; vievien vetten
valtaan siinä mä jäin, yhä uin, yli pyrkien, kunnes
viimein tuuli ja aallot toi liki maata jo tänne.
Suoraan pyrkinyt maalle jos oisin, ois minut tyrsky

ruhjonut paiskaten paaterihin tylyn kalliorannan.
Vaan minä rannan viert' yhä uin ohi, niin tuli viimein
virta jo kaunisvuoltehinen, paras siin' oli paikka,
riuttojen sulkematon sekä tuulelt' antava suojan.
Maahan vaivuin, vaan toki elvyin taas; jopa ehti
ambrosiainen yö. Zeussyntyisen minä virran
vierelt' astuin viidakkoon sekä lehtien alle
kaivauduin; jumal' antoi koht' unen päättömän pitkän.
Lehtien peittoon raukenin noin, muremustana mieli,
yön yli, aamun myös, sydänpäivänkin ohi nukkuin.
Päivä jo laskihe, kons' uni armas karkkosi vihdoin.
Rannall' impien näin minä leikkivän, tyttäres itse
johteli neitosiaan, jumalattaren häll' oli hahmo.
Pyysin suojaa hältä, ja niin jalo häll' oli käytös,
nuorilt' ettei vartoa vois hevin taitoa moista;
ainapa vallaton on meno nuorten näät sekä mieli.
Kyllin ruokaa soi hän mulle ja viiniä tummaa,
kylpeä virrass' antoi, myös nämä tarjosi vaatteet.
Nyt toden täyden sait murehessani multa sa kuulla.»
  Hällepä Alkinoos näin vastasi taas sekä lausui:
»Vieras, ei hyvin harkinnut sitä lapseni sentään,
kun sua koht' ei neitosineen talohomme jo tuonut,
vaikka hän ensimmäisenä sun avunpyyntösi kuuli.»
  Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Valtias, moitteeltas jalo säästäös impi sa tuolta,
itse hän näät mua seuraamaan kera neitojen pyysi,
vaan minä kieltäydyin, sitä kartti ja pelkäsi mieli,
että kun näät minut, närkästyt sydämessäsi ehkä;
näät pian kiihtyä voimme, me ihmiset ilmojen alla.»
  Hällepä Alkinoos näin vastasi taas sekä lausui:

»Vieras, moinen rinnass' ei sydän mull' ole, että
suuttuis suotta se, vaan paras aina on taito ja kohtuus.
Laisesi josp' — oi korkea Zeus ja Apollo, Athene —
mies ja mun kanssani noin samanmielinen kuin sinä multa
tyttären naisi ja mun vävypoikani oisi ja tänne
luokseni jäis! Talot, maat minä soisin sulle, jos itse
mielisit jäädä, mut ei pakoll' estää lähtöäs kenkään
faiakilainen saa — sitä, korkea Zeus, älä salli!
Huomispäivänä — niin minä säädän, jotta jo tiedät —
lähtösi olkoon; saat unen helmaan heittyä silloin,
saattosi soutaen vie yli päilyvän veen sinut, kunnes
saavut maahasi, kartanohos tahi minne on mieles,
vaikk' Euboiaakin monin verroin mielisit eemmäs,
maa jok' on kaukaisin — niin kertoi mieheni, jotka
sen näki kerta, kun sai Rhadamanthys vaaleva heidät
saatokseen Tityon tykö, Gaian aaluvan, kauas.
Sinnekin asti he urkeni täält' ihan uupumatonna,
sinne ja taas kotihinsa he yhtenä päivänä joutui.
Kohta sen itse jo näät, ett' oivimmatpa on laivat
mulla ja sulhot soutelemaan meren aaltoja airoin.»

Kuuli ja riemastui jalo jaksaja, oiva Odysseus,
puoleen taivaisten hän kääntyi näin rukoellen:

»Zeus isä, Alkinoon sanan täysin täyttyä salli;
silloin kuolematon elonkasvaja-mailla on maine
koituva hälle, ja myös minä matkata saan kotimaalle!»

Noinpa he toisilleen siin' istuen haasteli vielä;
mutta jo neitojen käski nyt Arete helo-olka
vuoteen valmistaa pilaristoon, kaunihit alle
purppurapatjat panna ja vaipat myös varaella,
vihdoin kaattuvat villaiset viel' uinujan peitoks.

Uksest' ulkosivat heti neitoset soihtuja kantain,
vuoteen vankan laittoivat vireästi he kuntoon,
kohta jo astuivat näin kutsuen luokse Odysseun:
»Käy, jalo vieras, vuoteeseen, tila tehty on sulle!»
Pyysivät noin; ihanaltapa tuo hänest' yölepo tuntui.
Siinä nyt uinumahan jalo jaksaja, oiva Odysseus
sorjaan vuoteeseen kävi, kaikuisaan pilaristoon;
Alkinoos sisäkammiohon meni korkean linnan,
vuoteeseen kera valtiatar, lepokumppali, vaipui.

KAHDEKSAS LAULU.

ODYSSEUS FAIAKILAISTEN LUONA.

Taas valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,
vuoteelt' Alkinoos jalo nousi jo, valtias aimo,
myös tuho kaupunkein, jumalainen nousi Odysseus.
Kanssaan valtias vei hänet, Alkinoos väkivoipa,
laivain valkaman luo, tori kuss' oli faiakilaisten.
Sinne he vierekkäin kivi-istuimille nyt istui.
Kaupungissapa riens ylt'ympäri Pallas Athene,
mielevän Alkinoon oman airuen muuttihe muotoon,
miettien keinoa, mill' uromielen Odysseun auttais
maalleen matkaamaan, joka ainoan luo kävi, käski:

»Tulkaa, kaikki te päät sekä vallat faiakilaisten,
mieskokoukseen kuuntelemaan, mitä virkkavi vieras,
mielevän Alkinoon joka linnaan vasta on tullut
mert' ajelehtien, muodoltaan jalo kuin ikivallat.»
Virkki ja mieltä ja intoa noin joka ainoan kiihti.
Kansaa tulvillaan tori koht' oli tuo, täpö-täynnä
myös rivit istuinten. Näki hämmästyin moni silloin
Laerteen pojan mielevän; näät soreutta Athene
uhkua soi uron pään sekä olkain ihmehisesti,
loi rotevampaa, uljaampaa myös ryhtiä varteen,
suosio häll' ett' oisi ja arvo ja kunnia kaikkein
faiakilaisten eessä ja että hän vahvana kestää
vois väkikilvat kaikki, jos vaatisi faiakilaiset.
Mutta kun koolla jo kaikk' oli kansa ja kertynyt yhteen,
näin jalo Alkinoos nyt lausui heille ja haastoi:
»Kuulkaa, kaikki te päät sekä vallat faiakilaisten,
kun minä lausun nyt, mitä mieleni laativi. Tullut
tänne on vieras tuntematon tämä kattoni alle,
mert' ajelehtien, luot' idän kansojen taikkapa lännen;
pyytää auttelemaan kotitielle ja saattoa suomaan.
Saakoon meiltä hän saattajat siis, kuten sai moni muukin.
Eip' ole vieraan vielä, ken saapui kattoni alle,
surra ja kaivata tarvinnut tiesaattoa kauan.
Tumma te laiva jo temmatkaa alas veen pyhän aaltoon,
ennen laskematon, viiskymment' olkohon miestä,
oivint' ennestään, väki sen, päämiestäkin kaksi.
Mutta kun hankaan on kukin airon kytkenyt taiten,
käykää joutuen maihin taas, pitoatria syömään
kattoni alla; on siell' osa kullekin kukkurapäinen.
Miehiä nuoria noin minä käsken; mutta te muut taas,

kantajat ruhtinasvaltikkain, salisuojahan sorjaan
käykää, vieraall' ett' olis alttiit vaalijat; älköön
empikö kenkään! Myös jumalainen laulaja tulkoon,
Demodokos; soi taivahiset näet laulelon tenhon
mielt' ilahuttavan hälle ja syttyvän soi runoinnon.»

Virkkaen noin kävi eeltä, ja valtikankantajat kaikki
seurasivat; meni luo jumalaisen laulajan airut.
Katsotut soutajat taas, kakskuudett' urhoa nuorta,
riensivät käskyä myöten veen ikivellovan rantaan.
Mutta kun saapuivat meren ääreen laivojen luokse,
laivan tumman kiskoivat he jo veen syvän aaltoon,
maston kantoivat sekä purjeen tummahan laivaan,
hihnoihin lujanahkaisiin jopa kytkivät airot,
kuntoon laativat kaikki ja nostivat valkean purjeen.
Laivan kytkivät kiinni he rantaan, lähtivät itse
maihin, mielevän Alkinoon asumuksehen ylhään.
Täyttyi niin piha kuin pilaristot, miessalit kansaa
tulvilleen, täpö-täynn' oli kartano nuorta ja vanhaa.
Karjua kahdeksan helohammast' uhrasi, uuhta
kakstoist' Alkinoos, kaks sonnia sorkkuvasäärtä.
Teuraat nyljettiin sekä laitettiin pidot uljaat.

Laulajan laatuisan, kädest' ohjaten, nouti jo airut.
Suopea soi Runotar hyvät hälle, jos soi pahat myöskin,
pois valon silmist' otti, mut soi sulolaulelon lahjan.
Hällepä istuimen toi huolitetun hopeoilla
Pontonoos salin keskeen koht', ison pylvähän juureen;
pylvään vaarnaan, pään yläpuolle hän helkkyvän soiton
nosti ja ohjasi laulajan kätt' osumaan sitä kohti;
pöydän sorjan toi, korin kukkurapään pani pöytään,
maljan viiniä myös hänen siemata, min teki mieli.

Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
laulamahan Runotar sai laulajan sankaritöistä,
kuuluja maast' ylös taivaaseen hän virsiä virkkoi,
riitaa Peleun poian Akhilleun ynnä Odysseun,
kuinka se kerran nous ison alttariatrian kesken,
sinkosi soimaukset, vaan joukkojen pää Agamemnon
riemahtui, kun riiteli nuo valioimmat akhaijein.
Foibos Apollon ol' ennustus näet tuo, pyhän Python
kun kivikynnykselle hän saapui neuvoa saamaan
ammoin, kons' oli vaiva jo alkanut vyöryä ylle
iliolaisten, akhaijeinkin, Zeun säätämä ylhän.
Lauloi laulaja noit' ikikuulu, mut oiva Odysseus
tarttui valtaisin käsin laajaan purppuravaippaan,
pään yli tempasi sen, jalonkauniit verhosi kasvot,
kaihtoi kyyneliään näet eessä hän faiakilaisten.
Aina kun taukosi vain jumalaisen laulajan laulu,
pyyhki hän kyynelet pois, alas kiireeltään veti vaipan,
vuodatusuhrin kaas, parikorvaan tarttuen maljaan.
Vaan runon soimaan taas kun vallat faiakilaisten
sai kehotuksillaan, ihamielin kuuntelevaiset,
päänsä Odysseus peitti ja synkkää huokasi huoltaan.
Muilta hän vierivät kyynelet sai salatuksi, ne yksin
Alkinoos näki vain, joka tarkkasi häntä ja kuuli
raskaat huokaisut, uron vieress' istuen. Noinpa
virkki jo faiakilaisia hän merikelpoja käskein:
»Kuulkaa, kaikki te päät sekä vallat faiakilaisten!
Virvoitellut on nyt tasa-antimin atria meitä,
soittokin, armas saattajatar pitoatrian aimon;
niinpä nyt kiistaamaan väkikilpoja kaikkia käymme,

jott' ois vieras tää, kotihinsa ja ystävihinsä
saapuen, kertova, kuink' yli kaikkien faiakilaiset
painin, nyrkkeilyn, hypyn, juoksun on taitajat parhaat.»
Virkkaen noin kävi eeltä, ja muut kera seurasi kaikki.
Pylvään vaarnaan nosti nyt airut helkkyvän soiton,
Demodokon, kädest' ottaen, pois salist' ohjasi jälleen,
vei sitä tietä, jot' eellä jo vallat faiakilaisten
astui kilpoja katselemaan torin aukean piiriin.
Joutuen kulkivat nuo, väen paljous seurasi heitä
loppumaton. Moni mies kävi kilpaan nuori ja uljas.
Valmis ol' Akroneus, oli Okyalos ja Elatreus,
Nauteus, Prymneus, Ankhialos ja Eretmeus, Ponteus,
Proreus myös ja Thoon, Anabesineos, kera astui
Amfialos, vesa tuo Polyneon, Tektonin poian,
myös kera Euryalos kuin Ares, urhojen surma,
Naubolon poikia, hän jalon Laodamaan oli jälkeen
sorjin, vartevin mies sukukuntaa faiakilaisten.
Kolmepa myös jalon Alkinoon kävi poikia kilpaan,
Laodamas, Halios, jumalainen myös Klytoneos.
Juoksu nyt ensin kilpaajoill' oli kiistana noilla.
Kiitäen karkasivat yht'aikaa kaikk' yli merkin,
vauhtia vinhaa kirmasivat pölytanteren poikki.
Vaan Klytoneos kuulupa heist' oli juoksija parhain.
Muulit vainiomaalla min auraa vie tovihinsa,
matkan senpä nyt ehti hän eelle, ja muut tuli jälkeen.
Painiin kilpaajat väkivääntehiseen kävi sitten;
siin' oli voittaja Euryalos, parahistakin parhain.
Hyppyyn ketterin taas oli Amfialos; vikevimmin
diskoskiekkoa heitti Elatreus; nyrkkipä vahvin
valtias Alkinoon pojan Laodamaan oli aimon.

Noinpa kun riemukseen he jo kilvanneet oli kaikki,
aaluva Alkinoon, jalo Laodamas, sanan lausui:
»Ystävät, emmekö myös kysy vieraalt', eikö hän ehkä
kilpoja tienne ja tainne? Hän ei ole muotoa halpaa,
reidet, pohkiot moiset on hällä ja myös käsivarret,
niskakin jänterikäs, koko vartalo vankka; ja vaill' ei
nuorekkuutt' ole hän, monet vaikkakin murteli vaivat.
Sill' ei hirmuisempaa kuin meri aava, ma luulen,
miest' ole runtelemaan, jos vaikka hän vahvakin olkoon.»
Näin heti Euryalos nyt vastasi hälle ja haastoi:
»Siinäpä lausuit, Laodamas, sanan oikean. Käyös
itse ja vaatios kilpaamaan, sana saata ja haaste.»
Tuon sanan kuullen Alkinoon kävi aaluva aimo
piirin keskeen, näinpä jo virkkoi eessä Odysseun:
»Käy, jalo vieras, myös sinä kiistaamaan väkikilvoin,
niitä jos tainnet; en usko, ne ett' ovat outoja sulle.
Mainett' ei uroll' uljaampaa ole maill' eläessään,
kuin mink' ansaitsee käsi vahva ja jaksava jalka.
Siis käy koittelemaan, suo haihtua rintasi huolten!
Kauan viipyvä eip' ole lähtösi; lainehikolle
laiva jo laskettiin, ja on matkaan saattosi valmis.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Miks, oi Laodamas, mua pilkkaat noin kehotellen?
Kiivaammin mua nyt surut kiehtoo kuin väkikilvat.
Paljon kärsiä sain, lukemattomat sain kovat kestää;
tässä kun keskellänne nyt istun, on ainoa aatos
vain kotimatka, sit' eess' anon valtiahan sekä kansan.»
Kohtapa Euryalos näin vastasi julki jo ilkkuin:
»Ei väkikilpojen kestäjän sull' ole muotoa, vieras,
ei tosiaankaan, joita on montakin intona miesten,

vaan näkö sen, joka mert' yhä kiertää hankavin haaksin,
miehinä johdossaan vain kauppeja, ainoa aatos
lasteja laivata vain, yhä rahteja viedä ja tuoda
voittoa kärkkyillen; näkö sull' ei kiistämökelvon.»
Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»Säädytön on puhe sull', olet mies häpyheitto, ma luulen.
Armait' antimiaan ei jaa tasan kaikkien kesken
taivahiset, puhetaitoa ei, ei muotoa, mieltä.
Toisell' on näkö halpa, mut hällepä soi suloutta
kuoloton antaja haastelohon, sitä kaikk' ihamielin
kuuntelevat, kun on niin puhe tarkka ja taitava, lauseet
kauniit, kartteliaat; hän on kunnia mieskokousten,
liikkuu kaupungill' ihaeltuna kuin ikivallat.
Toinen sorja on muodoltaan, ikivaltojen verta,
vaan sulouttapa varsin vaill' on haastelo kaikki.
Niinpä se sullakin muoto on kaunis, ei jumalatkaan
vois soreampaa suoda, mut ymmärrys, sepä puuttuu.
Katkera mulla nyt on sydän rinnass' ilkkusi tähden,
vuoks sopimattoman suus. Enp' outo ma lie väkiveikkaan,
vaikka sa luullet, vaan lien ensimmäisiä ollut,
kun käsivars oli vahva ja nuoruus turvana ennen.
Nyt suru, vaiva jo sorteli, sill' olen kärsinyt paljon,
päätyen päin vihamiestä ja päin meren aaltojen vimmaa.
Vaan mitä kärsinyt lienkin, käyn toki silti mä kilpaan,
koska sa loukkasit noin sekä mieltäni ärsytit äsken.»
Virkki ja vaippoineen ylös karkasi, kourahan koppoi
diskoskiekon maast', ison, raskaamman, jykevämmän
paljoakin kuin nuo, mitä heittivät faiakilaiset,
ympäri kiepahtain käsin jäntevin viskasi kiekon.
Kiekkopa vonkuen kiiti, ja kiirein faiakilaiset

maahan kuuristui merikuulut, mittava-airot,
väistyen tieltä, ja helpolleen ohi merkkien kaikkein
viuhuva vei väkiheitto. Ja löi heti merkin Athene,
miehen hahmoss' ilmestyin, sekä huus, sanan lausui:
»Sokkokin, sormillaan haparoiva, sun merkkisi, vieras,
totta jo tuntea vois; sepä joukoss' ei ole muitten,
eell' ison matkaa on. Tähän kilpaan kyllä sä pystyt!
Vertaas ei, ei vahvempaas ole faiakilaista.»
Kuuli ja riemastui jalo jaksaja, oiva Odysseus,
noin kuin kiistaajoiss' oli ystävä, puoltaja hällä;
heille jo lausui näin hän huojenneempana mieli:
»Viskatkaapa, te poikaset, noin! Pian kiitävä kiekko
toinen on yht' etähälle ja eemmäskin, minä toivon.
Tulkoon teistä, te muut, kuka tahtoo vain sekä tohtii,
nyt kera koittelemaan, noin kosk' on loukata mieli,
painiin, nyrkkeilyyn tahi juoksuun — en pero mistään —
mies kuka mielii vaan, vain Laodamasta en vaadi.
Hän mua kestitsee — kera suojelijansa ken kiistais?
Joutava houkkapa on totisesti se mies, joka haastaa
kanssaan kamppailuun majaystävän, saatipa maalla
vieraall' ollessaan; pahat itselleen tekis sillä.
Vaan ketäkään en muuta ma kierrä, en hylkien torju,
käyn heti mittelöhön, väkiveikkaan mies kera miehen.
Enp' ihan kehno ma missään lie, mit' on kilpoja miesten.
Tarkka ja taitava joust' olen käyttelemään siloselkää;
iskevä ensimmäisnä mun nuoleni miesvilinässä
ois vihamieheen, vaikk' ois urhoa montakin myötä
joustaan kilvan päin vihamiehiä jouahutellen.
Voitti Filoktetes minut yksin jous-urohista,
kaukana Troian mailla kun joikui jouset akhaijein;

vaan olen paljonkin minä kaikkia muit' etevämpi,
min nykykansaa lie, maan kasvun syöjiä, mutt' en
muinaissankarien kera kilvata mieli, en moisten,
kuin oli Herakles, kuin Eurytos Oikhaliassa,
jotk' ikivaltainkin kera rohkeni kiistata jousin.
Niinpä jo suistuikin pikasurmaan Eurytos aimo,
vanheta linnassaan ei saanut, sill' uron suuttuin
kaasi Apollo, kun hänt' oli tohtinut vaatia kilpaan.
Keihään lennätän eemmäs, kuin muut ampuvat nuolen.
Juoksuss' eelleni vain joku ehtiä faiakilainen
voi, minä pelkään; näät kovin voipui voimani, konsa
kuohujen keskell' uin, sill' enp' evähillä ma laivain
oivill' ollutkaan, ja se jänteet herpasi multa.»
-Noin hän virkki, ja vaiti he kaikk', ihan ääneti jäivät;
itsepä Alkinoos vain vastasi hälle ja lausui:
»Vieras, on kuulla se mieluisaa, mitä meille sa haastoit.
Kuntosi kuulun vain sill' ilmoittaa sinä tahdoit,
närkästyin, kun pilkkasi noin mies tuo sua kesken
kilpaajain — kuka moittia vois sun kuntoas kuunaan
mielevä mies, joll' on äly harkita haastelojansa!
Mutta nyt myös sana multa sa kuule, sen ett' urohille
muillekin virkkaisit, kotilinnass' atriapöytään
kun kera lastesi saat sekä puolisos istua jälleen
muistaen siell' avujamme, mit' antanut taitoja meille
ain' esitaatoist' asti on Zeus sekä antavi eelleen.
Emmepä nyrkkeilyyn tahi painiin lie parahimmat,
vaan jalot juoksijat, kuuluimmat myös kulkijat merten;
meist' ilo armahin on pidot, soitto ja karkelo sorja,
vaihtelo vaattehien, kylyt lämpöiset, lepovuoteet.
Tanssijat, karkelohon, valioimmat faiakilaisten,

jott' ois vieras tää kotihinsa ja ystävihinsä
saapuen kertova, kuink' yli kaikkien meillä on parhaat
juoksijat, laivurit myös sekä taitajat karkelon, laulunl
Helkkyvän soiton joutuisaan joku Demodokolle
tuokoon; jonnekin äsken jäi se mun linnani suojiin.»
 Noin nimes Alkinoos jumalaimo, ja joutuen airut
valtiaslinnaan riensi jo noutoon kaikuvan soiton.
Nousivat kilpojen ohjaajat, valikoitsemat kansan,
ynnähän yhdeksän, jalot kaitsijat kaikkien kilpain,
piiriä laajentain, tasaellen tanteren oivan.
Vaan jopa joutui airut taas, toi helkkyvän soiton
Demodokolle, ja hän kävi keskeen, kukkeat sulhot
piiriin kertyivät, kisataiturit, polkien tahtiin
karkelon alkoivat jumalaisen, mutta Odysseus
ihmetys mielessään näki jalkojen hohtavan vilkkeen.

 Laulaja kieliin koski ja lauloi sointuvin äänin,
Ares seppelsorjaa kuink' Afroditea lempi,
ensimmäinen kuink' oli linnass' itse Hefaiston
tuo salayhtymys, kuinka hän lahjoja toi, sepon ylhän
vuoteen herjasi siellä. Mut tällepä vei heti viestin
Helios, lempijät nuo joka noin oli yhtyvän nähnyt.
Tuon sanan tuimelevan kun sai, pajahansa Hefaistos
kostoa miettien riens; alasinpa ol' ankara kohta
pölkyllään, takomassa jo taitaja, laitteli kahleet
aukeamattomat, ainahiset, mihin kiinni he tarttuis.
Vaan salaväijykkeet kun valmiiks sai vihan vimmoin,
astui kammiohon hän luo aviollisen vuoteen,
vuoteen patsaisiin ylt'ympäri nuo pani paulat,
toisia kattoon riippumahan lukemattoman paljon,

hienoja kuin lukinlanka, sit' ettei ees ikivallat
huomata voineet, niin ovelasti hän tehnyt ol' ansan.
Noin koko vuoteen kons' oli saarrellut salapauloin,
pois oli lähtevinään, muka määränä kansava Lemnos,
kaikkia muita mi rakkaamp' on maan paikkoja hälle.
Vaan tähyellyt suott' ei kullanvälkkyvä Ares,
tuon heti keksi, kun lähti Hefaistos, taituri kuulu.
Kohtapa kartanohon hän kuulun riensi Hefaiston,
siell' iloellakseen kera seppelpään Kythereian.
Saapui juur' Afrodite luot' ikimahtaja-taaton,
istuutui levätäkseen, kun tuli linnahan Ares,
astui luo, kädest' ottaen näin sanan laati ja lausui:
»Käy, rakas, vuoteeseen levon nautintaan sekä lemmen!
Poissa Hefaistos on näät, luo mennyt sintialaisten
Lemnos-saareen lie, tykö karkeaäänisen kansan.»
Noin hän pyys; lepo myös Afroditen mielt' oli myöten.
Kumpikin vuoteeseen kävi siis; heti kohtapa heihin
paulat kietoutui, sepon taiteliaan takomaiset.
Liikkua ainoakaan jäsen ei, ei irrota voinut;
tuonpa jo tunsivat, ett' ei ollut pääsyä lainkaan.
Siihen koht' ikiseppo jo saapui, taituri kuulu,
Lemnos-saareen ehtinyt ei, pois käänsihe ennen,
näät vakoellut heit' oli Helios, antanut viestin.
Niin sydän synkkänä riensi hän taas kotisuojia kohti,
seisahtui oven suulle, ja raivoa täynn' oli rinta;
huudoin hirmuisin jumaloita hän kaikkia kutsui:
»Zeus isä, ainian-auvokkaat myös muut ikivallat!
Tulkaa, hassu ja sietämätön nyt seikka te nähkää,
kuink' Afrodite, Zeun tytär tuo, mua nilkkua ilkkuu
aina ja Areen surmaisen kera liittyvi lempeen,

koska on notkeasääri ja sorja hän, vaan jalat mulla
vaivaiset, vaikk' ei vikapäit' ole muut, omat vain on
vanhemmat — kunp' ei mua kuunaan oisi he saaneet!
Nähkää, kuink' on tuo lepo lemmekäs, kuink' oman vuoteen
ottavat multa, ja mun kataloita on katsoa kiusa!
Mutt' ei hetkeäkään noin maata he mieline toiste,
kuinka jos olkoot rakkaat, kai halu hellä se lähti.
Siinä nyt pauloiss' olkootkin oveloissa he, kunnes
maksanut tarkkaan taatto on mulle ne morsiuslunnaat,
jotka ma annoin hälle ja nartun sain häpyheiton;
kaunis on kasvoiltaan tytär hällä, mut hillitön mieli.»
Kuuli ja linnaan vaskisehen kävi koht' ikivallat,
maan järisyttäjä suuri ja onnen tuottaja Hermes,
myös kera kauasampuja riens, isovalta Apollo.
Kainoksuin jumalattaret jäi kukin kammiohonsa.
Seisoivat oven suulla jo nuo hyvän antajat kaiken;
naurupa sammumaton seass' alkoi autuahitten,
kun he Hefaiston kekseliään näki näppärät keinot,
virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
»Noin paha palkan saa, hidas ottaa ketterän kiinni,
niinpä on ottanut neuvoillaan hidas, nilkku Hefaistos
vangiks Areen, nopsimman jumaloista Olympon;
totta jo nyt sakon saa aviollinen aituri maksaa!»
Noin moni toiselleen nyt haasteli; vaan puhutellen
Hermest' aaluva Zeun, isovalta Apollo, jo lausui:
»Hermes, aaluva Zeun, jumal-airut, antaja onnen,
vuoteess' oisiko noin, lujat yllesi pantuna paulat,
kanss' Afroditen kultaisen, sano, mielesi maata?»
Hällepä vastasi näin jumal-airut, tappaja Argon:
»Kunp' ois suotu se vain, jalojous, isovalta Apollo!

Paulat kolmin verroin noin lukemattomat pankaa,
kaikki te katselkaa, jumalattaret kuin jumalatkin:
siltikin nukkuisin kera kultaisen Afroditen!»
  Noin hän virkki, ja suur' ikivaltain nous ilonauru.
Maan järisyttäjä vain ei nauranut, vaan yhä pyysi,
Areen ett' ikiseppo jo laskisi, kuulu Hefaistos.
Näin sanat siivekkäät hän tälle jo laati ja lausui:
  »Suo hänen mennä, ma vastaan, ett' ikivaltojen eessä
kaikki hän maksava on, mitä kohtuudella sa vaadit.»
  Näinp' ikimainehinen taetaituri vastasi hälle:
»Moista, Poseidon, maan järisyttäjä, mult' älä pyydä!
Huonopa hylkyjä uskoa on takaustakin vastaan.
Vai sinut itsesi voinko ma kahlita eess' ikivaltain,
irti jos Ares ansastaan sakon välttäen pääsee?»
  Hälle Poseidon, maan järisyttäjä, vastasi jälleen:
»Jos sakon välttääkseen todell' Ares lähtisi karkuun,
niin minä maksan sulle sen itse, se usko, Hefaistos!»
  Näinp' ikimainehinen taetaituri vastasi hälle:
»Ei sovi eik' ole valta mun kieltää, kun sinä pyydät.»
  Lausuen noin lujat päästi jo paulat tuima Hefaistos.
Vaan väkipinteestään pyrähyksenä karkasi pystyyn
kumpikin; Thrakiahan meni Ares vauhtia vinhaa,
Kypros-saareen taas Afrodite tuo hymyarmas,
näät Pafos siell', oma lehto ja tuoksuva alttari vartoi,
kylpy ja voitelu myös, Sulotarten suoma. He hieroi
öljyä ambrosiaist', ikivaltain jost' iho välkkyy,
vaattein verhosivat hänet ihmeisin, ihanaisin.
  Lauloi laulaja noit' ikikuulu, mut oiva Odysseus
kuunteli hänt' ihamiellä, ja yht' iso muut ilo täytti,
mittava-airoiset, merikuulut faiakilaiset.

Käski nyt Alkinoos Haliosta ja Laodamasta
kahden karkelohon, näet kumpikin vaill' oli vertaa.
Pallon koppoivat heti purppuranpaistavan, sorjan
nuo käsihinsä — sen taitelias Polybos oli tehnyt.
Taapäin taivuttautuen tuot' yhä heitteli toinen
tummia pilviä kohti, ja maast' ylös hyppäsi toinen
ottaen, ennenkuin jalat maass' oli taas, kopin oivan.
Hetken hyppelivät noin palloa heittäen, sitten
karkelon karkelivat elonkasvaja-maalla he nopsaan
vuoroja vaihdellen; rivi sulhoja nuoria seisoi
piirinä tahtia paukuttain; oli suur' ilon pauhu.
Alkinoollepa noin jumalainen Odysseus lausui:
»Valtias Alkinoos, urohista sa kunniakuuluin!
Kiitit karkelohon valioimmiks sulhojas äsken,
nyt todeks sen ma jo nään; minut varsin ihmetys valtaa.»
Kuuli ja riemastui tuost' Alkinoos isovalta,
virkki jo faiakilaisia näin merikelpoja käskein:
»Kuulkaa, kaikki te päät sekä vallat faiakilaisten!
Mies ylen mielevä on tämä vieras, tuon ma jo tunnen.
Ystävälahjoja siis sopivaisia meiltä hän saakoon.
Kakstoist' ylhää miest', isovaltaa ruhtinasarvoin
kaitsevi kansaa tääll', olen kolmastoista ma itse.
Siis pesupuhdas vaippa ja myös ihotakki ja kultaa
kallist' antaminen täys hälle talentti on kunkin.
Joutuen kaikki ne koolle jo tuokaa, jotta ne vieras
sais käsihinsä ja riemastuin kävis atrian ääreen.
Myös hänet Euryalos sopusuulla ja lahjoja antain
taas hyvitelköön, taitamatonp' oli näät puhe taannoin.»
Noin hän virkki; ja suosiotaan muut huusivat kaikki,
tuosta jo laittoivat kukin airuen lahjojen noutoon.

Hällepä Euryalos heti vastasi näin sekä lausui:
»Valtias Alkinoos, urohista sa kunniakuuluin!
Käskysi jälkeen vieras saa hyvitykseni hartaan.
Tarjoan miekkani tään, sen on vaskea säilä, ja kahva
taas hopeasta, ja norsunluust' on hohtava huotra
suojana sen upo-uus; hänest' ei lie halpa se ehkä.»
Virkki ja huolitetun hopeoilla jo tarjosi miekan,
näin sanat siivekkäät, puhutellen urhoa, lausui:
»Terve, sa taatto ja vieras! Jos paha lie sana päässyt,
vinhat viekööt sen sitä tietään ilmojen tuulet.
Maallesi, puolisos luo sinut saatelkoot ikivallat,
kaukana kalleistas joka kestää sait polon pitkän!»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Terve sä, ystävä, myös! Ikivaltain siunaus sulle!
Vast'edes älköön kaipaamaan sun mielesi käykö
miekkaa, jonka sa mulle nyt lahjoitit sopulausein.»
Virkki ja miekan huolitetun hopeoill' olusvyöhön
vyötti. Jo laskihe päivä, ja saapui antimet aimot,
Alkinoon katon alle ne noutivat airuet oivat.
Alkinoon jalovaltaisen pojat otti ne vastaan,
lahjat vei ani-sorjat nuo emon korkean huostaan.
Saapui Alkinoos väkivoipa jo myös kera toisten;
ylhät ol' istuimet siell' istua saapujan kunkin.
Lausui Aretelle nyt Alkinoos isovalta:
»Puoliso, lippahias paras, sorjin tuo, pesupuhdas
lippaaseen pane vaippa ja viel' ihotakki sa itse.
Myös heti kuumenemaan vesikattila vaskinen pankaa
vieraan kylpeä, jott' iloll' istuva ois pitopöytään
laulua kuuntelemaan, kun lippaaseen ladotuiksi
lahjat nähdä jo saa, mitä toi jalot faiakilaiset.

Kauniin, kultaisen minä annan maljani, jotta
uhreja siitä hän Zeulle ja muillekin taivahisille
vuodattaa mua muistellen vois kautt' elon kaiken.»
Noin nimes; Arete nyt laittaa neitojen käski
kattilan kuumenemaan, jalan kolmen kantaman, suuren.
Kattilan nostivat nuo tulen liekkivän päälle ja täyteen
vettä sen kaatoivat, lisäellen liekkihin puita;
sai veden kuumenemaan tuli kaartaen kattilan vatsaa.
Kammiohonsapa Arete kävi, sielt' ylen sorjan
lippaan toi, pani lippaaseen jalot antimet kaikki,
vaatteet, kullat nuo, mitä antoi faiakilaiset,
viel' oma lahjapa hält' ihotakki ja vaippa ol' uljas;
tuosta jo noin sanat siivekkäät urohollle hän lausui:
»Katso'os kansi nyt itse ja sulje se; tee sidesolmu,
ettei vie varas aartehias, sulo-unta sun ehkä
matkall' uinuissas, sua laiva kun tuutivi tumma.»
Tuon sanan kuullessaan jalo jaksaja, oiva Odysseus
kannen kiinni jo löi, salasolmun sen sidehihnaan
taidokkaan teki, jonk' oli neuvonut mahtava Kirke.
Luo talonhoitajatar tuli koht', uron kylpeä käski,
astua ammeeseen. Näky katsoa hälle ol' armas
tuo kyly lämmin; moist' eip' ollut nauttinut liioin,
siitä kun kammiot jätti Kalypson suortuvakaunon;
siell' yhä hoivaa, hoitoa sai kuin kuoloton kuunaan.
Nyt pesi, voiteli nyt ihon öljyll' impyet, varren
vaippaan verhosivat ihanaiseen, myös ihotakkiin.
Noin kylyst' astui hän pitoseuraan viiniä juovaan.
Vaan ovensuullapa miessalin tuon oli jyhkeäseinän
Nausikaa, sulosorjana kuin jumalattaret seisoi,
silmät Odysseus-sankarihin loi siin' ihaellen,

näin sanat siivekkäät jopa lausui hälle ja haastoi:
»Vieras, jää hyvin! Maill' omill' ollessas mua joskus
muistele myös, joka soin avun ensimmäisenä sulle.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Armas Nausikaa, tytär Alkinoon jalomielen!
Senpä jo suokoon Zeus, jylykorkea puoliso Heren,
koitua mun kotimaille ja saapumapäiväni koittaa,
niin jumalattaren laill' olet siell' elinaikani kaiken
mieleni aatoksissa — sa henkeni varjelit, neito!»
Virkki ja viereen Alkinoon uros ylhänä istui.
Parhaillaan lihat leikeltiin, sekoteltihin viini.
Laulajan laatuisan, kädest' ohjaten, nouti jo airut,
kansan lemmikin Demodokon, hänet toi pitojoukon
juolean keskeen istumahan, ison pylvähän juureen.
Huusipa luokseen airuen tuon monineuvo Odysseus,
veitsellään palan viils, osan suuremman toki jättäin,
karjun valkeahampaisen silavaista hän selkää:
»Airut, täss' ota, vie osa tää sinä Demodokolle!
Huolten on allakin mun halu huomata häntä ja muistaa.
Palvoo laulajiaan kaikk' ihmiset ilmojen alla,
arvon, kunnian suo; Runotarpa se näät sulot heille
laulelot lahjoittaa, runoniekkain heimoa hellii.»
Noin hän virkki, ja luo jalon Demodokon kävi airut,
antimen vei, ja hän otti sen riemastuin sydämessään.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
lausui Demodokolle jo näin monineuvo Odysseus:
»Demodokos, sua onnekkaaks yli muista ma kiitän.
Muusapa neuvoi näät sua, Zeun tytär, taikka Apollo;
niin ylen taiten kaikki sa laulat akhaijien vaiheet,

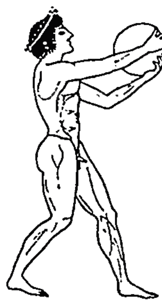
kaikk' urotyöt sekä myös monet kestetyt, vaikeat vaivat,
luulisi itsesi nähneen tai näkijältä ne kuulleen.
Myöspä nyt puuhevosesta sa laulaos, jonka Epeios
kanssa Athenen veisti ja saattoi oiva Odysseus
linnaan Ilionin salaväijykkeeks ovelasti,
täynn' aseurhoja, jotk' äkin sortivat korkean Troian.
Kaiken tuon jos kertoa voit osuvasti ja oikein,
niin, kuss' ihmismaill' olen kuunaan, kuulutan, että
korkean laulun lahjan soi jumal' armias sulle.»
Virkki, ja kieliin mies jumal-innoitettu jo koski,
siit' alun otti, kun lähtevinään oli pois jo akhaijit
laivoin teljokkain, sytytellen liekkihin leirin;
vaan valioimmat heistä jo keskell' iliolaisten
istuivat hepokätkössään kera kuulun Odysseun;
itsepä laahasivat sen linnaans' iliolaiset.
Siell' oli siis hepo nyt, he sen ympäri piiriyneinä
haastelivat hälinällä, ja kolmiapäin meni mielet:
viiltävin vaskin pirstota tuo vehe ontelo taikka
viedä ja vierittää alas jyrkänteeltä se tai myös
suostutusuhrina suurna se vihkiä taivahisille;
tääpä se viimein voitti ja täytäntöön kävi neuvo.
Lankesi turmion arpa, kun kaupunkiinsa he veivät
puuhevon hirveän, missä akhaijein sankarit parhaat
istui, piilouneet perisurmaks iliolaisten.
Lauloi vielä hän, kuinka he toi tuhon Ilionille,
jättäen petteliään hepokätkön, poiat akhaijein,
ryöstöön korkean kaupungin mikä minnekin riensi,
Deifobon talohonpa Odysseus kuin raju Ares
syöksyi, rinnallaan Menelaos, mies jumalaimo;
kertoi, kuinka hän hirmuisen siell' ottelon kesti,

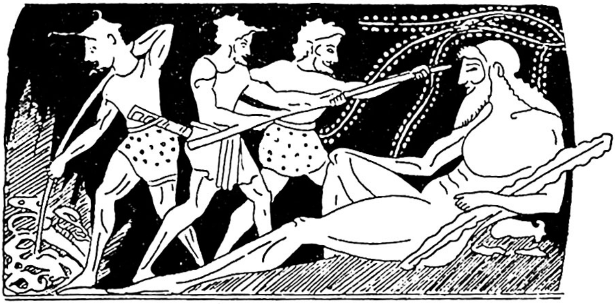
vaan toki vihdoin voitti, kun auttoi ylhä Athene.

Lauloi laulaja noit' ikikuulu, mut oiva Odysseus
heltyi itkemähän, vesikarpalot poskia kastoi.
Kuin yli puolison viskautuu polo, itkevä vaimo,
äsken muurien eess' eturintaan urhona kaatun,
kaupunkins', omiensakin kun koki torjua turmaa,
miehen kuolevan nähdessään, elon erkanevaksi,
kietoo vaikertain hänen ruumistaan, vihamiespä
keihäsvarsin lyö kipeästi jo selkähän, olkaan,
raastaa orjaks, eessä on raataminen, epätoivo,
miss' äkin kuihduttaa polo surkea kukkeat posket:
noin suli kyynelihin nyt Odysseus surkua nostain.
Muilta hän vierivät kyynelet sai salatuksi, ne yksin
Alkinoos näki vain, joka tarkkasi häntä ja kuuli
raskaat huokaisut, uron vieress' istuen. Näinpä
virkki jo faiakilaisten hän merikelpojen kesken:
»Kuulkaa, kaikki te päät sekä vallat faiakilaisten!
Suokoon Demodokos nyt hiljetä helkkyvän soiton.
Eip' ole kaikkia vainkaan tääll' ilahuttanut laulu.
Ei ajall' atrian, kun runo laulajan soi jumalaisen,
laannut huokaamast' ole vieras tää syvin huolin;
kaiketi hällä on rinnassaan joku kalvava murhe.
Laatkoon laulelo siis, jott' oisivat kaikk' ilomiellä,
kutsujat, vieraskin; sepä oivint' on totisesti.
Näät jalon vieraan vuoksipa nää pidot pantu on toimeen,
valmis on laiva ja saatto, ja suotu on ystävälahjat.
Kuin veli armas sille on ain' avunetsijä vieras,
mieltä ja tuntoa kellä on rinnassaan hitusenkaan.
Niinp' älä lausein petteliäin sinä peittele myöskään,

nyt mitä käyn kysymään; puhe suorapa aina on sorjin.
Virka, mik' on nimi sull', isäs, äitisi antama ammoin,
myös kotikaupunkis väen muun sekä seutusi kaiken;
näät nimetönp' ei ilmojen all' ole ihminen kenkään,
ei alin, korkeinkaan, ken tänne on syntynyt kerran,
vaan nimen vanhemmat ain' antavat syntynehilleen.
Siis sano mulle sa maasi ja kaupunkis sekä kansas,
jott' oma aatos sinne jo ois sua saattavan laivan.
Näät perämiestäpä ei kysy laivat faiakilaisten,
ei peräsintä, mi ohjaamass' on pursia muita,
itsestäänpä ne arvaavat merenkulkijan aikeet,
ihmisien myös kaupungit, maat viljavat kaikki
tietävät, joutuisaan yli kiitävät vievien vetten,
saartuen sankkaan usmaan, eik' ole pelkoa, että
vaurio sattuis tai tuho saavuttaisi ne tiellä.
Taattoni Nausithoos toki muinoin lausua tiesi,
suutuksissaan että on meihin suuri Poseidon,
meiltä jok' ainoa turvaisan kun saa kotisaaton,
faiakilaisilt' että hän ruhjova laivan on uljaan,
kerta mi saattamatielt' yli aavan siintävän saapuu,
kaupunkimmepa saartava myös kehän vuorisen keskeen.
Virkkoi vanhus noin; jumal' ehkäpä kerta sen tehnee
tai tekemättäkin lie, miten hällä on mieli ja suoma.
Mutta sa nyt sano mulle jo tuo, tosi vilpitön virka:
miss' olet harhaillut? Mitä ihmismait' olet nähnyt?
Kansavat kaupungit kuvaellos, kaikk' asujatkin,
karsas miss' oli kansa ja raaka ja kauhea, missä
vaalija vierahien, jumaloitakin tottelevainen.
Virka, mit' itket, miks suret noin sydämessäs, akhaijein
vaiheet kuullessas sekä Ilionin periturman.

Niinp' ikivallat salli ja saatteli sankarit kuoloon,
kaikuva siit' ett' ois runo ain', yhä uusihin polviin.
Vai sukulaisen sult' all' Ilionin sota veikö,
lankosi uljaan tai jalon appesi — näät lähin, armain
jälkeen koht' oman on veren, heimon kumpikin aina —
vai jalo vaipui kumppani muu, sydänystävä sulle?
Sill' oman veljen on vertainen, saman kantajan saaman,
totta, ken vilpitön ystävä on, vakamieli ja viisas.»

YHDEKSÄS LAULU.

ALKINOOS-TARINAT. KYKLOOPPISEIKKAILU.

Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Valtias Alkinoos, urohista sa kunniakuuluin!
Kaunis tottakin kuulla on laulelo laulajan moisen,
niin jaloäänisen, kuin jumaloita hän oisi Olympon.
En voi armaampaa ajatella, en toivoa tiedä,
kuin sopumiellä jos kaikk' ilojuhlaa viettävi kansa,
miessalit täyttäen käy rivitysten atriapöytiin
laulajan laulua kuuntelemaan; liha, leipä se peittää
pöytiä kukkuranaan, sekomaljast' ahkera airut
viiniä ammentäa, pikareihin kaatavi, kantaa.
Kaunoisinta se kaikest' on, mitä mieleni tietää.
Vaan sydämespä nyt käski sun tutkia tuskani raskaat,

jotta sen tuimemmin suru, huoli mun tuntea täytyis.
Ah, mitä ensiks siis, mitä viimeiseksi ma virkan,
mulle kun taivahiset soi niin lukemattomat murheet?
Niinp' oman ilmoitan nimen ensiks, että en tääll' ois
vast'edes outo ma, vaan majaystävä teille ja tuttu,
aikk' asun kaukanakin, jos vain tuhopäiväni kartan.
Laerteen olen poika, Odysseus, jonk' oveluutta
ihmiset mainitsee, ylös taivoon kantavi maine.
Kauassiintävä on Ithake kotikantani, siellä
Neriton nuojuvalehväinen laen korkean nostaa;
saart' ylen monta sit' on lähetysten saartelemassa,
Dulikhion, Samos ynnä Zakynthos metsävä, sankka.
Itsepä läntisin niist' Ithake on laakea, illan
laskua päin, muut kaukana taas päin koita ja päivää.
Maa karu, kalliokas, vaan kanta se miehiä kasvaa.
Eip' ihanampaa kuin oma maa ole katsoa silmän.
Luonaan onkaloluolassaan kave sorja Kalypso
viivyttää koki kyllä ja miehekseen mua mieli;
viekas Kirke myös mua linnassaan piti kauan,
tenhotar Aiaien, sekä miehekseen mua mieli;
vaan sydän rinnass' ain' oli suostumaton toki mulla,
sill' ei syntymämaan, ei vanhempain ole vertaa,
ei, vaikk' oudoiss' ois olo tarjona oiva ja vauras,
kaukana syntymämailt', emon, taaton luot' etähällä.
Mutta jo teille ma kerronkin kotimatkani koidon,
mulle min antoi Zeus palatessani Ilionista.

Rantaan toi kikonein minut Troiast' ankara tuuli,
Ismaron kaupunkiin, tuhoks sille ja sen asujoille.
Ryöstettiin tavaroita ja naisia, nuo tasaeltiin
runsaat saaliit, jott' osa oikea kullekin koituis.

Pois minä karkkoamaan koin saada jo mieheni joutuin,
vaan vähämielet nuopa mun ei kehotustani kuulleet.
Viiniä joivat siell' ylen paljon, myös moni oinas
rannall' iskettiin, moni sonnikin sorkkuvasääri.
Vaan kikonitpa jo naapurejaan kikoneit' oli kiirein
muit' useampia kohta ja urhokkaampia koonneet,
manterisempia heist' — oli harjauneet sotavaunuin
taistoss' ottelemaan he ja myös jalan, kons' oli tarvis.
Niin luvutonna he, kuin kevät lehtiä, kukkia kasvaa,
saapui koin kohotessa, ja Zeun tuhosallima silloin
kohtasi koitoja meitä ja vaikean vaurion saimme.
Joukot järjestyin liki laivoja iskivät yhteen,
viuhui vastakkain väkipeitset välkkyväkärjet.
Kasvuss' aamu ja auringon pyhä kons' oli kaari,
vankkana seisoen torjuttiin toki tuot' ylivoimaa.
Mutta kun päivä jo päin oli härkäin riisuma-aikaan,
niin kikonitpa jo voitti ja löi pakosalle akhaijit.
Laivan kunkin miehiä kuus varusääriä surmaan
sortui, karkoten muut tuhon vältti ja kohtalon tuiman.

Purjehdittiin pois sydän synkkänä, kuoloa surren
kumppaniemme, jos viel' ilahuttikin meit' elon ilmat.
Ennen liikkunehet ei laivani kaarevakeulat,
kuin polokumppanejamme me kaikkia kolmehen kertaan
huudettiin, kikonein terin tuimin lyömiä kenttään.
Pilviennostaja Zeus nyt laittoi laivojen kimppuun
hirveän pohjoisen sekä pilviin maan, meren aavan
kaiken peitti, ja taivaalt' yön syvä laskihe synkkyys.
Syrjin kuohuihin kokat kaivautui, repi purjeet
kolmeen, neljäänkin repaleeseen riehuva myrsky.
Niinpä ne käärittiin heti, näät tuho uhkasi niellä,

laivat soudettiin avull' airojen manteren suojaan.
Siinä me pääksyttäin kaks oltiin yötä ja päivää,
kalvava ahdistus sydämessa ja raukeus raskas.
Kolmannenpa kun koin toi Eos suortuvasorja,
mastot nostettiin, levitettiin valkeat purjeet,
istua saatiin, ohjasi tien perämies sekä tuuli.
Onnekkaasti jo noin kotimaahani koitunut oisin,
vaan raju pohjoinen sekä vyöryvät veet minut kauas
luota Kytheren vei, kun kiersin nientä Maleian.
Päiviä yhdeksän mua turmaiset rajutuulet
viskeli veen ulapoilla; jo kymmenes ehti, ja saavuin
kauas maahan lootofagein, kukansyöjien heimon.
Rantaan noustiin, noudettiin vett' astiat täyteen,
kumppanit laivain luona jo laativat atrian joutuin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
laitoin tietelemään tovereistani muutamat maihin,
ihmisheimo mi siell' eli maaemon antimin armain;
miestä mä laitoin kaks, kera airut viel' oli kolmas.
Kohta he läksivät, yhtyivät pian lootofageihin.
Ei tuho kumppanien noill' ollut lootofageilla
mielessään, vaan syödä he lootosherkkua antoi.
Mutta ken lootosmarjaa vain mesivienoa maistoi,
ei sanan tuontia sieltä hän muistanut, ei palausta,
lootosmarjoja poimimahan halu häll' oli jäädä
vain tykö lootofagein, iäks unhottain kotimatkan.
Vaan väkisinpä mä heidät vein, ei auttanut itku,
haaksiin hankavihin sekä köytätin teljojen alle.
Joutuen nousemahan muut käskin kumppanit armaat
nopsiin laivoihin, jott' ei makeutta he maistaa
lootosmarjojen saisi ja unhoon jäis kotimatka.

Riensivät laivoihin he ja teljoilleen rivitysten
istuivat sekä airoillaan veden iskivät vaahtoon.
Purjehdittiin pois sydän synkkänä sieltä ja tultiin
maahan kyklooppein rajumielten, raakojen, joille
lait, tavat outoja on; ikivaltain heittävät huostaan
huoleti kaikk', ei kynnä he, ei käsin istuta tainta;
ilman kyntöä, kylvöä siell' ihan kaikkea kasvaa,
versoo vehnä ja ohra ja viinikin suurrypäleinen
vehmain köynnöksin, sen kasvua Zeun sade kastaa.
Ei kokouksia, ei lain käyttöä heill' ole lainkaan,
jylhien vuorten harjanteill' asumuksina heill' on
onkaloluolat, saa kukin vaimoa, last' omin valloin
vallita, tuomita, muist' ei piittaa, ei kysy toistaan.
Laakea saaripa siellä on viistoon poukaman suulla,
maast' ei kyklooppein erin kaukana, ei liki liian,
metsän peittämä; siellä on suunnaton villien vuohten
paljous, sill' ikin' ei sitä säikytä ihmisen askel;
siell' erämies ei käy, joka kaikkia vaivoja kestää
metsiä kiertäin tai kapuellen kallion rintaa.
Karjojen kaitsentaa ei siell', ei vainiomaita,
kylvötön, kyntämätön sen maa on ain' ajan kaiken,
kansaton, autio, vain asujoinaan määkyvät vuohet.
Sill' ei kykloopit punarintoja pursia tunne,
veistäjämiest' ei siell' ole laisinkaan, joka laivat
laatisi teljokkaat, mill' ihmismaille he päästen
vois monet toimet toimittaa, kuten ainakin kulkee
ihmiset ihmisien tykö, laivoillaan meret mennen.
Silloinp' armaaks ois asutelleetkin he jo saaren,
ei karu näät ole maa, sadon antais ain' ajan ollen.
Nurmikot äärell' on meren vaahtisen hempeät, vehmaat,

viinipä viihtyis siell', iankaiken terttuja tehden.
Pelloiks ois tasamaata, ja korjata vartevan viljan
siit' elonaikana sais, näet all' ylen oiva on multa.
Valkama varma on siell', ei siin' ole köysiä tarpeen,
ankkuripaasia ei, ei kytkentää peräkeulan,
muut' ei kuin tulet maihin vain, olet aikasi, lähdet,
konsa on mieli ja myötäinen sua auttavi tuuli.
Poukaman pohjukkaan vesi virtaa läikkyvän lähteen,
lähde se luolass' on, puron juoksua poppelit varjoo.
Sinne me laskettiin, joku kuoloton ohjasi meitä,
sill' ylen tumma ol' yö, ei häämett' ees hämärintä;
pilkkoiseen pimeään sumu sankea saarteli laivat,
taivaall' ei kumotellut kuu, vaan peittihe pilviin.
Saart' ei ainoakaan selitellyt silmä sit' eestä,
nähnyt laajain lainehien ei vyöryvän rantaan,
kunnes laivat teljokkaat kokan puski jo pohjaan.
Rantaan tultua käärittiin heti purjehet kaikki,
maihin, tyrskyisään meren ääreen, noustihin itse,
vaivuttiin unen valtaan, koin pyhän nousua vartoin.

Mutta kun huomensynty jo nous rusosorminen Eos,
saarta me kierreltiin, iso mieless' ihmetys. Antoi
aigiinkantaja-Zeun sulo-tyttäret, metsien immet
vuohten vuoriltaan alas eineeksemme jo rientää.
Kaarevat jouset kohta ja suikeakärkiset keihäät
käytiin laivoiltamme ja joukkona kolmena pyyntiin
ryhdyttiin; pian soi jumal' armias saalihin aimon.
Laivoja kaikeltaan kakstoist' oli, kullekin niistä
yhdeksän tuli vuohta, mut kymmenen sain minä yksin.
Niin koko päivä me istuttiin, sen laskuhun asti,
loppunut ei lihan paljous meilt', ei maistuva viini;

laivoissammepa näät yhä viel' oli viiniä tummaa
yllin kyllin; sillä sit' astiat kaikk' oli täyteen
ammennettu, kun murrettiin kikonein pyhät muurit.
Nous savu kyklooppein lähirannalt', ääniä kuului,
itse kun haastelivat he ja määkivät lampahat, vuohet.
Vaan alas mentyä auringon, hämyn tultua tumman
rantaan yöksi me yövyttiin, meren tyrskyjen ääreen.
Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
kutsuin kumppanit koolle ma kaikki ja näin sanan lausuin:
»Tänne te ystävät muut nyt jääkää, kumppanit armaat,
vaan omin laivoin, vain omat miehet myötäni, lähden
tuonne ma tietelemään, mitä ihmisheimoa lievät,
karsas kansako lie, raju, raaka ja kauhea vaiko
vaalija vierahien, jumaloitakin tottelevainen.»
Laivaan, lausuen noin, minä nousin, miesteni käskin
laivaan astua myös sekä irroittaa peräköydet.
Riensivät laivaan kaikki ja teljoilleen rivitysten
istuivat sekä airoillaan veden iskivät vaahtoon.
Rantaan tultua tuonne, jok' ei erin kaukana ollut,
kohta me keksittiin meren ääreII' onkaloluola
korkea, varjosivat sitä laakeripuut. Luvutonten
siell' oli vuohten, lampahien yösuoja ja tarha,
maahan pystytetyt edess' aitana mahtavat paadet,
vartevat hongat myös sekä tammet korkealatvat.
Suur' oli, suunnaton koolta sen haltia, ain' ypö-yksin
kierteli laumoineen, ei kuunaan yhtynyt muihin,
vain eli itsekseen, sisu ilkeä häijyjä hautoi.
Tyrmistyttävän suur' oli hirviö, ei elonsyöjän
ihmisen muotoa, vaan kuin metsävä kukkula, nousten
ylhänä yksin korkeuteen yli vuorien muitten.

Laivan luo nyt muut minä käskin kumppanit armaat
jäämään, varjelemaan sitä valppain vartiovuoroin;
vaan kakstoist' urohinta ma heist' otin myötäni, myöskin
leiliin vuohenvuotaiseen suloviiniä tummaa;
antanut Euantheen oli poika Maron sitä mulle,
pappi Apollon, jolt' ikiturvaa Ismaros toivoi;
koskematonnapa häät hänen soin kera puolison, lasten
säästyä, sill' asumuksena häll' oli Foibos Apollon
siimehikäs, pyhä lehto. Ma lahjat sain jalot hältä:
seitsemän täyttä talenttia sain sepitettyä kultaa,
täyshopeaisen sain sekomaljan; viiniä vielä
kakstoist' ammentain parikorvaa ruukkua täyteen
toi vedetöntä hän, taivaallist', ihanaa ilojuomaa.
Siit' ei tienneet palvelevat pojat, neitoset, yksin
vain talon hoitajatar ja hän itse ja puoliso armas.
Tuota kun tummaa nuo mesivienoa viiniä joivat,
vettä hän joukkoon kaas kakskymment' ain' osamittaa;
koht' ihanaista jo loi sulotuoksua tuo sekomalja;
tuskapa tottakin vain oli käymätt' olla sen ääreen.
Leilin suuren tuot' otin viiniä, myös säkin muonaa,
sillä sen aavistaa heti miehevä mieleni tiesi,
ett' oli matka nyt luo isovoimaisen väkimiehen,
hirviön julman, jolleka on laki outo ja oikeus.
Kohtapa saavuttiin hänen luolalleen, mut ol' itse
poissa hän, kierteli laumoineen mehulaitumiansa.
Siinä me katseltiin nyt kaikkia kummia luolan.
Siell' oli kukkuranaan vasut juustoja, karsinat täynnä
vuonia, vohlia, ain' eri aituuksess' eri kannat:
vanhin tuoll' ikäkanta ja nuorin tuolla ja tuolla
keskimmäinen myös. Hera läikkyi astiat täyttäin,

rainnat, kaukalot nuo, lujat, veistetyt lypsäjän vehkeet.
Koht' oli kumppanien halu, harras pyytely ottaa
juustoja noita ja joutua pois sekä laskea vuonat,
vohlat karsina-aidoistaan, hoputella ne laivaan,
sitten kiirehin kiitää pois yli suolavan aavan.
Mutta en suostunut — ois toki onnekkaampi se ollut —
vaan hänet tahdoin nähdä ja ystävälahjoja toivoin.
Vaan iloks ei näky tuo tovereilleni koituva ollut.
Nyt tuli tehtiin, uhrattiin sekä juustoja eineeks
itsekin syötiin siinä ja istuttiin odotellen,
kunnes laumoinensa hän saapui. Valtavan taakan
kuivia rankoja koonnut ol' iltaisnuotiopuikseen;
luolan permantoon puuröykkiön tuon rysähytti;
hirmustuin pakenimme me viimeiseen peräsoppeen.
Uhkean lauman laski nyt laajaan onkaloluolaan,
lypsävät laski hän vain, urospuolet taas, pukit, oinaat,
korkea-aitaiseen ulos yöpyä sai pihatarhaan.
Tuost' oviaukkoon nosti jo paksun kalliopaaden,
kauhean koolt', eip' ois sitä kaksinkymmeninkaksin
saattanut kuljettaa nelipyöräisin, lujin rattain;
moisen järkälehenpä hän koppoi nostaen aukkoon.
Kyyryss' istuen nyt kutut määkyvät lypsi ja lampaat,
kaikk' ihan säntilleen, emät laski jo luo imuvuonain.
Maitoa valkoist' antoi hän heti piimetä puolet
juustoks itselleen, vasut virpiset täytteli juustoin,
puolet lypsyä kehloihin taas kaasi ja jätti
juodakseen janohonsa ja iltaisen palanpaineeks.
Askare tuopa kun kaikk' oli touhuin tehty ja toimin,
hän tulen luolaan laati ja meidät keksi ja lausui:
»Keitäpä, vieraat, liette ja mist' yli aaltojen tulleet?

Kauppeja liettekö vai meren aavoja harhaelette,
kuin tapa ainakin on merirosvojen, joit' yhä liikkuu
henkens' uskaltain sekä turmaa tuottaen muille?»
Virkkoi noin; sydän meilt' oli kauhuun katketa, julmaa
peljästyin möryääntä ja hahmoa hirviömäistä.
Vaan minä mieleni rohkaisten toki vastata tohdin:
»Tullaan Troian mailta, Akhaian miehiä ollaan;
kaikkien tuulien all' avomert' ajelehtia saimme
pyrkien päin kotimaata, mut kohdaksemmepa koitui
tiet sekä matkat muut; niin Zeus kai sääti ja tahtoi.
Näät sotureita sa täss' Agamemnonin, Atreun poian,
jonka nyt ilmojen alla on mahtavin maine, kun moisen
kaatoi kaupungin, mont' urhoa sorteli surmaan.
Päätyen tänne me sult' anelemme nyt polvia kietoin,
vierahinas meit' että sa vaalisit, ystävälahjan
soisit, kuin pyhä velvoittaa majavieraus. Pelkää
tahtoa taivaisten, tuot', ystävä, sult' anelemme!
Kostaja vierahien, anojainkin on Zeus, majavieraan
kaitsija, jonk' on johtelemat pyhät pyytäjät turvan.»
Noin minä lausuin, vaan heti vastasi hirviö julma:
»Mieletön mies olet, vieras, tai kovin saapunut kaukaa,
meidän kun jumaloita sa kuulla ja peljätä käsket.
Ei kysy kykloopit mielt' aigiinkantaja-Zeun, ei
auvoisain jumalain, mepä heist' ylivoipia oomme.
Enkä mä säikkyen Zeun vihan uhkaa säästäne myöskään,
en sua enkä sun kumppanejas, jos en mieline itse.
Vaan sano mulle nyt, kunne sa veistetyt laivasi laskit,
kauas täältäkö vai lähirantaan, että mä tiedän.»
Noinpa hän urkki, mut ei kokenutta se pettänyt viekkaus,
vaan ovelasti ma näin heti vastasin hälle ja lausuin:

»Multa Poseidon, maan järisyttäjä, murskasi laivan,
päin tätä rantaa kauimpaan maan kalliokärkeen
pirstoiks iskien, sill' ulapalt' oli tuuli sen tuonut;
muut tuho vei, minä säästyin vain kera miesteni näitten.»
Vastannut sanan vertaa ees ei julmuri siihen,
pystyyn karkasi vain, käsin koppoi miestäni kaksi
yhteen kouraisuun ja ne permantoon kuni pennut
iski, ja purskuin pois ajut lensi ja kasteli multaa.
Iltaisekseen söi palasiksi hän silpoen heidät,
kaikk' ihan tarkkaan ahmi hän niinkuin leijona vuorten,
söi lihat, söi sisälmykset myös sekä luut ytimekkäät.
Vaan kädet vaikertain kohotimme me Zeus-isän puoleen
nähden hirmuja noita, ja neuvoa vaill' oli mieli.
Vaan kyklooppi kun valtaisen oli täyttänyt vatsan
noin lihall' ihmisen, myös kera särpien maitoa silkkaa,
heittihe luolaan maata hän keskeen lampahiensa.
Miehevän mieleni aie jo siin' oli astua luokse,
viiltävä kiskaltaa kupeheltani miekka ja rintaan
syöstä se siihen kohtaan, kuss' oli hirviön maksa,
tuon käsin tunnustellen, vaan tuli estävä aatos.
Silläpä itsellemmekin ois tuho koitunut tuima,
sill' ei voitu me ois käsin siirtää paatt' ani-suurta,
joll' oli luolan suun hän sulkenut, korkean aukon.
Yön yli voihkittiin siis, koin pyhän nousua vartoin.
Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
kohta hän valkean laati ja laumans' uhkean lypsi,
kaikk' ihan säntilleen, emät laski jo luo imuvuonain.
Askare tuopa kun kaikk' oli touhuin tehty ja toimin,
koppoi eineekseen hän taas tovereistani kaksi,
söi ne ja luolastaan ulos uhkeat ohjasi laumat.

Ankaran paaden siirsi hän pois kevyesti ja jälleen
laski sen aukkoon, kuin ois viinen sulkenut kansi.
Vuort' ylös uhkeat vei nyt laumat, soi yhä kutsuin
piipatus kykloopin; minä luolaan jäin monin aikein
kostoa aattelemaan, kuink' antais voiton Athene.
Viisaimmaksipa viimein tään toki päätteli pääni.
Sauva ol' ankara kykloopin liki karsinan aitaa,
tuores oliivin runko; se juur' oli kaattu ja kuivaa
sai hänen käyttääkseen, vaan meist' oli katsoa, niinkuin
laivan masto se ois, parikymmensoutuja parhaan,
kuormia kuljettain joka ui yli vievien vetten.
Niin oli varteva runko, ja niin oli paksu se myöskin.
Löin sylen verran poikki sen latvaa arviomäärin,
sen jätin kumppanien silitellä, he veistivät taiten
puun silopintaiseksi, ja pään teräväksi mä itse
tein sekä kärvensin sitä, tunkien valkean leimuun.
Sitten puun minä sen hyvin piilotin, peittelin lantaan,
luolan permannon joka täytteli paljoudellaan.
Arvall' annoin nyt tovereitteni arpoa, keitten
nostaa kanssani tuo tuli paalu ja hirviön silmään
syöstä se pelkäämättä, kun herpois hän unen helmaan.
Määräsi arpa ne, jotka ma itsekin ottanut oisin;
heit' oli neljä, ja viides mies minä yhtyen heihin.
Illan suussa hän taas tuli, uhkeat, hohtavavillat
laumat laajaan toi hoputellen onkaloluolaan,
jättänyt ei ypö-yhtä hän tarhaan korkea-aitaan.
Aavistus paha tai jumaluus joku johteli siihen.
Tuost' oviaukkoon nosti jo paksun kalliopaaden,
kuuruss' istuen nyt kutut määkyvät lypsi ja lampaat,
kaikk' ihan säntilleen, emät laski jo luo imuvuonain.

Askare tuopa kun kaikk' oli touhuin tehty ja toimin,
kaksi hän iltaisekseen taas tovereistani koppoi.
Silloin kykloopin tykö astuen näin minä lausuin,
tarjoten, kurkottain käsin maljan viiniä tummaa:
»Juo, kyklooppi, kun noin lihall' ihmisen itsesi ruokit,
tietääkses, mitä meill' oli juomaa pantuna matkaan.
Toin sitä palveiks sulle, jos armahtain kotimaahan
auttaisit mua, vaan sinä raivoat hurjana ratki.
Armoton, luoksesi kenp' ikipäivänä saapuvi miltään
ihmismailta, kun et ole laatuisasti sa lainkaan!»
Virkoin noin, ja hän otti ja joi; remahuttavan riemun
rintaan toi sulojuoma, ja multa hän pyys sitä jälleen:
»Tarjoa vielä ja myös nimes, ystävä, mulle jo virka,
lahjan jotta ma antaisin, joka tuo ilon sulle.
Kykloopeillekin köynnökset maa viljava versoo
runsaat, suurrypäleiset, Zeun sadevihmoja saaden,
vaan tämä aivan on ambrosiaa sekä nektarimettä.»
Noin hän pyysi, ja taas minä tarjosin viiniä tummaa.
Kertaa kolme hän sai sekä, houkkio, joi joka tilkan.
Mutta kun kykloopilt' älyn viini jo sai sameaksi,
mairittain makeasti ma lausuin hälle ja haastoin:
»Kun kysyt, kuullos siis, kyklooppi, sa nyt, mikä mulla
on nimi kuulu, mut lahjapa myös suo, kuin lupasitkin.
Ei-kuka on se, ma sain nimen Ei-kuka, niin mua kutsui
ain' isä, äitikin ennen, niin suku, ystävät muutkin.»
Noin minä lausuin, vaan heti vastasi julmuri jälleen:
»Ei-kuka viimeinen mull' olkoon atria, konsa
syönyt kaikk' olen miehesi muut; sepä lahjani sulle!»
Virkki ja maahan kellistyi, syrin vänkeä niska
väänsihe retkahtain, unen, kaikenkaatajan, valtaan

hirviö jäi, kidast' oksentui ulos kuolana kuohuin
viini ja myös lihat ihmisen, kun hän kuorsasi päissään.
Koht' otin rungon tuon sekä työnsin hiilikon alle
kuumentaakseni pään, tovereitani myös joka miestä
rohkaisin, jott' ei joku säikkyen empisi ehkä.
Mutta kun runko jo leimahtaa ihan uhkasi liekkiin,
vaikk' oli vihreän tuore, ja hirveä siin' oli hehku,
sen tulest' ottaen kohti jo astuin, kumppanit ääreen
järjestyi; joku loi jumal' uljast' intoa meihin.
Nostivat rungon nuo nyt kärkeväpään sekä silmään
syöksivät; kimmertäin yläpäästä sit' ympäri kiersin,
kuin orakairallaan mies laivan hirsiä kaivaa,
puoleen kumpaankin sitä hihnoist' auttajat alla
kiskoen kieputtaa, ora pyörii herkeämättä:
noin hänen silmässään tulikärkeä runkoa kilvan
kierrettiin, veri alt' oran pyörivän kuumana purskui.
Hehkuun kärventyi heti ripset, kulmien karvat,
silmän pois tuli poltti ja juuretkin sihinällä.
Kuin vesikylpyyn ahjostaan posahuttavi kylmään
seppokin kirveen tai ison piilun, soi kohu suuri,
kun tae karkaistuu — sepä raudan on ryhti ja voima:
rungon oliivisen puhkoma noin sähis silmä ja kiehui.
Hirmuisesti hän huus, ylt'ympäri kalliot kaikui;
kauhistuin pakenimme me pois, mutt' itse hän rungon
tempasi silmästään, veri runsas ryöppysi myötä;
polttavan puun käsin vimmaisin hän viskasi luotaan,
sitten kiljuen huus kyklooppeja, joill' oli luolat
huippujen tuulisien asumuksina ympäri maata.
Huudot kuullessaan mikä mistäkin riensi jo heitä
luolan luo töminällä ja tutki, mi noin hätä hällä:

»Hoi, mikä sull' on nyt, Polyfemos, että sa huudat
rauhass' ambrosiaisen yön havauttaen meidät?
Rosvoamassako laumojas on joku ihminen inha
vai väell' uhkaa henkeä sun tahi viekkaudella?»
Vastasi luolastaan väkivoimainen Polyfemos:
»Ei-kuka henkeä mun tääll' uhkaa vahva ja viekas.»
Vastasivat sanat siivekkäät heti hälle he siihen:
»Kosk' ei kenkään siis sua uhkaa, vaan olet yksin,
niin liet sairas; on torjumaton Zeun tuottama tauti,
vaan ano, ett' avun taattos suo, isovalta Poseidon!»
Noin hoki poistuen nuo. Sydämessäni siinä mä nauroin,
heitä kun noin nimi tuo erehytti ja juoneni oiva,
Vaan kyklooppi nyt, ähkyillen kivun ankaran alla,
kourillaan kopeloiden pois ovipaateron otti,
jäi harakourin vartoamaan ovell' itse hän, aikoin
koppoa kiinni, jos ken kera lampahien ulos pyrkis,
kai minun toivoi mielessään niin heittyvän houkoks.
Itsepä arvelin nyt, paras neuvo mik' ois, mikä auttais
kumppanit surman suusta ja itsenikin kukatiesi;
kaikkia juonia siin' oveloita jo mieleni mietti,
uhkasi näät meno hengen meit', ihan eess' oli turma.
Viisaimmaksipa viimein tään toki päätteli pääni:
mont' oli pulskaa siellä ja villavakylkeä jäärää,
suurta ja sorjaa, turkiltaan siniorvokintummaa;
hiljaa vitsastin minä yhteen niit' alusvarvuin,
joist' oli kykloopin siell' yötila, hirviön häijyn,
kolmittain, mies ain' oli keskeenkytketyn alla,
suojaamassapa hänt' oli kumpikin taas kupehella.
Jäärää kantajanaan noin kullakin meist' oli kolme,
oinaan kaikist' oivimman otin itse ma vihdoin;

sen kävin selkään kiinni ja alle sen villavan vatsan
riippuun kiepahdin, kädet heltiämättömin ottein
vahvaan villaan kiertäen siin' olin malttavin mielin.
Koin pyhän nousua noin monin huokailuin odoteltiin.
Mutta kun huomensynty jo nous rusosorminen Eos,
laidunmaallepa rynkäsivät ulos oinahat kaikki,
karsina-aitain luon' emät määkyi lypsämätönnä
uhkuavin utarein; kivun raastama haltia itse
selkiä koitteli siinä jok' ainoan, kons' ohi oinaat
asteli jäljekkäin, ei, houkkio, keksinyt, että
riippuen rinnan villavan all' oli kytketyt miehet.
Viimeisimpänä aukkoon tuo iso asteli oinas,
taakkana tuuhea villa ja myös minä, miettijä juonen.
Koitteli selkää sen Polyfemos vahva ja virkkoi:
»Oinas kulta, nyt kuink' ulos viimeiseks sinä vasta
luolast' urkenet? Jäänyt et ennen laumasi jälkeen;
ain' etumaisena käyt sinä haukaten kukkia nurmen,
aimona astelet, luo puron ain' etumaisena ehdit,
illoin intos on ain' etumaisena saapua tarhaan;
viimeisinp' olet nyt. Suret ehkä sa haltias silmää,
kurjine kumppalineen jonk' Ei-kuka ilkiö raastoi,
kons' oli herpaissut minut ensin viiniä juottain.
Mutt' ei turmaa vielä hän välttänyt lie; minä luulen.
Mieli se sulla jos ois, mikä mulla, ja haastava kieli
virkkaakses, mihin on vihanvimmani alta hän piillyt!
Permantoon hänet iskisin, ett' ylt'ympäri luolaa
aivot roiskahtais; sydämelleni lievike siitä
tuskiin ois, mitä Ei-kuka, tuo vätys surkea, tuotti!»
Laski jo; lausuen noin, ulos oinaan onkalon suusta.
Vaan pala tietä kun luolan luot' oli päästy ja tarhan,

hellitin oinaast' itse ja muut heti päästelin irti.
Hinteräkinttuiset hoputeltiin uhkeat oinaat
joutuen laivan luo, tähyellen kaikkihin suuntiin.
Kumppanit riemahtain näki jälleen saapuvan meidän,
surman säästämien, ikimenneit' itkivät ääneen.
Vaan sit' en sallinut, tein mykän merkin, kulmia puistain,
laata ja joutuen nuo monet oinaat uhkeavillat
laivaan viedä ja soutaa pois yli suolavan aavan.
Riensivät laivaan nyt he ja teljoilleen rivitysten
istuivat sekä airoillaan veden iskivät vaahtoon.
Mutta kun huudonkantaman pääss' olin ulkona maasta,
näin sanat pilkkaavat minä kykloopille jo huusin:
»Ei mies voimaton ollutkaan, kyklooppi, se, jonka
kumppanit onkaloluolassas söit raateliaasti.
Päähäsi langeta täytyihän sun häijyjen töittes,
julmuri, vierahias joka et oman kattosi alla
kammonut syödä; mut Zeus sen kosti ja muut ikivallat.»
Huusin noin; viha rinnassaan yhä vimmahisempi,
kallionhuipun koht' ison mursi ja heitti hän jälkeen;
lens yli laivan tuo, liki tummaa upposi kokkaa;
juuri ja juur' ett' ei etukeulaa ruhjonut alleen.
Aaltoon molskahtain ison kuohun kallio nosti,
laivaa rantaan päin sen lykkäsi korkea hyöky
vyörähtäin ulapalta ja maihin taas veti meidät.
Vaan minä vartevan keksin koht' otin koppoen kouriin,
poispäin työnnälsin, tovereilleni nyökäten merkin
tarttua airoihin väkivoimin, turmio ettei
meitä jo veis; joka mies veti, niskat, päät kumarassa.
Mutta kun puolt' oli kauemmas ulapalle jo päästy,
miel' oli kykloopille mun huutaa taas; toveritpa

hilliten estelivät sekä kieltelivät mua kilvan:
»Hurjimus, ärsyttää miks aiot hirmua tuota,
heitollaan joka juur' ihan äsken sai ajetuksi
laivasi maihin taas, tuho missä jo kaikkia vartoi.
Jos sanan, hiiskauksenkaan kelt' ois meistä hän kuullut,
kallion särmikkäänp' ois heittänyt ruhjoen laivan
runkoineen, polot päämmekin, noin jok' on heittäjä julma!»
Noin hoki nuo, mutt' ei sitä miehevä mieleni kuullut,
vaan minä huusin taas vihan kiivaan kiihtämin rinnoin:
»Maan asujoista jos ken kyseleis, kyklooppi, sit' ehkä,
silmäsi surkean turmelun tuon kuka saanut on aikaan,
niin sano, että se työtä on linnojen turman Odysseun,
Laerteen pojan aimon, maall' Ithaken asuvaisen.»
Virkoin noin, mut vaikertain hän vastasi jälleen:
»Voi, jopa entinen ennustus nyt täyttyvi mulle!
Tääll' eli tietäjä, mies jalomuoto ja korkea koolta,
Telemos, Eurymon poika — hän ennusmiesten ol' oivin —
kyklooppein seass' ennustain eli ain' iän loppuun.
Näinp' ihan käyvän ties elämässäni mulle hän kerran,
sammuva mult' ett' ois näkö alla Odysseun kätten.
Mutta ma varroin ain', ett' ois uros suuri ja sorja,
mies väkivoimainen mua vastaan saapuva tänne.
Nyt toki miekkonen tuo, vätys surkea, mies väkipuutto,
silmäni raasti, kun raukaissut minut viini ol' ensin.
Vaan tule tänne, Odysseus, niin sua kestitä tahdon,
matkaas auttelemaan anon maan järisyttäjän suuren;
näät hänen poikans' oon, hän on taattoni ylhä, se tiedä.
Itse hän antaa taas näön mulle, jos tahtovi, muut ei
voi sitä, ihmiset ei, ei auvokkaat ikivallat.»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:

»Sult' elon, hengen riistää jos niin totta ma voisin,
Hadeen kartanohon sinut syöstä jo, kuin sinun silmääs
itse Poseidonkaan ei kuunaan tee näkeväksi!»
Virkoin noin, ja hän maan järisyttäjän huus isovallan
kostoa, kurkottain kädet puoleen tähtisen taivaan:
»Kuule, Poseidon, maan sylisaartaja suortuvatumma,
jos sinun poikasi lien ja sa taattoni, kuin sanot itse,
loppu sa tee kotitiestä Odysseun, linnojen turman,
Laerteen pojan aimon, maall' Ithaken asuvaisen!
Vaan omiensa jos luo hänen tulla on suotu ja oivaan
saapua kartanohonsa ja kaivattuun kotimaahan,
myöhään saapukohon, ruti-kurjana, kumppanitonna,
vierain laivoin, surkeuteen kodin sorretun nähköön!»
Noin rukoellen pyys, isä kuuli sen suortuvatumma.
Vaan kiven paljoa suuremman taas hirviö koppoi,
heitti sen heilauttain, min voi väki suunnaton suinkin.
Tumman laivan luo kivi upposi taa peräkeulan;
juuri ja juur' ett' ei peräsintä se ruhjonut alleen.
Aaltoon molskahtain ison kuohun kallio nosti;
laivaa lykkäsi hyöky ja saareen vei yli salmen.
Tuonnepa tultua, kuss' odotellen muut oli kaikki
laivat teljokkaat, muremielin kumppanit myöskin
laivojen vaiheill' istuivat yhä vartoen meitä,
rannan hienoon hietikkoon heti laiva jo veettiin,
maihin, tyrskyisään meren ääreen, noustihin itse;
laivast' ottaen nuo kykloopin uhkeat jäärät
myös tasaeltiin, ett' osa oikea kullekin koituis.
Vaan jaoss' antoivat varusääret kumppanit mulle
ensiks oinaan; sen minä rannall' uhrasin palveiks
sankeapilvisen Zeun, Kronossynnyn, valtojen vallan;

liekki sen reidet poltti, mut ei Zeus suostunut uhriin,
vain sitä mietti hän mielessään, miten laivani kaikki
teljokkaat tuho veisi ja kuolema kumppanit armaat.
Noin koko päivä me istuttiin, sen laskuhun asti,
loppunut ei lihan paljous meilt', ei maistuva viini.
Vaan alas mentyä auringon, hämyn tultua tumman,
rantaan yöksi me yövyttiin, meren tyrskyjen ääreen.
Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
niin kehotukseni kohta ja käskyni kumppanit saivat
haaksiin astua itse ja irroittaa peräköydet.
Riensivät laivoihin he ja teljoilleen rivitysten
istuivat sekä airoillaan veden iskivät vaahtoon.
Purjehdittiin pois sydän synkkänä, kuoloa surren
kumppaniemme, jos viel' ilahuttikin meit' elon ilmat.

KYMMENES LAULU.

AIOLOS. LAISTRYGONIT. KIRKE.

Tultiin saareen Aiolian. Eli Hippotes-taaton
aaluva, Aiolos, siell', ikivaltain ystävä ylhäin;
saar' ulapoita se ui, sitä suojasi ympärysmuuri
vaskinen, murtumaton, silot saarteli kallioseinät.
Lapsia linnassaan kakstoist' oli kasvanut hälle,
kuus oli impeä, kuus oli poikaa kukkeavartta;
naitetut siell' oli toisilleen pojat, tyttäret sorjat.
Luo isän armaan, luo emon ehtoisan pitopöytään
aina he käy, lukemattomat eess' ihanaiset on herkut;
tuoksuja on talo täynn', ilo, laulu ja karkelo kaikuu
päivisin; yöpyvät puhtoisten kera puolisojensa
vuoteisiin kuvereikäisiin kukin vaippojen peittoon.

Noitten kaupunkiin sekä linnaan tultihin kaunoon.
Hän piti vieraanaan koko kuun mua, tieteli tarkoin
kuulumat Ilionin, sotatiet, kotimatkat akhaijein;
kaikkipa laidalleen selitinkin hälle ne seikat.
Mutta kun tielle jo taas pyrin, pyysin, että hän auttais,
kieltänyt ei, heti tielle hän autteli. Myötäni antoi
sonnin, yndeksän suven kasvatin, nyljetyn taljan,
siihen sulkenut kaikk' oli tuulten ulvovat puuskat;
tuulia hallita näät hänen antoi Zeus Kronossynty,
kiihdyttää sekä viihdyttää, miten vain oli mieli.
Laivaan toi säkin tuon, hopeaisin, hohtavin nauhoin
solmisi suun, ett' ei vähin henkäys ees ulos uhkuis.
Meitäpä saattelemaan pani lietsovan Läntisen, viemään
laivoja, miehiäkin; mut täyttyvä eipä se aie
ollut, sill' oma mielettyys toi turmion meille.
Yötä ja päivää yhdeksän nyt mert' yhä mentiin,
kymmenes ehti, ja synnyinmaa näkyvissä jo siinsi;
valkeat paimenien lähitörmänteiltä jo nähtiin.
Vaan ylen uuvuksiss' unen armaan hortohon vaivuin,
sill' yhä hoidin näät jalusnuoraa, muitten en huostaan
uskonut, että sit' ennemmin kotiranta jo kohtais.
Noinpa jo toisilleen nyt mieheni haasteli, luullen
noin muka tuovan mun hopeoita ja kultia, jotka
antanut Hippotes-taaton ol' aaluva, Aiolos aimo;
virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
»Voi, miten mielest' ihmisien hän on arvokas, armas
aina, jos kaupunkiin mihin matkatkoon tahi maahan.
Tuo monet Ilionista hän kalleudet ihanaiset
saatuna saaliinaan, mepä, kestäjät myös saman retken,
tyhjät kourat tuomme me viimein saapuen jälleen.

Moiset on Aiolos myös nyt antanut ystävälahjat.
Vaan pian vilkaiskaamme, mit' oikein olla ne mahtaa,
kuinka hän säälinyt on hopeoita ja kultia säkkiin.»
Noin hoki nuo; paha neuvo jo valtasi miesteni mielet
säkki nyt aukaistiin: ulos tuulet karkasi kaikki.
Myrskypä raastaen vei väen itkevän taas ulapalle
kauas syntymämaasta. Jo mult' uni karkkosi, tuota
synkkänä miehevä tuumi jo mieleni, syöksyä oisko
laivast' aaltoihin, veden alle jo vaipua vaiko
kärsiä vaiti ja inhoja viel' elon ilmoja nähdä.
Vaan toki kärsin vielä ja kestin, verhoten pääni
laivaan painauduin. Raju myrskyn vimmapa jälleen
saareen Aiolian sen vei, väki voihki jo kyllä.
Rantaan noustiin, noudettiin vett' astiat täyteen,
kumppanit laivain luona jo laativat atrian joutuin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
airuen, toisen myös otin kumppanin myötä ja läksin
kuuluun Aiolon linnaan; siell' oli valtias juuri
atriapöydässään sulo-puolison kanssa ja lasten.
Kynnykselle me istuttiin liki pieliä uksen;
mutta he hämmästyi tuloamme ja meille jo virkkoi:
»Kuink' olet täällä, Odysseus? Ken sua kuoloton vainoo?
Saihan lähtösi meilt' avun auliin, jotta sa voisit
saapua maahasi, kartanohos, mihin vain oli mieles.»
Noinpa he virkkoi, vaan minä vastasin, synkkänä mieli:
»Kumppanit, hulttiot, toi tuhon mulle ja myös uni viekas,
vaan apu suokaa, ystävät, sill' avun voitte te antaa!»
Koitin suostuttaa noin heitä ma suull' anovalla;
mutta he vait oli kaikki, ja näin isä vastasi mulle:
»Karkkoa pois heti saareni mailt', elävistä sa kurjin!

Ei sovi suojata mun, ei suosia, matkahan auttaa
miestä, jok' on vihan all' ikivaltain autuahitten.
Karkkoa pois, joka noin jumalain tulet hylkynä tänne!»
 Noin minut hääti hän, pois syvin huolin huoaten astuin.
Sielt' ulapalle me lähdettiin, sydän synkkänä. Miesten
painui mieli, kun houkkuutens' oli palkkana heidän
soutaa pakko ja kaikk' apu matkaa auttava poissa.
Päiviä, öitäkin kuus merell' oltiin; seitsemäs ehti,
eess' oli Telepylos, Lamos-sankarin kalliolinna,
maa laistrygonien, miss' illoin-saapuva paimen
aamuin-lähtevän tiellä jo kohtaa tervehytellen.
Mies unetonpa se siell' äkin kahden paimenen palkan
ottais, karjat kaita ja valkeat ehtisi lampaat:
tuskin on tummunut yö, kun jälleen päivä jo päätyy.
Valkama siell' oli oiva, sit' äärtäen kalliot jylhät
kahden puolen nous ihan katkeamattomin seinin;
valkaman suussapa vastakkain kävi pistäen kauas
korkeat niemekkeet, vain ahdas jäi tuloaukko.
Siihen laskivat kaikki nyt laivat kaarevakeulat.
Kalliokaartehiseen satamaan väki köytteli laivat
vierekkäin, sill' ainoakaan ei läikkynyt aalto
siell', iso ei, ei pieni, ol' ylt'yli päilyvä tyyneys.
Vain minä yksin jäin kera tumman laivani eemmäs,
kärkeen äärimpään sen kytkin kallion kylkeen.
Kallion törmänteelle mä nyt tähytäkseni nousin:
merkkiä minkäänlaist' en nähnyt, en kynnön, en kylvön
vain savun näimme, mi maast' ylös ilmaan suitsusi siellä.
Laitoin tietelemään tovereistani muutamat maihin,
ihmisheimo mi siell' eli maaemon antimin armain;
miestä mä laitoin kaks, kera airut viel' oli kolmas.

Läksivät, löysivät raivatun tien, jota vankkurikuormat
kulki, kun kaupunkiin toi vuoristosta ne puita.
Porttien eessäpä kohtasivat vedennoutaja-neidon,
ankaran Antifateen, laistrygonin, tyttären aimon;
lähteell' Artakian suloläikkyisell' oli juuri
käymäss' impi, he näät veden kaupunkiin haki sieltä.
Astuen neidon luo nyt miehet tieteli hältä,
ken oli valtias maan, mitä kansaa hallita mahtoi.
Neitopa viittasi koht' isän korkean kartanon heille.
Kuuluun astuivat asumukseen; siell' emo istui,
kuin iso tunturi koolta, ja heidät valtasi hirmu.
Hän torilt' Antifateen pian kutsui, puolison kuulun,
joll' oli mielessään heti miesteni surkea surma.
Koppoi yhden heistä hän kohta ja atrian alkoi,
toiset kaksipa karkkosivat pois laivoja kohti.
Vaan sotahuudon nosti hän kaupungissa, ja koolle
laumoin tulvasivat tuhatpäin laistrygonit vahvat,
hahmolt' ihmisheimoa ei, vaan aarneja aivan.
Miehennostannaisia nuo kivipaasia paiskoi
kallionjyrkänteiltä, ja kaikui kaamea ryske
laivojen murtuvien sekä hukkuvien hätähuudot.
Kuin kalat tuulasmies, veron julman nostivat veestä.
Muut satamaan kun jäi syväpohjaan noin tuhon saaliiks,
itse ma kiskalsin kupeheltani viiltävän miekan,
kytkimet silpaisin sinitumman purteni poikki,
käskin kiirehtäin, kehotellen miesteni tarmoin
tarttua airoihin, meit' ettei turma jo veisi.
Vinhaan vettä he kaikki jo viilsivät kuoleman kauhuin.
Kalliotörmäin alt' ulos laivani pääs ulapalle
onnekkaasti, mut upposi muut, tuho nieli ne kaikki.

Sieltä me lähdettiin sydän synkkänä, kuoloa surren
kumppaniemme, jos viel' ilahuttikin meit' elon ilmat.
Saareen Aiaien nyt saavuttiin; kave ylhä,
ihmis-ääninen siell' eli, Kirke suortuvakauno.
Valtias Aieteen oli sisko hän tuon tuhoviekkaan,
taattopa taas valo ihmisien oli Helios itse,
kumpikin saama ol' Okeanon sulotyttären ylhän.
Ääneti soudettiin päin saaren kalliorantaa
suojaisaan satamaan, joku kuoloton ohjasi suunnan.
Kaksi nyt oltiin pääksyttäin siin' yötä ja päivää,
kalvava ahdistus sydämessä ja raukeus raskas.
Kolmannenpa kun koin toi Eos suortuvasorja,
koht' otin peitseni, myös kupehelleni viiltävän miekan,
laivalt' eemmäs riensin, kuss' oli kukkula, oisko
miss' ehk' ihmisien työmaita ja ääniä kuuluis.
Kallion törmänteelle kun nyt tähytäkseni nousin,
sauhun suitsevan näin yli maan monitien, latulaajan,
metsien, viitojen peittämä miss' oli kartano Kirken;
tuota nyt mieleni mietti ja arveli aivoni, oisko
mentävä tutkimahan, mikä tuo oli siintävä sauhu.
Parhaaks siinä mä sittenkin toki päättelin ensin
laivan nopsan luo meren rantaan mennä ja miesten
antaa eatrian syödä ja tutkia seutua sitten.
Kerkeämässä jo luo olin laivan kaarevakeulan,
kun mua, yksin astelevaa, joku kuoloton sääli
tielleni johdattain ison, korkeasarvisen hirven.
Metsän nurmistoilta se pois puron luo tuli juomaan,
näät kovin ahdistaa sitä päivän helle jo alkoi.
Metsäst' ilmestyi se, ja peitseni sinkosi silloin
selkään pahki, ja vatsan puolt' ulos tunkihe tutkain;

maahan määkäisten otus kaatui, karkkosi henki.
Vaan jalan vastaan polkaisten minä vaskisen peitsen
tempasin irti ja laskin maan kamaralle, ja taittain
virpiä, vitsoja tein sylenmittaisen lujan köyden,
vitsaa toista ja toist' yhä vääntäin kierrytin yhteen;
sillä nyt kimppuun kietaisin jalat uhkean hirven,
laivan tumman luo kävin, niskall' ankara taakka,
keihääseen nojaellen, näät olall' ei sitä käynyt
kantaminen käden toisen, niin oli tuo otus aimo.
Viskasin laivan viereen sen sekä miesteni mieltä
rohkaisin, sanat laatuisat näin heille jo lausuin:
»Ystävät, emmepä vaipune viel', iso huoli jos onkin,
Hadeen kartanohon toki ennen kohtalon suomaa.
Siis kun on laivassamme nyt viiniä vielä ja ruokaa,
niitä on muistaminen, meit' ettei näännytä nälkä.»
Lausuin noin; heti mun kehotustani kumppanit kuuli,
varjoavaisten vaippojen alt' ylös karkasi, katsoi
hirveä ihmeissään, kovin näät oli tuo otus aimo.
Mutta kun kyllikseen sitä katselleet oli kaikki,
niin kädet huuhtelivat sekä laativat atrian oivan.
Noin koko päivä nyt istuttiin, sen laskuhun asti,
ehtynyt ei lihan paljous meilt', ei myös sulo viini.
Vaan alas mentyä auringon, hämyn tultua tumman,
kaikki me rantaan yövyttiin, meren tyrskyjen ääreen.
Mutta kun huomensynty jo nous rusosorminen Eos,
kutsuin kumppanit koolle ja lausuin kaikkien kuullen:
»Kumppanit murheen murjomat, nyt mua siltikin kuulkaa!
Emmehän, ystävät, tiedä, mi yön, mikä päivän on puoli,
Helios, valkeus ihmisien, mihin vaipuvi mailleen,
mistä se nousevi taas. Niinp' aika on miettiä meidän,

vieläkö neuvoa ois, vaan tuskin lie, minä luulen.
Kallion törmänteelle kun näät tähytäkseni nousin,
saarell' oltavan näin, meri ääretön saartavi meitä.
Laakearanta on saari, ja sauhun nousevan saaren
keskelt' ilmaan näin minä metsän sankeikosta.»
Noin minä virkoin, vaan sydän heilt' oli murtua huoleen,
näät laistrygonin Antifateen tuhotyöt tuli mieleen,
ihmissyöjän kykloopin tyly, hirveä julmuus.
Itkivät vaikertain, valutellen kyynelet runsaat,
vaan ei rahtuakaan heit' auttanut itku ja voihke.
Kumppanit joukkoon nyt varusääret ryhmitin kahteen,
johtoon kummankin panin päällikön: johtava itse
toist' olin joukkoa, toist' oli Eurylokhos jumalainen.
Puisteltiin kypärissä nyt arpoja vaskitetussa;
ensiks Eurylokhon sotiaimon kirposi arpa.
Kahdenkymmenenkahden hän kera kumppanin lähti;
itkien erkanivat, muremieleen jättivät meidät.
Kirken huomasivat kivilinnan kiiltäväseinän
metsän notkelmassa he äkkiä suojahisessa.
Vaan liki liikkuivat sudet, vuorten leijonat, joiksi
loihtinut turmiojuomallaan oli miehiä Kirke.
Nuop' ei hyökänneet väen kimppuun, jalkojen juureen
häntiä pitkiä huiskuttain pedot liehivät juoksi.
Niinkuin haltiataan pitopöydäst' astelevaista
koirat liehivät, heilt' ain' oivat tuomiset saaden,
hirveäkyntiset noin sudet, leijonat kumppanejamme
liehi, ja nuo näki peljästyin pedot, metsien hirmut.
Kerkesivät liki usta jo Kirken suortuvasorjan,
kuulivat laulua: äänellään kave siell' ihanalla
lauloi kangastaan kutoessaan suurt', ikisorjaa,

hienoa, heljää kuin jumalattaren laatima kuunaan.
Muille Polites nyt noin virkkoi, joukkojen päämies,
rakkain tuo sekä taatuin myös tovereistani mulle:
»Ystävät, laulelo soi kutojattaren sointuva sieltä,
helkkyy kartano kaikk' ihanasti; se äänikö naisen
vai jumalattaren lie? Vaan huudelkaamme jo häntä.»
Virkkoi noin, ja he nyt kajahuttivat kutsuvan huudon.
Koht' ulos astui aukaisten ovet välkkyvät Kirke,
kutsui heitä, ja kaikki he seurasivat sokeasti;
Eurylokhos, petost' aavistain, pois jättihe yksin.
Heillepä nyt nojaistuimet jalot tarjosi Kirke,
juustoa, jauhoja, kellervää pani mettäkin tummaan
Pramnen viiniin, vaan valahuttipa myrkkyä myöskin
turmaisaa, jott' unhottais kotimaansa he tyyten.
Juoman tarjotun tuonpa kun joivat, hän heti heitä
löi lumosauvallaan sekä lättiin salpasi heidät.
Sai sian pään he ja harjakset sekä röhkivän äänen,
myös sian muodon muun, vain entinen jäi taju vielä.
Noin he nyt salvan taa jäi itkien. Viskasi Kirke
tammen terhoja heille ja pyökin, toi kanukankin
marjoja, toi mitä vain siat syö, vetelehtijät maassa.
Pois kävi Eurylokhos, pian laivan luo tuli tumman
kurjan virkkaakseen tovereitten kohtalon meille.
Vaan sana suustapa lähtenyt ei, halu vaikk' oli haastaa,
ahdistus sydänall' ylen suur' oli, kyynelin silmät
täyttyi, voinut voihkata ei pakahuttava tuska.
Mutta kun kummastuin nyt kaikki me hält' utelimme,
muitten kumppanien tuhon vihdoin meille hän kertoi:
»Mentiin metsään päin, kuten käskit, kuulu Odysseus,
laakson notkelmass' yht'äkkiä suojahisessa

kartano kaunis keksittiin, kivikiiltäväseinä.
Sieltäpä helkkyvä soi kutojattaren laulelo, naisen
tai jumalattaren; hälle jo huutaa huikahutettiin.
Koht' ovet välkkyvät aukaisten ulos itse hän astui,
kutsuen meitä, ja muut heti seurasivat sokeasti;
vain minä jättäydyin, petost' aavistain, ulos yksin.
Sille he tielleen jäi joka ainoa, pois ypö-yht' ei
tullut, vaikka ma koin tähyellä ja vartoa kauan.»
Virkki, ja huolitetun hopeoill', ison, vaskisen miekan
vyötin koht' olusvöin olan taa, otin jouseni oivan,
käskin, että hän veis saman tien minut itseni sinne.
Vaan rukoellen hän käsivarsin polveni kietoi,
vaikertain sanat siivekkäät näin mulle jo lausui:
»Jäädä mun, valtias, suo, älä vaadi ja vie mua myötäs!
Sielt' et selviä itse, se usko, et heistä sä yhtään
voi vapauttaa. Pois kera näitten toisien joutuin
karkotkaamme jo; voi kenties tuho välttyä vielä.»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Jää sinä, Eurylokhos, meren ääreen tänne, en estä,
syömään, juomaan jää tykö tumman, laitavan laivan,
vaan minä lähden, on mulle se vahva ja vaativa pakko.»
Virkoin noin sekä läksin pois meren luota ja laivan.
Mutta kun eessäni näin pyhän notkelman jo ja Kirken,
tuon tuhomyrkkyisen lumojattaren, korkean linnan,
Hermes hohtavasauvainen, lähetessäni linnaa,
vastaan käyskeli, hahmoltaan kuin poikanen sorja,
haituvat poskillaan, iän kukkeudess' ihanimman;
hän mua tervehtäin kädest' otti ja näin sanan lausui:
»Taas mihin, koito, sa käyt näin kalliopolkuja yksin,
tietäsi tietymätöntä? Jo lätteihin lujaseiniin

sulkenut ystäväs on sian muotoon muuttaen Kirke.
Heitäkö päästääkses tulet ehkä? Et pois sinä itse
sielt' ikipäivänä pääsevä lie, vaan jäät mihin muutkin.
Mutta ma varjelen ties, sinut autan vaarojen alta.
Täss' ota myötäsi mahtava tää tehoyrtti, kun astut
Kirken linnaan, niin pois kilpistyy kiroturmat.
Kaikki ma haastan sulle nyt Kirken turmiohankkeet.
Juoman sulle hän tuo, valahuttaen myrkkyä siihen.
Mutt' ei silti hän voi sua loihtia, oiva sen yrtti
estää, jonka ma sulle nyt annan neuvoen kaikki.
Kun sua koskettain hän sauvan nostavi pitkän,
niin vedä kiskaltain kupeheltasi viiltävä miekka,
karkaa päin, kuin ois sun mielesi surmata Kirke.
Silloin peljästyin sua vuoteeseensa hän kutsuu.
Etkä sä torjua saa jumalattaren kutsua, jotta
hän kirot kirvoittais tovereiltasi, myös sua hoivais;
vaan häll' auvoisain vala vannota suur' ikivaltain,
turmaa muut' ett' ei sua vastaan tuumi ja mieti,
voimaas riistä ja miehuuttas, pukineesi kun riisut.»
Virkki ja tempasi maast' ylös yrtin tappaja Argon,
mulle sen antoi, selvittäin, mikä siin' oli tenho.
Musta ol' yrtin juuri, mut maidonvalkea kukka;
mooly on taivaisten nimi sille, sen ihmiset ilmi
vaivoin kaivavat maasta, mut kaiken voi ikivallat.
Hermes riensi jo taas asumuksiin ylhän Olympon
pois yli metsävän saaren, vaan minä astelin tietä
Kirken kartanohon, kovin myllerrettynä mieli.
Seisahtuin liki ust' asujattaren suortuvasorjan
huutaa huikahutin; heti Kirke ääneni kuuli.
Koht' ulos astui aukaisten hän välkkyvät ukset,

kutsui vieraakseen, ja ma seurasin ankein mielin.
Huolitetun hopeoilla hän istua tarjosi tuolin
taituriveistehisen — siro siin' oli myös nojaporras.
Maljaan kultaiseen heti kaatoi mulle hän juomaa,
vaan pahat aikeet mielessään pani myrkkyä joukkoon.
Mutta kun tarjotun juoman join minä muuttumatonna,
koskettain mua sauvallaan hän näin sanan lausui:
»Käy sikolättiin nyt kera kumppanies sinä maata!»
Silloin kiskalsin kupehelta ma viiltävän miekan,
karkasin päin, kuin ois hänet surmata mieleni ollut.
Maahan kirkaisten hän heittihe, polvia kietoi,
vaikertain sanat siivekkäät näin mulle jo lausui:
»Kenpä ja mist' olet, mies? Mikä heimosi, syntysi onkaan?
Hämmästyn, ett' ei lumojuoma sun muotoas muuta;
eip' ole kenkään muu sitä myrkkyä kestänyt kuunaan,
ken sitä joi, kenen vain alas kielelt' ehti se kerran.
Mutta on murtumaton sun rintasi tarmo ja miehuus.
Kekseliäs liet totta Odysseus, jonk' yhä kertoi
Hermes hohtavasauva mun luokseni saapuvan kerran,
laiva kun tuo mailt' Ilionin hänet kiitävä, tumma.
Miekkasi huotraan pistä jo siis sekä kanssani käyös
vuoteeseen, ett' yhdistäis lepo meitä ja lempi
armain liitoin, myös sopu meille ja luottamus syntyis.»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Kirke, kuink' anot, että ma oisin suopea sulle!
Multa kun linnassas sian muotoon kumppanit muutit,
kytkisit itseni nyt sinä, kutsut viekkahin aikein
kammiohos sekä vuoteesees, mult' että sa voisit
riistää voiman, miehuuden, pukineeni kun riisun.
Mutta en kuunaan suostu sun vuoteesees minä käymään,

paitsi jos vannot, valtiatar, valan ankaran mulle,
turmaa muut' ett' et mua vastaan tuumi ja mieti.»
Virkoin noin, heti hän valan vannoi, jonka ma vaadin.
Mutta kun noin oli vannonut hän, valan vaaditun tehnyt,
käydä en vuoteeseen ihanaiseen empinyt Kirken.
Vaan sill'aikaa puuhissaan oli neitoa neljä,
tarkat, toimeliaat talon palvelijattaret; nuopa
lehtojen, lähtehien ovat impiä tai vesivirtain
myös pyhäpyörteisten, meren helmaan rienteleväisten.
Istuimillepa toi ihanaiset purppuraverhot
heist' eräs, myös alusliinat toi hän verhojen alle;
ääreen istuinten hopeaisia pöytiä toinen
nouti ja kultaiset korit pöytiin; viiniä kolmas
vienoa hämmentäin hopeaiseen kaas sekomaljaan,
kultaiset pikaritpa hän myös toi viiniä varten;
neljäs taas haki vettä ja leimuavan tulen laati
koht' ison kattilan alle, ja kuumentui vesi siinä.
Vaan kuparissa jo kun vesi kiehui kiiltelevässä,
hän minut kylpyyn vei, sulolämpöiseks sekotettuun
tuon ison kattilan veellä, ja pään sekä hartiat huuhtoi,
kunnes luopui pois jäsenistäni tappava raukeus.
Noin pesi, voiteli myös ihon öljyll' impi ja varren
koht' ihotakkiin suori ja vaippaan verhosi sorjaan,
huolitetun hopeoilla hän istua tarjosi tuolin
taituriveistehisen — siro siin' oli myös nojaporras.
Ruukuin sorjin, kultaisin käsivettä jo neito
toinen toi, veden kaas hopeaisen huuhtelumaljan
pääll' yli kätteni, luo silopinnan siirteli pöydän.
Leipää tuoden taas talonhoitajatar tuli oiva,
toi monet herkut muut, talon antimet tarjosi parhaat.

Syömään Kirke pyysi, mut ei minun mieleni tehnyt,
muuss' oli aatos vain, paha aavistus sydänalla.
Mutta kun Kirke mun näki ruokiin koskematonna
istuvan värjöttäin, sydämessäni synkeä huoli,
astuen luo sanat siivekkäät näin mulle hän lausui:
»Miksi, Odysseus, äänetі kuin mikä mykkä sa istut
kalvavin aatoksin, et ruokaa maista, et juomaa?
Vieläkö vilppiä vain epäellet? Eip' ole tarvis
peljätä moista, ma vannoinhan valan ankaran sulle.»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Kirke, voisiko mies, sydän kellä ja mieli on kerran,
ennen syömään käydä ja juomaan, kuin omin silmin
päässeen kumppanien vapahiksi hän nähnyt on jälleen?
Totta jos kutsu on tuo sun ruokies, juomies ääreen,
päästä jo, jälleen nähdä mun antaos kumppanit armaat.»
Virkoin noin, lumosauvoineen salist' ulkosi Kirke,
aukaisten lätin uksen koht' ulos kumppanit laski.
Kuin rivi karjuja yhdeksän suven vanhoja seisoi
siinä he Kirken eessä; hän ympäri parvea kiersi,
heihin kaikkiin taas väkivoidett' uutta nyt hieroi.
Vei jäsenistä se harjakset heti, jotk' oli myrkky
nostanut turmiokas, mitä antoi mahtava Kirke.
Miehiks entistään tuli nuoremmiksi he jälleen,
varren kookkaamman, näön paljoa sai soreamman.
Taas minut tunsivat, kättelemään mua riensivät kaikki.
Vaan halu haikea heill' oli itkeä, soi koko linnan
täyttävä vaikerrus, jumalattaren mielikin heltyi.
Luokseni astuen näin kave korkea mulle jo lausui:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
nopsan laivasi luo meren rantaan nyt mene jälleen.

Maalle te temmatkaa siell' ensin laiva ja viekää
luolien kätköihin tavaranne ja tarpehet muutkin;
sitten taas tule tänne ja tuo kera kumppanit armaat.»
  Virkkoi noin, sepä miehuullist' oli mieltäni myöten.
Nopsan laivani luo meren rantaan siis minä astuin,
laivan vaiheill' armaat näin minä kumppanit siellä;
itkivät vaikertain, valitellen, kyynelin viljoin.
Kuin vasikoitten parvi, kun saapuu kartanon tarhaan
lehmät, kyllin kons' ovat laitumen nurmea syöneet,
vastaan kirmaisee, eik' estää karsina-aidat
mitkään voi, yhä luon' emiensä ne ammuen hyppii:
noin minut silmin nähdessään nyt kumppanit myöskin
itkien vastaan karkasivat; niin heist' oli aivan,
kuin kotikaupunkiin, Ithaken ois kalliosaareen
tultu jo, syntyä kussa ja kasvaa kaikk' oli saaneet.
Näin sanat siivekkäät ilo-itkuin mulle he lausui:
  »Meit' ilahuttaa, kun tulet jälleen, korkeasynty,
kuin Ithaken, oman syntymämaan, ois tultu jo rantaan.
Mutta jo kerto'os meille, mi vei tuho kumppanit toiset.»
  Noin hoki nuo, sanat lohdukkaat minä vastasin heille:
»Laivan temmata saamme nyt ensin maalle ja viedä
luolien kätköihin tavaramme ja tarpehet muutkin;
sitten itse te hankkiukaa kera kaikki jo käymään,
kumppanit kohtaamaan. Jumalaiseen linnahan Kirken
syömään jäi he ja juomaan, siell' on kaikkea kyllin.»
  Virkoin noin, ja he mun kehotustani kuulivat kohta.
Yksin vain koki Eurylokhos pidätellä ja estää,
näin sanat siivekkäät hän haastoi heille ja lausui:
  »Houkkiot, kunne me käymme? Mi turmaan vie veto teitä?
Kirken luo menisittekö, tuon, joka kaikk' elukoiksi

muuttava on, sian tai suden taikkapa leijonan muotoon?
Noin pakoll' olla me siell' ison linnan vahteja saamme,
niin kyklooppikin vangiks sai toverimme, kun sinne
kulkivat hirviön luo kera uskalikon he Odysseun;
houkkuudellaan tuo näet turman heillekin tuotti.»
  Noin hän virkkoi, vaan minun tuota jo mieleni mietti,
mittava miekkako kiskaltaa kupehelta ja sillä
pää hält' iskeä poikki, se ett' äkin pyörisi maassa,
vaikk' oli hän likiheimoinen; vaan kumppanit kaikki
mieltäni taltuttaa sopulausein koittivat kilvan:
  »Suo hänen jäädä, jos sulle se kelpaa, korkeasynty,
rantaan laivan luo, sen vartia täällä hän olkoon;
Kirken linnaan vie sinä meidät muut jumalaiseen.»
  Virkkivät noin, ja nyt lähdettiin meren luota ja laivan.
Hankavan haahden luo ei jäänyt Eurylokhoskaan,
vaan kera seurasi, näät vihanvimmani sai hänet pelkoon.
  Kirken luonapa taas sill' aikaa kumppanit toiset
kyllin kylpivät, voideltiin iho välkkyvin öljyin;
varrellaan ihotakki ja vaippakin pehmeävilla
nyt pitopöydäss' istuivat katon korkean alla.
Kasvokkainpa kun kumppanejaan taas kumppanit katsoi,
kaikki jo itkivät, vaikerrust' oli kartano täynnä.
Luokseni astuen näin kave korkea mulle jo lausui:
  »Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
älköön itku nyt yltykö taas! Tutut mulle on vaivat
nuo, mitä miehines näit kalamert' ajelehtien aavaa,
vauriot maallakin tuottelemat vihamiehien tuimain.
Nytpä on ruokiin ryhtyminen sekä viiniä juomaan,
kunnes on elpynyt ennalleen taas rohkeus rintaan,
kuin oli lähteissänne se reima, kun jäi kotimaanne,

kalliokas Ithake; nyt on riutunut, raukea mieli,
ain' ajatuksena vain meri ankara, eik' ilo anna
intoa kuunaan, sill' ylen paljon kärsiä saitte.»
Virkkoi noin; sepä miehekkäit' oli mieliä myöten.
Päivät pääksyttäin noin oltiin vuosi me umpeen,
ehtynyt ei lihan paljous meilt', ei myös sulo viini.
Mutt' ohi kons' oli vuosi ja uus kehä kerkesi Horain,
kuut monet menneet, läsnä jo taas ajat päivien pitkäin,
niinp', ulos kutsuen, mulle jo haastoi kumppanit armaat:
»Missä on mielesi, muista jo syntymämaatasi viimein,
sallimat taivaisten jos suonevat sun eloss' oivaan
saapua kartanohos sekä taattojen tanterehille!»
Noin hoki nuo; sepä miehuullist' oli mieltäni myöten.
Siellä nyt istuttiin koko päivä, sen laskuhun asti,
ehtynyt ei lihan paljous meilt', ei myös sulo viini;
vaan alas mentyä auringon, hämyn tultua tumman
linnan suojiin yöhämäriin meni kumppanit maata,
Kirken vuoteeseen minä astuin taas ihanaiseen,
näin sanat siivekkäät, jumalattaren polvia kietoin,
lausuin koht' anovasti, ja hän mun pyyntöni kuuli:
»Kirke, täyttäös nyt lupauksesi, jonka sa annoit,
maalleni matkata suo minun; kaipaus mieltä jo polttaa
mun sekä kumppanien, valituksillansa he vaivaa,
ahdistaa mua aina, kun et ole vain sinä läsnä.»
Noin minä virkoin, vaan kave korkea vastasi kohta:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
älkää luokseni jääkö te siis, jos mennä on mieli.
Vaan toki toinen teillä nyt ensin retki on eessä
Hadeen kartanohon sekä hirveän Persefoneian,
noutaminen sokealta on Theben Teiresiaalta

tietäjäneuvot; on häll' yhä entinen tieto ja mahti,
viel' yhä kuoltuakin hänen yksin Persefoneia
soi tajun säilyttää, muill' on vain häälyvä haamu.»
Noin hän virkkoi, vaan sydän mult' oli murtua huoleen;
itkien vuoteell' istuin enk' elon ilmoja nähdä
mielinyt kauemmin, en kasvoja loistavan päivän.
Mutta kun kiemurrellen siin' olin itkenyt kyllin,
puhkesin taas puhumaan, näin vastasin hälle ja lausuin:
»Kirke, kenp' opas ohjaamaan ois retkeä moista?
Tullut Hadeen luo kuka kuunaan haaksin on tummin?»
Noin minä virkoin, vaan heti vastasi taas kave kaunis:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
puutett' ohjaajan älä laivallas sure lainkaan!
Mastosi pystytä vain, vedä valkea purje ja istu
huoleti, tuuli on pohjoinen sun purttasi vievä.
Vaan kautt' Okeanon kun laivasi tuonne on tullut,
kussa on laakea ranta ja lehdot Persefoneian,
kuivuvakukkaiset pajupuut sekä poppelit pitkät,
rantaan Okeanon syväpyörtehisen jätä laiva,
Hadeen tunkkaiseen asumukseen astuos itse.
Kussa Pyriflegethon Akheron-joen uomahan yhtyy
siellä ja Kokytos, jonk' alkuna synkeä Styks on,
virtojen yhtyvien jylinässä on kallio jylhä;
tunkeu kallion luo — tämä muistaos, sankari, tarkoin —
siihen kaivaos kuoppa, mi kyynärän verran on ristiin,
vuodata vainajien pyhä uhri nyt ympäri reunaa,
mettä ja maitoa ensinkin, suloviiniä sitten,
vihdoin vettä, ja myös valahuttaos valkeat jauhot.
Haamuja vainajien lupauksin palvo ja vanno
uhraavas, kun maill' Ithaken olet taas, maholehmän,

karjasi parhaan, antimet myös rovioll' ani-runsaat,
Teiresiaallepa viel' erikoisena lahjana lampaan,
laumasi kauneimman, joka karvaltaan sysimustan.
Noinpa kun suostutetut lupauksin on vainajat kuulut,
uhraa uuhi ja oinas myös sysimusta ja teuraat
taivuta päin ikiyötä, mut pois omat kasvosi käännä
puoleen Okeanon vesivirran. Luo luvutonna
sielut vainajien elotonten kertyvät silloin.
Sitten kutsuen, rohkaisten tovereittesi käske
ottaa teuraat nuo, juur' iskemät tappavan vasken,
nylkeä, polttaa koht' ikivaltoja palvoen, voimaa
Hadeen mahtavan, hirmuisen myös Persefoneian.
Vaan kupehelt' ota itse sa viiltävä miekka ja valvo,
luo veren ettei vainajien tule häälyvät haamut,
ennenkuin tuta Teiresiaan saat tietäjäneuvot.
Silloin tietäjä tuo heti luoksesi, valtias, astuu;
neuvoo sulle hän tien, välit ilmoittaa sekä kuinka
sun kotimatka on kulkeminen meren aavoja mennen.»
  Noin hän virkki, ja nousi jo kullanhohtava Eos.
Koht' ihotakkiin, viittaan myös minut verhosi Kirke,
itsepä heitti hän varrelleen helovalkean vaipan,
hempeän, hienoisen; soman, kullanvälkkyvän vyötti
vyön kave uumilleen, pani päähän hohtavan hunnun.
Vaan läpi linnan kiiruhdin minä, miehiä matkaan
joudut̨tain, kävin kunkin luo, sanan suopean lausuin:
  »Kauemmin uness' älkää nyt makeassa te maatko.
Aika on lähteä! Tiemme jo neuvoi mahtava Kirke.»
  Virkoin noin; sepä miehekkäit' oli mieliä myöten.
Mutt' ei päässyt pois väki sielt' edes vauriotonna.
Joukoss' Elpenor oli muuan, miesteni nuorin,

taistoss' ei erin uljas, ei järin järkevä myöskään;
hän katoll' yksikseen jumalattaren linnan ol' ylhän,
viinin painamin päin siell' etsien vilpeytt' yöpyi.
Touhu kun kumppanien, häly, äänet, askelet kuului,
karkasi pystyyn mies, unen houreess' ei ajatellut,
ett' alas astuminen hänen sielt' oli korkeat portaat,
vaan suin päin tuli tuuskahtain katolt' äkkiä, taittoi
niskat tullessaan, tykö Hadeen sielu jo vaipui.
Lähdettäissä mä lausuin näin tovereilleni muille:
»Toivona lie kotimatka jo, tie sulo-syntymämaahan
teillä, mut toisen tienpä on Kirke säätänyt: mennä
Hadeen kartanohon sekä hirveän Persefoneian
Theben Teiresiaalta nyt saamaan tietäjäneuvot.»
Noin minä virkoin, vaan sydän heilt' oli murtua huoleen,
tielle he istuutui, repi tukkaa itkien päästään,
mutt' ei rahtuakaan heit' auttanut itku ja voihke.
Siinä kun kuljettiin nyt laivan luo meren rantaan
ankein mielin, vuodattain monet kyynelet vuolaat,
saapunut Kirke sill' oli aikaa, mustan ol' oinaan,
uuhen mustan myös liki laivaa kytkenyt tummaa,
tiell' ohi kuin utu mennyt; — ken salakulkua nähdä
kuolematonten vois, jos tullevat, lähtenevätkin?

YHDESTOISTA LAULU.

ODYSSEUN MANALASSA-KÄYNTI.

Vaan heti laivan luo meren ääreen tultua tuonne
veettiin veen pyhän aaltoihin alus vitkaelutta,
masto ja purje ne maista jo tuotiin purtehen tummaan,
lampaat nuo kera nostettiin sekä itsekin noustiin
'ankein mielin, vuodattain monet kyynelet vuolaat.
Tuulen myötäisen soi tummaa tuutia keulaa,
purjeen pullistaa, hyvän antoi auttajan Kirke,
ihmis-ääninen tuo kave mahtava, suortuvakauno.

Kohta kun kiinnitetyt oli köydet kaikki ja nuorat,
istua saatiin, ohjasi tien perämies sekä tuuli.
Kaiken päivää tuult' yhä täynn' oli kiitävä purje;
laskihe päivä, ja tiet hämy tumma jo varjosi kaikki,
Okeanon syvävuoltehisen kun rantahan tultiin.
Kimmerien oli kaupungin se ja maan tyly ranta;
saartoi sankka sit' usva ja pilvet, ei näet sinne
konsaan luo sädeloistettaan terä päilyvän päivän,
ei ylös korkeuteen kohotessaan tähtisen taivaan,
taivaalt' illoin ei maan puoleen taas aletessaan,
koitojen kuolollisten on yll' yhä yö ikisynkkä.
Maihin laiva nyt ohjattiin, kera ottaen lampaat
käymään lähdettiin viert' Okeanon veden vuolaan,
mentiin, kunnes tuo tuli Kirken neuvoma paikka.
Teurait' Eurylokhos piti kiinni ja myös Perimedes,
vaan kupeheltani kiskalsin minä viiltävän miekan,
kuopan kaivoin, joll' oli mittaa kyynärä ristiin,
Vuodatin vainajien nyt uhriks ympäri reunaa
mettä ja maitoa ensinkin, suloviiniä sitten,
vihdoin vettä, ja myös valahuttelin valkeat jauhot.
Palvoin haamuja vainajien, lujat tein lupaukset
uhrata kohta, kun maall' Ithaken olen taas, maholehmän,
karjani parhaan, antimet myös rovioll' ani-runsaat,
Teiresiaallepa viel' erikoisena lahjana lampaan,
laumani kauneimman, joka karvaltaan sysimustan.
Vaan kun vainajat noin oli suostutetut lupauksin,
kurkut lampahien jo ma viilsin, niit' yli kuopan
kurkottain; veri koht' ulos uhkui tumma, sen ääreen
sielut vainajien elotonten nous ikiyöstä,
morsiot, sulhot, vanhukset myös, vaivoja nähneet,

impyet hennot, niin suru outo ja uus sydämessään,
urhot peitsien vammaamat, terävaskien tuimain,
Areen surmaamat, tamineissaan hurmehisissa:
tunkihe kuopan luo luvutonna ne tuolta ja täältä
pauhuin hirmuisin; minut valtasi kalpea kauhu.
Mutta jo kutsuen, rohkaisten tovereitteni käskin
ottaa teuraat nuo, juur' iskemät tappavan vasken,
nylkeä, polttaa koht', ikivaltoja palvoen, voimaa
Hadeen mahtavan, hirmuisen myös Persefoneian;
viiltävän miekan taas kupehelt' otin itse ja torjuin
häälyvät haamut vainajien veren luo tulemasta,
ennenkuin tuta Teiresiaan sain tietäjäneuvot.
Ensiks ilmestyi Elpenor-kumppanin haamu.
Hautaamatt' oli vielä hän helmaan maan latulaajan,
Kirken linnaan näät oli itkemätönnä hän jäänyt,
hautaan hankkimatonna, kun ankara niin oli kiire.
Kyynelin haikein näin hänet taas, sydän surkua täynnä,
noin sanat siivekkäät minä lausuin hälle ja haastoin:
»Kuink' olet, Elpenor, sumeoilla jo varjojen mailla?
Joudummin jalan ennätit, kuin tuli laivani tumma!»
Virkoin noin ma, ja vaikertain polo vastasi varjo:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
viinin paljous toi tuhon mulle ja sallima julma.
Kirken linnan näät katoll' yövyin enk' ajatellut,
ett' alas astuminen minun sielt' oli korkeat portaat,
vaan suin päin tulin, tuuskahdin katolt' äkkiä, taitoin
niskani tanterehen, tykö Hadeen sielu jo vaipui.
Kautt' anon armaintes nyt, kaukana täält' asuvaisten,
puolison, taaton myös, joka hennon kasvusi kaitsi,
ainoan poikasi Telemakhon, joka jäi kotilinnaas —

sill' olet, tiedän sen, palatessasi mailta sa Hadeen
saareen Aiaien taas laskeva laivasi oivan —
valtias, sult' anon vannottain, mua muistaos siellä.
Itkemätönnä ja hautaamatt' älä heitä ja hylkää,
etten päällesi vain vedä kostoa viel' ikivaltain,
vaan minut polta ja myös tamineetkin, joita ma kannoin,
kumpu sa rantaan luo meren vaahtisen ylleni, jott' ois
muistava koitoa miest' yhä vastakin kasvava kansa.
Täyttäös pyyntöni tää sekä pystytä kumpuni päälle
airo se, kumppanien kera joll' eläessäni sousin.»
  Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Pyyntösi kaikki ma teen sekä täytän, kumppani koitol»
  Moinen haikea meill' oli haastelo; täll' olin puolen
kuoppaa miekkani kurkottain veren päälle ja tuolla
kumppani-vainaja taas kovin kohtaloaan valitellen.
  Luo tuli äitini sielu nyt, erjenneen elon mailta,
uljaan Autolykon tytär Antikleia, jok' ammoin
viel' oli voimissaan, pyhän Troian maille kun läksin.
Kyynelin haikein näin hänet taas, sydän surkua täynnä,
laskenut en veren luo toki, vaikk' oli vartoa tuska,
ennenkuin tuta Teiresiaan sain tietäjäneuvot.
  Luo tuli Teiresiaan nyt, Theben tietäjän, sielu,
saapui sauvoin kultaisin, minut tunsi ja lausui:
  »Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
kirkkaan auringon miks alt' olet, onneton, tullut
vainajat nähdäkses, ikikolkkouden kodin inhan?
Väistyös kuopan luota ja pois vedä viiltävä miekka,
että jo verta ma juon sekä lausun kohtalos ilmi.»
  Virkkoi noin; minä väistyin pois, panin huotrahan miekan
huolitetun hopeoilla; ja joi nyt tietäjä kuulu

tummaa verta ja mulle jo lausui näin sekä haastoi:
»Etsit suotuisaa kotitietä, sa kuulu Odysseus.
Vaan ylen työlääks saattaa sen jumal' ylhä, et silmää
maan järisyttäjän välttää voi; kovin sulle Poseidon
vimmoissaan oman poikans' on sokeuttamisesta.
Siltikin voitte kenties kodin saavuttaa, kovat kestäin,
jos himon hillitset oman niinkuin kumppanieskin.
Kohta kun Thrinakien olet rantaan laivasi oivan
laskenut orvokinsiintoisilt' ulapoilta jo turviin,
karjoja aimoja siellä ja lammaslaumoja näätte;
Helios naltia niitten on, katsoja, kuulija kaiken.
Jos elukoihin et koske ja hankit vain kotimatkaa,
vihdoin kai Ithaken, kovat kestäen, vielä te näätte;
mutta jos karjoihin kajotaan, niin turma, se tiedä,
laivasi, miehesi vie, ja sa itse, jos surmasi vältät,
myöhään saapuva liet, ruti-kurjana, kumppanitonna,
vierain laivoin; surkeuteen kodin syöstynä löydät,
miesten korskien näät tavaraasi sa ahmivan siellä,
mielien puolisoas jumalaista ja kihloja kantain;
tuonpa sa korskeuden olet kostava, kun tulet kerran.
Vaan kosijoille kun linnassas olet tuottanut turman
viekkaudella sa tai avotaistoss' ankarin vaskin,
niin kädenmyötäinen ota airo ja astu ja kulje,
kunnes löytänet maan, miss' ei mert' ihmiset tunne,
suolaa lainkaan ei pane ruokiin laittelemiinsa,
ei ole milloinkaan punarintoja pursia nähneet,
airoja ei solakoit' ole myöskään, siipiä laivain.
Merkin sulle ma neuvon nyt, jok' on tuntea selvä:
kun joku tielläsi vastaan käy, joka tutkivi, kunne
viljanviskintäs noin viet nojass' olkasi vahvan,

niin kädenmyötäinen siin' iskeös airo sa maahan,
palveet loistavat tuo sekä suostuta suuri Poseidon,
uhraa jäärä ja härkä ja hönkyvä karju, ja sitten
taas kotiielle jo käy, satauhrit tuo pyhät, palvoin
muit' ikivaltoja myös, asujaimia aukean taivaan,
kaikkia yksittäin. Oma kuolosi vienona vihdoin
saapuu, vaan meren aavoill' ei, kun lempeä vanhuus
voimasi vaivuttaa ja ne kansat, joita sa kaitset,
onnea nauttivat. Ennustin nyt kaikk' elonvaihees.»

Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Niinp' ikivallat, Teiresias, kai säätivät itse.
Mutta sa nyt sano mulle jo tuo, tuta suo tosi tarkka:
äitini sielun tuolla ma nään, emovainajan armaan,
ääneti istuu hän veren ääress', ei edes arvaa
katsoa, ei puhutella hän, vaikk' oma poika on läsnä;
kuink', oi valtias, hän minut tuntisi tääll' olevaksi?»

Noin minä virkoin, hän heti vastasi mulle ja lausui:
»Helppo on seikka se, vain tämä neuvo sa nyt pane mielees:
mailt' elon erjenneen kenen vainajan vain veren ääreen
astua suot, toden hän valehettoman virkkavi sulle,
vaan ketä luo et päästä, hän väistyy pois heti jälleen.»

Virkki ja Hadeen taas asumuksiin kulki jo haamu
valtias Teiresiaan, sanoneeksi kun sai jumal-enteet.
Malttaen varroin itse, jo kunnes luo emo armas
joutui, verta jo tummaa joi. Minut koht' emo tunsi,
vaikertain sanat siivekkäät näin mulle hän lausui:

»Kuink' olet, armas laps sumeoilla jo varjojen mailla,
vaikk' elät vielä? On näit' eläväisien vaikea nähdä.
Valtavat virrat näät välill' on, meren ankarat aavat,
ennen muit' iso Okeanos, jonk' ei yli tulla

voi jalan kulkien, vain lujalaidan tuomana laivan.
Troian mailtako nyt tulet vasta sa harhaten kauan
miehines, laivoines, Ithaken et viel' ole rantaan
saapunut, linnaas et, et puolisoas ole nähnyt?»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Oi emo, Hadeen maille mun täytymys astua tänne
Theben Teiresiaalt' oli saamaan tietäjäneuvot;
sill' en Akhaiaan viel' ole saapunut, en kotisaareen
astunut, vaan yhä harhaillut, monet vaikeat kestäin,
siit' olen asti, kun läksin kanss' Agamemnonin aimon
taistoon Ilionin hepokuulun tanterehille.
Mutta sa nyt sano mulle jo tuo, tuta suo tosi tarkka:
sulle mi surman toi, mikä ankara kuoleman arpa,
kalvava tautiko, vai sinut Artemis ampujatarko
nuolell' äkkiä kaas, ota tuskaton henkesi otti?
Myös olo taattoni kerro ja poikani, sinne jok' ammoin
jäi erotessani, heilläkö lie maan valtius vielä,
vai joku muuko jo vei eik' usko mun saapuvan jälleen?
Myös aviostani kerro, mi hällä on mieli ja aie,
luon' oman poikans' onko hän vielä ja kaikkea kaitsee
vai joko vaimoks suostunut lie valioimman akhaijin?»
Virkoin noin ma, ja koht' emo korkea vastasi jälleen:
»Viel' yhä vaankin vartoelee sua tuo vakamieli
kaihoten linnoillas, hält' ainaisess' ikävässä
vierivät päivät, yöt kera kyynelvirtojen viljain.
Vieraan viemätön on jalo valtikkas, sukumaillaan
poikas on polkematonna, ja kestitysatriat runsaat
nauttia saa hän kuin lainkäyttäjä valtias kuunaan,
sill' yhä näät hän kutsuja saa. Sun taattos on maalla,
ei tule kaupunkiin sen koommin; on poissa jo hältä

oikea vuode ja peitot myös sekä hohtavat raidit,
talvisin nukkuu hän kera kartanon orjien, allaan
on poro vain liki liettä, ja verhona kurjat on ryysyt;
vaan kesä kukkea konsa on mailla ja syys satosankka,
kuivia lehtiä kukkuranaan rypäleisen on tarhan
käytävät, tarjona maass' ylt'ympäri yötilat taajat.
Niille hän koitona käy, sydämessään haikea murhe,
saavuntaas ikävöi, iän taakka jo on ylen raskas.
Noin minä raukenin myös, noin kohtalon-arpani täyttyi.
Linnass' Artemis ampujatar ei ampunut nuoltaan
ain'-osuvaa, mult' ei ota tuskaton henkeä vienyt;
myöskään murtanut ei mua tauti, mi vie useimmin
julmana riuduttain elonvoiman pois jäsenistä:
kaiho, kun poiss' olit, kuulu Odysseus, poikani, poissa
hoivasi, lempeytes, sepä riisti, se vei elon armaan.»
Noin hän virkkoi, vaan, sydämessäni sykkivä kaipaus,
mailt' elon erjenneen emon haamua koin halaella.
Kertaa kolme ma tarttua koin ikävöitsevin innoin,
kertaa kolme hän väistyi kuin uni tai kuni varjo;
tyhjää vain syli sulki, ja nous yhä tuskani tuima.
Noin sanat siivekkäät jo ma lausuin hälle ja haastoin:
»Oi emo, mikset jää, sua vaikka ma niin ikävöitsen,
Hadeen yössäkin viel' ett' itkettäis sylitysten,
kunnes kyllyttäis sydämemme jo hyytävä haikeus?
Tyhjän loihtiko vain kuvan korkea Persefoneia,
jotta sen tuimemmin minä tuskan tuntea saisin?»
Virkoin noin ma, ja koht' emo korkea vastasi jälleen:
»Voi, polo poikani, maan asujoista sa kaikkien koidoin,
ei tytär ylhän Zeun sua pettele Persefoneia,
kaikkien kuolollisten on kohtalo tää manan mailla.

Poissa on luut, lihat, poissa on silloin liittävät jänteet,
kaikki ne polttaa pois väki valkean leimuavaisen,
luista kun valkeist' on elo luopua ehtinyt ensin;
sielupa karkkoo kuin uni häälyvä, liitäen kauas.
Mutt' ylös valkeuteen taas riennä jo, talleta kaikki
mielees, että sen vaimolles voit kertoa kerran.»
Tuo nyt haikea meill' oli haastelo. Vaan jopa saapui
naisien haamut — ylhä ne laittoi Persefoneia —
vaimot valtiaspuolisojen sekä tyttäret armaat.
Nuo tuli parveillen veren tumman luo, ja ma tuumin,
haastattaa heit' yksittäin miten siinä ma voisin.
Viisaimmaksipa tään toki viimein päätteli pääni:
mittavan miekan kiskalsin kupeheltani enkä
antanut tummaa vert' yht'aikaa kaikkien juoda.
Yksi nyt kerraltaan liki astui kertoen julki,
hällä mi synty ja heimo, ja kaikkia sain kysytellä.
Ensimmäisenä luo tuli Tyro korkeasynty,
jonk' isä Salmoneus oli, sankari kuulu, hän kertoi,
puolisonaan taas häll' oli Kretheus, Aiolon poika.
Vaan hänet lemmen valtaan sai jumalainen Enipeus,
virran haltia tuon, maan virtoja muit' ihanamman;
niinp' yhä luo tuli vienoisen hän Enipeus-virran.
Senpä nyt muotoon muuttihe maan järisyttäjä suuri,
virran vellovan suussa jo rinnoilleen hänet sulki.
Vuorenseinänä nousi ja suojasi korkea kuohu
vaimoa kuolollista ja ylhää myös ikivaltaa.
Päästi jo neitsytvyön hänet uinuttain unin vienoin
kuoloton lempijä, vaan halun kons' oli täyttänyt armaan,
naist' ihanaapa jo hän kädest' otti ja näin sanan lausui:
»Onnekas vaimo, jot' armastin! Ajall' aastajan kierron

saat pojat kuulut, näät sylinantipa kuolematonten
ei ole turha. Sa vaali ne vain, hyvin kaitse ja hoivaa.
Taas kotihinpa jo käy, sydämeesi se vaieten kätke:
maan järisyttäjä suur' olen, tiedä se, itse Poseidon.»
Virkkoi noin sekä taas veden vellovan alle jo painui.
Kohtuisellepa kaksoiset, Pelias sekä Neleus,
syntyi; varttui Zeun väell' ylhän valtias aimo
kumpaisestakin: maa Peliaan oli laaja Iolkos,
laumava, lampahikas, Pylos hietava taas koti Neleun.
Muut pojat valtiatar sai Kretheus-valtiahalle,
Aisonin ynnä Fereen, Amythaonin myös, hepourhon.
Toinen ol' Antiope, tytär Asopon, joka saattoi
kerskata Zeun, ylitaatonkin, syliss' uinunehensa;
siitäpä syntyi myös Amfion hälle ja Zethos;
seitsenporttinen Thebe, sen lujatorniset muurit
heist' ovat alkuisin, sill' aimoja vaikk' olivatkin,
muureitt' aukea Thebe eip' asuteltava ollut.
Kolmas ol' Alkmene, jalo puoliso Amfitryonin,
joll' oli Herakles ikiuljas, leijonamieli
heilimänään, halaukseen Zeun kun ol' yhtynyt ylhän.
Myös Megaran minä näin, isä jonk' oli urhea Kreion,
puoliso taas vesa tuo väkiverraton Amfitryonin.
Oidipodeen emon näin, ihanaisen siell' Epikasten,
työstään tietymätönnä jok' ylleen syyn veti synkän:
poialleen emo huoli, ja niin isän surmasi, äidin
nai oma poika; mut ilmi sen taivahiset pian saattoi.
Kansaa Theben kaunoisen sai mies polomieli,
Kadmeun heimoa, hallita, niin tylyt sääs ikivallat;
äitipä astui luo lujan portinsulkijan, Hadeen,
tappavan silmukan kiinnittäin ylös kammion kattoon

tuskassaan tulisessa, ja kauhut kaikkipa jätti
poialleen, mit' Erinnyit tuo emon turmion kostain.
Khloris myös sulosorja jo näyttihe, jonk' oli Neleus,
impiä kauneimman, lukemattomin noutanut lunnain;
hän, tytär nuorin tuo Amfionin, Iason poian,
minyiläisiä vallinneen väell' Orkhomenossa,
valtiatarnapa nyt Pylos-maan pojat sai ikikuulut,
Nestorin sai, Khromion ja Periklymenon sotisorjan.
Tyttären uljaan myös sai Peron, maill' ihanimman,
kaikkien mielimän; vaan hänet Neleus sille ol' yksin
antava, ken Fylakest' iso-otsia härkiä lauman
sorkkuvasääriä tois, mailt' Ifiklon väkivoivan.
Tuon pani vaikean työn; vain tietäjä kuulu Melampus
rohkeni koittaa, vaan ikivaltain sallima raskas
estikin: paimenet vangiks sai, pani ankarat paulat;
mutta kun päivin, kuin oli ehtinyt kulkea umpeen
vyöryvä vuosi ja Horain taas kehä kiertävä alkoi,
kahleist' Ifiklos väkivoipa jo tietäjän päästi,
tuon tosineuvoisen; Zeun korkea tahtopa täyttyi.
Myös näin Ledan, Tyndareon sulopuolison, josta
kaks oli Tyndareoll' uropoikaa aimoa, Kastor,
valjakon suistaja, myös Polydeukes pontevanyrkki.
Kätki jo nuo elonkasvaja maa, mut on viel' eloss' urhot:
suoma on Zeun maan allakin heill' ikikunnia vuoroon
päiv' eloss' olla ja toinen taas manan uinua unta;
kuolematonten kunniahan korotettu on heidät.
Näyttihe Ifimedeiakin, jonk' oli nainut Aloeus,
vaan oli lempeen kanssa Poseidonin liittynyt, kertoi,
kantanut kaksoiset; nepä vaipui mailt' ylen varhain,
Otos tuo jumalaimo ja kuulu jo maan Efialtes.

Kooltaan korkeimmat elonkasvaja-maill' eläneistä,
miesten sorjimmat oli myös he Orionin jälkeen.
Vuosi kun heill' oli yhdeksäs, oli vartta jo vahvuus
kyynärän yhdeksän, sylen yhdeksänp' oli korkeus.
Taistoll' ahdistaa ikivaltoja, itse Olympoon
riehuvin melskein rynnätä heill' oli uhka jo, nostaa
Ossa Olympon päälle ja Pelion huippuhun Ossan
nuojuvalehväinen, noin taivaaseen kavutakseen.
Tuonpa he oisivat tehneetkin, jos varttua saivat;
vaan Zeun korkea poika ja Leton suortuvasorjan
heille jo toi tuhon, ennenkuin orahall' oli posken
haituvat, parranliemenkään kähäröitynyt leukaan.
Faidran, Prokriin näin, Ariadnen, jonk' oli taatto
Minos turmahinen; tuot' ammoin, kaunoa Kreetan,
kohti Ateenaa Theseus toi, pyhän kukkulan turviin
ei toki kerjennyt, merisaartoon tultua Diaan
Artemis immen kaas — sanan syyttävän toi Dionysos.
Mairan näin, Klymenen sekä inhan siell' Erifylen,
tuon, joka kiiltävän kullan vuoks oman puolison petti.
Mutta en voi luetella, en mainita kaikkia heitä,
niin monet sankarien näin puolisot, tyttäret siellä.
Ennenp' yö pyhä loppuva ois; ja on aika jo käydä
laivaan saattajamiesteni luo minun taikkapa täällä
nukkua; vaan jumaloissa ja teissä mun on kotitieni.»
Virkkoi noin, ja he vait oli kaikk', ihan ääneti istui,
viel' ihamielin kuuntelivat saliss' yöhämärässä.
Heille jo Arete sanan lausui näin helo-olka:
»Miltäpä mies tämä teistä nyt näyttää, faiakilaiset,
tuo jalo muoto ja varsi ja ymmärrys ylen oiva?
Niin, hänet vieraaks sain minä, vaan se on kunnia kunkin.

Älkää lähtöä siis hätiköikö ja lahjoja älkää
niukennelko, ne hälle on tarpeen! Teill' isot aarteet
on kotonanne, ne siell' ikivaltain suosio suojaa.»
Kohtapa virkkoi myös Ekheneos, sankari harmaa,
tuo, joka vanhin mies oli heimoa faiakilaisten:
»Ystävät, ei puhu vasten mielt', ei toivoa meille
mielevä valtiatar, siis kuulkaa neuvoa tuota.
Itsepä Alkinoos toki säätäjä on sanan, työnkin.»
Hälle nyt Alkinoos heti vastasi näin sekä lausui:
»Täyttyvä on puhe tuo niin totta jo, kuin elän itse,
faiakilaisia vallitsen merikelpoja täällä.
Vieras malttakohon toki, vaikk' ikävöipikin maalleen,
viipyä huomisehen, kaikk' että ma saan kerätyksi
antimet; matkaanlaitto se miesten huolena olkoon,
vaan yli muistapa mun, joka kaitsen maata ja kansaa.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Valtias Alkinoos, urohista sa kunniakuuluin!
Vaikk' yli vuodenkin mua pyytäisitte te jäämään,
kunhan saattajat suotte ja myötäni myös jalot lahjat,
niinp' oma mielikin sois, olis onnekkaampi se totta,
jos käsin täydemmin palajaisin syntymämaahan;
kunnian, suosion suuremman kaikk' ihmiset antais,
ken minun vain Ithaken näkis saareen saapuvan jälleen.»
Hällepä Alkinoos näin vastasi taas sekä lausui:
»Toinen on muotosi totta, Odysseus, kun sinut näämme,
veijarin, petturin ei, joka paikass' ympäri joit' on
kiertelemäss' ylen mont' yhä viljavan maan kamaralla,
valheitaan sepitellen, joist' ei selkoa kellään;
vaan puhe sorja on sulla ja oiva ja oikea mieli.
Kerroit taiten, tarkalleen, kuin laulaja oisit,

muitten akhaijein, myös omat vaikeat vaivasi kaikki.
Mutta sa nyt sano mulle jo tuo, tuta suo tosi tarkka:
näitkö sä keitään kumppanejas jumalaisia, jotka
kanssasi Troiaan lähti ja siellä jo kohtasi kuolon?
Päättömän pitkä on yö, viel' oikea nukkuma-aika
ei ole lainkaan, kuulumias puhu kummia vielä!
Koin pyhän nousuun kuuntelisin saliss' uupumatonna,
jos vain kertoa malttaisit, mitä teilläsi kestit.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Valtias Alkinoos, urohista sa kunniakuuluin!
Kertomisell' oma aikans' on, oma nukkumisella.
Mutta jos kuulla sun mielesi lie, niin kerron, en kieltäy,
seikkoja muitakin sulle ja murheisempia, kerron
turmat kumppanien, sodan jälkeen sortunehitten,
joit' ei Ilioniss' ani-ankara tappanut taisto,
vaan palatessapa kaas katalasti jo viekkaus vaimon.
Korkea Persefoneia kun sielut hentojen naisten
vihdoin hälvenemään oli saattanut sinne ja tänne,
luo Agamemnonin sielu jo saapui, Atreun poian,
hahmoin murheisin, kera kaikki ne, joilleka koitui
kutsuiss' Aigisthon sama kuolo ja kohtalon arpa.
Kohta kun tummaa vert' oli juonut, hän minut tunsi,
ääneen siinä hän nyyhki, ja vuotivat kyynelet vuolaat,
päin kädet kurkottui, syli sulkenut ois minut innoin,
vaan ikimennyt kaikk' oli voima ja tarmo, mi ennen
notkeiss' ollut häll' oli jänteissään, jäsenissään.
Silmin kyynelisin hänet näin, sydän surkua täynnä,
noin sanat siivekkäät jo ma lausuin hälle ja haastoin:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää Agamemnon,
sulle mi surman toi, mikä ankara kuoleman arpa?

Sortiko laivoines sinut aaltojen alle Poseidon,
nostaen raivoamaan meren aavall' ankarat tuulet,
vai tuhon maallako toi väki vieras, jolta sa laumat
härkien, lampahien koit ryöstää uhkeat taikka
vallata kaupungin, pois puolisot orjina viedä?»
Virkoin noin ma, ja kohta hän vastasi mulle ja lausui:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
sortanut laivast' ei mua aaltojen alle Poseidon,
nostaen raivoamaan meren aavall' ankarat tuulet,
vienyt väijyen ei väki vieras henkeä maalla,
Aigisthos tuhosurman toi, minut murhasi, kanssaan
vaimoni turmahinen. Pitokutsuissaan minut luonaan
kuin härän seimelleen löi hengeti atriapöytään.
Tuo oli kuoloni kurja, ja kumppanit myös verihinsä
vaipui vierekkäin, kuin karjut valkeahampaat
teurastuttaa mies, pidot laatien, voipa ja vauras,
kun mikä juhla on, häät tai kestinnät, kemut muutkin.
Mont' olet kyllä sä miest' eläessäsi kaatuvan nähnyt
kaksinkamppailuun tahi taajaan taistelon riehuun,
vaan kipeämmin koskenut ois näky tuo toki mielees,
surmattuina kun luo sekomaljain, täysien pöytäin
maattiin siinä ja permannon veri tulviva peitti.
Vihloi haikeimmin Priamon toki tyttären huuto,
Kassandran, minust' etsi hän turvaa, kun hänet tappoi
häijy Klytaimnestra; minä koin kädet torjuen nostaa,
vaan minut pistävä miekka jo herpasi. Tuo häpyheitto
pois vain kääntyi, ei, vaikk' astuin maille jo Hadeen,
huolinut silmiä sulkea mult', ei huulia yhteen.
Ei ole hirmumpaa, ei herjempää toki, kuin on
nainen, konsa hän noin kataluuksiin kääntävi mielen;

kuin kamalimman mietti nyt tuokin työn, menetytti
nuorena-noutelijansa! Ma saapua saavani toivoin,
lapseni, myös väen muun, kodin kaiken sill' ilahuttain,
vaan tuo verraton ilkeyteen verityöll' ikiherjan
saattoi itselleen — se on varjona vastahisenkin
naissuvun hempeän, myös jalojenkin, niitä jos lienee.»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Voi, kovin vainonnut ajat kaiket on heimoa Atreun
naisten turmiohankkein Zeus, jylisyttäjä ilmain;
näät Helene oli syy monen surmaan, taas tuhon sulle
mietti Klytaimnestran tyly mieli, kun kaukana viivyit!»
Virkoin noin, vaan hän heti vastasi mulle ja lausui:
»Ällös vain sinä vaimolles kovin leppeä olko,
kaikkea ain' älä hälle sa usko, mit' aikovi mieles;
kerro, mi kertoa joutaa, muu pidä tietonas itse.
Vaan oma puoliso eip' ole surmana sulle, Odysseus;
siihen liian on oiva ja nuhteeton sydämeltään
tuo tytär Ikarion, jalo, mielevä Penelopeia.
Muistan, kuinka hän jäi, sulo nuorikkos, kotisuojiin,
kun sota kutsui meitä; hän parmaillaan piti pientä
poikastaan, joka kai kera miesten miesnä nyt istuu,
miekkonen; saapuissaan oma taattopa saa hänet nähdä,
taattoa hän halaella, ja on hyvin kaikki ja oikein.
Mun tyly puoliso ei edes suonut kasvoja nähdä
kaivatun poikani, vaan elon ennen multa jo riisti.
Mutta ma seikan sen sanon vielä, ja paina se mielees:
maahasi tullessas älä maihin julki sa laske,
vaan salapaikkaan, eip' ole näät hyvä uskoa naisiin.
Mutta sa virka jo tuo, tuta suo tosi suora ja tarkka:
poikani vaiheist' etkö sa kertoa tiedä, mi hällä

lie olinpaikkana, Orkhomenos, Pylos hietava onko
vai Menelaon maa, avotanterinenko on Sparta?
Sill' ei vaipunut viel' elon mailt' ole oiva Orestes.»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Atreun poika, sa miks sitä tutkit? En tiedä, en tunne,
vainaja vai eloss' onko, ja turhia ei tule haastaa.»
Tuo nyt haikea meill' oli haastelo, siinä kun seistiin
ankein mielin, vuodattain monet kyynelet vuolaat.
Luo tuli sieluja taas, tuli Peleun poika Akhilleus,
Patroklos sekä Antilokhos tuli, sankari kuulu,
Aias myös, joka kasvultaan ol' akhaijien kaikkein
sorjin, mittavin mies jalon Aiakon aaluvan jälkeen.
Tuo minut askelnopsan Akhilleun sielu jo tunsi,
näin sanat siivekkäät valitukseen puhjeten lausui:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
vieläkö, vimmahinen, teon keksinet uskaliaamman?
Hadeeseen miten tulla sa tohdit, raukeat miss' on
vainajat, varjojen vain tila tiedoton vaipunehitten?»
Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Oivin akhaijeist', aimo Akhilleus, Peleun poika!
Tullut Teiresiaalt' olen tietäjäneuvoja saamaan,
matkani kuink' Ithaken tois kalliomaalle jo viimein.
Sill' en Akhaiaan viel' ole saapunut, en kotisaareen,
vaivoja vain yhä kärsiä saan. Mutt' eipä sun laillas
onnellist' ole ollut, Akhilleus, eik' ole kuunaan:
kuolematonten laill' ison kunnian ain' eläessäs
kesken akhaijien sait, nyt valtias vainajienkin
suur' olet;ällös siis sinä kuoloas surko, Akhilleus!»
Virkoin noin, vaan kohta hän vastasi taas sekä lausui:
»Suott' älä lohduttaa mua, kuulu Odysseus, koita!

Ennenp' orjana raataisin maatilkkua vieraan,
vaikk' ois köyhäkin mies, osapuutto ja oltavat niukat,
kuin minä kaikkien vainajien ylivaltias oisin.
Vaan sana kuulla mun suo toki uljaan poikani töistä,
läksikö myötä hän myös, vai ei, etumaisena taistoon.
Myös sano, kuulla jos sait kukaties, jalo vieläkö Peleus
myrmidonein luvutonten on valtias, vai joko vaipui
valtius, arvokin hält' alas Hellaan mailla ja Fthian,
vanhuus kun väen heikentää, käsi, jalka jo herpoo.
Valkeuteen josp' auringon viel' astua voisin
moisena kuin kedoll' Ilionin eläessäni kerran,
urhojen uljaimmat kun akhaijeja suojaten kaasin,
noin vähäks aikaakaan tulisinpa ma taattoni linnaan,
vimmaa kauhistuis mun kätteni torjumatonten
taattoni solvaajat, väkivalloin syöksijät syrjään!»

Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Tietymätönt' olo mulle on Peleus-sankarin kuulun,
vaan miten laita Neoptolemon oli, poikasi rakkaan,
sen puhun selvälleen sekä suoraan, koska sa pyydät.
Skyros-saarelt' itsepä näät minä laitavin laivoin
toin hänet taistelemaan varusäärten akhaijien joukkoon.
Luona kun Ilionin pito neuvon meill' oli milloin,
hänp' etumaisna ol' ain', ei haastanut turhia koskaan;
vain jumalainen Nestor vei sekä myös minä voiton.
Taas kedoll' Ilionin kun kalskui taistelon vasket,
konsaan jääpynyt ei miesjoukkoon, toisien turviin,
vaan edell' aina hän riens, ei ollut toist' urohompaa.
Monta hän urhoa kaas sodan tuiman tanterehella.
En luetella, en mainita voi minä kaikkia niitä,
jotka hän surmaan sorti, akhaijein suojana seisten,

vaskisin keihäin, moisia kuin oli Telefon poika
sankari Eurypylos, monet kumppanit myös kera kaatut,
heimoa keteijein, emon mielen lahja kun voitti.
Tuop' oli sorjin mies, mitä näin, jalon Memnonin jälkeen.
Vaan kun Epeion veistämän taas kävi puuhevon kätköön
Argos-maan urot uljaimmat, mun työkseni antain
tuon lujan kätkön aukaisun sekä sulkemisenkin,
muutpa jo siinä akhaijein päät sekä päälliköt aimot
pyyhkivät kyyneliään, vavahutteli polvia pelko;
eipä Neoptolemon ihon kukkean silmäni lainkaan
keksinyt kelmenevän, pois kyynelt' ei hänen arkaa
pyyhkivän poskeltaan; ulos kiihkein pyrki hän pyynnöin
puuhevosesta, ja kouristui käsi kahvahan miekan,
varteen vaskevan peitsen myös tuhoks iliolaisten.
Vaan kato korkean kaupungin Priamolle kun ehti,
laivoilleen osasaaliin vei, jalot kunnialahjat
poikasi vaurioton: ei vammannut terä vasken
kaukaa kiitävä, ei lähelt' iskeväkään, monet vaikka
haavat taistelo tuo, kun riehuu armoton Ares.»

Virkoin noin ma, ja haamu jo Aiakon aaluvan nopsan
pois kedon liljaisen kävi poikki nyt askelin aimoin
mielissään, minä kun pojan uljaan kuntoa kiitin.

Kaikkipa luo nyt muut tuli vainajien elotonten
haikeat haamut, tiedustain kukin rakkahiansa.
Syrjäss' Aiaan vain, Telamonin ol' aaluvan sielu
synkkänä voiton vuoks yhä vielä, mi lankesi mulle,
kiista kun laivain luon' oli meill' asehista Akhilleun;
korkea pannut ol' äiti ne palkinnoksi, ja lausui
tuomion Pallas Athene ja myös pojat iliolaisten.
Niin jos en kallist' ois toki kuunaan voittoa saanut!

Sillä sen voiton vuoks oli Aias laskeva päänsä
peittoon maan, mies sorjin tuo urohista akhaijein,
uljain töiltään myös sotikuulun Akhilleun jälkeen.
Hällepä haastoin näin minä suostuttain sopulausein:
»Eiköpä kuoloss' ees, Telamonin aaluva kuulun,
voi vihas sammua noist' asehista jo turmahisista?
Niist' ikivallat akhaijein soi kiron tulla: sa vaivuit,
muitten turva ja muuri, me kaipaamaan sua jäimme
ainian, Argos-maan urot, surren kuoloas niinkuin
Peleun poian Akhilleun. Mutt' ei syy ole muitten,
itsepä vainosi Zeus sotajoukkoa danaolaisten
keihäskelpojen, soi tuhokohtalon koitua sulle.
Vaan tule, valtias, luo, sanan että ja haastelon kuulla
saattaisit, viha voita ja maltuta miehevä mieles!»
Virkoin noin; ei vastannut uros, vain ikiyöhön
muitten haamujen luo meni, vainajien elotonten.
Vaan vihass' ollenkin toki viel' ois haastanut mulle
tai minä hälle, jos ei sydämessäni ois halu ollut
sieluja muitakin nähdä jo kuoloon vaipunehitten.
Minos, tuomari vainajien, Zeun loistava poika,
siell' oli, valtikan kultaisen nojass' oikeutt' istui;
piiriss' istuen, seisoen nuo isoporttisen Hadeen
sulkemat vartoi, lain sekä tuomion valtias lausui.
Siellä Orion myös oli, suunnaton koolta, hän riistaa
niityn liljaisen yhä vainosi viel', elukoita,
vuorten jylhistöiss' elon päivinä pyytämiänsä,
vaskinen kourassaan, ikimurtumaton väkinuija.
Siell' oli myös Tityos, tuo mahtavan maaemon poika;
kaattuna maahan peitti hän yhdeksän vakomittaa;
kumpaisellakin puoll' oli kotka, mi raateli maksaa

rinnast' alt' ihon, eikä hän voinut torjua; ylhän
Leton herjasi näät, Zeun puolison, kons' oli kautta
kaunistanterisen Panopeun menemässä hän Pythoon.
Tantalos siell' oli myös, kova joll' oli kärsiä vaiva.
Järven veessä hän seisoa sai, vesi leukahan läikkyi,
kurkussaan jano polttava, mutt' ei juoda hän voinut;
aina kun vanhus kuuristui alas aikoen juoda,
pois olemattomihin vesi vieri, ja vain mura musta
jalkojen all' oli, veen joku haltia vei heti kuiviin.
Pään yli kaartui puut isolehvät, päärynät kantoi
tuo ja granaatit tuo, omenatkin tuo helokyljet,
viikunat armaat tuo ja oliivit tuo ani-runsaat;
mutta kun herkkuihin käden kurkottaa koki vanhus,
heitti ne tuulispää heti tummia pilviä kohti.
Sisyfos siell' oli myös, kova joll' oli kärsiä vaiva,
suunnaton väättävänään käsin kaksin kalliolouhi.
Väänsi ja reutoi, ponnistain kovin kättä ja jalkaa,
vuoren huippua kohti hän louhta, mut aina kun sinne
juur' oli saada jo sen ihan huippuun, ryöstihe vauhtiin
taas kivi kiusahinen, tuli vyöryen tanterehelle.
Alkoi taas sama vääntö ja ponnistus, hiki juoksi
virtoinaan jäsenistä, ja peittyi pää tomupilveen.
Näyttihe jälkeen tuon myös Herakles väkivoipa,
mutt' oli varjo se vain, uros itsepä luon' ikivaltain
auvoa nauttii, puolisonaan sulo, hempeä Hebe,
tuo tytär ylhän Zeun sekä Heren anturaheljän.
Haamujen karkkoavain kohu niinkuin lintujen kuului
lentoon säikkyvien, kuin synkkä ol' yö uros itse,
paljastettuna jousi ja jänteell' iskevä nuoli,
katsein tuimana tarkkaavin, kuin ampuva juur' ois.

Vyö yli ryntähien kävi, peljästyttävä nähdä,
kultainen, kuvat ihmeiset sepitettynä siihen,
kontiot, karjut myös, jalopeurat säihkyväsilmät,
telmeet taistojen vimmaisten, tapot, miestuhot tuimat.
Kunp' ei hirmuja noit', ei muit' ikin' ois kuvaellut
seppo se kekseliäs, joka vyön oli tuon sepitellyt!
Kohti kun katseen loi, minut Herakles heti tunsi,
huokaisten sanat siivekkäät näin mulle jo lausui:

»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
kuormakses olet, koito, sa myös kovan kohtalon saanut
kuin minä itse, kun ammoin all' olin päilyvän päivän.
Korkean Zeun olin poika, ja määrätön vaiva mun silti
kärsiä täytyi, sill' olin halvempaani ma pantu
palvelemaan, minut työnsi hän vaikeihin väkitöihin.
Tännekin noudantaan pani Hadeen hirveän koiran;
työt' ei työläämpää näet mulle hän keksiä tiennyt.
Mutta ma koiran toin, ylös Hadeen yöstä sen raastoin;
Hermes tietäni johti ja päilyväsilmä Athene.»

Virkki ja Hadeen taas asumuksiin haamu jo astui.
Malttaen varroin itse mä, vieläkö luo kuka saapuis
muinaisurhoja, mailt' elon erjenneitä jo ammoin.
Viel' ois tullut kai moni sankari, niinkuni toivoin,
Theseus, Peirithoos, pojat kuulut kuolematonten;
mutta jo tunkihe vainajat luo, lukemattomat laumat,
pauhuin hirmuisin; minut valtasi kalpea kauhu,
Gorgonpään ett' entä jos, hirmun tuon kamalimman,
laittaa Hadeen yöst' ylös hirveä Persefoneia.
Joutuen laivan luo jo ma karkkosin, miesteni käskin
laivaan kanssani nousta ja irroittaa peräköydet.
Rientäen nousivat nuo, heti istuen airojen ääreen.

Meit' alas virtaa Okeanon vei vellovat aallot,
ensin soutu ja myötäinen pian tuuli jo auttoi.

KAHDESTOISTA LAULU.

SEIREENIT. SKYLLA. KHARYBDIS. HELIOS-JUMALAN KARJAT.

Taa jäi Okeanon vedet vyöryvät, laiva jo saapui
saareen Aiaien meren aavoja teit', asumukset
Koi-jumalattaren jossa ja karkelotarhat on armaat,
jost' ylös ilmoihin myös nousee Helios aamuin.
Rannan heljään hietikkoon heti laiva jo veettiin,
maihin, tyrskyisään meren ääreen käytihin itse;
vaivuttiin unen valtaan, koin pyhän nousua vartoin.

Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
Kirken linnaan muutamien tovereistani käydä
käskin noudantaan Elpenor-vainajan ruumiin.
Joutuen koottiin puut rovioksi nyt ulkonevimpaan
rannikon kärkeen, vuodattain monet kyynelet vuolaat.
Vaan tamineineen kons' oli valkea polttanut vainaan,
luotiin kumpu ja nostettiin kivi pysty sen huippuun,
muistoks airopa myös kädenmyötäinen asetettiin.
Tehtiin noin joka toimi; mut meidän ties hyvin Kirke
tulleen Hadeen tieltä ja riensi jo luo, korut, kauneet
yll' ihanimmat; toi kera palveluneitojen parvi
leivät, särpimet, viinit toi tulensäihkyvät, tummat.
Astui keskellemme ja näin kave korkea lausui:
»Uskalikot, elävältä jo matkanneet tykö Hadeen,
kahteen kertaan kuolevat, muut vain kuolevat kerran!
Atria syökää nyt sekä juokaa viiniä tässä
päivä te päähän saakka; on noustua koin paras aika
nostaa purjeet; tien minä neuvon teille ja matkan
tarkkaan, maall' ett' ei, merell' ei joku onneton hairaus
turmaa tuottava ois, hätäpäivää saattava päälle.»
Virkkoi noin; sepä miehekkäit' oli mieliä myöten.
Niin koko päivä nyt istuttiin, sen laskuhun asti,
ei lihan paljous meilt', ei myös sulo ehtynyt viini;
vaan alas mentyä auringon, hämyn tultua tumman
laivan kytketyn luo muut yöpyivät, minut Kirke
vei kädest' ottaen syrjemmäs levätäkseni, itse
kallistui kupehelleni myös, tuta seikkani tarkoin
tahtoi; kaikkipa laidalleen minä hälle ne kerroin;
taas sanan Kirke noin, kave mahtava, laati ja lausui:
»Niinpä ne toimitit siis; vaan kuuntele nyt, mitä sulle

virkan vielä, ja myös jumal' on sen johtava muistiis.
Ensin Seireenein tulet luo. Joka ihmisen hurmaa
houriohon nuo turmahiset, ken vain liki liikkuu.
Tietymätönnä ken eksyy luo sekä laulua kuulee
Seireenein, sielt' ei tule jälleen, piiritä häntä
puolison armaan ei, ei lasten hentojen riemu.
Sointuva Seireenein lumolaulupa näät hänet kiehtoo;
nurmell' istuvat nuo, isot koot ylt'ympäri siell' on
ihmisenluita ja myös iholiuskoja maatuen maassa.
Heist' ohi rientäös siis, vahall' umpeen tukkios korvat
kaikkien kumppanies, heist' ettei laulua kuule
ainoakaan; vain itse, jos mielinet, kuuntele, mutta
muistaos köytättää kätes, jalkasi kiitävän laivan
mastonkantaan kiinni ja siin' ole, pantuna nuoriin,
kons' ihamielin Seireenein sulolaulua kuulet.
Jos pyrit pois, anot aukomahan sinä nuoria irti,
vain sitä tiukempaan sinut köytelkööt lisäköysin.
Vaan kun on Seireeneist' ohi kumppanit soutaen päässeet,
ennalt' eemmäs siitä en neuvo ma, kumpiko suunta
ois sinun ottaminen, sen mielessäs sinä itse
punnita saat; tien kummankin minä selvitän sulle.
Kahden puolen on toist' ylikaartuvat kalliotörmät,
siintävän Amfitriten joit' iso lyö ikityrsky:
Loukkurit on nimi niill' ikivalloilt' autuahilta.
Ei edes liitävät linnut, ei arat kyyhkyset lentää
niist' ohi voi, jotk' ambrosiaa tuo Zeus-isän pöytään;
ainapa saaliikseen saa jonkun kalliot kaljut,
vaan luvun täyttäen luo heti uuden taas ikitaatto.
Ei ole säilynyt niilt' alus ainoakaan liki tullen,
laivain pirstoja siellä ja ruumiit' uivia miesten

myllertää meren kuohu ja turmahinen tulimyrsky.
Yks ohi päässyt on vain merenlaskija-laivoja, Argo,
maill' ikimainehikas, luot' Aieteen palatessaan;
senkin siin' äkin ruhjonut ois meri törmihin tuimiin,
vaan ohi Here vei, näet hälle ol' armas Iason.
Kallionhuippua kaksi on toisaall', ilmojen aavain
korkeuteen ylös toinen käy, sitä saartavi pilvi
lähtemätön, sinimusta, sen ei laki selkene koskaan
ilmojen kuulauteen, ei syksyin, ei suvin kirkkain.
Miest' ei kuolollista, ken vois sitä kiivetä, nousta,
vaikkapa kaksikin kymment' ois käsivartta ja jalkaa,
seinät on silkavat näät kuin veistetyt. Sen kupehessa,
puolen matkaa veest' ylös huippuun, luola on tumma,
iltaan päin sen on suu sekä päin ikiyötä. Sä ehkä
laitavan laivasi siit' ohi ohjaat, kuulu Odysseus.
Laivan keulast' ei tasakaarevan mies väkevinkään
jaksais ampua nuolt' ylös aukkoon onkaloluolan.
Skylla sen kätköss' on, peto ulvova. Kuin penin nuoren
surkea uikutus viiltäen soi sen vinkuva ääni;
hirveä hahmoltaan se on itse, sit' eip' ilomielin
kenkään kohdata voi, ei auvoisat jumalatkaan.
Jalkaa on kakstoist' epämuotoa sillä ja kaulaa
kuus sanomattoman pitkää, päät kamalatpa on niissä
kussakin, hampait' ympäri suun rivikiertoa kolme,
vahvoja, taajoja, kukkuranaan kita kolkkoa surmaa.
Vuoren vinkalohon sen ruumis piilevi puolin,
päät vain kurkottaa ulos kuilun kaamean suusta;
siinä se sieppaa veest', yhä vaanien kallion viertä,
hylkeen, delfiinin, myös vauraampaa veden viljaa,
pauhukas Amfitrite joit' isot vaalivi parvet.

Laivoin laskenehens' ei siit' ohi vauriotonna
kenkään kerskua voi; sinitumman purren on puulta
saaliikseen joka suull' uron yhden hirviö vienyt.
Kallio toinen on taas matalampi. Se vain vähän matkaa
toisest' on, yli sinne, Odysseus, nuolesi kantais.
Siellä on viikunapuu, iso, tuuhealehvä, sen alla
tummat veet kurimoonsa Kharybdis mahtava nielee.
Särpii, oksentaa ylös kertaa kolme ne päivään
sen kita kauhea; kunp' et luo tulis särpimäaikaan!
Silloin maan järisyttäjäkään ei vois sua auttaa.
Laivasi ohjaa siis liki Skyllan kallion viertä
vain ohi joutuisaan; jos miestä sa kuus menetätkin,
vaurio pienemp' on toki kuin tuho kaikkien varma.»
  Noin hän virkkoi, vaan minä vastasin hälle ja lausuin:
»Tuo sano vain, kave korkea, suo tosi suora mun kuulla:
enkö Kharybdiin kauhean vois sivu kaartaen Skyllaa
torjua kuitenkin, jos mielisi miesteni kimppuun?»
  Virkoin noin, heti taas kave kaunis vastasi mulle:
»Mieletön, taistoa vain, asetöitäkö aattelet taaskin,
kuolematontako ees et väistyä mielisi? Juurt' ei
kuolollist' ole näät, vaan kuoloton hirviö Skylla,
kauhea, vimmainen, raju, vammaamattoman vahva.
Ei sitä torjua voi; pako siin' on vain apu parhain.
Sillä jos kallion luona sa kamppaillaksesi viivyt,
kaikkine kuusine päineen taas peto päällesi karkaa,
miehiä saaliikseen saman verran vie, minä pelkään.
Pois pyri vain, min voit, rukouksin tuima Krataiis,
tuo emo ihmisien ikiturman suostuta, Skyllan,
niin ei uudelleen sikiönsä hän hyökätä salli.
  Saareen Thrinakien tulet sitten. On siell' isot karjat,

kaunot on lampaat, joitten on haltia Helios itse.
Seitsemin karjoja käy sekä lammaslaumoja siellä,
on viiskymmenpää joka lauma. Ne kartuta uutt' ei
kantaa, eivät harvene myös. Jumal-immet on niillä
kaitsijanaan, Faetusa ja Lampetie, hiuskaunot,
joilleka soi elon sorja Neaira ja Helios ylhä.
Nuop' emo, korkea vaalijatar, asumaan ani-kauas
saareen Thrinakien pani, käymään paimenetarna
taaton lampahien sekä hiehojen hetkuvasäärten.
Jos elukoihin et koske ja hankit vain kotimatkaa,
vihdoin kai Ithaken, kovat kestäen, vielä te näätte;
mutta jos karjoihin kajotaan, niin turma, se tiedä,
laivasi, miehesi vie, ja sa itse, jos surmasi vältät,
myöhään saapuva liet, ruti-kurjana, kumppanitonna.»
Noin hän virkki, ja nousi jo kullanhohtava Eos.
Saarelleen kotihinsapa taas kave korkea kulki;
vaan minä astuin valkamahan sekä miesteni käskin
laivaan kanssani nousta ja irroittaa peräköydet.
Riensivät laivaan kaikki ja teljoilleen rivitysten
istuivat sekä airoillaan veden iskivät vaahtoon.
Tuulen myötäisen soi tummaa tuutia keulaa,
purjeen pullistaa, hyvän antoi auttajan Kirke,
ihmis-ääninen tuo kave mahtava, suortuvakauno.
Kohta kun kiinnitetyt oli köydet kaikki ja nuorat,
istua saatiin, ohjasi tien perämies sekä tuuli.
Mielin murheisin tovereilleni nyt minä haastoin:
»Ystävät, älköön vain tuta yksi ja kaiketi kaksi
saako, mit' ennustaa ties Kirke, tuo kave kaunis.
Siks sanon ilmi ne, jott' ois tietona vartovat vaiheet,
jos tuho tullee tai kova välttyy kuolo ja turma.

Ensiks Seireenein lumolaulua käski hän sorjaa
karkoten välttää, kukkaisaa myös niittyä niiden.
Kuuntelemaan saan jäädä mä yksin, vaan lujin köysin
maston kantaan kiinni te köytelkää minut ensin,
paikalt' etten hievahtaa voi, pantuna nuoriin.
Jos pyrin pois, anon aukomahan minä nuoria irti,
vain sitä tiukempaan minut köytelkää lisäköysin.»
Selvitin seikat kaikki ma noin tovereitteni tietoon.
Vaan liki saarta jo Seireenein tuli laivani oiva
kiitäen joutuisaan, näet myötäinen kävi tuuli.
Äkkiä taukosi tuo, tuli tuuleton, päilyvä tyyneys
vetten päälle, ja kuohut pois joku kuoloton viihti.
Nousivat miehet teljoiltaan sekä käärivät purjeen,
laskivat laivan pohjaan sen, kaikk' airojen ääreen
istuivat, veden vaahtoon löi silovartiset airot.
Vaan vahakiekon melkoisen murusiksi ma viilsin
vaskisin miekoin, jänterisin käsin vatkasin niitä.
Sai vahan pehmenemään pian vaivaus vahva ja myöskin
Helios loisteellaan, yläilmojen valtias ylhä.
Tukkesin järjestään vahall' umpeen kaikkien korvat.
Vaan nyt kumppanit mun käsivarteni, jalkani laivan
mastonkantaan köytti, sen ympäri kiersivät nuoran;
itsepä istuutuin veden airoill' iskivät vaahtoon.
Mutta kun maihin vain oli huudon kantama matkaa,
Seireenein näkyviin ulapalta nyt äkkiä liukui
kiitävä laiva, ja soi heti niitten helkkyvä laulu:
»Tullos, Odysseus oiva, sa kunnia kuulu akhaijein!
Laivoin laskeos kuuntelemaan sulolauleloamme!
Eip' ole tummaa purtt' ohi laulua kuuntelematta,
huuliltamme mi soi hunajaisena, laskenut kenkään;

täält' ihamiellä hän taas, rikastietoisempana lähti.
Tiettyä meille on, Troian maill' avarilla mit' antoi
kärsiä iliolaisten, akhaijeinkin ikivallat,
tiettyjä seikat, kuulumat kaikk' elonkasvaja-mailla.»
 Noinp' ihanainen laulelo soi; sydän multa jo syttyi
kuuntelemaan sitä, irroittaa äkin itseni käskin
kulmia nyökäten; päät kumarassapa kumppanit eelleen
soutivat. Eurylokhos heti nousi ja myös Perimedes,
nuo minut tiukempaan lisäköysin köyttivät vielä.
 Vaan sivu päästy kun Seireeneist' oli soutaen eikä
kuulunut laulua kauemmin, ei äänt' ihanaista,
pois vahan korvistaan koht' ottivat kumppanit armaat,
jolla ne tukkesin, myös sideköyteni päästivät irti.
 Mutta kun saari jo tuo jäi taa, savun äkkiä sankan
nousevan näin, jyly soi, kävi korkea kuoho ja tyrsky.
Miehet peljästyi, käsist' airot kirposi irti,
viistelemään vesiryöppyä jäi ne, ja lakkasi laivan
vauhti, kun liikkunehet ei airot viiltävälaidat.
Pitkin laivaa kiiruhdin minä, miesteni mieltä
rohkaisin, kävin kunkin luo, sanan suopean lausuin:
 »Ystävät, ennestään lie meille jo tuttuja vaarat.
Tuimemp' ei tuho eessä nyt lie, kuin konsa me jäimme
valtaan raateliaan kykloopin onkaloluolaan.
Sieltäkin auttoi pois äly, neuvo ja mieleni miehuus
meidät; jää nyt myös jalo muistelo tästä, ma luulen.
Neuvoni kuulkaa siis sekä seuratkaa sitä kaikki.
Aimona teljolleen joka mies meren korkeat kuohut
halkomahan lujin tempaisuin, viel' ehkäpä sallii
turmion välttyä Zeus sekä turvaan saapua meidän!
Vaan, perämies, panen sulle sen työksi, ja paina se mielees,

sunhan hoitaminen peräsintä on laitavan laivan:
karttaos sauhua tuota ja tyrskyä, kaartaen kaukaa,
vaan liki kallion juurt' alus ohjaa, jotta se tuonne
ei solu varkain sulta ja vie tuho kaikkia meitä.»
Lausuin noin, heti mun kehotustani kumppanit kuuli.
Skyllaa, torjumatont' en maininnut minä turmaa,
jott' ei peljästyin kukaties ois kumppanit laanneet
soudustaan, kukin vain alas laivan pohjahan piillyt.
Kirken neuvoa myös en noutanut sietämätöntä,
hän kun turvaamast' asevarjeisiin mua kielsi;
sorjiin vyöttäydyin sopavaskiin, koppoen kouriin
peitsiä pitkiä kaksi ma astuin laivani kokkaan,
sielläpä näyttäyvän näet ensiks arvelin Skyllan
kalliopiilostaan tovereitteni turmana. Mutt' en
keksinyt mistään, vaikk' udun kietoman kallion seinää
silmäni tarkkasivat, niin ett' ihan kirveli niitä.
Salmeen laiva me laskettiin nyt ankein mielin.
Tääll' oli uhkana Skylla ja kauhea tuolla Kharybdis,
suolaiset meren veet kurimukseen särpien julmaan.
Taas ne kun purki se pois, kuin kiehuva kattila päällä
valkean valtahisen sen kumpusi kuohu; ja vaahto
huuhteli huippua kumpaakin, ylös pilvihin parskuin.
Mutta kun suolaiset meren veet kitahansa se särpi,
kaikk' alas ammottain veti pyörre, ja soi jyly jylhä,
kalliot kaikuivat, syvä paljastui meren pohja,
sen murat mustimmat; väen valtasi kalpea kauhu.
Tuota kun kammoin katsottiin, tuhoamme jo vartoin,
laivani laitavan miestäpä kuus yht'äkkiä Skylla
koppoi, voimaltaan, käsivarreltaan valiointa.
Taaksi kun laivaan vilkaisin minä miesteni puoleen,

näin ylös temmattuina jo häilyvän jalkojen, kätten;
kuolemantuskassaan mua vihlovin huus hätähuudoin,
kerran viimeisen nimelt' ääneen kumppanit kutsui.
Kuin, vapa varteva kourassaan, täyn onkija viekkaan
viskaa niemen pääst' ulos vellovan veen kalasille,
putkeen sonninsarvisehen pujoteltuna siima,
maallepa ongessaan heti tempaa sätkivän saaliin:
sätkivät miehet noin kadotessaan kallion aukkoon.
Siinä ne hirviö söi, kädet kurkottain mua kohti
huusivat, parkuivat kamalassa he kamppaelussa.
Hirmuisint' oli tuo, mitä nähnyt näill' olen silmin,
vaikk' olen kestänyt paljonkin meren aavoja kiertäin.
Kartetut kons' oli nuo tuhokalliot, Skylla, Kharybdis
kauhea myös, heti eess' oli saari jo tuo ihanainen,
hiehoja sorjia kuss' iso-otsia Helios ylhä
paimennutti ja lampahiaan myös uhkeat laumat.
Kons' oli viel' ulapalla mun laivani tumma, jo kuulin
karjojen mylvivän — suljettiin näet juuri ne tarhaan —
määkyvän lampahien; sanan muistin tuon heti, jonka
Theben Teiresiaalta ma sain sokealta, ja kuinka
Kirke myös, kave Aiaien, kovin käski mun karttaa
saarta, jot' ihmisien ilo kaitsevi, Helios ylhä.
Niinpä jo mielin murheisin tovereilleni haastoin:
»Kumppanit murheen murjomat, nyt mua siltikin kuulkaa!
Ennustukset Teiresiaan sanon teille, ja kuinka
Kirke myös, kave Aiaien, kovin käski mun karttaa
saarta, jot' ihmisien ilo kaitsevi, Helios ylhä;
siellä hän hirveimmän ties uhkaavan tuhon meitä.
Ohjatkaamme nyt siis ohi saaren laiva me tumma.»
Noin minä virkoin, vaan sydän heilt' oli murtua huoleen.

Näin sanan Eurylokhos kovaonnisen vastasi kohta:
»Mies olet julma, on sull' ylenpalttiset voimat, Odysseus,
raukeutt' ei jäsenissäsi, vaan koko ruumis on rautaa;
meidän et, voipuvien väsymykseen, valvomiseenkin,
astua maihin sois, miss' atrian taas ani-oivan
kerran laatia sais merisaartoon noustua saareen.
Yöhönp' yltäävään ajat vain meren siintävän aavan
aaltoja harhaamaan, leposaart' et sallisi meille.
Yöksihän yltyy ain' isot tuulet, laivojen turmat,
myrskyämään; mihin väistyä vois tuhon ankaran alta,
josp' äkin nousee nyt kova sää, raju läntinen myrsky
taikk' eteläinen, jotk' useimmin laivoja ruhjoo
vaivuksiin, vaikk' ei ikivaltain tahto se oiskaan?
Ei, nyt on kuuleminen yön tumman kutsua meidän,
rannall' atria laatiminen, mihin laskevi laiva.
Koin kohotessapa taas meren aavoja matkata saamme.»
Noin nimes Eurylokhos, muut myötäsi suosiohuudoin.
Tuost' ikivaltain mulle jo turmaa hankkivan tunsin,
näin sanat siivekkäät jopa vastasin hälle ja lausuin:
»Täss' olen yksin, Eurylokhos, väkipakkoa vastaan.
Vaan vala ankara vannominen nyt on kaikkien teidän:
karja- ja lammaslaumoja jos näkisimme me siellä,
älköön turmaisell' ylimielell' eksykö kenkään
karjaa tappamahan tai lammast' ees; evähäksi
teille se riittäköhön, mitä antoi kuoloton Kirke.»
Virkoin noin; hepä vannoivat valan tuon heti mulle.
Mutta kun kaikk' oli vannonehet, valan vaaditun tehneet,
lahteen suojaisaan pian laski nyt hankava haaksi;
vienoa vett' oli siell' ihan luona, ja astuen maihin
rannall' iltaistaan jopa puuhasi kumppanit innoin.

Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
itkivät muistellen tovereita he, jotk' oli Skylla
raastanut eineekseen, väest' ottanut laitavan laivan;
itkivät, kunnes sai surun vaimenemaan uni vieno.
Viime jo kolmannes oli yöst', alahalla jo tähdet,
silloin pilviennostaja Zeus pani käymähän tuulten
tuppurin hirmuisen sekä pilviin maan, meren aavan
kaiken peitti, ja taivaalt' yön syvä laskihe synkkyys.
Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
veettiin luolaan laiva ja kytkettiin hyvin; siellä
haltia-impien istuimet, kisatarhat ol' armaat.
Kutsuin kumppanit koolle ja näin sanan heille mä lausuin:
»Laivass' yllin kyllin on, ystävät, syödä ja juoda;
kartelkaamme nyt karjoja siis, ett' ei tule turma,
mahtava näät jumaluuspa on karjain, lampahienkin
haltia, Helios, katsoja tuo sekä kuulija kaiken.»
Virkoin noin; sepä miehekkäit' oli mieliä myöten.
Umpeen nyt koko kuun Eteläinen tuimana tuuli,
tuulipa toisenkin Suvi vain sekä karjuva Kaakko.
Leipää vielä kun riitti ja viiniä myös punatummaa,
karjoja miehet kartti ja heist' oma henki ol' armas.
Mutta kun laivalt' ehtyi kaikk' evähämme ja heidät
kiertelemään hätä käski ja pakko ol' etsiä riistaa,
eineekseen mitä saivat vain, kalan taikkapa linnun,
koukero-ongillaan, näet nälkäpä vaivasi vatsaa,
saareen poikemmas ikivaltoja kerta ma painuin
palvomahan, kotimaalle jos ois joku auttava ehkä.
Kumppanien näkyvistä kun pois olin ehtinyt paikkaan
tuulensuojaiseen, kädet huuhtelin, kaikkia palvoin
koht' ikivaltoja ylhiä siin', asujoita Olympon;

mullepa vihmoivat heti vienoa unta he silmiin.
Vaan pahan antoi Eurylokhos tovereilleni neuvon:
»Kumppanit murheen murjomat, nyt mua siltikin kuulkaa!
Koitojen kuolollisten on kauhistus joka kuolo,
vaan kamalinpa on kuolo ja kohtalo nääntyä nälkään.
Hiehot Helios-valtiahan jumaloille jo saamme
parhaat uhrata nyt, asujoille me aukean taivaan.
Viel' Ithaken jos näämme me, syntymämaan, heti uljaan
temppelin ylhäiselle me Helios-valtiahalle
teemme ja siihen kalleudet monet tuomme ja oivat.
Vaan jos hiehojen vuoks ojosarvien suuttuen mielii
laivan murskata meiltä ja suo sen muut ikivallat,
mieluummin heti kerrassaan hukun aaltoja niellen,
kuin jään vitkaan riutumahan tähän autiosaareen.»
Noin nimes Eurylokhos, muut myötäsi suosiohuudoin.
Helios-valtiahan heti hiehot ottivat parhaat,
laivan luonapa näät sinitumman hiehoja lauma
sorkkuvasääriä, sorjia siin', iso-otsia liikkui.
Seisoen piiriss' uhraajat ikivaltoja palvoi,
lehtiä tuuhean puun ripotellen hiehojen päälle,
teljokkaassa kun heill' ei laivass' ohria ollut.
Vaan rukoeltua noin he jo iskivät, nylkivät teuraat,
reidet ratkoivat sekä käärivät ympäri rasvaa
kahteen kertaan, viiltelivät lihaviiluja päälle.
Pirskoa uhriin poltettuun ei viiniä ollut,
vaan valahuttivat vettä he paistuvihin sydämyksiin.
Kons' oli reidet polttanehet, sydämyksiä syöneet,
leikkelivät lihan muun he nyt vartaisiin pujotellen.
Luopui luomia painava pois unihortoni vihdoin,
nopsan laivani luo meren rantaan taas minä astuin.

Kun tykö kerkeämäss' olin laivan kaarevakeulan,
paistuvan rasvan tuoksu jo kauas höyrysi vastaan.
Huusin voihkaten, vaikertain ikivaltojen puoleen:
»Zeus isä, ainian-auvokkaat myös muut ikivallat!
Voi, pahall' aikaa turmaisen unen mulle te toitte,
kun teki, yksin jäädessään, teon kumppanit riettaan.»
Sai sanan Helios ylhä, sen vei heti soljuvavaippa
Lampetie, meill' ett' oli karjaa teurahinamme.
Niinpä jo virkkoi vimmoissaan hän taivahisille:
»Zeus isä, ainian-auvokkaat myös muut ikivallat!
Laerteen pojan rangaiskaa tovereita, Odysseun!
Karjani surmasivat nuo röyhkeät, silmäni riemun
ain' ylös korkeuteen kohotessani tähtisen taivaan,
taivaalt' illoin puoleen maan aletessani myöskin.
Ellen täyttä mä saa hyvitystä ja kostoa niistä,
painun Hadeen luo, tykö haamujen, siellä mä paistan.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Helios, valkeudeks ikivaltain, ihmisienkin
kuolollisten jää sinä vain elonkasvaja-maille.
Kirkkaall' äkkiä lyön salamallani kiitävän laivan
noilta ma siintelevän meren keskeen sirpalehiksi.»
Mulle sen kertoa tiesi Kalypso suortuvakauno,
jolle sen Hermes ilmaissut, jumal-airut, ol' itse.
Mutta kun laivan luo meren ääreen tuonne jo saavuin,
miestä ja toistakin siinä ma nuhtelin kyllä, mut eipä
neuvoa keksiä voitu, jo hengeti maass' oli teuraat.
Vaan jumalatpa jo soi heti ilmetä entehiensä:
taljat liikkuivat, liha vartaiss' ammua alkoi
raaka ja kypsikin, kuin moni raavas mylvinyt oisi.
Päivää kuus yhä noin nyt koidot kumppani-kullat

hiehoja Helios-valtiahan valioimpia söivät.
Niin tuli suomana Zeun Kronossynnyn seitsemäs aamu,
taukosi vihdoin tuima jo sää sekä riehuva tuuli.
Laivaan noustiin kohta ja mentiin merta jo aavaa,
masto me nostettiin, levitettiin valkea purje.
Mutta kun kauas taa jäi saari ja maata kun muut' ei
siintänyt mistään päin, vesi vellova vain sekä taivas,
silloin pilven Zeus sinitumman äkkiä nosti
laivan laitavan päälle, ja verhosi veet syvä synkkyys.
Pitkält' ehtinyt ei nyt laiva, jo päät tuli kiitäin
ulvova Läntinen, paiskautui rajumyrskynä kimppuun.
Tempasi tuulispää harusköydet pois kupehelta
kumpaiseltakin, masto jo kaatui, purje ja nuorat
laivan pohjaan pyyhältyi; perämiestäpä masto
löi alas suistuissaan peräkeulaan, murskasi hältä
pään, lusuks iskien luut; kuin simpukanpyytäjä syöksyi
keulast' aaltoon mies ylähältä, ja luist' elo luopui.
Zeus jylyll' ilman täytti, ja leimaus sinkosi laivaan;
Zeun tuli iskevä tuo koko runkoa sen rytisytti,
sankea nous rikin sauhu, ja suistui kumppanit aaltoon.
Keulan tumman luona ne, keinuen kuin merikorpit,
kuohuiss' ui, kotitien Zeus korkea heiltä kun esti.
Rientelin eestaas itse ma, kunnes kuohu jo laidat
riisti ja aaltoja rankana vain emäpuu ajelehti.
Vasten paiskautui emäpuuta nyt masto, ja siinä
sonninvuotainen vetonuorapa viel' oli kiinni.
Yhteen sillä mä köytin koht' emäpuun sekä maston,
niille nyt istuuduin, vei turmaiset mua tuulet.
Vihdoin herkesi tuo raju Läntinen raivoamasta;
alkoi koht' Eteläinen taas sydämelleni murheeks,

sillä Kharybdiin kauhean luo mua työnsi se jälleen.
Noin koko yön ajelehdin, koin kohotessapa tuonne
Skyllan kallion luo ja Kharybdiin kauhean jouduin,
suolaiset meren veet kitahansa kun juuri se särpi.
Silloin ponnahdin minä suureen viikunapuuhun,
kuin yöleikko ma riippuun jäin, sill' ei tukipohjaa
jalkani saanut, en puuhun myös minä kiivetä voinut;
näät syväll' all' oli juuret sen, ylähälläpä vankat,
vartevat oksat kaikki, Kharybdiin varjoavaiset.
Malttaen riipuin siin' yhä, kunnes sielt' ylös jälleen
oksentuis emäpuu sekä masto, ja pitkä ol' aika.
Joutui hetki jo tuo, jona käy torilt' atrian ääreen
tuomari, konsa hän ratkaissut monen miehen on riidat,
puut näkyville kun kurkustaan taas purki Kharybdis.
Koht' alas heittäydyin minä, jännitin kättä ja jalkaa,
kuohujen keskeen loiskahdin liki pitkiä puita,
niille nyt istuuduin, käsin, kämmenin soutelin eemmäs.
Skyllaa ei jumalain sekä ihmisien isä suonut
toiste mun nähdä; se torjumaton tuho oisikin ollut.

Uiskelin päiviä yhdeksän, yö kymmenes ehti;
toi minut Ogygiaan ikivallat, missä Kalypso
mahtava vallitsee, suloääninen, suortuvasorja.
Hän mua hoivasi vieraanaan. Vaan miksipä toistaa,
minkä jo eilen sun sekä korkean puolisos kuullen
kerroin linnassas? Toki tuota ma kaiketi kartan,
kertoa toiste jo ennestään tarinoitua tarkoin.»

KOLMASTOISTA LAULU.

ODYSSEUN LÄHTÖ FAIAKILAISTEN MAASTA JA HÄNEN SAAPUMISENSA ITHAKEN SAARELLE.

Virkkoi noin, ja he vait oli kaikk', ihan ääneti istui,
viel' ihamielin kuuntelivat saliss' yöhämärässä.
Vaan jopa Alkinoos näin vastasi hälle ja lausui:
»Kons' yli vaskisen kynnyksen tulit tänne, Odysseus,
korkean kattoni alle, sen koommin en sun kotitieltäs
luule ma harhaavan, jos paljon kärsiä saitkin.
Mutta te muut, joka mies, joka ruhtinasviiniä tummaa
täällä mun kattoni all' yhä nauttia saa runoniekan
laulua kuunnellen, nyt tää kehotukseni kuulkaa:
pantuna vieraallemme jo lippaaseen siloseinään
vaatteit' on, on kultaa myös sepitettyä, lahjat
kaikki on muut, mitä soi jalot vallat faiakilaisten;
uljaan kattilan jalkoineen joka mies toki tuokoon

vielä, ja kansan kesken on koottava korvaus siitä,
yksien näät ylen raskas on antaa antimet moiset.»
Noin nimes Alkinoos; sana tuop' oli kaikkien mieleen.
Koht' asumukselleen kukin asteli nukkua aikoin.
Vaan valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,
joutuen kantoivat he jo laivaan uhkeat vasket.
Itsepä Alkinoos väkivoipa nyt ympäri laivaa
kiersi ja teljojen alle ne latjasi, jotta ne ei ois
esteeks soutajien, veto airojen vinha kun alkoi.
Linnaan Alkinoon he nyt lähtivät atrian laittoon.
Alkinoos isovaltainen härän uhrasi palveiks
sankeapilvisen Zeun, Kronossynnyn, valtojen vallan.
Reisiä poltettiin, jalo syötiin atria riemuin;
helkyttäin kitaraa jumalainen laulaja lauloi,
kansan suosima Demodokos. Mut Odysseus puoleen
loistavan auringon yhä käänteli päätä, jo ois sen
toivonut laskevan; näät kotimatkaan häll' oli mieli.
Kuin mies iltaistaan ikävöi, kun on kyntänyt päivän
vankoin auroin vainiotaan, härät ruskeat eessä —
kirkkaan auringon meno mailleen hänt' ilahuttaa,
atrian ääreen suo hänen käydä jo horjuvin polvin:
niin iloll' auringon näki laskevan myöskin Odysseus,
virkki jo vieras tuo merikelpojen faiakilaisten,
Alkinoollepa ennen muit' anovasti hän lausui:
»Valtias Alkinoos, urohista sa kunniakuuluin!
Maljoist' uhraten saatto jo suokaa varma, mut itse
auvoss' ain' eläkää! Jopa sain, mitä mieleni toivoi:
saattajat, ystävälahjat myös, joill' onni ja siunaus
olkoon taivaisten; palatessani puolison puhtaan
nähkööt silmäni nää sekä voipana heimoni kaiken.

Vaan tepä, jäävät tänne, te tääll' eläkää, ilo olkaa
oivien vaimojen, lasten! Kaikk' osa, onni te saakaa
taivahisilta, ja karttakohon kadot, vauriot kansal»
Virkki, ja suosiotaan muut huusivat, vaativat suomaan
hälle jo saattoa kaikki; hän haastoi näät ylen taiten.
Airuttansapa käski nyt Alkinoos väkivoipa:
»Täyttäös hämmentäin sekomalja ja kullekin täällä
tarjoa, Pontonoos, jott' uhrata Zeulle ja saaton
antaa vieraallemme jo saamme, nii vie hänet maalleen.»
Kuuli ja hämmentäin suloviiniä kaasi ja kantoi
kullekin Pontonoos; jumaloille nyt autuahille
maljoist' uhrasi kaikk', asujoille he aukean taivaan,
istuen paikallaan. Jumalainen nousi Odysseus,
Areten kätehenpä jo maljan vei parikorvan,
näin sanat siivekkäät puhutellen laati ja lausui:
»Jää hyvin, valtiatar! Ole onnekas ainian, kunnes
vanhuus saapuu kerta ja kuolo, mi kaikkia vartoo!
Maalleni matkaan nyt, vaan linnassas ilon suokoon
lapsesi, kansasi sulle ja Alkinoos isovalta!»
Virkki ja kynnyksen yli astui oiva Odysseus.
Valtias Alkinoos kera oppaaks airuen laittoi
laivan nopsan luo hänet ohjaamaan meren ääreen.
Myötäpä Arete myös palveluneitoja laittoi,
vaippaa toi pesupuhdast' yks, ihokastakin sorjaa,
toinen tuojana taas tuli tuon lujan, suljetun lipaaan,
kolmas muonaa toi sekä viiniä myös punatummaa.
Mutta kun laivan luo jo he joutuivat meren ääreen,
tuomiset laivaan laitavahan heti saattajat oivat
ottivat, sulloivat, niin viinin kuin evähätkin;
kaattuvan, raidin myös levähyttivät oivan Odysseun

vuoteeks, että hän vois peräkannell' ontevan laivan
rauhass' uinua. Laivaan nous uros, ääneti heittyi
vuoteelleen; jopa teljoillaan oli muut rivitysten,
päästivät reiäkkään kiven silmäst' irti he köyden,
taapäin hartiat taipuivat, vett' iskivät airot.
Vaan uron silmiin laskeutui uni, umpehen luomet
loi, havauttamaton, sulo, raukea, kuoleman lainen.
Laivapa kiiteli, kuin nelivaljakon korskuvat orhit
viuhuvan ruoskan all' yli tanteren rientävät rinnan,
maast' ylös ponnahtain karahuttavat vauhtia vinhaa:
noinp' yli aaltojen nousi sen kokka, ja korkea kuohu
pauhaten jälkeen jäi meren aavall' aaltoavalla.
Vauhtia varmaa noin yhä kiiti se, eip' edes haukka
seurata ehtinyt ois, jok' on ilman lintuja nopsin;
niin nopeasti se viilettäin meren aaltoja halkoi,
urhoa kuljettain älyvertaa kuolematonten,
mielessään joka mont' oli tuskaa tuntenut ennen,
päätyen päin vihamiestä ja päin meren aaltojen vimmaa,
tyynnäpä uinui nyt, kaikk' unhottain polot olleet.
Juuri kun ilmestyi yön kirkkain tähti, jok' airut
huomensynnyn Koittaren on, pian valkenevaisen,
maat' Ithaken liki ehti jo tuo merenlaskija laiva.
Valkama Forkyksen, meren äijän, kaartuvi siellä
rannan kainalohon, kaks suojana kallionientä,
suistuen päin avomerta, mut loiveten valkaman puolla;
korkeat kuohut torjuu nuo, rajutuulien tuomat,
pois satamasta; sen ei sisäpuoll' ole kytkeä tarvis
laivoja teljokkaita, kun päässeet tien ovat päähän.
Vaan perukassapa vanha on puu, pujolehti oliivi,
luona on sen sulosiimehikäs, soma, himmeä luola,

impien, vienojen veen jumalattarien, pyhä suoja.
On kivimaljoja, on parikorvia kulhoja siellä,
nopsain mettisien mesisäilöjä; on monet suuret
myös kivikangaspuut, merenimpien niill' ihanaiset
vaipat valmistaa, iki-ihmehiset, vesivälkyt.
Vett' yhä uhkuu siell', oviaukkoa kaksi on luolaan,
toinen, pohjoispuolta, on ihmisien tulotienä,
taas etelästäpä toinen on kulkea kuolematonten:
siit' ei ihmiset käy, vain auvokkaat ikivallat.
Tiettyyn valkamahan he nyt laskivat tuonne, ja laiva
maihin puskihe, veest' ylös vei kova vauhti sen puolet
pohjan mittaa, niin käsivarsia soutajat käytti.
Laivast' astuivat lujaveistoisesta he maihin;
ontevan purren puulta Odysseun nostivat ensin,
hohtavan kaunoiset kera siirsivät kaattuvat, raidit,
rannan hietikkoon uron uinuvan laskivat hiljaa,
sinne jo siirsivät antimet myös, mitä sai menevälle
ylhä Athene antamahan jalot faiakilaiset.
Kaikkipa kantoivat he ne varjoon vanhan oliivin,
syrjään tiest', ett' ei ohikulkija keksisi kenkään
niitä ja sieppais, ennenkuin heräjäisi Odysseus.
Lähtivät itse jo taas kotitielle. Mut eipä Poseidon
uhkaustaan unohuttanut, päin jumalaisen Odysseun
päätä mi sinkosi kerta, ja näin Zeun mieltä hän tutki:
»Zeus isä, kuinkapa arvoa sois suku kuolematonten
mulle, kun kuolollisten on uhmata mieli jo, kuin nyt
faiakilaistenkin, vaikk' alku ja juur' olen heille!
Nytkin Odysseus vain monet vaikeat kestäen saanut
maalleen matkata ois — toki tyyten en estänyt koskaan
ois kotitietä, kun soit sinä hälle sen itse ja sallit,

vaan merinopsin laivoin nuo hänet, uinuvan urhon,
rantaan vei Ithaken, lukemattomat antimet antoi,
vaskea, kultaa, myös kutomuksia kukkuramäärin;
Troiast' eipä Odysseus ois niin paljoa tuonut,
vauriotonna jos ois kera saaliin saapunut kaiken.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Voi, järisyttäjä maan, ikimahtaja, voi, mitä haastat!
Sulleko taivahiset ei arvoa sois? Toki työläs
kieltää sulta sit' ois, joka oot ylin heistä ja vanhin.
Mutta jos ihmiset ynseilyyn oma voima ja mahti
sais sua vastaan, niin sun on kostaa valta se sitten.
Tee mitä tahdot siis, mikä mielesi lie halu harras.»
Hälle Poseidon, maan järisyttäjä, vastasi jälleen:
»Pilviennostaja, niin tekisinkin, kuin sanot, kohta,
vaan sua suututtaa minä kammosin aina ja kartoin.
Nytpä jo murskaan tuon minä uljaan faiakilaisten
laivan, saattamatieltä mi siintävän veen yli saapuu,
jott' ois loppuva tuo joka vieraan saattelo viimein,
saarran myös koko kaupungin kehän vuorisen keskeen.»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Tään, rakas veljeni, arvelen nyt parahaksi: kun nähdä
kaupungista jo voi kaikk' ihmiset kiitävän laivan,
kallioluodoks siin' äkin siis liki maata se muuta
laivan muotoiseksi, jok' ihme on katsoa kaikkein,
vaan kehäks ympäri kaupungin toki vuort' älä nosta!»
Konsa Poseidon, maan järisyttäjä, tuon oli kuullut,
riensi jo pois Skheriaan hän, maahan faiakilaisten.
Vartosi siellä, ja soutajineen merenlaskija laiva
kiiti jo päin kevyesti, ja maan järisyttäjä astui
kohti ja luodoks sen kivetytti ja kiinteli pohjaan

kämmenen-iskullaan väkevällä ja pois kävi jälleen.
Noin sanat siivekkäät jopa haasteli faiakilaiset
toinen toiselleen, merikuulut, miittava-airot,
virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
»Voi kuka juoksustaan pysähytti nyt äkkiä laivan,
jonk' ulapalla jo päin kotirantaa rientävän näimme?»
Noin hoki nuo, hepä ei näet tienneet, kuink' oli käynyt.
Mutta nyt Alkinoos sanan lausui heille ja haastoi:
»Voi, sana täyttyy tuo, jonk' ammoin taattoni lausui
ennustain, ett' on vihamielinen meille Poseidon,
meiltä jok' ainoa turvaisan kun saa kotisaaton,
faiakilaisilt' että hän ruhjova laivan on uljaan,
kerta mi saattamatielt' yli aavan siintävän saapuu,
kaupunkimmepa saartava myös kehän vuorisen keskeen!
Virkkoi vanhus noin, sepä selvään kaikki jo täyttyy.
Neuvoni kuulkaa siis sekä seuratkaa sitä kaikki.
Älköön saattoa saako, jos kaupunkiimme ken outo
vast' ois saapuva. Vaan kakstoista me sonnia sorjaa
palveiks uhratkaamme Poseidonin, ehkäpä leppyis
kaupunkiimme, sit' ei kehän saartais vuorisen keskeen.»
Virkki, ja peljästyin he jo palveiks sonneja toivat.
Noinpa nyt suostuttain he Poseidon-valtiahalle
uhrasi, nuo jalot päät sekä vallat faiakilaisten,
ääress' alttarin. — Maall' isiensäpä uinaelustaan
valveutui jumalainen Odysseus eikä sit' ensin
tuntenut ammoisen eron jälkeen; näät udull' urhon
saarsi Athene, Zeun tytär, ett' ois itse hän tuiki
tuntematon sekä kaikkeen sais hält' oikeat ohjeet,
puoliso, ystävät ett' ei tuntisi, ei alamaiset,
ennenkuin kosijain teot inhat kostanut kaikk' ois.

Siksipä valtiahan oli silmiss' outoa kaikki,
polkujen polvekkeet sekä suojavat valkamapaikat,
jylhät kallionjyrkänteet, puut tuuhealehvät.
Pystyyn ponnahtain hän katseli syntymämaataan;
voihkaten tuskassaan hän reiteen kämmeniänsä
iski ja lausui noin, valitukseen puhjeten virkkoi:
»Voi, mihin tullutkin maan ääriin koito jo lienen?
Röyhkeä kansako lie, raju, raaka ja kauhea, vaiko
vaalija vierahien, jumaloitakin tottelevainen?
Nää mihin kaikki nyt aarteet vien? Kuhun itse ma kuljen?
Kunp' ois jääneet vain tykö faiakilaisien taikka
saapunut toisen luo minä valtiahan väkivoivan,
vierastaan joka vaaliva ois, hänet auttava maalleen!
En nyt kätköä niille mä tiedä, en voi tähän myöskään
heittää, jottei veisi jo saaliinaan, kuka sattuu.
Voi toki, voi, eip' oiva- ja oikeamieliset olleet,
ei lähimainkaan, päät sekä vallat faiakilaisten:
rantaan siintelevän Ithaken lupaeltihin auttaa,
maahan vieraaseen minut vei sanapattojen saatto!
Rangaiskoon Zeus heit', anovaisien turva, jok' aina
katsoo ihmisihin, sitä rankaisee, joka rikkoi!
Mutta jo tahdon tarkastaa sekä laskea aarteet,
ettei vain mitä pois ole vieneet laitavin laivoin.»
Virkki ja laski jo nuo käsimaljat, kattilat kauniit,
kullan paljouden sekä vaattehien valioiden.
Kaikk' oli paikoillaan, mut syntymämaatapa murhein
muisti, kun pauhuisan meren äärt' uros asteli ange,
huoltaan vaikertain. Tuli silloin luokse Athene,
nuoren lammaspaimenen häll' asu, hahmo ol' aivan,
hento ja kukkea, kuin ovat poiat ruhtinahitten,

kaksin kerroin harteillaan soma, soljuva vaippa,
jalkojen hohtelevain all' anturat, sauvana keihäs.
Riemastuin hänet keksi ja vastaan riensi Odysseus,
näin sanat siivekkäät jopa lausui hälle ja haastoi:
»Terve, kun ensimmäisenä nään sinut maalla ma tällä,
ystävä, ollos suopea siis, vihamielt' älä kanna!
Suojele aarteet nää, minut itseni myös! Anon suojaa
sulta ma, kuin jumal' oisit, näin käsin polvia kiedon.
Virkkaos myös tosi tarkka ja vilpitön, että jo tiedän:
maa mik' on tää, mikä kansa, mit' ihmiset heimoa täällä?
Saariko kauas siintävä lie vai niemikö ehkä,
jonk' ulos kurkottaa meren keskeen viljava manner?»
Vastasi, virkkoi näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Mieletön mies olet, vieras, tai kovin saapunut kaukaa,
kun kysyt, maa mikä tää; sill' eip' ylen outo se liene
maineeltaan, moni totta sen tuntee maill' avarilla,
niin hyvin koitteeseen sekä päivään päin asuvaiset
kuin nekin, joitten on maat päin ääriä yön hämäräisen.
On tosin kalliokas se ja vaikea matkata rattain,
ei karu aivan kuitenkaan, alat vaikk' ovat ahtaat;
viljaa maa sadot runsaat suo sekä viiniä versoo,
näät yhä virvoittaa sade niitä ja tiukkuva kaste.
Vuohten, lehmien laidun on oiva se; kaikkea kasvaa
metsää myös, monet on ikiuhkuvat juottamapaikat.
Siks, oi vieras, on Troiaankin Ithaken nimi kuultu,
vaikka se, kertovat niin, ani-kaukana mailt' on akhaijein.»
Kuuli ja riemahtui jalo jaksaja, oiva Odysseus,
ett' oli syntymämaalle jo saapunut, niinkuni virkkoi
aigiinkantaja-Zeun tytär ylhän, Pallas Athene,
näin sanat siivekkäät jopa vastasi hälle ja lausui —

ei toki haastanut totta hän, vaan sanan pyrkivän pyörsi,
mielessään oveloita kun ain' oli juonia hällä:
»Kauas sain meren taa Ithaken nimen myös minä kuulla
Kreetan maill' avarilla, ja nyt tavaroineni tänne
itse ma joutunut oon; saman verran poikani saivat
pois paetessani; löin näet Idomeneun oman poian
hengeti, nopsan Orsilokhon, joka muut urot uuraat
voitti, jos kilpaan ken kävi Kreetan maill' avarilla,
saaliit kaikki kun ois, mitä sain minä Ilionista,
multa hän vallannut, joist' ankaran näin minä vaivan,
päätyen päin vihamiestä ja päin meren aaltojen vimmaa,
kosk' en näät hänen taatolleen asemiehenä mennyt
Troiaan taistelemaan, vaan ottelin siell' omin joukoin.
Tullen vainiomaalta hän sai tuta peistäni tuimaa,
käynyt väijyksiin kera kumppanin tien olin viereen;
synkkä ol' yö yli taivaan, meit' ei ihminen nähnyt
ainoakaan, hänet noin salasurmaan siinä ma suistin.
Mutta kun vaivutetuksi ma sain hänet viiltävin vaskin,
riensin laivaan reippahien Foinikian miesten,
pyysin, vannotin heit', osan runsaan tarjosin, että
veisivät laivassaan minut kauas tuonne he, missä
on Pylos tai pyhä Elis, epeijein maa ihanainen.
Vaan raju tuulipa heit' yhä syrjään vei väkiseltä,
vastoin mielt', ei näät petos ollut tuumana heillä.
Noin ajelehtien jouduttiin tähän yöllä, ja työläs
työ oli soutaa valkamahan; siin' eip' ajateltu
atrian syöntiä, vaikk' ylen tarpeen oisikin ollut,
maahan heittihe vain joka mies heti noustua rantaan.
Herposin uuvuksiss' unen armaan hortohon, silloin
purkivat kaikki he pois kera laivaan tuomani aarteet,

siirsivät maihin, miss' olin uinunut hietikon helmaan,
itsepä rikkaan Sidonian he jo rantoja kohti
laivoin laskivat; yksin jäin minä ankein mielin.»
Tuon hymyellen kuuli Athene päilyväsilmä,
poskea sormillaan sukoellen — korkean, kauniin
naisen näppärätaitoisen näkö taas oli hällä —
näin sanat siivekkäät jopa hälle hän laati ja lausui:
»Viekas sais todell' olla ja vikkelä, ken sinut voittais
kaikkine vehkeines, jumal' itsekin jos kera kilpais!
Veijari verraton, kyltymätön kujeseppä mik' ootkin!
Vai kotimaassasikaan oveloita et juttuja lakkaa
syytelemästä? Sep' ain' oli taitosi tarkka ja taattu!
Mutta jo sikseen tää; oveluuteen kumpikin pystyy,
sillä sun vertaas toist' ei kuolollist' ole miestä,
jos sana, neuvo on tarpeen, taas äly mulla ja mieli
kuulu on kesken taivaisten. Vaan kuink' olin outo
sulle ma, Pallas Athene, Zeun tytär, itse jok' aina
ahdingoiss' olen rinnallas, sua suojelen, niinkuin
autoin suosiohon sinut kaikkien faiakilaisten?
Neuvoja nyt punomaan sun kanssasi tänne ma saavuin,
talteen saattamahan tavaroitasi, sulle mit' aimot
faiakilaiset antoivat, mun tahtoni tehden,
myös sanomaan, mitä saat oman korkean kattosi alla
kiusoja kärsiä; vaan väkisenkin kestä ne kaikki;
älköön saako sit' ainoakaan tuta, mies tahi nainen,
harhailuiltasi ett' olet saapunut, vaieten vaivat
kärsiös tyynnä sä vain, tyly kohtelu korskien miesten.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Vaikea ihmisen on sinut tuntea, oi jumal-impi,
jos miten mielevä lie; joka muotoon muuttua voithan.

Tuon toki muistan kyll', olit armias mulle sa muinoin,
Troian tanterehilla kun otteli poiat akhaijein;
vaan tuho korkean kaupungin Priamolle kun koitui,
Zeus kotitiellä kun eksyksiin sai laivat akhaijein,
purteni puulla sen koommin, Zeun tytär, en sua nähnyt,
tuntenut vaaroiss' en sun saapuvan varjelijaksi,
vaan yhä harhailin, sydämessäni murjovat murheet,
kunnes taivahiset polopäiväin päättyä soivat.
Vastapa ilmestyit mehumailla sa faiakilaisten,
mieltäni rohkaisit, veit kaupunkiin minut itse.
Vaan sua taattosi kautta ma vannotan — sillä en usko,
ett' olen maalla ma siintelevän Ithaken, mikä muu lie
maa samoeltava taas, vain kiusoillas sinun arvaan
väittävän noin, ett' eksyttää mun mieleni voisit —
siis sano totta, jo kultaisen kotimaaniko nähnen?»

Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Moinen mieli sun on sydämessäsi aina, Odysseus;
siks sua varjelematta en heittää voi hädän valtaan;
sill' olet neuvokas, mielevä mies, sult' ei mene maltti.
Riemull' ois joku muu, palatessaan harhaeluiltaan,
rientänyt tervehytelläkseen talon, puolison, lapset;
sunp' ei heist' edes kuulla ja tietää miel' ole ennen,
kuin olet puolisoas koetellut, tuolla jok' istuu
kaihoten linnoillas, jolt' ainaisess' ikävässä
vierii päivät, yöt kera kyynelvirtojen viljain.
Enp' epäellyt milloinkaan, näet mieleni tiesi
saapuvan maallesi sun, tuho vaikkapa kumppanit veiskin;
mutta Poseidonin kanssa en tahtonut, taattoni veljen,
riitaan käydä, jok' on sydämessään syttynyt vimmaan
siitä, kun poltit pois hänen poialtaan sinä silmän.

Vaan tule, maat Ithaken suon nähdä sun, että jo uskot!
Forkyksen, meren äijän, on valkama tää, perukassa
pohjimmass' ikivanha on puu, pujolehti oliivi;
luona on sen sulosiimehikäs, soma, himmeä luola;
impien, vienojen veen jumalattarien, pyhä suoja,
kookas, korkeaholvinen, kuss' useasti sa ammoin
runsahat, onnekkaat toit palveet sen asujoille;
tuolla on Neriton taas, sinimetsän vyöttämä vuori.»
Virkki Athene ja pois sumun hääti, ja selkeni seutu.
Riemahtui jalo jaksaja tuo, jumalainen Odysseus,
suuteli innoissaan oman maan elonkasvaja-multaa,
näin, kädet kurkottain, vedenimpiä vienoja palvoi:
»Zeun sulo-tyttäret, immet veen, teit' en minä luullut
saavani jälleen nähdä; nyt riemukkain rukouksin
teitä mä tervehdin; koht' uhreja myös kuni muinoin
teille mä tuon, jos Zeun tytär armias, saattaja saaliin,
suo elonpäiviä mulle ja poikani varttua sallii.»
Vastasi, virkkoi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Viihdy jo, kauemmin tuost' ällös kantako huolta!
Aartees suojaisimpaan nyt pyhän luolan on soppeen
vietävä vitkaelutta, ne taattuun pantava talteen;
itsepä miettiä saamme, mi neuvo ja toimi nyt oivin.»
Virkki Athene, jo astahtain hämäräisehen luolaan,
tutki ja koitteli sen komeroita, mut kaiken Odysseus
siirteli sinne, mi häll' oli kultaa, vaskea vahvaa,
vaatteet oivat vei, jalot antimet faiakilaisten.
Kaikki hän taiten kätki, ja paadell' aukon Athene,
aigiinkantaja-Zeun tytär, itsepä tukkesi vihdoin.
Alle nyt istuivat pyhän puun, ikivanhan oliivin,
kumpikin miettimähän kosijoitten korskien turmaa.

Ensin Athene näin sanan virkkoi päilyväsilmä:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
miettiös, kuink' ois sulhoihin kätes iskevä korskiin,
jotk' ovat kolme jo vuotta sun linnasi herroja olleet,
mielien puolisoas jumalaista ja kihloja tuoden.
Hänp' yhä mielessään sun saavuntaas ikävöitsee,
kaikkia rohkaisee, lupauksia kullekin antaa,
laittaa viestejä, vaan sydämessäpä toinen on toivo.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Voi mua, totta jo ois Agamemnonin, Atreun poian,
surkea kuolema all' oman kattoni koitunut mulle,
jos, jumal-impi, et ois tätä kaikkea kertonut tarkoin!
Vaan puno juoni sa nyt, miten kostaa heille ma voisin,
käy kupehelleni itse ja luo luja rohkeus rintaan,
kuin kons' Ilionin hajoteltiin hohtavat harjat.
Noinpa jos auttaisit mua nytkin, päilyväsilmä,
en satakuntaa kolmeakaan minä kohdata pelkäis,
kons' apu armias mull' on sun, jumalattaren suuren.»
Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Niin, sua autan totta ja kaitsen, en luotasi luovu,
kostoon konsa me käymme, ja lie moni mies, minä luulen,
tahriva laajan permannon verin, roiskuvin aivoin
sulhojen parvest' ahmivien, tavaroittesi syöjäin.
Vaan näkös muutan, jottei voi tuta ihminen kenkään,
norjiin luon jäseniis ihon heljän ryppyjä täyteen,
kutrit kellervät vien päästäsi, verhoan varren
ryysyihin; joit' ei voi inhott' ihminen nähdä;
silmäsi, ennen kaunoiset, minä teen valuviksi,
että sun muotosi iljettäis kosijoita ja myöskin
poikaas, puolisoas, sun jättämiäs kotisuojiin.

Itse nyt ensin käy sikopaimenen luo, sikolaumain
vartian, vanhastaan joka sulle on ystävä altis,
poikasi ystävä myös sekä mielevän Penelopeian.
Paimentaa sikojansa hän Koraks-kallion luona;
laidunpaikkana laiteet niill' Arethusan on lähteen,
terhoja siell' ylenkyllin on syödä, ja vettä on tummaa
juoda, ja tiukkuvan saa silavansa ne höystyen niistä.
Jää hänen luokseen sinne ja kaikkea tietele tarkoin,
sillä mä aikaa taas menen Spartaan nais-ihanaiseen,
poikasi Telemakhon pois kutsun; on luo Menelaon
näät avotanterisen Lakedaimonin maille hän mennyt
teitäsi tietelemään, huhu viel' eläväksi jos virkkais.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Miksi et hälle sit' itse sä virkkanut? Kaikkihan tiedät!
Jottako hänkin harhaillen meren aution teitä
sais kovat kestää, muut tavaroita kun ahmivat kilvan?»
Hällepä vastasi näin taas päilyväsilmä Athene:
»Állös poikasi vuoksi nyt noin sydän synkkänä olko!
Itse ma Telemakhon tien ohjasin, että hän maineen
sais jalon matkastaan; hätä hänt' ei sorra, kun istuu
ääress' atrian kukkurapään saliss' Atreun poian.
Laivoin tummin väijyksiin tosin suorihe sulhot,
surmata mielivät, ennenkuin kotihinsa hän ehtii,
mutt' ei tuuma se täyttyvä lie, kosijoita sit' ennen
monta on peittävä maa, jotk' ahmii sun tavaraasi.»
Virkki ja sauvallaan jopa urhoon koski Athene,
norjiin loi jäseniin ihon heljän ryppyjä täyteen,
kutrit kellervät vei pääst', ihon kaihteli kaiken
hahmoon raihnaaseen, kuin ois ikäloppu hän äijä,
silmät, kauniit ennen, sai valuviksi ja varren

verhosi vaippaan vaivaiseen, ihomekkohon inhaan,
ryysyiseen, nokiryöttäiseen, ryvetettyhyn, antoi
kauriintaljan viel' ison ylle, mi vaill' oli karvaa,
antoi sauvan, myös repun reikäisen, repaleisen,
joll' oli kantimenaan katalaisena vain pala nuoraa.
 Noin piti neuvoa nuo; Lakedaimonihinpa jo kuuluun
lähti Athene noutamahan nyt Odysseun poikaa.

NELJÄSTOISTA LAULU.

ODYSSEUS EUMAION LUONA.

Nous satamasta Odysseus nyt kivipolkua poikki
törmien metsävien, mihin neuvoi häntä Athene
tuon sikopaimenen luo, talon parhaan katsojan kaikkein
taatuimman, mitä palvelijoiss' oli oivan Odysseun.
Tuon etusuojassaan näki istuvan; siell' oli tarha
suojavapaikkainen, jota varjeli ympärysmuuri
kaunis, korkea; senp' oli laumalleen sikopaimen
itsekseen, kun poiss' oli valtias, laatinut, ilman
tietoa vanhan Laerteen tai Penelopeian,
luo kivet kiskoen, istuttain orapensahat reunaan,

vahvikkeeksipa viel' ylt'ympäri iskien taajaan
tammiset paalut, joist' oli tumman kuorinut kaarnan.
Sinne hän vierekkäin kakstoist' oli lättiä tehnyt,
joiss' oli öin siat nuo; viiskymment' aina hän lättiin
telkesi, kaikk' emakoit' oli porsaineen röhötellen,
röhkien maassa; mut ulkona sai kedoll' yöpyä karjut,
paljoa harvemmat lukujansa, ne näät suli suihin
sulhojen korkeasyntyisten, joka päiväpä laittaa
paimen parhaan sai, lihavimman syöttiläskarjun;
neljääkymment' uupui nyt sata niistä jo neljäs.
Vartiakoirat myös pedonkaltaiset kera yöpyi,
kasvatit paimenien esimiehen, niit' oli neljä.
Itsepä jalkoihinsa hän laatia anturat aikoi,
kauniin kellervää häränvuotaa viilsi paraikaa;
laumoja kaitsivat taas kukin suunnallaan apulaiset,
kolmepa vain, näet kaupunkiin hänen pantava neljäs
karjua viemään taas oli korskien sulhojen teuraaks,
sen lihavuudell' että he mieltään sais ilahuttaa.

Äkkiä keksivät koirat Odysseun, ärheät, valppaat,
karkasivat kovin haukkuen päin; ovelastipa istui
maahan Odysseus, kourastaan pois laskien sauvan.
Käynyt kartanomaall' omall' ois katalasti jo hälle,
vaan etusuojastaan sikopaimen vauhtia vinhaa
jälkeen riensi, ja jäi nahat leikatut, sinkosi syrjään;
kiivain kiljaisuin sekä taajaan myös kivitellen
hääti hän koirat pois, jopa virkkoi valtiahalle:

»Vanhus, nyt täpäräll' oli, ett' äkin ei sua koirat
raadelleet, ja se mun häpeäkseni koitunut oisi.
Huolta on huoata ilmankin, ikivaltojen suomaa,
surra ja vaikertaa: jumalainen on valtias poissa,

saan siat kasvattaa silavaiset vierahan syödä;
eineetönnä hän harhailee ehk' itse paraikaa
outojen kansojen maissa ja kaupungeissa, jos nähnee
viel' elon ilmoja, valkeuteen saa katsoa päivän.
Vaan katon alle nyt, ystävä, käy, siell' että sä myöskin,
ruokaa, juomaa kons' olet nauttinut mieltäsi myöten,
kerrot mist' olet, myös mitä sait sinä kärsiä, kestää.»
Virkki ja vieraan vei majahansa jo vilpitön paimen,
saatteli istumahan, asetellen lehviä alle,
niillepä vuoteestaan salovuohen partavan taljan
laajan, takkuisen levähytti, ja mieltä Odysseun
kohtelu tuo ilahutti, ja näin sanan sankari lausui:
»Suokoon Zeus sekä muut ikivallat, ystävä, toivees
täyttyä rakkaimman, kun hoivaas noin otat oudon!»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Ei sua halvempaakaan mun toki outoa, vieras,
käy ylenkatsominen; Zeun tuomia kaikkipa vieraat,
kaikk' osapuutot on aina, ja armas on pienikin anti;
meilt' iso liikene ei, sepä kohtalo on kotiorjain,
jotk' yhä saa peloss' olla, kun käskien käy ylimykset,
nuoret nuo. Hält' estivät näät kotitien ikivallat,
huolekkaasti jok' ois mua vaalinut, ois majan, mannun
antanut, vaimon myös, jota mies moni mielinyt oisi;
moisia suopea valtias suo näet palvelijalleen,
kun hän on uuttera työssä ja taivahiset sitä siunaa,
kuin ovat siunanneet tätä työtä he myös, jota hoidan.
Senpä hän maksanut ois, jos vanheta sai kotonansa;
vaan hän on kuollut! Hukkukohon Helenen koko heimo
pääst' ihan päähän, tuon monen miehen päänmenon inhan!
Myös meni haltia mult' Agamemnonin kostoa auttain

taistoon Ilionin hepokuulun tanterehille.»
Virkki ja tiukaten vyöll' ihomekkoa luo sikolättein
läks, iso paljous joiss' oli porsahien; pari niistä
otti hän, teurastain ne ja korventain tulen päällä,
sitten leikellen sekä vartaisiin pujotellen.
Mutta kun kyst' oli kaikki, Odysseun syödä hän pöytään
toi palat kuumina vartaissaan, teki puuroa kuppiin,
viiniä puupikariin mesivienoa kaasi ja vettä,
istui vastakkain kera vieraan, noin kehotellen:
»Nauttios, ystävä, nyt mit' on tarjona palvelijoilla:
porsaan-litkua vain; siat syötetyt jää kosijoille;
eip' ole surkua heill', ei pelkoa koituvan koston.
Suosine ilkiötöit' ei auvokkaat ikivallat,
heille on ihmisen hurskaus vain, meno oikea mieleen.
Röyhkeät rosvotkin, pahanilkiset, rantoja, maita
outoja retkeillen, Zeun sallimat ryöstäen saaliit,
kunnes on laivat kukkuranaan palatessa jo kuormaa —
heilläkin rinnassaan kova pelko on koituvan koston.
Vaan vihin saaneet lie nämä kai, jumal-entehen, ett' on
vaipunut valtias tuo, he kun kunnoll' ei kosi eikä
myöskään pois kotihinsa jo matkaa, huoleti ahmii
vain hänen aartehiaan, vaill' armoa, äärtä ja määrää.
Sillä jok' ainoa päivä, min Zeus suo seurata yötä,
ain' elukoita he teurastaa, eik' yhtä ja kahta,
viiniä virroittain ihan ammentaa he ja haaskaa.
Määrätön häll' oli rikkaus näät, ei toist' ole ollut
voipaa niin, urohiss' ei tumman manteren eikä
maall' Ithaken, ei niin iso kahdenkymmenen muun ois
mahtajan mahti ja vauraus; vaan nepä sulle jo virkan:
manteren karjoja on kakstoista ja myös sama määrä

laumoja lampahien, sikojenkin, parvia vuohten,
joit' osan paimentaa omat paimenet, taas osan vieraat;
tääll' ykstoistapa vuohten on parvia kierteleväisten
kärjess' äärimmäss' Ithaken, kera paimenet reippaat.
Laittaa teuraaks saa kukin päivittäin kosijoille
sen, joka kulloinkin paras laumass' on lihavassa.
Vaan sikolaumoja näitä mä hoitelen täällä ja kaitsen;
heille on pakko mun päivittäin paras katsoa karju.»
Virkkoi noin. Mut Odysseus söi, lihan maistua antoi,
viiniä ääneti joi, kosijoillepa kostoa mietti.
Mutta kun syönyt noin oli vahvisteeks sydämelleen,
paimen vieraalleen oman täytti ja tarjosi maljan
viiniä kukkuranaan; ilomiellä sen otti Odysseus,
näin sanat siivekkäät jopa haastoi hälle ja lausui:
»Ystävä, kenpä on tuo, joka aarteillaan sinut osti,
ken tuo mies ylen voipa ja vauras, josta sa haastoit,
kerroit auttaissaan Agamemnonin kostoa kuolleen?
Virka jo, ehkäpä tunnenkin hänet, mahtajan moisen.
Zeuspa sen vain sekä muut ikivallat tietävät, onko
mulle jo nähty ja tuttu hän, sill' olen kulkenut paljon.»
Paimenien esimies, Eumaios, vastasi hälle:
»Kiertelijää ketäkään, joka viestiä tois hänen teistään,
eip' uron puoliso uskois tääll', ei aaluva armas;
ain' avun tarpeess' ollen on näät valeseikkoja valmiit
kulkurit juttelemaan, halu heill' ei tott' ole haastaa.
Ei sitä kiertelijää Ithaken tule maalle, ken ei käy
valtiatartani kiusaamaan, valeviestejä tuomaan;
vaalii, kestitsee toki heitä hän, kertoa käskee,
tippuu murheiselt' yhä kyynelet luomien alta,
niinkuin vaimon on laita, kun mies on kaukana kuollut.

Voisit kai sinä, vanhus, myös pian juttuja pistää,
jos puku oiva sun palkkasi ois, ihomekko ja vaippa.
Ei, jopa ammoin koirat lie sekä liitävät linnut
pois ihon raadelleet hänen luiltaan, joist' elo luopui,
tai meren syöverien kalat söi hänet, luut virumassa
jossakin rannall' on, yli hiertyy peittävä hiekka.
Noin hänet surma jo vei, surun sai kaikk' ystävät suuren,
vaan minä suurimman, sill' en näe toista, jok' ois niin
lempeä valtias, vaikka jos kunne ma kulkisin, enpä,
vaikk' isän, äidin kartanohon taas saapua saisin,
joss' elon ilmoja ensin näin ja he kasvuni kaitsi.
Enp' edes heitä mä niin sure, vaikk' iso kaipaus onkin
nähdä ne armaat viel' omin silmin syntymämaassa,
ei, on Odysseus vain ikävöityni, kaukana teillään.
Tuskin rohkenen tuon nimen mainita, kun hän on poissa,
sill' ylen armias mulle ja huoltava häll' oli mieli;
vain sanon: kaitsija kallis, vaikk' etähällä hän onkin.»
 Tuohon vastasi näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Ystävä, kosk' ihan kiellät sen, sanot, että hän ei voi
saapua jälleen, eikä sit' uskoa mielesi saata,
niinp' en vain puhu pelkästään, valan siitä ma vannon,
että Odysseus saapuu, vaan iloviestini palkka
silloin maksa, kun matkoiltaan kotihinsa hän astuu;
on puku sorja sun antaminen, ihomekko ja vaippa.
Enp' ota ennen rahtuakaan, iso tarve jos oiskin,
Hadeen portteja niin näet viero en kuin sitä miestä,
juttelemaan joka valheit' on hädän hetkenä valmis.
Taatkoon Zeus sen, taivahisist' etumaisna, sun aulis
pöytäsi, kuulun Odysseun lies, luo jonka ma jouduin!
Kaikkipa niin totisesti jo täyttyy, kuin sanon sulle:

varrell' aastajan tään on saapuva tänne Odysseus.
Juuri kun vaihtunut vanha on kuu sekä alkanut uusi,
saapuu hän kotihinsa, ja koston saa jo ne, joilta
kohtelun loukkaavan koki vaimo ja loistava poika.»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Vanhus, et konsaan palkkaa saa iloviestisi, konsaan
saavu Odysseus ei kotihinsa. Sa tyynnä ja tyytyin
juo'os viinisi vain, puhu muusta jo, noit' älä mulle
muistuta; näät sydän murheutuu, suru rintani täyttää,
mulle jos vain kuka muistuttaa sua, valtias armas!
Jääköön vain vala tuo; mut jospa Odysseus totta
saapuis, kuin minä toivoisin sekä Penelopeia,
Laërtes ikivanha ja Telemakhos jumalainen!
Poika Odysseun, Telemakhos, sep' on huoleni raskas;
soi näet taivahiset hänen versoa kuin vesan nuoren,
kaikess' ett' isän vertaisen uron urkenevaksi
uskoin, kasvultaan sekä muodoltaan ylen kauniin;
hältä nyt selkeän pään kuka kuoloton pyörtänyt lie tai
ihminen; kauas näät isän etsintään hän on mennyt
määränä tien pyhä lie Pylos, vaan palatessapa korskat
sulhot on väijyksissä, ja sammua saa nimipuuttoon
koht' Ithakessa jo kai Arkeisios-sankarin heimo.
Mutta hän olkoon nyt miten onkin, vaanijan valtaan
jäänee taikk' ei jääne ja Zeun käsi kainnevi häntä;
kerto'os mulle jo, vanhus, kaikk' omat vaikeat vaihees,
virkkaos myös tosi tarkka ja vilpitön, että mä tiedän:
kenp' olet, mistä on matkasi? Miss' oma maas, talo taattos?
Laivasi laatu mik' on? Sinut kuink' Ithaken tuli saareen
tuoneeks sen merimiehet? Keit' olevansa he kertoi?
Sillä et totta sa lie jalan saapunut tänne, ma luulen.»

Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Sulle sen selvälleen sanon, ystävä, tuota kun tutkit.
Jospa nyt riittäis vain ajan kaiken, meille nyt tässä,
ruoka ja maistuva viini ja vain majass' istua saatais
huoleti ruokaillen, työt kaikk' ois toimena toisten,
ei puhe puuttuis, ei koko vuoteen, enkä mä ehtis
loppuun kertoa sittenkään, mitä vaivoja kestin,
jotka mun päälleni kaikk' ikivaltain sallima saattoi.
Synnyin Kreetan maall' avaralla, se mulla on alku;
taattoni siell' oli vauras mies, kotonansapa poikaa
syntynyt, kasvanut mont' oli, lapsia laillisen vaimon,
hälle, mut ostetun orjan vain minä poikana synnyin;
vaan mua suosi hän kuin aviostaan saatuja, Kastor,
Hylakon poika, mun taattoni, jonk' olen kuulua kantaa.
Kreetan maassa hän laill' ikivaltain arvoa nautti,
noin osa, onni kun häll' oli suuri ja myös pojat uljaat.
Vaan manatarten viemänä pois elon mailta hän vaipui
Hadeen kartanohon; varat, aarteet kaikk' osapäihin
pantiin, heittivät nuo pojat korskeat niistä nyt arpaa.
Rahdun vain minä sain, talo sentään mullekin suotiin.
Nain pian vanhempain varakasten tyttären, jonka
voitin kuntoni vuoks, epäkelpo ma en näet ollut,
piilevä pelkuri en; menojaanpa jo kaikki on mennyt;
vaan toki sängenpäistäkin voit, minä arvelen, viljan
arvata vielä. Jo totta on ylläni surkeus suuri!
Miehuutt' antanut mulle ol' Ares ynnä Athene,
rintaan torjumatont' urovoimaa. Kun vihamiestä
väijymähän valikoin urot uljaimmat minä milloin,
kuoloa aatellut ei miehevä mieleni kuunaan,
vaan etumaisena syöksyin päin, vihamiehiä maahan

peitseni löi, mink' ehti, kun eestä he karkkosi väistyin.
Noin minä taistelin, vaan en taipunut vainion hoitoon,
en kodin huoltoon, kaitsentaan en lapsien kasvun;
laivat ol' airokkaat vain rakkain riemuni aina,
taistelot, keihäät vain silovarret, kiitävät nuolet,
työkalut kaameat, jotk' ovat hirmuna, kammona muille;
mulle ol' armaat nuo — sen lie jumal' antanut mielen,
kuin mikä mieluisint' on millekin työtä ja tointa.
Troian rantaan ennenkuin pojat nousi akhaijein,
yhdeksästi jo miehiä vein merenlaskija-laivoin
kimppuun kansojen kaukaisten sekä sain isot saaliit.
Päält' osan parhaan niist' otin, paljon myös jaoss' antoi
arpa, ja vaurastui talo kohta, ja mulle jo karttui
Kreetan kansan keskuudess' iso arvo ja mahti.
Mutta kun kauaskatsoja Zeus oli turmioretken
säätänyt tuon, joka mont' oli urhoa sortava surmaan,
niin minut vaadittiin sekä Idomeneus sotikuulu
laivojen johdantaan päin Troian rantoja; toint' ei
käynyt torjuminen, kovin moittinut ois mua kansa.
Vuotta nyt yhdeksän soti poiat akhaijien, ehti
kymmenes, muurit murrettiin Priamon, kotimatkaan
laivoin lähdettiin, jumal' eksyä soi eri teille.
Mutt' oli karsas kaitsija Zeus mua, koitoa, kohtaan.
Yhden kuun mua vain koti, lapset, korkeasynty
puoliso, aarteet sai ilahuttaa; taas meren taakse
matkaamaanpa jo vei veto mielen, maahan Egyptin,
urhojen uljahien kera, laivain myös ani-vankkain.
Hankin haaksia yhdeksän, väki koht' oli koolla.
Päivää kuus pitokestejä nyt piti kumppanit armaat
luonani, teurast' isketin mont' ikivaltojen palveiks,

itsepä kumppanit sai niist' atriat laatia runsaat.
Seitsemäs ehti, ja Kreetan maalt' avaralta jo laivoin
laskettiin, hyvä pohjoinen vei tuimana puuskuin
kuin veto virran myötäisen kevyesti, ja säilyi
säältä jok' ainoa laiva, ja huoleti, vauriotonna
istua saatiin, ohjasi tien perämies sekä tuuli.
Viides päiv' oli, konsa jo laivat kaarevakeulat
maihin laskivat suussa Egyptin vuolahan virran.
Käskin rantaan nyt minä jäämään kumppanit armaat,
laivoja varjelemaan, osan annoin taas vakoella
kumpuja kiipeillen, tähypaikkoja tarkaten siellä.
Vaan sotaintoa eip' ylimieliset hillitä voineet,
raiskasivat heti koht' asukasten vainiot kauniit,
ryöstivät naisia heiltä ja hentoja lapsia, löivät
hengeti miehet. Kaupunkiin hätähuuto jo ehti.
Huudot kuuli ja koin kohotessa sen kansa jo riensi,
täys sotavaunuja, myös jalan-ottelijoit' oli tanner,
vaskien välkyntää. Salamoitsija Zeus sekasorron
toi, paon turmahisen tovereilleni, päin vihamiest' ei
viipynyt ainoakaan; joka suunnall' uhkasi surma.
Montapa meistä he tappoivat nyt viiltävin vaskin,
toisia orjikseen taas raastivat heittäen henkiin.
Siinä sen neuvon Zeus toi mieleen mulle nyt itse —
kuolla kun oiskin suotu, jo täyttyä kohtalon määrän
mulle Egyptin maassa, mut uus mua vain polo vartoi! —
Tartuin kaunoiseen kypärääni, sen päästäni riistin,
viskasin keihään pois sekä kilven, olkani suojan,
syöksyin valtiahan sotavaunujen luo halaellen
polvia suutelemaan, ja hän turvan soi, elon säästi,
ottaen vaunuilleen minut, itkevän, vei kotihinsa.

Karkasi keihäineen mua päin monen monta jo totta
surmata aikoen, sill' ylen suur' oli näät vihan vimma;
vaan mua valtias suojeli, Zeun, anovaisien turvan,
kostoa karttaakseen, joka työn pahan palkkana koituu.
Siell' olin seitsemän vuotta ja kootuks sain varat runsaat,
antimen antoivat mikä minkin miehet Egyptin.
Mutta kun kahdeksas tuli vyöryvä vuosi, jo saapui
vehkehikäs Foinikian mies, iso veijari, sinne,
monta jok' ihmisien seass' ilkiötyöt' oli tehnyt.
Houkuttain ovelasti hän karkaamaan minut kanssaan
sai Foinikiahan, talo missä ja myös varat vauraat
häll' oli. Loppuun asti sen vuoden siellä mä viivyin.
Mutta kun päivin, kuin oli ehtinyt kulkea umpeen
vyöryvä vuosi ja Horain taas kehä kiertävä alkoi,
vei minut päin Libyaa mies tuo merenlaskija-laivoin,
laivurikumppalinaan muka — sen valesuin teki syyksi —
orjaks oisikin myönyt siell', ison ottanut hinnan.
Arvasin aikeen, vaan kera pakko ol' astua laivaan.
Vinhaan vei kova pohjoinen sitä, tuimana puuskuin,
vei sivu Kreetan, vaan Zeus turmaa miettikin heille.
Noinpa kun kauas taa jäi Kreetta ja maata kun muut' ei
siintänyt mistään päin, vesi vellova vain sekä taivas,
silloin pilven Zeus sinitumman äkkiä nosti
laivan laitavan päälle, ja verhosi veet syvä synkkyys.
Zeus jylyll' ilman täytti, ja leimaus sinkosi laivaan;
lieskapa lyödessään koko runkoa sen rytisytti,
sankea nous rikinsauhu, ja aaltoihin väki suistui.
Keulan tumman luona ne keinuen kuin merikorpit
kuohuiss' ui, kotitien joku kuoloton heiltä kun esti.
Tyrmistyi sydän multa, mut laivan tummavakeulan

maston valtahisen varaks uppoavan käsivartten
Zeus isä itsepä toi, tuhon alt' yhä vieläkin auttoi.
Siihen tarrauduin, vei turmaiset mua tuulet.
Uiskelin päiviä yhdeksän, yö kymmenes ehti,
rantaan thesproottein minut hylkäsi hyökyvät aallot.
Valtias thesproottein mua hoivasi, sankari Feidon,
vaatinut lunnait' ei; minut tuon oma poikapa juuri
korjasi, nääntynehen, vilunkohmeisen, kotihinsa,
vieress' astellen tuki, autteli, vei isän linnaan,
koht' ihomekkoon, vaippaan myös minut verhosi siellä.
Siellä Odysseus mainittiin; näet hänt' oli Feidon
vaalinut vieraanaan hänen matkallaan kotimaalleen;
myös ne hän näytteli aarteet, jotk' oli koonnut Odysseus,
kultaa, vaskea, rautaa myös vasaroitua — riittäis
niist' elo vauras toisenkin, vara kymmenen polven —
niin isot linnaan valtiahan oli jättänyt aarteet.
Itsepä Dodonaan oli ennusneuvoa mennyt
kuuntelemaan huminasta hän Zeun pyhän, korkean tammen,
kuink' Ithaken mehumaille nyt ois hänen saapua parhain,
julkiko vai salavihkaa, sielt' eross' oltua kauan.
Linnass' uhraten maljastaan tuo valtias vannoi
lasketun lainehikolle jo laivan, saattajat valmiit
katsotun armaaseen hänet viemään syntymämaahan.
Vaan minä eeltä jo matkasin; näät thesproottien laiva
juur' eräs viljavahan oli lähtevä Dulikhioniin.
Sinne Akastes-valtiahan tykö nuo minut saivat
viedäkseen vireästi; mut ilkiötyönpä he mietti,
kukkurapäisin jott' ois kurjuus koituva mulle.
Kohta kun kauas maist' ulapalle ol' ehtinyt laiva,
täyttivät aikeens', orjuuteen minut saattivat oitis:

vaatteet yltäni raastettiin, ihomekko ja vaippa,
vain vihoviimeinen, repaleinen mekko ja rääsy
verhoks annettiin, kuten itse ne näät omin silmin.
Siintelevän Ithaken maarintaan ehtivät iltaan.
Laivaan nyt moniteljoiseen minut jättivät, tiukkaan
köysin köyttelivät lujasäisin, itsepä maihin
joutuen astuivat, meren ääreIl' atrian söivät.
Vaan ikivallat itse nyt yltäni sai sideköydet
kirpoamaan kepeästi; ja pään yli kietoen vaipan
pois silóvartta ma laskeuduin peräairoa pitkin
rinnoin laineeseen; käsin kaksin soutaen, uiden
laivast' ulkosin, koht' olin maissa jo kaukana heistä.
Siin' ylös viidakkoon minä hiivin kukkivan metsän,
piiloon peittäydyin; hepä hoihkaten huusi ja juoksi
sinne ja tänne; mut arvellen, mua ett' oli turha
etsiä loitompaa, ajon heittivät, lähtivät jälleen
laivaan laitavahan. Minut itsepä noin ikivallat
kätkivät helpolleen, majasuojaan mielevän miehen
johtivat, sill' elonpäiviä viel' oli kohtalo suova.»

Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Voi, polo ystävä, tuo, mitä kerroit, totta jo raastaa
mieltäni, kuink' olet harhaillut sekä kärsinyt paljon!
Ei ole oikein vaan, ja sit' uskotat mulle sa turhaan,
kun puhut saapumisesta Odysseun. Sunko on laises
tarvis noin tarinoida? Ne itse jo tiedän, Odysseun
saapumiset, miten kaikk' ikivallat vainosi karsaat
häntä, kun kaatua suoneet ei seass' iliolaisten
tai syliss' ystävien sodan laattua henkeä heittää.
Silloin kummun kaikk' ois luoneet hälle akhaijit,
kuulun poialleen hän jättänyt ois nimen, maineen;

maineetonnapa, Harpyiain nyt viemänä maatuu.
Vain sikovahtina tääll' elän yksin, en käy minä koskaan
kaupungissa, jos ei mua mielevä Penelopeia
joskus kutsu, kun saapumahan joku sattuvi tieto.
Piiriss' istuen muut kysymässä on kaikkea siellä:
nuo murehissaan, ett' yhä valtias kaukana viipyy,
nää ilomiellä, kun huoleti saa hält' ahmia aarteet.
Mutt' ei mieleni tee minun tiedustella sen koommin,
kuin Aitolian mies minut valheillaan perin petti.
Hän monet maat oli harhaillut miestappoa piillen,
niin tuli luokseni myös, minä hoivasin miestä ja vaalin.
Kreetass' Idomeneun muka luona ol' ollut Odysseus,
korjaten laivoja, joit' oli runnelleet meren myrskyt.
Saapuvan kertoi mies kesän tultua, ainakin syksyyn,
aimojen kumppanien kera, myötään myös isot aarteet.
Niinp' älä, vanhus koito, kun ties jumal' ohjasi tänne
luokseni, suostuttaa valesuin koe, mairita suotta.
Eipä se kestintään mua saa, ei arvoa suomaan,
surku ja vieraanvarjelijan Zeun pelkopa saa vain.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Sull' epäuskoisin sydän rinnass' on toden totta,
kun vala vahvinkaan ei uskomahan sua saata.
Vaan veto kanssani lyö ikivaltain kasvojen alla,
kuulijat olkoot kummankin asujaimet Olympon.
Jos sun valtiahas nyt saapuu siis kotihinsa,
on puku mulle sun antaminen, ihomekko ja vaippa,
Dulikhioniin myös minut auttaminen, mihin aioin.
Mutta jos ei tule valtiahas, jos on tietoni turha,
miehesi raastakohot minut korkean kallion kuiluun,
kerjurit pettelemästä jo peljättääkseni muutkin.»

Hällepä vastasi näin jumalainen taas sikopaimen:
»Vieras, tottakin tuost' iso ihmismailla jo mahtais
kunnia koitua nyt sekä vastakin ain' ajan kaiken,
kattoni alle jos vien, hyvin kestitsen sinut ensin,
sitten surmautan sekä riistän sult' elon armaan;
pelkäämättäpä pilkkaisin Kronossyntyä ylhää!
Vaan nyt on atrian aika; jo kai pian paimenet saapuu,
maistuvan iltaisen majass' että me nauttia saamme.»

Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Vaan sikolaumoineen tuli tuolla jo paimenet työstään
Yöksi he telkesivät siat tuttuun karsinatarhaan;
suunnaton röhkinä siin' ajaess' oli laumoja sinne.
Vaan apureilleen näin jumalainen huus sikopaimen:
»Teuraaks uhkein karju te tuokaa! Tullut on vieras
kaukainen, pidot itsepä myös pitäkäämme me muutkin,
joill' yhä kiusana karjut on kaitsea valkeahampaat,
työnmme ja rehkimisemme kun toiset huoleti hotkii.»
Virkki ja puita jo pilkkomahan kävi viiltävin vaskin.
Paimenet karjun toi silavaisen, viissuvikunnan,
saattivat lieden luo, eik' Eumaios jumaloita
ylhiä siin' unohuttanut, näät sydän häll' oli hurskas.
Vihkien liekkiin loi hän karjun valkeahampaan
otsusharjakset, ikivaltoja kaikkia palvoi,
että he jälleen saapua sois monineuvon Odysseun.
Tammen pölkkäre maass' oli pilkkomatonna, hän iski
karjua sillä, ja siit' elo erkani. Hyörivät toiset
pistäen, korventain, lihat leikaten; vaan palat itse
palveiks sen jäsenistä hän viilsi ja kääri ne ihraan,
jauhoja myös valahutti hän ylle ja heitti ne liekkiin.

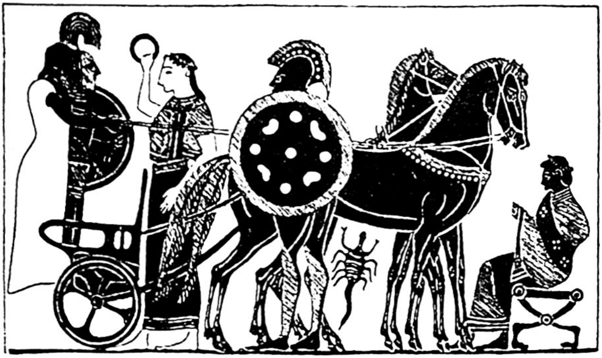
Leikkelivät lihan muun he nyt vartaisiin pujotellen,
taiten paistoivat, palat vartailt' ottivat jälleen,
kaikki jo pöytään kantoivat. Jakamaanpa nyt itse
nous sikopaimen, mies sydämeltään oikeamieli.
Seitsemähän osahanpa hän siis tasan leikkasi kaiken;
yks salon impien niistä ja Maian ol' aaluvan Hermeen,
palvoen sen pani pois; osan antoi kullekin; karjun
valkeahampaan selkä se taas oli itse Odysseun
kunnia-anti, ja hält' iloll' otti sen valtias vastaan.
Kohtapa loihe jo lausumahan monineuvo Odysseus:
»Niin, Eumaios, lempiköhön sua Zeus, isä ylhä,
kuin minä, koitoa moista kun kunnia-antimin hoivaat!»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Kumma sa vieras, syö, mit' on tarjona meill', ilomielin
nauttios! Suo, mitä suo, jumaluus, yht' antavi täällä,
toisen kieltää taas, miten mielii, mahtaja kaiken.»
Virkki ja palveet soi jumaloille hän ainahisille,
viiniä hohtelevaa valahutti, ja maljan Odysseus,
linnojen turma, nyt sai, osans' ääreen itse hän istui.
Taitteli leivän heille Mesaulios, jonk' oli paimen
itse, kun kaukana poiss' oli valtias, ostanut ilman
tietoa vanhan Laerteen sekä Penelopeian;
noin tafolaisilt' ostanut tuon oli vain omin säästöin.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
raivasi pöydän kohta Mesaulios, muut lihan, leivän
runsaudest' ylen kyllissään levon helmahan heittyi.
Yö tuli kolkko ja kuutamoton, yhä Zeus rapisutti
rankkoja kuuroja, toi sadett' ankara läntinen tuuli.
Virkkipä noin koetellen Odysseus paimenen mieltä,

vieraalleen oman soisko hän vaipan tai ketä muuta
pyytäis tarjoamaan, kun niin piti huolta hän oivaa:
»Kuule nyt, Eumaios, sekä kaikki te paimenet muutkin!
Mieleni lausua toivomus ois; mua viinipä huima
rohkaisee, joka viisaankin voi villitä lauluun
tai remunauruun raikuvahan, jalat nostavi tanssiin,
saa sanan virkkamahan, paras olla jot' ois sanomatta.
Mutta kun alkuun näin nyt pääsin, en vaieta malta.
Oisipa vielä se voima ja nuoruus mulla, mi silloin,
konsa me väijyksiin liki Troian muureja käytiin!
Johdon Odysseus sai, Menelaos, Atreun poika,
kumppalinaan, minä kolmas, niin näet itse he tahtoi.
Alle kun kaupungin, liki jyrkkää muuria päästiin,
piiltiin taajan pensahikon, suokaislikon peittoon,
liepeill' Ilionin, sotakilvet suojana suuret.
Yö tuli tuima, ja pohjoinen läpihyytävä puuskui,
kylmät tuprusivat lumiuntuvat tuiskuna maahan,
kilvet kiiltävähän jääkuoreen ylt'yli peittyi.
Kaikkipa huoleti nukkui muut, ihotakki ja vaippa
verhona yllään, taas selän, hartian suojana kilpi;
vaan minä mieletön lähdettäiss' olin vaippani vaarnaan
jättänyt, sillä en uhkaavan minä uskonut kylmän,
siks oli kilpeni vain kera mulla ja välkkyvä takki.
Viime jo kolmannes oli yöst', alahalla jo tähdet,
kosketin kyynäspäällä Odysseun kylkeä silloin;
valveutui heti kohta hän kuuntelemaan, ja ma virkoin:
'Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
koht' elävistä jo erkanen pois, vilu henkeni viepi;
vain ihotakki on mull', ei vaippaa, niin minut lähtöön
näät joku kuoloton sai, ja nyt torjumaton tuho päätyi.'

Virkoin noin, ja hän mielessään heti keksi jo keinon,
kuin oli taitava aina hän neuvoon niinkuni taistoon;
hiljaa kuiskaten näin kupehellani mulle hän virkkoi:
'Vait ole, ettei vain nyt akhaijit muut sua kuule.'
Päätään kämmenehen nojaellen muille jo lausui:
'Kuulkaa, ystävät! Zeus uni-enteen luokseni laittoi.
Tultu on laivain luot' ylen kauas. Viestinä ken nyt
käy tykö kansain pään Agamemnonin, Atreun poian,
miehiä laivoilt' ett' useampia tänne hän laittais?'
Virkkoi noin; heti nousi Thoas, Andraimonin poika,
vaipan purppurankarvaisen pois heitti ja juosten
riensi ja viestin vei; hänen vaipassaan makeasti
maata ma sain, koi kultainen kohoella jo ehti. —
Oisipa vielä se voima ja nuoruus mulla, mik' ammoin,
vaipan varmaan sois joku paimen mulle jo näyttäin
ystäväsuosiotaan, urohollekin kunnian antain;
nytp' olen pilkkana vain, kun on vaatteet ylläni halvat.»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Vanhus, juttusi tuo ylen oiva on, jonka sa kerroit,
paikallaan sanat kaikk', et liikoja laskenut lainkaan.
Eip' ole verhoa puuttuva sult', ei muuta, mit' antaa
ihmisen velka on verralleen, hädän all' anovalle,
ei tänä yönä, mut taas omat aamull' ottaos ryysyt.
Ei monet vaipat tääll' ole näät varanamme ja vaatteet,
yks yhä kullakin vain ihomekko on vaihtumatonna.
Mutta kun taas kotonansa on aaluva armas Odysseun,
hän sinut vaatettaa, mekot antaa itse ja vaipat,
auttaa myös sinut matkaamaan, mihin mielesi toivoo.»
Virkki ja nousi ja vieraalleen liki liettä jo laittoi
vuoteen, lammasnahkoja toi sekä taljoja vuohten.

Laskihe niille Odysseus, vaan ison, villavan vaipan
peitoks Eumaios levähytti, mi pantuna valmiiks
ain' oli, varjeekseen hänen vaihtaa sään pahan tullen.
Noinpa nyt yöpyi siellä Odysseus, paimenet nuoret
myös kera nukkuivat. Vaan mielinyt ei sikopaimen
kaukana laumoistaan majass' yöpyä; hänp' asevarjein
yöks ulos hankkiutui, ja Odysseus tuon näki riemuin,
kuinka hän kaikkea valvoi, vaikk' oli haltia poissa.
Viiltävän miekan vyötti hän koht' yli hartian vankan,
vaipan varrelleen puki tuulia-torjuvan, paksun,
myös pukintaljan viel' ylen aimon viskasi ylleen;
keihäs kourassaan, vara koiria, miehiä vastaan,
tuonne hän yöpyi, miss' öin karjut valkeahampaat
suojatut kallioluolassaan vihureilt' oli pohjan.

VIIDESTOISTA LAULU.

TELEMAKHOS SAAPUU EUMAION LUO.

Vaan avotanteriseen Lakedaimonihinpa Athene
riensi nyt aikoen aimon Odysseun loistavan poian
lähtöä kiiruhtaa, kehotella jo pois kotitielle.
Saapui pylvästöön Menelaon kunniakuulun,
Telemakhon näki siellä ja Nestorin aaluvan uljaan.
Uinui uuvuttaiss' unen armaan Nestorin poika,
Telemakhollepa yö sulo-unt' ei ambrosiainen
antanut, murheissaan isän vuoksi hän vain yhä valvoi.
Virkkoi astuen luo näin päilyväsilmä Athene:

»Ei sovi, Telemakhos, yhä kaukana matkata maita,
sinne kun jäi varat sulta ja moiset röyhkeät miehet
kartanohos; varo, etteivät vain kaikkea hukkaa,
jaa tavaroitasi siellä ja niin mene matkasi tyhjiin.
Koht' ano suostumahan sotaärjyinen Menelaos
lähtöös, vielä kun voit koton' äitisi korkean nähdä.
Sillä jo naittaa näät hänet siell' oma taatto ja veljet
tahtois Eurymakholle, jok' uhkeimmat kosiessaan
morsiuslunnaat toi sekä viel' yhä uusia tarjoo.
Kunp' emos sult' ei vain mitä vastoin mieltäsi veisi!
Naisen mielen tiedäthän, sydämessä mi häll' on:
vaurastuttaa sois sitä miestä, jok' on hänet nainut,
aikaisempia lapsia ei, miesvainajataan ei
aattele, nuorena-noutajataan, kysy heitä sen koommin.
Siis tule itse ja kaikk' omas siellä nyt usko sa huostaan
vaimon taatuimman, talon palvelijattaren parhaan,
kunnes suo oman taivahiset sulopuolison sulle.
Seikan sen sanon vielä mä sulle, ja paina se mielees.
Väijyksiin Ithaken sekä vuorekkaan Samos-saaren
salmeen uljaimmat kosijoista on tiellesi käyneet,
surmata mielivät, ennenkuin kotirantahan ehdit.
Mutt' ei tuuma se täyttyvä lie, kosijoita sit' ennen
monta on peittävä maa, tavaroittesi ahmijalaumaa.
Laskea kaukaa vain sivu saarten laivasi oivan
yötä ja päivää anna; ja myötäsi auttavan tuulen
suo joku taivahinen, sua suojaten tiellä ja kaiten.
Mutta kun ehtinyt äärimpään Ithaken olet kärkeen,
rantaan kaupungin sinä laivasi, miehesi laita;
itsepä ensin käy sikopaimenen luo, sikolaumain
vartian, vanhastaan joka sulle on ystävä altis.

Yö nuku siellä, mut kaupunkiin pane vilpitön paimen
mielevän Penelopeian luo sanan viejänä käymään,
ett' olet pois Pylos-maast' ohi vaarojen saapunut jälleen.»
Virkki ja ylhään kiiti Olympoon. Telemakhospa,
koskettain jalall' ystävätään, sulo-uinaelusta
sai hänet virkoamaan sekä näin sanan laati ja lausui:
»Nouse jo laittamahan, Peisistratos, Nestorin poika,
nyt hevot valjaisiin kaviokkaat lähtöä varten.»
Hällepä vastasi näin Peisistratos, Nestorin poika:
»Ei toki, Telemakhos, voi lähteä yön pimeässä,
vaikk' ois kuinkakin mieli; ja kohtahan aamu jo koittaa.
Varto'os, kunnes vaunuihin Menelaos on lahjat,
sankari keihäskuulu, jo laskenut, Atreun poika,
meidät on lausein laatuisin myös saattanut tielle.
Vieras näät sitä miest' yhä muistaa kautt' elon kaiken,
kestintää joka soi, majan antoi ystävämielin.»
Noin hän virkki; ja koitti jo kullanhohtava Eos.
Luo kävi vierahien sotaärjyinen Menelaos,
vuoteestaan Helenen hiusheljän nous kupehelta.
Mutta kun valtiahan näki aaluva armas Odysseun,
joutuen verhoutui hän hohtelevaan ihotakkiin,
välkeän vaipan kietoi koht' yli hartian vankan,
uksest' ulkosi, luo kävi, lausui valtiahalle
Telemakhos, jumalaisen Odysseun aaluva armas:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää, Menelaos!
Nyt minun lähteä suo sulo-syntymämaahani jälleen,
sillä jo näät ikävöi kovin mieleni pois kotimatkaan.»
Hällepä vastasi näin sotaärjyinen Menelaos:
»Kauan en, Telemakhos, sua täällä mä viivytä, kosk' on
lähteä mieles; en kestintää majaystävän moisen

kiittäis itse, jok' innossaan ihan ilman on määrää,
tympäisee yhä tyrkyttäin; paras aina on kohtuus.
Yhtäpä taitamatont' ois häätää viihtyvä vieras
kuin sitä viivyttää, joka mielii mennä jo. Olkoon
vieraall' ollessaan pito oiva ja lähteä valta.
Varro sen aikaa vain, kuin vaunuihin minä lahjat
kauniit tuon, ett' itse ne näät, sekä naisia käsken
atrian laittamahan, mitä vain varaeltua lienee.
Kumpikin: vieraan virvoitus, talon kunnia, näät on
atria syödä, kun eess' iso matka on maan yli aavan.
Vaan kautt' Argos-maan jos on mielesi mennä ja Hellaan,
niin tulen saattamahan, hevot valjastaa heti annan,
vien joka kaupunkiin, eik' ihmiset laskene luotaan
meit' ihan ilman muuta, jok' ainoa antavi lahjan,
kattilan jalkoineen taesorjan tai käsimaljan
tai pari muulia myös tai kultaisen pikarinkin.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää, Menelaos!
Mieleni suoraa tiet' ois mennä; en näät tavaraani
jättänyt tarkkaamaan minä kaitsijamiestä, kun läksin.
Kunp' isänetsimä-tiellä nyt ei mua vain tuho kohtais
tai kotisuojist' ei joku pois jalo kalleus joutuis!»
Kons' oli kuullut tuon sotaärjyinen Menelaos,
puolison kohta hän käski ja palveluneitojen laittaa
atrian linnassaan, mitä vain varaeltua löytyi.
Luo tuli valtiahan Eteoneus, poika Boethon,
vast' oli valveunut, lähinaapuri näät oli aivan.
Tuon tulen laittoon pyys sotaärjyinen Menelaos,
myös lihan paistantaan, ja hän tottelemaan oli altis.
Itse hän kammiohon sulotuoksuiseen meni eikä

yksin, vaan Helene meni myötä ja myös Megapenthes.
Tuonnepa tultua, kuss' oli talletetut talon aarteet,
kultaiseen pikariin parikorvaan Atreun poika
tarttui, kantaakseen hopeaisen taas sekomaljan
sai Megapenthes. Vaan Helene tykö arkkujen astui,
kirjatut joiss' oli vaipat häll', omat ompelemansa.
Niistäpä yhden nyt Helene haki, naisien kaunein,
sen, joka kirjailult' oli sorjin, kooltakin suurin,
välkkyvä niinkuin tähti; se pohjimmaisena piili.
Niin läpi linnan riensivät taas; pihamaallapa vihdoin
Telemakhon näki, näin Menelaos vaaleva lausui:
»Suokoon saapua Zeus, jylykorkea puoliso Heren,
niin sinun tieltäsi, Telemakhos, kuin mielesi toivoo!
Kalleuksista, mit' on mun kattoni alla, ma annan
sen, joka kaikkein arvokkain on niistä ja kaunein.
Annan sulle ma taidokkaan sepontyön, sekomaljan;
täyshopeainen on malja ja kullast' ääri ja reunus,
itse Hefaiston työtä, ja Faidimos aimopa antoi
mulle sen, valtias Sidonian, kotitielläni kerran
kun piti vieraanaan mua; sen nyt sulle ma annan.»
Virkki ja Telemakholle jo sankari toi Menelaos
korvakkaan pikarinsa, mut aimopa taas Megapenthes
kantoi hohtelevan sekomaljan, täyshopeaisen.
Valtiatar Helene tykö astui kukkeakulma,
tuo käsivarrellaan koruvaippa, ja näin sanan lausui:
»Anti mun kätteni myös ota, armas poikanen, muisto
tää Helenelt' ota, suo odotettuna hetkenä häitten
morsiames sitä kantaa! Siks emos armahan taa se
talleta linnoillas. Tulo sulla nyt riemukas olkoon
oivaan kartanohos sekä syntymämaallesi matka!»

Virkki ja antoi vaipan, siit' ilo suur' oli saajan.
Lahjat vaunuihin Peisistratos sankari laski,
kaikkia mielessään ihaellen. Vaan katon alle
vieraat vaaleva vei Menelaos, kuss' isot heitä
vartoi istuimet sekä korkeat kunniapaikat.
Ruukuin sorjin, kultaisin käsivettä jo neito
toi, yli kätten kaas — hopeainen all' oli kätten
huuhtelumalja — ja luo silopinnan siirteli pöydän.
Leipää tuoden taas talonhoitajatar tuli oiva,
toi monet herkut muut, talon antimet tarjosi parhaat.
Leikkasi taas lihan heille ja tarjosi poika Boethon,
viiniä maljoihin Menelaon aaluva kaatoi.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
niin hevot Telemakhos sekä Nestorin loistava poika
suorivat valjaisiin heti, lähtivät, välkkyvät vaunut
portist' ohjasivat esikartanon kaikuvan kautta.
Vaaleva saattajanaan Menelaos ol', Atreun poika,
oikeahan kätehens' oli vienoa viiniä maljan
ottanut kultaisen, jott' uhrata lähtijät saisi;
lausui, astuen valjakon luo, kohotettuna malja:
»Onnea, poikani, teille, ja tervehdykseni saakoon
Nestor, kansain pää; oli mulle hän kuin oma taatto,
Troian tanterehilla kun otteli poiat akhaijein.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Tottahan kuitenkin toki, valtias korkeasynty,
tervehdyksesi hälle me viemme. Ah, oispa Odysseus
niin minun kohdata suotu, kun nään Ithaken minä jälleen,
kuullakseen, miten nauttia sain ma sun kaikkea suurta
suosiotas, sain kalleudet monet myötäni sorjat!»

Noin hänen virkkaissaan idän puolelt' ilmojen kotka
kiiti, mi kourissaan ison, valkean syöttiläshanhen
vei pihamaalta, ja naista ja miestä sen karkasi jälkeen
huutaen; vaan käden oikean puolt' ohi valjakon aivan
lensi se saaliineen. Näyn tuon näkijöillepä mieleen
toivoa toi hyvä enne, ja riemahtui joka rinta.
Siinä jo haastoi näin Peisistratos, Nestorin poika:
»Virkkaos, kansain pää, Menelaos korkeasynty,
meillekö merkin Zeus vai sulleko ehkä sen antoi?»
Kuuli ja miettimähän Menelaos jäi sotimieli,
jotta hän oivaltais sekä vois selitellä sen oikein.
Vaan puhumaan Helene heti puuttui soljuvavaippa:
»Kuulkaa, kun minä ennustan, mitä tuo ikivallat
mieleen mulle ja minkä ma luulen täyttyvän totta.
Kuin tuli kotkakin tuo, pihalt' iskien syötetyn hanhen,
liiteli vuoriltaan, pesä, poikaset missä on sillä,
niin on Odysseus retkiltään, monet vaikeat kestäin,
saapuva kostamahan kotihinsa, jos ehkä jo vaan ei
siell' ole valmistain kosijoitten kaikkien turmaa.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Senpä jo suokoon Zeus, jylykorkea puoliso Heren,
niin sua muistelen siellä mä kuin mitä kuolematonta!»
Virkki ja ruoskall' iski, ja vei hevot vauhtia vinhaa
pois läpi kaupungin sekä kiidättäin kedon poikki.
Päivän pitkän juoksivat noin tutisuttaen iestään.
Laskihe päivä, ja tiet hämäryyteen kaikki jo peittyi,
Feraihin he kun ehtivät, kuss' oli linna Diokleen,
jonk' isä Ortilokhos oli Alfeios-joen juurta.
Sinne he yöpyi, vierahiaan hyvin vaali Diokles.
Vaan valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,

suorivat valjaisiin hevot, lähtivät, välkkyvät vaunut
portist' ohjasivat esikartanon kaikuvan kautta.
Kiihtäen viuhui ruoska, ja kiitäin vei hevot alttiit.
Jäi pian taival taa, Pylos ylhä jo koht' oli eessä.
Virkkoi Telemakhos puhutellen Nestorin poikaa:
»Teetköhän, Nestorin poika, sa nyt, mitä sulta ma pyydän?
Taatoist' astihan näät majaystävät mainita voimme
vanhastaan olevamme, on myös ikä meill' ihan yksi,
viel' yhä vahvemmin meit' yhdistää tämä retki.
Siis nyt laivani luo minut, ystävä, vie, älä eemmäs,
ettei viivyttäis, majavieraakseen mua vanhus
vaatisi vastoin mieltäni; näät kova mulla on kiire.»
Kuuli ja mielessään piti neuvoa Nestorin poika,
kuinka hän täyttää vois sopivasti nyt ystävän pyynnön.
Viisaimmaksipa vihdoin tuon hän päätteli päässään:
valjakon ohjasi rantaan hän tykö vartovan laivan,
siirteli keulaan sen, mit' ol' aartehiaan Menelaos
kauniit' antanut, kultia, myös kutomuksia, lausui
näin sanat siivekkäät jo hän ystävätään kehotellen:
»Käy pian laivaan, kumppanit myös kera käskeös ennen
kuin kotikartanohon vien vanhukselle ma viestin.
Sillä sen mieleni aavistaa sekä tuntoni tuntee:
kuuma kun hällä ja kiivas on luonto, hän ei sua laske,
vaan sinut noutaa itse hän täält', enk' usko ma kuunaan
kääntyvän tyhjiltään; ja nyt suuttuu hän tulisesti.»
Virkki ja ruoskall' iski, ja vei hevot uhkeaharjat —
kotvanen vain, Pylos ylhä jo eess' oli taas, koti kuulu.
Käski nyt Telemakhos tovereitaan reippahin äänin:
»Kumppanit, pystyyn masto ja purje, ja laivahan tummaan
itse me nyt joka mies, pian päästäksemme jo matkaan!»

Virkki, ja mielellään heti käskyä totteli miehet,
riensivät laivaan, istuivat riviss' airojen ääreen.
Kons' oli tehty jo tuo, peräkeulan luona hän kaatoi
uhrin Athenea palvoin. Niin tykö mies tuli outo
äärilt' Argos-maan, pakolaisena miestapon tähden.
Mies oli tietäjä, jonk' esitaatto ol' aimo Melampus;
tään koti lammaslaumojen maa, Pylos, ollut ol' ammoin;
siell' oli kartano häll', oli maan asujoista hän vaurain,
vaan piti maahan vieraaseen hänen karkota, sillä
Neleus vainosi hänt', uros ihmisheimoa ylväin,
hält' isot aarteet valtasi, vei, koko vyöryvän vuoden
halliten niitä, mut kahleisiin kataliinpa Melampus
joutui, linnaan jäi Fylakon, ja hän sai kovat kestää
Neleun tyttären vuoksi ja harhan tuon tuhoraskaan,
joll' oli kietonut hält' älyn ankara Kostotar-impi.
Vaan toki surman vältti ja pois härät möyryäväiset
nouti Pyloon Fylakesta, ja koston korskea Neleus
sai väkivallastaan, ja hän veljelleen avioksi
Neleun tyttären vei; kotoansapa kulki hän itse
heimoon Argos-maan hepokuulun. Näät hänen säätty
siirtyä sinne ja vallita siell' alamaist' oli monta.
Siellä hän naisen nai, sai korkenemaan talon kuulun;
syntyi Mantios hälle ja Antifates, pojat uljaat,
Antifateelle Oikles taas uromieli; Oikleen
poikapa Amfiaraos ol', urhojen johtaja, jolle
aigiinkantaja Zeus sydänsuosiotaan ja Apollo
kaikkea soi; eip' äärt' iän korkean silti hän nähnyt,
sai tuhon Theben luona — se syy oli lahjotun vaimon.
Poikia Alkmaion sekä Amfilokhos oli hällä.
Mantios poikia taas Polyfeideen jätti ja Kleiton;

kauneutensapa vuoks ikiauvoon kuolematonten
Kleitos temmattiin, hänet vei sädevälkkyvä Eos;
vaan teki tietäjän taas Polyfeideest' itse Apollo,
parhaan ihmismailla, kun kuollut ol' Amfiaraos.
Pois Hyperesiahan isän luota hän karkasi riidoin,
siell' eli, ennustaa ties ihmisen kohtalot kunkin. —
Tietäjän tuon nyt poika, Theoklymenos nimiänsä,
luo tuli Telemakhon, hänet kohtasi, juuri kun uhrin
palvoen maljastaan liki tummaa purtta hän kaatoi,
näin sanat siivekkäät jopa lausui hälle ja haastoi:
»Uhraamassa kun näin sinut, ystävä, tässä mä kohtaan,
niin kautt' uhrisi, kautt' ikivaltain, kautt' oman pääsi,
sun sekä myös sun kumppanies, sua vannotan, vastaa,
kun kysyn sulta ma, nyt tosi vilpitön peittelemättä:
kenp' olet, mistä on matkasi? Miss' oma maas, talo taattos?»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Sulle sen selvälleen sanon, ystävä, tuota kun tutkit.
Maani mun on Ithake, mun taattoni taas on Odysseus —
niin, oli kerran, sillä jo lie kova kuolema vienyt.
Siks otin kumppanit myötä ja astuin laivahan tummaan,
taattoni etsintään minä kauan kaivatun läksin.»
Hälle Theoklymenos jumalainen vastasi jälleen:
»Noinp' olen maastani kaukana myös, oman heimoni miehen
hengeti löin — suku hällä on mahtava, veljeä monta,
valtoja Argos-maan hepokuulun, päitä akhaijein —
kostoa uhkaavaa minä karkkosin, kolkkoa surmaa,
mailla kun harhaamaan seass' ihmisien jo ma jouduin.
Niinp' ota siis minut laivaas, sult' anon, suojaton, turvaa,
tai minut tappavat kohta, jo käy ajo ankara varmaan.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:

»En sua torju ma pois, tasalaitaan kun pyrit laivaan.
Siis kera käy, mut on kestitys vain, mikä meill' oma muona.»
Virkki ja vieraalt' otti jo vastaan vaskisen peitsen,
laski sen laivaan kaarevahan peräteljoa pitkin,
nousi jo itsekin vartoavaan merenlaskija-laivaan,
istuutui peräkeulaan sen sekä viittasi vieraan
viereens' istumahan; heti päästettiin peräköydet.
Käski nyt Telemakhos tovereitaan reippahin äänin
nuoriin tarttumahan, ja he tottelivat heti innoin.
Maston honkaisen lovilaitaa teljoa vasten
käänsivät pystyyn, sen harusköysin kytkivät, purjeen
nostivat valkoisen härännahkaisin vetonuorin.
Tuulen myötäisen pani päilyväsilmä Athene
tuimana viuhumahan läpi ilmojen, jott' äkin oisi
laiva jo pääsevä päähän tien, yli suolavan aavan.
Krunoin, kaunisvirtaisen sivu kulkivat Khalkiin.
Laskihe päivä, ja tiet hämäryyteen kaikki jo peittyi;
viemänä Zeun väkituulen ol' ehtinyt laiva Feaihin,
jäi pyhä Elis taa jo, epeijein maa ihanainen,
jäi sivukiitävät saaret myös; noin merta hän mennen
arveli, säästyvä vai tuhosurmaan suistuva oisko.

Vaan majass' iltaistaan kera paimenen oivan Odysseus
nautti, ja paimenet nuoremmat myös söi kera noitten.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
virkki Odysseus noin, koetellen paimenen mieltä,
vieläkö vieraanaan halu kestitä ois, majahansa
jäämään pyytää, vai joko kaupunkiin hänet neuvois:
»Kuule nyt, Eumaios, sekä kaikki te paimenet muutkin!
Aamull' aie on kaupunkiin minun lähteä tästä

kerjäämään, jott' en sua, muitakin tääll' ime tyhjiin.
Siis hyvät neuvot myötäni suo, opas anna, jok' ohjaa
sinne, mut yksin kyllä mä kiertelen ympäri sitten,
missä jos annettais nisukyrsä ja viiniä tilkka.
Siellä mä kai menen myös jumalaisen Odysseun linnaan
viestini virkkamahan tykö mielevän Penelopeian,
kai kosijainkin käyn minä joukkoon korskeamielten.
Antavat atrian ehkä, on herkkuja heill' ylenkyllin;
toimittaisin myös ripeästi mä kaikkea heille.
Sillä mä sen sanon sulle, ja kuulla ja uskoa saat sen:
mullepa Hermeen suosio soi, jumal-airuen, jolta
kauneus, arvokkuuskin on ihmis-askaren kaiken,
palvelutaitoa, jott' ei vertaa siin' ole mulle,
jos tuli tehdä on työnä, jos pilkkoa puut, lihat teuraan
leikata, kypsentää tai tarjota viiniä taiten,
aina mit' ylhäisten tapa alhemmilla on teettää.»
Vastasit harmistuin sinä, Eumaios, sikopaimen:
»Voi toki, ystävä, tuon mikä mielees tuonut on aikeen?
Vai halu tottako ois suin päin sun syöksyä turmaan,
käymään korskien sulhojen luo käetessäsi, joitten
maasta jo taivaaseen väkivalta ja ylpeys yltää?
Ei sinun laisias heill' ole palvelijoina, se tiedä,
poikaset nuoret on, hohtava yll' ihotakki ja vaippa,
kaunismuotoiset, kiharoiltaan kiiltävät, moiset
siellä on palvelijat, silopintoja pöytiä peittää
herkut kukkuranaan, lihat, leivät, hehkuvat viinit.
Ei, jää tänne sä vain! Näet vastust' ei ole kellään
siit', ei mull', ei muilla, mit' on apureinani täällä.
Mutta kun taas kotonansa on aaluva armas Odysseun,
hän sinut vaatettaa, mekot antaa itse ja vaipat,

auttaa myös sinut matkaamaan, mihin mielesi toivoo.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Niin, Eumaios, lempiköhön sua Zeus, isä ylhä,
kuin minä, harhailun, polon haikean multa kun päätät.
Eip' ole koidompaa kuin kulkurin kiertely kuunaan;
kauhea vatsa se näät monet tuottaa vaikeat tuskat,
kelle jos koituu kulkurin tie, polo, puute ja kurjuus.
Mutta kun jäädä ja poikaa tuot' odotella mun käsket,
vuoro on muistaa oivan Odysseun äiti ja taatto,
jonk' iän kynnyksellä jo vanhan tänne hän jätti.
Valkeutt' auringon, elon ilmoja vieläkö nähnee,
vaiko jo kuollut kumpikin lie, tykö vaipunut Hadeen?»
Paimenien esimies Eumaios vastasi hälle:
»Sulle sen selvälleen sanon, ystävä, tuota kun tutkit.
Laertes eloss' on, toki toivoo, että jo kuolla
sais kotihinsa ja Zeus jäsenist' elon erjetä soisi;
katkera kalvaa näät suru häntä, kun poissa on poika,
poiss' oma, nuorena nouttu jo puoliso — tuopa se hälle
toi surun tuimimman, sai vanhenemaan hänet varhain.
Äitipä poikaa kuulua näät suri, kaipasi, kuoloon
kurjaan raukesi noin; moist' älköön loppua kenkään
saako, ken tääll'-asujoista on armias, auttava mulle!
Konsa hän viel' eli, vaikk' yhä raatelikin suru rintaa,
neuvoa, ohjett' ain' oli saada mun hält' ilo armas;
näät hänen kaitsemanaan Ktimenen kera soljuvavaipan
kasvoin, nuorimman sisaruksia, sirkeän immen;
tuon kera kasvaa sain, ihan miltei vertana hälle.
Armaan nuoruudenpa kun kukkaan kumpikin ehti,
sai Samos-saaren mies hänet, toi isot morsiuslunnaat;
vaan ihomekkoon, vaippaan myös minut verhosi sorjaan

tuo hyvä, armias, jalkoihin sirot anturat antoi,
laittaen maalle, ja vain yhä suuremmin mua suosi.
Kaikki jo mennehiään ovat nuo, mut toimeni, työni
tääll' ovat siunanneet toki auvokkaat ikivallat:
on vara syödä ja juoda ja kestitä kelpoa miestä.
Vaan polo valtiatar! Hänen luotaan ei hyvät kuulu
kuulumiset, sanat ei, ei työt, kova onni kun kerran
korskeat sulhot toi; halu ois toki käskijätärtään
palvelijain puhutella ja kaikkeen neuvoja noutaa,
nauttia ruokaa, juomaa myös, kera viemiset viedä
taas majahansa — sep' ain' ilahuttaa palvelijoita.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Voi, kovin nuorna jo kai sinut, Eumaios, sikopaimen,
vanhemmistasi vei, kotimaastasi kohtalo kauas.
Mutta se kerro jo mulle ja juttele peittelemättä:
kaupungin vihamies katulaajan valtasi ehkä,
kuss' oli suojana sun talo taattosi, äitisi armaan,
vai, kera karjasi, lampahies kun käyskelit yksin,
häijyt laivalleen merirosvot vei, sinut tänne
kauppasi kartanohon tämän miehen, sai ison hinnan?»
Paimenien esimies Eumaios vastasi hälle:
»Vieras, kun sitä siis kysyt, tiedustat sinä multa,
hiljaa kuuntele vain, ilomielin, viiniä nauti
huoleti! Päättömän pitkät on yöt nyt, on nukkua aikaa,
aikaa hauskaan haastelohon; levon vaatija etpä
ennen aikoja lie; vain uuvuttaa uni liika!
Teistäpä muista, ken tahtoo vain, ken mennä jo mielii,
menköön maata; mut koin kohotessa, kun syönyt on eineen,
käyköön kaitsemahan sikolaumoja valtiahamme.
Vaan majass' istuen syömme ja juomme nyt kumpikin vielä

vaivoja muistelemall' ajan menneen mielt' ilahuttain;
muinaiset murehetkin näät ilomielläpä muistaa
mies, jok' on paljon kierrellyt sekä kärsinyt paljon.
Vaan jopa vastaankin kysymääsi ja tietelemääsi.
On Syrie, merensaari — sen ehkäpä liet nimen kuullut —
taampana Ortygiaa, kuss' auringon rata kääntyy,
ei kovin kansava, vaan hyvät maat toki, laitumet oivat,
karjat kaunoiset, ylenkyllin viiniä, vehnää.
Siell' ikin' ihmiset ei näe nälkää, ei rutot julmat
koitojen kuolollisten siell' ole kauhuna koskaan,
vaan kun saavuttaa iän korkean ihminen vihdoin,
saapuu hohtavajousi Apollo ja Artemis silloin,
tuskaton nuolipa singahtaa, heti·ottaen hengen.
Kaupungeita on kaksi, ja niitten kesken on kaikki
kahtia pantu, ja taattoni, mies ikivaltojen verta,
valtias kummankin oli, Ktesios, Ormenon poika.
Sinnepä foiniikkein merikuulujen poikkesi pursi
kaikkea kukkuranaan korurihkaa veijarikauppein.
Muuan ol' orjana taattoni taas Foinikian nainen,
korkea, kaunoinen, jalot taidot taitelevainen;
tuon pian puolelleen foiniikit vietteli viekkaat.
Kun pesi laivan luona hän poukkuja, sai eräs ensin
kanssaan lempeen liittymähän, johon heikkojen naisten
heist' ihan parhaintenkin, niin sydän herkkä on aina;
kohta jo tieteli myös, kuka hän sekä mist' oli tullut.
Mainiten taattoisen kodin korkean tuo heti kertoi:
'Sidon vaskeva, vauras on paikka se, kussa ma kasvoin;
siell' Arybas oli taattoni, mies ylen voipa ja vauras;
vaan tafolaiset pois minut ryöväsivät merirosvot,
kun tulin vainiomailta, ja toivat tänne ja möivät

maan tämän valtiahalle ja hält' ison ottivat hinnan.'
Vastasi taas salalempijä tuo lepäyttelemälleen:
'Eiköpä mieli sun ois kotimaahasi seurata meitä
taattoisen kodin korkean taas, isäs, äitisi myöskin
nähdäkses, näet siell' elo vauras on heill' yhä eelleen?'
Hällepä nainen vastasi taas, sanan laati ja lausui:
'Toivoni totta se ois, jos vain minut vauriotonna
viemään vannoudutte te maahani taas, merimiehet.'
Virkkoi noin, heti nuo valan vannoi, jonka hän vaati.
Mutta kun kaikk' oli vannonehet, valan vaaditun tehneet,
näinpä jo haastoi nainen taas, sanan laati ja lausui:
'Vaiti nyt tyyten vain! Teist' ainoakaan puhutella
ei mua saa, kadull' ei, ei lähteen luona, jos ehkä
vastaan käy, jott' ei vihi linnaan kulkisi korviin
vanhuksen; hän koht' epäluuloja sais, minut lyöttäis
kahleisiin kataliin, tuhon teillekin hankkisi. Pankaa
siis tämä mieleen; vaihdelkaa pian myös tavaranne.
Mutta kun laiva on täys, sälytettynä kuorma jo kaikki,
linnaan käyköön, vihjatkoon joku mulle sen joutuin,
niin tulen, myös kera tuon, liki kättä mi kultia lie vain.
Matkan maksupa muukin viel' ois mieleni antaa:
poikaa mahtajan tuon näet linnass' itse ma hoidan —
vikkelä piltti, jo piipertää peräss' ulkona myötään.
Tuon minä toisin myös, siit' arvaamattoman suur' ois
ansio, maihin vieraisiin mihin viettekin kaupan.'
Virkki ja linnaan kaunoiseen jo hän asteli joutuin.
Viipyivät satamassa nyt kaupit nuo koko vuoden,
täyteen vaihtoivat tavaroita he laitavan laivan.
Mutta kun täys oli kuorma ja lähtöön laiva jo valmis,
laittivat viestin vihjaamaan kera naista he matkaan.

Saapui viekas mies isän linnaan, toi povikäädyt
kultaiset, merikuultoa taas nivel ain' oli vuoroin.
Siin' oli palvelijattaret, siin' emo korkea itse,
tunnusteltiin noita ja katseltiin ihasilmin,
hintoja tarjoiltiin; salamerkin miespä nyt antoi,
taas meni laivalleen koveralle, kun tuon oli tehnyt.
Vaan mua pois talutellen koht' ovest' ulkosi nainen.
Maljoja pöydill' äkkäsi hän etupylvähikössä
jäljelt' atrian, joit' yhä ystävät söi isän luona —
juur' oli menneet istuntoon he ja mieskokoukseen —
sieppasi niitä hän kolme, ne piilottain puvun alle,
sen povipoimuihin; minä mieletön vain menin myötä.
Laskihe päivä, ja tiet hämäryyteen kaikki jo peittyi,
kulkua kiiruhtain satamaan kun päästihin kuuluun,
kuss' oli foiniikkein merenlaskija laiva. He siihen
ottivat meidät, pois latuansa jo lainehikasta
laskivat sieltä, ja Zeus soi myötäisen menotuulen.
Päivää, yötäkin kuus yhä mentiin merta nyt aavaa;
mutta kun suomana Zeun Kronossynnyn seitsemäs ehti,
Artemis ampujatar vasamallaan surmasi naisen;
suulleen purren pohjaan kuin meritelkkä hän suistui.
Hyökyihin hänet, hylkehien, kalaparvien huostaan
heittivät kohta, ja yksin jäin minä ankein mielin.
Purtta nyt päin Ithaken vei rantaa tuuli ja aallot;
valtias Laertes siell' aarteillaan minut osti.
Joutui noin näkemään tämän maan nämä silmäni silloin.»

Vastasi näin, sanan virkkoi taas jumalainen Odysseus:
»Eumaios polo, tuo, mitä kerroit, totta jo raastaa
mieltäni, tuskain kukkurat kuink' olet tuntea saanut.
Vaan pahan myötäpä Zeus toki myös hyvän suoman on suonut,

kun sinä saapua sait, monet nähtyäs vaikeat vaiheet,
miehen suopean luo, joka ruoan sulle ja juoman
runsaan suo, olon mieluisan; minä vain yhä kiertäin
kansat, kaupungit monet näin, myös tänne jo päädyin.»

Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli, vihdoin
vaipuen vuoteilleen; toki vain vähän nukkua saivat;
kullanhohtava nousi jo Eos. — Juuripa saapui
saattue Telemakhon, heti purjeen laski ja maston,
auttihe airoillaan liki maata ja ankkuripaadet
heitti ja rantaan myös perän kytki; nyt itse jo maihin
nousivat, tyrskyisään vesiviereen, atrian siinä
laativat, viiniin säihkyvähän valahuttivat vettä.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
toimeva Telemakhos näin haastoi heille ja lausui:
»Kaupungin satamaan nyt viekää tumma te laiva,
vaan minä vainiomaille ja paimenien tykö lähden;
katselen maat, tulen kaupunkiin hämärissä mä ehtoon.
Aamull' aion teitä mä kestitä: kyllin on pöytään
kystä ja viiniä myös, sulojuomaa, maksuna matkan.»
Hälle Theoklymenos nyt lausui, tietäjä kuulu:
»Poikani armas, kunne ma käyn? Kuka suonevi suojan?
Kalliomaill' Ithaken ketä etsin miest' isovaltaa?
Vaiko jo äitisi kartanohon sekä sun menen oitis?»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Kutsunut vieraaksemme jo vain sinut itsekin oisin,
eik' ois puuttuva kai vara vieraan. Vaan hyvä siell' ei
nyt olo ois; olen poissa ma itse, et äitiä myöskään
kohtais, näyttäytyy näet sulhojen luona hän harvoin,
vain kutomuksien ääreen jää yliskammion suojaan.

Mutta ma toisen mainitsen, johon turvata voisit:
käy tykö Eurymakhon, Polybos-uron loistavan poian;
kuolematonten laill' ihaeltu hän on Ithakessa,
suurin myös sukujansa ja arvokkain aviokseen
äitini kihlaamaan ja Odysseun valtikan saamaan.
Vaan sen Olympon Zeus, yläilmoiss' istuja, tietää,
häätkö hän ennen vai tuhopäivän tuottavi heille.»
Noin hänen virkkaissaan käden oikean puoltapa haukka,
vinha Apollon viesti, jo kiiti ja kyyhkyä kantoi,
sen repi kynsissään, alas höyhenet ryöppysi aivan,
tippuillen ihan Telemakhon välimaalle ja laivan.
Kohta Theoklymenos hänet kutsuen vei tovereista
syrjemmäs, kädest' ottaen näin sanan laati ja lausui:
»Telemakhos, Zeun suomatt' ei hyvä enne se tullut;
sillä ma tunsin sen heti siksi, kun huomasin linnun.
Niin ei maall' Ithaken ole valtiassyntyä toista
kuin suku teidän; teill' iankaiken on valta ja mahti.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Kunp', oi vieras, tuo sana täyttyvä ois! Tuta saisit
suosiomieltäni koht', isot, auliit antimet ottaa,
että, ken nähdä ne sais, ylen onnekkaaks sua kiittäis.»
Virkki ja Peiraioon vetos, ystävähänsä jo taattuun:
»Peiraios, Klytion jalo poika, sa kumppani alttein
kuuntelemaan mua, kun Pylos-maahan meill' oli matka;
niinp' ole nytkin, vie tämä vieras kattosi alle,
vaalios arvokkaasti sen aikaa, mink' olen poissa.»
Hällepä vastasi näin taas Peiraios pätöpeitsi:
»Kauankin jos, Telemakhos, sinä tielläsi viivyt,
kestitys aulis on hällä ja ehtymätön vara vieraan.»
Virkki ja laivaan nousi ja käski jo kumppaniensa

myös kera siihen nousta ja irroittaa peräköydet.
Joutuen nousivat, istuivat he jo airojen ääreen.
Pauloi Telemakhos sirot anturat jalkojen alle,
keulast' orhean myös, otavaskisen, valtavan keihään
otti jo varjeekseen. Maist' ulkosi päästäen köydet,
ohjasi laivan nuo päin kaupunkiin, kuten käski
Telemakhos, jumalaisen Odysseun aaluva armas.
Vaan hänet joutuen vei jalat rientävät luo sikotarhan,
kuss' oli määrätön tuo sikapaljous hällä ja paimen,
laumain vartia, mies vaka, vilpitön valtiahilleen.

KUUDESTOISTA LAULU.

TELEMAKHOS TUNTEE VIERAAN VANHUKSEN ISÄKSEEN.

Vaan majass' einettään kera paimenen oivan Odysseus
puuhasi koin kohotessa, he laativat valkean — pantu
paimenet laumoineen oli laidunmaalle jo käymään.
Nyt tuli Telemakhos; ihan ääneti ärheät koirat
liehien vastaan hyppelivät. Näki kuulu Odysseus
tuon ilonliehinnän, jalan kapseen ulkoa kuuli,
näin sanat siivekkäät heti Eumaiolle jo lausui:
»Eumaios, joku paimen tai joku tuttava muu nyt

luoksesi saapuu kai, kosk' eivät koirasi hauku,
kilpaa liehivät vain, myös jalkain kapse jo kuuluu.»
Ennenkuin sanoneeks sen sai, oma aaluva armas
luo oven ehti jo; hämmästyin ylös karkasi paimen,
kirposi kippa se, jolla hän alkanut viiniä heljää
juur' oli hämmentää; tykö syöksyi, suuteli päätä,
silmiä loistokkaita hän nuoren valtiahansa,
suuteli kättä ja toista, ja kyynelet virtana vieri.
Niinkuin tervehtii isä poikaans' armahin riemuin,
kaukaisella jok' ollut on maalla jo kymmenen vuotta,
myöhään saatua, ainoistaan, moni jost' oli murhe:
niin jalon Telemakhon veti suudellen sylihinsä
vilpitön paimen, kuin ihan surman suussa jo olleen,
näin sanat siivekkäät ilon-itkuisin hoki äänin:
»Siis tulit, Telemakhos, valo armas! En sua luullut
saavani nähdä sen koommin kuin meren taa menit täältä.
Kattoni alle jo käy, rakas poikani, jott' ilahuttais
mieltäni, kun näen taas sinut kaukaa tultuas juuri.
Harvoin tänne sa paimenien tykö käyt, pysyt aina
kaupungiss' ajan kaiken; on mieluisampi sun ehkä
sulhojen ilkeä joukkio tuo yhä eessäsi nähdä.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Tahtosi, taatto, jo teen; minä sun tulen tähtesi tänne,
kaipasin taas sua nähdä ja myös kotikuulumat kuulla,
vieläkö linnassaan emo lie vai ehkä jo mennyt
miehen toisen lie avioksi, ja vuode Odysseun
unhoon jää, sen verhona vain lukinverkot on inhat.»
Paimenien esimies Eumaios vastasi hälle:
»Viel' yhä vartoelee toki vaankin tuo vakamieli
kaihoten linnoillas, hält' ainaisess' ikävässä

vierivät päivät, yöt kera kyynelvirtojen viljain.»
Virkki ja keihään hältä jo otti, ja niin katon alle
astui Telemakhos yli kynnyspaaden. Odysseus,
taattopa, silloin paikaltaan heti siirsihe syrjään;
mutt' ei Telemakhos sitä sallinut, estäen lausui:
»Istuos, vieras, vain! Majass' istuin kai toki muukin
mulla on täällä, ja läsnä on mies, joka mulle sen laittaa.»
Kuuli ja istui taaskin Odysseus. Vaan sikopaimen
toi kasan lehtiä kohta ja taljoin peitteli pehmein;
sillepä istuutui nyt Odysseun aaluva armas.
Lautaset pöytään toi sikopaimen, toi palat paistin
eilispäiväisen, mitä jäänyt ol' atrian jälkeen,
leipää taiten taitteli myös korit kukkurapäiset,
viiniä puupikariin mesivienoa kaasi ja vettä;
kasvokkain jopa istuutui kera oivan Odysseun.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
tieteli Telemakhos, kera haastoi paimenen oivan:
»Taattoni, kenpä ja mistä on vieras? Kuink' Ithaken on
saareen tuotu hän? Keit' olevansa ne laivurit kertoi?
Sill' ei totta hän lie jalan saapunut tänne, ma luulen.»
Vastasit, Eumaios sikopaimen, näin sinä hälle:
»Sulle sen, poikani, selvälleen sanon, tuota kun tutkit.
Kreetan maall' avaralla hän kertoo syntynehensä,
kansat, kaupungit monet myöskin harhaeluillaan
kierrelleensä; sen kohtalon soi joku kuoloton hälle.
Karkuun laivast' ui katalain thesproottien äsken,
saapui kattoni alle, ja sulle ma nyt hänet annan.
Tee mitä mielit siis! Hän on eessäsi etsien turvaa.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:

»Voi, mink', Eumaios, sanan mieltäni vihlovan virkoit!
Kuinka nyt ottaa voin minä vieraan tään kotihimme?
Nuor' olen vielä; en luottaa voi käsivarteni voimaan,
kimppuun-karkaajoita jos siell' ois torjua tarvis;
kahdenvaiheill' äitini taas sydän on sekä mieli,
sinnekö luokseni jäis kodin hoitoon, loukata karttais
kansan mieltä ja muistoa myös aviollisen vuoteen,
vai sitä seurais, ken kosijoist' on akhaijien aimoin
linnassamme ja runsaimmat tuo morsiuslunnaat.
Vaan minä vieraan tään, kun on kattosi alle hän tullut,
vaatetan vaippaan kaunoiseen sekä myös ihotakkiin,
kaksterä-miekan vyölle ja jalkaan anturat annan,
auttelen myös hänet matkaamaan, mihin aikovi mieli.
Mutta jos tahdot, niin majavieraanas pidä täällä:
toimitutan pukineita ja ruokaa kaikkea hälle,
jotta hän ei sua, muitakin myös ime tääll' ihan tyhjiin.
Vaan hänen tuonne en sois, en sallisi sulhojen keskeen
lähtevän, sill' ylen heill' on röyhkeys julkea, rietas —
herjata voisivat häntä; sep' ois minun katkera sietää.
Minkäpä yksin mahtaa näät useampia vastaan,
kuinka jos urhea ois; ylen suur' ylivoimapa heill' on!»
Vastasi, virkkoi nyt jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Ystävä, suotu jos on minun puuttua myös puheluunne,
niin totisesti jo tuo, mitä kuulen, mieltäni raastaa,
tuo kosijoilla mik' on meno julkea kattosi alla,
kuink' uhitellen nuo sua, valtiassyntyä, sortaa.
Itsekö suostuit siis, sano, vai sua nousiko vastaan
nurjana kansa, min eksytetyks sai pettävä enne,
vai vihamielin liet kera veljies, joist' apu ain' on
urholl' ottelevalla, jos ottelo tuimakin olkoon?

Niin, josp' oisin nuori ma, kuin iso mulla on into,
kuulun Odysseun poika jos oisin taikka hän itse
saapuen retkiltään — sill' ei ohi viel' ole toivo —
silpaiskoon vihamies pään multa, jos en minä silloin
noitten kaikkien ois kosijoitten turma, kun oisin
saapuva kartanohon Laerteen poian Odysseun!
Vaikkapa sortuisin, ylivoimaa uhmaten yksin,
kaatua, kuolla mun armaamp' ois oman kattoni alla
kuin yhä moisia nähdä ja sietää ilkiötöitä:
vain vihakohluja vieraat saa, läpi sorjien suojain
palveluneitoja irstailuun mikä minnekin laahaa,
viiniä virroin haaskaavat, kaikk' ahmivat ruoat
vain suott' aikoja, vaill' ovat mittaa, mieltä ja määrää!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Sulle sen selvälleen sanon, ystävä, tuota kun tutkit.
Ei mua vastaan nurja ja karsas tääll' ole kansa,
viero en veljiäkään vihamielin, joist' apu ain' on
urholl' ottelevalla, jos ottelo tuimakin olkoon.
Zeus pojan yhden vain yhä syntyä soi sukuhumme:
poika ol' ainoa Laertes Arkeision aimon,
taattons' ainoa poika Odysseus, myös minä tänne
jäin hänen ainoanaan — en saanut hänt' ilahuttaa.
Siksi nyt on talo tulvillaan vihamiehiä meillä.
Kaikk' ylimykset näät, joka ruhtinas, nää jota saaret,
Dulikhion, Samos ynnä Zakynthos metsävä, kuulee,
myös mitä kalliomaill' Ithaken on miest' isovaltaa,
kaikki nyt äitini on kosijoina ja syö tavaraani.
Eikä hän torjua rohkene heit', ei suostua saata
pattoiseen avioon, ja he multa jo kartanon kaiken
ahmivat, itsenikin pian raastavat kappalehiksi.

Mutta se kaiketi lie jumalain sylisykkynä vielä.
Taatto, nyt viestinä käy tykö mielevän Penelopeian,
saapunut retkelt' ett' olen vauriotonna ma jälleen.
Tänne mä jään; tule kohta sa taas, vain äitini kuulla
viestisi virka; akhaijeist' ei sitä saa tuta muista
ainoakaan; monell' on pahat aikeet näät mua kohtaan.»
Vastasit, Eumaios sikopaimen, näin sinä hälle:
»Tuon toki oivallan, etp' outoa laittane toimeen.
Mutta se vielä nyt selvälleen sano mulle ja lausu:
Laerteen tykö myös saman tien minä viestinä käynkö,
koidon tuon, joka, vaikk' ol' Odysseun vuoks suru suuri,
valvoi vainiotyöt tähän asti ja atriapöytään
palvelijain kera myös kävi aina, kun vain halu vaati;
nytpä, sen koommin kuin meren taa sinä matkasit laivoin,
kertovat, ensinkään ei syö, ei juo kuten ennen,
vainiomait' ei katso, hän istuu vain valitellen,
huoaten huolissaan, iho kurttuun luilta jo kuivuu?»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Voi toki! Vaan nyt on pakko se jättää, surku jos onkin.
Kaikki jos ihmisen vallass' ois, mitä toivovi mieli,
tottapa toivoisin palausta ma taattoni ensin.
Vie vain viesti ja pois tule koht', älä poikkea maalle
nyt hänen luokseen; vaan mitä kiiruimmin sanan viemään
äitini laittaa saa, sano niin, talonhoitaja-naisen,
vaan salass' aivan; hän voi vanhukselle sen virkkaa.»
Lausui noin; heti nous sikopaimen, anturat jalkaan
pauloi, lähti jo kaupunkiin. Salass' eipä Athenen
silmilt' Eumaios toki poistunut kartanomailtaan;
astui luo jumal-impi, ja naisen häll' oli hahmo,
korkean, kaunoisen, jalot taidot taitelevaisen.

Noinpa hän portill' ilmestyi nyt Odysseun nähdä,
vaan ei nähnyt Telemakhos, ei tietänyt lainkaan —
ei näkyväisiä kaikkien eess' ole näät ikivallat —
tiesi Odysseus vain sekä koirat; haukkumatonna,
hiljaa vinkuen vain pihan poikki ne karkkosi kammoin.
Nyökkäsi merkin Athene; sen näki oiva Odysseus,
pois majast' astui taa pihamuurin korkean, kohti
kutsujatarta, ja näin nyt lausui hälle Athene:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo,
kaikki nyt poikasi suo tuta julki jo, kuinka on teidän
turma ja kuolema tuottaminen kosijoille ja tuonne
käyminen kuuluun kaupunkiin. Siell' en minä itse
teist' ole kaukana, kamppailuun iso into jo mull' on.»
Virkki ja kultaisella jo sauvallaan kajos urhoon;
verhosi puhtoiseen ihotakkiin taas sekä vaippaan
ryntäät, varteen loi soreutta ja ryhtiä nuorta;
posket pyöristyi, iho ruskettui rypytönnä,
tummana leukaa taas, kiharaisena kaarteli parta.
Kons' oli tehnyt tuon, meni taas; majahanpa Odysseus
astui jälleen. Hämmästyi oma aaluva armas,
näät jumalaksipa luuli ja katsoi peljäten poispäin,
näin sanat siivekkäät tulijalle jo laati ja lausui:
»Vieras, on toinen nyt näkö sulla, ja toinen ol' äsken,
toinen myös puku yllä ja muotosi muuttunut aivan.
Aukean taivaan siis asujoit', ikivaltoja lietkin!
Oi, ole armias, meilt' ota palveet suosiomielin,
lahjat kultaiset, korut kalliit; säästäös meitä!»
Hällepä vastasi näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»En jumaloit' ole, miks ikivaltoihin mua vertaat?
Vaan olen taattosi, jonk' olet vuoks surun alla ja huolen,

täällä kun kiusanas on tyly kohtelu korskien miesten.»
Virkki ja poikaa taatto jo suuteli, poskia kastaa
sai vedet viljat, jotka hän estänyt siihen ol' asti.
Ei omaks uskoa taatokseen toki tohtinut häntä
Telemakhos, vaan näin sanan jälleen laati ja lausui:
»Taattoni olla et voi, et Odysseus, silmäni kääntää
vain joku kuoloton, jotta sen raskaamp' ois suru mulla.
Sill' ei kuolollist' ole miestä, ken vois omin voimin
moisia, itse jos ei joku kuoloton siin' ole, jolle
helppo on nuorentaa tai vanhentaa, miten mielii.
Vast' olit äijä sä vanha ja vaatteet ylläsi halvat,
kuin ikivaltoja nyt, asujoit' olet aukean taivaan.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Eip' ole oikein, Telemakhos, oman tultua taattos
niin kovin hämmästellä ja kummastella sun tuota.
Kenkään toinen Odysseus eip' ole saapuva tänne,
vaan tulen itse mä nyt, monen vaiheen vaikean jälkeen
nään kotimaani, kun vuosi jo kahdeskymmenes vierii.
Tääpä Athenen työt' oli, saaliinsaattajan — näin hän
muotoni muuttaa voi, miten mielii — mahti se häll' on:
konsa hän kerjääjän asun antaa, konsapa jälleen
suo näön nuorekkaan, puvun kaunoisen. Näet helppo
taivaan aukean on asujoitten kuolematonten
inhaks saattaa tai ihanaksikin ihmisen muoto.»
Noin hän virkki ja istuutui; sylihinsäpä sulki
itkuun tyrskähtäin nyt Telemakhos isän kuulun.
Kumpikin siinä jo sai halun haikean itkeä; ääneen
itkivät, vaisummin valitellen kuin petolinnut
koureakynnet, kuin merikotkat, joilta on maamies
poikaset ottanut, ennenkuin kyky niill' oli lentää:

noin suli kyynelihin nyt kumpikin surkua nostain.
Päiväkin sammua heilt' ois itkeiss' ehtinyt, ellei
äkkiä Telemakhos näin vihdoin virkkanut oisi:
»Tänne mi rantaan siis Ithaken sinut toi, isä armas?
Mist' oli laiva se? Keit' olevansa ne laivurit kertoi?
Sillä et totta sa lie jalan saapunut tänne, ma luulen.»
Vastasi, virkkoi näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Sulle sen selvälleen sanon, poikani, tuota kun tutkit.
Laivallaan minut toi merikuulut faiakilaiset,
jotk' yhä muitakin auttavat noin, kuka sinne jos saapuu.
Unta kun itse ma uinuin, nuo minut kiitävin laivoin
rantaan toi Ithaken, lukemattomat antimet antoi,
vaskea, kultaa, myös kutomuksia kukkuramäärin.
Luolaan talletetut ne on nyt jumalneuvoa noutain;
vaan minut ohjasi tänne Athene, jotta me saatais
miettiä, ilkiöt nuo miten suistaisimme jo surmaan.
Virkkaos sulhojen siis nimet mulle ja myös luku, jotta
tiedän, montako heitä ja keit' ovat miehiä, sitten
mielin miehekkäin minä punnitsen sekä mietin,
voimmeko kahden vain tovereitta me ryhtyä taistoon,
vai varaeltava oisiko myös apuvoimia muita.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Oi isä, mainees ain' olen kuullut, kunnias suuren,
kuink' olet keihäskelpo ja neuvoon mielevä; vaan nyt
suur' ylen tuuma on tuo, sitä peljästyn; toki turhaa
kahden miehen on ottelo niin monen kanssa ja aimon.
Yks ei heit' ole kymmen vain tahi kaiketi kaksi,
vaan useampia paljon; saat luvun kohta sa kuulla.
Dulikhionist' on kakskuudett' aimoa tullut,
sulhoa maan valiointa ja kuus kera palvelumiestä;

neljäpäkolmatt' on samolaista, ja miestä Zakynthon
taas parikymment' on kosijoina, akhaijia nuorta,
kakstoist' itse on maalt' Ithaken, ylimyksiä kaikki;
airut on heillä Medon sekä laulaja myös jumalainen,
palvelijaa pari viel', esileikkelijää parahinta.
Kaikkia noita jos käymme nyt meill'-olijoita me vastaan,
kunp' ei sulle se kostosi ois ylen kolkko ja karvas!
Siis, jos keksiä voit kenen auttajan, niin toki mieti,
ilman vilppiä puolustaa kuka mielisi meitä.»
  Vastasi, virkkoi näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Niinpä ma sulle nyt siis sanon sen, ja se kuule ja huomaa:
arvelisitkohan, että Athene ja Zeus isä itse
meille on kyllin, vai mikä viel' ois auttaja tarpeen?»
  Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Mahtavat mainitsit sinä totta nyt auttajat, taatto,
pilvien korkeudessa he istuen kaikkea sieltä
kaitsevat heimoa ihmisien sekä myös ikivaltain.»
  Vastasi, virkkoi taas jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Eivät kauan viivy he kaukana, tuima kun alkaa
taistelo kattoni alla ja ratkaisee raju Ares,
kumpiko saa, mekö vai kosijoitten joukkio, voiton.
Vaan kotihinpa sa nyt heti noustua koin mene jälleen,
käy kuten ennenkin kosijoitten korskien seuraan;
sitten kaupunkiin sikopaimen myös minut saattaa —
kerjurin vanhan, vaivaisen näkö mulla on silloin.
Siell' oman kattoni alla jos herjaavat mua, olkoon
vain sydän tyynnä sun rinnassas, mitä kärsiä saankin;
vaikk' ulos sielt' oven taa minut laahatkoot jalat eellä,
jos mitä päälleni paiskelkoot, vain katso ja malta.
Vaan sinä taltuttaa toki tuo meno mieletön koita

lausein laatuisin. Mutt' eipä he vain sua lainkaan
tottele, sillä jo heidän on päällään kohtalon päivä.
Vaan sanon seikan vielä mä sulle, ja paina se mielees.
Kohta kun mulle sen mielen tuo monineuvo Athene,
nyökkään päätäni sulle, ja nähtyäs sen sinä joutuin
korjaa pois, mitä miessaliss' on sotaneuvoja siellä,
vie varuskammiohon, peränurkkaan sen pane piiloon
tarkoin kaikki; ja syyks sulavalla sa vain sano suulla
näin kosijoille, jos niitä he kaipailis, kyseleisi:
'Pois savun alta ne vihdoin vein; voi niiksi ne tuskin
tuntea, Troiaan mennessään mitä jätti Odysseus,
niiss' ei kiiltoa näy, mihin saakka on vain savu käynyt.
Zeus minut aattelemaan pani toistakin tärkkiä seikkaa:
vois toran tuottaa viini ja toist' äkin iskeä toinen,
niin häpeällä jo hämmentää kemut, kihlomisetkin;
sill' ihan itsestään kätt' etsii kärkkyvä rauta.'
Vain jätä miekkaa kaksi ja peistä sä myös kera kahden
kilven sonninvuotaisen, ne me äkkiä voimme
syöksyä valtaamaan; mut tyrmistyttävä heidät
silloin Pallas Athene ja Zeus on selkeäneuvo.
Vaan sanon seikan vielä ma sulle, ja paina se mielees.
Ei niin totta nyt, kuin olet poikani, juurt' isiemme,
tietää ainoakaan saa saapumisesta Odysseun,
ei Laertes, ei sikopaimen saa sitä kuulla,
ei talon palvelijat, ei saa edes Penelopeia;
vain sinä kanssani tarkata saat talon naisia siellä.
Kerjennemmepä miehiäkin koetella me jonkun,
meille ken altis on viel', alamaisen kunnian antain,
ken jo sen unhottain sua, ruhtinassyntyä, pilkkaa.»
Tuohon vastasi näin taas sankarin loistava poika:

»Mieleni tunteva liet ajan tullen, taatto, ma toivon;
enp' ole häilyvä enk' ajatusten velttojen viemä.
Mutt' ei kumpaakaan, minä arvelen, meitä nyt auta
aikees tuo, sitä viel' anon aattelemaan sua tarkoin.
Turha nyt kaikkien mieltä on tutkia ympäri maitas:
hukkuis aika, kun all' oman kattosi huoleti sulhot
ahmivat aartehias vaill' armoa, ääTtä ja määrää.
Vaan sua pyydän tarkkaamaan talon naisia, keilt' et
arvonantoa saa sekä keitä on kelpoja heissä.
Mutta en kiertelemään tilojamme nyt lähtisi, miesten
mieliä tietelemään, sepä sitten tehdä on parhain,
sulla jos aigiinkantaja-Zeun avun enne on kerran.»

Noinpa he toisilleen nyt haasteli. Laski paraikaa
kaupungin satamaan lujalaita jo laiva, mi tuonut
Telemakhon tovereineen pois Pylos-maast' oli kaukaa.
Vaan syväpohjaisen kun pääsivät valkaman suojaan,
laivan tumman kiskoivat somerolle, ja maihin
airot, purjeet vei heti uljaat palvelumiehet,
taas Klytion tykö kannettiin jalot antimet talteen;
mielevän Penelopeian luo jo Odysseun linnaan
airut laitettiin sana viemään, ett' oli maihin
lähtenyt Telemakhos, vaan käskenyt ohjata laivan
kaupungin satamaan, jott' ei hädän alle ja huolen
jäis jalo valtiatar, ei vierisi kyynelet vienot.
Tiellä nyt yhtyivät sikopaimen oiva ja airut,
Penelopeian luo saman viestin viejinä mennen.
Vaan jumalaisen valtiahan jo kun ehtivät linnaan,
neitojen piiriin astuen näin sanan saatteli airut:
»Saapunut juuri on, valtiatar, sinun poikasi jälleen.»

Kertoi kahdelleen, liki valtiatarta nyt astuin,
paimen kaiken sen, mitä käskenyt poika ol' armas.
Mutta kun virkkanut noin oli viestin, täyttänyt toimen,
taas sikotarhoilleen kävi, taa pihat jäi sekä linnat.
Vaan kosijainpa nyt tyrmistyi sydän, synkkeni mieli,
pois salist' astuivat pihamuurin korkean taakse,
neuvoa istuivat pitämään liki porttia siellä.
Ensiks Eurymakhos, Polybos-uron aaluva, lausui:
»Voi, mikä rohkeus, mink' on Telemakhos teon tehnyt,
saapunut retkeltään, johon ei hänen pystyvän luultu!
Maist' ulos työntäminen nyt on tummia laivoja parhain,
soutajat hankkiminen merikelvot viestiä kiirein
viemään, jotta jo pois nuo vaanijat joutuen tulkoot.»
Viel' ei ehtinyt laata, kun Amfinomos näki laivan
kääntyissään, näki, kuinka se ui satamaan syväpohjaan,
kuinka he nostivat airot pois sekä käärivät purjeen.
Hilpeä nauru jo huulillaan tovereille hän virkkoi:
»Eip' ole viestiä tarpeen, näät ovat tuolla jo kaikki.
Lie jumal' ilmaissut joku tai hänen itse he nähneet
laskevan laivallaan ohi, vaikk' ei kiinni he saaneet.»
Virkki, ja nousivat kaikki ja astuivat meren rantaan.
Laivan tumman tempasivat somerolle, ja maihin
airot, purjeet vei heti uljaat palvelumiehet.
Joukoll' itse he nyt kokoukseen lähtivät, kenkään
ei kera päässyt muu, ei nuor', ei vanha, sen piiriin.
Heille nyt Antinoos, Eupeitheen aaluva, lausui:
»Voi, miten miekkosen tuon toki varjelikaan ikivallat!
Tuuliset nienten päät tähypaikkoja meill' oli päivin,
taajaan vartiat pantu, ja päivän mentyä mailleen
ei sitä yötä, mi maiss' ois maattu, me vain ulapalla

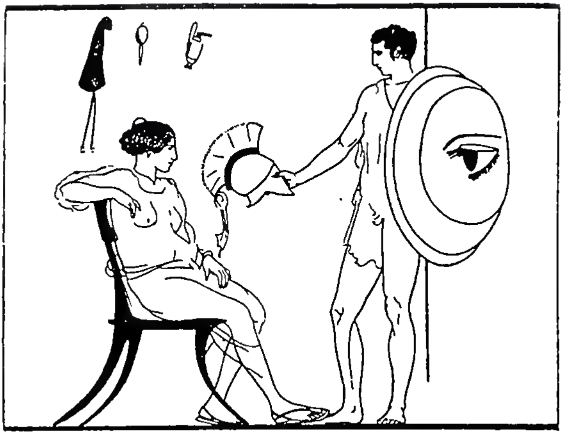
vaanien kierreltiin yhä, koin pyhän nousua vartoin,
jott' ois siepata Telemakhos sekä surmata voitu.
Soi hänen sittenkin joku kuoloton saapua jälleen!
Täällä nyt suistaminen tuhosurmaan meidän on tuimaan
Telemakhos, ei saa hän säästyä; sillä en usko
miehen sen eläessä mä täyttyvän tuumien näitten.
Näät hän on neuvokas itse, on mielt', oveluutta on hällä,
meiltä on kansan suosio myös menojansa jo mennyt.
Siis heti toimeen, ennenkuin hän on koonnut akhaijit
taas kokoukseen, sill' ei liene hän toimeton silloin,
vaan vihan kiivaudella hän kertoo kaikkien kuullen,
kuinka me aiottiin hänet surmata, ei toki voitu.
Meit' ei kiitetä, kun kataluuksia moisia kuullaan.
Kunpahan vain käsiks eivät käy, kotimaasta jo häädä,
heimoon vieraaseen pako eess' ole! Siis hänet ennen
maalla nyt yllättäin tai tiellä me hengeti lyömme
kaukana kaupungista, ja itse me nuo varat, aarteet
saamme ja jaamme ne kaikk', osan kullekin, vaan talo itse
jää hänen äidilleen sekä sille, ken lie hänet naiva.
Nurja jos teist' on taas puhe tää, pojan tuon eloss' ennen
olla ja taattoiset tavaransa jos hallita suotte,
ei hänen armait' aartehiaan sovi tääll' yhä meidän
joukoll' ahmia, vaan kotoaan kukin morsiuslunnaat
tuokoon, tarjotkoon; hänp' ottakohon aviokseen
sen, joka parhaat kihlat tuo ja ken suotu on hälle.»
  Virkkoi noin, ja he vait oli kaikk', ihan ääneti istui.
Mutta nyt Amfinomos sanan lausui heille ja haastoi,
Nisos-sankarin, Areton pojan, loistava poika,
sulhoja suurin tuo nisuviljavan, heinävämaisen
Dulikhionin, myös puheloiltaan Penelopeian

suosima suurimmin, äly oivapa näät oli hällä;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Ystävät, tappoa Telemakhon minä en toki tahtois;
kauhea työpä on vuodattaa veri valtiassynnyn.
Mieltä on taivaisten siis ensin tutkia tarpeen.
Myöntävä korkean Zeun jos on ennusmerkki, mä itse
suostun surmaamaan hänet, muitakin yllytän siihen;
mutta jos kieltävät taivahiset, tekemättä se jääköön.»
Noin nimes Amfinomos, sana tuop' oli kaikkien mieleen;
nousivat astuen taas asumukseen kuulun Odysseun,
kuss' oli istuimet silovälkkyvät istua kunkin.
Mutta nyt huoneestaan oli mielevä Penelopeia
päättänyt astua taas tykö sulhojen korskeamielten;
saanut siell' oli kuulla hän näät tuhon väijyvän poikaa;
toi sanan airut hälle Medon, joka kaikk' oli kuullut.
Miessalin puolle hän siis kera palveluneitojen astui.
Vaan kun sulhojen luo nyt tuo tuli vaimojen kuuluin,
niin ovensuulle hän jäi salin suuren, jyhkeäseinän,
huntuun hohtavan kaunoiseen hän verhosi kasvot,
Antinoollepa näin sanan lausui nuhtelevaisen:
»Julkea Antinoos, paha-aikehinen! Sinä vai siis
maall' Ithaken ikäpolvessas muka vaill' olet vertaa
neuvoon kuin puheluunkin! Etp' ole, näämmä, sa moinen.
Mieletön, miksikä Telemakhon sinä henkeä väijyt,
etk' anoville sa suojaa suo — toki Zeus sen on nähnyt!
Tuottaa toisilleen tuho, turmio — onko se oikein?
Turvaa kerran meilt' isäs etsi, sit' etkö sa muista,
kansan kostoa piillen, sill' ylen suur' oli vimma;
näät oli yhtynyt hän merirosvoihin tafolaisiin
ahdistain thesprootteja, jotk' oli ystäviämme.

Taattosi surmata siis, hänen rinnastaan sydän raastaa
mielittiin, varat hält' isot ryöstää, oltavat oivat.
Heidät Odysseus esti ja tuon rajun viihteli vimman.
Nyt hänen haaskaat kartanoaan, kosit puolisoansa,
poian murhaat, tuot sydänmurteet mulle jo suuret.
Herkeä, heitä jo siis, sua vannotan, muitakin kielläl»
Vastasi Eurymakhos, Polybos-uron poika, ja lausui:
»Korkean Ikarion tytär, mielevä Penelopeia,
maltu jo, mielessäs älä moisia huolia kannal
Ei sitä miest' ole, eik' ole syntyvä, varttuva kuunaan,
ken sinun poikaas Telemakhoon käsin koskea tohtii,
ei niin kauan kuin elon ilmoja silmäni nähnee.
Sillä ma sen sanon sulle, ja myös se on täyttyvä totta:
kohtapa miehen sen punahurme jo peistäni pitkin
vierivä oisl Mua myöspä Odysseus, linnojen turma,
polvellaan piti, hyppysihin lihat paistetut antoi,
viiniä maistaa soi punatummaa niin monet kerrat.
Siksipä mulle nyt Telemakhos ylin ystävä onkin,
eik' ole sulhoilt' ollenkaan hänen peljätä tarvis
surmaa: vaan mitä suo ikivallat, on torjumatonta.»
Rauhoittain noin haasteli, vaan tuhotuumia hautoi.
Valtiatar meni kaunoiseen yliskammiohonsa,
siellä Odysseut' itki hän, puolisoaan, unen armaan
kunnes loi yli luonten Athene päilyväsilmä.

Paimen Odysseun luo sekä Telemakhon hämyss' ehtoon
ehti; he puuhasivat juur' iltaistaan, sian siellä
teurastain vuoskunnan. Athenepa luo ol' Odysseun,
Laerteen pojan, astunut taas sekä muuttanut urhon,
koskien sauvallaan, ukon muotoon, vaihtanut ylle

surkeat ryysyt, jott' ei nähdessään sikopaimen
tuntea voisi ja veis heti mielevän Penelopeian
tiedoks, säilyttää sydämessään ei sitä malttais.
Kohtapa Telemakhos sanan hälle jo laati ja lausui:
»Siis, jalo Eumaios, tulit taas! Mitä kuuluvi uutta
kaupunkiin? Joko siell' ovat jälleen urheat sulhot
väijymätieltään vai mua viel' yhä vartonevatko?»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Tuota en lainkaan tutkaissut, kysyneeksi en tullut
keltään kaupungissa, kun mieleni vain oli viesti
kiirein viedä ja taas heti joutua tänne. Mä tiellä
yhdyin kumppanies sanantuojaan, hän tuli rientäin,
eeltä jo äidilles sanan saattaa ehti se airut.
Seikan vielä mä tiedän, sen näet näin omin silmin.
Kaupungista jo pois ohi Hermeen kukkulan kuljin,
silloin laivan laskevan näin minä vauhtia vinhaa
valkamahan; oli täynnä se miehiä, kirjavanansa
kilpien kimmellystä ja peitsien kärkeväpäisten.
Sulhoja noit' oli kai ne, ma arvelin, vaikka en tiedä.»
Virkkoi noin; hymysuin sen kuuli ja loi salakatseen
taattoon urhea Telemakhos, sivu paimenen silmän.
Kons' oli askare tehty jo kaikki ja atria valmis,
söivät, eik' osa uupunut, jos mitä kaipasi mieli.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,
myös unen muistivat, vaipuivat levon lempeän helmaan.

SEITSEMÄSTOISTA LAULU.

TELEMAKHOS PALAA ITHAKEN KAUPUNKIIN.

Vaan valon huomensynty kun toi rusosorminen Eos,
jalkoihin jalohohtoisiin sirot anturat pauloi
Telemakhos, jumalaisen Odysseun aaluva armas,
koppoi ankaran myös kädenmyötäisen väkipeitsen,
aikoen kaupunkiin näin kääntyi paimenen puoleen:
»Taatto, ma kaupunkiin nyt lähden, jott' emo nähdä
saa minut taas; sill' ei lopu ennen hältä, ma luulen,
itku ja vaikerrus, polot kyynelet, kuin minut nähnyt
itse hän on. Tämä taas sinun olkoon toimesi: ohjaa

vieras-rukka sa kaupunkiin; hän siell' elatustaan
kerjätä saa — kai suo, kuka suodakseen, nisukyrsän,
tilkan viiniä myös; mut taakaks en minä jaksa
ottaa nyt ketä vain; isot ilmankin jo on huolet.
Jos pahaks ottaa vieras tään, paha hälle se vain on
itselleen; halu mun tosi suora ja selvä on haastaa.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Ystävä, eip' oma mielenikään ole viipyä täällä;
kaupungissapa helpommin kuin maall' elatustaan
kerjätä voi; siell' antimen kai joku antavi aina.
Liian vanha jo näät talon toimiin tääll' olen jäämään,
haltian käskyjä miss' yhä kuultava ois ripeästi.
Lähteös vain! Minut mies tämä saattaa käskysi jälkeen —
vain tulen luona ma lämmittäyn, pian päiväkin paahtaa.
Kurjan kurjat on ryysyni nää, kovin ehkäpä hyytäis
aamun härmä; ja kaupunkiin, minä kuulen, on matkaa.»
Virkkoi noin. Pihan poikki jo reippain askelin riensi
tietään Telemakhos, kosijoille hän kostoa mietti.
Mutta kun kaunoiseen kotikartanohonsa hän ehti,
peitsen laski hän koht' ison pylvään kylkeä vasten,
tuost' yli paatisen kynnyksen kävi miessalin keskeen.
Eurykleiapa, hoitajatar, hänet huomasi ensiks,
istuimille kun toi ihanille hän pehmeät taljat;
itkuun puhjeten riensi hän vastaan, myös kera muutkin
kerkesi palveluneidot Odysseun kestävämielen,
tervehytellen, suudelmiin pään, hartiat peittäin.
Kammiosuojastaan tuli mielevä Penelopeia,
kuin Afrodite kultainen tahi Artemis aivan,
itkien sulki jo tuon sylihinsä hän aaluvan armaan,
päätä ja loistokkaita hän suuteli silmiä siinä,

näin sanat siivekkäät ilon-itkuisin hoki äänin:
»Siis tulit, Telemakhos, valo armas! En sua luullut
saavani nähdä sen koommin, kun meren taa menit täältä
varkain taattoas tietelemään, lupaustani vailla.
Mutta jo mun tuta suo, mitä näit, mitä tieltäsi tiedät.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Äiti, äl' elvytä tuskaa taas sydämessäni, rintaa
kuohuta uudestaan, kun vasta ma kuoleman vältin;
vaan mene kylpyyn nyt, pue puhtaat yllesi vaatteet,
käy yliskammiohon kera saattajanaistesi, kaikkein
kuolematonten kuullen tee lupauksesi runsain
palvein palkita heille, jos suo Zeus täyttyä koston.
Itsepä käyn mä ja tuon torilt' ystävän kartanohomme,
kanssani matkanneen, kun kaukaa tuolta ma saavuin.
Eeltä jo kaupunkiin hänet toivat kumppanit aimot;
Peiraion pitämään hänet vieraanaan minä pyysin,
vaalien arvokkaasti sen aikaa, mink' olin poissa.»
Noin hän virkkoi, vait emo jäi, sana siipiä vaille;
kylpyyn lähti ja varrelleen puki puhtahat vaatteet,
taivahisillepa myös lupauksen laati jo runsain
palvein palkita, Zeus jos koston täyttyä soisi.
Linnast' astellut oli Telemakhos asialleen
keihäs kourassaan; kera kaks oli virkkua koiraa.
Astujan yllepä tenhoa loi jumalaista Athene;
hänt' ihaellen, ihmeissään kaikk' ihmiset katsoi.
Sulhot suurekkaat pian kertyivät kera seuraan,
suin sulin haastelivat, pahat mielessäänp' oli heillä.
Mutta hän väistihe pois, sitä karttoi parvea taajaa,
tuonne jo istumahan meni, miss' oli ystävät vanhat
häll' isän aikuiset, Halitherses, Antifos, Mentor,

siirsihe sinne, ja hältä he kaikkea tieteli tarkkaan.
Vaan torin poikki jo luo tuli Peiraios pätöpeitsi,
sinne hän vieraan toi läpi kaupungin; heti nousi
Telemakhos ripeästi ja vierastaan kävi vastaan.
Saapuen Peiraios sanan ensimmäisenä lausui:
»Laittaos, Telemakhos, pian palveluneitoja meiltä
lahjat noutamahan, Menelaos sulle mit' antoi.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Kenpä sen tietää, Peiraios, mikä pääksi nyt päätyy?
Jos salasurmaan nuo minut suistais korskeat sulhot
kattoni alla ja taattoiset jakeleis varat vauraat,
ennen sulle ne lahjat suon kuin jollekin heistä;
mutta jos voin minä taas tuhon tuottaa heille ja surman,
silloin mulle ne tuo ilomiellä, kun myös ilo mull' on.»
Virkki ja vieraan vei kotihinsa hän huolia nähneen.
Mutta kun kaunoiseen nyt kartanohon oli tultu,
tuolien, istuinten varahanpa jo heittivät vaipat,
kylpyyn astuivat heti ammeisiin siloseiniin.
Pestyä voiteli heit' ihoöljyll' impyet, vaippaan
verhosi villaiseen, ihotakkiin; kylpeyneinä
nousivat pois, saliss' istuimet sirot vartosi heitä.
Ruukuin sorjin, kultaisin käsivettä jo neito
toi, yli kätten kaas — hopeainen all' oli kätten
huuhtelumalja — ja luo silopinnan siirteli pöydän.
Leipää tuoden taas talonhoitajatar tuli oiva,
toi monet herkut muut, talon antimet tarjosi parhaat.
Vaan selystuoliin tuoll' emo heihin päin ovensuuhun
istui kehräämään utuhienoa värttinälankaa.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Mutta kun kyllältään oli ruokaa saatu ja juomaa,

loihe jo lausumahan näin mielevä Penelopeia:
»Nyt menen, Telemakhos, yliskammiohon minä, painun
huokausvuoteeseeni, jot' aina mun itkuni virrat
kostuttaa siit' alkain, kuin meni Atreun poikain
myötä Odysseus Ilioniin. Sill' etpä sä virkkaa
viitsine, ennenkuin taas tääll' ovat korskeat sulhot,
taattosi saapumisesta jos ehkä sä liet mitä kuullut!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Sulle sen, äiti, mä selvälleen sanon, en salaelle.
Niin, Pylos tien oli määrä ja Nestor, kaitsija kansan;
hän minut vieraakseen vei korkeahan kotihinsa,
vaali ja hoivasi kuin isä poikaa, juuri jok' äsken
saapunut mailta on muilta jo viimein: noin mua Nestor
vaali ja hoivasi siellä ja myös pojat Nestorin kuulut.
Vaan sanan vertaa teist' ei uljaan ollut Odysseun,
ei elon, kuolonkaan hän kuullut viestiä keltään.
Niinp' asekuulun luo Menelaon, Atreun poian,
hän minut laittoi, sain hevot, vaunut hältä mä vankat.
Siellä mä näin Helenen, jonk' antoi vuoks ikivallat
iliolaisten, akhaijeinkin kovat kärsiä kohlut.
Vaan sotaärjyinen Menelaos tieteli kohta,
miks olin matkannut Lakedaimonin maille ma kuulun;
hällepä silloin kaikki ma kerroin peittelemättä.
Siihen mulle hän vastasi näin, sanan laati ja lausui:
'Voipa jo voi! Vai siis tuon miehen sankarimielen
vuoteeseen himoaisi he työntyä, pelkuri-raukat!
Vaan imeväiset kuin vasat äskenkannetut kauris
leijonan voimakkaan pesäviitaan vie sekä jättää,
itsepä kierrellen norot nurmiset, heinävät alhot
etsii ruokaa, taas kotiviidakkoonsa jo saapuu

leijona kohta, ja saa emo saalahineen lopun kolkon:
niin on Odysseus myös lopun kolkon tuottava heille.
Moisena josp' — oi korkea Zeus ja Apollo, Athene —
saapuis sankari, kuin Filomeleideen kera kerran
Lesbos-saaren maall' asutulla hän painihin astui,
tuon väkivoimin kaasi, ja riemusi kaikki akhaijit,
moisena joukkoon jos nyt sulhojen itse hän astuis,
ruttopa koituis surma ja katkerat häät heti heille!
Vaan mitä pyydät multa ja tiedustat, minä kaiken
kerron, en kiertele, siit' en poikkea pois, mik' on totta.
Mulle mit' ilmaissut todentietäjä on meren äijä,
sulta en peitä, en rahtuakaan jätä pois minä siitä.
Hänp' isäs saarell' itkevän näät ikävääns' oli nähnyt,
luonaan kun väkiselt' yhä vain kave ylhä Kalypso
viivyttää; ei voi hän matkata syntymämaalleen,
airokkaitapa häll' ei laivoja, ei tovereita
näät ole saatokseen meren aavoja selkiä mennä.'
Kertoa Atreun poika sen tiedon ties sotikuulu.
Niinpä mä suoriuduin kotitielle, ja soi ikivallat
tuulen suotuisan, pian toi minut syntymämaahan.»
Virkkoi noin; sydänt' äidin tuo vavahutti ja mieltä.
Vaan jo Theoklymenos, jumalainen tietäjä, lausui:
»Puoliso korkea Laerteen pojan, kuulun Odysseun!
Tarkkoja tietänyt ei Menelaos, vaan mua kuullos,
näät toden ennustan minä sulle, en peittele lainkaan.
Taatkoon Zeus sen, taivahisist' etumaisna, sun aulis
pöytäsi, kuulun Odysseun lies, luo jonka ma jouduin:
maall' isiensä jo on totisesti Odysseus, jossain
istuksii tahi astuksii, menon ilkeän nähden,
mielessään kosijainpa jo kaikkien hankkivi turmaa.

Näät moniteljoisella ma laivall' istuen enteen
moisen näin sekä sen heti selvitin Telemakholle.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Kunp', oi vieras, tuo sana täyttyvä oisl Tuta saisit
suosiomieltäni koht', isot, auliit antimet ottaa,
että ken nähdä ne sais, ylen onnekkaaks sua kiittäis.»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Vaan pihamaalla Odysseun taas tasatanterisella
viskeli temmeltäin kosijoitten korskea joukko,
niinkuin ainakin, peistä ja diskoskiekkoa kilvan.
Mutta kun atrian aika jo ehti ja kaikki jo karjat
saapui laidunmailt' alituisine paimeninensa,
heille Medon, ylin joll' oli sulhojen suosio, lausui,
airut tuo, kera aina jok' istui atriapöytään:
»Sulhot, nuo kun on käyty jo riemastuttavat kilvat,
tulkaa myös katon alle, nyt aika on atria laittaa;
ei näet hullummaks ole vuorollaan vero oiva.»
Virkki, ja nousivat kaikki he noudattain kehotusta.
Vaan katon kaunoisenpa kun alle he noin oli käyneet,
tuolien, istuinten varahanpa jo heittivät vaipat,
teuraiks iskivät koht' isot oinaat, uhkeat uuhet,
syöttiläskarjuja myös sekä laitumen ruokkiman hiehon,
atrian valmistain. — Vaan kaupunkiin nyt Odysseus
suorihe maalta jo matkaamaan kera paimenen oivan.
Paimenien esimies puhumaan noin puhkesi ensin:
»Vieras, kaupunkiin tänä päivänä siiskö nyt aiot,
niinkuin valtias nuori jo vaatikin? Vaan sinun ennen
jäävän soisin tänne mä kartanon vartian toimeen;
mutta ma pelkään häntä, en rohkene, hän mua siitä
sitten moittia vois — kovat kuulla on käskijän nuhteet.

Niinpä nyt astelemaan; sydänpäivän on aika jo mennyt,
kohta se illastuu sekä ilmakin käy koleaksi.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Tuon toki oivallan, sepä täss' oli mull' oma aatos.
Matkaan siis heti nyt, kera käy, opas mulle sa ollos,
sauva sa myös nojatakseni suo, joku niitä jos sulla
talteen vuoltuna lie; näet jyrkkä on tie, minä kuulen.»
Virkki ja surkean, reikäisen repun viskasi selkään,
joll' oli kantimenaan katalaisena vain pala nuoraa;
sauvan turvaisan toi Eumaios heti hälle.
Lähtivät noin; talon katsontaan kera koirien jäivät
paimenet; kaupunkiin oman valtiahansapa saattoi
Eumaios, näköjään kuin kurjan kerjuriäijän,
hoippuvan sauvoineen, polot ryysyt verhona varren.
Mutta kun astelivat alas kalliopolkua, päätyin
kaupungin lähimaille jo, lähteen luo kivipartaan,
kirkasläikkyisen, joka antoi vett' asujoille —
Neritos tehnyt ol' altaan tuon, Ithakos ja Polyktor;
piiriss' ympäri sen veden vehmastuttama kasvoi
poppelilehto, mut altaaseen vesi virtasi kylmä
kallion jyrkänteeltä; ol' ylhääll' alttari, jolle
lähteen impiä palvoen toi joka kulkija uhrin —
heidät tullessaan Dolion näki poika Melantheus,
vuohia tuodessaan valioimpia kaikkien laumain,
eineeks sulhojen; hän kera saapui paimenen kahden.
Kulkijat nähdessään heti herjaten huus sanan heille
törkeän, solvaavan, ja Odysseun nous sisu kuohuun:
»Tuossapa rähjys rähjyksen kera totta jo kiertää,
kuin jumal' yhdenkaltaisten ain' yhtyä suokin!
Tuon mihin turjakkeen sinä onneton tuot, sikopaimen,

inhotun kerjääjän, pitopöytäin nuolijan kärkkään?
Nytp' ovenpieliin kaikkiin kai hän kylkeä kyhnii,
saa palan kerjätyn, ei käsimaljoja, miekkoja miesten.
Mulle jos antaisit hänet, että hän tarhoja katsois,
karsinat puhdistais, kilit ruokkisi kerppoja kantain,
niin heramaitoa juoden sais pian pulleat reidet.
Vaan epatoksi kun oppii ken, ei miellytä häntä
toimi ja työ, halu noin ylt'ympäri maata on ennen
mierota, mankua vain, mitä vaatii pohjaton vatsa.
Mutta ma sen sanon sulle, ja täyttyvä myös se on totta:
tuo jos tunkeutuu jumalaisen Odysseun linnaan,
miesten kourist' ympäri pään moni jakkara sinkoo,
kylkiin murskautuu, salin halki kun sattuvi heitot.»
Virkki ja potkasi mennessään, vähämieli, Odysseun
lantiohon; polult' eip' edes hievauttaa toki voinut;
seisoi vankkumatonna ja tuota jo mietti Odysseus,
löisikö sauvallaan hänet hengeti, syöksyen jälkeen,
vai koko miehen koppois, pään mäsäks iskisi maahan.
Mutta hän tyynenä kärsi ja malttihe. Vaan sikopaimen
soimasi solvaajaa päin silmiä, huus kädet nostain:
»Lähteen neidot, tyttäret Zeun, jos on teille Odysseus
reisiä vuohten, vuonien myös, silaeltuja rasvoin,
konsaan uhrannut, niin tää rukoukseni kuulkaa!
Tuomana taivaisten jalo tuo kotihinsa jo tulkoon!
Hänp' äkin kaiken mahtailun sult' ottava oiskin,
jolla nyt pöyhkeilet sekä kaupungiss' ajan kaiken
hääräät, laumasi hukkaamaan jätät paimenet huonot!»
Hälle Melantheus näin taas vastasi, kaitsija vuohten:
»Voi, mitä haastaakaan tuo viekas, kunnoton koira!
Laivoin tummin, teljokkain hänet totta ma vielä

kauas vien Ithakesta ja myön sekä saan hyvän hyödyn.
Jos tänäpäivänä Telemakhon niin totta jo surmais
Foibos hohtavajous tai linnass' urheat sulhot,
kuin jo on sammunut kauas Odysseun saapumapäivä!»
Virkki ja jätti jo nuo hidaskäyntiset; itsepä joutuin
riensi ja linnaan valtiahan pian pääs, ovest' astui
sulhojen seuraan kohta ja Eurymakhon etehenpä
istui, tuon, jota hän piti näät parahimpana parven.
Palvelijat hänen syödäkseen palan paistia toivat,
leipää tuoden taas talonhoitajatar tuli oiva.
Vaan jo Odysseus joutui myös kera paimenen kelvon,
seisahtui oven luo, näet soittimen ontevan helke
vastaan raikui, laulamahan kosijoille kun loihe
Femios; saattajataan kädest' ottaen valtias lausui:
»Eumaios, tämä kai on Odysseun kartano kaunis;
helppo se joukost' ois monienkin tuntea siksi.
Kaikk' ihan yhtäpä jaksoa on, pihan ympäri muuri
muhkeareunus käy, pari-uksinen oiva on portti —
ei sitä miest' ole, ken sen vallata vois väkivoimin.
Siell' iso atrian ääress' on pitoseura, ma huomaan;
tuntuu paistin tuoksu, ja helkkyy soittokin, lahja
laatima taivaisten, pitoatrian kumppani armas.»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Helppo ol' arvata sun se, jok' et ole mies älypuutto.
Vaan nyt on miettiminen, miten parhain ois menetellä.
Itsekö kartanohon katon korkean alle nyt eeltä
sulhojen keskeen käyt, ja ma taas tähän jään sua vartoin?
Tai jos tahtonet, jää tähän, niin menen itse mä sinne.
Vaan kovin kauan et viipyä saa; joku täällä jos huomais,
lyödä hän voi, kiven viskata päin. Varo siis, sua pyydän!»

Hällepä vastasi näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Tuon toki oivallan; etp' outoa nyt sinä neuvo.
Mutta sa mennös eeltä, mä jään, olen täss' odotellen.
Enp' ole tottumaton minä iskuja, heittoja saamaan,
kestävä mulla on mieli, mä näät tuta sain monet vaivat,
taistoja koin, meren myrskyjä myös, toki kestänen tuonkin.
Mahdoton vaimentaa näet vatsa on, ahnio häijy,
turmahinen, jok' on ihmisien ikikiusa ja vaiva,
laivatkin lujateljoiset joka saa sotatielle
ryöstöön rantojen vierahien meren aution ääriin.»
Siinä he toisilleen noin haasteli. Äkkiä nosti
päätä ja korvia koira, mi loikoi maassa; se Argos,
koira ol' urheamielen Odysseun; hoitanut ennen
hän sen ol' itselleen, toki hukkaan, näät pyhän Troian
maille jo matkasi. Vaan kera koiran pyytäjät nuoret
kierteli, saaliinaan jänöt, kauriit, kalliovuohet.
Siin' oli hylkynä nyt se, kun poiss' yhä haltia viipyi,
all' iso tunkio vain, kasa muulien, härkien lantaa,
portin pieleen luotu, sen kunnes Odysseun orjat
korjasi, höystyttäin hänen valtavan vainiomaansa.
Siin' oli tuo polo Argos, täynn' eläväisiä turkki.
Vaan kun Odysseun tunsi se, siinä kun luona hän seisoi,
alkoi huiskua häntä ja lerpalleen meni korvat,
kohti se haltiataan koki pyrkiä, vaan väki puuttui.
Kyynelen silmästään salavihkaa pyyhki Odysseus,
Eumaion näkemättä, ja näinpä jo tieteli hältä:
»Kumma, kas, Eumaios, tuo koira on tunkion päällä,
kaunis sillä on muoto, mut en toki tiedä mä, oisko
ollut nopsakin noin, kuin muoto on muhkea, vaiko
moinen lie eläteltävä vain kotikoira se, joita

hankkivat näyttääkseen komeuttaan haltiat rikkaat?»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Haltia koiran tuonp' oli mies, jok' on kaukana kuollut.
Vielä jos yht' ois sorja ja virkku se, kuin oli ammoin,
Troiaan mennessään kun jätti sen tänne Odysseus,
niin äkin hämmästyisit sen nopeutta ja voimaa.
Sen ajaessapa ei syvän metsän sankehikossa
löytänyt turvaa riista, se myös hyvin vainusi jäljet.
Kurja nyt on olo sillä, jo kaukana syntymämailtaan
haltia kuoli, ja hoitoa ei suo hurnakot naiset.
Kohtapa orjilt' unhottuu, jos haltiat vain ei
ääress' ain' ole, pois halu hoitaa tehtäviänsä.
Puolet kuntoa pois näet Zeus isä kaitsevasilmä
miehelt' ottaa, jolla on kohtalonaan kova orjuus.»
Virkki ja kartanon kaunoisen katon alle jo astui;
suoraan korskien sulhojen luo meni miessalin keskeen.
Helmaan kuoleman yönpä jo Argos herposi, vuoden
kahdenkymmenen viertyä kun näki vielä Odysseun.
Paljoa ennen muita jo Telemakhos jumalainen
saapuvan huomasi noin sikopaimenen, viittasi luokseen;
tyhjän tuolin siell' Eumaios keksi ja otti —
paistinleikkaajan sija siin' oli, kun lihat runsaat
sulhojen ahmia siellä hän leikkeli, kartanon syöjäin —
senpä hän otti ja toi kera pöytään, sille jo istui
kasvokkain kera Telemakhon. Heti paistia airut
toi osan leikatun hälle ja leipää myös, korin noutain.
Kohtapa jälkeen tunkihe myös nyt Odysseus linnaan,
moisena muodoltaan kuin kurjin kerjuriäijä,
sauvaan turvaten, vain polot ryysyt verhona varren;
istuutui ovensuuhun — all' oli saarninen kynnys,

taas nojan tarjosi pieli, — sen kypressist' oli ammoin
tehnyt taitaja mies, punalangoin viivaten veisteen.
Leivän Telemakhos kokonaisen nyt korist' otti,
kahmalontäyteisen palan paistia myös sekä kutsui,
viittasi vierelleen sikopaimenen, hälle jo virkkoi:
»Vie tämä vieraan syödä, ja itse hän myös — sano hälle —
kaikkien sulhojen luo nyt käyköön antimen pyytöön;
eip' ujo olla ja arka sen auta, ken alla on puutteen.»
Virkkoi noin; heti riens sikopaimen käskyä kuullen
vieraan luo, sanat siivekkäät näin hälle jo lausui:
»Ystävä, Telemakhos tämän antaa, käskevi käydä
kaikkien sulhojen luo sinun itsekin antimen pyytöön;
eip' ujo olla ja arka sen auta, ken alla on puutteen.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Valtias Zeus, seass' ihmisien ain' onnekas olkoon
Telemakhos, sydäntoive jok' ainoa täyttäös hällel»
Virkki ja antimet nuo käsin kaksin otti ja laski
vierelleen repun reikäisen resukylkeä vasten.
Siinä ne söi; saliss' ylhä paraikaa laulaja lauloi.
Juuri kun syöneeks sai, jumalainen lakkasi laulu.
Vaan sorinallaan sulhot nuo salin täytti; mut astui
Laerteen pojan luo nyt Athene, oivan Odysseun,
leipää kerjäämään kehotellen sulhojen keskeen
nähdäkseen, ken heist' oli kelpo, ken häijy ja nurja;
vaan ypö-yhdelt' ei toki ollut torjuva turmaa.
Nous uros, kunkin luo käden oikean puolt' yhä kiersi,
kättään kurkottain kuten ainakin kerjuri vanha.
Katseli kummissaan he ja säälien antimen antoi,
tiedustain kukin toiseltaan, ken ol' äijä ja mistä.
Noinpa Melantheus heille jo virkkoi, kaitsija vuohten:

»Kuulkaa, valtiatarta te kuulua kihlovat sulhot,
minkä mä tiedän, sillä jo vieraan näin näet ennen.
Tuo sikopaimen toi hänet tänne, mut en sitä tiedä,
hällä mi itsellään suku mainita lie sekä synty.»
Virkki; ja Antinoolta jo nuhteen sai sikopaimen:
»Tuo sun on laistasi taas, sikopaimen! Kaikkia tuotkin
kaupunkiin! Kaikk' eikö jo entiset kulkurit riitä,
inhotut kerjääjät sekä pöytien nuolijat norkot?
Kylliks eikö jo sulle se joukko, mi täällä Odysseun
vaurautt' ahmii, eikö jo, kosk' olet kutsunut tuonkin?»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Antinoos, jalo synty on, vaan jalo ei puhe sulla.
Kenp' omin ehdoin kutsuiskaan miest' outoa kaukaa,
paitsi jos niitä on vieras, joist' etu kansan on kaiken,
tietäjä, lääkäri tai talon laittoon veistäjä tarkka
tai jumalainen laulaja myös, ilahuttaja mielten?
Moisia kutsuu muut joka paikkaan maall' avaralla,
kerjääjöitäpä kimppuuns' ei, ei syöviä suita.
Vaan pahin sulhojen parvest' ain' olit täällä Odysseun
palvelijoille ja muist' yli mulle. Mut en sitä säiky,
en, niin kauan kuin eloss' on katon korkean alla
mielevä Penelopeia ja Telemakhos jumalainen.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Vait! Älä vastaa tuolle, sa turhaan vain sanas tuhlaat.
Ainahan Antinoos vihasuull' ylt'ympäri viskoo
häijyjä herjailuita ja yllyttää kera muutkin.»
Virkki ja näin sanat siivekkäät nimes Antinoolle:
»Kuin isä poikaans', Antinoos, mua totta sa kaitset
kaunoisesti, kun kattoni alt' ajamaan kovin käskyin
vaatisit vieraan — varjelkoot mua siit' ikivallat!

Ei, ota vain sekä anna! En kiellä mä, vaan kehotankin.
Myös älä kaihtele äitiä mun, älä parvea muuta
palvelijain, mitä linnass' on jumalaisen Odysseun.
Mutta se mielipä ei sydämessäsi sull' ole lainkaan:
syöt toki itse sä ennemmin, kuin suot mitä muille.»
Hällepä Antinoos näin vastasi taas sekä lausui:
»Telemakhos, sinä röyhkeäsuu, rajupää, mitä haastoit!
Hälle jos antais sulhot muut joka mies saman verran,
ei kuukauteen kolmeen kai hän kurkkisi täällä.»
Virkki ja pöydän alta jo jakkaran nosti, mi hällä
jalkojen hohtelevain nojapuuna ol' atrian aikaan.
Muut kukin antimen antoivat, repun äkkiä täytti
leipä ja myös liha; mieli jo kynnykselle Odysseus
kääntyä nauttimahan nyt akhaijein anteja noita;
vaan tykö Antinoon viel' astui, näin sanan lausui:
»Anna sa, ystävä, myös! Alin etpä akhaijien kesken
näy olevankaan, vaan ylin mies, kuin valtias aivan.
Niinp' osa runsain ruokaa siis sinun suotava onkin
mulle, ja kunniatas minä kuulutan maill' avarilla.
Näät seass' ihmisien olin onnekas mies, talon rikkaan
haltia myös minä muinoin, sai moni kulkuri almun
multa; en katsonut, miltä hän näytti, mi toi hänet tarve;
orjia suunnaton mull' oli joukko ja kaikkea aivan,
jost' elo onnekas on, nimi rikkaan myös eläjillä.
Kaikkipa Zeus mult' otti — se kai näet häll' oli mieli —
sai minut kauaskierteleväin merirosvojen myötä
matkaan vaaraisaan sekä pitkään, maahan Egyptin.
Laskin Egyptin virtaan siis minä keulavat laivat.
Käskin rantaan nyt minä jäämään kumppanit armaat
laivoja varjelemaan, osan annoin taas vakoella

kumpuja kiipeillen, tähypaikkoja tarkaten siellä.
Vaan sotaintoa ei, ylimieliset, hillitä voineet,
raiskasivat heti koht' asukasten vainiot kauniit,
ryöstivät naisia heiltä ja hentoja lapsia, löivät
hengeti miehet. Kaupunkiin hätähuuto jo ehti.
Huudot kuuli ja koin kohotessapa kansa jo riensi,
täys sotavaunuja, myös jalan-ottelijoit' oli tanner,
vaskien välkyntää; salamoitsija Zeus sekasorron
toi, paon turmaisen tovereilleni, päin vihamiest' ei
viipynyt ainoakaan; joka suunnall' uhkasi surma.
Montapa meistä he tappoivat nyt viiltävin vaskin,
toisia orjikseen taas raastivat, heittäen henkiin.
Kypron mies minut sai, majavieraaks saapunut sinne;
Dmetor ol', Iason poika, hän, Kypron valtias aimo.
Tullut sielt' olen tänne mä kestäen vaikeat vaivat.»
Hällepä Antinoos näin vastasi taas sanan tuiman:
»Kiusan tuon mikä toi jumal' atrian turmelijaksi?
Jää salin keskeen vain minun pöytäni luota sa loitos,
tai pian katkera sulla on eessä Egypti ja Kypros!
Kerjurin röyhkeytt' ei häpyheittoa moist' ole nähty!
Kaikkien luo perätysten käyt, ja he arvelematta
antavat, emmitä ei, ei säästetä, pois varat vieraat
huoleti viskellään, kun on kullakin kukkurapäältä.»
Taapäin väistyen vastasi näin monineuvo Odysseus:
»Kas sitä! Mielt' et näy sinä saaneen muotoa myöten.
Suolan rahtuakaan anovalle et vain omast' antais,
kun varan vieraan ääress' et murenetta sa mulle
tarjota raskinut, vaikk' ylenkyllin on kaikkea täällä.»
Virkkoi noin; yhä Antinoon viha kiehuva kiihtyi,
huus sanat siivekkäät heti hän vihansynkkänä katse:

»Etpä nyt ehjin luin ulos uksen taa, minä luulen,
tästä sä lähtenekään, kun vielä sä herjoja syydät.»
Virkki ja jakkaran heitti ja oikeahan tapas olkaan,
kaulan juureen; vaan kuin kallio vankkana kesti
heiton Odysseus, hänt' ei Antinoon väki kaannut;
vaiti hän tuimin vain tuhomiettein puisteli päätään.
Kynnyksellepä taas kävi istumahan, täpö-täyden
vierelleen repun laski ja lausui näin kosijoille:
»Kuulkaa, valtiatarta te kuulua kihlovat sulhot,
kun minä lausun nyt, mitä mieleni lausua käskee.
Ei mure kirvele miehen mielt', ei karvaus kauan,
jos tavaraansa hän puoltaissaan saa iskuja itse,
kun härät rosvottais tai lampaat valkeavillat.
Vaan mua iski nyt Antinoos vuoks surkean vatsan,
turmahisen, jok' on ihmisien ikikiusa ja vaiva.
Mutta jos kerjurin myös ikivallat, Erinnyit muistaa,
tulkoon kuolema, vaan sulohäit' ei Antinoolle!»
Vastasi Antinoos, Eupeitheen aaluva, hälle:
»Ääneti istu ja syö, sinä vieras, tai mene matkaas,
säärist' ettei tai käsist' äkkiä lennätä sulhot
pois sua, julkeasuuta, ja ruhjo ja runtele tyyten!»
Virkkoi noin; mut närkästyi kovin tuosta jo kaikki,
näin moni nuhdellen hoki sulhoist' yltiöpäistä:
»Kehno ol', Antinoos, teko viskata kerjuri-rukkaa.
Turmahinen sinä! Jospa hän ois joku taivahisista!
Käy jumalatkin näät kuin kaukaa kulkijat oudot,
kiertävät kaupungeissa he muuttautuin joka muotoon,
tutkivat ihmisien teot törkeät, myös menon hurskaan.»
Haasteli sulhot noin; siit' eipä hän huolinut lainkaan.
Telemakhon sydämess' oli taas kipu suuri ja kiivas,

kons' isä iskun sai; vaan silmist' ei vesi vierryt,
vaiti hän tuimin vain tuhomiettein puisteli päätään.
Mielevä Penelopeia kun noin saliss' isketyn kuuli
outoa kerjääjää, heti virkkoi neitojen kesken:
»Noin sua itseäs ampukohon jalojousi Apollo!»
Eurynome, talonhoitajatar, taas vastasi hälle:
»Meille jos toivo jo täyttyiskin rukouksia myöten,
ei näkis ainoakaan koin korkean nousua heistä.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Kaikk', emo kulta, on nuo vihatuitani ilkiötöineen,
muist' yli Antinoos toki kuin ihan kuolema itse.
Saapuu kulkija koito ja käy saliss' ympäri, kerjää
kaikilt' almuja siellä, on näät hätä pakkona hällä;
muut kukin antimen antoivat, repun täyttivät täyteen,
hänp' olan oikean taipeeseen heti jakkaran heitti.»
Palveluneidoilleen noin haasteli Penelopeia
kammiosuojassaan; veron oivapa nautti Odysseus.
Paimenen tuotti jo valtiatar etehensä ja virkkoi:
»Käy, jalo Eumaios, tuo vieras luokseni kutsu,
että ma saan puhutella ja tiedustaa, mitä oisko
kuullut hän kukaties teist' urheamielen Odysseun
tai hänet nähnytkin; näköjään hän on kulkenut paljon.»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:
»Valtiatar, jos hiljentyis vain korskat akhaijit,
seikkoja voisi hän kertoa, joist' ilon mielesi saisi.
Päivää, yötä jo kolme on luonani hän majaellut;
karkoten laivast' ensiks sai näet siellä hän suojan;
vaivoja kestämiään eip' ehtinyt kertoa loppuun.
Niinkuin katsoo mies runoniekkaan, jonk' ikivallat
innoittaa iloks ihmisien sulolauluja luomaan,

hänt' yhä ois halu kuulla, jos laulais kuinkakin kauan:
niin minut hurmasi tää tarinallaan kattoni alla.
Hänp' on Odysseun taattoinen majaystävä, Kreetan
maalt' avaralta, min ruhtinaspuun oli alkuna Minos.
Sieltä nyt tullut on tänne hän kestäen vaikeat vaiheet,
maahan maast' ajelehtinut; myös oli kuullut Odysseun
thesproottein mehumaall', ei kaukana täält', olevaksi
viel' eloss' ennellään, kotitiell', isot aartehet myötään.»

Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Käy hänet tänne sä käskemähän, jott' itse hän kertois.
Joukkio tuo iloelkoon taas pihall' ulkona istuin,
tai sisäll' olkoot täällä he myös; ilo huoleton heill' on.
Koskematonnapa kaikk' oma vauraus jää kotitalteen,
ruoka ja myös sulo viini, ja syö, mitä syö, kotiorjat;
meille he kettyvät mellastain joka ainoa päivä,
iskevät teuraikseen härät, oinaat, uhkeat vuohet,
viettävät juhlaa vain, säkenöivää viiniä juovat,
julkeat, hukkaavat elon kaiken. Eik' ole meillä
miestä Odysseun vertaa, pois joka turmion torjuis.
Kunpa Odysseus saapuis vain, kotimaille jo koituis,
hän kera poikans' ois pian kostava nuo teot nurjat!»

Virkkoi noin; kova aivastus tuli Telemakholle,
raikuen soi talo kaikki, ja nauroi Penelopeia,
näin sanat siivekkäät heti Eumaiolle jo lausui:

»Käy, hae vieras tuo heti luoksenil Etkö sa huomaa:
poikani aivastus sepä tietää onnea mullel
Merkki se täyttyy kai, kosijoista jok' ainoan korjaa
kuolo, ja ainoakaan tuhon alt' ei säästy ja surman.
Vaan sanon seikan vielä mä sulle, ja paina se mielees:
haastavan jos tositotta ma huomaan, niin minä miehen

vaatetan vaippaan kaunoiseen sekä myös ihomekkoon.»
Lausui noin, heti läks sikopaimen käskyä kuullen
vieraan luo, sanat siivekkäät näin hälle jo virkkoi:
»Vieras, luokseen nyt sua mielevä Penelopeia
kutsuu, Telemakhon emo; tiedustaa halajaisi
hän näet puolisoaan, mure vaikka jo murteli mielen.
Haastavan jos tositotta sun huomaa, niin ihomekkoon,
vaippaan hän sinut vaatettaa, mikä suurin on tarpees.
Kaupungissapa voit väen kesken kerjätä ruokaa
vatsan vahvisteeksi; ken antaakseen, sepä antaa.»
Tuohon vastasi taas jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Kohtapa kaikest', Eumaios, toden kuuleva tarkan
mult' ois Ikarion tytär, mielevä Penelopeia —
tiedän Odysseun tiet, samat vaivat kärsiä saimme —
sulhojen joukkoa tuota jos en minä häijyä pelkäis,
jonk' ylös taivaaseen väkivalta ja ylpeys yltää.
Kun mies tuo mua heitti ja tuskia toi saliss' äsken,
vaikka en tehnyt muuta ma kuin anovaisena kiersin,
niin ei tohtinut Telemakhos, ei muut sitä estää.
Huoneessaan odotelkoon siis, sano, Penelopeia,
kunnes on maillaan päivä, ja malttakohon ikävänsä;
sitten puolisoaan kysyköön, palaustakin uljaan,
kun tulen ääress' istua saan; näet kurjat on vaatteet
mulla, sa tiedät sen, joka ensiks soit avun, suojan.»
Lausui noin; heti läks sikopaimen käskyä kuullen.
Kun näki kynnyksellä, jo tieteli Penelopeia:
»Hänt' et tuo kera, Eumaios? Mik' on mieli sen miehen?
Niin ketä peljänneekö hän vai ujo vainko on muuten
linnoillamme? Mut huonoa on ujo kerjurin olla.»
Vastasit, Eumaios, sikopaimen, näin sinä hälle:

»Oikein haasti hän, toisenkin niin harkita täytyis;
välttää mieli hän vain väkivaltaa korskien miesten.
Vartoamaan sua pyysi hän, kunnes päivä on maillaan.
Laatuisampi on myös sinun, valtiatar, kera vieraan
haastaa kahdelleen, hänen kuulumiansakin kuulla.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Eip' älypuutto se vieras lie; toden arvasi aivan.
Sill' ei lie suvuss' ihmisien toki toisia, jotka
niinkuin julkeat nuo kataluuksia kaikkia laatii.»
Noin hän lausui; vaan jumalainen lähti jo paimen
sulhojen keskeen taas, kun tehtävä tuo oli tehty.
Näin sanat siivekkäät heti virkkoi Telemakholle,
kallistuin liki hänt', ett' ei vois muut sitä kuulla:
»Nyt, rakas, vahdintaan sikotarhani käyn sekä muunkin,
sulla ja mulla mit' on; mut täällä sa kaikkea tarkkaa.
Varjele ennen muut' oma itsesi vain, varo, ettet
joutuis vauriohon; monen on se nyt mieli akhaijin;
vaan pahan-aikojat nuo sitä ennen Zeus tuhoelkoon!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Niinpä jo käyköön, taatto! Mut atria syö, mene sitten.
Taas tule koin kohotessa ja tuo kera uhkeat teuraat.
Kaikki sa muu jätä mulle ja huomaan kuolematonten.»
Virkki, ja paimen tuolilleen soreallepa istui.
Mutta kun kylläiseksi jo sai hänet ruoka ja juoma,
taas sikotarhoilleen kävi, taa pihat jäi sekä linnat
juhlijalaumoineen; huvituksena heill' oli siellä
laulu ja karkelo, näät päin iltaa päivä jo painui.

KAHDEKSASTOISTA LAULU.

ODYSSEUN JA IROS-KERJURIN NYRKKEILY.

Niin tuli kerjuri luo, maankiusa, jok' ympäri kiersi
kaupungiss' Ithaken, mahan ahmatin saattama huutoon,
syömään, juomaan uupumaton, mut voima ja uljuus
puuttui, vaikk' oli kyllä hän varreltaan iso koljo.
Arnaios nimi häll' oli synnyttäiss' emon oivan
suoma, mut Iros vain kosijoitten kaikkien kesken,
sillä hän viestin vei, kävi käskyn, jos kuka pyysi.
Tuo tuli häätelemään omilt' uksilt' oivan Odysseun,
näin sanat siivekkäät hoki pilkaten hälle ja huusi:
»Pois ovelt', äijä, sä nyt, tai koivest' äkkiä autan!
Etkö sä nää, miten kaikki jo silmää iskevät, että
pois sinut kiskoisin, mut en viitsisi miestä mä vanhaa.
Tiehesi siis, ett' ei pian käy käsikähmäkin tässä!»

Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»En mitäkään, hyvä mies, ole tehnyt, en virkkanut sulle,
ei katehekseni käy, vaikk' antimet saat miten aimot.
Kumpaisellekin kyllin on kynnyst', eikä sun auta
nurkua, jos mitä toinen saa. Olet kerjuri, näämmä,
kuin minä myös; mut on rikkaus tääll' ikivaltojen suoma.
Tappelemaan älä vain kovin ärsytä, taikka jos suutun,
vaikk' olen vanhakin, lyön verisiksi ma huulesi, ryntääs.
Vain sitä rauhaisamp' ois huominen päiväni sitten,
sillä et tunkisikaan sinä kertaa toista, ma luulen,
jalkaas kartanohon Laerteen poian Odysseun.»
Vastasi kirkuen kiukuissaan näin kerjuri Iros:
»Voi toki, kuinka se pärpättää, likaturjake tuossa,
kuin akat liedellään! Vaan nyt kurin saapikin alla
nyrkkini kummankin, hänen leuastaan joka hampaan
isken maalle ma kuin sian viljaa tonkivan suusta.
Vyöttäy siis, jott' ottelon sen nämä kaikki jo saisi
nähdäkseen! Mut nuorempas kera kuink' yritätkään?»
Noin sileällä he kynnyksell', edess' uksien ylhäin,
kiistivät vastakkain sydän tuimaa kiukkua täynnä.
Huomasi riitelijät pian Antinoos väkivoipa,
naurahtain makeasti jo virkkoi näin kosijoille:
»Ystävät, ei mokomampaa viel' ole nähty, nyt ilveen
moisen on kartanohon joku kuoloton johtanut juuri!
Vieraan kerjurin tuon kera kiistää Iros, on valmis
kumpikin ottelemaan. Pian, yllytetäänpä ne yhteen!»
Noin hän virkki, ja muut heti nousivat nauraen kaikki,
ympäri kerjurien repaleisten piiriytyivät.
Näinpä nyt Antinoos, Eupeitheen aaluva, lausui:
»Kuulkaa, kun sanon teille, te sulhot miehevämielet!

Valkean paahteess' on mahat vuohten, verta ja rasvaa
täytteenään, varatuita ne iltaiseksi on meille.
Kumpi nyt voiton saa ja on kunnoltaan etevämpi,
menköön, ottakohon, mink' itse hän mielivi niistä,
aina hän syököön myös kera meidän, emmekä salli
saapua kartanohon sekä kerjätä kerjurin toisen.»

Noin nimes Antinoos; puhe tuo oli kaikkien mieleen.
Vaan ovelastipa lausui nyt monineuvo Odysseus:

»Ystävät, suott' uron nuoremman kera käy yritykseen
vanha ja vaivain murtama; vaan mua vaativi vatsa,
turmion tuottaja, kohtaamaan kovat, kaatavat iskut.
Mutta nyt vannominen vala vahva on kaikkien teidän,
ettei ainoakaan avuks Iros-kerjurin astuin
ilkeyksissään lyö väkinyrkillään mua maahan.»

Lausui noin; heti nuo valan vannoi, jonka hän vaati.
Mutta kun kaikk' oli vannonehet, valan vaaditun tehneet,
virkkoi vuorostaan sanan Telemakhos väkivoipa:

»Vieras, jos sua siis sydän, miehevä mielesi käskee
ottelemaan kera tuon, älä vuoksi akhaijien muitten
arvele. Ken sua lyö, monen kouriin joutuvi. Mull' on
hallitus tässä, ja yhtäpä mielt' ihan ruhtinassulhot
Antinoos sekä Eurymakhos ovat, mielevät miehet.»

Virkki, ja suosiotaan muut huusivat. Mutta Odysseus
vyöttihe ryysyihinsä, ja vahvat, muhkeat reidet
paljastui, näkyviin tuli laajat hartiat, ryntäät,
jäntevät myös käsivarret; vaan tykö riensi Athene,
valtiahan jäseniin loi uhkeutt' uutta ja voimaa.
Kaikkipa hämmästys ylen suuri nyt valtasi sulhot,
virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:

»Nyt pian Iros on mennyt mies, oma suu oli surmal

Moiset paljastuu ukon ryysyist' uhkeat reidet!»
Haasteli sulhot noin; sydän kauhua täynnä ol' Iros.
Vaan väkivoimin palvelijat hänet luo veti, vyötti;
hirmuissaan oli mies, jäsenill' iho hyppeli aivan.
Hällepä Antinoos nyt lausui näin, sanan virkkoi:
»Kunp' eloss' et sinä, kerskuri, ois, et syntynyt kuunaan,
kun sua kohta jo noin kovin peljättää, vavisuttaa
vanhus vaivain murtama, joit' on kärsiä saanut!
Vaan sanon seikan sulle, ja myös se on täyttyvä totta:
jos sinut voittaa tuo ja on kunnoltaan etevämpi,
laivoin tummin manterehen sinut sinne ma laitan,
miss' Ekhetos tyly vallitsee, jok' on kaikkien kauhu.
Vaskin raatelevin nenät, korvat silpovi sulta,
raastaa ruumiistas hävyn irti hän hotkia hurttain!»
Virkki, ja puistatus yltyi vain, hätä herpasi jänteet.
Piiriin toiset toi hänet, kumpikin nosti jo nyrkin.
Arveli aivoissaan jalo jaksaja, oiva Odysseus,
siihen paikkaan iskullaan hänet hengeti löiskö
vai kevyestikö iskisi vain, hänet kaataen maahan.
Viisaimmaksipa siinä jo päätteli iskeä hiljaa,
ettei siit' epäellä ja arvata voisi akhaijit.
Kumpikin astui päin, olan oikean juurehen Iros
löi, ihan korvuksiinpa Odysseus iski, ja murtui
korvusluut, tuli suusta jo tulvahtain punahurme.
Keikkosi maahan mies mölyn päästäen, karskuvin hampain,
jalkoja maahan pui; kädet pään yli korskeat sulhot
nosti ja nauroi kuollakseen. Mut Odysseus miehen,
säärest' ottaen, pois läpi pylvähikön, pihan poikki,
kautt' esikartanon vei, ulos vasten muuria nosti
portin poskeen istumahan, kepin kourahan antoi,

näin sanat siivekkäät jopa lausui hälle ja haastoi:
»Siinä nyt istu ja häätele pois siat, koirat, äl' ylly
vasta sa vierahien sekä köyhien valtiahaksi,
surkea raukka, jos karvaampaa et mieline maistaa!»
Virkki ja kurjan, reikäisen repun viskasi selkään,
joll' oli kantimenaan katalaisena vain pala nuoraa,
kynnyspaikalleen kävi taas. Makeastipa naurain
muut katon alle nyt astui myös, näin tervehytellen:
»Suokoon Zeus sekä muut ikivallat, ystävä, toivees
täyttyä rakkaimman, mitä kalleint' on sydämelles,
kun sinä tauotit tuon ikiahnion kerjurikierrot
ympäri maata! Hän manterehen pian matkata saakin,
miss' Ekhetos tyly vallitsee, jok' on kaikkien kauhu.»
Tuon sanan onnekkaan iloll' oiva Odysseus kuuli.
Toi mahan Antinoos, veren, rasvan täyttämän, aimon,
hälle nyt palkinnoksi, ja Amfinomos korist' otti
kyrsää kaksi ja hälle ne tarjosi, viiniä kaatoi
maljaan kultaiseen sekä lausui tervehytellen:
»Terve, sa taatto ja vieras! Sull' elo onnekas olkoon
vast'edes, vaikka nyt kuormanas on moni vaiva ja murhe!»
Vastasi hälle ja virkkoi näin monineuvo Odysseus:
»Mieltä ja kuntoa sulla on, Amfinomos, minä huomaan;
moinen on sull' isä myös, jalo maine se käy näet, ett' on
Nisos, Dulikhionin mies, ylen oiva ja vauras;
tuon liet poika, ja sulla on myös näkö mielevän miehen.
Siks sana kuullos nyt sinä multa ja ottaos varteen!
Maill' ei kurjempaa kuin ihminen luotua toista,
piiriss' aavan maan mitä henkivi, liikkuvi missään.
Vaurion vast'edes ei hän kuunaan koituvan usko,
konsa hän onnea saa jumaloilta ja norjat on polvet;

mutta kun auvokkaat ikivallat suo surun kolkon,
senkin kantavi, vaikk' ei tahtois, kestävin mielin.
Niinpä se ihmisien näet, maan asujoitten, on mieli,
kuin on päivä, min suo isä ihmisien, jumalainkin.
Niin seass' ihmisien minä myös olin onnekas ammoin,
vaan monet tein teot väärät, näät mua valta ja voima
vietteli, viel' oli turvana myös isä voipa ja veljet.
Älköön vääryyteen siis eksykö ihminen kenkään,
hiljaa vain sitä nauttikohon, mitä suo ikivallat.
Vaan kosijoilla mik' onkaan nyt meno julkea täällä:
ahmivat aarteet miehen tuon, hänen puolisoansa
loukkaavat; eik' itse hän kauan kaukana maastaan
viivy ja luot' omiensa, jo kai liki lie, minä luulen.
Vaan kotihinpa jo ties jumal' ohjatkoon, sua ettei
kohdata saisi hän saapuissaan sulo-syntymämaalleen!
Hurmeen huppelematt' ei erkane näät, minä arvaan,
mies se ja sulhot, kons' oman kattons' alle hän astuu.»
  Virkki ja vienoa viiniä joi, valahuttaen uhrin,
taaspa jo maljan tarjosi pois, ja sen otti ja poistui
päätään nuojuttain, mure mielessään salin halki
miesten johtaja tuo, tuhon aavistusta jo tunsi.
Surmaa ei toki välttänyt, näät veti paula Athenen
myös hänet Telemakhon käden alle ja ankaran peitsen.
Paikkaans' äskeiseen hän istui taas pitopöytään.
  Mietti nyt Ikarion tytär, mielevä Penelopeia,
sulhojen keskeen käydä — Athene päilyväsilmä
hälle sen mieleen toi, sydämeensä he ett' ison innon
saisivat kaikki ja että hän puolison nähdä ja poian
itsekin ilmestyis ylevämpänä kuin oli kuunaan.
Naurahtain väkiseltä hän näin sanan laati ja lausui:

»Mieli mik' outo nyt näin mua näyttäymään kosijoille
käskee, Eurynome, vihatuitani vaikk' ovat kaikki?
Poikani korviin voisin myös hyvän kuiskata neuvon,
ett' ylen paljon ei kera korskien ois kosijoitten;
suu sula heill' on, vaan takapuollapa tuumivat turmaa.»
Eurynome, talonhoitajatar, näin vastasi jälleen:
»Haastoit, lapseni, kaikin päin osuvasti ja oikein.
Siis mene, poikaas neuvo jo myös, puhu kaikk', älä peitä,
mutta nyt kylpyyn käy sekä kasvosi voitele ensin;
noin älä näyttäy, kyyneliset kun on poskesi aivan.
Kas, paha vain pahenee, sitä jos suret ain' iät kaiket.
Siin' iäss' onpa jo poikasikin, joka nähdä sun hartain
pyyntösi taivahisilt' oli: partaa saapi jo poskiin.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Mulle äl', Eurynome, puhu murheiselle sa moista,
että mä kylpisin, voitelisin ihon tuoksuvin öljyin;
sill' ihanuuteni kaiken vei ikivallat Olympon
kohta, kun mennyt mult' oli puoliso laitavin laivoin.
Tänne nyt Autonoe sekä Hippodameia sa käske
saapumahan, saliss' olla he saavat saattona mulla.
Yksin en miesten keskeen käy, mua kainous estää.»
Virkki, ja vaimopa vanha jo pois kävi kammion poikki,
neitoja kutsumahan meni, joutuen saapua käski.
Muistipa seikan muun nyt päilyväsilmä Athene.
Loi sulo-unta hän Ikarion jalon tyttären silmiin;
istuimen nojahanpa jo raukesi pää, jäsenetkin
heljät herposi; korkea soi jumal-impi nyt hälle
kuolematont' ihanuutta, mi hurmais mielet akhaijein.
Ensin kasvoihin pani kauneutt' ambrosiaista,
joss' ihon armaan seppelpää Kythereiakin kylpee,

johtoon käydessään Sulotarten karkelon sorjan;
loi upeampaa, uljaampaa myös ryhtiä varteen,
heljemmän kuin norsunluu hipiällekin hohteen.
Kons' oli tehnyt tuon, meni korkea taas jumal-impi.
Kumpikin saapui kammiohon helo-olka jo neito,
ääneen haasteli nuo; heti karkkosi pois uni armas,
näin nyt virkkoi valtiatar, käsin poskia hieroin:
»Totta jo verhosikin minut koidon kai uni vieno.
Kuoleman yht' ihananpa jos Artemis impi nyt antais
äkkiä mulle ja pakko mun vaisuin ei valituksin
riutua ois ikävääni, kun poissa on puoliso kallis,
kunnokas, uljas tuo, uros oivin akhaijien kaikkein!»
Virkki ja huoneestaan alas astui hohtelevasta,
yksinp' astunut ei, kera kaks oli saattajatarta.
Mutta kun sulhojen luo nyt tuo tuli vaimojen kuuluin,
niin ovensuulle hän jäi salin suuren, jyhkeäseinän,
hohtavan kaunoiseenpa jo huntuun verhosi kasvot,
kumpaisellakin taas kupehell' oli saattajaneito.
Sulhojen polvet värjyivät, povet hurmasi lempi,
vain hänen vierelleen venymään halu kaikkien hehkui.
Puoleen Telemakhon hän kääntyi nyt, pojan armaan:
»Missä on, Telemakhos, luja mielesi, taitosi tarkka?
Poikana viisaammat toki sull' oli mielesi mietteet;
nytpä, kun suur' olet, nuoruutes paras aika jo sulla,
kun sinut nähdessään, joka noin olet vankka ja sorja,
arvais vieraskin jalon, onnekkaan isäs olleen,
poissa nyt oikea mieli on sulta ja myös taju tarkka!
Täällä mi tehtiinkään saliss' ilkiötyö ihan äsken:
vieras tuo pahan kohtelun sai — ja sa loukata sallit!
Entä jos vieras noin, talon turviss' istuva täällä,

häijyn kohtelun tuon kokiessaan sais tuhovamman,
sulla jop' ois seass' ihmisien häpeää sekä herjaa!»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»En pahaks ottaa voi, emo, närkästystäsi tuota.
Kyll' oma mielenikin kaikk' oivaltaa sekä tuntee,
laita mi oikea ois, mikä ei; vain laps olin ennen.
En toki kaikkea toimittaa voi järkeni jälkeen,
hämminkiin minut nuo ylt'ympäri-norkkujat saavat,
turmion hautojat nuo, eik' ainoakaan mua auta.
Sulhojen mieliks ei toki Iros-kerjurin käynyt
ottelo vieraan tuon kera, vaan väkevämp' oli vanhus.
Noinpa jos ois — oi korkea Zeus ja Apollo, Athene —
nyökällään kosijainkin päät ja he murjotut itse
ympäri kartanoamme, ken ulkona, ken katon alla,
voima jo hervonnut jäsenistä jok' ainoan, niinkuin
istuu värjöttää pihaportin luona nyt Iros,
tylsänä päätään huojuttain kuin päihtynyt aivan,
maast' ei pystyyn pääse hän, ei koti-kopperohonsa
kulkea voi, kun hervonnut jäsenistä on voima!»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Virkki jo Eurymakhos puhutellen Penelopeiaa:
»Jos sinut, Ikarion tytär, mielevä Penelopeia,
kaikki nyt Argos-maan näkis iasolaisen akhaijit,
kai useampia sulhoja tois talon atriapöytään
huominen aamu; sun ei näet vertaas naist' ole, kellään
moist' ei muotoa, vartt', ei ymmärryst' ylen oivaa.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Varteni, muotoni mult', ihanuuteni vei ikivallat
silloin, Eurymakhos, kun akhaijit lähtivät laivoin
Ilioniin, kera myös oma puoliso multa, Odysseus.

Jospa hän saapuis viel', elämälleni tois suloturvan,
kuulummin mua mainittais, olo ois ihanampi;
nyt mure mull' on vain, joku kuoloton toi surut suuret.
Tottakin mennessään sekä syntymämailt' erotessaan,
tarttuen ranteeseen käden oikean, mulle hän lausui:
'Vaimoni, Troian rannoilt' ei varusääret akhaijit
kaikin saapunekaan pois vauriotonna, ma luulen;
Troian miehet on myös sotikelpoja, kertovi maine,
tietävät heittää peistä ja suunnata nuolt', yli kentän
kiidättää sotavaunuillaan kera valjakon vinhan,
joill' äkin ratkaistaan tasapäisen taistelon arpa.
Tiedä en siis, mitä suo ikivallat, pois palajanko
vai hukun Troian mailla; mut täällä sa kaikkea kaitse.
Muistaos vaalia ain' isä, äitikin mun kuten nytkin,
tai viel' armaammin, kun kaukana poiss' olen itse.
Mutta kun partaa poskiin näät jo sa poikani saavan,
niin ota mies, kenen mielit vain, talost' erjeten tästä.'
Noin hän haasteli mulle, ja nytpä se kaikki jo täyttyy:
joutuu yö, jona häät minun kammotut kohdata täytyy,
koidon, jolta on Zeus ilon, onnen ottanut kaiken.
Muustakin kirvelevää sydän täynnä ja mieli on kiusaa.
Konsaan ei tapa tää toki ollut lie kosijoilla.
Jos jalosyntyä naist', isä jonk' on voipa ja vauras,
käydä ken aikoo kihlaamaan kera toisien kilvan,
itse hän uhkeat tuo härät, lampaat myös, pidot laittaa
kestiten heimoa morsiamen, jalot antavi lahjat;
ilmaiseksipa eivät syö tavaroita he toisen.»

Virkki; ja riemastui jalo jaksaja, oiva Odysseus,
heiltä kun houkuttaa hän lahjoja tiesi ja mielet
hurmasi mairein suin, sydämessään vaikk' oli muuta.

Vastasi Antinoos, Eupeitheen aaluva, tuohon:
»Korkean Ikarion tytär, mielevä Penelopeia,
kaikk' ota vastaan vain, mitä sulle nyt tänne akhaijit
lahjoja tuo, sill' ei sovi kieltää kihloja; mutt' ei
pois kotitoimiin täält', ei muuhun mennä me ennen,
kuin avioksi sa suostunut liet valioimman akhaijin.»
Noin nimes Antinoos; sana tuop' oli kaikkien mieleen;
lahjojen noutoon kohta jok' ainoa airuen laittoi.
Vaippa nyt Antinoolle jo tuotiin suur', ihanainen,
kirjava; kaikeltaan kakstoist' oli solkea siinä,
silkkaa kultaa, myös kera kiinnikkeet sirot, tarkat;
Eurymakhollepa taas povikäädyt taituritöiset,
kultaa hohti ne, myös merikuultoa, päivänä päilyin.
Renkaat Eurydamaan toi airut, korvien kauneet;
kumpikin hurmaavin koruhelmin hohteli kolmin.
Ruhtinas Peisandros kotoansa, Polyktorin poika,
kaulaan kaunoisen korun tuotti, mi vaill' oli vertaa.
Noin mikä minkin toi ihanaisen lahjan akhaijit.
Taas yliskammiohon tuo astui naisien kuuluin,
saattajaneitoset myös kera, kantaen antimet kauniit.
Karkelohon kosijatpa jo antautui, sulolauluun,
jäivät riemuamaan yhä, kunnes ilta jo ehti.

Heidän noin iloellessaan tuli tumma jo ehtoo.
Kolmepa leimuavaa tulikourua koht' asetettiin
valkean näytäntään, täpö-täyteen puupalikoita,
kauan kuivatetuita ja pienenneltyjä juuri,
tervaspuikkoja myös; naisorjat Odysseun uljaan
valkean vaalinnass' oli vuoroin. Heille nyt itse
haasteli korkeasynty Odysseus, mies monineuvo:

»Neidot Odysseun, valtiahan, joka kaukana viipyy,
menkää kammiohon, kuss' ylhä on valtiatarkin,
värttinälankaa kehrätkää tai myös käsin uurain
villoja kartatkaa, kera istuen rattona olkaa.
Täällä ma katson kyll', ett' ei valo vaimene näiltä.
Nousua Koittaren kultaisen jos vaikka he vartois,
kilpaa valvoisin, näet paljon voin minä kestää.»
Virkki, ja alkoi nauru ja vilkuna neitojen kesken.
Ilkkuen pilkkasi häntä Melantho kukkeaposki;
tuon Dolios oli taatto, mut hoitama Penelopeian
kuin oma lapsi ol' aivan, sai lelut, sai korut armaat;
tuost' ei ollut hän toki kiintynyt Penelopeiaan,
vaan kera Eurymakhon eli, liittäytyi salalempeen.
Hältä nyt kuullakseen sai julkeat herjat Odysseus:
»Kulkuri kurja, jo sulta on varmaan mielesi mennyt,
kun pajan nurkkaan siit' et nukkumahan mene taikka
soppeen yövajan yhteisen, vaan suut' yhä soittaa
tääll' ihan häikäilytt' ylimyksen niin monen kesken
julkenet! Tottapa viini jo vimmasi mielesi, jollet
ainakin moinen lie, ja sa haastelet hassuja siksi.
Vai sekö päähäsi nousi, jos Iros-kerjurin voitit?
Toist' urohompaa kunp' et kohtais, kuin oli Iros,
miestä, jok' ympäri pään sua peittoo ankarin nyrkein,
viimein potkii pois virumaan veritahroja täynnä!»
Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»Nyt heti käyn, sinä narttu, ja kerron Telemakholle
tuon, mitä haastoit, niin sinut kappalehiksi hän silpoo!»
Virkki, ja neitoset kaikkoamaan tuo sai sana tuima.
Juosten pois salin poikki he karkasivat, värisytti
polvia peljästys; todeks uskoivat näet uhkan.

Liemuavaisia taas tulikouruja tyynnä hän itse
ryhtyi hoitelemaan, kosijoitakin tarkkasi; aikeet
muutp' oli mielessään, eik' aikomisiksi ne jääneet.
Korskien sulhojen ei ivan ilkeän laata Athene
sallinut lainkaan, jott' yhä tunkeutuis tulisempi
närkästys sydämeen Laerteen poian Odysseun.
Pilkkasi Eurymakhos, Polybos-uron poika, jo häntä,
näin hoki, naurattaa tovereitaan häll' oli mieli:
»Kuulkaa, valtiatarta te kuulua kihlovat sulhot,
kun minä lausun nyt, mitä mieleni laativi. Eipä
tuomaton lie jumalain tuo vieras Odysseun linnaan;
näät hänen päästään tuo tulenhohtopa lähtevän näyttää,
sill' ei hapsen hahtuakaan sen kaljama kasva.»
Virkki ja linnojen turman Odysseun käänsihe puoleen:
»Jos sinut ottaisin, tulisitko sa töihini, vieras,
maitteni ääriin — maksaisin parahiksi ma palkkaa —
saisit puut isot istuttaa, risuaitoja panna?
Ruoan riittävän antaisin minä siell' alituisen,
vaatteet varrelles sekä anturat jalkojen alle.
Vaan epatoksipa vain liet oppinut, eik' ole mielees
toimi ja työ, halu sull' ylt'ympäri maata on ennen
mierota, mankua vain, mitä vaatii pohjaton vatsa.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Eurymakhos, kevähällä jos, aikana päivien pitkäin,
kanssasi kilpaan käydä ma saisin, nurmikon niittoon,
viikate käyrä jos ois, ase oiva, mun kätteni käyttää,
myös samanmoinen sulla, ja työ kova eessä ja koitos
eineett' iltaan asti ja riittäis nurmea niittää!
Tai ajo auran työnä jos ois, härät eess' ani-parhaat,
ruskeat, kookkaat, kyllikseen rehunurmea syöneet,

joill' ikä yks, samat voimat on, raukeamattomat raajat
auran neljän myös ala ois, syvä muokata multa,
näyttäisin, vaon voinko ma katkeamattoman kyntää.
Tai sodan jostakin päin jos Zeus, tänä päivänä vaikka,
laittais tänne, ja mull' ois kilpi ja myös pari peistä,
vaskinen suojana pään kypär' ois, ohimoilleni käypä,
niin eturinnass' ottelevan sinä mun näkisitkin,
vatsani vuoks et ilkkuiskaan ivasuin mua silloin.
Vaan ylen ylpeä sulla on luonto ja myös tyly tuiki;
melkeä mielestäs väkimies olet, urhojen urho,
muita kun harvoja vain sekä heikkoja kilpana tääll' on.
Mutta jos saapuva ois kotimailleen kerran Odysseus,
niin ovet laajat nuo koht' olla ne vois kovin ahtaat
sulle, kun syöksyisit suin päin pakosalle sa niistä.»
Virkkoi noin; yhä Eurymakhon viha kiehuva kiihtyi,
huus sanat siivekkäät heti kohta hän, kolkkona katse:
»Saat pahan palkkasi nyt, sinä kurja, kun suutasi soittaa
häikäilyttä sä tääll' ylimyksen niin monen kesken
julkenet. Tottapa viini jo vimmasi mielesi, jollet
ainakin moinen lie, ja sa haastelet hassuja siksi.
Vai sekö päähäsi nousi, jos Iros-kerjurin voitit?»
Virkki ja jakkaran nosti, mut polviin Amfinomonpa,
Dulikhionin miehen, Odysseus turvasi, karttain
heittoa Eurymakhon, ja sen oikeahan kätehensä
juomanlaskija sai; räminälläpä kirposi kannu,
kiljahtain salin permantoon mies keikkosi itse.
Nyt melu sulhojen nous, sorinaa sali täynn' oli tumma,
virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
»Kunpa jo muuall' ois tuo vieras hukkunut teilleen,
ennenkuin tuli tänne ja sai tämän mellakan aikaan!

Meidät kiistaan saa nyt kerjurit, eik' ilahuttaa
voi jalo atria meitä, kun kehnous päällä jo keikkuu.»
Heillepä lausui näin nyt Telemakhos väkivoipa:
»Mennyt on mieli jo teiltä, te villityt, ruoka ja juoma
teistä jo voiton vie; joku yllyttää jumal' ehkä.
Kyllin syötyä nukkumahan kotihinne jo menkää —
kons' oma kutsuu mieli; en pois ketäkään minä käske.»
Noin hän virkki, ja hämmästyin puri kaikki he huultaan,
noin kun Telemakhos oli haastanut uskaliaasti.
Mutta nyt Amfinomos sanan lausui heille ja haastoi,
Nisos-sankarin, Areton pojan, loistava poika:
»Ystävät, yhdenkään ei vimmaisin vihalausein
lie halu vastustaa, sanan oikean jos sanon teille.
Saakoon rauhass' olla jo vieras tuo sekä muutkin,
palvelijat, mitä linnass' on jumalaisen Odysseun.
Maljat täytelköön edeskäypä nyt, niin valahuttaa
uhrin saamme ja käy kukin nukkumahan kotihinsa.
Vieras Odysseun kartanohon taas saakohon jäädä
huostaan Telemakhon; näet hältäpä etsi hän suojaa.»
Virkki, ja kaikkien mieleen tuo oli neuvo. Jo kaatoi
viiniä hämmentäin sekomaljaan Mulios urho,
Dulikhionin mies sekä Amfinomon jalo airut,
muille jo viiniä vei; jumaloille he autuahille
uhrasivat pikareista ja vienoa viiniä joivat.
Vaan kun ol' uhranneet he ja juoneet myös halumäärän,
koht' asumukselleen kukin astui nukkua aikoin.

YHDEKSÄSTOISTA LAULU.

ODYSSEUN JA PENELOPEIAN KESKUSTELU. JALKAKYLPY.

Miessalihinpa hän jäi, jumalainen Odysseus itse,
surmaa sulhojen mietti Athenen antamin neuvoin;
näin sanat siivekkäät heti virkkoi Telemakholle:
»Piiloon, Telemakhos, nyt on vietävä kaikk' aseneuvot
tarkoin täältä; ja syyks sulavalla sa vain sano suulla
näin kosijoille, jos niitä he kaipailis, kyseleisi:
'Pois savun alta ne vihdoin vein; voi niiksi ne tuskin
tuntea, Troiaan mennessään mitä jätti Odysseus,
niiss' ei kiiltoa näy, mihin saakka on vain savu käynyt.
Zeus minut aattelemaan pani toistakin tärkkiä seikkaa:

vois toran tuottaa viini ja toist' äkin iskeä toinen,
niin häpeällä jo hämmentää kemut, kihlomisetkin;
sill' ihan itsestään kätt' etsii kärkkyvä rauta'.»
Virkki, ja Telemakhos isän armaan käskyä kuuli,
Eurykleiaa luo heti kutsui, hoitajatartaan:
»Naiset huoneessaan pidätellös nyt, emo kulta,
kunnes kammiohon isän kauniit vien asevarjeet,
näät savukarstaan käy saliss' ilman hoitoa kaikki;
poissahan viipyy taatto, ja lapsi ma viel' olin itse.
Mutta ne vien minä talteen nyt, mihin ei savu pääse.»
Vastasi Eurykleia ja virkkoi, hoitaja armas:
»Kunpa jo, poikani, viisastuis sun mielesi vihdoin
huonees hoitelemaan sekä varjelemaan tavaraasi!
Vaan sano, kenpä on saattajanas, joka soihtua kantaa,
tulla kun ei tulen näytäntään saa palveluneidot?»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Tässä on vieras tää; ei joutilas olla se saa, ken
syö minun kannikkaani, jos onkin saapunut kaukaa.»
Virkkoi noin; jäi hoitaja vait, sana siipiä vaille;
naissalin kaunoisen heti sulki hän, sai ovet salpaan.
Riensi Odysseus kohta ja myös kera loistava poika,
kantoivat kypäröitä ja kumpurakilpiä talteen,
peitsiä kärkeväpäitä; ja eell' yhä Pallas Athene
kulki ja kultaisin tulisoihduin loi valon sorjan.
Taatolleenpa jo Telemakhos yht'äkkiä virkkoi:
»Mink' ison ihmeen, taatto, jo silmäni nää näkevätkään?
Seinät huonehien, katon orret kaunihit kaikki
laipiopalkit honkaiset sekä korkeat pylväät
hohtavat silmään kuin tulen leimu. On totta jo täällä
nyt joku kuolematon, asujaimia aukean taivaan.»

Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Vaikene, ääneti vain, uteluitta se talleta mielees!
Moinenp' on tapa taivahisill', asujoilla Olympon.
Nyt mene nukkumahan sinä, jään viel' itse mä tänne,
neitoja näät koetella ja myös sinun äitiäs aion;
multapa vaikertain kyselee hän kaikkea varmaan.»
Virkki, ja Telemakhos salist' ulkosi askelin reippain,
soihtujen leimuavain valoss' astui kammiohonsa,
kussa hän nukkui aina, kun yö, unen aika ol' armaan;
sinne hän yöpyi nyt, koin korkean nousua vartoin.
Vaan salihinpa hän jäi, jumalainen Odysseus itse,
surmaa sulhojen mietti Athenen antamin neuvoin.
Kammiosuojastaan tuli mielevä Penelopeia
kuin Afrodite kultainen tahi Artemis aivan.
Toi tutun istuimen tulen ääreen saattajaneidot,
huolitetun hopealla ja norsunluulla — sen tehnyt
seppo ol' Ikmalios, siron siihen myös nojaportaan
liittänyt — tuoli se verhoks sai ison, villavan taljan;
sillepä istuutui nyt mielevä Penelopeia.
Huoneestaan helo-olkaiset tuli palveluneidot,
ruoat runsaat korjasivat, pois siirsivät pöydät,
pois pikaritkin, joist' oli juoneet korskeat sulhot,
maahan syytelivät sydet tummuvat, taas tulikourut
täyttivät puill', ett' ei valo puuttuis heiltä ja lämmin.
Keksi Odysseun taas sekä herjasi häntä Melantho:
»Vieras, vai yhä viel' yli yönkin kiusana viivyt,
kiertelet ympäri täällä ja vain pälyt naisia, nahjus!
Koht' ulos urkene, kehno, ja kiitä, kun sait veron vatsaas,
tai pian jouduttaa kekäleet sua kirveleväiset!»
Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:

»Miksikä, vimmahinen, purat kiukkuas noin sinä mulle?
Siksikö, että on ryöttäiset vain ylläni ryysyt,
kerjäten että mä käyn väen kesken, näät hätä käskee!
Niinp' on kerjurien tila, koitojen kiertelijöitten.
Näät seass' ihmisien olin onnekas mies, talon vauraan
haltia muinoin myös minä, sai moni kulkuri almun
multa; en katsonut, miltä hän näytti, mi toi hänet tarve.
Orjia suunnaton mull' oli joukko ja kaikkea aivan,
jost' elo onnekas on, nimi rikkaan myös eläjillä.
Kaikkipa Zeus mult' otti — se kai näet häll' oli mieli.
Siis varo, vaimo sa, ettei vain mene sultakin kaikki
kauneus tuo, joka noin nyt loistaa neitojen kesken.
Entä jos suuttuu valtiatar, viha lyö sua raskas,
taikka Odysseus saapuu, sill' ohi ei ole toivo!
Vainaja vaikka hän oisikin eik' ois saapuva konsaan,
poika Odysseun Telemakhos jo Apollon on turvin
varttunut; jos talon naisist' on joku julkea, hält' ei
huomaamatta se jää, on mies jo hän, ei vähä lapsi.»

Virkkoi noin; sanat kuuli ne mielevä Penelopeia,
nuhteli palveluneittä ja näin sanat ankarat lausui:

»Nähneen etkö mun luule, sa julkea, ruokoton narttu,
käytöstäs hävytöntä? Se kerran päähäsi kiertyy.
Sillä sä tiesithän, oma suunipa sulle sen lausui,
vieraalt' ett' olin tältä nyt tutkiva täällä mä, toisko
tietoa puoliso-parkani teist' ikävääni hän synkkään.»

Virkki ja käänsihe Eurynomen, emännöitsijän, puoleen:
»Eurynome, hae tuoli ja kattele villavin taljoin
vieraan istua, jotta hän kuulla ja vastata voisi,
kertoa kuulumiaan; kysyn kaikkea näät minä tarkoin.»

Virkki, ja Eurynome heti toi liki valtiatarta

välkkyvän istuimen, sen verhosi villavin taljoin;
sillepä istuutui jalo jaksaja, oiva Odysseus.

Haastoi lausuen näin nyt mielevä Penelopeia:
»Vieras, tuotapa tietelisin minä sulta nyt ensin,
kenp' olet, mistä on matkasi? Miss' oma maas, kotikantas?»
Vastasi hälle ja virkkoi näin monineuvo Odysseus:
»Valtiatar, sitä ihmist' ei ole maill' avarilla,
ken sua moittisi; maast' ylös taivaaseen sun on mainees
kuin jalon valtiahan, jumaloita ken peljäten kaitsee
kansaa voimallista ja suurta ja turva on vankka
lain sekä oikeuden, maa multava, mustapa kasvaa
vehnää, ohraa myös, puut notkuvat antimiansa,
karjat kantavat aina ja runsaan suo meri saaliin,
hallitus oiva on maassa ja onnekkaat alamaiset.
Kaikkea muuta nyt siis kysy multa sa kattosi alla,
vaan älä tutki, mik' on suku mulla ja syntymämaani,
ettei muistelless' yhä yltyis vain sydänmurhe.
Huoata huolt' ylenkyllin on mulla, mut ei ole laitaa
itkeä, ruikuttaa mun vieraiss' istuen täällä;
inhapa on näky näät yhä, ilman loppua surra.
Voi joku neidoistas mua moittia tai sinä itse,
viinin pyörtämä että on pääni, kun kyynelin kylven.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Varteni, muotoni mult', ihanuuteni vei ikivallat,
vieras kulta, jo pois, kun akhaijit lähtivät laivoin
Ilioniin, kera myös oma puoliso multa, Odysseus.
Jospa hän saapuis viel', elämälleni tois suloturvan,
kuulummin mua mainittais, olo ois ihanampi!
Nyt mure mull' on vain, joku kuoloton toi surut suuret.

Kaikk' ylimykset näät, joka ruhtinas, nää jota saaret,
Dulikhion, Samos ynnä Zakynthos metsävä, kuulee,
kauas-siintävän myös Ithaken omat mahtajamiehet
mulle on tunkeuneet kosijoiksi ja syö tavaraani.
Siksi nyt laimin lyön minä vieraat, etsijät turvan,
julkiset airuet myös, kun käy asioilla ne kansan:
vuoksi Odysseun riutuu mult' ikävöitsevä rinta.
Häit' yhä kärttää nuo, minä viivytän, syyt punon viekkaat.
Kangaspuillani puuhaamaan minut sai jumal' ensin.
Siis sisäkammiohon kutehelle ma laittelin kankaan
hienoisen, ylen pitkän, näin kosijoille jo lausuin:
'Sulhot, Odysseun kuoltua mun kosijoikseni tulleet,
älkää nyt hätiköikö te häitäni, kunnes on valmis
kangas tää, ett' ei mene hukkaan lankani kauniit.
Käärinliinat teen jalon Laerteen minä siitä,
ennenkuin kovan kuolon tuo tyly sallima hälle,
ettei naiset akhaijein vois mua moittia — maanneen
vainajan verhoa vaill', eläessään vaikk' oli vauras.'
Virkoin noin; sepä taipumahan sai miehevät mielet.
Päivisin ääress' ain' olin nyt kutomukseni suuren,
öin tulisoihtujen leimunnass' yhä sen purin jälleen.
Kolmepa vuott' oveluuteni tuo nyt akhaijeja petti;
mutta kun neljäs vuosi jo joutui tuomana Horain,
mennyt kuita kun mont' oli, päättynyt päiviä paljon,
palvelijattaret ilmi sen antoi, ilkeät nartut;
yllättäin tuli, yksin suin kovin soimasi sulhot.
Valmistaa piti vaate, en tahtonut, vaan oli pakko.
Nytpä en häitä mä välttää voi, en neuvoa muuta
keksiä, naimisihin kovin vanhemmat mua vaatii,
poikani noille on kiukuissaan, varat kaikki kun syövät;

senpä hän ymmärtää, jo on mies, talon hallita taitaa
kuin kuka kuunaan muu, Zeus jolleka soi jalon maineen.
Vaan sano siltikin syntysi nyt, sukukantasi mulle,
sill' ei tammi se lie tai kallio, kuin taru kertoo.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Puoliso korkea Laerteen pojan, kuulun Odysseun,
siis kysymästä et luovu, mik' on suku mulla ja synty;
niinpä mä sen sanon sulle, mut yltyvä totta on tuska,
jonk' ikehessä mä käyn, kuten ainakin, ken kotimaastaan
poiss' ylen kauan on ollut, kuin minä nyt, sekä paljon
kiertänyt ihmisien olinpaikkoja, vaivoja kestäin.
Vaan toki vastannen kysymääsi ja tietelemääsi. —
Saari on saartama veen, meren päilyvän vyöttämä Kreetta,
kaunis, viljava maa; on kansaa siell' ylen paljon,
kymment' yhdeksänpä sen kaupungeita on ynnään.
Kirjavin soi sorinoin eri kielet: akhaijeja siell' on,
kreettien siell' oma myös rotu rohkea, siellä kydoonit,
doorien heimoa kolme, pelasgeja aimoja vielä.
Kaupungeistapa suurin on Knosos; siell' eli Minos
kohdaten korkean Zeun joka yhdeksäntenä vuonna;
valtias, taattoni taatto hän, Deukalionin, ol' aimon.
Tuonp' olen poika ma itse ja ruhtinas Idomeneuskin.
Keulavin laivoin Ilioniin kera Atreun poikain
matkasi veljeni, meist' esikoinen, myös urohompi;
mullapa, nuoremmalla, on Aithon taas nimi kuulu.
Siellä Odysseun näin sekä ystävälahjoja annoin.
Näät hänet työnteli tieltä ja Kreettaan toi väkituuli,
Troiaa kohti kun pyrki hän kiertäen nientä Maleian.
Myrskylt' Amnisos, liki luolaa Eileithyian,
valkama vaikea tuo, hädin tuskin turvasi vihdoin.

Tultua kaupunkiin heti etsinyt Idomeneun ois,
armaan, arvokkaan majaystävän, mainiten siksi.
Vaan jopa kymmenen tai ykstoist' oli aamua sitten
lähtenyt Ilioniin tämä laivoin kaarevakeuloin.
Vieraan vein talohomme ja kestitsin, miten taisin,
tarjosin kyllältään, mitä tarjota soi varat vauraat;
myös hänen miehilleen, sotiseurana joit' oli myötä,
jauhoja, viiniä hohtelevaa, veroantimet kooten,
teurashärkiä toin, halumäärin nauttia heidän.
Päivää luonani noin kakstoist' oli aimot akhaijit;
tien kova pohjoinen näet salpasi — seisoa tuskin
voi jalat maassa — ken lie sen kuoloton nostanut suuttuin;
kolmastoista jo tyynteli sään, ja he pääsivät matkaan.»
 Noin todenkaltaisiks sepiteltyjä seikkoja kertoi.
Kyynelihin suli valtiatar, vedet poskia kastoi.
Kuin lumet ylhäin tunturien, tylyn läntisen tuomat,
kohta jo jälleen pois sulatelluks saa suvituuli,
vaan sulaessapa lunten on tulvillaan purot, virrat:
niin suli kyynelihin myös kasvot hält' ihanaiset,
miestään tuota kun itki, jok' istui eessä. Odysseus
katsoi puolisoaan surevaa, sydän surkua täynnä,
vaan värähyttänyt silmiä ei, kuin sarvea, rautaa
luonten ol' alla ne vain; varovaisuus kyynelet esti.
Kons' oli kyllikseen valitellut kyynelin viljoin,
virkkoi jälleen valtiatar, näin vastasi hälle:
 »Tottapa mun nyt myös koeteltava lie sua, vieras.
Miestäni jos tosiaan sinä kestitsit, kuten kerrot,
myös hänen kumppanejaan jumalaisia kattosi alla,
niin sano, millainen puku häll' oli verhona varren,
minkäpä muotoinen hän ol' itse ja seurue muukin.»

Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Vaikea on minun, valtiatar, niin vanhoja muistaa;
kahdeskymmenes vuosi jo vierii siitä, kun sieltä
matkasi pois sekä lähti hän syntymämaastani silloin;
vaan mitä muistiin kangastaa, sen sulle ma virkan.
Villava purppuravaippa ol' aimon Odysseun yllä,
kahdenlaajuinen; sen kultaa solki ja neulain
tuppilokiinnikkeet; oli taiturityö levy soljen:
koiran näit käpälissä sa nuoren, kirjavan kauriin
purtuna potkivan siinä; se kaikist' ihme ol' aivan,
koira se kultainen, joka raateli kurkkua kauriin,
kauris myös, joka pois koki pyrkiä sätkivin säärin.
Hohtava taas ihotakki se verhona vaipan ol' alla:
lauhkea, hienoinen kuin laukan kuivatun kuori,
niinp' oli pehmeä vaate, ja välkkyvä kuin helo päivän.
Katseli tottakin vain moni nainen tuot' ihasilmin.
Vaan sanon seikan muun minä vielä, se muista ja huomaa:
tiedä en, tuo kotonaanko jo lie puku ollut Odysseun,
vai joku antanut ystävä lie, joka saatteli laivaan,
tai majavieras, sill' oli ystäväpiiri Odysseun
suuri ja harras; mont' ei ollut akhaijia moista.
Multakin vaskisen miekan sai sekä purppuravaipan
kauniin, kanss' oli sen korupäärmehinen ihotakki;
saattelin laivaan myös moniteljoon kunnian antain.
Airut tottakin häll' oli myötään, häntä jo hiukan
vanhemp', arvelisin; sanon myös, mikä häll' oli muoto:
hartiat kyhmykkäät, iho ruskea, tuuhea tukka,
Eurybates nimiään; ol' Odysseun kumppani rakkain
hän yli joukon muun, sama näät heill' ain' oli mieli.»
Virkki; ja valtiatar sitä vaisumpaan suli itkuun,

tuntien merkit nuo, taki-tarkkaan virkkamat vieraan.
Mutta kun kyllikseen oli itkenyt kyynelin viljoin,
vastasi jälleen näin, sanan virkkoi Penelopeia:
»Vieras, ol' ennenkin sua mun sydämestäni surku,
nyt rakas, arvokas ystävä ain' olet kattoni alla.
Kammion säilöst' itse mä toin sälytettynä taiten
vaatteet nuo, mitä mainitsit, sekä välkkyvän soljen
kiinnitin kaunisteeksi ma hälle; mut eip' ole suotu
teiltään häntä mun tervehtää sulo-syntymämaahan.
Siis kova onnipa tuonne Odysseun ontevin laivoin
inhaan vei Kiro-Ilioniin, jot' on mainita kammo.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Korkea Laerteen pojan puoliso, kuulun Odysseun!
Noin älä riuduta heljää nyt hipiääsi ja mieltäs
itkien puolisoas! Toki oudoks enp' ota tuota:
itkee puolisoaan moni, nuorena-noutajatansa,
jolle hän lapsia sai sulolempeen liittyen, saati
laista Odysseun, jonk' iso maine on kuin ikivaltain.
Vaan jätä itkusi nyt sekä kuule, kun sulle ma kerron.
Ilman vilppiä näät toden virkan, en peittele lainkaan.
Kuulin thesproottein mehumaill', ei kaukana täältä,
ett' eloss' ennellään, kotitiell' oli ollut Odysseus;
myötään tuo monet myös jalot aarteet, joita hän koonnut
kansan on kesken. Vaan kaikk' armaat kumppanit hältä,
laivan kaarevan myös meri ahmasi tumma, kun taa jäi
saari jo Thrinakien; näet suuttuen vainosi häntä
Zeus sekä Helios, jonk' oli karjaa kumppanit kaanneet.
Kaikkipa hukkui nuo meren aavall' aaltoavalla;
itse hän viskautui emäpuull' ajelehtien rantaan
faiakilaisten maan, likiheimoisten jumaloille.

Hälle he, kuin jumal' ois, sydämestään arvoa soivat,
runsaat antimet antoivat, kotimaillekin tuoneet
oisivat turvaisesti, ja aikoja sitten Odysseus
täällä jo ois, toki viisaammaks yhä päätteli päässään
saatua kartuttaa, maat laajat matkaten vielä.
Hänp' yli muitten tuntee näät, mikä tuottavi hyödyn;
ihmist' ei sitä, ken kera kilvata voisi Odysseun.
Feidon, thesproottein jalo valtias, mulle sen kertoi,
linnass' uhraten maljastaan, valan vannoen virkkoi
lasketun lainehikolle jo laivan, saattajat valmiit
katsotun armaaseen hänet viemään syntymämaahan.
Vaan minä eeltä jo matkasin, näät thesproottien laiva
juur' eräs viljavahan oli lähtevä Dulikhioniin.
Myös ne hän näytteli aarteet, jotk' oli koonnut Odysseus;
niiss' elo vauras muillekin ois, vara kymmenen polven;
niin isot linnaan ruhtinahan oli jättänyt aarteet.
Itsepä Dodonaan oli ennusneuvoa mennyt
kuuntelemaan huminasta hän Zeun pyhän, korkean tammen,
kuinka nyt saapua parhain ois sulo-syntymämaahan,
julkiko vai salavihkaa, sielt' eross' oltua kauan.
Niinp' eho, vammaton vielä hän on, pian saapuvi, kauan
kaukana syntymämaast' ei viivy ja luot' omiensa,
vaan liki aivan lie; valan vannon siitä ma vahvan.
Zeus tae olkoon siis, ylin, suurin taivahisista,
myös jumalaisen Odysseun lies, luo jonka ma jouduin:
kaikkipa niin totisesti jo täyttyy, kuin sanon sulle:
varrell' aastajan tään on saapuva tänne Odysseus,
juuri kun vaihtunut vanha on kuu sekä alkanut uusi.»

Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Kunp', oi vieras, tuo sana täyttyä voisi! Tuta saisit

suosiomieltäni koht', isot ottaa antimet auliit,
että ken nähdä ne sais, ylen onnekkaaks sua kiittäis.
Mutta on aavistus sydämessäni, kuinka jo käykin.
Saavu Odysseus ei kotihinsa, et myös sinä täältä
saa kotisaattoa, näät taloss' on nyt mahtajat toiset,
kuin oli miesten kesken Odysseus — niin, oli kerran —
toisen kohtelun hältä ja saattelon sai jalo vieras. —
Neitoset, huuhdelkaa jalat vieraan, myös tila tehkää,
pankaa peitot, pielukset sekä hohtavat raidit,
ettei ois vilu, ennenkuin taas hohtavi huomen,
Koin kohotessapa hälle te kylpy ja voitelu suokaa,
viereen että hän Telemakhon saliss' atriapöytään
istua voisi; ja sen paha kohdatkoon, joka tohtii
silloin ilkkua häntä ja loukata! Täällä sen koommin
ei tekemist' ole sillä, jos kuinkakin jäis vihan vimmaan.
Mistäpä, vieras, sen näkisitkään, oisiko mulla
mieltä ja ymmärryst' yli muitten naisien, jos sun
luonani vaalimatonna ja ryysyiss' atrian ääreen
istua täytyis? Ei ikä ihmisen tääll' ole pitkä;
ken tyly itse on mieleltään sekä myös tyly töiltään,
turmaa toivottaa kaikk' ihmiset sen elontielle,
kuoleman jälkeen pilkkaavat kovin muistoa moisen;
vaan ken on nuhteeton, kell' oiva on mieli ja käytös,
kauas ympäri vie hänen mainettaan majavieraat
kansaan kaikkeen, mainitsee jaloks ihmiset häntä.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Korkea Laerteen pojan puoliso, kuulun Odysseun!
Outoja peitot on totta jo mulle ja hohtavat raidit
olleet Kreetan maan lumihuippujen jäätyä taakse,
varteva-airoiseen kun laivaan jalkani astuin;

yöpynen yön tämän kuin monet muut unetonna ma ennen.
Yöt' ylen montapa näät minä, allani yösija kurja,
valvoen viettää sain, koin korkean nousua vartoin.
Jalkojen huuhtelu ei mun mieltäni houkuta myöskään;
naisist' ainoakaan mua älköön koskeko jalkaan,
linnasi palvelijattarien mit' on parvea täällä,
paitsi jos on joku vanha ja talttunut, taitava vaimo,
tuskien tuttu jok' on sydämessään kuin minä itse,
moisen koskea jalkoihin mua sallisin kyllä.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Vieras kulta — en toist' ole nähnyt näät älyvertaas
kattoni alla, en rakkaampaa tulijoista ma kaukaa,
niin puhut taidokkaasti sa kaikki ja mielevin mietteinl
Vaimopa vanha on mull', elämässään oppinut paljon;
kasvua kaitsi ja vaali hän tuon kovaonnisen ammoin,
syntymähetkenä sai käsivarsilleen emolt' ottaa;
hän jalat huuhtoo sulta, jos onkin heikko ja raihnas.
Käy pesemään nyt siis, sinä mielevä Eurykleia,
valtiahas ikäkumppani tuol Lie moinen Odysseus
itse jo myös, noin nääntynyt kai näkö jalkojen, kätten;
nopsaan vanhentuu näet ihminen vaivoja nähden.»
Virkkoi noin; heti vanhus tuo käsin kätki jo kasvot,
polttavat kyynelet itki ja puhkesi näin valitukseen:
»Voi, polo poikani, voi mua koitoal Zeun vihatuksi
jäit yli kaikkien muitten, vaikk' oli mielesi hurskas.
Ihmist' ei sitä, ken satauhreja niin valioita,
reisiä uhkeit' uhrasi niin salamoitsija-Zeulle,
kuin sinä toit sekä toivotit, ett' ois onnekas vanhuus
suotu sun saavuttaa, pojan loistavan kasvua kaita,
sultapa yksin vain Zeus riistikin saapumapäivän. —

Häntäkin naiset nauroi kai, kun jonnekin astui
kuuluun kartanohon maan vieraan mahtajamiehen,
kuin sua nartut nää kaikk' ilkkui täällä nyt äsken.
Häijyjen herjoja välttääkses sekä ilkkua inhaa
heidän et sallisi pestä; mut en minä emmi, kun niin on
käskenyt Ikarion·tytär, mielevä Penelopeia.
Sun pesen jalkasi siis sekä kuullen Penelopeiaa
että sun itsesi vuoks, sydämessäni kun syvä murhe
sylkyttää. Vaan kuullos nyt, mitä sulle ma virkan.
Tullut tänne jo on moni vieras, vaivojen tuttu,
niin samanmuotoist' en toki, sen sanon, toist' ole nähnyt;
kasvosi, äänesi, jalkas on kuin ihan itse Odysseun.»
Vastasi hälle ja virkkoi näin monineuvo Odysseus:
»Kaikkipa väittävät niin, emo vanha, ne, jotk' ovat nähneet
meidät kummankin, sama ett' ihan meillä on muoto,
niinkuin itsekin nyt sinä huomasit sen sekä lausuit.»
Virkki; ja hoitaja vanha jo hohtavan toi pesumaljan,
jalkojen huuhtoimen, ison siihen kaas hulauksen
kylmää vettä, sen haalentain tulisella. Mut eemmäs
tuolin Odysseus siirsi ja istuutui selin lieteen;
arvasi näät heti mielessään, oma hoitaja ett' ois
arven tunteva koskeissaan, ja se tois hänet ilmi.
Haltiataan pesemään kävi eukko ja tuon heti arven
tunsi, min Parnasson helohammas ol' iskenyt karju,
kons' oli luona hän Autolykon sekä myös tämän poikain.
Näät emon taattopa tuo oli, kuulu ja verraton aivan
viekkauteen valavilppiin; senp' älyn Hermes ol' itse
antanut; hällepä suostuttain hän vuohien, uuhten
reisiä uhrasi näät, avun aina ja suosion saikin.
Saapunut kerran ol' Autolykos Ithaken mehumaille;

tyttären poikapa juur' oli parhaiks syntynyt siellä.
Tuon hänen polvelleen pani ehtooatrian jälkeen
Eurykleia ja virkkoi näin, sanan laati ja lausui:
»Itsepä mieti nyt, Autolykos, nimi, jonka sa kantaa
armaan lapsesi lapsen suot, jota niin sinä toivoit!»
Tuohonp' Autolykos näin vastasi taas sekä lausui:
»Siis, vävy, kuule, ja myös tytär-kultani, niin nimi olkoon,
kuin sanon nyt! Vihankarsas on, vieraallenne, se tietkää,
mies moni, nainen myös elonkasvaja-mailla — Odysseus
olkoon siis nimiään, vihamiehien uhka! Ja tulkoon,
jahkapa varttuu, tuonne hän, kuss' emon on koti kuulu
Parnassolla ja mull' isot aarteet koottuna talteen;
niist' osan multa hän saa sekä riemuin tuo kotihinsa.»
Lähti Odysseus siis nuo saamaan loistavat lahjat.
Häntä nyt Autolykos sekä Autolykon pojat myöskin
kätteli tervehtäin, sanat lausui armahat aivan;
äidin äitipä, Amfithea, sylihinsä Odysseun
sulki ja suuteli päätä ja silmiä sorjia vuoroon.
Atrian puuhaamaan heti poikia kuuluja käski
Autolykos; heti kuulivat myös kehotusta he tuota.
Sonnin noutivat siis pihatarhaan viissuvikunnan,
iskivät, nylkivät sen sekä löivät kappalehiksi,
viilsivät viiluihin lihat, vartaisiin pujotellen,
taiten paistoivat, tasan tarjosivat palat paistin.
Päivän kaiken juhlivat noin, sen laskuhun asti,
eik' osa uupunut kesken, jos mitä vain teki mieli.
Vaan alas mentyä auringon, hämyn tultua tumman
laskihe vuoteeseen kukin nauttimahan unen lahjaa.
Huomensyntypä kun rusosorminen nousi jo Eos,
lähtivät riistan pyyntiin, eell' ajokoiria parvi,

aaluvat Autolykon, kera myös jumalainen Odysseus;
metsän vyöttämän Parnasson kuvepolkua jyrkkää
kiipesivät; pian viimaiset tuli vinkalot vastaan.
Helmast' Okeanon syvän, verkkaan vierivän virran
nousi ja tultaan juur' yli maitten Helios ampui;
rotkoon saapuivat nyt pyytäjät, eell' ajokoirat
jälkiä vainuten juoksi, ja riensivät kinterehillä
aaluvat Autolykon, etumaisena uljas Odysseus,
vaappuva keihäs kourassaan, valahuttaja varjon.
Viidan sankeikoss' oli siell' iso, kauhea karju.
Sinnepä tunkeunut ei tuulten kostea huoku,
hohtavan auringon säde konsaan sattua voinut,
ei sade rankinkaan läpi lehvikon; niin oli sankka
viita, ja kuivia lehtiä maass' oli myös ylen paljon.
Tuon kumun kuullessaan, töminällä kun törmäsi kohti
miehet, koiratkin, ulos viidastaan kävi karju,
silmät tuiskien tulta ja törröllään joka harjas,
parvea vastaan; vaan etumaisena riensi Odysseus,
valmis ol' iskemähän, kohotettuna varteva keihäs
kourassaan väkevässä; mut karjupa ehtikin ennen,
reiteen hampaallaan liki polvea viils ison haavan
syrjäst' iskien, ei toki luuhun saakka se mennyt.
Taa lavan oikean pisti Odysseus karjua kylkeen,
jott' ulos tunkeutui läpi ruumiin välkkyvä peitsi;
maahan kiljahtain otus kieri, ja karkkosi henki.
Siinä nyt puuhasivat pojat Autolykon kera karjun,
kääreell' urhean tuon, jumalaisen Odysseun haavan
taiten tukkesivat, veren tumman loihtuja lausuin
sulkivat, taaton luo kotihinsapa riensivät joutuin.

Terveeks Autolykos sekä Autolykon pojat kohta

hoitelivat hänet, kohtapa myös, jalot antaen lahjat,
riemuin laittoivat hänet riemuisaan kotimatkaan.
Saapujan taas Ithakess' isä, myös emo korkea vastaan
ottivat onnekkaina ja tuota jo tutkivat innoin,
mist' oli tullut arpi, ja tarkoin heille hän kertoi,
kuink' erätiell' oli karju sen iskenyt valkeahammas,
kun pani Parnassoll' ajon Autolykon pojat toimeen.
Tuon hivutellessaan heti tunsi, kun vain käsi koski,
hoitaja vanha ja kirpoamaan jalan päästi ja pohkeen
polskahtain pesumaljaan; soi räminällä ja kaatui
vaskinen malja, ja permantoon vesi virtasi kaikki.
Valtasi riemu ja tuska jo rinnan, kyynelin silmät
täyttyi, salpautui sana pyrkivä; noin polo vihdoin,
kurkottain käden kohti Odysseun poskea, virkkoi:
»Voi, olet, armas lapsi, Odysseus! Enkä mä ennen
tuntenut valtiahakseni, kuin käsin ylt'yli koskin!»
Virkki ja Penelopeiaan loi ilonloistavat silmät
vihjata aikoen, ett' oli armas puoliso tullut.
Nähdä sit' ei toki valtiatar, ei huomata voinut;
mielen Athene pois näet käänsi. Mut eukkoa kurkkuun
nyt käden oikean kourallaan kävi kiinni Odysseus,
toisellaan hänet taas veti luokseen, hälle jo virkkoi:
»Miks, emo, noin tuhon mulle jo tuot? Mua itsehän ruokit
noilla sa rinnoillas! Monet sain kovat kärsiä, vihdoin
nään kotimaani, kun vuosi jo kahdeskymmenes vierii.
Mutta kun sen nyt näit ja sen soi jumal' ilmetä sulle,
niin pysy vait, ett' ei taloss' ainoakaan sitä huomaa.
Taikka, ma sen sanon sulle, ja myös se on täyttyvä totta:
taivahiset jos suo minun sortaa korskeat sulhot,
en sua, hoitajatartanikaan, minä säästä, kun saavat

kuoleman palkakseen talon muut pahat palvelunaiset.»
Mielevä Eurykleiapa näin taas vastasi hälle:
»Lapseni, voi, mikä nyt sana kirposi kielesi päältä?
Tiedäthän sinä: vankkumaton, vaka mulla on mieli;
vait olen varmana kuin kova kallio tai kuni rauta.
Vaan sanon sulle ma seikan myös, ja se kuule ja huomaa:
taivahiset jos suo sinun sortaa korskeat sulhot,
niin talon naiset mainitsen minä sulle ne, keilt' et
arvonantoa saa sekä keitä on kelpoja heissä.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Miks, emo, mulle ne virkkaisit? Sepä tuiki on turhaa.
Tutkin, tarkkailen ne jok' ainoan itse mä täällä.
Vait ole tyyten vain sekä muu jumalain jätä huomaan!»
Virkkoi noin; salin poikki jo pois kävi hoitaja vanha
noutaakseen pesuvettä, kun mennyt ol' entinen maahan.
Niin jalat valtiahan pesi, voiteli välkkyvin öljyin.
Siirsi nyt tuolin taas tulen lämpöä kohti Odysseus
lieden hohteeseen, salas arven ryysyjen alle.

Loihe jo lausumahan taas mielevä Penelopeia:
»Vieras, vielä mä tietelisin vähän yhtä nyt sulta;
sillä jo myöhä on hetki ja armaan yölevon aika
sille, ken uinua voi sulo-unt' unohuttaen huolen.
Mullepa mittaamattoman on jumal' antanut murheen.
Päivisin hiukan vaimentaa valitusta ja huolta,
kun omat valvoa saan sekä palveluneitojen toimet,
mutta kun joutuu yö kaikk' uuvuttain unen helmaan,
vuoteess' unta en saa, sydänt' ahdistettua saartaa
kalvavat murheet vain, ei suo surevalle ne rauhaa.
Kuin tytär Pandareon, satakielikin keltavarinta,

laulua sorjaa helkyttää, kevät uusi kun alkaa,
puitten lehvikköön tiheimpään piilouneena,
äänt' yhä uusiin vaihdellen säveliin sulosoipiin,
vaikertaa Itylon, pojan armaan, vauriosurmaa,
vaimona Zethos-valtiahan jonk' itse hän tuotti:
niin yhä tuonne ja tänne mun häälyy mieleni aatos:
poikani luonako tääll' yhä kaitsen kaikk', ison, ylhän
kartanon aarteineen, asujoineen, loukata kartan
kansan mieltä ja muistoa myös aviollisen vuoteen
vai sitä seuraan, ken kosijoist' on akhaijien aimoin
linnassamme ja runsaimmat tuo morsiuslunnaat?
Kons' oli lapsi hän viel' älypuutto, en mennä mä voinut
uusiin naimisihin, talost' erjetä mieheni tästä;
nytpä, kun täyteen noussut on nuoruutensa jo kukkaan,
itse jo täältä mun lähtevän sois tykö taattoni jälleen,
kiukustuu, varat hältä kun syö kitahansa akhaijit.
Vaan uni mulle sa nyt selitellös, jonka ma kerron.
On parikymmenpää pihamaallani hanhia parvi,
vehniä syö vesialtaastaan — hupa katsoa tuot' on.
Kotkapa vuoriltaan tuli mahtava, koukeronokka,
kaulat katkoi, kaikki ne surmasi, noin pihamaata
pitkin jätti ne, itse jo nous yläilmojen loistoon.
Itku ja vaikerrus minut valtasi, vaikk' uness' uinuin;
naisia ilmestyi hiussorjia luokseni piiriin
vaikertaissani, kun kotihanheni surmasi kotka.
Taaspa se liiteli luo, katon reunalt' äänsi ja haastoi
äänell' ihmisen mulle ja viihdyttää koki virkkain:
'Tyyntyös, Ikarion isomainehisen tytär armas!
Unt' et, vaan tositottapa näit, jok' on täyttyvä tarkoin.
Sulhoja hanhet on nuo, minä taas olin kotka se äsken,

nytp' olen puolisos itse, jo vihdoin saapunut jälleen,
jolta on sulhojen joukkio tuo lopun surkean saava.'
Virkkoi noin; heti valveuduin, uni karkkosi vieno;
vilkaisin pihamaalle ja hanhien aljujen siellä
näin vesialtaastaan kuten ainakin vehniä syövän.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Mahdoton, valtiatar, toki moist' on tulkita unta
väärin päin, kun on ilmi jo lausunut itse Odysseus,
kuinka se täyttyvä on: kosijoita jo kuolema vartoo
kaikkia, ainoakaan tuhon alt' ei säästy ja surman.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Vieras, on montakin unt' epäselvää, tutkimatonta,
eik' ole ihmisien kaikk' enteet totta ja täyty.
Kaksi on porttia, joist' unet häälyvät kaikk' ulos astuu:
sarvea toinen on portti, mut norsunluutapa toinen.
Norsunluu-ovisesta mi portist' astuvi luokse,
vain lume lieto se on, valeviestein vietteleväinen;
sarvenvälkkyisestäpä taas veräjästä mi saapuu,
tietää totta, ken ihminen vain unen nähnevi moisen.
Mutta en siitä ma tulleen tuon unen hirveän usko —
ois se jo tottakin mun sekä poikani toivoa myöten. —
Vaan sanon sulle nyt seikan muun, ja se kuule ja huomaa:
eessä on onneton aamu, mi saa minut kauas Odysseun
linnoilt' erkanemaan; näet kilpaan tuon jo ne kirveet,
joit' useasti hän löi rivin permantoon lävetysten,
kuin lovipölkyt on all' emäpuun — kakstoist' oli niitä —
kaukaa nuolen jousestaan läpi kaikkien laski.
Nyt panen kilvan tuon kosijoille ma: ken kevyimmin
jousen jänteen on käsin kiskova kiinni ja nuolen
kaikkien kahdentoista on myös läpi ampuva kirveen,

häntä ma seuraan nyt, koti jää aviollinen, armas,
jää rikas, aartehikas asumukseni, kartano kaunis,
jonka ma muistan kai useasti, jos untakin uinun.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Korkea Laerteen pojan puoliso, kuulun Odysseun!
Kilpa se linnoillas pidä koht', älä siirtele eemmäs.
Ehtivä tänne on ennemmin monineuvo Odysseus,
kuin sitä jännittää siloselkää jousta ne kehnot
hyppysineen sekä myös läpi rautain ampuvi nuolen.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Vielä jos istuisit mua näin ilahuttaen, vieras,
luonani, luomia mult' ei ummistais uni lainkaan.
Vaan vaill' unt' iankaiken ei tule ihminen aikaan;
määräpä kaikell' on näet säätämä kuolematonten
kuolollisten noudattaa elonkasvaja-mailla.
Siirryn tästä jo siis yliskammiohon minä, painun
huokausvuoteeseeni, jot' aina mun itkuni virrat
kostuttaa siit' alkaen, kuin kova onni Odysseun
inhaan vei Kiro-Ilioniin, jot' on mainita kammo.
Sinne jo maata ma käyn; taas permannolle sa tänne
tee tila itselles, tai myös lavan allesi tuokoot.»
Virkki ja huoneisiinsa jo astui hohtavan heljiin,
ei toki yksin, vaan kera seurasi saattajaneidot.
Noin kera noitten nous yliskammiohonsa ja siellä
kauan Odysseut' itki hän, puolisoaan, unen armaan
kunnes loi yli luonten Athene päilyväsilmä.

KAHDESKYMMENES LAULU.

KOSIJAIN SURMAN EDELLISET TAPAHTUMAT.

Niinp' etupylvästöön teki yötilan oiva Odysseus,
peittoamattoman sai häränvuodan sielt' alusikseen,
katteeks uuhten taljoja toi, monen sulhojen teuraan;
vaipan peitoks Eurynome veti yöpyvän ylle.
Valvoi vuoteellaan nyt Odysseus, sulhojen surmaa
miettien mielessään. Ulos uksestaanpa jo hiipi
neitoja taas salayhteyteen kera sulhojen öiseen
nauraen toisilleen, kikatellen, häiläkät, kilvan.
Vaan hänen rinnassaan sydän kuohuun nousi, ja kohta
neuvoa tuimaa valtiahan piti mieli ja aatos,

jälkeen syöksähtäiskö ja löis heti hengeti kaikki
vai kosijoihin sois viel' yhtyä yltiömieliin
kerran viimeisen; sydän rinnass' ärhysi, riehui.
Hentoja suojellen penikoitaan kuin emäkoira
haukkuu outoa miest', urisee sekä purra jo uhkaa,
niin hänen haukkui myös sydämensä sit' ilkiöseuraa.
Rintaans' urho jo löi, sydämelleen hilliten haastoi:
»Kestäös vain, sydän! Sait katalampiakin sinä kestää,
hirveävoimainen kyklooppi kun kumppanit uljaat
ahmien söi; toki kestit kaikk', oveluutesi kunnes
luolast' auttoi pois, johon itse jo kuolevas uskoit.»
Noin sanan nuhtelevan sydämelleen sankari lausui.
Taipui tottelemaan sydän myös sekä järkkymätönnä
kiusan kesti; mut itse hän kieriskenteli valvoin.
Kuin veren, rasvan täyttelemää mahapötsiä paahtaa
mies ison valkean pääll', yhä kääntää puolta ja toista
vartaassaan sekä kypseks sen pian paistuvan toivoo:
noinp' yhä vuoteellaan hän kääntelihen sekä mietti,
kättens' alle jo kuink' ois sortava julkeat sulhot,
yksin miest' ylen monta. Mut astui luoksi Athene,
naisena hahmoltaan, alas taivaan korkeudesta,
ilmestyin pääpohjiin näin sanan laati ja lausui:
»Miksikä valvot taas, kovaonnisin maan asujoista?
Tää oma kartanos on, oma puoliso sulla on täällä,
oiva on poikasi myös — moist' itselleen moni toivois.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Haastoit, taivahinen, ihan kaikk' osuvasti ja oikein.
Vaan vakavastipa nyt sydän miettiä saa sekä mieli,
julkeat sulhot kuinka ma sortaa kätteni alle
yksin voin, taloss' aina kun heit' iso joukko on koolla.

Seikka on toinen huolena myös, totisempana vielä:
nuo jos surmaankin, jos suo avun Zeus ja sa itse,
niin mihin piillä mä voin? Anon aattelemaan sua tuota.»
Vastasi, virkkoi näin nyt päilyväsilmä Athene:
»Voi sua taas! Moni huonompaan avuntuojahan turvaa,
pelkkä jok' ihminen on, ikivaltain ei väkiverta;
vaan jumaloita ma oon, minä aina sun auttajas altis,
jos mikä lie hätä, vaara. Mut julki jo sen sanon sulle:
kansaa kuolollista jos viisinkymmenin joukoin
saartaen kimpuss' ois, sodin mielisi surmata meidät,
heiltä sä veisit saaliinas härät, uhkeat oinaat.
Siis unen valtaan uuvu jo! Vaiva on valvominenkin
karttaen unt' yli yön; jopa saat pian huolesi heittää.»
Virkkaen noin sulo-unta jo vihmoi sankarin silmiin;
kiiti Olympoon korkea taas jumal-impi nyt itse.
Sai uron uinuksiin uni, huolten hoiva ja raajain
raukaisuttaja; vaan jopa valveutui vakamieli
puoliso; pehmoisella hän vuoteell' itkien istui.
Mutta kun kylläiseks sydämensä ol' itkenyt vihdoin,
Artemis-ampujatarta jo kutsui naisien kuuluin:
»Korkea Artemis, Zeun tytär, jospa jo nuolesi viimein
ampuisit läpi rintani nyt, heti henkeni veisit,
tai raju tuulispää minut tempais raastaen myötään,
heittäis harhaamaan hämäräisiä polkuja tuonne
suulle jo Okeanon, maanpiiriä kiertävän virran,
niinkuin tyttäret Pandareon meni myrskyjen myötä!
Heilt' isän, äidin surmasivat ikivallat, ol' orvot
yksin linnassaan; toki hoivasi heit' Afrodite,
antoi juustoa, mettä ja vienoa viiniä; Here
soi soreutta ja ymmärryst' yli naisien muitten,

varteen loi solevuutta ja ryhtiä Artemis ylhä,
itse Athene taas jalot neuvoi askaretaidot.
Kerran Olympoon korkeahan kun nous Afrodite
Zeun, salamoitsijan, eess' anoakseen, että hän säätäis
neitojen hempeät häät — näet tietää kaikk' osat, onnet
kuolollisten Zeus, mitä kohtalo suo, mitä kieltää —
ryöstivät Harpyiat sill'aikaa neitoset sorjat
pois ikiorjuuteen tykö kolkkojen Kostajatarten. —
Noinpa Olympon haltiat myös minun häipyä suokoot,
tai minut Artemis ampukohon hiussorja, kun nähdä
saanen Odysseun vain manan ankaran maille jo saapuin,
jotta en miehen huonomman ois riemuna konsaan.
Kestää vielä se vaivan voi, joka päivisin itkee,
synkkää huokailee sydänhuoltaan, vaan unen valtaan
öisin vaipuvi taas; sill' unhoon saa uni kaiken,
saa pahan, parhaankin, lukitessaan silmien luomet.
Vaan jumal' antaa untenkin mua vainota julmain.
Yöllä hän viereen mun tuli taas omin ilmisin hahmoin,
moisena kuin sotatielle hän lähti; mut rintani täytti
riemu, kun uskoin, ett' oli totta se, ei valeunta.»

Virkkoi noin; heti nousi jo kullanhohtava Eos.
Kuullut ol' itkevän äänen tuon jumalainen Odysseus,
luuli jo mielessään, hänet ett' oli tuntenut jälleen
Penelopeia ja luo pääpohjiin astunut juuri.
Kaattuvan kääri hän kohta ja taljat, joill' oli maannut,
miessalin istuimelle ne vei, pihamaallepa kantoi
taas häränvuodan, puoleen Zeun kädet nostaen kääntyi:

»Zeus isä, tahto jos taivaisten minut maalleni auttoi
maat, meret matkaamaan, kun kaikki jo koin kovat onnet,
enteen lausukohon, taloss' ihminen jos joku valvoo,

merkkipä Zeun myös ilmetköön tääll' ulkona mulle!»
Pyys anovasti hän noin; Zeus selkeäneuvo sen kuuli,
kuulua soi jylyn koht' yli hohtavaharjan Olympon
pilvien päältä, ja riemahtui jumalainen Odysseus.
Lausui enteen myös lähell' aivan jauhajanainen,
miss' oli kääntäjineen käsimyllyt valtiahalla.
Vaimoa kaikeltaan kakstoist' oli siell' yhä, työnään
ohrat, vehnät hienontaa, yty urhojen vahva.
Nukkui muut, koko määrä jo heill' oli jauhoja; yhden
viel' oli kesken työ, väki heikoin häll' oli; antoi
nyt kiven seistä ja virkki hän enteen valtiahalle:
»Zeus isä, ihmisien, jumalainkin valtias ylhä!
Mahtavan kuulua soit jylyn alta sa tähtisen taivaan,
vaikk' ei pilveä näy; kai enteen jollekin annoit.
Sallios täyttyä myös, mitä nyt anon sulta ma koito!
Sulhojen viimeinen pitoatria armas Odysseun
linnass' olkoonkin tänä päivänä täällä jo vihdoin,
joille ma tuskaiseen väsymykseen turtuvin polvin
ohria jauhaa saan; veron viimeisenpä jo syökööt!»
Tuon sanan onnekkaan iloll' oiva Odysseus kuuli,
Zeun jylyenteen myös, tilin konnia vartovan toivoi.

Neitoset muut, koko parvi Odysseun kartanon kauniin,
koolle jo kertyi taas, tulen leimuavan teki lieteen.
Nousipa vuoteeltaan myös Telemakhos jumalainen,
vaattein verhoutui, olusvyöhön vyötteli miekan,
jalkoihin jalohohtoisiin sirot anturat pauloi,
koppoi peitsen valtaisen, otavaskisen, astui
Eurykleian luo, yli kynnyspuun puhutellen:
»Saiko se vieras tääll', emo kulta, nyt kohtelun oivan,

atrian, vuoteen myös, vai yöpyä sai, mihin sattui?
Moinen on äitini näät, niin mielevä vaikka hän onkin:
halvemmalle hän hairahtuu pian arvoa suomaan,
oivemmallepa ei suo arvoa, antavi mennä.»
Mielevä Eurykleia jo tuohon vastasi jälleen:
»Syytt' älä äitiäs noin toki, lapseni, syyttele. Vieras
istui täällä ja viiniä joi, mink' itse hän mieli;
syönyt kyllin ol' ennestään, emos antanut viel' ois.
Mutta kun viimein unta jo muisti ja yölevon aikaa,
vuoteen laittamahan heti äitisi neitoja käski;
vaan kuten kuunaan mies ylen koito ja onneton, torjui
vuoteet, raidit pois polo, permannoll' etusuojan
peittoamattoman vain häränvuodan katteli alleen
lampaantaljoin; vaipan myös levitimme me ylle.»
Virkki, ja Telemakhos salist' ulkosi askelin reippain,
keihäs kourassaan, kera kaks oli virkkua koiraa;
mieskokoukseen riensi akhaijein luo varusäärten.
Neitoja Eurykleia nyt ohjasi, naisien oivin,
määräsi työt, tytär Opsin tuo, Peişenorin poian:
»Nyt, tytöt, käyntiin työl Sali laaskaa, veet pirotelkaa
permantoon sekä peitelkää punapurppuraverhoin
uhkeat istuimet, joka pöydän pyyhkiä toiset
sienill' ylt'yli saatte ja huuhtoa myös sekomaljat,
kauniit, korvakkaat pikaritkin, taas tepä käykää
lähteest' äkkiä vettä ja oikein vikkelät olkaa,
sill' ei kauankaan sali tyhjänä lie kosijoista;
varhain saapuvat kai, tämä päivä on kaikkien juhla.»
Virkki, ja neitoset tottelivat heti käskyä; lähteen
tummana läikkyvän luo parikymment' ulkosi, muutpa
hyöri ja hoiteli taas kotitoimia tottunehesti.

Sulhojen suurekkaat tuli palvelijat, kätevästi
puita he pilkkoivat; jopa lähteelt' ehtivät jälleen
nuo vedennoutaja-neidot. Koht' oli myös sikopaimen
siellä jo, toi parahinta hän syöttiläskarjua kolme.
Kaivelemaan pihamaalle ne kaunoiselle hän päästi,
itse Odysseun luo kävi, laatuisasti jo lausui:
»Kohtelevatko jo kauniimmin sua, vieras, akhaijit,
vai yhä ennallaan sua linnass' ilkkunevatko?»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Josp', Eumaios, sais jumalilta se riettaus koston,
joll' ylimieliset nuo talon vieraan ilkiötöillään
täyttävät temmeltäin; heill' ei ole, ei hävyn hiukkaa!»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Vaan liki astui heitä Melantheus, kaitsija vuohten,
kuttuja kuljettain, valioimpia kaikkien laumain,
eineeks sulhojen; hän kera saapui paimenen kahden.
Vuohet kaikuisaan pilaristoon kytki hän kiinni,
itse Odysseun luo kävi, herjaisesti jo haastoi:
»Vieras, vai olet viel' yhä täällä sä kiusana miesten,
kerjäten kimppuun käyt? Ovest' etkö jo lähteä arvaa?
Toinen toisest' emme nyt erkane totta me ennen,
kuin tuta kättäni saat; tapa liian on julkea sulla
kärkkyä; muillakin onhan akhaijeill' atriapöydät!»
Virkkoi noin; ei vastannut monineuvo Odysseus,
vaiti hän tuimin vain tuhomiettein puisteli päätään.
Kolmas miespä, Filoitios, tuo jalo kaitsija karjain,
saapui, uhkeat vuohet toi kosijoille ja hiehon.
Saareen tuoneet niit' oli lautturit, jotk' yli salmen
muitakin saattelevat, kuka kulkija vain tykö saapuu.
Teuraat kaikuisaan pilaristoon kytki hän kiinni,

luo sikopaimenen itse jo astui, tieteli tältä:
»Kenp', Eumaios, on vieras tuo, joka tullut on äsken
kartanohomme? Mik' on suku hällä ja syntymäseutu?
Keitten juurt' olevansa ja heimoa mainita mahtaa,
mies polo tuo? Toki muodolt' on kuin valtias aivan.
Vaan jumalatpa ne kurjuuteen monen kulkijan saattaa
vaivoja valmistain — se on kohtalo valtiahankin.»
Virkki ja vieraan luo kävi, kätteli tervehytellen,
näin sanat siivekkäät jopa lausui hälle ja haastoi:
»Terve, sa taatto ja vieras! Sull' elo onnekas olkoon
vast'edes, vaikka nyt kuormanas on moni vaiva ja murhe. —
Julmin kaiketi, Zeus, ylitaatto, sa liet jumaloista!
Sääli et niitä sä, joilleka soit elon itse, ne saavat
suistua surkeuteen sekä tuskaan tuimelevaiseen. —
Kun sinut näin, hiki nousi ja silmäni kyynelin kostui,
näät tuli mieleen mulle Odysseus; noinpa nyt, arvaan,
ryysyt verhona harhailee seass' outojen hänkin,
valkeutt' auringon, elon ilmoja vielä jos nähnee.
Vaan jos on kuulu jo kuollut Odysseus, maille jo Hadeen
päätynyt tie, niin voi mua koitoa! Nuor' olin poika,
maalla kefalleenein kun karjat mulle hän uskoi.
Määrää ei elukoill' ole nyt, toist' ilmojen all' ei,
joll' ois karttuisamp' iso-otsain härkien kanta.
Mutta nyt muut mua eineekseen etehensä ne tuomaan
käskee, kuin perijää, kuin poikaa ei taloss' oiskaan,
kostoa säiky he ei jumalainkaan; näät varat aikoo
nuo tasan panna jo täällä, kun haltia poiss' yhä viipyy.
Mull' yhä aatos tuo sydämessä ja arvelu pyörii:
on paha poiskin mennä, kun jäi toki poika se hältä,
karkota maahan vieraaseen kera karjani kaiken

outojen luo olemaan; toki tuskemp' olla on täällä,
vieraan joukkion vuoks yhä rehkiä karjoja kaiten.
Ammoin jonkun muun tykö valtiahan väkivoivan
lähtenyt oisinkin, meno sietämätön näet tääll' on;
vaan kovaonninen tuo yhä toivoni on: kotihinsa
vielä hän saapua voi ja sen puhdistaa kosijoista.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Paimen, et ilkiö etk' älypuutto sa näy olevankaan —
tuon ma jo itsekin tunnen — vaan vaka sulla on mieli;
siis sanon sulle ja vannon myös valan ankaran: olkoon
Zeus tae taivahisist' etumaisna ja pöytäkin aulis
täällä ja kuulun Odysseun lies, tykö jonka ma jouduin:
täst' et lähteä ehdi, jo ennen Odysseus saapuu.
Itsepä silloin näät, jos mielit vain, omin silmin,
sulhojen mahtailun miten päättää surkea surma.»
Hällepä vastasi näin taas paimen, kaitsija karjain:
»Kunp', oi vieras, tuon sanan täyttyä sois Kronossynty!
Silloin näyttäisin, mitä voi käsivartteni voima!»
Myös avuks Eumaios ikivaltoja kaikkia kutsui,
että jo maalleen saapua sais monineuvo Odysseus.
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Sulhot Telemakhon tuhosurmaa tuumi paraikaa;
vaan vasemmaltapa ilmestyin tuli, liiteli ilmain
korkea kotka; se kynsissään piti kyyhkyä arkaa.
Silloin Amfinomos sanan lausui heille ja haastoi:
»Turha nyt, ystävät, aie on tuo, mikä meill' oli juuri,
surmata Telemakhos. Vaan aika on atria muistaa.»
Noin nimes Amfinomos; oli neuvo se kaikkien mieleen.
Astui joukkio tuo jumalaisen Odysseun linnaan,
tuolien, istuinten varahanpa jo heittivät vaipat,

teuraiks iskivät koht' isot oinaat, uhkeat vuohet,
syöttiläskarjuja myös sekä laitumen ruokkiman hiehon;
nuo sydämyksiä paahti ja leikkeli, nää sekomaljat
täytteli hämmentäin; pikareitapa toi sikopaimen,
taas korit kauniit täynnä Filoitios, kaitsija karjain,
leipää pöytiin toi, ja Melantheus viiniä kaatoi.
Ruokiin ryhtyivät he nyt valmiisiin, valioihin.
Istumahan pani Telemakhos ovelasti Odysseun
kynnyspaaden luo, ovensuuhun miessalin uljaan,
miss' oli istua vain rahi halpa ja pöytiä pienin,
tarjosi taatolleen sydämyksiä, viiniä kaatoi
kultaiseen pikariin sekä lausui hälle ja haastoi:
»Siinä nyt istu ja juo kera muitten viiniä, vieras!
Suojanas itse mä tääll' olen, kaikkien sulhojen torjun
pilkat, solvaisut, sill' eip' ole tää majapaikka,
vaan on Odysseun linna se, taattoni hankkima mulle.
Sulhot, siivoll' olkaa siis sekä suuta ja kättä
hillitkää, ett' ei tora tässä ja tappelu synny!»
Noin hän virkki, ja hämmästyin puri kaikki he huultaan,
kosk' oli Telemakhos ylen haastanut uskaliaasti.
Muille nyt Antinoos, Eupeitheen aaluva, lausui:
»Tuima, akhaijit, on tuo puhe Telemakhon, toki saakoon
kelvata meille, kun noin kovin uhkaavasti hän haastaa.
Sallinut ei sitä Zeus, hält' ammoin täällä jo muutoin
suu ois hiljennetty, jos suuri ja äänekäs onkin.»
Virkkoi noin; ei Telemakhos sitä säikkynyt lainkaan.
Airuet toi läpi kaupungin pyhät alttariteuraat
taivahisille, ja kertyivät hiuskaunot akhaijit
lehtoon siimehiseen nyt Apollon noutavanuolen.
Vaan lihat kypsenneet nyt vartaist' ottivat sulhot,

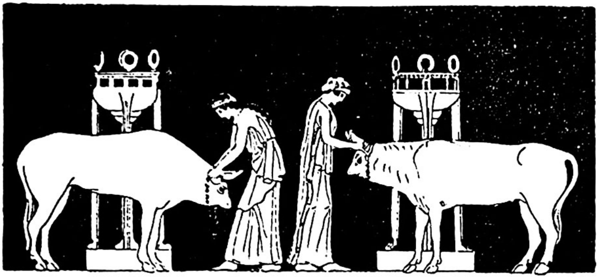
kullekin leikkasivat, pitoatrian nauttivat aimon.
Toivat tarjoajat saman verran Odysseun pöytään,
kuin mitä sai kosijatkin; niinp' oli käskenyt heitä
Telemakhos, jumalaisen Odysseun aaluva armas.
Korskien sulhojen ei ivan ilkeän laata Athene
sallinut lainkaan, jott' yhä tunkeutuis tulisempi
närkästys sydämeen Laerteen poian Odysseun.
Sulhojen joukkoa myös Samos-saaren mies oli muuan
Ktesippos nimiään, iso ilkimys; luottaen paljoon
taattoiseen tavaraansa Odysseun puolison kättä
kärtti hän myös, kun poiss' yhä viipyi valtias itse.
Näinpä nyt virkkoi hän kosijoitten korskien kesken:
»Kuulkaa, kun sanon teille, te sulhot miehevämielet!
Sai, mitä sietikin saada, jo vieras, sai saman verran
minkä me muut; eip' oikein, ei sopivaista se oiskaan,
ett' osa uupuis sen, ken on Telemakhon majavieras.
Mutta nyt annan myös minä antimen, jotta sen hältä
lahjaks sais kylynlaittajatar tai palvelijoista
myös joku muu, mitä linnass' on jumalaisen Odysseun.»
Virkki ja viskasi päin luuronkan, sen korist' ottain
kouraan turpeahan; vaan väistihe tieltä Odysseus
päätään hiukkasen kallistain; sydän naurua nauroi
pilkallista; ja luu lujan seinän kohtasi roikuin.
Nuhteli Telemakhos heti viskaajaa vihasuulla:
»Onneas kiittää saat, Ktesippos, ett' ohi heitit,
vieraaseen osumatta, kun väistihe tieltä hän taiten.
Muutoin kärkevä peitseni ois läpi rintasi käynyt,
taattosi peijait' ois pitämään, ei häitäsi, päässyt
tääll' Ithakessa. Nyt älköön siis taloss' ilkiötöitä
kenkään tohtiko tehdä! Jo oivallan ma ja tiedän,

laita mik' oikea on, mikä ei; olen mies jo, en lapsi.
Siltikin sietää vain yhä saamme ja katsoa, kuinka
karjaa teurastatte, min saa menon viini ja ruoka
meillä jo; vaikea vastustaa näet yhden on monta.
Vaan toki hillitkää tuhotöitä ja -tuumia noita!
Tai minut surmata jos himoatte jo tappavin vaskin,
tuop' oma toivoni ois, halutump' ois hauta jo totta
kuin yhä moisia nähdä ja sietää ilkiötöitä:
vain vihakohluja vieraat saa, läpi sorjien suojain
palveluneitoja irstailuun mikä minnekin laahaa.»
Nuhteli noin, ja he vait oli kaikk', ihan ääneti istui;
noinp' Agelaos virkki, Damastorin aaluva, vihdoin:
»Ystävät, yhdenkään ei vimmaisin vihalausein
lie halu vastustaa, sanan oikean jos sanon teille:
saakoon rauhass' olla jo vieras tuo sekä muutkin
palvelijat, mitä linnass' on jumalaisen Odysseun.
Telemakholle ja myös hänen äidilleen toki neuvon
suopean antaisin, jos vain lie heille se mieleen.
Niin sydän rinnassanne kun toivoi vielä ja vartoi,
maalleen saapuvan matkoiltaan jumalaisen Odysseun,
ei pahaks ollut ottaminen, kotoanne jos koitte
torjua tuonnemmas kosijoita; sep' ois paras ollut,
vielä jos ois kotihinsa Odysseus saapunut teiltään.
Mutta jo selvä on tuo, ei kuunaan saavu hän jälleen.
Siis mene äitisi luo, sano, ett' avioksi sen ottaa,
ken paras on sekä runsaimmat tuo morsiuslunnaat,
niin olet taattoisten tavaraisi sa haltia itse,
huoleti syöt sekä juot, talouttapa toist' emos ohjaa.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Ei, Zeun kautt', Agelaos, kautt' isä-parkani vaivain,

kaukana kuss' Ithakest' ajelehtii tai jo on kuollut:
estänyt enp' ole häitä mä, vaan emon käskenyt ottaa
sen, ken on mieleen, myös lukemattomat tuon minä lahjat.
Vastoin tahtoa hänt' en vain kotoaan kovin käskyin
häätää julkene. Varjelkoot mua siit' ikivallat!»
Virkkoi noin; vaan Pallas Athene sammumatonta
naurua nauramahan pani sulhot, vimmasi mielet.
Leukoja kouristutti se kolkko ja luonnoton nauru,
verta jo tihkuivat lihat eessä, ja kyynelin silmät
täyttyivät, sydänall' oli aavistuttava tuska.
Noinpa jo haastoi heille Theoklymenos jumalainen:
»Voi, polopäiväiset, mikä on paha päätynyt teille?
Yö päät, kasvot kaihtavi, kaikk' alas jalkoja myöten,
kuuluu tuskan voihke, ja kyynelet poskia kastaa,
vihmotut on verin seinät, on kaunoiset katon orret,
haamuja täynnä on tuoll' esipylvähiköt, piha kaikki,
joit' Erebos pimeäänsä jo kutsuu; sammunut päivä
taivaalt' on, kaikk' ilmat on peittänyt kaamea synkeys.»
Virkkoi noin; koki nauraa vain, hohotella he vastaan.
Näinpä jo Eurymakhos, Polybos-uron aaluva, lausui:
»Houru on vieras tuo, tähän äsken saapunut kaukaa.
Siis ulos uksest' ohjatkaa hänet joutuen, sulhot,
saa torin keskeen mennä, kun yö hänest' on muka täällä!»
Hälle Theoklymenos jumalainen vastasi jälleen:
»Enp' ano, Eurymakhos, viel' ohjaajoita ma sulta.
Mull' omat silmät on, korvat myös, omat on jalat alla,
täys sydämessäni ymmärrys, joss' ei ole vammaa.
Niill' ulos urkenen itse, jo nään näet koituvan turman
teille, jot' ei kosijoist' ole välttävä, väistävä kenkään,
yltiöpäät, jotk' ilkiötöin jumalaisen Odysseun

linnass', ahdistain hänen vierahiaan, elämöittel»
Virkki ja kartanon kaunoisen ovest' ulkosi, sieltä
Peiraion meni luo; iloll' antoi tää majan auliin.
Sulhot katselivat kukin toistaan, Telemakholle
kiusaks alkoivat hänen nauraa vierahiansa;
noin moni ilkkuvin suin hoki sulhoist' yltiöpäistä:
»Vierait' ei ole, Telemakhos, noin kurjia kellään.
Mink' olet saanutkaan maankiertäjän kärkkyvän kimppuus!
Ruokaan, viiniin on veto hällä, mut outoa kaikki
työt, asetoimet on muut, vain taakkana maata hän tallaa.
Entäpä toinen vielä, jok' ennustaa koki äsken!
Vaan mua kuuntele nyt, sepä viisaint' on totisesti:
laivaan viskatkaamme jo vieraat nuo moniteljoon;
laiva ne kaupan vie sikeleille ja tuo ison hinnan.»
Haasteli sulhot noin; siit' eipä hän huolinut lainkaan,
ääneti taattoon päin yhä katsoi vain sekä vartoi,
kättens' alle hän kosk' ois sortava julkeat sulhot.
Siirtänyt sorjan ol' istuimen oven luo lähisuojaan
korkean Ikarion tytär, mielevä Penelopeia,
kuullakseen, mitä haastelivat saliss' istuvat miehet.
Nauttivat atrian nyt ilakoiden, nauraen sulhot
maistuvan, runsaan, sill' oli teurait' oivia monta.
Konsaan kolkompaa toki iltaist' ei ole ollut
kuin se, min koht' oli nyt jumal-impi ja sankari uljas
hankkiva heille, kun ensin ol' ilkiöt noin elämöineet.

YHDESKOLMATTA LAULU.

JOUSIKILPA.

Mielevän Penelopeian Athene päilyväsilmä
saatti nyt, Ikarion ihanaisen tyttären, tuomaan
jousen, kiiltävät kirveet myös kosijoille — Odysseun
linnass' alkava noin oli sulhojen kilpa ja surma.
Portait' ylhiä nous yliskammiohon, käsin uhkein
otti hän vaarnaltaan lukonvääntimen vaskisen, kauniin,
koukerovarren tuon — sen norsunluust' oli kahva.
Linnan kauimpaan peräkammiohon heti riensi
palveluneitoineen, mihin aartehiaan oli koonnut
valtias, vaskea, kultaa, myös vasaroitua rautaa.
Jäntevä jousikin siellä ja nuolia täys oli viini;
montapa nuolia noit' oli tuskan-tuovia siinä.
Lahjat ol' antanut nuo Lakedaimoniss' ystävä yhtyin,
Ifitos, Euryton aaluva, mies ikivaltojen verta.

Messeness' oli luona he Ortilokhon soti-oivan
yhtynehet. Tuli sinne Odysseus ryöstöä velkoin;
lampait' ottanehet satakuntaa kolme ja laumain
paimenet myös Ithakest' oli hankavihin näet haaksiin
miehet Messenen, ja sen korvata sai koko kansa;
kaukaa siis tuli sinne Odysseus — poikasen nuoren
taatto ja muut oli vanhimmat lähetiksi jo panneet.
Ifitos tammoja taas, pariaan haki vietyä kuutta,
muulinvarsat joill' imeväiset ol' all' emän kunkin.
Vaan tuho niist' oli hälle ja kuolema koituva sitten,
kons' oli saapunut luo hän Zeun pojan urheamielen,
sankari Herakleen, heporyöstön tuon joka tiesi.
Löi oman kattons' alla hän hengeti näät majavieraan,
piitannut jumalain ei kostost', ei pitopöydän
pillomisesta; sen luona jo tammojen haltia itse
sai lopun, vaan hevot jäi kaviokkaat tappajan haltuun.
Kohtasi etsien niitä Odysseun Ifitos, antoi
jousen hälle, jot' aimo ol' Eurytos kantanut, kunnes
korkeahan kotihinsa jo kuoli ja sen peri poika.
Antoi miekan hälle ja valtavan peitsen Odysseus
merkiks ystäväliiton; ei toki tuttavan pöytään
tuttava yhtynyt; surmasi näät Zeun poika sit' ennen
Ifiton, Euryton aaluvan tuon, ikivaltojen verran,
jonk' oli antama jousi. Sit' ei jumalainen Odysseus
ottanut koskaan myötä, kun tummaan nous sotapurteen,
vaan kotilinnassaan piti talless' ystävän rakkaan
muistona, maillapa vain omill' ollen hän sitä käytti.

Kammion tuon etehenpä kun ehti nyt naisien kuuluin,
tammisen kynnyksen tykö astui, jonk' oli ammoin
tehnyt taitaja mies punalangoin viivaten veisteen,

liittänyt pielet myös, ovet välkkyvät nuo asetellut,
päästi hän hihnan renkaastaan heti kohta ja reikään
vääntimen työnsi ja sai pian siirtymähän pitosalvat
taapäin väännältäin. Kuin niityll' ammuvi sonni,
niin römeästipä raikuivat heti nuo ovet uljaat
salpojen siirrähtäissä ja aukenivat avaraksi.
Korkonemalle hän nous lavan vankan, kuss' oli arkut
täyttämät vaattehien, sulotuoksuisten kutomusten.
Siinäpä kurkottuin alas vaarnalt' otti hän jousen,
välkkyvän huotran myös, joka viel' oli suojana sillä.
Kohta nyt istuutui sekä polvilleen pani jousen,
ääneen itkien sen veti verhostaan näkyville.
Mutta kun kyllikseen oli itkenyt kyynelin viljoin,
miessalihinpa jo lähti hän korskien sulhojen keskeen,
jäntevän jousen toi sekä myös moninuolisen viinen;
viini se nuolia noit' oli tuskan-tuovia täynnä.
Neitoset kantoivat kera arkkua, joss' oli paljon
rautoja, vaskia valtiahan asekilpoja varten.
Mutta kun sulhojen luo nyt tuo tuli naisien kuuluin,
niin ovensuulle hän jäi salin suuren, jyhkeäseinän,
huntuun hohtavan kaunoiseen hän verhosi kasvot,
saattajatar kupehell' oli kumpaisellakin hällä.
Kohtapa noin kosijoille jo lausui hän, sanan virkkoi:
»Korskeat sulhot, nyt mua kuulkaa, jotk' elämöitte
tääll' yhä, kilvan tään talon loppuun syötte ja juotte,
haltia itse kun poiss' ylen kauan on, ettekä muulla
puoltaa voi tekoanne, te vain muka kihlata kilvan
siis minut tahtoisitte ja ottaa myös avioksi!
Niinpä nyt kilpaan, sulhot! On palkan voittaja saava.
Tässä mä tuon jumalaisen Odysseun ankaran jousen.

Ken käsin kiinnittää sen jänteen voi kevyimmin,
kirveen kahdentoista ken myös läpi ampuvi nuolen,
häntä ma seuraan nyt, koti jää aviollinen, armas,
jää rikas, aartehikas asumukseni, kartano kaunis,
jonka ma muistan kai useasti, jos untakin uinun.»
Virkki, ja Eumaios, jumalainen sai sikopaimen
jousen viedäkseen kosijoille ja kiiltävät kirveet.
Itkien Eumaios hält' otti ja laski ne maahan;
itki Filoitios, kun näki valtiahansa hän jousen.
Heillepä Antinoos heti kiivaan nuhtelun antoi:
»Maalaistolvanat, joill' ei päiväks älliä päässä!
Itkuko teillä on työnä, te kurjat, taas surun valtaan
saattaa valtiatar? Häll' ilmankin sydänmurteet
suuret on muistaissaan menetettyä puolisoansa.
Syökää ääneti vain tai menkää siit' oven taakse
itkemähän, mut tänne te jousen tuon kosijoille
jättää saatte — se kilpa jos onkin suotta, ma arvaan:
helppopa jousta sit' ei ole jännittää siloselkää.
Sill' ei moist' ole meiss' ypö-yhtään tääll'-olijoissa,
miestä Odysseun vertaa; näin hänet itse ma ennen,
sen hyvin muistan, vaikk' olin vain vähä lapsi ma silloin.»
Noin hän virkkoi, vaan sydämessään häll' oli toivo
jänne se kiinnittää, läpi rautain ampua nuoli.
Itsepä ensimmäisenä nuolt' oli kuulun Odysseun
maistava, tuon, joka linnassaan sai hält' ivat, iskut,
jonk' oli kimppuun kiihdellyt hän kumppanit muutkin.
Heillepä lausui näin nyt Telemakhos väkivoipa:
»Voi toki, mielen Olympon Zeus mult' otti jo varmaan.
Uhkaa noin oma äitini nyt, joka ain' oli viisas,
viemänä vieraan pois talost' erkanevansa jo tästä,

vaan minä mieletön nauran, on riemua rintani täynnä.
Niinpä nyt kilpaan, sulhot! On palkan voittaja saava.
Toista akhaijein maat ei mainita vaimoa moista,
ei pyhä voi Pylos, ei koko Argos eikä Mykene,
itsepä ei Ithake, ei manner tumma. Mut onhan
tiettyä teille se; ei emo kiittelemistäni kaipaa.
Älkää viipykö siis, verukehtiko, vitkaelutta
jänne jo kiskaiskaa kireälle, sen että me näämme.
Itsekin jännittää minä mielisin taattoni jousen.
Jos ma sen jaksaisin, läpi rautain laskisin nuolen,
surra en huolisikaan emon lähtöä viemänä vieraan
pois kotilinnoiltaan, vaikk' yksin tänne mä jäänkin,
taattoni kun tamineilla jo kilpaamaan toki pystyn.»

Virkki ja pystyyn ponnahtain heti purppuravaipan
riisui harteiltaan, olusvyön sekä viiltävän miekan.
Ensin kohdakkain pani kirveet nuo uran pitkän
uurtaen permantoon, rivin langall' oikoen, juureen
tiukkaan polkien maan; ja he hämmästyi, miten oikein
hän teki tuon ihan oudostaan, näkemättä sit' ennen.
Kynnykselle hän nousi ja kiskoa jousta nyt alkoi.
Kertaa kolme hän kiskaltaa koki kiivahin innoin,
kertaa kolmepa vain väki petti, mut toivo ol' uljas
jänne se jännittää, läpi rautain laskea nuoli.
Neljännellä jo kai väkivoimin jaksanut oiskin,
vaan teki merkin Odysseus, tuon ison hilliten innon.
Heillepä lausui näin nyt Telemakhos väkivoipa:

»Voi toki, heikko ja huono ma lien elinaikani kaiken,
tai kovin nuor' olen, en voi turvata kätteni voimaan,
konsa jos kimppuun-karkaajaa ois torjua tarvis.
Siispä te käykää muut, mua vanhemmat, väkiveikkaan,

jousta nyt koitelkaa kukin, jott' ois päättyvä kilpa.»
Virkkoi noin sekä pois pani permannolle jo jousen,
ukseen saumattuun, silopintaan sen nojaellen,
nopsan nuolen laski hän jousen koukkua vasten,
paikkaans' äskeiseenpä jo istui taas pitopöytään.
Heille nyt Antinoos, Eupeitheen aaluva, lausui
»Käykää, kumppanit, siis joka mies, käden oikean puoleen
kiertävin vuoroin, mist' edeskäypäkin tarjota alkaa.»
Noin nimes Antinoos; sana tuo oli kaikkien mieleen.
Poika ol' Oinopsin, Leiodes, alkava leikin,
uhrienkatsoja tuo, peräpöydäss'-istuja luona
kaunoisen sekomaljan; ol' ainoa hän, joka vieroi
sulhojen ilkiötöit', oli heihin suuttunut kaikkiin.
Koittava ensimmäisnä hän jousta ja nuolt' oli nopsaa.
Kynnykselle hän nousi ja taivuttaa koki jousta,
ei toki jaksanut, vaan kädet harjaumattomat, heikot
kesken herposivat, ja hän virkkoi näin tovereilleen:
»Jaksa en, ystävät, jännittää, joku muu yritelköön!
Vie monelt' aimolt' ehk' elon, hengen vielä se jousi,
sill' elo kuoloa inhemp' ois totisesti jo silloin,
toivo jos pettää tuo, joka meit' yhä johtavi yhteen
täällä ja vartoamaan saa päivät päivien jälkeen.
Nyt sydämessä ja mieless' on monen toivona kyllä
kihlata Penelopeia, Odysseun puoliso, vaan kun
jousta hän saa koetella, ja seikat selvetä, toinen
katsominen hänen vain on akhaiatar viehkeävaippa
kihloja viedäkseen, ja se saakoon Penelopeian,
säätty ken on ja ken runsaimmat tuo morsiuslunnaat.»
Noin hän virkki ja pois pani, luotaan lykkäsi jousen,
ukseen saumattuun, silopintaan sen nojaellen,

nopsan nuolen myös pani jousen koukkua vasten,
paikkaans' äskeiseenpä jo istui taas pitopöytään.
Vaan hänt' Antinoos heti äänin nuhteli kiivain:
»Leiodes, mikä nyt sana kirposi kielesi päältä,
inha ja ilkeä niin, jota kiusa on korvani kuulla?
Vai muka miehilt' ois valioilt' elon vievä ja hengen
jousi, jos kiinnittää sen jännett' et sinä jaksa!
Eip' emos korkea lie sinust' urhoa vaalinut, jousen
saajaa jänteeseen, vetäjää ei vinheän nuolen:
mutta sen jännittää muut kohta jo korkeat sulhot.»
Virkki ja toimeen käski Melantheun, vuohien vahdin:
»Joudu, Melantheus, tee tuli lieteen, jakkara suuri
ääreen siirrä ja verhoks sen pane villavat taljat,
sitten talletusaittaan käy, iso tuo talikiekko,
jotta me paahtaa saamme ja rasvata jousta ja sitten
koittelemaan taas käymme ja kilvan tään lopetamme.»
Virkkoi noin; tulen leimuavan teki kohta Melantheus,
ääreen jakkaran siirsi ja verhosi villavin taljoin,
talletusaittaan riensi ja sielt' ison toin talikiekon.
Sulhot paahti ja voiti ja koitteli; ei toki voineet
jännittää, kovin heikkopa näät väki heill' oli siihen.
Antinoos viel' itse ja Eurymakhos jumalsorja
vartoivat, valioimmat nuo, päät sulhojen parven.
Vaan salist' ulkosi nyt yht'aikaa kumpikin, karjain
kaitsija tuo sekä myös sikopaimen Odysseun oivan,
heitäpä seurasi myös jumalainen Odysseus itse.
Kons' ulos uksen taa, pihamaaltakin pois oli päässeet,
heille Odysseus näin sanan laatuisasti jo lausui:
»Kuulkaa, paimenet kumpikin, ois sana mieleni virkkaa,
vai paras oisiko vaieta? Vaan sydän käskevi haastaa.

Kuink' olisitte te, jos nyt Odysseus äkkiä sattuis
saapumahan, joku taivahinen hänet tänne jos saattais,
sulhojen suojana vaiko Odysseun ottelisitte?
Suoraan vastatkaa, miten on sydän teillä ja mieli!»
Hällepä vastasi näin heti paimen, kaitsija karjain:
»Zeus isä, sallios sen sinä toiveen täyttyä hartaan:
tuomana taivaisten jalo tuo kotihinsa jo tulkoon!
Silloin näyttäisin, mitä voi käsivartteni voima.»
Myös avuks Eumaios ikivaltoja kaikkia kutsui,
että jo maalleen saapua sais monineuvo Odysseus.
Mutta kun tunsi jo tuon, miten heill' oli vilpitön mieli,
virkkoi jälleen näin sekä vastasi valtias heille:
»Täss' olen itse mä nyt! Monen vaiheen vaikean jälkeen
nään kotimaani, kun vuosi jo kahdeskymmenes vierii.
Teidän kahden vain mua kaivanneen minä tiedän
palvelijoistani; yhdenkään en muun ole kuullut
toivovan mun palaustani tääll' ikivaltoja palvoin.
Niinpä nyt selvälleen sanon teille mä, kuinka on käyvä.
Taivahiset jos suo minun sortaa korskeat sulhot,
vaimon, runsaat myös varat kumpaisellekin annan,
kartanot kauniit teille mä teen oman linnani viereen,
Telemakhon tovereina ja veljinä kohtelen teitä.
Vaan toki tunnusmerkki te nähkää taattu ja tuttu,
josta on tuntea helppo ja myös mua uskoa teidän:
tässä on arpeni tää, helohammas karjupa löi sen,
kun pani Parnassoll' ajon Autolykon pojat toimeen.»
Virkki ja ryysyt pois veti päältä hän ankaran arven.
Nuopa kun katselivat sekä tunsivat kaikki, jo itkein
kietoivat sylihinsä Odysseun mieleväneuvon,
tervehytellen, suudelmin päät, hartiat peittäin;

suuteli paimenien käsivarsia, päätä Odysseus.
Päiväkin loppunut ennen kuin ilon itku se heilt' ois,
ellei kieltänyt heit' ois itse Odysseus virkkain:
»Laatkoon itku ja nyyhky jo, että sit' ei näe kenkään —
tuolt' ulos voi joku tulla ja kertoa sen kosijoille.
Yksittäin salihinpa nyt menkää, ei samall' aikaa;
ensiks itse mä käyn ja te sitten. Näin sopikaamme:
varmaan vastustaa joka mies sitä korskeat sulhot,
eivät sallisi mulle he tuotavan jousta ja viintä;
vaan, jalo Eumaios, salin halki se tuo sinä silti
kätteni huostaan vain sekä käskeös sulkea naisten
lukkoon puolellaan sisäsuojain saumatut ukset.
Jos mikä kuuluiskin melu, miesten melske ja voihke
usten taa salin puolelt', ei saa pyrkiä sinne
ainoakaan, pysykööt vain ääneti askarehillaan.
Sunpa on työnäsi, kelpo Filoitios, taas pihaportti
salvata joutuisaan, lujin köysin kytkeä salvat.»
Virkki ja taas salin kaunoisen katon alle jo astui,
paikkaans' äskeiseen kävi istumahan liki usta.
Sinne jo myös tuli paimenet nuo jumalaisen Odysseun.
Jousta jo Eurymakhos käsin käänteli, väänteli, paahtoi
valkean leimunnass' yliyltään, jännitetyksi
jännett' ei toki saanut. Nous sisu, voihkasi rinta.
Noinpa jo puuskahtain sanan virkkoi, kiukkua purkain:
»Voi toki, tuska on tää oman itseni vuoksi ja kaikkein!
Häitä en niin sure, vaikka jo siitäkin myrtyvi mieli —
kai moni muukin akhaiatar on — meren saartama niit' on
täynn' Ithake sekä kaupungit ylt'ympäri muutkin.
Mutta jos niin vähän verroill' ois jumalaisen Odysseun
voimaa meiss', ett' ei edes jännittää hänen joustaan

jakseta, jää ikiaikoihin häpeäksi se meille.»
Vastasi Antinoos, Eupeitheen aaluva, hälle:
»Niin ei, Eurymakhos, käy meille, sen itsekin tiedät.
Kauasampujan on pyhä juhla nyt kaikkien viettää.
Kenpä nyt jousia jännittäis tänä päivänä? Pankaa
huoleti pois se jo vain, mut kirveet siinä ne olkoot
paikoillaan; niit' ei varas sieppaamaan, minä luulen,
saapune kartanohon Laerteen poian Odysseun.
Maljat täytelköön edeskäypä nyt, että me uhrin
saamme jo vuodattaa sekä jousen laskea syrjään.
Noustua koin taas meille Melantheus, kaitsija vuohten,
vuohia noutakohon valioimpia kaikkien laumain,
reisiä meilt' ett' uhriks saa jalojousi Apollo;
niinp' yritämme me jälleen, jott' ois päättyvä kilpa.»
Noin nimes Antinoos; sana tuo oli kaikkien mieleen.
Airuet astuen luo valahuttivat vett' yli kätten,
palvelupoiat kaas sekomaljat viiniä täyteen,
kullekin tarjosivat käden oikean puolt' yhä kiertäin.
Vaan kun ol' uhranneet he ja juoneet myös halumäärän,
niin ovelastipa lausui nyt monineuvo Odysseus:
»Kuulkaa, valtiatarta te kuulua kihlovat sulhot,
kun minä lausun nyt, mitä mieleni laativi. Käännyn
puoleen Eurymakhon sekä Antinoon jumalaisen
ennen muita, kun noin puhe oikea heill' oli: jouten
jousi jo jättää, kaikk' ikivaltain uskoa haltuun.
Voitonp' aamull' on jumal' antava, kellekä tahtoo.
Mutta nyt ettekö sois siloselkää jousta te mulle?
Kätteni voimaa koittaisin, sama oisko, mi ammoin
ollut notkeiss' on jäsenissäni, vaiko jo lienee
harhaillessani riutunut pois hädän alla ja puutteen.»

Virkkoi noin, mut kaikk' iso valtasi kiukku ja pelko,
että jo kerjuri jännittäis silosarvisen jousen.
Noin heti nuhteli Antinoos, sanan tuiskasi tuiman:
»Kulkuri kurja, sun ei hidun vertaa mielt' ole päässäs.
Eikö se riitä jo, kun kera meidän saat, ylimysten,
huoleti runsaaseen pitopöytään istua, kaikki
pääset kuuntelemaan puhelummekin; eip' ole ennen
vieraat kuunnelleet, ei kerjurit haastelojamme!
Pääsi on vimmannut sulo viini, jok' on monen turma,
jos sitä ahnas vain kita kiskoo, ei pidä määrää.
Viinipä kuulun kentaurin myös vimmasi kerran,
aimon Peirithoon pitovieraan, Eurytionin,
luona lapithien; viini kun vienyt pääst' oli mielen,
ryhtyi hurjimus Peirithoon taloss' ilkiötöihin.
Sankarit närkästyin ylös karkasivat, ulos hurjan
raastivat usten taa, nenät, korvat ankarin vaskin
viilsivät päästä; jo pois meni mieletön, laahata myötään
palkkaa hulluutensa hän sai vihan polttavin vimmoin.
Siit' iso kentaurein sekä sankarien sota alkoi;
ensiks itsepä kärsi se juopunut julkeudestaan.
Sullekin ennustan pahan palkan, jos sitä jousta
rohkenet jännittää; koko maass' et suosiosuojaa
keltään saa; pian vie sinut tuonne jo tummava laiva,
miss' Ekhetos tyly vallitsee, jok' on kaikkien kauhu.
Sielt' eloss' et sinä selviä pois. Siis viinisi ääreen
tyytyen jää, älä nuorempain kera kilvata koita!»
Hällepä vastasi näin nyt mielevä Penelopeia:
»Eip' ole, Antinoos, tuo kaunist', ei sopivaista,
sortaa arvoa sen, ken on Telemakhon majavieras.
Vai varonetko, jos vieraan tuon käsivarsi ja voima

saisikin jännitetyksi Odysseun ankaran jousen,
että hän silloin veis minut puolisonaan kotihinsa?
Ei edes itse hän mielessään sitä toivoa tohdi.
Älköön antako siis sen huolen häiritä kenkään
atriataan; sill' ei sovi moisia ees ajatella.»

Vastasi Eurymakhos, Polybos-uron aaluva, tuohon:
»Korkean Ikarion tytär, mielevä Penelopeia,
suostuvan emme me hälle sun usko — se ois kovin kummaa,
vaan halu joutua ei ole miehien, naisien nauruks,
ett' alin rahvaskin sais mainita mailla akhaijein:
'Miehet huonommat jalon sankarin vaimoa mielii:
eip' edes jännittää uron jousta he voi siloselkää;
vaan joku mieron mies, mikä lie, maankiertäjä saapuu,
leikiten jännittää, läpi rautain laskevi nuolen.'
Niin on virkkava kansa, ja meille se jää häpeäksi.»

Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Moisill' ei toki, Eurymakhos, hyvä maass' ole maine,
joista jo haaskaajat koti miehen korkeasynnyn
häikäilyttömät sai: mitä siis häpeästä te muusta?
Varteva vieras on tää sekä vanttera, syntyä myös on
suurta, hän taatokseen jalon miehen mainita mahtaa.
Jousi jo suokaa siis hänen näyttääkseen väkeänsä.
Mutta ma sen sanon teille, ja myös se on täyttyvä totta:
jänteen kiinni jos saa hän, Apollo jos suo hänen voittaa,
vaippaan kaunoiseen hänet vaatetan, myös ihotakkiin,
kaksterä-miekan vyölle ja jalkaan anturat annan,
keihään kouraan myös, varan koiria, miehiä vastaan,
saaton suon hänen matkalleen, mihin aikovi mieli.»

Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Jousta sit', äiti, akhaijeist' ei ole oikeus kellään

hallita niinkuin mulla, se antaa taikka se kieltää.
Ei sitä kalliomaill' Ithaken ole mahtajamiestä,
ei meren saarill' Elis-maan heponurmihin saakka,
ken mua estää voi väkivalloin, vaikka ma jousen
antanen ainahiseks omanaan pois viedä jo vieraan.
Vaan sisäsuojiin nyt mene, antau askaretoimiis,
kehräämään, kutomaan sekä palveluneitoja neuvoin,
käskyin ohjaamaan; jous olkoon huolena miesten,
vaan yli muistapa mun, joka täss' olen haltia huoneen.»
Tuostapa hämmästyin emo huoneisiinsa jo lähti,
näät pojan miehevän lauseen tuon sydämeensä hän painoi.
Nous yliskammiohon kera saattajaneitojen, siellä
kauan Odysseut' itki hän, puolisoaan, unen armaan
kunnes loi yli luonten Athene päilyväsilmä.
Vaan jalo Eumaios kävi käyrää jousta jo viemään.
Silloin pauhina nous, salin täyttivät sulhojen huudot;
noin moni tiuskasi siinä jo nuorist' yltiöpäistä:
»Hoi, mihin käyrää jousta sa onneton viet sikopaimen?
Senkin joutio! Koht' omat ruokkimat koirasi nopsat
kaukana ilmoilt' ihmisien sinut syö sikomaillas,
meille Apollo jos suopea on sekä muut ikivallat!»
Huusivat noin; ja hän taas heti paikoilleen pani jousen
peljästyin, kun noin saliss' ärjyi mies moni hälle.
Vaan myös Telemakhos heti uhkaten huusi ja käski:
»Taatto, sa vie vain jous! Paha sulle, jos kaikkia kuulet!
Pois kivenheitoin karkoitan sinut peltoja pitkin —
vaikk' olen nuorempas, väkevämmät on voimani silti.
Yht' ylivoimaisestipa jos käsivarteni oiskin
voittava sulhot nuo, joka ainoan tääll'-olijoista!
Kai moni kiireen lähdön sais kotoamme ja kolkon

silloin multa, kun heill' on vain halu ilkiötöihin.»
Virkkoi noin; mut hällepä vain makeasti he nauroi
kaikki, ja haihtui pois pian sulhojen suuttumus tuima
Telemakhoon. — Salin halki jo jousen vei sikopaimen,
astuen luo monineuvon Odysseun hälle sen antoi.
Eurykleian nouti hän nyt, vei syrjähän, virkkoi:
»Mielevä Eurykleia, nyt Telemakhos sinun käskee
sulkea sukkelahan sisäsuojain saumatut ukset.
Jos mikä kuuluiskin melu, miesten melske ja voihke
usten taa salin puolelt', ei saa pyrkiä sinne
ainoakaan, pysykööt vain ääneti askarehillaan.»
Virkkoi noin; jäi hoitaja vait, sana siipiä vaille,
naissalin kaunoisen heti sulki hän, löi ovet lukkoon.
Riensi Filoitios nyt salavihkaa pois pihamaalle;
kohta hän salpaan sai pihan korkeamuurisen portin.
Löys esipylvähiköstä hän nuoraa keulavan laivan,
byblos-köyttä, ja sillä hän salvat kytki ja jälleen
paikkaans' äskeiseen tuli, istui miessalin soppeen,
silmäten käskijätänsä. Jo käänteli jousta Odysseus,
tutkien, tarkastain joka paikkaa, oisiko toukat
sarvea turmelleet, kun haltia kaukana viipyi.
Virkkoi vilkaisten moni vieruskumppanihinsa:
»Siinäpä jousen on katsoja vain, visu tutkija tottal
Moinen hälläkin lie kotonaan, tai ehkäpä katsoo
oppia tehdäkseen. Kas, kuinka sen kämmenet jousta
kääntäen, vääntäen käy, tuon parkitun kulkurikonnanl»
Näin joku virkkoi myös nyt sulhoist' yltiöpäistä:
»Olkoon muussakin niin häll' onnea, kuin sitä jousta
saanee moinen mies ikipäivänä jännitetyksil»
Noin hoki houkat sulhot. Vaan monineuvo Odysseus

kons' oli käännellyt väkijousta ja tutkinut tyyten,
niinkuin laulun taitaja mies sekä helkkyvän soiton
kielen pingoittaa pian, kiertäen tappia tiukkaan,
päistään kiinnitetyn, hyvinkierretyn lampahansuolen:
niin vähä vaivapa jännittää väkijous oli hälle.
Koski nyt jänteeseen käden oikean sormin Odysseus:
soi soreasti se kuin ilolaulelo ilmojen pääskyn.
Valtasi sulhot peljästys, iho kasvojen kauhtui;
aavisteeksi kuulua jo Zeus jylyn ankaran antoi.
Tuostapa riemastui jalo jaksaja, oiva Odysseus,
poika kun petteliään Kronos-taaton soi hyvän enteen.
Vinheän pöydält' otti jo nuolen, jonk' oli siihen
nostanut viinestään — sen verhoon viel' otanuolet
piilivät muut, pian joit' oli maistaa saavat akhaijit —
sen pani jouselleen, veti, taapäin tempasi jänteen
istuen tuolillaan etukuuruss', irti jo nuolen
tarkkaan tähdätyn laski; sep' ei sivu kirvehen silmän
kiitänyt yhdenkään, läpi viuhuen vaskinen nuoli
viimeisestäkin lensi, ja Telemakholle hän virkkoi:
»Ei häpeäksesi, Telemakhos, saliss' istu sun vieraas.
Enp' ohi ampunut, en kera jousen rehkinyt kauan
jännittäissäni; ennallaanp' on voimani vielä;
ei ole moinen, miks sitä halveksuin hoki sulhot.
Vaan nyt on katsominen, valon aikaan, että akhaijit
iltais-atrian saa, ilot muutkin nauttia sitten,
laulut, karkelot, kaunisteet pitojuhlien parhaat.»
Virkki ja merkin nyökkäsi; koht' olusvöin sekä miekoin
vyöttihe Telemakhos, vesa tuo jumalaisen Odysseun,
tarttui keihääseen, kävi luo, liki taattoa seisoi
vieress' istuimen, varaeltuna välkkyvin vaskin.

KAHDESKOLMATTA LAULU.

KOSIJAIN SURMA.

Viskasi ryysyt pois monineuvo Odysseus yltään,
harpaten kynnyksell' oli, kourass' ankara jousi,
viinikin nuolia täys; etehensä hän vinheät nuolet
puisteli permannolle ja näin kosijoille jo lausui:
»Siis toki palkaton kilpa se päättyi; mutta nyt aion
koittaa nuoltani maaliin, joll' ei viel' ole ollut
ampujataan, osunenko ja maineen suoko Apollo.»
Virkki, ja Antinoos sai maistaa nuolta jo vinhaa.
Sorjaan, kultaiseen, parikorvaan juur' oli maljaan
viiniä juodakseen hän tarttunut, nosti jo suulleen
maljaa, mieless' ei ajatellut kuoloa lainkaan.
Ken toki uskoikaan, pitoparvea suurt' uhitellen
ett' yks ainoa mies, ylen urhea kuinka jos oiskin,
tuiman tuottanut ois lopun hälle ja kuoleman kolkon?
Kohtipa kurkkuun nyt kävi tarkka Odysseun nuoli,

uhkean niskan puolelt' ett' ulos tunkihe tutkain.
Kaatui syrjin mies satutettu, ja pois kädet maljan
päästivät kirpoamaan; veri paksuna suihkuna pursui
sieraimista, ja vei nurin pöydän potkiva jalka,
ruoat permantoon, lihat paistetut nuo sekä leivät,
vieryivät verin tahrautuin. Hälyn nostivat hurjan
sulhot nähdessään, miten surmaan kumppani suistui,
säikkyen karkasivat salin istuimilta he pystyyn,
vilkuivat hätäpäin salin jynkkiä seiniä pitkin,
vaan ei kilpeä, vankkaa peist' ei keksinyt kenkään;
kiivain huudoin kääntyivät jo Odysseun kimppuun:
»Vieras, turmia teetkö, kun ammut toisia? Kuunaan
toiste et kilpaan käy; nyt rutto on loppusi tullut.
Sill' olet suurimman sukujaan sinä tappanut sulhon
polvea nuort' Ithaken. Pian haaskana korppeja ruokit.»
Kaikki he noin hoki, huus, ei tieten, tahtoen luulleet
surmanneen hänen miest', ei arvanneet vähämielet,
ett' oli heidät kaikki jo kietonut turmion paula.
Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»Koirat, konsaan ettepä vain minun saapuvan luulleet
Troian mailta, kun haaskaamaan talon multa te käytte,
palvelijattaret herjaamaan, oman puolison multa
viemään viel' eläessä mun itseni, kammoamatta
aukean taivaan ees asujoit' ikivaltoja taikka
moitett' ihmisien, jota vast'edes saa meno moinen.
Mutta nyt teidät kaikki on kietonut turmion paula!»
Virkkoi noin; ja he kaikki jo lyöminä kalpean kauhun
vilkuivat, kuhun väistyä vois tuhon ankaran alta.
Vastasi Eurymakhos vain yksin hälle ja lausui:
»Totta jos valtias liet Ithaken sinä, itse Odysseus,

syy sun on moittia, kuink' elämöineet tääll' on akhaijit
haaskaten kartanoas sekä maittesi kasvua, karjaa.
Vaan jopa noin nyt on maassa se mies, joka syy oli kaikkeen,
Antinoos; näet hält' oli yllytys ilkiötöihin,
ei aviokseen puolisoas hän mielinyt niinkään,
muup' oli mielessään, mut Zeus Kronossynty sen esti:
valtiahaks Ithaken väkivauraan itse hän aikoi
nousta ja tappaakseen sun poikaas vaani ja väijyi.
Nytpä hän ansiosurman sai; vaan laupias ollos
kansalles sinä, niin veroll' yhteisellä me kaiken
taas hyvitämme, mi sun tavaraasi on syöty ja juotu,
myös sakon tuo joka mies, härän kahdenkymmenen arvon
vaskea, kultaa, kunnes on tyytyvä mielesi vihdoin;
siihen saakkapa syy sun on tottakin suuttunut olla.»
  Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»Ei, vaikk', Eurymakhos, koko taattoisen tavaranne,
sen, mit' on nyt, mitä viel' ois vastakin karttuva, tuotte,
ennen surmaamast' en kätteni tauota anna,
kuin kosijoille ma kaiken tuon menon julkean kostan.
Nyt joko taistelkaa mies vasten miestä te taikka
karkotkaa, jos karttaa voi kuka kuoloa, mutt' ei
pääse nyt ainoakaan tuhon ankaran alta, ma luulen.»
  Virkki; ja polvet heiltä ja rohkeus raukesi rinnan.
Jälleen huusi nyt Eurymakhos näin toisia kiihtäin:
  »Ystävät, kättään ei mies suista se torjumatonta,
vaan siloselkä kun jousi ja viini on hällä nyt, ampuu
meit' yhä kynnykseltä hän kiiltelevältä ja kaataa
mieheen viimeiseen; mut kamppailkaamme jo kaikki!
Miekat temmatkaa sekä surman nuolia vastaan
pöytiä suojaksenne, ja päin kaikk' yhtenä käymme,

niin hänet tunkea pois oven kynnykseltä me voimme,
täält' ulos päästä ja kaupunkiin hälyn nostaen rientää.
Silloinp' ei tuo mies sen koommin käyttäne jousta.»
Huusi ja huotrastaan terin kaksin viiltävän miekan
tempasi vaskenvälkkyisen sekä karkasi kohti
huudoin hirmuisin. Jumalainen Odysseus nuolen
päin samass' ampui, ryntääseen näpyn alle se sattui.
Maksaan tunkeutui ota vinha, ja heltisi miekka
pois hänen kourastaan, ja hän horjahtain yli pöydän
suin päin tuupertui, meni permantoon pitoruoat,
maljakin myös parikorva, ja otsaa iski hän maahan
kuolemantuskassaan, jalat potkivat korkean tuolin
kaatoivat kolinalla, ja laskihe yö yli silmäin.
Karkasi Amfinomos, kohotettuna viiltävä miekka,
kuulun Odysseun kimppuun, noin ovest' ampujan aikoi
tunkea pois. Mut Telemakhos nopeampana häntä
kerkesi hyökkääjän selän taa sekä vaskisen keihään
hartiakuoppaan löi; terä rinnast' ulkoni, maahan
roikuen mies meni otsalleen. Pois harppasi jälleen
Telemakhos, vaan keihäs jäi, valahuttaja varjon,
Amfinomoon yhä kiinni; hän pelkäsi jonkun akhaijin
syöksyvän päälle ja miekallaan hänt' iskevän taikka
pistävän, peistä kun kuuristuin siin' irti hän kiskois.
Pois hän riensi ja koht' isän armaan luon' oli jälleen,
viereen astuen näin sanat siivekkäät heti virkkoi:
»Taatto, nyt kilven tuon pian sulle ja myös pari peistä,
vaskisen tuon kypäränkin, sun ohimoillesi käyvän,
varjeet itse ne myös otan taistoon, tuon tamineiksi
paimenen kummankin; asehissapa nyt vara parhain.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:

»Riennä ja tuo ne, kun vielä on nuolia turvana mulla,
jott' ovest' eivät pois mua tunge, kun ottelen yksin.»
Virkki, ja Telemakhos isän armaan käskyä kuuli,
riensi jo kammiohon, asevarjeet kuss' oli uljaat.
Kilpiä neljä ja kahdeksan hän peitsiä koppoi,
neljäpä myös kypärää kupuvaskea, huiskuvaharjaa,
otti ne myötään, koht' isän armaan luon' oli jälleen.
Itse hän ensin nyt puki ylleen vaskiset varjeet,
kumpikin paimen myös tamineihin suorihe sorjiin,
astui viereen kekseliään, monineuvon Odysseun.
Nuolia turvana kons' oli vielä, hän sulhoja ampui,
liikoja linnassaan; joka noutava nuolipa lensi
mieheen tähdättyyn, kasatusten sulhoja kaatui.
Mutta kun nuolet kaikk' oli valtias ampunut loppuun,
laski hän jousen pois ovipieleen miessalin vankan,
seinän hohtavan kulmaukseen sen jättäen pystyyn;
itse jo harteilleen nelivuodan kiinteli kilven,
kaunoisin kypäröin myös suojeli pään päteväisen —
hulmusi peljättäin hevonjouhinen töyhtö sen yllä —
vankkoja, vaskitetuita hän koppoi peitsiä kaksi.
Käytävähän oviluukkupa vei läpi jyhkeän seinän;
ääreen pylvähikön, salin vankan tuon ovisyrjään
päätyi käytävän suu, lujasaumain sulkema usten.
Tarkata käskenyt niit' Eumaion ol' oivan Odysseus,
hän liki seisoi näät — pakotie oli ainoa siitä.
Näinp' Agelaos huusi nyt kumppanejaan kehotellen:
»Eiköpä kiivetä vois oviluukust', ystävät, kenkään
kansan keskeen kaupunkiin hälyviestiä viemään?
Silloin ei tuo mies sen koommin käyttäne joustal»
Hälle Melantheus näin taas vastasi, vartia vuohten:

»Ei ole pääsyä siit', Agelaos; on kovin ahdas
käytävän suu, ja sen eess' ihan nuo pihan ukset on uljaat.
Siin' yks ainoa urhea mies koko parvea torjuis.
Vaan varuskammiohon minä käyn, asevaskia noudan
varjeiksenne; ne sinne on kai, ei kätköhön muuhun,
vienyt Odysseus täältä ja loistava poika, ma luulen.»
Virkkoi noin ja jo lähti Melantheus, kaitsija vuohten,
riensi Odysseun kammiohon solakäytävän kautta,
kilpiä kakstoist' otti ja peitsiä, yhtäpä monta
koppoi myös kypärää kupuvaskea, huiskuvaharjaa;
kantoi kaikki ne sieltä jo kiidättäin kosijoille.
Herposi polvet Odysseun, myös sydän urhea, noin kun
ottavan varjeet nuo näki sulhojen, vankkoja heidän
peitsiä puistelevan; kovan arvasi koituvan leikin.
Näin sanat siivekkäät heti virkkoi Telemakholle:
»Poikani, kamppailun kamalanpa jo on joku linnan
palveluneitoja taikka Melantheus tuottanut meille.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Taatto, mun on oma syyni se, ei vikapäit' ole muita
kuin minä yksin, jolt' asekammion jäi luja uksi
lukkoamatta; ja sen joku siell' ovelasti jo urkki.
Rientäös, oiva sa Eumaios, ovi kammion sulje,
tarkkaa myös, kenen oisiko tää talon palveluneidon
vai Dolion pojan työtä, Melantheun, niinkuni luulen.»
Siinä he toinen toiselleen noin haasteli. Taaspa
kammiohon meni, hiipi Melantheus, kaitsija vuohten,
sorjia noutaakseen tamineita; sen keksi ja kohta
valtiahalleen näin vaka Eumaios sanan virkkoi:
»Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo!
Tuoll' asekammiohon taas konna se käy, jota itse

juur' epäeltiin; siis sano selvälleen se jo mulle,
käynkö ja hengeti lyön, jos vain hänet voimani voittaa,
vai tähän saamaan tuon kataluuksien kaikkien palkan,
joita se mies monen monta on laatinut kattosi alla?»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Tässä ma Telemakhon kera korskia sulhoja torjun,
ett' ulos eivät rynnätä voi, iso into jos onkin.
Vaan sitokaa kädet jalkoihin selän taakse te hältä,
kammiohon mies paiskatkaa, ovi salpahan pankaa;
köyteen kietaiskaa lujasäiseen, sill' ylös kattoon
korkean kiskaiskaa hänet pylvään kylkeä pitkin,
niin kitukoon hyvän kotvan siin' elävältä hän ensin.»
Virkki, ja käskyä kuuli ja riensi jo kumpikin kohti
kammion usta, ja kätkeytyin kätyriltä he tuolta
kahden puolen väijyksiin oven pielihin jäivät;
kammion nurkass' itse hän siell' aseneuvoja etsi.
Mutta kun kynnykselle Melantheus, kaitsija vuohten,
astui kourassaan kypär' uljas, uhkeaharja,
toisen taakkana valtava taas homeharmaja kilpi,
kantama Laerteen aseurhona nuorena ammoin,
vaan romu vanha jo, ratkeilleet lujat ompelehihnat,
kiinni he karkasivat hänen hirmukseen, käsin tukkaan
iskivät, kammiohon hänet raastivat, heittivät maahan.
Taa jalat, taa kädet käännältäin kireälle ne yhteen
kytkivät nuorin kirvelevin, kuten heill' oli käsky
Laerteen pojan, tuon jalon jaksajan, oivan Odysseun;
köyteen kietoivat lujasäiseen, sill' ylös kattoon
korkean kiskoivat hänet pylvään kylkeä pitkin.
Siinä jo ilkuit noin sinä, Eumaios, sikopaimen:
»Kelpaa nyt sinun siinä, Melantheus, kelliä yösi,

pehmeän sait tilan maatakses, kuten sietikin saada;
siitäpä virkkuna taas, koin kultaisen kohotessa
äärelt' Okeanon, kuten ainakin vuohia linnaan
nouset noutamahan pitoteuraiks sulhojen suurten.»
Noin hän killumahan kireöihin jäi kipuköysiin.
Ottivat taas tamineensa he, sulkivat välkkyvän uksen,
luo heti riensivät kekseliään, monineuvon Odysseun.
Siell' oli ottelo vimmainen: vain miest' oli neljä
kynnyksell', iso parvipa taas sisäpuolla ja aimo.
Keskeen tuoksinan tuon tuli Zeun tytär, ylhä Athene
Mentorin häll' oli hahmo ja Mentorin äänikin aivan.
Riemastuin hänet keksi ja noin sanan virkki Odysseus:
»Mentor, ystävätäs tue, auta, jok' ain' oli aulis
sulle, se muista, ja suosiokas; sama meill' ikä onhan!»
Virkki, mut tulleen tunsi jo innontuojan Athenen.
Sulhojen huutopa taas salist' ankara soi, Agelaos
moitti ja nuhteli hänt' etumaisna, Damastorin poika:
»Mentor, kiehtoa mieltäs äl' anna Odysseun kielen,
että sä sulhoja vastaan käyt sekä suojelet häntä.
Sillä se päätös on meillä, ja myös se on täyttyvä totta:
hengeti lyöty kun ensin on nuo, isä niinkuni poika,
myös sinä surmasi saat saman tien, kun meit' uhitella
näin saliss' uskallat; sen päälläsi saat sinä maksaa.
Vaan uhat teiltä kun uuvuttaa terä vaskisen miekan,
niin tavaroihin Odysseun sun talos, maas tavaroineen,
kaikk' omas yhdistämme, sun poikias emme me heitä
henkiin kattosi all', ei tyttäres, puolisos armas
kaupungiss' Ithaken sen koommin käyskele konsaan.»
Noin hän huus. Yhä tuimistui viha kiivas Athenen,
ankaran hältä jo sai sanan nuhtelevaisen Odysseus:

»Poiss' on, Odysseus, sulta jo kunto ja voima se, jolla
kamppailit Helenen helo-olkaisen, jalosynnyn
vuoks yhä Troian mailla sa yhdeksän sotavuotta,
monta kun miekkasi löi tapon tuiman tanterehella,
neuvosi kaupungin katulaajan vei Priamolta.
Kuink' oman kattosi all', omas kaiken luo palatessas
ruikutat, rohkea kun sun on oltava sulhoja vastaan?
Vaan kupehelleni, kumppani, käy sekä töitäni katso,
jotta jo näät, miten palkitsee vihamiehien kesken
auliit ystäväntyöt nyt Mentor, Alkimon poika!»
Virkki, mut täyttäpä viel' ei antanut vuoroa voiton,
ensin Odysseun päätti ja sankarin loistavan poian
voimaa, kuntoakin koetella ja tarmoa taistoon.
Miessalin karstaisen katon alle jo liiteli itse,
jäi salin orrell' istumahan kuin ilmojen pääsky.
Poika Damastorin taas, Agelaos, sulhoja kiihti,
Eurynomos, Demoptolemos kera Amfimedonin,
poika Polyktorin Peisandros, Polybos sotimieli,
sulhojen suurimmat sekä kunnoltaan valioimmat
viel' elävistä ja eest' oman hengen taistelevista;
muut oli kaatanut jousi jo taajaan iskevin nuolin.
Näinp' Agelaos huusi nyt kumppanejaan kehotellen:
»Ystävät, miehen tuon käsi torjumaton pian herpoo;
Mentor hiipi jo pois, kovin ensin tyhjiä kerskui;
tuonne he jäivät yksikseen oven suulle. Mut älkää
peitsiä pitkiä kaikk' yht'aikaa heittäkö, ensin
viskatkaamme me kuusi, ja peitsen Odysseun rintaan
ohjaa Zeus kukaties, ja me voiton kunnian saamme.
Muist' ei huolt' ole, kunhan vain tuo yksi on kaattu.»
Virkkoi noin; kehotusta he kuulivat kaikki ja kiihkoin

heittivät; vaan menemään sai harhaan heitot Athene.
Muuan kohtasi vain salin uljaan tuon ovipieltä,
toisen peitsipä taas lujasaumaan upposi ukseen,
seinään kolmannen kävi vaskeva, saarninen keihäs.
Mutta kun välttäneheksi he saivat sulhojen peitset,
virkkoi muille jo näin jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Ystävät, on kehotella jo myös minun vuoroni teitä.
Peitset viskatkaa päin sulhoja, konnia, jotka
töilleen kukkurapääksi nyt mielisi surmata meidät!»
Virkki, ja kaikki he päin hyvintähdätyt, kärkevät keihäät
viskasivat; Demoptolemolt' elon otti Odysseus,
Euryadeen taas Telemakhos, Elaton sikopaimen
kaasi, ja Peisandron tuhopeitsin kaitsija karjain.
Hampain haukkasi nuo salin laajan lattian multaa,
karkkosi sulhot muut salin kauimpiin peräsoppiin;
heittäjät kaattujen luo heti syöksyi, pois veti peitset.
Sulhot vimmoin viskasivat taas kärkevät keihäät
kohti, mut ohjasi harhaan niist' useimmat Athene.
Muuan kohtasi vain salin uljaan tuon ovipieltä,
toisen peitsipä taas lujasaumaan upposi ukseen,
seinään kolmannen kävi vaskeva, saarninen keihäs.
Telemakhon toki ranteeseen ase Amfimedonin
sattui, päällimmäist' ihokertaa vammasi vaski.
Olkaan Eumaion kävi Ktesippon väkipeitsi,
naarmun piirsi ja kiiti se permantoon yli kilven.
Taas tovereineen kekseliäs, monineuvo Odysseus
viskasi kärkeväpäät päin sulhojen parvea keihäät.
Surmasi Eurydamaan nyt Odysseus, linnojen turma,
Amfimedonin Telemakhos, Polybon sikopaimen,
Ktesippon taas kaasi Filoitios, kaitsija karjain;

ryntääseen kävi peitsi, ja riemuin heittäjä huusi:
»Nyt, Polytherseen poika, sa ilkkuvasuu, varo, ettei
houkkuus kerskailuun sua houkuta vasta! Sa anna
vallita taivaisten; hepä paljoa on väkevämmät.
Tää ota vastike nyt, luuronkan sulta kun äsken
sai saliss' almuja pyytäissään jumalainen Odysseus!»
Karjain kaitsija noin hatasarvien huusi. Odysseus
päin väkipeitsin riensi ja iski Damastorin poikaa;
Telemakhos Leiokriton kaas, Euenorin poian,
uumiin upposi tunkeutuin läpi vaskinen tutkain;
suoraan otsalleen mies permantoon meni suin päin.
Vaan katon korkean alla jo aigiin, urhojen turman,
nosti Athene; peljästys tuli sulhojen sieluun.
Karkkosivat saliss' ympäri nuo kuin lehmiä karja,
pistoin tuskaisin jota vainoo hyörivä paarma,
kun kevätaika on mailla ja päivät pitkinä päilyy.
Vaan kuin kotkat taas nokin käyrin, koukerokynsin,
lentäen vuoriltaan, koht' iskevät lintujen parveen;
kiitävät maahan nää viritettyjä verkkoja kohti,
vaan ne jo koppoo vainoajain tuhokoura, sit' ei voi
torjua, karkota ei; ajo miesten mielt' ilahuttaa:
noinpa he syöksyivät saliss', iskien toisa ja toisa,
tuimina sulhoja kohti, ja kuului kaamea voihke,
ruskui murskatut päät, yli permannon veri tulvi.
Riensi Odysseun luo Leiodes, polvia kietoi,
näin sanat siivekkäät rukoellen hälle jo lausui:
»Polvia kietoen sult' anon armoa, säästä, Odysseus!
Loukannut sanall' en, en työll' ole naisia linnan
tääll' ypö-yhtä, se usko; ma sulhoja muitakin aina
hillitä koitin, jos kuka moisia mieli, mut eivät

kuunnelleet, kätt' ei pidätelleet ilkiötöistä;
niinpä jo saivatkin lopun surkean riettaudestaan.
Mutta jos nyt minä myös, minä uhrienkatsoja syytön,
saan verisurman, hyöty mi hurskaudesta on silloin?»
Vastasi kulmia tuimistain monineuvo Odysseus:
»Jos sinä joukkion tuon kehut uhrienkatsoja ollees,
kattoni alla sa kai useastikin toivotit, että
kaukana armaan ois palaukseni päivä ja suostuis
vaimoni seuraamaan sua, saamaan poikia sulle.
Siksi et tuimaa kuoloa nyt sinä välttävä liene.»
Virkki ja miekan maasta hän koppoi jäntevin kourin,
jonk' oli heltiämään Agelaos päästänyt äsken
kaatuissaan; sill' iski jo kaulan kahtia hältä;
suuss' oli äännähys vielä, kun pää pölykössä jo pyöri.
Femios, Terpiin poikapa, myös koki kolkkoa surmaa
välttää, laulaja tuo, huviks sulhojen jonk' oli laulaa
täytynyt laulelojaan. Oviluukun luona hän seisoi
helkkyvin soittoineen epäröivänä, tuonneko sieltä
pyrkiä korkean kaitsija-Zeun pyhän alttarin turviin
pois pihatarhaan, miss' ani-mont' oli polttanut ammoin
härkien reisiä Laertes ja Odysseus, vaiko
syöksyä jalkoihin nyt Odysseun armoa pyytäin.
Tuot' ajatellessaanpa jo parhaaks arvasi rientää
jalkoja kietomahan Laerteen poian Odysseun.
Ontevan soiton laski hän tuolin tuon, hopeoilla
huolitetun, välimaalle ja valtahisen sekomaljan,
riensi Odysseun luo, alas heittihe polvia kietoin,
näin sanat siivekkäät rukoellen hälle jo lausui:
»Polvia kietoen sult' anon armoa, säästä, Odysseus!
Jälkeenpäin kadut itse, jos surmaat laulajan, jonk' on

laulaa toimi ja työ iloks ihmisien, jumalainkin.
Muilta sit' oppinut en, jumal' itsepä lauluja mieleen
loi moninaisia; kuin ikivaltain niin sinun eessäs
laulaisin; älä siis verimiekoin päätäni viillä!
Virkkaa Telemakhos sen, armas poikasi, tietää,
ett' omin ehdoin en minä tänne, en kärkkyen käynyt
linnaas laulelemaan pitojuhliin sulhojen pitkiin,
vaan oli pakko, kun miest' ylen mont' oli heitä ja vahvaa.»
Noin hän pyysi, ja Telemakhos väkivoipa sen kuuli,
virkkoi taatolleen heti, vierimmäisenä seisoin:
»Malttaos, taatto, äl' iske, on laulaja tuo ihan syytön!
Airut on, oiva Medon, myös armahdettava, jolta
hoivaa, hoitoa sain tääll' aina ma lapsena ennen,
ellei kaatanut lie jo Filoitios tai sikopaimen
tai oma heittosi, kun salin halki sa ryntäsit äsken.»
Virkkoi noin, ja Medon sanat kuuli ne, mielevä airut;
istuimenp' oli alle hän tuoreeseen häräntaljaan
piiloon peittäynyt paetakseen kuoloa mustaa.
Sieltä hän joutuen nousi ja viskasi pois häräntaljan,
Telemakhon etehenpä jo maahan heittihe, virkkoi
näin sanat siivekkäät, rukoellen polvia kietoi:
»Täss' olen, ystävä! Vaan toki malta ja taivuta taattos,
ettei vaskellaan väkiverraton tuo mua surmaa
vimmoissaan kosijoille, kun haaskanneet varat, aarteet
hält' ovat täällä ja vain sua pilkanneet, vähämielet.»
Näin hymyellen lausui nyt monineuvo Odysseus:
»Pelkosi pois, tuhost' on sinut poikani auttanut turvaan,
itse jo nähdäkses, sanoaksesi muillekin, että
husrkaudest' etu suuremp' on kuin ilkiötöistä.
Mutta nyt menkää pois tapon luota jo tään pihatarhaan

kumpikin, niin sinä kuin runorunsas laulaja, kunnes
loppuun toimitetuksi ma saan, mitä täällä on tarpeen.»
Virkki, ja kumpikin mies salin ukselt' ulkosi kiirein,
istuutui isovallan Zeun piha-alttarin turviin,
surmaa säikkyen siin' yhä viel' ylt'ympäri vilkkui.
Etsi Odysseus nyt talon tarkkaan, vielä ken oisko
piiloon puikahtain tuhosurman välttänyt tuiman.
Vaan pölyn, hurmeen keskeen nuo näki kaikki jo kaatun
taajaan kuin kalat, joit' ovat verkollaan meren veestä
pyytäjät nostelleet monisilmäisellä; ne kaikk' on
rannan kaarrelmaan kasaeltuna, kaivaten päästä
taas meren aaltoihin, vaan hiekall' äkkiä hiutuu
helteisellä jo niist' elo päivän paahtavan alla:
noin kasatusten myös oli kaattuja sulhoja siellä.

Telemakholle nyt lausui näin monineuvo Odysseus:
»Poikani, Eurykleia sa käy, hae, hoitaja vanha,
jotta ma virkkaa saan, mitä vielä on tehtävä täällä.»
Virkki, ja Telemakhos isän armaan käskyä kuuli,
usta jo kolkuttain näin kutsui vaimoa vanhaa:
»Joudu jo, käy, emo vanha, sa valpas valvoja linnan
palvelijattarien, tule taattoni luo nopeasti;
hän sua kutsuu, näät puhumista on tärkkiä hällä.»
Virkkoi noin; jäi hoitaja vait, sana siipiä vaille,
salvoist' auki hän kaunoisen sai naissalin ukset,
sielt' ulos riensi, ja Telemakhos kävi johtaen eellä;
kaatunehitten kesken Odysseun keksi jo tahmaan
hurmeiseen ryvetettynä kuin jalopeura, jok' äsken
söi härän saaliikseen, kedoll'-yöpyjän, poispa jo astuu;
kaikk' yliyltään on veren peittämä rinta ja kasvot

kahden puolen, kauhea on peto katsoa: yltään
noin veri peitti Odysseun myös, jalat kuin käsivarret.
Ratkesi surmatut nähdessään sekä nuo veret viljat
riemuun Eurykleia, kun verraton työ oli tehty;
vaan heti kielteli häntä Odysseus hilliten innon,
näin sanat siivekkäät varotellen hälle jo lausui:
»Vait, sydämessäsi riemua vain, emo vanha, äl' ääneen!
Ääress' eip' ole kuollehien ilakoitava kuunaan.
Nuo ikivaltain sallima kaas, omat myös teot inhat;
sill' ei ainoakaan heilt' ihminen arvoa saanut,
korkea ei, ei alhainen, kenen kohtasivatkaan;
niinpä jo saivatkin lopun surkean riettaudestaan.
Vaan sano linnan naiset nyt sinä mulle ne, keilt' en
arvon-antoa saa, sekä keitä on kelpoja heissä.»
Eurykleiapa näin taas vastasi, hoitaja armas:
»Sulle sen selvälleen sanon, poikani, tuota kun tutkit.
Linnassas viiskymment' on luku palvelunaisten;
tarkoin neuvomiamme ne tääll' ovat tehtävihinsä,
villoja karttaamaan sekä kaikkeen palvelutoimeen;
kaksipatoista on herjuuteen toki heittynyt heistä,
kieltoja tottele ei minun, ei edes Penelopeian.
Telemakhos vast' äsken on varttunut, siks emo viel' ei
uskonut hallintaa ole palveluneitojen hälle.
Vaan menen hohtelevaan yliskammiohon sanan viemään;
puolisos uinua soi joku kuoloton siell' unen helmaan.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Hänt' et saa havauttaa, vaan käy tänne ne naiset
käskemähän, häpeällinen joill' elo täällä on ollut.»
Virkki, ja joutuen pois salist' astui hoitaja vanha,
naisia noutamahan meni, kiirein saapua käski.

Luo nyt Odysseus Telemakhon sekä paimenet oivat
kutsui kummankin, sanat siivekkäät heti virkkoi:
»Viekää ruumiit pois, sali raivatkaa kera naisten!
Sorjat on istuimet sekä pöydät pestävä sitten
huuhtoen veellä ja huokoisin hivuteltava sienin.
Mutta kun siistiks on taas kauttaaltaan sali saatu,
viekää neidot nuo ulos uksest' uhkean linnan
pyöreän kammion taa pihan vankkaa muuria vasten,
maahan lyökää siellä ne miekoin mittavin, kunnes
kaikist' on elo poissa ja hälvennyt himo lemmen,
heitä mi vei salayhteyteen kera sulhojen ennen.»
Virkki, ja neidot nuopa jo arkana parvena saapui,
surkea uikutus soi sekä vierivät kyynelet virroin.
Ensin kantoivat he nyt kuolleet, surmatut sulhot
portin pylvästöön pihan korkeamuurisen poikki,
sinne ne yhteen roukkosivat; tiet' itse Odysseus
näytti ja käymään käski, ja pakko ol' ankara kantaa.
Sorjat ol' istuimet sekä pöydät pestävä sitten
huuhtoen veellä ja huokoisin hivuteltava sienin.
Telemakhos, sikopaimen myös sekä kaitsija karjain
kaavinraudoin taas salin kaapivat jyhkeäseinän
permannon; liat kaavitut pois piti neitojen kantaa.
Mutta kun kauttaaltaan sali taas oli siistinä, veivät
kohta he neidot nuo ulos uksest' uhkean linnan
pyöreän kammion taa pihan vankkaa muuria vasten,
ahtaaseen solasoppeen, jost' ei pääsyä ollut.
Toimeva Telemakhos nyt lausui näin, sanan virkkoi:
»Noille en suo toden totta ma kuoloa kunniakasta,
jotk' ovat herjoja mun sekä korkean äitini päähän
heitelleet, viruneet kera sulhojen yöt yhytysten.»

Virkki ja nuoran kytki jo, köysiä tummien laivain,
pylvääseen ylähälle ja pyöreän kammion räystään
ympäri pingoittain, jalat ettei koskisi maahan.
Vaan kuin rastaat tai myös kyyhkyt siukovasiivet
kiitäissään pesähänsä jo pensastoon viritettyyn
paulaan käyvätkin, pesän kohtaavat kamalimman:
niin oli neitojen päät rivitysten, kullakin paula
kaulassaan kireällä, mi tuotteli surkean surman;
kotvan sätkivät vain jalat alla, jo hervoten kohta.
Noutivat pylvästöön, pihamaallekin nyt he Melantheun,
vaskin raatelevin nenät, korvat viilsivät päästä,
ruumiist' irtipä myös hävyn raastivat hotkia hurttain,
pois kädet, pois jalat hakkasivat vihan kostavan vimmoin.
Yltään huuhtoivat veritahmat jalkojen, kätten,
luokse Odysseun astuivat; jopa työ oli tehty.
Sai hält' Eurykleia nyt käskyn, hoitaja armas:
»Rikkiä tuo, emo vanha, mi rikkeet poistavi, tuo'os
tultakin, sauhuttaa salin että ma saan. Sinä kutsu
saattajaneitoineen nyt luokseni Penelopeia,
kaikkipa käske jo myös talon palvelijattaret tänne.»
Eurykleiapa näin taas vastasi, hoitaja armas:
»Haastoit, poikani, kaikin päin osuvasti ja oikein.
Vaan heti riennän noutamahan ihotakkia, vaippaa.
Ei tule linnassas sinun seisoa, hartian vankan
verhona ryysyjä vain; ei sulle se ois sopivaista.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Tulta nyt ensinkin salin sauhuttaakseni toivon.»
Virkki, ja Eurykleia jo totteli, hoitaja armas,
tulta ja rikkiä toi, ja Odysseus sai salin kaiken
sauhutetuksi ja kammiot muut sekä myös pihatarhan.

Eukkopa riensi jo kautta Odysseun sorjien suojain,
naisia valtiahan tykö kutsui, joutua käski.
Naissalin puolta he ulkosivat heti soihtuja kantain,
ympäri parveutuivat Odysseun kaikk' ilon innoin,
tervehytellen, suudelmin pään, hartiat peittäin,
myös kädet kättelemänsä; ja haikeudell' ihanalla
sankari itki ja nyyhki ja kaikkipa tunsi jo heidät.

KOLMASKOLMATTA LAULU.

PENELOPEIA TUNTEE ODYSSEUN PUOLISOKSEEN.

Nous yliskammiohon, haki riemuin valtiatartaan
hoitaja vanha jo virkkaakseen jalon puolison tulleen;
nopsina lynkkysivät jalat alla ja notkuvat polvet.
Astahtain pääpohjiin näin sanan laati ja lausui:
»Nouse jo, Penelopeia, sa armas laps, omin silmin
katselemaan, mitä kaivata sait sinä aikasi kaiken.
Tullut on vihdoin viimeinkin kotihinsa Odysseus,
sulhot surmannut, talon haaskaajat, tavarainkin,
korskeat ahmijat, jotk' oli poikasi uhkana täällä.»

Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Pois ikivallat sult', emo kulta, jo ottivat mielen,
viisaimmaltakin jotk' älyn viedä ja velloa voivat
tai höperöstäkin tehdä, jos tahtovat, taitavamielen;
veivät sult' älyn nuo; oli selkeä aina se ennen.
Miksikä ilkut noin mua, murhe kun mieleni täyttää,
tyhjiä juttelemalla ja kaikotat pois unen armaan,
kun minut juuri se voitti ja silmäni sulki? En maannut
näin makeasti sen koommin kuin sota multa Odysseun
inhaan vei Kiro-Ilioniin, jot' on mainita kammo.
Vaan alas astu sa nyt taas naissalin askarehille.
Jos talon naisist' ois joku muu mua tohtinut tulla
noin havauttelemaan sekä moisia viestejä tuomaan,
laittanut oisinkin heti pois hänet ankarin nuhtein
naissalin töille ma taas; mut on suur' ikä suojana sulla.»
Eurykleiapa näin taas vastasi, hoitaja armas:
»En, rakas laps, sua ilku, en lainkaan, totta ma haastan.
Saapunut jälleen on, kotihinsa on tullut Odysseus,
vieras on tuo se, jot' ilkkuivat saliss' ilkiöt sulhot.
Tiennyt on Telemakhos hänen saapumisensa jo kauan,
vaan isän aikeit' ei toki ilmaissut älytönnä,
kunnes koston sai meno hillitön sulhojen korskain.»
Kuuli ja riemahtuin heti nousi ja hoitajan vanhan
sulki jo valtiatar sylihinsä ja näin sanat hälle
virkkoi siivekkäät ilokyynelien valuessa:
»Kerto'os, oi emo kulta, jo kuulla mun suo tosi tarkka!
Tietosi jos tosiaankin on totta ja tullut Odysseus,
kättens' alle hän kuink' ypö-yksin julkeat sulhot
sorteli? Ainapa tääll' oli koolla he näät, koko joukko.»
Eurykleia jo näin taas vastasi, hoitaja vanha:

»En sitä nähnyt, en tiedä, ma kuulin vain hätähuudot
kuolevien. Mepä kauimpiin näet kammiosuojiin
piiltiin kammostuin, lujat salpaan pantu ol' ukset,
kunnes poikasi Telemakhos minut pois haki vihdoin;
näät mua kutsumahan hänet laittanut taatto ol' itse.
Kaattujen kesken Odysseun näin minä seisovan siellä;
vaan lujan, poljetun permannon kasat kaatunehitten
peittivät taajaan; ois hänet nähdä sun riemusi ollut
tahmaan hurmeiseen ryvetettynä kuin jalopeura.
Nyt pihaportin pylvästöön kasaeltu ne kaikk' on;
sorjia suojia sauhuttaa rikill' itse Odysseus,
leimuavan tulen laati ja mun sua kutsua käski.
Siis tule kanssani, jotta jo kummankin sydän saava
ois ilon yhteisen monen vaivan vaikean jälkeen.
Nytpä jo täyttynyt on, mitä niin ikävöimme me pitkään:
viel' eloss' itse hän luo oman lieden on saapunut, nähnyt
tääll' oman on pojan, puolison myös, pahanlaatijat kaikki
kattons' alla on nuo hän rangaissut, tuhosulhot.»

Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Noin, emo kulta, sa viel' älä riemua! Ois ilo, onni
kaikkien täällä, sen tiedäthän, hänen saapumisensa,
saatipa mun sekä poikani myös, jok' on varttunut meille;
mutt' ei olla se voi tosi, tuo sun tuomasi tieto,
vaan joku kuoloton surmannut lie korskeat sulhot,
suuttuen inhaan röyhkeyteen sekä ilkiötöihin.
Sill' ei ihminen ainoakaan heilt' arvoa saanut,
ei alahainen, korkea ei, kenen kohtasivatkaan;
niin tuhon riettaus toi. Mut on mennyt Odysseus, ammoin
sammunut saapumapäivä jo kaukana maalta akhaijein.»

Eurykleiapa näin taas vastasi, hoitaja armas:

»Lapseni, voi, mikä nyt sana kirposi kielesi päältä!
Kuunaan puolisos ei muka saavuko, vaikk' oman lieden
luona jo on kotonaan? Mut silti et vain sinä usko!
Vaan minä merkin mainita voin tutun sulle ja taatun,
arven tuon, joka karjun on iskemä valkeahampaan.
Jalkoja huuhdellessani sen heti näin ja sen oisin
virkkanut sulle, mut hän käsin sulki mun suuni, sit' ei mun
sallinut ilmoittaa ovelassa hän viisaudessaan.
Siis tule nyt! Takeheksi ma henkeni tarjoan siitä:
jos sinut pettänyt lien, tapa armott' ankarin surmin!»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Et hevin arvata voi, emo kulta, sa kuolematonten
aivoituksia, oiva jos ymmärryksesi onkin.
Lähteä poikani luo toki voimme nyt, että mä siellä
surmatut sulhot nään sekä sen, joka surmasi heidät.»
Virkki ja portahiaanpa jo laskihe, empivin mielin
miettien, kaukaa vainko hän tutkisi puolisoaan vai
rientäis suutelemaan heti päätä ja kättäkin kahta.
Vaan salihinpa kun noin kivikynnyksen yli astui,
seinustalle hän istuutui tulen liekkivän hohtoon;
taas liki seinää toista Odysseus korkean pylvään
juurell' istui siell' alas luotuna katse ja vartoi,
jälleen nähdessään mitä virkkais puoliso armas.
Kauan ol' ääneti tää, sydän tyrmistyi; oli vuoroin
kasvoja katsoissaan tutut tuntevinansa jo piirteet,
taas näön vieraan sai tuo kantaja ryysyjen kurjain.
Telemakhos emoaanpa jo nuhteli, noin sanan virkkoi:
»Äiti, sä ilkeä äiti, kun noin sydän sulla on nurja!
Miksikä loitos jäät sinä, et liki taattoa istu,
et hänen kuulumiaan kysy, haastele et hänen kanssaan?

Vaimoa noin tylymielt' ei toista, ken vieroa miestään
vois, joka kestänyt on monet vaikeat, saapunut vihdoin
syntymämaalle, kun vuosi jo kahdeskymmenes vierii.
Vaan sydän sull' oli kuin kivi, kuin kova kallio ainal»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Poikani, hämmennyt povess' on sydän mulla ja mieli,
ei kysymään, ei haastelemaan nyt kieleni käänny,
silmäni silmiin ei voi katsoa. Vaan jos Odysseus
totta hän on, kotihinsa jo vihdoin saapunut, silloin
toinen on toisen taatummin pian tunteva, sillä
meill' omat on tutut merkit, jotk' ovat outoja muille.»
Tuon hymy huulillaan jumalainen Odysseus kuuli,
näin sanat siivekkäät heti virkkoi Telemakholle:
»Tutkia, Telemakhos, mua vain täss' äitisi anna
tarkalleen; pian on hän taas minut tunteva täysin.
Nyt, kun on ryysyt ryöttäiset vain ylläni, niin hän
halveksuu mua eikä Odysseuks uskoa saata. —
Vaan nyt on meidän miettiminen, mikä ois apu parhain.
Yhden ainoan jos kuka tappanut miehen on halvan,
jolleka kansass' ei jää kostajajoukkoa suurta,
senkin on karkota pakko ja syntymämaa, suku jättää;
meiltäpä surman nyt Ithaken sai nuoriso parhain,
kansan toivo ja turva, sit' aattelemaan sua pyydän.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Taatto, sa aattele itse, mik' auttais; sull' ylin onhan
ymmärrys, sanotaan, seass' ihmisien; sitä miest' ei
kuolollist' ole, ken vois kilvata vertana sulle.
Vaan kera innoin käymme me, eik' ole uupuva miehuus
meiltä, ma sen sanon, ei, niin kauan kuin käsi kääntyy.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:

»Niinpä jo virkan siis, mitä parhaaks arvelen. Ensin
saakaa kylpy ja myös puvut puhtaat, neitoja linnan
kaikkia laittaumaan kehotelkaa kaunehisiinsa;
soittoon soipaan taas jumalainen laulaja tarttuin
käyntiin ohjatkoon kisan hilpeän sen helinällä,
että ken ulkona kuulee sen, ohikulkija taikka
naapuri, uskois häät nyt hankitun tänne ja ettei
sulhojen surmast' ois huhu kaupunkiin ylen varhain
ehtivä, ennenkuin isotarhaisen tilan turviin
maalle me kerjetä voimme. Me silläpä miettiä sitten
saamme, min ehkä Olympon Zeus avun antava lienee.»
Virkki, ja neuvoa tuota he tottelivat halumielin.
Ensin kylpivät, myös puvut puhtaat ottivat. Naiset
laittihe kaunehisiinsa, ja laulaja löi jumalainen
ontelon soiton kieliin, niin halun nostaen heissä
lauluun armaaseen sekä riemuun karkelon kauniin.
Kaikui kartano suuri nyt jalkain polkemisesta
miesten karkelevain sekä neitojen viehkeävöitten.
Noin kumun kuullessaan moni ulkona-kulkija virkkoi:
»Häitä jo valtiatar kai viettää, mielimä miesten;
eip' oman puolison saavuntaa odotella se häijy
malttanut, kaitsentaan kodin jäädä ja korkean linnan!»
Noin hoki nuo, hepä ei näet tienneet, kuink' oli käynyt.
Sai kylyn linnassaan nyt Odysseus urheamieli,
Eurynome, talonhoitajatar, pesi, voiteli urhon,
vaippaan kaunoiseen hänet verhosi, myös ihotakkiin.
Päähän Athene loi soreutta ja sankarin varteen
uhkeutt' uljaampaa, rotevampaa, tuuheat kutrit
kiireelt' aaltoamaan pani kuin hyasinttien kimput.
Niinkuin kultaa huolittaa hopeaisehen pohjaan

taituri, jolle Hefaistos on itse ja Pallas Athene
neuvonut taidot kaikki, ja syntyy työ ihanainen,
niin soreutta hän uhkua soi uron pään sekä olkain.
Nousi jo kylvystään ihanaisena kuin ikivallat,
istuimelleen taaspa jo äskeiselle hän istui
Penelopeiaan päin, puhutellen puolisoansa:
»Kummahinen, sydänt' ei noin heltymätönt' ole panneet
hentojen naisten rintaan viel' ikivallat Olympon!
Vaimoa noin tylymielt' ei toista, ken vieroa miestään
vois, joka kestänyt on monet vaikeat, saapunut vihdoin
syntymämaalle, kun vuosi jo kahdeskymmenes vierii!
Eurykleia, jo tee tila mulle, mun yöni on yksin
nukkuminen; sydän on oman puolison kuin kova rauta!»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Kummahinen, ei yllätys, ei ylenkatse ja ylpeys
mull' ole haittana; muistanhan hyvin muotosi siitään,
täältä kun laivoin airokkain Ithakesta sa läksit.
Eurykleia, sa tee tila, kammiohon mene vankkaan,
jonka hän tehnyt on itse, ja sielt' ulos uhkea vuode
siirrä ja kaunoisesti se kattele, kantaos siihen
kaattuvataljat, pielukset sekä uhkeat raidit.»
Virkkoi miestään noin koetellakseen. Mut Odysseus
vastasi synkkänä, kuullessaan sanat puolison puhtaan:
»Vaimoni, minkä sä nyt sanan mieltäni vihlovan virkoit?
Vuoteen sen kuka siirtänyt on? Hevin ei sitä tehdä
kekseliäinkään vois — joku jollei kuoloton tulle,
jonka on muuttaa helppo se paikaltaan, miten mielii.
Kuolollist' ei miest' ole, ken kevyesti sen siirtäis
vauraimmillaankaan, näet outopa on salaseikka
vuoteen veistoksessa; mun työtäni on se, mun yksin.

Kasvoi kartanomaall' iso puu, pujolehti oliivi,
hyöleä, vehmas, varreltaan kuin valtava pylväs.
Siihen kammion tein — jäi keskeen puu — kiven toiseen
saumaten seinät pystyyn sain, katon ylle ma laitoin,
istutin paikalleen ovet vankat pieliä pitkin.
Nyt pujolehden puun minä karsin, hakkasin poikki,
sen tyvikantaan tein silot syrjät, veistelin vaskin
taiten, tarkoin, kuin veti luoti ja lanka, ja laadin
vuoteentolpaks sen sekä reiät kairasin kaikki.
Siihen nyt kehän muun minä liittelin, löin sirot lyötteet,
hohtelevaa hopeaa sekä norsunluuta ja kultaa,
reikiin sonninvuotaiset vedin purppurahihnat.
Puoliso, merkin sen sanon sulle; mut enpä mä tiedä,
vieläkö vuode on paikoillaan vai lie kuka ehkä
siirtänyt, alta jo sen sahaellut puun tyven poikki.»
Virkki, ja puolison rinta jo raukesi, herposi polvet,
nuo kun tunsi hän merkit, Odysseun kertomat tarkoin.
Itkien riensi hän luo, käsivarret Odysseun kaulaan
kietoi onnekkaana ja suuteli päätä ja virkkoi:
»Oi, älä suutu, Odysseus, sill' olit ain' yli muitten
viisas, malttava mies! Ikivallat vaivoja meille
säätivät, yhdess' ei elon nuoren riemuja suoneet
nauttia, ehtiä rinnakkain iän korkean ääriin.
Mutt' älä suutuksiss' ole siit', älä katkera, etten
kohta, kun näin sinut, rakkaammin sua tervehytellyt.
Näät sydämessäni ain' oli, rintani alla, se pelko,
ett' ois valheillaan mua pettelemään joku outo
saapuva, sillä on mies moni miettijä häijyjen juonten.
Argotar ei Helene, tytär Zeun, hevin suostunut oisi
mieheen vieraaseen levon armaudessa ja lemmen,

tuon jos tietänyt ois, pojat ett' oli aimot akhaijein
saapuvat noutamahan hänet taas sulo-syntymämaahan.
Vaan teon pattoisen pani kuoloton pauloja hälle;
eipä hän eelt' ajatellut, tuo mitä ois lume tuova
turmia — alkupa siit' oli meillekin tään polon pitkän.
Mutta kun mainitsit salamerkin tuon sinä varman
vuoteestamme, jot' ei muu kenkään viel' ole nähnyt
kuin sinä ynnä mä itse ja ainoa palveluneito,
Aktoris, ammoin tuo isän antama myötäni tänne,
meill' ovenvartiatarna jok' ain' oli kammion vankan,
nyt sydän ei epäröi — kova kuinka jos oisikin ollut.»
Virkki, ja sankari sai halun itkeä vain palavamman;
nyyhkien sulki hän rinnoilleen sulopuolison puhtaan.
Kuin näky riemukas on maa silmiin urhojen uivain,
pirstonut joilt' ulapalla Poseidon purren on oivan,
tuulien viskelemän sekä vetten korkean kuohun —
harvapa maihin pääsee vain yli vaahtisen aavan,
voimin nääntyvin ui, iholl' inha on suolava tahma,
rantaan riemuitenpa jo ehtii, ei tuho niellyt:
niin näki riemuin valtiatar jalon puolison jälleen,
kaulalt' ottanut valkeit' ei käsivarsia lainkaan.
Ois yli itkevien rusosorminen ehtinyt Eos,
päilyväsilmä jos ei ois neuvoa tiennyt Athene.
Kaart' ei päättää yön pian antanut, hohtava Eos
äärell' Okeanon sai viipyä, valjahatonna
vartoa sai hevot siivekkäät, Faeton sekä Lampos,
nuo valon tuojat, joill' yli ilmojen kiitävi Eos.
Näinp' aviolleen lausui nyt monineuvo Odysseus:
»Viel' ei vaivat meilt' ole laanneet, puoliso armas,
kilvoitukset on viel' isot, mittaamattomat eessä,

valtavat vaikeudet, ja ne täytyy kaikki mun kestää.
Tietäjä Teiresiaan näet sielupa mulle sen lausui,
Hadeen kartanohon kotitietäni konsa ma astuin
tietelemään sekä myös polokumppanien palausta.
Vaan tule, heittäykäämme jo vuoteeseen, levon helmaan,
jott' uni armas virvoittaa sais meitä jo vihdoin.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Milloin mielesi vain halajaa, heti valmis on vuotees,
kun sinun taivahiset nyt sallivat saapua jälleen
oivaan kartanohos sekä synnyinmaahasi vihdoin.
Mutta kun mainitsit ja ne toi joku kuoloton mielees,
vaivat varttovat nuo sano, kerta ne kai minun sentään
tiettävä on; paras onhan siis heti kohta ne kuulla.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Missä on mielesi, kun sitä noin kovin mult' uteletkin?
Olkoon siis, sen sulle ma virkan peittelemättä.
Mutta se mieltäsi ei ilahuttane, ei mua liioin.
Matkata ihmismaita mun kauas tietäjä käski,
kulkea, kiertää vain, kädenmyötäist' airoa kantain,
kunnes löytänen maan, miss' ei mert' ihmiset tunne,
suolaa lainkaan ei pane ruokiin laittelemiinsa,
ei ole milloinkaan punarintoja pursia nähneet,
airoja ei solakoit' ole myöskään, siipiä laivain.
Merkin mulle hän neuvoi myös, jok' on tuntea selvä:
kun joku vastaan käy, joka tutkii, kunne ma viedä
viljanviskint' aion noin nojass' olkani vahvan,
siinäpä maahan lyön kädenmyötäisen minä airon,
palveet kauniit tuon ja Poseidonin suostutan ylhän,
uhraan jäärän, myös härän hälle ja hönkyvän karjun,
taas kotitielle jo käyn, satauhrit tuon pyhät palvoin

muit' ikivaltoja myös, asujaimia aukean taivaan,
kaikkia yksittäin. — Oma kuoloni vienona vihdoin
saapuu, vaan meren aavoill' ei, kun lempeä vanhuus
voimani vaivuttaa ja ne kansat, joita ma kaitsen,
onnea nauttivat. Ties osan mulle hän koituvan moisen.»
Hällepä vastasi näin taas mielevä Penelopeia:
»Vanhuus sulla jos auvokas on ikivaltojen suoma,
on toki toivo se myös, kaikk' että sa vauriot vältät.»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Vaan tilan Eurynome kera vanhan hoitajavaimon
laati jo pehmeäpatjaisen, kun leimusi soihdut.
Laittivat vuoteen vankan tuon vireästi he kuntoon;
linnan suojiin nukkumahan meni hoitaja vanha,
heidät vuoteeseen lepokammion vartiatarna
saatteli Eurynome tulisoihtua kantaen, poistui
sieltä jo jälleen. Vaan ihanaistapa heittyä heidän
taas oli auvoon ammoisen aviollisen vuoteen.
Telemakhos, sikopaimen myös sekä kaitsija karjain
taukosi tanhuamasta ja neitojen tauota käski;
itsepä jäivät nukkumahan saliss' yöhämärässä.
Nautti nyt riemuin tuo pari korkea auvoa lemmen,
toisilleen halumiellä jo haastelivat: jumalaisin
vaimoja tuo, mitä sai kotonansa hän kärsiä, nähdä
sulhojen julkean joukkion siell' yhä vain elämöivän,
häntä kun mielien niin monet teuraikseen härät, lampaat
iskivät, viini kun ruukuistaan yhä virtana vuoti;
korkeasynty Odysseus taas, mit' ol' itse hän muille
tuskia tuotellut, mitä kolkkoja kärsiä saanut;
kertoi kaikki, ja noit' ilomielin puoliso kuuli,
kesken kertoman eip' uni ummistuttanut silmää.

Kertoi, kuink' oli ryöstellyt kikoneita hän ensin,
joutunut lootofagein mehumaille jo myös, teot kertoi
kykloopin sekä kuink' oli aimojen kumppaniensa
kuoleman kostanut, jotk' oli armoton julmuri syönyt;
kuinka hän päätyi Aiolon luo, joka soi majan auliin,
tiellekin autteli taas, toki ei hänen sallima suonut
maalleen saapua, vaan rajun myrskyn viemänä täytyi
huoltaan huokaillen kalamert' ajelehtia kauas;
kuinka hän Telepyloon, laistrygonien tuli rantaan,
laivojen, miesten myös varusäärten vauriopaikkaan,
josta hän yksin pääs, oma laivapa vain tuhon vältti.
Kirken viekkauden, lumojuonet jutteli, matkan
Hadeen tunkkaiseen asumukseen hankavin haaksin
Theben Teiresiaan tykö ennusneuvoja saamaan,
kuink' urokumppanit siellä hän kohtasi kaikk', oman kalliin
kantajan myös, joka hänt' oli pienenä vaalinut ennen;
kuinka hän Seireenein sulolaulua kuunteli soipaa,
Loukkuri-kalliot ynnä Kharybdiin, kauhean Skyllan
kohtasi, vauriotonna jot' ei ole kiertänyt kenkään;
karjaa Helios-valtiahan miten kumppanit kaatoi,
kuinka sen kostaen Zeun jylykorkean polttava leimaus
murskasi laivan hältä ja surmaan kumppanit oivat
suistui kaikki, hän yksin vain kovan kuoleman karttoi;
kuinka hän uiskeli Ogygiaan, kave missä Kalypso
onkaloluolissaan pidätellen hänt' aviokseen
suostuttaa koki, hoivaa soi, ois tarjona ollut
siell' elo kuoloton hälle ja kuihtumaton ikinuoruus,
vaan sydän ei hänen rinnassaan toki suostua voinut;
kuinka hän vaaroja kestäen luo tuli faiakilaisten,
kuinka he kunnian soi sydämestään kuin jumalalle,

laivall' armaaseen hänet auttivat syntymämaahan,
vaskea, kultaa myös sekä vaatteit' antaen myötä.
Sai sen kertoneheksi, jo valtasi koht' uni urhon,
armas huolien hoiva ja raukaisuttaja raajain.
Muistipa seikan muun nyt päilyväsilmä Athene;
vierell' armaan puolison kun sulo-unta jo kyllin
arveli mielessään hän Odysseun nauttia saaneen,
äärelt' Okeanon heti huomenhohtavan kutsui
koin valoks ihmisien. Jopa vuoteen vienon Odysseus
virkkuna jätti ja nous, sanan lausui näin aviolleen:
»Armas vaimo, jo sai ylenkyllin kumpikin kestää:
täällä sä itkeä sait palaukseni toivoa turhaa,
taas minut kauas salpasi Zeus sekä muut ikivallat
vaikein vastuksin, miten syntymämaat' ikävöinkin.
Nytpä, kun kanssasi unt' olen nauttinut kaivatun vuoteen,
kaikkea kaitse, mi talteen lie tavaroitani jäänyt;
laitumen laumat taas, mitä tappoi korskeat sulhot,
korvaan ryöstelemällä, ja toisia tuoda akhaijit
saavat, kunnes on ennallaan luku karjani kaiken.
Maalle ma nyt isotarhaiseen menen kartanohomme
luo jalon taattoni, jolla on katkera kaipaus ollut.
Näin sua, mielevä puoliso, siis tekemään minä neuvon:
koin kohotessa on kai huhu kohta nyt alkava kiertää,
linnass' ett' olen surmannut minä kaikki jo sulhot;
niinp' yliskammiohon kera saattajanaistesi astu,
siell' ole vain, älä muita sa katsele tai kysy lainkaan.»
Virkki ja varrelleen puki kaunoiset tamineensa,
Telemakhon sekä paimenet myös havautti ja heidän
kaikkien varjeikseen asevasket koppoa käski.
Kohta he tottelivat, varut vaskiset ottivat ylleen,

portist' ulkosivat avatusta, ja johti Odysseus.
Loi valon aamu jo maille, mut yöhön heidät Athene
kaihtaen kätki ja kaupungist' ulos ohjasi joutuin.

NELJÄSKOLMATTA LAULU.

SULHOJEN MANALAANTULO. SOVINTO.

Hermes, haltia Kyllenen, heti sulhojen sielut
saapui kutsumahan, tuli kourassaan lumosauva,
kaunis, kultainen, joll' umpeen loihtivi silmät,
toiset taas unest' elvyttää, miten mielivi. Sielut
sillä jo hääteli pois, vikinöinpä ne seurasi vaisuin.
Kuin peräll' onkalon kammokkaan eestaas räpytellen
yököt piipittää, joku niistä jos suistunut irti
kallion syrjält' on, rypähässä kun siinä ne riippui,

iukuvin äänin noin ne nyt häälyivät, hämäröitä
polkuja pitkin vei niit' onnentuottaja Hermes.
Ääriin Okeanon ohi Leukas-kallion, kautta
Helios-valtiahan lepo-uksien, maat unienkin
matkaten, vei kedon liljaisen lakealle ne joutuin,
varjot vainajien kuhun päätyvät vaipunehitten.
Kohtasi heitä jo sielu Akhilleun, Peleun poian,
Patroklon sekä Antilokhon, sotisankarin kuulun,
Aiaan myös, joka kasvultaan ol' akhaijien kaikkein
sorjin, mittavin mies jalon Aiakon aaluvan jälkeen.
Nuop' oli saattona myötä Akhilleun. Vaan liki heitä
koht' Agamemnonin sielu jo saapui, Atreun poian,
hahmoin murheisin, kera kaikki ne, joilleka koitui
kutsuiss' Aigisthon sama kuolo ja kohtalon arpa.
Hällepä ensin näin nyt lausui sielu Akhilleun:
»Atreun poika, sa näytit meist' yli urhojen muitten
saaneen suosion ainaisen salamoitsija-Zeulta;
suuri ja mahtava näät oli johdossas sotajoukko,
mailla kun Ilionin näki vaikean vaivan akhaijit.
Vaan tuhon sullekin siis ylen varhain kohtalo tuotti,
jonk' ei alta se väistyä voi, ken on syntynyt kerran.
Kunnian ylhimmässä kun loistoss' oisikin suotu
kohdata Troian mailla sun kuolo ja kohtalo, silloin
sulle akhaijit kaikk' ois kummun korkean luoneet,
kuulun kantamahan nimen, maineen poikasi jäänyt;
mutta nyt surmaan surkeimpaan sinun suistua täytyi!»
Atreun poian sielupa näin taas vastasi hälle:
»Peleun auvokas aaluva, oi jumalainen Akhilleus,
kaukana Argos-maast' all' Ilionin joka kaaduit!
Troian, akhaijein myös urot parhaat kanssasi kaatui,

kun sinust' ottelivat — pölykenttää itse jo peitit
ruumiillas rotevall', ajotemppuja aattelematta.
Kamppailtiin koko päivä, ja lainkaan taistelemasta
eip' ois laattu, jos ei Zeus estänyt ois rajumyrskyin.
Mutta kun laivain luo sinut kamppailust' oli tuotu,
vuoteeseen sinut laskettiin, lahealla jo veellä
pestiin, öljyin voideltiin iho heljä; akhaijit
leikaten suortuviaan monet itkivät kyynelet kuumat.
Aalloist' äitisi nousi, kun viestin sai, vedenimmet,
kuoloton saattue, myötä, ja kaamea soi suruparku
veen yli vierien, kauhu jo valtasi kaikki akhaijit.
Haaksiin hankavihinp' ois karkonneet jo he, ellei
mies sitä estänyt, joll' ikä suur' oli kuin kokemuskin,
Nestor, ennenkin jok' ol' oivin keksijä keinon.
Näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
'Seiskää, hillitkää pako arka jo, poiat akhaijein!
Aalloist' äitipä vain merenimpien kuolematonten
kanssa nyt astuu vaikertain pojan surmatun äären.'
Virkki, ja tyyntyi aimot akhaijit taas, pako talttui.
Piirinä ääressäs meren äijän tyttäret seisoi,
verhosi vaikertain sinut vaattein ambrosiaisin.
Lauloi yhdeksän runotart' yhä vaihtuvin vuoroin
myös murevirtt' ihanaista. Akhaijia kyyneletöntä
nähnyt siinä et ois, sulo laulu se niin kävi mieliin.
Seitsemäntoist' yhä yötä ja päivää noin sua jäivät
ihmiset itkemähän jumalain kera kuolematonten;
kahdeksantenatoista jo polttaa sai tuli ruumiis,
lampaat uhkeat uhrattiin, härät myös hatasarvet.
Vaattein ambrosiaisin, mett' iholl' yltä ja rasvaa,
valkean valtaan jäit roviollesi roihuavalle,

kiersivät ympäri sen asehissaan urhot akhaijein
vaunuin, jalkaisin; kävi ankara ryske ja pauhu.
Vaan sinut vihdoin kons' oli polttanut liekki Hefaiston,
koottiin valkeat luut koin noustua äitisi tuomaan
uurnaan kultaiseen, sulin voitein voitaen pantiin
viiniin veettömähän; sen ol' uurnan kuulu Hefaistos
laatinut, lahjaks sen Dionysolt' äitisi saanut.
Siin' ovat valkeat luusi nyt, loistava, aimo Akhilleus,
surmatun Patroklon tomun kanssa, Menoition poian;
taas eri uurnass' on tomu Antilokhon, joka sulle
kaatun Patroklon oli jälkeen kumppani kallein.
Uurnien yllepä koht' ison, uljaan kummun akhaijein
keihäskelpojen joukko jo miehevä loi meren ääreen,
kärkeen niemekkeen, liki Hellespontoa laajaa,
kauas jott' ulapalle se paistais kulkijan silmään,
niin nykykansan kuin tulevaisien polvien nähdä.
Kilpojen palkinnot emos taivahisilt' ylen kauniit
pyysi ja kiistata keskeen toi valiointen akhaijein.
Mont' olet urhoa kyllä sä kumpuun pantavan nähnyt,
valtiasvainajien näit peijaiskilpoja, joihin
uljaan voittelon voittaakseen urot vyöttyvi nuoret;
hämmästyttänyt ois toki tuo sua, kuink' ylen sorjat
nuo pani voittelopalkinnot Thetis kuuleajalka
kumpusi ääreen; näät jumaloille sa ain' olit armas.
Niinp' ei kuollessas nimi kuollut sun, jalo mainees
säilyy heimoss' ihmisien iankaiken, Akhilleus.
Vaan mitä itse ma sain, sodan tuon joka taistelin loppuun?
Mullepa Zeus palatessani soi lopun surkean alla
Aigisthon kirokätten, myös oman puolison riettaan.»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.

Vaan liki saapui heitä jo airut, tappaja Argon,
kaikki Odysseun surmaamain toi sulhojen sielut.
Kumpikin hämmästyin kävi kohti, kun saapujat keksi.
Koht' Agamemnonin sielu jo, Atreun aaluvan, tunsi
Amfimedonin kuulun, tuon Melaneun pojan armaan,
ammoisen majaystävän, maall' Ithaken asuvaisen.
Hällepä ensin virkki nyt Atreun aaluvan sielu:
»Turma mi, Amfimedon, ikiyön toi maille jo teidät?
Noin valioita ja nuoria kaikk' — on kuin kuka yhteen
kansan, kaupungin ois parhaiston valikoinut!
Laivast' aaltojen alle Poseidon sortiko teidät
nostaen tuulet raivoamaan sekä ankarat aallot,
vai tuhon maallako toi vihamies, härät jolt' yrittogether
ryöstää, laumat lampahien myös uhkeat taikka
vallata kaupungin, pois puolisot orjina raastaa?
Vastaus suo kysymääni, me näät majaystävät oltiin.
Vieraaksenne ma jäin, Menelaos myös jumalainen,
etkö sä muista, kun noudantaan tulin oivan Odysseun,
myös hänet Ilioniin kera saamaan hankavin haaksin.
Multapa vei koko kuun hakuretki se veen yli aavan;
vaivoin suostui vain näet linnojen turma Odysseus.»
Amfimedonin sielupa näin taas vastasi hälle:
»Korkea Atreun poika, sa kansain pää Agamemnon,
kaikk' oli, muistan sen, kuten kerrot, korkeasynty.
Vaan puhun julki jo sulle ja juttelen peittelemättä,
kolkko mi koitui loppu ja kuolema meille. Odysseun
jäätyä retkilleen hänen puolisoaan kosioimme.
Torjunut ei, avioon ei myöskään myöntynyt inhaan,
meillepä kuoloa vain, tuhosurmaa mietti hän tuimaa.
Täänkin mielessään salaviekkaan keksi jo keinon:

näät naiskammiohon kutehelle hän laitteli kankaan
hienoisen, ylen pitkän, näin kosijoille jo lausui:
'Sulhot, Odysseun kuoltua mun kosijoikseni tulleet,
älkää nyt hätiköikö te häitäni, kunnes on valmis
kangas tää, ett' ei mene hukkaan lankani kauniit.
Käärinliinat teen jalon Laerteen minä siitä,
ennenkuin kovan kuolon tuo tyly sallima hälle,
ettei naiset akhaijein vois mua moittia — maanneen
vainajan verhoa vaill', eläessään vaikk' oli vauras.'
Noin hän haasteli, miehekkäät sydämemme sen uskoi.
Päivisin kangastaan kutomassa hän suurta nyt hääri,
öin tulisoihtujen leimunnass' yhä purki sen jälleen.
Kolmepa vuott' oveluudellaan hän akhaijeja petti;
mutta kun kerkesi vuosi jo neljäs tuomana Horain,
mennyt kuita kun mont' oli, päättynyt päiviä paljon,
naisist' ilmi sen toi joku juonen tunteva, joutui
kuulua purkaissaan kutomusta hän yllätetyksi,
tehdä sen valmiiks sai, ei tahtonut, vaan oli pakko.
Noinpa kun viimein valmistui näkyville se, välkkyin
pestynä valkeuttaan kuin päivä ja kuu, joku silloin
sinne Odysseun toi jumal' armoton, ohjasi niemeen
äärimpään, sikopaimenen luo. Jumalaisen Odysseun
poikapa myös kävi sinne, kun laivoin pois tuli tummin
retkeltään, Pylos hietava jonk' oli määränä ollut.
Miettivät kumpikin nyt, miten sulhot surmata, sitten
kulkivat kuuluun kaupunkiin; tuli eeltä jo ensin
Telemakhos, vaan myöhemmin sikopaimenen myötä
itse Odysseus myös, repaleinen vaatteus yllään,
moisena muodoltaan kuin kurjin kerjuriäijä,
hoippuva sauvoineen, polot ryysyt verhona varren.

Vanhimmatkaan meist' ei voineet tuntea häntä,
arvata ei, yht'äkkiä ett' oli itse hän tullut,
vaan hän herjoja sietää sai sekä heittoja meiltä.
Aikans' ääneti vain, lujin, kaikkea-kestävin mielin
herjoja, heittoja noit' oman kattons' alla hän kärsi.
Mutta kun aigiinkantaja Zeus niin vihjasi, silloin
kaunoiset tamineet salist' otti hän, kammion kätköön
vei kera Telemakhon ne ja sulki ja salpasi uksen.
Vaan oman puolison pyys ovelassa hän viekkaudessaan
jousen, kiiltävät kirveet myös kosijoille jo tuomaan —
tuostapa koitojen meidän ol' alkava kilpa ja surma.
Jäykkään jaksanut ei väkijouseen kiskoa meistä
jännett' ainoakaan, vähät liian meill' oli voimat.
Mutta kun ankaran jousen Odysseus ottanut oisi,
yksin suin joka mies sitä hälle me tarjoamasta
kiivahin huudoin kiellettiin, jos kuinkakin kärkkyis;
Telemakhos vain yllyttäin toki tarjota käski.
Koppoi jousen nyt jalo jaksaja, oiva Odysseus,
leikiten kiskoi jänteeseen, läpi rautojen ampui;
hirmuna kynnykselle jo harppasi, vinheät nuolet
puisteli viinestään, jalon Antinoon heti kaatoi.
Kohtapa kiitivät muitakin päin kipukirpeät nuolet,
ei sivu singonneet, ja he kaatuivat kasatusten.
Auttaja taivahinenp' oli hällä, sen huomasi selvään:
torjumatonna he riehuen siell' yhä yltyvin vimmoin
iskivät toisa ja toisa, ja kuului kaamea voihke,
ruskui murskatut päät, yli permannon veri tulvi.
Sen lopun saimme me siis, Agamemnon; viel' ovat ruumiit
siell' yhä vain pihamaalla Odysseun vaalimatonna.
Ei koti kuullut viel' ole viestiä, ei suku, että

huuhtoa haavat vois, verihyyteet pestä ja meidät
itkien hautaan hankkia myös, kuten vainajat vaatii.»
Atreun poian sielupa näin taas vastasi tuohon:
»Auvokas poika sa Laerteen, monineuvo Odysseus,
puolison oivan sait, jalon totta ja korkeakunnon!
Kuink' oli nuhteeton, vakamielinen Penelopeia,
tuo tytär Ikarion, kuink' uskollisna Odysseun,
oikean puolison, muisti! Sep' ansio ei huku unhoon,
vaan maill' ihmisien ikivallat laulelon armaan
mainita muistoa suo yhä mielevän Penelopeian.
Eipä hän tehnyt kuin tytär Tyndareon tihutöitä,
jolt' oma puoliso surman sai: runo kolkkopa siit' on
kertova ihmismailla, ja herja se kaiken on kantaa
naissuvun hempeän, myös jalojenkin, niitä jos lienee.»
Tuo nyt haikea heill' oli haastelo, vaipunehilla
Hadeen kartanohon, tykö varjojen, maan ikipeittoon.

Kaupungistapa saattajineen pian ehti Odysseus
vainiomaalle jo Laerteen tilan hoidetun, oivan,
jonk' oli hankkinut itse hän kerran, vaivoja kestäin.
Kiersivät pääasumusta sen muut pihanympäryshuoneet,
joiss' ain' atrian söi pito-orjat, henkäsi, yöpyi
raatajat haltian nuo halun jälkeen. Askare uuras
myös sikelittären siell' oli vanhan tuon, joka maalla,
kaukana kaupungist', yhä hoitaja hälle ol' altis.
Palvelijoilleen virkki ja poialleen nyt Odysseus:
»Käykää vankkaan kartanohon te ja atriateuraaks
siellä te joutuisaan paras tarhan karjuja pankaa;
taattoni luo menen itse ja tutkin, vieläkö tuntee
hän minut, silmien eessä kun seison, muotoni muistaa,

vai joko lie näkö outo, kun niin olin poissa ma kauan.»
Virkki ja antoi kaikk' asevarjeet palvelijoilleen.
Nuo heti astuivat katon alle, mut itse hän lähti
etsien astelemaan päin tarhaa marjavapuista.
Vaan Dolios, ison istutusmaan oli kaitsija poissa,
poikia ei näkyviss', ei orjia, kaikk' oli menneet
orjantappuran taittoon, näät ylt'ympäri tarhan
aidata aikoivat, kera ohjaamass' oli vanhus.
Taattopa tarhass' yksin vain oli puusoreassa
möyhien taimen juurt', ylen karhea yll' ihomekko,
paikkoja, tahroja täynnä, ja paikatut suojana säärten
säärykset härännahkaiset; käsineitä hän käytti
vuoks okapiikkien pisteleväin, oli päähine päässä
vuohenvuotainen, sydän haikeitaan yhä hautoi.
Noin isän nähdessään jalo jaksaja, oiva Odysseus,
vanhuuden ikehessä ja mielen murtavan murheen,
varjoon vartevan päärynäpuun kävi puhjeten itkuun.
Arveli aivoissaan sekä mielessänsä jo mietti,
kohtako suudellen sylihinsä hän sulkisi taaton,
kaikki jo kertois, kuink' oli saapunut syntymämaalle,
vai kyseleisikö hältä ja tutkisi kaikkea ensin.
Viisaimmaksipa tuon hän viimein päätteli päässään
taattoa vanhaa leikillään koetella nyt ensin.
Aikein moisin luo jumalainen Odysseus astui.
Kuurullaan isä taimen juurt' oli kaivelemassa;
viereen seisahtui sekä virkkoi loistava poika:
»Vanhus, tarhasi hoitoon sult' ei taitoa puutu.
Kaikkipa kunnoss' on joka viikunapuu, joka köynnös,
öljy- ja päärynäpuu, joka kasvissarka on saanut
hoitoa huolellista, jok' ainoa taimikin tarhan.

Vaan sanon sulle ma sen, jos et vain pahaks ottanc ehkä:
itselläs hyvä ei ole hoito: jo kolkko on vanhuus
kuormana sulla, ja vaill' olet ruokkoa, kurjat on vaattees.
Laiska et vainkaan lie pidon ansaitaksesi huonon,
eik' ole orjankaltainen sun muotosi lainkaan,
sun jalo vartesi, vaan näkö valtiahanpa on sulla,
miehen sen, joka käy, kun on kylpenyt, atrian syönyt,
untuvavuoteeseen; sepä on näet oikeus vanhain.
Vaan sano mulle jo tuo, puhu, juttele peittelemättä:
kenpä sun haltias on, kenen tarhaa täällä sa hoidat?
Virkkaos myös tosi tarkka ja vilpitön, että sen tiedän,
maall' Ithaken tosiaanko ma lien, kuten jutteli juuri
vastaankulkija mies tuoll' astellessani tänne,
ei erin aulis, sill' ei viitsinyt vastata kaikkeen,
ei mua jäänyt kuuntelemaan kysyessäni hältä,
vieläkö entinen tääll' elon ilmoill' ois majavieras,
vai joko vainaja lie sekä vaipunut maille jo Hadeen.
Sillä mä sen sanon sulle, ja kuulla ja uskoa saat sen:
kerran kestitsin minä syntymämaassani miestä —
vierast' astunut armaampaa mun kattoni alle
konsaan kaikist' ei ole kaukaa saapunehista —
syntynyt maall' Ithaken oli, kertoi, mainita saattoi
taatokseen jalon Laerteen, Arkeision poian.
Vieraan vein talohomme ja kestitsin, miten taisin,
tarjosin kyllältään, mitä tarjota soi varat vauraat,
sai sopivaisia myös hän ystävälahjoja multa,
seitsemän täyttä talenttia sai sepitettyä kultaa,
kukkavakyljen myös sekomaljan täyshopeaisen,
peittoa sai kakstoista ja verhoa pehmeävillaa,
yhtäpä mont' ihokasta ja vaippaa viel' ylen sorjaa;

vihdoin neitoja neljä, jok' armaan askaretaidon
taitelijoit', ihanaisia, sai valikoida hän itse.»
Hällepä itkuun puhjeten näin isä vastasi vanha:
»Vieras, maahan nyt kysymääsi sä kyll' olet tullut,
vaan väkivalloin tääll' elämöivät röyhkeät miehet.
Turhaan vieraalles ylenpalttiset lahjasi annoit!
Maall' Ithaken eloss' oispa hän ollut, oisi hän lahjoin
vastannut valioin, jalo kestänyt ain' eron hetkeen
kestitys ois; hyvä antipa näät hyvin palkita sietää.
Vaan sano mulle jo tuo, tosi tarkka ja vilpitön virka:
montako vierryt on vuotta jo siitä, kun tuo kävi vieras,
ystävä-parkasi, mun polo poikani — poikani mennyt! —
tuo kovaonninen, jonk' ulapoilla jo, kaukana maastaan,
heimostaan, kalat söi, tai lie pedot maalla ja linnut
saaneet saaliikseen. Eip' itkien hänt' isä, äiti
vaalinut vainajan vaatteisiin, elon antajat hälle;
ääress' ei oma puoliso ees, jalo Penelopeia,
itkenyt, tuojatar aartehien, vaikk' ois toki tullut,
silmiä umpeen painanut ei, kuten vainaja vaatii.
Myös sano julki jo mulle ja selvitä, että sen tiedän:
kenp' olet, mistä on matkasi? Miss' oma maas, talo taattos?
Missä on laivasi nopsa, mi toi sinut tänne ja uljaat
kumppanit myötäsi myös? Vai laivako toi sinut vieras,
maihin jätti ja maksun sai, taas matkasi tietään?»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Sulle sen selvälleen sanon, vanhus, tuota kun tutkit.
Kaupungiss' Alybaan koti kuulu on mulla, Afeidas
siellä mun valtiastaattoni on, Polypemonin poika;
mulla Eperitos on nimi taas; sivu Sikaniasta
suuntani harhaan vei joku haltia, sorteli tänne.

Syrjään kaupungista ma laskin laivani rantaan.
Mutta jo viides vuosi on siitä, kun lähti Odysseus
luotani, synnyinmaastani pois, polo ystävä-parka.
Vaan toki varmaa onnea ties käden oikean puolta
lintujen lento, ja riemuiten hänt' auttelin matkaan,
riemuin itse hän lähti; ja toivopa jäi sydämiimme
ystävin yhtyä taas sekä kilvata loistavin lahjoin.»
Virkki; mut tuskan pilvi jo taaton verhosi tumma,
mustaa multaa hän käsin kaksin kouri ja syyti
hapsiin harmajan pään syvin huokailuin sekä voihkein.
Mieli Odysseun järkkyi, nous syvä, kirpeä kutku
kurkkuun, sieraimiin, kun tuon näki hän isän tuskan.
Luoksi hän riens, isän rinnoilleen veti, suuteli, virkkoi:
»Täss', isä, itse ma oon, jota tiedustat; jopa vihdoin
nään kotimaani, kun vuosi jo kahdeskymmenes vierii.
Vaan jätä vaikerrus, jätä kyynelkuohuvat itkut.
Sulle nyt sen sanon seikan vain — näet tärkki on aika —
sulhot nuo olen surmannut minä kattoni alla,
kostanut ilkiötyöt, menon mieliä-kalvavan kaiken.»
Hällepä Laertes näin vastasi taas, sanan virkkoi:
»Poikani totta jos ollet, Odysseus, saapunut jälleen,
niin sano merkki sä pettämätön, sua että ma uskon.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Ensiks arpea tuot' omin silmin katso, sen uursi
ammoin Parnasson helohammas karju, kun siellä
vierailin; minut Autolykon tykö, äitini taaton,
laitoit näät sinä, myös emo korkea, lahjojen noutoon,
joist' oli antanut hän lupauksen luonasi käyden.
Vielä ne mainitsen minä puut sun tarhasi oivan,
jotka sa annoit mulle, kun pyytelin — näät tulin kerran

piennä mä kanssasi maalle. Me käytiin polkuja tarhan,
mulle nyt näyttelit puut nimitellen. Kolmepatoista
päärynäpuit' oli, kymmenen taas omenoit' oli täynnä,
neljään kymmenehen oli viikunapuita ja viiteen
versoja viinin, mun nimikoitani, joist' yhä vuoroon
sai sadon, niissäpä näät joka laatuun terttuja kasvaa,
Horat, tyttäret Zeun, kun taivaalt' antavat helteen.»
Virkki; ja herposivat isän polvet, raukesi rinta,
nuo kun tunsi hän merkit, Odysseun kertomat tarkkaan.
Poikaans' armaaseen käsin tarttui taintuva, taaton
painoi rinnoilleen jalo jaksaja, oiva Odysseus.
Mutta kun hengähtäin tuli tuntoihinsa hän jälleen,
puhkesi taas puhumaan hän, näin sanan laati ja lausui:
»Zeus isä! Ettepä kuolleet viel' ole, vallat Olympon,
koston korskeudestaan jos sai totta jo sulhot!
Vaan kovin pelkään nyt minä, ett' äkin turmio ehtii,
miehet kaikk' Ithaken käy tänne, ja viesti jo kulkee
kaupungeille kefalleenein, sanan vie joka suuntaan.»
Vastasi hälle ja lausui näin monineuvo Odysseus:
»Tyynny jo, kauemmin tuost'ällös kantako huolta!
Kartanohon kera käy, joka tuolla on tarhasi luona.
Sinne jo Telemakhon sekä karjankaitsijan laitoin,
myös sikopaimenen, valmistaa heti atrian käskin.»
Noinpa he haastellen luo ehtivät kartanon kauniin.
Vaan katon alle kun astuivat, talon sorjihin suojiin,
paistia Telemakhos sekä paimenet siellä paraikaa
leikkelivät, veden kaatoivat säkenöivähän viiniin.
Sai kylyn Laertes sill'aikaa sankarimieli,
sai pesun, voitelun — tuop' oli työ sikelittären vanhan —
vaipan kauniin varrelleen; tuli itse Athene,

kansan kaitsijan loi jäseniin hän uhkeutt' uutta,
muotoa uljaampaa, rotevampaa ryhtiä antoi.
Noin kylyst' astuvan pois isän hämmästyin näki poika,
sill' oli kaltainen jumalain hän kuolematonten;
näin sanat siivekkäät heti hälle jo laati ja lausui:
»Armas taatto, nyt on joku kuoloton totta jo tehnyt
katsoa kauniimmaks sun muotosi, vartesi ryhdin!»
Mielevä Laertes näin vastasi hälle ja lausui:
»Moisena josp' — oi korkea Zeus ja Apollo, Athene —
kuin ma kefalleenein päämiehenä valtasin kerran
muurit Nerikonin sekä kaiken manteren niemen,
moisena linnassamme jos oisin vaskisin varjein
seisonut rinnallas sekä torjunut sulhoja eilen!
Polvet herpaissut usealtakin miekkani oisi
miessalin permantoon ja sun mielesi täyttänyt riemu.»
Noinpa he toinen toiselleen nyt haasteli tuossa.
Mutta kun askare tehty ja valmis ol' atria, ääreen
arvoa myöten istuivat, rahit alla ja tuolit.
Siinä jo ruokiin ryhtyivät; Dolios tuli silloin,
vanhus tuo, kera myös pojat seurasi, raatamisestaan
uuvuksissa; he näät sikelittären kerkeän kutsun
sai, emon vanhan tuon, joka poikain kasvua kaitsi,
äijän hoitaja myös, iän painaman, siell' oli altis.
Nuo kun Odysseun huomasivat sekä tunsivat jälleen,
hämmästyin, sanatonna he seisoivat. Mut Odysseus
lausein laatuisin hoputellen heitä jo haastoi:
»Vanhus, pöytään käy, pois oudoksunta jo pankaa!
Kauan tässä jo teit' odoteltiin, ois halu ollut
ryhtyä ruokiin, maltettiin toki vartoa teitä.»
Virkkoi noin. Sylin aukaisten Dolios tykö syöksyi,

ranteest' otti ja suuteli kätt' ikävöidyn Odysseun,
näin sanat siivekkäät heti haastoi ja hälle lausui:
»Saavuit, kallis, siis, ikävöitsemä kaikkien, vaikka
vaipui toivo jo pois; sinut itsepä toi ikivallat!
Terve, ja suur' ilo sulle ja taivahisilt' ikionni!
Vaan sano mulle jo julki ja selvitä, että sen tiedän:
saapumisestasi onko jo mielevä Penelopeia
saanut tietoa varmaa, vai lähetämmekö viestin?»
Vastasi hälle ja lausui näin jumalainen Odysseus:
»Vanhus, on tieto jo häll', älä huolissas ole siitä!»
Virkki; ja pois kävi tuolilleen sorealle jo vanhus.
Myös Dolion pojat piiriytyi tykö kuulun Odysseun,
urhoa kättelivät ilon innoin tervehytellen;
koht' isän myötä jo istuivat riviss' atrian ääreen.

Noin taloss' istuen siellä he nauttivat atrian aimon;
vaan läpi kaupungin Huhu kiiti jo viestiä kantain,
kertoen sulhojen surman tuon sekä kuoleman kolkon.
Kohta sen kuullessaan väki kaikki jo virtasi yhteen,
voihkien, vaikertain luo riensi Odysseun linnan.
Kantoi pois oma heimo ja hautasi vainajan kunkin,
miehet muitten kaupunkein kukin laivurin laivaan
nopsaan vietiin taas, niin kulkemahan kotihinsa.
Itse jo kertyivät kokoukseen synkkänä mieli.
Mutta kun koolla jo kaikk' oli kansa ja kertynyt yhteen,
nousi ja lausui noin Eupeithes kaikkien kuullen —
hällepä rintaan näät surun riehuvan toi pojan surma,
Antinoon, joka ensiks sai tuta nuolta Odysseun —
kyynelet silmissään hän lausui näin, sanan virkkoi:
»Ystävät, miespä se totta jo turmia mietti akhaijein!

Vei kera laivoillaan mont' aimoa miestä hän ensin,
hukkaan laivat saatti ja kuoloon kumppanit uljaat;
nytpä kefalleenit palatessaan murhasi parhaat.
Kostoon siis heti, ennenkuin pakosuojana hällä
lie Pylos tai pyhä Elis, epeijein maa ihanainen!
Tulkaa, taikk' ikiherja ja pilkka on meill' osanammel
Polvien jälkeistemmekin jää häpeäksi se totta,
murhaajalle jos emme me poikien, veljien kosta.
Ei minun vainkaan ois elon maill' ilo olla, ma ennen
kuolla jo kohta ja vainajien tykö vaipua soisin.
Siis heti tulkaa, etteivät meren taakse jo ehdi!»
Haastoi itkien noin; tuli surku akhaijien kaikkein.
Luo samass' ehti Medon sekä laulaja myös jumalainen,
tullen Odysseun linnast' yön uniraukean jälkeen;
keskeen astuivat; kovin hämmästyi väki kaikki.
Siinä jo heille Medon näin lausui mieleväneuvo:
»Miehet kaikk' Ithaken, mua kuulkaa! Eip' ole vastoin
tahtoa taivaisten väkityötään tehnyt Odysseus.
Näät jumalanpa ma sen omin silmin näin, jok' Odysseun
viereen ilmestyi — jalon Mentorin häll' oli hahmo.
Korkea kuoloton tuo kons' eellä Odysseun riensi
kutsuen, rohkaisten, saliss' ympäri konsa jo riehui,
hirmuna karkasi päin, ja he kaatuivat kasatusten.»
Virkkoi noin, ja he kaikk' oli lyöminä kalpean kauhun.
Heillepä haastoi nyt Halitherses, sankari vanha,
Mastorin poika, jok' entiset ties sekä ties tulevatkin;
näin hyväneuvoisesti hän haastoi heille ja lausui:
»Miehet kaikk' Ithaken, mua kuulkaa, kun sanon teille.
Vain oma laimeutennepa sai tämän, ystävät, aikaan.
Lainkaan ei minun, ei jalon Mentorin kieltoja kuultu,

ei elämöimist' ehkäisseet isät poikien houkkain;
röyhkeys turmiokas tihutyöt isot teetteli heillä:
aarteet ahmivat, loukkasivat hänen puolisoansa,
miehen mahtavan, jonk' ei luulleet saapuvan jälleen.
Näinpä nyt olkoon siis; mua kuulkaa, kun sanon teille:
älkää lähtekö — päin hakusurmaa mies moni rientäis!»
Noin hän virkki, ja nous enin joukko, ja suosiohuudot
raikuen soi, vaan paikoillaan osa ääneti viipyi.
Nurjapa heist' oli näät puhe tuo, kehotusta he ennen
kuulivat Eupeitheen, tamineensa jo noutivat kiirein.
Mutta kun vyöttäyneet oli kaikki he välkkyvin vaskin,
rintaan kaupungin katulaajan parvi jo kertyi
sankka, ja johtoon Eupeithes kävi, mies vähämieli,
niin muka kostaakseen pojan kuoleman; ei toki ollut
saapuva jälleen, vaan oman saava jo sallimasurman.

Virkkoi, kääntyen puoleen Zeun Kronossynnyn, Athene:
»Korkein valtiahist', isä taivaisten, Kronossynty!
Vastaus suo kysymääni: mi sulla nyt aie on mielen?
Taas sodan tuiman tuovako liet sekä vaikean vainon
vai sovun säätänet kumpainkin sotivaisien kesken?»
Pilviennostaja Zeus näin vastasi hälle ja lausui:
»Lapseni, miksikä tuota sa niin kysyt multa ja tutkit?
Etköpä itse jo vain sitä neuvoa miettinyt, että
kerran kostaen saapuva ois kotihinsa Odysseus?
Tee mitä mielit siis; toki kuullos, kuinka on säätty.
Kun kosijoille jo kostanut on jumalainen Odysseus,
niin sopu tulkoon nyt, ja hän valtias maan yhä olkoon.
Heidän muististaan pois poikien, veljien surman
itse me viemme, ja taas sula suosio kaikkien kesken

ainian vallitkoon, vaka rauha ja vauraus runsas.»
Innokas ilmankin, sanast' yltyi tuosta Athene,
oitis Olympon korkeudest' alas myrskynä riensi.

Mutta kun kylläisiks sai maistuva atria heidät,
noinpa jo lausui nyt jalo jaksaja, oiva Odysseus:
»Käyköön katselemaan joku, oisko ne tänne jo tiellä.»
Käskyä täyttelemään Dolion kävi poikia muuan;
kynnykseltä jo kohta hän huomasi saapuvan joukon,
riensi Odysseun luo, sanat siivekkäät heti virkkoi:
»Tuolla jo saapuvat. Siis tamineihin koht', asut yllel»
Virkki, ja nousivat kaikk', asevarjeet vyöttivät ylleen:
heit' oli urhoa neljä ja kuus Dolios-ukon poikaa.
Vyöttihe myös Dolios sekä Laertes sopavaskiin,
nuo ukot harmaapäät, viel' urhoiks sai hädän uhka.
Mutta kun vyöttäyneet oli kaikki he välkkyvin vaskin,
uksest' ulkosivat jo, Odysseus johtajanansa.
Astui tullehien tykö Zeun tytär ylhä, Athene.
Mentorin häll' oli hahmo ja Mentorin äänikin aivan.
Tuon näki riemahtuin jalo jaksaja, oiva Odysseus;
vaan heti poialleen hän virkkoi, Telemakholle:
»Tietänet itse nyt, Telemakhos, kera astuen keskeen
ottelon, urhojen uljainten väkiveikkahan tuimaan,
taattojen mainett' että et tahraa, jotk' oli kuulut
sankarikunnoltaan kautt' aikain maill' avarilla.»
Toimeva Telemakhos näin tuohon vastasi jälleen:
»Taatto, sen näät pian itse, jos mielit: en heimosi maineen
tahra ma lie, älä pelkää, ei ole mulla se mieli.»
Virkki, ja riemastuin näin Laertes sanan lausui:
»Armaat taivahiset, mikä onnen päivä, mi riemu:

uljuudestapa kilpailee pojanpoika ja poika!»
  Luo kävi, lausui hälle nyt päilyväsilmä Athene:
»Rakkain joukost' ystävien, Arkeision poika!
Zeus ano auttelijaksi ja Zeun tytär päilyväsilmä,
sitten peitsi jo lennätä päin, valahuttaja varjon!»
  Virkki ja rohkean loi uron rintaan voiman Athene.
Turvaten tyttärehen Zeun korkean sankari vanha
heitti, ja keihäs sinkosi päin, valahuttaja varjon,
Eupeitheen kypärään kävi, suojusvaskea vasten.
Peistä se torjunut ei, läpi tunkihe kiitävä tutkain;
kaatui mies rytinällä, ja kalskuen soi sopavasket.
Päin etumaisia nyt kera loistavan poian Odysseus
keihäin kärkeväpäin sekä miekoin surmaten syöksyi.
Ois tuhon saaneet kaikki ja jääneet sille jo tielleen,
aigiinkantaja-Zeun tytär ellei kaikuvin äänin
huutanut ois sekä herpaissut sotivaisien vimmaa:
  »Miehet kaikk' Ithaken, verityöstä jo vimmahisesta
laatkaa, rauhass' erjetkää nopeasti jo kaikki!»
  Noin hän huusi, ja kauhu jo kalpea valtasi heidät.
Päästivät peljästyin heti kouristaan asehensa
maahan kirpoamaan, jumalattaren huuto kun raikui;
pyrkivät karkoten kaupunkiin, rakas näät oli henki.
Huudoin hirmuisin jalo jaksaja, oiva Odysseus
syöksyi kuuruna päin, kuin iskuun ilmojen kotka.
Silloin sinkosi Zeun Kronossynnyn polttava leimaus,
mahtaja-taaton tyttären tuon etehenpä se iski.
Käski Odysseun laata jo päilyväsilmä Athene:
  »Laerteen jalo poika, Odysseus, mies monineuvo!
Heitä jo tappava taisto ja herkeä, että et viimein
Zeuta jo suututtais, Kronossyntyä, kaitsevasilmää!»

Virkki; ja totteli riemahtuin kehotusta Odysseus.
Kesken taistelevain teki nyt ikikestävän rauhan
aigiinkantaja-Zeun tytär ylhän, Pallas Athene,
Mentorin häll' oli hahmo ja Mentorin äänikin aivan.

ILIAAN JA ODYSSEIAN
SELITYKSIÄ

ILIAAN JA ODYSSEIAN SELITYKSIÄ

TOIMITTANEET
O. E. TUDEER
ja
LAURI O. TH. TUDEER

PORVOO • HELSINKI
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA
1948

Ilias ja Odysseia — mitä ne ovat maailmalle, ja mitä ne ovat meille? Homeroksen kuuluisat runot aloittavat sen ikiarvoisten hengenluomien pitkän sarjan, jotka Hellaan kansa on lahjoittanut maailmalle ja joilla se on ainiaaksi ansainnut itselleen tunnustetun johtajanpaikan eurooppalaisen kulttuurin viljelyksessä. Länsimainen kirjallisuus alkaa kahdella runoteoksella, jotka kautta vuosisatojen ja vuosituhansien ovat puhuneet ihmeellistä, tenhoavaa kieltään kuulijoille ja lukijoille. Mieleen muistuu välittömästi kreikkalaisten kuvaus siitä, miten viisauden jumalatar Pallas Athene täysissä varustuksissa, kypärä päässä, kilpi käsivarrella ja keihäs kädessä syntyi isänsä, ylijumala Zeuksen päästä. Samantapaiselta ihmeeltä tuntuu, että Hellaan runottaren vanhimmat tunnetut lahjat kansalleen ja ihmiskunnalle ovat teoksia, joiden synty on hämärän peitossa, mutta jotka ovat säilyttäneet tuoreen elinvoimansa vielä silloin, kun niin monet nuoremmat teokset ovat vaipuneet unohdukseen, vaikka niidenkin maine aikanaan on ollut suuri, laajalle levinnyt ja hyvin ansaittu.

Iliaan ja Odysseian taiteellinen arvo ja niiden merkitys perustuu ennen muuta siihen välittömään luontevuuteen ja vilkkauteen, joka on omansa tempaamaan kuulijan tai lukijan mukaansa, sekä kuvauksen kirkaspiirteiseen havainnollisuuteen, joka saa vielä nykyisenkin lukijan näkemään henkilöiden elävinä liikkuvan edessään. Ei milloinkaan runoilija anna oman henkilönsä millään lailla tulla näkyviin, vaan täysin objektiivisena hän luo kuvauksensa, jotka sitä syvemmin tehoavat jalossa inhimillisyydessään. Luonto on hänelle vielä läheinen, siitä hän runsaissa vertauksissa tuo eteemme kirkkaita kuvia, joissa hänen eläytymisensä luonnon elämään, hänen huomiokykynsä ja kuvausvoimansa herkkänä ja ilmeikkäänä tulevat näkyviin.

Siihen asemaan katsoen, mikä Homeroksen lauluilla oli helleenien keskuudessa, ei ole kummaa, että tutkijat ovat käyneet niihin käsiksi

siitä lähtien kuin Kreikassa tieteellinen pyrkimys selvyyteen kääntyi luonnon ongelmista myös tutkimaan hengen tuotteita, kirjallisuuden säilyneitä teoksia. Vanhin kreikkalainen tutkimus tosin arvelematta enimmäkseen piti selvänä, että Homeros, josta perintätieto tiesi kertoa joitakin seikkoja, oli varhaisessa muinaisuudessa sepittänyt molemmat suuret eepilliset runoelmat sekä lisäksi pari muutakin runoelmaa, humoristisen Batrakhomyomakhian (Sammakoiden ja hiirien taistelu) ja hävinneen satiirisen Margites-runoelman, eikä syventynyt kysymykseen, miten oli selitettävissä, että tällaiset suuret runoteokset esiintyivät Hellaan kirjallisuuden loistavan temppelin juhlallisena porttina. Helleeniläinen tutkimus etenkin Aleksandreian kuuluisan Museionin runottarille pyhitetyissä suojissa kohdisti päähuomion itse säilyneen tekstin puhdistamiseen lisäyksistä, kaikenlaisesta myöhemmin siihen tarttuneesta kuonasta. Kumminkin jo tällä ajalla esitettiin ajatuksia ja väitteitä, jotka koskivat Iliaan ja Odysseian kokoonpanoa ja niiden keskinäistä suhdetta. Lausuttiinpa jo epäilyksiä siitä, oliko Homeros molempien suurten eeposten luoja.

Myöhempi aika on näitä tutkimuksia jatkanut ja syventänyt. Ihmettä, Iliasta ja Odysseiaa kirjallisuutemme kehityksen lähtökohtana, ei ole tahdottu tunnustaa pelkästään ihmeeksi. On tahdottu päästä lähemmäs niiden syntyä ja saada vastaukset kysymyksiin: miten, missä, milloin? Varsinainen tutkimus sanan nykyaikaisessa merkityksessä on askarrellut niiden parissa kahdeksanneltatoista vuosisadalta lähtien. Lukemattomia ovat ne kirjoitukset ja laajemmat, perusteelliset teokset, joissa tutkijat ovat esittäneet ajatuksiaan ja mielipiteitään Hellaan kansalliseepoksesta. Eri puolilta on käsitelty sen syntyä ja kokoonpanoa. Kaikissa sivistysmaissa tiedemiehet ovat kilvan uurastelleet näiden kysymysten kimpussa. Kiihkeästi ovat vastakkaiset mielipiteet iskeneet yhteen, ja voipa sanoa, että jokainen Hellaan kirjallisuutta tutkinut on halunnut määritellä kantansa homerolaisessa kysymyksessä. Eikä suinkaan saata väittää, että vielä olisi eittämättömän suurista ponnistuksista huolimatta päästy kaikkia tyydyttäviin ratkaisuihin. Tässä ei tietenkään voida käydä tarkemmin selostamaan väittelyn kulkua ja kaikkia kysymyksestä esitettyjä erilaisia mielipiteitä ja ratkaisun yrityksiä. On vain tyydyttävä lyhyesti mainitsemaan

mitä teitä on pyritty ratkaisemaan perusprobleemeja ja mitä tuloksia voidaan katsoa saavutetun.

Se Hellas, joka eteemme aukenee Iliaan ja Odysseian säkeissä, ei vastaa historiallisen ajan Hellasta. Muinaistutkimus on 1870-luvulta lähtien, H. Schliemannin kuuluisista kaivauksista alkaen, paljastanut meille historiallista aikaa edeltäneen vanhemman sivistyksen, nk. mykeneläisen ajan, joka tuhoutui suunnilleen 11:nnellä vuosis. e. Kr. ilmeisesti doorilaisten heimojen tunkeutuessa maahan, jolloin vanhempi, mutta kumminkin jo helleenien kannattama valtiojärjestys ja kulttuurikausi kukistui. Löydöt muinaisessa Mykenaissa, Tirynsissä, Troiassa ja muualla ovat tuoneet näkyviimme kulttuurin, joka monessa suhteessa luo uutta valoa Homeroksen runoihin. Me tapaamme ruhtinaiden palatseja, tapaamme aseita, kilpiä, juoma-astioita ja koristeesineitä. Ne vastaavat täydelleen runoissa olevia havainnollisia kuvauksia, joille siihen saakka ei todellisuudessa ollut tunnettu vastineita. Runoissa epäselviksi jääneitä sanoja ovat koristelu- ja muut seikat voineet selvittää. Saatamme myös päätellä, että samoin kuin runojen Agamemnon, Mykenain valtias, todella on akhaijien ylikuningas, jonka alaisia muut sankarit ovat, eikä vain yhteisen sotaisen suuryrityksen ajaksi määrätty ylipäällikkö, niin on juuri esihistoriallinen Mykenai ollut keskus ja sen valtias ilmeisesti on hallinnut laajempia alueita. Myöhempi kaupunkivaltio-järjestelmä oli nähtävästi tälle ajalle vieras. Juuri nämä havainnot ensin antoivat aihetta valoisaan toivoon, että Homeroksen runojen kuvaama aika oli saatu määritellyksi ja niiden perusosa siten selväksi. Myöhemmin on kumminkin ollut pakko todeta, että nuoremmat ainekset, joita runoissa myös on, ovat enimmäkseen sittenkin siinä määrin elimellisesti sulaneet kokonaisuuteen, että niitä ei mitenkään voida luontevasti ja kivuttomasti poistaa vain myöhempinä lisäyksinä.

Homeroksen runojen kieli on ollut runsaitten tutkimusten kohteena. Edustaahan se kreikan kielen vanhinta tunnettua kirjallista muotoa. Yksityiskohtainen tutkimus on osoittanut, että se ei ole yhtenäinen murre tai täsmälleen määriteltävän ajankohdan tuote, vaan että siinä on rinnan eri murteista, aiolilaisesta ja ioonialaisesta murteesta saatuja aineksia, jopa Attikin kielen merkkejä, ja että samoin verrattain vanhaa

kehitysastetta edustavien muotojen rinnalla on paljon nuorempiakin muotoja. Kun aiolilaisuus näyttää edustavan vanhinta kielen ainesta, arveltiin, että poistamalla ioonialaisuudet ja vaihtamalla ne vastaaviin aiolilaisiin muotoihin saataisiin runot palautetuiksi alkuperäiseen kieliasuunsa. Mikäli säkeiden ioonialaisuuksia ei voitaisi vaihtaa aiolilaisiin muotoihin ja sanoihin, olisi se todistus siitä, että sellaiset säkeet ja säeryhmät eivät kuuluneet alkuperäiseen runoon, vaan olivat myöhempiä lisäyksiä. Tämän mukaisesti on tehty useitakin yrityksiä vapauttaa oletettu alkuperäinen runo myöhemmästä lisästä, mutta lopputulos on joka kerta ollut kielteinen. Yksityiskohtainen tutkimus ei ole hyväksynyt tehtyjä ratkaisuehdotuksia, vaan on osoittanut, että kysymys Homeroksen runojen kieliasusta on paljon mutkikkaampi. Niinpä erinäiset vanhemmat sanaryhmät esiintyvät säkeissä aivan määrätyissä paikoissa, kun taas toiselta puolen nuoremmat muodot ja toisiin murteisiin kuuluvat muodot ovat yhtä lujasti ankkuroituja toisiin kohtiin.

Homeroksen kielen tutkimus ei siten ole vienyt siihen, että itse runoista olisi poistamalla uudemmat lisät kielellisillä syillä saatu esiin niiden alkuperäinen muoto ja kokoonpano. Mutta tämä tutkimus on osoittanut, että Homeroksen runojen edellä on käynyt pitkä kehitys, jolloin runokieli vähitellen on muodostunut sellaiseksi, jollaisena se meillä nyt on edessämme ja jollaisena myöhempikin kreikkalainen eepillinen runous sitä käytti. Jätteinä vanhemmasta kehityskaudesta ovat ilmeisesti esim. vanhempaa kieliasua edustavat tietyt epiteetit ja lausekäänteet tietyissä säkeen kohdissa. Voinee sanoa, että se kreikkalainen kertova runous, jonka perillisenä saatamme Homeroksen runoja pitää, on syntynyt tai ainakin aikaisin kehittynyt aiolilaisella alueella ja että se sittemmin Vähän-Aasian länsirannikolla on siirtynyt aiolilaisten naapureina oleviin ioonialaisiin kaupunkeihin, joissa kulttuurielämä varhain versoi. Täällä on ioonialaisten laulajien käsittelemänä muodostunut se sekakieli, jolla Homeroksen laulut on laulettu, meidän tarvitsematta edellyttää, että näissä kaupungeissa todella olisi myös puhuttu kieltä, jossa aiolilaiset ja ioonialaiset ainekset esiintyvät rinnan ja nuorempien muotojen ohella myös vanhemmat muodot olisivat olleet jokapäiväisessä kielessä käytännössä.

Seitsemäntoistasataluvun alussa esitti ranskalainen abbé d'Aubignac

ajatuksen, että Homeros ei ole voinut sepittää kahta suurta, yhteensä 24 lauluun (rapsodiaan) jaettua eepillistä runoelmaa, sillä 10:nnellä vuosisadalla, jolloin tämä perintätiedon mukaan oli tapahtunut, ei kirjoitustaito vielä ollut Kreikassa tunnettu, ja ilman sitä ei olisi ollut mahdollista sepittää ja tuleville sukupolville säilyttää näin pitkiä runoteoksia. Hänen esittämänsä ajatus ei heti saavuttanut juuri mitään huomiota, mutta vuosisadan lopulla saksalainen Fr. A. Wolff mainitsematta edeltäjäänsä esitti sen uudestaan ja perusteli sitä laajemmin. Wolffin Prolegomena in Homerum teos oli sitten lähtökohtana vilkkaalle ajatuksenvaihdolle ja sitä seuranneelle tutkimustyölle.

Jos ei siis ollut mahdollista ajatella, että Ilias ja Odysseia olisivat syntyneet kokonaisteoksina, miten ne sitten olivat muodostuneet? Koulukunnan mukaan, jota puhtaimmassa muodossa edusti K. Lachmann, oli alkuaan olemassa joukko pieniä kertovaisia runoelmia, joissa sankaritaruston tapauksia oli kuvattu. Näistä oli yhdistämällä varsin mekaanisella tavalla saatu syntymään Ilias ja Odysseia. Tämän yhdistämisen suorittaja olisi kaiketi ollut se henkilö, jota kutsutaan Homerokseksi. Runot olisi siis luotu tavalla, joka suuresti muistuttaa Kalevalan kokoonpanoa. Arveltiin myös, että voidaan jakaa sekä Ilias että Odysseia uudelleen alkuperäisiin pikkurunoihin, koska liitoskohdatkin muka voidaan todeta. Kun tätä ajatusta koetettiin toteuttaa, ei kumminkaan päästy tuloksiin, jotka olisivat olleet omiaan tyydyttämään, ja tästä ajatuksesta sen täydessä laajuudessa onkin sittemmin luovuttu.

Toisaalta on esitetty, että nämä suuret eepokset ovat kumpikin erikseen yhden runoilijan luomia. Hän on valinnut aiheen, määrännyt juonen, tapauksien kulun ja siten sepittänyt pääosan runoista. Omasta päästään hän ei tietenkään ole keksinyt niitä sankaritaruja, jotka sisältyvät Iliadiin ja Odysseiaan, vaan hän on isiltä ja esi-isiltä kulkeutuneiden sankaritarujen joukosta valinnut sellaiset, jotka parhaiten soveltuivat hänen tarkoitukseensa, kun hän tahtoi ryhtyä laulamaan »miesten mainetta». Hän ei siis ollut sankarirunojen »keksijä», puhuaksemme kreikkalaiseen tapaan. On aivan ilmeistä, että se kertova runous, jonka korkeimpana ja samalla vanhimpana säilyneenä saavutuksena ovat Ilias ja Odysseia, oli kehittynyt pitkän ajan kuluessa, mihin seikkaan

runojen kielestä puhuessamme jo viittasimme. Homeros kertoo itse, miten Akhilleus kitaran säestyksellä lauloi sankarien tekoja, ja Odysseiassa ammattilaulaja kuninkaitten pidoissa kutsutaan laulamaan suurmiehistä ja heidän teoistaan. Epäilemättä jokainen hallitsija ja ylimys halusi saada esi-isien ja omatkin mainetekonsa ikuistetuiksi lauluissa. Myös monet seikat, johon jo edellä on viitattu, osoittavat, että Homeroksen runot sekä sisällöltään että kieliasunsa puolesta ovat pitkällisen runonharjoituksen tulos. Mutta suurten eeposten luoja on käyttänyt hyväkseen edeltäjiensä työtä ja niiden rakentamalta pohjalta luonut omat kertovat runonsa. Hänen runonsa viittaavat siten osaksi oloihin, jotka vallitsivat Kreikassa jo ennen doorilaisten tuloa ja joiden kuvaus on periytynyt sukupolvesta toiseen, kunnes ne ovat joutuneet Homeroksen runoihin. Mutta toisaalta myös myöhempien aikojen olot ovat vaikuttaneet runoilijaan, joka ei ole pyrkinyt eikä ole voinutkaan pyrkiä luomaan yhtenäistä historiallisen totuuden mukaista kuvausta, vaan vapaasti käsitellen käytettävissään olevaa sankaritarujen tarjoamaa runsasta ainesta sepitti omat runoelmansa.

Milloin Ilias ja Odysseia luotiin, on sekin niitä kysymyksiä, joista mielipiteet eivät ole voineet yhtyä. Yhtäältähän on esitetty, että vasta kirjoitustaidon tultua tunnetuksi ja todelliseen käytäntöön olisi ollut mahdollista luoda näin laajoja runosikermiä ja että näin ollen runojen synty pakosta on suhteellisen myöhäinen. Tämä käsitys ei kyllä sinänsä voi pitää paikkaansa. Onhan voitu todeta, että luku- ja kirjoitustaidottomat laulajat, esimerkiksi eräät oman kansanrunoutemme parhaimmista laulajista, ovat muistissaan voineet säilyttää, kuulijakunnalle juhlatilaisuuksissa esittää ja nuoremmalle laulajapolvelle jättää perinnöksi hyvinkin pitkiä runoja ja runosikermiä. Toisaalta myös kirjoitustaidon alku Kreikassa on aikaisempi kuin yleensä on luultu. Kun tästä huolimatta Homeroksen runojen syntymäaika ehkä sittenkin on määrättävä niinkin myöhäiseksi kuin 7. vuosisadaksi, johtuu se runojen rakenteesta, niihin sisältyvistä viittauksista myöhempiin aikoihin kuin varsinaiseen taruaikaan ja kieliasun antamista todistuksista.

Iliasta ja Odysseiaa lukiessa ei voi olla panematta merkille eeposten välillä olevaa tuntuvaa eroa. Ilias on sankarituno, jossa keskeisenä olevan Akhilleuksen vihan ympärillä pauhaa taistelu Troiasta, taistelu

soturien kesken. Odysseia taas on seikkailukuvaus, joka saa monesti muistumaan mieleen merenkulkijain jutut satumaisista kohtaloista, joita he etäisillä vesillä ovat joutuneet kokemaan. Sävy on aivan toisenlainen Iliaassa kuin Odysseiassa. Eikä myöskään voi olla ajattelematta, että tuntuu siltä, kuin Odysseia kuvailisi oloja jonkin verran myöhäisemmiltä ajoilta kuin Ilias. Niinpä ei olekaan kumma, että jo klassillisella ajalla esitettiin väite, että Homeros ei ole molempien suurten eeposten luoja, vaan ainoastaan Iliaan. Myöhemmin tämä väite on saanut puoltajia, joko sitten Homerosta yleensä pidetään todellisena henkilönä tai keksittynä yhteisnimenä molempien eeposten luojille. Ero ei ole kiellettävissä; se ilmenee myös siinä, että Ilias todella on yhtenäinen eepos, kun taas Odysseiasta näyttää voivan erottaa kolme osaa, nimittäin Odysseuksen harharetket, hänen kotiinpaluunsa ja kostonsa kosijoille sekä hänen poikansa Telamakhoksen matkan, jonka tarkoituksena on tietojen hankkiminen isästä. Mutta vaikka Odysseiassa saattaa huomata enemmän merkkejä siitä, että sen luomisessa olisi käytetty muualta saatuja valmiitakin esitöitä, eivät nämä merkit riitä todistamaan, että sen kokoonpano olisi ollut paljon mekaanisempi, vähemmän luovaa työtä kuin Iliaan. Onkin esitetty ajatus, että itse aiheiden erilaisuus on johtanut siihen sävyn ja kokoonpanon erilaisuuteen, joka ei ole kiellettävissä. Miten lieneekään, molemmat eepokset on luonut suuri runoilija, ja ainakin Iliaan luojana voimme pitää sitä tarujen hohteen ympäröimää runoilijaa, josta kreikkalaiset käyttivät nimeä Homeros.

Jos siis kumpikin eepos on pääasiallisesti yhden runoilijan luoma, on myöhempi aika kumminkin tuonut niihin omia lisiään. On eräitä laajempiakin kohtia, esimerkiksi laivojen luettelo Iliaan toisessa laulussa, joita täytyy pitää myöhäisemmän ajan tuotteina, ja samoin on runojen tekstiin aikaa myöten päässyt pujahtamaan pikku lisiä mm. niiden laulajien ansiosta, jotka suurissa juhlissa esittivät osia eepoksista. Paljon näistä lisistä saivat Aleksandreian Museionissa työskentelevät oppineet, grammaatikot, karsituksi pois, toisiin kohtiin he piirsivät merkkinsä, joilla ilmaisivat epäilyksiään ja hylkäävän käsityksensä, ja vielä meidän päivinämme monesta tällaisesta kohdasta edelleen väitellään.

Kreikkalaisille Ilias ja Odysseia — mutta ainoastaan nämä siitä eepillisten runojen sikermästä, joka käsitteli muinaisajan sankarien vaiheita — olivat koko heidän sivistyksensä perustus. Ne eivät ainoastaan nauttineet niistä suurena, ihanana runoutena, vaan he uskoivat niissä oppineensa tuntemaan jumalansa, ja niissä he näkivät vanhimman historiansa. Homeroksen säkeet esittivät heille ihmiselämän perusehdot, ne sisäiset lait, joita ihmisen elämässään oli opittava noudattamaan. Hellaan kansassa niiden vaikutus on häviämättömästi havaittavissa. Missä helleenejä oli, siellä Iliaan ja Odysseian sankarit olivat kuolemattomina seuralaisina heidän parissaan. Esitelmöitsijänä kiertävä filosofi Dion Khrysostomos ajanlaskumme 2:sella vuosisadalla kertoo kerran matkoillaan tulleensa Olbiaan, vanhaan kreikkalaiseen siirtokuntaan, joka sijaitsi kaukana Mustanmeren pohjoisrannikolla (lähellä nykyistä Odessaa). Kaupunki kävi lakkaamatonta taistelua aroilta päälletunkeutuvia barbaareja vastaan; se oli itsekin saanut asujaimistoonsa varsin paljon barbaarisekoitusta. Kun Dion ilmoitti aikovansa puhua jostakin uudenaikaisesta filosofisesta aiheesta, ilmoitettiin hänelle, että tuollainen kysymys ei kaupunkilaisia kiinnostanut, »mutta puhu meille Homeroksen sankareista». Ajan muotivirtaukset olivat jättäneet tämän etäisen kaupungin syrjään, mutta helleeniläisyyden etuvartiona se tiukasti piti kiinni helleeniläisen sivistyksen perustuksista, Homeroksen runoista.

Sitä mukaa kuin kreikkalainen vaikutus pääsi valtaan kreikkalaisalueen ulkopuolella, levisi myös Homeroksen runojen maine ja vähitellen niiden tuntemus. Jo etruskien taiteessa on havaitsevinaan, että se ei ainoastaan matkinut kreikkalaisen taiteen tarjoamia esikuvia, vaan että siinä oman mytologian rinnalla myös juuri Iliaan ja Odysseian välittämä tieto kreikkalaisesta sankaritarustosta on ollut mielikuvitusta hedelmöittämässä.

Roomalaiset kreikkalaisen sivistyksen tuotteiden omaksuminen ja vähitellen tapahtunut eläytyminen siihen saattoi perehtymään myös Homeroksen runoihin. Niitä ei ainoastaan luettu alkukielellä, vaan jo hyvin aikaisin niitä yritettiin myös kääntää latinaksi. Kun sitten roomalainen runous tietoisesti kävi kilpailuun kreikkalaisten esikuvien kanssa, niin syntynyt eepillinen runous kaikissa suhteissa osoitti

käyttäneensä kreikkalaisia esikuvia. Eivät ainoastaan Enniuksen runon säilyneet katkelmat ja muut tietomme siitä todista Homeroksen vaikutusta; pyrkihän hän antamaan Roomalle vastaavan kansalliseepoksen. Eikä Vergiliuksen Aeneistakaan voi kuvitella syntyneeksi ilman Iliasta ja Odysseiaa. Eepoksen roomalaisuus on ilmeinen ja kiistämätön, mutta sen rakenteesta, tyylistä, jopa kielellisestä asustakin pilkistää samalla kreikkalainen esikuva. Roomalainen runoilija on teräksisempi, hän on retorisempi, korusanaisempi kuin helleeniläinen, mutta kreikkalainen jalo inhimillisyys ja Homeroksen läheinen suhtautuminen ympäröivään luontoon puuttuu.

Kun klassillinen kulttuuri länsimaiden kansainvaellusten myllertämässä maailmassa pohjoisesta tulleiden barbaarien vaikutuksesta himmeni ja vähitellen hävisi säilyäkseen vain heikkona kajastuksena luostareissa, joutui vanha kreikkalainen runous kokonaan unohduksiin — eihän roomalaisesta Vergiliuksesta säilynyt kuin tietäjän ja poppamiehen maine, ei runoilijan. Itä-Rooman keisarikunnassa tunnettiin vielä Homeroskin, mutta Ilias ja Odysseia eivät enää säilyttäneet asemaansa sivistyksen perustuksena, koska niiden pakanallinen henki ei kiihkokristillisessä bysanttilaisessa ilmapiirissä saanut vaikuttaa »myrkkynä» ihmisten mieliin.

Renessanssin mukana kreikkalainen kirjallisuus, josta keskiaikana sanottiin: »Graeca sunt, non leguntur» (teos on kreikkaa, sitä ei lueta), jälleen pääsi arvoon. Suurella innostuksella vedettiin muinaisen Kreikan kirjalliset tuotteet päivänvaloon. Näin Homeroskin uudelleen tuli tunnetuksi länsimailla. Aluksi ainoastaan oppineitten piirit harrastivat Iliasta ja Odysseiaa, mutta ei kestänyt kauan, ennen kuin niiden tuntemus levisi laajempiin piireihin, etenkin kun aikaa myöten saatiin käännöksiä eri kielille. Homeroksen runojen vaikutus ja niihin suhtautu minen ei ole ollut jatkuvasti samanlainen, vaan vaihdellut suuresti. Niissä taide-eepoksissa, jotka täysrenessanssin aikana ja sen jälkeen luotiin, on Homeroksen vaikutus usein hyvinkin selvästi tunnettavissa Vergiliuksen vaikutuksen rinnalla. Sellaiset runoteokset kuin Bojardon, Arioston ja Tasson kertovat runoelmat tai myöhemmällä ajalla Miltonin, Klopstockin ja vihdoin Goethen eepilliset runot viittaavat niin ikään selvästi Iliaan ja Odysseian vaikutukseen. Toisissa

se ei ole yhtä selvästi tunnettavissa, eikä aina olekaan syytä edellyttää, että kirjailija olisi kovinkaan paljon tuntenut itse Homeroksen runoja, vaan hän on noudattanut niitä yleisiä sääntöjä, joiden katsottiin määräävän eepoksen laadun ja rakenteen, ja nämä perustuvat pohjimmaltaan juuri Iliaaseen ja Odysseiaan.

Jos Homeroksen runot humanismin ja klassillisen sivistyksen uudestaan heräämisen aikana nauttivatkin mitä suurinta arvonantoa, ei tämä jatkunut ilman häiriöitä. Se taistelu, joka 1600-luvulla käytiin Ranskassa »vanhojen ja uudenaikaisten» välillä (querelle des anciens et des modernes) koski varsin tuntuvasti myös Homeroksen runojen arvoa. Antiikin esikuvat tuntuivat kahleelta, josta oli vapauduttava, ja uuden suunnan esitaistelijat kilpailivat mm. esittämällä niitä mahdottomuuksia ja mauttomuuksia, joita Homeroksen runot heidän mielestään olivat täynnä, kun taas antiikin puolustajat yhtä tulisesti taittoivat peistä niiden kuolemattomien esikuvien ja normien puolesta, joita klassillinen kirjallisuus tarjosi kirjailijoille. Taistelun laineet tuntuivat kaukana Ranskan ulkopuolella, kaikkialla sivistyneessä ja oppineessa maailmassa. Mutta sen laimennuttua ja lakattua Homeroksen arvo uudelleen nousi, ja klassisismin aikana 1700-luvun loppupuoliskolla hänen suuruutensa oli järkkymättömästi tunnustettu.

Homeroksen runot ovat vaikuttaneet suuresti muutenkin kuin vain olemalla esikuvana myöhemmille eepillisille runoille. Aivan hämmästyttävällä tavalla Homeroksen sankarit ja heidän tekonsa, jopa heidän sanansakin ovat kotiutuneet Euroopan sivistysmaiden yleiseen tietoisuuteen. Vanhempi kirjallisuus vilisee viittauksia niihin, niin Ranskassa kuin Saksassa, niin Italiassa kuin Pohjoismaissakin. Syvällisimmin ja pysyvimmin on Englannin sivistyneistö omaksunut klassillisen hengen ja tiedot, eikä missään Homeroksen runojen elävä voima ole niin hyvin tunnettavissa kuin siellä.

Olisi mielenkiintoista koettaa selvittää, millainen Homeroksen runojen tuntemus ja vaikutus on ollut meidän maassamme. Merkitsihän se klassillinen sivistys, jonka suurmiehemme koulussa ja yliopistossa saivat, syvällisiä vaikutuksia koko elämän ajaksi. Suureen klassikkoomme Runebergiin on Homeroksen runous jättänyt syviä jälkiä, sen todistavat ennen muuta hänen eepilliset runonsa, mutta se kuultaa

läpi hänen muussakin tuotannossaan. Lönnrot oli hyvin perehtynyt Iliaaseen ja Odysseiaan. Vielä vanhoilla päivillään hän laususkeli otteita niistä ja hän myös koetti saattaa osia Odysseiasta suomalaiseen asuun. Vielä ei ole perinpohjaisesti tutkittu, kuinka paljon Homeroksen runojen antama käsitys siitä, mitä kansaneepos on ja millainen sen tulee olla, on ollut vaikuttamassa, kun Lönnrot ryhtyi suurtyöhönsä, Kalevalan kokoonpanoon. Kun hänen käsityksensä mukaan sekä hänen itsensä että muiden keräämät runot olivat sirpaleita alkuperäisestä suuresta kansan suussa eläneestä eepoksesta ja hän tämän nojalla pani näistä runoista kokoon Kalevalan, on varsin luultavaa, että kansalliseepokset sellaiset kuin juuri Ilias ja Odysseia olivat häämöttäneet hänen mielessään esikuvina? Mutta ottiko hän tietoisesti oppia Homeroksesta vai itsetiedottomasti antoi tämän runojen mukana omaksumansa käsityksen kansalliseepoksen luonteesta vaikuttaa, sitä ei ole selvitetty.

Jo vuosisadan takaisten Homeroksen runojen suomennosyritysten jälkeen saatiin vihdoin täydellinen suomennos aikaan ja se tarjoutuu nyt uusittuna ja entistä ehompana suomalaisten luettavaksi. Nämä runot eivät ole ainoastaan ne lähteet, joista voimme ammentaa tietomme ihmiskunnan sivistykselle korvaamattomia palveluksia tehneen jalon Kreikan kansan nuoruudenajan sivistysmuodoista ja oloista, ne ovat myös ja ennen kaikkea eepillisen runouden iäti nuoret, iäti uudet ja elävät mestariteokset.

ILIAS

ENSIMMÄINEN LAULU.

RUTTO. VIHA.

Apollonin pappi Khryses tulee kreikkalaisten leiriin lunastamaan Agamemnonin haltuun joutunutta tytärtänsä; Agamemnon kieltää röyhkeästi. Rangaistukseksi Apollon ampuu kreikkalaisleiriin ruttonuoliaan, ja kansaa kuolee joukoittain. Akhilleuksen kokoonkutsumassa leirikokouksessa tietäjä Kalkhas ilmoittaa, että jumala on lepytettävä lähettämällä tyttö isänsä luo. Agamemnon suostuu vastahakoisesti, mutta vaatii hyvitystä. Hänen ja Akhilleuksen välillä syntynyt kiivas sanakiista päättyy siihen, että Agamemnon anastaa Akhilleuksen naisvangin, Brīsēïn, ja Akhilleus syvästi loukkautuneena kieltäytyy ottamasta enää osaa taisteluihin. Hänen äitinsä Thetis pyytää Zeusta sallimaan troialaisten voittaa, kunnes kreikkalaiset suovat Akhilleukselle hänelle tulevan kunnian. Zeus suostuu; sen johdosta Here alkaa riidellä, mutta Hefaistos saa esiintymisellään sovun palautumaan kuolemattomien keskuuteen.

1. R u n o t a r: alkutekstin mukaan »jumalatar», jolla tässä tarkoitetaan M u u s a a. — P ē l e u n p o i a n A k h i l l e u n: Pēléus, Aiakoksen poika, Etelä-Tessaliassa, *Fthīō'tis*-maakunnassa asuvien myrmidonien, helleenien ja akhaijien hallitsija. Hänen valtakunnastaan ja siinä asuvista heimoista tehdään lähemmin selkoa Iliaan II laulussa, 681—685, ks. Sel.; vrt. myös Il. IX 484. Peleus oli saanut puolisokseen »merten vanhuksen» tyttären, T h e t i s-nimisen merenhaltiattaren; heidän poikansa oli A k h i l l é u s.
2. A k h a i j e j a: tällä tarkoitetaan tässä niinkuin enimmissä eepoksen paikoissa kreikkalaisia ylipäänsä.
3. H ā d ē s (eepoksen murteella *Aï'dēs)*: manalan hallitsija, Zeuksen ja Poseidōnin veli.
6. A t r e u n p o i k a: A g a m é m n ō n, Mykēnain valtakunnan (»Argoksen») mahtava kuningas, kreikkalaisten ylipäällikkö. Hänen isänsä Atréus oli Pelopsin poika; hänen puolisonsa oli Klytaimnē'strā, hänen veljensä M e n é l ā o s, Helenēn puoliso; ks. Il. II 569—590 ynnä Sel.
9. L ē t ō n p o i k a j a Z e u n: Apóllōn (suomennoksessa käytetään latinaista muotoa: Apollo).
13. K h r ȳ s e e n t y t ä r *(Khrȳsēïs)*: miten hän joutui Agamemnōnin haltuun, nähdään säkeistä 366—369.
14. L e h v ä t A p o l l o n: laakeripuun oksa; tämä puu oli Apollōnille pyhitetty.
18. I k i v a l l a t O l y m p o n: Iliaassa tarkoitetaan Olympoksella Pohjois-Thessalian tunnettua korkeata vuorta; sen laella jumalilla muka on asuntonsa. Toisinaan kuitenkin jumalien olinpaikaksi mainitaan t a i v a s *(ūranós)* ja heitä kutsutaan taivaallisiksi *(ūraniōnes)*. Odysseiassa jumalien Olymposta ei enää eroteta taivaasta.

30. Argos-maassa: Argos-nimellä on Homeroksen runoissa useita eri merkityksiä. Ainoastaan harvoin se selvästi kohdistuu Argoliin kuuluisaan Argos-kaupunkiin; niin on laita Il. IV 52, jossa Argos rinnastetaan Hērēn muiden lempikaupunkien kanssa, sekä Il. II laulun »laivaluettelossa», jossa Argoksen ja useiden muiden Argoliin kaupunkien hallitsijaksi sanotaan Diomēdēsta (II 559 ja seur.). Viimeksi mainittu tiedonanto on vaikeasti yhteensovitettavissa Argos-nimen tavallisimman käytön kanssa, jonka mukaan sillä tarkoitetaan Agamemnonin valtakuntaa, minkä pääpaikkana oli Argoliin Mykē'nai ja mihin sen ohessa näkyy luetun melkoinen osa Peloponnēsosta (ks. Il. II 559—580, Sel.). Sangen usein sitä käytetään vielä väljemmässä merkityksessä, kreikkalaisten kotimaan yleisnimenä; joskus sillä kenties tarkoitetaan Peloponnēsosta (Pohjois-Kreikan vastakohtana). Näitä eri merkityksiä on välistä, niinkuin nyt esillä olevassa paikassakin, vaikea erottaa toisistaan. Merkille pantava on, että »argolaiset» (»argeijit») Homēroksen runoissa parhaasta päästä esiintyy kreikkalaisten yleisnimenä (»akhaijit»- ja »danait»-nimien ohessa). — Kerran (Il. II 681) mainitaan »Pelasginen Argos», joka sijoitetaan Etelä-Thessaliaan, Fthīan ja Hellaan yhteyteen.

38. Killa ja Khrȳsa (kreik. *Khrȳsē*) sijaitsevat antiikkisen perintätiedon mukaan Trōás maakunnan eteläosassa, lähellä Adramyttionin lahtea; eräät uudemmat tutkijat ovat kuitenkin arvelleet, että alkuaan on tarkoitettu Lesbos-saarella olevia paikkakuntia.

39. Smintheus: Apóllōn Smintheus, peltohiirien herra ja torjuja; häntä palveltiin historiallisenakin aikana useissa paikoin, varsinkin Trōaassa. Milloinkaan pyhätöksesi jos minä suojan pystytin mieluisan: Tämä piirre näkyy olevan peräisin ajoilta, jolloin temppelit olivat parhaasta päästä helposti kyhättyjä katoksia. Varsinaisia temppeleitä mainitaan Homēroksen runoissa ani harvoin.

65. Satauhreja: »hekatombeja». Tällä sanalla tarkoitettiin alkuaan uhria, jossa teurastettiin sata nautaa; mutta jo Homēroksen runoissa sitä käytetään suurista eläinuhreista ylipäänsä; niinpä niissä mainitaan hekatombeja, joissa uhrattiin 81, 50 taikkapa vain 12 elukkaa — joko nautaeläimiä tai pientä karjaa. Suomennoksessa välistä »isot suostutusuhrit», »pitopalveet», »pyhät palveet».

87. Danaolaiset, danait: Homēroksen runoissa kreikkalaisten yleisnimiä (samoin kuin »akhaijit» ja »argolaiset»). On arveltu, että se alkuaan on tarkoittanut sitä Danaun a-nimistä heimoa, joka egyptiläisten lähteiden mukaan useiden muiden heimojen kanssa 12:nnen vuosisadan alkupuolella e. Kr. hyökkäsi Egyptiin.

100. Haltia Khrȳsan: Apóllōn.

138. Aiās: kreikkalaisten joukossa oli kaksi sennimistä urhoa; tässä tarkoitetaan Telamōnin poikaa, joka Akhilleuksen jälkeen oli kaikista kreikkalaisista urhoista väkevin ja uljain; toinen oli Oileuksen poika, kasvultaan pienempi, josta sen vuoksi usein käytettiin liikenimeä »pienempi». Molemmat mainitaan usein yhdessä.

184. Brīseun tytär: hänen nimenään esiintyy vain Brīsēïs, joka luultavasti alkuaan merkitsi Brīsatarta, so. Lesboksen Brēsasta eli Brīsasta kotoisin olevaa naista. Iliaassa nimi kuitenkin selitetään isän nimestä johtuneeksi; isä oli muka Brīséus. Akhilleuksen kerrotaan saaneen kauniin Briseiin saaliikseen kaadettuaan hänen puolisonsa ja hänen kolme veljeänsä (Il. XIX 291—293) Lyrnēssós-nimistä kaupunkia Trōas-maakunnassa (vrt. Il. II 690) valloittaessaan.

194. A t h ē'n ē: mahtava neitseellinen jumalatar, Zeuksen oma tytär. Mitään äitiä hänellä ei ole. Sitä tarua, jonka mukaan hän on syntynyt ilmoille Zeuksen päästä, ei Iliaassa eikä Odysseiassa mainita. Hänen nimensä esiintyy myös muodossa A t h ē n a'i ē. Välistä (niinkuin esim. säkeessä 200) siihen liittyy lisänimi P a l l á s (*Pallás Athē'nē*, *Pallás Athenáiē*), jota on koetettu selittää eri tavoin (keihäänsingahduttaja, impi ym.). Usein (esim. 206) hänellä on epiteetti *glaukō'pis*, suomennoksessa p ä i l y v ä s i l m ä; vrt. adj. *glaukós* = kiiltävä, vaalea. On välistä selitetty *glaukopis* nimi johtuvaksi *glauks* sanasta (= pöllö), joten se alkuaan olisi merkinnyt pöllönsilmäistä tai pöllönnäköistä, mutta tätä tuskin voi pitää todistettuna. Huomattava kumminkin on, että pöllö on Athēnēlle pyhitetty, niin että on mahdollista, että epiteetti on periytynyt ajoilta, jolloin Athēnē-jumalatarta kuvailtiin pöllönmuotoiseksi tai pöllöpäiseksi. Eepoksessa Athene esiintyy ennen kaikkea sotaisana jumalattarena, mutta samalla hänen myös sanotaan opettavan naisille käsityötaitoa. Sodassa hän on jyrkästi kreikkalaisten puolella, vaikkakin hänellä on pyhäkkö Troian linnavuorella.

202. A i g i i n k a n t a j a: a i g i' s on taikavoimainen esine, jota kohottamalla ja pudistamalla Zeus saa aikaan pakokauhua ja hävitystä; välistä sitä käyttää Athē'nē, kerran Apóllōnkin. Sitä kuvataan takkuiseksi ja sadalla kultatupsulla koristetuksi; varustautuessaan jumala heittää sen hartioilleen; kun sitä sanotaan seppo-jumala Hēfaistoksen Zeukselle antamaksi (Il. XV 308—310) ja kauhistuttavilla kuvilla koristetuksi (Il. V 738—742), niin sitä nähtävästi kuvitellaan metallikilveksi. Myöhempien aikojen taideteoksissa se toisinaan esiintyy takkuisena tai suomuisena taljana, välistä muistuttaen niitä käsitaljoja (*laisē'ia*), joita Homēroksen urhot joskus käyttävät kilpien asemesta (vrt. Sel. Il. II 388, 389) milloin jonkinmoisena kiemurtelevilla käärmeillä reunustettuna, hartioita ja rintaa peittävänä vaatekappaleena (ks. Od. V laulun otsakekuva), milloin kilpenä; usein siihen on sovitettuna pelottava Gorgoneion (Medūsan pää). — Aigista on jo vanhoina aikoina joskus selitetty myrsky- ja ukkospilveksi; onpa Iliaassa paikkoja, jotka jossakin määrin näyttävät tukevan tätä selitystä (Il. IV 167, XVII 593 ja seur.).

234. V a l t i k k a: kreik. *skēptron*, sauva, varsinkin se pitkä, usein kulta- tai muilla metallinastoilla koristettu sauva, joka oli ruhtinaitten, tuomarien ym. julkisten henkilöiden arvonmerkkinä; sellaista sauvaa pitää kädessään myös se, jolla on jokin asia julkiselle kokoukselle esitettävänä; vrt. Od. II 38.

237. V a s k e l l a (kreik. *khalkós*) tarkoitetaan Homēroksen runoissa p r o n s s i a (kuparin ja tinan sekoitusta). Eepoksen kuvaukset loistavat vasken välkkeestä; vaskea ovat taistelu- ja suojelusaseet miltei poikkeuksetta (raudasta on ainoastaan Pandaroksen nuolenpää [Il. IV 185] ja Arēithooksen nuija [Il. VII 141]); samoin mainitaan usein vaskisia työaseita (niinkuin tässä kirvestä tai veistä) ja muita talousesineitä. Vaskesta ja jaloista metalleista loistaa Odysseiassa Menelāoksen talo; onpa faiakilaisten kuninkaan salissa vaskiset seinät. Ja jumalilla on vaskiset talot tai ainakin niissä on vaskikynnykset tai vaskipermannot. Epäilemättä näissä kuvauksissa häämöttää tarinain säilyttämää pronssikauden loppuaikojen (Mykēneläis-aikakauden) muistoa. Onpa ilmeistä, että sankarieepoksessa on tietoisesti tahdottu kuvata kaukaista muinaisuutta, sellaisena kuin se välkkyi köyhemmissä ja yksinkertaisemmissa (vaikkakin muutamissa suhteissa kehittyneemmissä) oloissa elä-

vien jälkipolvien mielikuvituksessa. Niinpä pronssin katsottiin kerrassaan kuuluvan eepilliseen tyyliin. Mutta tästä tyylittelystä huolimatta mainitaan eepoksessa rautakin, käypä useista paikoin näkyviin, että sitä käytettiin vallan yleisesti työkaluihin ynnä muihin jokapäiväisen elämän tarpeisiin, niinpä esim. kirveet ovat milloin pronssista, milloin raudasta; samoin teurastajan veitsi. Varsinkin mainitaan rautaa usein vertauksissa ja vertauskuvallisissa lauseparsissa, nämä kun ovat runoilijain omien aikojen tosioloista ja kielenkäytöstä peräisin.

248. P y l o s: tämännimisiä paikkakuntia oli muinoin Peloponnēsoksen länsiosassa kolme, yksi varsinaisessa Ēlis-maakunnassa, sikäläisen Pēneiós-joen varrella, toinen etelämpänä, Ēliseen luetun Trifyliā nimisen maakunnan rannikolla, kolmas, eteläisin, Messēnian länsirannikolla. Nestorin kaupunkina pidettiin tavallisesti viimeksi mainittua. Homēroksen runoissa olevat, tosin jonkin verran ristiriitaiset tiedot soveltuvat parhaiten keskimmäiseen Pylokseen. Niiden mukaan pylolaisten valtakunta olisi ulottunut pohjoiseen päin ainakin Alfeiós-jokeen asti; siihen kuului Trifyliā ja Messēnian pohjoisosa; Iliaan IX laulun mukaan Messēnian eteläosan kaupungit näkyvät olevan Agamemnōnin vallassa (ks. Il. IX 149—153, 291—295).

263—268. Näissä säkeissä luetellut henkilöt ovat, Thēseusta lukuun ottamatta, thessalialaisia lapitheja, jotka olivat mukana kuuluisassa taistelussa tarunomaisia hevosihmisiä, kentaureja, vastaan. Tavallisen tarinan mukaan tämä taistelu aiheutui siitä, että kentaurit lapithi-ruhtinaan Peirithooksen ja Hippodameian häissä yltyivät tihutöihin; Iliaan II laulussa (742—744) sitä vastoin taistelun sanotaan tapahtuneen vasta Peirithooksen ja Hippodameian pojan, Polypoiteen, syntymäpäivänä. Vrt. myös Sel. Od. XI 631. — V u o r t e n h i r m u t: kentaurit. Alkutekstissä heidän nimenään tässä paikassa on *phēres*, kaiketi = yleiskreikk. *thēres* = pedot.

307. M e n o i t i o n p o i k a: Patroklos, Akhilleuksen rakkain ystävä, aseveikko ja alituinen seuralainen. Hänen aikaisemmista kohtaloistaan ks. varsinkin Il. XXIII 84 ja seur.

352. K o s k a m a n i i n l y h y k ä i s e n s a i n e l o n a r v a n: Akhilleuksen äiti Thetis on tiennyt ennustaa, että hänen pojalleen on sallittu kaksi vaihtoehtoista kohtaloa: hän joko sankaritöillä hankkii itselleen ikuisen kunnian, mutta kaatuu nuorena, taikka hän saa viettää pitkää ja rauhallista, mutta maineetonta elämää; ja hän on valinnut edellisen. Ks. varsinkin Il. IX 410—416.

357 ja seur.: Thetis on — joko pian Akhilleuksen syntymisen jälkeen taikka hänen lähtiessään sotaan — luopunut kuolevaisen puolisonsa, vanhan Pēleuksen, kodista ja palannut merenalaiseen lapsuudenkotiinsa, isänsä, merten vanhuksen luo. Vrt. Il. XVIII 85, 431 ja seur., Sel.

366. T h ē b ē v a l l a t t i i n, p y h ä k a u p u n k' Ē e t i ō n i n: ns. *Thēbē hypoplakiē*, Plakos-vuoren juurella oleva Thēbē (l. Thēbai), jonka luullaan sijainneen Trōaan kaakkoiskulmassa, Ida-vuoriston rinteellä. Se sanotaan Iliaan VI laulussa (415) kilikialaisten kaupungiksi. Sen hallitsijana oli Ēetiōn, Hektorin puolison Andromakhēn isä; tämä kaatui seitsemine poikineen, kun Akhilleus valloitti kaupungin (Il. VI 396 ja seur., 414 ja seur.). — Akhilleuksen sanoista päättäen Khrȳseen tytär oli valloituksen aikana ollut Thēbēssä.

403. B r i á r e ō s oli Hēsiodoksen »Theogonian» mukaan Ūranoksen ja Gaian (taivaan ja maan) satakätisiä jättiläispoikia, joita oli kolme:

Briareōs (tai Obriareōs), Kottos ja Gyēs, pelaten heidän hirvittävää voimaansa isä työnsi heidät maan alle asumaan. Titaanien sodassa he auttoivat Zeusta ja muita olympolaisjumalia, sen jälkeen he jälleen asuvat maan alla vangittujen Titaanien vartijoina (toisen tarunmuodon mukaan heidän olinpaikkanaan ovat Ōkeanoksen syvänteet). Esillä olevassa Iliaan paikassa puhutaan kapinasta, jonka muut olympolaisjumalat olivat muka panneet toimeen Zeusta vastaan ja jossa tämä kutsui Briareoksen avukseen. Briareosta sanotaan tässä samaksi kuin Aigaiōn, joka tarustossa tavallisesti esiintyy Poseidōnin poikana, pelottavana merituraana. Kun hänen sanotaan olevan isäänsä voimakkaampi, tarkoitetaan isällä luultavasti tässäkin Poseidōnia. Satakätisiä jättiläisiä (»hekatonkheireja») koskevat tarut ovat yleensä sangen ristiriitaisia.

405. Z e u s K r o n o s s y n t y. Zeus, Kronoksen ja Rheian poika, ks. Sel. Il. II 205.

423. Ō k e a n ó s: maailmanvirta, jonka luultiin virtaavan maan ympäri; esiintyy usein jumalaksi olennoituna; hänen puolisonaan on Tēthȳs; joskus sanotaan kaikkien jumalien polveutuvan tästä lempeäksi ja kunnianarvoiseksi kuvatusta jumalaparista. — A i t h i o p i t *(Aithi'opes, Aithiopē'es)*: sanan johdon mukaan »ne, joilla on auringon polttamat kasvot», siis tummaihoiset; heidän luultiin asuvan Ōkeanoksen äärillä; runoudessa heitä kuvataan erittäin hurskaiksi ja jumalien suosimiksi ihmisiksi. Kun heidän (Od. I 23—24) sanotaan asuvan kahta eri äärtä, »t o i s e t o n p ä i v ä n n o u s u u n p ä i n, p ä i n l a s k u a t o i s e t», niin tämä piirre kaiketi perustuu siihen, että aurinko noustessaan ja laskiessaan näyttää olevan lähimpänä maata ja sen asukkaita. — Myöhempinä aikoina aithiopeilla tarkoitettiin neekereitä ja muita etelän tummaihoisia kansoja.

458. Myöhempinä aikoina kuului uhrimenoihin suolansekaisten ohranjyvien ripottaminen teuraan päähän ja alttarille; Homēroksen runoissa ei mainita suolojen sekoittamista jyviin; sanotaan vain, että uhriin osanottajat heittivät jyvät eteensä.

461 ja seur. Rasvaan käärittyjen reisiluiden päälle pantiin, niiden kanssa poltettavaksi, ruumiin eri osista leikattuja ja siten koko ruumista edustavia lihanpalasia. Sen ohessa paistettiin uhritulella vartaisiin pistettyjä sisälmyksiä (vrt. Il. II 426), kuten maksaa, munuaisia yms. (464 »sydämyksiä»), ja kun uhri oli palanut, syötiin ne heti jonkinmoisena makupalana eli alkuruokana; sitten vasta kun reisiluut olivat palaneet, muut lihat paloiteltiin ja paistettiin vartailla varsinaiseksi uhriateriaksi. Sisälmyksien syömisellä oli kaiketi alkuaan jokin uskonnollinen tai maagillinen merkitys. — Myöhempinä aikoina osa sisälmyksistäkin uhrattiin jumalille, osa syötiin, osa annettiin uhripapille tai uhrissa avustaneille airueille palkkioksi.

473. P a i a a n i (Homēroksen murteella *paiē'ōn*): tavallisesti useiden henkilöiden laulama rukous- tai ylistyslaulu, joka etupäässä (niinkuin tässä paikassa) kuului Apollōnin palvelukseen ja jonka sanottiin saaneen nimensä kertosanoista *iē paiē'on (iē paiā'n)* = oi pelastaja eli auttaja!. Vrt. myös Il. V 401, Sel.

474. T u r v a a j a: kreik. *Hekáergos*. Tätä Apollōnin lisänimeä on selitetty eri tavoin: toisten mukaan se merkitsee k a u a s v a i k u t t a v a a, k a u a s o s a a v a a, toisten mukaan taas k a u a s t o r j u v a a. Molemmat selitykset ovat mahdolliset. Suomennoksessa on 474:nnessä

säkeessä noudatettu jälkimmäistä, 147:nnessä (»kauasampujа») ja 479:nnessä (»noutavanuoli») sekä useissa muissa paikoin edellistä käsitystä.

490. S a n k a r i k u u l u: oikeastaan »miehelle kunniaa tuottava».

538. A a v o j e n ä i j ä: kreik. *Halios gerōn*, Thetiin isä. Häntä pidettiin samana haltiana kuin N ē r e u s. Tätä nimeä ei tosin sinänsä tavata Homēroksen runoista (alkutekstistä), mutta sitä edellyttää Iliaan XVIII laulussa esiintyvä merenneitojen yhteisnimi N ē r ē i d i t *(Nērēides)*, so. Nereuksen tyttäret; sanoopa Thetis (Il. XVIII 52) heitä siskoikseen. Odysseiassa »merten vanhuksella» tarkoitetaan eri merenhaltioita: Prōteusta, Forkysta ja Thetiin isää. Vrt. Selit. Od. IV 349.

551. V a k a s i l m ä: kreik. tekstissä *bo'ōpis*, sananmukaisesti = lehmänsilmäinen. Runoudessa on tällä epiteetillä kuvattu Hērēn suurten silmäin vakavaa katsetta. Mutta alkuaan sillä on kuitenkin voinut olla toinen, ihan sananmukainen merkitys; on näet mahdollista, että se on periytynyt ajoilta, jolloin Here-jumalatarta kuvailtiin lehmänmuotoiseksi tai lehmänpäiseksi.

585. M a l j a p a r i k o r v a, kreik. *depas amphikýpellon:* selitettiin jo antiikkisella ajalla eri tavoin. Toiset arvelivat sillä tarkoitettavan k a k s o i s p i k a r i a, juoma-astiaa, jonka jalka oli ontto ja sekin pikarin kaltainen. Toiset taas olivat sitä mieltä, että *depas amphikýpellon* oli k a k s i k o r v a i n e n pikari. Nykyajan tutkijat hyväksyvät jälkimmäisen selityksen; sen mukaan olisi luultavasti ajateltava pikaria, jossa oli kaksi hyvin korkeata korvaa, niin että sillä mm. voitiin mukavasti ammentaa viiniä syvistä säilytys- tai sekoitusastioista.

594. U r o t s i n t i a l a i s e t, kreik. *Sinties andres:* Lēmnos-saaren historiantakaiset asukkaat. Nimen luultiin johtuneen *sīnesthai*-verbistä (= ryöstää, rosvota) ja alkuaan merkinneen r o s v o j a.

603. S o i t t o: alkutekstissä mainitaan tässä *phorminks*-niminen kielisoitin; saman soittimen nimenä esiintyy Homēroksen runoissa myös *kitharis* (*lyrā*-, *lyrē*-nimeä, jolla luultavasti tarkoitettiin samanlaista soitinta, ei tavata Iliaassa eikä Odysseiassa). Sen kaiku- eli kumuontelo näkyy tavallisesti olleen laadittu kilpikonnan kuperasta selkäkilvestä ynnä siihen pingoitetusta nahkakalvosta; onteloon liittyi kaksi puusta (myöhemmin usein sarvista) tehtyä vähän kaarevaa haaraa eli kaarta, joita yhdisti poikkipuu (Il. IX 187 *zygón* = ies [suomennoksessa »hepo»]); poikkipuussa oli kiertimiä, joilla suolijänteistä tehtyjä kieliä viritettiin; toisesta päästään kielet olivat kaikuontelossa kiinni. Niitä viritettäessä oli nähtävästi koko kielisarja pingoitettava tai höllennettävä yht'-aikaa; eri kieliä ei näy voidun virittää erikseen. (Myöhemmin forminksin l. lyyran rinnalla esiintyvä *kithárā* näkyy olleen suoraviivaisempi ja kookkaampi; kaikuontelo oli siinä puusta ja sivuhaaratkin olivat ontot, niin että nekin toimivat kaikuonteloina. Vrt. Odysseian XXIII laulun loppukoristeena olevaa kuvaa.)

TOINEN LAULU.

Agamemnonin uni. Väen koettelu. Boiotia eli laivojen luettelo.

Zeuksen lähettämän petollisen unen yllyttämänä Agamemnōn päättää ryhtyä suureen taisteluun, jossa uskoo valloittavansa Troian. Mutta ensin

hän panee väkensä sota-innon koetteelle, ehdottamalla sodasta luopumista ja paluuta kotimaahan. Väki rientääkin ilomielin panemaan ehdotusta toimeen, ja vaivoin onnistuu Odysseuksen ja Nestorin palauttaa järjestys ja lietsoa uudestaan sotaintoa. Joukot järjestetään taisteluun. Luetellaan kaikki eri seuduilta tulleet laivastonosastot ja niiden päälliköt. Troialaisetkin varustautuvat taisteluun. Lyhyesti luetellaan heidän ja heidän eriheimoisten liittolaistensa osastot ja naiden päälliköt.

6. U n i: haltiaksi olennoitu unennäko, kr. *Oneiros.*

18, 19. U n t e n a m b r o s i a i s t e n h e l m a s s': kreik. *ambrosiā* = jumalten herkullinen, kuolemattomaksi tekevä ravinto (vrt. *ambrotos* = kuolematon), joskus niinkuin Od. IV 445 heidän käyttämänsä hajuvoide; adjektiivi *ambrósios* = jumaltenomainen tai ylipäänsä jumalallisen suloinen, jumalallinen.

21. K a n s a n v a n h i m m a t: kreik. *gerontes*, sananmukaisesti = vanhukset. Homēroksen runoelmissa näillä »vanhimmilla» tarkoitetaan kansan (eli sotajoukon) päämiehiä, niitä ylhäisiä ja eteviä miehiä, joita kuningas tai ylipäällikkö kutsuu neuvotteluihin; heidän joukossaan on niin hyvin nuoria kuin vanhojakin miehiä.

42. I h o t a k k i: kreik. *khitōn*, Homēroksen runoissa kaiketi enimmäkseen pellavainen, hihattoman paidan tapainen vaatekappale.

53. P ä ä l l i k ö t: g e r o n t i t, ks. 21.

103. T a p p a j a A r g o n: kreikkalaisten eepillisessä runoudessa Hermē's-jumalalla on usein lisänimi *Argeiphóntēs*, joka tavallisesti asetettiin yhteyteen Ī ō n tarun kanssa; Hermeen näet kerrottiin paimenpillillään uuvuttaneen uneen ja sitten surmanneen satasilmäisen A r g o k s e n, jonka mustasukkainen Hērē oli asettanut vartioimaan Īōta, Zeuksen hiehoksi muuttunutta lemmikkiä. Jo antiikkisella ajalla useat tutkijat hylkäsivät tämän selityksen, joka tuskin onkaan kielitieteen kannalta puolustettavissa. Muita selityksiä mainittakoon: valon ilmaisija, valoisa, seestä tuottava. Mitä tällä sanalla alkuaan on tarkoitettu, on kuitenkin tuntematonta.

104—107. P e l o p s: Atreuksen ja Thyesteen isä, tavallisen tarun mukaan Tantaloksen poika, mainitaan Homēroksen runoissa ainoastaan tässä yhdessä paikassa. — T h y é s t ē s, Atreuksen veli, Agamemnonin setä, tuli tämän Iliaan paikan mukaan kuninkaaksi veljensä jälkeen. Atreuksen ja Thyesteen kauhistuttavasta veljesriidasta eivät Homēroksen runot tiedä mitään.

108. Agamemnonin valtakunta: ks. 569—580 ynnä Sel.

124. L i i t t o o n: välirauhaan.

145. A a v a l l' Ī k a r i a n: sillä Aigaian meren myrskyisellä ulapalla, joka leviää Samoksen länsipuolella olevan Īkaríā-saaren edustalla.

161. H e l é n ē: naisista ihanin, tavallisen tarinan mukaan Zeuksen ja Lēdan, Tyndareōksen puolison, tytär, naimisissa Meneläoksen kanssa; troialaisen kuninkaanpojan Pariin eli Aleksandroksen viettelemänä hän luopui Menelaoksen kodista ja läksi Troiaan sekä tuli siten Troian sodan alkusyyksi. Pariin kuoltua hän meni naimisiin lankonsa Dēifoboksen kanssa, liittyi Troian valloituksen jälkeen uudestaan Meneläokseen ja eli hänen puolisonaan kunnioitettuna Spartassa.

205. K r o n o s: Titaanien sukupolveen kuuluva jumala, Ūranoksen ja Gaian poika, Rheian puoliso, Zeuksen, Poseidōnin, Hādeen (Aīdeen), Hērēn ym. isä, syöksi isänsä maailmain valtaistuimelta, mutta sortui

itse, kun hänen lapsensa, Zeus johtajanaan, nousivat kapinaan. Hänet sekä muut Titaanit syöstiin silloin Tartaroksen maanalaisiin pimentoihin. — Hänen nimeensä liittyvä määräyssana p e t t e l i ä s (kreik. *ankylomē'tēs*, sananmukaisesti koukero- eli kierotuumainen) kohdistuu kaiketi lähinnä siihen julmaan salahankkeeseen, jolla hän masensi isänsä; kenties myös siihen keinoon, jonka hän keksi estääksensä lapsensa syöksemästä häntä itseään valtaistuimelta: hän näet muka heti heidän synnyttyään nieli heidät vatsaansa. Tämä ovela keino ei kuitenkaan auttanut (Hēsiodoksen »Theogonia»).

261. V a i p a s t' a i n' i h o t a k k i i n: I h o t a k k i, kreik. *khitō'n*, miesten paidantapainen nuttu, heidän sisin ja usein ainoa pukineensa (vrt sel. Il. II 42). — V a i p p a, alkutekstissä *khlaina*, jota myös on käännetty sanalla v i i t t a (esim. Od. V 229); khlaina oli neliskulmainen, kaiketi villainen vaatekappale, joka heitettiin vaippana hartioille ja usein kiinnitettiin soljella. Vaippa-sanalla on käännetty myös kreik. *fāros* ja *peplos*. Edellisellä tarkoitettiin laajaa, kaiketi pellavasta kudottua kangaskappaletta, jommoisia käytettiin raiteina, käärinliinoina ja vaippoina; Od. V 258:nnen säkeen mukaan niistä tehdään purjeitakin. Od. V 230 ja X 543 *fāros*-sanalla tarkoitetaan naisten tärkeintä pukinetta, jonka tavallisena nimenä oli *peplos;* vrt. Sel. Il. V 338.

302. M a n a t t a r e t: kreik. *Kēres*. Tällä nimellä näkyy alkuaan tarkoitetun vainajain sieluja, joita kuvailtiin pienen pieniksi siivellisiksi olennoiksi. Homēroksen runoudessa *Kēr* on kuolema, kuolon kohtalo; välistä *Ker*it ovat eri kuolintavat. Ne esiintyvät milloin olennoituina, haltiattarina (Kuoleman impinä, Kuolottarina, Manattarina), milloin parhaasta päästä abstraktisena käsitteenä.

303. A u l i s: Boiōtiassa, tämän maakunnan ja Euboian saaren välisen salmen kapeimmalla kohdalla, vastapäätä Euboian Khalkista, Iliaan II laulun ja myöhemmän runouden mukaan Troian retkelle lähtevän kreikkalaisen laivaston kokoontumispaikka. Huom., että Homēroksen runoissa ei mainita laivaston Auliissa oloon liittyvää tarua Artemis-jumalattaren suuttumuksesta, laivaston viivyttämisestä, Agamemnonin tyttären Ifigenian uhrista ja hänen ihmeellisestä pelastumisestaan.

336. G e r ē n i ā oli tavallisen selityksen mukaan kaupunki Messēnian lahden itärannikolla. Miksi Nestoria runoelmissa sanotaan »gerēnialaiseksi» (tai »gerēnolaiseksi», kreik. *gerē'nios*), on epätietoista.

341. V i i n i n v e e t t ö m ä n u h r i: tavallisiin uhrimenoihin kuuluvissa juomauhreissa käytettiin (samoin kuin juomaksi) vedellä sekoitettua viiniä, mutta valauhreissa käytetty viini oli sekoittamatonta.

362. J a a v ä k i h e i m o i t t a i n jne.: Iliaassa kultakin seudulta kotoisin olevat miehet yleensä seuraavat omia kotoisia johtajiaan ja esiintyvät siis tavallaan »heimoittain». Mutta taktillinen yhteys on hyvin höllä, usein kerrassaan olematon; taisteluthan enimmäkseen kehittyvät johtomiesten mieskohtaisten urotöiden sarjoiksi. Nestorin ehdotus taas ilmeisesti tarkoittaa täsmällisempää taktillista ryhmitystä, ei ainoastaan heimojen, vaan myös näiden virallisten alaosien, ns. *phrētrain* (*phrātriain*, »veljeskuntien») mukaan. Mutta koko tämä jako, joka oli niin tärkeänä tekijänä kreikkalaisen yhteiskunnan elimistössä, ei tule muuten ollenkaan näkyviin homerolaisessa runoudessa. Nestorin ehdotus jää kuin jääkin kaikkea vaikutusta vaille. Siinä kuvastuvat nähtävästi olot, jotka vallitsivat II laulun syntymäaikoina ja syntymäseuduilla. Ja

lähinnä sillä on kaiketi tahdottu perustella ns. laivaluettelon liittämistä runoelman yhteyteen.

388, 389. K i l v e n k a n n i k e h i h n a s t a puhuttaessa ajatellaan mykēneläiseltä aikakaudelta perittyä melkein miehenkorkuista nahkakilpeä, jota kannettiin olkahihnassa (vrt. Il. XVIII laulun loppukoristeena olevaa kuvaa). Marssittaessa ja sotarattailla ajettaessa se riippui selässä; kun ryhdyttiin taisteluun, se kiepautettiin eteen; taistelussa sitä hallittiin poikkipuun avulla. Tammöinen kilpi saattoi suojata sekä kantajaansa että lisäksi myös jousimiestä (vrt. Il. VIII 266—272). Useammin kuin tämä jykevä kilpi, joka tosin oli erinomaisena suojana sen takana seisovalle taistelijalle, mutta hyökätessä ja peräytyessä oli kovin hankala pidellä, esiintyy pienempi vaskipeitteinen ympyräkilpi, jota kannettiin vasemmalla kyynärvarrella kahden rivan varassa (vrt. esim. XII ja XXII laulun otsakekuvia). Näita kahta kilpilajia ei kuitenkaan aina pidetä tarkkaan erillään toisistaan. — Parissa Iliaan paikassa (F 453, XII 426) toimittavat kilven virkaa myöskin »leiskuvat (sananmukaisesti »siivelliset») käsitaljat»; nämä (kreik. *laisē'ia*) olivat Hērodotoksen mukaan raaoista vuodista tehdyt.

404. A r v o k k a i m m a t a k h a i j e i n p ä ä t p ä t e v ä i s e t: alkutekstin mukaan arvokkaimmat g e r o n t i t, ks. Sel. II, II 21.

410. O h r i a: ks. Il. I 458 ynnä Sel.

461. A a s i a n n i i t y s t ä (kreik. *Ásios leimōn*) ei ollut muita tietoja kuin se, mikä tähän säkeeseen sisältyy; sen mukaan se sijaitsi Lȳdiassa, Kaȳstrios- eli Kaystros-joen varrella. Siitä luultiin Aasian nimen olevan alkuisin.

465. S k a m a n d r o s-joki (nyk. Mendere) saa alkunsa Īdan vuoristosta ja juoksee sitten pohjoiseen päin halki Troian tasangon sekä laskee Hellēspontoksen salmeen, lähelle sen eteläsuuta. Tällä joella on Iliaassa toinenkin nimi, Ksanthos, jota jumalain sanotaan käyttävän. — Siihen yhtyi muinoin idän puolelta pienempi S i m ó e i s-joki (nykyinen Dumbrek Tshai), joka tätä nykyä laskee Hellespontokseen. Molempien jokilaaksojen kulmauksessa kohoaa Hissarlik-kumpu, muinaisen Ilionin eli Troian linnavuori.

484. Muusain eli runottarien palveluksen vanhimpia pesäpaikkoja oli Olympoksen pohjoisrinteillä oleva Pīerian maakunta.

494—877. Iliaan II laulun jälkipuoliskossa luetellaan ensin laajasti eri kreikkalaisheimojen laivasto-osastot, niiden kotipaikat ja niiden päälliköt (494—759), sitten lyhyemmin troialaisten ja heidän liittolaistensa joukot päällikköineen (816—877). Nämä luettelot ovat nuoremmat ja nähtävästi toista alkuperää kuin runoelman pääosat. Niissä annetut tiedot poikkeavat useissa kohden niistä oloista, joita edellytetään muussa runoelmassa; onpa huomautettu, että edellinen luettelo (»laivastoluettelo») näkyykin oikeastaan kohdistuvan kreikkalaisten lähtöön kotimaasta eikä siihen taistelukentälle asettumiseen, johon se muodollisesti liittyy. Yleiseltä laadultaan luettelot muistuttavat hēsiodolaista runoutta, jonka pesäpaikkanan oli Boiōtia. »Laivaluettelo» alkaa b o i o o t t i e n osastosta ja sitä mainittiin siitä syystä »*Boiōtiā*»-nimellä.

494—510. Tavallisen käsityksen mukaan boioottien heimon tulo siihen Kreikan maakuntaan, joka heistä sai nimensä, tapahtui vasta 60 vuotta Troian valloituksen jälkeen; sitä ennen hallitsivat Thēbaissa kadmeijit, eräissä muissa maakunnan osissa minyiläisten, tarun hämärästä häämöttävä, heimo. Kadmeijeiksi eli kadmeiōneiksi mainitaan Thebain

asukkaat Iliaassakin, niissä paikoin, missä kajotaan thebalaistaruston tapahtumiin; — kerrotaanhan Diomēdeen olleen niissä mukana samoin kuin aikaisemmin hänen isänsä Tȳdeus (vrt. Il. IV 384 ja seur., V 803 ja seur., X 288 ja seur., XXIII 678—680). Niitä Boiōtian miehiä taas, jotka ovat mukana Troian sodassa, sanotaan Iliaan eri osissa (samoin kuin tässä, »laivaluettelossa») boiooteiksi. Näyttää siis edellytettävän että kadmeijein sortuminen oli tapahtunut jonkin aikaa ennen Troian sotaa. Luettelossa Thebaita ei mainita Boiotian kaupunkien joukossa; sen asemesta siinä esiintyy (505) muuten ihan tuntematon H y p o t h ē' b a i; tätä selitettiin alempana tasangolla olevaksi paikkakunnaksi, johon »epigonien sodassa» (ks. Sel. Il. IV 406—408) kukistuneet thebalaiset (kadmeiōnit) olivat muka asettuneet. — Iliaan taistelukuvauksissa boioottien osuus ei ollenkaan vastaa sitä asemaa, mikä heille laivaluettelossa on annettu.

511—516. O r k h o m e n ós ja A s p l ē' d ō n olivat Boiōtian pohjoisosassa olevia kaupunkeja, joita ei kuitenkaan tässä lueta boioottien asutusalaan kuuluviksi. Orkhomenos oli muinoin minyiläisten mahtava pesäpaikka. — Toinen samanniminen kaupunki oli Arkadiassa.

517—526. P ȳ t h ō' = D e l f o i. — K r ī s a sijaitsi lähellä Delfoita; sitä sanotaan tässä p y h ä k s i, sen tähden että Apollōnille pyhitetty Delfoin (Python) oraakkelipyhäkkö oli sen alueella. Pyhäkkö pysyi krisalaisten hallussa ns. ensimmäiseen pyhään sotaan asti (n. 600—590 e. Kr.); sota päättyi Krisan hävitykseen. Huomattava on, ettei (tätä laivaluettelon paikkaa lukuun ottamatta) Delfoin (Python) kuuluisaa Apollonin-pyhäkköä Iliaassa mainita kuin kerran IX 404, 405. Odysseiassa tämä oraakkelipyhäkkö mainitaan vain VIII 79—81. — K ē f ī s ō' s joki saa alkunsa Dōrís-maakunnan vuorista, juoksee kaakkoiseen suuntaan läpi Fōkiin ja laskee sitten Boiōtian Kōpāís-järveen.

527—535. L o k r e i l l a tarkoitetaan tässä sitä heimon osaa, joka asui Euboian salmen varrella (epiknēmīdiläiset ja opūntilaiset lokrit); toinen osa heimoa (ns. ozolit) asui Korinthoksen lahden pohjoispuolella, Aitōlian ja Fōkiin välillä. — S o p a p e l l a v a p e l k k ä: tarkoitetaan, että Aias Oileuksen poika vaskihaarniskan asemesta käytti moninkertaisesta palttinasta tehtyä panssarin- eli költerintapaista. — K o k o H e l l a s y n n ä A k h a i a: alkutekstin mukaan k a i k k i h e l l e e n i t (kreik. *Panéllēnes*,) ja a k h a i j i t. Panéllēnes-nimeä tavataan sankarirunoudessa ainoastaan tässä, verraten myöhäissyntyisessä paikassa. Samoin myös *Hellēnes*-nimeä tavataan vain yhdessä laivaluettelon paikassa, vrt. 681—685, Sel. Huomattava on, että Iliaassa ja Odysseiassa ei tavata A k h a i a-nimeä (joskus kyllä A k h a i j i s-nimi).

536—545. A b a n t i t: heimo, jolla tämän paikan mukaan näkyy olleen koko Euboian saari hallussaan; myöhemmin oli saaren väestö parhaasta päästä ioonialainen. Alkutekstissä abantteja sanotaan »rohkeutta korskuviksi» ja »takaraivoltaan pitkätukkaisiksi»; antiikkisen selityksen mukaan tällä tarkoitettiin, että heillä oli otsatukka kerittynä, jotteivät viholliset ottelussa voisi tarttua heitä hiuksiin.

546—558. E r e k h t h é u s: Ateenalaisten sukusankari ja suojelushaltia, itse mannusta syntynyt. Tässä Iliaan paikassa Athē'nē-jumalattaren sanotaan asuttaneen Erekhtheuksen omaan temppeliinsä; Odysseiassa taas (VII 81) jumalattaren kerrotaan asettuneen Erekhtheuksen taloon. Myöhempinä aikoina oli sekä Athenella että Erekhtheuksella oma osastonsa Erekhtheion-nimisessä temppelissä (Ateenan linnavuorella). —

Säkeet 553—555 herattivät jo antiikkisella ajalla epäilyksiä, kaiketi lähinnä sen tähden, että Menestheuksen ylistetty johtajantaito (asettelutaito) ei tule missään muussa Iliaan paikassa näkyviin. — Kovin oudolta tuntuu, että A i a s, joka Akhilleuksen jälkeen oli kreikkalaisten etevin taistelija, mainitaan ikään kuin vain sivumennen, säkeissä 557, 558, ja vielä oudompaa on, että hänen sanotaan asettuneen Ateenan joukkojen luo (alkutekstin mukaan: asettaneen väkensä »sinne, mihin ateenalaisten rivit asettuivat»); ilmeisesti Aias joukkoineen on tässä esitetty jonkinmoisena Ateenan joukkojen jatkona; runoelman muissa osissa Aias on kreikkalaisten mahtavimpia johtomiehiä, ateenalaisten sitä vastoin jäädessä jotensakin syrjään. Säe 558 puuttuukin muutamista käsikirjoituksista, ja antiikkisen ajan etevimmän filologin, Aristarkhoksen, tiedetään hylänneen sen (3:nnella vuosis. e. Kr.). Eräs megaralainen historioitsija Dieukhidās (4:nnellä vuosis.) väitti, että Peisistratos oli pistänyt laivaluetteloon Ateenaa koskevat säkeet; kaiketi Peisistratos olisi muka tällä väärennyksellä koettanut tukea Ateenan vaatimuksia Salamiiseen nähden; saari oli näet Megaran hallussa, kunnes ateenalaiset 7:nnen vuosis. loppuvuosina (toisten mukaan 6:nnen alkupuoliskolla) sen valloittivat. Mutta jos olisi perää siinä, että Peisistratos vetosi puheena olevaan Iliaan säkeeseen, niin täytyisi kai olettaa, että se silloin jo oli runoelmassa luettavana. Joka tapauksessa näyttää siltä, kuin melkein koko Ateenaa koskeva kappale olisi sovitettu tekstiin aikana, jolloin Ateena jo oli melkoista mahtavampi, kuin minä se Homēroksen runoelmissa muuten esiintyy, ja jolloin mm. Salamis jo oli sen hallussa. Ateenan maineen korottamiseksi lisätyt säkeet ovat tietenkin työntäneet tieltään sen, mikä otaksuttavasti aikaisemmin oli Aiaasta ja hänen joukostaan mainittu.

559—580. D i o m ē' d ē s, aitolialaisen pakolaisen Tȳdeuksen poika (ks. Sel. II. IV 372—400) esiintyy tässä mahtavana valtiaana, jonka valtapiirinä on Argoliin koko etelä- ja itäosa; siihen kuuluu itse Argos-kaupunki ynnä »mahtavamuurinen» Tiryns sekä edelleen niin hyvin Sarōnin kuin Argoliin lahden rannikon satamakaupungit; lisäksi vielä Aiginan saari. Näin ollen hänen alaisensa alue näkyy kokonaan sulkeneen Agamemnonin valtakunnan Aigaian meren yhteydestä! Runoelman muissa osissa hänen asemansa on kuvattu aivan toisenlaiseksi; hän on kyllä kreikkalaisten jaloimpia ja uljaimpia sankareja, mutta hän ei esiinny Agamemnonin vertaisena hallitsijana, vaan parhaasta päästä uskollisena vasallina. — M a h t a v a m u u r i n e n T ī r y n s: vielä tänä päivänä Tirynsin »kyklooppiset» (valtavan suurista kivijärkäleistä rakennetut) muurit herättävät ihmettelyä. — M e r e n p o u k a m a n ä ä r i s e t: Argoliin lahden rannikolla sijaitsevat.

A g a m e m n o n i n valtakuntaan kuului »laivaluettelon» (569—580) mukaan Argoliin pohjoisosa, Korinthos ja Sikyōn siihen luettuna, sekä lisäksi vielä melkoinen osa sitä Korinthoksen lahden eteläpuolella olevaa maakuntaa, jonka nimenä myöhemmin oli Akhaia. Sitä vastoin se näkyy olevan kokonaan eristetty Aigaian meren rannikosta, jonka kaupungit (säkeissä 559—568) esiintyvät Diomēdeen valtapiiriin kuuluvina. Tuntuu oudolta, että Agamemnon näin ollen saattoi viedä sotaan 100 laivaa, siis suuremman laivaston kuin kukaan muu päällikkö, vieläpä lisäksi luovuttaa 60 laivaa arkadialaisten käytettäväksi (ks. 610—614). Varsin oudolta tuntuu niin ikään se, että tämän laivaluettelon paikan mukaan Argos kaupunki ei kuulu ollenkaan Agamemnonin valtakuntaan,

vaikka tämän nimenä useimmiten juuri on Argos (vrt II 108. kaikkea Argos-maata»). Näin ollen ei voi kieltää, että laivaluettelon esitys Agamemnonin ja Diomedeen valtasuhteista ja heidän alaisistaan alueista on ristiriidassa niiden olojen kanssa, joita muissa runoelman osissa edellytetään, samalla kun se sinänsäkin on oudoksuttava. — Huom., että Agamemnonin joskus (Il. II 108) sanotaan hallinneen useita saariakin; lähinnä tietysti johtuvat mieleen Argolin rannikkoa reunustavat saaret. Iliaan IX laulun mukaan (149 ja seur.) hänellä on hallussaan useat Etelä-Messēnian kaupungit (vrt. seur. Sel.). Ks. myös Il. I 30. Sel. — Adrēstos (Adrāstos): tavallisen tarun mukaan ensin Sikyōnin, sitten synnyinkaupunkinsa Argoksen kuningas, naitti toisen tyttärensä, Argeian, Thēbaista karkoitetulle Polyneikeelle (Oidipūksen pojalle), toisen, Dēipylēn, Aitōliasta paenneelle Tydeukselle (vrt. Il. IV 372—400, Sel.); Iliaassa (V 412) mainitaan vielä eräs tytär, Aigialeia, Tydeuksen pojan Diomedeen puolisona. Nostaaksensa vävynsä Polyneikeen Thebain valtaistuimelle Adrestos pani toimeen ns. »seitsemän sankarin sotaretken»; muiden sankarien sortuessa hänet pelasti ihmeellisellä nopeudellaan hänen hevosensa Aréiōn (Il. XXIII 346—348 ynnä Sel.).

581—590. Myös eri paikalleen ominaisena joukkona johti: näillä sanoilla on nähtävästi tahdottu teroittaa kuulijain mieleen, että Menélāos oli täysin itsenäinen ruhtinas eikä veljensä alainen alikuningas. Iliaan muista osista saa lähinnä sen käsityksen, että Menelaos (kotimaassa ollessaan) eli ja hallitsi veljensä rinnalla Mykēnaissa; ainoastaan yhdessä kohden (III 443, 444) hänen ja Helenēn kotipaikkana mainitaan Lakedáimōn (= Sparta). Iliaan IX laulun mukaan (149 ja seur.) osa Messēniaa näkyy olevan Agamemnonin hallussa; siinäkin näkyy siis edellytettävän, ettei Menélāoksella ollut mitään itsenäistä valtakuntaa. — Odysseiassa taas laivaluettelon kanta tähän asiaan nähden esiintyy täysin vakiintuneena: Menélāos on Spartan kuningas ja elää siellä Helenēn kanssa loistavassa linnassa.

591—602. Pylos ja pylolaisten valtakunta: ks. Il. I 248, Sel. — 594—600; Thamyris, tarunomainen laulaja, jonka luultiin olleen kotoisin Thrākiasta; tällä luultavasti tarkoitettiin Pīeriaa. Oikhalían hallitsija Eurytos oli Odysseian VIII laulussa (223 ja seur.) kerrotun tarun mukaan mainio jousimies, joka julkesi vaatia itse Apollōnin kilpailuun, mutta saikin suuttuneelta jumalalta surmansa. Toisen tarinan mukaan Hēraklē's valloitti Oikhalían ja surmasi Eurytoksen, sen tähden että tämä, ensin luvattuaan hänelle tyttärensä Iólēn, sitten rikkoi lupauksensa; Iólēn Herakles vei saaliinaan. Tätä taruaihetta käsiteltiin mm. eräässä vanhassa »Oikhalian valloitus» nimisessä eepoksessa, jota väitettiin joko Homēroksen tai hänen vävynsä Kreōfȳloksen sepittämäksi. Odysseian XXI laulussa (11—45) hänen kerrotaan kuollessaan jättäneet jousensa ja nuolensa pojalleen Īfitokselle, tämä taas oli lahjoittanut ne nuorelle Odysseukselle; sillä jousella Odysseus sittemmin ikämiehenä surmaa vaimonsa röyhkeät kosijat. Ylipäänsä Eurytoksen taruston hajanaiset ja erivivahteiset piirteet ovat vain väkisin yhteensovitettavissa. Tarujen Oikhaliaa etsittiin myöhemmin milloin Thessaliasta milloin Mālis-maakunnasta, milloin Messēniasta, kuten tässä kohdassa näyttää olevan, alkuaan sen muisto luultavasti liittyi Thessaliaan (ks. Il. II 730) mutta myöhempina aikoina Oikhalian enimmiten kuvailtiin olleen Euboiassa.

603—614. Kyllē'nē: korkea vuoristo Arkadian koilliskulmassa. —

A i p y t o s· erään arkadialaisen kuningassuvun kantaurho; hänen hautakumpuansa näytettiin vuoristossa Feneoksen seutuvilla — Arkadialaisten maa ei missään kohden ulottunut meren rantaan; sen tähden »e i m e r e n m a t k a a j o i t a h e o l l e e t».

615—624. B ū p r a s i o n i l l a näkyy tarkoitettavan myöhemmin Ēlis-maakunnan pohjoisinta osaa, Ē l i s-nimellä taas sen keskiosaa; eteläosa (Trifylfä) luetaan Homēroksen runoissa pylolaisten valtakuntaan (ks. I 248, Sel.). Maakunnan asukkaita sanotaan eepoksessa melkein aina e p e i j e i k s i; tarkoitetaanko tällä nimellä mitään muuta heimoa, kuin sitä, mikä myöhemmin sanottiin ēleijeiksi (ēeliläisiksi), on epätietoista; ainoassa Iliaan paikassa, jossa eleijit mainitaan (XI 671 [alkutekstissä], vrt. Sel. 673), he ilmeisesti ovat samat kuin epeijit. Historiallisella ajalla tätä nimeä ei enää käytetty. — K t e a t o s ja E u r y t o s (tässä mainittu Eurytos on tietenkin toinen henkilö kuin äsken (596) mainittu Oikhalīan sankari) olivat kaksi tarunomaista ylen voimakasta sankariveljestä, kaksosia (Il. XXIII 641), jotka aina esiintyivät yhdessä; kuvailtiinpa heidät, ainakin myöhempinä aikoina, joskus yhteenkasvaneiksikin. Tavallisesti heitä mainitaan yhteisellä duahsmuotoisella lisänimellä: *Aktoriōne* tai *Molī'one* taikkapa *Aktoriōne Molī'one*. Nämä nimet näyttävät olevan muodostetut patronyyminimien tavoin, siis Aktorione = A k t ō r i n pojat (tai jälkeläiset), Molione — M o l o k s e n pojat (tai jälkeläiset). Jo aikaiseen niitä kuitenkin selitettiin isän ja ä i d i n nimistä johtuneiksi; Aktorione siis muka = Aktorin pojat, Molione = Molionēn pojat. Iliaassa sanotaan kahdessa eri paikassa (XI 751 ja XIII 206, 207) heidän isäkseen Poseidō'n-jumalaa. Naispuolinen nimi Moliónē (yks. nom.) ei sellaisenaan esiinny Iliaassa, Aktōr taas ainoastaan parin muun henkilön nimenä, joilla ei ole Aktorionien kanssa mitään tekemistä. Nyt puheena olevassa II laulun paikassa nimi Aktoríōne on (alkutekstissä) sovitettu Kteatoksen ja Eurytoksen poikiin, A m p h i m a k h o k s e e n ja T h a l p i o k s e e n. — A u g e i ā s; karjarikkaudestaan kuuluisa eliläinen (tai epeijiläinen) kuningas, tunnettu Hērakleen tarustosta (»Augiaan karjapihat»). — Huom. että Elis-maakunnan merkillisintä paikkaa, Olympian pyhäkköä, Homeroksen runoissa ei ollenkaan mainita.

625—630. E k h ī' n a i-s a a r e t (myöhemmin tavallisesti E k h ī n á d e s): ryhmä pieniä saaria, jotka reunustavat Akarnānian länsi- ja Aitōlian etelärannikkoa, osaksi myöhemmin maatuneet Akhélōos-virran lietemaihin. Runoilija näkyy kuvitelleen niiden olevan lähempänä Ēlistä. — D ū l ī k h i o n kuuluu Odysseian mukaan Odysseuksen valtapiiriin (yhdessä paikassa tosin, Od. XIV 336, siinä sanotaan olevan eri kuningas). Tavallisesti sitä on pidetty Ekhinain saaristoon kuuluvana saarena, mutta siinä saaristossa ei ole yhtäkään niin suurta saarta, että Odysseiassa olevat tiedot siihen soveltuisivat. Onpa W. Dörpfeld arvellut, että sillä on tarkoitettu suurta Kephallēnia-saarta. Vrt. Sel. Od. I 245—248. — M e g ē s, Fyleuksen poika, esiintyy tässä Dulikhionin ja Ekhinai-saarten väen päällikkönä; mutta huomattava on, että sama Meges Iliaan XIII ja XV laulun mukaan (XIII 691, 692, XV 519) on epeijien johtajia. — F ȳ l é u s oli perintätarinan mukaan äsken (624) mainitun Augeiaan poika; siitä ei tosin Iliaassa mainita mitään.

631—637. K e f a l l e e n i t on sekä Iliaassa että Odysseiassa Odysseuksen kansan nimi. — N ē r i t o n: eräs »Ithakēssa» oleva vuori; K r o k y l e i a l l a ja A i g i l i p s i l l a (suomennoksessa Aigīlips) tarkoitet-

tiin luultavasti erityisiä saman saaren paikkakuntia .— Ithákē oli historiallisella ajalla nykyisen Theaki-saaren nimi, mutta Odysseiassa olevia paikanmäärayksiä ja kuvauksia on vaikea sovittaa tähän pieneen saareen. W. Dörpfeld on sen tähden esittanyt sen mielipiteen, että eepoksen Ithakella alkuaan tarkoitettiin Leukasta, että historiallisen ajan Ithake-saarta vastaa eepoksen Samos (eli Samē), ja Kefallēniaa Dūlikhion. Vrt. Sel. Od. I 17.

638—644. Oinéus: Tȳdeuksen ja Meleagroksen isä; ks. Il. VI 216 ja seur., Il. XIV 115—119. — Meléagros: tamän sankarin traagillinen tarina kerrotaan Iliaan IX laulussa, 529—599. — Andráimōn, Thoāsurhon isä, oli perintötarinan mukaan Oineuksen vävy.

645—652. Idomenéus: kreikkalaisten etevimpiä johtomiehiä; hänen isänsä oli Iliaan XIII kirjan mukaan (449—452, vrt. Od. XIX 178 ja seur.) Deukaliōn, joka taas oli Zeuksen pojan Mīnōksen poika. — Mēriónēs taas oli Deukalionin pojan Moloksen poika (ks. Il. X 269, 270), siis Idomeneuksen veljenpoika. Tunnetut tarut Knōsoksen kuninkaasta Minoksesta ja hänen laajasta vallastaan ovat peräisin muinaiskreettalaiselta kulttuurikaudelta asti; tähän ei kuitenkaan Homēroksen runoelmissa viitata. — Niitä erikielisiä kansallisuuksia, joita vielä historiallisella aikakaudella eli Kreetassa (mm. eteokreetteja, muinaiskreettalaisen kansan jälkeläisiä), mainitaan Od. XIX 175—178; vrt. Sel.

653—670. Rhodos-saaren kreikkalainen asutus oli doorilainen. Yleensä oletettiin, että ns. doorilaisten vaellus tapahtui vasta Troian sodan jälkeisinä aikoina. Iliaan ja Odysseian laulajat eivät ole doorilaisten siirroista tietävinään; vain harvoin ilmenee joku piirre, joka edellyttää doorilaisten oloa heidän historianaikuisilla asumapaikoillaan. Vrt. Sel. Od. XIX 175—178. — 659: tässä mainittu Efýrē-kaupunki (ynnä Sellē'eis-joki) sijoitettiin tavallisesti Eliiseen; toiset arvelivat sen olleen Thessaliassa; vrt. Efýrē (Aakkosellisessa luettelossa). — 663: Likýmnios: Hērakleen äidin Alkmēnēn veli.

671—680. Sȳmē, Nisyros, Kōs ym.: nämä saaret sijaitsevat Aigaian meren kaakkoisosassa; ne luettiin (samoin kuin Rhodoskin) myöhemmin ns. Sporadi-saariin. Niidenkin asutus oli doorilainen, ja se asetettiin Hērakleen taruston yhteyteen. Thessalós oli tarun mukaan Herakleen ja Kōs-saaren kuninkaan Eurypyloksen tyttären Khalkiopēn poika. Niistä kohtaloista, jotka veivät Herakleen Kos-saareen, ja hänen sikäläisistä seikkailuistaan kerrotaan vihjaisemalla Il. XIV 250—256, XV 25 ja seur. (ks. Sel. XV 18—30).

681—685. Ei ole varmaa tietoa siitä, mitä paikkakuntaa runoilija on tarkoittanut »pelasgisella Argoksella»; nimi esiintyy ainoastaan tässä laivaluettelon paikassa. Toiset ovat arvelleet, että sillä on tarkoitettu Thessaliaa ylipäätään ja että se säe, jossa sitä mainitaan, on siirtona koko siihen luettelon osaan, jossa tehdään selkoa tämän maakunnan eri tahoilta lähteneistä joukoista (681—759); Pēleuksen valtakunnan esitys alkaisi siten vasta säkeestä 682. Toiset ovat sitä mieltä, että pelasgisella Argoksella tarkoitetaan Etelä-Thessaliaa, jossa Peleuksen valtakunta pääosaltaan sijaitsee; toiset vihdoin, että se on eri paikkakunta tämän valtakunnan alueella ja siis rinnastettu seuraavien paikannimien kanssa; viimeksi mainittu otaksuma tuntuu todenmukaisimmalta. Myöhemmin oli Pelasgiō'tis Thessalian koillisen neljänneksen nimenä. — Alos oli Pagasain lahden itärannikolla, Alópē Māliin lahden pohjoisrannalla, Trēkhī's saman lahden sopukassa, lähellä Sperkheiós-

joen suuta. Muista runoelman kohdista käy näkyviin, että F t h ī a (*Phthī'ē*) on valtakunnan pääosa (pääkaupunki?), Pēleuksen asuntopaikka; se sijaitsee ilmeisesti myöhemmässä Fthīō'tis-maakunnassa (Thessalian kaakkoisessa neljänneksessä). — H e l l á s oli, kuten Iliaan IX:n laulun 478:nnesta säkeestä nähdään, syrjäisempi valtakunnan osa, luultavasti Sperkheiós-joen laaksossa sijaitseva. IX:n laulun 484:nnen säkeen mukaan kuului Peleuksen valtakuntaan myös D o l o p i e n maa, jylhässä Pindoksen vuoristossa. Muuten sekä Hellas että varsinkin Fthie esiintyy usein koko valtakunnan nimenä. — Huomattava on, ettei laivaluettelon mukaan myöhäisempi Fthiotis-maakunta kokonaisuudessaan ollut Peleuksen vallan alainen; säkeissä 695—697 lueteltut Prōtesilāoksen valtakunnan kaupungit sijaitsevat näet tämän maakunnan itäosassa, osaksi Peleuksen vallan alaisten paikkakuntien välissä. — Yleensä näyttää siltä kuin laivaluettelon laatijalla olisi ollut jotensakin hämärät tiedot Thessalian paikallisuuksista.

M y r m i d o n i e n heimoa ei historiallisella ajalla ollut olemassa; Homēroksen runoissa se on Pēleuksen valtakunnassa asuva heimo, Akhilleuksen urhea joukko. — H e l l e e n i e n nimi esiintyy Homēroksen runoissa ainoastaan tässä paikassa (Hellās-maakunnan asukasten nimenä); siitä johdettu *Panéllēnes* niin ikään vain yhdessä paikassa (II 530, ks. Sel.); molemmat paikat ovat laivaluettelossa. Historiallisella ajalla h e l l e e n i t oli kreikkalaisten yleisnimenä. — A k h a i j e i l l a tarkoitetaan sankarieepoksessa milloin erityisesti Peleuksen valtakunnassa asuvaa heimoa, milloin — ja useimmiten (Odysseiassa aina) — kreikkalaisia ylipäänsä. Välistä käytetään yhdisteltyä muotoa *Panoakhaioi*=kaikki akhaijit, kaikki kreikkalaiset. Historiallisella ajalla mainitaan akhaijeiksi toiselta puolen Fthiotiin asukkaita, toiselta puolen sitä heimoa, joka asuu Peloponnēsoksen pohjoisimmassa maakunnassa, Akhaiassa, sekä sieltä lähteneissä siirtoloissa.

695—710. Ne paikkakunnat, joista P r ō t e s i l ā o k s e n joukkojen sanotaan olevan kotoisin, sijaitsivat Fthīō'tis-maakunnan itäosassa, ks. Sel. 681—685. — P ȳ r a s o s näkyy olleen Dēmēterin, maan kasvullisuuden jumalattaren, palvelun vanhimpia pesäpaikkoja; myöhemmin sen nimenä olikin D ē m ē' t r i o n. — Prōtesilāoksen sankarikuolemasta kerrottiin »Kypria»-nimisessä eepoksessa. Hänen ja hänen puolisonsa Lāodameian haudan taaksekin ulottuvasta rakkaudesta oli omituisia tarinoita, jotka tarjosivat myöhempien aikojen runoudelle kiitollisia aiheita.

711—715. F e r a i, Thessalian koillisen maakunnan, Pelasgiōtiin eteläosassa. — I ō l k ó s (alkutektissä *Iaōlkós*) Pagasain lahden pohjukassa, Argonauttien retken lähtökohta. — P e l í ā s (alkutekstissä *Pelí'ēs*), Iolkoksen hallitsija, Argonauttiretken johtajan Iasonin (*Iē'sōn*in) setä. — A d m ē t o s, Fēreen poika, Ferain kuningas, maineikas tarusankari. Hänen luonaan oli muka Apollōnin palveltava vuosi paimenena; silloin hän mm. (Il. II 763—767) kasvatti isännälleen »lintuna kiitävät» hevoset; niillä hänen ja Alkēstin poika E u m ē l o s Fērain hallitsija ajoi kilpa-ajoissa, jotka pantiin toimeen Patrokloksen hautajaisissa (ks. Il. XXIII 288 ja seur.). Kun Kohtalottarien Admetokselle määräämä kuolinpäivä koitti, meni A l k ē s t i s, »vaimojen valioin», vapaaehtoisesti hänen asemestaan kuolemaan, mutta Hēraklē's toi hänet manalasta takaisin surevalle puosolle (vrt. Euripideen *Alkēstis*-tragedia).

716—728. M ē t h ō' n e, M e l í b o i a, O l i z ō' n: sijaitsevat Magnēsian jylhän vuorimaan rannikoilla (Ossan ja Pēlionin juurilla); — T h a u-

makian (*Thaumakiē*) asema on epävarma. Magnesia ei kuitenkaan (laivaluettelon mukaan) kokonaisuudessaan kuulunut Filoktēteen valtapiiriin. vrt. 756—759. — Akhaijein... koht' oli muistaminen Filoktē'tēs: tietäjä näet ilmoittaa heille, ettei Troiaa voida ilman hänen apuaan valloittaa. Hänen haavastaan ja hänen hylkäämisestään kerrotiin »Kypria»-eepoksessa, hänen hakemisestaan kreikkalaisten leiriin toisessa »kyklisessä» eepoksessa, ns. »Pikku Iliaassa». Tarua on paljon käsitelty (ja kehitetty) myöhemmässä runoudessa; säilynyt on Sofokleen »Filoktetes»-tragedia. — Medōn, Oileuksen avioton poika, siis ns. »pienemmän» Aiaan velipuoli, esiintyy tässä haavoittuneen Filokteteen väen johtajana. Mutta Iliaan XIII ja XV laulujen mukaan (XIII 693 ja seur., XV 332 ja seur.) hän asui, kotimaastaan Lokriista paettuaan, Fylakēssa, siis Prōtesilāoksen valtakunnassa, ja edellä mainitussa paikassa hänen sanotaan yhdessä Protesilaoksen veljen Podarkeen kanssa taistelevan »fthialaisten» etunenässä.

729—733. Trikka (*Trikkē*) ym.: Thessalian länsiosassa, Hestiaiō'tismaakunnassa. Trikkē oli lääkärijumalan, Asklēpioksen palvelun vanhimpia pesäpaikkoja. Homēroksen runoelmissa Asklēpios ei kuitenkaan esiinny jumalana; häntä mainitaan vain taitavana lääkärinä (vrt. varsinkin Il. IV 194, 219). — Ithō'mē: tietenkin toinen paikka kuin Messēnian kuuluisa senniminen vuorilinna. — Oikhalíā ja Eurytos: vrt. Il. II 591—602, Sel.

734—737. Ormênion ym.: nähtävästi pohjois-thessalialaisia paikkakuntia. — Eurýpylos: etevä, useissa paikoin esiintyvä kreik. soturi; toinen samanniminen henkilö mainittiin Il. II 677.

738—747. Tässä kappaleessa luetellut paikkakunnat sijaitsevat Pohjois-Thessaliassa, Hestiaiōtiin ja Pelasgiōtiin maakunnissa, laajalla alueella, jonka asukkaina historiallisella ajalla olivat thessalialaisten vallan alaiset peraibit (l. perrhaibit). Näihin seutuihin muinaistarina sijoitti lapithien ja kentaurien kuuluisan taistelun, jonka pääsankareita Peirithoos ja Kainéus olivat; vrt. Il. I 263 ja seur, ynnä Sel. — Iliaan XII laulussa (128—130) Polypóitēs ja Leontéus mainitaankin lapitheiksi. — Pēlion: tunnettu vuoristo Magnēsiassa; säkeissä 738, 739 mainitut seudut rajoittuvat muuten idässä Ossan vuoristoon, eivätkä siitä etelämpänä olevaan Pelioniin. — Aithiikit: asuivat Ēpeiroksen ja Thessalian rajaseuduilla, Pindoksen vuoristossa.

748—755. Titarē'sios-joki juoksee läpi peraibien maan (Thessalian pohjoisimmassa osassa) sekä laskee Pēneiokseen. — Styks, »valan hirmuisen vesi vankka», jonka kautta jumalat vannovat (Il. XIV 271, XV 37, Od. V 185), on tietenkin manalan kaamea joki; vrt. Il. VIII 369; parissa sellaisessa paikassa (esim. Il. XV 37) jossa sen kautta vannotaan, liittyy siihen, kumma kyllä, epiteetti »syvä, suistuva» (alkutekstin mukaan Styksin alas tihkuva vesi) josta voi päättää, että runoilijalla samalla on ollut mielessä todellinen Styks-puro, jonka hyiset vedet jylhässä vuoristossa lähellä Arkadian Nōnakrista valuvat ohuena tummana nauhana 200 m:n korkuista jyrkkää kallioseinämää pitkin osaksi jyrkänteen pohjalla hajotakseen usvaksi, osaksi yhtyäkseen alhaalla Krāthisjoen uomaan; rotkon toiselta puolelta katsottuina ne todella näyttävät tihkuvan hitaasti alas. — Eniēnejä pidetään samana heimona kuin Ainiänit, jotka historiallisella ajalla asuivat paljoa etelämpänä. Mālismaakunnan länsipuolella olevassa jylhässä vuorimaassa. — Oudolta tuntuu Dōdōnan (*Dōdōnē*) mainitseminen tässä yhteydessä; toi-

set ovat arvelleet, että Iliaassa tällä nimellä tarkoitetaan jotakin muka Pohjois-Thessaliassa ollutta sennimistä paikkaa; toiset taas luulevat runoilijan olettaneen, että tässä puheena olevien heimojen asuinpaikat ulottuivat Epeiroksen Dodonan lähettyville asti. — On jo ylempänä (Sel. 681—685) huomautettu, että laivaluettelossa annetut tiedot Thessalian eri seuduista tuntuvat sangen häälyviltä.

756—759. Magnesia (*Magnēsiā*): aikaisemmin (Sel. 716—728) on mainittu, että ne seudut, joista laivaluettelon mukaan Filoktēteen joukot olivat kotoisin, sijaitsivat parhaasta päästä Magnesiassa. Esillä olevan paikan mukaan Magnesiassa oli sellaisiakin seutuja, joiden asukkaat, Magnētit, eivät olleet Filokteteen päällikkyyden alaisia. Tämä on muuten ainoa Iliaan paikka, jossa tätä heimoa mainitaan.

763, 764. Fēreen aaluva = Admētos; Eumēlos oli Admētoksen poika (ks. 711—715). — Pēreia (*Pērćiē*): tuntematon paikka kaiketi Ferain seutuvilla; nimi esiintyy erimuotoisena eri käsikirjoituksissa.

776. Lootosnurmea: tarkoitetaan hernehukkaisten heimoon kuuluvaa rehukasvia, maitetta (*Lotus corniculatus*) tai mesikkää (*Melilotus*).

781—783. Tyfōéus: Gaian (maaemon) ja Tartaroksen (manalan syvimmän kuilun) synnyttämä satapäinen hirviö, joka muka muinoin oli noussut taisteluun jumalia vastaan; kukistuneena hän viruu maan alla, tämän Iliaan paikan mukaan arimein eli arimolaisten maassa, jota tavallisesti selitettiin Kilikiaksi; toisten mukaan taas hän on pitkällään Etnan alla.

786. Iris: sateenkaari, jota pidettiin jumalaisena ennemerkkinä (vrt. Il. XVII 547—550); sankarieepoksessa useimmiten, niinkuin esillä olevassa paikassakin, olennoituna: jumalien sanansaattaja, välistä siivekkääksi kuvattu haltiatar.

793. Aisȳē'tēs: eräs Aisyetes mainitaan Il. XIII 427 Alkáthoos-nimisen troialaisen sankarin isänä. Myöhemmässä runoudessa sanotaan joskus Antē'nōria Aisyeteen pojaksi.

813, 814. Batieia: nimi on selitetty karhunvaapukka-pensaikoksi (< *bátos* = karhunvaapukka). — Myrīnan (*Myrī'nē*) sanottiin olleen amatsoni (tarujen naissoturi-kansaa) ja Dardanoksen puoliso.

819—823. Dardanolaiset eli dardanit asuivat Troiasta koilliseen päin Hellēspontoksen rannikilla Dardania-nimisessä seudussa; he olivat kenties samaa heimoa kuin Thrākian illyrialaissukuiset dardanit. Sankarieepoksen mukaan Troian hallitsijasuku polveutui dardanien suku-urhosta Dardanoksesta. Iliaan XX laulussa (215—241) olevan sukuluettelon mukaan (vrt. Il. V 222, Sel.) Priamos ja Ankhī'sēs ovat puoliorpanoita. Dardanit näyttävätkin yleensä olevan varsinaisia troialaisia paljoa lähempänä kuin muut liittolaiset (vrt. usein esiintyvää säettä »Troian kansa ja Dardanian sekä kaikk' apuheimot»); sanotaanpa dardanien johtajaa Aineiāsta joskus troialaisten (trōien) päälliköksi (niin Il. V 180 ja 217; suomennoksessa puhutaan molemmissa paikoin Iliolaisista). Joskus käy vilahdukselta näkyviin, että yhteisestä kannasta haarautuneiden hallitsijasukujen välillä on olemassa nurjaa mieltä ja epäluuloisuutta, vrt. Il. XIII 459—461 ja XX 179—186. Ennustaapa Poseidō'n (Il. XX 302—308), että Priamoksen sukuhaaran sorruttua Ainéiās ja hänen jälkeläisensä tulevat hallitsemaan troialaisten heimoa. Vielä historiallisella ajalla asui Trōaan Dardaniassa dardanien heimo, ja sen hallitsijain luultiin polveutuvan Aineiaasta. Tämä

oli erään (ns. kyklisissä eepoksissa so. Homeroksen runoja myöhempien samaa tarustopiiriä käsittelevien eeposten sarjassa kerrotun) tarinan mukaan Troian hävityksen aikana (tai jo sitä ennen) omaisineen lähtenyt sieltä pois ja asettunut Idan vuoristoon. Ja sittemmin on versomistaan versonut taruja Aineiaan laajoista vaelluksista, jotka lopulta ulotettiin Latiumiin asti. — Myöhempien aikojen runoudessa dardanit ja troialaiset usein esiintyvät samana kansana (niin esim. Vergiliuksen Æneis-eepoksessa). — I d a *(Idē)*, korkea vuoristo Trōás-maakunnan kaakkoisrajalla. Sen huipulla kuvaillaan usein Zeuksen oleskelevan. — A n t ē' n ō r: vrt. Il. III 146 ja seur., Sel.

824—827. Z e l e i a: kaupunki Trōás-maakunnassa, Propontis- (Marmara-) mereen laskevan A i s ē p o s-joen laaksossa, antiikkisten selittäjäin mukaan »Troialaisessa Lykiassa». Seudun nimenä näet esiintyy Iliaan V laulussa (105, 173) Lykia. Asukkaat sanotaan kuitenkin sekä tässä että V laulussa troialaisiksi ja erotetaan siten varsinaisen Lykian asukkaista (Il. II 876, 877). Onko todella otaksuttava, että Troaassa on asunut joku lykialaisen heimon haara, on kiistanalainen kysymys. Iliaassa P a n d a r o s ja hänen johtamansa joukot esiintyvät hyvin läheisinä Troian liittolaisina.

828—831. A d r ē' s t e i a jne.: Trōás-maakunnan pohjoisosassa.

834. T u h o k u o l e m a n h a l t i a t: Kērit eli Manattaret, vrt. Il. II 302 Sel.

835—839. Tässä kappaleessa mainitut paikkakunnat sijaitsevat Hellēspontoksen rantamilla, S ē s t o s- ja A b ȳ d o s-salmen kapeimmalla kohdalla, edellinen Euroopan, jälkimmäinen Aasian puolella; P e r k ō' t ē, P r a k t i o s, A r i' s b ē, S e l l ē' e i s Aasian puolella. — Toinen Selleeis-joki näkyy olleen Ēliissä, ks. Il. II 659, Sel.

840—843. P e l a s g i t: kuinka näiden, nähtävästi Aasian puolella asuvien pelasgien on ajateltu suhtautuvan siihen pelasgi-heimoon, jonka nimi historiallisenakin aikana säilyi Thessalian koillisosan nimenä (Pelasgiō'tis), on epätietoista. Tunnetuin L ā r ī s a (L ā r i s s a)-niminen paikka oli mainitun thessalialaisen maakunnan pääkaupunki (Pēneiós-joen varrella), mutta samannimisiä kaupunkeja oli monessa eri paikoin Kreikkaa ja Vähää-Aasiaa, mm. yksi Trōaassakin; toinen oli Aiolis-maakunnassa, lähellä Kȳmeä. Vrt. Il. XVII 301.

844—850. T h r ā k i a l a i s e t *(Thrē'ikes)*, k i k o n i t ja p a i o n i t ovat euroopanpuoleisia kansoja, jotka nähtävästi asuivat mainitussa järjestyksessä idästä länteen. Alkutekstissä puhutaan tässä (844, 845) »kaikista thrēikeistä, jotka Hellē'spontos sulkee sisäpuolelleen». Tätä paikanmääräystä on tulkittu eri tavoin; mm. on arveltu (van Leeuwen), että Hellespontos-nimellä tässä, itse salmen ohessa, on tarkoitettu myöskin lähintä osaa Aigaian merta ja varsinkin myös Gallipolin niemimaan luoteispuolella olevaa lahtea; puheena olevat thrakialaiset olisivat siis asuneet mainitulla niemimaalla (Thrakian Khersonēsoksella). Myös kikonit ja paionit kuuluvat suureen thrakialaiseen heimoon. Samaa heimoa ovat myös alempana mainitut mȳsialaiset ja frygialaiset. — A k s i o s: nyk. Vardar, iso joki, joka laskee Thermain, nyk. Salonikin lahteen.

851—857. P a f l a g o n i e n asumat paikkakunnat olivat Mustanmeren etelärannikolla, Paflagonian maakunnassa. — On arveltu mahdolliseksi, että tässä mainitut Eneetit ovat voineet olla samaa heimoa kuin Koillis-Italian (illyriansukuiset) venetit. — H a l i z o n i e n maan luullaan olleen Mustanmeren etelärannalla, melkoista idempänä paflagonien maata.

858—861. M ȳ s i' a: Trōás-maakunnan kaakkoispuolella. Mysialaiset olivat thrākialaista heimoa; Euroopan-puoleisia mysialaisia mainitaan Il. XIII 5 (ks. Sel.). — K h r o m í o s, alkutekstissä *Khromis:* kaiketi sama kuin Il. XVII 218 mainittu Khromios. — M i e s j u u r t' A i a k o n: Aiakoksen pojanpoika Akhilleus. — V i r t a a n, j o n n e h ä n m u i t a k i n s u r m a s i: Ksanthos- eli Skamandros-jokeen. On puhe taisteluista, joita kuvataan Iliaan XXI kirjassa; siinä tosin ei Ennomosta mainita.

862, 863. F r y g i a *(Phrygiē):* tässä kaiketi tarkoitetaan ns. isoa Frygiaa, Mȳsian ja Lȳdian itäpuolella olevaa sisämaata (Sangáriosja Maiandros-jokien latvojen ääressä); toinen ns. pieni Frygia, sijaitsi Propontiin rannikolla. Frygit olivat thrākialaista heimoa.

864—866. M a i o n i t *(Mēiones)*, sama kansa, jota myöhemmin sanottiin lȳdialaisiksi. — G ȳ g á i ä v e d e n i m p i: alkutekstin mukaan G ȳ g á i ē j ä r v i. Tämä järvi, jonka nimi kaiketi johtuu kuningas Gȳgeen nimestä, oli ihmiskäsin kaivettu Sardeis-kaupungin suojelemiseksi vesitulvilta. Tässä järvi on vedenneitoseksi olennoituna.

867—875. K ä r i a n m i e h e t: Vähän Aasian lounaisosassa asuvat kaarit. Nämä ovat alkutekstin mukaan *»barbaróphōnoi»*, barbariäänisiä. B a r b a r o s-sana esiintyy tässä kaiketi alkuperäisessä merkityksessään: outoääninen, epäselvästi puhuva. Barbaareja sanan myöhemmässä merkityksessä (= ei-kreikkalaisia) olivat useat muutkin troialaisten liittolaiset. — M i l e t o s *(Mīlētos):* tässä tarkoitetaan kaiketi kaarilaista kaupunkia, joka muka oli olemassa, ennen kuin sen paikalle perustettiin mahtava ioonialainen Miletos. Luettelon laatija on näet ilmeisesti pyrkinyt kuvaamaan kansallisuus- ja asutussuhteita sellaisiksi, kuin niiden arveltiin olleen ennen kreikkalaisten siirtolain perustamista Vähään-Aasiaan. — P ä ä s o m i n k u l t a i s i n, k u i n n e i t o, h ä n s u o r i h e t a i s t o o n jne.: ei ole selvää kumpaiseen tämä lause (alkutekstissä relatiivilause) kohdistuu, Nasteeseenko vai Amfimakhokseen; ei kumpaistakaan mainita (enempää kuin mȳsialaista Ennomosta) Iliaan XXI laulussa niiden joukossa, jotka Akhilleus »sorteli virtaan».

876, 877. L y k i a *(Lykí'ē):* Vähän-Aasian eteläosan läntisin maakunta. — Propontiin rannoilla muka asuneista »troialaisista lykialaisista», ks. 824—827, Sel. — S a r p ē d ō' n: Zeuksen poika, Bellerofonteen tyttärenpoika (ks. Il. VI 198, 199), Hektorin jälkeen etevin päällikkö troialaisten puolella. — G l a u k o s: Hippolokhoksen poika, Bellerofonteen pojanpoika (ks. Il. VI 206); Sarpedon ja Glaukos ovat siis serkuksia. — K s a n t h o s: Lykian pääjoki, erotettava Troian ohi virtaavasta Skamandroksesta, jota välistä mainitaan Ksanthos-nimellä.

KOLMAS LAULU.

VALAT. TÄHYSTELY MUURILTA. PARIIN JA MENELAOKSEN KAKSINTAISTELU.

Joukot ryntäävät toisiansa vastaan. Menelaoksen lähestyessä Aleksandros eli Paris ensin väistyy, mutta kun Hektor nuhtelee häntä, niin hän rohkaisee mielensä ja ehdottaa sotaa ratkaistavaksi kaksintaistelulla. Sill'aikaa kuin valauhreja hankitaan, Priamos Troian porttitornissa tiedustelee Helenelta taistelukentällä näkyviä kreikkalaispäälliköitä. — Tehdään valallinen sopimus:

jos Menelaos kaatuu, saa Paris pitää Helenen ja hänen kanssaan ryöstetyt aarteet ja kreikkalaiset palaavat maahansa; jos Paris kaatuu, niin troialaiset luovuttavat Helenen aarteineen sekä maksavat lisäksi sakon. Kaksintaistelussa Menelaos voittaa Parin; Afrodite tosin viime tingassa pelastaa tämän, mutta Menelaoksen voiton nojalla Agamemnon vaatii sopimuksen täytäntöön panoa.

6. P y g m a i j i t, tarunomainen kääpiökansa (sananmukaisesti »nyrkinkokoiset ihmiset»), jonka luultiin asuvan kaukaisessa etelässä, maailman virran äärellä. On arveltu pygmaiji-tarun syntyneen siten, että kreikkalaisten korviin oli tullut huhuja Sisä-Afrikan pienikasvuisista heimoista (nyk. A k k a- ym. kääpiökansat).

8, 9. Kreikkalaisten meluton miehuus on tässä ilmeisesti asetettu Troian joukkojen pauhun ja hälinän vastakohdaksi. Samanlainen vastakohta esiintyy myös Iliaan IV laulussa (429—438). On joskus arveltu runoilijan siten tahtoneen kuvata kreikkalaisten korkeamman ja aasialaisten muka alemman kulttuurikannan erotusta. Mutta sellaista erotusta ei yleensä eepoksessa tule näkyviin; mainituissa IV laulun säkeissä troialaisten puolella vallitseva hälinä selitetään johtuvaksi siitä, että heidän joukoissaan puhuttiin monta eri kieltä. Näin ollen lienee puheena olevaa vastakohtaa pidettävä parhaasta päästä runollisena tyylikeinona.

24. K a l l i o k a u r i s (alkutekstin mukaan »villivuohi»): tällä luultavasti tarkoitetaan ns. betsoari-vuohta eli pasengia *(Capra aegagrus)*, jota vielä nytkin tavataan muutamilla Aigaian meren saarilla, tai kenties vuori- eli alppikaurista *(Capra ibex)*. Molemmilla on erinomaisen pitkät, käyrät sarvet.

29. Sankarieepoksen sotavaunut ovat kaksipyöräisiä, kaksivaljaikon vedettäviä rattaita. Niissä on keskiaisa eli vehmaro; tähän kiinnitetään ies, jonka alle hevoset valjastetaan leveillä rintahihnoilla (vrt. myös Il. XXIV 267 ja seur., jossa paikassa tosin puhutaan kuormavankkureista). Ajetaan aina kaksivaljaikolla. Hevoset vetävät yksinomaan yhteisestä ikeestä; vetohihnoja ei ole. Rattaiden koppa on takaa avoin; sivuilla ja edessä on kaareva laita, joka välistä näkyy olevan puusta veistetty, välistä taas vitsoista tai hihnoista kudottu; sitä reunustaa (niin ikään kaartuva) kaidepuu. Istuinta niissä ei ole. — Sotarattaita käyttävät esitaistelijat etupäässä taistelun melskeeseen rientäessään (tai sieltä paetessaan); urho seisoo rattailla, vieressään ajaja-toveri; taistelupaikalle saavuttuaan hän tavallisesti hypähtää maahan ryhtyäkseen otteluun. Ks. Odysseian III laulun alkukoristeena oleva kuva, jossa paitsi kaksivaljaikkoa nähdään myös varahevonen. — Paitsi sotarattaita oli myös olemassa nelipyöräisiä, muulien vedettäviä kuormavankkureita.

62. T e h o r a s k a h a n r a u d a n: alkutekstissä ei Paris nimenomaan mainitse rautaa, mutta muissa sankarieepoksen paikoissa kirveitä samoin kuin muita työaseita sanotaan milloin vaskisiksi milloin rautaisiksi. Ks. Sel. Il. I 237.

75. A r g o s ja A k h a i a (alkutekstissä *Akhaijis*): on arveltu että, missä Argos ja Akhaijis näin mainitaan rinnatusten, edellinen lähinnä edustaa Peloponnēsosta, jälkimmäinen Pohjois-Kreikkaa; vrt. Sel. Il. II 527—534.

103. V a l k e a j ä ä r ä on uhrattava Aurinko-jumalalle (Hēliokselle eli Eeliokselle), m u s t a u u h i taas Maaemolle.

143. A i t h r ē: Troizēnin kuninkaan Pittheuksen tytär, Ateenan kunin-

kaan Aigeuksen puoliso, Thēseuksen äiti. Kun Kastōr ja Polydeukēs vapauttivat Theseuksen ryöstämän sisarensa Helenēn, veivät he mukanaan Aithren ja antoivat hänet Helenēlle orjaksi.

145. Skaian portti, kreik. *Skaiái pylai* = vasemmanpuoleinen, so. läntinen portti; esiintyy eepoksessa Troian tärkeimpänä, se kun on taistelukentän puolella. Luultavasti sama kuin joskus mainittu dardanolainen portti.

146 ja seur. Lampos, Klytios ja Hiketā'ōn ovat Lāomedōnin poikia, kuningas Priamoksen veljiä. — Antēnōr kuvataan Iliaassa viisaaksi vanhukseksi, Priamoksen uskolliseksi neuvonantajaksi. VII laulussa (347—353) kerrotaan hänen kehoittaneen troialaisia pysymään häiriintyneessä sopimuksessa ja luovuttamaan Atreideille Helenēn ja hänen aarteensa. III 207 hän itse mainitsee talossaan kestinneensä Odysseusta ja Meneläosta, kun nämä ennen taistelujen alkua olivat tulleet lähettiläinä Troiaan. Tämä itsessään moitteeton piirre antoi myöhempien aikojen runoilijoille aiheen kuvata Antēnoria kansansa kavaltajaksi. — Iliaassa mainitaan 11 Antēnorin poikaa, uljaita urhoja.

149. Portin korvalla tarkoitetaan portin viereistä (toisen selityksen mukaan portin päällistä) vahvaa muuriulkonemaa, »tornia», joka oli portin suojana ja jonka tasaisella katolla hyvin sopi istua ja katsella taistelukenttää; tämmöiset ns. porttitornit kuuluivat jo historiantakaiseen linnoitusjärjestelmään; niiden jäännöksiä on mm. sen muinaislinnan raunioissa, joka lähinnä vastaa runojen Troiaa (Hissarlikin 6:nnessa, mykēneläisaikaisessa kaupungissa).

151, 152. Puusirkat: oikeammin laulukaskaat; nämä ovat *Cicada*-sukuun kuuluvia n. 10—30 mm pitkiä, puiden ja pensaiden lehvillä eläviä kalvosiipisiä hyönteisiä, joiden koiraat saavat aikaan kimeätä sirisevää ääntä, mikä kreikkalaisista oli erittäin miellyttävä; pitivätpä he niitä joskus pienissä häkeissäkin.

166—244. Tässä oletetaan, ettei Priamos vielä — sodan kymmenentenä vuonna — tunne vihollisten päällikköjä ulkonäöltä; tämä, samoin kuin se seikka, ettei Helénē (235—244) tiedä mitään veljiensä kuolemasta, on tietenkin ristiriidassa todennäköisyyden kanssa, mutta runoilija on tätä epäkohtaa vähäksynyt kaunista ja vaikuttavaa kuvaustansa luodessaan.

175. Helenēn ja Meneläoksen tytär oli Hermiónē.

189. Amatsoonit: tarujen sotaisa naiskansa, jonka Vähän-Aasian eri osiin vieläpä Kreikkaan tekemistä sotaretkistä oli paljon kertomuksia; niinpä heidän kerrotaan tässä hyökänneen Frygiaan; Iliaan VI laulussa (186) mainitaan heidän taistelunsa lykialaisia vastaan; Iliaan loppuun liittyneessä »kyklisessä» Aithiopis-runoelmassa kerrottiin, miten he Priamoksen liittolaisina ryhtyivät taisteluun kreikkalaisia vastaan Troian edustalla. Myöhemmän perintätarinan mukaan he olivat muka asuneet Vähän-Aasian pohjoisosassa, Thermō'dōn-joen partailla.

235—244. Helenēn veljiä Kastoria ja Polydeukesta (lat. *Pollux*) pidettiin samoina kuin Dioskuurit, kaksi hevosen selässä ratsastavaa jumalolentoa, jotka halki ilmojen riensivät hätään-joutuneiden avuksi. Tässä heidät kuitenkin mainitaan kuolevaisiksi ihmisiksi. Yleisimmän tarutoisinnon mukaan Lēda (*Lēdē*) synnytti Kastorin ja Polydeuksen sekä Helenēn Zeukselle, Klytaimnēstran Tyndareokselle. Mutta oli myös olemassa tarumuoto, jonka mukaan toinen veljeksistä, Polydeukēs, oli Zeuksen poika ja kuolematon, toinen, Kastōr, Tyndareoksen siittämä ja kuolevainen. Kun kuolevaisen veljen

elämä päättyy, menee kuolematonkin veli hänen kanssaan manalaan. Zeus kuitenkin armossaan tasoittaa heidän kohtalonsa, niin että molemmat joka toinen päivä elävät kuolemattomien keskuudessa, joka toinen ovat manalassa. Odysseian XI laulu, jossa kuvataan Odysseuksen käynti manalassa, esitetään (300—304) asia niin, että molemmat ovat Tyndareoksen poikia ja ovat manalassa, joka toinen päivä elävinä, joka toinen vainajina.

273, 274. Villahahtuvan leikkaaminen uhrieläimen päästä kuului sankariajan valauhri-menoihin; villojen jakeleminen troialaisten ja kreikkalaisten johtomiehille tarkoitti sitä, että kaikki ottivat vastuulleen valan velvoitukset.

278, 279. M a n a l a i s e t k u m p i k i n: Hādēs *(Aïdēs)* eli, kuten joskus sanotaan, »manalainen Zeus», ja hänen puolisonsa Persefónē (Persefóneia). — Niissä piireissä, joiden elämänkatsomus kuvastuu Homēroksen runoudessa, uskottiin vainajain »haamujen» manalassa viettävän jonkinmoista tajutonta varjoelämää, jossa mistään rangaistuksista ei voi olla puhetta. Poikkeuksina on pari Iliaan paikkaa (III 278, 279 ja XIX 259, 260), joissa puhutaan valanrikkojain haudantakaisesta rangaistuksesta, sekä tunnettu, verraten nuori Odysseian paikka (XI 576—600), jossa kuvataan muutamien suurten rikoksentekijäin manalassa kärsittäviä vaivoja. Jälkimmäisten (Tityoksen, Tantaloksen ja Sisyfoksen) rangaistus johtuu siitä, että he ovat aivan erikoisesti, mieskohtaisesti rikkoneet jumalia vastaan; valanrikkojat taas ovat itse vannoessaan antautuneet kohtalonsa alaisiksi. Joka tapauksessa nämä poikkeukset edellyttävät haudantakaiseen oloon nähden toista, luultavasti vanhempaa kantaa kuin se, mikä eepoksessa muuten vallitsee.

285—291. Troialaisten tarjoamien sovintoehtojen ohessa Agamémnōn tässä vielä vaatii jonkinmoisen rangaistussakon (kreik. *dikē*, suomennoksessa »lunnaat»). Omituista kyllä troialaisilla ei ole mitään siihen sanottavaa. Neljännessä laulussa sitten kerrotaan koko sopimuksen rikkomisesta.

301. P o i s v i e r a s p u o l i s o t v i e k ö ö n: nimittäin orjuuteen.

310. Priamos vie teurastetut lampaat Troiaan, kaiketi kuopattaviksi tai muuten hävitettäviksi. Valauhrien lihaa ei nautittu, vaan ne joko poltettiin kokonaan tuhkaksi tai heitettiin mereen tai kuopattiin maahan.

332—335. S o p a: vastaava kreik. sana on *thōrēks;* tällä tarkoitetaan (ainakin useimmissa paikoissa) vaskista rintahaarniskaa, joka oli muodostettu kahdesta kuperasta levystä: rinta- ja selkäsuojuksesta. Kuten 360:nnestä säkeestä näkyy, tämä rintahaarniska oli niin väljä, että siihen puettu taistelija joskus notkealla liikkeellä voi väistää keihästä, joka on sen lävistänyt. — Toisenlaista sotisopaa kuvataan esim. Il. IV 132 ja seur. — I s o, r a s k a s k i l p i: säkeestä 356 käy ilmi, että on ajateltava ympyräkilpeä; samanlainen on säkeestä 347 päättäen Meneläoksenkin kilpi.

406. T u t t u s i: Pariin.

419, 420. Säkeestä 422 nähdään, että Heleneä seurasivat aikaisemmin (143, 144) mainitut »saattajanaiset».

445. K r a n á ē: tuntematon saari, kenties runoilijain vapaasti keksimä.

448. V u o t e e s s'... k u v e r e i k ä i s e s s ä: tarkoitetaan vuodetta, jonka kehyksessä on reikiä hihnoja varten, jotka muodostavat pohjan.

NELJÄS LAULU.

VALAT RIKOTAAN. AGAMEMNONIN TARKASTUSKÄYNTI.

Zeuksen kehoituksesta Athene pitää huolta siitä, että sopimus troialaisten taholta rikotaan. Siinä tarkoituksessa hän ihmisen hahmossa yllyttää Pandaroksen ampumaan jousella Menelaosta. Tämä haavoittuu, ja Agamemnon käskee väkensä ryhtymään taisteluun; käyden osastosta toiseen hän nuhtelee vitkastelijoita, kiihottaa taistelunhaluisia, ylistää taattuja urhoja. Alkaa ankara taistelu, jossa troialaisia kiihottaa Apollon, kreikkalaisia Athene.

8. Argos oli Hērēn palvelun tärkein pesäpaikka Kreikassa. — Alalkomenái: kaupunki Boiōtiassa; siellä oli ikivanha Athēnē-jumalattaren pyhäkkö; — alkuaan oli kai Alalkoménē ollut vihollisia torjuvan, suojelevan jumalattaren nimi, josta kaupungin nimi johtui.

31—36. Hērē esiintyy sankarieepoksessa troialaisten leppymättömänä vihollisena. Tässä lausumistaan sanoista päättäen Zeus ei tiedä, mistä tuo tuima viha johtuu; tämä kysymys onkin Iliaassa yleensä jätetty syrjään; yhdessä kohden vain, paikassa, joka nykyisessä muodossaan on runoelman nuorimpia (XXIV 27—30), mainitaan Hērēn ja Athēnēn vihaavan Priamosta ja hänen kansaansa sen tähden, että Paris (tietenkin kun kolme jumalatarta alisti keskinäisen kilpailunsa hänen ratkaistavakseen) oli ylistänyt Afrodītea, mutta torunut molempia muita (näin alkutekstissä). Koko tämä kilpailu- ja ratkaisuaihe on muuten Iliaalle vieras; sitä vastoin se kyllä esiintyi »Kypria»-eepoksessa.

102. Valosyntyinen, kreik. tekstissä *lykēgenē's*. Tämän epiteetin merkitys on epävarma; sitä on selitetty joko Lykiassa syntyneeksi tai valon synnyttäjäksi tai valossa syntyneeksi. Kielelliset seikat puoltavat lähinnä viimeksi mainittua selitystä. Myöhempinä aikoina oli kyllä olemassa taruja, joiden mukaan Apóllōn oli Lykiasta kotoisin; Iliaankin mukaan häntä palvellaan Lykiassa (nimittäin Trōás-maakunnan sennimisessä seudussa; vrt. Il. IV 103, V 105).

105 ja seur. Kauriin, kallionkiipeäjän: ks. Il. III 24, Sel. — Sankarieepoksessa mainitaan usein jousten olevan sarvesta valmistettuja. Tavallisesti on (kuvissa esiintyvien jousien nojalla) arveltu, että kaksi sarvea oli kokonaisina (ainoastaan siloitettuina) yhdistetty lujalla metalliputkella, joka ammuttaessa oli kädensijana. On kuitenkin epäilyttävä, olisiko sellaista jousta ollenkaan voitu taivuttaa. Todennäköisemmältä tuntuu sen tähden toinen selitys, jonka mukaan sarvet sahattiin pitkin pituuttaan ohuiksi levyiksi ja näitä sitten liimattiin tai muulla tavalla sovitettiin lujasti yhteen. Siinäkin tapauksessa olisi jousen molempia puoliskoja yhdistänyt luja putkentapainen kädensija, *pēkhys*, joka mainitaan mm. Od. XXI 419 (alkutekstissä). Jousi oli sangen kankea, niin että se viritettäessä oli painettava lujasti maata vastaan, kunnes sen toisessa päässä oleva jänne ulottui toisessa päässä olevaan renkaaseen, johon se oli kiinnitettävä.

123. Odan: nuolenpään, joka alkutekstin mukaan on rautainen; vrt. Sel. Il. I 237.

132—137. Sopa kuss' ihon suojana on sovan alla: Mene-

läoksen »sopa» (*thōrēks*) näkyy olevan toista laatua kuin edellä (III 332—335, ks. Sel.) kuvattu Pariin haarniska. Koska sen reunat takin reunain tavoin menevät päällekkäin vartalon etupuolella, se nähtävästi on tehty nahasta tai jostakin muusta verraten pehmeästä aineesta; ainakin myöhempinä aikoina sellaiset nahkapanssarit näkyvät usein olleen metallisuomuksilla päällystetyt (vrt. esim. Iliaan II laulun otsakekuvaa ja VI laulun loppukoristetta, vaasimaalauksia VI ja V vuosisadan vaihteelta e. Kr.). — Menelaoksen sopa on vyötetty kultasolkisella vyöllä; sen alla taas on vatsan suojana vaskella päällystetty (vrt. esim. Il. IV 187) leveä alusvyö: »levysonnus» (*mitrē*).

151. Siderihmat: jänne: tai suonirihmat, joilla nuolenpää oli kiinnitetty varteen.

186. Lieve: kreik. tekstin vastaavaa sanaa, *zōma*, on selitetty useilla eri tavoin. Mm. on arveltu sillä tarkoitettavan niitä vyötäisistä riippuvia metallilevyillä päällystettyjä nahkaliuskoja, joita niin usein näkee antiikkisissa soturien kuvissa (niin esim. Iliaan II ja III laulun otsakekuvissa muutamilla henkilöillä). Tämänlaatuista »lievettä» ei kuitenkaan koskaan kuvata sankarieepoksessa, niin seikkaperäisesti kuin siinä tehdäänkin asepuvuista selkoa. Yhdessä paikassa (Il. XXIII 683) *zōma*lla ilmeisesti tarkoitetaan lannevyötä, mikä lieneekin sanan alkuperäinen merkitys; eräässä paikassa (Od. XIV 482, vrt. 489) se merkitsee samaa kuin *khitō'n* (= mekko, ihotakki); nyt esillä olevassa paikassa ja samoin myös säkeessä 215 sanat *zostē'r* (vyö), *zōma* ja *mitrē* vastaavat juuri saman asepuvun kuvauksessa aikaisemmin käytettyjä sanoja *zostē'r*, *thōrēks* ja *mitrē* (vrt. 132—137, Sel.). Siitä päättäen *zōma*lla tässä tarkoitetaan itse »sotisopaa».

219. Kheirōn: Pēlionin vuoristossa asustava kentauri, hurskas ja viisas, ei väkivaltainen kuin muut kentaurit. Tämän Iliaan paikan mukaan hän on antanut itse Asklēpiokselle lääkkeitä; hän on myös opettanut lääketaitoa Akhilleukselle (Il. XI 832) ja ollut hyvissä väleissä tämän isän, Pēleuksen kanssa (vrt. Il. XVI 143, 144, XIX 390, 391). Myöhempien tarujen mukaan hän on Akhilleuksen ja muidenkin sankarinuorukaisten kasvattaja.

319. Tässä mainitusta urotyöstä kerrotaan tarkemmin Il. VII 132—156.

372—400. Diomēdeen isä Tȳdéus oli tarun mukaan Aitōlian Kalydōnin kuninkaan Oineuksen poika ja siis Meleagroksen veli (ks. Il. II 641, IX 529—599, XIV 113—125). Surmattuaan erään enonsa hän läksi maanpakoon, pääsi Argoksen kuninkaan Adrāstoksen (Adrēstoksen) turviin ja sai tämän tyttären puolisokseen. Oli yksi niistä »seitsemästä sankarista», jotka johtivat sotaretkeä Thebaita vastaan, syöstäkseen Oidipūksen pojan Eteokleen valtaistuimelta ja asettaaksensa hänen karkoitetun veljensä Polyneikeen hänen sijalleen. »Seitsemän sankarin sodassa» hän kaatui. Taruissa hänet kuvataan rohkeaksi ja vihassaan hillittömäksi urhoksi. Vrt. myös Il. V 800—813, X 285—290.

385. Kadmeijit, ks. Il. II 494—510. Sel.

395. Haimōn: esiintyy thēbalaistarustossa. Hän on Kreōnin poika; erään kertomuksen mukaan hän on viimeinen, jonka Sfinksi surmaa ennen kuin Oidīpūs kukistaa sen; Sofokleen »Antigónē»-tragediassa taas hän on Antigonēn sulhanen; oli myös olemassa tarina, jonak mukaan Maiōn oli hänen ja Antigonen poika.

406—408. Tarun mukaan vasta »seitsemän sankarin» poikien, ns. epigonien, onnistui valloittaa Thēbai.

434. Antajat valkean maidon: vielä meidän päivinämme nautitaan Kreikassa enemmän lampaan- kuin lehmänmaitoa.
440. Vaino, Hirmu, Riita: kreik. *Phobos* (oikeastaan = »pako»), *Deimos* ja *Eris*, tässä haltioiksi olennoituina.
515. Trītogéneia: Athē'nē jumalattaren liikanimi. Sen on selitetty merkitsevän: päästä (so. Zeus-jumalan) syntynyt, kolmantena syntynyt, Tritoon-joesta tai yleensä vedestä syntynyt, mutta nämä ovat vain arveluja.
517. Diō'rēs: epeijien päällikköitä, ks. Il. II 622.
533. Hiussykkyra-päiset: kreik. *akrokomoi* = päälaki-tukkaiset; tällä luultavasti tarkoitettiin, että thrākialaisilla oli tukka niin kerittynä, että vain keskelle päälakea jai hiustöyhto eli suortuva.

VIIDES LAULU.

Diomedeen urotyöt.

Taistelun tuoksinassa kunnostautuu varsinkin Diomedes, jolle Athene lisää voimia ja uljuutta. Mm. hän kaataa Pandaroksen ja heittää valtavalla kivellä Aineiasta, niin että tämä menee tainnoksiin. Aineiaan äiti Afrodite yrittää häntä pelastaa, mutta Diomedes haavoittaa jumalatarta peitsellään, ja tämä pakenee Olympokselle. Diomedes hyökkää uudestaan Aineiaan kimppuun, mutta Apollon torjuu hänet ja pelastaa Aineiaan Troiaan. Ares kiihottaa Troialaisia ja lähettää toipuneen Aineiaan uudestaan taisteluun. Areen avustamana Hektor johtaa troialaiset rajuun hyökkäykseen. Väkevän Aiaankin täytyy peräytyä. Lykialainen Sarpedon surmaa Herakleen pojan Tlepolemoksen, mutta haavoittuu itse. Here ja Athene lähtevät kreikkalaisia rohkaisemaan. Athenen yllyttämänä Diomedes hyökkää itse Areen kimppuun ja iskee häneen haavan, niin että hän kaatuu maahan ja hänen täytyy etsiä turvaa ja hoivaa Olympokselta.

5, 6. ...Tähti, mi syksyin yöss' yli muitten kiiluu kirkkainnaan, kun on kylpenyt Okeanossa: Seirios eli koirantähti (*Sirius*), taivaan loistavin tähti; sen sanotaan olevan kirkkainnaan, kun se elonaikana alkaa tulla näkyviin aamutaivaalla; se on silloin muka kylpenyt maailmanvirrassa; vrt. Il. XXII 26—32, Sel.
59, 60. Nimet Tektōn (=kirvesmies, salvomies, rakentaja) ja Harmōn (= liitosten laatija) on nähtävästi tekaistu näiden henkilöiden jälkeläisen ammattitaidon vuoksi.
95. Lykāonin loistava poika: Pandaros.
113. Punossilmukkain läpi: kreik. tekstissä puhutaan punotusta, so. kaiketi neulotusta tai solmustetusta *khitōn*ista; tarkoitetaan haarniskan alla olevaa paitaa eli ihotakkia.
175. Torjumaton kuka liekin tuo: Homēroksen urhojen kypärissä on usein poskisuojukset (kenties nenäsuojuksetkin), joten kasvoista ei ole paljoa näkyvissä (vrt. esim. Il. XVIII laulun otsakekuvaa; XI laulun loppukoristeena olevassa kuvassa nähdään nenänsuojus ja ylöspäin käännetyt poskisuojukset). Siten voidaan selittää se seikka, ettei Ainéiās tässä tunne Diomēdesta.
222. Trōs: Troian ja Dardanian hallitsijain sukutaulu Iliaan mukaan (ks. Il. XX 215—241):

Zeus
|
Dardanos
|
Erikhthŏnios
|
Trōs

Ilos — Assárakos — Ganymē'dēs

Ilos: Läómédōn — Assárakos: Kapys

Läómédōn: (Būkoli'ōn) (Il. VI 21 ja seur.), Tīthōnós, Priamos

Tīthōnós: Memnōn

Priamos: Hektōr, Paris ym.

Kapys: Ankhī'sēs — Ankhī'sēs: Ainéiās

— Toisissa lähteissä sukusuhteet esiintyvät jonkin verran toisenlaisina. Niinpä Ganymedestä sanotaan joskus Laomedonin pojaksi, joskus taas hänen veljekseen. — Aineiaan hevoset ovat Trōs-urhon muinaisen valjaikon kantaa, vrt. 265 ja seur.

266. G a n y m ē d e e n, ... p o j a n r y ö s t e t y n: Iliaan XX laulussa (233—235) jumalien kerrotaan ryöstäneen Ganymedeen hänen kauneutensa tähden, jotta hän eläisi kuolemattomien parissa Zeuksen juomanlaskijana. Tavallisemman tarun mukaan Zeus itse lähetti kotkansa ryöstämään lempimänsä nuoren kuninkaanpojan.

313. Tarun mukaan Afrodī'tē yhtyi lemmenliittoon nuoren kuninkaanpojan Ankhīseen kanssa, kun tämä Īda-vuoriston rotkoissa kaitsi isänsä karjaa.

327. U r o s i t s e: Sthenelos.

338. V a i p p a: alkutekstissä *peplos*. Tällä nähtävästi tarkoitettiin alkuaan isoa neliskulmaista (villaista) kangaskappaletta, jota käytettiin useihin eri tarpeisiin. Niinpä peploksella peitettiin sotarattaita, milloin niitä ei käytetty (Il. V 194, 195); peploksia mainitaan Odysseiassa komeiden istuimien peitteinä (Od. VII 95—97); Iliaan XXIV laulussa taas (795, 796) verhotaan peploksilla Hektōr-vainajan luut, ennen kuin ne suljetaan kultaiseen arkkuun. Mutta useimmin peplosta kuitenkin mainitaan naisten (varsinkin myös jumalattarien) pukineena. Tämä pukine on nähtävästi saatu aikaan siten, että iso neliskulmainen kangaskappale pantiin ruumiin ympärille, niin että sivureunat yhtyivät oikealla puolella. Yläreunat kiinnitettiin toisiinsa hartioiden kohdalta isoilla säppineuloilla; siten syntyi pääaukko, ja käsivarret jäivät vapaiksi. Pitkin oikeata kuvetta reunat kiinnitettiin toisiinsa säppineuloilla tai soljilla. Pukua pidettiin tavallisesti vyötettynä.

370. D i ō' n ē: Afrodī'tē on Homēroksen mukaan Zeuksen ja Dionen tytär; huom. että Dōdōnan pyhäkössä Dionea palveltiin Zeuksen rinnalla hänen puolisonaan. — Hēsiodoksen »Theogoniassa» kerrotaan Afroditen synnystä aivan toisella tavoin.

385—391. E f i á l t ē s ja Ō t o s: näiden taruhenkilöiden yhteisnimenä on Alōadit (tai Alōeidit), mikä nimi muka johtui siitä, että heidän isänsä oli Alōéus; Odysseiassa mainitaan (XI 306), että Alōeus oli puolisolleen Ifidameialle siittänyt heidät. Luultavampaa kumminkin on, että tuo nimi on johdettu alōē'-sanasta, joka merkitsee puimatannerta, ja että Ōtos ja Efia'ltēs alkuaan ovat olleet jonkinlaisia elon tai kasvullisuuden haltioita. Tarun mukaan ne ovat kovin väkeviä ja rohkeita urhoja,

jotka muka yhdeksänvuotiaina olivat yhdeksän syltä pitkät ja hartioiltaan yhdeksän kyynärää leveät. Julkeudessaan he ryhtyivät taisteluun jumalia vastaan; yrittivätpä nostaa Pēlion-vuorta Ossan päälle ja Ossaa Olympoksen päälle, valloittaakseen siten jumalilta taivaan. Tämä olisi onnistunutkin, jollei Apollōn olisi heitä surmannut. Näin kerrotaan Odysseian XI laulussa (305—320). — Alkutekstin mukaan (387) he sulkivat Areen isoon vaskiseen ruukkuun. — Ēeri'boia: Aloeuksen puoliso, Aloadien äitipuoli.

392—404. Tässä on vihjomalla viitattu eräisiin hämäränlaisiin Hērakleen taruston kohtauksiin. Hērē on Herakleen ainainen vainooja, mutta missä tilaisuudessa hän muka sai Herakleen nuolesta haavan, on epätietoista. Herakleen ja Hādeen (Aideen) taistelun voisi ajatella tapahtuneeksi silloin, kun Herakles väkivalloin ryösti ja vei ylös elävien ilmoille manalan kolmipäisen koiran, Kerberoksen; tälle käsitykselle antaa tukea vainajien mainitseminen (tekstin sanamuodon mukaan Hades sai haavansa vainajien keskuudessa). Tämä muka tapahtui *»en pylōi»*, jossa pylos-sanan on arveltu merkitsevän samaa kuin *pylai* = portti, ja tuntuuhan luonnolliselta, että taistelu manalan vahtikoirasta tapahtui manalan uksilla. Antiikkiset tulkitsijat kuitenkin selittelivät paikkaa toisin; he näet olivat sitä mieltä, että tässä on puhe siitä Herakleen ja Pylolaisten (*en Pylōi* = Pyloksessa) sodasta jota mainitaan Iliaan XI laulussa, 690—693; siinä taistelussa, niin selitettiin, olivat jumalatkin mukana, pylolaisten (Nēleuksen) puolella Poseidon, Here, Hades, Herakleen puolella Athene ja Zeus; Hēsiodoksen ja Pindaroksen runoissa on kohtia, joista tämänsuuntaisellekin selitykselle on voitu saada jonkinmoista tukea. — Tätä sotkuista taruvyyhteä ei ole helppo selvittää. Mahdollista on, että jo esillä oleva Iliaan paikka on syntynyt useiden eri tarujen sekoituksesta. — Huom. että Heraklesta, joka säkeessä 396 mainitaan Zeuksen pojaksi, säkeessä 392 sanotaan Amfitryōnin aaluvaksi; tarun mukaan Amfitryonin puoliso Alkmē'nē synnytti hänet Zeukselle.

401. Paiē'ōn: Homēroksen runoelmissa jumalien lääkäri. Myöhempinä aikoina tämä nimi esiintyy (*Paiā'n*-muodossa) tavallisesti Apollōnin, joskus Asklēpioksen, tilapäisesti jonkun muunkin jumalan lisänimenä. Yleisnimenä se merkitsee ylistys- tai rukousvirttä, ks. Il. I 473, Sel.

412. Diomēdeen isä Tȳdéus oli saanut vaimokseen Adrēstoksen (Adrastoksen) tyttären (ks. Il. II 559—580 Sel.; vrt., Il. XIV 121). Esillä olevan paikan mukaan Diomedes siis oli isänsä lanko.

453. Käsitaljat: kreik. *laisē'ia*, luultavasti kilpien asemesta käytettyjä eläimentaljoja, ks. Il. II 388, 389. Sel.

542—545. Diokleen kaupunki Fērē mainitaan myös Odysseiassa (III 488); siellä sen nimi esiintyy *Fērái*-muodossa. Eräässä toisessa Odysseian paikassa (XXI 15, 16) Ortilokhoksen talon sanotaan olevan Messēnēssä (Ortílokhos on kai sama nimi kuin Orsílokhos). Iliaan IX laulussa (151, 293) taas mainitaan Fērái Agamemnonin vallan alaisten Etelä-Messenian kaupunkien joukossa. Kun nyt puheena olevassa paikassa Diokleen sanotaan olevan »Pylos-maata halkovan» Alfeióskjoen kantaa, niin se tuntuu viittaavan toiseen seutuun, Pylos-maan pohjoisosaan (ks. Il. I 248, Sel.) — Saattaa muuten olla niinkin, ettei runoilija ole ollut oikein selvillä puheenaolevien paikkakuntien maantieteellisestä asemasta. Vrt. myös Od. III 488, 489, Sel.

576 ja seur. Paflagonit ja Pylaiménēs: ks. Il. II 851—855

ynnä Sel. — Iliaan XIII laulussa (658) sama Pylaimenes esiintyy jälleen elävänä! Tämmoiset kompastukset ovat Homēroksen runoelmissa sangen harvinaisia.

609. Tassa mainittu M e n e s t h ē s on toinen henkilö kuin ateenalaisten johtaja M e n e s t h e u s (ks. Il. II 552).

613. P a i s o s: sama kaupunki, jonka nimena Iliaan II laulussa (829) on A p a i s o s.

640—651. Tarun mukaan oli Poseidōn (tai Poseidon ja Apóllōn; Il. VII 452, 453; XXI 441—457) rakentanut Lāomedōnille Troian linnanmuurit; kun Laomedon ei suorittanut sovittua palkkaa, lahetti Poseidon merihirviön, joka soi suuhunsa suuret joukot hanen alamaisiaan eikä ollut poistettavissa, ennen kuin Laomedon olisi antanut sille oman tyttärensä Hēsionēn syötäväksi. Silloin Hēraklēs surmasi hirviön ja pelasti rantakallioon kytketyn Hesionen; palkkioksi hänen tuli saada ne hevoset, jotka Zeus oli lahjoittanut Trōs-kuninkaalle korvaukseksi ryöstämästään Ganymēdeestä (vrt. 265—267). Laomedon rikkoi taaskin sanansa ja suuttunut Herakles palasi ja hävitti Troian; tämä oli Troian ensimmäinen hävitys. — Hēsio'nē joutui silloin Herakleen asekumppanin Telamōnin sotasaaliiksi.

693. Z e u n j a l o v a r t i n e n t a m m i: tätä lähellä Skaian porttia kasvavaa pyhää puuta mainitaan useissa paikoin.

705—707. Enimmät kreikkalaiset, jotka Hektorin ja Areen näissä säkeissä sanotaan surmanneen, esiintyvät ainoastaan tässä paikassa.

741. G o r g ō n p ä ä: pelottava kummitus, leveä irvinaama, suussa torahampaat, kieli ulkona suusta, tukassa käärmeitä. Tavallisen tarun mukaan Gorgoja (Gorgoneja) oli ollut kolme; yksi niistä oli Medūsa, jolta Perséus sivalsi pään poikki; tämän kaamean pään luultiin kivetyttävän näkijän, ja sen kuvaa käytettiin taikavoimaisena pahan torjumiskeinona. Sitä kuvailtiin hyvin usein a i g i i s e e n (ks. Il. I 202 Sel. sovitetuksi.

742, 743. K y p ä r ä n e l i n i r k k o *(kynéē tetraphálēros)*: tällä luultavasti tarkoitetaan neljällä kupulalla (kahdella kumpaisessakin syrjässä) koristettua kypäriä.

749. H ō r a t: vuodenaikojen ja niissä ilmenevän järjestyksen haltiattaret; heitä kuvailtiin suloisiksi nuoriksi neitosiksi.

785. S t e n t ō r: mainittu vain tässä paikassa. »Stentorin ääni» tuli sittemmin sananparreksi.

789. S k a i a n p o r t t i: alkutekstissä puhutaan tässä D a r d a n o l a i s p o r t i s t a. Tätä selitetään tavallisesti samaksi kuin Skaian portti; eräät tutkijat ovat tosin taipuvaiset pitämään sitä samana kuin se portti, mikä oli mykēneläisaikuisen Troian kaakkoispuolella. Edellinen selitys tuntuu kuitenkin olevan paremmin perusteltu. Vrt. Il. III 145, Sel.

796, 797. Tässä runoilija on sekoittanut molemmat kilpityypit: leveä olkahihna (»k a n n i k e l a a j a») kuuluu miehenkorkuiseen nahkakilpeen, ei pyöreään metallikilpeen (ks. Il. II 388, 389, Sel.).

808. Tämä kaavamainen säe sopii tähän paikkaan huonosti. Se on, Aleksandreian filologien ajoilta alkaen, epäilyttänyt tutkijoita.

832, 833. Sitä Areen aikomusta ja mielenmuutosta, johon tässä viitataan, ei ole aikaisemmin mainittu. Runoilija on nähtävästi pannut tähän tuon aikomusaiheen vain siksi, että se t ä s s ä p a i k a s s a tuntui runollisesti tehokkaalta.

845. Kreik. kansanuskon mukaan manalan hallitsijalla, Hādeella, oli kypärä, joka teki sen, joka pani sen päähänsä, näkymättömäksi. — Huom. että nimi Hādēs (alkuperäisempi, Homēroksen kielessä käytetty muoto *Aí'dēs)* luultavasti alkuaan merkitsi näkymätöntä tai näkymättömäksi tekevää.
875. Kun loit sinä tuon tytön hurjan: vrt. Il. I 194, Sel.
898. Uranon lapset: Kronos ja muut Titaanit, jotka ovat teljetyt Tartaroksen syvänteihin: vielä heitäkin syvemmälle Zeus olisi muka syössyt Areen.

KUUDES LAULU.

Hektorin ja Andromakhen kohtaus.

Jumalien poistuttua taistelu jatkuu. Voitto kallistuu kreikkalaisten puolelle. Veljensä Helenoksen neuvosta Hektor lähtee kaupunkiin kehoittamaan äitiään Hekabea muiden arvokkaiden naisten kanssa kääntymään rukouksin ja lahjoin Athene-jumalattaren puoleen. Taistotantereella Diomedes ja Glaukos ovat ryhtymäisillään toistensa kimppuun, mutta selviääkin, että heitä yhdistää perinnäinen majaystävyys, ja he erkanevat vaihdettuaan lahjoja. Suoritettuaan kaupungissa varsinaisen tehtävänsä Hektor käy nuhtelemassa taistelusta vetäytynyttä Parista ja saakin tämän palaamaan taistotantereelle. Haettuaan vaimoansa Andromakhea kodistaan hän tapaa tämän kaupungin portilla. Sydämellisen keskustelun jälkeen hän jättää puolisonsa ja pienen poikansa hyvästi.

34—36. Satniόeis ja Pēdasos: joki ja kaupunki Trōás-maakunnan eteläosassa; seudun asukkaita sanotaan Il. XXI 86 lelegeiksi. — Fylakos: troialainen, toinen henkilö kuin Il. II 705 mainittu kreikkalainen. — Lēitos: boioottien johtajia (Il. II 494). — Eurýpylos. ks. Il. II 736, Sel.
37. Adrēstos: tämän nimisiä henkilöitä esiintyy troialaisten puolella 2 tai 3; Argoksen kuuluisa kuningas Adrēstos (Adrāstos) on tietysti aivan toinen henkilö.
39. Tamariski: kreik. *myrikē*, eräs pensasmainen varpukasvi.
89—92. Homēroksen runoelmat eivät yleensä tiedä mitään jumalankuvista ja niiden palvonnasta; ainoana poikkeuksena on tämä VI laulussa oleva kohtaus; sehän näyttää edellyttävän, että Troian Athēnēn-temppelissä oli istuvan jumalattaren kuvapatsas. Ovatpa muutamat tutkijat arvelleet, ettei tässäkään puhuta mistään kuvasta, vaan että sanoja »Athenen helmaan, polvien päälle» on käsitettävä kuvaannollisena lausepartena. Luultavampaa kuitenkin on, että se runoilija, joka on laatinut ihanan kertomuksen Hektorin ja Andromakhen kohtauksesta (369—502) ja liittänyt sen runoelman muihin aineksiin puheenaolevan palvonta episodin avulla, tätä kuvatessaan on joutunut poikkeamaan runoelmassa muuten edellytetyistä tavoista ja noudattamaan oman aikansa oloja.
119. Glaukos: lykialaisten johtaja (Sarpēdōnin rinnalla), Il. II 877; hänen suvustaan ks. VI 145 ja seur.
130—140. Lykū'rgos *(Lykóorgos):* tavallisen tarun mukaan thrākialainen kuningas, joka vastusti Dionȳsoksen palvelusta. Nȳsa, tarun-

omainen vuoriseutu, jossa Dionysos muka vietti lapsuutensa. — Kreikk. tarustossa on useampiakin kertomuksia, joissa kuvastuu Dionysoksen hurmaintoisen uskonnon leviäminen ja sen herättämä vastarinta.

152. Tavallisen selityksen mukaan tarkoitetaan E f y r ē l l ä tässä Korinthosta. Toinen Efyrē mainitaan Il. II 659, ks. Sel.; vrt. myös A a k k o s e l l i n e n l u e t t e l o.

153, 154. S ī s y f o s kuvataan tarustossa — osaksi humoristisin piirtein — mitä ovelimmaksi petkuttajaksi »viekkain mies suvust' ihmisien; osasipa hän muka kahdesti petkuttaa itse kuolemankin. Mutta lopulta hänen hävi kuitenkin huonosti: hän on niitä pahantekijöitä, jotka manalassa saavat osakseen ikuiset vaivat. Odysseian XI laulussa (593—600) kerrotaan, että hänen on työnnettävä valtava kivimöhkäle ylös vuorelle, mutta, kun hän juuri on saanut sen huipulle asti, se vyöryy takaisin alas tasangolle, ja hänen on aloitettava turha työnsä uudestaan. — Sisyfos on tämän paikan mukaan A i o l o k s e n poika, kreik. *Aiolidēs;* tarkoitetaanko, että hän polveutuu siitä Aioloksesta, joka myöhemmän heimotarinan mukaan oli Hellēnin poika, on epävarmaa; isännimi Aiolides voi kenties olla tekaistu *aiólos* (vilkaskäänteinen, vilkkuva) adjektiivista, Sisyfoksen vikkelän kekseliäisyyden vuoksi. Myöhemmässä runoudessa Sīsyfoksesta joskus tehtiin Odysseuksen isä; häneltä muka Odysseus oli saanut oveluutensa perinnöksi. — Kuva: Odysseian XI laulun loppukoriste.

155. B e l l e r o f ō n: alkuteksitssä nimi esiintyy täyteläisemmässä muodossaan: B e l l e r o f o' n t ē s.

157 ja seur. P r o i t o s on yleisimmän tarun mukaan Tīrynsin kuningas; Iliaan mukaan hän hallitsee Efyrēssä. Kerrottiin, että hän veljensä Akrisioksen karkoittamana oli paennut Lykiaan; siellä hän oli nainut kuningas Iobateen tyttären A n t e i a n (tai Stheneboian); appensa sotajoukon avulla hän oli sitten päässyt takaisin valtakuntaansa.

168—170. Homēroksen eepoksissa ei missään muualla mainita kirjoitustaitoa; on ilmeisesti tahdottu kuvata aikaa, jolloin tämä taito oli muka vielä tuntematon (tai ei ainakaan käytännössä). Onko tässä ainoassa paikassa tehty poikkeus, siis (runoilijan kannalta) anakronismi? Y h t e e n t a i t t u v a n t a u l u n mainitseminen kyllä ilmaisee, että runoilija itse on tuntenut kirjoitustaidon; yhteentaitettava tauluhan oli antiikkisen kirjeen tavallinen muoto. Mutta siitä huolimatta tässä tuskin on tarkoitettu varsinaista kirjoitusta. »Turmiokirjat», »salamerkit» tuskin ovat muuta kuin sovittuja merkkejä, piirtoja, joilla kenties on ollut joku maagillinen merkitys. Pääasiassa siis runoilijan kuvaus on kuin onkin pysynyt muinaislaulun oikeissa puitteissa, kaukaisen sankariajan oloissa.

179—188. K h i m a i r a: nykyajan kielissä *chimère.* — Tavallisesti kerrottiin, että B e l l e r o f ó n t ē s (eli Bellerofō'n) Pēgasoksen, siipihevosen, selässä kohosi ilmoihin ja ylhäältäpäin iski Khimairan hengiltä.

184. S o l y m i t: kreik. *Solymoi*, ainoastaan muinaistarinoissa esiintyvä kansa, jonka luultiin eläneen Vähän-Aasian Lykiassa tai sen läheisyydessä.

201. A l ē i o n i n k e n t t ä: luult. = »harhailukenttä», vrt. kreik. *alā'sthai* = harhailla.

205. A r t e m is-jumalattaren luultiin välistä äkillisesti nuolillaan tappavan naisia; vrt. Il. IV 428, XIX 58, 59, XXI 483, 484; viimeksi mainitussa

paikassa Zeuksen sanotaan luoneen Artemiin jalopeuraksi vaimoja vastaan.

216. Oineus: Kalydōnin kuningas, Diomēdeen isoisä, ks. Il. II 641 ja seur.

219, 220. Malja parikorva: ks. Il. I 585, Sel.

243—250. Pylvähiköt: etupäässä on ajateltava suuren salirakennuksen, *megaron*in, (vrt. Od. I 329, Sel.) pihanpuoleisen päädyn edessä olevaa pylväseteistä (*prodomos, aithū'sē*): sitä paitsi useat muutkin pihan kupeilla olevat suojat, vajat jne. avautuivat pihalle päin pylväiköillä. — Kumpaisellakin puolella pihaa oli rivi erillisiä huoneita eli kammioita (*thalamoi*): toisella puolella Priamoksen poikien ja miniäin, toisella puolella taas hänen tyttäriensä ja vävyjensä suojat (vrt. vanhaa suomalaista aittajärjestelmää). — Hektorilla ja Pariilla näkyy olleen omat talot (vrt. 313 ja seur., 370 ja seur.).

251, 252. Emo: Priamoksen iäkäs puoliso Hekábē. — Laodíkē: ks. Il. III 122—124.

290. Sīdonia (*Sīdoniē*): kaiketi = Sidonin alueeseen kuuluva maakunta (Foinikiassa).

326. Aikaisemmin ei ole mitään mainittu suuttumuksesta, jonka Hektōr tässä mainitsee syyksi, minkä tähden Paris on poistunut taistelusta. Selitykseksi on viitattu siihen, että Hektor on voinut arvata Pariin närkästyneen kansalaistensa osoittamasta epäsuosiosta (Il. III 320—322, vrt. 453, 454). Mutta tästä epäsuosiosta puhuttaessa ei edes mainita, että Pariilla oli siitä mitään tietoa. Täytynee myöntää, että runoelmassa tässä kohden on vähän hatara liitos.

386. Suuri Ilionin torni: tarkoitetaan samaa porttitornia, joka mainittiin II 149, ks. Sel.

395—397. Eetíōn, Plakos-vuori ja Thēbe: ks. Il. I 366 ynnä Sel.

403. Astýanaks = »kaupungin kuningas».

420. Vuorien immet: vuorten luonnottaret eli nymfit, Oreiadit (»Oreadit»).

426. Tänne: Troiaan, oikeastaan Troian edustalla olevaan kreikkalaisleiriin.

428. Isän linnoilla: isänsä (ei Andromakhen isän) kodissa. — Hänet nuolillaan... Artemis ampui, ks. Sel. 205.

433. Viikunapuu: tämä merkkipuu mainitaan myös Il. XI 167 ja XXII 145 (vrt. Sel. viimeksi mainittuun paikkaan).

435—439. Näitä rynnäköitä ei muualla mainita.

457. Hypéreia-niminen lähde mainittiin Il. II 734; se oli Eurypyloksen maassa, jossakin Pohjois-Thessaliassa; tarkoitetaanko tässä samaa lähdettä, on epävarmaa. — Messēís-lähdettä näytettiin myöhempinä aikoina Therapnaissa, lähellä Spartaa. — Andromakhēn kerrottiin Troian valloituksen jälkeen joutuneen Akhilleuksen pojan Neoptolemoksen orjattarena joko Fthīaan tai Molossien maahan (Ēpeirokseen), ja synnyttäneen isännälleen Molossōs-nimisen pojan, josta tuli Molossien kuningassuvun kantaisä. Neoptolemoksen kuoltua Andromakhe joutui naimisiin pelastuneen lankonsa Helenoksen kanssa.

SEITSEMÄS LAULU.

HEKTORIN JA AIAAN KAKSINTAISTELU. RUUMIIDEN KOKOAMINEN.

Hektor ja Paris ahdistavat kreikkalaisia. Athene ja Apollon sopivat joukkotaistelun keskeyttämisestä ja saavat sitä varten aikaan, että Hektor haastaa kaksintaisteluun kreikkalaisen urhon, kenen vain tekee mieli. Arpa määrää kreikkalaisten edustajaksi Aiaan, Telamonin pojan. Ankara on Hektorin ja Aiaan ottelu. Yön lähetessä airuet erottavat heidät, ja he vaihtavat keskenään lahjoja. Kreikkalaisten päällikköjen piirissä Nestor ehdottaa aselepoa kaatuneitten ruumisten korjaamista varten; hautakummun yhteyteen olisi rakennettava muuri laivaleirin suojaksi. Troialaisten keskuudessa Antenor kehoittaa luovuttamaan Helenen aarteinensa. Helenen luovuttamiseen Paris ei suostu; sitä vastoin hän tarjoutuu suorittamaan takaisin ryöstämänsä aarteet ja lisäämään niihin omiakin varojansa. Aamun koittaessa troialaisten airut esittää kreikkalaisille Pariin tarjouksen. Kreikkalaiset hylkäävät sen, mutta suostuvat troialaistenkin puolelta ehdotettuun aselepoon. Sekä kreikkalaiset että troialaiset käyttävät päivän ruumiiden kokoamiseen ja polttamiseen, kreikkalaiset lisäksi Nestorin ehdottaman suojelusmuurin rakentamiseen.

8, 9. Nuijamies A r ē ī t h o o s oli aikoinaan saanut surmansa arkadialaisen Lykūrgoksen kädestä (Il. VII 136—146), ja hänen hautaansa näytettiin myöhempinä aikoina Arkadiassa (lähellä Mantineiaa). — On eri mieltä siitä, tarkoitetaanko A r n ē l l a Boiotian Arnea (Il. II 507) vai jotakin samannimistä Arkadian paikkakuntaa.

11. P ä ä n v a r j e: kreik. *stephánē;* on luultavasti alkuaan tietänyt jotakin kypärään kuuluvaa metallivannetta tai reunasuojusta; ainakin joskus sillä näkyy tarkoitetun koko kypäriä.

22. T a m m e n l u o n a: ks. Il. V 693.

52, 53. Äskeisessä jumalain keskustelussa ei mainittu mitään siitä, ettei Hektorin ollut muka sallittu kaatua ehdotetussa kaksintaistelussa. Näin ollen tuntuisi luonnollisemmalta, että Helenos lausuisi tuon rauhoittavan vakuutuksensa omana mielipiteenään tai aavistuksenaan. Suuri aleksandreialainen kriitikko Aristarkhos katsoi säkeen 53 hylättäväksi.

58. K a l l i o k o t k a: kreik. *aigypiós;* ei tiedetä varmaan mitä petolintua sillä tarkoitetaan; usein sitä on selitetty partakorppikotkaksi *(Gypaētus)*, mutta yhtä hyvin se voi olla joku oikea kotka *(Aquila)*.

132—149. F e i a (Odysseiassa, XV 297: *Pheái*) sijaitsi Ēlis-maakunnassa, merenrannikolla (Alfeioksen pohjoispuolella); K e l á d ō n ja I a r d a n o s ovat tuntemattomia puroja. — Tässä mainittu L y k ū′ r g o s (kreik. tekstissä *Lykóorgos*) oli sukujohtotarinain mukaan arkadialainen ruhtinas; joka tapauksessa hän on toinen henkilö kuin tunnettu thrākialainen Dionȳsoksen vainooja (Il. VI 130—140). — V i e k k a u d e l l a: viekkaus piili kaiketi siinä, että Lykūrgos yllätti Arēithooksen kapeassa solassa, jossa hän ei voinut heiluttaa nuijaansa; siellä Lykūrgos ehti tappaa hänet, ennen kuin hän oli päässyt väljempään paikkaan.

166. E n ȳ á l i o s: Areen liikanimi.

220. V a s k i n e n: tässä = vaskella päällystetty.

251—254 Vrt. Il. III 359—360. Ks. myös III 332—335, Sel.

291. S a l l i m a: kreik. tekstissä *daimōn*, jolla tässä (ja samoin 377 ja 396)

tarkoitetaan jumalaa, jumaluutta ylipäänsä (ei mitään eri jumalaolentoa).

304. K a n n i k e h i h n a: miekkaa kannettiin olkahihnassa.

337 ja seur.: Sillä muurilla, joka Nestorin ehdotuksesta rakennetaan kreikkalaisen laivaleirin suojaksi, on runoelmassa sangen omituinen asema. Tuntuuhan kovin oudolta, että sellainen muuri huomataan tarpeelliseksi vasta kun kreikkalaiset jo ovat olleet leiriytyneinä Troian edustalla 9 vuotta. Eikä Nestorilla ole esitettävänä mitään erikoista syytä, joka juuri silloin olisi aiheuttanut tämmöisen toimenpiteen, mikä on omiaan muuttamaan koko sodankaynnin luonteen. Ja sen jälkeen kun muuri (433—441) on rakennettu, näyttää siltä kuin sen olemassaolo joutuisi aina välistä kokonaan unohduksiin. Koko kertomus muurista ja niistä tuimista taisteluista, joiden keskuksena se ajoittain on (niistä kerrotaan varsinkin XII laulussa; viittauksia on lauluissa XIII—XVI, XXIV) näyttää olevan sepitetty aikana, jolloin runoelma oli pääosiltaan valmis, niin ettei ollut helppoa saada sitä oikein tyydyttävällä tavalla sovitetuksi sen yhteyteen.

380. A s e k u n n i t t a i n a s e m i l l a a n (kreik. tekstin mukaan: l e i r i s s ä): nämä sanat ovat ristiriidassa 370:nnen säkeen kanssa. Säe 380 puuttuukin parhaimmista käsikirjoituksista.

433. V i e l' e i k o i t t a n u t k o i: nim. seuraavana päivänä. Edellisenä aamuna oli vainajat koottu ja laskettu roviolle; palamisen ajatellaan kestäneen koko päivän ja yöhön asti; vasta seuraavan aamun koittaessa luodaan hautakumpu.

441. P a a l u j a: näkyy olevan puhetta paaluaidasta (vrt. Il. VIII 343, XII 55, 56, XV 1).

452, 453. P o s e i d ō n i n ja A p o l l ō n i n Lāomedōnille rakentama muuri: ks. Il. XXI 441—457 (jossa rakentajana oikeastaan mainitaan Poseidōn yksin); vrt. myös V 640—651, Sel.

459—463. Näyttää siltä kuin tämä Zeuksen neuvo (ja sen toteuttaminen) olisi keksitty sen seikan selittämiseksi, ettei kreikkalaisten muka niin suurenmoisesta linnoituksesta myöhempinä aikoina ollut nähtävänä vähintäkään jälkeä. Iliaan XII laulun alussa kerrotaan tarkemmin, miten sen hävittäminen sodan päätyttyä oli tapahtuva.

468, 469. I ā' s ō n (Homēroksen tekstissä *Iē'sōn*): maineikas tarusankari, Argonauttien johtaja. Argonauttien kerrottiin retkellään laskeneen Lēmnos-saarelle, jossa naiset äskettäin olivat surmanneet kaikki miehet. Nyt he yhtyivät lemmenliittoon kreikkalaisten sankarien kanssa; itse Iasonille synnytti sikäläisen kuningas Thoaan tytär Hypsipýlē Eunēoksen. Vrt. myös Od. X 80 ja seur. ynnä Sel.

KAHDEKSAS LAULU.

Keskeytyvä taistelu.

Alkaa uusi päivä. Zeus kieltää ankarasti jumalia sekaantumasta taisteluun ja asettuu itse Idan huipulle, katsellakseen sieltä ihmisten ottelua. Alussa sotaonni jakaantuu tasan. Mutta keskipäivällä Zeus kultaisella vaa'alla punnitsee molempien riitapuolten kuolonkohtalot, ja kreikkalaisten painuu maahan. Ukkosen jylinän pelottamina kreikkalaiset peräytyvät.

Diomedes ja Nestor kuitenkin yhdessä saavat aikaan käänteen ja ajavat troialaisia kaupunkia kohti. Silloin Zeus singahduttaa salamansa Diomedeen valjaikon eteen ja jylinällä antaa troialaisille voiton merkin. Hektor ryntää kreikkalaisten kimppuun ja tunkeutuisipa aina leiriin saakka ja polttaisi laivat, jollei Agamemnon, Heren yllyttämänä, kiihottaisi kreikkalaisia uusiin ponnistuksiin. Diomedes, Agamemnon, Menelaos, Teukros ym. kaatavat vihollisia joukoittain. Mutta Zeus, joka on jonkin aikaa säälinyt kreikkalaisia, antaa jälleen troialaisille voimaa ja intoa. Hektorin ahdistamina kreikkalaiset pakenevat muurinsa taakse. Here ja Athene yrittävät lähteä heitä auttamaan, mutta Zeus huomaa sen ja pakottaa heidät palaamaan Olympokselle. Sinne hän itsekin lähtee. Taistelun keskeyttää yö, ja Hektor käskee troialaisia viettämään sen ulkona taistelukentällä, aikoen heti aamun valjetessa viedä heidät taisteluun ja voittoon.

39, 40. M a e n v a k a v i s s a n i v a r s i n jne.: näillä sanoilla Zeus itse riistää äsken (10—16) lausumaltaan ankaralta uhkaukselta kaiken ponnen. Säkeistä 397—406 käy kuitenkin ilmi, että hän on kuin onkin tarkoittanut täyttä totta. Tämän ristiriidan vuoksi epäiltiin jo aleksandreialaisella aikakaudella säkeitä 28—40 epäperäisiksi.

70. K u o l e m a n a r p a a: alkutekstin mukaan kaksi K ē r i ä (Kuolotarta, ks. Il. II 302, Sel.).

81—88. Se hevonen, jota Paris ampui otsaan, oli nähtävästi varahevonen (vrt. Il. XVI 471), joka »sivuhihnoilla» (87) oli kiinnitetty kaksivaljaikon viereen.

89, 90. O h j a s m i e h e n ä: tarkoitetaan tässä vaunuissa seisovaa soturia, ei ajomiestä, jona oli Ēniopeus, ks. 120.

105—108. T r ō s-u r o n v a l j a k o n v a r s a t jne.: näistä hevosista ja niiden valtaamisesta kerrottiin Iliaan V laulussa, säkeissä 260—273, 319—327.

114. E u r y m é d ō n: Nestorin ajomies (toinen Eurymedon esiintyy Iliaan IV laulussa, 227).

185. Tämän säkeen mukaan Hektōr ajaa nelivaljaikolla; muuten eepoksen sankarit aina ajavat kaksivaljaikolla. Hänen hevostensa nimet ovat alkukielellä *Ksanthos* (»Rusko»), *Podargos* (»Lumijalka»), *Aithōn* (»Voikko») ja *Lampos* (»Kimo»?).

193. K ä s i k a h v a t: ympyräkilven sisäpuolella olevat kaksi ripaa, joilla kilpeä pideltiin: toisesta pujotettiin kyynärvarsi, toinen oli kädensijana (vrt. Sel. Il. II 388, 389).

203. H e l i k ē: Peloponnēsoksen pohjoisrannikolla; mainitaan Il. II 575 Agamemnōnin valtakuntaan kuuluvien kaupunkien joukossa. Historiallisella ajalla se oli Poseidōnin palveluksen pesäpaikkoja ja vanhemman akhaialaisliiton keskuksena, mutta vajosi mereen 373 e. Kr. — A i g a i: tämännimisiä kaupunkeja oli useita; tässä luullaan tarkoitettavan joko Euboiassa tai Peloponnēsoksen Akhaiassa olevaa Aigaita.

213. Alkuteksti on tässä kohden kovin mutkikas ja epäselvä: sen, laivojen ulkopuolella (?) olevan alan, jonka kaivanto sulki (piiriinsä) muurin edestä.

230. Tämän paikan mukaan kreikkalaiset olivat Troian-matkallaan laskeneet maihin Lēmnokseen ja siellä viettäneet iloisia lepopäiviä.

267—272. Aiaan mykēneläismallinen kilpi on niin iso, että se riittää suojaamaan kahta miestä; Teukros on jousimiehenä kilvetön. — Samanlai-

seksi kuin tässä, on täysiaseisen hopliitan ja kevytaseisen aputaistelijan yhteistoiminta kuvattu eräässä Tyrtaioksen elegiassa (Frgm. 11).

290. Kolmijalat eli tripodit olivat padan- tai maljanmuotoisia kolmen korkean jalan kannattamia metalliastioita, joita Homēroksen runoelmissa mainitaan hyvin usein. Ks. Odysseian XXI laulun otsakekuvaa.

304, 305. Homēroksen runoelmien mukaan vallitsee sekä kreikkalaisten että troialaisten keskuudessa yksiavioisuus, joka ei tosin estä miestä pitämästä jalkavaimoja. Troialaisten puolella on kuitenkin yksi poikkeus, itse kuningas Priamos; hänellä on naet pääpuolisonsa Hekabēn (ja jalkavaimojen) ohessa muitakin aviovaimoja. Näitä oli (kreik. tekstin sanamuodon mukaan) Gorgythiōnin äiti Kastiáneira, joka oli kotoisin Thrākian Aisȳmēsta, ja samoin Il. XXI 85 mainittu Lāothóē.

343. Tässä puhutaan kaivannosta ja paaluaidasta, mutta itse muuria ei mainita; samoin Il. XV 1.

363. Zeuksen poika: Hēraklē's.

440. Maan järisyttäjä: Poseidō'n.

475, 476. Päivän tultua tuon: omituisesti sanottu, kun tarkoitetaan huomispäivää! — Kaatuneen Patrokloksen ruumiista ei otella »likikeuloja laivain», vaan kaukana taistelukentällä (ks. Iliaan XVII laulu). Siis tuntuva johdonmukaisuuden puute.

479—481. Ïapetós ja Kronos: mahtavimmat Titaaneista. Zeuksen ja muiden hänen sukupolveansa olevien jumalien kukistamina Titaanit elävät syvässä, pimeässä Tartaroksessa, joka tässä sijoitetaan kauas maan ja meren äärille, mihin Auringon säteet eivät ulotu (vrt. Il. II 205, Sel.).

519. Ikivaltain nostama: jumalien (Poseidōnin ja Apollōnin) rakentama, ks. Il. V 640—651, Sel., VII 452, 453, Sel.

533. Luo muurien: Troian muureja kohti.

YHDEKSÄS LAULU.

Lähetystö Akhilleuksen luona. Sovinnonpyynnöt.

Kreikkalaiset ovat pelon vallassa. Agamemnon ehdottaa öisessä leirikokouksessa — tällä kertaa tosissaan — pakoa kotimaahan. Diomedes vastustaa ehdotusta, ja kokous kannattaa häntä. Vanhinten neuvottelussa Nestor sitten ehdottaa, että koetettaisiin sovittaa Akhilleusta. Agamemnon myöntää tehneensä väärin loukatessaan joukkonsa uljainta sankaria ja tarjoutuu luovuttamaan Akhilleukselle Briseiin sekä antamaan mitä runsainta hyvitystä, mm. oman tyttärensä puolisoksi sekä hänen myötäjäisikseen useita Messenian kaupunkeja. Lähetystönä menevät Akhilleuksen luo Aias Telamonin poika ja Odysseus sekä lisäksi Foiniks-vanhus, joka on hoitanut Akhilleusta hänen lapsuudessaan. Akhilleus ottaa lähetystön ystävällisesti vastaan. Odysseus kehoittaa häntä luopumaan vihastaan ja auttamaan kansalaisiaan sekä esittää Agamemnonin tarjoukset. Akhilleus pysyy järkähtämättömänä ja uhkaa huomisaamuna lähteä väkineen kotimatkalle; Foiniksia hän kehoittaa tulemaan mukaan. Foiniks koettaa häntä taivuttaa, mm. kertomalla, miten muinoin Meleagroksen kävi, kun hän oli leppymätön, niinkuin Akhilleus nyt. Kun Akhilleus ei taivu, nuhtelee häntä vielä

Aias hänen leppymättömyydestään. Lopulta Akhilleus vastaa, ettei aio tarttua aseihin, ennen kuin Hektor lähenee hänen oman vakensä, myrmidonien, leirimajoja ja sytyttää laivoja palamaan: hänen oman majansa ja laivansa edessä Hektor kyllä pysähtyy. Foiniks jää Akhilleuksen luo, Aias ja Odysseus poistuvat ja vievät vastauksen perille.

18—20. Agamémnōn puhuu tässä siita kehoituksesta, jonka Zeus kolme päivää aikaisemmin oli lähettänyt hänelle petollisessa unessa (Il. II 8 ja seur.).

26—28. Tässä Agamémnōn mieli masentuneena lausuu tosissaan saman kehoituksen, jolla hän taannoin (II 139—141) vain tahtoi koetella akhijien sotaista intoa.

34—35. Ks. Il. IV 370—400.

70. Vanhimmat: ks. Il. II 21 Sel.

121. Kattilajalkaa: ns. kolmijalkaa; ks. Il. VIII 290, Sel.

122. Talentti, kreik. *talanton:* tällä sanalla tarkoitetaan Homēroksen runoudessa verraten pientä paino- ja arvomäärää; niinpä on Iliaan XXIII laulussa (269) kaksi talenttia kultaa neljäntenä kilpapalkintona, neljän mitan vetoisen kattilan ollessa kolmantena. Myöhempinä aikoina talentilla tarkoitettiin paljoa suurempaa painomäärää (n. 20—30 kg, vaihdellen eri aikoina); rahayksikkönä talentti teki historiallisena aikana n. 6 000 kultamarkkaa.

130. Akhilleuksen valloitus- ja ryöstöretkistä, ks. 328 ja seur.

145. Sen perintätiedon mukaan, joka myöhemmin pääsee valtaan ja joka on meille tuttu mm. attikalaisen tragedian nojalla, Agamemnonin tyttäret olivat Khrȳsóthemis, Ēléktrā ja Īfigéneia.

149—153. Näissä säkeissä luetellut Agamemnonin vallan alaiset kaupungit sijaitsevat Etelä-Messēniassa, enimmät Messēnian lahden rannikoilla; muutamat niistä olivat myöhemmin hävinneet tai saaneet uudet nimet. Ks. Il. II 587 Sel., V 542—545 Sel.

168. Foiniks...etumaisin, johtaja olkoon: tällä tarkoitetaan, että hänen on Akhilleuksen isällisenä ystävänä (ks. 434—495) saatettava Aiās ja Odysséus, varsinaiset lähettiläät, hänen luoksensa.

171. Käsivettä: kun oli ryhdyttävä juhlalliseen rukoukseen, oli käsiä huuhdottava.

183. Syy, minkä tähden lähettiläät rukouksillaan kääntyvät juuri Poseidōnin puoleen, on kai siinä, että he kulkevat pauhaavan meren rantaa myöten.

186—189. Soitin: alkuteoksessa *forminks.* — Hepo: kreik. *zygón* = ies), vrt. Sel. Il. I 603. — Säestäen itseään forminksilla Akhilléus laulaa »urhojen töistä» (sananmukaisesti »miesten mainehia», *klea andrō'n*), siis eepillisiä lauluja. Odysseiassa niitä laulavat ammattilaulajat; historiallisena aikana niitä puoleksi laulaen lausuvat ns. rapsodit.

188. Ēetiōnin linna: Plakos-vuoren juurella oleva Thēbē, ks. Il. I 366, Sel.

191. Aiakon aaluva (kreik. *Aiakídēs*): Aiakós, Zeuksen ja Aigīnanymfin poika, Aiginan saarelaisten suku-urho, oli Pēleuksen isä, siis Akhilleuksen isoisä; tavallisen tarun mukaan, jota ei mainita Homēroksen lauluissa, hän oli myös Telamōnin isä, Aiaan isoisä.

200. Istuimen punapurppuraverhon: istuimet olivat verhotut purppuraisilla ryijyntapaisilla kudelmilla *(tapētes).*

208. Selysviilun: koko »selyksen» (selkärangan lihoineen).

241. K e u l a n p ä ä t: alkutekstin mukaan p e r ä k e u l o i s t a k o h o a v a t k o r k e a t p ä ä t e l i p o n n e t. Ainakin myöhempinä aikoina nämä olivat koristeelliseen muotoon veistetyt.
304. H e k t o r i n k a a t a a v o i t jne.: ajatus on: n y t saatat kaataa Hektorin, koska hän nyt taitaa tulla sinua hyvinkin lähelle (ennen hän näet muka vältteli taistelua, vrt. 352—355).
383. O r k h o m e n ó s: ns. minyiläinen Orkhomenós (Boiōtiassa, ks. Il. II 511) oli mykēneläisen kulttuurin tärkeimpiä pesäpaikkoja; siellä olevaa senaikuista komeata kupuhautaa sanottiin Minyaan aarrekammioksi.
404, 405. Tämä on, erästä laivaluettelon kohtaa (II 520) lukuun ottamatta, ainoa Iliaan paikka, jossa Apollōnin suurta Delfoissa (»Pythossa») olevaa oraakkelipyhäkköä mainitaan.
411. S a l l i m a n a r p a a k a k s: alkutekstin mukaan kaksinaiset K ē r i t (Kuolottaret; ks. Il. II 302, Sel.).
422. V a n h i m m a t: gerontit (ks. Il. II 21, Sel.). Aiās on nuori urho, mutta kuuluu samoin kuin Odysséuskin gerontteihin; Foiniks vanhus sitä vastaan ei näy olevan gerontti.
447. H e l l a a n m a a: ks. Il. II 681—685, Sel.
454. E r i n n y i t (*Erīnýs*-haltiattaret): Kostottaret.
457. Z e u s m a n a l a i n e n = Hādes (Aídēs).
484. D o l o o p i t *(Dolopes)*: kreikkalaissukuinen mutta Kreikan sivistyksen ulkopuolelle jäänyt heimo, jonka pääosa asui keskellä Pohjois-Kreikkaa, Pindoksen jylhässä vuoristossa; ks. Il. II 681—685, Sel. — Doloopeja sanottiin muuten asuneen myös Skȳros-saarella (ks. Il. IX 668, Sel.).
502—514. Sekä R u k o u k s e t (kreik. *Litai*) että H a r h a (kreik. *Ātē*) esiintyvät tässä jonkinmoisiksi haltiantapaisiksi olennoituina. V a m m a i n v a a l i j o i l l a tarkoitetaan tietysti juuri Rukouksia.
529—599. Se kertomus, minkä Foiniks esittää Akhilleukselle varoitukseksi, on perusaiheeltaan hyvinkin sen tapahtumasarjan kaltainen, joka on Iliaan koossapitävänä kehyksenä. Meléagros on samoin kuin Akhilléus kansansa etevin esitaistelija; niin kauan kuin hän on taistelussa mukana, eivät viholliset voi pitää puoliansa; kun hän suuttuneena jää pois sodan melskeestä, ovat viholliset voitokkaina, ja hänen kansaansa uhkaa tuho ja turmio. Yhteiskunnan vanhimmat tarjoavat hänelle loistavia lahjoja taivuttaaksensa hänet rientämään kansansa pelastajaksi, hänen isänsä ja muut omaisensa rukoilevat häntä, samoin hänen toverinsa, mutta hän ei taivu, ennen kuin viholliset nousevat kaupungin muureille ja sytyttävät sen palamaan. Onpa arveltu, että sillä suurella runoilijalla — olipa hän nimeltään Homēros tai ei —, joka Troian sodan keskukseksi asetti Akhilleuksen vihan ja sen ympärille ryhmitti äärettömän runovaraston runolliseksi kokonaisuudeksi, on silmiensä edessä ollut juuri tämä Meleagroksen tarina.
529. K ū r e e t i t: perintötarinan mukaan Aitōliassa asunut heimo, jonka pääkaupunkina oli P l e u r ō'n (ks. Il. II 639).
543 ja seur. K a l y d ō n i n m e t s ä k a r j u n a j o oli kreik. runouden ja kuvaamataiteiden suosituimpia aiheita; tavallisesti kuvailtiin urhealla A t a l á n t ē-immellä olleen siinä tärkeä osa. Niinpä kerrottiin, että Atalante oli iskenyt petoon ensimmäisen haavan; Meléagros taas antoi sille kuoliniskun; sitten hän soi taljan Atalantelle kunniapalkinnoksi. Siitä suuttuivat ajossa mukana olleet Thestioksen pojat, Meleagroksen äidin, A l t h a i a n, veljet; syntyi taistelu, jossa Meleagros heidät kaatoi. Althaian surun ja vihan vimmasta on olemassa taru, joka kokonaan

poikkeaa Iliaassa esitetystä ja kenties on sitä vanhempi seitsemän päivää Meleagroksen syntymisen jälkeen olivat Moirat (Kohtalottaret) ilmaisseet hänen äidilleen Althaialle, että lapsukaisen elämä oli sammuva, niin pian kuin liedessä par'aikaa palava kekäle paloi loppuun. Silloin Althaia oli temmannut kekäleen tulesta, sammuttanut sen ja pannut sen talteen. Mutta kun hänen veljensä olivat saaneet surmansa Meleagroksen kädestä, sytytti vimmastunut sisar kohtalokkaan kekäleen palamaan, ja sen kanssa paloi Meleagroksen elämä loppuun.

556—564. Idas *(Idēs)*: Afareuksen poika, ēliläinen tai messēnialainen tarusankari, jonka morsiamen Marpēssan Apóllōn oli ryöstänyt. — Alkyō'n eli halkyō'n: kuningaskalastaja eli jäälintu *(Alcedo hispida)*, joka rakentaa pesänsä rantatormiin. Sen kerrottiin pesivän ja munivan ihan hyrskyjen partaalle, vuoden synkimpänä ja myrskyisimpänä aikana; peläten poikastensa joutuvan tyrskyjen valtaan se muka surkeasti kirkuen valittaa ankaraa ja tylyä kohtaloaan. Toiselta puolen kerrottiin, että Zeus oli näille lintusille suonut muutamia kauniita päiviä keskelle talvimyrskyjä, jotta ne voisivat turvallisesti hautoa muniaan.

579. Köynnöstarhoja: viinitarhoja.

668. Skŷron koska hän sorti: kaiketi tarkoitetaan Skŷros-saarta. Myöhemmissä lähteissä kerrotaan, että Akhilléus, jo ennen kuin läksi Troian sotaan, oli tehnyt sotaretken Skyrokseen, joko kostaakseen Thēseuksen murhan tai rangaistakseen saaren Pēleuksesta luopuneita asukkaita (muka dolooppeja). Paljoa tunnetumpi on se taru, jonka mukaan Akhilleuksen äiti, estääksensä hänet joutumasta kohtalokkaaseen Troian sotaan, oli vienyt hänet Skyrokseen, jossa hän sai piillä naispuvussa kuningas Lykomēdeen tytärten keskuudessa. Vrt. Il. XIX 326 ja seur., Sel. — Toiset taas ovat arvelleet, että Skyroksella tässä tarkoitetaan jotakin Vähän-Aasian kaupunkia; vrt. Il. IX 328, 329, jossa Akhilleus sanoo laivaretkillä hävittäneensä 12, maaretkillä 11 Trōaan kaupunkia.

KYMMENES LAULU.

Dolonin seikkailu.

Huolet eivät salli Agamemnonin eivätkä Menelaoksen nukkua. He herättävät Nestorin, Aiaan, Idomeneuksen, Odysseuksen ja Diomedeen. Etuvartioston luona pidetyssä neuvottelussa Nestor ehdottaa jonkun urhon lähettämistä troialaisten aikeita urkkimaan. Diomedes tarjoutuu toimeen; toverikseen hän valitsee Odysseuksen. Troialaisten puolella taas Hektor ehdottaa vakoilijan lähettämistä kreikkalaisleiriin; toimeen tarjoutuu suuren palkinnon toivossa Dolon. Diomedes ja Odysseus yllättävät hiipivän vakoilijan ja ottavat hänet kiinni. Peloissaan hän ilmaisee, miten troialaiset ja heidän liittolaisensa ovat leiriytyneet, sekä huomauttaa, että äsken saapuneet thrakialaiset makaavat muista erillään ja että heidän kuninkaallansa Rhesoksella mm. on mitä pulskimmat hevoset. Ilmiannon palkaksi hän toivoo armahdusta, mutta saakin surmansa. Odysseus ja Diomedes hiipivät thrakialaisten leiriin, panevat nukkuvien keskuudessa toimeen verilöylyn, surmaavat Rhesoksenkin, anastavat hänen hevosensa ja palaavat ratsain oman väen luo.

Tässä laulussa, ns. Doloneiassa, esitetty välikohtaus liittyy kyllä edellisessä laulussa kuvattuun tilanteeseen, mutta ei ole missään varsinaisessa yhteydessä toiminnan kulun kanssa. Sinänsä Doloneia on taidokkaasti sommiteltu, mutta tyyliltään ja hengeltään se kuitenkin poikkeaa Iliaan muista osista. Onpa se itse asiassa niin irrallinen, ettei sen poistamisesta syntyisi vähintäkään aukkoa. Olikin olemassa perintötarina, jonka mukaan tämä laulu alkuaan oli erillinen, »Homeroksen» sepittämä runoelma, joka vasta myöhään (muka Peisistratoksen toimesta) oli liitetty Iliaan yhteyteen.

77. Vyö korukirjainen: tuntuu oudolta, että tässä »asevarjeiden» joukossa mainitaan vyö (*zōstē'r)*, mutta ei sotasopaa eli haarniskaa, joka sillä vyötettiin. Vai olisiko Dolōneian kirjoittaja kenties katsonut voivansa käyttää *zōstē'r*-sanaa haarniskan merkityksessä?

105, 106. Vauriot... viel' useammat: nim. kuin ne, jotka nyt ahdistavat meitä (vrt. 89).

110. Aias askelnopsa: pienempi Aiās, Oīleuksen poika, lokrien johtaja. — Fȳleun aaluva: Megēs, Dūlikhionin ja Ekhīnaisaarten miesten johtaja (Il. II 625—630, Sel.).

147. Illalla oli Agamémnōn kokoontuneelle sotajoukolle ehdottanut pakoa; Diomē'dēs oli ehdotusta vastustanut, ja akhaijit olivat intomielin häneen yhtyneet (Il. IX 1—56). Sen jälkeen oli Agamemnonin majassa pidetty geronttien neuvottelu, jonka tuloksena oli lähetystön lähettäminen Akhilleuksen luo. Kun lähettiläät olivat tyhjin toimin palanneet yhä koolla olevien geronttien luo, oli Diomedes taas kehoittanut ryhtymään aamulla taisteluun, ja kaikki olivat tämän neuvon hyväksyneet. Siihen päättyi IX laulu. Kun nyt Nestōr, samana yönä, puhuu siitä, että olisi mietittävä, oliko pako vai taisto parempi, niin tämä ei sovi hyvin yhteen edellä kerrotun kanssa.

254—265. Häränvuotainen kypärä: alkutekstissä vastaa kypärä-sanaa *kynée*, jolla sanan johdosta päättäen alkuaan on tarkoitettu koirannahkaista päähinettä, karvalakkia. Alkuperäinen merkitys oli kuitenkin jo aikaiseen väljentynyt, niin että tässä paikassa voidaan puhua härännahkaisesta, toisessa paikassa (Il. X 335) »näätäisestä» (tai kärpännahkaisesta) *kyneē*stä; sanotaanpa *kyneē*tä välistä vaskiseksi sekä harjoilla ja töyhdöillä varustetuksi; sanaa on siis voitu käyttää jopa ylipäänsä kypärän merkityksessä. — Oudonlainen on Mērioneen *kynéē* (261—265). Yleensäkin on Dolōneian laulajalla sankarien asua kuvatessaan ollut taipumusta fantastisten, niin sanoaksemme maalauksellisten piirteiden käyttämiseen.

266—271. Autōlykos: Odysseian mukaan Antikleian, Odysseuksen äidin isä, varkauden töissä taitavampi kuin kukaan muu ihminen. (Od. XIX 395, 396). — Amȳntōr, Ormenoksen poika: samat nimet esiintyvät Il. IX 448 Foiniksin isän ja isoisän niminä. — Skandeia: Kythēra-saaren etelärannalla.

285—290. Tästä Tȳdeuksen seikkailusta kerrottiin Iliaan IV laulussa, 382—398 sekä V laulussa 802—808.

353. Auroin... nidevankoin: alkutekstissä *pēktón arotron*, jolla näkyy tarkoitetun liitoksin eri kappaleista kokoonpantua auraa; tämän vastakohtana oli (Hēsiodoksen mainitsema) *arotron autógyon*, jossa ainakin runko ja ojas olivat yhtä puuta.

402. Orot Aiakon aaluvan: Akhilleuksen, Aiakoksen pojanpojan.

415. Ilos: Priamoksen isoisä, ks. Il. V 222, Sel. Iloksen hautakumpu oli (Il. XI 166—167) keskellä tasankoa, lähellä viikunapuuta, joka mainitaan mm. myös VI laulussa (433). Tämä hautakumpu, jonka Troian joukkojen päämiehet ovat valinneet neuvottelupaikakseen, ei ole sama kuin se kumpu, jonka kupeilla X 160 joukkojen sanottiin olevan leiriytyneinä.

429. Paionit: ks. Il. II 844—850, Sel. — Kaukōnit: heimo (ei-kreikkalainen), jonka kerrottiin muinoin asuneen Bīthȳniassa (koillisessa Trōásmaakunnassa). Samanniminen heimo oli myös olemassa Ēliin Trifyliassa (mainittu mm. Odysseiassa, III 366). — Lelegit: muinoin Vähän-Aasian länsirannikolla asunut kansa, jota toiset pitävät samana kuin kārialaiset, toiset taas eri heimona. Ilias tuntee heitä troialaisten liittolaisina; XXI laulussa (86, 87) mainitaan, että heillä Trōaassa, Satnióeis-joen partaalla (maakunnan eteläosassa) oli korkea Pēdasos-kaupunki; II laulun luettelossa heitä ei mainita. Oli olemassa tarinoita myös eri osissa Kreikkaa asuneista lelegeistä; on mahdollista, että ne perustuvat hatariin muistotietoihin väestöstä, joka asui Kreikassa ennen kreikkalaisten heimojen sinne tuloa; on näet arveltu, että tämä väestö oli sukua Vähän-Aasian heimojen kanssa. — Pelasgit: ks. Il. II 840—843, Sel.

430. Thymbra *(Thymbrē)*: kaupunki Trōaassa; sen paikasta on eri mielipiteitä; joka tapauksessa se oli sisämaan puolella.

434. Urot Thrākian: näiden asken saapuneiden ja II laulussa (844, 845) mainittujen thrākialaisten keskinäinen suhde on epäselvä. Puheena olevat Iliaan kohdat ovat molemmat runoelman nuorimpia ja irrallisimpia osia; näyttää melkein siltä kuin ei kumpaisenkaan sepittäjä olisi tiennyt toisestaan.

447. Runoilijalle on sattunut pieni kommellus, hän kun antaa Diomēdeen tuntea Dolōnin nimen, vaikkei tämä ole sitä maininnut.

513. Myös Odysseuksen on ajateltava nousseen hevosen selkään (vrt. 541). — Huom., että tämä on ainoa paikka, jossa Iliaan sankarit esiintyvät ratsain. Että ratsastus oli runoilijalle hyvinkin tunnettu, käy näkyviin siitä, että eräässä vertauskuvassa (Il. XV 679—684) kerrotaan oivan ratsumiehen hämmästyttävistä taituritempuista.

YHDESTOISTA LAULU.

Agamemnonin urotyöt.

Aamun koittaessa Zeus lähettää Eris-haltiattaren kiihottamaan kreikkalaisia taisteluun. Agamemnon vie joukkonsa Hektorin johtamia troialaisia vastaan. Tuimassa ottelussa sotaonni ensin jakaantuu tasan, mutta keskipäivästä se kallistuu kreikkalaisten puolelle. Agamemnon työntää troialaiset takaisin kaupunkia kohti, surmaten heitä joukoittain. Zeus asettuu jälleen Ida-vuorelle ja lähettää sieltä Iriin käskemään Hektoria pysymään erillään taistelusta niin kauan kuin näkee Agamemnonin siinä riehuvan; kun tämä on haavoittuneena poistunut, on Hektor taisteleva voitokkaasti yöhön asti. Taistelun jatkuessa Koon iskee Agamemnoniin haavan, joka pian pakottaa hänet poistumaan taistotantereelta. Hektor hyökkää surmaten kreikkalaisten kimppuun. Odysseus ja Diomedes työntävät hänet takaisin,

mutta molemmat haavoittuvat, joten heidänkin on pakko luopua taistelusta. Aias vielä ahdistaa troialaisia. Paris haavoittaa nuolellaan Asklepioksen poikaa Makhaonia, ja Nestor vie tämän rattaillaan taiston telmeestä. Hektor kääntyy nyt Aiasta vastaan. Zeus lannistaa Aiaan rohkeuden, ja hän väistyy hitaasti. Eurypylos tulee hänen avukseen, mutta saa Pariin nuolesta haavan. — Akhilleus näkee laivaltaan Nestorin tuovan Makhaonin leiriin ja lähettää Patrokloksen tiedustelemaan haavoittunutta. Patroklos tulee Nestorin majaan, jossa Makhaon saa hoitoa. Nestor kertoo nuoruutensa urotöistä ja ehdottaa lopulta, että Akhilleus, jollei itse ryhdykään taisteluun, sallisi Patrokloksen viedä myrmidonit troialaisia vastaan ja antaisi hänen pukeutua Akhilleuksen omiin asevarjeisiin, jotta troialaiset uskoisivat hänet Akhilleukseksi ja pelästyisivät. Paluumatkallaan Patroklos kohtaa haavoittuneen Eurypyloksen ja jää häntä hoivaamaan.

1. T ī t h ō n ó s: Lāomedōnin poika, Priamoksen veli (ks. Il. XX 215—241, V 222, Sel.), jonka Ēōs jumalatar (Koitar) hänen kauneutensa vuoksi ryösti ja teki puolisokseen; heidän liitostaan syntyi aithiopien päällikkö, uljas sankari Memnōn, joka Hektorin kaaduttua tuli joukkoineen Priamoksen avuksi. — Tunnetun tarun mukaan, jota ei kuitenkaan mainita Iliaassa eikä Odysseiassa, Eos sai Zeuksen tekemään Tithonoksen kuolemattomaksi, mutta ei älynnyt pyytää hänelle ikuista nuoruutta; Tithonos sen tähden aikaa myöten vanheni ja kutistui, kunnes vihdoin muuttui sirkuttelevaksi puusirkaksi eli laulukaskaaksi (*cicada*ksi; ks. Il. III 151, 152, Sel.).

4. O t t e l o n a n k a r a m e r k k i: tämä »merkki» (kreik. *teras*) tuotti jo vanhalla ajalla selittäjille päänvaivaa. Toiset arvelivat runoilijan tarkoittaneen Zeuksen a i g i s t a (vrt. Il. I 202, Sel.), toiset ajattelivat salamaa, miekkaa tai tulisoihtua jne. Ensiksi mainittu selitys on kenties paras.

17. V a r u v a s k e t: vastiset säärivarut, vrt. Il. III 86, Sel.

20. K i n ý r ā s *(Kinýrēs)*, Kyproksen tarunomainen ensimmäinen kuningas, Afrodītēn suosikki, Pafoksen Afroditen-palvelun perustaja. — Homēroksen mukaan etevät taideteollisuuden tuotteet usein ovat peräisin itäisiltä mailta, Foinikiasta tai (niinkuin tässä Agamemnonin haarniska) Kyproksesta.

24. S i n i v i i r u t: alkutekstin mukaan viirut ovat »mustaa (= tummaa) *kyanos*ta»; tällä tarkoitetaan sinistä lasiainesta, jota käytettiin koristeiksi aidon lasuurikiven *(lapis lazuli)* asemesta. Sekä aitoa lasuurikiveä että sinilasia suosittiin suuresti Itämailla ja Egyptissä sekä myös historiantakaisen ajan Kreikassa. Tunnettu on Mykēnaista löydetty sinilasilla koristettu alabasterinen seinäfriisi, ja muistakin historiantakaisten jäännösten löytöpaikoista on tavattu siitä aineesta tehtyjä koristeosasia. — Säkeessä 26 mainitut s i n i k ä ä r m e e t ovat tietenkin samaa lasiainesta eli emaljia; samoin s i n i k u m p u r a (35) ja k y y s i n i s u o m u (38).

56. K e d o n k u m p u: vrt. Il. X 160, XX 3.

57. P u l y d á m ā s: Panthooksen poika. Nimi on oikeastaan *Polydámās*, mutta koska se ei sellaisenaan sovellu daktyliseen kuusimittasäkeeseen, esiintyy sen ensimmäinen tavu eepillisessä runoudessa aina venytettynä, ja koska kreik. lyhyt. *o* on umpinainen ääntiö, merkitään sitä, kun sitä venytetään, samalla tavalla kuin *ū*-vokaalia.

93. O ī l é u s: troialainen; tietysti eri henkilö kuin lokrilaisen Aiaan isä.

123—125. Iliaan III laulussa (205—224) kerrottiin, miten Menélāos ja Odysséus, tietenkin ennen sodan alkamista, olivat käyneet Troiassa Helenēn tähden. Se mikä tässä, XI 123—125 ja 139, 140, kerrotaan Antimakhoksesta, kohdistuu ilmeisesti siihen tilaisuuteen.

163, 164. Nämä säkeet, joissa äkkiodottamatta kerrotaan Zeuksen vieneen Hektorin erilleen ottelun melskeestä, ovat omiansa allistyttämään lukijaa. Vähäistä myöhemmin (185 ja seur.) Zeus lähettää Īriin kehoittamaan Hektoria väistymään toistaiseksi taistelusta; tämä kehoitus on tietysti aiheeton, jos Zeus jo itse on poistanut Hektorin taistelun tuoksinasta. Teksti on kuin onkin näissä kohden huonosti yhteen sommiteltu.

166. Iloksen hautakumpu: ks. Il. X 415, Sel.

270. Synnytär-immet: *Eileithyiat*, synnytyksen ja lapsenpäästön haltiattaret.

353. Kypär' uljas: alkutekstissä kypärän määräyssanana on *aulō'pis*, joka luultavasti merkitsee »putkellista». Vanhalla ajalla kypärän töyhtö kiinnitettiin milloin harjuntapaiseen kohokkeeseen (*phalos*, vrt. esim. VII laulun otsakekuvaa, X laulun loppukoristetta; harjakypärä nenä- ja poskisuojuksineen XVIII laulun otsakkeessa), milloin pystyputkeen (vrt. esim. VI laulun otsaketta ja VIII laulun loppukoristetta; mm. XVII laulun otsakekuvassa nähdään sekä harjaettä putkikypäriä).

385 ja seur. Jousi, jota aikaisemmin, kuten useista taruston piirteistä käy näkyviin, oli pidetty suuressa arvossa, — esiintyyhän itse Hēraklē's alkuaan etupäässä jousella taistelijana — ei sankarieepoksessa enää tunnu oikein olevan jalosäätyisten esitaistelijain arvon mukainen ase. — Kiekuratukka: kreik. tekstin sanamuodon mukaan sarvella komeileva; eräs antiikkinen selittäjä tietää kertoa, että »sarvella» tässä tarkoitettiin muinaisaikuista palmikoitua, »sarven» (kiekuran) muotoista hiuslaitetta. Diomē'dēs kuvaa Parista narrimaisesti hienostelevaksi keikariksi.

498. Vasen taistelon ääri: kreikkalaisten puolelta katsoen.

540—543. Nämä säkeet eivät hyvin sovi tähän paikkaan. Hektōr ei ole astunut alas rattailtaan, mutta siitä huolimatta hän muka (541) käyttää aseina kivijärkäleitäkin! Ja aiheettomalta tuntuu, ettei Zeus salli Hektorin käydä »väkevämpänsä» kimppuun, koska tämä kuitenkin (544 ja seur.) Zeuksen pelottamana peräytyy eikä siis väkevämmyyttään tehosta. Säkeet 540, 541 esiintyvät samassa laulussa jo säkeinä 264, 265 Agamemnonista sanottuina. Säettä 543 ei ole Iliaan käsikirjoituksissa ollenkaan, vaan se on sovitettu painettuun tekstiin sitaattien nojalla; se tavataan ensi kerta Aristoteleen Retoriikassa, siteerattuna 542:sen säkeen yhteydessä.

639. Pramnēn viini: tätä viiniä saatiin luultavasti Īkarīā-saarelta (ks. Il. II 145, Sel.), jossa oli senniminen vuori.

662. Nestōr oli, kuten edellä nähtiin, poistunut taistotantereelta ennen Eurypyloksen haavoittumista, eikä hänellä saattanut olla siitä mitään tietoa. Säe puuttuukin parhaimmista käsikirjoituksista.

673. Elis-maan asujoita: alkutekstissä *Eleioi*, joilla tässä tarkoitetaan samaa kansaa, jota muissa Iliaan ja Odysseian paikoissa, vieläpä tässä, säe 688 sanotaan epeijeiksi (ks. Il. II 615—624, Sel.).

690—691. Mihin Hērakleen taruston kohtaan tässä mainitun taistelun on ajateltava liittyvän, on epätietoista. Vrt. Il. V 392—404, Sel.

696. Vanhus: Nēleus.
699. Valjakon vaunuineen, jalot juoksijat, niit' oli neljä: nelivaljakkoa mainitaan Iliaassa ja Odysseiassa vain kahdesti, nimittäin näissä säkeissä ja Od. XIII 81—83. Iliaassa puhutaan (kreik. tekstissä) kilpa-ajovaljaikosta ja sellaista kaiketi Odysseiassakin tarkoitetaan. Muuten Iliaan ja Odysseian sankarit aina (myös kilpa-ajoissa) ajavat kaksivaljaikolla. Historiallisella ajalla nelivaljaikolla-ajo oli suosituin hevosurheilu, mutta sankarieepoksen laulajat ovat ilmeisesti katsoneet sen sankariajan tapoihin soveltumattomaksi.
709. Pojat... Molīonen saamat: Kteatos ja Eurytos; 751:nnen säkeen mukaan he ovat Poseidōnin poikia; ks. Il. II 615—625, Sel.
776. Te kumpikin: Akhilleus ja Patroklos.
785. Aktōr: tällä Aktorilla, Patrokloksen isoisällä, ei ole mitään tekemistä ns. Aktoriōnien kanssa; vrt. 709, II 615—624, Sel.
798—803. Näissä säkeissä on rinnakkain kaksi aihetta, jotka eivät sovellu hyvin yhteen: 1) jos Patroklos esiintyy Akhilleuksen tamineissa, niin troialaiset saattavat uskoa hänet Akhilleukseksi ja sen tähden karttaa taistelua, ja kreikkalaiset silloin voivat hengähtää ahdistuksestaan; 2) myrmidonit saattavat tuoreilla voimillaan helposti työntää uupuneet troialaiset Troiaan saakka. XVI laulun alussa (40—45) Patroklos esittää Akhilleukselle Nestorin neuvon (omana ehdotuksenaan), ja Akhilleus suostuu siihen (64 ja seur.). Patroklos pukeutuukin Akhilleuksen tamineihin, mutta sitten seuraavissa taistelukuvauksissa tätä tamineiden vaihtoa vain harvoin mainitaan — enimmäkseen epäilyksen alaisissa säkeissä —, ja usein puhutaan Patrokloksen asepuvusta ikään kuin se olisi hänen omansa. Näyttääkin siltä kuin koko asunvaihto-aihe olisi sovitettu runoelmaan perusteluksi, kun siihen liitettiin Hēfaistoksen Akhilleukselle takoman uuden asevarustuksen mainio kuvaus (Il. XVIII 469—617).

KAHDESTOISTA LAULU.

Taistelu leirin muurista.

Taistelua yhä jatkuu. Troialaiset ovat jo tunkeutuneet leirimuurin edessä olevan vallikaivannon partaalle, mutta siellä heidän hevosensa tekevät tenän. Pulydamaan neuvosta he jättävät valjakkonsa palvelijain huostaan ja ryntäävät jalkaisin muuria vastaan; Asios yksin koettaa valjaikollaan hyökätä eräästä avonaisesta portista sisään. Mutta hyökkäyksen torjuvat lapithit Polypoites ja Leonteus, kaataen useita Asioksen urhoja. Taistelu riehuu pitkin muuria joka taholla. Aias Telamonin poika ja hänen kaimansa Oileuksen poika rohkaisevat kreikkalaisia, rientäen aina sinne, missä vaara on pahin. Lykialaisten päällikkö Sarpedon ja hänen toverinsa Glaukos panevat toimeen rajun ryntäyksen, ja vihdoin Sarpedon repii alas muurisakaran ja saa siten aikaan murroksen. Kreikkalaiset, Aias Telamonin poika etunenässä, yhä puolustautuvat vimmatusti, ja moni urho kaatuu veriinsä. Lopulta Zeus kuitenkin antaa voiton kunnian Hektorille. Valtavalla kivilohkareella Hektor murtaa auki portin, troialaiset syöksyvät sisään ja kreikkalaiset pakenevat laivojensa ääreen.

10—34. Kreikkalaisten muurin hävityksestä, vrt. myös Il. VII 459—463, Sel.
27. Hanko: Poseidōnin ase ja tunnusmerkki ns. kolmikärki (kreik. *triaina)*, alkuaan kenties atrain. Ks. Odysseian V laulun alkukoristeena olevaa kuvaa.
113. Manan kolkkoja neitoja: alkutekstin mukaan pahoja Kērejä (ks. Il. II 302, Sel.).
127 ja seur. Lapithit, Polypóitēs, Leontéus: ks. Il. II 738—747, Sel., I 263—268, Sel.
140. Oinómaos ja Oréstēs: troialaisia, samannimisistä kreikkalaisista (Il. V. 705, 706, IX 142) erotettavat. — Thóōn: kaksi sennimistä troialaista on aikaisemmin (Il. V 153, XI 422) mainittu kaatuneeksi.
142. Vartiamiehet: Polypóitēs ja Leontéus.
187. Ormenos: toisen samannimisen troialaisen oli Teukros kaatanut (Il. VIII 274).
235, 236. Zeuksen sana ja lupaus: tällä Hektor tarkoittaa sitä kehoitusta, jonka Iris Zeuksen sanansaattajana toi hänelle Il. XI 200—209.
239, 240. Näyttää siltä kuin kreikkalainen lintujen lennosta ennustaja tavallisesti olisi kääntynyt pohjoiseen päin, niin että hänellä oli oikealla puolellaan itä, vasemmalla länsi. Yleensä oikealla puolella ilmestyvää ennusmerkkiä pidettiin hyväenteisenä, vasemmalla puolella ilmestyvää pahaenteisenä. Toiselta puolen on, mm. esillä olevan paikan nojalla, päätetty, että lännestä itään lentävä lintu oli hyväenteinen, idästä länteen lentävä pahaenteinen. Tietomme kreikkalaisten enneopista ovat kovin vaillinaiset.
258. Ei tiedetä tarkkaan mitkä ne muurin osat ovat, jotka tässä säkeessä mainitaan. Sana »oluspalkit» vastaa alkutekstissä *krossai*, jolla on arveltu tarkoitettavan palkkeja tai niitä kannakkeita, joiden päällä rintamukset eli muurisakarat kohosivat; tämä selitys tosin on kovin epävarma. — Rintamusvarjeet: näiden sanojen vastineena alkutekstissä on *epálkseis*, jolla luultavasti tarkoitetaan muurin rintamuksia (muurinsakaroita). Säkeessä 375, 381, 397 *epálkseis* on suomennettu etuvarjeeksi, 406, 424 etusuojukseksi, 308. rintamusvarjeet.
336. Teukron myös, majasuojastaan joka juur' oli tullut: Teukrosoli edellisenä päivänä saanut kivenheitosta ruhjevamman (Il. VIII 324 ja seur.); vasta nyt hän jälleen lähtee taisteluun.
426. Käsitaljat: ks. Il. V 453, Sel., II 388, 389 Sel.
450. Tämä kuvauksen tehoa laimentava säe oli jo antiikisella ajalla epäilyjen alainen.
459. Saranat: vanhan ajan ovet (portit) kääntyivät tappien varassa, jotka sovitettiin kamanassa ja kynnyksessä oleviin syvennyksiin.

KOLMASTOISTA LAULU.

TAISTELU LAIVOJEN ÄÄRESSÄ.

Nähtyään troialaisten tunkeutuvan kreikkalaisten leiriin Zeus kääntää katseensa pois muihin maailman ääriin. Poseidon, joka Samothrake-saaren korkeimmalta kukkulalta on seurannut taistelun menoa, käyttää tilaisuutta

auttaaksensa kreikkalaisia. Hän rientää heidän luoksensa ja lähestyy ensin Kalkhaan hahmossa molempia Aias-urhoja ja kehoittaa heitä uljaaseen taisteluun sekä herättää heissä uutta intoa ja uusia voimia. Samoin hän sitten lietsoo sotaintoa muihin päällikkoihin ja joukkoihin. Kreikkalaisten vasemmalla sivustalla kunnostautuvat varsinkin Idomeneus ja Meriones sekä myös Antilokhos ja Menelaos, kaataen toisen troialaisurhon toisensa jälkeen. Keskustassa taas Aiaat torjuvat Hektoria. Tämä kokoaa ympärilleen kaikki etevimmät troialaiset ankaraan hyökkäykseen, mutta kreikkalaiset, suuri Aias etunenässä, pitävät yhä urheasti puoliaan. Ja sodan pauhina nousee yläilmoja kohti.

5, 6. M ȳ s i ä: tässä tarkoitetaan Euroopan-puoleisten mysialaisten maata, roomalaisten *Mœsiaa*, joka jotensakin vastaa ent. Bulgariaa ja Serbiaa (ennen I. maailmansotaa); vrt. Il. II 858—861. Sel. — H i p p ē m o l g i t ja a b i o t (abiolaiset): runoilijalla on jonkinmoisia tietoja thrākialaisten ja (Euroopan) mysialaisten pohjois- ja itäpuolella samoilevista paimentolaiskansoista (»skythalaisista»), mutta nämä tiedot ovat sulautuneet yhteen tarujen kanssa, joissa kerrottiin muka pohjan perillä asuvasta hurskaasta ja autuaasta kansasta (hyperboreiolaisista eli »pohjoisentaustalaisista»). Nimi *hippēmolgói* merkitsee »tamman lypsäjiä»; alkutekstissä vielä lisätään että he ovat »maidonjuojia». Abioiden nimen syntyperää ja alkumerkitystä ei tunneta, mutta luultavaa on, että runoilija on katsonut sen johtuneeksi *biā* sanasta (= väkivalta); siten se muka tarkoitti kansaa, »joka ei harjoittanut väkivaltaa». Tähän viittaa määräyssana »o i k e a m i e l t e n».

8, 9. S i l l' e i y h d e n k ä ä n j u m a l o i s t a h ä n a s t u v a n l u u l l u t j o u k k o j a a u t t a m a h a n: Zeushan oli (Il. VIII 5—27) ankarasti kieltänyt jumalia sekaantumasta taisteluun; ja kun Hērē ja Athēnē yrittivät kieltoa rikkoa, oli hän kovin uhkauksin pakottanut heidät luopumaan yrityksestä (VIII 397 ja seur.).

11. H ä n k i n: ajatus näkyy olevan: samoin kuin Zeus (ks. Il. XI 182, 183) istui Īda-vuoren laella, samoin Poseidōnkin istui korkealla tähystyspaikalla.

21. A i g á i: ei tiedetä mitä sennimistä paikkaa tässä tarkoitetaan; vrt. Il. VIII 203, Sel.

43. S y l i s a a r t a j a: alkutekstissä on *Gaiē'okhos*. Tätä Poseidōnin lisänimeä on tavallisesti selitetty maata pideleväksi, maata syleileväksi (sen mukaan Il. XX 34 suomennettu m a a n s y l i s a a r t a j a; XIII 59 on suomennoksessa s y l i l a a j a). Kielitieteelliset seikat eivät kuikaan puolla tätä selitystä, sillä sanan jälkimmäinen osa näkyy johtuvan samasta vartalosta kuin ajamista, vaunuja yms. merkitsevät sanat. Tämän mukaan Gaieokhos on tulkittu joko m a a n l i i k u t t a j a k s i eli j ä r i s y t t ä j ä k s i, joten se merkitsisi samaa kuin Poseidōnin lisänimi *Ennosigaios*, tai v a u n u i s t a eli a j o s t a i l o i t s e v a k s i (maan järisyttäjäksi se on käännetty esim. Il. XIII 83, Od. III 55, VIII 350.

54. P o i k i a k o r k e a n Z e u n: Zeuksen kantaa ja hänen suojattejaan.

172. P ē d a i o n: luultavasti Trōás-maakunnassa.

185, 186. A m f í m a k h o s, K t e a t o s-u r o n, A k t o r i n p o i a n (alkutekstin mukaan Aktoriōnin) a a l u v a: säkeen 207:n mukaan Kteatos oli Poseidōnin poika; ks. Il. II 615—624, Sel.

299. H i r m u: alkutekstissä *Fobos* (= pako pelko).

301, 302. T h r ā k i a: Areen luultiin asustavan raakojen ja sotaisten thrākialaisten maassa. — E f y r i t, antiikkisten selitysten mukaan Thessalian Krannōnin asukkaiden muinoinen nimi. — F l e g y i t: rajuluontoinen historiantakainen heimo, joka tarustossa enimmäkseen sijoitetaan Boiōtiaan; tässä heidät kuitenkin, antiikkisten selitysten mukaan, on ajateltu Thessalian Gyrtōnen (ks. Il. II 738—747 ynnä Sel.) muinaisiksi asukkaiksi. Efyrein ja flegyein kuvaillaan olevan keskenään sodassa.

312—327. Tämän paikan mukaan Hektorin hyökkäys kohdistuu laivaleirin keskustaan, jossa molemmat Aiaat sekä Teukros uljaasti pitävät puoliaan häntä vastaan. Säkeistä 681, 682 käy sitten näkyviin, että tämä taistelu tapahtuu suuren Aiaan laivojen kohdalla; näiden siis ajatellaan olevan laivaleirin keskiosassa. Tämä paikanmääräys on kuitenkin ristiriidassa XI laulussa (5—9; samoin myös VIII 222—226, jossa puheena olevat säkeet kuitenkin parhaimmista käsikirjoituksista puuttuvat) olevan kanssa, jonka mukaan Aiaan ja Akhilleuksen laivaosastot ovat äärimmäisillä sivustoilla, vaan Odysseuksen laiva keskimmäisenä. Eepokseen käytettyjä eri aineksia ei siis näissä kohden ole hyvin sovitettu yhteen. — Outoa on myös, että Idomeneus vastatessaan Mērioneen kysymykseen puhuu vain keskustasta ja vasemmasta siivestä, mutta jättää oikean sivustan lukuun ottamatta.

352. M e r e n h a r m a a n a a l l o i s t' a s t u i l u o s a l a v i h k a a. — Useat tutkijat ovat syystä huomauttaneet, että koko kappale 345—360 aiheettomasti keskeyttää kertomuksen kulun eikä ole oikeassa sopusoinnussa laulun alussa kuvatun tilanteen kanssa. — Säkeissä 358—360 oleva kuva on kovin epäselvä: nuora, jota Zeus ja Poseidō'n kiskovat vuoroin eri puolille, johdattaa mieleen köyden (»kissanhännän») vetämistä (vrt. myös Il. VII 102); mutta siihen kuvaan ei oikein hyvin sovellu se, että sama nuora herpaisee monen polvet.

405—408. Näyttää melkein siltä, kuin tässä olisi sekoitettu kaksi kilpilajia: kilpeä näet kuvataan kahdella poikkipienalla varusteltuksi ympyräkilveksi, mutta samalla niin isoksi, että se mykēneläiskilven tavoin peittää taakseen miehen melkein kokonaan. Kuitenkin on kenties syytä huomauttaa, että eräässä 7:nnen vuosisadan ioonialaisessa vaasimaalauksessa nähdään sotureja, joilla on noin suunnattoman isot ympyräkilvet.

421—423. Nämä kolme säettä esiintyvät (alkutekstissä ihan samanlaisina) myös VIII laulun säkeinä 332—334. Viimeksi mainitussa paikassa samat (tai samannimiset) soturit kantavat laivaleiriin ruhjevamman saanutta Teukrosta; nyt esillä olevassa paikassa he kantavat Hypsēnōria, ja tämänkin sanotaan oihkivan, vaikka hänen kaatumisestansa on kerrottu sanoilla, joita tavallisesti käytetään kuolemaan sortuvista. Ilmeistä on näin ollen, että säkeet on XIII:een lauluun lainattu VIII:sta.

427—433. A i s y̆ ē' t ē s: ks. Il. II 793, Sel. — A l k ā t h o o s, Ankhīseen vävy, siis Aineiaan lanko; esiintyi myös XII laulussa (93) Troian etevimpien sankarien joukossa.

446, 447. K a a t t u a k o l m e: Othryonéus (363), Āsios (387) ja Alkāthoos (427). — Y k s i: Hypsē'nōr.

459—461. Aineiaan ja Priamoksen sukujen välisistä suhteista, ks. Il. II 819—823, Sel.

546, 547. V e r i s u o n i, m i p i t k i n s e l k ä ä k ä y y l ö s n i s k a h a n a s t i: selitetään eräässä skholionissa (vanhan ajan selittäjiltä, grammatikoilta periytyneessä ja Homeroksen runojen eräissä käsi-

kirjoituksissa säilyneessä reunamuistutuksissa) onttolaskimoksi, jossa maksasta tuleva veri juoksee sydämeen ja sieltä kaulaa kohti. Ei ole kuitenkaan luultavaa, että runoilijalla oli siksi selvä käsitys ihmisen suonistosta. Luultiinhan vielä 4:nnellä vuosis. e. Kr. ihmisessä olevan 4 paria suuria suonia, joista yksi pari muka kulki kummallakin puolella selkärankaa niskasta lanteihin.

564. Tulen kiilttämä paalun pää: tulessa kovennettu paalun pää.

570—573. Tässä hieman epäselvässä vertauksessa verrataan peitsessä (alkutekstin mukaan »keihään ympärillä») sätkivä mies köydessä sätkivään sonniin.

658. Isä: Pylaiménēs, paflagonien päämies; Iliaan V laulussa kerrottiin (576) hänen kuolemastaan; siitä huolimatta hän nyt jälleen esiintyy elävänä!

669. Sakotankarat: asekuntoiset miehet näkyvät olleen velvolliset (ainakin yksi kustakin talosta, vrt. Il. XXIV 400) ottamaan osaa heimon sotiin, mutta maksamalla suuren sakon voineen päästä asevelvollisuuden suorittamisesta. Vrt. myös Il. XXIII 296—299.

681, 682. Ks. 312—327, Sel.

685—700. Tämä kappale näkyy osaksi perustuvan toisiin edellytyksiin kuin ne, jotka esiintyvät Iliaan muissa osissa, ja varsinkin kuin »laivaluettelossa» annetut tiedot. Niinpä tämä on ainoa Iliaan paikka, jossa ioonialaisia mainitaan; niillä tarkoitetaan tässä nähtävästi ateenalaisia. — Fthīan miehillä (alkutekstissä oleva nimi *Phthī'oi* esiintyy sekin Iliaassa ainoastaan tässä paikassa) ei tässä tarkoiteta Akhilleuksen miehiä, vaikkakin Fthī'ē on Pēleuksen valtakunnan tavallinen nimi, vaan sen heimon väkeä, joka laivaluettelon mukaan (Il. II 695—710, ks. Sel.) asui Fthīō'tis-maakunnan itäosassa (Fylakēssa, Pȳrasoksessa ym. kaupungeissa) ja jonka päällikkönä Prōtesilaōs oli ollut. Heidän johtajinaan esiintyvät tässä Protesilaoksen veli Podárkēs (vrt. II 704 ja seur.), sekä lokrilaissyntyinen Medōn, joka tämän paikan ja samoin XV laulun (333 ja seur.) mukaan asuikin Prōtesilaoksen valtakunnassa, Fylakēssa; — laivaluettelossa sitä vastoin saman Medonin sanotaan johtavan Filoktēteen väkeä (ks. Sel. II 716—728). — Megēs, Fȳleuksen poika, on tämän paikan ja samoin myös Iliaan XV laulun 519:nnen ja 520:nnen säkeen mukaan epeijien päälliköitä; — laivaluettelossa (II 627—630) hänet sanottiin Dūlikhionin ja Ekhīnai-saarten väen päälliköksi. — Muutkin tässä mainitut epeijien johtajat ovat eri henkilöitä kuin ne, jotka mainitaan laivaluettelossa (Il. II 615—624).

710—711. Kumppaniseura, mi kannattain piti kilpeä hälle jne.: tässä kuvastuu hyvin mykēneläisen kilven jykevyys ja paino.

731. Tämä säe puuttuu parhaista käsikirjoituksista.

746. Uros taistelonahne: Akhilléus.

748 ja seur. Vaikka Hektōr hyväksyy Pūlydamaan ehdotuksen, vieläpä näyttää ryhtyvän sen toimeenpanoon, ei ehdotetusta neuvottelusta ole enää puhettakaan.

792—794. Askánios ja Askania *(Askaniē)*: ks. Il. II 862, 863. Kun tässä XIII laulun paikassa Askanioksen (ja Moryksen) sanotaan saapuneen Troiaan vasta edellisenä päivänä, niin tämä on ristiriidassa mainittujen II laulun säkeiden kanssa, joiden mukaan Askanios (Forkyksen rinnalla) oli jo joukkojen tarkastuksen aikana Troian edustalla olevien Frygialaisten päällikkönä.

NELJÄSTOISTA LAULU.

HEREN VIEKKAUS.

Nestor keskustelee haavoittuneiden päällikköjen kanssa. Agamemnon ehdottaa taaskin yöllistä pakoa. Odysseus nuhtelee häntä. Diomedes ehdottaa että, kun ei haavojen vuoksi voida ottaa osaa taisteluun, kuitenkin mentäisiin taistelevia kiihottamaan, ja Poseidon rohkaisee Agamemnonin mieltä ennustamalla, että hän vielä näkee troialaisten pakenevan. Edistääkseen Poseidonin puuhia Here panee Uni-haltian avulla toimeen juonen. Hän koristautuu kauneimmilleen, vieläpä saa tekosyyn nojalla Afroditelta lainaksi ihmevyön, jossa on kaikki lemmen lumot. Lemmen hurmaama Zeus nukahtaa puolisonsa viereen sikeään uneen. Here lähettää Uni-haltialla sanan Poseidonille, ja tämä ryhtyy entistä vielä tehokkaampaan toimeen. Järjestettyään uudestaan kreikkalaisten aseistamisen hän vie heidät itse tuliseen taisteluun. Aias ja Hektor törmäävät yhteen, ja Aias iskee isolla kivellä Hektoria, niin että hän vähissä hengissä vaipuu maahan; uskolliset toverit pelastavat hänet, mutta kreikkalaiset hyökkäävät vimmatusti vihollistensa kimppuun; nämä joutuvat tappiolle, ja kreikkalaiset panevat pakenevien riveissä toimeen ankaran verilöylyn.

1 ja seur.: Tässä palataan takaisin niihin kohtauksiin, joihin XI laulu päättyi. Nestōr on leirimajassaan, jossa hän virkistää itseänsä Hekamēdēn valmistamalla sekajuomalla (XI 624); hänen luonaan on haavoittunut Makhā'ōn; Patroklos on rientänyt takaisin Akhilleuksen luo. Kuullessaan taistelun melskeen yltyvän ja lähenevän (vrt. Il. XII, XIII) Nestor menee ulos ottamaan selkoa asemasta ja tapaa (24) Agamemnonin, Diomedeen ja Odysseuksen, jotka, hoidettuaan äsken (XI 252, 369—378, 436, 437) saamiansa haavoja, ovat lähteneet laivojensa luota samalle asialle.

44—48. Tässä muodossa ei ole aikaisemmin esitetty Hektorin uhkausta. Lähinnä runoilijalla on kai mielessä hänen edellisenä päivänä (VIII 180—183) lausumansa sanat:

»Mutta kun pääsen luo minä laivain kaarevalaitain,
silloin leimuavaa varaelkaa tulta te mulle,
jotta ma laivat voin sytytellä ja itse akhaijit
surmata laivain luona...

62, 63. Huom. että Nestōr itse ei ole haavoittunut.

226—230. E m a t h i ā *(Ēmathiē)*: vanha, varsinkin runoudessa käytetty Makedonian nimi. — A t h o s (alkutekstissä *Athóōs*): tunnettu jyrkkä vuori, johon pohjoisin Khalkidikēsta ulkoneva niemimaa päättyy. — T h o ā s: ks. Il. VII 468, 469, Sel.

251. T r o i a n k a a t a m a r e t k i: ks. Il. V 640—651 ynnä Sel.; vrt. myös XV 25—30.

259. Y ö: kreik. *Nyks*, tässä haltiattareksi olennoituna.

267. S u l o t t a r e t: Khariitit, kreik. *Kharites* (vrt. Il. XVIII 382, Sel.).

274. M a h d i t m u u t m a n a l a i s e t: näillä ei tässä tarkoiteta Hādesta ja Persefoneiaa vaan Titaaneja.

290, 291. K h a l k ī s, k y m i n d i s: Pliniuksen mukaan »yöhaukka».

317—327. Ei juuri tunnu luonnolliselta eikä tarkoituksenmukaiselta, saati sitten hienotunteiselta, että Zeus suostuttaakseen Hērēn yhtymään kanssaan lempeen, luettelee useita entisiä rakastajattariansa. Aleks-

andreialaisen aikakauden etevimmät kriitikot pitivätkin näitä säkeitä epäperäisinä, ja muutamat uudemmatkin tutkijat ovat heihin yhtyneet. Siihen ei ole kuitenkaan riittävää syytä; sanoihan jo Horatius aikoinaan, että jalo Homēros välistä nukahtaa. — D a n a ē Argoksen kuninkaan Akrisioksen (ks. Il. VI 157 ja seur., Sel.) vaskityrmään suljettu tytär, jonka luo Zeus tuli kultasateena ja joka sitten synnytti hänelle Perseuksen. — F o i n i k s i n t y t ä r. Eurō'pē, jonka Zeus sonniksi muuttautuneena vei selässään kautta meren Foinikiasta Kreetaan.

346—353. On arveltu, että tämä Zeuksen ja Hērēn yhtymisen kuvaus perustuu muinaiseen luonnonsymboliikkaan, joka joskus myöhemmässä runoudessa (varsinkin eräässä Aiskhyloksen »Danaïdes»-tragedian katkelmassa) tulee selvemmin näkyviin: taivas hedelmöittää (ukkosilmassa ja sateessa) maan. Tämän paikan runoilijalle jumalain yhtymys ei kuitenkaan enää ole muuta kuin lemmenkohtaus, vieläpä hyvin kevyeltä kannalta käsitelty; sen vertauskuvallinen merkitys on unohtunut; eikä sen kuvauksessa ilmene uskonnollista hartautta nimeksikään.

433. K s a n t h o s-v u o n k a a l a m o: siitä lähemmin Il. XXI 1—16, Sel.

508—522. Näyttää siltä kuin XIV laulun loppua olisi säilynyt kaksi toisintoa, laajempi (440—505) ja suppeampi (508—522).

516. Kertoessaan Iliaan XVII laulussa (24—28) tästä taistelustaan Hyperēnorin kanssa Menélāos sanoo tämän röyhkeästi solvaisseen häntä; siitä ei esillä olevassa paikassa mainita mitään.

VIIDESTOISTA LAULU.

Takaisinajo laivoilta.

Zeus herää unestaan. Nähdessään kreikkalaisten Poseidonin kiihottamina ajavan troialaisia pakoon hän suuttuu suunnattomasti; Here välttää uhkaavan rangaistuksen vannomalla, ettei ole Poseidonia yllyttänyt. Zeus käskee hänen kutsua Olympokselta Iriin ja Apollonin; edellisen tulee vaatia Poseidon luopumaan sodasta, jälkimmäisen saattaa Hektor entiselleen ja käännyttää kreikkalaiset pakosalle. Edelleen hän ilmaisee Herelle, kuinka asiat tulevat kehittymään; ei yksikään kuolematon saa auttaa kreikkalaisia, ennen kuin hänen Thetiille antamansa lupaus on täytetty. — Mielten kuohuntaa Olympoksella. — Kuultuaan Zeuksen käskyn Poseidon ensin aikoo panna vastaan, hän kun muka Zeuksen veljenä on tasa-arvoinen tämän kanssa, mutta taipuu kuitenkin ja poistuu meren helmaan. Apollon taas menee troialaisten luo ja puhaltaa Hektoriin uutta voimaa ja intoa. Troialaiset kääntyvät ja ryntäävät uudestaan leirimuuria vastaan, Hektor johtajanaan; heidän edessään kulkee itse Apollon, kädessään Zeuksen aigis. Sitä pudistamalla hän saa kreikkalaiset kauhun valtaan, ja he pakenevat takaisin muurin sisäpuolelle. Apollon taas tasoittaa kaivannon ja muurin troialaisten edestä, ja he työntävät kreikkalaiset laivoihin asti. — Kauhistuneena Patroklos kiirehtii Eurypyloksen luota, kehoittaakseen Akhilleusta rientämään avuksi. Laivojen ääressä kreikkalaiset tekevät sitkeätä vastarintaa. Mutta Hektor ryntää päälle kuin meren hyökyaalto, ja kreikkalaisten täytyy luopua ensimmäisestä laivarivistä. Aias vain pitää puoliansa, astuen laivankannelta toiselle ja torjuen vihollisia isolla laivatangolla. Hektor tarttuu Protesilaoksen

laivan keulaan kiinni ja kaskee sytyttämään sen palamaan, mutta Aias lyö maahan jokaisen, joka yrittää sitä tehdä. — Laulun perinnäinen otsake kohdistuu ainoastaan sen alkusäkeisiin.

18—30. Tämä karkeapiirteinen kuvaus on nähtävästi peräisin Hērakleen tarustoon kuuluvasta kertomuksesta, jonka runoilija edellyttää yleisesti tunnetuksi ja joka on voitu täydentää varsinkin Pindaroksen runoelmissa ja runokatkelmissa tavattavien viittausten avulla. Siinä oli kerrottu, mitenkä Hērē, joka aina niin kiihkeästi vainosi Zeuksen ja Alkmēnēn poikaa Hērakleesta, kerrankin oli saattanut hänet merta myllertävien myrskytuulten heiteltäväksi, kunnes hän ajautui Kōs-saarelle (Vrt. Il. II 671—680, Sel.). Siellä hänen oli kestettävä ankaria taisteluja saaren asukkaiden, merooppien, kanssa, olisipa tuhoutunut, jollei Zeus olisi häntä pelastanut. Tämä Herakleen seikkailu tapahtui muka (Il. XIV 250—256) hänen kotimatkallaan Troiasta, jonka hän oli hävittänyt kuningas Lāomedōnin petoksen kostoksi (vrt. Il. V 640—651 ynna Sel.). — Myöhempinä aikoina ne tylyt ja osaksi oudonlaiset rangaistukset, joilla Zeuksen tässä Iliaan paikassa kerrotaan kurittaneen Hereä ja tämän puolelle asettuneita jumalia, tuntuivat olevan jyrkässä ristiriidassa jumalien arvon kanssa. Siksi niitä selitettiin kosmologisiksi vertauskuviksi. Zeuksella muka tarkoitettiin yläilmoja *(aithē'r)*. Herellä alempia ilmakerroksia *(āēr)*, hänen jalkoihinsa kiinnitetyillä alasimilla maata ja vettä, jne.

37. M y ö s s y v ä s u i s t u v a S t y k s: alkutekstin mukaan S t y k s i n a l a s t i h k u v a v e s i, vrt. Il. II 748—755, Sel.

339. M ē k i s t h é u s: tässä mainittua Mekistheusta voi kenties ajatella samaksi sennimiseksi henkilöksi, joka Il. VIII 333 ja XIII 422 sanotaan Ekhioksen pojaksi. Omituista on, että esillä olevassa paikassa Mekistheuksen rinnalla mainitaan eräs Ekhios tavalla, josta voi päättää, ettei tätä ole ajateltu hänen isäkseen. Näyttää siltä kuin nämä nimet olisi vapaasti tekaistu tai umpimähkään otettu eepillisestä nimivarastosta.

389. T a n g o i n r e n g a s v a r t i s i n: tangoilla, jotka on tehty useista renkailla tiukasti toisiinsa kiinnitetyistä riu'uista.

515. Fōkilainen päällikkö S k h e d í o s, Perimēdeen poika, on toinen henkilö kuin se samanniminen fokilaispäällikkö, Ifitoksen poika, joka mainitaan Il. II 517 ja jonka surmasta kerrotaan Il. XVII 306.

518, 519 Ō t o s, K y l l ē n ē n m i e s: toinen henkilö kuin Il. V 385 (ks. Sel.) mainittu Alōadi. Koska häntä sanotaan epeijien päämieheksi, näkyy Kyllenellä tässä tarkoitettavan Ēlis-maakunnan sennimistä paikkaa (eikä Arkadian tunnettua vuoristoa). — M e g ē s: ks. Il. XIII 685—700, Sel.

546 ja seur. M e l á n i p p o s oli Lāomedōnin pojan Hiketāonin poika, Priamoksen veljenpoika. Dolops, Hektōr ja Melanippos olivat siis serkuksia.

641. I s ä n m a i n e e l t a a n m a t a l a m m a n: Perifēteen isä Kopréus (= »Sontanen») oli airut, siis palvelusmies.

645—647. Perifēteellä kuvaillaan siis olevan iso mykēneläismallinen kilpi.

668 ja seur. H e i d ä n s i l m i s t ä ä n p ä j o p o i s s u m u n s a n k a n (alkutekstissä: »pimeyden valtavan pilven») A t h ē' n ē s i i r s i: ei ole aikaisemmin ollut puhetta mistään pimeyden pilvestä tai sumusta, joka olisi estänyt taistelevat näkemästä »niin hyvin laivain kuin tasapäisen

taistelon puoleen.» On arveltu (U. v. Wilamowitz-Moellendorff), että tämän paikan sepittäjä (tai runoelmaan sovittaja) on — jotensakin ajattelemattomasti — jäljitellyt erästä toista paikkaa, Il. V 127 ja seur., jossa Athē'nē sanoo poistaneensa Diomēdeen silmiltä sumun. Siinäkään ei ollut ennen puhuttu mistään sumusta tai pimeydestä, vaan tarkoitettiin sitä »pimeyttä», mikä muka aina tavallisissa oloissa estää ihmisen tuntemasta jumalolentoja. Tässä XV laulun paikassa sitä vastoin »pimeyden pilvi» jää kerrassaan selittämättömäksi.

679—684. Näistä säkeistä nähdään, että ratsastustaito niinä aikoina, jolloin runoelma sai nykyisen muotonsa, kyllä oli tunnettu, vaikka runoilijat välttivät sen mainitsemista, kaiketi sen tähden ettei ratsastamisen katsottu soveltuvan sotarattailla ajavien muinaissankarien tapoihin. Tässä sitä mainitaan vertauskuvassa; ainoa paikka, jossa sankarit itse esiintyvät hevosen selässä, on myöhäissyntyisessä X laulussa; ks. Sel. Il. X 513.

694, 695. ...k ä d e l l' u r h o a v a l t a h i s e l l a e e s p ä i n t y ö n t e l i Z e u s: 151:sen sakeen mukaan Zeus on jäänyt Ida-vuoristoon, Gargaron-nimiselle huipulle; sieltä hän, kuten seuraavasta laulusta käy ilmi, edelleen katselee taistelun menoa. Näin ollen tuntuu oudolta, että hänen tässä sanotaan k ä d e l l ä ä n sysäävän Hektoria eteenpäin, — sanotaanpa alkutekstissä nimenomaan, että hän sysäsi hänet takaapäin. Onko tässä hatara liitos vai onnistumaton kuvaannollinen lauseparsi, on vaikea ratkaista.

728, 729. V ä i s t y i... k e u l a n k a n n e l t' o h j a a j a n j a l u s p u u l l e: alkutekstissä Aiaan sanotaan väistyneen seitsemän jalan pituiselle jaluslaudalle, ja tätä on selitetty kohokkeeksi, jolla perämies melaa hallitessaan saattoi liikkua laivan toiselta laidalta toiselle. Homēroksen laivoissa oli kantta ainoastaan kokassa ja peräkeulassa; tämän paikan mukaan näyttää siltä kuin peräkeulan kansi olisi ollut kovin lyhyt, koska perämiehen paikka ei ollut siinä, vaan sen edessä olevalla eri kohokkeella. — Ei ole kuitenkaan aivan varmaa, mitä laivan osia eri termeillä tarkoitetaan.

KUUDESTOISTA LAULU.

Patrokleia.

Patroklos tulee itkien Akhilleuksen luo ja moittii hänen kivenkovaa sydäntään: jollei tämä itse katso voivansa astua kansalaistensa avuksi, niin sallikoon ainakin Patrokloksen viedä myrmidonit taisteluun. Akhilleus suostuu tähän: Patroklos saa myrmidoneineen karkoittaa troialaiset laivoilta, mutta palatkoon sen tehtyään älköönkä taisteluinnossaan rynnätkö kaupunkiin asti. — Sillä välin Aiaskin on taistelusta uupunut; Hektor iskee miekallaan hänen peitsensä poikki; hän väistyy, ja troialaiset heittävät tulta Protesilaoksen laivaan. Tämän nähdessään Akhilleus itse jouduttaa Patroklosta ja kiihottaa myrmidoneja taisteluun. Pukeuduttuaan Akhilleuksen tamineihin ja noustuaan hänen sotarattailleen Patroklos vie taistelunhimoiset myrmidonit troialaisia vastaan. Nämä kauhistuvat ja heidän rivinsä järkkyvät. Patroklos sammuttaa palavan laivan ja hyökkää vihollisten kimppuun; nämä peräytyvät taistellen leiristä, Patroklos ahdistaa heitä vimmatusti,

kiertäen heidät ja siten katkaisten heiltä pakotien sekä kaataen heitä joukoittain. Lykialaisten päälliköstä Sarpedonista, Zeuksen pojasta, hän saa uljaan vastustajan. He hyökkäävät toistensa kimppuun. Zeuksen tekisi mieli pelastaa poikansa, mutta Heren kehoituksesta hän myöntyy antamaan kohtalon määräyksen mennä täytäntöön. Sarpedon kaatuu, ja hänen ruumiistaan taistellaan raivoisasti. Vihdoin Patroklos saa haltuunsa kaatuneen asevarjeet, mutta Zeuksen käskystä Apollon korjaa ruumiin ja panee Unen ja Kuoleman viemään sen kotimaahan haudattavaksi. Voitoninnossaan Patroklos työntää troialaiset kaupunkiin asti, nousisipa sen muureillekin, jollei Apollon häntä ankarin sanoin häätäisi. Kaupungin portille saapunut Hektor on ensin kahden vaiheilla, kääntyäkö jälleen vihollisia vastaan vaiko viedä väkensä muurien turviin. Apollonin rohkaisemana hän kuitenkin hyökkää taisteluun. Patroklos surmaa hänen ajajansa Kebrioneen, ja voittoisat kreikkalaiset saavat ruumiin haltuunsa. Kolme kertaa Patroklos ryntää vihollisten kimppuun ja kaataa kulloinkin yhdeksän urhoa. Silloinpa Apollon kavalalla lyönnillä saa hänet tyrmistymään, riistää häneltä kypärän ja irroittaa sotisovan; Euforbos iskee häneen haavan, ja Hektor antaa hänelle kuoloniskun. Kuollessaan Patroklos ennustaa, että Hektor pian saa surmansa Akhilleuksen kädestä.

18. Oman palkkana pattoutensa: akhaijien »pattous» on siinä, ett'eivät nousseet Agamemnonia vastaan, kun tämä (I laulussa) loukkasi Akhilleuksen kunniaa ja oikeutta.

72—86. Jos ystävä ois Agamemnon vain sopumieli jne.: nämä Akhilleuksen sanat eivät sovellu mitenkään yhteen IX laulussa esitetyn asiain kulun kanssa. Sen mukaanhan Agamemnon oli lausunut julki katumuksensa ja lähetystön välityksellä tarjonnut Akhilleukselle sovintoa ja ylen runsasta hyvitystä; olipa tämä muka tapahtunut juuri edellisen yön kuluessa! Yleensäkään se runoilija, joka alkuaan sepitti kertomuksen Patrokloksen viimeisestä taistelusta ja sitä seuranneesta Akhilleuksen mielenmuutoksesta, mikä on XVI, XVII ja XIX laulun runkona, ei näy tienneen mitään IX laulussa kerrotusta sovinnontarjouksesta.

131. Varuvasket: metallisäärykset.

149—151. Balios: luultavasti = »kirjo»; Ksanthos = »rusko». — Harpyiat: (vrt. *harpázein* = temmata pois, ryöstää), taruolentoja, joiden luultiin vihureina tempaavan pois ihmisiä teille tietymättömille tai äkkisurmaan. (Vrt. Od. XX 63—67 ynnä Sel.). Tässä Iliaan paikassa harpyia Podárgē (»Nopsajalka») esiintyy tammana. Useimmiten harpyioja kuvailtiin käyräkyntisiksi siivekkäiksi naisiksi tai petolinnuiksi, joilla on naisen pää. Ks. Odysseian XX laulun loppukoristeena oleva kuva. Joskus heitä kuvaillaan vihureiksi tai tuulispäiksi. — Zefyros = länsituuli; sitä sanottiin kaikista tuulista nopeimmaksi (Il. XIX 415, 416).

189. Aktōr, toinen henkilö kuin Patrokloksen samanniminen isoisä (esim. Il. XVI 14) ja kuin ns. Aktoriōnien oletettu isä (vrt. Il. II 615—624, Sel.).

233. Dōdōna (*Dōdō'nē*), Zeuksen ikivanha ennustuspyhäkkö Epeiroksessa (vrt. Il. II 750). Akhilléus sanoo Dodonaa Zeuksen pelasgilaiseksi (*Pelasgikós*): tämä lisänimi on tietenkin yhteydessä pelasgien heimon kanssa, jonka nimi historiallisenakin aikana säilyi Thessalian koillisosan nimenä (*Pelasgiō'tis*). Kuinka ne pelasgit, jotka Il. II

840 ja X 429 mainitaan Troian liittolaisten joukossa, suhtautuvat näihin Thessalian pelasgeihin, on epätietoista.
273, 274. Nämä säkeet, jotka huonosti soveltuvat tähän paikkaan, tuntuvat olevan ajattelemattomasti lainatut I laulusta, jossa ne (411, 412) esiintyvät Akhilleuksen lausumina.
322. Thrasymē'dēs: Antilokhoksen veli.
335. Pēnéleōs ja Lykōn: edellinen kreikkalainen (boioottien päällikköitä), jälkimmäinen troialainen.
368 ja seur. Se, mikä tässä kerrotaan, sopii huonosti yhteen 363:nnen säkeen kanssa, jossa juuri sanottiin Hektorin seisovan vankkana ja suojelevan väkeään.
415—417. Tässä mainitut henkilöt ovat Sarpēdonin tovereita, siis lykialaisia (vrt. 419, 420), samoin kuin 317 ja seur. mainitut veljekset Atȳmnios ja Maris (vrt. 327).
420. Sopavyöttömät: kreik. *amitrokhitōnes* = joiden mekot eli ihotakit eivät olleet *mitrellä*, leveällä vaskipäällyksisellä vatsavyöllä vyötetyt (vrt. Il. IV 132—137, Sel.).
511. Glaukos oli aikaisemmin samana päivänä saanut Teukroksen nuolesta haavan käsivarteensa, ja sen vuoksi hänen oli täytynyt väistyä esitaistelijain joukosta (XII 387 ja seur.); myöhemmin (XIV 426) hänen kerrottiin kuitenkin Sarpēdonin ym. rinnalla asettuneen maahan suistunutta Hektoria suojelemaan; nyt esillä olevassa paikassa taas muistetaan jälleen, että haava on tehnyt hänet kykenemättömäksi taisteluun.
558, 559. Mies, etumaisna ken mursi akhaijien muurin, sankari Sarpēdō'n: vrt. XII 398 ja seur.
572. Būdeion: toisten arvelun mukaan kaupunki Magnēsiassa, toisten mukaan Phthiōtiissa.
583. Ketorastaita: alkutekstin mukaan oikeastaan kottaraisia.
694—696. Adrēstos: troialainen soturi, toinen henkilö kuin perkōtelaisen Meropsin poika (Il. II 829 ja XI 329) ja kuin se samanniminen troialainen, jonka kuolemasta kerrottiin VI laulussa (63). — Useimmilla muillakin tässä luetelluilla Troialaisilla on kaimojansa muissa Iliaan osissa.

SEITSEMÄSTOISTA LAULU.

Menelaoksen urotyöt.

Hektorin ajaessa Akhilleuksen valjaikkoa takaa Menelaos asettuu suojaamaan Patrokloksen ruumista ja surmaa Euforboksen, joka koettaa sitä vallata. Apollonin kehoituksesta Hektor jättää valjaikon takaa-ajon sikseen ja hyökkää Menelaoksen kimppuun. Tämä väistyy kutsuakseen suuren Aiaan avukseen. Hektor riisuu Patrokloksen ruumiilta Akhilleuksen asevarjeet. Aias tulee Menelaoksen kanssa puolustamaan ruumista, ja sen ympärillä nousee tulinen taistelu. Hektor pukeutuu Akhilleuksen asevarjeihin ja Zeus suo hänelle lyhyeksi ajaksi suurta voimaa, korvaukseksi siitä, että hän pian on kaatuva. Menelaokseen ja Aiaaseen yhtyvät useat muut sankarit. Zeus käärii ruumiista taistelevat taajaan sumuun. Milloin troialaiset ovat saamaisillaan ruumiin haltuunsa, milloin kreikkalaiset torjuvat heitä, ja monta urhoa kaatuu. — Seisoen taistelusta erillään Akhilleuksen kuolemattomat

hevoset itkevät kaatunutta ajajaansa eivätkä hievahda paikaltaan, ennen kuin Zeus saa niiden mielen virkistymään. Silloin Automedon ohjaa ne taistelun tuoksinaan. Aineias ja Hektor ryntäävät niiden kimppuun, mutta molemmat Aiaat rientävät heitä torjumaan. — Taistelu Patrokloksen ruumiista yhä yltyy, Athenen kiihottaessa kreikkalaisia, Apollonin troialaisia. Zeus antaa jylinällään troialaisille voiton merkin. Aias rukoilee häntä poistamaan tuskastuttavan pimeyden, jotta saisi edes kaatua päivän valossa, ja Zeus täyttää hänen rukouksensa. Menelaos lähettää Antilokhoksen viemään surusanoman Akhilleukselle; sitten hän ja Meriones nostavat Patrokloksen ruumiin hartioilleen ja lähtevät kantamaan sitä leiriä kohti, ja heidän takanaan molemmat Aiaat torjuvat Hektorin ja Aineiaan johtamien troialaisten kiivaita hyökkäyksiä.

23—28. P a n t h o o k s e n p o j a t: Pūlydámās, Euforbos, Hyperē′nōr. Viimeksi mainitun surmasta on kerrottuna Iliaan XIV laulun lopussa (516—519), mutta hänen lausumastaan solvauksesta ei siinä mainita mitään. Näin ollen Meneläoksen sanat (XVII 24 ja seur.) näyttävät edellyttävän tekstimuotoa, jossa hänen ja Hyperēnorin taistelusta oli kerrottu runsaammin piirtein kuin XIV laulun nykyisessä tekstissä.

153. N y t p' e d e s k o i r i l t' e t s i n ä s u o j e l e h ä n t ä: Glaukos ei siis tiedä, että Apóllōn on korjannut Sarpēdonin ruumiin tappotantereelta (Il. XVI 677 ja seur.).

186—214. Tämä on niitä paikkoja, jotka edellyttävät että Patrokloksella todella on ollut yllään Akhilleuksen asevarukset, niinkuin XVI laulun alussa (40—42, 130 ja seur.) on kerrottu. Vrt. Il. XI 798—803, Sel.

210, 211. H e k t o r i n t ä y t t i Ā r ē s h i r m u i n e n: Ares edustaa tässä sotaista intoa.

216—218. Tässä luetelluista liittolaissotureista M e s t h l ē s on maionien, G l a u k o s lykialaisten, F o r k y s frygialaisten, A s t e r o p á i o s (Il. XXI 154, 155) paionien päälliköitä; E n n o m o s on mȳsialaisten toinen päällikkö; K h r o m í o s taas on nähtävästi sama henkilö kuin Khromis, joka Il. II 858 mainitaan saman heimon toisena päällikkönä. T h e r s í l o k h o s on paiōni (vrt. Il. XXI 205 ja seur.).

377 ja seur. T h r a s y m ē′ d ē s ja A n t í l o k h o s: Nestorin molemmat pojat seisovat 683:nnen ja 705:nnen säkeen mukaan taistotantereen vasemmalla äärellä.

404—406. Akhillėus oli edellisen laulun mukaan (XVI 87—96) käskenyt Patrokloksen kääntyä takaisin, niin pian kuin oli karkoittanut viholliset laivojen kimpusta, ja nimenomaan kieltänyt häntä ryntäämästä edemmäs Troian muureja kohti. Nyt esillä olevan paikan mukaan taas Akhilleus ilman muuta olettaa, että Patroklos on edennyt Troian porteille asti ja sieltä on palaava ehein nahoin. Tässä on kieltämättä ristiriita, sillä täytyihän Akhilleuksen joko edellyttää, että Patroklos oli noudattanut hänen käskyänsä, tai olla huolissaan siitä, että hän oli taisteluinnossaan unohtanut sen.

545, 546. Nämä säkeet, joiden tiedetään puuttuneen muutamista vanhan ajan käsikirjoituksista, soveltuvat huonosti tähän; huom. että Zeuksen 593 ja seur. säkeissä edelleen sanotaan suovan voiton Troialaisille.

575. Tässä mainittu Ē e t í′ ō n on toinen henkilö kuin Plakos-vuoren alaisen Thēbēn samanniminen kuningas, Andromakhēn isä.

593—595. A i g í s (alkutekstissä sitä ei sanota kilveksi) on tässä mainittu tavalla, joka johdattaa mieleen ukkospilven, vrt. Il. I 202, Sel.

608. Deukaliōnin poika: Idomeneus.
688. Joku jumaloista: alkutekstin mukaan jumala (jumaluus).
698. Asun riisui: voidakseen nopeasti rientää leiriin.

KAHDEKSASTOISTA LAULU.

Aseiden taonta.

Akhilleus näkee laivoilta, miten kreikkalaiset hämmennyksissä peräänlyvät, ja aavistaa pahaa. Antilokhos saapuu ja tuo itkien surusanoman. Epätoivon valtaamana Akhilleus heittäytyy maahan ja repii tukkaansa, ja kaikki palvelijattaret puhkeavat valitushuutoihin. Ne kuulee Thetis meren syvänteissä. Tietäen niiden merkityksen hänkin puhkeaa itkuun, ja häneen yhtyvät kaikki Nereidit. Heidän saattamanansa hän nousee merestä ja menee poikansa luo. Tämä ilmoittaa, ettei voi elää, jollei saa kostaa Hektorille ystävänsä surmaa. Thetis vakuuttaa itkien, että Akhilleuksen on määrä kuolla kohta Hektorin jälkeen, mutta Akhilleus ei siitä välitä. Koska Hektorilla on hänen aseensa, tarjoutuu äiti hankkimaan Hefaistokselta, seppojumalalta, uudet. — Hektor seuraa pakenevien kintereillä ja on vähällä saada Patrokloksen ruumiin haltuunsa. Here lähettää Iriin kehoittamaan Akhilleusta estämään ystävän ruumista joutumasta vihollisten häväistäväksi. Iriin neuvosta hän astuu aseetonna kaivannon partaalle, hänen päästään loistaa Athenen suoma tulinen hohde, ja hänen suustaan lähtee pelottava huuto. Troialaiset peräytyvät sekasorrossa, ja Patrokloksen ruumis tuodaan leiriin. Here panee päivän laskemaan; taistelu keskeytyy. — Troialaiset neuvottelevat keskenään; Pulydamaan mielestä heidän tulisi vetäytyä kaupunkiin ja puolustautua siellä; Hektor taas voitoninnossaan tahtoo heti aamulla hyökätä laivojen kimppuun, ja hänen mielipiteensä voittaa. Kreikkalaisten leirissä Patrokloksen ruumis pestään ja pannaan käärinliinoihin, ja koko yön Akhilleus myrmidoneineen vaikeroi sen ääressä. Sillä välin Thetis menee Olympokselle Hefaistoksen luo ja pyytää tätä takomaan Akhilleukselle uudet aseet. Hefaistos ryhtyy heti toimeen ja laittaa mitä loistavimmat aseet, koristaen varsinkin kilpeä ihanilla, taiteikkailla kuvilla.

9—11. Näiden Akhilleuksen sanojen mukaan Thetis oli hänelle selvästi ennustanut Patrokloksen kuoleman; XVII laulussa sitä vastoin (410) nimenomaan sanotaan, että Thetis ei ollut siitä ilmoittanut, ja yleensäkin koko Patrokleia edellyttää, ettei Akhilleus ennakolta tiennyt Patrokloksen kohtaloa.

37—51. Nēreun tyttäret: Nereidit, kreik. *Nērēides*, merenneitoset, Thetiin sisaret (ks. Il. I 538, Sel.). Vanhan ajan kriitikot hylkäsivät heidän nimiensä luettelon (39—48) epähomērolaisena; sellaiset pelkät luettelot ovat hēsiodolaisessa runoudessa tavalliset, mutta Iliaassa ja Odysseiassa niitä ei ole, paitsi tässä ainoassa paikassa. Nimet ovat melkoiseksi osaksi samoja kuin siinä 50 Nereidien luettelossa, joka on luettavana Hēsiodoksen »Theogoniassa» (243—261); onpa joku yhteinen säekin. Useimmat nimet on johdettu meren ominaisuuksista, niinkuin Glaukē = kiiltävä, Kȳmodókē, vrt. *kȳma* (aalto), Halíē = merellinen, Nēsáiē = saarellinen, Speiō' = onkaloinen, Limnō'reia, vrt. *limnē* (järvi, rantavesi), Dōtō' ja Dōrís = antelias,

Ferūsa = vievä, Dȳnaménē = mahtava, Deksaménē = huostaansa ottava, Panópē = päilyvä, Galateia, vrt. *galē'nē* (tyyni), Maira = kimmeltävä, Amátheia, vrt. *amathos* (hiekka); muut kuvaavat kantajansa auvokkaiksi, ihaniksi, jaloiksi olennoiksi, niinkuin Tháleia = kukkea, Melítē, vrt. *meli* (hunaja), Nēmertē's ja Apseudē's = pettämätön, Klyménē = kuuluisa jne.

55—60. Niinkuin ennen on mainittu, viitataan Iliaassa monin paikoin (I 352, 415—418, IX 410—416; XXI 276—278) siihen, että Thetiillä on ennakkotieto kohtalon Akhilleukselle säätämistä elämän ja kuoleman ehdoista ja että hän on ilmaissut tietonsa pojalleenkin. Ehdot ovat: jos Akhilléus tyytyy rauhalliseen, maineettomaan elämään, niin hänelle on suotu pitkä ikä; jos hän taas antautuu sankarin mainetöihin, niin hän kohoaa kunnian kukkuloille, mutta kaatuu nuorena. Säkeissä 95, 96 lisätään että, jos hän — niinkuin onkin tehnyt — valitsee jälkimmäisen ehdon, niin hänen kohtalonsa hetki tulee pian sen jälkeen, kun hän on kaatanut Hektorin. Vrt. myös Il. XIX 416, 417, XXII 358—360, XXIII 80, 81.

85. Kun häävuoteesen piti sun kera ihmisen käydä: Zeus oli vasten Thetiin tahtoa naittanut hänet kuolevaiselle miehelle, Pēleukselle. Ks. 431 ja seur., Sel.

117—121. Runoilijalla ei näy olevan tietoa siitä tarusta, jonka mukaan Hēraklē's kuoltuaan maan päällä kohosi jumalien Olympokseen. Odysseian »Nekyia»-laulussa (Od. XI 601 ja seur.) eri käsityksiä on sovellutettu yhteen siten, että muka Herakleen haamu oleskelee Hādeen synkässä valtakunnassa, mutta hän itse Hēbēn puolisona nauttii surutonta oloa kuolemattomien piirissä. — Siitä että kaatunutta Akhilleusta useissa paikoin palveltiin kuolemattomana haltiana (puolijumalana tai jumalana), ei Iliaassa eikä Odysseiassa tule näkyviin mitään tietoa; yleensähän vainajain palvelus on Kreikan sankarieepoksen ihmisille vieras.

231. Vaunujen, keihästen sekasortoon: troialaisia runneltui omien valjakkojensa ja peitsiensä sekasortoon.

239, 240. Alkutekstin mukaan Hērē lähetti Aurinko-jumalan alas Ōkeanoksen virtaan vasten hänen omaa tahtoansa.

300—302. Närkästyksessään Hektōr olettaa, että Pūlydámās ja ne, jotka kenties tahtoisivat, että hänen neuvoansa noudatettaisiin, ensi sijassa ajattelevat omia tavaroitaan; he muka pyrkivät kaupungin muurien turviin suojellakseen siten omaisuuttansa. Hektorin mielestä kuitenkin sellainen menettely juuri johtaisi Troian kukistumiseen, ja sitenhän tavaratkin auttamattomasti joutuisivat vihollisten haltuun. Olisipa parempi heti jakaa ne kansalaisten kesken ja keventynein mielin koettaa kenttätaistelussa päästä voittoon kuin tavarain vuoksi asettua pelkälle puolustuskannalle ja siten menettää kaikki. — Aivan selvä Hektorin ajatuksen juoksu kyllä ei ole; hänen sanoissaan on enemmän purkautuvaa mielenkiihkoa kuin perustelevaa ajatuksen logiikkaa.

326—332. Näistä sanoista päättäen Akhilléus ei vielä sotaan lähtiessään tiennyt kohtalonsa olevan kaatua Troian edustalle; on siis oletettava, että Thetis vasta myöhemmin on ilmoittanut sen hänelle. — Opóeis: myöhemmin Opūs, itäisten lokrien pääkaupunki (ks. Il. II 531). Sieltä olivat Menóitios ja Patroklos alkuaan kotoisin, ks. Il. XXIII 85 ja seur.

356—368. Zeuksen pisteliäät sanat aiheutuvat lähinnä siitä, että Hērē (166—168) salaa oli lähettänyt Iriin kiihottamaan Akhilleusta torju-

maan troialaisia. — Molempien jumalien keskustelu liittyy tosin vain höllästi kertomuksen kulkuun.

370, 371. Hēfaistoksen vaskinen talo on Olympoksella, ks. 142 ja seur. Siellä on Homēroksen mukaan myös hanen pajansa, jonka myöhemmät runoilijat tavallisesti sijoittivat johonkin tulivuoreen.

373. Kattilajalkoja: kolmijalkoja, ks. II. VIII 290, Sel.

382. Tämän Iliaan paikan mukaan Hēfaistoksen puoliso on Kharis, Sulo olennoituna, Sulotar; runoilija näkyy tässä olettavan, että oli olemassa yksi Kharis; toisissa paikoin Iliasta kyllä puhutaan useista khariiteista. Hēsiodoksen »Theogoniassa» (945, 946) Hefaistoksen puolisona on nuorin khariiteista, Aglaiē. — Toisen, mm. Odysseiassa (VIII 267—366) kerrotun, tarinan mukaan taas Hefaistos on nainut itse Afroditen.

395. ja seur. Iliaassa on kaksi toisistaan poikkeavaa kertomusta siitä, miten Hēfaistos singahdutettiin alas jumalten asunnoista. Toinen on se, joka kerrotaan esillä olevassa paikassa: häpeissään siitä, että hänen synnyttämänsä poikanen oli rampa, Hērē oli heittänyt hänet luotaan ja Thetis ynnä Eurynómē olivat ottaneet hänet turviinsa maailmanvirran alaiseen onkaloon. I laulussa sitä vastoin kerrotaan (590—594), että Zeus viskasi hänet maahan, sen tähden että hän vanhempainsa riidellessä oli asettunut äidin puolelle; silloin hän suistui Lēmnokseen.

431—435. Se, mikä tässä kerrotaan Thetiin avioliitosta, voidaan täydentää myöhemmästä runoudesta ja muista lähteistä: Zeus (toisten mukaan myös Poseidō'n) oli tahtonut saada Thetiin puolisokseen, mutta kun Promētheukselta (tai Themis-jumalattarelta) saatiin tietää kohtalon määränneen, että Thetiistä oli syntyvä isäänsä voimakkaampi poika, Zeus antoikin Thetiin kuolevaiselle miehelle, hurskaalle Pēleukselle. Thetis koetti jos jollakin tavoin torjua sulhoa; niinpä hän muuttihe jalopeuraksi, käärmeeksi, tulenliekiksi jne., mutta kaikista ponnisteluistaan huolimatta hänen oli pakko alistua. Avioliitosta syntyi Akhilléus, josta kyllä tuli isäänsä voimakkaampi sankari, mutta ei kuitenkaan mahtavain jumalain kilpailijaa. — Iliaan XXIV laulussa (59—61) puhutaan Thetiin avioliitosta aivan toiseen henkeen: siinä Hērē kehuskellen kertoo kasvattaneensa Thetiin ja naittaneensa hänet Pēleukselle.

478—608. Akhilleuksen kilpeä on ajateltava suureksi ympyräkilveksi. Se on »viisinkertainen»; tämä on ilmeisesti ymmärrettävä niin, että päällekkäin oli muka viisi pyöreätä metallilevyä, alin suurin ja ylemmät aina pienemmät; siten oli vain ylin, keskimmäinen ympyrä kokonaisuudessaan näkyvissä; muista jäi kustakin näkyviin vain reunimmainen osa. Kilven pinta jakaantui konsentrisiin vyöhykkeihin, joita voitiin koristaa kuvasarjoilla. Näitä kuvatessaan runoilija antaa lukijan (alkuaan kuulijan) ikään kuin seurata, miten taitava seppo saa kuvan toisensa jälkeen kasvamaan näkyviin. Siten on luettelomainen kuivuus vältetty. Muutenkin kuvasarjain esitys on harvinaisen eloisa ja havainnollinen; kuvista huokuu luontevaa kauneutta mitä jalointa laatua. Kuvauksen taiteellinen etevyys käy varsinkin selväksi, kun vertaa sitä muiden runoilijain jäljittelyihin, kuten esim. hēsiodolaiseen Hērakleen kilven esitykseen. — Vaikka, kuten sanottu, saamme nähdä eri kuvien syntyvän ikään kuin silmiemme edessä, niin ei ole kuitenkaan nimenomaan kerrottu, millä tavalla Hēfaistoksen ajatellaan ne laatineen. Aikaisemmin ajateltiin yleensä korkokuvatekniikkaa (lähinnä ns. pakotustyötä). Mutta sen jälkeen kun on kaivettu ilmoille mykēne-

läisen taideteollisuuden tuotteita, on jotensakin varmasti voitu päättää, että runoilijalla on ollut mielessä se erinomaisen hienosti kehittynyt tekotapa, jota on käytetty esim. Mykēnain kuuluisissa kullalla kirjaillluissa pronssitikareissa (ks. tämän laulun loppukoristetta): pronssiin on tehty syvennyksiä, joihin on upotettu eri metalleista tehtyjä ohuita kuvasia. Eri sekoituksilla (lejeerauksilla) osattiin antaa metalleille, nimenomaan kullalle, eri värivivahduksia; yksityisseikat piirrettiin kuviin kaivertimella. Kilpi kokonaisuudessaan on tietenkin runoilijan luovan mielikuvituksen tuote; ei ole luultavaa että hänellä on ollut silmiensä edessä mitään niin suurenmoista ja niin hienosti kehitettyä taideteosta, kuin Akhilleuksen kilpi on. — Tutkijat ovat, toinen toisensa jälkeen, viehättyneet selvittelemään, miten kuvasarjat on ajateltava jakaantuneiksi eri vyöhykkeisiin, mutta varmuuteen ei ole päästy. Eikä ole edes luultavaa, että runoilija on suunnitellut kuvauksensa siinä määrin järjestelmällisesti. Se vain käy kuvauksesta näkyviin, että maa, meri ja taivaankappaleet on sijoitettu keskimmäiselle, pyöreälle levylle (483—489), ja että Ōkeanoksen virta (607, 608) on reunimmaisessa vyöhykkeessä kaikkien muiden kuvasarjain yhteisenä kehyksenä. Muuten on luonnollista, että ulompiin, pitempiin vyöhykkeisiin mahtui enemmän kuvia kuin sisempänä oleviin.

486—489. P l ē i a d i t: kreik. *Plēiádes*, *Pleiádes*, »Seulasien» tähtisikermä. Sitä näkyy kuvaillun kyyhkysparveksi *(peleiádes)*. — H y a d i t: kreik. *Hyádes* edellisten läheisyydessä näkyvä tähtiryhmä; nimen luultiin johtuneen joko *hȳein* (= sataa)-verbistä tai substantiivista *hȳs* = sika (siis Hyadit muka = porsaat). — Ō r ī' ō n, tunnettu tähtikuvio (yleisimmin tunnetaan siihen kuuluvista tähdistä ne kolme, jotka muodostavat »Orionin vyön» = »Kalevan miekan» eli »Väinämöisen viikatteen»). Sitä kuvailtiin taivaanlaelle siirretyksi jättiläissuuruiseksi metsästäjäksi (Ēōksen lemmikiksi, ks. Sel. Od. V 121 ja seur.); siellä hän yhä heittosauvallaan tai nuijallaan uhkaa eläimiksi kuvailtuja tähdistöjä. — S e i t s e n t ä h t i s e n v i e l' O t a v a n k i n, i l m o j e n o t s o n jne.: alkutekstin mukaan n a a r a s k a r h u n, j o t a m y ö s s a n o t a a n v a n k k u r e i k s i (vrt. ruots. »Karlavagnen»). Otavaa, joka ei laskeudu koskaan taivaanrannan alle, kuvaillaan karhuksi, joka aina kääntyy samalla paikalla, pelokkaasti väijyskellen suurta erämiestä.

497—508. Kuvattu oikeudenkäyntikohtaus johtuu miestappo- tai murhaasiasta, mutta on sinänsä riita-asian luontoinen. On tapahtunut miestappo tai murha; vainajan suvun oikeutta edustava henkilö on suostunut verikoston asemesta tyytymään henkisakkoon. Mutta sitten on syntynyt riita-asia; murhamies väittää jo suorittaneensa sovitun sakon, vastapuoli taas ei myönnä sitä saaneensa. Asia on alistettu tuomarin ratkaistavaksi. Kummallakin asianosaisella on puoltajajoukkonsa. Gerontit (ks. Il. II 21, Sel.) ovat koolla, ja tuomari kuulee heidän mielipidettään ennen kuin ratkaisee asian. Kummankin riitapuolen on ennakolta ollut suoritettava talentti kultaa (ks. Il. IX 122, Sel.), ja molemmat nämä panokset joutuvat sille, joka on parhaiten esittänyt oikeutensa, siis sille, jonka eduksi asia ratkaistaan.

509—540. Laaja saarto- ja taistelukuva on ajateltava kahteen pääryhmään jakaantuneeksi: toisena on kaupunki ynnä sitä saartavat joukot, toisena väijymys ja taistelu; välittävänä yhdyssiteenä on väijyksiin lähtevä joukko. Toisiansa seuraavat kohtaukset (väijyksiin lähtö, väijyksissä-

olo, vihollisten karjan kimppuun tehty hyökkäys ja joukkojen taistelu) on ajateltava esitetyksi vierekkäin, niinkuin usein on tehty vanhanaikaisessa, kertovassa taiteessa.

535. Alkutekstissä mainitaan E r i s, K y d o i m ó s (taistelun melske, haltiaksi olennoituna) ja K ē r (Surma, ks. Il. II 302 Sel.).

561. K ö y n n ö s t a r h a: viinitarha.

564. On mahdollista, että sinistä kaivantoa eli ojaa on ajateltava sinisestä lasista eli emaljista *(kyanos)* laadituksi.

569. K i t a r a: kreik. *phorminks*, ks. Il. I 603 Sel.

570. L i n o s-l a u l u (kreik. *linos*): alkuaan surulaulu, jonka luultiin olevan Vähästä-Aasiasta peräisin ja jossa kertosäkeenä oli *ailinon ailinon*. Sitä oli muka ensin laulettu jonkun Linos-nimisen laulajan muistoksi. Esillä olevassa Iliaan paikassa sitä tuskin sentään voi ajatella surulauluksi.

590. ja seur. Sitä tanssitannerta, jonka tarunomaisen taiteilijan Daidaloksen kerrottiin laatineen Mīnōksen tyttärelle Ariadnēlle, kuvailtiin kaiketi jonkinmoiseksi labyrintiksi eli sokkeloksi, jonka mutkikkaita kierteitä myöten nuorten rivien oli karkeloitava. Labyrintin kuva on nähtävänä mm. Knōsoksen rahoissa.

596. M e k k o n a k a u n o i n e n, v i e l' ö l j y n v ä l k k y v ä k a n g a s: alkutekstissä puhutaan mekoista, jotka kiiltävät himmeästi öljystä. Eräässä Odysseian paikassa (VII 107) kerrotaan, miten (kangaspuissa olevista) hienoista pellavakankaista tihkui öljyä: nähtävästi oli tapana tehdä langat öljyllä notkeiksi. Esillä olevassa Iliaan paikassa nuorukaisten mekkoja kuvaillaan uuden uutukaisiksi, niin että niissä vielä oli öljyapretuurin kiiltoa.

600. A s t i a s e p p o: savenvalaja; l e v y p y ö r ä: savenvalupyörä.

YHDEKSÄSTOISTA LAULU.

Sovinto.

Kun Thetis aamun koittaessa tuo Akhilleukselle Hefaistoksen takomat aseet, tapaa hän tämän yhä Patrokloksen ruumiin ääressä itkemästä. Thetis suojaa ruumiin nektarilla ja ambrosialla mätänemästä. Akhilleus kutsuu kaiken väen koolle ja ilmoittaa luopuvansa tuhoisasta vihastaan sekä kehoittaa Agamemnonia heti lähettämään joukot taisteluun. Agamemnon tunnustaa tehneensä väärin, mutta syyttää harhateostaan sallimaa, Zeusta, Erinnystä ja varsinkin Atea, joka oli hänet sokaissut. Sovitukseksi hän tahtoo tuoda esille taannoin lupaamansa hyvityslahjat. Akhilleus vain tahtoo viipymättä ryhtyä taisteluun. Odysseus kuitenkin saa aikaan, että joukot ensin virkistävät voimiansa aterialla. Lahjat tuodaan esille, ja Agamemnon vannoo juhlallisesti olleensa Briseikseen kajoamatta. Palautettu Briseis itkee Patroklosta. Kun Akhilleus kiihkeässä surussaan ja taistelunhimossaan yhä kieltäytyy virkistämästä itseänsä ruualla ja juomalla, vahvistaa häntä Zeuksen käskystä Athene valamalla hänen rintaansa nektaria ja ambrosiaa. Akhilleus pukeutuu uusiin loistaviin asevarjeisiin. Astuen valjaikkonsa luo hän moittii sitä siitä, ettei se ollut tuonut Patroklosta elämään takaisin. Silloin Ksanthos-hepo saa Hereltä puhekyvyn ja ennustaa Akhilleuksen pikaisen kuoleman. Kun se on sanottu, riistää Erinnys siltä jälleen puhekyvyn, ja Akhilleus ohjaa valjaikkonsa eturintamaan.

48—53. Agamemnonin haavoittuminen: ks. Il XI 251—253; Diomēdeen: XI 373—378; Odysseuksen: XI 434—438.
91. Harha: kreik. *Atē.*
115. Akhaijinen Argos: tuntuu luultavimmalta, että tällä nimellä tässä tarkoitetaan Argos-kaupunkia; toiset sitä tosin selittävät Peloponnēsokseksi taikka siksi Peloponnēsoksen osaksi, joka Troian sodan aikana oli Agamemnonin valtakuntana.
116. Persėus: Zeuksen ja Danaēn poika (ks. Il. XIV 317—327 Sel.).
117. kuuskuinen poika = Eurysthėus, jonka käskynalaisena Herakleen oli suoritettava vaikeat suurtyönsä; hän oli siis Zeuksen pojanpojan poika. Kun oli tullut se päivä, jolloin Alkmēnēn piti synnyttää Zeukselle Hēraklē's, oli Zeus tarun mukaan julistanut, että poika, joka oli sinä päivänä syntyvä, oli hallitseva kaikkia, jotka olivat Zeuksen sukujuurta. Silloin oli Hērē mustasukkaisuudessaan keskeyttänyt Alkmēnēltä synnytyksen ja saanut aikaan sen, että Zeuksen ja Danaēn pojan Perseuksen pojanpoika Eurysthėus syntyi maailmaan ennen aikaansa. Näin joutui Hēraklēs kehnomman miehen käskynalaiseksi.
134. Noin minun myös kävi: Agamémnōnkin oli käynyt »Harhan» (Ātēn) paulaan (vrt. 94).
141. Eilen: näin alkutekstissäkin (*khthizós*), vaikka edellisen kertomuksen mukaan lähetystön käynnistä Akhilleuksen luona oli kulunut kaksi päivää. Sen jälkeen kun Agamémnōn tylysti hylkäsi Khrȳseen pyynnön, oli Apollōnin lähettämä rutto raivonnut kreikkalaisten leirissä 9 päivää, 10:ntenä pidettiin se kokous, jossa Agamemnonin ja Akhilleuksen välit rikkoutuivat; 12 päivää myöhemmin Thetis kävi Zeuksen puheilla (kaikki tämä kerrottu I laulussa). Sitten seuraavana päivänä (koko Iliaan 22:sena) tapahtuivat ne seikat, jotka kerrotaan II laulussa; edelleen Pariin ja Menelaoksen kaksintaistelu ja sopimuksen rikkominen (III, IV) sekä ne taistelut ja muut seikat, joista kerrotaan V—VII 312. Sen jälkeen menee yksi päivä (Iliaan 23:s) vainajain ruumiiden kokoamiseen ja polttamiseen, ja toinen (24:s) kreikkalaisten leirimuurin rakentamiseen. Seuraavan päivän (25:nnen) kuluessa tapahtuvat ne taistelut, joista kerrotaan VIII laulussa. Yöllä lähetetään sitten lähetystö Akhilleuksen luo (IX laulu); saman yön kuluessa tapahtuvat myös X laulun seikkailut (Dolō'neia). XI laulussa alkaa Iliaan 26:s päivä, joka kestää XVIII laulun 239:nteen säkeeseen asti; siihen mahtuu pitkä sarja taisteluja, jotka päättyvät Patrokloksen kaatumiseen ja hänen ruumiinsa korjaamiseen akhaijien haltuun; sen kuluessa taotaan myös Akhilleuksen uusi asevarustus. Seuraavana päivänä (Iliaan 27:ntenä), joka alkaa XIX laulun alussa, tapahtuu sitten Akhilleuksen ja Agamemnonin sovinto.
195. Eilen: ks. edellinen Sel. 141.
259, 260. Erinnyit myös manalaiset, kuoltua joilt' ikikoston saa valan vannoja väärän: ks. Il. III 278, 279, Sel.
291—297. Alkutekstissä Akhilleuksen sanotaan surmanneen Brīsēiin puolison ja hävittäneen jalon Myneen kaupungin; tämä kaupunki oli Lyrnēssós (ks. Il. II 690, XIX 60). Antiikkiset selittäjät olivat sitä mieltä, että Briseiin puoliso oli ollut juuri Lyrnēssoksen hallitsija Mynēs; Iliaan tekstissä sitä ei sanota.
326. Neoptólemos: Akhilleuksen ja Deidameian poika. Thetis, joka muka tiesi että Akhilleus, jos hän menisi sotaan, oli aikaisin sortuva manan maille, vei hänet salaa, hänen ollessaan vielä nuorena poikana,

Skȳros-saareen, sen hallitsijan Lykomēdeen taloon, kasvatettavaksi siellä tytön puvussa Lykomēdeen tyttärien parvessa. Kun hän oli varttunut nuorukaiseksi, hän kuitenkin yhtyi lemmenliittoon Lykomēdeen tyttären Dēidameian kanssa, ja tämä synnytti hänelle pojan, Neoptolemoksen. Akhilleuksen kaaduttua Neoptólemos noudettiin Skyroksesta kreikkalaisten leiriin; hän osoittautui ylen uljaaksi taistelijaksi ja sodan loppuvaiheissa hänellä oli tärkeä sija (ks. Od. III 189 ja IV 5). Sotasaalista jaettaessa hän sai orjattarekseen Hektorin lesken Andromakhēn. Iliaassa ei ole — nyt esillä olevaa paikkaa lukuun ottamatta — minkäänlaista viittausta tarinaan Akhilleuksen Skyroksessa oleskelusta ja sen seurauksista; IX laulussa (438 ja seur.) päinvastoin edellytetään, että hänet vallan nuorena lähetettiin sotaan suoraan Fthīestä (Eräs Akhilleuksen Skyrokseen tekemä sotaretki mainitaan IX 668, ks. Sel.). Neoptolemoksen noutamista Skyroksesta ja hänen kunnostautumistaan Troian sodan loppuvaiheissa mainitaan ensin Odysseiassa, XI 506—537.

358. S e l k e ä p o h j o i n e n: alkutekstin mukaan selkeissä yläilmoissa syntynyt pohjoistuuli.

387. H u o t r a: kallisarvoista peistä säilytettiin putkenmuotoisessa huotrassa eli kotelossa.

400. H a r p y i a n p o j a t: ks. Il. XVI 149—151, Sel.

417. I k i v a l t a j a m a i n e n m i e s: Apóllōn ja Paris, ks. Il. XXII 359, 360.

KAHDESKYMMENES LAULU.

Jumalien taistelu.

Molempien joukkojen varustautuessa taisteluun Zeus lähettää Themiin kutsumaan jumalat Olympoksen kukkulalle. Kun kaikki ovat koolla, lehtojen ja lähteiden nymfejä myöten, kehoittaa Zeus heitä menemään taisteluun, mielensä mukaan troialaisten tai kreikkalaisten puolelle. Here, Athene, Poseidon, Hermes, Hefaistos liittyvät kreikkalaisiin, Ares, Apollon, Artemis, Leto, joenjumala Ksanthos ja Afrodite troialaisiin. Hirveä taistelu alkaa; Zeus jylisee ylhäältä; Poseidon järkyttää maata perustuksia myöten, ja jumalat ryntäävät toistensa kimppuun. Apollon yllyttää Aineiasta asettumaan Akhilleusta vastaan. Pian jumalat kuitenkin väistyvät katsellaksensa syrjästä ottelua. Akhilleus pilkkaa Aineiasta, ja tämä kehuskelee suurta sukuansa; sitten he törmäävät yhteen. Aineias olisi saanut surmansa Akhilleuksen miekasta, jollei Poseidon, sen tähden että Aineiaan ja hänen sukunsa oli määrä hallita troialaisia Priamoksen sorruttua, olisi tarttunut häneen kiinni ja heittänyt häntä kauas rintaman taakse. Apollon varoittaa Hektoria antaumasta otteluun Akhilleuksen kanssa, mutta kun tämä surmaa hänen veljensä Polydoroksen, ryntää hän Akhilleuksen kimppuun. Olisipa hän jo saanut surmansa, jollei Apollon olisi häntä pelastanut kätkemällä hänet läpinäkymättömään sumuun. Hirveästi Akhilleus raivoaa troialaisten keskuudessa. — Laulun otsake on jonkin verran erehdyttävä; varsinaisesta »jumalien taistelusta» kerrotaan vasta seuraavassa laulussa.

3. K e d o n k u m p u: ks. Il. X 160, XI 56.

8. I m m e t: nymfit, luonnottaret.

11. Pylvästö: Zeuksen *megaron*in pylväseteinen, ks. Il. VI 243—250, Sel.
53. Kallikolō'nē: »Kauniskumpu», luultavasti lähellä sitä paikkaa, missä Simóeis laski Skamandrokseen.
96. Lelegit: lähinnä tarkoitetaan Pēdasoksen asukkaita, vrt. Il. X 429, Sel.
135. Näät monivertapa meillä on mahti: Tämä ei tietenkään sovellu tähän paikkaan; säe puuttuukin useista käsikirjoituksista. Sitä vastoin se kyllä on paikallaan VIII laulussa, jossa se (alkutekstissä) esiintyy melkein samanlaisena (211).
145—148. Tätä »kehävallia» ei mainita missään muualla. On kaiketi oletettava, että sellainen turvapaikka oli tarpeen silloin, kun Hērakleen oli taisteltava Poseidōnin lähettämää hirviötä vastaan, jonka syötäväksi Lāomedōnin tytär Hēsiónē oli kytketty kiinni rantakallioon, ks. Il. V 640—651, Sel. Muurin on tietenkin ajateltava olevan lähellä rantaa.
179—186. Runoilija olettaa Akhilleuksen tietävän, että Aineiaan ja Priamoksen suvun välillä on jonkinmoista kaunaa. Nämä kireät välit tulevat selvimmin näkyviin Iliaan XIII laulussa, säkeissä 459—461. Vrt. myös XX 302—308 sekä II 819—823, Sel.
268—272. Tuntuu oudolta, että kultakerros oli muka keskimmäisenä; näyttäisihän luonnollisemmalta, että se olisi ollut päällimmäisenä. Aleksandreialainen kriitikko Arístarkhos hylkäsikin nämä säkeet sopimattomana lisäkkeenä, joka oli ristiriidassa jumalan takoman asevarustuksen murtumattomuuden kanssa.
302—308. Ks. Il. II 819—823. Sel. — Zeun vihan nostanut on Priamon perikunta jo päälleen: alkutekstin mukaan: »sillä Zeus on jo vihastunut Priamoksen sukuun». Vrt. Il. IV 44—49, jossa Zeus sanoo Ilionin olleen hänelle kaikista kaupungeista rakkaimman.
384—392. Tmōlos-vuori ja Gȳgaian järvi: Maionien maassa eli Lȳdiassa, ks. Il. II 864—866 ynnä Sel. — Hȳda (alkutekstissä *Hydē*): selitettiin samaksi kuin myöhempi Sardeis. — Hermos: Lȳdian pääjoki, Hyllos, tämän lähdejokia.
403—405 Helikēn ikikaitsija: alkutekstissä *Helikō'nios anaks* (Helikonilainen ruhtinas). Poseidō'n Helikōniosta tiedetään palvellun muutamissa paikoin Vähässä-Aasiassa, saaristossa ja Euroopankin Hellaassa; kuuluisa oli varsinkin Mykalēssa oleva Poseidōn Helikonioksen pyhäkkö, ns. Paniō'nion, ioonialaisten liiton keskuspaikka. Nimi asetettiin yhteyteen Helíkē nimisen kaupungin kanssa, jonka Poseidōnin-palvonnasta puhutaan Il. VIII 203 (ks. Sel.); tätä käsitystä eivät kuitenkaan kaikki hyväksyneet. — Kuin möly kuullaan jne.: runoilijalla näyttää tässä olevan mielessään omituinen, vanhanaikainen uhritapa, jonka jälkiä voidaan seurata mykēneläiseen aikakauteen asti ja joka rahakuvista päättäen pysyi voimassa historiallisen ajan Ilionissa vielä 3:nnella vuosisadalla j. Kr. Sen sijaan että tavallisesti uhriteuraan päätä nostettiin ylöspäin, ennen kuin veri laskettiin kaulasuonista, hinattiin koko eläin puuhun riippumaan ja teurastettiin vasta sitten. Ilionissa uhrattiin sillä tavoin lehmiä Athēnēlle; tämän Iliaan paikan mukaan taas näkyy samalla tavalla uhratun sonneja Poseidō'n Helikoniokselle.
407. Polȳdōros: Priamoksen ja Lāothoēn poika, ks. Il. XXI 84—91, Sel.

YHDESKOLMATTA LAULU.

Taistelu joen partaalla.

Akhilleus ajaa troialaiset Ksanthos-joen kaalamolle; sieltä hän työntää toiset kaupunkia kohti, toiset suistaa jokeen. Sinne hän itsekin syöksyy ja surmaa vedessä ajelehtivia; 12 troialaisnuorukaista hän sentään vie vankeina joesta Patrokloksen hautajaisissa surmattaviksi. Kentällä hän kohtaa Priamoksen pojan Lykaonin. Tämä anoo armoa, mutta Akhilleus vastaa, että kuollut, so. Patroklos, on häntä parempi mies; itsekin hän pian kaatuu; kuolkoon siis Lykaonkin nurkumatta. Surmatun ruumiin hän heittää jokeen. Sen jälkeen hän tappaa vielä monta urhoa veden partaalla. Suuttuneena joenjumala kieltää häntä täyttämästä uomaa ruumiilla, ja Akhilleus jatkaa taistelua maalla. Mutta äkkiä hän jälleen syöksyy jokeen. Silloin tämä kuohahtaen nousee häntä vastaan. Hädissään Akhilleus pakenee kentälle, mutta jokikin tulvii yli äyräittensä ja ahdistaa häntä valtavin aalloin, vieläpä saa Simoeis-joen kaikkine lisävesineen yhtymään hanen tuhokseen. Akhilleus on huutavassa hädässä. Silloin Hefaistos Heren yllyttämänä sekaantuu asiaan ja tulen voimalla lannistaa vedet. Nyt jumalat törmäävät yhteen. Athene kaataa Areen kivenheitolla. Afroditen taluttaessa Aresta taistelusta Athene vielä ilkkuen lyö molemmat kumoon. Poseidon ja Apollon sopivat taistelutta, samoin Hermes ja Leto. Artemis moittii veljeänsä Apollonia, mutta silloin Here tarttuu hänen käsiinsä ja pieksee häntä hänen omalla jousellaan ja nuolillaan, niin että hän itkien pakenee Olympokselle. — Priamos käskee avata kaupungin portit pakeneville troialaisille. Apollon yllyttää Agenoria asettumaan portin edustalle Akhilleusta vastaan. Tämän hyökätessä Agenor olisi sortunut, jollei Apollon olisi kätkenyt häntä sumuun. Agenorin hahmossa hän sitten väistymällä houkuttelee Akhilleuksen pois portin äärestä, niin että pakenevat troialaiset saattavat pelastua kaupunkiin.

1—16. S k a m a n d r o s eli Ksanthos juoksi (sen uoma on myöhemmin siirtynyt lännemmäksi) kreikkalaisten leirin ja Troian kaupungin välitse, jakaen tasangon kahteen osaan, laajaan läntiseen ja kapeampaan itäiseen (kaupunginpuoleiseen). Kolmessa Iliaan paikassa, XIV 433, XXI 1 ja XXIV 692, mainitaan joessa olevaa kaalamoa; tämän on arveltu olleen lähellä Simoeis-joen ja Skamandroksen yhtymäpaikkaa ja »kedon kumpua» (X 160, XI 56, XX 3). Varsinkin XXIV laulussa olevasta paikasta voidaan päättää, että siitä kulki kaupungin ja läntisen tasangon välinen tie. Taistelukuvauksissa tosin välistä näyttää siltä, kuin sekä kaalamon että joenkin olemassaolo olisi unohdettu, taistelu kun tuntuu esteettä kuohuilevan edestakaisin laivaleirin ja kaupungin välillä. — Nyt esillä oleva paikka näyttää olevan selitettävissä seuraavalla tavalla: kun pakenevat troialaiset saapuvat kaalamon kohdalle, onnistuu Akhilleuksen saada heidän joukkonsa jaetuksi kahtia; toisia hän ajaa edessään kaupunkia kohti, tietenkin tavallista kaalamon tietä, toiset taas hän estää pääsemästä kaalamolle ja työntää jokeen, sellaiseen paikkaan, jossa se virtaa syvänä ja vuolaana. Näin selittää tämän jossakin määrin pulmallisen paikan W. Dörpfeld, »Troja und Ilion» nimisessä teoksessa (1902, siv. 620, 621). — E i l e i n e n k a m p p a e l u: ne taistelut, jotka on kuvattu Iliaan lauluissa XI—XVIII, ks. XIX 141, Sel.

38. E t u t a n k o j a: tällä tarkoitetaan sotarattaiden kaidepuita.

41. Iāsonin (*Iēsōn*in) poika: Eunēos, ks. Il. VII 468, 469, Sel. — Lykāonin myömisestä kerrotaan myös Iliaan XXIII laulussa, 745—747, vrt. Sel.

75, 76. Lykā'ōn tässä vetoaa siihen, että Akhilléus, suomalla hänelle leipää lietensä ääressä, oli muka myöntänyt hänelle turvanhakijan pyhät oikeudet.

84—91. Lāothóē: liittolaisheimon ruhtinaan tytär Lāothóē on Priamoksen aviovaimoja (ei jalkavaimo); ks. Il. VIII 304, 305, Sel., vrt. Il. XXII 48. — Polydōroksen kohtalosta kerrottiin Il. XX 407—418.

168. Pään yli: on oletettava, että Akhilléus oli nostanut käsivartensa keihäänheittoon.

192. Nytkin on auttajanas iso virta: Skamandros (Ksanthos).

194. Akhelō'ios (eli Akhelō'os): Hellaan suurin joki, juoksee Tymfrēstoksen vuoristosta (Ēpeiroksessa) lounaiseen ja eteläiseen suuntaan läpi Akarnānian.

200—300. Tässä kappaleessa kertomuksen eri kohdat eivät liity hyvin toisiinsa. Jätettyään (201) Asteropaioksen ruumiin rantahiekkaan, niin että virta saattoi sitä huuhtoa ja se oli kalojen ulottuvissa, Akhilléus ajaa paiōneja (Asteropaioksen väkeä) pitkin jokea, surmaten toisen toisensa jälkeen (205—210). He eivät ole joessa, eikä myöskään kerrota Akhilleuksen heittäneen siihen heidän ruumiitansa. Siitä huolimatta joenjumala (214—221) valittaa, että hän ruumiilla tukkii sen uoman, ja pyytää häntä siitä luopumaan. Tähän pyyntöön suostuen Akhilleus lupaa (223—226) ajaa troialaiset kaupunkiin; hän siis näyttää nyt aikovan ahdistaa niitä troialaisia, jotka pakenivat tai olivat paenneet kaalamon kautta (Sel. 1—16). Hän ryhtyykin täyttämään lupaustaan (227). Näin ollen tuntuu aiheettomalta, että joenjumala (229) kääntyy valituksin Apollōnin puoleen, semminkin kun sitä Zeuksen käskyä, jonka laiminlyömisestä hän Apollōnia moittii, ei ole ennen mainittukaan (Il. XX 25 Zeus vain oli kehoittanut jumalia auttamaan taistelijoita »kuten mieli on kunkin»). Ja yhtä aiheettomia kuin nämä joenjumalan sanat ovat, yhtä tuloksettomiksi ne jäävät. Sen sijaan Akhilleus äkkiä taas hypähtää virtaan (233, 234), ei sanota mistä syystä eikä mitä varten; hänen äskeinen aikeensa on kuin onkin unohtunut, ja nyt joki puolestaan panee hänet ahtaalle; ei ole apua siitäkään, että hän (246) ryntää ylös virrasta; joki nousee yli äyräitten ja ahdistaa häntä hänen rientäessään pitkin kenttää (248 ja seur.). Vihdoin Athē'nē ja Poseidō'n antavat hätääntyneelle uutta uskallusta ja pontta, 284—299. Ja silloin Akhilleus — syöksyy tanterelle; on unohtunut, että hän jo on noussut vedestä ja karkkoaa yli kentän »min jalat jaksoi»! — Näyttääpä siltä, kuin tässä olisi koottu yhteen piirteitä eri lauluista, joissa eri tavoin oli kerrottu joessa ja sen partailla muka tapahtuneista taisteluista. — Näyttää myös siltä, kuin kertomus uudestaan yltyvästä virran noususta (305—327), joka päättyy siihen, että Hērē saa tulen jumalan veden voimaa lannistamaan, olisi jonkinmoinen edellisen, Poseidonin ja Athenen väliintuloon päättyneen kuvauksen toisinto.

351. Ruohikot roihusi kaikk', apilastot, kaislikot vehmaat: alkutekstissä mainitaan *lōtos* (maite tai mesikkä, ks. II 776 Sel.), *thryon* (luultavasti joku laji kaislaa) ja *kypeiron (Cyperus*, eräs toinen sarakasvi).

356. Syttyi: tarkoitetaan, että joki kiehahti.

384. J o s k u o h u i k i n o m a m i e l i: nim. Hērēn.
400, 401. Alkutekstissä ei a i g i s t a nimenomaan sanota kilveksi; vrt. Il. I 202, Sel.
412. Ä i t i s i: Hērēn. Näitä kiroja ei tosin muualla mainita.
426. H e k u m p i k i n: Ārēs ja Afrodī'tē.
441—460. Vrt. Il. V 640—651, Sel., VII 452, 453. — K u n p a n i ... m e i d ä t p a l v e l e m a a n Z e u s L ä o m e d ō n i a: alkutekstissä sanotaan vain: »kun me tullen Zeuksen luota palvelimme Laomedonia.» Sankarieepoksessa ei kerrota, mistä syystä Poseidō'n ja Apóllōn olivat muka antautuneet Lāomedonin, kuolevaisen ihmisen, palvelukseen, ja mahdollista on, ettei alkuperäisessä tarussakaan mainittu, mistä tuo palvelussuhde aiheutui. Myöhemmin tätä pulmaa selitettiin joko siten, että Zeus oli tuominnut molemmat jumalat tuohon alentavaan palvelustyöhön rangaistukseksi siitä, että olivat yhtyneet kapinaan häntä vastaan (vrt. Il. I 399, 400, jossa ei tosin Apollonia mainita), tai siten, että Poseidōn ja Apóllōn itse tahtoivat koetella Lāomedonin rehellisyyttä ja hurskautta.
483, 484. Ks. Il. VI 205 Sel.
497. J u m a l-a i r u t, t a p p a j a A r g o n: Hermē's; ks. Sel. Il. II 103.
511. A j o n r a i k u v a n i m p i: Artemis, metsästäjä-jumalattarena, vrt. 485, 486.
565. K u o l e m a n i m m e t: *Kērit*, ks. Sel. Il. II 302.
568. Homēroksen lauluissa ei tiedetä mitään siitä tarusta, jonka mukaan Thetis oli tulen voimalla tehnyt Akhilleuksen koko ruumiin haavoittumattomaksi, paitsi nilkkaa, josta oli pitänyt häntä, lapsukaista, liekissä.

KAHDESKOLMATTA LAULU.

Hektorin surma.

Kun Akhilleukselle selviää, että Apollon on hänet pettänyt, rientää hän takaisin kaupunkia kohti. Tämän nähdessään Priamos ja Hekabe rukoilemalla rukoilevat portin edustalla seisovaa Hektoria vetäytymään muurien turviin. Hektor epäröi ensin, mutta kunniantunto voittaa, ja hän jää odottamaan vihollista. Mutta kun Akhilleus pelottavana lähestyy, lannistuu hänen mielensä ja hän lähtee pakoon. Akhilleus seuraa häntä kintereillä. Kolme kertaa he kiitävät kaupungin ympäri. Zeuksen tekisi mieli pelastaa Hektor, mutta Athenen kehoituksesta hän kuitenkin sallii kohtalon mennä täytäntöön. Kun pakenija ja takaa-ajaja neljättä kertaa kiertävät kaupunkia, punnitsee hän kultaisella vaa'alla molempien kuolonkohtalot, ja Hektorin painuu Hadeen valtakuntaan. Apollon, joka siihen asti on antanut Hektorille voimia, luopuu hänestä, ja Athene sekaantuu asiain menoon. Deifoboksen, Hektorin veljen, hahmossa hän lähestyy Hektoria ja rohkaisee häntä: kahden heidän tulee uljaasti pitää puoliaan. Iloiten veljensä avusta Hektor ryhtyy taisteluun. Kun hänen heittokeihäänsä kilpistyy Akhilleuksen kilvestä, hän pyytää veljeltään toista; mutta Deifobos onkin hävinnyt ja Hektor huomaa, että Athene on hänet pettänyt. Miekanmittelyssä hän kaatuu; ennen kuolemaansa hän rukoilee voittajaa luovuttamaan hänen ruumiinsa kalliista lunnaista hänen kansalaisilleen, mutta Akhilleus tylysti vastaa heittävänsä sen koirien ja petolintujen raadeltavaksi. Viitattuansa vielä

siihen päivään, jolloin Akhilleus Pariin ja Apollonin kukistamana on kaatuva, Hektor heittää henkensä, ja kreikkalaiset pistelevät ruumista keihäillään. Akhilleus sitoo sen rattaidensa taakse ja laahaa sitä voittolaulun raikuessa leiriä kohti. Hekabe ja Priamos antautuvat kiihkeän surun valtaan, ja Priamosta voidaan vaivoin estää syöksymästä ulos rukoilemaan verenhimoista vihollista luovuttamaan jalon sankarin ruumiin. Vaikerointi kuuluu muurilta Hektorin kotiin asti; pahinta aavistaen Andromakhe rientää muurintornille ja näkee puolisonsa ruumista laahattavan maan tomussa. Hän pyörtyy, ja toivuttuaan puhkeaa haikeihin valituksiin, kuvaten varsinkin sitä surkeata kohtaloa, joka on tuleva Hektorin orvoksi jääneen pojan osaksi.

26—32. Ōrīōnin koira: koirantähti eli Seirios (Sirius); sitä kuvailtiin suuren erämiehen, Orionin ajokoiraksi, ja sen luultiin, kun se elonaikana oli kirkkainnaan, tuottavan ihmisille tauteja; vrt. Il. V 5, 6 Sel. ja XVIII 486—489, Sel.

71—76. Samansuuntainen nuoruuden kukoistuksessa kaatuneen sulhon ja raadellun, veressään viruvan vanhuksen vertaus tavataan myös elegiassa, jota ateenalainen valtiomies Lykūrgos v. 331 e. Kr. pitämässään puheessa Leōkratesta vastaan siteerasi Tyrtaioksen tekemänä. Ja, omituista kyllä, elegiassa kuvaus soveltuu melkoista tarkemmin ja luontevammin esitettävään ajatukseen kuin eepoksessa, vieläpä siinä on hyvin vanhanaikaisia, konkreettisia piirteitä, jotka eepoksessa olevasta toisinnosta puuttuvat. Näin ollen tuntuu siltä, kuin elegian esitys tässä kohden edustaisi alkuperäisempää kantaa kuin eepoksen, huolimatta siitä että elegiarunous yleensä astuu näkyviimme myöhemmin kuin eepillinen.

101, 102. Kons' oli yllä tuo kovan onnen yö = eilisiltana. Ks. Il. XVIII 254—283.

145. Kumpu ja viikunapuu: Tästä paikasta saa, samoin kuin Iliaan VI laulun 433:nnesta ja 434:nnestä säkeestä, sen käsityksen, että tuo eri paikoissa mainittu viikunapuu kasvoi lähellä kaupungin muuria; XI laulun 166:nnen ja 167:nnen säkeen mukaan taas viikunapuu näkyy olevan lähellä Iloksen hautakumpua, mutta tämä näyttää siinä (alkutekstin mukaan) olevan sijoitettu keskelle kenttää. X laulun 415:nnen säkeen mukaan Iloksen hautakumpu oli jotensakin lähellä sitä »kedon kumpua», jolle voittoisat troialaiset olivat leiriytyneet ja jota mainitaan useissa paikoin (X 160, XI 56, XX 3); XXIV laulussa (349, 350) sama hautakumpu esiintyy lähellä Skamandroksen kaupunginpuoleista rantaa, kaalamon seutuvilla. Vaikkeivät kaikki paikanmääräykset sovellu hyvin yhteen, on kuitenkin mahdollista, että runoilija nyt esillä olevassa paikassa mainitsemallaan kummulla (»tähystyspaikalla», kreik. *skopiē*) on tarkoittanut samaa kumparetta, jota muualla sanotaan Iloksen hautakummuksi, vaikka tosin paikanmääräykset ovatkin kovin häälyviä vieläpä ristiriitaisiakin.

147—156. Skamandros saa alkunsa kaukana Troiasta Īdan vuoristossa olevista lähteistä. Voisi kenties ajatella, että runoilija tässä on tarkoittanut Troian edustalla maasta kummunneita lähteitä, joiden vesi juoksi Skamandrokseen; onpa arveltu hänellä olleen mielessä eräs, Hissarlikin lounaispuolella oleva, lähde, joka saa vetensä kolmesta maanalaisesta suonesta ja joka vanhoista ajoista alkaen on ollut kivillä reunustettu. Mutta kahta lähekkäin olevaa erilämpöistä lähdettä ei ole Troian seuduilta löydetty.

163. Keilaa kiistämön pään: kilpa-ajossa oli kierrettävä soikean radan toisessa päässä oleva merkki, kivi, paalu tai patsas, kreik. *nyssa*, lat. *mēta*. Vrt. Il. XXIII 327 ja seur.
194. Dardanolainen portti: ks. Il. V 789, Sel.
210. Kaks ylen kolkon kuoleman arpaa: alkutekstin mukaan kaksi kuoleman *Kēriä*; vrt. Il. VIII 69, Sel., II 302, Sel.
317. Hesperos: alkutekstissä *astē'r hesperos* (»iltainen tähti»), iltatähti, jonka ei alkuaan tiedetty olevan sama kuin aamutähti; myöhemmin Afroditen tähti, Afrodi'tē (lat. *Venus*).
391—404. Kun Akhilleus kehoittaa akhaijeja viemään kaatuneen Hektorin ruumiin laivojen luo riemuvirren raikuessa ja itse sytyttävin rytmein virittää laulun (»uljas saatu on maine» jne.), niin kuvautuu eteemme juhlallinen saattue. Tämä kuva kuitenkin rikkoutuu, kun Akhilleus sitoo ruumiin rattaidensa taakse ja hänen hevosensa ruoskan viuhuessa vinhaa vauhtia laahaavat sitä leiriä kohti. Ei voi kieltää, että tässä kohden tuntuu olevan huonosti tasoitettu liitos. Ovatpa eräät tutkijat (Naber, Fick) arvelleet, että on ollut aika, jolloin Ilias (tai nykyisen Iliaan päärunko) päättyi säkeeseen 393 tai 394).
469, 470. Alkutekstin mukaan Andromakhēn päähine on kokoonpantu neljästä kappaleesta: 1) *antyks* = rengas eli pääripa; 2) *kekrȳphalos*, luultavasti jonkinlainen kankea tanu; 3) punottu *anadésmē*, jonkinmoinen kääre; 4) *krēdemnon* = huntu. Päähine oli siis melkoista monimutkaisempi kuin ne, joita käytettiin klassillisella ajalla.
487—505. Sydäntä vihlova orvon kohtalon kuvaus on havainnollisuudessaan mahtavaa runoutta, mutta tuntuu kuitenkin Andromakhen lausumana sangen oudolta. Jo Arístarkhos huomautti, että tämä kuvaus kyllä soveltuu orvon surkeaan kohtaloon ylipäänsä, mutta ei Astyanaksiin. Eihän — edellytettynä että Troia pysyy pystyssä Hektorin kuoltuakin ja että hänen entiset ystävänsä viettävät huoletonta elämää — eihän ole mitenkään oletettavissa, että hänen pojaltaan riistettäisiin isän perintö ja että turvattoman orvon olisi pakko kerjäämällä hankkia itselleen niukka ravinto. Sen tähden Arístarkhos katsoi säkeet 487—499 poistettaviksi; eräät uudemman ajan tutkijat taas ovat huomauttaneet että, jos myös säkeet 500—505 tai 500—507 poistetaan, se mikä sitten seuraa, liittyy hyvin säkeeseen 486. Mutta kylläpä Andromakhen valituksen valtava teho siten tuntuvassa määrin heikkenisi eikä suurempi asiallinen todennäköisyys korvaisi tappiota. Tuntuukin luonnollisemmalta olettaa, että runoilija, antaessaan Andromakhen kuvitella Astyanaksin vastaista kohtaloa, on viehättynyt kuvaukseen sovittamaan piirteitä, jotka ovat runollisesti tehokkaita, vaikkeivät oikein sovellu juuri tämän orvon tilaan. Tämä ei ole ainoa senlaatuinen kohta Homēroksen runoissa.
506, 507. Astýanaks: ks. Il. VI 403 ynnä Sel.

KOLMASKOLMATTA LAULU.

Kilpakisat Patrokloksen kunniaksi.

Leiriin saavuttuaan myrmidonit kunnioittavat Patroklos-vainajaa kiertämällä vaikeroiden valjaikoillaan ruumislavaa; Hektorin ruumiin taas Akhilleus heittää suulleen maahan. Yöllä Patrokloksen sielu ilmestyy unessa

Akhilleukselle ja pyytää tätä pian polttamaan ruumiin, jotta sielu pääsisi Hadeen rauhaan, sekä huolehtimaan siitä, että heidän molempien jäännökset aikanaan pannaan yhteiseen hautauurnaan. Aamun koittaessa lähdetään hakemaan vuoristosta ruumiinpolttopuita. Myrmidonien leikattuihin hiussuortuviin peitetty ruumis kannetaan määräpaikalle; Akhilleus itsekin leikkaa tukkansa, jonka hän ennen on luvannut palatessaan uhrata kotimaansa joelle Sperkheiokselle, ja pistää sen vainajan käteen. Rakennetaan valtava rovio; sille lasketaan ylimmäksi Patrokloksen ruumis ja sen ympärille joukko teurastettuja lampaita ja raavaita, ja Akhilleus sivelee ruumiin niiden rasvalla. Edelleen pannaan roviolle neljä hevosta ja kaksi vainajan kotikoiraa. Ja lopulta Akhilleus surmaa vangitsemansa 12 troialaista ja heittää heidätkin tulen syötäviksi. Kun sytytetty rovio ei ala palaa, lupaa Akhilleus tuulille uhreja, ja Iriin kutsumina ne tulevat kohisten ja lietsovat rovion ilmituleen. Seuraavana aamuna rovio sammutetaan viinillä: Patrokloksen luut kootaan ja pannaan kulta-astiaan, ja sen päälle luodaan kumpu. Sitten Akhilleus panee vainajan kunniaksi toimeen urheilukilpailut. Kilpa-ajossa Antilokhos saa voiton Menelaoksesta, mutta kun tämä valittaa, että hän kilpailuinnossaan on kepposella päässyt edelle, niin hän häveten tarjoaa Menelaokselle voittamansa palkinnon; tästä hyvillään Menelaos luovuttaa sen nuorukaiselle takaisin. Nyrkkeilyssä voittaa Epeios. Painissa Odysseus ja Aias Telamonin poika osoittautuvat tasavoimaisiksi. Kilpajuoksussa Aias Oileuksen poika olisi voittanut Odysseuksen, jollei Athene olisi pannut häntä luiskahtamaan kumoon teuraitten lantaan. Telamonin pojan Aiaan ja Diomedeen asetaistelu uhkaa saada verisen lopun, ja pelästyneet katselijat keskeyttävät sen. Diskoksenheitossa voittaa Polypoites, kyyhkysen ammunnassa Meriones. Kun keihäänheittoon mm. ryhtyy itse Agamemnon, antaa Akhilleus hänelle ensi palkinnon ilman kilpailua.

28. Luvutonna: kreik. *mȳrioi*, jolla Homēroksen runoissa tarkoitetaan ylen suurta, ääretöntä lukumäärää (myöhemmin *myrioi* = 10 000); XVI laulun mukaan (168—170) myrmidoneja oli 2 500 (50 laivaa, kussakin 50 miestä).

46. Tukan leikkaaminen: vrt. 135 ja 141—153 ynnä Sel.

58. Kukin: kaikki »vallat Akhaijein muut», so. päälliköt; ks. 36.

62—107. Patrokloksen nukkuvalle Akhilleukselle ilmestyvää haamua eli oikeammin »sielua» (alkutekstissä *psȳkhē)* ei ole ajateltu miksikään harhanäyksi eli houreeksi, vaan todelliseksi sieluolennoksi, Patrokloksen ruumiista erkaantuneeksi sieluksi. Tavallisesti Homēroksen runoissa oletetaan, että sielu heti ruumiista lähdettyään joutuu Hādeen (Aídeen) valtakuntaan, liehuaksensa sitten siellä tajuttomana varjona. Tässä paikassa taas on oletettu, etteivät Hādeen asujaimet salli ruumiista lähteneen sielun päästä manalan joen yli ja yhtyä heidän joukkoonsa, ennen kuin tuli on sen kirvoittanut (alkutekstin mukaan ennen kuin ihmiset ovat saattaneet sen tulesta osalliseksi); — vainajalla on siis ainakin jonkinmoista tajua ja väkeä. Sen jälkeen kun ruumis on poltettu, sielu ei enää pääse takaisin elävien ilmoille; siihen asti se voi tulla heidän luokseen.

104. Elo ilminen: alkutekstissä *phrénes*, so. oikeastaan pallea, jossa luultiin tajun, tajullisen elämän asustavan. Sanaa käytetään usein ymmärrystä, järkeä merkitsemään.

125, 126. Kunne Akhilléus jne.: sinne, mihin Akhilleus oli määrännyt luotavaksi suuren hautakummun Patroklokselle ja itselleen.

135—153. Kreikkalaisten keskuudessa oli tavallista, että kuolemantapauksen sattuessa vainajan omaiset leikkasivat tukkansa ja laskivat suortuvat ruumispaareille; poissaolevat saattoivat jäljestäpäin laskea hiussuortuvan hautakummulle. Historialliseltakin ajalta on esimerkkejä siitä, että sellaiseen toimitukseen ottivat osaa laajatkin piirit: etevän päällikön kuoltua saattoi kokonainen suuri armeija leikata tukkansa, — vieläpä kerittiin harjat hevosilta ja muuleilta! — On arveltu, että tavalla alkuaan on ollut jokin maagillinen tai uskonnollinen merkitys; on muka vainajalle uhrattu osa omaa elinvoimaa tai on tahdottu panemalla omia hiuksia paareille pysyä salaperäisessä yhteydessä vainajan kanssa; selityksiä on monta. On kuitenkin mahdollista, että tukan leikkaaminen ja vainajalle »uhraaminen» alkuaankin on ollut parhaasta päästä surunosoitus, perusteeltaan samanluontoinen kuin poskien raateleminen, tukan repiminen, rinnan takominen ym. kiihkeät tunteenpurkaukset. — Toista laatua on se hiusuhri, jonka Pēléus on luvannut Sperkheiòsjoelle (144 ja seur.). Näkyy olleen tapana antaa poikien tukan kasvaa vapaasti, kunnes he saavuttivat mieskuntoisuusiän, ja silloin leikata se ja uhrata eli pyhittää se jollekin jumalalle; ja ainakin vanhoina aikoina se nähtävästi usein uhrattiin jollekin joenjumalalle. Tässä näkyy olevan tarpeen edellyttää, että Akhilléus kodistaan lähtiessään oli niin nuori, ettei tätä uhrintapaista vielä ollut toimitettu; hänen isänsä lupaukseen näin ollen sisältyi, että Akhilleus oli säilyttävä pitkän tukkansa, kunnes hän, onnellisesti palatessaan kotimaahansa, uhraisi sen Sperkheiokselle. Tietäen, ettei tämä lupaus koskaan ole toteutuva, Akhilleus antaa nuorukaissuortuvansa sen sijaan ystävävainajalleen.

163—183. Patrokloksen hautajaisissa noudatetut menot edustavat osaksi aivan toista käsityskantaa kuin se, mikä muuten tulee näkyviin, milloin sankarieepoksessa puhutaan kuolemasta ja haudantakaisesta olosta. Voitaneenhan pitää varmana, että ruumiinpoltolla alkuaan tahdottiin hävittää ruumis ja päästää sielu olopaikkaan ja olotilaan, jossa kaikki yhteys eloon jääneiden kanssa oli mahdoton. Ja tämän käsitystavan mukaisestihan näitä asioita yleensä eepoksessa esitetään. Hautalahjat ja hautauhrit sitä vastoin edellyttävät, että vainajan olemassaolo jollakin salaperäisellä tavalla jatkuu haudassakin, että hänellä siellä on samanlaatuiset tarpeet kuin ennen maan päällä ollessaan ja että hän yhä voi vaikuttaa jälkeen jääneiden omaistensa oloon, heidän vahingokseen, jos hänen tarpeitaan laiminlyödään, siunaukseksi, jos hurskaasti pidetään niiden täyttämisestä huolta. Tämän ikivanhan käsitystavan mukaista on, että vainajan ravinnoksi teurastetaan lampaita ja härkiä, että pidetään huolta siitä, että hän edelleenkin voi iloita hevosista ja koirista niinkuin maan päällä eläessään; niin ikään hän saattaa muka tarvita orjiakin. Tähän perustuivat ihmisuhrit, joiden tiedetään todella olleen käytännössä mykēneläisellä kulttuurikaudella. Mutta kaikki tämä on ristiriidassa ruumiinpolton ja yleensä sen käsitystavan kanssa, joka oli päässyt valtaan niinä aikoina ja niissä piireissä, joiden kulttuuria sankarieepos lähinnä edustaa. Sotavankien uhraamisesta kertoessaan runoilija säkeessä 176 sanoo Akhilleuksella olevan mielessä p a h a t t y ö t (niin alkutekstin mukaan); hän siis jyrkästi vieroo ihmisuhria; nähtävästi se häntä ja hänen aikalaisiansa pöyristyttää raakana julmuutena. Eikä hän varmaankaan olisi sellaisella piirteellä rumentanut ihailemansa sankarinuorukaisen kuvaa, jollei sitä olisi esiintynyt niissä taruissa ja lauluissa, joihin hänen esityksensä perustui, vieläpä niin vakiintuneena,

että sitä oli vaikea kuvauksesta poistaa. Saamme siis tässä ikään kuin vilahdukselta luoda katseen runojen kehityksen historiaan: näemme miten se runoilija, joka on muovaillut Iliaan (tai ainakin puheena olevan jakson) sen nykyiseen muotoon, on käyttänyt aineksia, jotka olivat kitevtyneet kiinteään muotoon paljon vanhempina aikoina, aikoina, jolloin vallitsi huomattavasti alkuperäisemmät sivistysolot kuin ne, joiden vallitessa hän itse eli ja runoili.

Muutamat tutkijat (Rohde, Finsler) ovat arvelleet, että myös h u n a j a n ja r a s v a n käyttö (167—171) viittaa muinaisiin tapoihin, joiden tarkoituksena ei ollut ruumiin hävittäminen, vaan päin vastoin sen säilyttäminen. Hunajaa näet tiedetään Babyloniassa ja välista Kreikassakin käytetyn viimeksi mainittuun tarkoitukseen. Ja ruumiin peittäminen rasvakerroksella johdattaa mieleen, että eri kansojen keskuudessa on ollut tapana käyttää sillä tavoin vahaa ruumiiden säilyttämiseen; vrt. myös säkeitä 243, 244. Toiselta puolen voisi tosin ajatella, että rasvan tuli edistää ruumiin palamista, ja kenties myös, että hunaja oli alkuaan tarkoitettu vainajan ravinnoksi; myöhempinä aikoina hunajalla oli kyllä vainajain palveluksessa tärkeä sija. — Joka tapauksessa on tässäkin kohden asiat esitetty tavalla, joka osoittaa, että runoilija ei ole ollut niiden merkityksestä selvillä.

269. K u l t a t a l e n t t i: ks. Il. IX 122, Sel.

270. K a t t i l a n k o r v a k k a a n: kreik. *phiálē*, jolla sanalla myöhemmin tarkoitettiin matalaa jalatonta, melkein ison teevadin kaltaista juomamaljaa. Tässä sillä taas nähtävästi tarkoitetaan jotakin keittoastiaa. Fialeksi sanotaan myös (243, 253) sitä kultaista astiaa (»uurnaa»), johon Patrokloksen luut pannaan; samaa astiaa sanotaan 92:nnessa (tosin jonkin verran epäilyksen alaisessa) säkeessä a m f o r a k s i *(amphiphoréus)*. Joka tapauksessa Homēroksen *phiálē* näkyy olleen melkoista syvempi ja tilavampi astia kuin myöhempien aikojen samanniminen juomamalja. — Useissa paikoin mainittu »malja parikorva» (d e p a s a m p h i k ý p e l l o n, 220 »parikorvainen pikari») on yksinomaan juoma-astia.

277—278. T a a t t o n i h ä i s s ä P o s e i d o n h ä l l e n e l a h j a k s s o i: alkutekstissä sanotaan vain, että Poseidon lahjoitti nuo kuolemattomat hevoset Akhilleuksen isälle Pēleukselle; että se muka tapahtui Peleuksen häissä, kerrotaan vasta myöhemmässä selityskirjallisuudessa.

288. E u m ē l o s: hänen valjakostaan kerrottiin Il. II 763—767.

291. T r ō s-u r o n o r h i e n v a r s a t: ks. Il. V 222, 263—273, 319—327.

295, 296. P o d a r g o s: joko = »Nopsajalka» tai »Sukkajalka» (vrt. Il. VIII 185, jossa Hektorin samanniminen hevonen on »Lumijalka»). — A i t h a *(Aithē)* = punaraudikko. — Tässä mainittu A n k h ī's ē s on tietysti eri henkilō kuin samanniminen dardanolainen, Aineiaan isä.

309. K i i s t ä m ö n p ä ä: ks. Il. XXII 163, Sel.

326. A j o m a a l i: »kiistämön pää».

335. L a i t e e s e e n p u n o s s o r j a a n: tarkoitetaan sotarattaiden hihnoista tai vitsaksista punottua laitaa, ks. Il. III 29, Sel.

346—348. A r ī' ō n (kirjoitetaan myöskin *Arē'iōn*): Argoksen kuninkaan Adrēstoksen kuuluisa hevonen, joka »seitsemän sankarin sodassa» nopeudellaan pelasti isäntänsä, kun kaikki muut päälliköt kaatuivat Thēbain edustalla tai pakoretkellä. Se oli k u o l e m a t o n t a j u u r t a: kerrottiin näet, että Poseidō'n oli oriin muotoisena lähestynyt tammaksi muuttautunutta Dēmētēriä (Demeter Erinnystä), ja seurauksena oli ihmevarsan syntyminen; toisen tarun mukaan sen synnytti Poseidonille

eräs Harpyia (vrt. Il. XVI 150, Sel.). — Läomedōnin hevot: samat (tai samaa kantaa) kuin äsken (291) mainitut Trōs-kuninkaan hevoset.

353—357. Alkutekstissä ei nimenomaan sanota, että ensimmäinen paikka oli paras ja että viides oli »sivupaikka». On tosin arveltu, että ensimmäisen arvan saanut asettui ensimmäiselle paikalle vasemmalta lukien ja muut sitten järjestyksessä vierekkäin ja että hänellä siis, koska merkkipaalu oli kierrettävä vasempaan päin (vrt. 338), oli lyhyin matka ajettavana ja päinvastoin sillä kilpailijalla, joka oli saanut viimeisen sijan, kaikista pisin. Eri paikkojen paremmuus ja huonommuus riippui kuitenkin koko rivin asemasta merkkipaalun suhteen; se saattoi olla niin asetettu, että keskimmäinen paikka oli paras ja molemmat äärimmäiset paikat huonoimmat. — Myöhempinä aikoina koetettiin erityisillä laitteilla tasoittaa eri kilpailijain etuja.

415 ja seur. Antilokhoksen onnistuu päästä Meneläoksen ohi juuri solatien suun edessä, kun Menelaos jo on hiljentänyt hevostensa vauhdin, jottei ahtaassa solassa joutuisi liian lähelle edellä ajavan Diomēdeen rattaita. Se, että Antilokhos innoissaan sillä tavoin käyttää hyväkseen paikan ja tilaisuuden tarjoamaa etua, ei ollut runoilijan eikä kaiketi hänen kuulijakuntansakaan käsityksen mukaan täysin lojaalista. — Tähän katsoen tuntuu omituiselta, että runoilija antaa jumaliensa niin hyvin tässä kilpailutilaisuudessa kuin useissa paikoissa, missä täysi tosi on kyseessä, toimia kerrassaan törkeän epälojaalisestil

457—472. Merkkipaalun, joka kilpa-ajajain tulee kiertää, on ajateltu olevan siksi kaukana, ettei se näy siihen paikkaan missä katselijat ovat (vrt. 326, 358—361, 474 seur.). Kummulla istuva Idomenéus huomaa hämmästyksekseen, että ensimmäiset hevoset, jotka kierrettyään paalun tulevat kaukaa näkyviin, eivät ole Eumēloksen tammat, jotka aikaisemmin (tietenkin lähtömatkalla) olivat muiden edellä, vaan Diomēdeen orhit. Mutta säkeissä 462, 463 hän sanoo nähneensä toisen valjaikon (Eumeloksen) ensin kiertäneen merkkipaalun. Toisaalta hän säkeissä 465, 466 arvelee, että tämän valjaikon ajajalta merkkipaalun kiertäminen ei olekaan luonnistunut. Tämän ristiriidan vuoksi muutamat tutkijat ovat ehdottaneet säkeet 462—464 myöhempänä lisäyksenä poistettaviksi; otaksua ne lisätyiksi tuntuu kuitenkin jotensakin aiheettomalta.

533. Koska ies oli särkynyt (392), ei ollut mahdollista valjastaa jälleen hevosia rattaiden eteen, vaan ajajan täytyi itse kiskoa ne perässään.

546, 547. Ois hänen turvata tullut taivahisiin: alkutekstin mukaan: hänen olisi tullut rukoilla kuolemattomia.

560. Asteropaioksen kuolemasta kerrottiin Iliaan XXI laulussa, 139—183.

584. Vala on vannottava Poseidonin kautta, koska hevonen on Poseidonin tunnus-eläin; hän on sen muka luonut ja hän on lisänimeltään Hippios (»hevosjumala»); onpa häntä itseäänkin välistä ajateltu hevosen muotoiseksi; vrt. 346—348, Sel.

633. Aitōlian aimot: perintötarina liittää aitoolit läheisesti Elismaakunnan asutushistorian yhteyteen. Niinpä ēliläisten kerrottiin polveutuvan aitoleista, jotka, johtajanaan Oksylos, doorilaisen vaelluksen aikana olivat siirtyneet Eliiseen; Oksyloksen kantaisä taas oli muka Eliistä muuttanut Aitoliaan. Yleensähän sankarieepoksen runoilijat koettavat esityksestään syrjäyttää kaikkia semmoisia väestö- ja muita oloja, joiden luultiin syntyneen Troian sodan jälkeen; mutta silloin tällöin niitä kuitenkin pilkahtaa esille.

638—642. Aktorin poiat. Kteatos ja Eurytos, ks. Il. II 615—624, Sel., XI 709, Sel.

656. Malja parikorva: *depas amphikýpellon*, ks. Il. I 585 Sel. (XXIII 220 »parikorvainen pikari»).

680. Sotiessa kun Oidipus sortui: alkutekstin mukaan »kun Oidipódēs oli kaatunut rytinällä». Tällä tuskin on voitu tarkoittaa muuta, kuin että Oidipūs kaatui taistelussa (eräs antiikkinen selittäjä on tosin luullut tarkoitettavan, että Oidipus oli heittäytynyt jyrkänteeltä syvyyteen). Ja se seikka, että puhutaan hänen hautajaisissaan toimeenpannuista urheilukilpailuista, viittaa siihen, että hän runoilijan käsityksen mukaan oli pysynyt vallassa kaatumiseensa asti. Oidipódēs, eli, kuten hänen nimensä myöhemmässä kirjallisuudessa esiintyy, *Oidípūs*, oli Kreikan tunnetuimpia tarusankareita, Thēbān Lāiōksen ja Kreiōnin (tavallisemmin *Kreōn*) sisaren Epikastēn (myöhemmin tavallisesti *Iokástē*) poika. Se mitä Iliaassa mainitaan, eroaa melkoisesti siitä tarun muodosta, joka suurten attikalaisten tragediankirjoittajain kehittämänä on tullut yleisesti tunnetuksi. Iliaan runoilija ei näy tietäneen mitään niistä kohtaloista, joihin Oidipuksen elämä tavallisen tarinan mukaan päättyi: hänen silmiensä puhkaisemisesta, hänen maanpaostaan ja hänen Attikassa tapahtuneesta kuolemastaan. — Odysseian XI laulussa, ns. Nekyiassa, puhutaan (271—280) Oidipuksen elämänvaiheista vähän enemmän, mutta ei siinäkään yhtäpitävästi myöhemmin yleisen tarunmuodon kanssa; mainitaan, että Oidipus oli surmannut isänsä ja nainut oman äitinsä ja että äiti-puoliso asian laidan tultua ilmi hirtti itsensä; mutta Oidipus oli muka edelleen jäänyt Thebain kuninkaaksi, tosin »polomielenä» kärsien äitinsä Erinnyksien lähettämiä tuskia.

702. Kattila jalkoineen: »kolmijalka».

741—747. Malja: kreik. *krētē'r* (att. *krātē'r*), iso sekoitusmalja, jossa viini sekoitettiin veden kanssa juomaksi. — Lykāonin sotavankeudesta, myömisestä ja lunastamisesta kerrottiin Iliaan XXI laulussa, 34—44. Nyt esillä olevissa säkeissä sanotaan Eunēoksen ostaneen hänet Patroklokselta; lienee siis oletettava, että Akhilleus oli lahjoittanut sotavankinsa ystävilleen.

800. Sarpēdonin viimeisestä taistelusta kerrottiin Iliaan XVI laulussa, 462—505, hänen asevarustuksensa riistämisestä XVI 663—665.

806. Alkutekstin mukaan: (kumpi ensin) »suojelusaseiden ja mustan veren lävitse (tai välitse) koskettaa sisäosia». Säkeen toinen puolisko tavataan myös Iliaan X laulun 298:ssa ja 469:ssä säkeissä, joissa on puhe maassa olevista aseista ja verilätäköistä, joiden välitse sankarien on kuljettava (niin alkutekstin mukaan). Ilmeistä on, ettei se sovi hyvin nyt esillä olevaan paikkaan. Yleensä koko tätä aseellista ottelua kuvataan enemmäntositaisteluksi kuin ritarilliseksi kilpaleikiksi eli turnaukseksi. Näyttää siltä kuin runoilija tässä olisi kuvannut kilpailulajia, joka ei enää ollut käytännössä hänen aikanaan ja jonka laadusta hänellä ei ollut selvää käsitystä.

827. Eetiōn: Plakos-vuoren alaisen Thēbēn kuningas, Andromakhēn isä.

847. Alkutekstin mukaan Polypoiteen singahduttama rautakiekko lensi heittosauvan heiton verran kiistämön äärtä kauemmas (tarkoitetaan kaiketi sen verran kaikkien muiden heittoja kauemmas.)

NELJÄSKOLMATTA LAULU.

Hektorin lunastaminen.

Öisin Akhilleus itkee Patroklosta; päivällä hän valjaikollaan laahaa Hektorin ruumista ystävänsä hautakummun ympäri. Apollonin toimesta ruumis tosin säilyy vahingoittumatta, mutta Akhilleuksen menettely saattaa Hektoria suosineiden jumalien mielet kuohuksiin, ja kun ei Akhilleus yhdeksän päivän kuluttua ole lakannut rääkkäämästä ruumista, nousee Apollon suuttuneena muiden jumalien välinpitämättömyyttä vastaan. Itse Zeus asettuu hänen puolelleen ja lähettää Thetiin ilmoittamaan pojalleen, että jumalat kammoksuvat hänen tylyyttään, ja käskemään tätä luovuttamaan ruumiin Priamokselle lunnaita vastaan. Myös Iris saa viedä sanoman Priamokselle: hän lähteköön yksin, vain ajomiehen saattamana, Akhilleuksen luo, lunastamaan runsain lahjoin poikansa ruumiin; Hermes on häntä matkalla suojeleva. Priamos, joka surun vimmassaan on rypenyt loassa, sonnustautuu heti matkalle, huolimatta puolisonsa varoituksista ja vaikeroimisista. Kun hän yön pimeydessä juottaa valjaikkoansa joesta, liittyy matkaan Hermes nuoren myrmidonin hahmossa ja saattaa hänet vartioston huomaamatta Akhilleuksen majaan. Priamos polvistuu Akhilleuksen jalkojen juureen, suutelee poikansa surmaajan käsiä ja, johdattaen hänen mieleensä hänen oman, surkeassa vanhuudessa riutuvan isänsä, rukoilee häntä luovuttamaan Hektorin ruumiin. Ja Akhilleus muistaa iäkästä isäänsä, joka ei koskaan saa nähdä hänen palaavan kotimaahan. Hänen sydämensä sulaa, ja yhtyen Priamoksen itkuun hän suostuu hänen pyyntöönsä ja käskee nostaa ruumiin vanhuksen vankkureille. Aterioituaan Akhilleuksen kanssa vanhus panee maata majan eteiseen. Mutta Hermes herättää hänet unesta ja neuvoo häntä lähtemään matkalle pimeän suojassa. Kun Priamos aamun valjetessa kuormineen lähenee kaupunkia, rientää kaikki kansa ulos kentälle ja ottaa vaikeroiden vastaan isänmaan puolesta kaatuneen sankarin ruumiin. Hektorin talossa sitten valiolaulajat ryhtyvät itkuihin naisten vaikeroidessa. Ja ensinnä Andromakhe itkee puolisoaan ja valittaa omaa ja poikansa kovaa kohtaloa. Sitten Hekabe itkee poikaansa. Vihdoin Helene kiittää kaatuneen langon lempeyttä. Ja itkuihin yhtyy voihkien kaikki kansa. — Lopuksi laitetaan rovio, ruumis poltetaan; luodaan hautakumpu; syödään suruateria Priamoksen talossa.

29, 30. Tämä on ainoa Iliaan paikka, jossa viitataan kolmen jumalattaren kauneuskilpailuun ja Pariin ratkaisuun. Odysseiassa sitä ei myöskään mainita. Sen sijaan tiedetään, että tätä taruaihetta oli käsitelty »Kypria»-nimisessä eepoksessa. Tarun pääpiirteet ovat: Zeus oli yksissä neuvoin Themis-jumalattaren kanssa päättänyt, että ihmisten keskuudessa oli aikaansaatava tuhoisa sota. Hänen käskystään Eris (olennoitu r i i t a) Pēleuksen ja Thetiin häissä olevien jumalattarien parveen heitti kultaomenan, jonka piti tulla kauneimmalle. Hērē, Athē'nē ja Afrodī'tē vaativat sitä kukin itselleen, mutta päättivät alistaa kiistansa troialaiselle kuninkaanpojalle Pariille, joka Idan vuoristossa kaitsi isänsä laumoja. Kukin jumalatar tarjosi hänelle antimiaan, Here laajan valtakunnan, Athene sotaiset voitot, Afrodite ihanimman naisen. Paris ratkaisi riidan Afroditen eduksi, ja seurauksena oli kauniin Helenēn ryöstö ja kauhea Troian sota. — Koska tuntuu oudolta, että tästä sodan esihistorian perusaiheesta, josta Iliaassa ei muuten tiedetä mitään, mainitaan näin

sivumennen vihjaisemalla runoelman viimeisessä laulussa, ovat useat tutkijat pitäneet näitä kahta säettä myöhempänä lisäyksenä.

31. Uron kaatumisesta: alkutekstissä sanotaan vain »siitä»; tämän luulisi tarkoittavan: siitä päivästä, jolloin Hektorin ruumiin jokaaamuinen laahaaminen alkoi. Vasta säkeestä 107 käy selville, että tässä onkin laskettu aika Hektorin kuolinpäivästä. Hektōr kaatui Iliaan 27:ntenä päivänä; 28:ntena Patrokloksen ruumis poltetaan; 29:ntenä ovat suuret urheilukilpailut; 30:nnen päivän aamulla alkoi jokapäiväinen ruumiin laahaaminen, ja sitä on jatkunut 9 päivää (vrt. 107); näin on tultu Iliaan 39:nteen päivään, joka on 12:s Hektorin kuolemasta.

59—63. Nämä piirteet poikkeavat (samoin kuin 101, 102 esiintyvä) tuntuvasti siitä, mitä runoelman muissa osissa kerrotaan Thetiistä ja varsinkin Hērēn suhtautumisesta häneen. Vrt. Il. XVIII 431—435, Sel.

66—67. Ajatus: Hektorilla ei ole oleva samaa kunniaa kuin Akhilleuksella, mutta kyllä hänkin oli jumalille ylen rakas.

81. Häränsarvisen sorvatun putken: alkutekstin mukaan »kedolla yöpyvän härän sarven»; antiikkisten selittäjäin mukaan sarvella tarkoitetaan sarvesta tehtyä pientä putkea, josta siima oli pujotettu juuri ongen yläpuolelta, niin ettei kala onkeen käydessään voisi purra siimaa poikki.

152—158. Zeus tässä vakuuttaa, ettei Priamoksen ole tarvis pelätä vaaraa ja surmaa, koska hän on saattajakseen saava itse Hermē's-jumalan, ja Iris ilmoittaa (181—187) tämän lupauksen Priamokselle. Mutta sittemmin sitä ei oteta enää ollenkaan lukuun. Priamos ei sitä mainitse levottomalle puolisolleen; päin vastoin käy hänen tälle lausumistaan sanoista (224—227) selväksi, että hän kyllä itsekin pitää mahdollisena, että Akhilleus hänet surmaa. Sitten Zeus kyllä lähettää Hermeen suojelemaan Priamosta hänen matkallaan, mutta tämän aiheuttaa sääli, joka hänessä herää, kun hän näkee turvattoman vanhuksen surullisen retken (331—338); äskeisestä lupauksesta ei puhuta sanaakaan. Koska näin ollen Zeuksen lupaus on aivan irrallaan tapahtumain menosta, ovat useat tutkijat pitäneet säkeitä 152—158 ja 181—187 myöhempänä lisäyksenä. — Itse asiassa nämä säkeet kuitenkin ovat juuri omiansa valaisemaan sen runoilijan työskentelytapaa, jonka käsialaa Iliaan aiheiltaan niin kaunis viimeinen laulu on.

207. Tunnoton: alkutekstissä *apistos* = epäluotettava. Tällä lähinnä tarkoitettaneen, että Akhilléus rajussa äkkipikaisuudessaan saattaa yltyä odottamattomaan tuhotyöhön.

229—231. Näissä säkeissä mainitaan alkutekstin mukaan seuraavat viisi lajia kankaita tai vaatekappaleita: 1) peploksia, so. isoja kangaskappaleita, joita käytettiin erilaisiksi verhoiksi sekä varsinkin naisten pukineiksi (vrt. Il. V 338, Sel.); 2) vaippoja *(khlainai)*, joita sanotaan yksinkertaisiksi *(haploides)* ja jotka siis kaiketi olivat kaidemmat kuin III 126 ja XXII 441 mainitut kaksoisvaipat *(diplakes)*: 3) *tapētes*, ryijyntapaisia kudelmia, joilla istuimia ja niillä olevia patjoja verhottiin; 4) laajoja, luultavasti pellavasta kudottuja liinoja *(phārea)*, joita käytettiin raiteina ja käärinliinoina, mutta myös vaippoina (Odysseiassa, V 258, niistä tehdään purjeita); 5) ihopaitoja eli -takkeja *(khitō'nes)*.

268—272. Välkkyvärenkainen ies: Aleksandreialaisen grammaatikon Aristarkhoksen selityksen mukaan tässä on puhe ikeen selkään kiinnitetyistä renkaista, joiden lävitse ohjakset pujotettiin. — Se rengas

taas, joka mainitaan säkeissä 271, 272, oli ikeen alapuolella; se kai pujotettiin valiaisan paahan ja kiinnitettiin siihen nastalla eli tapilla.

277—280. Kuormavankkurien eteen valjastetaan muuleja; myöhempinäkään aikoina ei kreikkalaisten keskuudessa käytetty hevosia työ- ja kuormajuhtina. Niiden rattaiden eteen taas, joissa Priamos itse ajaa, valjastetaan parihevoset.

318. A a r t e i s t o o n, k a t o n k o r k e a n a l l e:: korkeakattoiseen aarrekammioon.

349—351. On kaiketi saavuttu Skamandroksen kaalamolle, vrt. 692, XXI 1—16, Sel.

360. O n n e n t u o j a: kreik, *eriū'nios*, Hermeen epiteetti (Il. XX 35 »auttaja», 82 »avunantaja», XXIV 679 »tuottaja onnen»).

384, 385. Tähän asti Hermē's ei ole ollut tietävinään, kuka Priamos on.

390. Itse asiassa Priamos ei ole kysynyt Hermeeltä »Hektorin seikkoja»! Paikkaa on selitetty siten, että Priamoksen sanoissa kuitenkin muka ilmenee jonkinmoinen halu saada kuulla lähemmin, mitä tuntematon nuorukainen tietää Hektorista; ja koska nuorukaisen mielestä Priamos ei voi tosissaan kummastella, että Hektorin maine on hänelle tuttu, niin hän olettaa, että Priamos kysymyksellään lahinnä on tahtonut panna hänet koetukselle. Selitys on mutkallinen, ja joka tapauksessa on myönnettävä, ettei runoilijan tarkoitus ole tullut selvästi ilmaistuksi.

400. Tässä edellytetään, että niistä heimoista, jotka olivat liittoutuneet sotaretkeen, oli lähdettävä mies talosta ja että, jos perheessä oli useita asekuntoisia miehiä, vaali voitiin jättää arvan ratkaistavaksi (vrt. Il. XIII 669, Sel.).

413. J o k a h d e s t o i s t a o n p ä i v ä: vrt. 31, Sel.

448. Troian rannalle leiriytyneet kreikkalaiset eivät majailleet teltoissa, vaan leirimajoissa. Että niin oli laita, käy selvästi ilmi varsinkin tästä paikasta, jossa Akhilleuksen asunto on kuvattu hirsistä salvetuksi taloksi, missä on kaikki kreikkalaisen talon pääosat: paaluaidan ympäröimä piha lujine portteineen, pylväseteinen *(aithū'sē* 644, *prodomos* 673) ja megaronia vastaava asuinhuone.

494. K a i k k i n e m u l t a o n k a a t t u: alkutekstin mukaan »en sano ainoankaan jääneen:» Priamos tarkoittaa, ettei pidä elossa olevia poikiaan kaatuneiden »uljaimpien» veroisina. Tämä on selvemmin lausuttu säkeissä 255—262.

546. M a k a r: tarunomainen Lesbos-saaren asuttaja. Tämä Makar (= autuas) eli Makaréus oli muka Hēlios-jumalan ja Rhodos-nimisen haltiattaren poika; mahdollista on, että Aioloksen poika Makaréus, jonka lemmenliitto sisarensa Kanakēn kanssa tarjosi myöhemmille runoilijoille kitkerän-imelän runoaiheen, alkuaan on ajateltu samaksi henkilöksi.

551. O n u u s t u h o u h k a n a e n n e n: Nämä sanat on tulkittu eri tavoin; toiset ovat niissä nähneet jonkinmoisen uhkauksen: »varo, ettet minua valituksillasi suututa, niin että teen sinulle väkivaltaa», vrt. 568—570). Toiset taas ovat sitä mieltä, ettei sanoissa ole mitään uhkausta, vaan että Akhilléus tarkoittaa: »surustasi ei ole mitään apua, et voi herättää poikaasi henkiin; ennen saattaa onnettomuus (kuolema) yhdyttää sinut itsesi.» Jälkimmäinen selitys tuntuu liittyvän paremmin ajatuksenjuoksuun.

614—617. Akhilléus on kertonut N i o b ē n järkyttävän tarun suostuttaakseen Priamoksen aterian nauttimiseen: koska muka Nióbē, vaikka oli saanut kärsiä niin kauheita, kuitenkin lopulta, »kun itku jo ehtyi»

»muisti ruokaa», niin Priamoskin ryhtyköön ateriaan. Tähän ajatuksenjuoksuun eivät kuitenkaan hyvin sovellu ne säkeet (614—617), joissa kerrotaan, miten Niobe kivipatsaaksi muuttuneenakin yhä itkee surujansa. Sen tähden jo antiikkiset tutkijat katsoivat nämä säkeet hylättäviksi. Ja myönnettävä onkin, että jos ne olisivat poissa, säkeet 618, 619 mitä luontevimmin liittyisivät säkeeseen 613. Onhan ajateltavissa, että joku laulaja tai lausuja (rapsodi) tätä kappaletta esittäessään on kaivannut tarun tavallista loppua, Nioben kivettymistä, ja sen tähden lisännyt puheena olevat säkeet, huolimatta siitä, että hän siten on tullut kytkeneeksi yhteen kaksi toisiinsa soveltumatonta tarutoisintoa (tai eri tarua), joten alkuperäinen ajatusyhteys on häiriintynyt. — Matkakirjailija Pausaniās (2 vuosis. j. Kr.) kertoo Sipyloksen vuoristossa olevasta muodostumasta, joka kaukaa nähtynä näytti itkevän naisen kuvapatsaalta ja jota sanottiin Niobeksi; lähempää katseltaessa huomasi sen kuitenkin pelkäksi kalliojyrkänteeksi. Mainitussa vuoristossa on jonkin matkan päässä muinaisesta Magnēsiasta nähtävänä vuoriseinämään hakattu komerontapainen, ja siinä niin ikään kalliosta hakattu suuren suuri istuvan naisen kuvapatsas erittäin vanhanaikaista tekoa. Tätä — luultavasti Vähän-Aasian suurta jumal'äitiä esittävää — kuvapatsasta on arveltu siksi kuvaksi, jota kreikkalaiset sanoivat kivettyneeksi Niobeksi; mutta ainakaan Pausaniaan kuvaus ei siihen sovellu. — A r a t s a l o n i m m e t: alkutekstissä »nymfi-jumalattaret». — A k h e l ō' i o s-v i r r a l l a tarkoitetaan tässä erästä Sipyloksen vuoristosta virtaavaa jokea tai puroa, jonka nimenä myös esiintyy A k h é l ē s.

635—642. On jo kulunut kahdestoista päivä Hektorin kuolemasta (vrt. säkeitä 31 ja 413); niin kauan siis Priamos muka on virunut unetonna ja ravintoa nauttimatta!

644. E t u s u o j a a n: alkutekstin mukaan p y l v ä s e t e i s e e n *(aithū'sē)*.

731—737. Perintötarinan mukaan Andromakhēn oma kohtalo tulee semmoiseksi kuin hän tässä ennustaa: Akhilleuksen poika Neoptólemos vie hänet orjattarenaan hävitetystä Troiasta. — Pojalleen hän nyt ennustaa vielä järkyttävämpiä kohtaloita kuin äsken XXII laulussa (487—505, ks. Sel.), nimittäin joko orjuutta tai äkkisurmaa. Ja näistä äidin aavistuksista toteutuu perintötarinan mukaan kamalin ja jyrkin. Kyklisten eepoksien mukaan Astýanaks paiskattiin tornista maahan: *Iliū persis* (»Ilionin hävitys») nimisessä eepoksessa tämä tapahtui Odysseuksen toimesta, ns. »Pikku Iliaassa» taas Neoptolemos teki tuon julman työn; kärjistettiinpä tätä tarupiirrettä myöhemmin niin, että Neoptolemos muka murskasi Astyanaksin pään sitä alttaria vastaan, johon hänen vanha isoisänsä Priamos oli turvautunut.

748—759. Hekabēn valituksessa ajatuksen kulku ei ole oikein selvä. Se lienee kuitenkin selitettävä näin: Jumalat ovat pitäneet hellää huolta kaatuneesta Hektorista. Hekaben muut Akhilleuksen valtaan joutuneet pojat ovat kyllä saaneet leppeämmän kohtalon; he näet ovat yhä elossa, vaikkakin orjina, kun sitä vastoin Hektōr on surmattu ja hänen ruumistaan on pidelty pahoin. Mutta kuitenkin hän on kuolleenakin saanut osakseen jumalien ihmeellistä suojelusta: hän on yhä säilynyt tuoreena ja kauniina. Ja tästä sureva äiti saa — ainakin hetkeksi — jonkinmoista lohtua. — Kovin outoa muuten on, ettei Hekábē tässä ollenkaan muista niitä lukuisia uljaita poikiaan, jotka Akhilléus on kaatanut taistotantereella ennen Hektoria, vaan puhuu ainoastaan niistä, jotka ovat joutu-

neet sotavangeiksi. — Sauhun saartama Lēmnos: sitä alkutekstin sanaa, jonka vastineena suomennoksessa on »sauhun saartama», tunnetaan ainoastaan tästä yhdestä paikasta, eikä sen merkityksestä ole varmaa tietoa. Kun sen on arveltu merkitsevän »sumuista», »sauhuista», niin on ajateltu niitä palavia kaasuja, jotka muinoin tässä saaressa tuprusivat maasta ja jotka mm. antoivat aiheen siihen taruun, että Hēfaistoksella oli siellä pajansa; luotettavimpien tiedonantojen mukaan tämä ilmiö ei ollut vulkaanista laatua, kuten usein on väitetty.

765. Kahdeskymmenes ajastaika: koska on kulumassa kymmenes vuosi siitä kun Troian sota alkoi, edellyttävät nämä Helenēn sanat, että hänen ryöstöstään (tai paostaan) oli mennyt kokonaista kymmenen vuotta kostosodan valmistuksiin. Tätä ajanmääräystä ei ole tavattu muualta kuin tästä Iliaan viimeisen laulun paikasta.

ODYSSEIA

ENSIMMÄINEN LAULU.

Jumalien kokous. Athene tuo neuvoja Telemakhokselle.

Kymmenes vuosi on kulumassa Troian valloituksesta. Muut kreikkalaispäälliköt, kaikki jotka eivät ole sotaan sortuneet tai pakomatkalla tuhoutuneet, ovat aikoja sitten kotiutuneet, mutta Odysseusta, Ithaken kuningasta, pidättää yhä kaukana merellisellä saarella Kalypso-luonnotar. Onpa kumminkin tullut jo aika, jolloin hänenkin on jumalien salliman mukaan päästävä kotimaahansa. Häntä leppymättä vihaavan Poseidonin poissa ollessa otetaan hänen kohtalonsa puheeksi muiden jumalien kokouksessa; siinä Athene tarmokkaasti ajaa hänen asiaansa. Neuvottelu päättyy siihen, että Hermes-jumalan tulee lähteä ilmoittamaan Kalypsolle, että hänen on päästettävä Odysseus kotimatkalle; itse Athene taas rientää Ithakeen. Siellä näet röyhkeät kosijat ahdistelevat Odysseuksen puolisoa Penelopeiaa ja mellastavat hänen talossaan. Hänen poikansa Telemakhos on siihen asti ollut liian nuori ja voimaton voidakseen suojella heiltä kotiansa. Athenen saapuessakin he ovat koolla Odysseuksen talossa. Mentes-nimisen ruhtinaan hahmossa jumalatar astuu Telemakhoksen luo, puhuttelee häntä rohkaisevasti ja neuvoo häntä kutsumaan huomiseksi kokoon kansankokouksen ja siinä vaatimaan kosijoita luopumaan julkeasti ryöstövierailustaan; lisäksi hän kehoittaa nuorukaista lähtemään matkalle Pylokseen ja Spartaan tiedustelemaan isänsä vanhoilta aseveikoilta tämän kohtaloa. Sitten jumalatar katoaa näkyvistä. Femios-niminen laulaja rupeaa kosijain huviksi laulamaan Troiasta palaavien kreikkalaisten kotiretkestä. Tätä kuullessaan tulee Penelopeia miessalin oven suulle ja kieltää Femiosta laulamasta laulua, joka viiltää hänen surevaa sydäntänsä; mutta miehistynyt Telemakhos ei salli äidin sekaantua miesten asioihin. Hämmästyneenä Penelopeia poistuu huoneeseensa, jossa itkee poissa olevaa puolisoaan, kunnes nukkuu itkuunsa. Yön tullen kosijat poistuvat ja Telemakhoskin menee levolle.

8. H a l t i j a H ē l i o s y l h ä (alkutekstissä *Hyperī'ōn Ēélios*): Hēlios = aurinko, auringonjumala; eepillisessä runoudessa esiintyy miltei kaikkialla vanhempi muoto, *Ēélios*. *Hyperī'ōn* (luultavasti = ylhä, korkea) on Odysseiassa ja Iliaassa auringonjumalan lisänimi; Hēsiodoksen jumalain järjestelmässä taas Hyperī'ōn on Ēelioksen isä. — Hēlioksen karjan kaadannasta kerrotaan Od. XII laulussa (127—141, 211—398).

14. K a l y p s ō': luultavasti runoilijan mielikuvituksen vapaasti luoma jumalolento, jolla ei ole ollut sijaa kansan uskomuksessa ja palvonnassa. Häntä sanotaan 52:sessa säkeessä Atlaan tyttäreksi. Asuntonaan hänellä on kaukainen tarunomainen Ō g y g i'ē-saari.

16, 17. A i k a s e j o u t u i jne.: kymmenes vuosi Troian valloituksesta, kahdeskymmenes siitä, kun Odysseus läksi sotaan, kahdeksas siitä kun hän joutui Kalypson saarelle (vrt. Od. II 175, VII 261).

17. I t h á k ē: Odysseuksen kotimaa ja hänen valtakuntansa pääpaikka, eepoksen kuvauksen mukaan vuorinen ja karu saari; nähtävästi sitä ajatellaan pienemmäksi kuin muita Odysseuksen valtapiiriin kuuluvia saaria (vrt. XVI 247—251). Sen luontoa kuvataan varsinkin IV 605, 606. IX laulussa (21—24) sanotaan että se on laakearantainen ja sijaitsee kaikista lähisaarista uloimpana meressä hämarään, so. länteen tai luoteeseen päin; muut samassa yhteydessä mainitut saaret, Dūlíkhion, Samē ja Zakynthos ovat muka siitä idän ja auringon puolella. Historiallisella ajalla Ithake (lat. *Ithaca*) oli nykyisen Thiāki- eli Theāki-nimisen saaren nimenä. Tämä kyllä on pienehkö (n. 93 km²), karu ja rotkoinen kalliosaari; matalaksi sitä tuskin kuitenkaan voi sanoa (korkein huippu n. 800 m) — paitsi jos sitä verrataan vielä korkeampiin Kefallēneen ja Leukaaseen (S:ta Mauraan). Se taas, mitä äsken mainitussa Odysseian paikassa sanotaan Ithaken maantieteellisestä asemasta, ei mitenkään sovellu todellisuuden Thiakiin. Tämä näet on Kefallenen (Cefalonian) itäpuolella eikä siis suinkaan läntisin saarista eikä uloimpana meressä. Useat tutkijat ovat sen tähden arvelleet, että eepoksen Ithakella on tarkoitettu jotakin muuta saarta. Niinpä on varsinkin kuuluisa muinaistutkija W. Dörpfeld innokkaasti ja taitavasti edustanut sitä mielipidettä, että Ithakella eepoksessa tarkoitetaan Leukás-niemimaata, joka on Thiakia pohjoisempana ja ajoittain näkyy olleen saarena (niinkuin tätä nykyäkin). Thiakia taas vastaa tämän teorian mukaan eepoksen Samē eli Samos-saari, — vanhemman käsityksen mukaan tämä on sama kuin Kefallē'nē tai jokin tämän verraten suuren (757 km²) saaren osa; — nimi Kefallē'nē ei eepoksessa esiinny, mutta Odysseuksen kansan yleisnimenä on siinä kefallēnit *(Kephallē'nes)*. Kun sentään muistaa, että kreikkalaisten sankarieepos on kehittynyt nykyiseen muotoonsa parhaasta päästä Vähän-Aasian ioonialaisten keskuudessa, ei tunnu kummeksittavalta, jos runoilijalla (tai runoilijoilla) olisi ollut hyvinkin häilyvä käsitys kaukaisista, Kreikan länsipuolella olevista saarista ja niiden maantieteellisestä asemasta. Sitä paitsihan Odysseia on saturunoutta, ja runoilijanfantasia on siinä muutenkin sangen vapaasti käsitellyt todellisuuden ja perintätiedon tarjoamia aiheita runollisten näkökohtien mukaan. Näin ollen tuntuu kaikesta huolimatta todennäköiseltä, että eepoksen Ithakella on tarkoitettu samaa saarta, jolla historiallisellakin ajalla oli tämä nimi. — Vrt. myös Sel. Od. I 245—248.

22—24. A i t h i o p i t: ks. Sel. Il. I 423.

25. S a t a u h r i: »hekatombi», alkuaan = sadan nautaeläimen uhri; vrt. Sel. Il. I 65.

29, 30. A i g i s t h o s, Thyesteen poika, Atreuksen veljenpoika, Agamemnōnin, Mykēnain kuninkaan, serkku. Agamemnonin ollessa Troian retkellä Aigisthos viettelee hänen puolisonsa Klytaimnēstran (ks. Od. III 262—272) ja kuninkaan palattua sodasta hän yksissä neuvoin Klytaimnestran kanssa surmaa hänet sekä anastaa hänen valtakuntansa. — O r é s t ē s, Agamemnonin ja Klytaimnestran poika, oleskelee vieraassa maassa; tavallisen tarinan mukaan hänet on viety Fōkiiseen, isänsä langon Strofioksen turviin, — Homēroksen runoissa tosin ei siitä mainita mitään. Seitsemän vuoden kuluttua hän palaa (Od. III laulun 306:nnen säkeen mukaan A t e e n a s t a) kotimaahansa ja kostaa isänsä kuoleman surmaamalla Aigisthoksen; ks. Od. IV laulun otsakekuvaa. Sen tarumuodon mukaan, mikä esiintyy myöhemmässä runoudessa, varsinkin tragedioissa, Orestes myös surmasi Klytaimnestran; Odysseiassa ei äidin

murhaa mainita, ei ainakaan selvin sanoin. Vrt. Od. III 193—198, 303—310, IV 512—537, IX 409 ja seur. ynnä Sel.

38. T a p p a j a A r g o n, A r g o n t a p p a j a *(Argeiphóntes):* Hermē's-jumalan lisänimi; vrt. Sel. Il. II 103.

52—54. A t l ā s: taruhenkilö, joka tavallisen käsityksen mukaan hartioillaan (tai päälaellaan ja käsillään) kantoi taivaan kantta. Tässä Odysseian paikassa tämä käsitys on, hieman epäselvällä tavalla, sovitettu yhteen toisen mielikuvan kanssa, jonka mukaan taivasta kannattavat jykevät pylväät. Hēsiodoksen Theogoniassa (507 ja seur.) Atlas mainitaan Iapetós-nimisen titaanin pojaksi, Prometheuksen ja Menoitioksen veljeksi; taivasta hänen sanotaan kantavan »Zeuksen säätämästä ankarasta pakosta»; tämä pakkotyö on kaiketi käsitetty rangaistukseksi samanlaisesta uhmamielestä, kuin se mikä muka syöksi hänen veljensäkin turmioon. Sellaiseen tuhoisaan mielenlaatuun viitannee epiteetti t u r m a h i n e n (sananmukaisesti t u r m i o m i e l i). Se seikka taas, että Atlaan sanotaan tuntevat m e r e n k a i k k i . . . a l h o t, saattaa olla yhteydessä sen kanssa, että hänen ajateltiin seisovan kaukana lännessä avarain merten äärillä; mutta on kuitenkin huomattava, että samoja sanoja on käytetty myös Prōtéus-nimistä merenhaltiaa kuvattaessa (Od. IV 385, 386), johon ne epäilemättä paljoa paremmin sopivat. — Myöhemmin selitettiin Atlas korkeaksi, pilviin asti ulottuvaksi vuoreksi, jota muka sanottiin taivaan pylvääksi; jo Hēródotos yhdistää nimen Luoteis-Afrikan Atlas-vuoristoon.

68—73. K y k l o o p i t: »pyöreäsilmät», so. yksisilmät jättiläiset. He asuvat kaukana ihmisistä, lähellä faiakilaisten entisiä asuinpaikkoja (vrt. Od. VI 5); — myöhempinä aikoina heidät tavallisesti sijoitettiin Sisiliaan ja varsinkin sen itärannikolle, Etnan *(Aitnēn)* seutuville. — Odysseian mukaan (VII 205, 206) he ovat, samoin kuin gigantit ja faiakilaiset, syntyperältään jumalia lähellä; »kaikkien kyklooppein väkevin», P o l y' f ē m o s, on Poseidōnin ja (esillä olevan paikan mukaan) T h o ō s a-nimisen merenneidon poika. — Hēsiodoksen Theogonian mukaan taas (139—146) kykloopit ovat Ūranoksen (= taivaan) ja Gaian (= maaemon) lapsia; heitä on muka kolme, ja he ovat Zeukselle antaneet ukkosenjylinän ja takoneet hänelle ukonnuolen. Tarustossa kykloopit useimmiten esiintyvät seppojumalan, Hefaistoksen, apumiehinä, jotka tulivuorten uumenissa takoa jyskyttävät. Tähän kyklooppi-tarun haaraantumaan ei ole Odysseiassa vähintäkään viittausta.

85. S u o r t u v a k a u n o: alkutekstin mukaan kaunispalmikkoinen. Sankariajan naisilla on tukka palmikolla.

88. S a n k a r i n p o i k a: Tēlémakhos.

90. A k h a i j i t: ks. Sel. Il. II 681—685.

93. P y l o s: Nestorin valtakunta ja lähinnä sen pääpaikka; ks. Sel. Il. I 248.

97. K u l u m a t t o m a t: alkutekstin mukaan »a m b r o s i a i s e t»; ks. Sel. Il. II 18, 19.

99. O t a v a s k i s e n: vaskikärkisen. Sankarieepoksessa urhojen taistelu- ja suojeluaseet ovat miltei poiikkkeuksetta »vaskesta»,so.pronssista. Työaseet taas ovat milloin pronssia milloin rautaa. Vrt. Sel. Il. I 237.

102. O l y m p o n k o r k e u d e s t a: alkutekstin mukaan O l y m p o k s e n k u k k u l o i l t a; vrt. Sel. Il. I 18. Kun, niinkuin esillä olevassa paikassa, puhutaan Olympoksen kukkuloista, on runoilija lähinnä kuvaillut jumalain asuntopaikan vuoreksi.

105. T a f o s: niistä Odysseian kohdista, joissa Tafosta ja sen asukkaita mainitaan, ei käy selville, missä runoilija on ajatellut sen sijaitsevan. Ilmeistä on, että Tafos on ulkopuolella Odysseuksen valtapiiriä; onpa sinne ajateltava olevan melkoinen matka, koska ei Tēlemakhos eivätkä hänen isänsä talossa mellastelevat ylimykset tafolaisten kuningasta tunne (vrt. 405 ja seur.). Tafolaiset harjoittavat laajaa merenkulkua ynnä rosvoutta, — tätä ei tosin Odysseian kuvausten mukaan näy pidettävän häpeällisenä (vrt. III 72—74, IX 253—255). Heidän laivansa kulkevat muka Foinikiaan asti; he naet S i d ō n i s t a ryöstävät tytön, jonka myyvät orjaksi (XV 425—429). He vievät rautaa T e m e s e e n (I 184) ja hakevat sieltä kuparia; Temesellä luultavasti tarkoitetaan Ala-Italian Bruttiumissa, Tyrreniläismeren rannalla sijaitsevaa sennimistä kaupunkia, josta runoilijalla on saattanut olla hämärä tieto; toiset tosin ajattelevat Kyproksen Tamasso's-kaupunkia. Tafolaiset tekevät myös ryöstöretken Thesprōtiaan (XVI 426, 427). Heidän kuninkaaltaan Odysseus on muka saanut nuolimyrkkyä (ks. I 260—264 ynnä Sel.). Antiikkisissa lähteissä tavattavat Tafosta ja sen asukkaita koskevat tiedot tuskin ovat muuta kuin arveluja.

109. P a l v e l u m i e h e t: alkutekstissä *therápontes;* nämä olivat vapaita palvelumiehiä, jotka välistä saattavat olla päämiestensä uskottuja tovereita.

110. Kreikkalaiset joivat yleensä viininsä vahvasti miedonnettuna; sitä varten sitä miedonnettiin vedellä niissä isoissa s e k o m a l j o i s s a (*krātēres*, eepoksen murteella *krētē'res)*, joita eepoksessa mainitaan niin usein (kuva: Od. XVI laulun loppukoriste). Historiallisella ajalla tavallisimpia sekoitussuhteita olivat: $^1/_4$ viiniä + $^3/_4$ vettä, $^2/_7$ viiniä + $^5/_7$ vettä, $^2/_5$ viiniä + $^3/_5$ vettä. Sen »tumman, mesivienon» viinin, minkä Odysseus kykloopin luo lähtiessään varasi mukaansa, kerrotaan (Od. IX 209, 211) sietäneen sekaansa kokonaista 20 osamittaa vettä; se oli siis äärettömän väkevää, niin että se kyllä saattoi vaivuttaa kykloopin uneen, kun hän sitä nautti sellaisenaan (IX 345 ja seur.).

128. K e i h ä s k a r s i n a: jonkinmoinen teline keihäitä varten, kaiketi sovitettu yhteen niistä neljästä pylväästä, jotka kannattivat miessalin kattokoroketta; vrt. Sel. I 329.

130—138. K u n n i a p a i k k a: ns. *thronos*, korkea istuin, jossa oli selkänoja ja käsinojat sekä jalkalauta. — N o j a t u o l i: *klismós* kevyempi selkänojallinen tuoli (sekin joskus jalkalaudalla varustettu). — Niinä aikoina, joiden olot kuvautuvat sankarieepoksessa, kreikkalaisten oli tapana aterioidessaan istua tuoleilla — historiallisella ajalla he pöytien ääressä loikoivat leposohvilla eli -lavoilla. — Jokaisen istuimen eteen nostettiin eri pöytä; nämä olivat tietenkin pieniä ja kevyitä.

153. K i t a r a: alkutekstissä *kitharis*; vrt. Sel. Il. I 603 ja Od. XXIII laulun loppukoristeena oleva kuva.

184. T e m é s ē: ks. Sel. I 105.

186. R h e i t r o n: Odysseiassa mainitaan kolme Itháke-saaren satamaa; yksi (XVI 322) näkyy olleen kaupungin laidassa, muut, Forkyksen poukama (XIII 96) ja tässä paikassa mainittu Rheitron, ovat syrjäseuduissa. — N ē i o n, joka mainitaan esilläolevassa paikassa ja III 81, on kenties pidettävä samana vuorena kuin parissa muussa paikoin mainittu N ē r i t o n.

188. L ā é r t ē s: Arkeisioksen poika, Antikleian puoliso, Odysseuksen isä.

Niistä oloista, joissa hän maall' iän ehtoon vaivoja kärsii, kerrotaan lähemmin XXIV Il. laulussa 205 ja seur.

211. Argos-maa: Kreikka; vrt. Sel. I 344.

223. Pēnelópeia: Ikarioksen tytär, Odysseuksen uskollinen puoliso, Tēlemakhoksen äiti; myöhemmässä kirjallisuudessa hänen nimensä tavallisesti on Pēnelópē. Odysseiassa selvästi ilmenevä uskollisen puolison, Penelopeian, ja aviorikkoisen puolison, Klytaimnēstran, vastakohtaisuus esiintyy myöhemmissä taruissa kärjistettyinä siten, että he muka ovat serkuksia. Ikarios on näet muka Klytaimnēstran isän, Spartan kuninkaan Tyndareoksen veli.

241. Harpyiat: siivekkäitä taruolentoja; vrt. Sel. Il. XVI 149—151 ja Od. XX 63—67 laulun loppukoriste.

245—248. Dūlíkhion, Samos *(Samē)*, Zakynthos ja Ithákē mainitaan useissa paikoin Odysseiaa vierekkäin, ilmeisesti Odysseuksen valtapiirin pääosina; mm. ne luetellaan IX 21—24, kun on selitettävä Ithakēn maantieteellinen asema (vrt. Sel. I 17); niistä ovat kaikki Penelopeian kosijat kotoisin, — enimmät (enemmän kuin puolet) Dūlikhionista (XVI 247—251). Tästä päättäen olisi Dūlikhion ajateltava väkirikkaimmaksi ja kaiketi suurimmaksi tämän saariryhmän saarista; mainitaanpa useissa paikoin myös sen viljavuutta. Näin ollen sillä näkyy olevan erittäin tärkeä sija Odysseuksen valtakunnassa, — tärkein pienen Ithaken jälkeen. Oudolta tuntuu, että Dulikhionilla kerran (XVI 335) sanotaan olevan oma kuningas. Iliaan laivaluettelossa taas Dulikhion mainitaan Ekhī'nai-saarten yhteydessä, aivan erillään Odysseuksen valtakunnasta (Il. II 625—630 ynnä Sel.). Antiikkisten selittäjäin antamat tiedot Dulikhionista ovat ilmeisesti pelkkiä arveluja, W. Dörpfeldin selityksen mukaan Dulikhion olisi sama kuin Kefallē'nē, jota ei sillä nimellä mainita eepoksessa, vaikka Odysseuksen kansan yleisnimenä siinä on kefallē'nes. On kuitenkin luultavampaa, että Kefallenea vastaa eepoksen Samē (toisintomuoto Samos); historiallisena aikana näet Same oli tämän saaren suurimman kaupungin nimi. — Ekhinain eli Ekhinadien saariryhmässä on mm. eräs pitkä ja kapea särkkä, jonka nimenä vanhaan aikaan oli Dolíkhā (»Pitkä) ja jonka Strabon (n. 63 e. Kr. — 19 j. Kr.) sanoo samaksi kuin eepoksen Dulikhion. — Onhan mahdollista, että jokin tieto Dolikha-nimisestä paikasta oli tunkeutunut eepoksen syntymäsijoille asti ja että runoilijanfantasia tämän nimen nojalla on luonut tuon suuren ja viljavan Dulikhion-saaren. — Zakynthos on tietenkin nyk. Zante.

258—263. Efy'rē: taruissa mainitaan useita sennimisiä kaupunkeja, joiden asemasta vanhan ajan kirjailijoilla ei näy olleen varmoja tietoja (vrt. Sel. siv. 169). Sitä Efy'rē-kaupunkia, josta muka Odysseus oli koettanut saada nuolimyrkkyä ja johon kosijat (Od. II 328) arvelevat Telemakhoksen kenties aikovan lähteä samansuuntaiselle asialle, on enimmäkseen selitetty Eeliissä, Sellē'eis-joen varrella olleeksi kaupungiksi; luultavampaa kuitenkin on, että runoilijalla on ollut mielessä muinainen samanniminen Thesprōtian kaupunki, jota luultiin samaksi kuin myöhempää Kikhyrosta. — Ilos, Mermeroksen poika: tietenkin toinen henkilö kuin Iliaassa Troian kuninkaiden sukuluettelossa (XX 215—240) mainittu senniminen kuningas. — Mermeros esiintyy argonauttiretken tarupiirissä Iāsōnin ja Mēdeian poikana (tai pojanpoikana). — Nuolien voiteleminen »uronsurmalla myrkyllä» mainitaan säilyneissä sankarieepoksissa ainoastaan tässä Odysseian paikassa (myrk-

kyjuoma mainitaan II 328 perättömänä arveluna). Runoilija, joka aikaisemmista runoista tai taruista on löytänyt nämä piirteet, on nähtävästi vieronut niitä eikä ole katsonut niiden oikein soveltuvan yhteen sankariajan ihannoivan kuvauksen kanssa; sanoohan hän, että Ilos peljäten suututtaa ikivaltoja oli kieltäytynyt antamasta Odysseukselle tuota kamalaa ainetta. Vrt. tähän sitä Iliaan kohtaa, jossa Akhilleuksen kerrotaan teurastaneen troialaisia sotavankeja Patrokloksen rovion ääressä; siinä näet runoilija arvostelee ihannesankarinsa menettelyä »pahoiksi töiksi» (ks. Il. XXIII 163—183 ynnä Sel.).

277, 278. Hankitkoot häät siellä ja runsaat morsiuslahjat jne.: se alkutekstin sana *(eedna, hedna)*, jonka vastineena tässä on morsiuslahjat, merkitsee Iliaassa ja Odysseiassa yleensä morsiuslunnaita eli kihloja, joilla kosija lunasti morsiamen hänen isältänsä, mutta niinä aikoina, joiden olot näissä eepoksissa kuvastuvat, tuo vanha tapa näkyy kehittyneen siihen, että isä luovutti saamansa lunnaat tyttärelleen; joskus näyttää kosija niillä suoraan suostutelleen morsianta. Esillä olevassa kohdassa (ja samoin II 196, 197, jossa sama säepari toistuu) tällä sanalla nähtävästi tarkoitetaan morsiamen omaisten annettavia myötäjäisiä, joten siis olisi tultu sille kannalle, jolla kreikkalaiset historiallisella ajalla olivat. — Paikka on kuitenkin antanut aihetta lukuisiin eri selityksiin ja arveluihin.

285. Menélāos: Atreuksen poika, Agamemnonin veli, kauniin Helenēn puoliso, Lakedaimōnin kuningas, vrt. Sel. Il. II 581—590.

292. Äitisi naita (samoin Od. II 223 äitini naitan): toisista paikoista käy selville, että Penelopeian varsinaisena naittajana oli hänen isänsä Ikarios; vrt. varsinkin Od. II 52—54, 132, 133, 194—197.

326. 327. Akhaijein kolkko palaus: vrt. Od. III 130—198, 254—312, IV 351—586. Kolmannessa laulussa (131—135) mainitaan, etteivät kaikki kreikkalaiset olleet mieleviä ja oikeutta harrastavia: siksi oli Athene heihin suuttunut, ja Zeus suunnitteli heille surkean kotimatkan. Viidennessä laulussa (108, 109) heidän mainitaan rikkoneen Athenea vastaan, ja neljännessä (502) Athenen sanotaan erityisesti vihanneen Aiasta, Oïleuksen poikaa. Enempää ei Odysseiassa kerrota jumalattaren ankaran vihan syystä; se edellytetään nähtävästi tunnetuksi asiaksi. Kadonneessa »Ilionin hävitys» nimisessä kyklisessä eepoksessa oli kerrottu, että Aias oli väkisin temmannut Priamoksen tyttären Kassandran Athenen kuvapatsaan turvista ja samalla riuhtaissut jumalattaren kuvankin irti; siksi Athene oli hankkinut kreikkalaisille turmion merellä. Tietääksemme vasta aleksandreialaisen ajan runoilijat ovat kertoneet, että Aias oli jumalattaren pyhäkössä raiskannut Kassandran.

329. Talon pääosana on salirakennus, *megaron*. Sen edessä on päätypuolella pylväistö eli pylväseteinen *(prodomos, aithū'sē)*. Pylväistöstä tullaan avaraan miesten saliin (sekin nimeltään *megaron)*; tässä on luultavasti (niinkuin mykeneläisaikuisissa rakennuksissa) ollut neljä pylvästä ja näiden keskellä iso, matala liesi; pylväät ovat kaiketi kannattaneet kattokoroketta, jonka avonaisista sivuista savu pääsi ulos; niistä myös tuli saliin valoa; mutta siitä huolimatta sali on hämärä (»varjoisa»). Miesten salin takainen osa rakennusta on kaksikerroksinen: alakerroksessa on naisten sali (sekin *megaron*, joskus kammio [*thalamos*]), jossa naiset askartelevat; tästä huoneesta taas noustaan portaita myöten yläkertaan, jossa on Penelopeian makuukammio (yliskammio). — Pihasta päästään solakäytävään *(laurē)*, joka erottaa salirakennuksen

muista, aitantapaisista rakennuksista (kammioista); näitä on mm. Odysseuksen ja Penelopeian yhteinen makuukammio. Pihaa ympäröi muuri, jossa on portti pylväistöineen (ks. Od. III 493 ynnä Sel.) — Huomattava kuitenkin on, että eri paikallisuuksien kuvaus ei aina ole selvä eikä johdonmukainen; vrt. varsinkin Od. XXII 126—188 ynnä Sel.

344. Mies, koko Hellaan kuulu ja Argos-maan joka äären: Hellás-nimellä tarkoitetaan Homēroksen runoelmissa Pēleuksen Etelä-Thessaliassa sijaitsevaa valtakuntaa tai erastä sen osaa (vrt. Sel. Il. II 681 ja seur.), ja tämä on kai ollut sen alkuperäisenä merkityksenä esillä olevassakin lauseparressa, joka toistuu (alkutekstissä) samanlaisena IV 726 ja 816 sekä melkein samanlaisena XV 80. Argos-nimellä taas tarkoitetaan Odysseiassa yleensä Peloponnēsoksen Argolis-maakuntaaa, joskus kenties koko Peloponnēsosta. Vrt. Sel. Il. I 30. Mutta nyt puheena olevassa yhdistelmässä sillä näkyy alkuaan tarkoitetun sitä paikkakuntaa, jonka nimenä Iliaan laivaluettelossa (II 681) on pelasginen Argos ja jota siinä Fthīan ja Hellaan rinnalla mainitaan Pēleuksen valtakunnan osana. Yhdistelmä sinänsä on kaiketi vanhaa perintöä. Odysseiassa tällä yhdistelmällä (»koko Hellaan ja Argos-maan joka äären») ilmeisesti tarkoitetaan Kreikanmaata, eikä runoilija näy ajatelleen siinä esiintyvien nimien alkuperäistä merkitystä. — On kuitenkin mainittava, että puheena olevaa lausepartta ja sen aineksia on selitetty useilla muillakin tavoin.

398. Palvelijat, sodass' oivan Odysseun saamat: orjat.

425, 426. Tēlemakhoksen kammio (*thalamos*) on eri rakennus, niitä aitantapaisia suojia, jotka pihaa ympäröivät; ks. Sel. 329.

440. Kuvereikäinen vuode: vrt. Sel. Il. III 448.

441—442. Ovirenkaaseen hopeaisehen tarttuin jne.: kun ovi oli ulkoapäin lukittava, vedettiin sen sisäpuolella oleva salpa eteen hihnalla, joka oli pujotettu ovessa olevasta lävestä ja solmittiin renkaanmuotoiseen ovenkahvaan kiinni. Kun taas ovi oli avattava, aukaistiin hihnan solmu, jonkinmoisesta avaimenreiästä pistettiin sisään iso ja raskas avain, ja tällä työnnettiin salpa tieltä. Vrt. Od. XXI 46—50.

TOINEN LAULU.

Ithakalaisten kansankokous. Telemakhoksen matka.

Seuraavana päivänä kansa kutsutaan Telemakhoksen toimesta kokoon. Telemakhos tuo kuuluville äitinsä kosijain julkean menettelyn ja vaatii heitä siitä luopumaan. Kosijat taas valittavat, että Penelopeia vilpillisesti viivyttelee ratkaisuaan. Kun ei Telemakhos saa kansankokoukselta apua eikä tukea, pyytää hän, että hänelle ainakin suotaisiin laiva ja soutue; hän näet aikoo lähteä Pylokseen ja Spartaan tiedustelemaan siellä isänsä kohtaloa; jos hän saa tietää, että Odysseus jo on kuollut, niin hän suostuu naittamaan äitinsä. Kansankokous ei kuitenkaan hänen pyynnöstään välitä, vaan hajoaa mitään päättämättä. Telemakhos kääntyy rukouksin Athene-jumalattaren puoleen. Tämä ilmestyy hänelle Mentorin hahmossa, kehoittaa häntä varus-

tautumaan matkalle ja lupaa hankkia laivan ja soutajat. Telemakhos käskee uskollista emännöitsijää Eurykleiaa salaa Penelopeialta varustamaan eväitä. Illan tullen Athene täyttää lupauksensa, ja Telemakhos lähtee merille, saattajanaan Mentorin hahmossa esiintyvä jumalatar.

14. Vanhimmat: kreik. *gerontes* (»vanhukset»), kansan johtomiehiä; vrt. Sel. Il. II 21.
38. Valtikka: kreik. *skēptron*, vrt. Sel. Il. I 234.
53. Määrätä kihlat: alkutekstin vastaavaa verbiä *(eednō'sasto)* on selitetty eri tavoin: toiset arvelevat, että se merkitsee »määrätä kosijan suoritettavat kihlat», toiset taas, että se tietää »varustaa myötäjäisillä», naittaa. Vrt. Sel. Od. I 277, 278.
120. Tȳrō, Alkmē'nē, Mykē'nē: muinaistarustossa esiintyviä naisia. Tȳrō', Salmōneuksen tytär, Krētheuksen puoliso, synnytti Poseidōnille Peliaan ja Nēleuksen, Krētheukselle Aisōnin, Fereen ja Amythāonin (ks. Od. XI 235 ja seur.). Alkmē'nē, Amfitryōnin puoliso, synnytti Zeukselle Hērakleen (ks. Od. XI 266—268). Mykē'nē taas, oli Inakhosjokijumalan tytär tai puoliso; hänestä oli muka Mykē'nai-kaupunki saanut nimensä.
196, 197. Hankitkoot häät jne.: vrt. Sel. Od. I 277, 278.
328—330. »Muuan sulhoista» siis arvelee Tēlemakhoksen aikovan hakea myrkkyä samasta paikasta, Efyrēstä, josta muka Odysse'us oli toivonut saavansa nuolimyrkkyä; vrt. Od. I 258—263 ynnä Sel.
341, 342. Rivit pitkät seiniä vasten ruukkuja jne.: viiniä, samoin kuin öljyä ja jyviä, säilytettiin miehenkorkuisissa useimmiten suippopohjaisissa saviruukuissa, jotka seisoivat kellarien seinien varassa, suipot alipäät maahan kaivettuina.
345. Kaitsijavaimopa taas sisäll' ain' oli yötä ja päivää: näillä sanoilla hiukan liioitellen kuvataan Eurykleian alituista huolenpitoa; ettei häntä ole ajateltava aina vain tuossa kammiossa oleskelevaksi, käy ilmi 348:nnesta säkeestä.
349. Parikorva ruukku: ampfora (kreik. *amphiphore'us*, *amphoréus)*, paljon pienempi astia kuin 342 mainitut säilytysruukut; — roomalaisajalla amfora oli astiamittana n. 26.2 litran vetoinen.
386. Noē'mōn, Fronioksen poika: »Harkitsevainen, Mielevāisen poika». — Tuntuu jonkin verran oudolta, että Noēmonilla hänen omien sanojensa mukaan on hevoslauma niin kaukana kuin Eliissä. Tämä piirre johtaa mieleen sen kohdan Iliaan laivaluetteloa, jossa Eefallēnein (so. Odysseuksen kansan) asuinpaikkoina saarten ohessa mainitaan myös »mannermaa ja vastakkaiset seudut» (näin alkutekstin mukaan; Il. II 631—636); on näet ajateltavissa, että mannermaalla siinä on tarkoitettu Akarnāniaa ja sitä vastapäätä olevilla seuduilla taas Elistä; puheena olevan Odysseian kohdan runoilijalla olisi siis ollut sama käsitys Odysseuksen valtapiirin asemasta ja laajuudesta kuin laivaluettelon sepittäjällä. Vrt. muuten myös Od. XXI 347.
390. Haahden teljokkaan meritarpeet: maston, purjeet, airot jne.
424. Lovilaita teljo: alkutekstissä *meso'dmē* = keskirakenne. Tällä tarkoitetaan tässä (ja samoin Od. XV 289) jonkinmoista laitetta, jonka varaan masto pystytettiin. Tavallisesti sitä selitetään keskellä laivaa olevaksi, laidasta laitaan ulottuvaksi poikkipalkiksi, jossa oli lovi, johon masto pystytettäessä sovitettiin. On kyllä muitakin selityksiä, antiikki-

siakin, mutta ne eivät tunnu soveltuvan puheena oleviin Odysseian paikkoihin yhtä hyvin kuin edellä oleva, suomennoksessa noudatettu. — Huom. muuten, että sama sana XIX 37 ja XX 354 esiintyy Odysseuksen miessalin rakenteen kuvauksessa (ks. Sel. Od. XIX 37).

KOLMAS LAULU.

TELEMAKHOS NESTORIN VIERAANA.

Telemakhos saapuu Pylokseen, jossa hänet otetaan ystävällisesti vastaan. Nestor-vanhus ei voi antaa nuorukaiselle mitään tietoja Odysseuksen kohtalosta, mutta kertoo kylliä omasta ja muiden kreikkalaispäällikköjen kotimatkasta sekä kehoittaa sitten Telemakhosta lähtemään Spartaan tapaamaan Menelaosta; tämä on näet vasta hiljan kotiutunut. Vietettyään yön Nestorin talossa Telemakhos lähtee rattailla matkustamaan Spartaan: häneen liittyy matkakumppaniksi Nestorin poika Peisistratos. Yöksi poiketaan Feraihin, ja seuraavan päivän iltana saavutaan perille.

4. Nēléus: Poseidōnin ja Tȳrōn poika, Pyloksen kuningas, Nestorin isä; ks. Sel. Od. II 120 ja varsinkin XI 235—257.
6. Maan järisyttäjä: Poseidō'n-jumala.
9. Reisiä polttivat, maistelivat sydämyksiä: vrt. Il. I 461, ynnä Sel. — Tarkemmin kuvataan uhrimenot Od. III 430—463.
42. Aigiinkantaja: vrt. Sel. Il. I 202.
68. Hepourho Gerēnian Nestōr: vrt. Sel Il. II 336.
85. Kaanneen korkean Troian: Odysseusta pidettiin Troian varsinaisena valloittajana; hän näet johti sitä rohkeata sotajuonta, jonka avulla kreikkalaiset urhot pääsivät tunkeutumaan Troiaan; vrt. Od. IV 270—289, VIII 493—515.
91. Amfitrī'tē: Poseidō'n-jumalan puoliso, merten valtiatar.
107—113. Akhille'us: Pēleuksen ja merenhaltiatar Thetiin poika, Myrmidonien päällikkö, Ilias-runoelman varsinainen päähenkilö. Niitä valloitusretkiä, jotka hän Troian sodan aikana suoritti, mainitaan Iliaassa useissa paikoin; varsinkin niistä puhutaan IX laulussa, 328—333. Iliaan XXII laulussa Hektor kuollessaan ennustaa, että Akhilleuksen kaatavat Apóllōn-jumala ja Paris; hänen kaadannastaan oli kerrottu hävinneessä Aithiopís-eepoksessa. — Aiās: tässä tarkoitetaan »suurta» Aiasta, Telamōnin poikaa, joka muka kärsimästään vääryydestä katkeroituneena oli surmannut itsensä, vrt. Od. XI 543—564. — Patrokloksen, Akhilleuksen ystävän, kuolemasta kerrotaan Iliaan XVI laulussa (ns. Patrokleiassa). — Antílokhos: Nestorin poika, esiintyy Iliaassa uljaana sankarina; sai surmansa Troian avuksi rientäneen Memnōnin, Ēō's-jumalattaren pojan kädestä, ks. Od. IV 188; hänen sankarikuolemastaan kerrottiin Aithiopís-runoelmassa.
130—136. Vrt. Sel. Od. I 326, 327.
154. Vyösorjat naiset: troiattaret, jotka kaikki joutuivat voittajain orjiksi.
159. Tenedos: saari lähellä Trōás-maakunnan länsirantaa.
167. Tȳdeun poika: Diomē'dēs, Iliaan päähenkilöitä, ks. Sel. Il. II 559—580.

169—175. P s y r i ē· pienehkö saari länteen päin Khios-saaren pohjoiskärjestä. — M i m ā s: vuoren täyttämä pohjoisosa sitä isoa niemimaata, joka Smyrnan ja Efesoksen seutujen väliltä ulkonee lanteen päin, vastapäätä Khios-saarta. Matkalla olevien oli päätettävä, olisiko laskettava Khioksesta länteen (tai lounaaseen) päin aavalla merellä vaiko kuljettava Khioksen ja tuon niemimaan välistä salmea, ja valittiin edellinen reitti.

177. G e r a i s t ó s: Euboian eteläkärki.

188—191. M y r m i d o n i t: vrt. Sel. Il. II 681—685. — A k h i l l e u n l o i s t a v a p o i k a: Neoptólemos, isänsä kuoleman jälkeen kreikkalaisten uljaimpia johtajia, vrt. Il. XIX 326 ja Od. XI 506 ja seur. ynnä Sel. — F i l o k t ē't ē s: Poiaan poika, kreikkalainen päällikkö, Magnēsian niemimaalta kotoisin, Odysseian VIII laulun 219:nnen säkeen mukaan paras jousimies Troian sotaan lähteneiden kreikkalaisten joukossa; — tavallisen kertomuksen mukaan Hēraklē's oli kuollessaan antanut hänelle jousensa ja nuolensa. Ennen kuin saavuttiin Troiaan, hän sai — niin kerrotaan Iliaan II laulussa — käärmeen puremasta pahan haavan, ja siksi hänet jätettiin Lēmnos-saarelle kitumaan. »Mut akhaijein valkama-maillaan koht' oli muistaminen Filoktē'tēs valtias kyllä» (Il. II 724, 725). Akhilleuksen kaaduttua ja suuren Aiaan kuoltua ennustettiin näet, kuten muissa lähteissä kerrotaan, kreikkalaisille, että he ainoastaan Filokteteen avulla voisivat valloittaa Troian. Hänet haettiin silloin leiriin, jossa Makhā'ōn paransi hänen haavansa. Vrt. Sel. Il. II 716—728. — I d o m e n é u s: Deukaliōnin poika, kreetalaisten päämies; vrt. Sel. Il. II 645—652.

266—272. K l y t a i m n e s t r a *(Klytaimnē'strē)*: Tyndareōksen ja Lēdan tytär, Agamemnonin puoliso, Oresteen äiti, puolisolleen uskoton, pani yksissä neuvoin Aigisthoksen kanssa toimeen Agamemnonin murhan; sai surmansa kun Oréstēs kosti Aigisthokselle isänsä kuoleman; ks. Sel. Od. I 29, 30.

287. M a l e i a *(Maleiai)*: Peloponnēsoksen kaakkoiskärki.

291—296. K y d o o n i t: yksi niistä viidestä erikielisestä kansakunnasta, joiden Odysseian XIX laulussa (175—177) kerrotaan asuneen Kreetassa. Historiallisen ajan Kydōnía-kaupunki sijaitsi Kreetan länsiosan pohjoisrannikolla, ja sen läheisyydessä oli joki I a r d a n o s. Tätä nimeä (joka myös esiintyy erään Eliissä juoksevan puron nimenä, ks. Il. VII 135), on selitetty samaksi kuin seemiläinen *jarden* = joki (vrt. Jordan), ja pääasiallisesti sen nojalla on arveltu kydōnien olleen foinikialaista syntyperää, — Nestorin kertomuksen mukaan Meneläoksen laivat ovat Maleian kohdalta ajautuneet suoraan etelään päin Kreetan länsikulman seutuville; kierrettyään saaren länsipään ne ovat kulkeutuneet itään päin, siihen niemeen asti, joka jotensakin keskeltä Kreetan eteläranniikkoa työntäytyy mereen jonkin (melkoisen) matkan päässä Faistoksen kaupungista. F a i s t o s. ja siitä sisempänä saarella sijaitseva G o r t ȳ n ovat tunnetut merkillisistä esihistoriallista kulttuuria valaisevista löydöistä, ja seur. Tässä mainitaan omituinen uhrimeno, joka toimitetaan ennen kuin juhlijat suuren uhrin ja juhla-aterian jälkeen hajaantuvat; siihen kuuluu juomauhrien ohessa teuraitten kielten irtileikkaaminen ja polttaminen. Myöhempinäkin aikoina oli, ainakin paikoittain, tapa ottaa kielet erilleen muista lihoista, mutta niitä ei poltettu, vaan ne jäivät uhripapille tai hänen apumiehilleen.

353. L a i v a n k a n n e l l a: sankariajan laivoissa oli kantta ainoastaan

kokassa ja perässä; muuten ne olivat kannettomia; vrt. Sel. Il. XV 728, 989.

366. Kaukoonit: historiantakainen heimo, jonka kerrottiin asuneen Ēlis-maakunnassa, lähinnä sen eteläosassa (Trifyliassa); toisten mukaan he olivat asuneet Akhaian Dȳmēn seutuvilla. Samanniminen heimo asui muinoin Vähän-Aasian Bithȳniassa, vrt. Il. X 429, XX 329, jossa kaukoonit mainitaan Troian liittolaisina.

378. Trītogéneia: Athē'nē-jumalattaren liikanimi; vrt. Sel. Il. IV 515.

399. Pilaristo *(aithūsē)*: miesten salin *(megaronin)* edessä oleva pylväseteinen, vrt. Sel. Od. I 329.

435. Myös tuli sinne Athena: hän ei ilmestynyt näkyvässä muodossa, vaan tuli muka näkymättömänä.

441—447. Pyhät ohrat jne.: vrt. Sel. Il. I 458.

450—452. Athēnea huusivat: historiallisellakin ajalla oli tapana, että naiset uhriteurasta tapettaessa päästivät kimeän huudon eli kirkaisun *(olólyksan)*. Tämä kirkaisu on kenties alkuaan ollut pelkkä mielenjännityksen purkaus; sittemmin sillä näkyy tarkoitetun jumalien kutsumista tai heidän huomionsa herättämistä. Od. XXII 407 ja seur. samanlainen kirkaisu ilmaisee parhaasta päästä riemua.

457. Reidet ratkoivat: leikkasivat reisiluut irti ja viilsivät niistä lihat. — Vrt. myös Sel. Il. I 461.

464. Kyly: sankariajan kylvyt olivat ammekylpyjä; vrt. 468.

488, 489. Fērái: Diokleen hallitsemaa Fērái-kaupunkia (Iliaan V laulussa [543] mainittu Fērē'-nimellä) on tavallisesti pidetty samana kuin Messēnian lahden sopukassa sijainnut Fárái eli Fērái (= nykyinen Kalamata). Tästä kaupungista päästään Spartaan kapeata polkua myöten, joka kulkee Tāy'getos-vuorijonon poikki jylhän Langā'da-solan kautta, milloin pitkin jyrkkien vuoriseinämien ulkonemia, milloin alhaalla puron uomassa. Tätä tietä voidaan kulkea ainoastaan jalkaisin taikka muulin selässä, eikä siinä ole koskaan voitu ajaa rattailla. Näin ollen runoilijan kuvaus osoittaisi hämmästyttävää tietämättömyyttä näiden tärkeiden seutujen luonnosta. Mutta vaikeus häviää, jos oletetaan, että tässä Odysseian paikassa ja Iliaan V laulussa mainittu Fērai eli Fērē sijaitsikin sisämaassa; siihen viittaa se seikka, että Diokleen isän Ortilokhoksen sanotaan olevan Alfeiós-joen poika (Il. V 542—547, on sama sukujohto, se vain erona, että Diokleen isän nimenä siinä on Orsílokhos). Tämä olettamus soveltuu myös parhaiten yhteen sen käsityksen kanssa, että Nestorin Pylos oli Trifyliassa (ks. Sel. Il. I 248). Siinä tapauksessa tie olisi kulkenut Alfeioksen ylijuoksun laaksoa myöten; niillä seuduin kulkee tätä nykyä verraten mukava tie Spartaan. — Huom. että Od. XXI 15, 16 Ortilokhoksen talon sanotaan olevan Messēnēssä, jolla siinä kenties lähinnä on tarkoitettu jotakin Pohjois- tai Koillis-Messenian paikkakuntaa; Koillis-Messenia kyllä ulottuu Alfeios-joen latvojen lähettyville.

492. Vaunut: vrt. Sel. Il. III 20.

493. Portist' ohjasivat esikartanon kaikuvan kautta: portti on porttivajassa, jossa (luultavasti sekä sisä- että ulkopuolella) on pylväspari seinäulkonemien välissä. Tämmöisten porttipylväistöjen *(aithūsai)* jäännöksiä on löydetty mykeneläisaikuisten linnojen raunioista, ja niitä näkyy olleen eepoksenkin aikuisissa taloissa.

NELJÄS LAULU.

Telemakhos Lakedaimonissa.

Kun Telemakhos ja Peisistratos saapuvat Menelaoksen loistavaan taloon, vietetään siellä par'aikaa sekä tyttären että pojan häitä. Vieraat otetaan ystävällisesti vastaan. Sekä Menelaos että hänen puolisonsa Helene arvaavat Telemakhoksen Odysseuksen pojaksi, ja muistojen valtaamina kaikki kolme puhkeavat kyyneliin. Helene kohottaa mielialaa kertomalla jutun Odysseuksen rohkeasta ja ovelasta neuvokkuudesta. Toisen jutun kertoo Menelaos. Seuraavana aamuna Telemakhos tiedustelee isänsä kohtaloa. Menelaos kertoo, mitä hän on Proteus-nimiseltä merenhaltialta saanut tietää entisten sotatoveriensa kohtaloista: Aias Oileuksen poika on hukkunut, Agamemnon surmattu; Odysseus taas on elossa, mutta häntä pidättää merellisellä saarella Kalypso-haltiatar. — Sillä välin Penelopeian kosijat päättävät tuhota Telemakhoksen hänen kotiretkellään. Penelopeia saa tietää hänen matkastaan ja kosijain ilkijuonesta ja joutuu epätoivoon. Hänen nukkuessaan Athene unessa lohduttaa häntä. Kosijat lähettävät keskuudestaan 20 parasta miestä väijymään Telemakhosta Ithaken ja Samen välisessä salmessa.

1. Monirotkoiseen Lakedaimonin laaksoon: Lakedaimon maakunnan (Lakōnian) pääosana on Eurō'tas-joen vehmas laakso; epiteetti monirotkoinen kohdistuu kaiketi oikeastaan laaksoa reunustaviin jylhiin vuoristoihin.
4, 5. Tytär: Hermio'nē. — Akhilléus-sankarin poika: Neoptólemos (vrt. Il. XIX 326 ja Od. XI 506 ja seur. ynnä. Sel.).
8, 9. Myrmidonien kaupunki: kaiketi Fthīa *(Phthī'e)*; vrt. Sel. Il. II 681—685.
11. Megapénthēs: = »Suurisuru», »Surun lapsi», on ajateltava syntyneeksi niinä aikoina, jolloin Helénē eli Troiassa viettelijänsä Pariin luona.
17. Helkyttäin kitaraa: alkutekstin mukaan *»phorminks* ia soitellen». Vrt. Sel. Il. I 603.
23. Palvelumies: kreik. *therápōn*, vapaa apumies; ks. Sel. Od. I 109.
54. Luo silopinnan siirteli pöydän: ks. Sel. Od. I 130—138.
73. Merikuultoa: alkutekstissä puhutaan *ēlektron*ista. Tällä sanalla tarkoitettiin milloin ns. merikultaa (meripihkaa), milloin vaaleata hopeansekaista kultaa, jota vanhoina aikoina pidettiin eri metallina. Koska elektron (alkutekstissä) tässä paikassa mainitaan kullan ja hopean välillä (luetellaan näet kulta, elektron, hopea), tuntuu todennäköiseltä, että sillä on tarkoitettu tätä metallia. Merikultaa taas tarkoitettaneen niissä kahdessa Odysseian paikassa (XV 459, 460 ja XVIII 296), joissa kuvataan kullasta ja elektron-kappaleista kokoonpantuja kaulavöitä.
84, 85. Sīdoni'ā: alkutekstissä puhutaan tässä kohdin sidonilaisista *(Sīdónioi)*, ja nämä rinnastetaan, omituista kyllä, mm. Foinikian kanssa *(Phoinī'ke)*; XIII laulussa (285) esiintyy maan nimenä *Sīdonī'ē*. *Sīdō'n* on Foinikian vanhan pääkaupungin nimi; sen sivuuttanutta Tȳrosta ei Odysseiassa eikä Iliaassa mainita. Tutkijat ovat erimieltä siitä, tarkoitetaanko Sīdoniēlla eepoksissa koko Foinikiaa vaiko sen pohjoisosaa, jossa Sīdōn sijaitsi; »sīdonilaiset» tuntuvat kyllä enimmissä paikoina edustavan foinikialaisia ylipäätään. — Erembit: tun-

tomaton kansakunta, jonka luultavasti on ajateltu asuneen Etu-Aasiassa. — L i b y a (*Libyē*) = Pohjois-Afrikka, Egyptistä länteen päin.

95. J ä i k o t o k a u a s: alkutekstin mukaan »menetin taloni». Näitä sanoja on selitelty jos jollakin tavoin; mm. niiden on arveltu tarkoittavan sitä, että Paris muka viedessään mukanaan Helenen oli ryöstänyt kaikki Menelaoksen aarteet. Suomennoksen sanat sopivat kyllä hyvin, mutta niillä tuskin on riittävää tukea alkutekstissä. Luultavinta on, että tähän paikkaan on muista runoista pujahtanut lause, joka ei siihen hyvin sovellu.

125. H ä l l e: Helenēlle.

129. K a t t i l a j a l k a a k a k s i: Ks. Sel. Il. VIII 290. — T a l e n t t i a k y m m e n e n k u l t a a: talentti-sanalla (*talanton*) tarkoitetaan sankarieepoksessa nähtävästi jotensakin pientä paino- ja arvomäärää. Ks. Sel. Il. IX 122.

130. P u o l i s o: Polyboksen puoliso.

188. S a n k a r i n k u u l u n t u o n, e m o j o n k' o l i l o i s t a v a E ō' s: Memnōn, Tīthōnoksen ja Koittaren poika.

198. S u o r t u v a t l e i k a t u t: kreikkalaisten keskuudessa oli tavallista, että kuolemantapauksen sattuessa vainajan omaiset leikkasivat tukkansa.

232. P a i ē'ō n: eepoksessa jumalien lääkäri, vrt. Sel. Il. V 401.

271—289. P u u h e p o: vrt. myös Od. VIII 492—520, XI 523—532.

276. D ē i f o b o s: Troian kuninkaan Priamoksen ja Hekabēn poika, uljas soturi. »Pikku Ilias»-nimisessä kyklisessä eepoksessa oli kerrottu, että Helénē, kun Paris oli saanut surmansa Filoktēteen kädestä, oli mennyt naimisiin Deifoboksen kanssa. Vrt. Od. VIII 517, 518.

342, 343. F i l o m ē l e í d ē s: antiikkisten selittäjäin mukaan lesbolainen kuningas, jonka oli tapana vaatia ohitse laskevat matkamiehet painiskeluun.

349. M e r e n ä i j ä: kreik. *Halios gerōn*, tässä ja 542 (samoin kuin 365 »meren vanhus» ja 401 »aavojen äijä») = Prōteus-niminen merenhaltia; Od. XIII 96 ja 345 »m e r e n ä i j ä» on toinen merellinen haltia, Forkys; XXIV 58 taas meren äijä on merenneitosten isä (Nēreus). Vrt. Sel. Il. I 538.

351. L ä h d ö n E g y p t i s t' e s t i v ä t jne.: ks. Nestorin kertomus, Od. III 299 ja seur.

355. F a r o s: Niilin läntisen suuhaaran edustalla ollut saari, jonka Aleksanteri Suuri Aleksandreiaa perustaessaan 7 stadionin (n. 1 300 m:n) pituisella padolla yhdisti mannermaahan; kuuluisa sen suurenmoisen loistotornin vuoksi, joka sinne 3:nnella vuosisadalla e. Kr. rakennettiin. Niilin liotteet ovat sittemmin leventäneet padon, niin että sille mahtuu suurin osa nykyistä Aleksandriaa. Faros ei siis enää ole saari. Mannermaan ja muinaisen saaren välimatkan runoilija on ajatellut todellista paljoa pitemmäksi.

404. S o r j a m e r e n t y t ä r: tässä kai tarkoitetaan Poseidōnin puolisoa Amfitrītea, jonka (Od. V 421) mainitaan kaitsevan (eli oikeastaan elättävän) merihirviöitten isoja karjoja.

429. A m b r o s i a i n e n: jumalallisen suloinen, jumalallinen. Ks. Sel. Il. II 18, 19.

488. K u n k e r a N e s t o r i n p o i s m i n ä r i e n s i n: vrt. Nestorin kertomus, Od. III 153—169.

496. Kaksipa vain päämiestä: Aiās Oīleuksen poika ja Agamémnōn.
500. Gȳrain kallio: nämä muuten tuntemattomat kalliot sijoitettiin joko Euboian Kaphēre'us-niemen tienoille tai Mykonos-saaren lähettyville; huom. myös että Tēnos-saarella oli Gȳras-niminen vuori.
502. Viha... Athēnēn: ks. Sel. Od. I 326, 327.
506. Hanko: ks. Sel. Il. XII 27.
514—537. Kertomuksen kulku tuntuu tässä kohden sekavalta. Ensiksikin on outoa se, että Agamémnōn muka matkalla Troiasta Argoliiseen joutuu Peleponnēsoksen kaakkoiskärjen edustalle. Entä jatko: Maleian niemen kohdalta vihuri (alkutekstin mukaan) vie hänet ulos kalarikkaalle merelle, maan äärimmäiseen kolkkaan, jossa Aigisthos asuu, mutta tuuli kääntyy ja Agamemnon pääsee isiensä maahan. Ja Aigisthos onkin siellä, Mykēnaissa tai sen lähiseuduilla; siellä on hänellä talonsa, ja siinä hän Agamemnonin surmaa, (vrt. Od. XI 389 ja seur.). Ristiriitoja on koetettu poistaa jos jollakin tavoin — sekä tutkimalla että tekstinmuutoksilla —, mutta varmaan selvyyteen ei ole päästy. Luultavinta on, että runoilija (tai runoelman kokoonpanija) tässä on tullut sekoittaneeksi eri lähteistä (vanhemmista lauluista) saamiansa piirteitä.
546. Tuon: Aigisthoksen.
563 ja seur. Ēlysionin kenttä: maailmanvirran ärillä sijaitseva onnela, joka Homēroksen runoissa mainitaan vain tässä ainoassa Odysseian paikassa. Sitä ei tässä ajatella haudantakaiseksi olopaikaksi, sillä Meneläoshan säästyy kuolemalta; jumalat lähettävät hänet sinne elävänä. Syyksi, minkä tähden hänet siirretään sinne, mainitaan se, että hän on Zeuksen vävy; kaiketi siis ajateltiin hänen puolisonsakin, Zeuksen oman tyttären, pääsevän samaan ihmeelliseen kohtaloon osalliseksi. — Rhadamanthys taas on Zeuksen poika (ks. Il. XIV 322; vrt. Sel. Od. VII 321—326). — Hēsiodoksen »Työt ja päivät»-nimisen runoelman mukaan neljännestä ihmissukukunnasta, sankaritarinain urhoista, toiset sortuivat kuolemaan, toiset siirrettiin »Autuaitten saarille», jotka ilmeisesti tarkoittavat samaa onnelaa kuin Odysseian Ēlysionin kentät. Ja vihdoin on Pindaros runoissaan kuvannut, mitenkä ne ihmiset, jotka kolmessa eri elämän jaksossa, maan päällä, manalassa ja uudestaan maan päällä, ovat säilyttäneet sielunsa puhtaana vääryydestä, kuolemansa jälkeen pääsevät Autuaitten saarille, Kronoksen tornin juurelle; tähän mielikuvien kehitykseen on ilmeisesti vaikuttanut orfilainen ajatussuunta.
590. Kera juoksijan kolmen: parihevoset ynnä varahevonen.
591. Maljan: alkutekstissä *aleison* = pikari (vrt. Od. II laulun loppukoristeena oleva kuva).
600. Koru: alkutekstissä *keimēlion* = kallisarvoinen esine, vrt. 615 ja seur.
603. Maat apilaiset on, maittehiset, saraluhdat on sankat: alkutekstissä mainitaan paitsi viljakasveja vain maitteet (*lōtós*) ja *kypeiron* (eräs sarakasvi).
621—624. Useat tutkijat ovat arvelleet, että tässä ateriassa, johon osanottajat itse tuovat ruoakset, kuvastuvat Spartan miesten tunnetut yhteiset ateriat, ns. *pheidītia*.
630. Fronios-uron poika Noē'mōn: vrt. Od. II 386 ynnä Sel.
726. Koko Argos täynnä ja Hellas: ks. Sel. Od. I 344.
727. Väkituulet: näiden luultiin välistä tempaavan ihmisiä teille tietämättömille tai äkkikuolemaan. Vrt. Harpyiat, Il. XVI 149—151 ynnä Sel.

735—737. D o l i o s esiintyy tässä paikassa Pēnelopeian vanhana, uskottuna orjana, hänen puutarhansa hoitajana. Neljännenkolmatta laulun mukaan taas Dolios-vanhus elää Läerteen apumiehenä syrjäisellä maatilalla; onpa hänellä kuusi poikaa, jotka, samoin kuin hän itsekin, uljaasti tarttuvat aseisiin kotiutuneen Odysseuksen puolesta. Omituista on, että muutamissa paikoin Odysseiaa (XVII 212, XVIII 321 ym.) kaksi uskotonta palvelijaa, piika Melanthō' ja vuohipaimen Melánthios eli Melantheus, mainitaan Dolioksen lapsiksi.

767. N o i n r u k o e l l e n p y y s i: alkutekstin mukaan »näin sanottuaan hän kirkaisi». Kirkaisu kuuluu — samoin kuin peseytyminen — uhrimenoihin, vrt. Sel. Od. III 450.

783. Laiva on (780) työnnetty vesille ja varustettu matkaa varten, mutta kytketään vielä rantaan; miehet astuvat jälleen maihin ja viipyvät siellä iltaan asti. Näin ollen tuskin on ajateltavissa, että purjeet jo olisi nostettu, niinkuin 783 mainitaan. Todennäköistä on, että matkavalmistusten kuvaus on peräisin jostakin muusta runosta (taikkapa eepillisen runouden yhteisestä kaavavarastosta) ja tässä sovitettu yhteyteen, johon se ei tarkkaan sovi. — Sama epätarkkuus tulee näkyviin myös VIII laulussa, jossa säkeet 781—783, 785 esiintyvät säkeinä 52—55.

797, 798. I f t h ī' m ē, j a l o n Ī k a r i o n t y t ä r: Pēnelopeian sisar. — E u m ē l o s: Admētoksen ja Alkēstiin poika, Thessalian Ferain hallitsija ks. Sel. Il. II 711—715.

VIIDES LAULU.

KALYPSON LUOLA. ODYSSEUKSEN LAUTTA.

Aamun tultua jumalat jälleen kokoontuvat. Athenen kehoituksesta Zeus lähettää Hermes-jumalan käskemään Kalypsoa päästämään Odysseuksen kotimatkalle. Kalypso alistuu ja ilmoittaa Odysseukselle jumalien päätöksen. Seuraavana päivänä Odysseus ryhtyy lautan rakentamiseen; neljäntenä päivänä se on valmis, viidentenä hän lähtee vesille. Purjehdusta kestää 17 päivää, 18:ntena jo siintävät faiakilaisten maan vuorenhuiput näkyvissä. Mutta silloin aithiopien luota palaava Poseidon havaitsee yksinäisen matkustajan ja nostaa hirmumyrskyn. Odysseus voi töin tuskin pysytellä aaltojen heittelemällä lautalla. Säälien antaa merenhaltiatar Ino-Leukothea hänelle pelastavan huntunsa ja kehoittaa häntä heittäytymään mereen ja uimalla pyrkimään maihin. Poseidonin lähettämä hyökyaalto hajoittaa lautan, ja Odysseus noudattaa Inon neuvoa. Kun Poseidon näkee vihaamansa urhon avuttomana aaltojen vallassa, hän vihdoin luopuu häntä vainoamasta. Kaksi vuorokautta Odysseus ui aallokossa, joka uhkaa murskata hänet jyrkkää kalliorantaa vastaan. Vihdoin hän keksii keinon: hän ui tyrskyjen ulkopuolella pitkin rantaa, kunnes näkee loivemman paikan, jossa joki laskee mereen. Siellä hän nousee vedestä, heittäytyy lopen uupuneena lehtikasaan ja vaipuu uneen.

1. T ī t h ō n ó s: Lāomedōnin poika, Priamoksen veli (ks. Sel. Il. XI 1); hänet oli muka Ēō's (Koitar) ryöstänyt ja tehnyt puolisokseen; heidän poikansa oli Memnōn (ks. Od. IV 188).

3—25. Se, mikä tässä kerrotaan uudesta jumalain kokouksesta ja varsinkin

Athēnēn toistetuista valituksista, ei tunnu olevan sidottu hyvin yhteen Odysseian I laulun alkukohtauksen kanssa. Useat tutkijat ovat sen tähden arvelleet V laulun johdannon nuoremmaksi lisäkkeeksi, jolla muka oli tahdottu peittää liitosta, silloin kun Odysseia pantiin kokoon nykyiseen muotoonsa. On kuitenkin tunnustettava, että harkinnan mukaan työskentelevän kokoonpanijan tuskin olisi ollut vaikea välttää tätä epasuhdetta, joka tässä kohden kieltämättä jonkin verran häiritsee nykyaikaista lukijaa.

34, 35. S k h e r i a *(Skherië)* ja f a i a k i l a i s e t *(Phaiekes)*: vanhalla ajalla uskottiin hyvin yleisesti, että eepoksen Skheria oli sama kuin historiallisen ajan Korkyra (nyk. Korfū'), ja tätä mielipidettä on myöhempinäkin aikoina kannatettu; joku tutkija taas (Drerup) on arvellut, että Skherialla on alkuaan tarkoitettu Kreetaa. Useimmat tutkijat ovat kuitenkin perustellusti päätyneet siihen, että faiakilaiset ja Skheria on parhaasta päästä etsittävä satujen tai tarujen maailmasta, — tämä tietysti ei estä, että niiden kuvaamiseen on voitu käyttää piirteitä toisen tai toisen paikkakunnan luonnosta ja elintavoista. Faiakilaiset ovat näet, samoin kuin kykloopit ja gigantit »likiheimoa jumalille» (vrt. Od. VII 205, 206); he asuvat kaukana ihmisistä (VI 8), viettävät surutonta, vaivatonta elämää, ja jumalat käyvät näkyväisinä heillä vieraissa; heidän laivansa eivät tarvitse perämiestä, vaan tietävät itsestään miesten aikeet; ne kulkevat usmaan ja pilviin kätkettyinä; matkaajan nukkuessa ne vievät hänet turvallisesti ja ihmeen nopeasti perille (Od. VIII 556—563). Faiakilaisten salaperäinen kuljettajantoimi on antanut aihetta siihen arveluun, että heillä kenties alkuaan on tarkoitettu jonkinlaisia kuoleman haltioita, jotka muka kuljettavat vainajain sieluja manalan valtakuntaan; tämän käsityksen tueksi on viitattu mm. siihenkin, että nimi *Phaiēkes* saattaa olla johdettu sanasta *phaiós* = harmahtava, hämärä, joten heillä olisi tarkoitettu jotakin hämärän väkeä. — Vrt. myös Od. VII 319—326 ynnä Sel.

47. K o p p o i s a u v a n: Hermē's-jumalan tunnusmerkkejä on taikavirpi (eli »sauva»), jota usein kuvataan kultaiseksi. Sillä hän saattaa lumota ihmisten silmät umpeen ja herättää nukkuvia; sillä hän (käsityksen mukaan, joka ei sankarieepoksessa ilmene muualla kuin Odysseian XXIV laulussa [2 ja seur.]) ohjaa vainajain parvet manalaan; useimmiten se hänellä on airuen eli sanansaattajan virkamerkkinä (kreik. *kerȳ'keion*, lat. cādū'ceus).

50. P ī e r i a *(Pīeriē)*: maakunta Makedonian kaakkoisosassa, Olymposvuoren rinteillä.

60—62. K a n g a s t' i t s e p ä h e l s k y t t ä i n jne.: alkutekstissä käytetään kankaankutomisesta lausepartta: a s t u e n k a n g a s p u i t t e n ä ä r e s s ä; kangaspuut olivat näet niin järjestetyt, että painoilla jännitetyt loimet riippuivat suoraan alas kangastukista; pujotellessaan sukkulaa ja lyödessään kudetta pirralla kutoja astui kankaan ääressä edestakaisin. Vrt. Odysseian II laulun otsakekuvaa, jossa Penelópeia kuitenkin istuu kangaspuiden edessä.

108—111. Se, minkä Hermē's tässä kertoo kreikkalaisten paluumatkasta, Athēnēn vihastumisesta ja hänen lähettämästään myrskystä, johon muka kaikki Odysseuksen toverit (muistahan ei voi olla kysymystä) ovat hukkuneet ja josta Odysseus yksin on »tänne» (Kalypsōn saareen) pelastunut, on kovin sekavaa eikä sovi yhteen muissa Odysseian paikoissa kerrottujen ja edellytettyjen tapahtumien kanssa. Eiväthän

Odysseuksen toverit hukkuneet Athēnēn muka lähettämään myrskyyn; hehän tuhoutuivat paljoa myöhemmin, viimeiset myrskyssä, minkä Zeus lähetti, kun he Thrinakiassa olivat rikkoneet auringonjumalaa vastaan (Od. XII 260—419), ja vasta silloinhan Odysseus pelastui Kalypson saareen. Oudostuttavia ovat varsinkin 110. ja 111. säe. Mutta ne ovatkin — siitä ei voi olla epäilystä — eksyneet Hermeen lausunnon yhteyteen Kalypson vastauksesta, jossa ne esiintyvät säkeinä 133 ja 134; siinä ne näet ovat kuin ovatkin oikeassa yhteydessä, sopusoinnussa runoelman muiden osien kanssa. — Vrt. muuten Sel. Od. I 326, 327.

121—124. K u n Ē o s O r ī o n i n k a n s s' a v i o i t u i: alkutekstin mukaan »kun Ēō's otti omakseen *Ōrīōnin*». Oli olemassa eri taruja siitä, miten Eos (Koitar) ajoi takaa ja ryösti itselleen kauniita nuorukaisia (ks. Od. XV laulun loppu- ja XX:n alkukoristeina olevia kuvia); niinpä hänen kerrottiin ryöstäneen Tīthōnoksen, josta tuli hänen puolisonsa (ks. Sel. Il. X 1), attikalaisen Kefalos-nimisen nuorukaisen, kauniin Kleitoksen (Od. XV 250), ja niin myös komean metsästäjän Oariōnin eli Ōrīōnin. Hänestä tuli muka tähtikuvio öiselle taivaalle; sielläkin hän yhä on metsämies, ja häntä väijyskelee (Od. V 273, 274) »ilmojen otso» (Otava); vrt. myös Od. XI 572—575 sekä Sel. Il. XVIII 486—489. — O r t y g i a *(Ortygiē)*: tarunomainen saari, vrt. Od. XV 404 ynnä Sel.

125—127. D ē m ē' t ē r: maan kasvullisuuden jumalatar. Hänen k o l m e e n k e r t a a n k y n n e t y l l ä, siis kylvöä varten valmiiksi muokatulla, k e s a n t o p e l l o l l a *(neiós)* tapahtuvassa yhtymisessään I a s i ō n i n kanssa kuvautuu epäilemättä ikivanha hedelmällisyystaika.

185. S y v ä, s u i s t u v a S t y k s (alkutekstin mukaan S t y k s i n a l a s t i h k u v a v e s i): Tuonelan kaamea joki; ks. Sel. Il. II 748—755.

229—232. I h o t a k k i, V i i t t a, V a i p p a: Vrt. Sel. Il. II 261 ja V 338.

234—237. T e r i n k a k s i n v i i l t ä v ä n... k i r v e e n: alkutekstissä puhutaan kahdelta puolen teräväksi hiotusta kirveestä; tätä on tavallisesti selitetty kaksiteräiseksi kirveeksi, mutta luultavammalta tuntuu, että tarkoitetaan molemmilta lappeilta hiottua kirvestä. — P i i l u: vastaavalla kreik. sanalla tarkoitetaan jonkinmoista veistokirvestä, kenties sellaista, joka oli vain toiselta lappeeltaan hiottu.

252, 253. Näissä säkeissä esiintyvien laivanrakennustermien merkityksestä ei ole varmaa tietoa.

272—277. P l ē i a d i t: Seulasien tähtisikermä. Ks. Sel. Il. XVIII 486—489. — B o ō' t ē s: »häränajaja», lähellä Otavaa oleva tähtisikermä, jolla myöhemmin on nimenä A r k t ū' r o s, so. »karhunvartija»; edellinen nimi johtui siitä, että Otavaa kuvailtiin härkien vetämäksi vankkuriksi (vrt. ruots. »karlavagnen»), jälkimmäinen siitä, että sitä kuvailtiin karhuksi.

282, 283. L u o t a p a A i t h i o p e i n: ks. Il. I 423. — M a a n j ä r i s y t t ä j ä: Poseidō'n. — S o l y m i t: tarunomainen kansa, ks. Sel. Il. VI, 184.

310. R u u m i i s t' a i m o n A k h i l l e u n k o n s' o l i o t t e l o t u i m a: ks. Od. XXIV 37 ja seur.

333—335. Monivivahteisen Inō'-Leukothéā-tarun yleisimmät piirteet ovat seuraavat: Thēbain hallitsijan Kadmoksen tytär I n ō' oli naimisissa Athámās-nimisen ruhtinaan kanssa, jonka kotipaikaksi mainitaan milloin Boiōtian Orkhomenós, milloin Fthīōtiin Halos. Athamas oli ennen ollut

naimisissa Nefelēn (= pilven) kanssa; tämä on hävinnyt, ja Inō, jolla on kaksi lasta, Learkhos ja Melikertēs, punoo salajuonia hänen lapsiaan Friksosta ja Helleä vastaan. Nämä kuitenkin pelastuvat ihmeellisellä tavalla. Athamas tulee mielipuoleksi ja surmaa Learkhoksen, Inō heittäytyy mereen, vieden Melikerteen mukanaan. Hänestä tulee merellinen haltiatar Leukothéā (= »valkojumalatar»); Melikerteesta tulee niinikään merenhaltia. — Leukothean palvelus oli levinnyt sangen laajalle helleeniläismaailman rannikoilla. — Ääntelevää... ihmisheimoa, epiteetti »ääntelevä» merkitsee tässä kai »ihmisäänellä» tai »ihmiskieltä» puhuvaa (Od. X 136 »ihmisääninen).

381. Aigái: tässä luultavasti tarkoitetaan Peloponnēsoksen Akhaian rannikolla ollutta kaupunkia; vrt. Sel. Il. VIII 203.

KUUDES LAULU.

Odysseus saapuu faiakilaisten maahan.

Yöllä Athene ilmestyy unessa faiakilaisten kuninkaan Alkinooksen tyttärelle Nausikaalle ja kehoittaa häntä lähtemään aamulla vaatteiden pesuun. Heti aamun koittaessa Nausikaa pyytää ja saa isältään vankkurit ja muulivaljaikon pesuvaatteiden kuljettamiseksi rantaan. Pesuranta on ihan lähellä sitä paikkaa, jossa uupunut Odysseus nukkuu lehtikasassaan. Tytöt ryhtyvät työhön, ja kun se on suoritettu, käydään pallosille. Leikkivien huudot herättävät nukkuvan urhon. Hänen ilmestyessään palvelusneidot pelästyvät ja juoksevat pakoon, mutta Nausikaa jää kuuntelemaan haaksirikkoisen avunpyyntöä. Hän antaa alastomalle miehelle vaatteita ja ruokaa sekä kehoittaa tätä seuraamaan heitä kaupunkia kohti; kun ovat saapuneet kaupungille asti, tulee Odysseuksen kuitenkin, välttääkseen pahojen kielten juorupuheita, pysähtyä kaupungin edustalla olevaan Athenen pyhään lehtoon ja sitten yksin mennä kuninkaan kartanoon, johon on helppo osata; siellä hänen on ensiksi pyrittävä emännän turviin. Illan tullen saavutaan perille, Odysseus jää pyhään lehtoon ja palvoo siellä Athene-jumalatarta.

4. Hypéreiā (*Hyperéiē*): tuntematon, tarunomainen paikka. Vrt. Sel. Il. VI 457.

7. Nausíthoos: »Nopsalaiva», faiakilaisten entinen kuningas, oli Odysseian VII laulun 56:nnen säkeen mukaan Poseidōnin poika. — Huom. että faiakilaisilla enimmäkseen on mereen ja laivakulkuun viittaavat nimet, vrt. Sel. Od. VIII 111—119.

28. Saattajaparvesi: luultavasti tarkoitetaan sulhasta nuodeväkineen.

37. Muulit: työ- ja kuormajuhtina käytettiin kreikkalaisten keskuudessa muuleja (tai härkiä), ei hevosia, ks. Sel. Il. XXIV 277—280.

69, 70. Vankkurivaunut... lavarattaat: nelipyöräiset kuormarattaat.

103. Täýgetos (*Tēýgetos*): pitkä ja korkea (2 400 m) vuorijono, joka lännen puolella reunustaa Spartan tasankoa ja etelässä jatkuu pitkänä niemimaana sekä päättyy Tainaronin (nyk. Matapanin) kalliokärkeen. — Erýmanthos: jylhä vuoristo (korkeus 2 220 m) Arkadian luoteiskulmassa.

125. Ääntelevää: vrt. Sel. Od. V 333—335.
137. Pinnassaan ruma, kuortunut kuotta: alkutekstin mukaan suolaveden pahoin pitelemänä (eli rumentamana); luultavasti tarkoitetaan, että Odysseuksen ruumis oli suolaisen karstan peitossa, vrt. Od. XXIII 237.
159. Kihloin suostuttaa: vrt. Sel. Od. I 277, 278.
162. Dēlos: Apollōnin ja (tavallisen tarun mukaan) myös Artemiin syntymäsaari. Tämä on ainoa Odysseian ja Iliaan kohta, jossa tätä pyhää paikkaa mainitaan.
231. Kuin hyasinttien kimput: hyvin luultavaa on, että kreikkalaiset *hyákinthos*- nimellä tarkoittivat nykyistä hyasinttia. Kun runoilija siihen vertaa Odysseuksen tuuheita kutreja, niin vertaus ei kohdistu kukkien väriin, vaan kukkaterttujen tiheyteen ja ikään kuin käherään pintaan.
304—308. Alkinooksen puoliso Ārē'tē istuu värttinöineen miesten salissa, nojautuen yhteen niistä neljästä pylväästä, joiden keskellä liesi on (ks. Sel. Od. I 329); hänen tuolinsa vieressä on Alkinooksen istuin *(thronos)*.

SEITSEMÄS LAULU.

Odysseuksen tulo Alkinooksen taloon.

Athene ilmestyy Odysseukselle nuoren neitosen hahmossa, opastaa hänet Alkinooksen talolle, neuvoo, miten hänen siellä tulee käyttäytyä, sekä poistuu. Ennen kuin astuu kynnyksen yli Odysseus ihaillen katselee talon ihmeellistä komeutta. Sitten hän astuu miesten saliin ja rientää heti lieden ääreen, Alkinooksen puolison Areten luo, pyytää hänen apuansa sekä istuutuu sitten turvanhakijana lieden tuhkaan. Alkinoos nostaa hänet ylös ja istuttaa viereensä. Kun Odysseus on nauttinut tarjottua ravintoa, kehoittaa Alkinoos läsnäolevia faiakilaisia menemään levolle; huomenna on pidettävä huoli vieraan kotimatkasta. Alkinookselle ja Aretelle Odysseus kertoo olostaan Kalypson saarella sekä kauheasta merimatkastaan sieltä Skheriaan. Lyhyen ystävällisen keskustelun jälkeen niin hyvin Odysseus kuin isäntäväkikin menevät levolle.

8. Apéirē: tuntematon, kaiketi sadunomainen paikkakunta.
45. Muurit harjoin paalutetuin: alkutekstin mukaan paaluilla varustetut muurit. On luultavaa, että tällä on tarkoitettu paaluilla lujitettuja muureja eikä sellaisia, joiden harjaan on pystytetty paaluja.
54, 55. Esivanhemmat: alkutekstissä sanotaan tässä kohden Ārētēlla olleen samat siittäjät (eli synnyttäjät, *tokē'es*) kuin Alkinooksella. 65:nnessä säkeessä taas Ārētēn kerrotaan olevan Alkinooksen veljentytär. Nähtävästi tässä on vieretysten kaksi sadun eri muotoa: alkuperäisempi, jossa kerrottiin sisarusavioista, ja nuorempi, josta tämä piirre on poistettu siveellistä tunnetta loukkaavana. Vrt. Aioloksen poikien ja tytärten sisarusavioliittoja, Od. X 7 ynnä Sel. 1—27.
59. Gigantit: taruolentoja, jotka kuvailtiin rajuiksi ja ylimielisiksi jättiläisiksi; kuvissa he usein esiintyvät käärmejalkaisina hirviöinä. 205:nnen ja 206:nnen säkeen mukaan he ovat, samoin kuin faiakilaiset

ja kykloopit, »jumalaista juurta». — Hēsiodoksen Theogoniassa kerrotaan giganttien sikiytyneen Gaiasta (Maaemosta) ja silvotun Uranoksen (Taivaan) siemenestä.

81. Erekhthéus: tarun mukaan attikan manteren poika, Athē'nē jumalattaren kasvatti, ateenalaisten hallitsija ja heidän suku-urhonsa. Sanat vahvaan siellä Erekhtheus-sankarin linnaan näyttävät viittaavan aikoihin, jolloin Ateenan linnavuorella vielä oli olemassa se mykeneläisaikuinen kuninkaantalo, jonka raunioita on löydetty itäpuolelta Erekhtheion-nimistä temppeliä. Kun taas Iliaan II laulussa, »laivaluettelossa» (546—551), Athē'nē-jumalattaren sanotaan vieneen Erekhtheuksen Ateenaan, omaan temppeliinsä, jossa Erekhtheusta yhä palvotaan uhreilla, niin tällä temppelillä ilmeisesti tarkoitetaan sitä temppeliä, joka hävitettiin persialaissodassa ja jonka asemesta sittemmin rakennettiin kuuluisa Erekhtheion; vanhemmassakin temppelissä oli nähtävästi samoin kuin Erekhtheionissa Athenella ja Erekhtheuksella kumpaisellakin oma eristetty osansa. — Tässä kohden siis Odysseia näkyy edustavan vanhempaa perintätietoa kuin Iliaan (sen muita osia nuorempi) laivaluettelo.

83—101. Epäilemättä se kullan, hopean ja vasken hohde, mikä kohtaa Odysseuksen silmää, kun hän kynnykseltä katsoo Alkinooksen saliin, on parhaasta päästä kotoisin satujen ihmemaailmasta. Mutta samalla tästä loistosta myös kuultaa jonkinlaista mykeneläisaikakauden kuninkaanlinnoissa vallinneen rikkauden ja komeuden jälkikajastusta. Tiedämmehän, että sen ajan suurten kupuhautojen seinät olivat runsaasti koristetut vaskisilla koristuksilla. Ja onpa Tirynsin linnasta löydetty alabasterifriisin jäännös, jossa veistettyihin koristeihin on sovitettu *kyanos*ta eli sinilasia (ks. tämän laulun loppukoristeena olevaa kuvaa); senlaatuista friisiä epäilemättä tarkoitetaan 87:nnessä säkeessä mainitulla kyanos-vyöhykkeellä (suomennoksessa »sinijuova»). Toiselta puolen on mahdollista, että muutamat piirteet johtuvat itämailta; vaskiseinistä puhuessaan runoilijalla on saattanut olla mielessään itämaiden loistorakennusten metallilevyillä (kultalevyilläkin) peitetyt seinät; johtavatpa ovenvartioina olevat Hefaistoksen takomat koirat (kummallakin puolen kai yksi hopeinen ja yksi kultainen) mieleemme niitä mahtavia eläinkuvia (jalopeuroja ja härkiä), jotka törröttävät Assyyrian ja Babylonian palatsien portinvierustoilla.

103—133. Useat tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että Alkinooksen talon kuvauksessa, joka muodollisesti on esitys siitä, mitä Odysséus näkee talon kynnykseltä, varsinkin 103:nnesta säkeestä alkaen mainitaan esineitä ja asioita, joita Odysséus ei ole voinut siltä paikalta nähdä; onpa sen tähden arveltu, että tekstiä tässä kohden on laajennettu myöhemmillä, sen yhteyttä häiritsevillä lisäyksillä. Itse asiassa on kuitenkin siirtyminen siitä, mitä muka Odysséus näkee, runoilijanfantasian omiin näkemyksiin hyvin luonnollinen, ja joskin sitä ankaran järkiperäisyyden kannalta voi katsoa jonkinlaiseksi kommellukseksi, niin ei se suuresti vähennä kuvauksen todellisuustuntua eikä sen runollista tehoa.

107. Öljyn liukkaan välkkehinen tuli palttina tiivis: alkutekstin mukaan kankaista tihkuu öljyä. Näkyy siis olleen tapana kudottaessa kostuttaa lankoja tai kangasta öljyllä. Ks. Sel. Il. XVIII, 596.

115. Granaatit: Granaattiomenat, *Punica granatum*-puun runsassiemeniset, imelän-hapahkot hedelmät.

123, 124. Yks osa tarhaa on, tasatanner paahtama päivän, kuivauspaikkana: yhdessä viinitarhan osassa kuivataan poimittuja rypäleitä jo rusinoiksi.
137. 138. Vuodatusuhreja sai jne.: viiniuhri, joka vuodatettiin Hermē's-jumalalle illalla, kun lopetettiin yhdessäolo, on asetettu yhteen sen kanssa, että hän oli unen antaja; vrt. Od. V 47.
155. Ekhénēos: »Laivanomistaja».
180. Pontónoos: »Merimieli».
198. Kohtalotarten tahto ja sallima: alkutekstin mukaan kohtalo ja kehrääjättäret *(Klō'thes)*; nämä kehrääjättäret ovat samat kuin Moirat, Kohtalottaret.
205 Likiheimoa heille me ollaan: sananmukaisesti olemme heitä lähellä; vrt. Od. V 35, jossa faiakilaisten kerrotaan olevan »likiheimoiset jumaloille».
240 ja seur.: Vastauksessaan Odysséus sivuuttaa Ārētēn ensimmäisen ja tärkeimmän kysymyksen (»ken sekä mist' olet?», säe 238). Tämä seikka on antanut eräille tutkijoille aihetta epäillä, ettei teksti tässä kohden ole oikeassa kunnossa. Se, että Odysseus tässä välttelee nimensä mainitsemista, on kuitenkin sopusoinnussa sen viisaan (taikkapa ovelan) varovaisuuden ja sen pidättyväisen maltin kanssa, jotka urhoollisuuden ja mielenlujuuden rinnalla kuvataan hänen luonteensa peruspiirteinä. Ja antamalla tuntemattoman urhon olennon sinänsä yhä kasvavassa määrässä kiinnittää faiakilaisten huomiota, kunnes tämä vihdoin IX laulussa ilmaisee ken hän on, laulaja on saanut aikaan erityisen runollisen tehon.
244, 245. Saari on Ōgygian... siellä mahtava vallitsee kave suortuvakauno Kalypso: vrt. tähän säkeitä 254, 255 toi minut Ōgygiaan ikivallat, missä Kalypso mahtava vallitsee, kave suortuvakauno...; alkutekstissä yhtäläisyys on vielä silmäänpistävämpi. Tämmöinen toistanta — kahdessa niin lähekkäin olevassa paikassa — tuntuu kieltämättä oudolta. Huomattavaa on, että säkeet 253—255 toistuvat melkein samanlaisina XII laulussa, säkeinä 447—449, ja että ne siinä ovat kaikin puolin paikallaan, kun ne taas nyt esillä olevassa paikassa tekevät häiritsevän vaikutuksen. Aleksandreialaiselta aikakaudelta alkaen on säkeitä 254, 255 ja vieläpä useampiakin säkeitä epäilty tähän kuulumattomiksi lisäyksiksi.
303—306. Nausikaata puolustaessaan Odysséus ei pidä tarkkaa vaaria totuudesta! Siihen kreikkalaiseen sankari-ihanteeseen, jota Odysseus edustaa, kuuluu henkinen notkeus, joka useinkin ilmenee kekseliäästi sepitettynä valheena. Niinpä Odysseus välistä suorastaan herkuttelee valhejuttujen keksimisessä.
321—326. Näiden säkeiden mukaan faiakilaisten ihmeelliset laivat ovat joskus kuljettaneet Rhadamanthyksen Kreetasta Euboiaan, Tityoksen luo. Pilkahtaako tässä näkyviin vanha, muuten unhoon hälvennyt taru, vai olemmeko tekemisissä runoilijan vapaasti keksimän satupiirteen kanssa, on vaikea ratkaista. Rhadámanthys on Iliaan XIV laulun 322:n säkeen mukaan Zeuksen ja Eurōpēn poika, mahtavan kreetalaisen Mīnōs-kuninkaan veli; Odysseian IV laulussa (564) hänet mainitaan Ēlysionin kentän asukkaana; myöhemmän käsityksen mukaan hän on yksi vainajain kolmesta tuomarista (he ovat:

Aiakós, Mīnōs ja Rhadámanthys). T i t y o k s e s t a taas kerrotaan Odysseuksen manalassa-käynnin yhteydessä, XI 576—581: hän on yksi niistä kolmesta suuresta rienaajasta (Tityos, Tantalos ja Sīsyfos), joiden on kärsittävä piinaa tihutöidensä vuoksi; Tityos, Gaian jättiläiskokoinen poika, on näet muka tehnyt väkivaltaa Letōlle. Niin hyvin Rhadamanthyksen kuin Tityoksenkin maininta on siis omiansa johtamaan lukijan fantasian ihmiselämän rajojen takaisiin salaperäisiin olopiireihin ja tuntuu näin ollen tukevan sitä käsitystä, että faiakilaisilla alkuaan on ollut mytologinen merkitys; vrt. Sel. V 34, 35. — Se seikka että Euboia nyt esillä olevassa paikassa mainitaan kaukaisimmaksi maaksi, minkä faiakilaiset merenkulkijat ovat nähneet, osoittaa että itse Skherian kuvailtiin sijaitsevan kaukana kreikkalaisten asumapiirin rajojen ulkopuolella.

KAHDEKSAS LAULU.

ODYSSEUS FAIAKILAISTEN PARISSA.

Päivän noustua Atehne airuen hahmossa kutsuu kaikki faiakilaiset kokoon torille. Siellä Alkinoos esittelee heille edellisenä iltana saapuneen vieraan sekä käskee varustamaan laivan hänen kotimatkaansa varten. Kuninkaantalossa pannaan sitten toimeen suuret uhrit ja komea juhla-ateria. Aterian jälkeen sokea laulaja Demodokos laulaa eräästä Troian sodan välikohtauksesta, jossa Odysseuksella on ollut tärkeä osa. Alkinoos huomaa silloin tuntemattoman vieraansa syvän liikutuksen. Mennään ulos ja ryhdytään urheilukilpailuihin. Lopulta Odysseustakin kehoitetaan ottamaan niihin osaa. Hän kieltäytyy ensin, koska hänellä, kovia kokeneella miehellä, on vain kotimatka mielessä; mutta kun eräs faiakilainen sen tähden kohtelee häntä pilkallisesti, hän suuttuneena tarttuu diskokseen ja heittää sen muiden heittoja paljon kauemmas; onpa hän valmis muissakin urheilulajeissa osoittamaan, mikä hän on miehiään. Alkinoos tyynnyttää häntä lempein sanoin. Demodokokselle tuodaan soittoneuvo, ja hänen soittaessaan karkeloivat nuoret pojat taidokkaasti hänen ympärillään. Sitten Demodokos laulaa vallattoman laulun Areen ja Afroditen lemmenseikkailusta ja petetyn puolison, Hefaistoksen sukkelasta kostosta. Kun vielä on ihmetelty baletintapaista palloleikkiä ja muuta karkeloa, kehoittaa Alkinoos kansan päämiehiä antamaan mielevälle vieraalle lahjoja. Kaikki suostuvat tähän. — Sisällä laitetaan Odysseukselle lämmin kylpy, josta hän nousee entistä ehompana, niin että Nausikaa hänet nähdessään ei voi olla häntä ihailematta. Kun taas on nautittu ateria, laulaa Demodokos Odysseuksen toivomusta noudattaen Troian valloituksesta. Muistojen valtaamana Odysseus ei voi pidättää kyyneleitään. Silloin Alkinoos pyytää häntä ilmaisemaan nimensä ja kotimaansa, jotta laiva tietäisi minne hänet viedä; — faiakilaisten laivat näet löytävät itse tien, perämiehen ohjaamatta. — Vielä hän pyytää vierasta kertomaan, mitä maita ja kansoja hän on nähnyt, sekä selittämään, miksi Troian sankarien maininta saa hänen silmänsä vuotamaan kyyneliä.

3. T u h o k a u p u n k e i n: tämä Odysseuksen epiteetti (oikeastaan k a u p u n g i n h ä v i t t ä j ä, kreik. *ptoliporthos;* suomennoksessa useimmiten l i n n o j e n t u r m a); viittaa lähinnä siihen, että häntä pidettiin Troian varsinaisena valloittajana.

52—55. Vrt. Od. IV 783 ynnä Sel.
57. Pilaristot: niin hyvin itse salirakennus (*megaron*) kuin porttirakennus ja muut pihaa ympäröivät rakennukset avautuivat pihalle päin pilaristojen eli pylväseteisten kautta; vrt. Sel. Il. VI 243—250; samoin Sel. Od. I 329, III 493.
67. Soitto: alkutekstissä mainitaan tässä (samoin kuin Il. IV 17) *phorminks;* ks. Sel. Il. I 603.
75—82. Tätä Akhilleuksen ja Odysseuksen riitaantumista ei mainita missään muualla kuin näissä Odysseian säkeissä. Runoilija on kaiketi kuvitellut sen tapahtuneeksi Troian retken alkuaikoina. — Kons' oli vaiva jo alkanut vyöryä jne.: siihen aikaan, jolloin hankittiin kostoretkeä Troiaan. — Pȳthō': Delphoi; ks. Sel. Il. II 517.
111—119. Akróneōs = »korkealaiva»,(?), Ōkýalos = »Merinopsa», Elatréus = »Soutaja», Nautéus = »Laivuri» tai »Laivamies», Prymnéus = »Perämies», Ankhíalos = »Rantalainen», Eretméus = »Aironen», Pontéus = »Meriläinen», Prōtéus = »Kokkamies», Anabesíneōs = »Laivaan-nousija», Amfíalos = »Saarelainen», Polýnēos = »Monilaiva», Tektōn = »Laivanrakentaja», Eurýalos = Ulappainen», Naubolos = »Laivan-kiidättäjä»(?), Halios = »Meriläinen», Klytóneōs — »Laivakuulu»; faiakien nimistö viittaa yleensä mereen ja meren kulkuun.
186. Vaippoineen: mielenkuohahduksessaan Odysséus ei malta heittää vaippaansa hartioiltaan, niinkuin tietenkin muut kilpailijat ovat tehneet; sitä valtavampana esiintyy siten hänen voimansa ja taitonsa.
224. Kuin oli Herakles, kuin Eurytos Oikhaliassa: Iliaan V laulussa mainitaan Hērakleen taistelleen jousellaan jumalia vastaan: Hērētä hän oli haavoittanut oikeaan rintaan Aidesta (Hādēs-jumalaa) taas olkapäähän; ainakin viimeksi mainittu taistelu oli muka tapahtunut »vainajain portilla» (vrt. Il. V 392—404, ynnä Sel.) — Eurytos: Oikhalian (*Oikhaliēn*) kuningas. Vrt. Sel. Il. II 591—602.
268—366. Laulu Areen ja Afrodītēn lemmenkohtauksesta ja sen nolosta päätöksestä on ilmeisesti sinänsä eheä pikkurunoelma, joka on sangen irrallisesti sovitettu keskelle karkeloiden kuvausta.
271. Hēlios: kaikkinäkevä auringonjumala. Huomattava on, että tämä on ainoa Homeroksen runojen paikka, jossa nimimuoto Hēlios esiintyy; kaikissa muissa paikoin käytetään alkutekstissä vanhempaa Ēéliosmuotoa.
288. Kythereia (*Kytheréiē*, Kythera-saaren jumalatar) Afroditen toisintonimi.
293. Sintialaiset (*Sinties*): Lēmnos-saaren tarunomaiset asukkaat; vrt. Sel. Il. I 594.
363. Pafos: kaupunki Kypros-saarella, Afrodītēn palveluksen kuuluisempia pesäpaikkoja.
372—377. Tässä kuvattua palloleikkiä on ajateltava jonkinmoiseksi baletintapaiseksi.
435. Kattilan... jalan kolmen kantaman: kolmijalan eli tripodin; ks. Sel. Il. VIII 290; kuva Odysseian XXI laulun otsakkeessa.
448. Kirkē: Auringonjumalan tytär, Aian kuninkaan Aiēteen sisar, velhontapainen haltia, joka asui Aiaiēn saaressa ja jonka luona Odysseus oli viettänyt kokonaisen vuoden. Hänestä kerrotaan etupäässä Odysseian X laulussa, 136—571.

454. Impyet· orjattaret (*dmōai*).
457—462. Huom. että kuninkaantytär ei astu sisään miesten saliin. Sitä merkitsevämpää on, että hän kuitenkin asettuu ovensuuhun nähdäkseen vielä kerran Odysseuksen ja vaihtaakseen hänen kanssaan jäähyväissanat. Yleensä on (niin hyvin tässä paikassa kuin varsinkin Od. VI 239—245) ihmeen herkästi kuvattu nuoren neitosen vienoja, vain puoleksi tietoisia tunteita. — Siitä, että hän ovensuussa seistessään voi puhutella kylvystä noussutta sankaria, voitaneen päättää, että tämä juuri astui saliin sisään ja siis oli kylpenyt jossakin toisessa suojassa, vaikkei ole sanallakaan ilmoitettu, että hän oli poistunut salista tai sinne palannut. Yleensä ei muissakaan paikoin, missä kylvystä kerrotaan, sen selvemmin mainita, missä se tapahtui. — Tīrynsin mykeneläisaikaisessa kuninkaanlinnassa on, niinkuin raunioista voidaan havaita, ollut eri kylpyhuone viemärijohtoineen, ja tämä on antanut eräille selittäjille aiheen siihen olettamukseen, että Alkinooksen palatsikin on ajateltava yhtä hyvin varustetuksi. Ne olot, jotka kuvastuvat Odysseiassa (ja Iliaassa), ovat kuitenkin yleensä paljoa yksinkertaisemmat kuin ne, jotka mykeneläisaikakaudella olivat vallinneet mahtajain linnoissa.
517. Dēifobos: ks. Sel. Od IV 276.
518. Rinnallaan Menélāos: oikeastaan Menélāos on tässä päähenkilönä; hänenhän on Dēifoboksen talosta noudettava puolisonsa Helénē.

YHDEKSÄS LAULU.

Alkinoos-tarinat. Kyklooppiseikkailu.

Alkinooksen kehoitusta noudattaen Odysseus ilmaisee nimensä ja kotimaansa sekä ryhtyy kertomaan kohtaloitaan, aloittaen siitä, jolloin hän laivoineen ja miehineen läksi valloitetusta Troiasta kotimatkalle. Laskettuaan Thrakian rantaan, kikonien alueelle, hän oli ensin taistelussa voittanut kikonit, mutta sitten hänen oli ollut pakko väistyä ylivoiman tieltä menetettyään jokaisesta laivasta kuusi miestä. Kun hänen matkaa jatkaessaan oli kierrettävä Maleian niemi, oli pohjoistuuli ajanut hänen laivansa oikeasta suunnasta ja vienyt ne lotofagien (»lootoksensyöjäin») maahan. Sieltä hänen oli kuitenkin ollut kiireesti riennettävä pois, koska lootoshedelmän maistaminen sai aikaan, että maistaja unohti kotimaansa ja omaisensa ja halusi iäksi jäädä tuohon vieraaseen maahan. Sitten oli saavuttu kykloopplen maan edustalla olevaan saareen. Vietettyään siellä yön Odysseus oli jättänyt sinne 11 laivaa ja yhdellä laskenut läheisen maan rantaan. Mukanaan 12 parasta miestään hän oli mennyt avaraan vuorenonkaloon, jossa kyklooppi Polyfemos asusti. Heidän saapuessaan tämä ei ollut kotona, mutta pian hän oli laumoineen tullut luolaan ja sulkenut sen suun suunnattomalla kalliolohkareella. Kahden päivän kuluessa tuo julma jättiläinen oli surmannut ja syönyt suuhunsa kuusi Odysseuksen tovereista, ja kaikkia odotti sama kohtalo. Odysseus oli kuitenkin lopulta keksinyt pelastuskeinon. Hän oli näet tarjonnut hirviölle viiniä, jota oli tuonut mukanaan kestilahjaksi, ja kun kyklooppi oli siitä juopunut ja nukkunut humalaansa, olivat Odysseus ja hänen toverinsa puukangen hehkuvalla kärjellä puhkaisseet hänen ainoan silmänsä. Aamun lähetessä Odysseus oli sitten sitonut toverinsa kykloopin

villavain jäärien alle ja itse tarrautunut isoimman tuuheaan villaan, ja kun Polyfemos päästääkseen lampaansa laitumelle oli vyöryttänyt kalliolohkareen luolan suulta, olivat lampaat hänen huomaamattaan kantaneet heidät ulos. Päästyään laivaansa he olivat kiireesti laskeneet saarta kohti. Vimmastunut jättiläinen oli koettanut kivijärkäleitä heittämällä saada laiva uppoamaan, mutta sokean heitot eivät olleet siihen osuneet. Siten Odysseus oli miehineen pelastunut saareen. Mutta kyklooppi oli isältään, Poseidon-jumalalta, rukoillut kostoa, ja isä oli kuullut poikansa rukouksen. — Vietettyään yön saaressa Odysseus oli laivastoineen jatkanut matkaansa uusia seikkailuja kohti.

»Alkinoos-tarinat» (*Alkinū apólogoi*, sananmukaisesti Alkinooksen tarinat) on yhteisnimi, jolla vanhoina aikoina mainittiin ne 4 laulua (IX—XII), joiden sisällyksenä on yhdenjaksoinen kertomus Odysseuksen seikkailuista siihen asti, kunnes hän saapui faiakilaisten luo. Tämä jakso on laadittu ensimmaiseen persoonaan, Odysseuksen itsensä kerrottavaksi.

39, 40. Kikonit: Thrakian etelärannikolla asunut heimo; mainitaan Iliaan II laulussa (846) Troian liittolaisten joukossa. — Ismaros: kikonien kaupunki. Seutu oli kuuluisa mainiosta viinistä, vrt. Od. IX 196—211.

65, 66. Kaatuneiden toverien nimien huutamista on kaiketi pidettävä vainajainpalvelukseen kuuluvana menona: oli näet tapana, kun joku oli kuollut vieraassa maassa eikä hänen ruumistaan voitu korjata kotimaahan, kutsua hänen henkensä rientämään sinne ja asettumaan siihen tyhjään hautakumpuun (*kenotáphion*iin), joka siellä oli rakennettava ja jonka ääressä sitten tavanmukaiset kuolinuhrit toimitettiin.

80, 81. Päästäkseen Ithakeen laivaston olisi ollut kierrettävä Maleian niemi ja Kythēran pohjoispuolitse jatkettava matkaa länteen ja sitten laskettava luoteeseen, Kreikan mantereen rannikkoa pitkin. Mutta kova pohjoistuuli ajaakin laivat aavalle ulapalle. Siitä alkaen Odysseus harhailee tuntemattomilla vesillä, ja yhtä tuntemattomia ovat ne maat ja mantereet, joihin hän joutuu. Ne tarinat ja vanhemmat laulut, joihin kertomus Odysseuksen retkistä ja seikkailuista perustuu, ovat olleet peräisin eri ajoilta ja eri lähteistä. Sitä mukaa kuin kreikkalaisten (lähinnä Vähän-Aasian kreikkalaisten) maantieteellinen näköpiiri laajeni, on kai näiden retkien ja saikkailujen näyttämö siirtynyt yhä kauemmas, kulloinkin vielä tuntemattomiin maanääriin, joissa saattoi kuvitella sadunomaisten olijain asustavan ja ihmeellisten asiain tapahtuvan. Näin ollen ei ole mahdollista millään kartalla seurata Odysseuksen matkareittiä. Yleensä kyllä tuntuu siltä, kuin hänen niinä aikoina, jolloin Odysseia sai nykyisen muotonsa, olisi ajateltu harhailleen kaukaisessa, lännessä, so. Välimeren keski- ja länsiosissa, vieläpä luoteessa tunkeutuneen Välimeren ulkopuolelle Maailmanvirran äärille asti. Mutta siellä täällä ilmenee kuitenkin piirteitä, jotka näyttävät viittaavan toisiin maanääriin, (varsinkin Mustanmeren seutuihin, vrt. Od. X 80 ja seur. ynnä Sel.).

84 ja seur. Maahan lootofagein jne.: tavallisesti on oletettu, että Odysseuksen laivat pohjoistuulen ajamina olivat joutuneet Afrikan pohjoisrannikolle, lähinnä Syrttien tienoille. Niillä seuduin kasvoi puu, jolla oli makeat luumarjat ja jota pidettiin samana kuin Odysseuksen mainitsema lootoskasvi. — Huom. että kreik. *lōtos*-sanaa käytettiin kolmen eri kasvilajin nimenä; nämä olivat 1) tässä Odysseian paikassa mainittu hedelmäpuu (luult. *Zizyphus lotus*); 2) maite (*Lotus corni-*

culatus) tai mesikki *(Melilotus)*, usein mainittu rehukasvina; 3) Niilissä kasvava lumpeentapainen vesikasvi, tunnettu varsinkin siksi, että sen tyylitelty kuva on antiikkisen taiteen suosituimpia koristeaiheita.

156. Suikeakärkiset keihäät: sananmukaisesti »pitkäputkelliset keihäät», keihäät, joilla oli pitkäputkellinen terä.

182—555. Satu jättiläisestä, jonka paljon pienempi ja heikompi ihminen lannistaa puhkaisemalla tai polttamalla häneltä silmän (tavallisesti hänen ainoan silmänsä), on eri vivahduksin levinnyt erinomaisen laajalle alueelle, eri heimojen keskuuteen. Niinpä sitä on kerrottu Kreikassa, Italiassa, Ranskassa, Pyreneitten niemimaalla, Englannissa, Belgiassa, Ruotsissa, Norjassa, Islannissa, Liettuassa, Latviassa, eri slaavilaisten heimojen keskuudessa; Suomessa (hyvin lukuisia toisintoja), Itä-Karjalassa, lappalaisten, syrjäänien, votjakkien, ostjakkein ja unkarilaisten tarinoissa; onpa sitä kirjoitettu muistiin Kaukasuksen heimojen, turkkilaisten ja arabialaistenkin keskuudesta. Usein kertomus päättyy siihen, että sokaisija pääsee sokeata jättiläistä pakoon kätkeytymällä villavien lampaiden (taikkapa lampaantaljan) alle. Välistä on satuun (niin varsinkin suomalaisissa toisinnoissa) samoin kuin Odysseiassakin liittynyt toinen satuaihe, ns. »itse»- tai »eikukaan»-aihe: mies sanoo paholaiselle tai muulle pahalle olennolle olevansa nimeltään »Itse» tai »Ei kukaan» ja polttaa tai puhkaisee häneltä sitten silmän tai tuottaa hänelle jonkin muun tuskallisen vamman; kun pahoin pidelty olento vaikeroidessaan mainitsee vahingoittajansa noilla nimillä, niin hänen kumppaninsa eivät välitä tulla häntä auttamaan, vaan hän jää kitumaan tai menehtyy tuskiinsa. Eri toisinnoista toiset pääasultaan juontuvat Odysseian kertomuksesta, toiset taas saattavat olla siitä riippumattomat. Vrt. O. Hackman, Die Polyphemsage in der Volksüberlieferung (Helsinki 1904).

338, 339. Edellisenä iltana kyklooppi oli jättänyt jäärät luolan ulkopuolella olevaan aitaukseen. Mutta koska niitä on käytettävä Odysseuksen pelastukseksi, panee runoilija oman mielivaltansa nojalla hänet toisena iltana päästämään ne luolaan, voimatta mainita syytä, miksi kyklooppi tällä kertaa menettelee toisin kuin ennen!

346. Tarjoten, kurkottain käsin maljan viiniä tummaa: ks. VI laulun loppukoristeena olevaa kuvaa.

483. Etukeulaa: alkutekstin mukaan tässä peräsintä. Jo vanhalla ajalla huomattiin, ettei tämä säe mitenkään sovi tähän paikkaan; eihän kivimöhkäle, joka lentää laivan yli ja molskahtaa veteen lähellä kokkaa, olisi voinut ruhjoa peräsintä! Säe toistuu laulun lopulla (540), ja siellä se on oikealla paikallaan.

KYMMENES LAULU.

Aiolos. Laistrygonit. Kirke.

Odysseus jatkaa kertomustaan (ns. Alkinoos-tarinain sarjaa): lähdettyään kykloopin maan edustalla olevalta saarelta hän oli laivastoineen joutunut vetten päällä kelluvaan saareen, jossa tuulten hallitsija, Aiolos asusti. Nautittuaan kuukauden ajan Aioloksen vieraanvaraisuutta hän oli pyytänyt saada lähteä kotimatkalle. Aiolos oli siihen suostunut; vieläpä hän

oli sulkenut kaikki tuulet, läntistä lukuun ottamatta, nahkasäkkiin, joka annettiin Odysseuksen huostaan. Länsituuli ajoi laivat suoraan kotimaata kohti. Jo oli Ithake näkyvissä, kun laivamiehet, luullen säkin olevan täynnä kultia ja hopeita, Odysseuksen nukkuessa aukaisivat sen; tuulet syöksyivät ulos ja ajoivat laivaston takaisin Aioloksen saareen. Mutta sieltä tulokkaat häädettiin pois, koska heitä muka painoi jumalien viha. Kuuden päivän kuluttua he olivat saapuneet laistrygonien maahan. Siellä laivasto oli laskenut kapeasuiseen, jyrkkärantaiseen satamaan; Odysseus yksin oli pysyttänyt oman laivansa sen ulkopuolella. Laistrygonit, ihmissyöjät jättiläiset, olivat kivilohkareita heittämällä tuhonneet satamassa olevat laivat miehistöineen. Ainoalla säilyneellä laivallaan Odysseus oli taas lähtenyt merille ja joutunut Aiaien saareen, jossa taikataitoinen haltiatar Kirke eli. Tämä oli taikajuomalla muuttanut Odysseuksen lähettämät tiedustelijat karjuiksi ja teljennyt heidät lättiin. Yksi heistä oli kuitenkin jättäytynyt portin ulkopuolelle ja tuonut tovereille sanoman muiden katoamisesta. Silloin Odysseus oli lähtenyt ottamaan selkoa heidän kohtalostaan; matkalla oli Hermes ilmestynyt hänelle nuorukaisen hahmossa ja neuvonut, miten hän voisi tehdä Kirken taiat tyhjiksi. Niinpä tämän tarjoama taikajuoma ei ollutkaan häneen tehonnut; sen sijaan hän oli miekka kädessä hyökännyt haltiattaren kimppuun., Silloin tuo kaunis velho oli pelästyneenä tarjonnut hänelle lemmenliiton, johon Odysseus olikin suostunut, kun Kirke ensin oli valalla luvannut olla häntä vahingoittamatta. Sitten Kirke oli lumotuilta miehiltä kirvoittanut eläimenhahmon, ja laivaan jääneet toveritkin oli kutsuttu hänen taloonsa. Kun siellä oli eletty vuosi umpeen, oli Odysseus vihdoin pyytänyt Kirkeä päästämään hänet kotimaahan. Kirke oli kyllä suostunut, mutta samalla ilmoittanut, että Odysseuksen oli ensin lähdettävä manalaan kysymään sieltä tietoja Teiresias-vainajalta, kuuluisalta tietäjältä. Mielet masentuneina miehet olivat valmistautuneet kamalalle retkelle. — Sitä ennen oli yksi heistä, Elpenor, saanut tapaturmaisen surman.

1—27. A i o l o s: kertomus tuulten kaitsijasta on satu, jolla on kosketuskohtia useiden kansojen keskuudessa tavattavien satuaiheiden kanssa. Odysseian Aiolosta ei ole ajateltu jumalolennoksi vaan ihmiseksi, jonka Zeus on asettanut tuulten kaitsijaksi eli isännäksi. Hänen asuntonaan oleva saari kelluu vetten päällä; sillä ei siis ole vakinaista sijaa, vaan sen on ajateltava olevan milloin missäkin tuntemattomilla merillä. Aiolos on naittanut kuusi tytärtään kuudelle pojalleen; tämä piirre kai johtuu siitä, että heidän kuvaillaan elävän salaperäisellä saarella kaukana muista ihmisistä, eikä satu siinä huomaa mitään epäsiveellistä (enempää kuin raamatussakaan ensimmäisen ihmisparin lasten sisaravioita kuvaillaan siveellistä tunnetta loukkaaviksi). Vasta myöhemmin älyttiin, että Aioloksen lasten avio-olot eivät soveltuneet yhteen vallitsevien siveellisyyskäsitteiden kanssa; heidän aviostaan tehtiin rikoksellinen lemmensuhde, jota runoilijat (Euripideestä alkaen) käsittelivät kirpeän traagilliselta kannalta. — Tuulten kaitsija Aiolos sekoitettiin usein siihen Aiolokseen, josta muka aiolilainen heimo polveutui. — A i o l i a n s a a r i *(Aiolíē)* sijoitettiin myöhempinä aikoina enimmäkseen Liparin saaristoon (niin esim. Vergiliuksen Aeneis-runoelmassa).

2. A a l u v a H i p p o t e e n: alkutekstissä *Hippotádes* (= Hippoteen poika).

10. T u o k s u j a: alkutekstin mukaan »paistin käryä».

12. K u v e r e i k ä i s i i n: ks. Sel. II. III 448.

80 ja seur. L a i s t r ȳ g o n i- ja K i r k ē-seikkailu, joihin Odysseus joutuu lähinnä sen jälkeen kun hänet on häädetty pois Aioloksen saaresta, osoittavat merkillisiä yhtymäkohtia argonauttitaruston kanssa. Niin kuin on yleisesti tunnettu, kerrottiin argonauttitaruissa, miten muka kreikkalaiset muinaissankarit, johtajanaan Iā'sōn *(Ie'sōn)*, ihmeellisellä Argō'-laivalla matkustivat auringon jumalan pojan Aiēteen hallitsemaan Aian *(Aiē̆n)* maahan noutaaksensa sieltä »kultaisen taljan». Aian maan luultiin olevan kaukana idässä (ja koillisessa) kreikkalaisten asumapaikoilta, siellä »missä auringon säteillä oli asuntonsa» (Mimnermos; vrt. myös Od. XII 3, 4); yleisen käsityksen mukaan se sijaitsi Mustanmeren kaakkoissopukkaan laskevan Fasis-joen (nyk. Rionin) varrella. Matkalla oli Argon retkeilijöitä, argonautteja, Marmarameren Aasianpuoleisella rannikolla, Kyzikoksen seutuvilla, kohdannut seikkailu, joka suuresti muistuttaa Odysseian laistrygoni-seikkailua, ja kumpaisessakin kertomuksessa, laistrygoni-jutussa niin hyvin kuin puheenaolevassa argonauttitarun episodissa, mainitaan lähde A r t a k i ē, jonka nimisen lähteen tiedettiin todella olevan olemassa Kyzikoksen edustalla. Auringonjumalan tytär, Aiēteen sisar Kirkē taas kuuluu taikoineen kaikkineen argonauttitarun mielikuvapiiriin; sijaitseepa hänen olopaikkansa Aiāiē-saari (»aialainen saari») XII laulun 3:nnen ja 4:nnen säkeen mukaan kaukaisessa idässä, siis samoilla maailman äärillä kuin Aia. Näiden ja muiden yhtymäkohtien nojalla voitaneen päättää, että niihin lukuisiin seikkailutarinoihin, jotka aikoinaan ovat kertyneet Odysseuksen ympärille, on mm. myös liittynyt aiheita, jotka ovat olleet peräisin argonauttitarustosta. Että Argon tarina Odysseian syntymäaikoina oli yleisesti tunnettu ja suosittu kreikkalaisten keskuudessa, käy mm. ilmi XII laulun 69:nnestä ja 70:nnestä säkeestä, jossa mainitaan »Argo maill' ikimainehikas» (sananmukaisesti: »Argo, joka on kaikilla mielessä»).

81. T ē l é p y l o s: »Kaukoportti», kaiketi = »Kaukainen kaupunki». — Laistrȳgoni-seikkailun kuva: ks. tämän laulun loppukoristetta.

82—86. Näissä säkeissä häämöttää jonkinmoinen hämärä tieto pohjolan lyhyistä kesäöistä; tiedon välittäjinä ovat kaiketi olleet Mustanmeren pohjoisrannikon asukkaat.

105—132. A r t a k i ā *(Artakiē)*: ks. Sel. 80 ja seur. — Odysseian laistrȳgoneja vastaavat argonauttitarussa *Gēgenéis*, »maasta syntyneet», kuusikätiset hirviöt, jotka muka asustivat lähellä Kyzikosta ja hyökkäsivät sen satamassa viipyvien argonauttien kimppuun, sulkien kivillä sataman ja käyttäen kivilohkareita aseinaan. Niin kerrotaan Apollonios Rhodoslaisen Argonautika-runoelmassa, I 936—1011.

190—192. Runoilijan pyrkiessä kuvaamaan tuntemattomaan saareen eksyneitten tilaa tuiki avuttomaksi hänelle on sattunut pieni kommellus: olihan Odysseus miehineen jo ollut saaressa kaksi yötä ja kaksi päivää (ks. 142), ja niiden kuluttua oli aurinko laskenut (185) ja kolmaskin aamu koittanut (187); näin ollen luulisi heidän — olivatpa heidän mielensä vaikka kuinka masentuneet — kuitenkin havainneen »m i y ö n, m i k ä p ä i v ä n o n p u o l i», Hēlios »m i h i n v a i p u v i m a i l l e e n, m i s t ä s e n o u s e v i t a a s»!

220. L i k i u s t a: tällä luultavasti tarkoitetaan pihaporttia, jonka ulkopuolelle Eurȳlokhos jää.

235. P r a m n ē n v i i n i *(oinos pramneios)*: eräs kirpeänmakuinen viinilaji; nimi selitettiin tavallisesti johtuneeksi Ikarian saaren Pramnē-vuoresta.

277. Hohtavasauvainen: ks. Sel. Od. V 47.

300, 301. Ett'ei... voimaas riistä ja miehuuttas, pukineesi kun riisut: velhon taiat pystyivät muka paremmin alastomaan kuin vaatteiden verhossa olevaan ihmiseen.

349—351. Nuopa lehtojen, lähtehien ovat impiä: alkutekstin mukaan he syntyvät lähteistä, lehdoista, joista.

354. Hopeaisia pöytiä mainitaan ainoastaan tässä paikassa, mahtavan haltiattaren kotia kuvattaessa. Muuten pöydän tavallisena epiteettinä on »silopinta», jonka sanan kreikkalainen vastine oikeastaan merkitsi »sileäksi veistettyä», siis puusta tehtyä. Sellaiseksi myös mainitaan 370:nnessä säkeessä Odysseuksen eteen siirrettyä pöytää, huolimatta siitä, että Kirken pöytiä juuri on sanottu hopeisiksi.

368—372. Nämä säkeet, joissa uudestaan kerrotaan jotensakin samoja asioita, joita jo on kerrottu 355:nnessä ja seur. säkeissä (vrt. myös 314—315) puuttuvat useista käsikirjoituksista. Samat säkeet esiintyvät myös Odysseian I ja XVII laulussa (I 136—140, XVII 91—95), ja ovat niissä paikallaan.

483. Lupauksesi: tätä lupausta ei ole ennen mainittu.

492. Teiresiās: sokea tietäjä, jolla oli tärkeä sija varsinkin Oidipūskuninkaan tarustossa.

495. Muill' on vain häälyvä haamu: alkutekstin mukaan »muut kiitävät varjoina».

502. Alkutekstissä on tässä kohden suoranainen väitöslause: »ei ole kukaan vielä mustalla laivalla saapunut Hādeen maille»; vrt. Sel. Od. XI 159.

507. Tuuli on pohjoinen sun purttasi vievä: näistä sanoista voisi päättää, että Odysseuksen, saapuakseen vainajain olopaikoille, oli purjehdittava Kirken saaresta etelään päin. Mutta seuraavassa laulussa, joka on X:n välitöntä jatkoa, manala on kuvattu piirtein, jotka jotensakin selvästi viittaavat siihen, että sen on ajateltu sijaitsevan kaukana pohjan tai luoteen pimeillä perillä. Kuitenkaan ei tarvinne tässä nähdä mitään pahaa ristiriitaa: liikutaanhan varsinkin tässä Odysseian osassa sadun haaveellisilla ilmoilla; onhan Kirken saarenkin maantieteellinen asema ihan epämääräinen; tuskinpa runoilija pohjoistuulen maininnalla onkaan tahtonut määritellä paikallisuussuhteita; pohjoinen edustanee tässä navakkaa purjetuulta ylipäänsä. —

508. Kautt' Ōkeanon: on oltu eri mieltä siitä, oliko muka Odysseuksen, päästäkseen vainajain olinpaikoille, laskettava maailmanvirran poikki vaiko noustava maihin sen mantereenpuoleiseen rantaan. Mm. Kimmerien kaupungin mainitseminen (Od. XI 14) tuntuu kuitenkin viittaavan siihen, että vainajain valtakunta runoilijan käsityksen mukaan oli samalla mantereella kuin elävienkin asumapaikat. Ja tuskinpa hän lienee ajatellut maailmanvirran takana mitään rantaa olevankaan.

510. Kuivuva-kukkaiset: sananmukaisesti = »joilta hedelmät menevät hukkaan» (ennen tuleentumistaan).

513, 514. Pyriflegéthōn = »Tulesta palava», Kōkȳtos = »vaikerointi»; Styks merkitsee kaiketi »kauhua» (vrt. myös Sel. Il. II 748—755); Akhérōn-nimi näkyy olevan johdettu eräästä vettä tai jokea merkitsevästä sananjuuresta (vrt. esim. joennimi Akhelō'os), mutta asetettiin kansanetymologisesti *akhos*-sanan (= tuska, suru) yhteyteen. — Nimet Akherōn ja Kōkȳtos esiintyvät myös kahden Etelä-Epeiroksessa virtaavan joen niminä.

515. Kallio: tätä manalan jokien yhtymäpaikalla kohoavaa kalliota on

kaikoti ajateltava samaksi kuin on se Leukás-kallio (»Valkoinen kallio»), joka Odysseian viimeisen laulun mukaan vainajain haamujen on sivuutettava, ennen kuin saapuvat auringon porttien ja unten maan takaiselle olinpaikalleen, asphodelós-niitylle (ks. Od. XXIV 11—14 ynnä Sel.).
542—545: vrt. Od. V 229—232 ynnä Sel.
554, 555. Hän katoll' . . . linnan on ylhän jne.: etelämaissa on sangen tavallista että »vilpeytt' etsien» nukutaan talojen tasaisilla katoilla.

YHDESTOISTA LAULU.

Odysseuksen manalassa-käynti (nekyia).

»Alkinoos-tarinain» jatkoa: Odysseus kertoo miten hän, purjehdittuaan aamulla Kirken saarelta, illan suussa oli miehineen saapunut Okeanoksen rantaan, kimmerien kaupungin kohdalle. Kuljettuaan sieltä Kirken neuvomaan paikkaan hän oli haltiattaren määräyksiä noudattaen kaivanut uhrikuopan, kaatanut siihen vuodatusuhrin vainajain suostuttamiseksi sekä sitten laskenut siihen teurastamiensa uhrieläinten veren. Kuopan ääreen olivat silloin pyrkineet vainajain sielujen parvet juodakseen verta ja saadakseen siten hetkeksi jälleen elinvoimaa ja tajuntaa; mutta Odysseus ei ollut sallinut kenenkään, ei edes oman äitivainajansa, sitä maistaa, ennen kuin Teiresias-tietäjä olisi hänelle antanut hänen kaipaamansa tiedot. Verta maistettuaan Teiresias oli varoittanut Odysseusta vaarasta, joka häntä uhkasi Thrinakien saarella, sekä ilmoittanut, että hän lopulta oli saapuva kotimaahansa ja rankaiseva vaimonsa röyhkeitä kosijoita; tämän tehtyään hänen oli kuljettava kauas mannermaahan, sinne asti, missä ihmisillä ei ole mitään tietoa merestä; siellä hänen oli pystytettävä aironsa maahan ja uhrilla lepytettävä Poseidon; sen jälkeen hän oli hallitseva kansaansa rauhalliseen kuolemaansa asti. — Kun Odysseus tämän jälkeen oli päästänyt äitinsä juomaan verta, oli äiti antanut hänelle tietoja kotioloista; kaihoten hän oli yrittänyt halailla äitiään, mutta olikin havainnut, että tämä oli enää vain tyhjä haamu. Sitten olivat useat muinaisten sankarien puolisot ja tyttäret, verijuomaa nautittuaan, kertoneet omista ja lastensa kohtaloista. — Tähän Odysseus tahtoo päättää kertomuksensa, koska jo on aika mennä levolle, mutta kun faiakilaiset kehoittavat häntä vielä kertomaan omien sotatoveriensa viimeisistä kohtaloista, hän suostuu jatkamaan. Niinpä hän kertoo, miten Agamemnonin haamu oli hänelle kuvannut elämänsä kamalan lopun; Akhilleus taas oli häneltä pyytänyt ja saanut tietoja pojastaan; samoin muutkin kaatuneet sankarit olivat tiedustelleet omaisiansa. Aias yksin oli synkkänä pysytellyt syrjässä. Vielä Odysseus mainitsee nähneensä vainajain tuomarin Minoksen, ikuisen metsästäjän Orionin sekä kolme suurta rienaajaa, Tityoksen, Tantaloksen ja Sisyfoksen, joiden oli alati kestettävä ankaria vaivoja. Olipa hän vihdoin tavannut Herakleenkin haamun. Mutta kun sieluja kiihkeästi tunkeutui hänen ympärilleen lukemattomin joukoin ja lisäksi oli pelättävissä manalan hirmunäkyjä, hän oli kauhistuneena rientänyt pois ja lähtenyt miehineen paluumatkalle.

Tämän laulun perinnäisenä nimenä on *Nekyia*, so. oikeastaan »Kuolinuhri».

13. Ōkeanon . . . rantaan: vrt. Sel. Od. X 507 ja 508.
14—19. Kimmerien eli kimmerialaisten *(Kimmérioi)* tiedetään mui-

noin eläneen jossakin Mustanmeren pohjoispuolella ja sieltä 7:nnellä vuosisadalla e. Kr. ryöstäen ja polttaen samonneen Vähään-Aasiaan vieläpä uhanneen Assyyriaakin, — hävitäkseen sen jälkeen miltei kokonaan historian lehdiltä. Tämä Odysseian paikka (taikka ne tarinat, ja laulut, joihin se perustuu) tuntuu olevan peräisin ajoilta, jolloin kreikkalaiset eivät kimmerialaisista tietäneet muuta, kuin että he muka asuivat kaukana pohjoisessa, jotenka heidän maahansa voitiin sovittaa niitä hämäriä huhuja pohjolan pitkistä talviöistä, jotka olivat tunkeutuneet kreikkalaisten kuuluville. Vrt. laistrȳgoni-tarua, jossa (Od. X 82 — 86) viitataan pohjolan valoisiin kesäöihin.

37. S i e l u t . . . n o u s i k i y ö s t ä: alkutekstissä sielujen sanotaan kerääntyneen pimean alta. Näitä sanoja selitetään tavallisesti siten, että sielut muka nousivat maanalaisista pimennoista. Mutta ei ole niinkään varmaa, että tämä selitys osuu oikeaan. Eihän Odysseuksen tuonelassakäynnin kuvauksessa kertaakaan puhuta mistään kuilusta tai rotkosta, josta vainajain sielut olisivat nousseet maan pinnalle; yhtä vähän kerrotaan Odysseuksen laskeutuneen alas mihinkään syvänteeseen. Sielut oleilevat »liljaisella kedolla» (*asphodelós*-niityllä; ks. 539 ynnä Sel.) taikka Hādeen (*Āis*-jumalan) talossa (vrt. 150), ja nämä paikat ovat ilmeisesti samalla maan kamaralla, jolla Odysseuskin apumiehineen ja teuraineen on. Vainajain olinpaikat kuvataan kyllä pimeiksi, mutta peittäähän sama pimeys kimmerialaistenkin asumukset. Koko tämä kuvaus poikkeaa kyllä siitä käsitystavasta, joka Iliaassa ja Odysseiassa useimmin esiintyy ja jonka mukaan sielut ruumiista erottuaan joutuvat maan alle. Tämäkin käsitys tulee kyllä näkyviin nyt puheena olevassa Odysseian laulussa, mutta ainoastaan vilahdukselta, sananparsissa, jotka eivät suorastaan kuulu varsinaiseen kuvaukseen; niinpä esim. Elpḗnōr 65:nnessä säkeessä sanoo sielunsa a s t u n e e n a l a s (näin alkutekstissä) Hadeen taloon, ja samoilla sanoilla oli myös Od. X 560 kerrottu hänen kuolemastaan. — Huom. että tämän laulun alkukoristeena olevassa vaasimaalauksessa Teiresiaan haamu ilmestyy maan alta. — Kreikkalaisten käsitykset haudantakaisista oloista pysyivät itse asiassa kaikkina aikoina kovin kirjavina ja epäjohdonmukaisina, niissä kun rinnakkain ja sekaisin ilmeni eri aikakausien ja eri kulttuuripiirien uskomusten jälkiä.

91. S a u v o i n k u l t a i s i n: kädessään kultakoristeinen sauva eli »valtikka», tietäjän arvon merkkinä. Vrt. Sel. Il. I 234.

100 ja seur. Kirke oli (Od. X 538—540) luvannut Odysseukselle, että Teiresias oli antava hänelle tarpeellisia neuvoja:

> »Neuvoo sulle hän tien, välit ilmoittaa sekä kuinka
> sun kotimatka on kulkeminen meren aavoja mennen.»

Tämä lupaus jää kuitenkin toteutumatta; Teiresiaan opastus supistuu, mitä Odysseuksen kotimatkaan tulee, oikeastaan vain siihen, että hän varoittaa vaarasta, joka uhkaa Thrīnakiēn saarella. — Siis kovin epätarkka liitos.

106. T h r ī n a k i ē: tarunomainen autio saari. Nimi näkyy olevan johdettu t h r ī n a k s-sanasta, joka merkitsee elonviskintä; Thrinakie olisi siis = »Elonviskin-saari»; mahdollista on kuitenkin, että nimi on muodostettu jonkin vanhan kansanetymologian nojalla. Myöhempinä aikoina väitettiin »oppineen kansanetymologian» nojalla, että nimen alkuperäinen muoto olikin Trinakria, joka muka oli = »kolmikärkinen saari», so. Sisilia!

134—136. O m a k u o l o s i v i e n o n a v i h d o i n s a a p u u, v a a n

meren aavoill' ei jne.. alkutekstin sanamuodon mukaan »itsellesi tulee kuolema merestä noin vallan vienona ja tappaa sinut, kun olet lempean vanhuuden lannistama. Näissä sanoissa on tahdottu nähdä viittaus Tēlégonostarinaan; tämän mukaan Kirke oli synnyttänyt Odysseukselle pojan, Tēlegonoksen, so. »Kaukosynnyn»; nuorukaiseksi vartuttuaan tämä läksi etsimään isäänsä ja saapuikin Ithakeen; kun hän siellä havitteli maata, ryhtyi iäkäs hallitsija Odysséus asein torjumaan tuntematonta tulokasta, ja taistelussa Tēlégonos surmasi tuntemattoman isänsä rauskukalan odalla. Mutta onhan tuskin ajateltavissa, että runoilija, jos hänellä olisi ollut mielessään tällainen traagillinen loppu, olisi sanonut sen »vallan vienoksi kuolemaksi». — Toiset taas ovat arvelleet, että runoilija on sanalla »merestä» (alkutekstissä *eks halós*) tarkoittanut »erillään merestä», siis »ei merellä»; tämäkin selitys tuntuu kuitenkin sangen väkinäiseltä, mutta sitä on tässä seurattu.

159. Vain lujalaidan tuomana laivan: nämä sanat (alkutekstissä »jollei ole lujatekoista laivaa») eivät sovellu hyvin yhteen X laulun 502:nnen säkeen kanssa, jossa Odysséus nimenomaan lausuu, ettei kukaan vielä ole laivalla saapunut Hādeen maille (näin alkutekstissä). Säkeet 157—159 ovatkin jo aleksandreialaisten tutkijain ajoilta asti olleet epäilyksen alaisia.

177—187. Odysséus on äsken (115—119) saanut Teiresiaalta tietoja samoista asioista, joita hän nyt utelee äidiltänsä Antikleialta; onpa Teiresīās ilmoittanut hänelle, että hänen kodissaan on surkeat olot ja että hänen vaimoansa ahdistelevat röyhkeät kosijat, joita hän kuitenkin kerran on rankaiseva. Mutta siitä, että hän on saanut nämä tiedot, ei hänen Antikleialle esittämissään kysymyksissä ilmene jälkeäkään. Vielä merkillisempää on, ettei Antikleia näy tietävän mitään kosijoista eikä vauriosta, joita he tuottavat Odysseuksen talolle. Nähtävästi Odysseuksen keskustelut Teiresiaan ja Antikleian kanssa ovat rinnakkais-toisintoja, eri lähteistä peräisin ja epätarkasti yhteen sovitetut.

184. Sukumaillaan: alkutekstissä puhutaan kuninkaalle erotetuista tiluksista (*teménea*).

184—195. Antikleia kuvaa Telemakhoksen aseman paremmaksi kuin se muuten Odysseiassa esiintyy, ja toiselta puolen Lāerteen olon kurjemmaksi kuin se XXIII laulun mukaan on.

207. Väistyi: alkutekstin mukaan »lensi käsistäni»; samoin 222 alkutekstin mukaan sielu lentää pois. Vrt. Sel. Od. XI 605, 606.

235—259. Se sukutarina, jonka muka Tyrō' Odysseukselle kertoo, on punoutunut säikeistä, jotka hyvin omituisella tavalla yhdistävät Thessalian ja Pyloksen (Triphylian) sankaritaruja. Tyro': ks. Sel. Od. II 120. — Salmōnéus: sankaritarustossa usein mainittu mahtava kuningas, joka muka ylpeydessään yltyi pitämään itseään Zeuksen vertaisena, vieläpä jäljittelemään ukkosen jylinää ja leimahduksia, kunnes Zeus salamallaan tuhosi hänet. Hänen kotimaanaan on taruissa milloin Thessalia, milloin Ēlis, joskus jokin muukin maakunta; — Krēthéus, Aiolon poika: Pagasain lahden perukassa sijaitsevan Iōlkoksen hallitsija. Se Aiolos, joka mainitaan hänen isänään, on muka aiolilaisen heimon kantaisä, siis toinen henkilö kuin Odysseian X laulussa esiintyvä tuulten isäntä. Tavallisen sukujohdon mukaan, jota ei runoilijamme kuitenkaan noudata, Krēthéus ja Salmōnéus ovat veljeksiä, molemmat Aioloksen poikia. — Enīpéus: joki, joka etelästä päin laskee Thessa-

lian pääjokeen Pēneiokseen; Ēlis-maakunnassa oli samanniminen puro, joka laski Alfeiokseen. Tȳrōn lemmenseikkailu sijoitettiin milloin toisen milloin toisen äärelle. — P e l i ā s *(Peliēs)*: Iōlkoksen hallitsija, tunnettu varsinkin argonauttitarustosta; hän se muka lähetti velipuolensa A i s ō n i n pojan Iāsōnin tuolle vaaralliselle kultaisen taljan noudantaretkelle. Hänen tyttäriään oli Alkēstis, »vaimojen valioin» (Il. II 714, 715), serkkunsa Admētoksen puoliso. Pelias karkotti Iōlkoksesta kaksoisveljensä N ē l e u k s e n, josta tuli (Trifylian) Pyloksen hallitsija, Nestorin ja kauniin Pērō'-nimisen tyttären isä (vrt. 287 ja seur., ynnä Sel.). — Peliaan ja Neleuksen velipuoli F e r ē s oli Thessalian Ferain hallitsija, Admētoksen isä, Eumēloksen isoisä (vrt. Il. II 711—715 ja 763—767 ynnä Sel., XXIII 288 ja seur.). — A m y t h ā'ō n asuu samoin kuin hänen velipuolensa Nēleus Trifylian Pyloksessa (tai sen läheisyydessä); hänellä on pojat Biās ja Melampūs (ks. Sel. 281—297 ja Od. XV 225—255 ynnä Sel.).

260—280. Ne tarinat, joihin näissä säkeissä viitataan, kuuluvat Thēbain tarupiiriin; osaksi niillä on kosketuksia Argoliin taruston kanssa.

260—262. A n t i o p ē n tarua on useita toisintoja. Tunnetuin on se, jonka mukaan hän oli Nykteuksen tytär; Zeuksen siittämät poikansa hän synnytti Kithairōnin vuoristossa ja jätti heidät sinne. Rangaistukseksi luvattomasta lemmenseikkailusta hänen setänsä Lykos antoi hänet puolisonsa Dirkēn sorrettavaksi. Lopulta hän karkaa vuoristoon ja löytää sieltä nuorukaisiksi varttuneet poikansa Amfīonin ja Zēthoksen. Paikalle saapunut Dirkē käskee nuorukaisten sitoa Antiopen rajun sonnin sarviin, mutta kun käy ilmi, että Antiópē onkin heidän äitinsä, sitovat he hänen sijastaan Dirken sillä tavoin kuoliaaksi laahattavaksi. — A m f ī ō n: tavallisen tarun mukaan Amfion Thebain muureja rakennettaessa sai soiton voimalla kivet asettumaan paikoilleen. — Ā s ō p ó s: joki Etelä-Boiootiassa.

266—270. A l k m ē'n ē: tirynsiläisen sankarin Ēlektryōnin tytär. Elektryonin kuoleman aiheuttajana A m f i t r ȳ ō n karkoitettiin Tīrynsistä; hän turvautui Thēbaihin, jossa K r é i ō n (tavallisempi muoto: *Kréōn*) puhdisti hänet verensaastutuksesta. Kreiōn oli Oidipodeen (Oidipūksen) äidin Epikastēn (Iokastēn) veli ja M e g a r a n isä. Megara synnytti Hērakleelle useita lapsia, jotka tämä raivohulluuden puuskassa surmasi. — Omituista on, että Hēraklēsta 270:nnessä säkeessä sanotaan Amfitryonin vesaksi, vaikka aivan äsken (267, 268) oli mainittu, että hänen isänsä oli itse Zeus-jumala. Sama oudonlainen rinnastus esiintyy myös Iliaassa, V 392.

271—280. O i d i p ó d ē s: Kreikan tunnetuimpia tarusankareita; vrt. Sel. Il. XXIII 680.

281—297. Tässä kappaleessa palataan siihen pylolais-thessalialaiseen sukutarinasarjaan, joka keskeytyi, kun 260:nnessä säkeessä käännyttiin thēbalaisten tarinain puoleen. Nyt jatketaan Nēleuksen tarua. Hänen puolisonsa K h l ō r ī s on kotoisin O r k h o m e n o k s e s t a, kuuluisasta Etelä-Boiootian kaupungista, jonka loistosta upeat mykeneläisaikuiset jäännökset vieläkin antavat aavistuksen. Kaupunki oli muka Minyaan perustama, ja hänen sukuansa, m i n y a l a i s i a, mainitaan usein sankaritarustossa. — Khlōriin isä A m f ī'ō n on tietenkin eri henkilö kuin 268:nnessa säkeessä mainittu kuuluisa thebalainen Amfīōn. — K h r o m ī o s: sama henkilö, joka Il. IV 298 mainitaan pylolaisten päällikköjen joukossa. — F y l á k ē: kaupunki Kaakkois-Thessaliassa;

sen hallitsijana oli Ifiklos, Fylakoksen poika, maineikkaan sankarin Prōtesilāoksen sekä Podarkeen isä (ks. Il. II 695—710 ynnä Sel.). — Pērōn kosijoita oli mm. hänen serkkunsa Biās, Amythāōnin poika (ks. 235—259 ynnä Sel.). Kun Bias ei kyennyt täyttämään Nēleuksen määräämää ehtoa (ks. 288—290), otti hänen veljensä, tietäjä Melámpūs hänen sijastaan sen suorittaakseen. Tuloksena oli lähinnä se, että Melampus joutui Ifikloksen vangiksi; mutta vuoden kuluttua Ifiklos kiitollisena tietäjän antamista tärkeistä neuvoista päästi hänet vapaaksi, vieläpä salli hänen viedä mukanaan Neleuksen havitteleman karjan. Melampuksen kohtaloista ja hänen suvustaan kerrotaan Od. XV laulussa (225—256).

299—300. Kastor, Polydeukes: vrt. Sel. Il. III 235—244.

305—320. Ōtos ja Efiáltēs: vrt. Sel. Il. V 385—391. — Ōrī́ōn: ks. Od. V 121—124 ynnä Sel. — Ossa ja Pēlion: Thessalian itäisimmän maakunnan, Magnēsian vuoria. Alkutekstin mukaan Alōeuksen pojat aikoivat Olympos-vuorella ryhtyä taisteluun jumalia vastaan; kasattuaan Ossan ja Pelionionin Olympoksen päälle he olisivat voineet kavuta taivaaseen. Tämän paikan mukaan siis jumalien asuntona ei ollut Olympos vaan taivas (*ūranós*).

321—325. Faidran ja Ariadnēn kohtalot liittyvät ateenalaisten kansallissankarin Thēseuksen tarustoon. Kreetan mahtavan kuninkaan Mīnōksen tytär Ariádnē rakastuu Thēseukseen ja antaa hänelle lankakerän, jonka avulla hän löytää tien Mīnōtauroksen maanalaisen asunnon (»labyrintin») sokkeloista, ja seuraa häntä sitten hänen kotimatkallaan. Tavallisen tarinan mukaan Thēséus kuitenkin jättää hänet Naksossaarelle; siellä Diṓnȳsos-jumala ottaa hylätyn turviinsa ja korottaa hänet puolisokseen. Esillä olevassa Odysseian paikassa taas Ariadnen matkan kerrotaan päättyneen jo lähellä Kreetaa olevaan Dīa-(*Dīē*) saareen; siellä oli Artemis Dionȳsoksen ilmiannon nojalla tappanut Ariadnen. Tämä omituinen käänne näkyy edellyttävän tarumuotoa, jonka mukaan Dionysos ja Ariadne jo aikaisemmin olivat tehneet lemmenliiton, minkä Ariadne on rikkonut antautumalla Theseukselle. — Pyhä kukkula: kaiketi Ateenan linnavuori. — Faidra (*Phaidrē*) on Thēseuksen puoliso; tavallisen tarun mukaan hänkin on Mīnōksen tytär; tämän Odysseian paikan sepittäjä ei näy kuitenkaan noudattaneen tätä sukujohtoa. Faidra syttyy rakastamaan pojintimaansa, jaloa ja puhdasta nuorta Hippolytosta, ja hänen intohimonsa, jota Hippólytos inhoten vieroo, syöksee molemmat surmaan. — Prokris: ateenalaisten suku-urhon Erekhtheuksen tytär, on naimisissa Kefaloksen kanssa; kun tämä aamuvarhaisella lähtee metsästysretkelle, hiipii Prokris hänen jälkeensä, epäillen jotakin lemmenkohtausta; Kefalos luulee häntä metsänotukseksi ja tappaa hänet heittokeihäällään. Kefalos on muuten niitä nuoria miehiä, jotka Ēō's (Koitar) muka ryöstää omikseen, vrt. Sel. Od. V 121—124.

326, 327. Tarustossa mainitaan useita Maira- ja Klyménē-nimisiä henkilöitä. Tässä mainittu Maira on selitetty Argoksen kuninkaan Proitoksen tyttäreksi; hän oli muka Artemiin seuralaisia, mutta kun hän antautui lemmenseikkailuun Zeuksen kanssa ja synnytti tälle Lokros-nimisen pojan, hän sai suuttuneelta jumalattarelta surmansa. Klymenellä taas luultiin tässä tarkoitettavan Minyaan sennimistä tytärtä, Fylakoksen puolisoa, Ifikloksen äitiä (vrt. Sel. 281—297). — Inhan Erifȳlēn traagillinen tarina liittyy argolais-theebalaiseen taruryhmään.

Hän on tavallisen tarumuodon mukaan Argoksen kuninkaan Adrastoksen sisar ja hänellä on puolisonaan Melámpūs-tietäjän pojanpojan poika Amfiárāos (ks. Od. XV 244; vrt. Sel. Od. XI 281—297), hänkin ylen viisas tietäjä. Kun Thēbain kuninkaan Oidipūksen poika Polyne'ikēs, jonka hänen veljensä Eteoklē's oli syrjäyttänyt valtaistuimelta, tuli nostattamaan Argoksen sankareja sotaan Thēbaita ja Eteoklesta vastaan, piiloutui Amfiā'rāos, koska tiesi että sota, jos siihen ryhdyttiin, oli päättyvä onnettomasti ja että hän itse oli siinä menettävä henkensä. Polyne'ikēs lahjoi kallisarvoisella kaulavyöllä Erifȳlen ja sai hänet antamaan puolisonsa ilmi. Tämä ei voinut kieltäytyä yhtymästä sotaretkeen (»Seitsemän sankarin sotaan»). Hänen ennustuksensa toteutui; pakoretkellä hänet nieli maanrako. Kostoksi hänen poikansa Alkmáiōn surmasi petollisen äitinsä, joutuen siten itse Kostottarien vainottavaksi. Tarina esiintyy runoudessa monin eri vivahduksin.

381—384. K e r r o n t u r m a t k u m p p a n i e n: nämä Odysseuksen sanat kohdistuvat lähinnä vain Agamemnonin ja hänen miestensä surkeaan kohtaloon.

389. K u t s u i s s' A i g i s t h o n: vrt. Od. IV 529—537, XI 410 ja seur.

421, 422. K a s s á n d r a *(Kassándrē)*: Troian kuninkaan Priamoksen tytär, jonka Agamémnōn oli tuonut mukanaan sotasaaliinansa. Hänet kuvataan runoudessa tavallisesti tietäjäksi, jonka turmanennustuksia ja varoituksia ei kukaan ota kuuleviin korviinsa.

441—456. Puolisonsa ilkityön katkeroittamana Agamémnōn ensin varoittaa Odysseustakin luottamasta vaimoonsa (441—443), mutta muistelee sitten (444 ja seur.), että Odysseuksella onkin jalo, uskollinen puoliso, johon ei ole sovellutettava sitä huonoa mainetta, johon Klytaimnēstra on rikoksellaan saattanut naissuvun. Vaan äkkiä hän (454—456) uudistaa varoituksensa, särkien siten edellisten sanojensa tehon. Tämä häiritsevä ristiriita on ilmeisesti syntynyt siten, että tekstiin on sovitettu kaksi eri lähteistä saatua toisintoa: toinen katkerampi ja jylhempi, toinen leppeämpi.

447. M u i s t a n jne.: vrt. Od. XXIV 115—119, jossa Agamemnonin haamu kertoo hänen käyneen Menelaoksen kanssa taivuttamassa Odysseusta yhtymään Troian retkeen.

461. S i l l' e i v a i p u n u t v i e l' e l o n m a i l t' o l e o i v a. O r é s t ē s: hän ei näet ole vielä saapunut Hādeen valtakuntaan.

470. A i a k ó s: Pēleuksen isä, Akhilleuksen iso-isä. Vrt. Sel. Il. IX 191.

506 ja seur. N e o p t ó l e m o s: Akhilleuksen ja Deidameian poika. Vrt. Sel. Il. XIX 326.

519—522. T ē l e f o s: laajan ja monivivahteisen tarusikermän päähenkilö, Hērakleen ja arkadialaisen kuninkaantyttären Augēn poika, joka joutui Vähän-Aasian Mȳsiaan ja kohosi mȳsialaisten kuninkaaksi. Hänellä oli muka puolisonaan Astyókhē, Troian kuninkaan Lāomedōnin tytär, Priamoksen sisar. Heidän poikansa on E u r ý p y l o s (eri henkilö kuin ne samannimiset urhot, joita Iliaassa mainitaan). Troian sodan aikana Priamos kultaisella viinipuulla lahjoo sisarensa (vrt. 521: e m o n m i e l e n l a h j a k u n v o i t t i), lähettämään hänen avukseen nuoren poikansa, joka sitten saa surmansa Neoptolemoksen kädestä. Tuon kultaisen viinipuun oli muka Zeus muinoin antanut Trōs-kuninkaalle, kun oli tältä ryöstänyt hänen viehättävän poikansa Ganymēdeen. — K ē t e i j i t: kaiketi mȳsialainen heimo.

539. K e t o l i l j a i n e n, sananmukaisesti *asfodelós*-niitty: sitä mainitaan

XI 539 ja 573 sekä XXIV 13 vainajain sielujen oleskelupaikkana (vrt. myös Sel. XI 37). *Asphodelós* on eräs liljakasvi (*A. ramosus* tai *A. fistulosus*), jota kasvaa Kreikassa erittäin runsaasti. Se on n. metrin korkuinen; sen kukkatertut ovat kellanvalkoiset, sinipunervaan vivahtavat; sillä on jonkinmoisia juurimukuloita, joita köyhät ihmiset muinoin käyttivät ravintonaan.

544 ja seur. Aiaan ja Odysseuksen kiistasta ja Aiaan kuolemasta tiedetään kerrotun ns. kyklisissä eepoksissa, lähinnä »Aithiopis»- ja »Pikku Iliás»-nimisissä. Akhilleuksen kuoltua oli muka hänen äitinsä Thetis määrännyt hänen asevarustuksensa palkinnoksi sille sankarille, joka oli uljaimmin taistellut Akhilleuksen ruumiin pelastamiseksi vihollisten käsistä (tai joka lähinnä Akhilleusta oli tuottanut vihollisille enimmän turmiota). Aiās, Telamōnin poika, ja Odysséus, ne molemmat, jotka ennen muita saattoivat tulla kysymykseen, esittivät akhaijien edessä vaatimuksensa ja perustelunsa. Kun akhaijit eivät voineet ratkaista kiistaa, otettiin sen ratkaisijaksi troialaiset, joko siten, että kuulusteltiin troialaisten sotavankien mieltä, tai siten, että lähetettiin urkkijoita kaupungin porttien edustalla olevan kaivon ääreen kuuntelemaan vettä noutavien troialaistyttöjen pakinoita. Esillä olevassa Odysseian paikassa mainitaan kiistan ratkaisijoina (alkutekstissä) troialaisten l a p s e t ynnä Athē'nē, mutta lapsilla (*paides*) tarkoitetaan eepoksen kielenkäytön mukaan aina poikia, ei tyttöjä. — Tuloksena oli, että aseet tuomittiin Odysseukselle ja että Aiās, mieli mokomasta häväistyksestä katkeroituneena, surmasi itsensä. — Myöhemmässä runoudessa Athēnē kuvataan Aiaan leppymättömäksi viholliseksi; niin Sofokleen »Aias»-tragediassa.

568—571. Tämän paikan mukaan M ī n ō s harjoittaa oikeutta vainajien sielujen kesken, jatkaen siten manalassa sitä tuomarintointaan, jota hän ennen kuninkaana on harjoittanut. Tämä mielikuva ei kuitenkaan sovellu yhteen sielujen laadun ja olojen kanssa, sellaisina kuin ne yleensä kuvastuvat eepoksessa ja lähinnä myös Nekyia-laulussa: eihän ole juuri ajateltavissa, että noilla manalan tajuttomilla ja hervottomilla varjo-olijoilla olisi ajettavana käräjä-asioita (että he »k y s y i s i v ä t o i k e u t t a», kuten alkutekstissä sanotaan). Se ajatus, että vainajat tuonelaan tullessaan joutuvat tuomittaviksi siitä, miten he ovat eläneet maan päällä, on alkuaan ollut kreikkalaisille vieras, se ei esiinny Odysseiassa eikä Iliaassa; — ne ikuiset vaivat, jotka mainitaan 576—600, ovat toista laatua, samoin kuin se autuas olo, joka tulee eräiden valittujen osalle »Ēlysionin kentällä»; vrt. Sel. Od. IV 563. — Myöhemmässä runoudessa Mīnōs sekä hänen veljensä Rhadámanthys ja Pēleuksen isä Aiakós esiintyvät manalan tuomareina, jotka ratkaisevat vainajain kohtalon. Mutta siitä tuomiosta ei tässä ole puhetta. — M ī n ō s mainittiin 322:nnessa säkeessä »turmahiseksi», ja tämä epiteetti sopii hyvin hänen luonteeseensa, sellaisena kuin se esiintyy mm. Thēseuksen tarinassa. Kun sama henkilö esillä olevassa kohdassa kuvataan tuomariksi, joka muka jakaa oikeutta vainajain keskuudessa, niin sekin näkyy osoittavan, että tämä maininta on peräisin eri lähteestä.

572—575. O r ī ō n (*Ōri'ōn*): ks. Od. V 121—124 ynnä Sel., sekä 273, 274.

576—600. T i t y ó s, T a n t a l o s ja S ī s y f o s ovat saaneet osakseen ikuiset vaivat siksi, että ovat julkeasti loukanneet jumalia ja vetäneet päällensä heidän aivan erikoisen vihansa. Heitäkään ei ole kuvattu sellaisiksi tajuttomiksi varjo-olennoiksi, jollaisia vainajain sielut muuten eepoksessa vallitsevan käsityksen mukaan ovat. — K u m p a i-

sellakin puoll' oli kotka: oikeastaan korppikotka *(gȳps)*. — Panopeus: Fōkis-maakunnan kaupunkeja (Keski-Kreikassa). — Tantalos: äärettömän rikas ja mahtava tarukuningas, joka tavallisimman kertomuksen mukaan oli hallinnut Lydiassa, Sipylos-vuoren seutuvilla. Hän oli mitä runsaimmassa määrin saanut nauttia jumalien suosiota; olivatpa jumalat ottaneet hänet pöytäkumppanikseenkin. Mutta röyhkeällä ylimielisyydellään hän valmisti oman turmionsa. Hänen rikoksestaan on eri kertomuksia: hän oli muka varastanut jumalien nektar-juomaa ja heidän kuolemattomuus-ravintoaan (»ambrosiaa») ja niillä kestinnyt ystäviään, tai hän oli ilmaissut jumalien salaisuuksia taikka, pannakseen jumalien tietämiskyvyn koetteelle, teurastuttanut poikansa Pelopsin ja tarjonnut hänen lihojansa heidän syötäväkseen. Hänen rangaistuksestaankin oli eri kertomuksia; tavallisesti mainitaan ikuisen janon ja nälän lisäksi kolmantena vaivana jäytävä pelko: hänen päänsä päälle näet oli muka ripustettu kallio, joka alati uhkasi pudota alas ja murskata hänet. — Sīsyfos ks. Sel. Il. VI 153—154.

601—626. Edellisissä kappaleissa (ainakin 568:nnesta säkeestä alkaen) esitetyt sankarihaamut eroavat useissa kohdin siitä kuvasta, mikä yleensä on annettu sielujen olosta; mutta vielä jyrkemmin siitä poikkeaa Hērakleen haamun kuvaus: hän ei olekaan vainaja, vaan elää jumalana jumalien joukossa, puolisonaan Zeuksen ja Hērēn oma tytär Hēbē (= »Nuoruus»); mutta silti hänen haamunsa eli kuvaimensa *(eidōlon)* on Hādeen valtakunnassa vainajain sielujen keskuudessa ja uhkaa heitä jousellaan (vrt. Ōrīōnin haamun kuvaus, 572—575). Näyttääpä siltä, kuin tässä olisi yritetty sovittaa yhteen kahta eri mielikuvaa: toista, yleisempää, jonka mukaan Hēraklē's maanpäällisen vaelluksensa jälkeen oli kohotettu jumalien pariin, ja toista, kenties vanhempaa, jonka mukaan hän oli ollut kuolevainen sankari ja kuolevaisten yleisen kohtalon alaisena. Jälkimmäinen käsitys ilmenee selvästi Iliaan XVIII laulun 117:nnessä säkeessä, jossa sanotaan että »eip' edes Herakleen väki voinut kuoloa välttää». — Edellisessä laulussa (X 495, alkutekstissä) sieluja sanottiin kiitäviksi varjoiksi; tässä (605, 606) niitä verrataan lintuihin, jotka säikkyen kohoavat lentoon; Odysseia XXIV laulussa taas (7, 9) niiden sanotaan piipittävän yökköjen tavoin. Välistä kerrotaan (alkutekstissä) ihmisen kuolemasta sanoilla »sielu lensi pois» tai »lentäen sielu poistui». Vrt. myös 207 (ynnä Sel.) ja 222. Kaikista näistä lauseparsista pilkahtaa esiin eräs muinoin laajalle levinnyt mielikuva: sielu on kuvailtu linnun muotoiseksi; esiintyypä »sielulintu» usein vaasimaalauksissa.

613, 614. Kunp' ei hirmuja noit', ei muit' ikin' ois kuvaellut jne.: paikka on epäselvä ja on antanut aihetta eri selitysyrityksiin. Se lienee (alkutekstiä noudattaen) parhaiten näin ymmärrettävissä: kunhan seppo ei olisi sepittänyt näitä hirmuja eikä muutakaan sepittäisi. Näillä sanoin kai on laulaja tahtonut kuvata taideteoksen pelottavaa tehoa.

621, 622. Olin halvempaani ma pantu palvelemaan: — Vrt. Sel. Il. XIX 116, 117. — Hādeen koira: Kerberos, jota tavallisesti kuvataan kolmipäiseksi hirviöksi.

631. Thēséus, Peiríthoos, pojat kuulut kuolematonten: ateenalaisten kansallissankarin Thēseuksen isänä mainittiin milloin Poseidō'n-jumala, milloin Ateenan kuningas Aigéus, hänkin luultavasti alkuaan sama kuin Poseidon; hänen ystävänsä, lapithiruhtinas Peirithoos oli taas muka Zeuksen poika. Molemmat ystävykset olivat

tunkeutuneet manalaan ryöstääkseen sen hallitsijattaren Persefoneian Peirithookselle. Julkea yritys päättyi niin, että molemmat jäivät ainiaaksi manalaan. Toisen, myöhemmän tarunmuodon mukaan Hērāklē's vapautti sieltä Theseuksen ja toi hänet jälleen elävien ilmoille.

634. G o r g ō n p ä ä: pelottava kummitus. Vrt. Sel. Il. V 741.

639. A l a s v i r t a a Ō k e a n o n: näistä sanoista päättäen luultiin maailmanvirran vetten laskevan »mereen», so. Välimereen tai Mustaanmereen.

KAHDESTOISTA LAULU.

Seireenit. Skylla. Kharybdis. Helios-jumalan karjat.

Odysseus jatkaa yhä kertomustaan (»Alkinoos-tarinoita»). Palattuaan Hadeen mailta Kirken saareen ja haudattuaan siellä Elpenor-vainajan hän oli vihdoin saattanut lähteä kotimatkalle. Ennen hänen lähtöään oli Kirke kertonut niistä vaaroista, joihin hän matkan varrella oli joutuva, sekä neuvonut, kuinka hänen oli niistä suoriuduttava. Ensimmäisenä vaarana olivat seireenit, jotka lumolaulullaan viettelivät ohikulkevia surman suuhun. Lähetessään heidän saartaan hänen oli sen tähden käskettävä toveriensa sitoa hänet lujasti mastoon kiinni, niin että hän tosin voisi kuunnella seireenien laulua, mutta ei mitenkään pääsisi heidän houkutteluaan noudattamaan; miestensä korvat taas hänen piti tukkia vahalla. Sitten hänellä oli edessään kaksi eri väylää; toinen vei »liikkuvien» kallioiden sivuitse, ja jos niitä läheni, oli laiva varmasti murskautuva; toinen taas kulki kahden kallion välitse; toisessa asusti kuusipäinen hirviö Skylla, toisen alla taas oli ihmeellinen kurimus Kharybdis. Ken joutui Kharybdiin kurimukseen, oli auttamattomasti hukassa; parempi oli siis kulkea Skyllan puolelta väylää; hirviö tosin oli jokaisella päällään tempaava laivasta miehen ja syövä heidät kitaansa, mutta se oli sentään pienempi vaurio kuin kaikkien tuho. — Suoriuduttuaan näistä vaaroista Odysseus oli laivoineen saapuva Thrinakien saareen, jossa Helios-jumalan karjat ovat laitumella. Jos oltaisiin koskematta niihin, oli toivo päästä vihdoin kotimaahan. — Noudattamalla Kirken neuvoja Odysseus oli sitten onnellisesti sivuuttanut Seireenien saaren; Skyllastakin hän oli suoriutunut, menettämällä tosin kuusi miestä. Oli saavuttu Thrinakieen; vastoin Odysseuksen varoituksia olivat väsyneet toverit laskeneet sinne maihin; mutta raivoisat myrskyt olivatkin pidättäneet heitä siellä kokonaisen kuukauden. Kun Kirken antamat eväät oli syöty loppuun, olivat nälkiintyneet miehet Odysseuksen nukkuessa ryhtyneet jumalan karjaan, teurastaneet parhaat elukat ja valmistaneet niistä aterian. Myrsky oli sen jälkeen lakannut raivoamasta, ja oli taas lähdetty vesille. Mutta Helios oli suuttuneena vaatinut Zeusta rankaisemaan ilkityön tekijöitä, ja Zeus oli leimauksellaan hajoittanut laivan. Miehet olivat hukkuneet mereen; Odysseus yksin oli pelastunut laivan emäpuulle ja ajautunut Kalypson saareen. — Tähän »Alkinoos-tarinat» päättyvät.

2—4. A s u m u k s e t K o i-j u m a l a t t a r e n, j o s s a . . ., j o s t' y l ö s i l m o i h i n m y ö s n o u s e e H ē l i o s a a m u i n: Kirkēn saari, Aiaiē, on siis ajateltava idän äärillä sijaitsevaksi; ks. Sel. Od. X 80 ja seur.

9. K i r k ē n l i n n a a n: alkutekstin mukaan Kirkēn taloon.

39—54. S e i r e e n i t: kuolonhaltioita, jotka kuvailtiin omituisiksi seka-

olennoiksi: ne olivat muka lintuja, joilla oli ihmisen (tavallisesti naisen) pää, rinta ja kädet. Niiden luultiin laulullaan lumoavan merenkulkijoita, niin että nämä riensivät niiden saarelle, saadakseen siellä surmansa. Oli myös olemassa taru, jonka mukaan seireenit, jos joku kykeni niiden lumousta vastustamaan, itse heittäytyivät mereen; vrt. tämän laulun alkukoristeena olevaa kuvaa; toinen kuva on Odysseian XXIV laulun loppukoristeena. — Odysseian mukaan niitä on kaksi (52:nnessa ja 166:nnessa säkeessä näet käytetään alkutekstissä heistä puhuttaessa dualis-lukua); tavallisesti niitä kuvailtiin olevan useampia. — Myöhempinä aikoina seireenejä on usein käsitetty turmelukseen viettelevien naisten vertauskuvina.

51. Mastonkanta: alkutekstissä *histopédē*. Tämä näkyy oikeastaan olleen laite, joka etupuolelta tuki maston tyveä, niin että masto ei voinut kaatua eteenpäin; sen rakenteesta ei ole varmaa tietoa.

55—72. Loukkurit: alkutekstissä *Planktái*; tätä nimeä on selitetty joko »yhteentörmääviksi» tai »liikkuviksi» kallioiksi. Alkuaan Planktai ovat kai ihmisten mielikuvituksessa olleet samat kuin Symplēgadi-kalliot *(Symplēgádes)*, jotka muka alituisesti iskivät yhteen, murskaten kaiken, mikä joutui niiden väliin, mutta (erään tarun mukaan) juurtuivat paikoilleen kiinni, kun Argō'-laiva jumalien avulla oli päässyt kiitämään niiden välitse. — Esillä olevassa Odysseian kohdassa näitä kallioita ei kuitenkaan kuvata yhteen iskeviksi »loukkureiksi» vaan ne esiintyvät siinä kalliotörminä, joiden ympärillä meren aallot tyrskyilevät ja tulivihurit raivoavat. Kovin outoa on, että ohilentävien lintujen kerrotaan joutuvan näiden kalliotörmien saaliiksi (alkutekstissä: »sillä kallio aina tempaa pois yhden»). Tämä viittaa ilmeisesti toiseen tarumuotoon, jonka mukaan kalliot iskivät yhteen, joten linnut saattoivat niiden väliin murskaantua. Tämä tarumuoto on epäilemättä alkuperäisempi; Odysseiassa oleva on siitä syntynyt jonkin verran sekava muunnos. V:llä vuosisadalla tarun »liikkuvia» tai »yhteentörmääviä» kallioita selitettiin samoiksi kuin Mustassameressä Bosporos-salmen edustalla olevat ns. Kyāneai-saaret (»Sinisaaret»). Myöhemmässä runoudessa Planktai-saaret ja Symplēgadit kuvailtiin usein eri paikoiksi: edelliset olivat muka Messinan salmessa, jälkimmäiset taas edelleen Mustassameressä. — Planktai ovat muuten niitä Odysseian piirteitä, jotka lähinnä ovat peräisin argonauttitarustosta (ks. Sel. Od. X 80 ja seur.). — Iā'sōn *(Ie'sōn)*: Aisōnin (ks. Od. XI 259 ynnä Sel.) poika, argonauttien johtaja.

73—110. Skylla *(Skyllē)* ja Kharybdis: antiikkisissa kuvissa Skylla tavallisesti esiintyy oudonlaisena sekaolentona, naisena, jonka ruumis lanteiden kohdalla päättyy raivoisiin koiriin ja tarumaisiin merieläimiin. Näistä Skyllan kuvista Odysseian Skylla siis eroaa melkoisessa määrin. Mutta kuvissa ilmenevään käsitykseen viittaa kumminkin se, mitä Odysseiassa kerrotaan kauhean hirviön äänestä: se näet muka vinkuu uikuttavan penikan tavoin (85, 86). On muuten huomattava, että nimi Skylla ihmisten tietoisuudessa on saattanut liittyä *skylaks*-sanaan, joka merkitsee koiranpenikkaa, koiraa. — Skyllan ja Kharybdiin välinen salmi on luultavasti alkuaan ollut toisinto samaa salaperäisen kallioportin mielikuvaa, mikä ilmenee Planktain ja Symplēgadien kuvauksissa (vrt.ed. Sel. 55—72). — Tavallisimman, ratsionalistisen selityksen mukaan Skylla ja Kharybdis tarkoittivat Messinan salmessa olevia vesipyörteitä.

124. Krataiïs: »Väkivaltava», Skyllan äiti.

132. Faéthūsa ja Lampetíē: »Valoisa» ja »Loistava».

201, 202. Savun äkkiä sankan nousevan näin, jyly soi, kävi korkea kuohu ja tyrsky: tällä kuvauksella tarkoitetaan Planktai-kallioita (»Loukkureja»); vrt. ed. 55—72 ynnä Sel.
204, 205. Käsist' airot kirposi irti, mutta riippuivat yhä hankahihnoissa kiinni: vrt. Od. IV 782.
220. Kallio: Skyllan kallio.
253. Putkeen sonninsarvisehen pujoteltuna siima: ks. Sel. Il. XXIV 81.
260. Tuhokalliot: Planktai-kalliot (»Loukkurit»).
306. Vienoa vettä: suolatonta vettä, lähdevettä, meriveden vastakohtana.
315. Sama säen esiintyy Odysseian V laulun 294:ntenä ja IX laulun 69:ntenä. Näissä paikoin kuvataan, miten myrskyn noustessa yön synkkyys laskeutui taivaalta keskellä päivää. Nyt esillä olevassa paikassa taas on käytetty samoja sanoja, vaikka myrskyn kerrotaan nousseen yön aikana (huom. että etelän yö on pilkkosen pimeä!).
318. Haltia-immet: luonnottaret *(Nymphai)*.
357, 358. Vrt. Sel. Il. I 458.
409. Harusköydet *(protonoi)*: nämä olivat kiinnitetyt kumpaiseenkin keulalaitaan ja estivät siten mastoa kaatumasta taaksepäin; etupuolelta taas sitä tuki mastonkiinnitin eli »maston kanta» *(histopédē)*; ks. Sel. Od. XII. 51.
413. Simpukanpyytäjä: alkutekstin mukaan sukeltaja, jolla kai tarkoitetaan purppurasimpukanpyytäjää.
423. Vetonuora: luultavasti raakapuun nostoköysi.

KOLMASTOISTA LAULU.

Odysseuksen lähtö faiakilaisten maasta ja hänen saapumisensa Ithaken saarelle.

Kun Odysseus on lopettanut kertomuksensa, kehoittaa Alkinoos, ennen kuin mennään levolle, faiakilaisia antamaan hänelle vielä lahjoja entisten lisäksi. Aamun tultua lahjat tuodaan ja sälytetään laivaan. Päivä kuluu uhriin ja kemuihin Odysseuksen kiihkeästi odotellessa illan tuloa, jolloin hän vihdoin pääsee matkalle. Laivan kiitäessä eteenpäin läpi yön hän nukkuu sikeästi, ja kun on tultu perille, kantavat laivamiehet hänet yhä nukkuvana Ithaken rantaan; sinne he niin ikään nostavat kaikki lahjatavarat ja sitten heti lähtevät kotimatkalle. Mutta suuttuneena faiakilaisiin, siksi että he ovat kuljettaneet Odysseuksen aarteinensa hänen kotimaahansa, Poseidon Zeuksen luvalla muuttaa palaavan laivan kiveksi. — Odysseuksen herätessä sakea sumu estää hänet tuntemasta, missä hän on; luuleepa hän, mieli masentuneena, faiakilaisten petollisesti heittäneen hänet jonkin vieraan maan rannalle. Huolestuneelle miehelle ilmestyy Athene nuorukaisen hahmossa ja ilmoittaa hänelle, että hän onkin Ithakessa. Varovaisuudessaan Odysseus ei heti ilmaise, ken hän on, vaan sepittää valejutun. Silloin Athene näyttäytyy hänelle oikeassa hahmossaan, sumu hälvenee, ja Odysseus tuntee ikävöidyn kotimaansa. Athene kertoo hänelle lyhyesti hänen vaimonsa kosijain elämöimisestä hänen kodissaan ja kehoittaa häntä miettimään kostoa. Ensiksi hänen kuitenkin tulee mennä uskollisen sikopaimenen (Eumaioksen)

luo ja odottaa tämän syrjäisessä suojassa poikaansa Telemakhosta, joka jumalattaren kehoituksesta kohta on palaava Spartasta. — Vielä jumalatar taikasauvalla muuttaa sankarin kurjan kerjäläisukon näköiseksi, jottei kukaan ennen aikojaan häntä tuntisi.

13. Kattilan jalkoineen: kolmijalan eli tripodin. Nämä kolmijalat ovat ne lisälahjat, joiden antamisesta oli puhe jo Od. XI laulussa, 339—352. Niitä on luvultaan 13, vrt. Od VIII 390, 391.
68. Tuon lujan, suljetun lippaan: tartoitetaan sitä »ylen sorjaa lipasta», johon Ārē'tē oli sullonut faiakilaisten antamat vaatteet ja kullat, ks. Od. VIII 438 ja seur.
81—83. Nelivaljaikon korskuvat orhit: vrt. Sel. Il. XI 699. Esillä olevassa paikassa nelivaljaikko esiintyy vertauskuvassa.
96. Forkȳs: mainitaan Od. I 72 aaltoavan meren aavan haltiaksi. Vrt. myös Sel. Od IV 349.
105—108. Runoilija kuvaa tässä tippukivi- eli stalaktiittimuodostumia.
108. Vesivälkyt: alkutekstissä *halipórphyra* = meripurppuraiset, jolla luultavasti tarkoitetaan meren simpukoista saatua purppuraväriä. Sanaa on kuitenkin selitetty monin eri tavoin.
113. Tiettyyn valkamahan: alkutekstin mukaan ennakolta tietäen sen. Od. VIII 560, 561 oli kerrottu, että faiakilaisten laivat itse tiesivät ihmisten maat ja kaupungit; tässä taas oletetaan saman ihmeellisen tiedon olevan laivojen miehistölläkin.
130. Alku ja juur' olen heille: Odysseian V laulussa (35) faiakilaisten sanotaan olevan ylipäätään »likiheimoiset jumalille»; VII laulun mukaan taas Poseidō'n on Nausithooksen isä, siis Alkinooksen isoisä (VII 56).
188 ja seur. Teksti on tässä kohden jonkin verran sekava. 188:nnessa ja 189:nnessä säkeessä kerrotaan, ettei Odysséus herätessään tuntenut isiensä maata: Athē'nē näet peitti sen usvaan, ja siksi maisema Odysseuksesta näytti oudolta (194 ja seur.), eikä hän sitä tuntenut, ennen kuin Athēnē »pois sumun hääti, ja selkeni seutu» (352). Ristiriidassa tämän aivan loogillisen ja runollisesti tehoisan kuvauksen kanssa ovat säkeet 190—193, joissa Athēnēn sanotaan levittäneen sumun tehdäkseen siten Odysseuksen itsensä tuntemattomaksi, kunnes hän olisi suorittanut kostontyönsä. Tätä itsessäänkin oudoksuttavaa piirrettä ei sitten kertomuksen jatkuessa oteta ollenkaan lukuun; poistaapa Athēnē sumun paljoa ennen kuin Odysseus ryhtyy kostoonsa, ja tehdäkseen Odysseuksen tuntemattomaksi hän (429 ja seur.) käyttää aivan toista keinoa: muuttaa hänet kurjan kerjäläisäijän näköiseksi. Näin ollen voi varmuudella päättää että säkeet 190—193 ovat peräisin jostakin Odysseian nykyiseen muotoon soveltumattomasta (kaiketi heikommasta) toisinnosta.
204—214. Näissäkin säkeissä tulee näkyviin omituinen ristiriitaisuus: jos Odysseus pitää faiakilaisia pahoina pettureina, joille hän toivottaa Zeuksen kostoa (209—214), niin hän tuskin on voinut samassa hengenvedossa lausua sitä ajatusta, että olisi ollut parempi, jos hänen tavaransa (taikka hän itse) olisivat saaneet jäädä heidän maahansa (204). Hänen kiihtynyt mielentilansa tuskin riittää tämän ristiriidan selitykseksi.
217. Kattilat: kolmijalat.
223. Sankaritarinain ja -runojen maailmassa nuoret kuninkaanpojat useinkin käyvät isiensä karjoja paimentamassa.

275. Epeijit: eepoksessa Elis-maakunnan asukkaiden nimi; vrt. Sel. Il. II 615—624.

333—336. Oikeastaan ei tekstissämme ole tähän asti mainittu mitään, mikä aiheuttaisi nämät Athēnēn ylistävät sanat; eihän Odysséus ole millään tavoin ilmaissut aikovansa koetella puolisoansa ennen kuin rientää kotiinsa. Tässäkin kohden siis kertomuksen ainesten yhteenliitäntä tuntuu jonkin verran hataralta.

383—385. Sen, minkä Athē'nē nyt on kertonut, Odysséus on jo kuullut paljoa täydellisemmin Teiresiaan haamulta (XI laulussa). Näyttääpä siltä kuin tämän Odysseian jakson sepittäjällä ei olisi ollut tietoja Odysseuksen manalassa-käynnistä, — ei ainakaan sen nykyisessä muodossa.

407. Kōraks- (*Kōraks-*) kallio: »korppikallio».

409. Vettä on tummaa: syvässä lähteessä oleva vesi näyttää mustalta.

414. Avotanterisen Lakedaimonin maille: alkutekstin mukaan Lakedaimoniin, jossa on laajat tanssitanteret. Lakedaimonilla tarkoitettaneen tässä (ja samoin Od. XV 1) maakunnan pääpaikkaa, Spartaa.

NELJÄSTOISTA LAULU.

Odysseus Eumaioksen luona.

Uskollinen sikopaimen ottaa vieraanvaraisesti vastaan vanhan kerjäläisen, jota hänen on mahdotonta tuntea omaksi kauan ikävöidyksi isännäkseen. Hänen herttaisesta pakinastaan käy ilmi, miten Penelopeian kosijat mässäilevät Odysseuksen talossa, säästämättä poissa olevan isännän laumoja; uskollinen Penelopeia taas ottaa lempeästi vastaan kaikki Ithakeen saapuvat maankiertäjät, toivoen saavansa heiltä tietoja kadonneesta puolisostaan; mutta kaikki he muka osoittautuvat valehtelijoiksi, eikä Eumaios usko saavansa enää koskaan isäntäänsä nähdä. Väittäen olevansa Kreetasta kotoisin Odysseus sepittää kohtaloistaan pitkän jutun, jonka pontena on se, että hän muka äskettäin thesproottien maassa oli saanut varmat tiedot Odysseuksesta: tämä oli näet hiljan ollut siellä ja vain lähtenyt Dodonaan kysymään oraakkelilta neuvoa; sieltä palattuaan hän oli lähtevä aarteineen kotimatkalle. Eumaios ei ota uskoakseen hänen kertomustaan; se on muka valhetta, niinkuin muidenkin maankiertäjäin jutut. Siitä huolimatta hän edelleenkin empeästi vaalii vierastaan. — Odysseus jää yöksi sikopaimenen majaan; tämä taas viettää yönsä tarhan ulkopuolella.

5. Etusuoja: majan pylväseteinen.

21. Vartiakoirat myös pedonkaltaiset: tätä nykyäkin kreikkalaisten paimenkoirat ovat järeäraajaisia, pedonkaltaisia otuksia, jotka usein rajuilla hyökkäyksillä saattavat matkustajan hengenvaaraan; jos hän silloin malttaa istuutua maahan ja laskea kädestään keppinsä tai muun aseentapaisen, ne jättävät hänet rauhaan, mutta niin pian kuin hän nousee pystyyn, ne jälleen hyökkäävät hänen kimppuunsa. Vrt. 29 ja seur.

50. Salovuohi: joko betsoarivuohi eli paseng (*Capra ægagrus*) tai vuori- eli alppikauris (*Capra ibex*).

86—88. Zeun sallimat ryöstäen saaliit,.. heilläkin... pelko on koituvan koston: Zeus kyllä usein suo rosvoille runsaat saaliit, mutta silti he tietävät pelätä jumalien kostoa.
97. Tumma manner: kaukana siintävä mannermaa.
102. Omat paimenet: orjat; vieraat: palkatut paimenet.
154. Tämä säe, jossa Odysséus määrää iloviestinsä palkan, puuttuu parhaimmista käsikirjoituksista. Vrt. Od. XVI 79.
162, 163. Juuri kun vaihtunut vanha on kuu jne.: tämä ajanmääräys, jonka Odysséus vielä toistaa puhuessaan Pēnelopeian kanssa (Od. XIX 307), näkyy olevan asetettava yhteyteen Apollōnin juhlan kanssa, joka on vietettävä viimeksi mainitun puhelun jälkeisenä päivänä (vrt. Od. XX 276—278, XXI 258). — Odysséus on siis melko selvästi ilmaissut sen päivän, jolloin hän on suoritettava kostontyönsä. Runoelmassa tämä aihe on kuitenkin jätetty sen koommin käyttämättä; Odysseuksen kuulijat eivät kiinnitä siihen huomiota eikä siihen kertomuksen kuluessa panna mitään painoa. Nähtävästi se on peräisin toisinnosta, jossa sillä kai on ollut tärkeämpi sija; sen siirtyminen nykyiseen Odusseiaan lienee kai johtunut epähuomiosta.
182. Arkéisios: Läerteen isä Odysseuksen isoisä, ks. Od. XVI 118.
209. Nuo pojat korskeat: aviosta syntyneet pojat.
277. Kilven, olkani suojan: alkutekstin mukaan Odysséus oli muka ottanut kilven olaltaan; runoilijalla on siis ollut mielessään iso, melkein miehenkorkuinen mykēnèläismallinen kilpi, jota kannettiin olkahihnassa. Sitä laatua ovat Iliaassa enimmäkseen etevimpäin sankarien kilvet. Vrt. Sel. Il. II 388, 389.
327. Dōdōna *(Dōdō'nē):* Zeukselle pyhitetty ikivanha ennustuspaikka Epeiroksessa. Vrt. Sel. Il. XVI 233.
371. Harpyiat: ks. Sel. Il. XVI 149—151 ja Od. XX 63—67.
379. Aitōlía: länsikreikkalainen maakunta, joka rajoittui lännessä Akarnāniaan, idässä ozolilaisten lokrien maahan, pohjoisessa pieniin vuoristomaakuntiin, etelässä Korinthoksen lahden aavaan ulko-osaan.
426 ja seur.: vrt. Od. III 9 ynnä Sel.
448. Linnojen turma: *ptoliporthos*, ks. Sel. Od. VIII 3.
470, 471. Odysséus, Menélāos ja kertoja itse olivat muka väijysjoukon päällikköinä.
499. Thóās, Andraimonin poika: Aitolien päällikkö, esiintyy usein Iliaassa.

VIIDESTOISTA LAULU.

Telemakhos saapuu Eumaioksen luo.

Yöllä Telemakhos viruu unettomana Menelaoksen talossa, huolestuneena ajatellen isäänsä. Silloin lähestyy häntä Athene ja kehoittaa häntä palaamaan kotiinsa; muuten hänen äitinsä muka saattaa mennä uusiin naimisiin ja viedä mukanaan talon tavaraa. Kotimatkallaan hän karttakoon salmea, jossa äidin kosijat ovat väijyksissä; Ithakeen tultuaan hän lähettäköön laivansa kaupungin satamaan, mutta itse menköön uskollisen sikopaimenen luo; aamulla tämä lähteköön ilmoittamaan Penelopeialle, että hänen poikansa on onnellisesti palannut. Auringon noustua Telemakhos, saatuaan isäntäväeltään kau-

niit lahjat, ajaa Peisistratoksen kanssa Pylokseen, johon saapuu toisena päivänä. Poikkeamatta Nestorin taloon hän lähtee heti laivalleen. Hänen juuri suorittaessaan lähtöuhria saapuu rantaan miestapon vuoksi vainottu tietäjä Theoklymenos ja pyytää päästä hänen turviinsa. Telemakhos suostuu, ja illan suussa lähdetään matkalle. — Ithakessa Odysseus on yhä tuntemattomana Eumaioksen luona; tämä ei salli hänen lähteä kerjuulle kaupunkiin, vaan pyytää häntä jäämään luoksensa, kunnes Telemakhos saapuu; tämä on kyllä pitävä hänestä hyvää huolta. Eumaios antaa hänelle vielä lisatietoja hänen omaisistaan ja kertoo sitten omat merkilliset kohtalonsa: hän näet on kuninkaanpoika, jonka foinikialaiset merenkulkijat ovat ryöstäneet ja myyneet orjaksi; onnekseen hän on joutunut hyvan isännän haltuun. — Kolmantena päivänä Telemakhos saapuu Ithaken rantaan, syrjäiseen seutuun. Siellä hän astuu maihin; miestensä hän kaskee viedä laivan kaupungin satamaan; yksi heistä saa erikoisesti pitää huolta Theoklymenoksesta. Itse hän kulkee yksin sikolaumain ja niiden kaitsijan olopaikalle.

33. S i v u s a a r t e n: Tēlemakhoksen tulee siis lännen puolelta kiertää Samos- eli Samē-saari (Kephallē'nē) sekä sen lähellä olevat luodot ja siten sivuuttaa kosijain väijyspaikka. Vrt. Od. IV 670, 671 ja 842—847 sekä Sel. Od. I 17 ja 245—248.

63. Tämä säe puuttuu parhaimmista käsikirjoituksista.

80. K a u t t' A r g o s-m a a n . . . ja H e l l a a n, ks. Sel. Il. I 344.

84. K a t t i l a n j a l k o i n e e n t a e s o r j a n: ns. kolmijalan eli tripodin; ks. Sel. Il. VIII 290. — K ä s i m a l j a n: maljan, jota pidettiin käsien alla, kun niitä huuhdeltiin ateriaan tai uhriin ryhdyttäessä; nämä maljat olivat joskus hopeasta tehdyt (Od. I 137, 138), joskus kukkakoristeilla koristetut (Od. III 440, 441 ym.).

105. V a i p p a: *peplos;* ks. Sel. Il. II 261 V 338. — O m a t o m p e l e m a n s a: jotka hän itse oli kirjaillut.

113—119 = Od. IV 613—619. Menélāos oli (IV 589—592) luvannut Tēlemahokselle pikarin sekä valjaikon rattaineen, mutta kun hän sai tietää, ettei Ithakēn kalliosaarella voitu käyttää ajoneuvoja, oli hän valjaikon ja rattaiden sijasta luvannut hopeaisen sekoitusmaljan. Nyt kun Tēlemakhoksen on lähdettävä kotimatkalle, Mene'lāos noutaa kammiostaan lupaamansa kultaisen pikarin ja antaa poikansa tuoda sieltä ison, painavan sekoitusmaljan (XV 101—105). Lahjansa antaessaan hän kuitenkin ensin jättää pikarin mainitsematta. Runoilija on näet pannut hänen suuhunsa sanasta sanaan samat säkeet, joilla hän IV laulussa (613—619) oli luvannut (valjaikon ja rattaiden sijasta) antaa sekoitusmaljan, ja siten kultapikari on jäänyt hänen puheessaan (XV 111—119) mainintaa vaille! 120:nnessa säkeessä se kyllä sitten mainitaan.

133, 134. I s o t i s t u i m e t: alkutekstissä *klismói*, selkänojalliset kevyet tuolit. — K u n n i a p a i k a t: selkä- ja käsinojalla sekä jalkalaudalla varustetut kunniaistuimet *(thronoi);* ks. Od. I 130—138 ynnä Sel.

186—188 = Od. III 488—490.

223. U h r i n: juomauhrin.

225—239. M e l á m p ū s-tietäjän ja hänen sukunsa tarina edellytetään yleisesti tunnetuksi, joten sitä niin hyvin tässä paikassa kuin myös Odysseian XI laulussa (»Nekyiassa», 287—297) on voitu esittää harppauksittain ja vihjauksin. Kuinka tässä oleva kertomus suhtautuu Nekyia-laulun esitykseen, ei ole täysin selvää. Mainitussa laulussa kerrottiin, että Nēléus oli kieltäytynyt antamasta ihanaa Pērō-tytärtään kellekään muulle

kuin sille, joka hankkisi hänelle Fylakēsta Ifikloksen karjan, ja että Melampūs (hänen veljensä Amythāōnin poika) oli ottanut suorittaakseen tuon ehdon (muista lähteistä tiedetään, että hän siihen ryhtyi veljensä Biaan puolesta). Sitä yrittäessään hänet oli otettu kiinni; olipa häntä pidetty vankeudessa kokonainen vuosi. Mutta tämän ajan kuluttua Ifiklos oli päästänyt hänet vapauteen (hän oli näet, kuten muissa lähteissä kerrotaan, ilmaissut Ifiklokselle ylen tärkeän salatiedon). Esillä olevassa XV laulun kohdassa mainitaan tämän ohessa, että Melampūs sai viedä karjan Fylakēsta Pylokseen ja että hän siten hankki veljelleen (Biaalle) Pērōn puolisoksi (237, 238). Mutta lisäksi kerrotaan (230, 231), että Nēléus Melampuksen ollessa poissa, oli anastanut hänen omaisuutensa ja pitänyt sen koko vuoden hallussaan. Palattuaan Melampus oli jollakin tavoin kostanut setänsä tekemän vääryyden (236, 237), mutta seurauksena oli ollut, että hänen täytyi karkota vieraaseen maahan (228, 238). — Huomattava on, ettei XV laulun kertomuksessa mainita Ifikloksen nimeä ja että Melampuksen vankilana mainitaan F y l a k o k s e n (Ifikloksen isän) linna. Näistä eri seikoista voi kenties päättää, että tässä laulussa oleva kertomus on peräisin toisesta lähteestä kuin XI laulun tarina. — H a r h a n t u o n t u h o r a s k a a n (233): tuon uhkarohkean yrityksen, joka tuli Melampukselle niin kohtalokkaaksi.

244—249. A m f i á r ā o s: ks. Sel. Od. XI 326, 327. — S e s y y o l i l a h j o t u n v a i m o n: Polyneikeen lahjoman Erifȳlēn.

250, 251. K l e i t o s: ks. Sel. Od. V 121—124.

254. H y p'e r ē s i'ä *(Hyperesi'e)*: mainitaan Il. II 573 Peloponnēsoksen pohjoisrannikon (Akhaian) kaupunkien joukossa.

289. L o v i l a i t a t e l j o: ks. Sel. Od. II 424.

295. K r ū n ó i ja K h a l k í s: paikkakuntia Ēliissä. Koko tätä säettä ei kuitenkaan ole käsikirjoituksissa; se on tähän sovitettu Strabōnin maantiedosta (VIII 350). Saman säkeen alkuosa on luettavana ns. homerolaisessa Hymnissä Apollōnin kunniaksi (425).

297. F e a'i; niemi ja satama Ēlis-maakunnassa (Alfeiós-joen pohjoispuolella); Iliaassa (VII 135) F e i ä'.

363, 364. Tämä on ainoa paikka, jossa Odysseuksella mainitaan olleen sisaruksia; näistä oli muka K t i m é n ē nuorin. Huom. että XVI laulussa (117—118) Odysseuksen kerrotaan olleen Lāerteen ainoa poika.

403 ja seur. Eumaioksen elämäntarina on tyypillistä satua. Hänen syntymäpaikkansa *Syríē* on ihmeellinen onnela; se sijaitsee niillä maailman äärillä, »k u s s' a u r i n g o n r a t a k ä ä n t y y» eli sananmukaisemmin: siellä, m i s s ä a u r i n g o n k ä ä n t e e t *(tropaí ēelioio)* o v a t. »Auringon käänteillä» kreikkalaiset yleensä tarkoittivat päivänseisauksia. Tämän mukaan runoilija siis näkyy kuvailevan Syrien (ja samoin Ortygian) sijaitsevaksi kaukana luoteessa, äärimmäisellä kohdalla, minkä aurinko saavuttaa vuoden pisimpänä päivänä ja mistä se alkaa vetäytyä takaisin etelämmäksi (siis seisauspisteen kohdalla). Muutamat selittäjät taas ovat sitä mieltä, että tässä tarkoitetaan auringonlaskun seutua, sitä kohtaa, jossa aurinko iltaisin muka kääntyy, palatakseen näkymättömänä nousupaikalleen. Tämänkin selityksen mukaan olisi siis Syríe ja Ortygía ajateltu luoteen tai lännen äärillä sijaitseviksi. — Toiselta puolen nimi Syrie johdattaa mieleen Sȳros-nimisen Kykladi-saaren; tämä, samoin kuin foinikialaisten esiintyminen (415), tuntuu viittaavan itään. — Ja siihen viittaisi myös O r t y g í a, jos sillä tässä, niinkuin myöhemmässä runoudessa, tarkoitettaisiin Dēlos-

saarta. Ortygia (*Ortygiē* < *ortyks* = viiriäinen, siis kaiketi = Viiriäissaari) mainittiin Odysseian V laulussa (123) sinä paikkana, missä Artemis-jumalatar nuolillaan tappoi Ōrīōnin; XVI ns. »homērolaisen hymnin» mukaan Ortygia oli tämän jumalattaren syntymäsaari; — lähellä Efesosta, Artemiin kaupunkia, oli senniminen pyhä lehto; olipa Syrakūsain linnasaaren nimenä Ortygia, ja sitä sanoo Pindaros Artemiin asunnoksi. Ortygia-nimi liittyy siis lähinnä Artemiin tarustoon. Joka tapauksessa Eumaioksen syntymäseutua lienee etsittävä satujen ja tarujen utuisesta maailmasta.

418. T a i d o t: käsityöt.
427. T a f o l a i s e t: ks. Sel. Od. I 105.
460. M e r i k u u l t o a: Kreik. *ēlektron*, ks. Sel. Od. IV 73.
466. M a l j o j a p ö y d i l l' ä k k ä s i h ä n jne.: alkutekstin mukaan hän etupylväikössä äkkäsi p i k a r e i t a j a p ö y t i ä. On oletettava, että aterian jälkeen pöytäastiat ynnä pöydätkin oli korjattu miesten salista etupylväistöön, kaikeli puhdistettaviksi. Pöydäthän olivat pienet ja keveät, niin että jokaisen aterioitsijan eteen voitiin nostaa eri pöytä, vrt. Sel. Od. I 130—138.
500. V i i n i i n... v a l a h u t t i v a t v e t t ä: vrt. Sel. Od. I 110.
517. V a a n k u t o m u k s i e n ä ä r e e n j ä ä y k s i k a m m i o n s u o j a a n; alkutekstissä Penelopeian sanotaan kutovan yliskammiossa kangasta. Muuten Penelopeian kangaspuut ovat aina alakerrassa, naisten salissa. Poikkeusta pidetään epähuomiosta johtuneena erehdyksenä.

KUUDESTOISTA LAULU.

TELEMAKHOS TUNTEE VIERAAN VANHUKSEN ISÄKSEEN.

Aamun tullen Telemakhos saapuu Eumaioksen majaan, ja vanha orja tervehtii nuorta herraansa ylen hellästi. Syötyään aamiaisen Eumaioksen ja hänen kerjäläisen hahmossa esiintyvän vieraansa kanssa Telemakhos varoittaa tätä menemästä röyhkeiden kosijain herjattavaksi sekä lupaa pitää hänestä huolta. Eumaioksen taas hän heti lähettää viemään Penelopeialle sanoman saapumisestaan. Hänen poistuttuaan Athene kehoittaa Odysseusta ilmoittautumaan pojalleen ja muuttaa sen tähden Odysseuksen uljaaksi sankariksi. Telemakhos ei ensin ota uskoaksensa, että hänellä on edessään kauan kaivattu isänsä, mutta sitten isä ja poika itkien syleilevät toisiaan. Luottaen Athenen ja Zeuksen apuun Odysseus heti ryhtyy suunnittelemaan kosijain surmaa. Telemakhos menköön huomisaamulta isänsä taloon ja yhtyköön siellä kosijain seuraan; myöhemmin Eumaios on saattava sinne Odysseuksen; Telemakhos malttakoon mielensä, vaikka näkisikin isäänsä pahoin kohdeltavan. Saatuaan Odysseukselta merkin hän korjatkoon pois salissa olevat aseet. — Sillä välin Telemakhoksen laiva saapuu kaupungin rantaan. Penelopeia saa sanoman poikansa onnellisesta kotiutumisesta. Nähdessään Telemakhoksen välttäneen heidän väijytyksensä kosijat suunnittelevat uutta murhayritystä, joka kuitenkin lykätään, kunnes saataisiin selville jumalien tahto. Penelopeia astuu miesten salin oven suuhun ja nuhtelee kosijoita heidän rikollisista aikeistaan. Sitten hän yliskammiossaan itkee puolisoansa, kunnes nukkuu kyyneliinsä. — Ennen kuin Eumaios palaa majaansa, Athene muuttaa jälleen Odysseuksen ryysyiseksi vanhukseksi. Aterioidaan ja mennään levolle.

19. Moni jost' oli murhe = jonka hoidosta ja kasvatuksesta on ollut huolta ja vaivaa.
65. Karkuun laivast' ui katalain thesproottien äsken: ks. Od. XIV 334—359.
100—101. Useat tutkijat ovat sitä mieltä, että Odysseus mielenkiihkossaan on vähällä päästää ilmi, ken hän on, mutta että hän hillitsee itsensä ja antaa äkkiä lauseelleen toisen käänteen. On kuitenkin luultavaa, että, jos runoilija olisi sitä tarkoittanut, hän olisi saanut sen selvemmin esille. Eikä sellainen tyylikeino tunnu olevan sopusoinnussa eepillisen kertomuksen yksinkertaisen, suorasyisen rakenteen kanssa.
108—111. Runoilija on tässä sattunut antamaan Odysseuksen tietää enemmän kosijain ilkiötöistä, kuin Eumaios on kertonut.
122—128 = Od. I 245—251. Vrt myös 122—125 ja Od. XIX 130—133.
159 ja seur. Noinpa hän portill' ilmestyi jne.: Athē'nē asettui pihan edustalle, portin kohdalle, vastapäätä majan ovea (vrt. 165).
268. Ratkaisee raju Ares: alkutekstin mukaan ratkaistaan Areen rajuus, so. raju taistelu.
285. Vie varuskammiohon: se kammio, johon aseet on vietävä, on luultavasti pieni eri rakennus megaronin ja sivu-rakennusten välisen solakäytävän *(laurēn)* varrella; ks. Sel. Od. XXII 126—188.
294. Sill' ihan itsestään kätt' etsii kärkkyvä rauta: sananlaskuksi kiteytynyt lauseparsi, josta käy selvästi näkyviin, että laulajan aikoina yleisesti käytettiin rauta-aseita, vaikka itse kertomuksessa varsinkin sota-aseet miltei aina mainitaan vaskisiksi. Runoilijat olivat näet nimenomaan kuvaavinaan kaukaista sankarikautta, jolloin teräsaseetkin tehtiin vaskesta (pronssista); katsottiinpa pronssin suorastaan kuuluvan eepilliseen tyyliin. Mutta vertauskuvissa ja vertauskuvallisissa lauseparsissa tulevat runoilijain oman ajan olot sentään näkyviin; niin on laita esillä olevan sananlaskunkin. Vrt. myös Sel. II. I 237.
327. Klytios: sen Peiraioksen isä, jonka turviin Tēlémakhos (Od. XV 542) uskoi Theoklymenoksen.
413—415. Pēnelópeia astuu miesten salin takana olevasta suojasta (naisten salista) miesten saliin ja jää seisomaan oven pieleen.
422—432. Etk' anoville sa suojaa suo jne.: alkutekstin mukaan »et välitä turvanhakijoista, joilla sentään Zeus on todistajana». Näissä sanoissa on jo jonkinmoinen viittaus siihen, että Antinooksen isä oli turvanhakijana otettu Odysseuksen suojaan: Antinooskin on siis turvatin asemassa, mutta suunnittelee kuitenkin turvanantajan pojan surmaa, muista ilkitöistä puhumattakaan.

SEITSEMÄSTOISTA LAULU.

Telemakhos palaa Ithaken kaupunkiin.

Päivän noustua Telemakhos lähtee isänsä talolle; myöhemmin Eumaios on saattava vieraansa kerjuuretkelle kaupunkiin. Penelopeia ottaa ilokyynelin poikansa vastaan. Telemakhos kehoittaa häntä lupaamaan jumalille suuret uhrit, jotta Zeus hankkisi koston. Sitten hän hakee Theoklymenoksen taloon ja aterioi hänen kanssaan. Penelopeia kysyy pojaltaan, onko hän matkallaan saanut mitään tietoa isästään, ja Telemakhos kertoo kuulleensa

Menelaokselta, että »Merten vanhus» on nähnyt hänet Kalypson saarella ja ettei hän laivan ja miehistön puutteessa päässyt sieltä lähtemään. Silloin Theoklymenos tietäjänlahjansa nojalla vannoo, että Odysseus jo on Ithakessa ja paraikaa valmistelee kosijain tuhoa. — Kosijat tulevat sisään ja hankkivat upean aterian. — Eumaios ja Odysseus lähtevät taivaltamaan kaupunkiin päin. Matkalla he kohtaavat Melantheuksen, vuohipaimenen, joka röyhkeästi herjaa Odysseusta, vieläpä lopuksi potkaisee häntä. Mutta Odysseus seisoo järkkymättä vihansa hilliten. Odysseuksen talon edustalla hänet tuntee hänen koiransa Argos, joka ikäloppuna viruu tunkiolla ja heittää henkensä vanhan isäntänsä nähtyään. Sikopaimen astuu sisään miesten saliin ja käy istumaan Telemakhoksen pöytään; hänen jälkeensä tulee Odysseus kurjana kerjurina ja jää istumaan kynnykselle. Syötyään siellä Telemakhoksen lähettämät ruoat hän menee kerjäämään kosijoilta. Muut antavat palasensa, mutta Antinoos kohtelee häntä raa'asti, vieläpä heittää häntä jakkarallaan olkapäähän. Odysseus malttaa yhä mielensä ja vain nuhtelee häntä hänen sydämettömyydestään. Mellastus on kuulunut Penelopeian huoneeseen, ja hän käskee Eumaioksen tuoda kerjäläisen luokseen, kysyäkseen, tietääkö hän mitään Odysseuksesta. Odysseus ei kuitenkaan, muka kosijoita peljäten, suostu tulemaan hänen puheilleen ennen kuin illan tultua. — Eumaios poistuu sikojensa luo; sitä ennen Telemakhos on kuitenkin käskenyt hänen palata aamulla, mukanaan uhrieläimiä. — Kosijat yhä jatkavat ilonpitoaan Odysseuksen talossa.

29. I s o n p y l v ä ä n: Tämä on kai yksi eteispylväistön pylväitä.
96. O v e n s u u h u n: Pēnelópeia istuutuu miesten saliin, tämän ja naisten suojan välisen oven suuhun.
124—141. V o i p a j o v o i jne. Tēlémakhos toistaa tässä Meneläoksen Od. IV 333—350 lausumat sanat.
142—146. Vrt. Od. IV 555—560.
212. D o l i o s: ks. Sel. Od. IV 735—737.
339. S a a r n i n e n k y n n y s: 30:nnen säkeen mukaan pylväistön ja miesten salin välinen kynnys on p a a t i n e n. Tätä ristiriitaa on jos jollakin tavoin koetettu selitellä olemattomaksi; niinpä on mm. arveltu, että kynnys oli pylväistön puolelta kivestä, salin puolelta puusta tehty. Parasta lienee kuitenkin myöntää, että tässä on kuin onkin pieni epähuomiosta johtunut ristiriita.
427—441: = Od. XIV 258—272.
492, 493. S a l i s s' i s k e t y n k u u l i o u t o a k e r j ä ä j ä ä: Pēnelópeia oli aikaisemmin (100) sanonut aikovansa heti lähteä yliskammioonsa, mutta kuitenkin jäänyt saliin kuuntelemaan Tēlemakhoksen kertomusta. On tietenkin oletettava, että hän sitten poistui tuohon yliskammioon ennen kuin kosijat tulivat miesten saliin ateriaansa valmistamaan (170 ja seur.). Kammiossaan hän saa eräältä palvelijattarelta kuulla, mitä salissa on tapahtunut.
522—527. Näissä säkeissä Eumaios ilmoittaa Pēnelopeialle, mitä vanha kerjäläinen muka on hänelle kertonut, sanoopa nimenomaan tämän väittävän olevansa Odysseuksen »taattoinen majaystävä». Itse asiassa ei Odysseus ole kuitenkaan kertomuksessaan (XIV 199—359) maininnut siitä majaystävyydestä mitään. Vrt. muuten siihen juttuun, jonka Odysseus XIX laulussa (195 ja seur.) kertoo Penelopeialle.

KAHDEKSASTOISTA LAULU.

Odysseuksen ja Iros-kerjurin nyrkkeily.

Ammattikerjäläinen Iros käskee kopeasti Odysseusta väistymään kynnykseltä. Syntyy riita, ja Iros vaatii Odysseuksen taisteluun. Kosijat riemuitsevat tarjoutuvasta huvista. Kun Odysseuksen sonnustautuessa hänen jäntevät lihaksensa paljastuvat, alkaa Irosta jänistää, mutta hänet pakotetaan pitämään puoliaan. Yhdellä iskulla Odysseus murskaa hänen leukapielensä ja kaataa hänet maahan. Laahattuaan hänet ulos pihalle voittaja istuu jälleen kynnykselle ja saa määrätyn palkinnon, ison makkaran. — Penelopeia päättää mennä näyttäytymään kosijoille, ja Athene tekee hänet sitä varten vielä entistä ihanammaksi, niin että hänen astuessaan oven suulle heidän himonsa yltyy ylimmilleen. Hän siinä mm. mainitsee puolisonsa muka, lähtiessään sotaan, neuvoneen häntä odottamaan, kunnes heidän pojallensa kasvaisi parta; silloin hänen sopisi mennä uusiin naimisiin. Se aika oli muka nyt tullut. Vielä hän huomauttaa, että muiden kosijain on tapa tuoda valittunsa kotiin lahjoja eikä kuluttaa hänen omaisuuttaan. Kaikki kosijat silloin lähettävät hakemaan kalliita lahjoja. Nämät saatuaan Penelopeia poistuu yläkertaan. — Illalla Odysseus käskee orjattarien, jotka pitävät huolta salin valaistuksesta, poistua: hän kyllä hoitaa sitä tointa. Piiat, Melantho etunenässä, pilkkaavat vanhusta, mutta uhkaamalla heitä Telemakhoksen rangaistuksella hän saa heidät tottelemaan. Eräs kosija pilkkaa Odysseuksen kaljua päälakea; syntyy sanakiista ja rähinä; Odysseus turvautuu Amfinomokseen. Telemakhos nuhtelee juopuneita kosijoita ja neuvoo heitä menemään kotiin. Amfinomos saa heidät järkevin sanoin malttamaan mielensä, ja juomauhrin suoritettuaan he poistuvat.

5, 6. Arnáios... Iros: näissä nimissä piilee luultavasti sanaleikki, joka kuitenkin jää meille aivan hämäräksi. Iros-nimen on mm. arveltu olevan leikillisesti väännetty Iris-jumalattaren nimestä: niinkuin Iris oli jumalien »tuulena-kiitävä» sanansaattaja, niin muka Arnáios oli kosijain viestinviejänä ja heidän asiainsa hommaajana.

27. Kuin akat liedellään: sananmukaisemmin: kuin leivinuunia hoitava akka.

85. Ekhetos: kenties = »kiinnipitäjä»; sadunomainen, muka mannermaalla asuva julmuri.

117. Tuon sanan onnekkaan: tarkoittaa kosijain 112, 113 lausumaa hyväenteistä toivomusta (Suokoon Zeus jne.).

182. Autonóē sekä Hippodámeia: Penelopeian orjattaria; heidät mainitaan ainoastaan tässä paikassa.

192. Ambrosiaista: ks. Sel. Il. II 18, 19.

210. Huntuun verhosi kasvot: tällä tietysti ei tarkoiteta, että Pēnelópeia peitti kasvonsa hunnullaan, vaan että hän kädellään piti huntua niin, että se oli tenhokkaana kasvonpiirteiden taustana; vrt. esim. tunnettuun Zeusta ja Hērea esittävään metooppikuvaan, jonka jäljennös on mm. Iliaan suomennoksen XIV laulun otsikko-koristeena.

246. Īasolainen Argos mainitaan ainoastaan tässä Odysseian paikassa; mistä epiteetti īasolainen johtuu ja mitä se merkitsee, on epätietoista; kaikki selitykset ovat ilmeisesti pelkkiä mielivaltaisia arveluita. Varmana voi vain pitää, että Īasolaisella Argoksella tässä on tarkoitettu koko Kreikkaa.

292, 293. V a i p p a: alkutekstissä *peplos*, siis naisten pukine; vrt. Sel. Il. V 338. — S o l j e t *(perónai)*, joilla peplos kiinnitettiin, olivat oikeastaan säppineuloja; kiinnikkeenä naissa oli tuppilo eli putkentapainen, johon neulan kärki pistettiin.

295, 296. P o v i k ä ä d y t, . . . k u l t a a h o h t i n e, m y ö s m e r i k u u l t o a: sananmukaisesti »kultainen kaulavyö, johon oli pujotettu merikuultohelmiä». Vrt. Sel. Od. IV 73 ja XV 460.

307. T u l i k o u r u t *(lamptēres)*: korkealla jalustalla seisovia metalliristikkolaitteita, joissa poltettiin puupalikoita ja tervaslastuja.

322. M e l a n t h ō': ks. Sel. IV 735—737.

329. S o p p e e n y ö v a j a n y h t e i s e n: alkutekstissä mainitaan *leskhē*, julkinen oleskelu- ja seurustelusali. Tämä on ainoa Odysseian tai Iliaan paikka, jossa sitä mainitaan.

354. N ä ä t h ä n e n p ä ä s t ä ä n t u o t u l e n h o h t o p a l ä h t e v ä n n ä y t t ä ä: tulten valo näet heijastuu Odysseuksen kaljulta päälaelta. Piloillaan Eurymakhos selittää ilmiön jumalien salliman merkiksi — aavistamatta, että hänen pilassaan saattaa olla kaameaa totta.

YHDEKSÄSTOISTA LAULU.

ODYSSEUKSEN JA PENELOPEIAN KESKUSTELU. JALKAKYLPY.

Odysseus ja Telemakhos kantavat kaikki aseet salista. Telemakhos menee levolle, mutta Odysseus jää saliin. Sinne tulee Penelopeia palvelijattariensa saattamana ja istuu lieden ääreen sekä kysyy vieraalta vanhukselta, ken hän on ja mistä kotoisin. Odysseuksen vältellessä hän kertoo, miten hän tähän asti ovelasti on lykännyt ratkaisevan vastauksen antamisen kosijoille; mutta nyt hän ei enää voi välttää kohtaloansa. Odysseus taas kertoo olevansa Kreetasta kotoisin; siellä hän on muka tavannut Odysseuksen, kun tämä Troiaan purjehtiessaan oli ajautunut sinne. Osoittaakseen puhuvansa totta hän kuvaa koko Odysseuksen asun, ja Penelopeia liikuttuneena tunnustaa tuntomerkit oikeiksi. Edelleen vanhus kertoo äsken kuulleensa Odysseuksesta Thesprotiassa ja vannoo, että hän jo vuorokauden kuluessa saapuu Ithakeen. Penelopeia ei vieläkään vakuutu, mutta tarjoaa kuitenkin vanhukselle vuoteen ja jalkakylvyn. Kylvettäjäksi rupeaa vanha Eurykleia. Vieraan jalkaa pestessään Eurykleia huomaa siinä arven, minkä metsäkarjun hampaan isku muinoin oli jättänyt Odysseuksen jalkaan, ja tervehtii riemuisasti isäntäänsä. Mutta tämä tarttuu hänen kurkkuunsa, jottei ennen aikojaan tulisi ilmi. Penelopeia kertoo näkemänsä merkillisen unen, ja vanhus selittää sen merkitsevän Odysseuksen kotiintuloa ja kosijain tuhoa. Tohtimatta luottaa selitykseen Penelopeia valmistautuu ratkaisuun: hän on menevä sille kosijalle, joka helpoimmin jännittää jousen ja ampuu läpi kahdentoista peräkkäin pystytetyn kirveenterän silmän. Vanhus vielä vakuuttaa, että ennen kuin yksikään kosija suorittaa sen näytteen, on Odysseus jo tullut. Penelopeia menee ylikerrokseen ja itkee siellä puolisoansa, kunnes Athene vaikuttaa hänet uneen.

4—34. Odysséus oli aikaisemmin (Od. XVI 283 ja seur.) kehoittanut Tēlemakhosta ajan tullen viemään aseet pois miesten salista sekä neuvonut, miten hänen oli kosijoille selitettävä tämä toimenpide. Nyt esillä ole-

vassa kohdassa suunnitelma pannaan toimeen, mutta toisin edellytyksin kuin on esitetty edellisessä kohdassa. Siinä oli oletettu, että kosijat olisivat läsnä ja Tēlémakhos, saatuansa Odysseukselta salavihjauksen, yksin kantaisi pois aseet (paitsi kahta miekkaa, kahta keihästä ja kahta kilpeä); jälkimmäisen kohdan mukaan taas Odysseus ja Telemakhos ovat kahden kesken miesten salissa ja korjaavat yhdessä aseet pois. — Molemmissa paikoin on osaksi käytetty samoja säkeitä: XIX 5—13 = XVI 286—294. Vrt. myös Sel. Od. XVI 285 ja XXII 126—188. — N a i s e t h u o n e i s s a a n: luultavasti tarkoitetaan miesten salin takana olevaa naisten salia. — K a m m i o h o n: ks. Sel. Od. XVI 285.

37. K a t o n o r r e t: alkutekstissä *mesódmai* = »keski»- eli »välirakenteet». Sana on aikaisemmin esiintynyt Odysseuksen ja Tēlemakhoksen merimatkoista kerrottaessa, jolloin *mesódmē*lla nähtävästi on tarkoitettu keskellä laivaa olevaa palkkia, jonka nojaan masto nostettiin pystyyn (Od. II 424 ynnä Sel., XV 289). Odysseuksen talosta puhuttaessa taas mainitaan »kauniit *mesódmai*» nyt esillä olevassa kohdassa sekä XX 354. Todennäköisimmän selityksen mukaan *mesódmai*lla (»keskirakenteilla») on tarkoitettu salin keskellä olevien neljän pylvään päällä lepääviä hirsiä; on kenties ajateltava niitä hirsiä tai palkkeja, jotka kannattivat kattokoroketta (vrt. Sel. Od. I 329). Toisella hirsiä merkitsevällä sanalla, *dokoi*, joka Od. XIX 37 mainitaan *mesódmain* jälkeen, olisi siinä tapauksessa kai tarkoitettu laipioita (suomennoksessa l a i p i o p a l k i t).

45. Vrt. Od. XVI 304, 316.

48. K a m m i o h o n s a: ks. Sel. Od. I 425, 426.

53. K a m m i o s u o j a s t a a n: vrt. Od. XVII 36. — Pēnelópeia oli XVIII 302 lähtenyt miesten salista yliskammioon; koska hän nyt taas tulee miesten salin takaisesta naisten olo- ja työhuoneesta, täytynee olettaa, että hän sitä ennen on astunut yläkerrasta alas, vaikk'ei siitä ole mitään mainittu.

60. H u o n e e s t a a n: kaiketi samasta huoneesta kuin Pēnelópeiakin.

124—129. Vrt. Od. XVIII 251—256.

130—133. Vrt. Od. I 245—248, XVI 122—125.

138—156. Pēnelopeian kankaankudonnasta kertoo myös eräs kosija Od. II 93—110, ja surmatun kosijan haamu XXIV 128—146 melkein samoilla sanoin kuin Pēnelópeia itse nyt esillä olevassa kohdassa. Säe m e n n y t k u u t a k u n m o n t' o l i, p ä ä t t y n y t p ä i v i ä p a l j o n (XIX 153) puuttuu II laulusta, ja myös XIX ja XXIV laulun vastaavista paikoista se puuttuu parhaimmista käsikirjoituksista.

158. V a n h e m m a t: Pēnelopeian isä Ikários mainitaan useissa Odysseian kohdissa (niinpä hän esim. II 52, 53 mainitaan Pēnelopeian naittajana); hänen äitiään taas ei mainita Odysseiassa kertaakaan; että muka molemmat vanhemmat ovat elossa, saadaan tietää ainoastaan nyt esillä olevasta kohdasta.

175—178. K r e e t t i e n ... o m a m y ö s r o t u: alkutekstissä *Eteókrētes* = »aito-kreettalaiset», kaiketi se heimo, joka ennen kreikkalaisten tuloa hallitsi Kreetassa ja muuallakin Aigaian meren rannikoilla ja jonka mahtavuudesta ja korkeasta, minolaiseksi kutsutusta kulttuurista viime vuosikymmenien aikana Kreetassa paljastetut suurenmoiset muinaisjäännökset tietävät kertoa. — A k h a i j e i l l a tarkoitetaan tässä yhteydessä ensimmäisiä kreikkalaisia heimoja, jotka pohjoisesta päin tunkeutuivat Balkaninmaille ja saaristoon, osaksi omaksuen minolaisen

kulttuurin. — K y d o o n i t asuivat luultavasti Kreetan luoteisosassa; heidän luullaan olleen foinikialaista alkuperää, kieleltään seemiläisiä (vrt. Od. III 291, 292 ynnä Sel.). — P e l a s g i t: ei-kreikkalainen heimo, jonka kerrottiin muinoin asuneen useissa osissa Kreikkaa. Vrt. Sel. Il. II 840—843, XVI 233. — Sankarirunoudessa oltiin nimenomaan kuvaavinaan kaukaisen muinaisuuden oloja ja ihmisiä; ainoastaan silloin tällöin pilkahtaa ikään kuin epähuomiosta näkyviin tieto myöhemmistä oloista. Niinpä ei Iliaassa eikä Odysseiassa mainita viimeksi Kreikkaan siirtynyttä heimoa, d o o r i l a i s i a, muualla kuin tässä ainoassa paikassa, vaikka kyllä useat seikat viittaavat siihen, että doorilainen asutus oli tapahtunut aikoja ennen kuin eepokset olivat kiteytyneet nykyiseen asuunsa. Tultuaan (n. 1200 e. Kr.) Kreetaan doorilaiset tyystin hävittivät muinaisen kreetalaisen kulttuurin; historiallisella ajalla he olivat Kreetan väestön pääosana. Alkutekstissä heidän mainitaan olevan *trikhā'ikes*, todennäköisimmän selityksen mukaan = kolmijakoiset; huomattava näet on, että useissa doorilaisissa yhteiskunnissa historiallisella ajalla oli olemassa kolme »heimoa»: *Hylléis*, *Dymānes*, *Pamphyloi* (tai ainakin jokin näistä heimoista).

178—181. Huom. että Odysséus kertoessaan XIV laulussa (199 ja seur.) Eumaiokselle jutun kohtaloistaan sanoo isäkseen Kastorin eikä mainitse Idomeneusta veljekseen.

226 ja seur. Odysseuksella oli kultainen solki, jossa oli kaksi neulaa ja siis myös kaksi tuppiloa neulankärkien kiinnittämiseksi.

307 = Od. XIV 162; vrt. sel. siv. 141.

370—372. H ä n t ä k i n: Odysseusta. — S u a: vanhaa kerjäläistä.

407—409. O d y s s é u s-nimen selityksessä on alkutekstissä sanaleikki, jota ei voi saada käännöksessä esille. Odysseus näet muka saa tämän nimen siksi, että nimenantaja on monelle miehelle ja naiselle vihankarsas (kreikaksi partisiipi *odyssámenos*). — Toisissa paikoin (Od. I 62, V 340, XIX 275) *odýssesthai*-verbiä käytetään jumalista, joiden epäsuosioon Odysseus on joutunut; niissäkin paikoin saattaa verbissä olla jonkinmoinen viittaus Odysseuksen nimeen.

413. L ä h t i O d y s s é u s s i i s: tietysti, kun oli nuorukaiseksi varttunut.

518—523. Sen tarun mukaan, johon Pēnelópeia siis viittaa, P a n d a r e o k s e n tytär oli naimisissa Thēbain kuninkaan Z ē t h o k s e n (Amfīonin veljen, vrt. Od. XI 260—265 ynnä Sel.) kanssa ja synnytti hänelle ainokaisen pojan, Ī t y l o k s e n. Kadehtien kälynsä Niobēn lapsirikkautta hän yritti tappaa tämän vanhimman pojan, mutta joutuikin erehdyksissään surmaamaan oman poikansa. Katkeran surun vallassa hän alituiseen itki surmaamaansa poikaa, kunnes muuttui s a t a k i e l e k s i = *Aēdō'n*. — Samansuuntainen taru kerrottiin Ateenan kuninkaan Pandī'ōnin tyttäristä Filomēlēsta (= satakieli) ja Proknēsta (= pääskynen); siinä tarussa surmatun pojan nimenä on Itys. — »Pandareoksen tyttäret» mainitaan XX laulussa (66—78), tarussa, jolla ei kuitenkaan näy olevan mitään yhteyttä XIX laulussa kerrotun kanssa.

544. K a t o n r e u n a l t' ä ä n s i j a h a a s t o i: alkutekstin mukaan u l k o n e v a l t a k a t t o p a l k i s t o l t a.

563 ja seur.: se mikä tässä sanotaan porteista, joista erilaiset unet tulevat ihmisille, perustuu kansanetymologiseen sanaleikkiin: pettävät unet tulevat muka norsunluuportista, ja toteutuvat unet sarviportista, siksi että verbi *elepháiresthai* (= pettää, tehdä vilppiä) on johtanut mieleen

eléphās-sanan (= norsu, norsunluu) ja taas verbi *krainein* (= saattaa täytäntöön) *keras*-sanan (= sarvi).

572—579. K i l p a a n· t u o n j o n e k i r v e e t jne.: miten tämä kilpatehtävä pannaan toimeen ja kuinka se päättyy, kerrotaan XXI laulussa. Tehtävä on kaksiosainen: ensiksi on jännitettävä Odysseuksen vankka jousi ja sitten on sillä ammuttava nuoli riviin asetettujen kirveiden (tietenkin niissä olevien reikien kautta). Ensin jousi oli taivutettava niin, että sen toisessa päässä riippuva jänne voitiin kiinnittää toisessa päässä olevaan koukkuun tai renkaaseen. Tämä oli jo voiman näyte, eikä suinkaan helppo; Odysseuksen jousi näet osoittautuu niin jäykäksi, ettei yksikään kosijoista jaksa sitä näin jännittää. Sitten oli yhdellä laukaisulla ammuttava nuoli peräkkäin asetettujen kirveiden reikien lävitse; tähänkin tarvitaan paitsi tarkkaa silmää myös vahvat käsivarret; laukaistessa näet jännitetty jousi oli vedettävä niin kireälle, että siitä sinkoava nuoli sai kyllin vauhtia lentääkseen läpi kaikkien reikien painumatta suorasta suunnastaan, ennen kuin se oli läpäissyt kaikki 12 reikää. Epäselväksi jää, mitä reikiä eli lovia kirveissä on ajateltu olevan; — onpa mahdollista, että koko koe on ikivanhoista lauluista tai tarinoista saatu piirre, josta ei nykyisen Odysseiamme sommittelijallakaan ole enää ollut selvää käsitystä. Seikkaa on koetettu selittää jos jollakin tavalla. Niinpä toiset ovat arvelleet, että runoilijalla on ollut mielessä kaksiteräiset sotakirveet, ja että oli muka ammuttava nuoli niistä lovista, jotka muodostuivat molempien terien kaarevien syrjien väliin; toiset taas ovat olleet sitä mieltä, että kirveiden terät iskettiin kiinni maahan sillä tavoin, että varret törröttivät pystyssä; varsien päässä oli muka jonkinmoiset renkaat, ja niiden lävitse oli ammuttava. Huomiota ansaitsee eräs kreetalaistyylinen hautalöytö (Lakedaimonin Vafiōsta): omituinen pyöreähkö pronssinen kirveenterä, jonka lappeessa on kaksikin väljää reikää; onpa samasta paikasta löydetty pieni korukivi, johon on kaiverrettu väljäpukuinen mies, olallaan pääpiirteiltään samanmuotoinen kirves. — K u i n l o v i p ö l k y t o n a l l' e m ä p u u n: alkutekstissä noita riviin asetettuja lovellisia kirveitä verrataan *dryokhoi*hin; nämä näkyvät erään antiikkisen selityksen mukaan olleen rakennettavan laivan emäpuun kannattimia, kenties rivissä olevia pölkkyjä, joissa oli lovia pitkää emäpuuta varten. Tätäkään selitystä ei kuitenkaan voitane pitää varmana. — Jousi- ja kirveskoe on luultavasti alkuaan ajateltu ulkoilmassa tapahtuvaksi; salissa siihen tuskin olisi ollut riittävää tilaa. Se on kai sijoitettu saliin silloin, kun se sovitettiin nykyisen Odysseian puitteisiin. Kuvaavaa on muuten sekin, että koe kirveineen kaikkineen näkyy joutuvan unohdukseen niin pian kuin se on suoritettu. XXII laulussa kirveitä ei enää mainita, vaikka luulisi, että kosijat taisteluun ryhtyessään ensi sijassa olisivat rientäneet ottamaan niitä aseikseen.

KAHDESKYMMENES LAULU.

Kosijain surmaa edeltäneet tapahtumat.

Odysseus panee maata, mutta kostotuumat eivät salli hänen nukkua, ennen kuin Athene valaa hänen silmäluomilleen unta. Kun hän aamun koittaessa herää, kuulee hän Penelopeian jo taas itkevän kohtaloaan. Hän ru-

koilee Zeukselta onnekasta ennettä ja saa sen: ukkonen jylisee kirkkaalta taivaalta ja käsikiven ääressä valvova orjatar lausuu hyvaenteisiä sanoja. — Sali siivotaan juhlapäivän viettoa varten; Eumaios-vanhus, pahasisuinen vuohipaimen Melantheus ja uskollinen karjapaimen Filoitios tuovat teuraita. — Kosijat punovat uusia juonia Telemakhoksen henkeä vastaan, mutta paha lintuenne saa heidät niistä luopumaan. He menevät Odysseuksen taloon ja toimittavat suuren uhrin sekä ryhtyvät kemuihin. Telemakhos toimittaa Odysseukselle oman pöydän, mutta yksi kosijoista rupeaa taas solvaamaan vanhusta, vieläpä heittää häntä lehmänsorkalla. Telemakhos saa kuitenkin kosijain ylimielisyyden hetkeksi talttumaan. Athene panee heidät remahtamaan kaameaan, tiedottomaan nauruun. Tietäjä Theoklymenos ilmaisee näkevänsä kamalia, verisiä enteitä ja poistuu. Viela Telemakhos saa kuulla pilkkaa muka kunnottomien vieraittensa vuoksi: parasta muka olisi myydä heidät orjiksi vieraaseen maahan. — Istuen naisten salissa Penelopeia kuuntelee miesten sananvaihtoa.

49. Viisinkymmenin joukoin: alkutekstissä puhutaan *lokhos*-ryhmistä. Lokhoksella tarkoitetaan Iliaassa ja Odysseiassa muuten aina väijymystä tai väijyksissä olevaa miesparvea. Mutta nyt esillä olevassa kohdassa runoilijalla (tai kokoonpanijalla) näkyy olleen mielessä myöhemmin kehittynyt sotajärjestys, jonka mukaan lokhos parhaasta päästä oli määrätty lokhāgoksen johtama sotajoukon osasto (Spartassa esim. oli lokhoksessa n. 500 miestä).

63—78. Raju tuulispää: kreikkalaiset luulivat tuulispäiden (*thyellai*) joskus temmanneen ihmisiä pois teille tietymättömille taikkapa Hādeen maille. Näistä tuulispäistä ei näy aina selvästi erotetun harpyia-nimisiä kaameita taruolentoja; niinpä Pandareoksen tyttärien ryöstäjät mainitaan 66 (alkutekstin mukaan) tuulispäiksi, 77 harpyioiksi; vrt. Sel. Il. XVI 149—151. — Toinen taru Pandareoksen tyttäristä kerrottiin Od. XIX 518—523, vrt. Sel.

176. Kaikuisalla pilaristolla, johon Melanthéus (*Melánthios*) kytkee tuomansa vuohet ja Filóitios (189) hiehon ja vuohet, on arveltu tarkoitettavan pihaportin yhteydessä olevaa pylväistöä.

187, 188. Saareen tuoneet niit' oli lautturit jne.: tämä on niitä Odysseian paikkoja, jotka tavallaan tukevat Dörpfeldin käsitystä eepoksen Ithakēsta. Kieltämätöntä on, että salmen ja lautturien mainitseminen soveltuu paremmin Leukaaseen kuin Theakin eli historiallisen Ithaken yhteyteen. Mutta Aasian puoleisten runoilijain mielikuvituksella on Odysseuksen kaukana häämöttävää valtakuntaa kuvattaessa saattanut olla hyvinkin vapaa liikunta-ala. Vrt. Sel. Od. I 17 ja 245—248.

210. Maalla kefalleenein: termi »kefallēnein maa» (*dēmos*) ei esiinny missään muussa Iliaan tai Odysseian paikassa, vaikka molemmissa (Odysseiassa nimenomaan loppulauluissa) kefallēnit on Odysseuksen kansan yhteisnimenä. Huomattavaa on, että Iliaan ns. laivaluettelossa mainitaan kefallēnien asuinpaikkoina Ithakēn ja muiden saarten ohella myös »mannermaa ja vastakkaiset seudut» (näin alkutekstissä, Il. II 631—636); onpa arveltu, että runoilija siinä on »mannermaalla» tarkoittanut parhaasta päästä Akarnāniaa. Tämä selitys kyllä (samoin kuin »salmen» ja »lautturien» maininta (187, 188) soveltuisi hyvin yhteen Dörpfeldin teorian kanssa (ks. Sel. Od. I 17).

257. Istumahan pani Tēlémakhos jne.: on siis oletettava,

että Tēlémakhos on torilta (»miesten kokouksesta», ks. 144—146) palannut taloonsa.

276—278. Apollōnin juhla: ks. Sel. Od. XIV 162, 163.

350. Theoklýmenos: tietäjän voidaan olettaa tulleen Tēlemakhoksen seurassa saliin.

354. Katonorret: alkutekstissä *mesódmai*, ks. Sel. Od. XIX 37.

383. Sikelit: *Sikeloi* (lat. Siculi), se luultavasti Italian puolelta saapunut kansa, jolla silloin, kun kreikkalaiset ensin tutustuivat Sisiliaan, oli hallussaan saaren pääosat. — Huomattava on, että Sisiliaa ja sen asukkaita mainitaan vasta Odysseian loppuosassa (XX ja XXIV laulussa); saaren nimenä esiintyy (XXIV 307) *Sīkaniē*, joka johtuu sen alkuasukasten, sikanien nimestä.

YHDESKOLMATTA LAULU.

Jousikilpa.

Penelopeia hakee palvelijattariensa avulla varastoaitasta saliin puolisonsa jousen ja 12 kirvestä sekä kehoittaa kosijoita ryhtymään ratkaisevaan voiman ja taidon näytteeseen. Ennen heitä tahtoo kuitenkin Telemakhos koettaa voimiansa; olisipa hän kenties virittänytkin jousen, jollei Odysseus olisi päätään pudistamalla saanut häntä luopumaan yrityksestä. Sen jälkeen kosijat ryhtyvät toinen toisensa perästä kokeeseen, mutta ei yksikään jaksa virittää jousta. — Sillä välin Odysseus menee Eumaioksen ja Filoitioksen kanssa ulos ja kysyy heiltä, asettuisivatko he Odysseuksen vai kosijain puolelle, jos jumala toisi edellisen kotiin. Ja kun molemmat empimättä vastaavat vain toivovansa hänen tuloaan, ilmoittautuu hän heille. Itkien he syleilevät vanhaa isäntäänsä. Odysseus antaa heille määräyksensä. Eumaios tuokoon hänelle jousen ja käskeköön orjattarien sulkea salin ovet, Filoitios taas lukitkoon pihaportin. — Salissa Antinoos ehdottaa kokeen lykkäämistä seuraavaan päivään; ehdotukseen muutkin kosijat yhtyvät. Tultuaan takaisin miesten saliin Odysseus kuitenkin pyytää saada jousen käsiinsä, koettaakseen, vieläkö hänellä on entiset voimansa. Antinoos panee röyhkeästi vastaan; Penelopeia taas puoltaa vanhuksen pyyntöä. Telemakhos vetoaa isäntävaltaansa ja kehoittaa äitiänsä menemään huolehtimaan naisten toimista; hämmästyneenä Penelopeia poistuu palvelijattarineen yläkertaan. Telemakhoksen suostumuksella Eumaios tuo jousen Odysseukselle. Ovet suljetaan. Vaivatta Odysseus jännittää jousen. Hänen koetellessaan sormellaan jännettä, tämä soinnahtaa valtavasti, ja kosijat kalpenevat. Samalla kuuluu Zeuksen jylinä. Odysseus lennättää nuolen kirvesrivin lävitse. Hän antaa Telemakhokselle merkin; tämä vyöttää miekkansa ja asettuu keihäs kädessä isänsä viereen.

6, 7. Lukonvääntimen — — — koukerovarren jne.: avaimen, jolla puheenaolevan aitan oven sisäpuolella oleva salpa oli työnnettävä oven suulta (vrt. 46 ja seur. ynnä Sel.); avain oli ison ja jykevän koukun eli ha'an muotoinen kalu. Sitä säilytettiin ylhäällä Penelopeian makuukammiossa, josta se haettiin, kun aitta oli avattava. Aitta (»linnan kauin peräkammio») taas on kai ajateltava pieneksi alakerran tasolla olevaksi eri rakennukseksi.

14. Ifitos, Euryton aaluva: ks. Sel. Il. II 591—602.
15. Ortilokhos: ks. Sel. Od. III 488, 489.
21. Vanhimmat: »gerontit», ks. Sel. ja Il. II 21.
46—50. Päästi hän hihnan jne.: vrt. Od. I 441—442 ynnä Sel.
91. Se kilpa jos onkin suotta jne.: tätä alkutekstissä hämäränpuoleista paikkaa on selitetty useilla eri tavoin. Sen selityksen mukaan, jota suomennoksessa on noudatettu, Antinoos kyllä uskoo voittavansa kilpailussa (vrt. 96, 97), mutta tahtoo puheena olevalla lauseella rauhoittaa Pēnelopeiaa: koe ei näet tule keneltäkään onnistumaan, eikä Penelopeian siis tarvitse vielä pelätä ratkaisua.
120 ja seur. Vrt. Sel. Od. XIX 572—579.
138. Jousenkoukkua: sitä koukkua, johon jousta jännitettäessä jänne oli toisesta päästään kiinnitettävä.
173. Vetäjää... nuolen: jousta jännitettäessä pidettiin nuolen tyveä samoilla oikean käden sormilla kuin jännettäkin ja vedettiin yhdessä tämän kanssa ampujan rintaa kohti.
209, 210. Teidän kahden... palvelijoistani: Odysseus puhuu miespalvelijoista eikä siis tässä ota lukuun uskollista Eurykleiaa.
295—304. Tunnetussa tarussa kerrotaan Thessaliassa asuvien Lapithien ruhtinaan Peirithooksen häihinsä kutsuneen myös vuoriston hevosihmiset, kentaurit (Iliaan mukaan *fēres* eli »vuorien hirmut»). Nämä olivat häissä juopuneet ja yksi heistä oli yrittänyt väkivalloin ryöstää morsiamen, Hippodameian. Siitä syntyi lapithien ja kentaurien raju sota, johon kentaurit lopulta sortuivat. Vrt. Il. I 263—268 ynnä Sel. Ks. myös Sel. Od. XI 631.
308. Ekhetos: ks. Od. XVIII 85 ynnä Sel.
344—353. Tēlémakhos puhuu tässä kovin tiukasti äidilleen; hänen tuimuutensa voidaan kenties katsoa johtuvaksi siitä, että hänen on kaikin mokomin saatava äitinsä pois salista ennen kuin siellä verilöyly alkaa.
347. Ēlis-maan heponurmihin saakka: vrt. Sel. Od. II 386.
391. Byblos: papyrus-kasvi *(Cyperus papyrus* L.*)*, jota käytettiin hyvin moniin tarpeisiin (tärkein oli, kuten tunnettu, siitä valmistettu paperi); mm. sen kuiduista punottiin köysiä.
395. Sarvea: sankarieepoksessa mainitaan usein jousten olevan sarvesta valmistettuja. — Vrt. Sel. Il. IV 105 ja seur.
407. Kiertäen tappia tiukkaan: alkutekstin mukaan pingoittaen kielen uuden *kollops*in ympärille. *Kollops* oli oikeastaan nahkaliuska, jolla kielet kierrettiin yläpäästään lujasti kiinni soittimen poikkipuuhun. Tässä paikassa on kenties kuitenkin tarkoitettu itse poikkipuuta, joka siinä tapauksessa olisi kierretty niin, että kielet (kaikki yhdessä) saatiin toivottuun vireeseen. Sana »uuden» jää tosin silloin selittämättä. Vrt. Sel. Il. I 603.

KAHDESKOLMATTA LAULU.

Kosijain surma.

Odysseus heittää ryysyt raajoiltaan ja asettuu jousineen ja nuolineen miesten salin kynnykselle; sieltä hän ampuu Antinookseen kuolettavan nuolen. Muut kosijat kavahtavat istuimiltaan ja uhkaavat vanhusta kuolemanran-

gaistuksella, koska hän — muka taitamattomuudessaan — on tappanut etevän miehen. Mutta nytpä Odysseus ilmaisee, ken hän on, ja julistaa, että kosijoilla on surma edessä pahojen töittensä vuoksi. Eurymakhos myöntää hänen vihansa oikeutetuksi, mutta lykkää enimmän syyn kaatuneen toverin niskoille ja tarjoaa runsaan vahingonkorvauksen. Mutta Odysseus ei lepy. Eurymakhos ja Amfinomos yrittävät miekka kädessä raivata tietä ulos salista, mutta edellisen tappaa Odysseus nuolellaan, jälkimmäisen Telemakhos peitsellään. Sitten Telemakhos rientää hakemaan asekammiosta isälleen ja uskollisille paimenille keihäitä ja muita aseita. Melantheuskin pujahtaa kujaa myöten asekammioon ja tuo sieltä aseita kosijoille. Mutta kun hän uudistaa tempun, ottavat molemmat paimenet hänet kiinni, panevat hänet lujasti köysiin ja ripustavat hänet kammion pylvääseen kohtaloansa odottamaan. Salissa raivoaa taistelu. Athene, joka ensin on ilmestynyt Mentorin hahmossa ja sitten lennähtänyt ylös orrelle, ohjaa kosijain keihäät harhaan, Odysseus taas tovereineen kaataa joka nuolella, heitolla tai iskulla miehen. Vihdoin jumalatar kohottaa aigiinsa, ja silloin kosijain mielet hämmentyvät ja heidät valtaa pakokauhu. He saavat kaikki surmansa, ainoastaan laulaja Femios ja airut Medon säästetään Telemakhoksen pyynnöstä. Isän käskystä Telemakhos kutsuu Eurykleian saliin. Nähdessään Odysseuksen seisovan verisenä ruumiiden keskellä vanha hoitajatar kirkaisee ilosta, mutta Odysseus hillitsee häntä. Isäntänsä käskystä Eurykleia ilmaisee, ketkä orjattarista ovat osoittautuneet riettaiksi ja hävyttömiksi. Näiden täytyy kantaa ulos ruumiit ja pestä sali puhtaaksi. Ja sitten heidät hirtetään. Melantheus silvotaan julmasti kuoliaaksi. Talo vielä puhdistetaan rikillä. Mielet syvästi liikuttuneina Odysseus ja uskollisina pysyneet palvelijattaret tervehtivät toisiansa.

5. P a l k a t o n k i l p a: ivallinen viittaus Antinooksen Od. XXI 91 lausumiin sanoihin.

107. K u n o t t e l e n y k s i n: Eumaioksella ja Filoitioksella ei näet vielä ollut aseita.

109. K a m m i o h o n: kaiketi ajateltava samaksi aseaitaksi, johon miessalissa olleet aseet oli kannettu (Od. XIX 4—34).

122. H a r t e i l l e e n n e l i v u o d a n k i i n t e l i k i l v e n: tässä kuvataan (samoin kuin Od. XIV 277) miehenkorkuista mykēneläismallista nahkakilpeä, jota kannettiin olkahihnassa. Odysseuksen käyttämä kilpi on »n e l i v u o t a», so. tehty neljästä päällekkäin pannusta härän vuodasta.

126—188. Tässä kappaleessa tilanteen ja paikallisuuksien kuvaus on kovin epäselvä. Tämä johtuu osaksi siitä, että siinä on käytetty pari termiä, joiden oikeasta merkityksestä meillä ei ole varmaa tietoa, mutta osaksi kenties siitäkin, että runoilijan ei ole täysin onnistunut kiteyttää näkemyksiänsä oikein selväpiirteiseksi, johdonmukaiseksi kuvaukseksi. Puheenä olevissa säkeissä on lähinnä ollut kuvattavana, miten miesten salin ovensuulla seisova Odysséus pitää kosijoita saliin teljettyinä ja miten nämä koettavat päästä hakemaan itselleen aseita Odysseuksen aarre- ja aseaitasta, josta Tēlémakhos äsken oli tuonut niitä isälleen ja hänen apumiehilleen. Tähän aittaan päästään päärakennuksen ja sivurakennusten (kammioiden) välisestä solakäytävästä eli kujasta *(laurē)*. Solaan taas päästään tavallisissa oloissa sen pihanpuoleisesta suusta, jonka ovet kuitenkin tässä tilaisuudessa ovat suljetut. Mutta on sentään mahdollisuus päästä siihen salistakin. On näet seinässä (kaiketi miesten

salin oikeanpuoleisessa sivuseinässä) oventapainen, ns. *orsothyrē* (suomennoksessa o v i l u u k k u), joka, omituista kyllä, on niin korkealla, että siihen on salista k i i v e t t ä v ä eli noustava; onpa lähellä miesten salin kynnystä tie solakäytävään; tämä tie voi tuskin olla mikään muu kuin juuri tuo äsken mainittu *orsothyrē*. Pitämään tätä tärkeätä kohtaa silmällä Odysséus asettaa sen lähelle Eumaioksen. Eräs kosijoista, A g é l ā o s, kyllä arvelee, että jos joku heistä pääsisi ylös *orsothyrē*sta, niin hän voisi (kaiketi solan suusta) hälyttää kaupunkilaisia. Vuohipaimen M e l a n t h é u s osoittaa tämän suunnitelman mahdottomaksi, koska muka p i h a n ovet ovat kovin lähellä ja solan suu on hankala (eli a h d a s): s i i n' y k s a i n o a u r h e a m i e s k o k o p a r v e a t o r j u i s (138). Mutta suljetusta salista voi päästä solaan toistakin tietä. Salin seinässä on näet (sisempänä) jonkinmoisia aukkoja, *rōges*, ja kiipeämällä niistä voi päästä solaan ja siitä pujahtaa asekammioon ja hankkia sieltä aseita. Näitä *rōges*-aukkoja on kenties pidettävä joinakin korkealla seinässä olevina ikkunantapaisina, joista puolihämärään saliin pääsi lisää valoa. Melantheuksen onnistuukin kerran kenenkään huomaamatta livahtaa sillä tavoin asekammioon ja tuoda sieltä aseita; mutta kun hän yrittää toistamiseen tehdä saman tempun, huomaa hänet Eumaios, ja Odysseuksen käskystä molemmat uskolliset paimenet hiipivät (tietenkin *orsothyrē*-aukosta ja sitten solakäytävää pitkin) hänen jälkeensä ja sulkevat hänet kammioon. Siinä kuvauksen pääpiirteet. Epäselväksi jää varsinkin orsothyrēn ja solan pihanpuoleisen suun asema toisiinsa nähden. Ja oudolta tuntuu mm. saman aiheen (korkealla seinässä olevan aukon) toistaminen orsothyrēsta ja rōgesaukoista puhuttaessa.

173. T e: Eumaios ja Filoitios.

186. O m p e l e h i h n a t: hienot hihnat, joilla kilven eri nahkakerrokset oli ommeltu toisiinsa kiinni; vrt. Sel XXII 122.

201. O t t i v a t t a a s t a m i n e e n s a: Eumaios ja Filoitios olivat laskeneet maahan aseensa, kun olivat saaneet Melantheuksen kiinni ja ryhtyivät kytkemään häntä köysiin.

221—223. Ageläoksen uhkauksen mukaan kosijat siis aikovat tappaa Mentorin pojat ja riistää hänen vaimoltaan ja tyttäriltään vapauden.

269. H a m p a i n h a u k k a s i n u o s a l i n l a a j a n l a t t i a n m u l t a a: sananmukaisesti »h a m p a i n t a r t t u i v a t ä ä r e t t ö m ä n l a a j a a n t a n t e r e e s e e n» *(aspeton ūdas)*. Selvää on kuitenkin, että tässä (samoin kuin Od. XIII 395) tarkoitetaan salin permantoa. Mutta vaikkakin miesten salin permantona oli vain kovaksi tallattua savea tai multaa, niin sen pureminen on kuitenkin jotensakin hatara mielikuva. Ilmeisesti on eepillisen runouden runsaasta kuva- ja sananparsi-varastosta tähän paikkaan sovellettu sananparsi, joka ei siihen hyvin sovi. Iliaassa sama sananparsi esiintyykin kolmessa sellaisessa kohdassa, jossa kuvataan, miten kaatuneet kuolemankamppailussaan iskevät hampaansa taistelukentän multaan; nämä paikat ovat Il. XI 749 (suomennoksessa »hampain maata ne haukkoi»), XIX 61 (»ois... moni nurmea purrut») ja XXIV 738 (»hampain haukkonut multaa»).

285—291. K t ē s i p p o n... j u m a l a i n e n O d y s s é u s: ks. Od XX 287—300. — Ktesippoksen isän nimi P o l y t h é r s ē s = »väkiylväs».

294. A i g i i n: sk. Sel. Il. I 202.

302—306. V a a n k u i n k o t k a t jne.: tässä kappaleessa näkyy olevan

sekoitettuna kaksi, eri lähteistä saatua, vertauskuvaa. Toisessa oli kuvattuna, miten jonkinlaiset petolinnut (*aigypiói*) v u o r i l t a a n l e n t ä e n ahdistavat pienempien lintujen parvia; nämä pakenevat pelokkaina pitkin kenttää, mutta petolinnut iskevät niiden kimppuun ja tuottavat niille tuhon. Toisessa taas näkyy kuvatun, miten petolinnut (ajohaukat?), kaiketi siihen opetettuina, ajavat lintuparvea linnustajain virittämiin v e r k k o i h i n, ja linnustajat iloitsevat s a a l i i s t a a n (*agrē;* suomennoksessa a j o). Antiikkisten selitysten mukaan näet puhutaan (304) v e r k o i s t a, vaikka tässä käytetyn sanan (*nephos)* tavallisena ja alkuperäisenä merkityksenä on pilvi; tälle selitykselle antaa tukea se, että linnustajan verkon nimenä joskus muuten esiintyy toinen pilveä merkitsevä sana, *nephélē* (niin esim. Aristophaneen Linnut-komediassa, 194. — Alkutekstin 304:nnessä säkeessä lauseen syntaktinen yhteys on sangen hatara; sekin viittaa siihen, että tässä kaksi kuvaa on kutoutunut yhteen. Paikkaa on kuitenkin selitelty monella eri tavoin.

332. O v i l u u k k u: alkutekstissä *orsothýrē*, ks. Sel. Od. XXII 126—188.

357. M e d ō n on jo ennen kuvattu Odysseuksen perheen rehelliseksi ystäväksi, ks. varsinkin Od. IV 677 ja seur. — Huom. että eepoksen airuet eivät yleensä ole ruhtinaiden palvelijoita, vaan julkisia viranomaisia.

442. P y ö r e ä n k a m m i o n t a a p i h a n v a n k k a a m u u r i a v a s t e n: sananmukaisemmin »pyöreän rakennuksen (*tholos)* ja vankan pihamuurin väliin». — *Tholos*-sanalla tarkoitettiin ympyriäisiä rakennuksia ylipäätään; tunnetuimpia oli historiallisella ajalla se *tholos*, joka oli Ateenan viisisatamiehisen neuvoston valtion juoksevia asioita hoitavan osaston virkapaikkana ja jossa tämän osaston jäsenet (prytanit) nauttivat aterioitaan. Tässä Odysseian paikassa (442 ja 459) mainittu *tholos* näkyy, siitä päättäen, että sen ympärille (466) köytettiin nuora, olleen sangen pieni. Muuten ei sen laadusta ja käytöstä ole mitään tietoa.

KOLMASKOLMATTA LAULU.

PENELOPEIA TUNTEE ODYSSEUKSEN PUOLISOKSEEN.

Eurykleia rientää riemuiten yläkertaan ja herättää nukkuvan Penelopeian ilosanomalla: Odysseus on talossa ja on tuhonnut kosijat. Mutta Penelopeia ei ota uskoakseen, että Odysseus on saapunut; kosijat on kenties joku jumala tuhonnut. Vihdoin hän sentään menee alas miesten saliin. Siellä hän istuu vastapäätä Odysseusta, uskon ja epäilyn välillä häilyen. Telemakhos moittii äitinsä kovaa sydäntä, mutta Odysseus arvelee asiain kyllä selviävän; Penelopeia muka vieroo häntä, kun hän on likainen ja huonosti puettu. Jottei kosijain surma tulisi liian pian ilmi, hän käskee talonväen ryhtyä soittoon, lauluun ja karkeloon. Niin tehdään, ja ohikulkevat luulevat vihdoinkin vietettävän Penelopeian ja jonkun kosijan häitä. — Odysseus kylpee ja pukeutuu kauniisiin vaatteisiin; Athene valaa hänen ylleen kauneutta, niin että hän on kuolemattoman jumalan näköinen. Mutta Penelopeia ei tohdi vieläkään uskoa silmiään. Päästäkseen täyteen varmuuteen hän tekee kokeen. Hän käskee Eurykleian siirtää sängyn makuukammiosta ja tehdä siihen sijan vieraalle, ulkopuolelle kammiota. Silloin Odysseuksen mieli kuohahtaa: hänhän on itse rakentanut kammion ison öljypuun ympärille ja veistänyt siihen sän-

gyn, käyttäen juurellista tyveä sen tolppana; onko todella kukaan saattanut irroittaa sen paikaltaan? — Mutta nytpä Penelopeian viimeisetkin epäilykset hälvenevät, sillä sitä sänkyä ei ole ikinä nähnyt kukaan muu kuin puolisot itse ja yksi ainoa uskottu palvelijatar. Hän lankeaa puolisonsa kaulaan, ja molemmat sulavat ilokyyneliin. Athene pidättää Koittaren Okeanoksen äärellä, jotta puolisoilla riittäisi aikaa häiriintymättömään yhdessäoloon. Odysseus ilmoittaa ensin, mikä matka hänellä vielä on edessä; sitten puolisot kertovat toisilleen, mitä kahdenkymmenen vuoden kuluessa ovat kokeneet ja kärsineet. — Kun aamu vihdoin koittaa, jättää Odysseus talon vaimonsa huostaan ja käskee hänen palvelijoineen sulkeutua yliskammioon. Itse hän Telemakhoksen ja molempien uskollisten paimenten kanssa lähtee maalle tapaamaan isäänsä. On jo valoisa aamu, kun he täysin aseistettuina lähtevät talosta; mutta Athene verhoaa heidät pimeään ja saattaa heidät ulos kaupungista.

90, 91. T a a s l i k i s e i n ä ä t o i s t a jne.: Odysseus istuu toisen seinän puolella, pylvään juurella. Tämä pylväs on tietenkin yksi niistä neljästä pylväästä, jotka kannattavat kattokoroketta ja joiden keskellä liesi on; vrt. Sel. Od. I 329.

147. M i e s t e n k a r k e l e v a i n: miehiä on mukana vain Tēlémakhos ja molemmat uskolliset paimenet; vrt. 297.

177. K a m m i o h o n: Odysseuksen ja Penelopeian yhteiseen makuusuojaan; tämä on ajateltava erilliseksi pieneksi rakennukseksi, niinkuin kammiot (varsinaisessa merkityksessä) ylipäänsä. Vrt. Sel. Od. I 329.

195—201. Sängynrakentamisjuttu on sangen epäselvä; onpa syystä arveltu, ettei runoilijalla, joka, kaiketi vanhempien tarinain nojalla, on ottanut tämän piirteen teokseensa, ole itselläänkään ollut siitä oikein selvää käsitystä.

268—284. Vrt. Od. XI 121—137. — M e r e n a a v o i l l' e i (282): ks. Sel. XI 134—136.

290. V a n h a h o i t a j a v a i m o: Eurýkleia.

NELJÄSKOLMATTA LAULU.

Sulhojen manalaan-tulo. Sovinto.

Hermes-jumalan saattamina tapettujen kosijain sielut liitävät pitkin Okeanosta, ohi valkoisen kallion, auringon porttien ja unten väen, vainajain olinpaikalle, asfodelos-niitylle, jossa heidän tulonsa keskeyttää Agamemnonin ja Akhilleuksen haamujen vuoropuhelun. Hämmästyneenä Agamemnon kysyy syytä siihen, että sellainen valiojoukko miehiä saapuu Hadeen maille, ja Amfimedonin sielu kertoo hänelle ne seikat, jotka ovat syösseet heidät surmaan. Sen kuultuaan Agamemnon ylistää Odysseuksen onnea, hänellä kun on puolisonaan uskollinen Penelopeia. — Saavuttuaan seuralaisineen ulos vainioille Odysseus riisuu aseensa ja menee tapaamaan isäänsä. Hän löytää hänet raatamasta viinitarhassa, likaisena, ryysyisenä, surun masentamana. Odysseus ei heti ilmaise itseään, mutta ei voi kuitenkaan kauan hillitä tunteitaan, vaan syleilee hellästi isäänsä ja kertoo surmanneensa vaimonsa röyhkeät ahdistajat. Samoin hän ilmoittautuu uskolliselle Doliokselle ja tämän kuudelle pojalle. Ja kaikki istuvat aterialle. — Sillä välin huhu kosi-

jain kuolemasta on levinnyt kautta kaupungin. Kuolleet haudataan tai lähetetään kotisaarilleen haudattaviksi. Antinooksen isä Eupeithes vaatii kokoontuneita kaupunkilaisia yhtymään kostoon. Medon airut ja vanha Halitherses kuitenkin varoittavat; edellinen on nähnyt ilmetyn jumalan olleen Odysseuksen auttajana, ja jälkimmäinen huomauttaa, että kosijat itse ovat pahoilla töillään ansainneet kohtalonsa. Puolet joukosta malttaa mielensä, toinen puoli marssii taisteluun. Vihollisten lähestyessä Odysseus ja hänen pieni joukkonsa tarttuvat aseisiin; pukeutuvatpa molemmat vanhuksetkin, Laertes ja Dolios, sotisopaan. Mentorin hahmossa heihin yhtyy Athene. Hänen kehoituksestaan Laertes heittää keihäänsä ja kaataa Eupeitheen. Odysseus ja Telemakhos iskevät miekoin ja keihäin ja tappaisi kaikki vastustajansa, jollei Athene käskisi näitä luopumaan taistelusta. He kääntyvät pakoon, ja Odysseus ajaa heitä takaa. Mutta Zeus singahduttaa salamansa Athenen eteen, ja jumalatar käskee silloin Odysseuksenkin luopumaan sodasta. Hän tottelee, ja Athene rakentaa valallisen sovinnon.

1—204. Tämä kappale, jossa on esitettynä kaatuneiden kosijain sielujen matka manalaan ja heidän saapumisensa sinne, Agamemnonin ja Akhilleuksen sielujen keskustelu ja kosijain kertomus kohtalostaan, keskeyttää pääkertomuksen menon ja se rakentuu osaksi käsityksiin ja edellytyksiin, jotka tuntuvasti eroavat niistä, mitkä muuten vallitsevat Odysseiassa ja Iliaassa. Etevä aleksandreialainen kriitikko Arístarkhos katsoi nämä säkeet Odysseiasta hylättäväksi, ja samaa mieltä ovat useat uudemmatkin tutkijat olleet. Joka tapauksessa tämä kappale, ns. Toinen Nekyia, näkyy olevan Odysseiamme nuorimpia osia.

1. Hermē's-jumala oli kreikkalaisten yleisen uskomuksen mukaan (mikäli sitä tunnemme myöhemmiltä ajoilta) vainajain sielujen saattaja manan maille (*Hermés Psȳkhopompós*); tästä hänen toimestaan ei Odysseia eikä Ilias muuten tiedä mitään; poikkeuksena on ainoastaan tämä Odysseian viimeisen laulun paikka. — Haltia Kyllēnēn: tavallisen tarun mukaan Hermes oli syntynyt Arkadian jylhässä Kyllē'nēvuoristossa; siitä liikanimi *Kyllē'nios* (kyllēneläinen). — Lumosauva: taikavirpi, vrt. Od. V 47 ynnä Sel.

10. Onnentuottaja: *Eriū'nios;* tämä Hermē's-jumalan epiteetti ei kohdistu erikoisesti hänen tässä paikassa esitettyyn tehtäväänsä.

11. Ääriin Okeanon: alkutekstin mukaan Okeanosta pitkin. Vrt. Sel. Od. X 508. — Leukás-kallio: »valkoinen kallio»; kaiketi ajateltava samaksi kallioksi, joka Od. X laulun 515:nnen säkeen mukaan kohoaa manalan jokien yhtymäpaikassa ja jonka juureen Odysseuksen oli kaivettava kuoppa vainajille suoritettavaa uhria ja verijuomaa varten.

13. Kedon liljaisen lakealle: asfodelós-niitylle, ks. Sel. Od. XI 37 ja 539.

15—99. Kohtasi heitä jo sielu Akhilleun jne.: 99:nnestä säkeestä nähdään kuitenkin, että kosijain sielujen saapuminen keskeyttää Akhilleuksen ja Agamemnonin keskustelun, joka siis on tapahtunut parhaasta päästä juuri ennen niiden tuloa. — Niin hyvin ennestään Hädeen mailla olevat sielut kuin uudet tulokkaat ovat täydessä tajussaan, toisin kuin ensimmäisessä Nekyiassa (Od. XI laulussa), jossa sielujen eli haamujen on juotava verta, saadakseen hetkeksi tajuntansa takaisin (tosin ei kuvaus siinäkään ole täysin johdonmukainen). Huomattava on myös, että kosijain sielut saapuvat manalaan heidän

ruumiidensa vielä viruessa polttamattomina ja hautaamattomina Odysseuksen pihalla, kun sitä vastoin XI laulussa mainitaan, ettei äsken tapaturmaisen kuoleman saaneen Elpēnōrin sielu päässyt manalaan ennen kuin hänen ruumiinsa oli poltettu (samoin Iliaan XXIII laulussa [69 ja seur.]). Patrokloksen haamu pyytää haikeasti Akhilleusta huolehtimaan hänen ruumiinsa (polttamisesta ja) hautaamisesta, koska häntä ei sitä ennen päästetä vainajain varjojen olinpaikkaan, josta hän ei koskaan palaa, »kun kirvoittaa tuli sielun»).

16. Antílokhos: Nestorin uljas poika, ks. Od. III 111, 112 ynnä Sel.

18. Jalon Aiakon aaluva: Aiakoksen pojanpoika Akhilléus. — Odysseian ja Iliaan laulajat eivät tunne sitä tarun muotoa, jonka mukaan myös Aias oli Aiakoksen pojanpoika.

22. Kutsuiss' Aigisthon: ks. Od. IV 529—537, XI 410—415.

28. Vaan tuhon sullekin siis jne.: Agamemnonin ja Akhilleuksen näytään ajatellun nyt ensi kerran kohtaavan toisensa manalassa.

58. Meren äijä: tässä kaiketi sama kuin Nēréus, Nēreidien (meren neitosten) isä; vrt. Sel. Od IV 349. (Il. I 538 »aavojen äijä» on itse Thetiin isä).

67. Mett' iholl' yltä ja rasvaa: hunajaa ja rasvaa mainitaan hautajaismenoja kuvattaessa sekä Iliaan XXIII laulussa (167—171) että tässä, Odysseian ns. toisessa Nekyiassa. Vrt. Sel. Il. XXIII 163—183.

73. Uurnaan: alkutekstin mukaan amforaan *(amphiphoréus)*.

77. Patroklon tomun kanssa: Iliaan XXIII laulussa (91—92, 243—244) kerrotaan, miten Patrokloksen haamu ilmestyessään unessa Akhilleukselle oli pyytänyt, että

> ...luummekin sulkekohon sama säilytysuurna, amfora kultainen... (91, 92);

edelleen siinä kerrotaan Akhilleuksen säätäneen, että tämä toivomus oli hänen itsensä kaaduttua toteutettava (243, 244).

80—84. Hellēspontoksen rannikoilla on useissa paikoin korkeita hautakumpuja, jotka ovat historiantakaisilta ajoilta peräisin. Niitä on mm. Sīgeionin niemellä, juuri Hellēspontoksen suun ääressä, noin viiden km:n päässä Troian raunioista; ja näistä kummuista korkeinta kreikkalaiset pitivät Akhilleuksen hautakumpuna. Se näkyy kauas merelle, ja epäilemättä Odysseian laulajalla on ollut juuri tämä kumpu mielessään, hänen puhuessaan »kauas ulapalle kulkijan silmään paistavasta uljaasta kummusta».

103. Amfimédōn: oli saanut surmansa Tēlemakhoksen kädestä (Od. XXII 284).

128—142, 144—146: = Od. II 93—110. Jo Od. II 110 kerrotaan siis kankaan valmistuneen, siis kauan ennen Odysseuksen saapumista! — Säe XXIV 143 puuttuu useimmista käsikirjoituksista.

211. Sikelittären — vanhan: orjattaren, joka oli sikelien heimoa, vrt. Sel. Od. XX 383. — Hän on, niinkuin 389:nnestä säkeestä nähdään, naimisissa Dolioksen kanssa.

295 Tuojatar aartehien: Pēnelópeia morsiamena oli tuonut uuteen kotiinsa runsaat myötäjäiset ja muut morsiuslahjat. Vrt. Sel. Od. I 277, 278.

304. Alýbās: Iliaan II laulussa (»laivaluettelossa») mainitaan 857:nnessä

säkeessä halizonien kaupunki A l ý b ē, jonka luultiin sijainneen Vähän-Aasian pohjoisrannikolla. On kuitenkin epävarmaa, tarkoitetaanko Alybaalla samaa kaupunkia.

306. S ī k a n i a *(Sīkaniē)*· Sisilia; vrt. Sel. Od. XX 383.

378. N ē r i k o n: kaupunki Leukás-niemimaalla.

385. R a h i t a l l a j a t u o l i t: alkutekstin mukaan t u o l e i l l a ja k u n n i a i s t u i m i l l a *(thronoi)*.

441. K o v i n h ä m m ä s t y i v ä k i k a i k k i: airut Medōn ja laulaja Fēmios olivat olleet kosijain seurassa, ja heidän luultiin kaatuneen yhdessä näiden kanssa.

445—449. Medōnin kertomus jumal-olennon esiintymisestä Odysseuksen puolella hänen taistellessaan kosijoita vastaan eroaa jossakin määrin Od. XXII laulussa olevasta kuvauksesta. Medon näet mainitsee ensin, että jumala asettui Odysseuksen rinnalle, ja kertoo hänen sitten milloin ilmestyneen Odysseuksen edessä, rohkaisten häntä, milloin syöksyneen läpi salin ja saaneen kosijat säikähdykseen; XXII laulussa taas jumalatar kiihoitettuaan Odysseusta taistelemaan pelottomasti lennähtää ylös katon orrelle, ohjaa siellä istuessaan kosijain keihäät harhaan sekä vihdoin aigiinsa nostamalla saa aikaan pakokauhun (Od. XXII 239, 240; 273; 297—299).

NIMI- JA ASIALUETTELO

NIMI- JA ASIALUETTELO.

(Luetteloon ei yleensä ole otettu sellaisia nimiä, jotka esiintyvät vain yhdessä ainoassa paikassa.)

A i n o s: kaupunki Thrākiassa, Hebroksen (nykyisen Maritzan) suistamossa (nyk. Enos).
A i o l o s: 1) tuulten hallitsija; ks. Od. X 1—27 ynnä Sel. 2) Krētheuksen isä, ks. Os. XI 237.
A i s ē p o s: 1) Trōás-maakunnassa oleva joki, joka laskee Propontiiseen. — 2) Lāomedonin pojan Būkoliōnin poika (Il. VI 21).
A i s ȳ ē't ē s: ks. Il. II 793, Sel.; XIII 427.
A i t h i o p i t: tarunomainen kansa, jonka luultiin asustavan Ōkeanoksen partailla; ks. Il. I 423. Od. I 22—24 ynnä Sel.
A i t ō l i t: länsikreikkalainen heimo, jonka maa rajoittui lännessä Akharnāniaan, idässä ozolilaisten lokrien maahan; pääkaupunki: Kalydō'n (ks. Il. II 638—644).
A k á m ā s: 1) Antēnorin poika, dardanien päällikköjä. — 2) Eussōroksen poika, Troian thrākialaisten päällikköjä.
A k h a i a *(Akhaiïs)*: Kreikka: ks. Sel. Il. I 2; vrt. myös Sel. Il. III 75.
A k h a i j i t: kreikkalaiset; ks. Sel. Il. I 2, II 681—685.
A k h e l ō i o s: 1) joki Länsi-Kreikassa, ks. Il. XXI 194, Sel. — 2) joki tai puro Lȳdiassa, ks. Il. XXIV 614— 617, Sel.
A k h i l l é u s: Etelä-Thessaliassa asuvien myrmidonien, helleenien ja akhaijien kuninkaan Pēleuksen ja merellisen haltiattaren Thetiin poika, kreikkalaisten uljain sankari Troian sodassa.
A k s i o s: joki paionien maassa (Thrākiassa); laskee Thermain (nyk. Salonikin) lahteen.
A k t ō r: 1) Menoitioksen isä, Patrokloksen isoisä. — 2) Azeuksen poika, ks. Il. II 513. — 3 (Ekhekleen isä, kaiketi myrmidoni, ks. Il. XVI 189. — 4) Kteatoksen ja Eurytoksen (nimellinen) isä, ks. Sel. Il. II 615—624.
A l a l k o m e n á i: kaupunki Boiōtiassa, ks. Sel. Il. IV 8.
A l é k s a n d r o s (»Miehentorjuja»): sama kuin P a r i s, ks. tätä.
A l f e i ó s: Peloponnēsoksen suurin joki; juoksee Arkadian ja Ēliin läpi Ioonian mereen; olennoituna joenjumala, Ortilokhoksen isä; ks. Sel. Od. III 488, 489.
A l i t h é r s ē s: Ithakalainen, Odysseuksen uskollinen kannattaja.
A l k á t h o o s: Aisȳēteen poika, troialainen urho, ks. Il. XIII 427 ja seur.
A l k i m é d ō n: Lāerkeen poika, myrmidonian päälliköitä, ks. Il. XVI 197, XVII 466 ja seur.
A l k i m o s: myrmidoni (Il. XIX 392, XXIV 474, 574), kaiketi sama kuin Alkimédōn.
A l k i n o o s: Nausithooksen poika, faiakilaisten kuningas.
A l k m ē'n ē: Amfitryōnin puoliso, Herākleen äiti, ks. Il. XIV 324, XIX 98 ja seur., Od. XI 266—268.
A l t ē s: lelegien kuningas, ks. Il. XXI 85 ja seur.
A m a r y n k é u s: muinoinen epeijiruhtinas, ks. Il. II 622.
A m a t s o o n i t: *(Amazónes)*: ks. Il. III 189, Sel.; mainitaan myös VI 186; vrt. Il. II 813, 814, Sel.
A m b r o s i a: jumalten ravinto, ks. Sel. Il. II 19.
A m f í m a k h o s: 1) Kteatoksen poika, epeijien päälliköitä, ks. Sel. Il. II 615—624. — 2) kārilaisten päällikköjä, troialaisten puolella.
A m f i m é d ō n: Pēnelopeian kosijoita.
A m f í n o m o s: Nīsoksen poika, dūlikhiolainen; oikeamielisin Pēnelopeian kosijoita.
A m f ī o s: perkōtelaisen Meropsin poika, Adrēsteian, Apaisoksen ym. Trōaan paikkakuntien väen päälliköitä (Il. II 830). — 2), paisolaisen Selagoksen poika (Il. V 612); huom. että Paisosta pidetään samana kuin äsken mainittua Apaisosta.
A m f i t r ī't ē: Poseidōnin puoliso, meren haltiatar.
A m n i s ó s: Knōsoksen valkamapaikka.

584 (jollei häntä ole pidettävä samana kuin A. 1). — 3) Dymaan poika, Hekabēn veli, Frygiasta kotoisin, ks. Il. XVI 716 ja seur.

Askálafos: Āreen ja Astyokhēn poika, Ialmenoksen veli, minyiläisen orkhomenoksen väen toinen päällikkö; ks. Il. II 511 ja seur.

Askania *(Askaniē)*: Iliaan II laulun mukaan (862, 863) paikkakunta Frygiassa: samanniminen (kenties sama) paikkakunta mainitaan Il. XIII 793.

Askánios: Hippotiōnin poika, troialaisten liittolaisia (Il. XIII 792); samanniminen henkilö mainitaan Iliaan II laulussa (862) frygialaisten päällikkönä.

Asklē'pios: lääketietoinen muinaissankari, Makhāonin ja Podaleirioksen isä; ei esiinny Iliaassa jumalana eikä puolijumalana.

Āsōpos: joki Etelä-Boiōtiassa.

Asteropa'ios: Pēlegonin poika, paionilainen sankari, troialaisten puolella.

Athē'nē, Athenáíe: Zeuksen tytär, mahtava jumalatar, Odysseuksen ja Tēlemakhoksen suojelija. Vrt. Sel. Il. I 194.

Atréus: Pelopsin poika, Agamemnōnin ja Meneläoksen isä, Mykēnain hallitsija; ks. Il. I 6, Sel., II 105, Sel.

Augeiái: 1) Lokriin kaupunkeja (Il. II 532). — 2) Meneläoksen valtakunnan kaupunkeja (Il. II 583).

Augéiās: epeijien kuningas, ks. Sel. Il. II 615—624.

Autólykos: Antikleian isä, Odysseuksen isoisä, mainitaan Od. XIX 395, 396 eteväksi varkaudessa ja (petollisessa) valan käytössä.

Automédōn: kreikkalainen sankari, Akhilleuksen valjaikon ajaja.

Autónoos: 1) kreikkalainen soturi (Il. XI 302). — 2) troialainen (Il. XVI 694).

Bellerofōn: *(Bellerophóntēs)* kreikk. muinaissankari, Glaukoksen poika, Sarpēdōnin ja nuor. Glaukoksen isoisä.

Bias *(Biās)* 1) ateenalainen soturi (Il. XIII 691). — 2) pylolainen (Il. IV 296). — 3) troialainen (Il. XX 460).

Brīsēís: Brīseuksen tytär, Lyrnēssoksen valloituksessa joutunut Akhilleuksen sotasaaliiksi.

Briséus: ks. Sel. Il. I 184.

Būprásion: paikkakunta Eliissä, ks. Sel. Il. II 615—624.

Dānaolaiset *(Danaói)*: kreikkalaiset; vrt. Sel. Il. I 56.

Dardania, dardanolaiset: ks. Sel. Il. II 819—823.

Dardanos: 1) dardanien sukuurho, Troian kuningassuvun ja dardanien päällikköjen kantaisä; ks. Sel. Il. V 222, — 2) Biaan poika, troialainen.

Dēífobos: Troian kuninkaan Priamoksen ja Hekabēn poika; oli Pariin kuoltua nainut Helenen. Ks. Sel. Od. IV 276.

Dēmē'tēr: maan kasvullisuuden jumalatar, mainitaan XIV 326 Zeuksen rakastajattarien joukossa.

Deukalíōn: Mīnōksen poika, Idomeneuksen isä. — 2) eräs troialainen (XX 478).

Dioklē's: Ortilokhoksen poika. Fērain hallitsija; ks. Sel. Od. III 488, 489.

Diomē'dēs: Tȳdeyksen poika, kreikkalaisten uljaimpia sankareja, ks. Sel. II 559—580.

Dionȳsos *(Diō'nȳsos)*: viinin ja innostuksen jumala, Zeuksen ja Semelēn poika (Il. VI 130 ja seur., XIV 325).

Diō'rēs: 1) Amarynkeuksen poika, epeijien johtajia. — 2) Automedōnin isä (Il. XVII 429).

Dolíos: uskollinen orja Odysseuksen talossa; ks. Sel. Od. IV 735—737.

Dolopit *(Dolopes)*: Pēleuksen vallan alainen heimo, ks. Sel. Il. IX 484, Sel. Il. II 681—685, Sel. Il. IX 668.

Dolops: 1) Klytioksen poika,

kreikkalainen. — 2) Lampoksen poika, troialainen.

D ō d ō'n a *(Dōdō'nē)*: ikivanha oraakkelipaikka Ēpeiroksessa; ks. Sel. Il. II 750, Od. XIV 327, XIX 296.

D r y a s *(Dryās)*: 1) Eräs lapithi (Il. I 263). — 2) thrākialaisen Lykūrgoksen isä (Il. VI 130).

D r ȳ o p s *(Dryops)*: eräs troialainen.

D ū l í k h i o n: Odysseuksen valtapiiriin kuuluva saari; ks. Sel. Il. II 625—630, Od. I 245—248.

Ē e t í'ō n: 1) Plakos-vuoren alaisen Thēbēn hallitsija, Andromakhēn isä, ks. Sel. Il. I 366. — 2) eräs troialainen (Il. XVII 575). — 3) eräs imbrolainen (Il. XXI 42).

E f ý r ē: 1) muinainen muka »Argoksen sopessa» sijainnut kaupunki, joka selitettiin samaksi kuin myöhempi Korinthos, ks. Il. VI 152 ja seur. — 2) »Sellē'eis-joen vierelnen». (Il. II 659 ja XV 531); pidettiin toisena paikkakuntana kuin edellä mainittu E. ja sijoitettiin Ēliiseen. — 3) Odysseiassa esiintyvä E. lienee ajateltava Thesprōtiassa sijaitsevaksi; ks. Sel. Od. I 258—263.

E f y r i t: luultavasti Thessaliassa asunut heimo, ks. Il. XIII 301.

E g y p t i: alkutekstissä *Aigyptos;* tällä nimellä tarkoitetaan enimmäkseen Niili-jokea, ainoastaan kerran (Od. XVII 448) Egyptin maata.

E i l é i t h y i a: lapsenpäästäjä-haltiatar.

Ē i ó n e s (huom. neljä tavua): paikkakunta Argoliissa.

E k h e k l o s: 1) Agenorin poika, troialainen (Il. XX 474). — 2) toinen troialainen (Il. XVI 694).

E k h é n ē o s: eräs faiakilainen, ks. Sel. Od. VII 55.

E k h é p ō l o s: 1) sikyōnilainen (Il. XXIII 296). — 2) troialainen (Il. IV 457).

E k h e t o s: »mannermaalla» asuva julmuudestaan kuuluisa kuningas, vrt. Sel. Od. XVIII 85.

E k h í o s: 1) Mēkistheuksen isä, kreikkalainen. — 2) eräs toinen kreikkalainen soturi (Sel. Il. XV 339). — 3) eräs lykialainen soturi (Il. XVI 416).

E l f ē'n ō r: Kahlkōdonin poika, abanttien päällikkö.

E l e ō'n: paikkakunta Boiōtiassa. Ks. Il. II 500, X 266.

Ē l i s: kreikkalainen maakunta, Peloponnēsoksen luoteisosa, ks. Sel. Il. II 615—624.

E l p ē'n ō r: eräs Odysseuksen tovereista, joka juovuspäissään putoaa Kirkēn talon katolta ja taittaa niskansa.

E n n o m o s: 1) mȳsialaisten päällikköjä, ennustaja, troialaisten puolella. — 2) eräs troialainen soturi.

E n ȳ á l i o s: sama kuin Ārēs.

E n ȳ ō: sodan haltiatar, vrt. Areen lisänimeä Enȳālios.

Ē ō s *(Ēō's)*: aamunkoi, olennoituna »Koitar»; vrt. Sel. Od. V 121—124.

E p e i j i t: Ēlis-maakunnan asukkaat; ks. Sel. Il. II 615—624.

E p e i ó s: Panopeuksen poika, suunnattoman suuren onton puuhevosen rakentaja. Tämän puuhevosen uumeniin kreikkalaisten parhaat urhot kätkeytyivät valloittaaksensa siten Troian.

E p í s t r o f o s: 1) Ífitoksen poika, fōkilaisten päällikköjä. — 2) Euēnoksen poika, Lyrnēssoksesta kotoisin (troialaisten puolella). — 3) halizonien toinen päällikkö (troialaisten liittolaisia).

E r e b o s: manalan pimento.

E r e u t h a l í ō n: arkadialainen sankari.

E r i n n y s *(Erīnýs)*: Kostotar.

Ē r i s *(Eris)*: riita haltiattareksi olennoituna.

E t e ō n é u s: Boēthooksen poika, Menelāoksen palvelumies, ks. Sel. Od. IV 23.

E u f o r b o s: Panthooksen poika, troialainen sankari.

E u m a i o s: Syríē-saaren kuninkaan Ktēsioksen poika, jonka foinikialaiset kauppiaat ryöstivät ja

myivät orjaksi Ithakeen, jossa hänestä tuli sikopaimen, uskollisin Odysseuksen väestä; hänen kohtaloistaan kerrotaan varsinkin Od. XV 403—484.

E u m ē l o s: Admētoksen poika, Ferain ja useiden muiden Thessalian paikkakuntien väen päällikkö; ks. Il. II 711—715 Sel. Il. XXIII 288 ja seur.

E u n ē o s: Iēsonin (Iasonin) ja Hypsipylēn poika, Lēmnoksen hallitsija.

E u p e í t h e s: Antinooksen isä.

E u r ý a l o s: 1) Mēkisteuksen poika, Argoksen, Tīrynsin ym. väen päällikköjä, ks. Il. II 565. — 2) Nauboloksen poika, faiakilainen, ks. Sel. Od. VIII 111—119.

E u r y b á t ē s: esiintyy Iliaassa ja Odysseiassa kahden kreikkalaisen airuen nimenä, joista toinen on Agamemnonin, toinen Odysseuksen palveluksessa.

E u r ý k l e i a: Ōpsin tytär, Lāerteen ostama orjatar, on hoitanut Odysseusta ja Tēlemakhosta heidän ollessaan lapsia, toimii uskottuna palvelijana Odysseuksen talossa.

E u r ý l o k h o s: Odysseuksen uskottu toveri.

E u r ý m a k h o s: Polyboksen poika, Pēnelopeian kosijoiden päämiehiä.

E u r y m é d ō n: 1) Ptolemaioksen poika, Agamemnonin ajomies. — 2) Nestorin ajomies.

E u r y n ó m ē: emännöitsijä Odysseuksen talossa.

E u r ý n o m o s: Aigyptioksen poika, Pēnelopeian kosijoita.

E u r ý p y l o s: 1) Euaimonin poika, Ormenionin ynnä useiden muiden Thessalian paikkakuntien hallitsija (ks. Il. II 734—737), etevä kreikk. soturi. — 2) Kōs-saaren hallitsija (ainoastaan Il. II 677).

E u r y s t h é u s: Stheneloksen poika, Perseuksen pojanpoika, Argoksen hallitsija, jonka käskynalaisena Hērakleen oli suoritettava sankarityönsä.

E u r y t o s: 1) Oikhalian kuningas, ks. Sel. Il. II 591—602. — 2) Aktorin tai Poseidōnin poika, Kteatoksen kaksoisveli, ks. Sel. Il. II 615—624.

F a i a k i l a i s e t *(Phaiēkes):* ks. Sel. Od. V 34, 35.

F a i n o p s: 1) Āsioksen poika, Abȳdoksesta kotoisin. — 2) Forkyksen isä, frygialainen. — 3) Ksanthoksen ja Thoōnin isä, troialainen.

F e i d o n: Thesprōtialaisten kuningas, mainittu Odysseuksen valekertomuksissa Od. XIV 316 ja seur., XIX 287 ja seur.

F ē m i o s (vrt. *phēmis* = maine), T e r p i i n (»ilahuttajan») poika, ithakalainen laulaja.

F e r a í: Eumēloksen kaupunki (Thessaliassa), ks. Sel. Od. IV 197, 198.

F ē r a í: Diokleen kaupunki, ks. Sel. Od. III 488, 489.

F e r ē s: Admētoksen isä, Eumēloksen isoisä.

F i l ó i t i o s: Odysseuksen uskollinen karjapaimen.

F i l o k t ḗt ē s: Poiaan poika, »jousjalo» kreikkalainen sankari; ks. Sel. Od. III 188, 189.

F i l o m ē l e í d ē s: eräs lesbolainen kuningas, ks. Sel. Od. IV 342, 343.

F o i b o s: Apollōnin lisänimi, tarkoitti oikeastaan Apollonia puhdistusjumalana.

F o i n i k i a *(Phoinīkē):* ks. Sel. Od. IV 84, 85.

F o i n i k s: 1) Amyntorin poika, Hellās-maakunnasta kotoisin, Akhilleuksen hoitaja ja sittemmin hänen saattajansa, ks. varsinkin Il. IX 438 ja seur. — 2) Eurōpēn isä (Il. XIV 321).

F ō k í s: maakunta Keski-Kreikassa.

F o r b ā s: 1) lesbolainen Diomē'dēneitosen isä (Il. IX 665). — 2) troialainen, Ilioneuksen isä (Il. XIV 490).

F o r k y s: 1) frygialaisten toinen päällikkö, Fainopsin poika. — 2) eräs merenhaltia, Polyfēmoksen äidin, Thoōsan isä (Od. I 12);

H ē r a k l ē's: Zeuksen ja Alkmēnēn poika, kerran (Il. V 392) mainittu Amfitryōnin (Alkmēnēn puolison) pojaksi; Iliaan XVIII laulun mukaan (117—121, ks. Sel.) kuolevainen sankari.
H ē r ē: Zeuksen, ylijumalan, sisar ja puoliso; pitää jyrkästi kreikkalaisten puolta troialaisia vastaan. — H e r e v a k a s i l m ä, ks. Sel. Il. I 551.
H e r m e s *(Hermėiās, Hermėās, Hermē's):* kreikk. jumala, tavallisesti nuorukaiseksi kuvailtu. Hän on »jumal'airut» *(diáktoros)* Argeiphóntēs (»Argontappaja», ks. Sel. Il. II 103), »auttaja» eli »onnentuoja» *(eriū'nios)*, paimenten jumala; esiintyy Od. XXIV ja seur. vainajain saattajana heidän mennessään manalaan (H. *Psȳkhopompós*). Tavallisen jumalais-sukujohdon mukaan hänen isänsä on Zeus, hänen äitinsä Atlaan tytär Maiās eli Maia.
H i k e t ā'o n: Lāomedōnin poika, Priamoksen veli. — 2) perkōtelaisen Melanippoksen isä.
H i p p a s o s: 1) kreikkalainen, Hypsēnorin isä. — 2) troialainen, Kharopsin ja Sōkoksen isä. — 3) paioni, Apisāonin isä.
H i p p o d á m e i a: 1) Atraksin tytär, Peirithooksen puoliso, ks. Il. II 742. — 2) dardanolaisen Ankhīseen tytär, Alkathooksen puoliso, ks. Il. XIII 429. (Kuuluisinta sennimistä taruhenkilöä, Oinomaoksen tytärtä, Pelopsin puolisoa ei Homēroksen runoelmissa mainita.)
H i p p ó l o k h o s: 1) Bellerofonteen poika, Glaukoksen isä. — 2) Antimakhoksen poika, troialainen.
H i p p ó t h o o s: 1) Aasian-puoleisten pelasgien toinen päällikkö. — 2) Priamoksen poika.
H ō r a t: vuodenajat, vuodenaikojen haltiattaret, ks. Sel. Il. V 749.
H ȳ l ē, H y l ē: kaupunki Boiōtiassa.
H y p é r e i a: senniminen lähde mainitaan Il. II 734 ja VI 457; vrt. Sel. viimeksi mainittuun paikkaan.
H y p e r ē'n ō r: troialainen soturi, ks. Il. XIV 516, XVII 24 ynnä Sel.
H y p e r í ō n: auringon jumalan lisänimi, ks. Sel. Od. I 8.
H y r t a k o s: arisbelainen, Āsioksen isä.

I á l m e n o s: Āreen ja Astyokhēn poika, Askalafoksen veli, minyiläisen Orkhomenoksen väen toinen päällikkö, ks. Il. II 512.
I ā s o n *(Ie'sōn):* kreik. muinaissankari, argonauttien päällikkö.
I d ā *(Idē):* vuoristo Trōás-maakunnassa, ks. Sel. Il. II 819—823.
I d a i o s: 1) troialainen airut. — — 2) Dareen poika, troialainen.
I d o m e n é u s: Deukaliōnin poika, kreetalaisten päällikkö, ks. Il. II 645—652 ynnä Sel.
I f i k l o s: Fylakoksen poika, Prōtesilāoksen ja Podarkeen isä (Il. II 705); samana henkilönä on kenties pidettävä Il. XXIII 636 mainittua Ifiklosta.
I f i t o s: Oikhalian kuninkaan Eurytoksen poika, ks. Sel. Il. II 591—603.
I k á r i o s: Pēnelopeian isä.
I l i o n, I l i o s (edellinen muoto esiintyy Homē'roksen runoissa vain yhdessä paikassa): sama kuin Troia.
I l o s: Trōs-kuninkaan poika, Priamoksen isoisä, ks. Il. XX 215 ja seur.
I m b r o s: saari Aigaian meressä, Khersonēsoksen länsipuolella.
I r i s: sateenkaari; olennoituna jumalien sanansaattaja-haltiatar; ks. Sel. Il. II 786.
I t h á k ē: Odysseuksen syntymä- ja kotisaari, ks. Sel. Il. II 631—637; Sel. Od. I 17.
I t h a k o s: Ithakēn tarunomainen nimikkouros, Od. XVII 207.

J o u s i: ks. Sel. Il. IV 105 ja seur., Od. XIX 572—579, XXI 138, 139.

K a d m e i j i t *(Kadméioi, Kadmeiō-*

Kyparissē'eis: kaupunki pyloläisten valtakunnassa.
Kypárissos: kaupunki fōkilaisten maassa.
Kypris: Kyproksen jumalatar, Afrodī'tē.
Kypärä: ks. Sel. Il. V 175, XI 353.

Lāérkēs: myrmidoni, Alkimedōnin isä.
Lāértēs: Arkeisioksen poika, Odysseuksen isä.
Laistrȳgonit: julmat jättiläiset, jotka tuhosivat kaikki Odysseuksen laivat, paitsi yhtä; ks. Od. X 81—124 ynnä Sel.
Laiva: ks. varsinkin Od. II 416 ja seur., Sel. Od. III 353 (kannet), V 243—261 (lautan rakentaminen), XII 409—424 (haaksirikko), XV 286—293.
Lakedaímōn: Meneläoksen valtakunta (Lakōniā); muutamissa paikoin tällä nimellä tarkoitetaan Spartan kaupunkia.
Lampos: 1) Lāomedōnin poika, Priamoksen veli. — 2) Hektorin hevonen, ks. Il. VIII 185, Sel.
Lāodámās: faiakilainen, Alkinooksen poika.
Laodíkē: 1) Agamemnonin tytär. — 2) Priamoksen tytär.
Laomédōn: Troian hallitsija, Iloksen poika, Priamoksen isä, ks. Il. XX 230 ja seur.; Sel. Il. V 222.
Lāothóē: Alteen tytär, Priamoksen sivupuoliso, Lykāōnin ja Polydōroksen äiti, ks. Il. XXI 84—91, Sel., XXII 46—53.
Larissa *(Lārīsa)*: Iliaassa Aasianpuoleisten pelasgien kaupunki.
Leiō'dēs: Oinopsin poika, Pēnelopeian kosijoita, uhreista ennustaja.
Leiókritos: Euēnōrin poika, Pēnelopeian kosijoita.
Lēitos: boioottien päällikköjä, ks. Il. II 494.
Lelegit: kansakunta, joka Iliaan mukaan asui Trōás-maakunnassa, Satnióneis-joen varrella; ks. Sel. Il. X 429.

Lēmnos: saari Aigaian meren pohjois-osassa.
Leontéus: lapithein toinen päällikkö, ks. Sel. Il. II 738—747.
Lesbos: iso saari lähellä Vähän-Aasian itärannikkoa, eteläpuolella Trōás-maakuntaa.
Lēthos: pelasgi (Il. II 843, XVII 288).
Lētō': jumalatar; synnytti Zeukselle Apollōnin ja Artemiin.
Lokrit: ks. Sel. Il. II 527—535.
Lootos: tällä tarkoitetaan Iliaassa erästa rehukasvia, ks. Il. II 776, Sel.
Lōtofagit: Lootoksensyöjät, ks. Od. IX 84 ja seur. ynnä Sel.
Lykā'ōn: 1) Pandaroksen isä. — 2) Priamoksen ja Lāothoēn poika, ks. Il. XXI 34—121.
Lȳkia *(Lykiē)*: maakunta Vähän-Aasian lounaisosassa. — 2) Trōásmaakunnan seutu, Aisēpos-joen varrella (Il. V 105, 173).
Lȳkialaiset *(Lykioi)*: kansa, joka asui Lykian maakunnassa, ks. Lykia 1); Troian liittolaisia.
Lykomē'dēs: kreikkalainen soturi.
Lykūrgos *(Lykóorgos)*: 1) Dryaan poika, thrākialainen (Il. VI 130 ja seur.). — 2) eräs arkadialainen (Il. VII 142 ja seur.).
Lyktos: kaupunki Kreetan saarella.
Lyrnēssós: kaupunki Trōásmaakunnassa, ks. Il. II 690 ja seur., XIX 60, XX 92.

Maan järisyttäjä: Poseidó'n.
Maionia *(Meioniē)*: Lȳdia.
Maionit *(Mēiones)*: lȳdialaiset, Troian liittolaisia, ks. Il. II 861—866, Sel.
Makhā'ōn: Asklēpioksen poika, lääketaitoinen sankari, ks. Il. II 731, 732 Sel., IV 193 ja seur., XI 506.
Maleia (alkutekstissä enimmäkseen *Maleiai*): Peloponnēsoksen kaakkoiskärki, merenkulkijoille vaarallinen paikka.

valtakunnan pääkaupunki, ks. Il. II 569. — 2) Inakhos-joenjumalan tytär, ks. Sel. Od. II 120.

M y n e s (*Mynēs*): Lyrnēssoksen hallitsija, ks. Il. II 692, XIX 291—297, Sel.

M y r m i d o n i t: Pēleuksen valtakunnassa asuva heimo, ks. Sel. Il. II 681—685. Sen urhoja Akhilléus ja hänen kuoltuaan Neoptólemos johti Troian sodassa.

M ȳ s i a, m ȳ s i a l a i s e t: ks. Sel. Il. II 858—861, XIII 5, 6.

N a i s t e n p u k u: »vaippa» (*peplos*), ks. Sel. Il. V 338; päähineet, ks. Il. XXII 469, 470 ynnä Sel.

N a u s i k á ā: Alkinooksen tytär, esiintyy Od. VI, VII, VIII laulussa.

N a u s í t h o o s: »Nopealaiva», Alkinooksen isä.

N e i o n (*Nēion*): Ithakēssa oleva vuori, luultavasti sama kuin Nēriton.

N e k t a r i (*nektar*): jumalien juoma; kuvaillaan jonkinlaiseksi ihmeen suloiseksi viinintapaiseksi.

N ē l é u s: Poseidōn-jumalan ja Tȳrōn poika (ks. Od. XI 235—257), Nestorin isä, pylolaisten muinainen kuningas.

N e o p t ó l e m o s: Akhilleuksen poika; ks. Sel. Il. XIX 326.

N ē r é u s: merellinen haltia. Häntä ei mainita Iliaan eikä Odysseian alkutekstissä, mutta häntä edellyttää merenneitojen nimi Nērēídes = Nereuksen tyttäret. Vrt. Sel. Il. I 538.

N ē r i t ō n: Ithakassa oleva vuori, vrt. Neion.

N ē r i t o s: samoin kuin Ithakos Ithakēn tarunomaisia nimikkourhoja (Od. XVII 207).

N e s t ō r: Nēleuksen ja Khlōriin (ks. Sel. Od. XI 281—297) poika, pylolaisten kuningas, paljon kokenut, viisas vanhus, puhujana verraton; Antilokhoksen ja Thrasymēdeen isä. Kertoo nuoruutensa urotöistä Il. I 262 ja seur., IV 318 ja seur., VII 133 ja seur., XI 670 ja seur., XXIII 629 ja seur.

N o ē'm ō n: Fronioksen poika, eräs ithakalainen, ks. Sel. Od. II 386.

O d y s s é u s: Lāerteen ja Antikleian poika, Pēnelopeian puoliso, Tēlemakhoksen isä, Ithakēn kuningas, kefalleenien hallitsija, kreikkalaisten etevimpiä johtajia, älyltään verraton.

O f é l t i o s: 1) troialainen soturi (Il. VI 20). — 2) kreikkalainen soturi (Il. XI 302).

Ō g y g i a (*Ōgygiē*): tarunomainen saari, jossa Kalypso haltiatar pidättää Odysseusta 7 vuotta.

O i k h a l í ā: Eurytoksen kaupunki, sijoitetaan Il. II 730 Thessaliaan; vrt. Il. II 591—602, Sel.

O ī l é u s: 1) lokrien hallitsija, pienemmän Aiaan isä. — 2) eräs troialainen (Il. XI 93).

O i n é u s: Kalydōnin hallitsija, Tȳdeuksen ja Meleagroksen isä.

O i n ó m a o s: 1) kreikkalainen soturi (Il. V 706). — 2) troialainen (Il. XII 140, XIII 506). Kuuluisin senniminen henkilö, Pisan kuningas, Pelopsin tarinan päähenkilöitä, ei esiinny Homēroksen lauluissa.

Ō k e a n ó s: maailmanvirta, joka muka virtaa maan ympäri, myös jumalolennoksi kuvailtu, ks. Sel. Il. I 423.

O l y m p o s: Balkanin niemimaan korkein vuori (lähes 3000 m), Thessalian ja Makedonian rajalla, Iliaan mukaan jumalien tavallinen olopaikka, ks. Sel. Il. I 18. Odysseiassa ei Olymposta ja Ūranosta eroteta toisistaan; vrt. Sel. Od. I 102.

O p ó e i s: lokrien kaupunki, lähellä Euboian ja mannermaan välistä salmea.

O r é s t ē s: 1) Agamemnonin ja Klytaimnestran poika, ks. Sel. Od. I 29, 30. — 2) eräs toinen

P e l a s g i n e n A r g o s: ks. Sel. Il. I 30, II 681—685. — P e l a s g i n e n Z e u s: ks. Sel. Il. XVI 233.

P e l a s g i t: Iliaassa Vähän-Aasian puolella asuva heimo, jonka kaupunki oli nimeltään Lārīsa, ks. Sel. Il. II 840—843.

P ē l é u s: Aiakoksen poika, Thetiin puoliso, Etelä-Thessaliassa, Fthīō'tis-maakunnassa asuvien myrmidonien, helleenien ja akhaijien kuningas, Akhilleuksen isä, ks. Sel. Il. I 1, XVIII 432—435.

P ē l i o n: vuoristo Magnēsiassa (Itä-Thessaliassa).

P e n é l e ō s: boioottien päällikköjä, ks. Il. II 494.

P ē n e l ó p e i a: Ikarioksen tytär, Odysseuksen uskollinen puoliso.

P e r g a m o s: Troian kaupungin linnavuori.

P e r i m ē'd ē s: Odysseuksen tovereita.

P e r k ō't ē: Kaupunki Hellēspontoksen Aasian-puoleisella rannikolla, ks. Il. II 835.

P ē r ō': Nēleuksen tytär, ks. Od. XI 281 ja seur. ynnä Sel.

P e r s e f ó n ē *(Persefóneia)*: manalaisten hallitsijatar, Zeuksen tytär, Hādeen puoliso.

P e r s é u s: Zeuksen ja Danaēn poika, tunnettu argolainen tarusankari ks. Il. XIV 320.

P e t e ō's: ateenalainen suku-urho, Menestheuksen isä.

P ī e r í ā *(Pīeriē)*: maakunta Makedonian kaakkoisosassa, Olymposvuoriston rinteillä.

P l a k o s: vuori Trōás-maakunnassa (Mȳsiassa).

P l a t a a n i: vaahteraa muistuttava leveälehtinen puu *(Platanus orientalis)*.

P l e u r ō'n: kaupunki aitolien maassa muinoin Kūreettien oma; ks. Il. II 639 (vrt. Sel. Il. IX 529).

P o d a l é i r i o s: Asklēpioksen poika, Makhāonin veli, lääketaitoinen sankari, ks. Sel. Il. II 731, 732.

P o d á r g ē: harpyia, joka Zefyrokselle synnytti Akhilleuksen hevoset Ksanthoksen ja Balioksen; ks. Il. XVI 149— 151, Sel.

P o d a r g o s: hevosen nimi, ks. Il. VIII 185 Sel., XXIII 295, Sel.

P o d á r k ē s: Ifikloksen poika, Prōtesilāoksen veli, ks. Il. II 704.

P o l ī' t ē s: Priamoksen poikia.

P o l y b o s: 1) ithakalainen, Pēnelopeian kosijan Eurymakhoksen isä (Od. I 399 ym.). — 2) eräs Pēnelopeian kosija (Od. XXII 243). — 3) eräs faiakilainen (Od. VIII 373). — 4) eräs egyptiläinen (Od. IV 126).

P o l ý d ō r o s: 1) Priamoksen ja Lāothoēn poika. — 2) eräs epeiji tai pylolainen (Il. XXIII 637).

P o l ý f ē m o s: »Kaikkien kykloopein väkevin», Poseidō'n-jumalan ja T h o ō s a-nimisen merenneidon poika, ks. Sel. Od. I 68—73, IX 182—555.

P o l ý k t ō r: 1) Ithakēn muinaisurhoja, mainitaan samoin kuin Ithakos ja Nēritos ainoastaan Od. XVII 207. — 3) Peisandroksen isä, ks. Od. XVIII 299, XXII 243.

P o l y p ó i t ē s: Peirithooksen poika, lapithien toinen päällikkö, ks. Sel. Il. II 738—747.

P o n t ó n o o s: »Merimieli»; faiakilainen airut.

P o s e i d ō'n: *(Poseidā'ōn)*: Kronoksen poika, Zeuksen veli, Amfitrītēn puoliso, meren jumala, vetten ja maitten myllertäjä, »maan sylisaartaja», »maan järisyttäjä»; on Troian sodassa kreikkalaisten puolella.

P r i a m o s: Lāomedōnin poika, Troian iäkäs kuningas. Hänen ylin puolisonsa on Hekábē; sitä paitsi hänellä on useita muita aviovaimoja, mm. Kastiáneira ja Lāothó'ē, sekä lisäksi vielä jalkavaimoja. Poikia hänellä on 50, niistä 19 Hekaben synnyttämiä; tyttäriä 12. Sukuluettelo Il. XX 215 ja seur., vrt. Sel. Il. V 222.

P r ō t e s í l ā o s: Ifikloksen poika, itäthessalialainen päällikkö, ks. Il. II 695 ja seur. ynnä Sel.

Sotavaunut: ks. Sel. Il. III 29.
Sparta (*Spartē*): Meneläoksen valtakunnan (Lakedaimōnin) pääkaupunki, Eurōtās-joen varrella.
Sperkheiós: Pēleuksen valtakunnan pääjoki; virtaa läpi ainiänien (»enieenien») ja mälilaisten maan ja laskee Mäliin lahteen.
Sthenelos: 1) Kapaneuksen poika, argolaisten päällikköjä, Diomēdeen toveri. — 2) Perseuksen poika, Eurystheuksen isä, Argoksen muinainen kuningas.
Stikhios: ateenalaisten päällikköjä.
Styks: manalan joki, ks. Sel. Il. II 748—755.

Tafos: jonkin matkan päässä Odysseuksen hallitsemasta saariryhmästä sijaitseva maa, ks. Sel. Od. I 105.
Talaos: argolainen, Mēkisteuksen isä.
Talentti: kreikkalainen paino- ja arvomitta, ks. Il. IX 122, Sel.
Talo: ks. varsinkin Sel. Od. I 329.
Talthýbios: Agamemnonin palveluksessa oleva airut.
Tartaros: manalan syvin kuilu, saman verran Hādesta syvemmällä kuin aurinko on ylempänä maata (Il. VIII 13—16, 478—481, XIV 279).
Teiresíās: muinainen thēbalainen ennustaja.
Telamō'n: Salamiin ruhtinas, suuren Aiaan ja Teukroksen isä.
Tēlémakhos: Odysseuksen ja Pēnelopeian poika.
Tēlépylos: »Kaukoportti»: tarunomaisten laistrȳgonien kaupunki, ks. Od. X 81—124 ynnä Sel.
Tenedos: saari lähellä Trōásmaakunnan länsirantaa.
Tēthýs: Okeanoksen puoliso, ks. Sel. Il. I 423.
Teukros: Telamōnin avioton (Il. VIII 284) poika, jonka äiti tavallisen tarun mukaan oli troialainen kuninkaantytär Hēsiónē (ks. Sel. Il. V 640—651); velipuolensa Aiaan uskollinen toveri, etevä jousimies.
Theānō', thrākialaisen Kisseen tytär, Antēnōrin puoliso, Troiassa palvellun Athēnēn papitar.
Thēbē (*Thēbai*, *Thēbē*): 1) kaupunki Boiōtiassa. — 2) kaupunki Mȳsiassa (Trōás-maakunnassa), Plakos-vuoren juurella. — 3) Egyptin kuuluisa Thēbē-kaupunki.
Themis: jumalatar, luonnossa ja ihmiselämässä vallitsevan järjestyksen edustaja.
Theoklýmenos: Polyfeideen poika, Melampūs-tietäjän jälkeläisiä, Argoksesta kotoisin; tietäjä, Od. XV 223 ja seur.
Thersílokhos: paionilainen soturi, troialaisten puolella.
Thersī'tēs, rumin kreikkalaisista, kuulu häijystä suustaan. (Il. II. 212—271).
Thesproot it· Ēpeiroksessa asuva heimo.
Thetis: merellinen haltiatar, merten vanhuksen tytär, nērēidien sisar, Pēleuksen puoliso, Akhilleuksen äiti, ks. varsinkin Sel. Il. I 357 ja seur.; XVIII 431 ja seur.
Thoās: 1) Andraimonin poika, aitolien johtaja. Il. II 638). — 2) Lēmnoksen kuningas (Il. XIV 230, XXIII 745). — 3) eräs troialainen (Il. XVI 311).
Thoōn: 1) troialainen, Fainopsin poika (Il. V 153). — 2) toinen troialainen (Il. XI 422). — 3) kolmas troialainen (Il. XII 140, XIII 545).
Thrasymē'dēs: Nestorin poika, Antilokhoksen veli.
Thrinakíē: tarunomainen saari, jossa auringon-jumalan karja- ja lammas-laumat käyvät laitumella, ks. Sel. Od. XI 106.
Thryóessa: Nestorin valtakunnan kaupunkeja, Alfeioksen varrella (Il. XI 711); kaiketi sama kuin Thryon (Il. II 592).
Tīthōnós: Lāomédōnin poika, Priamoksen veli, Ē ō's-jumalattaren puoliso, ks. Il. XI 1, Sel.
Tityós: Gaian (maaemon) jättiläissuuruinen raju poika; ks. Sel. Od. VII 321—326.

ILIAAN ALKU- JA LOPPUKORISTEINA OLEVAT KUVAT

(a *alku-*, b *loppukoristeet*):

I a. Briseis viedään pois Akhilleuksen luota; henkilöt: Agamemnon, Briseis, Thaltybios (kädessään airuen sauva), Diomedes. Punakuvioinen attikalainen vaasimaalaus, Hieronin tekemä, 5:nnen vuosis. alusta e. Kr. PERROT ET CHIPIEZ, *Histoire de l'art dans l'antiquité X* (1914), kuva 274 (s. 484). — Ks. Il. I 318—348, kohtaus vapaasti käsiteltynä.

II a. Taisteluun varustautuvia sotureita. Punakuvioinen attikal. vaasimaalaus, Duriin tekemä, 6:nnen ja 5:nnen vuosis. vaihteelta e. Kr. FURTWÄNGLER & REICHHOLD, *Griechische Vasenmalerei*, kuvataulu 53, kuva 1.

» b. Troian rauniokumpu (Hissarlik). DÖRPFELD, *Troja und Ilion*, liitekuva 67 (s. 604).

III a. Menelaoksen ja Pariin kaksintaistelu. Punakuvioinen vaasimaalaus, Duriin tekemä, 6:nnen ja 5:nnen vuosis. vaihteelta. POTTIER, *Douris*, liitekuva 9 (s. 44) — Aihe vapaasti käsitelty.

IV a. Taisteluun lähtö. *Journal of Hellenic studies XIV* (1891), I liitekuvasta (vaasimaalauksen mukaan).

» b. Haavoittunut Menelaos. Antiikkinen kivikaiverrus. FURTWÄNGLER, *Die antiken Gemmen*, kuvataulu XXIII, kuva 2 (suurennettuna).

V a. Taistelukohtaus. Vaasimaalaus. *Monumenti del Instituto archeologico II*, kuvataulu XXXVIII.

» b. Jalopeura. Antiikkinen kivikaiverrus. FURTWÄNGLER, *Die antiken Gemmen*, kuvataulu XIII, kuva 45.

VI a. Helene ja Paris, Andromakhe ja Hektor. Mustakuvioinen vaasimaalaus. BAUMEISTER, *Denkmäler des klassischen Altertums I*, kuva 778 (s. 725). — Ks. Il. VI 394 ja seur., kohtaus vapaasti käsiteltynä.

» b. Sotisopaan pukeutuva soturi. Punakuvioisesta vaasimaalauksesta. FURTWÄNGLER—REICHHOLD, *Gr. Vasenmalerei*, kuvataulu 81, kuva 2.

VII a. Hektorin ja Aiaan kaksintaistelun keskeyttäminen. Punakuvioinen vaasimaalaus. BAUMEISTER, *Denkmäler I*, liitekuva XIII, kuva 779, 780 (s. 716). — Il. VII 273 ja seur.

» b. Kreikkalaisten päällikköjen liuska-äänestys. Punakuvioinen vaasimaalaus, Duriin tekemä. FURTWÄNGLER—REICHHOLD, *Gr. Vasenmalerei*, kuvataulu 54, kuva 2.

VIII a. Taistelukohtaus. Punakuvioinen vaasimaalaus. HARTWIG, *Griechische Meisterschalen* (tekstinide) kuva 63 *c* (s. 539).

» b. Kaksi taistelijaa. Mustakuvioisesta attikal. vaasimaalauksesta, Amasiin tekemästä, 6:nnelta vuosis. e. Kr. PERROT—CHIPIEZ, *Hist. de l'art X*, kuva 113 (s. 181).

IX a. Agamemnonin lähettiläät Akhilleuksen luona. Punakuvioinen vaasimaalaus. BAUMEISTER, *Denkmäler I*, kuva 781 (s. 727). — Il. IX 195 ja seur.

» b. Miehen pää. Punakuvioisesta vaasimaalauksesta. HARTWIG, *Gr. Meisterschalen*, kuvataulu XXXVII, kuva 4 *b*.

X a. Odysseus ja Diomedes yllättävät Dolonin. Punakuvioinen vaasimaalaus. BAUMEISTER, *Denkmäler I*, kuva 505 (s. 459). — Il. X 336 ja seur.

» b. Juokseva soturi, pantterin taljaan verhoutunut. Punakuvioinen vaasimaalaus, Oltoksen tekemä, 6:nnen ja 5:nnen vuosis. vaihteelta, PERROT—CHIPIEZ, *Hist. de l'art X*, kuva 268 (s. 469). — Vrt. Il. III 17 (Paris), X 29 (Menelaos).

XI a. Taistelukohtaus. Punakuvioinen vaasimaalaus. FURTWÄNGLER—REICHHOLD, *Gr. Vasenmalerei*, kuvataulu 74, kuva 4.

» b. Haavan sitominen. Punakuvioinen vaasimaalaus, Sōsiaan tekemä, 5:nnen vuosis. alkupuolelta e. Kr. PERROT—CHIPIEZ, *Hist. de l'art X*, kuva 284 (s. 505).

XII a. Taisteluun lähtö. *Journal of Hell. studies XIV* (1891), I kuvataulusta (vaasimaalauksen mukaan).

» b. Hektor sotarattaillaan ajaen. Roomalaisaikuisen Ilionin rahakuva. DÖRPFELD, *Troja und Ilion*, liitekuva 65, n:o 101.

XIII a. Poseidon nousee hippokamppien vetämiin vaunuihinsa. Antiikkinen kivikaiverrus. FURTWÄNGLER, *Die ant. Gemmen II*, s. 242 (pääkuva).

» b. Poseidon. Poseidonialainen raha, VI:lta vuosis. e. Kr.

XIV a. Zeus ja Here. Metooppikuva eräästä Selinus-kaupungin temppelistä, 5:nnen vuosis. alkupuoliskolta e. Kr.

XV a. Taistelu laivojen ääressä. Punakuvioinen vaasimaalaus. BAUMEISTER, *Denkmäler I*, kuva 783 (s. 729). — Vrt. Il. XV 704 ja seur., XVI 119 ja seur.

» b. Soturi suojelee haavoittunutta toveria. Antiikkinen kivikaiverrus. FURTWÄNGLER, *Ant. Gemmen*, kuvataulu XXXVI, kuva 9.

XVI a. Taistelukohtaus. Korintholainen vaasimaalaus, 6:nnelta vuosis. e. Kr. PERROT—CHIPIEZ, *Hist. de l'art IX*, kuva 353 (s. 642).

» b. Uni ja Kuolema kantavat Sarpedonin ruumista. Punakuvioinen vaasimaalaus. BAUMEISTER, *Denkmäler I*, kuva 781 (b) (s. 727). — Ks. Il. XVI 681—683 (toisten selitysten mukaan on tässä kuvassa esitetty Memnonin ruumiin kantaminen).

XVII a. Taistelu kaatuneen soturin ruumiista. Korintholainen vaasimaalaus, 6:nnelta vuosis. e. Kr. PERROT—CHIPIEZ, *Hist. de l'art IX*, kuva 341 (s. 625).

XVIII a. Thetis Hephaistoksen luona. Punakuvioinen vaasimaalaus. PERROT—CHIPIEZ, *Hist. de l'art X*, kuva 359 (s. 653).

» b. Jalopeuran-ajo. Mykēneläisessä tikarinterässä oleva kuva. SPRINGER—MICHAELIS, *Handbuch der Kunstgeschichte I*[9] (1911), kuvaliite V, kuva 2 b (s. 116). N. ½ luonn. kokoa.

XIX a. Nereidit tuovat Akhilleuksen aseita. Ala-italialaisesta vaasimaalauksesta (4:nneltä vuosis. e Kr.). *Monumenti del Instituto archeologico III*, XX:nnestä kuvasta.

» b. Nuori soturi. Punakuvioisesta vaasimaalauksesta. *Journ. of Hell. studies XXXIV* (1914) s. 189, kuva 8 *b*.

XX a. Sotajoukkojen yhteentörmäys. Joonilaistyylinen vaasimaalaus

(ns. Chigi-vaasista). Perrot—Chipiez, *Hist. de l'art IX*, kuva 273 (s. 548).

» b. Akhilleuksen pää. Punakuvioisesta vaasimaalauksesta (vaasi Euphronioksen työpajasta), 6:nnen ja 5:nnen vuosis. vaihteelta. Perrot—Chipiez, *Hist. de l'art X*, kuva 251 (s. 433).

XXI a. Taistelukohtaus. »Prōtokorintholainen» vaasimaalaus (n.s. Macmillan vaasista) luult. 7:nneltä vuosis. e. Kr. *Journ. of Hell. studies XI* (1890), kuvaliite II, kuva 5.

b. Sama vaasi, kokonaiskuva. *Journ. of Hell. studes XI*, kuvaliite I kuva 2.

XXII a. Akhilleuksen ja Hektorin ottelu. Punakuvioinen vaasimaalaus. *Journ. of Hell. studies XXXI* (1911), kuvaliite XIV, kuva 2.

» b. Hektorin ruumiin laahaaminen. Mustakuvioinen valkopohjainen vaasimaalaus. Perrot—Chipiez, *Hist. de l'art X*, kuva 374 (s. 688). — Vrt. Il. XXII 395 seur., XXIV 14 ja seur. Kuvassa nähdään mm. Patrokloksen siivekäs haamu.

XXIII a. Akhilleus uhraa troialaisia sotavankeja Patrokloksen rovion ääressä. Pronssi-ämpäriin (ns. praenesteläiseen cistaan) piirretty kuva, luult. 3:nnelta vuosis. e. Kr. Baumeister, *Denkmäler I*, kuva 790 (s. 736).

» b. Kilpa-ajo. Ergotimoksen tekemästä, Klitiaan maalaamasta suuresta attikal. vaasista (ns. François-vaasista), 6:nnelta vuosis. e. Kr. Perrot-Chipiez, *Hist. de l'art X*, kuva 101 s. 154.

XXIV a. Priamos lunastaa Akhilleukselta Hektorin ruumiin. Punakuvioisesta vaasimaalauksesta, luult. 5:nnen vuosis. alkuvuosilta. Perrot—Chipiez, *Hist. de l'art X*, kuva 344 (s. 617).

» b. Vainajan ruumiin vaaliminen. Punakuvioinen vaasimaalaus. Perrot—Chipiez, *Hist. de l'art X*, kuva 371 (s. 679).

ODYSSEIAN ALKU- JA LOPPUKORISTEINA OLEVAT KUVAT.

(a *alku*-, b *loppukoristeet*).

I a. Jumalien kokous. Delphoista, sifnolaisten aarreaitan korkokuva-seinävyöhykkeestä. PERROT & CHIPIEZ, *Histoire de l' art dans l'antiquité*, VIII, kuva 171 (s. 374).

» b. Laiva (myöhempää tyyppiä). Mustakuvioinen vaasimaalaus. BAUMEISTER, *Denkmäler des klassischen Altertums III*, kuva 1661 (s. 1598).

II a. Penelopeia kangaspuiden ääressä; hänen edessään Telemakhos. Punakuvioinen vaasimaalaus. ROSCHER, *Lexikon der Gr. u. Röm. Mythologie* III 2 s. 1914, kuva 3.

» b. Lakonilainen pikari (*kyliks*). PFUHL, *Malerei u. Zeichnung der Griechen*, kuva 195.

III a. Hevosten valjastaminen. Mustakuvioinen vaasimaalaus. GERHARD, *Auserlesene Vasenbilder* IV, 249—250.

» b. Kilpa-ajaja. Pronssinen kuvapatsas (Delphoissa). POULSEN, *Oraklet i Delphi*, kuva 102.

IV a. Aigisthoksen surma. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 478.

V a. Athene ja Poseidon. Mustakuvioinen vaasimaalaus (Amasiin tekemästä vaasista). PERROT & CHIPIEZ, *Hist. de l' art X*, kuva 114 (s. 182).

» b. Delfiinejä. Mustakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 214.

VI a. Odysseus Nausikaan ja hänen palvelijattariensa parissa. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 514.

» b. Odysseus tarjoaa Polyphemokselle viiniä. Pieni marmorinen kuvapatsas. BAUMEISTER, *Denkmäler II*, kuva 1251 (s. 1038).

VII a. Mykeneläinen palatsi. Chipiez'n sommitelman mukaan. PERROT & CHIPIEZ, *Hist. de l' art VI*, kuvataulu XI.

» b. Tirynsin kuninkaanlinnassa olleen alabasteri- ja sinilasi-seinävyöhykkeen kappale. SCHLIEMANNin *Tiryns-teoksen* IV kuvataulun mukaan täydennetty.

VIII a. Uhri. Punakuvioisesta vaasimaalauksesta. GERHARD, *Auserl. Vasenb.* 243.

» b. Diskoksen eli kiekon heittäjä. Mustakuvioisesta vaasimaalauksesta. *Archäol. Zeitung 1878*, kuvataulu 11.

IX a. Polyphemoksen silmän puhkaiseminen. Vaasimaalaus. ENGELMANN, *Bilderatlas zum Homer, II Odyssee*, kuvataulu VI, 37.

» b. Odysseus jäärän alla. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 346.

X a. Odysseus tovereineen Kirken luona. Mustakuvioinen vaasimaalaus. *Archäol. Zeitung 1876*, kuvataulu 15; ENGELMANN, *Bilderatlas, II Odyssee*, kuvataulu IX, kuva 45.

» b. Laistrygonit. Pompeilaisen seinämaalauksen mukaan. ENGELMANN, *Bilderatlas, II Odyssee*, kuvataulu VIII, kuva 43 c.

XI a. Odysseus Manalassa. Teiresiaan haamu. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 797.

» b. Sisyphos. Mustakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 283.

XII a. Odysseus ja Seireenit. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 47.

XIII a. Laiva ynnä maihin-nousu. Mustakuvioisesta vaasista (François-vaasista), katkonainen. FURTWÄNGLER & REICHHOLD, *Gr. Vasenmalerei*, kuvataulu XIII.

» b. Kreikkalainen saaristomaisema (Leukas). LUDVIG SALVATOR, *Sommertage auf Ithaka*, s. 16.

XIV a. Kahden ikämiehen seurustelu. Punakuvioinen vaasimaalaus, GERHARD, *Auserl. Vasenbilder III*, kuvataulu 230, kuva 3.

» b. Karju. Mustakuvioisesta vaasimaalauksesta. GERHARD, *Auserl. Vasenb. III*, 220.

XV a. Lähtö Menelaoksen luota. Mustakuvioinen vaasimaalaus, GERHARD, *Auserl. Vasenb. IV*, 263, 2.

» b. Eos (Koitar) ryöstää nuorukaisen. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.* 449 C.

XVI a. Vanhus ja nuorukainen. Punakuvioinen vaasimaalaus. *Journal of Hellenic Studies XXVII* (1907), kuvataulu XVII.

» b. Iso sekomalja (krater).

XVII a. Jälleennäkemis- (tai hyvästijättö-)kohtaus: nuorukainen seisoo istuvan naisen edessä. Valkopohjaisesta hautaus-vaasista *(lēkythos)*. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 543.

XVIII a. Juopuneiden miesten mellastelua. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 410.

XIX a. Odysseuksen jalkain pesu; Eurykleia tuntee isäntänsä. Korkokuva. BAUMEISTER, *Denkmäler II*, kuva 1257 (s. 1043).

XX a. Eos ja Kephalos. Kuutar poistuu taivaalta. Punakuvioinen vaasimaalaus (ns. Blacas-vaasista). FURTWÄNGLER & REICHHOLD, *Gr. Vasenmalerei*, kuvataulu CXXVI.

» b. Harpyia. Mustakuvioinen vaasimaalaus (etruskilainen). *Jahrbuch des Archäologischen Instituts I* (s. 210); ENGELMANN, *Bilderatlas z. Homer, II Odyssee*, kuvataulu XIV, kuva 83.

XXI a. Uhrivalmistuksia (huom. kolmijalat eli tripodit). Punakuvioisesta vaasimaalauksesta. *Archäol. Zeitung 1845*, kuvataulu 36.

XXII a. Penelopeian kosijain surma. Punakuvioinen vaasimaalaus. PFUHL, *Malerei u. Zeichn.*, kuva 559.

» b. Jousimies. Korukiveen kaiverrettu. FURTWÄNGLER, *Die antiken Gemmen*, kuvataulu LI, kuva 11 (suurennettuna).

XXIII a. Odysseus ja Penelopeia. Pompeilainen seinämaalaus. OVERBECK, *Pompeji*, s. 592, kuva 312.

» b. Lyyry. Kalymnan rahakuva. K. REGLING, *Sammlung Warren*. Kuvataulu 27, n:o 1179.

XXIV a. Hermes Psykhopompos. Punakuvioinen vaasimaalaus. *Stoddard Collection*. Kuvataulu VIII, n:o 133 b.

» b. Lyyryä soittava Seireeni (lyyrystä vain koppa säilynyt). Ateenassa oleva hautapatsas. Valokuvan mukaan.